

પંકાયલા, પુરાણ અને પ્રજાપિય મશીન

પોલીસની ગરુઆન કુનાર

આ માને બે કુનેનન નાની ગપાટીપર લાવ પર

અવેરી કાનલ માલલ

આ નામ કોણ નથી જાણતું ?

પહેલા પાથોનીય

મલ, પલ નથી કુનિઆ,

નસ માલ, નસ સજામાન નસ સનુમાર

તેયા કયા ન જાણે છે

કુને માટે નસ સજામાન તે

જરૂર જ મોડળો

મલિયાને કમને ખટાયા વિનુ

કુને નથી !

પરી આજે આપે કે કાલે

અબદુલ રહેમાન સ્ટીટ, મુંબઈ

પોલીસની ગરુઆન કુનાર

સેમાલોચકના પાછલા અંકો.

‘पुद्गल’] ग्रंथेभ्यः, पृ. स १८१८. [१४ विप्रो.

—सुख-सुखके।

૧. ગુજરાતની પરિપદા તથા ચન્દ્રકાંડ પદ્ય, એનમેન શ્રી ૨ આયોદ્યાની
શાંતિ-માનસિક કેળવણી-સ્વ ગા મુખનિ ૩ શુક્લમગિરીનો ગાળ્ય-
(અવતેવન)-સા પુરુષોત્તમ મૂનશ્યામકાંડ, ખી એ ૪ દિન્દી કથાનો અવધામ-
સા અવધનસા પા. નહિઆદમા ભગવેલી પરિપદા-સા મનમુખતાન માંગ,
એવેવેવ ખી, ૬ સ્વનાય આટિયો યના-જ કુપ્પાનનિનાલ, એન એમ એન
૭ સાઈ વિધીગન-સા ચન્દ્રકાંડ પદ્ય એનમેન ખી -નિગ

चित्रनिहाग

२७. १. शुभसातपेदिपद्मो कीर्तिस्थल अने नदिआहना २७१ नागरी
पुण्यपीडा- ५ वि३-१२-२१ रवि३-२२-११

७-१६ 'गुलामगिरि'ना गजपति^२अन पोकेन पिलागमा महर पुनतकता

ਅੰਕ ੧੪ ਮੁਰਦਰ ਬਿਤੋ।

—અ કની કિમલ રે વાલ.

૬૪ પૃષ્ઠ,] નવેમ્બર, ઇ. સ. ૧૯૧૮. [૧૨ ચિત્રો.

[આ આ ૬ ગુજરાત - રાજકીય પરિવર્તન સમયે પ્રગટ થયેલ છે]

સેખ-વેખડે.

[illegible]

त्रिप्रविणः ।

१६. आनुवंशिकता-विषयक स्वयं कृत्वा आधुनी प्राचीनी, वा. मिष्टा
तद्वद्वाच्य माधे १२ अस्माद्यनाभिरे देवीनु पूजन् पुनरे देवीना

એ બાળકો-પુત્ર અને પુત્રી સ્વનાન્યના મન્દિરે પૂજા કરવા તૈયાર થાય છે. —
 ૧૨ । પોષિ ૩. ચંદ્ર આમના પુ-પ્રલયે-નળને એ નીતો પૂરે-
 હિન્ના વીજ સતાનોને આમ ત્રણ આપતાં મુન્દર કાવ્ય માધેલી બા-
 ચિન. ચિત્રન-ત પોષિ ૪ નહિઆદના માતે પ્રમિદ્ધ પુરેપા

૧. અવ. ધી ઝાંબિ જવેગીલાલ ઉમિયારા

२. नव मन गुणराग मूर्धन्य त्रि मांसी

3 अथ गवमाष्टुम हृन्निग दग्मा ३३

૪ ૨૧ ગોનકનગમ માધનગમ ત્રિપાડી, પી, જી.

ਪੰ ੨੨, ਆ. ਅਭਿਨਾਨ ਨਲੁਭਾਤ ਫਿਰੇਰੀ, ਥਾਂ. ੨

६ २५. ध्यानादि २५ विधानमयम्

७ मय द्वावतरामे प्रयोगे ५ अक्षर

८ प्रिया मि विधवा भवेत् मेरी-पुत्री

८ प्रिया मित्रहर्षिता परल, गद्गद मय

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 84

६ ग. जेप्यांनस विह्वलित दसाई - १२५१

...all the time.

ਅੰਤਰਿ ਇਸਤ ਤੁਹਾਨੀ

११ अक्टोबर, ध. से १९१८ ॥

[illegible]

५५५ जलिनो दुःख परिशेष-मादुतान, वसाह,

ने अतए- । मुनिने अतिने-संग ।

राधि-गं धासुभ ॥८॥ म'ना, अ'व अ'म ध'४, ग'हादी

[illegible][illegible]

मिने-रा येन्द्रो २० १० अनन्तर ये ६-जानेवा
ता-रा यमोवा २० १० अनेवा २० १० मिने २० १०

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १ ॥
 श्रीकृष्णार्पणम् ॥

जोप साम-रा ज्योत न पुवा मोजे। ए. वि.

तत्र व ग. आ. ७। १८ अ. १००. इति शान्तिश्रुति-
०००

১৭৭৭ খ্রিঃ

विनायकाय नमः

वि. नदीयामथ-१८८४

[illegible]

૧૨ અભિનય-વામો દ્વા

— ३५३ —

... १९७५ ...

ग्रेजुअल ग्रीनड नमः प्रपिता, मा सति २० ४०

25

40

કહોને ?

તે ગીચાબેલી રમણી

કેરી રીતે જુગ ધઈ ગઈ ૨૩ ?

ત્યાં તેને

ત્રિભોવનદાસ ભીમજી ઝવેરીને

ત્યાંથી

સુવ સમાત તેજની મે કેવિખમાન

એવકાવે આપરાનુ સ્થન

આપરામા-આવ્યુ ત્યારે ૧૪

સોના, ચાંદી અને ઝવેરાતના

દાગીનાના વેપારી.

શેખ મેમન સ્ટ્રીટ, મૂળજી જેઠા મારકીટ

સામે, સુંખાઈ.

ટીકીફાન નંબર ૭૭

Oct 18

શાસ્ત્રીય અને અનુભવસિદ્ધ પૌષ્ટિક દવાઓ.

ગ્રથવનપ્રાશાવલેહ.

રાત્રિમાં મીને બનાવવાનાં આરોગ્યના હેતુને લીધે, પુરુષો સ્ત્રીઓ, અને બાળકોને અનુભવનાર
ગુણ કરે છે તે અછત્તના તમામ વિધો, ગુરૂઓ, લાભ, હૃદયના તમામ
ખાસી, દમ, ખાંસ વગેરે સ્વસ્થતા તમામ દરેક સ્વાસ્થ્યવાદી ગુણરૂપ
અકસ્તીરૂં છે તે ગુરૂઓમાં બોલી વધારી તેને ગુણ બનાવે છે. કિમ્બત

દ્વાકાસવ

અર્થ દરેકનું નામ કબજીઆ
કરે છે અનિસાર રાત્રી, ખાંસી
ખાંસે છે સ્વાદમાં મધુ તે હોળદર છે કિમ્બત
મૂચના—દપરની દવાના ચોટ પેકિ. ખાંસ હૃદયના પેરશે તેમ દવાનું મુખ્ય
રોગની વિગત વખી મોખનારને સદા

જમાનાના જા બદલાયા છે અને સ્ત્રીઓનાં સૌંદર્યનાં
જાગ મન્યા છે એરે વખતે
એમને મદદ કરે એવાં-એમના કિયને-ર જાનકર એનાં
પાકી જાનાં-જુદી જુદી જાનનાં
ફેન્સી કિનારીઓ સાથેનાં નથા

ફેન્સી ધાયલો તૈયાર મળી શકશે.

લાન સંસ્તા હ
એક નખત કામ
માટે જુવા, અને અનુભવ દ્યા.

ગા. ફુજાલ શિશોરીલાલ.

ખાંસ નં. ૨.

॥ श्रीम, नहिआह,
॥ मा हीये तुमागवी

भाषिदाभा अने पुस्तकाभा मनपय सुन्दर चित्रा मुक्यानी धन्या
राध्यानीदाखाने देवा चित्रा सस्ता लावे सुन्दर मीने अवेण्णा।

॥ इति श्रीमद्भगवद्गीतायां अष्टादशोऽध्यायः ॥
 ॥ अथ श्रीकृष्ण उवाच ॥
 ॥ अहं कुरुक्षेत्रे समवेता युयुत्सवः ॥
 ॥ मामकाः पाण्डवाश्चैव ततः समासुराः ॥
 ॥ अहं त्वं प्रह्लाद उवाच ॥
 ॥ भवत्कृपाशून्यं दृष्ट्वा विशुद्धमहृदयम् ॥
 ॥ अहं त्वं प्रह्लाद उवाच ॥
 ॥ भवत्कृपाशून्यं दृष्ट्वा विशुद्धमहृदयम् ॥

मौन्यमौन्यगत आय न. २३६
श्रीरामभुक्ता, न. ६०

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

பாபாவுக்குரிய அன்புக் கீழ்

वधु विगती भोट लणो थां रुणरु भणो:

પ્રા.ગ. સુ. ર. અ. કં. પ. ની.

આદિ પંથના મહાન માં ઐશ્વર્યનાં ગાંડ

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

[illegible]

૨૦ વંસની જુની દુકાન,

હીરા તથા ઝવેરાતના વેપારીઓ

સુરજમલ લઘુભાઈનાં ડુ.

હુમાને ત્યાં કોઈપણ જાતના ઝોરી તથા નાની આડ઼ના
હીરાઓ તથા ઝોરી માણી- પાના વિગેરે અલગત છુટ
તથા બધાબધ મળશે

હાલની આશુ કેશનનું કોઈપણ નતવું ઝવેરાત તથા ઝોના
આનીના દાગીનાઓ તૈયાર તેમ જ આરતીના બનાવી
આપનામા આનશે

હુમા, માવની આકલ્લી કેરી આપીશું તેમ જ ઝવેરાતના
દાગીનાને ચીપેર કરી આપીશું

૬૦-૨૨૫-૨૨૬, કોલકાદેવી રોડ, પોસ્ટ ઓફીસની
મામે સુબાઈ

ગી. ૧૧ ૨૦

ટીપ્પણી એ. રેસ, Calmness, Bombay

આજે સઉથી સરસ ઝવેરાત તમોને ક્યા
મળશે તેની ફીકર કરવાના દીવસો
હવે વહી ગયા છે.

મુખાઇમા ઝવેરાતની દુકાનો તો વણીએ છે, અને
ઝવેરીઓ પણ ધણા છે, અને તેમનું જુનાપણું
તો વળી બહુ લાંબી મુદતનું છે

પણ તે છતાંએ મોડલ ઝવેરીઓ

મહેતા હરીલાલ
રામકૃષ્ણની કું

એ શકત હુંક મુદતમાં જે નામ કહોડ્યું
છે તેથી જુના ઝવેરીઓ તો
વિચારમાં જ પડી ગયા છે.

અને ખચિત જ તેમાં સહેજ પણ નવાઈ નથી. કારણ કે
અમારી દુકાને આહકો સાથે જે રીતે વર્તવામાં
આવે છે તે અમારો ખામ હુમર છે.

આહકોને અમારે ત્યાં કરી પાણુ રીકઝીક
કરવી પડતી નથી.

જોકાર ગામના મળી ઓઢરો વેપુષજેનન પુસ્તથી તારાદે મોનનામાં આવે છે
અમારું ઠકાણું—અબ્બુલુ જેહસાન સીતા મોખરાપેઠે ત્યાં
આવતી જતી ત્રામો ઉભી રહે છે ત્યાં મુખાઈ બેઠી
માડવીની ગાખાની સામે બેઠે છે.

આયુર્વેદ વિજ્ઞાન.

(વૈદ્યકતા નિષિધ નિષયો ગામ્ત્રીય ગીતે ચર્ચિતું માનિક.)

આયુર્વેદ શાસ્ત્રની તથા વૈદ્યક વિજ્ઞાન સાત્તાના નાન મેળેદારની માલુમ માન
 હોય છે આનું વૈદ્યક જ્ઞાન મેળવવા માટે આતમા સાર સાધન મા માનિ છે
 શુદ્ધિવાન ઉત્તમ શ્રેષ્ઠોના શ્રેયોથી બંધુ આ મળિ ૬૪૬ ગ્રન્થો સારના લાભક છે

પાપિંડ નાજમ માન રૂ ૧-૮-૦

ચક્ષુર્વેદો દિ યો જાત તર્જનં તસ્યાપચ દિતમ્ ।

સ્વદેશીનો આનહ એ દેશની મોટી ગેરા છે.

જુકારક કિક્ષેપન અને શાસ્ત્રોના દ્રવ્યો પૂર્વે અત્ય અને શુદ્ધિ જળના
 મેલે તેના અર્થશોધી, હિતમ, તાજ અને અગ્રી અને નિર્માણ તેના કરનાર

ઝંડુ કાર્માસ્યૂટિકલ વર્કસ.

અવધી-૨૬ । શેડ, મુખ્ય

અમારી દ્રવ્યોની ખાતરી વૈદ્યો અગ્રી અને નિર્માણ તેના કરનાર છે તેમાની
 કૃતીઓક જેવી છે —

વાસાનસેહુ	ગામ્ત્રી તથા મને માન હિતમ	૧૫૫૫૫	૩	૦-૧૦-૦૦
			૨	૧-૪-૦૦
			૩	૨-૦-૦૦
			૪	૩-૫-૦૦

મુખ્યની મુખ્ય ડીપો — મહારાજા માટે —
 ઉપરો સરનામે લખો

કાગમદેથી, શેડ જુની મહારાજા માટે, ટવીકાન ન ૨૨૦૬.
 શાખા મેળ-૨, માલવી બદ ને રૂસ્તે હળિગે નક્કોને નાક.
 શાખા નાબર ૩, બોડીબદ ન માલિને ૨૨૬૨, મેલેસ.

સમાલોચક :

અનુદેશકર ધાવ્ય સત્ય પ્રિયદિત ચ યત્ ।

સ્વાધ્યાયાધ્યસન ચૈવ વાક્યં તપ ઉચ્યતે ॥ મ-મી ૧૫૨૧૫

પુસ્તક ૨૪ મુ.] જાન્યુઆરી, ઈ. સ. ૧૯૧૬. [એકેડે લે

તની—મ. એવાલાલ જુલાખીગમ જાની, બી. એ.

રા. ચન્દ્રગકર નર્મદાશંકર પંડ્યા, બી. એ., એલએલબી.

પ્રકાશક—મ. રમણીયરામ ગોવર્દનરામ ત્રિપાઠી.

વિષયાનુક્રમણિકા .

વિષય.

૧. નિવેદન.

રા. ચન્દ્રગકર નર્મદાશંકર પંડ્યા, બી. એ., એલએલબી

૨. સત્યાગ્રહ મુખ્ય શબ્દ

રા. હીતાધર મુનશંકર લાટ

૩. ભાગતવાસી આયોની આશ્રમવ્યવસ્થા સબન્ધે થોડા ખુલ્લું વિચાર.

રા. હન્યાજીરાય જેઠાનાઈ બક્ષી

૪. રમતા અને રસિકતા.

રા. ચ દસકર અમૃતનાથ છુયં, બી. એ

૫. જીનનના ફેલું શબ્દ

રા. અરેશ્વર દેરામજી ખગરદાર

૬. રૂઝવેશરું ગારીબિક બળ અને તેની પ્રાપ્તિ ૭ વિરાતાયે

રા. કમનધાન વાસુદેવ મહેતા, બી. એ., એલએલબી

૭. ઈશ્વરપ્રાપ્તિ રૂઝ વાર્તા

રા. જગલાલ હુસેનન પન્ના, બી. એ

૮. એકસરેલ અથવા ક્ષ-ચિન્હો તથા ગેરિચમ એ શુ છે ?

પ્રો. હોડાનાથ આજીપ્પુ પુરાણી, એમ એ

૯. હિંદુ—રેરાજ્યપ્રતિષ્ઠા આપુ સચિત વાર્તા

રા. ગેઠ પુરોતમ વિશામ માવજી

વાર્ષિક લેવાજમ રૂપીઆં ચાર;

ઇન્ડિયાન બહાર શીલીંગજા=રૂ. ૫-૧૨-૦, છોકે અ કની કિમત આઠ આને
૨૬, ૧૯૨૦ ને ૧૯૨૧ નાં ત્રણ નવ ના લેવાજમ રૂ. ૧૦, હિન્દુસ્તાન રૂ. મનાપદ

આ લેવાજમ રાજ્યોત્તમા જ લેવાના આવે છે

सभा-भाष्य,]

श्रेय-इत्यर्थः

[ज्ञान-युक्त्यादि ७८ प १८१६

दग्धं विनाय मलयानिलचन्द्रपादै-

निर्वापितं तु परिरम्य यपुः नाम ।

अ मत्तकोनित्तजनदययिमा तु हया

मद्य गृन्ति पित्रु किन्नरकण्ठि वानम ॥

विभार स त्वियार रवि

मा लीमापयम् १८, ६

ઉધા--“ સ્વરાજ્ય પ્રતિજ્ઞા.”

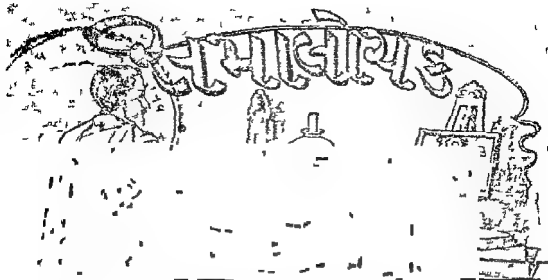

ગિનાજી-તરફે જોઈ રહ્યો હતો.

સમાધાન,]
ફોન-ઈ.]

[પૂ પપ]

[બ યુઆરી ઈ સ ૧૯૧૬]
[ચિત્રકાર-સા રવિલાલ રાવળ]

જુલાઈ ૨૪ થી,]

જાન્યુઆરી, ઈ. સ. ૧૯૧૬.

[અંક ૧.

નિવેદન. ૨૧, ૨૩૪

લેખક - રા. ચન્દ્રશંકર નર્મદાશંકર પટ્ટણી, બી. એ., એન.એન. બી.

પોતાની કાગજીઈનું ત્રેનીસયુ વપ સમાપ્ત કરી, 'સમાજોત્સવ' ચોવીસમા વર્ષને પ્રારંભ કરે છે. ઇ. સ. ૧૯૧૮ ની નવમ્બરના સમાજોત્સવના તારાદોકાએ જે "બજેટ" રજૂ કર્યું હતું તેની સાથે અરેખર થયેલી આ નવમ્બરનો હિસાબ સરખાવતા પરિણામ શું આવે છે તે તપાસવાથી તત્કાલિન વ્યયારિથન ખ્યાન બાંસી તેમ જ ઈ. સ. ૧૯૧૬ માટે "બજેટ" ઇ. સ. ૧૯૧૬ ના બિન બાંસીના આવકે આત્મપરીક્ષાના પગલામક જે વ્યયારિથતિ અને આત્મપરીક્ષાના વિવેકી માહકા આત્મપરીક્ષા અથવા આત્મપરીક્ષાના પરિ નહિ અનુભવે એવી આશા છે.

સમાજોત્સવ સ્વરૂપ કમે કમે ક્રમે ગયાનુ બધ છે તે સમન્વયમાં ઇ. સ. ૧૯૧૮ ના જાન્યુઆરીના અંકમાં પ્રકટ થયેલા "નિવેદન" માં નીચે પ્રમાણે ઉપેક્ષ કરનામા આવ્યો હતો —

“એક બાલુથી સ્વતંત્ર ચિંતન અથવા વિદ્વતા જે ઉભયના પરિણામરૂપ નથીર અત્રે મનનીય લેખો, બીજી બાલુથી સુધરેલા દેસોમાં પ્રધાનપદ ભોજનતા એનનો સુગરતને પરિચય કરાવનારાં દેવુથી પ્રેમના લેખો, ત્રીજી બાલુથી આપણા દેશના અને પ્રાન્તના વનમાન મનોરિરે મિદાન્તદષ્ટિથી તથા વ્યવહારદષ્ટિથી ચર્ચા કરનાર લેખો, ચોથી બાલુથી દમ્પવર્ણનો દાનો. પાંચમો આદિ મનોરજક સામગ્રી રજુ કરનાર લેખો, પાંચમી બાલુથી વિચારોની આથે રાંત્રે ધરાવનાર અથવા સ્વતંત્ર ચિંતો આ સર્વ સમાજોત્સવના વાચકવ્યવ સમક્ષ ન્યૂનાધિક અરે રૂપાક્રિત રજુ કરનામા આવે છે. શુદ્ધિપૂર્વક ચોખ્ખાની સ્વતંત્રી ઉપર કસોટીથી નસનારને

જુલાઈ (ગા. અવેગીકૃત) રૂ. ૧-૮-૦૦ એનં એમ ત્રિપાઠી એન્ક કપની, મુંબઈ

સમાવૈયકના ન્વાને મ્થાને વિધિના જાણને એ આગળ અંગીકાર કરીએ છીએ, પરંતુ પશુ સાથે માત્ર જાણવાની રમ વર્તેએ છીએ કે સમાવૈયકને કાંઈ પણ વોળુ જ ન હોય એવું પણ નાંચે નહીં જિદ્દ અગ્રેજી માસિકો, હિન્દુસ્તાનના પ્રમુખતા અગ્રેજી તથા ઉત્તર ભાષાના જિદ્દ માસિકો, શુજરાતના જિદ્દ માસિકો, એ સવના મદદોનો યથાતઠિત સંગ્રહ કરી સર્વેન્નીય માસિક શુજરાતને ચરણે અપણ કરાવે “સમાવૈયક” તો તત્ત્વવાદનો અભિપ્રાય છે “વસ્તુ”ની માફક પ્રત્યેક લેખો, “નવગ્રંથ”ની માફક વર્તમાન પ્રશ્નોની, ગયા કરના લેખો, “વીસમી સદી”ની માફક મનોરંજક અને લોકપ્રિય સામગ્રીની સુગમ લેખો તથા ચિત્રો આ પ્રમાણે મન ઉપયોગી અને આર્જક તત્ત્વોના સમગ્રરૂપ સમાવૈયકને કરના વોળુ ઉપર તન ચનાય છે સમાવૈયકને કમે કમે રચાયું જતું આ સર્વમાફી સ્વરૂપ સદ્મ દૃષ્ટિથી જોતાર વાચની નજર ખેંચાવિના નહિ રહ્યું હોય અમુક જ પ્રકારના અભિપ્રાયોનો પ્રચાર કરના પદપત્ર બનાવવા ક્રતા પ્રત્યેક વિષયની મર્યાદાથી ચર્ચા કરના નિષ્પેક્ષ પરંતુ સ્વરૂપે સમાવૈયકને આપનાનો ઈદિ વિશેષ છે સરેખા, શુજરાતના જીવનની અત્યંત જીવ જરિયાતો પૂરનાર સામગ્રી એક કરના સમાવૈયકો નામ ઉદ્દેશ છે

સમાવૈયકના રચના ઉદ્દેશ આજેના આગે કમનાર લઈએ અને એક અગતી ગયા વર્ષેના વર્ષે શક્ય છે અને નવા નવા શુ કરના ક્રમ છે તે જોઈએ પ્રથમ અગ “સ્વતંત્ર ચિંતન” અને નિદ્ધતાના પત્રિપ્રામુખ લેખો” છે આ પ્રથમ સમાવૈયક ગયા વર્ષેના શુ કર્યું અને ના વર્ષેના શુ કર્યું વાંચ્યું છે અગ્રેજી સનજન વધને સ્વીકાર્યું પડે છે કે સમાવૈયકના ગત વર્ષેના આજે એક સામગ્રી જોઈ જનારો એક જ જણાશે સ્વતંત્ર ચિંતનની તેમ જ નિદ્ધતાની વિના લગભગ કાંઈ પણ ચર્ચા શક્ય થી સમાવૈયક આ જોઈ તેની ના અભાવાન જુનાશીગમ જનીનો આગરના અકમા પ્રકટ થયે “સ્વતંત્ર ચિંતન” અને ભાષાભિતિના સુગ” એ જેખ સાહિબની દિશામા અને લેખનો નવેચના આમા પ્રકટ થયે “નિદ્ધા પ્રિય કષ્ટ” એ જેખ સોરખોળની દિશામા વિદ્વાનના પરિણામ છે શુજરાતમા રચન ચિંતના ક્રમ લેખો લખના તો લગભગ કાંઈ પણ નથી જ જોઈએ તો કોઈ જોતાને અન્યાય થયે માનનાને વાંચુ નથી અપૂર્વ વિચારકો શુજરાતમા કેટલું જોઈ કેટલા કે નિદ્ધતા-એકલીય કે અન્યેન્નીય-પણ શુજરાતમા કેટલી જ રી મૂકી છે? કાંઈ પણ વિચરે સગીન જો સાગોપાગ અભ્યાસ કરના નિદ્ધા શુજરાતમા કેટલા અને લેખોથી જે પોતે જીવતામનવત્કેના વિષય વિષે મનત લેખપરમ્પરા લખી માસિકો ઉતત અભિનંદે જો જવાંનું ધર્મકૃત્ય કરના કેટલા? આવી સ્થિતિમા સમાવૈયક શુજરાતમા કેટલું પણ ઉત્તરણ લાગી માસિક “સ્વતંત્ર ચિંતન” કે “ગતિર નિદ્ધતા”ના પત્રિપ્રામુખ લેખો પ્રકટ કરી નુસા તેજમે તેટલું ગોચરીય હોય તો, પણ શુ સ્વાભાવિક અને લાન્ય નથી? જો જના શુજરાતમા જો વોળુ વલુ નિદ્ધાતો જો અભ્યાસીઓ છે લેખની પાને મનની લેખો લખાવના અતો અયામ સમાવૈયકના તત્ત્વવાદ ક્રતા આ પ્રા છે અને એ

ખીનું અર્થ “સુધરેલા દેગોમાં પ્રધાનપદ ભોગવતા ચેતનનો ગુરુ તો પરિચય કરી
વખાતા હેતુથી પ્રેરાતા લેખો” છે આ પ્રદેશમાં જેલુ અમદાર પ્રથમ આવા સમયના છે
હૃદયમાં કાન્યા પાયા છે તેમ જ કાદા પડે તેમ છે અમારે જમતને દુનિયાની નાખ-
નાર ગુણ વિરોધ પામ્યું છે એ સુદા સમન્ધમાં ડેટલુ ચોટુ ગુજરાતના મામિંગા પામ્યું
છે? જાણ્ય દેશમાં સુદના જુલ જુલ સ્વરૂપો વિશે કેટલું મહુ સાહિત્ય ઉત્પન્ન થયું છે,
અને બીજા ગુજરાતીમાં તે વિશે કેટલું કંઈ નખાયું છે? જમતમાં બનતા મોટા ગાનવોથી
અને અદ્ભુત તરંગી પ્રમાણ પામતી ભવ્ય બો ઉત્ત ભાવનાઓથી ગુજરાતના મામિકો
જાણે લગભગ અસ્પષ્ટ જ હોય એમ શુ નથી લાગી વતુ? અને આમ થયા હા જુ શુ
પ્રથમ તે ગુજરાતમાં એલુ ચેતન હજી પ્રેરાયુ ત્યાં કે ૧૧ ૧ પાગી રાકાય એવી એ ૧૨
માત્રથી કંનાર વાય વગ એના સાહિત્યો માટે પુકાર કરી જા હોય તેમ ખીન પાસની
નથી એવો સક્ષિ લેખન મર્ગ શુ જાનમાં કે જે જમતે ઉપે નરિ તે ગુજરાતને ઉધવા દે નહિ જે
પોતે જમતનું ચેતન ૧ જીને બો ગુજરાતને જીનસાની ૨ જ પાડે, જે જમદગાના પ્રવાહોથી
ગુજરાતને તન્મય બનાવી દેના હાગીરય દાવ કરે અત્યારે જમત અનતારશ્ય વાસતા
પ્રિમિટેન્ટ વિરસન “આત્મનિબધ” તો પુકાર કરી જા છે એટલું જ નહિ પગ્નુ તે
ધોણે સહાને માટે-જમતમાં શાન્તિ સચવાય અને જમત રસનવલ્લિના પવિત્ર
મન્નિરશ્ય બને તે સાથે “સીમ ઓફ નેન-સ”-પ્રત્યોના મન’ સ્થપાનવારો
ગાનર વ્યાનહારિ પ્રધાન હી સ્થા છે અત્યાર એક પછી બીજે આપખુ રામ પન્થ
થયે જાય છે અને જ્યાં તે ત્યાં વોકલાસન સ્થપાતુ નય છે અને છતાં ગુજરાતના માસિ
કામાં આ બધી અનિશય અગસી જાનતો વિશે કેટલું ચોટુ બખાયું છે? દુભાગ્યે, જમતમાં
છાન ઉપર મહીર અમર કરાવ બનાવો અને ભાવનાઓના સતત અને નિકટ સસગમાં
રહેનાર હજામુઓ ગુજરાતના લેખકોમાં તેમ જ માત્રપુરમાં થાણ છે, અને જ્યાં
મુધી તેના લેખકો ગુજરાતમાં મોગી સાખ્યામાં ઉત્પન્ન ન થાય ત્યાં મુધી ગુજરાતના ઉત્તમ
ગણતા માસિંગા મિટ અંગે મામિંગાની જાણ ૧૨ ક્યાથી પોતી શ?

સીનું મર્ગ “આપણા દેવતા અને પ્રાતના સંગમન પ્રતો વિશે મિકાન્તદષ્ટિની તથા
“અનતારદષ્ટિની ચર્ચા કરનાર લેખો” છે આ વિગતમાં સમાનોત્ક જે કાય જ્યે જાય છે તે
માટે અનેક ચર્ચાથી સતોષ પ્રદાનિત ક વામાં આ થો છે દિન્દુસ્તાનો માટે ગત વનમાં
અગત્યમાં અગત્યનો પ્રશ્ન મોન્ડેનુ-મેન્સફ સુદાસની ચોટના નો હતો આ સમન્ધમાં
જેટલું નને જે સી રીતે ગુજરાતમાં માસિકોમાં જખાતુ નોદએ તેટલું અને તેની રીતે નથી
લખાયું એ સોચનીય છે, પરન્તુ તે વિગતમાં ચોટુ મહુ ચેતન મુછ તેથી કામકામતો વાય છે
કોણેય, સ્પેશિયલ કોસ દી બી નોર્સ-“નકન્સ, મુગાલ નોર્સ-“નકન્સ આદિ પ્રસંગો સમન્ધી
લેખો પ્રકટ કરવામાં ના થા હતા ગુજરાતમાં જે જે પત્તિઓ મુદ્દતી તે વિશે તો ખાસ
લેખો બખાયવા માનુષ પડે આ ઉપગત, “અનન્થ માટે થો ના” એ રા કનુભાઈ અચામ્

દેસાઈનો લેખ, “મિ દરિસની હિન્દી રાજકીય સુધારાઓની યોજના” એ રા. હરમિદલાઈ દીવેરીવાનો લેખ, “વર્તમાન સમીક્ષા” એ રા. હરિયાલ માલેકવાલ દેસાઈનો લેખ, “ગુજરાત અને રાષ્ટ્રીય પ્રવૃત્તિ” એ રા. હિમ્મતલાલ અબરીવાનો લેખ આદિ તરફ વાચકનું લક્ષ્ય ગયું હશે હિન્દુસ્તાનના તેમ જ ગુજરાતના વર્તમાન પ્રશ્નો વિષે ખાસ અભ્યાસ કરી લેખો લખવાનો પ્રયાસ સમાલોચકના તત્ત્વાલોકે તગ્ગથી કરવામા આવે કે તે પ્રયાસ નિરેશ્વરસંવત, સમૃદ્ધ અને વ્યવસ્થિત રીતે કરવાનો તત્ત્વાલોકેનો આગ વિચાર છે, અને જતા જે ગુજરાતી બંધુઓ સાર્વજનિક પ્રશ્નોના અભ્યાસીઓ હોય ત્હેમને સાવજનિક પ્રશ્નો વિષે ઉચા પ્રકારના લેખો મોકલના આમત્રણ કરવામા આવે કે

જોણુ અગ “દર્યવર્ણનો, કાવ્યો, કથાઓ આદિ ખનોરજક મામત્રી રણુ કરનાર લેખો” છે વચ્ચે ગુજરાતના માસિકોમા પ્રવાસના વૃત્તિના હીન્દ પ્રગટ થતા હતા અને પ્રાસી શક્તિ, સરકારી અને વિદ્વાન હોય તો ત્હેના પ્રવાસોના વર્ણનો આનન્દ અને જ્ઞાન આપે એવા હોય એમાં આશ્ચર્ય નથી વ્યાપાર, અભ્યાસ, વર્મયાના અથવા વિનોદાર્થ પ્રવાસો કરનામા ગુજરાતીઓ ખીજ પ્રાન્તોના લોકો કરતા ઉતરે એના નથી એ પ્રવાસોના લાભ માસિકોદ્ધાર ગુજરાતના લોકોને મળે તો કેવુ સારું ? આ દિશામા “ઈટલીનાં યશસ્વી દર્યો” એ લેખે વાચકોનું લક્ષ્ય એચ્ચુ હશે દીલ્હી, આગ્રા, મિઝપુર, અમદાવાદ આદિ ધ્યાનોની મમારતોના વર્ણનો ગુજરાતના વાચકો સમક્ષ શુ રણુ કરવા જેવા નથી ? બ્હેન કમનિનીના “આણુ પર્વત” એ સચિત લેખે પણ વાચકોનું લક્ષ્ય એચ્ચુ હશે આણુ, મિઝનાર, પાવાગઢ, જેનુ બે આદિ ગુજરાતના ગિરિઓ છે કુદરતના દેખાવોની દૃષ્ટિથી ગુજરાત હિન્દના મતર પ્રાન્તો સમાન સમૃદ્ધ નથી, પરંતુ જેવુ છે તેવુ આપણું છે અને ત્હેના દર્યોથી પરિચિત થવુ એ ગુજરાતવાસીઓનું કર્તવ્ય છે. ગુજરાતના દુર્ભાગ્યે ગુજરાતી માસિકોમા નિર્માલ્ય કાવ્યો અને કથાઓ, સપ્તમાગધ લખાયે જાય છે રિથિતિ એની તો લયકર છે કે તત્ત્વીઓના સમયનો વ્યથા કથાઓ અને કાવ્યોના ધોષકાઓને રૂ કરવામા કેટલો ચે થતો હશે નરસિંહરાવ, ન્હાનાનાન, લલિત, ખખરદાર, સાગર આદિ ગુજરાતના ઉચા પ્રકારના કવિઓ છે આ કવિઓમાંથી મિ ખખરદારે આ વર્ષે લગભગ સાતેક કાવ્યો સમાલોચક ઉપર મોકલ્યા છે તે માટે ત્હેમનું સમાલોચક ખાણી છે તે ઉપરાંત રા. અરુણ અને “લિય આદેશ” ની સલાથી લખનાર કવિનાં કાવ્યો પ્રતિ પણ વાચકનું લક્ષ્ય એચ્ચુ હશે રાષ્ટ્રવેતનના વિષય મા કાવ્યો ગત વર્ષમા હીન્દ પ્રગટ થયેલા વાચકોને જણાયા હશે ગતવર્ષમાં સમાલોચકમા પ્રગટ થયેલા કાવ્યો એકદરે સામાન્ય ભૂમિકાના હતા રસ, કલ્પના, જ્ઞાનના, વિચાર, કલા, યેની આદિ દૃષ્ટિઓથી જોતા એહોણુદિ ઉત્પન્ન કરે અથવા તો વાચનારને ગુચ્છ જનાવી દે એવાં કાવ્યો દૃષ્ટિગોચર થતાં નથી ગુજરાત એ ગુખ્યાશે વ્યાવહારિક પ્રદેશ હશે ત્હેમા કે કોણ જાણે કેમ હૃદયને હલમલાવી નાખનાર લય મુન્દર અને પ્રગય જા યો કેમ મુકુ ઉત્પન્ન નહિ થતા હોય ?

પરંતુ માસિકોને માટે વિગેય યોગ્યતાથી આવશ્યક નક્ષત્રરૂપ મણીતી દેવી અને લાંબી વાર્તાઓના પ્રેરણમા પણ ગુજરાતના કેટલા લેખનાં ખ્યાન ખેચે એવી ખ્યાનિ માત્ર

કરી છે? રાજાના કથાઓના લેખક તરીકે અત્યારે જો કોઈ ગુજરાતી લેખક ધ્યાન ખેંચે એના હોય તો તે સ કનનાના મનોકાના સુનની છે 'વેરની વસુન્તા,' 'કોનો વાંકે?' 'પાટણની પ્રયુતા,' 'ગુજરાતનો નાથ' આદિ લાખી વાર્તાઓ અને 'મહારી કમલા અને બીજી વાનો' એ સમૂહમાં એમ ધમેલી દૂધી વાર્તાઓ લેખનની સંકેતની સાક્ષી આપે છે, તેમની દૂધી વાતો આપને વર્ષ સમાવેશકમાં પ્રગટ થાય તે માટે ખાસ પ્રયાસ કરનામાં આવશે આ અકથો નિનાશની 'સ્વરાજ્યપ્રતિષ્ઠા' એ સચિત્ર ચાતુ વાર્તા પ્રકટ થશે એ ઐતિહાસિક કથાના લેખક રોડ પુરોગતમ વિશ્રામ માવડાનું નામ ગુજરાતમાં મળે છે એનનામાં પ્રકટ થશે વાર્તાઓમાં જો મદનપદ્મી પચેળીની 'ન્યોત્તરના' અને 'જંગલમાં મગન' એ બે સ્વપ્ન કથાઓએ વાચકોનું લક્ષ ખેંચ્યું હશે વસ્તુ, આવેશન તથા ચૈત્રીમાં સાધારણ કરના જરા ઉંચા પ્રકારની સરકારિતા તે પ્રયાગોમાં દૃષ્ટિગોચર થાય છે સ છગનનાન હરિનાન વડનાના તથા સ હજમન રાન મુખના અનુસારે પણ વાચકના લક્ષ બદાર નહિ હોય ગુજરાતના મામિકોનું આ અમ વિરોધ ખીલવના અમ્હે ગુજરાતના સુશિક્ષિત સ્ત્રીપુરુષોને ખાસ વિશ્વસિ કરીએ િએ અમ્હે છ-શીએ િએ કે પચિમના સુવર્ણના દેશમાં જેવા સમર્થ સ્ત્રીપુરુષો આકારે તરીકે પ્રસિદ્ધ થયેનાં હાય છે તેના અન્ન પણ થાય

આ જ અમમાં બીજી કેટલીક બાબતોનો સમાવેશ કરવો પડે લાગે છે પ્રથમ તો ચત્રિત્રી બાગન સહગત અથવા નિવમાન સ્ત્રીપુરુષનાં માસિકોચિત ન્તાના અત્રો પ્રગટ કરવાનો સમાવેશકનો એક અભિનાય છે તે દિશામાં સમાવેશકે કરેના પ્રયાસો પ્રતિ ગુજરાતની વાચનારી આનમનું લક્ષ ખેંચાયા પિના નહિ રચ્યું હોય, અને 'નિવમાન ગુરુ મન્થકારો,' 'નિવમાન ગુરુર અગ્રેસરો' આદિ નીરૂપણી પ્રગટ થયેના ચત્રિત્રો તેમ જ 'ભાષા રસજિતરામ' તથા 'લાલ ભોગીન્દ્રગર દીવેગીયા' એ અત્રિત્રો વાચકના સ્મરણમાં તો હશે મહાત્મા ગાંધી, નામદાર નિલબાઈ પટેલ, નામદાર ગોડુળદાસ પારેખ, સર પ્રભાકર પાણી આદિ ગુજરાતીઓના ચરિત્રો આવેશના સમાવેશક અમ્હે કે બીજી નામન હિન્દુનાનની તથા ગુજરાતની સરકારો વિશે તેઓ પ્રગટ કરવાની છે આ દિશામાં જોએ તેવું વ્યવસ્થિત કામ સમાવેશકે કરી શક્ય નથી અને તેમ ઉત્તરની કમ સેનક અભ્યાસીઓ લેખક તરીકે બહાર આવે નહિ લા સુની સમાવેશક બાએ કાંઈ પણ પદ્ધતિસર કરી શકેને અમાન 'ન્યાયા એટલું પુણ્ય' એ સુ. બીજી દિશાઓની માલક આમાં પણ સમાવેશક સીકારે નાંજ બાગત પ્રન્ધાનોનોની છે એ દૃષ્ટિથી જોતા સમાવેશકના એ સમાવેશકનું મુખ્ય કાર્ય હોય આ દિશામાં દર્શનાતી મન્દતા કોષને અમ્હે તથા લાગેને અમ્હે જણાવતું જોએ કે સ ન્તાનાવાય દનપનગમ કરિની 'ઉપા' જેવી વનપ્રધા પ્રગટ થાય અને તેના અનુભવો દહ સુધી ગુજરાતના અમ્હેનર મામિકોમાં પ્રકટ ન્યાય એ શરમભરેલું છે છતાં તરીએ સુ કરે? બુદ્ધિ તુ વિરોધના અભ્યાસીઓ અને લેખકોની ન્યા સ્વરૂપતા ન્યા એકમે જણા કેટલો ભાર ઉતારી શકે? આવી સ્થિતિમાં કેટલું નથી થતું એ જોવા કરતા કેટલું થાય છે એ જોવાની દૃષ્ટિ ખીનરવી એ સુ

પિત્રો જગુ નથી ? આ પ્રદેશમાં ઘણુંક વિશેષ વ્યવસ્થિત અને નિયમિત રાખે કરવા ગયા-
લોચક અભિનામ ગમે છે, ગમ્ય છે પ્રકાર થતા અન્યોજી અલોકન એ સમાલોચકને એક
મુખ્ય કાર્ય છે એથી માનવ લેકિને માહિતી આપના રાજ્યથી લખાયા લેખો સમન્ધી
છે આ દિશામાં વિજ્ઞાનને લગતી જે લેખગાના પ્રો છોટાનાન બાનદૃષ્ટિ પુરાણી, એમ એ,
એઓએ લખી છે તે તરફ નાનકડું ધક્ક ખચાયા વિના નહિ જુ રહ્યું હોય એમ અમદ
આતા રાખીએ ઊંચે કાચના પ્રદેશમાં ગ ખચરંદરનું જેમ સમાલોચક મુશ્કી છે તેમ
વિજ્ઞાનના પ્રદેશમાં પ્રો મુગલીનું પલું તે કાઠી છે આ ઉપગત “વિજ્ઞાનમંદિર” એ અગ
નીચે પ્રો કાન્તિવાય જગજ્ઞાન પથા રહેમડી સંકારી અને સૂચક મૈત્રીમાં જે ઉપયોગી
માહિતી આપે જાય છે તે માટે રહેમડો પણ સમાલોચક આભાર માને છે રહેમડો જેવા
વિજ્ઞાનને માટે ઉત્સાહ ધરાવનાર વિદ્વાન વખતે જગ વધારે વેગલરી પ્રવૃત્તિ બતાવી શકે
તો વિજ્ઞાનના વિષયમાં શુભગત સમજાવી ઉપયોગી માહિતી રહુ થાય એવો સમય છે
સાહિત્યના પ્રદેશમાંથી તેઓ લગભગ નિવૃત્ત થઈ ગયા છે તે હાનિનો થોડો વધો પણ અદનો
તો જ વળી નહિ જે વિજ્ઞાનના પ્રદેશમાં સતત અવેપાલી કે ગાદ વિદ્વાતાથી કે વિજ્ઞાનના
લોહિત પ્રસારથી તેઓ કાઠી સગી ઉપયોગિતા દર્શાવે

લેખોની બામત સમાપ્ત કરી, હવે ચિત્રોની બામત જરા નેધએ શુભગતને માટે ફરિ-
યાદોની જે લખી યાદી છે તેમાં ચિત્રમંદોની ન્યનતા પણ ઉમેરે છે જેથી છે ગ રવિશંકર
શવિગ અને રા ત્રિભુવન પટેલ એ અત્યારે શુભગતના જાણીતા ચિત્રકારો છે અત્યાર ચિત્રો,
લેખો અંગેના ચિત્રો અને કાટામાની સમાલોચકને જેટલું આકર્ષક બતાવાય તેટલું મનાય
વાનો પ્રયાસ કરનામાં રા રમણીનગમ કાઠી પણ અસર રાખતા નથી એકદમ, બાઈ હાજી
મહમદ અચારખીયા આ દિશામાં જે સાહસિક પ્રયાસો કરી રહ્યા છે તે જેટલા અપૂર્વ છે તેટલા
જ શુભગતના અભિનંદનને પાત્ર છે, પરંતુ વીસમી સદીથી બીજે નમરે તેવા જ ઉત્સાહભર્યા
પ્રયાસ કરવા કેા માસિક મથતુ હોય તો તે સમાલોચક છે જેમ માસિક શુભગતના સારા
લેખકને પેતાની શક્તિઓ માતૃચરને અર્પવાનો પ્રયત્ન આપે છે તેમ ચિત્રકારોને પણ આપે
તો લેખક અને ચિત્રકારો સહકારથી માસિક સાહિત્ય વિશેષ સમૃદ્ધ અને મુગાસિત બને
એમાં રોકા નથી ચિત્રોને અને સમાલોચક જે ખર્ચ ઉઠાવે છે તેની પ્રાહર્ય કદરવુંગતા દર્શો એવી
આગા છે

અનંતમાં, અમદ્ધ ધ્વજીએ ઊંચે કે શુભગતને ચણે એક ઉંચી ભૂમિમાં, એના લોકપ્રિય
સંસ્કૃતીય માસિક અપલુ કરવાનો અમદારો અભિલાષ સફળ કરનામાં શુભગતના સુશિક્ષિત
લેખક તથા ચિત્રકારો હોસથી મમતાથી અને ધર્મશુદ્ધિથી અમને યથાશક્તિ સહાય આપે,
તેમ જ શુભગતની સુસ પ્રભ-શુભ ગતના “લોકપ્રભુ”-અમદારો નેવેઇને ગીતરે-સાકારે, ગારણ
કે પ્રિયેષુ મૌભાયકલા દિ ચાદના અર્થાત સુન્દરતાની સામેવતા પ્રિયના ઉપભોગમાં છે અમદાર
વહાલુ શુભગત કરે કરે એટલે અમદારો શ્રમ સદા

સત્યાગ્રહ મુશ્કેલ.

લેખક — રા દીવાનગ મૃણગકર ભટ્ટ.

મત્યાગ્રહ મુશ્કેલ-હમાગ-સત્યાગ્રહ મુશ્કેલ

વન્દે સી મર્ત્ય-અજ્ઞન છે-સત્યાગ્રહ મુશ્કેલ

મત્યાગ્રહ મુશ્કેલ-સત્યાગ્રહ મુશ્કેલ નિહાન

દૂધી-અન્યાયી નર જીતે-સદામે ન્યાય મેનાર

હમારા સત્યાગ્રહ મુશ્કેલ

ન્યાયે, મત્ય અગ્રકર ગહ પપુ-સત્યે-ગ્ર-ગે ન્યાય,

સત્ય, ન્યાયના પ્રેમી હ થો-આત્મા બળથી ગાય -

અજ્ઞન છે સત્યાગ્રહ મુશ્કેલ

ન્યાયી પાન-પ, રામ જીતે-તે સાચોના મિત્ર,

એની પે કઈજાર અનુપમ-હિંસા પરમ પવિત્ર,

હમારા સત્યાગ્રહ મુશ્કેલ

મત્યાગ્રહી હરિશ્ચન્દ્ર મીરા ને-પ્રજ્ઞાવાદિ અનેક

અસહ્ય-અગણિત કાંટા સહતા-ત્યજી ન મત્યની ટેક

અજ્ઞન છે મત્યાગ્રહ મુશ્કેલ

આનંદર બળ છે નીકર-અગમે-નાની સત્ય ન રૂપરૂ

મય, ન્યાય, હંસ માટે લગતા-અહતા અનેકે વધ,

હમારા મત્યાગ્રહ મુશ્કેલ

મત્યાગ્રહ મુશ્કેલ-હમાગ-સત્યાગ્રહ મુશ્કેલ

૧૭ મી સપ્ટેમ્બર-અજ્ઞન છે-મ પામ્યા મુશ્કેલ *

૧૯૧૬ માં એક જિલાના ચિકિત્સક નિય સત્યાગ્રહ કર્યો હતો અને ગવારદ
ધર્મો અગ્રસિદ્ધ રહેલું કામ-હી

ભારતવાસી આર્યોની આશ્રમવ્યવસ્થા સંબંધે થોડા છુટક વિચાર.

લેખક—ગ. કૃત્યાનુરાય જેઠાભાઈ બક્ષી.

૧ જેમ વર્ણપિભાગની રચનામાં “સામાજિક ઉન્નતિ” પ્રધાન હેતુ જેનામાં આવે છે તેમ આશ્રમવ્યવસ્થામાં “વ્યક્તિનો ઉત્થપ” પ્રધાન હેતુ હોય એવું જેવામાં આવે છે. ૨ બધા સુની વર્ણો માત્ર જન્મથી નહીં પણ સ્વાભાવિક ગુણગુણથી મનાતી હોય છે. સર્વ આર્યપ્રજા માટેની આશ્રમ-વ્યવસ્થા પણ એક સરખી જ હશે જે શરૂ તથા અંતરંગને વેદાધ્યયન તથા વેદાકત કર્મનો અધિકાર નથી એવા વચનો તથા તે નિર્ણયને અનુસરીને રચાયેલા અનેક પ્રમુખ સ્થળે સ્થળે મળી આવે છે, તે શરૂ તથા અંતરંગને એ અધિકાર એક જ હોય છે તે વાતની, નિષ્પક્ષપાત શુદ્ધિથી અનુભવ કરનારને, એ જ સાક્ષ્યથી ખાતરી થાય છે. પ્રથમ તે ઉક્ત અનધિકાર વાદ્યગત ન હોય તો જે પ્રત્યે ઉદ્ધારના સભન નહીં તે પ્રત્યેની અર્થા મળી આવે છે. આખ્યાયિકાઓમાંથી વેદવિદ્ શ્રદ્ધ તથા સ્ત્રીમતિના દર્શન મળે છે. કાર્ત્ત્વ્યવિધિ સ્ત્રીઓને પણ યજ્ઞોપવિતના મળાગની વાત લખે છે. ૩ વળી અલ્પવર્ણને અતે તપ્તિની મરજી પૂરનાનો નિમિ બતાવે છે કે, તેણી હવે “શુદ્ધિ” થશે કે “અક્ષર” થશે જેના પિતાના નામગોત્ર અસ્તિત્વ એવા બાળકને તે અત્યારથી માટે બાળક તરીકે સ્વીકારાય છે. મહાક્ષાત્ર સાન્નિધ્યમાં, નરમા યજ્ઞાએ તે બધા યજ્ઞાએ જ અત્યા હતા એવું ક્ષત્ર છે તે એ અમયને ઉદ્દેશને જ ધરાવી ગયા તેમ છે.

૩ વર્ણબે જન્મ-પ્રાપ્ત ગણીને વગવગરમાં ચલાવવાની પ્રવૃત્તિ સાથે, આશ્રમ-વ્યવસ્થામાં પણ પ્રતિવર્ણને ઉદ્દેશને ભિન્ન ભિન્ન નિયમો ધરાય તે સમજવું કરીને નથી વેદાધ્યયનનો અધિકાર, ભણાવનાનો અધિકાર, કર્મકાંડ કરનાનો ને કમનનાનો અધિકાર અત્યુચિત્તમનો અનિવાર, અલ્પગત તથા તત્ત્વ મોક્ષનો અધિકાર વગેરે બધા સર્વસામાન્ય અને પછી વર્ણપરત્વે બેનાના વધા હશે એ દેખારો. પણ સાચું હેતુ સ્ત્રીઓનો સમય-તથા શક્તિના વ્યયની કરોડગનો સભન છે બાકી એ પ્રમાણે અત્યુચ સમય આત્મા પછી, તો, જેની શુદ્ધિ જે દિવામાં ન બેઠાય તેટલા પ્રદેશમાં તેની અભ્યાસતા થઈ. નય એમાં ૪ કહેવાપણું નથી.

૪ વેદાધ્યયન તથા વેદાકત સરકારો અને યજ્ઞાદિ કર્મોમાં શરૂનો અધિકાર કદાચ એકદમ બધા પાસમાં આવે હોય, પણ સ્ત્રીઓનો તેવો અધિકાર તે પ્રથમ પૂર્ણમાંથી પતિ જેડેના ધર્મચરણમાં આવ્યક હોય તે સિવાયનો ને પછી બધો એમ ધીરે ધીરે બધા પેડેલો હશે એવું માનવાના કારણ મળી આવે છે. ૫ પ્રત્યેક આશ્રમના કાળની મર્યાદા, નિયમ તરીકે, મનુષ્યશાસ્ત્રીના અલ્પ જેટલી, એટલે ચારે આશ્રમ માટે સરખી રાખી જણાય છે, અપવાદના પ્રસંગોમાં વડું

મણિ તે મોહન ર ૨૭૦૦૦ એન. એમ. ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુંબઈ

કુટુંબી સરના હોય તેમાં આશ્રમ નહીં એવી સરના તો જે અવધી જડના પામે, મૃત-પ્રાય થાય, તેમાંથી નીકળી જાય છે તેવો સમય આવ્યા પછીના તેમ જ " પરંતુ તેને નોંધુ " એ અવધારથી માહાત્મ્ય વધારના માટે જે લેખો રખાયા હોય તેથી સાધન રહીને અનુલોકન કરવામાં આવે તો જ કાંઈક યથાર્થતા હાય લાગે તેવું છે

અક્ષયરે આશ્રમ.

૬ આ પ્રથમ આશ્રમમાં વિદ્ય કળાનું કર્તવ્ય મુખ્યત્વે હરિષ્યમાં આનંદ તથા ઉપયોગી એવી, " સર્વ શક્તિઓનો સમય " હવુ જેમ કે વીર જંગ, તેજ, વિદ્યા, ધર્મ વગેરે આ. આશ્રમનું જાળખમાણું નિયત કરનામાં વિકલ્પો થયેના જોવામાં આવે છે પરંતુ એ બધામાં ખાસ આશ્રમ એ રખાયેલો તરી આવે છે કે જે તે અગ્નિમાં રાગ દોષ તેટલો શક્તિમય ન પુરેપુરો થયેલો એ પુરુષશરીર જગતા સ્ત્રીશરીર વેહેલું બધાઈ રહે છે, અદાજ આઠ વર્ષનું અતઃ પડે છે આશ્રમન્યવસ્થા રચનારાઓના મ્હોટા ભાગની મનઃપણ એવી હતી કે સ્ત્રીશરીર ૧૬ વર્ષની રહે તો પુરુષશરીર ૨૫ વર્ષની વયે બધાઈ રહે છે, અને તેથી જ આશ્રમની શરૂઆતનો સમય બંને માટે અગ્રેષ્ઠ હતા તેની સમાપ્તિનો સમય સ્ત્રીઓ માટે ૧૬ ને પુરુષો માટે ૨૫ વર્ષનો રાખેલો છે આ પછીના આનંદમાં પ્રવેશવું એટલે લગ્નમસ્તાર માગેલું જે નય જતા હું છે તે ઉપરથી આ વાત વડુ સ્પષ્ટ થાય છે

૭ પૂર્વ કાળના આપણા વિદ્વાનોએ મનુષ્યશરીરના અવસ્થાન્તરના જે ૭ પ્રકાર ગણ્યાના છે તે માટેની તીણ અવસ્થા જે " વર્ધતે " એ સત્તાથી જોગખાય છે તે અવસ્થા જ આ આશ્રમ માટેનો સમય સમજાય છે પહેલી બે અવસ્થા " જયતે " અને " અગ્નિ " પૂરી થાય તે થયોપરિતના સરકારનો એટલે અક્ષયરે આશ્રમમાં પ્રવેશોગ્ય સમય લેખાયો છે કોઈ પણ શક્તિનો સક્રય હોત તેટલો સમય થયા પછેના તેનો વ્યય શરૂ નહીં કરવો એ અગત્યનો બુદ્ધો આ અવસ્થામાં પ્રથમ સ્થાન જોખવે છે

૮ આ આશ્રમનો લાભ લેનારો અગ્રે પુરુષ જરૂર સ્ત્રીશરીર માટે હુકો હતો, પણ શરીરના બોના માટે તો સ્ત્રીશરીર માટેનો જોગ સમય સ્ત્રીશરીરને જોડે તેમ છે વિદ્યા બ્યાનમાં પણ મનની શક્તિ ખીનવાની તથા સામાન્ય જ્ઞાનકાળની પ્રાપ્તિની જરૂરીયાત બુદ્ધિને મરખી હતા, આજીવિકા માટેના ખાન કોઈ પણ વધાને લગતા નિયમો પુરોએ વધારામાં લીખનાના હતા એટલે પુરુષને તેટલો વડુ વખત આ આશ્રમમાં એ " અગ્નિ સમય " ની પૂજાના કરવામાં લાગે તેમ હવુ સ્ત્રીઓને પુરો કરવાના વધારાના જોગના આપણા એ કાળના ગોનાઓએ પણ ઈજ ગણ્યું નથી

૯ કુટુંબમાં જે જોડોના જનસમૂહમાં વસવાટથી જે અનેક રિલેષો શરીર તથા મનના વિકાસને અને અવ્યાસને નડતરરૂપ થાય છે તેમાંથી પુરુષવાસથી જવાન થતો સ્વચ્છ હતા તથા પાણીનો લાભ મળતો નિઝાસમાં સજીવ્યોદય પણ સ્વામિક થઈ માગાપોની આર્થિક અને એવી બીજી આપાધિક ઉચ્ચતીય સ્થિતિના જેઠ બાળકની નજર પામે સતત ગેરવાવી

જે દોષોનો ઉદ્ધાર થાય છે તેથી અભાન રહેતા મદ્યમાન માટે જોઈ ઉપરાંત સૂચનો પચ્ચેના વચ્ચેના દૃશ્ય મળતુ આયોના વિચિત્ર તરનિર્ણયો નથા ધર્મમાનતાના સ્ત્રોત સાઈ દષ્ટિકરણ થતુ અને જેમણે “જનતે” તથા “અસ્તિ” એ એ અર્થમાં અતિશય વિન્ન વિન્ન પરિવર્તિમા ગાળેલી અને ભરિષ્ઠમા ગૃહસ્થાશ્રમ પશુ કેળવણી ભુલ ભુલ ગયોગો અને ત્રણ કાર્ય પ્રદેશોમા જેમો ગાળાનો દાષ તે સરમા અનેરો બાનુભાવ બતાવો હતો.

૧૦ વળી આ આશ્રમમા રાજકુમાર, ગર્વશ્રીમત અને ગરીબ અને માટે “વિશાંત” થી પોતાનુ પોપણ કરતુ “એની ઘટના રાખી હતી તેમા પશુ એનેક વાંકાનો બીજક હતો ગરીબના ઊગ શ્રીમતોના દાનથી પોતાનુ પોપણ ચલાવે નથા વિદ્યાભ્યાસ કર તેની સમાજ વ્યવસ્થા હોય તો પશુ, તે દેનાગના મનમા “હું મહદ ઉપકાર કર છું” ને લેનાગના મનમા “હું ભાગ્યવીન છું” એની ભારનાના અકુર પુટે તે લામી ૧૨૨ે જોના સમર્થના બહિર્ગતિ અને એવરે સમાજને માટે પણ અનિષ્ટ છે પણ જ્યાં વિદ્યા માગીને જ પોપણ કરતુ એ કલ્યાણ આશ્રમનુ નામ ગણાય ને તે સિધા તેમા વિદ્યાર્થીઓ આપવી તે ગૃહસ્થાશ્રમનુ પણ નવ્ય ગણાય તો ઉક્ત અનિષ્ટ ભારનાઓને અનકથ નથી મળતો ઉપગત વિદ્યા માગના નિવૃત્તિ તે, તેટલા ઉપરથી જ, હવેકા વા નિર્માણ ગણાય એની કલ્પનાઓ આંધી ઉર્ધ્વા પામતી નહીં પ્રકાશના આભાસમાં “પ્રતિલિત ચિત્ર” જે દુનિયાના અન્ય કોઈ પ્રદેશમા થી થઈ શક્યા તે હતા ને તેમના વિદ્યા તથા ગુણમાં પૂર્ણમાન સ્થાપિત થઈ ગઈતો તે આ વ્યવસ્થાને આભારી હતુ.

૧૧ આમ શરીરમનની પૂર્ણપણે શક્તિ ખીલતી તથા જીવન વ્યવહારમા અંત સુધી જેનો ખપ પડતો તેવા જ્ઞાનનુ ભકેળ મેળવતુ અને જેનામા જે ખાસ ધવાની યોગ્યતા તે ધવાની કેળવણી લેવી એ બધુ “આશ્રમધર્મ”મા લેખાતુ ત્યાં આજ આપણે “કુલપાન કેળવણી” થી જે આશાઓ આધીએ છીએ તે બધી બર આપતી દોષી જોઈએ અને “મદત” કેળવણીથી આજ માત્ર “શી” મારી જગતના મથીએ ડીએ તે જગતમાં એ જીતી બાવસ્થામા સૂરતે માટે “ખાનપાન” સદિન બધુ મફત થતુ, અને લેનારનેનાર બની પક્ષ પોતપોતાનો ધર્મ અદા કરીએ છીએ એમ જ સમજતા વિદ્યારાજ નિસ્વાર્થ ને પ્રેમથી લાવનાના “ઉપકાર” કરીએ છીએ એવી ભાનનારાણા નહોતા પશુ “અમારી ઉપગતુ ધાર્મિક કરજ દેખે અને અનુભવી મધએ છીએ” એવું માતા હતા સાક્ષાત મોઘ આપવાથી જે સહુજોનુ આર્થિક ચામ તે ઉપગત આ બધી વ્યવસ્થા એવી ગોઠાઈ હતી કે અનાપામે એક ઉચ્ચ ભાવનાઓ ઉગી નીકળે.

૧૨ જ્યાં સુધી કલ્યાણ આશ્રમ, સુવધાના છુટ તથા સમ્યક હોય તે સવ પ્રકારની દેવી સપતિઓ (શારીરગણ મનોબળ ધર્માશ્રમ જ્ઞાન વિદ્યાનીવિ વગેરે) નો સર્ચ કરવાનો દેવ ૧૨૨ નામીને પાશવે ત્યાં સુધી ભારતપરના ગૃહસ્થાશ્રમમાં નિલ ઉત્તમ પ્રતિભાઓ પુરુષોની ભગતી થતી રહી અને નિર્ગમ તો ભાંગે જ કોઈ રહેતુ હો.

૧૩ આપણી એ પુનર્નવન-અર્થમાં પુરુષકાન્તી સાથે દમસ્કા દેવાનપતે ગુધેયો જોવામાં આવે છે દેવાનુ યોનાનુ મુખ્ય કર્તવ્ય સમદિગ્ગતતા અમુકયનુ છે તેમાં જેઓ એકને ઉપયોગી અને તેમને જ પ્રભુકારની ગીતે દેવો સહાય આપે છે ૫ સ્પષ્ટ યત્ન થતાની અપેક્ષા છે—એ સિદ્ધાંત, દેવકાળ મજનાનાની સાથે, અમે જુ-યા, અમુક વિધિથી દેશને ઉદ્ધારીને પ્રેમના કરના માનવી વા કષ્ટ એમના નિમિત્તે અસિદ્ધ આહ્વાનના મુખમાં દોષના માનથી અમે દેવાશ્રયના દુકાળ થઈએ છીએ તથા અમો પરમાત્માએ આપેના ઇન્દ્રિયો અને અત કલ્યાણિને કેળવિને તેમજ પુરુષાર્થ કલ્યાણી પંડી દુર જરૂર નથી એ માન્યતા તરફ અમે નહુ વડુ ઠેકના ગયા છે—અહમ અનમના પ્રવેગો તથા તેની સમાપ્તિને પ્રમિલ કરવાની આહ્વાનમાંથી દિવામો, અને રૂપાન્તરથી નાટક જેવી પદ્ય, કરવાનો અમે આગ્રહ રાખ્યો, પરંતુ એ આશ્રમની અભિવિદિ માટે અમારે પોતાને આહાર, વિહાર, અવશ્યન, આગિપાત્રિના જે નિયમોમાં અમારી “વધતે” નામક તારીરિક આખી અવસ્થામાં અનુગમન કરવાનુ તેનુ અમે જાણ્યે કે અનરૂપે હિત્તાપન કરીએમ ગુણકર્મમાંથી દહિ દહાવીને પ્રજા આહ્વાનથીને પૂન્ય દાનાના આવી વેગમાં સમુદ્ય દશે

૧૪ આશ્રમ વ્યવસ્થાના હેતુનું દુનંદ્ધ થવાથી કેના કેના અન્યમાં અમારી ધર્મશુદ્ધિનુ આરોપણ થઈ ગયું તેનુ એક જ દષ્ટાન્ત બસ થયો આનંદિષ્ટો નિષ્કૃતિ યોગને અમામાં ૫૨ દેવાનુ યોગ્ય વય કેટલું નીકારતા હતા તે વર કન્યાની વાચકાતના વર્ણન, અલસુનો વોગેમાં લક્ષમિવિના કે તે વર્ણન આપુરે જોનો આ આમ વિષય ગણાય તેના સ્પષ્ટ નિર્ણયો, વગેરેથી નિર્દિશ્ત સમગ્ર છે એ સમય જ્યાં પુરુષને સ્ત્રી માટેની અને કન્યાને પુરુષ માટેની, વેળવેલાનાની ગીતોની ગ્રિયિતિ ગ્રામાપિક સહિકમથી મનાતા, નૈસર્ગિક કામના જેવે ત્યાગનો ગળે છે આમ જના, કાઈ અનિમા વગેરે માટેની કન્યાની યોગ્ય ઉચ્ચ વર્ણના આકાશથી ખતાવાઈ તથા તે કલ્પન કરાવવા તેના વારીઓને અસદ્ગતિના જનરા ભયથી ગાન્યા તે શોકથી, નાજે સધગો ધમ્માઓના સમુદ નિર્યય થઈ ગયે હોય, તેવા વ્યવહાર અમે ચલાવી ગયા કે પડી તે લોકને દેકાના લેખે વધના ગયા ગરીબ પુરુષ બધાને દુઃ થયા પડેના, વિદ્યાભ્યાસ તથા શુદ્ધિનો વિખાસ પુરા થયા પડેના, ધર્મ તથા નીતિનુ શિખા, જે બોધ ઉપનન, નિયત મંમય સુધી સનત પ્રત્યક્ષ શિષ્ટાચરણ શિખના અનુભવમાં આન્યા હશે અને વૈવાના આચરણમાં જ મા કરે, એ સેમનાવો સેદ, યેદ, તેને જરૂર ને સાર આપ્યા વિના,—દુઃમાં લક્ષ્ય હોય તે માં દેવી સપતિઓનો બદો પાઈ એક એસર્યનો પણ પુરો સમય થવાની પૂજા નમ કરી મુદ્ધાશ્રમી થનુ એ જાણે નિયમ હોય તેમ વ્યવહારમાં ચોક્કસ અને ખરા નિયમ હોતો તેના અપવા ઉપે પામ ક્યારેઈ કર્તવ્ય થાય તેવું નહીં ‘કાચુ ક્યાપુ’ તેના રૂળ જેના કુ સ્તર્માં આનના થટે તેમાં આ યા

૧૫ કન્યાની વય માટેની યોગ્ય વય મુજબે જે નોંધે છે તેવા અર્થ પુરુષના યોગ્ય વય માટે ‘તે કનાઈ’ થી, જનાં તેને પામ પાકકાળ વિના ધોસરે જેની દેવામાં આવે છે એટલે

એમે કોઈ નિર્મયેલા (પ્રદીપ વા પ્રગવશાત્ પ્રહણ થયે) સાત્ત્વવચનથી જ પ્રેરાયા છે એના બચાવને પણ અવગણ નથી એમે ક્રમમાં પડીને ખરે માગે પડ્યો મૂક્યો ને વ્યગ્રાઈ ગયા નેના મુખ્ય કારણ, દેનાથવતો અતિયોગ તત્ત્વજન્ય પુરુષાંગનો પ્રમાદ અને ધર્મશાસ્ત્રના નિધિનિષેધના વચનોના અતરમા રહે ન હેતુનું દુર્નકલ ધનાથી નિવેશ્યુદિને થયેલો પેશાદાત એ બેવામા આવે છે

વૈરાય.

૧૬ અનેક જન્મેના અનુભવથી જ્ઞાતમા દેહાત્મભાવથી સર્વાત્મભાવ સુધી વિદાસ પામે એ જ જન્માન્તરમા મુખ્ય હેતુ આર્ય ધર્મશાસ્ત્રોએ માન્યો જણાય છે " માઈ " ને " તાઈ " અથવા " પોતાનુ " ને " પારુ " એ ભાવના અત કણુમા ઉઠે ત્યાં સુધી જ સમાર સાર્યક છે " માઈ " ને " પોતાનુ " એ ભાવનામા ભવે જગત્તો વધુ વધુ અથ પેમે તથા " તાઈ " ને " પારુ " એ ભાવનામા ઓઝો ઓઝો અર રહેતો જાય તો પણ એ બે ભાવનાના પ્રિય રહે ત્યાં સુધી સસારનુ પ્રયોજન છે પૂન જન્મેના અનુભવથી જોએ મર્તાત્મમાન પાને સમગ્રજીવનની છે નહીં પહેલ્યા હોય તેવા જ્ઞાતમાને પ્રભાવર્યને અન્તે ગૃહસ્થ થનાનુ ન રહે ને રનાભારિક છે એની વિરક્ત વ્યક્તિઓ આપુ જીવન વૈરાગ્યમા જ માળતી તેઓમાંની કોઈ નૈષ્ઠિક પ્રવચારી વહેવાય ને કોઈ સન્યાસી કહેવાય એ તદ્દાન્ત જોડે આપણે સખધ નવી જ્યાં સુધી અત કણુની ઉક્ત સ્થિતિવાળી વ્યક્તિઓ જ આશ્રમે સોસરો જે લાખે રાજમાઈ હોતો તે પત્રો મૂખને, દુષ્ટી સીધી કડીએ ચડી ત્યાં સુધી એ ત્યાગીઓનો વર્ગ સમાજને પણ અત્યુપકારક થતો વૈરાગ્યનુ રનરૂપ બતાવતા, તેમા સસારમા દોષદષ્ટિ આવસ્થ ગંજીનામા આવે છે, પરતુ બેહુલુદિને જ સસાર લેખતા હોય તો એ સમજ બંધ-બેમે નહિ તો " સર્વજુતદિતેર " એ જ્ઞાની મન્યાસીનુ લક્ષણ છે તે શી રીતે નને? વળી શ્રી ભગવાનમા જે છ ભગ નિગતિવચનાથી સદા નિઘમાન છે તેમા " વૈરાગ્ય " પણ આવે છે, જ્ઞાતા ભગવાન જાતતા દ્વેષી વા જગતમા દોષદષ્ટિ રાખનાર તો નથી જ એમનો જગત સાથેનો સબંધ મુદ્દહપણાનો છે એટલે જ્યારે અનેક નિષ્પવોના ધક્કામા વા સખદુખના અનુભવમંદ સસારી જનોની મતિ રાગદ્વેષથી ફરકાઇ જાય ત્યારે, આ સમદષ્ટિવાળા ને અખિન જન-સમાજના ધ્યાયિ હિતમા પ્રેમવાળા વૈરાગ્યવાન પુરૂષો તે મતિને ખામણે રાખના દુકામા પ્રાપ્ત વર્તવ્યની સફળતા માટે તાત્કાલિક ઉપાયો ચોજવા એ સસારી ગૃહસ્થોનુ કામ, પરતુ ખરા ને રજા લાલના માર્ગો પરથી દષ્ટિ ખમી ન જાય અને એ માર્ગો હમેશા સારી સ્થિતિમા જળનાઈ રહે એ વ્યવસ્થા સાગીઓથી ચાલ નિઘા અને સ્વાર્થસાગ અથવા કેવળ લોકસમ્પ્રદાયજીવન એ જ એમનુ ખરૂં દસ્ય સ્વરૂપ છે જ્યારે આ વાત નિવેશ્યુદિમાથી ખૂબી અધ, લોકો અનાન તથા ભયમા પડી જઈને વેપ માત્રને નમતા ભજતા થયા અને " સમ્યક્ જ્ઞાન " ની ગધ માત્ર પણ જ્ઞેમનામા ન હોય તેવા આજસ, અજકિત કે મૂંઢતાથી નિરાગી

અનેવા લાગ્યા ત્યારે એવા અસ્થાને પૂજ્ય લાવના ને ખોટા સસારલાગના જેના વિપરીત પરિણામ આપના ઘટે તેવા આવ્યા

ગૃહસ્થાશ્રમ.

૧૭ ગૃહસ્થાશ્રમનું દર્શન એવું સમજાય છે કે યજ્ઞચર્યામાં સચ્ચ કરી શકિતઓના, ધર્મ સ્વર્ગ નીતિના નિયમોના આદરમાં ચુસ્ત રહીને, પોતે તથા પોતાના હોય ને યતા ન્યય સુખના સુખ સાર સાધનો મેળવના તથા ભોગ્યવામાં ઉપયોગ ખાનપાન સહિત મર્મની અણુના કર્તવ્યમાં રાખેલી એટલે તેમાં સ્વાથપરાયણતા, ઓછી થનાના સંકેત હોય સર્વોદ્ધૃત ધર્મ “સત્ય” અને સર્વથી અધમ પાપ “અસત્ય” આ માન્યતામાં આર્યોના અમુક્યનો પાયો હતો અનુભવમાં જેટલું ઐક્ય આવી શકે તેટલું સ્વીકારીને આવડુ પોતામાં વધુવધુ ઉમેરીને અભિવૃદ્ધિ કરવી એ વ્યાભાવિક વૃત્તિ દોવાથી એ બાલુના પ્રયાસ થના કરે, પરંતુ વસ્તુતઃ “સ્વસર્વેષ” જેટલામાં “સ્” ની લાવના સ્ફુરી હોય તે છતાં વધુમાં ઐક્યનું દોગથી કથન કરવામાં આવે એવી વ્યાધુરિક સમાજની રચના છે તેની ન હતી દાપત્ય, કુટુંબ, વર્ણ, રાષ્ટ્ર આદિમાં કમઘ પોતાપણની લાવના દેનાતી ન્યય એ, ધર્મ તથા નીતિના નિયમોમાં મજબુત રહીને સ્વાર્થ સાધવાના પ્રયાસનું સદૃશ પરિણામ દેખાય છે યજ્ઞચર્યામાં સર્વના ઐક્યને બોધ સારી રીતે શુદ્ધિમાલ્ય થયેલા હોય તે, વ્યવહારમાં ભુદા-ભુદા સનયો તથા પરિસ્થિતિમાં મૂકાવાથી, ધીમે ધીમે અનુભવમાં આવતો ન્યય સુધરેલી જગત્ સ્થિતિમાં પોતાને પણ, પુનર્જન્મના સિદ્ધાન્ત પ્રમાણે, આવડતું અનેક વાર થવાનું એ માન્યના અમને જગત્ સુધારણામાં ગ્રેરના વિરોધ કારણ થાય તેની છે મનોથી દેવાનું સહાય અને તત્રોથી સંજિના છુપા નિયમોનું જ્ઞાન ખપમાં લેવાના જે પ્રયત્નો હતા તે પણ પ્રગતિ માટેના પ્રયાસ હતા “ઇશ્વર્ય” કર્મને અર્થ “વિશ્વને અર્થ” એમ જ માનેને સમજાય છે, અને જે અનેક રોપધોણ થયેલી જોવામાં આવે છે તે કરનારાઓ પોતે પુશ્વર સેવા કરે છે એવી શુદ્ધિથી જ કરેલી છે સાદા ને સરળ જીવન ઉપર એટલો બધો આગ્રહ જોવામાં આવે છે કે “પિસો” એ જ ઐશ્વર્ય અને “શ્રીમતાર્થ” એ જ વદનીય એમ મનાઇ જવાની દુર્દશા ઠઠી આવી ન શકે સર્વ વ્યવહારોની યોગ્યોચિત્તા કર્તવ્યની જ દૃષ્ટિથી તપાસવાનું ધોરણ રાખેલું હતું, હકની દૃષ્ટિથી જોવાનો મોધ કેવલિત જ થતો દુરો, આ નાખતમાં એટલો બધો આગ્રહ જોવામાં આવે છે કે “આત્મરક્ષણ” ની પણ કન્યામાં જ ગણના થયેલી છે બીજી બાલુથી ન્યા આત્મરક્ષણ ધર્મ ગણાયો ને ધર્મ સાર પ્રણયનું પણ સમપણ કરવા તદ્દપર રહેતામાં એવ પ્રાપ્તિનો નિર્ણય હતો, આ “આત્મભાવ” ની કદા જેની જેટલી વિસ્તૃત હોય તેના પ્રમાણમાં તેને પોતાનું સર્વ સામર્થ્ય ખરચી નાખીને ધર્મ સાધવાના પ્રસંગે મોહત્ત આવે તેમ હતું, અને પ્રબલ વિરોધ પરાક્રમરહિત જનવાસો સખત દૂર ગ્દે એ દેવું પણ સંચારાતો અર્જુન યોગ જે કેવળ ત્યાગીઓને જ ઉપકારક ગણાયો તેમાં પણ છેક “અનિ કલ્પ મમાધિ” સુધીના બધા અજ ગૃહસ્થને પણ પોતાના વ્યવહારમાં વધુ ને વધુ તારક ને

સમય જતાં તેના છે એ પ્રક્રિયા અસહ્યોગશક્તિ વંધારનારી જણાય છે, 'ઓ તે - ક્રિતી ઉપયોગ
 ગૃહસ્થ તેમ જ ત્યાગી પોતપોતાના કર્તવ્યની સિદ્ધિમા ડગી મકે તેમ 'છે' ગર્ભએએ મન્ય ચના-
 વડુ તે પા. "મત્તા લોગવનાની" શુદ્ધિથી ન હવુ પણ 'પોતાનો ધર્મ બનનાની' શુદ્ધિથી
 હવુ પૂર્વ જ-મોના મરુપોને લઈને ઠરે પોતાને રાગના કર્મ ઉપર નિયંત્રે । છે ઓ એ
 કર્મ ચોવ્ય તથા ઈષ્ટ પ્રારે, પ્રભુ જેથી પ્રસન્ન થાય તેવે પ્રકારે અમૃતવા ઉપર સારિ' સાતે
 જન્મ મળનાનો આધાર છે એ તેજરાગર જણતા તથા માનતા વળી રાગ કરના પેપુ "દડ"
 એટલે "અગધ"નો વિશેષ અધિકાર ગણનાનો શાએનો આદેશ હતો આમ છતાં અપવાદરૂપ
 કોઈ સ્વધુસમલુ નાસ્તિક હીરડે તો તેનો નિગ્રહ કરવો' એ પ્રજ્ઞના કર્તવ્યકર્મમા ગણાવુ-
 ધર્મને નામે વહેમ, પામરપણુ, નિરૂઢમ, આળમ, દોગ, અશક્તિ વગેરે પ્રસરેલાં વર્તમાનમા
 જ્ઞેનામા આવે છે તે આશ્રમેની મિટ્ટિ તથા અમાગી ધમ મળેલી માન્યતામાં થયેલી આદા-
 રની મેળબોળને ક્ષીરે જન્યુ છે એની મારી માન્યતા થાય છે

૧૮ જે શ્રીત યનાગતેમના મૂળ વૈદિક સ્વરૂપથી જ કામ્ય કર્મો છે તે નિષ્કામ કરવાને
 ઓય પાળના સમયમા થયો છે હવે એ કર્મોને અગ્નિતત્વમા લાવ નાર જે તે કામના, અપૌરુષ્ય
 વેધી નિર્માણ થયેલી, તે કહાડી માનના કમ જહતા હતો પ્રયોજન કહાડી નાખ્યા પછી તે કર્મ
 પોતે તે મા મૂળ સ્વરૂપમા થી રીતે રહે' એ બોધનુ સ્વાભાવિક પરિણામ તે કર્મોના લોપ જ સહવે, તે
 તે પરિણામ એમની દષ્ટિ બાહ્ય હોય એવુ માનવા કશુ કારણુ નથી એ કામ્ય કર્મોના પ્રભાવ અનુ-
 ભવમા એટલે જાણ્યા પછી તેવો બોધ થયો હોય તો તાદ આશ્ચર્ય નહીં પ્રયોજનરિતિ માણુએ એવા
 કર્મમા પ્રેરાય નહીં એ દલીલના ઉત્તરમા કોઈ કોઈ વિદ્વાન જુનામો કરે છે કે મળમાને પોતાના મનથી
 કર્મ વેડે કામનાનો યોગ નાવવો નહીં એટલું જ તાત્પર્ય છે, જાણી તો જે કર્મ નિષ્કામવાંતી
 એ કર્મમા સંકેત છે તે અનશ્ય યગે આ જુવાસાથી તો સ્વતંત્ર તે કર્મોને પાઠાં કામ્ય કરી
 દેના જેવુ થવુ હોય એમ મને લાગે છે મૂળમા એ કર્મો અમુક વાળનાની અરુગતા માટેના
 ઉપાયરૂપ હોઇને, તે આનશ્ય તો હતાં જ હા એટલે તેની વાછના પુગી પાડનાના ઉપાય
 તરીકે પેણુ એ કર્મોના પ્રયોગ ન કરનાંથી કષ્ઠ ધર્મલેખનો પ્રમગ આપતો નથી

૧૯ નિત્ય કરવાના આનંદ કર્મોમા મુખ્ય જે પાત્ર મહાત્મ્યો છે તેનો હેતુ જોઈને કરવાને
 અધારણુ પ્રમગ અતિઓમા લીધેનો જેનાથી વિરમય થનાય છે બદ્ધમા આ ધર્મરૂપો માન
 જે તે કર્મોનાં મિથિ વા નિષેધ કરીને વિરમે છે, તેના મિથિનિષેધનાં કારણુ ઉપરિચિત અપરાધ
 તરીકે જલવામા જણાય છે આ પંચ મહાત્મ્યોને માટે એનાં લાંબુગી ઉત્તરે છે કે ગૃહસ્થના
 વરમા સુનો, ઘેની, સાનરણી, ખાંડણીઓ અને પાણીવાડુ એ પાત્ર હિ સા માં સ્થાનો છે, એ
 હિ સા મા પ્રાપ્તિ માટે આ પાત્ર મહાત્મ્યો નિર્માણ કરેના છે એ પાત્ર સ્થાનમા નિસ અનિર્વા
 હિ સા થમા જ રે રાને તેથી તેના પ્રાપ્તિતરૂપ આ મહાત્મ્યો પણુ અનશ્ય નિત્ય કરેના
 જોએ એ મળતુ આવે છે પણ, પરતુ સ્મૃતિગનો જોતા તે સમયે બ્રાહ્મણ મહિત સર્વ આર્થ-
 મણુ માસાદાગી હતો, દૈવ્યનામા તથા, પિતૃ કર્મોમા પગપથીઓનો વધ જાસ છડે તે ધર્મ

નજીવે હશે, આદમી નિમન્યુ થયે તો પ્રાથમિક માત્ર જાણ ન કરે તો પાપ નામે જોડે તે સુધીના વચનો છે. તેના સમયમાં આયુરો વર્ગમાં થતી અનિર્ણયિત સાના પ્રાથમિકતાની લાગણી બધે મળતી નથી. પચ મહાપત્રો નિમ્ન કર્મ તરીકે જુના કાળથી હોય, પરંતુ તેના આ કારણની યોગ્યતાનો, યોગ્યપ્રધાન વર્ણુ આપી થયા, પ-પના સાગ્રન તથા વચનવચાર જરૂર પડતા, હિંમત જેવી માસાહાર વર્ગ થયો, અને જેનોના સદવાસથી અદિ મોટો અર્થ બનાવે તેમની સમજને મળે તો થઈ ગયો તે પછીના કાળથી હોય એવું દેખાય છે. આ પાપ વર્ગના સ્વરૂપ હિંમતની વિચારી જોતા અને એક પના થાય છે કે શિષ્ટ પુરોગો દેખેના વચનમાં, સામાન્ય જીવનમાં, સુખી હુખી પ્રાથમિક પ્રયે કેવું વર્તન રાખવું તેના સાકેતિ બોધમાં ૩૫ તો આ મહાપત્રો નહિ દેખે.

૨૦ જેના ચાલમા આયુરો, વતુરંદ નથા શિષ્ટાદિની ગણના ઉપર લેવા તરીકે થઈ છે. શિષ્ટા, ૫, વ્યક્તિ, નિરુદ્ધ ૮ અને જ્યોતિષ વિદ્યાને વેદના અગ્ર લેખ્યા છે, એ ઉપરથી તથા અગ્રો સદિતનુ વેદાધ્યયન સમના પ્રથમ આયમનુ મુખ્ય કર્મ માન્ય છે, પ્રત્યેકપતિ મુલ્ય પાનક ૨૦૨ દગવી ઉત્તરોત્તર વધુ અગ્ર પ્રભુ થતી રહે તેવી કાળથી અને આચાર વિચારના નિયમો જેલો ધર્મના અગ્ર તરીકે જાણ્યા છે. અર્થ પ્રાપ્તિની મથુના પશુ જેલો પુકા થઈ કરેલી છે, સર્વ આયમોમાં જહાવ્યમને જેલો જેલ સુત કાથી સ્વીકાર્યો છે, સારી કન્યા નીચ કુળમાંથી અને સુતર્વ ઉત્તરથી તેના ધર્મ ગણ્ય છે, જેના ધર્મ વચારના પ્રયોગમાં સાહુતુ નગમણ તેમ જ દુટોટો વિનાથ જન્મે અમાન પદ ભાગવે છે. રાપુ તથા આયમ ધર્મોની જેલો વિચારની સમજણ આપી છે. તે તે ધર્મ વધાય જનનનાની નાથજાત તરફ લક્ષ જાણીને જેલો ખાતખાન ૧૧ મિનિ ગિનિ નિર્મો નાં તેમ જ આયમ ૫૨ વે સુચે પા છે. સુ-જેલો ધર્મ તે જેલોમાંથી નિમુખ થાય તો નદમો અધિકારી ગને અને એ પ્રમાણે પોત-પોતાના કર્મના અગ્રધાનથી સર કાર્ડ, જુ-જુ મારે પચ નમના અધિકારી થાય એવો નિર્ણય આપ્યો છે. તે પ્રભુ ધર્મો નામે પાગર, નિર્દમી, નિર્દસાહી, સગરૂપ બને એથી અન-નહિ વધુ કેટલી દોષી થકે.

૨૧ સર્વ અધ્યાત્મિકોએ અન્ય જાણના આગ વેળા નના આયુરહની મથુ ૧૧ હની અને જહાયાગીઓ માર વર્ણનાને જોડેને અનધિકારી દે-યા પડી નિકાલના અરગા જહુક થા દના, તે જેલો દગીદા મા તમામ પ્રજાને વચરી કાળથી મળતી દોરી જેલો ધનિદામમાં જહુને પ્રમો માનતો પણ મુદ્દમા ઉતરે જાણમાં આવે છે તેથી પત્ર એ પોત થાય છે. વેળા નાં વર્ણના પ્રાથમિક શુક થા એથી નમ્યા હની તેની તેમ જ અપરા તે પમો એ-વર્ણુ જીવન મથુ ૧૧ ધાથી પોતાની આશરિમ અનાનનાની જહુ રાખેલી છે તેથી પપુ સમ વચ છે કે જુ-જુ ૧૨૫ એક બી નના મધથી, સાર અલિન રેતેના નહીં દોષ.

વાનપ્રસ્થ.

૨૨. બ્રહ્મચર્યમા જેણે શક્તિસચય યથાર્થ કર્યો હોય તથા ગૃહસ્થાશ્રમમા જેણે “ધર્મે તથા નીતિના નિયમોમા ચુસ્ત રહીને,” એ મન્યના “પોતાનો હોય ને યતા જાય” તેમના હિતાર્થે ઉપયોગ કર્યો હોય તેના અનુભવમા નરુત્ત મનુષ્ય માનના જીવનનું એક અવસ્થા આવ્યા વિના રહેતું નથી તેમ જના રહન તથા સમન્વયી પોતાના ઈચ્છા પ્રત્યેના રહેઠાની એક અંતરની નિશિષ્ટતા દર્શી રહે છે સાદગ્રિય વર્તમાન વ્યવસ્થામા એ પરિણામ અનિવાર્ય છે આવી જીવિને એ આસપિન વિરોધ તોડના માટે જે આશ્રમ યોજેના તે વાનપ્રસ્થ રહેવાનો આ આશ્રમમાં મુખ્ય કર્તવ્ય ધર હૃદય અને તેના સમન્વયમા મનને બાધી રાખનારા સર્વ સંયોગોના ત્યાગ જણાય છે હૃદયમા વીર્યો તે મનુષ્ય માત્રમા આ મળાગની સિદ્ધિ અને ધૃતિ પ્રાપ્તિમા પણ તેના આવિર્ભાવ એ આ આશ્રમના પરિનીતનું ફળ ક’પાયેલું લાભ છે જે દેહદમન ઉપર મધુભાર મુકાયેલો જેનામા આવે છે તે “વૈગમ”નો અર્થફર થયા પછીના કાળમા બન્ધુ દુરો પીતૃ આશ્રમો નિકૃત રસપમા પણ છે જ્યારે આ આશ્રમ સમૂળગો નાશ પામ્યો છે ધર્મપ્રતીતિ સાથે લેવાનો નિષ્કલ્પ દર્શતિનું એક શરીર મનિયું તે પ્વાનમા રાખના યથાર્થ છે

નણુ મણુ.

૨૩ દેવ, ઋષિઓ અને પિતૃ એ ત્રણના ત્રણને પતાન્યા પછી જ સન્ન્યસ્તનો અધિ- કાર થાય એવો સ્મૃતિકારોનો આશ્રદ જેવામા આવે છે, ને તે યોગ્ય જ છે પરન્તુ આ ત્રણ ત્રણના સ્વરૂપની સમજણમા પણ ઘણું સમય જતે, રૂપાન્તર થયું હોય એવો સંશય ઉડે છે જ્યારે ઋષિત્રણ ત્રિદાશ્યાસ જવા દરાવવાથી પને છે, તથા પિતૃત્રણ ત્રણ પ્રજા ઉત્પન્ન કરીને સમાજ સમૃદ્ધિમા ભગતી કરવાથી પતે છે, ત્યારે દેવત્રણ પતાવવા સાદ પદ્ધતિ દેવાને પોતાને બારિ પહોચાડવાનો બોધ થાય છે ઋષિ તથા પિતૃ પોતા માટે કાંઈ જ બંને માગતા નથી, પરન્તુ જગતમા હિતાર્થે અર્પણ કરાવે છે એ જોતા, દેવાના સંતોષ માટે પણ યશનુ વાન્તવ રસપ દર્શક જગતના દિન માટેનું હોન તે મધુ સંભવે છે ઋષિ તથા પિતૃત્રણ કળતા દેવત્રણ વધુ સ્વાર્થપગણ હોય એ માન્યતા કરતા, આપણે યશનુ તેનું આંકડું સ્વરૂપ જીવનમા જરી એકા એમ માનતું વધુ સાદ છે “યજ્ઞમય” જીવન ગાળવાથી, પમેપકારાર્થે કર્મયોગ આધ- વાથી, દેવત્રણથી છુટાય એ સમજ બીજા ત્રણથી છુટનાના જે માર્ગ સ્વીકારનામા આવ્યા, છે તેની જોડે વડું બધમેમની થાય છે

મન્ન્યસ્ત.

૨૪ એ પ્રકારે કમલ જીવન ગાળના પાક કાળે અજિવ નિશ્ચમા આત્મભાવવાળો થાય અને મનની એ અગ્રથા તે જ સન્ન્યસ્તનો યોગ સમન્વય અધિનાર તેવા સાચા સન્ન્ય- સ્તનું શેષ જીવન માને દેહધારણ નિધના લા માટે જ સંભવે છે પૂર્વ જન્મના અનુભવનું સામ્ય જેનામા હોય તેના જીવાત્માઓને બાદ કરતા, મનને મનને પહેલા ત્રણ આશ્રમોમાથી એક બે કે બધાના અનુભવમા પૂર્ણતા વા અપૂર્ણતા હોય તેના પ્રમાણમા સન્ન્યસ્તની

જુ પૂરેલા વા અપૂરતા અવસ્થા યશની દેખાતિમાન વગેરેના અભિભવમા શાંખા ગેદિદાને
જુ વર્તમાનના જમીનોએ પ્રવક્ષ અનુભવ કમ-ઓ તેના ન મની નહી તેના ઉપવરૂપ આ
માત્રમ છે ઇલાચોરી તથા સન્યામીની વૃત્તિ વિમાન જના તેમનામા વિશા આપનામી પૂન્ય
પુદ્ધિ એ સમાજના નૈતિક જળજુ માપ છે યુગો જ પૂન્ય, વય પૂર્ણ નહી તે નિગપ્ત નહી
૧ જીવતામ અને આ બ્યવસ્થા નહે ત્યા મુધી ગદગ્વો થજ “પૈમો પરમેશ્વ માનનારા
૧ ચાંપ, પરજુ જ્યારે એ ઇલાચોરી તથા સન્યામીઓમા પાનુ આકબર ગેદેશથી મદત્ત લેખા
રાનો કાળુ આવે ત્યારે મિથારા ગૃહસ્થો સર્વસ્વ ધનમા જ દેખે તેમા ૩ આગર્થ અને એના
સમાજ માં નિનુનજની રી આશા ”

૧૨૨૧ શુદે સ્વરૂપમા કોઈ પણ આશ્રમ ગ્રહેવો નથી અન્યથા અને નૃદ્યાશ્રમ સાથે
સાથે ચનાંચ છે એટલે ઉભયજુ અનુગાન અપૂર્ણ રહે છે ૧ એટલી કમગિદિ થઈ શકની
નથી વાનગ્રમ્મ તો નષ્ટ થયો છે નૃદ્યાશ્રમ પુરા સમ્પ્રિસય વિના આનભાય એટલે મુગમા
વેદ્યમે તેટલો ઉત્સાહ હોય રહી ને તેમા પૂણી સન્યાસાશ્રમે ગજતા “જગનમા મિથ્યાત્વના
મેધ ધાય એમ સર્વ સાધ્ય જોનામા આવે છે જુજ આત્મનિગસ તથા તેની કમગની
સ્વાર્થપગયજુના એક બાજુ પ્રેરે ઓ આસમિ તથા બાં પીજ બાજુએ ખરે એના પશિમ-
રૂપ તિલકુની સ્થિતિ ગૃહસ્થો ની આપ છે બૌદ્ધો, જૈનો મુસનમાતો પાગલીગો ઓ ક્રિશ્તોના
સમાજમથી અને લાભ થયા છે તેમ નિષરીત અગર થયા વિના રી નથી જેમકે પરમ ધમજુ
પદે સતને” ખસેડીને “અહીંઆએ” લીડુ જગતજુ “મિથ્યાત્વ” ગદ્યદત્તામા અને એટલે
મદેને ડોળાના માનુ, “પ્રારમ્બ” પુરુષાથથી જ બધાયુ છે અને વિનેય પુરુષાર્થ મદા સવના
શક્ય છે એ મિદાન્ત મોળો પડીને “બધુ નિર્માયુ” હોનાની માન્યતાએ વધુનજુ ઉડ મળે ધાલ્યા
“કેનજ કમનુસા” મુખ દુ ખત્રી યોજના ધમ્પર કરે તેને ખદ્યે, જગનમા અધિમરીઓની પેકે
અને તેવે જમા ૧, ઇશ્વર પણ કૃપા અનુપાથી પ્રેરાય એની કહક ગોટાળો સમજ જન્મ પામી,
પુનર્જન્મના નિર્લેખ ઉપરની શ્રદ્ધા કમમી ગલવગેરે અને કષાતરે થઈ ગયા છે અમરામા
જુ જુના જુદા પથ વચના મેગી, હાતજનની ગ નડ પણ નથી પડી

૨૩ અન્ય ર્મના અનુવાચીઓ શરીરઅપતિ, મનોગળ, વિદ્યા તથા નીતિ જડુ સારી
રીતે સર્પ ન કરી શકે છે તથા તે સાધના વડે જે નોછને આપણો નાન્ય આપ તેવો અશુ-
દ્ધ પગુ નેગવે છે આ જોતા એટલુ કજુન થઈ વિના ચાનતુ નથી કે જે સમકારોની ચેષ્ટા
તથા મત્રોન્યાગ માનમાં આપણે શક્તિ માની જો જીએ તે મર્યા તેમા જ છે એ મમતામા
કયાક જુન છે અસ્તનીની મુનિની વિધિનુ પૂજા માતવી તે, અધ્યયન કરતુ પના વિના
વિદ્યાપ્રદાન કરી દે એના કરના તેવી પૂજા વિના પણ અધ્યયન માતથી વિદ્યા પ્રાપ્ત થઈ
શકે છે એ વધારે અનુભવસિદ્ધ છે આશ્રમોના લાભ પણ તેની જ રીને બાલ્યેષ્ટાને મોકે-
નિક ચિહ્નો માતથી મેળવરા આપણે મથીએ અને તે લાભની પ્રાપ્તિ સાર જે પુણ્યપ્રવન

તથા યમનિયમ આવશ્યક છે તેમા પ્રમાદ મેરીએ તો આપણે તેવા મત લાગ્યો મિત્રો બીજીએ આ ભારતવર્ષને કર્મશ્રમિ નગર જે નિગ્રેષણ પૂર્વ જાળમા લગાડેલા તે તે વેળા સખ છતા વર્તમાનમા તો મિથ્યા વાદ દેખાય છે “આભડડેટ”ની કલ્પના વચરતા વધારતાં દેશજાતીની અનગણુ ૥ મુખી પહોચાયુ છે આથી ગવેના અનની બિદ્યાતો પ્રચાર ઘટયો ૧૦૦૦ થોડું રતો ભાર વધ્યો મલગ્યારી એટલે નિવાર્ધી અને મન્યાગી એટલે લોકસમહાય ૭૫૦૦૦૦૦ રાનેજ બિદ્યાનો અધિકાર હતો, અન્યને બિદ્યા આપે તે દુષ્પાન મળતા તો ઠેક જો બીજાગીની આખી જ્ઞાનિઓ થઈ, અને એ વગેરેનું અનુચીત્રમીમાં ગણનારા નિહાનો પણ મળ્યા આમ નિશ્ચયી રહીને પોતાના પોષણનો ભાર ઉઘમી ઉપર નાખવાનો અધિકાર પણ યોનિપ્રધાન થયો નિદા, વર્માચગણુ તથા સામઠતિતુ સન્માન ઘટયુ ને આણસ, અવિવેદ, વેહેમ વગેરેનું પ્રામશ્ય નધ્યુ મુખ્ય એક મહાન વ્યાધીના આ બવા ઉપચેનો છે તે આધિ આશ્રમ વ્યવસ્થાનાં હેતુના અનુસધાનનો લોષ છે હેતુ ઉપર ન્યામ દષ્ટિ હોય તો, દેશ-કાળ-પરિસ્થિતિનાં પરિવતનની સાથે બધા આશ્રમોના બાલસ્વરૂપમા એના પ્રકારે જરૂરના ફેરફાર થઈ શકે તેના મૂળ હેતુ અન્ય વ જળનાઇ રહે

૨૭ ધર્મશાસ્ત્ર, શ્રદ્ધિ અને વિનયતીનો સરખો અધિકાર મળવાના ભ્રમમાથી પીડાવાની પ્રથમ જરૂર જણાય છે પત્રી અમારા સામાજિક અવ્યુદ્ધમા નડનરૂપે થાય અંતે શાસ્ત્રમૂલક ન હોય તેની સર શ્રદ્ધિ તથા કિનકતી અમતે બાધી શકતી નથી એવું સન્માન જાળવવાની જરૂર છે અને છેવટમા ધર્મશાસ્ત્રથી જે બોધ થયો છે તેમાથી નિત્ય નૈમિત્તિક અનગ પાડીને નૈમિત્તિક કર્મોનું તો જે તે પિમિતની તેના મલગ્યારી સયોગો સાથે હાજરી હોય તો જ બંધ ૥ ગણવુ જોઇએ જે જે બામતમા અનેક મત હોય અથવા જે આચાર વિચારોમાં પૂરના ક્રમિ મુનિઓએ પણ સુધારા વવારા કયાનુ જેવામા આવે તે બધા આચારવિચાર દેવગણાસાર અદવાના પાન છે એમ ગણી ૧ વર્તના ૧ પરિસ્થિતિ નથા તેની અનિવાર્ય ગતિના સૂક્ષ્મ અવલોક્નથી આર્યદિતૈયો આસ્તિત્વ વિદ્વાનોએ પ્રગવ ગવના જોઇએ વર્ણવિભાગનુ યથાર્થ પુનઃ સ્થાપન જેવું દેશ-કાળ-પરિસ્થિતિ જોતા દુર્ગટ ભાસે છે તેનુ આશ્રમ વ્યવસ્થાનુ પુનઃ સ્થાપન દુર્ધટ નથી એક વાનગ્રથની રહેલી કરભૂમીમા જરૂર ૥ ફેરફાર કરવાથી બધા આશ્રમોનું તેના અગ્ર હેતુ જળવાય તેના સ્વરૂપમા, પુનઃ સ્થાપન થઈ શકે એમ પ્રથમ દષ્ટિએ ભાસે છે નામગણુ શિક્ષણી પુરોગોએ યજ્ઞરૂપે આ વામ માથે લેવું જોઇએ

સ્વતા અને રસિકતા.

વેળા—રા ચન્દ્રશંકર આમૃતલાલ શુભ, બી એ

જીવનના પન્થ અને પ્રવાહ અનેકવિધ છે નાનારિષતાના હેતુ રૂપે, ક્યાંક મધિ વૈચિત્ર્યેનો ક્યાંક મિથિતૃપ્તિ દોષ છે પરંતુ એવો જનપ્રવાહ જોઈ જ નહિ દોષ જેના પ્રલયપટ ડીપર ભાવનામયતાના પ્રતિબિંબ ન જ પડ્યા હોય-એજો જીવનપન્થ કોઈ જ નહિ દોષ, જેના વિર પ્રસાસના, ક્યાંક ભાવુ તાત્તી સીમી ઘટા નહિ જ હવાઈ દોષ

વેદાન્તની એકે બાબત છે, જે જીવનને સુષુપ્તિની ઉપમા આપે છે એવી સુષુપ્તિ હોય ખરી જેમા સ્વપ્નનો સમ્પા અસાધ દોષ ? એવી સુષુપ્તિ દોષ, તો તે સનાધિ જ કરો તેમ જ અનન્યઆવશ્ય લય પામી ગયેલી ભાવનાઓરાગુ જીવન તે જીવન નહિ, પણ જીવન સુષુપ્તિ સમજવી-માધી અંદરે રિચારે તો, સુષુપ્તિમા સ્વપ્ન, અને જીવનમા ભાવના, એ તો બેટની આરંભક તેટલા જ આ રીય-ફરક માત્ર ભાવનાના પ્રમાણમા જ મધ્ય જીવન પ્રમુદ્ધ બેનને ન મિસાં. કોઈક સુષુપ્ત બેનન પણ હોય-પણ જુલ બેનન જીવન એ તો અમમ પિત ઉપપતિ છે

વળી જીવન અને ભાવનાના સમ્પા અનન્યવિરોધી છે, એમ નહી, પણ અનન્યરૂપ એ બે છે, એમ જ અનુભવીઓએ જાણ્યું છે

અતઃપત એનાય કેટલીક જીવનની બીજીરૂપે હરી જેમને આમરવાન્ત ‘ભાવના’ એ નામ પણ સાબળવો નહિ પડ્યો દોષ પરંતુ તેમને પણ તેજો અનુભવ તો થયો જ હશે અન્નર માર્ગ એટલો જ કે અનિ ગ્વરપે હોય ત્યારે જ ભાવના તેમને ગમ્ય બાગે આના છે એને ભાવનાની નામમા, અધમ અરિ-ગ મોગ નગરા છે એજ સાલની દૃષ્ટિએ, ઉત્તરોત્તર પ્રતન-મદનનર મધમા પ્રત્યક્ સતી ભાવનાા પ્રહલ સી રાજનાર હ વ ઉત્તરોત્તર ઉમ્મદ અધિ કા મેગનરુ ગાપાઈ છે, આ આ સગ્ધીના ઉત્તમ મોપાતો ગણાતા અનિસુદ્ધમ ભાવનાઓના જ-મોધનો પણ ઉત્તરરૂપે બી-સી રા, તેના હ થો એ નિહ થા છે

આવા ઉત્તમાધિ-અનપત રિ હ રાને, હમ્ય રિચુ ગા રાખી જાય છે તેમજ ભાવના વિધિ જ મમ ભને છે તેમજા મનથી, જ-રિચમા પણ ભાવુ તાના સ્વપ્નમમ રાનાનરોઃ જ નિ-સી રવા હોય છે-એને આરા હ મોમા એ વાનાનરોઃના જ આ દોનનો ત્રીનાય છે આ નાનાંદરનો રવિતાા પૂર્વરૂપ છે આના, પ્રથમ અનકત આન્દોનનેત્રિ ભાવ અને ભાર, ગવારે આ દર્યો મકત રામરોરે, ઈયુરોરે, પ્રકટ કરે, સારે ગિતાના-પ્રથમ એના-જન્મપ ઉદભવે છે

૨.

પૂર્વરૂપે, રા મનમના મેનુધ્યહ યમા-પત્રી કને અપાને પળું-હેલી જ છે માત્રયોગ્ય ચેપમ, આ ઉત્તરક અને અનુદન આમિા નામાયે તેનું વાનરૂપ સર્વ સાધ્ય નથી

આ સામગ્રિમા ઉત્તમ માંમતિ, કુદરત વિલોચન અને એના વિલોચન ઉપર પ્રેમ એ છે
અનગત, કુદરત નામનો અર્થ અથ "મનુષ્યનો અભાવ દોષ તોર જેનો સદ્ભા
હોય" એટલો જ નહિ, પણ અન્ય અર્થ જ હોય-એટલો મનુષ્ય છે કહો કે કુદરતના
ભાગ ક'પાય તો ભાનનાદિ કુદરત એ કાવ્યમયતાની ઉત્તેજક અને વસ્તુના કુદરત તે સૌભા
વ્યૂન વિષયના અદ્વિતીય જો એટલું જ

* * * * *

એક દૃષ્ટિએ જોતા આજ સુધી ભાનનાંતિનો જ પ્રદેન કવિતાક્ષેત્રમાં સ્વીકારાયો છે
કાવ્ય વસ્તુના નુ પ્રાગ ય, એ વિશ્વમાન ય ઇતિહાસે, આધુનિક સમયનો જ; વિરોધ છે પ્ર
વસ્તુનાંતિ હવે પાશ્વિકાત્મ દેશોમાં નિર્મિતનો વિષય સુદા જનતી બંધ છે

પૂર્વકાળમાં કુદરતના ભાનલયા ખાલે જ દૃશ્યન-તા તારમાં કવિતાની મધુશ્રુતી
ભરતા, હવે પ્રાચી. મને રસધીન દેખાતી વસ્તુઓ પપુ ના-ઓદ્ગોષન કરી રાં છે, કહો કે
કવિ મિતાના તારામાં નૃતનનાનને અનુભવ સુગ જમાવે એવો એનાં તાર ઉમેરાયો છે

૨મ્મ ઉજા અગ્રમ્મના શીળા ગભરોતોમાં નીચ નપ સંચારે મન્દમન્દ ગુનિશીર નિર્
રણુના દર્શને કે અગ્ર નિહ, ચિત્રકુટ ગિરિના ગભીર સૂચો પ્રેગતી કાવ્યમયતા તો અતેક પૂર
મુગ્ધિએ ગનાઈ રહી છે, અને હલુ ગનાય છે, પણ ૨મ્મ ઉપવન કે પ્રસન્ન જલધીધ એ
સહની માના સદન કરાની આપનાર રસ્તાઓ દ્વમન્દિતન કે પુષ્પ ગેલપૂર્ણ, પરિમયે ખડકના
કે ધૂમિધૂતપેશ, સાથે સરે આટલે કે કોયો સુધિ નિગ્ન, એના સ્તાઓ, એમની કવિતાનો
કાષ્ટ એ ઉપભોગ લીધા લેવગ-ઓ નથી

અનગત, રસ્તાઓ કૃત્રિમ છે, પણ એમની કૃત્રિમતાનો પ્રદાર જો જ છે એના રસ્તાને
મનમાં ખડો કરતા શુ કૃત્રિમતા જ દીમે છે આ સદીના કોઈ ગદેરનો ગજમાર્ગ કલ્પિયે
તો શુ ઉભય પાસે ખડો ના જનત મરમ્યાઓ સમા, માળાઓ જેટલી જ કૃત્રિમતા ને
માર્ગમાં દેખારો કે

વસ્તુસ્થિતિ તો એ છે કે કુદરત હોય કે કૃત્રિમતા હોય, પણ ભાવનો પ્રેરણ તો મૌનદે
કે લવ્યતાથી થાય છે, એટલે એ બેથી વિલીન કુદરત પણ કૃત્રિમ જેવી અને એ બેની સુકેત
કૃત્રિમતા પણ કુદરત જેવી જ દેખાય છે

એટલે રસ્તાઓમાં, નિગ્નતાનો અનુગમ, સિદ્ધ થયા માટે રસ્તાઓમાં-તેમાં જ-આસ-
પાયના દરેકો ઉપરાત-કઈ સૌંદર્ય છે કે નહિ ? એ પ્રશ્નનો ઉત્તર હામાં મળવો જોઈશે

આને જો 'તત્ત્વજ્ઞાન એ જ ઉત્કૃષ્ટમન કાવ્ય છે' તો તત્ત્વજ્ઞાનના કાવ્યમાં "જનનપથ" શબ્દપ્રયોગ,
પંથમાં કઈ તરન દોડ, તરનચલન હોય, એમ દેખાડે છે આ તત્ત્વજ્ઞાનનો મર્મ, વિન્ધાસ્થી
રહમગ્ધ તો રસ્તામાં કાવ્યો સદેશ પ્રતીત થાય

2.

કેઈકે દુઘિયાળીના યાત્રીયા પાથર્થા હોય, એના ચિત્તરમી ફૂન બરેના, મેદા ૧૧ પ્રાન્ત-
જાગે રસજાના ગ્ગતાની મધ્યમા હિના રહેા અથવા ૧૧ હયા પ્રના તત્તરની નીચે જગા
જ્યાં થાઓ, અથવા સાનુમન પેરે નુખામનનાથી મેસો ગળીક કાચ્ચીમાનાના તરનગે થઈ
માટે તો રિશ્વમુચમાનમ્ એ જ ઉચિત્ત રોન

જાતે હવે જ્ઞાતા કરો-એટલે માન જરૂરનો થના ઘે

ઉભય પાસા દર્શિ કેસ, ગૂતો ઘોડો ફર જા, અન્નધાન થઈ નીય છે, અધધા હાલ
ફા જા, વળાકો લે છે, અને જાણે ત્યા જ વિરમી ગયો હોય એમ લાગે છે વ્યક્તિક મને
ઉત્તમ એવુ પ્રયત્ન પ્રમાણ જ અનાધિનાન્ત હોય તો રહેતો ત્યા જ અન્તરાત્ન બન્ધો હોય
એમ ભાવ થાય છે, પશ્ચુ પત્ર જેની કી ની વસ્તુએ પાઠા જતી ચર્મચક્રની મનિ સર્વ
સ્થાનનાશિની જ છે અશ્વદર્શિને રહેતો એટલે પેના જરિત વસ્તુ પડી ક્યા છે? છતા
અરેખર જેના, અન્તર્ય પેડે જ, અન્તરાત્ન વાન્તર દેખાય પશ્ચુ રહેતો તે અન્તર જ છે
આગભમાં જ અન્ત પામે છતા અનાદિનાન્ત તે જેનારના ાલ પેડે જ, અમગ્નાની પ્રક્રિયા
અપમાન મર્ત્યતાની ચિહ્નિનુ નિદર્શન મને છે

“જો જો ખસેડતે તે નહ” એ આવાડ પથરાઈ છે, પાનુ જેમ રમીકાની સનીપમા જતા જ મરાઠીનો જન્મ નહ થાય છે, તેમ જ કૃષ્ણ ઉત્તરે જો જો માર્ગપથનો બધા વિચાર થશે હશે!

• वाग्वार क्षुर ट्याया छत्रा पल पुन ग्रियन यती वस्तु नित्य हवे, तो ना रस्तो पय
प्रवा रीते नित्य वाग्रा मिना नदि -हे, अने नित्यता यतीनि यत्र ज्ञ त्रेत्यभा । उनीते ज्ञे
न्यायसौ सिद्धांत !

 γ_0

દાખલા આ માહિતી તરત જ ઉપાનિષદ અંગે પશુ આવી જ મને રજા ની પર્વોત્સાહમાં
આનંદની શકાય છે વહી ન મને થો નામ ઉપર-ત્યા આ નામ ત્યા-ત્યામિને, તો
માર્ગની ચાલિ મે ને લઈ જે જે ત્યામિનિધિના ઉત્પન્ન થાય છે તેમાં જ અનેકાનેક
સચ્ચો ભવા છે

૧૭૩૫૨ તેની બ્રહ્મ પાત્ર સુન્દર કુન્દલિન્દોને નામીએ તેનેશ્વર ઉત્તરી દી દોય,
 ખરી પડેના સોભવના કુનોના અમરી પરિમને સુમચિત્ર મેવો પુનીકૃપ વેગ પ્રારી મનોરથના
 નુ મ લુગમના મુચિર્ધે ઉચો રહતો દોય, વાગમાનના અન્તરે, રગિત દિગ્વપમય પાડે
 ખેતરે, ઇરાઈ રવા દોય, અને એકા અલનો મધુર વિચાર પશ્ચિઓની ક નોત્કેનિમા
 વાળી જતો દોય મન્ન ખેડુ કુલતના હાથી પ્રેમી પ્રાનનાત્રી જીવા લાગુ હતકો કંતો
 દોય, તે નાઈ ન્હાના ન્હાના માલકો પ્રાનીને ખેરી રા દોય કે એકાદ મલ ન્દાનકુ વિચાર

આત્મપુરાણ ૨ ૬-૭-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુમ્બઈ

અમર ઇવ વિમાતે કુદમન્તસ્તુવામ્
ન સતુ ચ પરિમોક્તુ નૈવ શક્નોમિ હાતુમ્

આ અનુભવો ઉકેલ કરના અને પાતો થયા છે આવા અનુભવો એ અસ્માત નથી જ તેનેય અસ્માત છે જ કાવિલાભ કહે છે કે મનો હિ જમાન્તરસંગતિમ્ અસ્થિતો અનુભવ પૂર્વજન્મે થયો હતો- જાય ચ્યુન અર્થમાં જન્માન્તરે નહિં તો, સદ્ય અથમા-પાપુ એ હમ અનુભુત તો ખરું જ જન્મ ધાન્ય કરનારો સ્યુવદેતો જ સામ ક ઉપાલન આવસ્થા નથી દેતુ માત્ર એ જ કે એક દેહ હોય તો જ એક જન્મની કલપના બધ થઈ ગણાય, એ વિચારમય દેહ, પ્રેમમય દેહ, રસમય દેહ, એમ પ્રયે ભાવના, એ, આવે કે, છુદી છુદી, દેહી રૂપે, ધારી અનુભવ સ્યુનરુપે ધરે અને વપુતો લગ કરી દેહાન્તર સીકરે તો તે વપુ અન્ય જન્મ જ થયો-અને આના જ કાલ દેહે, અને આના જ કાલ જન્મમાં, પ્રનાસીએ તે આશ્રુજ- તે ગમપીયતા-તે હાંભાર અનુભવેયો વપનાના પ્રેશમાં ફરતે ફરતે પ્રાપ્તિગ તેજો આનો જ પ્રેશ કરપેતો, અને સર્વ અવસ્થા અને અનુભવનું આહી, મન પ્રિયા ર્યુન છુદિને સમની સકે એટલી પ્રપટ સરકાગિતારાગુ ન હોવાથી, સુખાય છે

વપીતાર, જનનના વણા નર્પ, અનુભવ અનુભવતા આત્માઓને જે ભાનનાનું આશ્રુ ગામિસુદા ન આ યુ હોય તેની વાનનાસી ભિનીનો અદ્ભૂત ચમત્કાર, દળ પૂન ન-તેયેની આજોમાં આજો પડતા જ એ આત્માના અખણ યોગ સારી દે છે, આ યોગ કર્ત એક દેશના સહસાસનો ખરિલામ નથી ચિ કળ પુર્વે એ એ આત્માઓએ સહવાસ પચપગ પ્રનાસ આરબ્યો હતો-અો પરસ્પરના જનનપન્થા ૧૫ પ્રપ્રમય સધિચાનપર ભેદે થતા જ-અભિના ૧ ઝગીદી હેઠ્યા-આખ સાથે આખ મળતા પ્રાણ વિનિમયન્યા અને લાગ્યી લાલન ૧૭ મુધી તેમના અધ્યાત્મયોગના સાધુન્યમોલ આમ સિદ્ધ થયા પ્રાપ્તિગ આ પન્થના વપગ પ્રતોલનોથી પન્થ પાછા જુદા પડી જન છે ૧ વળી એ પી ૧વી ગોધમા લનારવ્યમા પ્રનાસ ચાંલ્યા કરે છે અને અનુભવે વર્ષ ફરી અનુભવ સરગ જનનાની સામત્રિ મળતા જ યોગ ઉપગ થયેલો પ્રિયોગાલાસ નષ્ઠ થાય છે

૧૮ વિર પ્રમય પેના સુતોનો લનગાનેના વચરપેના અનુભવ, સ્મૃતિદારા કરના, મન-આ ક-જા લાય છે-પણુ લારે જ રહેને ખનર પડે છે ૧ તે લાય તો અનુભવી ઉત્તર કણે જ ગ્યા-લપાર્ત ગયો છે બહુ બહુ તોષ કરતા ય પાછો તેનો પતો લાયતો નથી, જતા તે નહિ જ મળે એમ પણ નથી કાલકનાર-મહિનાઓ કે નર્પ જી રો ઈ સુભાગી લણે, અણુધારી અનુભવ સામત્રિ ઉપન થતા જ, અવસ્થ નિર્ગર્ભન અવગામા મન દોષ, તારમેળ જમાવેની વીણા-અમુની સ્પશમાનની રાહ જોતી દોષ તેમ ગુમીન જનાન જોતુ મન દોષ-એટનામાં કાણુ જતો કાથી તે જુનો આનાપ વાનાગણનાગણુ અપ્રમાથી-છુદી ઉર છે અને જાણે અપરિચયની પગ પણ નયમા ન જઈ ને ૧ તેમ નાતાત અનુભવરૂપ જની રહે છે

પાછક વાર કોઈ મનોહર હોય નજરે પડી ફરી નજરથી દૂર ઘર્ષ જાય છે અને જોતી વખતે મનમાં તે જમી ઓસરાઈ થયેલી વાગે-હમેશ માટે ન બૂસાય એવી જાપ પાડતી ધાગે-પા નજર પામેથી દૂર થતા જ, વા ઘણક સમય પડી, અનેક ચલો જતા તે પુત્ર અતરચ્છ રહાએ ખડી થતી જ નથી જેમ જેમ મન તેનું ધ્યાન ધરવાનો પ્રયત્ન કરે છે તેમ તેમ તે જમી તે જાખી જ પડતી જાય છે પછી એ જ નહેરા ઉપર જનકેસાની કરતા તે બીજી જમી જોવી ગમતી નથી મુનગી મમ્તક નમાના જેટલી મનોગમતા તો તે જ જમીમા હતી અને છેવટે તનગીતમ જેટલી ભક્તિમિદ્ધ ન હોતા મન બાપુ તે જમી પાડી સ્મૃતિદ્વારા પ્રત્યક્ષ કરવાની આશા છોડી દે છે, છતાં ઓછક શણે, જ્યારે સ્વપ્નમાં ધ્યાન ન હોય ત્યારે, એ જ જમી, ઓચિન્તી આખ સામે હસામા ખડી ઘર્ષ જાય છે અને શુભાવેનો રમ્ભો ફરી તેને જાણે મળી આ થો હોય-અજાણના પણુ ભાગ્ય યોગે મન બેચના મહત્વા પન્યના સુધિ રથાને આવી પ્લાન્ધુ હાય-તેમ તે ફરીથી તે રપનો સાલાદકાં અનુભવે છે અને યુગની વિશ્વમૃતિ છતાં જાણે પગપૂર્વે જ ન્હીડનામાટે નાખેનો અન્તરપટ ખમેડી નાખ્યો હોય તેમ જ મનને ધાગે છે-તે જ આખો, તેજ ગિમતપ્રભા જેવું તેનું અન્તરધાન અધુરાર્યું તેવું જ રહેનું પુનર્દર્શન અણુપ્રાણુ !

જગત્તીર્થની જીવનયાત્રાના પ્રવાસીઓને આવા અનેક પુણ્યપાપના પન્થો પૂર્વે બૂનાઈ ગયા છે, ઓક પાઞ સમુચિત સામગ્રિનો ઉદય થતા જ પુત્ર આવી મગે છે પુણ્યમય સામ ગ્રિનો ઉદય કરતા આરંભે તો જનમગત્ય ચર્મમાં રહેન સર્વ અનુચૂત સુખોનો પાઠો આપતા અનુભવી શમય-ઉભય પ્રકારની સામગ્રિનો ઉદય કરવો વર્તમાન માનવીનું છે અને જનમાન પુણ્યધીન છે

આ નિયમની આ પ્રીમા જે જાણે તે પોતાના પ્રવાસમા મિષ્કળક શુનામ જ પાયગી રહે છે કુમાર તીરેના સ્વ રોની પુનગણતિ અન્કારના તે, તેવા સરખરની ઉચોતક સામગ્રિથી દૂર વએ છે તેમ જ મુનગતમ ભગી પ્રવાસીમા જ ફરે છે તેથી તેની ત્યારે પામ મતારધિ જન્મેમા મુએનો નીરખ રહેની રહે છે લલિતમુનિઓને જ તે ભાવનામા ખડી થતા દે છે અને તેની એવાસ વાનિત્યની જ સદ્દિ ઉભરાઈ રહે છે અનન્ત કાળની મુમાફરી દર્શાન તેજે અનેક આત્માનમય માર્ગપર પ્રવાસ કયો દતો આ જન્મમા તે આત્માજનક પુણ્ય માર્ગપર પ્રવાસ કરે છે તેથી તે સર્વ માર્ગોની પાસન ભધિએ કરી ફરી આવે છે અને ત્રણે કાળના લલિત સુગ જ રહેનાં જીવનમા સુગ પૂરે છે પુણ્યપન્ય ઉપર પગ મૂકતા જ ને શુભાવે તો ૫ ૫ ધામિત્તાન, પણુ ૫ થ નદિ કારણ પુણ્ય-પતનના કપાલુપ થ અનન્ધ છે

નાન્ય ય યા વિચિતેન્દ્રિયાય ।

જીવનનાં દેણ.

લેખક --ગ અરદેગર ફરામજી ખાળ દાગ.

ધીરી ધીરી ઓ બહેન !

ધીરી તું જોન, મહારી ગમરી !

તારાં ઘેરા ઘેરા વેણુ

ધીમી તું જોય, મહારી ગમરી !—

ધુવ

ધીરી ધીમી તું જો ન,

મરણ દેવાના જોન,

જગત પોયમ પોન,

પરમ કૌતુકના ફહેણ,

ધીરી તું જોન, મહારી ન સરી !—

ધીરી

(સાખી) આમે આમે જાય, સુરના જગથી સરી,

પ્રેમ રહે ને ગાય, ભરતી ઓટ માંસી !

ઉમે ઉમે સમાય,

ખામે ખામે જરમાય,

ભરે ભરે કનવાય

જગતમહના જેન,

ધીરી તું જોન, મહારી બમરી !—

ધીરી.

(સાખી) નવડા જામે જવાર, પ્રેમ રમી રહે ગાને

પાન ખરે તે રાગ, જાય ઉડી જયમ રાગે

એના એના છે નેહ,

જોડે દુનિયાની દેહ,

પડે જીવની જમ એણ

એ તો જીવનના દેણ !

ધીમી તું જોન, મહારી ગમરી !—

ધીરી.

ધીમી, ઓ ધીરી, હા ધીરી,

ન થા તું અધીરી,

અધીરી કપરી

સખીગી મા તું વીગી

ધીમી ધીમી તિરેન,

ધીરી તું જોન, મહારી બસરી !

તારા ઘેરા ઘેરા વેણુ

ધીરી તું જોન, મહારી બસરી

ધીમી ધીરી ઓ મ્હા ! !

ધીરી તું જોય મહારી ગમરી !

રૂઝવેદનુ શારીરિક બળ ને તેની પ્રાપ્તિ.

લેખ. - ૨૧ કચનલાલ નામુદેન મહેતા બી એ, એનએન બી

પ્રત્યેક મનુષ્યને-પ્રત્યેક પ્રગતે પોતાના જીવનનો નિર્ણય કરવાનો અધિકાર) એવો મહામહાત્માનો સિદ્ધાંત સ્વીકારનાર અમેરિકા દેશના પ્રસિદ્ધ રાજદ્રવી પુ. ૧ એક મમ બના અમેરિકાના પ્રગતીય શામનના પ્રમુખ

કર્નલ થીઓડોર રૂઝવેલ્ટે એક રખતે પોતાના વાયામ શિક્ષક જેક કુપરને એવું વલ્લુ કે, "તે મહામહાત્મા હોત તો ૫ પછ એક દશની સાથે અનિયા મી આપા કરતો જાત અને બીજા દશની માફક એ આપા પણ જીવન અને રહ, ગરીબ અને તનગર રોગી અને નીરોગી-દરેક મનુષ્યના કસાણને વારતે જ હોત એ આપા એ હોત, કે જુ અંગે તારી પ્રજા અને તેમની પ્રજા તારા પોતાના જ જીવનને ખાતર નહિ, પરંતુ તારી સતતિને ખાતર-સમાજને ખાતર-દેશને ખાતર અને આખી માનવ જાતિને ખાતર-કોઈ પણ પ્રકારની દરરોજ નિયમિત કસરત કરજે "

"તે નિવેક અને હુદ્ધિપૂર્વક કસરત લેવામાં આવે તો ક્યારના ! આપણા સંખ્યાબંધ મેનેજરિયમ અને ઇન્જિનિયરીંગી કારનારા હાનરો માફિંગનાઓના અકાળ મૃત્યુ નિવારી મકાથ "

ઉચ્ચિતર બેના લેખના મહાત્મા મહાત્મા પાસે

નિવિત્તા કા પો રૂ ૧-૦-૦૦ એન એમ નિપાઈ એન ક પની, મુમ્બાઈ.

“આગીસ વપની ઉગ્મરનો પુરુષ તે તો હવે વહુ ગણાય અને રત્નામા ચાલના રમી પડે, અને ધક્કા ખાય એ શું નિગિરીની સાત નથી ? એ સમયે તો મનુષ્ય પોતાના જીવનના ખરે ખરા ઉપયોગી અને દિમતી પ્રદેશમાં પ્રવેશ કરતો હોવો જોઈએ. કાર્ય કરવાની અજમ શક્તિઓ એ ધરાવવો હોવો જોઈએ ત્યારે અને તેને બે લે અકાળવૃદ્ધ થઇ દાકતર કે સર્જન, વેઇડે બૂના-કોઇ પણ જાતના ખાસ અનુભવીની સારવાર નીચે હોય છે કહી તો નાનતણુઓ ખમડેના હાથ છે તો કા તો અપચાની ફિગિયા કરે છે કઈક ને કઈક દગ્દ-પગી તે ફેફસાનું-ગુદાનું-મગે તે જાતનું પણ-હોવાનું જ આવું જો મૂળ કારણ એમનું તપામીશું તો એ જ કે યુનાનસ્થામાં શરીર તગ્દની એમનું ખેદરકારી અને આરોગ્યશાસ્ત્રનું એમનું અજ્ઞાન એમણે જો ફેફસાં આઠ વપની વગે

ફેફસાં હાર્ડિસમાં એ ન્યુએટ થયા પગી

એટલું જ જાણ્યું હત કે ચદતા લોહીમાં કસરત ફાવવાકારક છે અને તે હમેશ લેરી જોઈએ તો એમની આવી મઝદાન દગા ન થાય ”

“કુપર તમને નથી લાગતું કે ઓછામાં ઓછી ગણતરી કરતા પણ યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં ૭૦ ટકા માણસો એક અગર બીજી જાતના દુન્દોની બુએ માર્યા કરે છે ! દસની અગર સાત જણ ત-દુસ્તી બોગરતા નથી સારે શું ધાગુદ ? હુ તો જાણીને અજમ ધાઈ છુ કે આપણી પ્રજામાં આટલી બધી શારીરિક નિર્મળતા છે હજારો મુકવડી આપણી નજરે પડે છે પણ જો તેઓ થોડી પણ અગકસગત લેવાની ટેવ રાખે તો ભરિખમાં એમનામાં ઘણી

ઉત્તમ પ્રકારની સામાજિક કે આર્થિક કાર્ય બચનનાની મક્કિતઓ ખાસી આવે અને થાડા પ્રમાણેમા પણ શાળાગિક કે માનસિક વધારો એમની જગત્ વચન રીતે કાર્યકુશળતામા પ્રસસાપાન ગ્રહર કરી શકે "

"આરોગ્યની પરીક્ષામા કેટલાએ જણા નાનાપડ માનૂમ પડે છે? તુ આ ગોમ્પ્ર નિરાશા જનક અને શરમભરેની જ્ઞાન નથી? અને તેમા એ રળી જ્યાર આપણે જ્ઞાણીએ છીએ કે આ નાપસદ થયેનામાના ધણાખરા ૨૧ થી ૩૦ વર્ષની વયના દોઢ ૬-૮, જે ૧૫મા સગીર કેવળ ત દુરમ્ત અને મરત જ હોયુ એમને-નેવે વખતે તેઓ નામ જ્ઞાણ છે ત્યારે તો હમ્મમા

દિનમિત્રીનો જગત્ દુઃખ પડે છે પરીલકોને આ અયોગ્યતાના કાલો તપાસના લાન્યુ છે કે તે સર્વ માન પણ મા વસત, ખારાક અને એના આગેજનિલાતા રિપથો ઉપર માન આપતા દુર ધર્ષ દાખ "

"ગા હજી નિગસ થનાનુ મા કાલુનરી એ દોષોને મિન, ન દુર કરી શારીરિક યોગ્યતા મેળવનાનુ મગત તેમ જ અન્ય ઉપચારથી બની શકે તેમ છે "

"ખરી રીતે નેતા રાજ્યની એદરકારી ઓ ગરનતો વીધ જ આ પરિણામ આ યુ છે પરણુ હવેથી આપણે એતવુ જોઈએ અને જે જે પ્રયત્નો એ દોષોને દુર કા નાને વાખતે આપણે કરી શકીએ

ફાવેલ્ટ આા લી ખગી મગ્નીમા તેમ છીએ તે સરનર આલગના જોઈએ જેથી દેવડી આટરી બધી શારીરિક દુર્લ્લા ફરી નજરે ન પડે એ કરવાને આપણે સખત મહેનત વધ, અનેક માર્ગો શોધી ફક્તાના જોઈએ જો લખિયા આપણે અમે કો એક શક્તિમાન અને વીર પ્રજા તરીકે ગણાના છઠ્ઠતા દોષએ તે તે માર્ગો દરક લીપુર્ય કામમા લઈ શકે તેના રચના જોઈએ "

"મદારે અ મગત, અજન પ્રકારની જીવન નકિષ, જુરમો, તેમ જ સહનગીનના ધરાન નના ચા પુરો છે અને એમના એ મુખોને તીવે મદને એક સાચા પિતા તરીકે મગર થવાનો દુ કે એમની યોગ્યતા શાળાગિક કેમ્પનીના જ્ઞાણી જ્ઞાનથી અને અપાસથી સપાલિત

થયતી કે નહિ? માન હિતગત આ પીઠે આપ રહ્યા છું એમને જળ દરની સુઝા ફરીને
સંગત નના પીઠે દરજ પારી હતી જેની અદર તેઓ અરતપાશમાં પુનઃ સાર કરી દેખાડે

એટલા વારતે મેં તેમને અને
ઓ. જાતે ઈનામોની લાન્યા
પણ આપી હતી ”

“હુનિના પી અદર આ વિન
મહેળીગત પ્રાપ્ત પણ ઉપયોગી વિન
વરના સધારે તો નહિ પરંતુ તેમ
જ પ્રમાણમાં તો જરૂરનો લાગે
નારણ ક ગરીબના બળ ઉપર જ મન
પતો માનસિક વિકાસ સભાને રોકે
છે સામાજિક, નૈતિક, ધાર્મિક અગર
આધ્યાત્મિક હરકોઈ પ્રદેશમાં આરો
અનાળા પુરો જ એક ઉત્તમ નામ
કરી ગયે છે ”

“જાતિ અનુભવ અને એ રાજનુ
માન હોવાને લીધે એ નમ્ર ઉપર
શિખામણકે એ શમ્ભો કહનારો મહે
અધિાર છે મહારા બાળપણમાં
છે નિર્મળ હતો જેથી મહારા
માનાએ મહે ન્યુયોમા જેન પુત્રની
કસરતનાળામાં મુકરો હતો તો
માન એક જ નર્પમાં અનુભવ
નેપાથી મહે માનુષ પુત્ર કે અદિ
શિખનનામાં આરતો વ્યાયામ
સિદ્ધાન્ત ગમે તેરા નિર્મળ થઈ
ગએના જુરાનીઆનો શારીરિક
ઉદાર છે એ વયમાં અધ
પાનના એક રક્ષણરૂપ અને
વ્રહ્મચર્યાની અદર અનાગ વિનાયુ
એક નિનાશ છે ”

અરે દની નહિયો મુખાતિ
જેકે કુપરના દે ચારમ મારી પ ર દિવસની સખત મનન અને આન વિગેરે ઉપ

આરો લીધા પડી જતા જતા નીચે પોતાના હાથેના ઉભંગના સાદથી કહ્યું કે,
 "જોકે, અહિંના મહારો આજના વખત મેં અને મને આજે લાગે છે કે તમારે પેઠે
 હું પણ જો આ પ્રમાણે જીવન ગાળું તો મને હમેશા આનંદ મળી રહે નવન્યા બાધાના પુર
 પોતે, જેમ તમે મને શારીરિક કેળવણી અને નવી જુવાની મળ્યા તેમ હું પણ તેમને આપવા
 મારી મજાગમા નહીં તો, હાથો નથી કે એનો આનંદ મેમને બીજા વિદ્યમા આવી શકે"

૩૧વે ૧ જાન્યુઆરીના ભાષણ કરતી વખતે

અને સતેાત્ર નિબળ તો ત્યારે જ જાણતું હત્યાર તેઓ દૂર પડ્યા બમારી સાથે હાથ મેળવી
 મરેને મદન કે, "મુજામી! અગેબ અમારામા મરજોર જ પ્રમારના' ઉત્તમાદ અને મગ આવ્યા
 છે આપ આનાં હવતા બીજી કોઈ પણ પ્રેમ અમારે મરી ના શકે"

મનથી એકાદર રાજે'દ અમેળીત તો શુ પણ આખી દુનિયામા હાન રખી હયા
 પ્રમાની શરિન ધરાવતા પુત્રા જાણીત છે

પ્રેક્ષકોના આજીવાજી ૨૩૮-૦ એ. અમર નિવાસી એક કપડી મુગાઈ

કરવેલેલુ બાળ તે વડાયક જાતનું છે અને લાગે જ એ બાળ એમને બચાવરૂપે વાપરૂં પામ્યું છે જે તરસારમાં એ હાથ કે તેમાં રહેલા પક્ષો પ્રથમ હુમલો કરવાનો સાગ જ મળતો નથી ફેરવીકે વખત તો એ પ્રથમ જ ખીટું જ પતા દોવાથી એમના પ્રતિરૂપમાં નરમ થઈ જાય કે

અને એમનો સ્વભાવ જ મિત્રાઈ કિવકસોદનો જ અવતાર જેમાં તેમાં મિત્ર અનમત, સત્યો ખાતર અમર સમાજમાંથી કોઈ આપ્તીનીને હર દેવી દોષલારે એ તકરાર ઉગવના

અને એક દર્શનો શોભે તેની રીતે એ વધે જીજ્ઞાસતા એમની મુક્તિ પ્રયુક્તિ એમાં લાગે અપૂર્ણતા કે રિથિનતા જેમાં આવી છે અને વચારે એ કોઈ પણ જાતની ગમાગમીમાં ઉતરે છે તારે એ આજન્મ રીતની માફક તેના અત મુની ભય છે

જ્યાંથી કાંઈક લોકોમાં પ્રસિદ્ધિ પામ્યા ત્યારથી એમની પ્રતિઓમાં પોતાનું તારીરિક અને માનસિક બળ એમણે મોટા પ્રમાણમાં વાપરી નાખ્યું છે એમની કાર્ય શક્તિ ઉપર આ વીચારમાં એને તો મોત્તે પડે છે કે જે એમની જગાએ એવો બીજો કોઈ ન ગો પેગે હોત તો ક્યારેનાં એ તે ખાસ ચર્ચ મળે હોત પણ એમની જનશક્તિ અને સામનો ખમી જોનારન હોવાને લીધે જ એ આદરો નખત દઈ શક્યા છે પરંતુ આટલું બળ તેના હતા એમો પણ અનિગર મોત્તે દવારી ગેના હતો કોઈ પણ મનુષ્યરૂપી યન એનું નથી કે દાસ અને દાસ અને મહિનાના

મોં જેકે કુપરના હે થ કાર્મમાં કાંઈક દોડવાની કસરત કરે છે

મહિનાઓ સૂધી ગડમથન કરી ચાખી ન મચુ હોય ?

જોકે આમ રડને દના અમાધારણુ પરાક્રમે એમને દુનિયામાં પકલવા અમર પુર પોમાં સ્થાન આપ્યું છે ત્યાં પણ આખરે એ નાતરાન પુરષ કે સ્ત્રીઓ એ પોતે પણ જાણે છે કે જે યવની શક્તિ મયાનિત કે અને ઘણાક જોગમથી કામ્ય ખુદી જાય એમને ખબર છે કે એ યવન પ્રેમ-એજ દલાણુ માપ મીંગ ઉપર ક્યારે આવે છે જેથી અગ્નિ તળિયારી નનીન બાળ આપરાનું કામ શરૂ થાય આનું જો કે દર્શનને ભાગે જ કરતું પડ્યું છે ત્યાં પણ ક્યારે

એના પ્રસંગ આવતા હતા ત્યારે ટાઇપિલ બતની ગુલતી રાખ્યા નગર તરફ જ તેની બજાર એમણે જોયું છે અવગત, રોડીઝની અદર જગની પીઠના વિહાર, કે આદિકા ॥ જગનોમા મિલનો કેડ, કે દક્ષિણ અમેરિકામા સખ્ત ગગની વખતે રોધખોળ, કે ખામચા પદારો ઉપર ઉતર-ગમે તે અનુભવ હાથ પરતુ તેમા રેતુ એ જ રહેતો કે શારીરિક રાકિતઓને સનેર કરવી પણ શકિતસમ્મદનો, એમનો છેલ્લો પ્રયત્ન કષ્ટકુર ॥ જગનોમા નથી કરવો પડ્યો જે તો વૃદ્ધ બેકસાંગ માસ્તર પ્રેક્ષક જેડ કુપરના દેખ ફાળે તરીકે જાણીતા થયેના નવી જુવાની બક્ષનારા સ્થાન ઉપર આરનામા આ ચો હતો

હુકમા કર્નેને ડેના કેટનાડ વંધોની પોતાનું શરીર જેટલી હદ સુધી કામ કરી ગઈ તેટલે સુધી પનોટયુ છે એક વખત જગ સિધિનતા આની મધ દત્તી પણ તેનું બાંધુ એ હતુ કે એમણે શરીર કરતા મગજને વધારે તરફી આપી હતી કર્નેના જુવાન વખત નવળા શરીર કેપરથી જેડ કુપરે લેયુ હતુ જે જ્યારે માણસનું શારીરિક મળ ઢીંટી દોષ છે ત્યારે જીવનકેનહમા એને ધણા નિર્દોષ જલાય છે

શારીરિક કેવલથી એ રૂઝવે ટના ઉદ્ધાર તરીકે પરિણામ પામી એક નમળા બાધામાંથી અમતુ શરીર, -આજના જમાનાના એક ઘણા જ રાકિતમાન, આનાડ, અને ખાનગર પુરુષના નમૂનારૂપ થઈ યુ કુપર કંટે ડે કે લે તેમના પ્રવૃત્તિમય સમય અને તન્દુ બ્તીની ઢાલે એ ન હોત તો જે ઉપયોગી બોલે પોતાના ખાનગી તેમ જ પ્રજા જીવનમા તેમણે ઉભાચો છે તે કેવિણુ ઉભાની શત નહિ, તેમ જ ગૌરબોળ પાળા કરી મુસાફરીઓનો થાક અને અગત્ય પળુ વેડી રકત નહિ જ્યાં એમના જીવનમા કવિણુ પહેના લેએના નથી તેના બોલે જાનના નાતાનરણુ અને દડીગરમીરાળા પ્રતિભા એ રૂપા છે આ પ્રમણે કસોટી કરાવે તેવા દરેક સાહસમાંથી તેઓ એક આનાડ, રાકિતમાન અને કસરતમાન જુવાનીઓ પી આદેક રીરને સાચવી રકયા છે

જેક કુપર કહે છે તેમ આ બક્ષિસ કુરની રીતે કાઈ જાતી જતી નથી એ તો આપણા શરીર પી જીના રાકિતમા જ રહેતી છે

૧. એક વખતે કર્નેન આદિકા, અમેરિકા કે પશ્ચિમમા રહી જવાની ઈચ્છા થઈ હતી જેથી તેઓ પોતાનો સમય ઘણી રસસરથી માળતા હતા આ જ કા જુથી કદાચ એમણે પોતાનું શરીર મળ સંપ્રદવા અને સધારના માટે આવહારિડ, ફૂનિમ, જના શાસ્ત્રીય પદ્ધતિએ ચનારાતી પીચે રોપમા જવાનુ યોગ્યુ હતુ

પાનખર શુભાં એક નિસે કર્નેન રૂઝવેટ્ટ કુપરના કામમા આના કુપર, કાઇ તમને ખાટીમાથી કાઢી તન્દુરસ્તી નથી આપતો તમારે જ એ તન્દુરસ્તી મેળવવાની છે અને તે મહેનત-ઘણી સખત મહેનત કરીને શિષ્ટાચાર ચલાવતી તત્તજ કર્નેને જુ, જેડા રૂઝવેને જરા રીધે વરાવવા આઓ ધુ કામ કર્વે રાખ નથી હાલના પાસગાને દાન્ટ કંવા અને

કરણુરેતો (સામાજિક, આનુષ્ઠિક) ૩ ૧-૮-૦૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુબાઈ

માસ, જરા ઉખોડી નાખતું પણ એટલું જ અને તે કરનામા તમે ખા ઠો એમ મ્હે સાંભળ્યું છે ”

કુપરે કહ્યું — “કર્ન સાહેબ! આપ આ વા જાણી છો વળો ખુશી વળો છો મહાગથી મનતા પ્રમ્ને આપની તળીઆ સુધારી આપીશ અહિ આપ ખુશીની રહો, કાઈ જુનની ચિતા કરાવું ના હા નથી આપો જે નેજો તે ‘કરખાના’માંથી મળી શકશે ”

કર્ન — “પણ જેડ, મ્હારો જમ્ગમિ જગ વધારે પ્રજા છે અને તે હમેશાં એવાને જોઈ જ આમ દોરાથી મ્હારી છનન નકિતઓને તુકતાન ચાં વગર નમે વધ રીતે મામ એમ છી શકનો ? ઉપરાસ મ્હારાવી નહિ થાય ”

કુપર — “અરે ! એમા કાંઈ નથી ખાધા નગર ન રહેનાવું હોય તો જેટલું ખનાન તેટલું ખાલો માન એડ નાં કંચુ મડો ”

કર્ન — “શુ ? ”

જે — “રંગ જ મ્હનામા ઉડિને નાગો વ્યા પેના પાય માર્ગ કરના જવુ જેથી આંગે દિને લીધેલા વવાગો ખોગ ભસ્મ થઈ જશે અને પાઠો નાગો કરનાને તાલ શઈ જશે ”

વનય — “એમ્હો, એમા શુ ! મેં તો ધાર્યું કે કર્ન મહામોહુ કામ દો ”

આ ઉપ થી નખકે, આ વિખ્યાત શારીરિક મિત્રને, અનુમાલેના ઉપચાર વિચારથી જણાવ્યા નિનયુ એમને જામા યુ કે એનુ મિત્રના કથન એક દિનતનો કાર્યક્રમ જણાવી દેવાથી અપૂર્ણ બનપી લાગે

પ્રસ્તાવના કરે કુપરે જે કે જોશખમે પરતુ ખામ લાગ મુખને કહ્યું કે ભાગ્યે જ એ માણસો એક જ પ્રકાર નો ઉપચાર કરી શકાય છે જે વ્યાયામ શિક્ષા પોનાના ધધામા સહુ વિજ્ય મેળવેલા હોય તો તેજે માણસ માપુમના રાગના વિન્દો જાપુસ ઉપરાત ખામ કરીને એમનો શારીરિક અને માનસિક સ્વભાવ ખાસીઅતો મનોદતિઓ, અને આનન્દગત જેવી અનેક બાબતો કે જેના ઉપરથી માપુસ માણસનો ફે માનુષ પડી આવે છે તેનો એણે પૂરેપૂરો પરિણક આે અભ્યાસક થવુ જોઈએ

કર્નન જાવેન્ટ એકાઠ પખનાડિયુ હેથ દામમાં ગ્લા લતા ફેગેજ એમો સદવારે પોણા છ વાગે જગાડનામા આવતા છ વાગનામા એમને કપા પ્હરીને દિસત્તો કાર્યક્રમ વાગે તો તેવાં વધ જનાનુ હવુ

પ્રથમ વસત તો એ જ રતી કે હેથ કાર્યમા તળાવની આમપામ દોડીને એક પ્રે દિલ્લા કરી રસ્તો ધણો ખાડખડિયાનાજો અને વાકાચુ હોવાથી સ્નાયુને અનખતે સોરી અમરને મળતી તેમ જ ખુની હસો પલ્લ લાભ થતો પરતુ એ ઉપરાત વધારે આનન્દગતક તો એમમથતો સરોવરનો ગિઆમણો દેખાવ હતો જે જોઈ મા ઉપર કાઈ અપૂર્ણીય પારીક્રિક મળ મળતી જે શહેરની એક સકુચિત વસતવાળામા ન મળી શકે, બીજા

કસાત નામનો ક્યાં પ્લેસ કરવાની હતી અને તેમાં પૂ. ૧ પાચ માઈન આનડુ પ્રથમ જે માઈન
ધીમે પડશે, પછી તે માઈને જગ ઉતારવા અને કે નામે માઈન રખાને થઈ ૧૮૫૫ થી ના
પ્રમાણે પાચ માઈ. આનડા લગભગ ૬૦ મિનિટ એટલે અગત્ય માઈને ૧૮ મિનિટ રહતી
આર્થ પેરને પાઠશા નિચ્છો વગરો માઈ થઈ જતો એટલુ જ દિ પગુ તે ઉપરાંત ૧૧
રૂમા - ડુનું આનડાથી નાસ્તા રખાને જગ મૂળ પ. ૧ નીક નાસ્તા ક્યાં પડી ૧૨એ
ક્યાંક નારામ બઈ પછી તે મગન વાંચે એ તૈયાર થઈ જતા આ પ્રમાણ એમના પોતાના વગન,
લોપી કુનાણુ વિદર અમિતગન ખખી જનો નજી કરવાને કરવામાં આવતો, જેની ઉપ,
થકુન અને ચરલ જેના ઉપરો ની જો નજીન થઈ ૧ ના જરાજે જી. ૭ કથ નો એમના
આનડુએને બગ આપતી, તેમ જ ચરી મગેના મે જે ઉતારતી તે પડી ૧૮નીક મગનમગન
રૂપે-કરગનો આપવામાં આવતી નખના તરિ, નાના ડો. ની પેડે પોન પાના ૩૩૩, અને
રેન્ડર પોમમા દવા જરી મૂકા માગા રિગે, જેની સગી પાળી પાળી થઈ જતુ એમા
લગભગ સવા કલાક ગાળ્યા પડી નગત જ પસેરો ખૂન થમી લૂડી નાખવામાં આવતો
લાગ ની વિદુત્તનાનની ત્રિધિ હતી આ સ્નાનરિધિ એમનો જે ઉતારવામાં તેમ જ સામાન્ય
તુ-તુસ્તી આપવામાં એટલો બધો ઉપયોગી લાગ લાગે છે કે બેધો એ મગરમા મે જોન
બેધવા જરૂરના છે

આ 'વિદુત્તનાન' અર પ્રકાશનાનની રચના આ પ્રમાણે હતી એક આનડુદામુતી
પેગીની અદર વીજળીના ૭૭ કેન્ડન પારગના દિરા ગોલેના દવા એક આ સંદામુતી બા
વેની હતી મથાળાના ભાગમાં એક બાક રાખવામાં આ થુ હતુ, અને ઉચાઈ એની ગોળીને
ગાળી હતી કે અમુક માણુમ તેમાં જે દટાર ઉો કે તે તે માનમાં એ ૧૧ મગીનો ભાગ ૧
આરી રજે અંચને રોક દટાર રહે આ પ્રમાણે માણુમ અર ૧૦ સાથા પછી ખૂ નો રહેનો
બામો નો ભાગ દુવાનથી બધ ઢગી દેવામાં આવતો જેથી અદરની નરમી અ અને અદર રહે

કેનર આ પેગીમા જમતા તે ખપને ગ મી ખાપ લી નીચ નીના માપ પ્રમાણે મેગને
૧૦૨૫ થી ગખવામાં આવતું સાવા પુ માપ લે કે ૮૮ હોન છે ૭૧૧ અને ૧૫૫ સહી
હુરન આનડા હોનાની ગ ૧૧ જગ થધારે જેની હતી આ ઉચુતા ધીમે ધીમે અ ધા કરાનમ
૧૧૮ હીમીના જેટલી નધાની દેવામાં આવતી જેની ખૂન પ્રથે થતો માથા ઉપ લી
પોટલીઓ રાખવામાં આવતી અને થગ દોટ કુ ઉચાઈ મુતી રમ પાળીમાં બોળી રાખવામાં
આવતા પેગીમા મથા પડી દરેક મગે મિનિટ એક ગનાય ગ થ પાણી પીવાનામાં આવતુ
એટલે આનડા ક્યાંકમાં પ- રોર પાળી પેટમાં જતુ આવી પેગીનુ ૧૫૫ થતુ જોલુ
થઈ જતુ

આ ઉપચારને કપર તે ખાગ કરીને વખાળે છે કાણ કે એ આત્મસ્નાન તરિક
એક આદર્શરૂપ છે આથી રમ વધી સદાચથી ફરવા મરિ છે ને ચામડીના દિનોથી

સંખ્યા કચેરી નીકળી જાય છે તે એટલે સુધી જો છે કે આજ સુધીમાં શાંતી કામના પાછા પણ પ્રયોગ કરના ત્રણગણા પ્રવેદ આ પ્રયોગ લાગી રોકે છે

સ્નાનની આખરે એકમ દડી આપી, નાનનુઓ આ વાન ન લાગે એટલા વાગે તેટલી જ ગરમીના માપ ૧૧ પાણીથી ઉડતા દ્વારા નીચે એમને ખેસાડવામાં આવતા, આ પાણીને ધીમે ધીમે ૧૦૨ ડીગ્રીએ ઉતારી દેવામાં આવતું. જે વખતે એમને સંતૃપ્તિ મળે એવાની રાહતા ત્યાર સહી બગબર સાડાનણ મિનિટની અંદર ગળી નળના પાણીની ગળીતે માથે ઉતારી દેવામાં આવતી ઉપર પ્રમાણે ૪૦ થી ૪૫ મિનિટ સુધી નવડાવ્યા પછી આઠ ગળ્યને દગાણે પડતી પાણીની ધાર નીચે એમને ખેસાડતા જ્યાં ૧૫ સેકન્ડ સુધી એમની કરોડ ઉપર, બીજી ૧૫ એમ ૧૧ ગરમીની આનુમાનુ એમ જુના જુના ભાગોમાં વાગે દેવામાં આવતી જેથી સરીઠ લાનચેળ થઈ આવતું, અને તુરત પરમેદા થતો.

આ ઉપચાર લોહીની ગતિને ત્રણ પ્રકારે ઉત્તેજક હોય છે કે જેને વારને બીજી દોષ પછી આરી રીત નથી જુના પગનું જુના ઉપચાર કેટલી ગરમીએ કરાના અને ફરદીની કેવી રીતે થાય છે તે મિતરે જાણતો ઉપર જે ઉપચારક બરાબર ધ્યાન આપે તો જ તેનો ફાયદો જણાય છે. સ્નાન પછી ચપી થતી અને સ્વનાનું કામ ખનાસ થતું એક નામે જોખનનો વખત થતો.

જે બરાબર રીતે કર્યા પછી પ્રથમની માફક એમને થોડો વખત આગમ લેના દેવામાં આવતો જે પછી તુરત બપોર પહેલી ત્રણ માઈન સુધી કરના જડ પડતું જે વખતે એમના પેટના આનુઓને મજબુત કરના ૧૧ વ્યાયામોપના કરનામાં આવતા હતા ત્યાં પછી હૃદયના બળ મધ્યગાની કેટલીક કમરનો આપવામાં આવતી હતી જે પુરી થયા પછી સાનાગણ ગરમીના પાણીના દુનારા તથા તેનને ખેસાડતા એ પાણીની ગળી ધીમે ધીમે જોડી કરી નળના પાણી જેટલી જી દેવામાં આવતી હતી આ પછી તેમના આનુઓ અડડ ન થઈ જાય તેટલું વાગે એમને એક માઈન ઉપર ખેચારી રીતપર તેનથી ખુબ મદદ કરનામાં આવતું હતું.

આ બધું કામ છેડે પાગના પોણા પાય વાના સુધી પહોંચતું તે પછી સાન વાગના સુધી પોતાનો આગી પત્રવનહાઈ રીતે લાગતું વાણુ કરી એકદમ કરનાક ગળ્યા રીતના ખેસના એમનો આક્રમ દેખાર, ગરમી સ્નાન અને કામચકરીની રેવને નીચે આક્રમ જલદીથી પચી જતું અને તે સાલગનારતુ પણ હસી હસીને પેટ ફુલતું.

આટલી વખતમાં એમને સ પૂર્ણ આરામ મળી જતો જે પછી ઘેરી જતા ઉપર એમને ત્રણ માઈન કરના લઈ જતા પ્રથમ વીમે પગને આની, પછી ઉતાનળા જડતું હતું અને આવતા તો એમને હોડાવતા જેથી ખામ પડેલા થતો આની બપોરની પાણી નાખનામાં આવતું અને પછી ફરી પાણુ ખુબ મદદ થતું.

આમ સ્વેદારના પાય માઈન, બપોરના ત્રણ માઈન અને રાત્રી ૧૧ ત્રણ માઈન મળી કુલ અગિયાર માઈનની એમને આખા નિસમાં આવનાની રીતરત થતી. રાતના ન્યુસપેપર વાંચી

ખસો બાવને વૈષ્ણવોની નાના ૩ ૨-૮-૦ એમ એમ નિવાળી એમ કપની, સુનાઈ

પોતાની હબમત બનાવના અને પડી એક એકર પાકે સારા મોટા એપલ ખાઈ મેલી જતા હતા. પચારીયા પાતાની સાથે જ એક નાના મચ્છીપોર બાળકની માડ પચારસાટ એ લેતી જતા. બીજો વિમે બન્યા પછી પાળ તેવાને તેના જ બચ્ચાના હતા.

આવી સખત મહેનત અને વસતી સાથે પોતાનો સામાન્ય સમાન, ને આદી વર્ગના વિગેરે રૂઝવેલ્ટો તો એમનામાં કાચમ જ રહેતા કસરત કરતી વખતે કપક કામની ખમત આવે અગર લોગ કુલકથી લેવા આવે છતાં પોતે શમ્દથી કે કાર્થી એમલે એવું કરી ને દોતુ પતાવતા કે જ્યાં એમનો મિત્રજ ગયો છે એમ લાગે.

કમરત શાળા હોય પડી એ વારવાર એક કુપગને ટેલીફાનપર હા કામ ન દોય તો પે "કેમ છે, મિ જેડી-ગ્રાઈ તખીઅત ખુબ મજામાં છે વિમે વિમે દુ લુગાન થતો જલક છુ-તમારી દના મને ઠીક માફક આવે છે" વિગેરે દોરા પછુ બોલાવે અંતે કુપગ કહે છે તેમ વર્તન તેવા જ છે માન દિગિગી એટની જ છે કે સો વર્ષમાં મકન એક જ પુરખ આવો થાય છે.

રૂઝવેલ્ટના લગ્નપક બજા સમયમાં લેખકો ઉપર હપીકત બલુરાની બના હની એમના મહેન પછુ બોળખીતાને પૂછતાં જનામ મળેલો કે "માર્ક ડેનોવનને પડે એ બધી દુખીકત કહેને" માર્ક ડેનોવન રૂઝવેલ્ટનો બોક્સીમ માર્કનર' મુકમ મુકેખતો બેઠીઓ હતો બેઠીઓ નહિ પણ બચારથી રૂઝવેલ્ટ ન્યુયોર્કના મધનર થયા ત્યારથી તે વ્હાઈટ હાઉસ છેડકુ ત્યાં સુધી એ એમનો શિક્ષક હતો એલે રૂઝવેલ્ટના એ એક ડો-રા સાથે બોર્નિંગ અને ફેર્સિંગ કરી છે અને એલે જેના મોટા માણસોને શિક્ષણ આપ્યું છે તેનાઓને અમેરિકાના કોઈ પણ વસરતબાજો આજ સુધી આપ્યું નથી.

એક દિવસે મહે એમને પૂછ્યું કે "રૂઝવેલ્ટ તમને લગેવા દોય એમ લાગે છે ?"

માણક - "લગેયો. અરે લગેખતો જ અવતાર બે કોઈને થીઆટોર અને રૂઝવેલ્ટ વચ્ચે કોઈ નામ ઉમેરવું હોય તો ફાઈર્ટીંગ-વડેયો શિરામ બીલુ એક પણ બધ બેસતુ નથી થીઓ-ડોર ફાઈર્ટીંગ રૂઝવેલ્ટ કોઈકે વગી ફેરવીને ફાઈર્ટીંગ વરી થીઓડોર રૂઝવેલ્ટ મુક્યું છે એફ-ટી આર. આ નહુ કમરો જ મલે ફાઈટર-વડેયો જેવા કાનને લાગે છે પણ" - માર્કે આગળ ચેયા-યુ " પણ આવો લગ્નપક ગણ પતા પણ રૂઝવેલ્ટ થણા નમ્ર, માયાળુ વિવેકી અને મુશીબ છે અરે મરેઅર, કોઈ પણ કોઈ વસરતબાજો નીચ રૂઝવેલ્ટનો હોઈ જ ન રહે, એ તો નબળાપોયાઓ જ છદ્મી ઉપર કટાબેયા હોય છે.

થીઓડોર રૂઝવેલ્ટ પોતાની લગ્નપક સકિત અને અખડ ઉત્સાહથી જ આતુ અથાગ કામ કરી શક્યા છે, કે જેનું માપ કોઈ કદી શે તેમ નથી અમર તેની કદર પણ કોઈ કરી શકે તેમ નથી એ સર્વ એમલે મહા મુશીબતે મેળવેલી અને દગલી ખેરી આત્મચિત્ર ચેયા-તાને જ અભારી છે.

બહુ દાદિયારી એક વાત હતી એમના નફોના પાની એકસરખા છે તે સારના
ગટી-અપામગટીમાં અમારું કાગળ જાતી તે કાગળ વખતે બોલતાં અને કે-સીમ ગુલ, શરિ
જાતી નોક વખતે અમે બનને ત્યાં ગરદન ખુલી ખુલ આનહી જાતી ફેસની બોલતોય-
ની રમન રમના હતા આ જ સમયે રેલવેમાં લેન્ડરેલન કોન્સેમ સમયે મુકરાના આયુ,
હતું જેને વાનને રાજેશ્વર પોતાની છાત્રીનું એક ઉપચારી મુલ્ય, વાતા હતા અને રમના
હતા તેવામાં આ ર આતી કે કેટલાં મેનેજરો રાજેશ્વરને મળવા આ પા છે પ્રેસિડેન્ટે ફેલો
એમને ઉપર બોનાવો નીચે આવાનો મદો વખત નથી આટલું જી મળામાં રમના
આતી દીગો એક ગતી કાઢી નાખ્યું અને એમને એમ મેનેજરને મળાને મળ્યા "કમે
આટલે, ત નામ છે" એક પછી એક દરેક નામ કી મળો કે રેલવેમાં ખીત, એ જ
અમારું પમાર મળા જે તે મોગ આદરમાં છે આ મોગ નિ નથી

"એટલે કે તો મુ રહેલા માગો છે કે જરૂરી બોના નેજ" રાજેશ્વરે આતી
ફોનો થો અને રાજી જાગે થયાર શુસાની તુજવા વાપુ પેવા જોશો તો મળામાં આ અને
ગાંધી ગેટાનાથી કહી બોનાના જતા હતા તેવામાં પ્રેસિડેન્ટે અમારું પનારી દીધું કે,
"સાહેબ, આ જ રૂપમાં ખીત રસાર મળે અને નહિ તો, હું તો રાજી" પછી એકતો આટલું
નેજ બોલિના બોના, "હું તમારી રિયલિટી આપ મુ તમે એક રેલવેમાં નેજ છે એટલે
તમારો રવાવે રેખાતો જ છે અને—" ખીત તરફ ફરી, "તમે પુ ઠો-અને તમે પના આટલું
ખાતું તમારો મહારે કામ છે" એટલું કહી મહારી તરફ ફરી અને "મારું આ, ખાતી ન"
કહી સમજ મળા એમના મહોના આપ ઉપરથી નેજ શક્યા કે એ મળામાં પળા ને ઉપર-
ગાંધી થો છે

અત્યંત, મહારે કામ મદને નમે છે ખાં, પણ એ કલ જેતુ તો રાજી જ રેલી-અમન
એની ઉપર પળી માત્ર અસર કર છે આવે રખતે ને ત દુરસ્ત રહેતુ ફોલ તો ખુલ તરે-
થી લોલી તરી આવે તેની રીતે માપુમે કમન તેની નેજિએ વ્યારે મનમ થા નુ ફોલ છે
ત્યાં અતી કારન થજો આમ આપે છે

રેલીક વખત મેં બેથ છે કે રાજેશ્વર એક એક રમનામાં ચોર પોગ અને છે કે છે
નુલ એટલું વજન બોલ દેતા અને આમ જતા દરેક વખતે નામે વિશ્રામ લખને આપ્યા
ફોલ તેમ વાગતા હતા વૃત્તિઓ અને ન જાણી અને પદ્મેનો લુખા પછી મળે તે કામ
હોયમાં લઈ રમના મદ મળીયે વાગ નેથુ છે કે ને નાજમુ કમનમાં એકાં રતન વજન
જોણુ થાય તો રો લોપથોથ થમ મળે છે

એકતી-અટિયારી એકસ-અથા કામ ને નામ જ નેજ-ત્યા આપો વિરલ પંતર
ત્યાં પછી આમ વેવાનો એમણે એક ખીતે રમના રોની કામો હતા અને તે એક રોતના
ત્યાં બપો જો નિદ્રા પળા દે-તરે પેને તમેના માત્ર મોશો ડોલી લાવે છન મીન

અંતરિયા ૩ ૨-૮-૦ એન એમ વિપાકી એન્ડ કંપની, મુબાઈ

જાતે માંડી સનાતન ધર્મ બળ અને ધૈર્ય ધારે ત્યાંથી દેખાયા જાય પોને કાંઈ વિચાર થાયા હોય એવું મૂંઝવે સાબરું નથી એમનામાં એક 'આખના' જેટલું બળ અને યત્ન જેટલી સહનશક્તિ છે અત્યાર સુધીમાં મૂંઝવે જેટલા માણસો જોયા છે તેટલામાં એમના જેટલો માનસિક અને શારીરિક એક સામટો બોલે ઉઠાવી શકે તેવો મૂંઝવે કાંઈ પણ જોયો નથી.

આને લાયક રૂઝવેટ લખની જોડણી ત્યાં તે પણ નથી જાણતા એ સમયમાં મૂંઝવે પાત્ર થઈ આવે છે.

એક વખતે કેટલાક વયો ઉપર એમના ધોળ જમનમાં આઝાનજળા જતા રહ્યા હતા તે વખતે રૂઝવેટ જાતે જ તેમને પકડવા નીકળ્યા વગી એ ઘણા દુઃખ નીકળ્યા હતા અને એટલામાં શત પડી યા બરફ જેના મેસાથી અપહૃત થઈ હતા રહ્યાં જોયું તો જોઈ જાયું. જે ઉપરથી એમણે ધાર્યું કે ત્યાં માછલુ ગામ હશે મારે આજની ગત ત્યાં જાવું આવતા આવતે ત્યાં જુદા પડ્યાં ગામમાં પેસતા જ એક નાની ચીલીની પૂજના માનુસ પળું કે એ ચીલીને જોળાથી ઉઠાવી દેનામાં આવતી હતી, કારણ ગારણ ઉઠાડી બેસે જોના જ એમને જાયું કે કોઈકે પીધેનો માણસ પ્યાના, ગાળી અને બીજેરી અમર બીજ જે ગાળ ચીજ હાથમાં આવે તેની રહામે બદલથી જોળીએ માગે હશે જોતાની સાથે જ હેરાત ઉપર એની એની રમત હતી રૂઝવેટ કાંઈ એ તરફ ધ્યાન આપ્યું નહિ અને એ તો પાંચે જુદાને શરૂ કરી પાંચે કપડા સૂકવતા બેસા આવી રીતનું અપમાન પેના માણસથી સહન થયું નહિ એણે ધાર્યું હતું કે રૂઝવેટ એની રમતમાં રસ લેશે પણ આ તો તેથી ઉપર જ થયું આથી સ્વદાગે એ ઉઠીને રૂઝવેટ પામે આ યો અને બો યો, "એ નાનકડાં આન મટારી સાથે ટેમવ ઉપર અને બોન નુ પીડું" રૂઝવેટ કહ્યું કે "હું કાંઈ જાતો નથી" "શું તું લેતો નથી?" મોઢે અવાજે એ કહ્યું, અને પોતાની પાસેની બન્ને બદલા ધોડા ઉપર આજની ગાળી રૂઝવેટના મોઢામાંથી "હવે આ લાનજીમ તરીર નભાવું હોય તો મહારી માગણીને માન આપ નહિ તો આડી મન્યુ સમજાજે" નરમાલથી રૂઝવેટ કહ્યું "હું આવું તો ખરો પણ તું આ બદલા જરા બાલુ મૂક્યાનું કહ્યું નર" એને હે પેટે બોલતો જોઈ પેના માણસને નવાઈ વાગી અને જલોને વાસે બાજુ ફર્યો, રૂઝવેટ ખૂબીય થી ઉભા થયા અને ત્યાં બરોમટ ટટાઝ ધપાકે, 'તરત પેના માણસના મોઢાપર ખુન નેસથી એક મુકો માયો બેઠો એવો તો સનજી મોયો કે પીસેલોલો દડાકો ધારા તેમ અવાજ અયો મોઢા ફરી ગયું. બદલા કપાથ જાળે પડી અને બકરી ખાઈને એ બોલવા પડ્યો. ટેમન સંજેની ચીપ ઉપર માથું અફળાણું બહારથી માણસો દોડી આવ્યા અને જોયું તો બોલો ઉપરથી જેમ નારંગી ઉપરથી બોલો ઉપરથી જાય તેમ ચામડી ઉપરથી ગઈ હતી તરત જ એને નજીમની હસ્તિતાનામાં વધ ગયા રૂઝવેટ તો પાગ આવતી શાનથી શરીરને ગરમાવે આપના મેળ.

બીજે વિષે મહારાના પેરો પાપુસ માં પાગે જ ધારી વીનીમાં આવ્યો અને બહાર રૂઝવેટની વાટ જોતો પાંડેની ઉપર બોલો અત્યાર દારજુ જેન ઉતરી ગયું હતું એને બેરો.

બહાઈ હાસિની એક વાત કહી એમના ગહેનાના ધની ઓદિમરૂમ ને રાતના
ગટી-અબાસગૃહના ઉપમા ફેરવાઈ જતી તે કોઈક વખતે બોલચાલ અને ફેરવાઈ ગયું થઈ
જતી એક વખતે અમે બન્ને ત્યાં ગંગેડા પહેરી ખુબ આનંદથી બહુની ફેસનની બોલચાલ
ની રમત રમતા હતા આ જ સમયે રેઇનરોડ લેન્ડનેતન કોન્ગ્રેસ સમક્ષ મુકનામા આપ્યું
હવે જેને વારતે રૂઝવેટ પોતાની છાદમીનું એક ઉપયોગી યુદ્ધ બનાવે હતા અમે એમના
હતા તેનામા ખગર આવી કે મટવાક સેનેટરો કન્વેલ્યુને મળ્યા આપ્યા છે પ્રેસિડેન્ટે કહ્યું
કે એમને ઉપર બોલાવો નીચે આનનાનો મદને વખત નથી આટલું કહી ગયામા હેમાન
આપી દીવો એક નન કાગી નાખ્યું અને એમને એમ નતેટરોને મળવાને ગયા “કેમ
સાહેબો, શું લામ છે?” એક પછી એક દરેક જણ કહી ગયો કે રેઇનરોડ બીલ એ જ
રૂપમા પગાર થવા પડે તે યોગ્ય સનાદનાર ધરના યોગ્ય વિ વિ નથી

“એટલે કે તમે શું કહેના માગો છો જરા ફરી બોલો જોઈ” રૂઝવેટના ધનીનાથી
બોલ્યો અને રાગીર જાણે થરથર ચુસ્તચાથી ફરના લાગ્યું પેના લોકો તો મશરાઈ ગયા અને
ગાળાં જોડાવાળી કંઈક બોલ્યા જતા હતા તેનામા પ્રેસિડેન્ટે વચમા જ પનાવી દીધું કે,
“સાહેબ, આ જ રૂપમા બીજા પસાર થશે અને નહિ તો, હું તો રાકીશ” પછી એકના માથે
જોઈ એમિતા બોલ્યા, “હું તમારી રિયલિટી જાણું છું તમે એ રેઇનરોડ મોટું છો, એટલે
તમારો માર્થે દેખાતો જ છે અને—” બીજા તરફ ફરી, “તમે પણ ઓ-અરે તમે પણ સાહે-
બજી તમણા મદારે કામ છે” એટલું કહી મારી તરફ ફર્યા અંતે “માલુમ, આન, આની ના”
કહી સમજ થયા એમના ગહેના દેખાન ઉપરથી જોઈ સકયા કે એ મનમા વધુ જ ઉરકે
રાઈ ગયા છે

અનંતન, મદાર લામ મદને ગમે છે ખર, પણ એ કંઈ જેવું તે નથી જ મટીએક વખત
એની ઉપર ધણી માઈ અસર કરે છે આવે વખતે જો તન્દુરસ્ત રહેડ હોય તો ખુબ તરફ-
થી લોલી તરી આવે તેની ગી। માણમે કસરન લેની જોઈએ જ્યારે મમજ થાનુ હોય છે
ત્યારે આની દનરત વણો આરામ આપે છે

કેટલી વખત મેં જોયું છે કે રૂઝવેટ એક એક રમતમા ચોર પાંચ અને છેક ૭
રતલ જેટલું વજન જોઈ હતા અને આમ છતાં દરેક વખતે જાણે રિશામ લઈને આંખો
હોય તેમ લાગના હતા વૃત્તિએ સનેજ જણાતી અને પરમેવો લૂંટ્યા પછી ગમે તે કામ
હાથમા લઈ લકતા મ્હુ વાળે વાર જોયું છે કે જે માણસનું કસરતમા એકાંક રતન વજન
જોઈ સાચ તો એ લોચપોચ થઈ જાય છે

એકઝીયુટિનની ઓદિસ-જ્યા લામની તો નનાઈ જ નહિ-ત્યા આજો દિવસ પેતર
ક્યાં પછી આરામ લેવાનો એમણે એક બીજે રમ્મો રોલી કાપ્યો હતો અને તે એકે રાતના
બહારે મમ ના નિદાના પગા લે” ત્યારે પેતરે તમેનામાથી પોડો છોડી લાવે છા બીજા

ખતે માંડી સવાર યર્ધબાર અને થોડા થાંભલામુધી દેખાવાના નય પોતે કોઈ વિચાર યાચ્યા કાંઈ એવું મહેને વાજરનું નથી એમનામા એક 'આખના' જેટલું નય અને યત જેટલી પ્રવૃત્તિશક્તિ છે અત્યાગ મુધીમા મહે જેટલા માણસો જોયા છે તેટલામા એમના જેટલો માનસિક અને શારીરિક એક આમટો બોલે ઉત્તરી શકે તેવો મહે કોઈ પણ જોયો નથી

અને ભાષા રૂઝવેટ ભાષની જોડણી ત્રી તે પછ નથી જાણના એ સમયમા મહેને એક રાત્ર વાદ આવે છે

એક વખતે કેટલાક વર્ષો ઉપર એમના થોડા જગનમા આજા મવળા જતા રહ્યા હતા તે વખતે રૂઝવેટ અને જ તેમને પચ્ચરા નીકળ્યા ઘૂંથી એ ઘણું દુઃખ નીમ્મી ગયા હતા એટલામા ચત્ર પડી દડા મંદ જેવા કેસાથી ગાંધુ પગુ રણ રહામે જોયું તો દુઃખ વિષા જણાયા જે ઉપરથી એમને ઘણું કે ત્યાં મારક ગામ હોને મારે આગની રાત્ર ત્યાં વાદ ચાનતા ચાનતો ત્યાં જઈ પહોંચ્યા ગામમા પેસના જ એક નાની વીંલી હતી પૂજા માનૂમ પચુ કે એ રીંગીને ગોળાથી ઉડાડી દેનામા આનતી હતી, કારણ બારણુ ઉડાડી ચાર જોના જ એમને તણાચુ કે કાંઈક પીધેતો માખુમ, પ્યાના, રકાળી અને ખીતોરી અમર ખીજ જે કાંઈ ચીજ કાચમા આવે તેની મહેને બદકથી ગોળીઓ મારતો હતો જોતાની માથે જ હેમત ઉપર જોની એની રમત હતી રૂઝવેટ કોઈ એ તાંદ્રાધ્યાન આવ્યું હિંદુ અને એ તો પામે જઈને ઘાડી પામે સ્વપ્ના સ્વપ્ના મેઘ આની રીતનું અપમાન પેના માખુસથી સહન થયું નહિ એવું વારું હતું કે રૂઝવેટ એની મમતામા રસ લેને પછુ આ તો તેથી ઉનદુ જ થયું આથી તદ્દાગે એ ઉગિને રૂઝવેટ પામે આવ્યો અને બોલ્યો, "એ નાનકડા! ચાન મહારી મારે દેમલ કેપર અને બોન રુ પીયુ?" રૂઝવેટ કહ્યું કે "હુ કાંઈ જતો નથી" "શુ તું લેતો નથી?" મોટે અવાજે એ કહ્યું, અને પોતાની પામેની બનો બદક મોઝ ઉપર આગની રાખી રૂઝવેટના મહારી તાણી "હવે આ લાનખુમ મારી નલાનનુ દેખ તો મહારી મારાપીને માન આપ નહિતો આની મંચુ સમજને" નરમાસવી રૂઝવેટ કહ્યું 'હુ આવું તો ખરો પછુ તું આ બદકો જરા માખુ મૂકનાતુ કશુંત ક' એને કહે પેટે બોનતો જોઈ પેના માણસને નવાઈ લાગી અને પેનાને વાગતે બાજુ ફેર્યો, રૂઝવેટ ખૂબીયથી ઉના થયા અને જ્યાં બરોમર ટટાર થયા કે તત્ર પેના માણુમના મોટાપર ખુન નેમથી એક મુકો માથે અને એ એવો તો સમજા માથે કે પીઓયતો કાંકો દાન તેમ આજા થયો! મહે ફરી ગયું! બદકો કયાય જઈને પડી અને ચકરી ખાઈને એ લોયપર પડ્યો! દેમન સોની ત્રીપ ઉપર માખુ અકળાયું બહારથી માણુઓ દોડી આવ્યા અને તોયુ તો બોયો ઉપ થી જેમ તારંગી ઉપરથી છોતકે ઉખડી જાય તેમ ચામગી ઉખડી ગઈ હતી તરત જ એને ૧૭મી દરિયતાતમા નય ગયા રૂઝવેટ તો ધાગ્ર આવીને શાંતિથી સોનીને નરમાયો આપના મેઘ

"ખીજો પિતે મહેના ના પેતો માખુસ માથે પારો બધાવી રીંગીમા આ થો અને બહાર રૂઝવેટની વાજ જોતો પાટલી ઉપર બેઠો અત્યારે રતન રેન ઉતરી ત્યુ હતું એને બેઠેતો

દહાઈ દાઉસની એ વાત હું એમ ॥ રહેનાના ઘરની ઓદિમરમ કે જે રાંતના
મટી-અભાસગ્રહના રૂપમા કેરનાઈ જતી તે કાર્ક વંખતે બોક્સીંગ અને કેન્સીંગ ગ્રહ યદિ
જતી એ વખતે બમે બને ત્યા ગનકેક પેટી ખુમ આનદથી જી દેમનની બોક્સીંગ-
ની રમત-રમતા હતા આ જ સમયે રેઈનરોડ લેન્ડનેલન મન્ડ્રેમ મમલ મુન્નામા આચુ
હતુ જેને વારતે રહેલે પોનાની જીદગીનુ એ ઉપયોગી લુક લાગતા હતા બમે રમતા
હતા તેવામા ખગ આની કે કેટલાક સેનેટરો રૂપે બને મળવા આવ્યા છે પ્રેસિડેન્ટ કહ્યું
કે એમને ઉપર બોલાવો નીચે આવાનો મટને વખત નથી આટલું કહી ગળામા રમણ
ખાંધી દીયો એક ગન કાઠી નાખ્યું અને એમો એમ મેનેટરોને મળનારો ગયા "કેમ
સાહેબો, શુ કામ છે?" એક પછી એક દરેક જણ પી ગયો કે રેઈનરોડ ખીન એ જ
રૂપમા પસાર થના હેતુ તે યોગ્ય મનાહારક ઇચ્છના યોગ વિ વિ નવી

"એટલે કે તમે હું કહેવા માગો છો? જગ દૂરી બોલો બેઠ " રૂપે જરા પૂરસાથી
બોલ્યો આ દારી જલો થગથર ગુસ્સાની મુજબ વાચ્ય પેના લોખા તો ગભરાઇ ગયા અને
ગડબડ ગોટાનાળી કહી બોલવા જતા હતા તેનામા પ્રેમીડન્ટે વચમા જ પતાવી દીધું કે
"સાહેબ, આ જ રૂપમા ખીન પસાર થશે અને નહિ તો, હું તેને રાખીશ " પછી એકના સાહેબો
બેઠ બોલ્યા બો યા, "હું તમારી સ્થિતિ જાણ છું તમે એ રેઈનરોડ મેનેટર છો, એટલે
તમારો સ્વાધ દેખીતો જ છે અને—" ખીન તરફ ફરી, "તમે પણ છો અને તમે પણ સાહે-
બો તદમવા મારે કામ છે " બેનુ કહી, મહારી તરફ ફરી આ "માલક, આન, આની જ"
હી સમજ થયા એમના મહોના દેખાન ઉપરની બેઠ શક્યા કે એ મનમા નવા જ ઉરકે-
ગઇ ગયા છે

અનમન, મહાર કામ મદને ગમે છે ખરું, પણ એ વધ જેતુ તો પી જ કેટલીક નખન
ઓની ઉપર ધમ્મી માં અસર દે છે આવે વખતે બે તન્દુરસ્ત ગહુ દોષ તો ખુમ નરેહ-
થી લોટી તરી આવે તેની રી માણસે કસરત બેની બેઠ એ બધારે મગજ થાકેતુ હોય છે
ત્યારે આવી કમરત ધણો આરામ આપે છે

કેટલીક વખત મેં બેઠુ છે કે રૂપે એક એક રમતમા ચોર, પાચ અને કેક
રતન બેટલુ વચન બોઈ દેતા અને આમ જતા દરેક વખતે જલો નિશામ લઈને આવ્યા
હોય તેમ લાગતા હતા વૃત્તિઓ સતેજ જણાતી આ પછેવો લૂચ્યા પછી ગમે તે કોમ
હાયમા લઈ રાખતા મેં વણીયે વાગ બેઠુ કે કે બે માણસનુ, કસરતમા એકાદ રત નખન
ઓછુ થાય તો બે લોથપોથ થઈ જના છે

એડમીટ્ટિની ઓદિસ-જ્યા કામની તો નનાઈ જ નહિ-ત્યા આખો દિવસ વેતક
ક્યા પછી આગમ લેવાનો એમણે એ ખીને રસ્તો નોવી કાપ્યો હતા અને તે એ કે રતિના
બધાં પેના ના નિ ના પમ દે, ત્યારે પેને તમેનાનાથી મોટા છોડી લાવે અને ખીન

જાતે માંડી સરાર થઈ જાય આ ઘોડા માટે ત્યાંથી ઘેડાનાં જાય પોતે કાર્ડ વિત્ત ચામ્
હોય એવું મહેને સાંભરતું નથી એમનામાં એ “ચાખના” જેટલું જાય આ યન જેટલ
મનનશક્તિ છે અત્યાર સુધીમાં મને જેટલા માણસો જોયા છે તેટલામાં એમના જેટલે
માનસિક આ શારીરિક એ સામટા જોએ ઉઠાવી શકે તેવા મને કાંઈ પણ જોયા નથી

૧. મને લાયક રૂઝવેટ લાયની જોડણી તો તે પણ નથી જાણતા એ મનમાં મહેને એ
વાત વાત આવે છે

એક વખતે કેટલાક વર્ષો ઉપર એમના ઘોડા જમવામાં આગવરણા જતા રહ્યા હતા
તે વખતે રૂઝવેટ જાતે જ તેમને પકડવા નીકળ્યા ધરથી એ ધાડા ફર નીકળી ગયા હતા
એટલામાં રાત પડી દડા બરફ જેવા ઘેરાયી જાયતું પડતું હતું રાત્રે જોયું તો ફર વિ
જાણ્યા જે ઉપરથી એમને ધાડું કે ત્યાં જાય ગામ હવે માટે આજની રાત ત્યાં કાંડુ નાવન
આવતું ત્યાં જઈ પહોંચ્યા ગામમાં પેસતા જ એક નાની રીતી હતી પૂજા માનુષ પશુ કે એ
વીશીને ગોળીથી ઉગારી દેનામાં આવતી હતી, કારણ જારણ ઉગારી અદર જોતાં જ એમને
જાણાય કે કાંઈક પીધેના માણસ, પાના, રકાળી અને બીરોરી અગળ બીજી જે વાગી
હાથમાં આવે તેની રહામે બદલથી ગોળીઓ મારના હોતો જોતાની સાથે જ હેરન ઉપર
એવી એવી રમત હતી રૂઝવેટ કાર્ડ એ તરફ ધ્યાન આપ્યું નહિ અને એ તો પામે જઈ
શગરી પામે કપડા મૂકતાં બેઠા આવી રીતનું અપમાન પેના માણસથી સહન થયું નહિ
એણે ધાડું હતું કે રૂઝવેટ એની રમતમાં રસ લેના પશુ આ તો તેમાં ઉતર જ થયું આર્થ
સહજો એ ઉઠીને રૂઝવેટ પાસે આવ્યો અને બોલ્યો, “એ નાનકડા! ચાન મહારી સાથે રેખ
ઉપર અને બોલ રુ પીયું” રૂઝવેટે વળી કે ‘હું કાંઈ જાતો નથી’ “રુ તુ મેના નથી”
મોટે અવાજે એ કહ્યું, અને પોતાની પાસેની બન્ને બદલા ધોળ ઉપર આગળી ગળી રૂઝવેટન
રહામી તાળી “હવે આ લાનજીમ નરીર નભાનું હોય તો મહારી માણસીને માન આપ નહિ તો
ત્યારી નન્યુ સમજવો” નરમાશથી રૂઝવેટે કહ્યું ‘હું આવું તો ખરા પપ્પુ તુ આ બદલા જવા
પાણુ મૂકવાનું કહ્યું કર” અને કહે પેટે જોનતો જોઈ પેના માણસને નનાઈ લાગી અને
જલોને વાસ્તે બાન્નુ ફર્યો, રૂઝવેટ ખૂબીપરથી ઉભા થયા અને જ્યાં બરોમર દટાર થયા કે
નગર પેના માણસના મોપર ખુન જોસથી એક મુઠકો માથો અને એને જોવા તો સનન્ય માર્યો કે
પોતોનતો કકડા થાન તેમ અનાજ થયો! મોટા ફરી ગયું! બદલા ક્યાર જઈને પડી અને ચકરી
આપીને એ બોલપર પડ્યો! રેખન સજોની ચીપ ઉપર માથું અકળાયું બહારથી માણસો દોડી આવ્યા
આ જોયું તો જોપને ઉપ થી જેમ નાગી ઉતરી છેતર ઉપરથી જાય તેમ ચામડી ઉપરથી
ગઈ હતી તરન જ અને નજીકની ધરિપતામાં નઈ ગયા રૂઝવેટ તો પાળા આવીને દાનિથી
સરીરને શ માથો આપવા મે!

જીને વિષે રહસ્યના પેનાં ચાલમ માથે પાળે બધાવી વીંછીમાં આવ્યો અને બહાર
રૂઝવેટની વાટ જોના પાંડેની ઉપર મોટા અત્યારે દારનું જેન ઉતરી ગયું હતું એને બેઠેલો

હાથે હાથેની એક નાત નુ કહુ એમના રહનાના-ધરની ઓફિસરમે કે જે રાતના રેટી-અધ્યાસમુદ્ધના રૂપમા રેગનાઈ જતી તે કેડક વખતે બોડસીંગ અને કેન્સીંગ એક થઈ જતી એક વખતે અમે બન્ને ત્યાં ખડેડ પેરી ખુબ આનદથી નૃતી ફેલનની બોડસીંગની રમત રમતા હતા આ જ સમયે રેઇનરોડ લેજરનેશન ડાન્સમે સમય મુકામા આવ્યું હતું જેને વાગે રૂઝવેટ પોતાની જાગીનુ એક ઉપયોગી ચુદ્ધ લેતા હતા અમે રમતા હતા તેવામા ખગર આવી કે કેટલાક મેનેટરો કચેરીને મળ્યા આવા છે પ્રેમિટે-ટ કહ્યું કે એમને ઉપર બોલાવો નીચે આવવાનો મદને વખત નથી આવ્યું કહી ગળામા દમાવ આપી દીધો એક ખન જાડી નાખ્યું અને એમને એમ સેનેટરોને મળવાને ગયા “કેમ સાટેમો, શુ ઢામ છે?” એક પછી એક નેક જલુ કડી ગયો કે રેડિરોડ ખીન, એ જ રૂપમા પમાર થના દેનુ તે યોગ્ય સનાહદગર ધન્યવા યોગ્ય વિ નિ નથી

“એટલે કે તમે શુ કહેના માગો છો? જરા ફરી બોનો જોઉં” રૂઝવેટ જન પુરુષાધી “બોલ્યો અને શરીર જાણે થરથર ચુસ્તથી ફૂગના વાગ્યું પેના લોકો તો મહારાઈ ગયાં અને ગાળક ગોટાવાળી ઈઈ બોલના જતા હતા તેમા પ્રેમિટે-ટ વચમા જ પતાવી દીધું કે, “સાહેબ, આ જ રૂપમા ખીન પસાર થશે ખો નરિ તો, હુ તેને રાખીશ “પછી એકના સામે જોઈ આચિતા બોલ્યા, “હુ તમારી રિયતિ જાણ છુ તમે એ રૂપમા મોટા છો, એટલે તમારો માર્ય દેખીતો જ છે અને—” ખીન તરફ ફરી “તમે પણ છો—અને તમે પણ સાટે-અનું તહમણું મ્હારે ઢામ છે” એનુ કડી મ્હાળી તરફ ફર્યા અને “મારક, આન, આની ના” કહી સમજ થયા એમના મ્હોના દેખાન ઉપરથી જોઈ સમ્યા કે એ મનમા થયું જ ઉરે નાઈ ગયા છે

અવસત, મ્હાર ઢામ મ્હને ગમે છે ખરૂ, પણ એ ધ જેનુ તો નથી જ કેટલીક વખત એની ઉપર કાળી મારી અસર કરે છે આને વખતે જો તન્નરત મ્હેનુ હોય તો ખુબ તરફ આ લોટી તરી આવે તેની રીતો માપમે વસરત લેની જોઈએ જ્યારે મગજ થાનુ દોષ છે મ્હારે આની કમરત ધણો આરામ આપે છે

કેટલી વખત મ્હે જોયું છે કે રૂઝવેટ એક એક રમતમા ચોર પોચ અને છુક છે રૂઝવેટ વજન ખોઈ દેતા અને આમ જતા દરેક વખતે જાણે નિશામ લઈને આવ્યા હોય તેમ લાગતા હતા વસિઓ અને જલાતી અને પંજમેવો લૂગા પડી ગમે તે ઢામ હાથમા લઈ નમ્તા મ્હે નાળિયે વાર જોયું છે કે જો માણ્યનુ કસગતમા એકાઈ રત વજન જોણુ થાય તો એ લોચપોચ થઈ જાય છે

એકઝીમ્યુટિનની ઓફિસ-બ્યા કામની તો નરાઈ જ નહિ—ત્યાં આખો દિવસ રેતરેડે પછી આગમ વેવાતો એમણે એક ખીને રસ્તો સોચી કાપ્યો હતો અને તે એ રાતના બોયો મધા બા નિ ના પમા દે તરે પેતે તમેનાનાથી મોડો છોડી લાવે છો ખીન

મતે માંડી સરાર થઈ જાય અને ઘોડા ચાંચે ત્યાંમુધી દોડાન્યાં જાય પોતે કોઈ વિચાર ધાક્યા હોય એવું મહેને સાબરતું નથી એમનામાં એક ‘આખના’ જેટલું બળ અને યત્ન જેટલી મહત્ત્વજ્ઞિત છે અત્યાર સુધીમાં મહેને જેટલા માણસો જોયા છે તેટલામાં એમના જેટલો માનસિક અને નારીરિત્તુ એક આમટો બોલે ઉમરી શકે તેવા મહેને ૧૫૫ જોયા નથી , ‘અને હાય ! રૂઝવેટ્ટ હવની જોડણી તી તે પલ્લુ નવી જાણના એ સમયમાં મહેને એક વાત યાદ આવે છે

એક વખતે જેટલાક વર્ષો ઉપર એમના ઘોડા જગનમાં આડાગાવળા જતા રહ્યા હતા તે વખતે રૂઝવેટ્ટ મહેને જ તેમને ‘પકડવા નીકળ્યા ધરથી એ ધણા દુઃ નીકળી ગયા હતા એટલામાં ગત પડી ડા બર નેના કોરાથી અપદુ પડતું હતું સહામે જોયું તો દૂર વિના જણાયા જે ઉપરથી એમણે ધારું કે ત્યાં કોઈક ગામ હશે મારે આગની ગત ત્યાં વાટ આનના આવતે ત્યાં જઈ પહોંચ્યા ગામમાં પેસના જ એક નાની ચીલી હતી પૂજના માત્રમ પચુ એ ચીલીને જોળાથી ઉડાવી દેનામાં આવતી હતી, કારણ જારણુ ઉડાવી અંતર જોતા જ એમને જણાયું કે કોઈક પીધેનો માણસ, પ્યાના, ગાળી અને બીનોગી અગર બીજી જે વાત ચીજ હાથમાં આવે તેની મહેને બહુથી જોળીઓ માગતો હતો જોનાની આજે જ હેરત ઉપર એની એની રમત હતી રૂઝવેટ્ટે કાર્ડ એ તરફ ધ્યાન આપ્યું નહિ અને એ તો પામે જઈને તમડી પાતે કપડા મનવતા બેઠા આરી રીતનું નાપમાન પેના માણસથી સહન થયું નહિ એણે ધારું હતું કે રૂઝવેટ્ટ એની રમતમાં રસ લેશે પણ આ તો તેથી ઉતરુ જ થયું આરી સહાજો એ ઉગિતે રૂઝવેટ્ટ પામે આ-મે અને બો ચો, “એ નાન-કા ! ચાન મટારી સાથે ટેમય ઉપર અને બોન નુ પીટુ” રૂઝવે ટે કહ્યું કે “હું કંઈ જતો નથી” “તું તું લેતો નથી” મટોટે અનાજે એ કહ્યું, અને પોતાની પામેની બન્ને બદ્ધો ઘોડા ઉપર આગળી રાખી રૂઝવેટ્ટના સહામી તાકી “હવે આ લાનજીમ તરીકે નભાનવું હોય તો મહારથી માણસીને માન આપ નહિ તો આવી નન્યુ મમજ” નરમાતથી રૂઝવેટ્ટે કહ્યું ‘હું આવું તો ખરો પણ તું આ બદ્ધો જરૂર બાંભુ મૂ નાનુ વણુ નર” એને કહે પેટે બોનતો જોઈ પેતા માણસને નનાઈ લાગી અને જવોને વાગતે બાનૂ ક્યો, રૂઝવે ટ ખૂરવીપરથી ઉભા થયા અને જ્યાં બરોમર ટટાર થયા કે તરત પેના માણસના મટાપર ખુમ જોમથી એક મુકાં માપે અને એ એવો તો સત્તજક સાર્યો કે યોગેશ્વરને કાગિ ધાન તેમ અનાજ થયો ! મહો કમી ગયું ! બદ્ધો કનાથ જઈને પડી મને ચક્રની ખાધને એ બોયપર પડ્યો ! ટેમન સતેની ચીપ ઉપર માથ અફળાયું મહારથી માણસો દોડી આવ્યા અને જોયું તો બોપને ઉપ થી જેમ નાજ ગી ઉપરથી છોતર ઉપડી જાય તેમ ચામડી ઉપડી મછ દતી તરત જ એને નજીની ધરિપતાનમાં નવ ગયા રૂઝવેટ્ટ તો પાજ આરીને શાનથી સરીગને મરમાનો સાપવા બેઠા

બીજો કિંગે મહારાજા પેતો માણસ મોથે પાગે બધોની વીડીમાં આ પો અને મહાર રૂઝવેટ્ટની માટ જોનો પાટોથી ઉપર ઘેરો અત્યારે દામ્નુ જેન ઉતરી ગયું હતું એને બેઠો

તેજી ગામમાંથી લોધ ત્યા પાડી જમરો એમ ધારીને જોનાને વાગતે ઢોરી આપ્યા અને જગા ડેટે જઈ ઉભા રહ્યા.

રૂઝવેટ બાર આપ્યા કે પેના માણસે પોતાના હાથ લાગ્યા ત્યા અનમત અત્યારે કાઠી એના હાથમાં બંડકા ન હતી.

“ મિત્તર’ એણે નગમાલવી અને માનપૂર્વક કહ્યું “ જાન રાતના મ્હે એક રૂબીને છાને તેણે વર્તન ચના યુ હતુ દાર ખૂન લીધો હતો તેથી એમ થયુ હતુ અસાગના આપની માન માણુ 'હુ ”

રૂઝવેટ એ ૧૧ શમ્દોની બહુ દરમર કર્યા વગર હરના અને એણે લખાવેલા હાથને પોતાના હાથમાં લીધા પોતે ત્યા ની રીને આવી ચઢ્યા હતા તેની હમીકત ઢી અને પડી પોતે, ઘેર આનના નીડળ્યા.

આ વાત આટલેથી જ અટકતી નથી કારણકે ઉપર કહેલો માણસ સાગ પડીકેટલે વખતે રૂઝવેટના “રૂઝ ગાડગ” નામથી જાણીતી થએલી ટુકડીમાં લખન થયો અને હાન તેઓ એકમેકની સાથે ધણો સારો સખ ધ ધરાવે છે.”

માલુમ સમાપ્ત કરતા કહ્યું કે આ પણ રૂઝવેટના સમન્ધમાં એવો જ એક દાખનો છે કે જેમાં એમનું લગ્નવડ બળ લગ્ન સમાનનાને વાગતે ઉપયોગમાં લેવામાં આવ્યુ હતુ *

* ફિચર્ડ એમ પિન સના એક લેખના આવારે—કે

મર્ન થીઓડોર રૂઝવેટ હમણા જ સર્ગસાગ પામ્યા છે એથી જગતમાંથી આજ એક મ ન વ્યક્તિ અદ્ય મળે છે એમના જીવન સખન્ધમાં ખીજ ઉપયોગી બાબતોપર એક નવું લેખ પ્રસિદ્ધ કરવા કારણ અભિલાન છે ચશર ટી રૂઝવેટનો અમર આત્મા ગાન્તિ જોગરા—સા આ.

અસની પ્રિન્સિપાલર રૂ ૧૨-૦-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુબાઇ

ઈષ્ટપ્રાપ્તિ.

(૨૫૧ વાના)

લેખક—૨૧ જ્ઞાનસાચ હુન્નિસાસ પચ્ચા, બી એ

‘એનિ ! આટની મધીવાર આજ આ રીતે હતી ?’

સપ્તાકાળનો સમય થઈ ગયા હતા, પ્રભાતશ્રી તેમની લાજેજ રેર નહીં આનંદથી બાથના દરવાજા બહારી તેની તપાસ કરવા જતા હતા તેવામાં તે જરા ઉનારને પછે સામી જ જોઈને ઘડક ઠપકાના રૂપમાં કહેવા નાચ્યા

તે કંઈ ઉતર આવે તે પહેલાં તે માગીને વાગુ ક. આજ કંઈ તેની આખમા નવીન તેજ મુકાતાવું હતું અને તેના મ્હો ઉપર આનંદના ઘોડાનો તેથી તેનું મન ન દાખ્ય પણ જીવુ રીતે રાકવું ન હતું

‘આજ તો, માગી, અમારી ટેનીસની રમતમાં ખુબ મગત પડી હતી મઝમ સારેમ પોતે પણ રમવા આવ્યા હતા ! ને અમારી કેનેજગાથી મ્હારી સાથેની મ્હોની મ્હોની બાગાઓ પણ ફેટીક સાથે રમી—’ કત કનિકાઓનો શુભ પ્રશ્ન પાડતે પાડતે ઝનકતે મ્હોએ મદ્રા નનાએ મારીતું સાંજવન કર્યું

‘પણ, એ રમત તો તું બહારીએ વાર રમી છું ને આજ આટની મધી વાર કેમ થઈ ? હો ન હો પપુ તારા મ્હો ઉપર આજ કંઈ જ ભુલી જ લાગી દેખાય છે તેથી તને કંઈક ખુશીના સમાચાર મળ્યા હશે’—રાખાનિક સ્નેહ જન્યુત થતા રોષ ઉનાઇ જવાથી પ્રભાતશ્રીએ તેના મનની વાત જાણના પૂછ્યું

‘અતના મારીના સાચુ જોતી હતી તે હવે એમ કંઈક સરમાઈ મઘ હોય તેમ જરા નીચું જોના લાગી માગી ઉપર તે જ વહાવ ધણુ હતું ને તેની માતાના સ્વર્ગરામ પછી તંત્ર જ તેઓ આસીને તેની અલાજ લેરા માટે તેની સારે રહ્યા હતા તેમ જન્નેના નવમા ઝાંઝો ફરક ન હતો તેથી જન્નેને જોનવાની પણ છુટ હતી ને એ પીઝના મુખ દુ ખેની વાતો કંઈ વામીવખનો વખત તેએકનિશા આન પામતા હતા તેથી નદાનતાએ એમ પોતાના હાથ માગીને ખબ મળીને તેની સાચુ કોઈક અમ જોની નાખ્યો

‘એ તો, મારી, પેની વાન આજ મધ્ય એગી મઘ’

‘ખરેખાત !’

‘મ્હો આજ અને દિ. ૧૧મી જાહેને, રંગના આસના આનના, એટલે ઉભા હતાં તે વરમા જોનાની અને આ તપાસ હતી તે પીરાનો આગ્રહ થયો પછી ધીમે રીતે પૂછ્યું કે, ‘મ્હારા લાઇને નિચાર તમારી સાથે વન કરાનો છે હું જાણુ છું કે તમારા માગીની પણ સમનિ છે હવે તમારી શી છુટ છે તે જણાવો તો પછી તમારા પિતાની પાસે હું અમારા મામાને મોકલીને માચુ કરાવું’—હું તો સરમાઈ મઘ એટલે નીચું એક રહીને કંઈ જોની નહિ તેથી

એ સમજી ગયા હશે એટલે જ્ઞાનથી મ્હાગ ગાય ઉપર ટપતી મારીને બો વાંકે-હવે ઠઈ બિન્ના નરિ. મ્હાન ભાઈને પણ નિરૂત્તિ થશે ' પછી થોડીવા બીજી વાતો કર્યા મળ્યા જે જરા મોટા થયા હાગુ તેથી તે ઈને ઉપર વર તેઓ મને જોડના સુધી થૂંસા આપ્યા ને એમની મેરીની જે બહાર નીકળી તે સ્વસ્થ હિનાનથી આવતી આવી "

"વાહરે નાહ' ભાણી! તુ તો જમગી ચક્રો! નવનીધગય દુઃખથી જ મારીસ્ટર થઈને આવ્યો છે પણ એનામા બીજા રિવાયત જઈ આવેના ડોઝા જેની ધીલીઆરી નથી તેવી અને પણ એ ગમ્યો જે એ લોડની જેડ મ્હારે બહુ ઓળખાણ નથી પણ હિરાનદમીનો રસભાવે સાગે વાગે છે "

"એ તો બહુ ખરૂં" - બાગમાથી થઈ તરફ આવના ધીમે રસ્તે બને વાતોએ વળગ્યા-મં પણ પિતાજી એક વાર તેમના કાઈમિત્ર જેડે માન કરના હતા ત્યારે હું પામે, થઈને જતી હતી તે વેળા મ્હોં આલગુ હવુ કે એમનો રિચાર ઈકે લુગે જ છે "

"એમ જ્ઞાન હશે તો પાડા જે લ્હાન મનથી લ્હો નિશ્ચય થશે હોય કે નનનિધિય જેડે જ લમ કરના, તો મ્હાજ હ કે તેઓ દુગમદથી પોતાના મનને વળગી મ્હોં એના નથી-પ્રથમ લ્હારે ત્હાર મન ઓરસ કરવાનું છે તુ તેમના સુખદુઃખમા ભાગીદાર થઈને ત્હાર સર્ગમ તેમને અર્પે. જ રાને તત્પર હ કે કમ? તુ પાડા હવે લણી ગણી છુ, તેથી લમમા કેટલુ ગાભીર છે-પતની તરીકે ત્હારે વા રમ પાળનાના છે-તે ગણ સાગી ગીતે, સમજુ હ તેથી જે લ્હ પૂરો રિચાર કરીને તેમને ન રાડા લ્હાન મનથી કરાગુ હોય તો પછી બીજા કાઈના વચ્ચે આવવાથી ઉતરી હાનિ વસાની "

"માની, તમે તથા ડો કે મ્હાજ મન એ મામલમા તો જોડસ જ છે "

"સારે બને તારી જરૂર પૂર્ણ થાય મ્હોં કેટલાક એક પણ માખના બેસા છે કે જેમાં થરપુનાર બી-પુડાની છ-ગની અગચ્છના કરાથી તેમનો બન ગચ્છો છે મને પોતાને પણ-" આમ જ્ઞાન કરેલા તે ગચ્છગી થઈ ગઈને જાનનાએ બેચુ કે બનકાગી કાઠ વટમથ દયા તે અબુભવતી હતી

આજસુધી એના ખ્યાનમા એનું આ-થુ ન હવુ કે માનીજુ વચ્ચે વસાનુ હશે તે તે કંઈ કારણથી અટકી ગયુ હશે તેને તો એની જ ખમ હતી કે તેમના માનપિતા સુજરી જ્યાંથી તેમના કુટુંબમા તેમનું બરણ પોપણ કોષ કરે એમ રહ્યું નહિ અને પોતાની આનુઆમ લવિબ્ધ થી ગયુ તેથી તેઓ પોતાની સભાગ જેવાં આવી ત્યાં છે પણ આજ એના મનમા ઉડા વિચાર આવના માની પૂનઢાળની કંઈક જાળ વાત હોની બેઈમે એમ તર મવા માઓ હવુ એમની ઉમર સત્તાનીગ અગીશ નવની હતી ને સગીર સૌભાગ્યનીના મર ચિન્હ કાયમ હતા તેથી તેમના મગમ કહેવ પરદેશ હશે એમ એ ધાગતી હતી અલગ સુરા પોતે બાગદ દોરાવી તે સમની પડપૂજ કરવાનું પણ એને કા સજનુ ન હતુ આજ ઓચિંતે જ એને એ રિચાર આ પો, અને હવે કાઠ પાર તેના મગમથી એમને ખોડુ ન રાગે એની ગીને ઠઈ પ્રમ પૂડાનુ

એણે નહીં કયું માણી મિયાગી રમ્યા બધાનુજાર કમી ને રમોઈ કરી ડોકમની રામાજ રાખીને
 અને ઉઠેગતી જોઈ કામ કોઠો લાવે પડતુ તો તે માણી સોંપના, અને તે ૪૧ આશ-
 નીએ કરી આપતી આથી સમને ને જાણી થયું પડી હતી ને સર્વતે તેને અપ પડતો હતો.
 અને જલુ ધરમા આવ્યા પછી પોતપોતાના કામમા રામાજ

ખીજો નિમે સારું હતીને અદાનનાં આખા ફરીને જટનાક યુ પ રી પી નારી તે તેણે
 પોતાના પિતાના રેમન ઉપર મોકલ્યા અને બાળીના વધારે તે આજ પોતાની માણીના બેન
 નાના બોગામા વડ જરા પી તો કમળા થઈ

પ્રનાતશ્રી તો પોતાના નિરમ પ્રમાણે નહાઈ રાધો પાપૂગન જી રોધની તથારી
 રામા રોકાઈ હતી તેથી તો જોરે સાદ ખાતી હતો તેની અર કઈ ચિતાના સામ
 પિતુ હતો માત રેમન ઉપર એક જૂના આ ગમ જેની ચોપડી પડેલી હતી તે અદાનનાના
 તેવામા આજ ને આતી પૂન થોડા અથો રાખ્યા પછી તેની આભારિક ફીને તે ચોપડીમાની
 મીએ જોવાની થઈ તેથી નિગતે પાના ઉધનારા માટે તે પોતાની આર વધતે દિવાન
 માનામા આતી તે જોનાના જ જપાસ કે તેમા જુના જુના ફોગાયા મિગર ગખેતુ દલ
 કાનાની અગમ્ય માનાની જમી પડેલી જ જેના તેનુ હેયુ લરાઈ આવ્યુ તેની જોડે પોતાના
 પેતાની હતી તે પછી ખીજા જટનાક અપુરોની જુના રખતની જમીએ આવી, પણ તેને તેજુ
 ધરાવર બોગાખી હિ તે પછી એક કાં આવ્યુ તે પ્રથમ તો રલુ અચ્છિત રેતુ નેધએ અો
 તેના ઉપર ૧૧ ગય પણ પછુ જ મનોગજ હતા પણ હાન તે નિગતે થઈ ગયુ હતુ ને તેના
 ઉપર ડાન અશ્રુમિદુના જેના હતા, ને ધાવીવાર સ્પગ કવચથી જ તે ગ્રાથુ થઈ ગયુ હાથ એમ
 જાણતુ હતુ તેની ઉપરના અમરે પણ રસાઈ જતા આ પા હતા, તો પણ તેના સમજાસુમા
 મેરલુ નો આવ્યુ કે તેમા પ્રમામાથીનુ નામ હતુ તે એમની વચ્ચાક નિમિત્તે ગાંધે અનેક
 સમજા મારે તે મોકલ્યુ હતુ મોકનનાનુ નામ તેમા ન હતુ પણ તેના અત મજુની પ્રેમાદિ
 ગતિ તેમાના કેટલાક સારો ઉપચી અપદ જલાર આવતી હતી વધી માનાએ તેને વારવાર
 કરપણ કે બોલપૂર્વે જો હાથ અો વડી વડી નિહાગી અથુપાત જો હોત તો તે તેમના
 પ્રેમતુ મનય રમના અથવા તો કોઈક કામ પૂરના મુખનુ અપુ તાજુ કરવાનુ આવન
 હતુ એમ પણ અનુમાન થયું રામનુ હતુ એને કવિતાસ તે માણીની યુવાનમાનો ઇતિહાસ
 એમ જ હવે તે માનના ના પી, ને માનીની કુટંગા માટે ગોઠ ક વા લાગી પંથુ નાળીને મેદાએ
 તેની વાત સાંભળ્યા પિતા હવે તેને નાનિત માય એમ ન હતુ તેથી ચોપડી રેમન ઉપર
 મૂરીને તે માણી પામે જતી હતી તેરામા તેજો સામેથી એક ગુદરથો આવના જોઈ
 તેને જોને બોગખની ન હતી પણ પિતાના પચિત હજે એમ ધાગી તે જગા ઉમી ગઈ
 અને તેમનો બ્યારે "બેન તમારા પિતા ધરમા છે કે નહિ?" એમ પૂછુ તથા પોતાના
 સાસુ જોધને વડીનો પંડે ઉમગાથી કુચગમમાયત જાલનાની રજા દર્શાવી, ત્યારે એને
 એમ

તે તો આ નહિ દોષ । તે ઉપરથી તેણે વિવેકથી ઉત્તર આપ્યો કે — ‘પિતાજી હમણાં મ્હાર ગમેલા છે પણ એમના આનનાનો સમય થયો છે તેથી આપ જરાના દિવાનખાનામાં મેમરો ?’
તેઓએ ખુશીથી હા પાડી એટલે તેમને ત્યાં મોકલીને પોતે માત્રી ખાને દોડી અને પોતાને જે પૂછવાનું હતું તે તો જૂની ગથ પણ જે ગૃહસ્થ મળવા આવ્યા હતા તેમને જ ઉદ્દેશીને વાતે વળગી પોતાના લગ્નની ખુશાલીમાં માત્રીના દુ ખની સાત નિસારે પ્રગટ થયે એમાંની નવાઈ તેણે કહ્યું કે— ‘માત્રી, હું કાન તમને કહેતી હતી તેમ મો લાગે છે કે કોઈક પિતાજી નેડે મ્હારા નિરાશ સમયે જ પૂછ્યા આવ્યું જણાય છે પણ જાણે કેમ પણ માંડ મન એમ કહે છે પિતાજી મ્હાર ગયા છે એથી મ્હું તેમને દિવાનખાનામાં બેસાવ્યા છે જે એમને આવતાં વાર થાય તો તમે જમીને એ ગૃહસ્થ નેડે કઈ વાત કી જોરો ?’

“ ઘેમી રે પેની । તને તો આજથી એ ત્હારા ઘરનાં જ મરખા આવતા જણાય છે । હું તે એ ॥ અગત્ય પામે જમીને શું પુછનારી હતી ? હમણા ત્હારા પિતાજી આવરો/તું જ જમીને લા ફર, એટલે તેમને કંઈ નાત કરની હશે તો ત્હારી જ નેડે કદાચ પટેની કરશે પછી મ્હાર કામ દોષ તો જોતાનજે ”

અદ્રાનનાથી ના કહેનાઈ નહિ તેથી જરા નીચું જોતી તે આલી, અને દિવાનખાના પારે આવી ત્યાં તો અન્ન બેઠેલા ગૃહસ્થને હાથમાં પેલું ઓળખ લઈને પાના ફેરવતા જોયા તેમની નજર પેના કાંઈ ઉપર પડી અને અદ્રાનનાનું અન્નર જડુ બન્ને સાથે જ થયા, તેથી તે જોઈ નાકી કે તે કાંઈ ઉપર તેઓ કંઈ તાળી તાળીને નિહાળી રહ્યા હતા તેમના જોરામાં શું એ કાંઈ પ્રથમ આ યુ હશે ? કે તેમને તે સુદર લાગતું હશે ? એ કંઈ પોતે સમજી શકી નહિ, પણ તેને જોઈને તેમણે એકેમ પ્રશ્ન કર્યો કે— ‘બેન । આ ઓપડી અહીં ક્યાથી આવી હશે ?’ અદ્રાનનાએ એટલું જ કહ્યું કે— “ એ તો મ્હારા પ્રભામાત્રીની છે ” તે સંભિગતાં જ તેઓ જાણે ચમકી ઉઠ્યા અને આખો હચ્ચી કરી, આશ્ચર્યથી ચકિત દ્રષ્ટિયે વળી પૂછ્યા લાગ્યા કે— “ તું એ તમારા માત્રી થાય ?—હાન એ અહીં છે ? ” અદ્રાનનાએ કહ્યું કે,— “ હા, કેટલાક વખતથી એઓ અમારી સાથે રહે છે ” આ સંભળી તેઓ થણા જ વિચારમાં પડી ગયા બાળક સાથે વિશેષ વાત વી રીતે ઉકડી તે સમજી શક્યા નહિ, તો પણ એક અગત્યનો પ્રશ્ન તો પૂછ્યા નિના તેમના મનનું સમાધાન થાય એમ ન હતું અને તેમની આતુરતા શમે એમ ન હતી તેથી તેમણે એટલું જ પુછ્યું કે— “ તમારા માસા ક્યાં છે ? ”

અદ્રાનના ગભરાઈ શું કહેતું તેની તેને સ્મૃતિ પડી નહિ, તેથી જરાનાર ચૂપ રહી તે જોતા પેલા ગૃહસ્થનું આશ્ચર્ય પણ નધવા માંબું આખરે તે એટલું જ જોલી કે,— “ તે હું જાણતી નથી આપ મ્હારા માત્રીને આજળો છો ? આપને આ કા. જોઈને તેમના સમયે તું કંઈ પ્રશ્ન ઉઠ્યો ? ”

“ હા, બેન, એ માંડ મ્હાર જ મોકલેલું હતું અને બે પડોશી હતા ને નાનપણમાં અમે બેમાં રમતાં હતા ”

“ ત્યારે તો હું માણીને બેઠાની વાતુ ”—એમ કહીને તે દોડતી દોડતી માણી પાસે આવી આસબરી કહેવા લાગી કે —“ માણી, આ તો તમારા કાઈકે એમ ખીતા જણાય છે અને આનો તમને મળવાને બોનાવે છે ”

પ્રજા વિચારી જખનાણી થડી ગઈ પોતાને મળના પાઠ આવે એવું હોવાનું તેને તો વાદે ન હતું અપરના વર્ષે કોઈ યુગે તેની ખબરે કાળી ન હતી તેથી આ કાણુ દરે તે સમન્ધી મનમાં વડાગ થવા લાગી પણ હવે જુવુ તો બેઠાએ જ એમના આથી તે ઉભી, અને જરા માથાના વાળ બરાબર ઝાળી, વસ્ત્રો બદલીને નરમાની ગરમાતી પોતાની જાણેજ માથે દિવાલ-ખાના આગળ આવી ત્યાં ઉભરે ઝાળગીને અદર જતા જ તેના આશ્રયનો પાર રહ્યો નહિ એ ર બેઠેલા મૃદુલ પણુ તેના સામુ બેઠા જ તેને ઝાળખી તેથી સફાઈ ઉભીને તેની સામા બે હાથ પ્રસારીને તેમજોડતા આ વા

“ કાણુ મ્હારા માણુ ? ”— પ્રજાથી ચમકીને બોનાવ જુ !

“ હા— મ્હારી પ્રાણેશરી ? ત્હારી શુક મુખ-મુદ્રા ઉપરથી જ હું સમજી શકુ છું કે હજી તુ મને ખૂબી ગઈ નથી. ”

“ હા, આ બોળીઆમાં જીવ હશે ત્યાં સુધી તો તેમ બનવાનું નથી ”

“ મ્હોં આપણા ગામમાં આનીને તારા સમન્ધી તપાસ કરી પણ કંઈ ચોકડસ પતો મળ્યો નહીં ત્હારા માતાપિતાના સર્ગનામ પડી તુ કાઈકે સગાને ત્યાં મ્હેવા મર્લું એમ મ્હે સાંભળ્યું પણ મોઢ કના કરી તે કંઈ સમજી શકાય નહિ તેથી ફરીથી ત્હારા સમાગમની આશા દૂર થતા મ્હારા મનમાં બહો જ ક્રોધ થતો હતો તેવામાં અણચિન્ત-યો જ મને આહી પ્રાનત્તા એ નાથ મળી ગયો તેથી હું પ્રભુને પાડ મંત્રુ છું ત્હારા પિતાએ ત્હારા નમ્ર દારી સારે કરનાની ના પાડી તે વેળા મને એટલું તો લાગી આવ્યું કે ધરતી માગ આપે !! સમાગ જાઉં પણ હું જાણતો હતો કે તે વેળા મ્હારાથી બોનાવ એમ ન હતું હું એક પ્રામાન્ય વાણીતર હોનાથી મ્હારે મંત્રુ છું કે ત્હારે મારે જોશી આમલી કરી શકું ? આપણે યે જૂઠાં પથા ત્યારે હું તને કહી ગયો હતો કે હું જાણતો હતો તો ત્હારો હાથ મેળવવાને યોગ્ય હતો જ પાટો આનીયું હતું પણ તે વેળા મને વચન આપ્યું હતું કે પ્રભુ એ દિવસ જ નહીં શરે એરી હું પ્રાર્થના કરી કરીશ તેથી મને એમ તો થતું હતું કે પુનરપિ ત્હારો સમાગમ મને થશે પણ ત્હારા પિતા !! દુરામદથી કલ્પ ત્હારે અન્ય માગ મહાનુ કરવો પડ્યો હોય !! એ વાત મ્હારે મન બાળી ચૂકતી હતી મજાકપાએ મને વ્યાપારમાં સારો લાભ થયો ! રમતથી હું થોડા દિવસ ઉપર જ અહીં આ-યો, ત્યારે તને ન બેઠ તેથી મ્હારી ચિન્તા થવા લાગી આજ મ્હારા લાગમનો સુખેદ્ય થયો છે અને હવે ત્હારથી નિમજ્જ રહેવાને દેવસ ન આવે એ જ હું માનુ છું ”

“ હું આપની જ છું મ્હે દોહવા દિવસ કેમ પીતાવ્યા છે તે મ્હારે મન જાણે છે મ્હારી ભૂતીમાં ફળ મીઠા મળશે એવી મને ખાતી ન હતી પણ સાચાનો બેની ઉપર જે ને ખરા

પ્રયુક્ત ઓહાણ ને ચન્દનરદથી ૧ ૨-૦-૦ એન એમ વિપાદી એન્ડ કંપની, મુબાઈ

ભાગ્યથી તેની પાસે જે માગીએ છીએ તે આપણને તેને યોગ લાગે ત્યારે આપે જ છે એની
મહારી હવે ખાતરી થઈ છે ”

ગદાનનાને જે ઇતિહાસ જાણવો હતો તે માગીને પુખ્ત પિના એની મોટે જ જણાવ
ગયો તેના પિના ઘોડી વારે ખૂબસૂરી બાજીઓ તેની સાથે પ્રાણનારે પોતાના લાણેજ નાનીક
રાગના પિનાહ ગદાનના જોડે કરવાની વાત ડેડી બને તેમ ॥ મનમા જો કે આવી વિવાદ
જઈ આવેલા લુનાનીઓના વિષે મહાભારત જેમજે તેવો ન હતો તો પણ પ્રજાનદમીના સખન
આ-હથી તેમજે તે વાત મલુર રાખી અને ગદાનના પાસેથી જ્યારે તેમજે પ્રાણનાર તેમજ
પ્રજાનદમીના જૂનકાળના સખન વિષે સામજ્ય ત્યારે તેઓને વિગેય આપે થયો પ્રજાનદમીને
તેમજો પાતેનામમા મારાગ પુટેલુ ત્યારે તેજે જાઉ જવાન આપેવો તેથી લમ હવાની
તેની ધિજા જ હિ દોય એમ તેઓ માનના દના પચુ હવે નેજાધુ બનમેમનુ થઈ ગયું તેથી
થોડા દિનસમા તેમજો પોતાની પુત્રીના તથા સાગી ॥ લમ વણી જ ધામડુમથી વર્ષો અને
પ્રાણનાત પાપનાદ્ય દોનાથી પ્રજાનદમીને હવે સુખી અમારમા પ્રવેશ કરવાનો વારા આપેલ

‘એકસરેઈઝ’ અથવા ‘ક્ષ કિરણો’ તથા

રેડિયમ એ શું છે?

જેમ. — પ્રો છોટાલાલ બાલકૃષ્ણ પુગણી, એમ એ

૧. ઇતરમા મોજા કેરી રીતે તથા આ પ્રકારના થાય છે તે આપણે હવે જાણીએ છીએ હવે આપણે સમજીએ છીએ કે કેટલાક ઈથના મોજા આપણી આખપર અસર કરી તેમ જ હવે દેખાય છે તે બીજા કેટલાક આપણા સરીરને ગરમ કરે છે કેટલાક ઈથરના મોજા આપણે દેખાતાં નથી પણ નિવિધ દ્રવ્યો ઉપર નિયામનિક અસર કરે અને બીજા કેટલાક માત્રના દૈવ્યાની મન વગર હનામા સડો નાઈતી સુધી ચોમેર ફર્યા છે ‘ક્ષ કિરણો’ ઉપર વધુને વધુ ઈથરના મોજા એને મળતા છે કે કેમ તે આપણે જોઈશું છે ઇથના મોજા પેરે જેઓ પોતાના માર્ગમાથી સાલ વળતા નથી, તથા એક સપાતીપર પડ્યા પડી પાગ રંગતા નથી તેથી તેઓ ઈથરના મોજા જેવા હાય એમ જણાવું નથી

જરૂરતે બધાના અયોગથી ઝિક્કસરેઈઝ નામનું કન જે ધડીપાળના ક કપાસના આપર ધસવામા આવે અને પડી તેને મૂકના તડવામા કેટલીક નાગ સુધી મુગી ગમવામા આવે તે તડવામાથી લઈ શીધા પડી ખાલ તે ગતના બગડે છે, અને તેથી અધ્યાગમા ખાલ તે તો વાપરી ઘડાય છે આના કલ્પ નકતલ દ્રવ્ય (કોએરેસાન્સ સમરકરસીઝ) હંદાય છે રેડિયમ રેડિયેન્સ આપેનાઈઝ નામનું એક નવ થાય છે તેની એ આગીયત છે કે જ્યાં સુધી તેની ઉપર કોઈ મદદગના બગનું વાય થાય ત્યાં સુધી તે ચમક્યા કરે છે

આપણે આગળ જોયું છે કે માનવન્ય નળીની અંદર વિગળીના તણખા પસાર થતા તેના માટે પ્રો નેનાઈ જે પ્રયોગ કર્યા હતા તે ઉપરથી વિદ્યુદ્ભવોના પ્રસાર વિરે આપણે જ્ઞાન મેળવ્યું હતું પ્રયોગ કરતા તેને જણાયું હતું કે જોકે વિદ્યુદ્ભવોનો પ્રવાહ કાચની ભીંતને મેળવતો નથી તો પણ તે એલ્યુમિનિયમના પત્તાની પાગ નજીક છે જે નાઈ વાતવન્ય નળીમા એક બાજુએ એક નાજુ એ એલ્યુમિનિયમનું પત્તું જડવામા આવે તો વિદ્યુદ્ભવોનો પ્રવાહ તેને જોઈ બહાર નીકળી શકે છે આ પ્રમાણે વાતવન્ય નળીની એલ્યુમિનિયમના તત્ત્વાર્થથી બાગીમાથી બહાર નીકળી ગયેના વિદ્યુદ્ભવોના પ્રસારની વિગત જાણવા પ્રો નેનાઈ ઉપર વર્ણુઆ છે તેવા નકતલ દ્રવ્ય ચોપડેના પરમાણો ઉપયોગ કર્યો હતો વાતવન્ય નળીમાથી મદદગ નીકળતા વિદ્યુદ્ભવોના પ્રસારના અવસ્થાથી તેવા પરમાણો એક મ ચમકા માડતો હતો પ્રો નેનાઈના પ્રયોગ પછી નમન્ય એક પેગી મુધી આના પરમાણોનો ઉપયોગ આના વિવિધ પ્રયાગોમા કરવામા આયો હતો

૧૮૯૫ની સાલમા માવેરિયાના વર્હાઈઝ નિશ્ચિનિલાસયમા (ધી વર્હાઈઝ યુનિવર્સિટી) નામ રોજન વાતવન્ય નળીઓથી પ્રયોગ કરતો હતો પ્રો નેનાઈના પ્રયોગોની એલ્યુમિનિયમ ગિરીનો મેળવ (સર્વિય) ૨૨-૧-૧૯ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની મુબાઈ

નિયમની જાગીમાંથી જે વિદુતાઓનો પ્રસાદ બહાર નીકળી જાય છે, તે પ્રયોગ બુદ્ધા-
 બુદ્ધા સન્નેગોમા કરી જોનાની રોજની છાત્રો દ્વારા એવી પ્રયોગતામાં બહુ ઉત્તમ હતી
 તથા હાનના સમયમાં નપસતા બધા આવન તથા ઝોઝર તેમા હતા કાચની નળીઓમાંથી
 હતા ગોળી લઈ તેમને વાતશૂન્ય બનાવવા ॥ ધર્મા ઉત્તમ આધન તેની પાને હતા આ
 વતની કારીગરીમાં જન્મેના આખી દુનિયામાં એ છે

ગ્રો રોજને એક કાચની નળી હીની અને તેમા ગ્લાસી જેવાં આકારનો અનુદ્ર એમા
 હશે આ નુનની સામે તેલે એક નાને ખુલે નમની ગ્લેસી ધાતુની નાન ગોળી પડી આ
 પ્રમાણે તેમા ડરેલી જાળીમાંથી તેલે ધળી અપૂણુ ગીતે હતા ગોળી નીધી આવી ચનારાણી
 નળીથી પ્રયાગ કરનાં જાણુ કે નજીકનાથી નીકળતા વિદુરણઓ પેરી અતોગે ૨ ૧-
 ખી ૧ નીધે એક જ મિદુએ એક ૨ ચના હતા અો ત્યા પેરી ધાતુની હાનપર અથા ૧, આગ
 દ કાઢ નળી ની બહાર નીકળતા હતા

* પ્રયોગની ગરબાતમા ગ્રો રોજને પોનાની નળીનાબને છેપ વિજળી પે ૧ કન્ટાગ વાને
 તાર જોડે જોડા અને તે નળીને એક કાળા પુચથી તહન દાખ દીરી ધણા અમયથી
 ત્રિમાનીએ જાણતા હતા કે આમ કરનાથી તે અમડતી નળીમાંથી નીકળતા કિરણુ બહાર
 ફેલાતા અટકતા હતા નળની પારના કિ હુ તો આ ગો'વળુથી તહન જ રોકાઈ જાય છે
 આ પ્રમાણે નળીને આ પડી તેની પામે ગોજને નકતર રાતો અમકનો પે ૧ જુઓ આ પદે
 કાચની તખનીનો નોનો દાખ છે તેની એક બાલુએ બેરિયમ પેટ્રો સાર્વનાઈડ રંગાનુ હલુ
 તથા ખી ૨ બાલુએ કાળા કપડાનુ પ. જડ્યુ હતું પ્રયોગ વખતે જી ત કે પ'દાની કાળી
 બાલુ રાખનામા આડી હતી

આ પ્રમાણે ગોખેની ટાકેની નળીમા રોજને જમારે વિજળીનો પ્રસાદ પમાર જેઈ લાગે
 તેની પામે મુકનો પ'દા પ્રકસિત થયેનો જાણુથો હવે જાળની-પારના ની પોથી આમ ચક્ર
 હને એમ માની શકાય એમ નથી કારણકે તેના કિંગ્લો કાળા પુદાને બેદી નકતર નથી એમ
 ધણા પ્રયોગોથી સામીન થયેયુ છે માટે આ કિ જો કે જોનામી તે પ'દા પ્રકાશિત થયો તે
 જાળની-પારના કિરણુ જગતા બુદ્ધા હાના જેમજી

ગ્રો રોજને આ કિરણોની બેન્ડલનિ ધળી અજન જેરી જાણી આરાગણ તેજના
 કિરણ લાકડાને કે આમકાને બેદી પાર જઈ વડતા નથી તેથી એ દ્રવ્યો અપારનક કહેરાય
 છે, પરંતુ આ કિરણો એ દ્રવ્યો પેણુ બેદી પાર જઈ ગઈ તેથી તેમને માટે એ દ્રવ્યો પાર-
 નક ગણી શકાય જેમ કલ્પ વધારે ધ, તેમ તેમા કિરણોનો તે વધારે અટકાર કરે છે લાક
 ડાની બધ પેનીની અદર મુકેવા વજન ગ્રો રોજન આ કિરણોની મદદથી જોઈ શક્યો પરોની
 પાળા એટલે-તેના કાળા લાગપર હાથ મુકતા હાથના હાડકાની છાયા પડતા ઉપર પડી હાડકા
 કરતા માસ તથા આમડીમાંથી આ કિરણો વધારે સહેનથી પસાર થઈ શકે છે તેથી આ પ્રમાણે
 જાના પામ્યુ હતુ

જો આ પ્રયોગમાં પરદાની પાળી જાણુ એટલે પરદાની તથા નળીની વચ્ચે માત્ર સ્થિત રહે અને પરદાની આગળી બાજુએ ફેરિયાક લેવાનો બન-કેમેગ-ગોદનામાં આવે તો તેનેમેરામાં જીવતા માણસના હાકલિજરનો કાટો તરફ ચમકે છે

‘દા કિરજો’ની આ ખાસીયતનો વનહારમાં ધજો ઉપયોગ કરતામાં આ થોડો નળીમાં બહુકની એટલી અથવા ઘીછ દોષ ધાતુની કે જાખની વસ્તુ જેથી ગઈ હોય તો તે ક્યા છે તેની ખબર આ કિરજોથી આપણને મળે છે અને તેથી તે વસ્તુઓ બહાર ખેંચી કઢાડના કામ મહેલું થઈ જાય છે વળી એ વનથી હાડકાના રોગ તથા હાડકું ભાગ્યું થઈ હાથ તો તેની જોડસ ખબર આપણને મળે છે

અકાશિત નળીના રૂપાકુન (કેથેસ) ઉપરથી નીકળતા કિરણો વિદ્યુત્વળતા પ્રસાદનાં બનેલા છે એ આપણે આગળ જોયું છે લેનાંના પ્રયોગમાં એ યુમિનિયમની બારીમાંથી નીકળતા કિરણો પણ વિદ્યુત્વળતા પ્રસાદના બનેલા છે, એ પણ આપણે આગળ જોયું છે એ કિરણો જે ધર્મ દેખાડે છે તે આ ‘દા કિરજો’ દેખાડતા નથી વળી પ્રવાહના કિરજોથી પણ તેમના ધર્મ ભિન્ન છે ‘દા કિરજો’ થી નથી તે આપણે નળીને ડીથે પ તુ તેઓ થી છે, અથવા તેમજ ખરું સ્વરૂપ થી છે તે આપણે જાણતા નથી એક એવી અટકળ કરતામાં આવે છે કે જાણુનપરની રક્ષણીમાંની સામેની ધાતુની તાત્પર વિદ્યુત્વળતા પ્રવાહ અણુ ચીત્તો અરણ્ય છે, તેથી ત્યાના ઇયમમાં કાઠં ક્ષોભ થાય છે આ ક્ષોભ જોડસ મોત્ત-જોડુ રૂપ બેતો નથી, પરંતુ જેમ નાડીમાં ગોડીની અતિથી મનકા થાય છે તેમ અદ્દ હાથમાં ઇયમમાં હનકા ધનકારા થાય છે તેો પરિણામે તે ઉત્પન્ન થાય છે ‘દા કિરજો’ તાત્પરગના કિરજોની આ પાર આવેલા કિરજો જેટલા તાપ્ય નથી અને જાગની પારનાં કિરજો જેટલા હુલ પલ નથી ઉપર ગતાશુ છે તેમ તેઓ મોત્ત જ નથી પરંતુ ઇયમના હનકા ધનકારા થી કાંઈ એમ હોય કે નીચાનપર ધણા જોડથી પડવાને લીધે વિદ્યુત્વળતા આગી જતા હોય જે મેન્ડેલીફની ધાન્યા પ્રમાણે ઇયમ નાના નાના કણોતો ખોતો હોય અને તે ઇયમના કણોના મેગ્નેટીક વિદ્યુ પુઓ બનતા હોય, તો નીચાનપર વિદ્યુત્વળતા પડવાથી ઇયમના જે કણ છુટા પડે તેના બહાર નીળી જવાથી તો દા કિરજોની અસર મળી થતી હોય આ પ્રશ્નો જવાબ હવે પડીની પ્રજા આપમે

મગ વિલિયમ કૂએ વાતચત નળીથી પ્રયોગ કરી વિદ્યુત્વળતાની ગોઠ કરી લાવ પડીથી એ જ દિશામાં નથા એવા જ ધરોથી પ્રયોગ કરતા ત્રો રોજને દા-કિરજો શોધી કઢાયા આ લેનાં કહેતા પ્રયોગ ઉપરથી આના અદ્ય કિરજોની બે ન કરવાની-એટલે આમે દેખી સકાય એવા તેજના કિરજો માટે અપારદગ્ય એના જોતે બેની આરપાર જવાની સંદેશની તપાસથી તરફ પોડેલુ લક્ષ દોરણુ એકવાર કેટલોક સમય પ્રકાશની અસર નીચે રાખ્યા પડી પ્રકાશથી દૂર લઈ જતા કેટલાક દ્રવ્યો કેટલાક સમય સુધી અધારમાં પણ અમક્યા કરે છે આવા દ્રવ્ય નકા દ્રવ્યો (ફોસ્ફોરેસન્ટ) કહેવાય છે વીમેક વધ થયા

આના નમત દ્રવ્યો મિનાતીઓની જાણમાં આવ્યા હતા કેલિનયમ તથા બધું અને જમત તથા બધુંને મેળવનારી જે અદાદો બને છે તેમને સૂર્યના તાપમાં કટવો વખત ગામમાંથી તેઓ ત્યાર પછી ઇટલીકાર અધાગમાં સણ ચળમ્યા કે જે લગભગ વપરાતા કપાસ તથા વડીનાઓના કાચપગ આના દ્રવ્યોની મેળવણીઓ લગાવનાથી તેમનો રાનની વખતે પણ ઉપયોગ કરી શકાય છે દીનામળીનાં બોખાપગ આની મેનરણી લગાવનાથી રાતરૂપ તે ચમકે છે અને તેથી તે આ કે તે તરત જગાઈ આવે છે ફાર્કોરિક તેના એક બે ટીપા થઈ જોઈપર ધસી અધારામાં હિઆ ગહેવાથી મો એક પ્રમાણના મિથિન તેજવી ચમકના મડિ છે અને તેથી નાટકોમાં બૂન કેપિટાચનો પાદ લેનાર એટો ઉપયોગ કરે જે મેનરન મિથો જે નળીમાંથી નીકળતા હોય છે તે નથી પણ આ જ પ્રમાણે પ્રગટિત થાય છે

વિજ્ઞાનમાં જે ગોવો થાય છે તે ગાંધ સહસા એમને એમ અદરથી આનતી નથી અન્ધાગમાં ગોધા ખાતા અણુચીત યા કોડ વસ્તુ ઉપર અથડાઈએ, તેમ વિજ્ઞાનીઓ નવી ગોધા જોઈ અથડાના નથી નવી ગોધા દેખાડ અનેજોને લાઈને થાય છે અમુ- વિજ્ઞાનેતી પુરપરાને રસતે જતા જતા અને આમ તેમ પ્રયોગો કરી જેના નરીન માર્ગે અથવા રમનાઓ જાડી આવે છે મિનિનન ક્રમે વાનગન્ય નળીવી દરેના પ્રયોગોના પાપાપર જ અથવા એ જ દિશામાં આગળ વચતા હાનના સમયમાં નહીં જાણીતી, તથા નનાઈમિગી રેડિયમ ધાતુ સોધનામાં આની છે આ મિથિન રેડિયમ ધાતુની ગોધા કેમ થઈ તથા તેના રા ધર્મ છે તે હવે આપણે જોઈશું

આપણે અગમ જેવું છે કે ફોટોગ્રાફની પ્લેટને એ હુમિનિનનવા પાનગા પતંગથી ટાંખી, ને પતરા ઉપર રાજન નળીમાંથી ક્ષ મિથો નાખીએ તો તે મિથો તે પતંગને બેઠીને ફોટોગ્રાફની પ્લેટપર અમર દરે છે તેજની અમરથી પ્રગટિત થતા 'નકનદ્ર' રશિયમ, સ રાડિમાંથી નીકળતા તેજના કિરણ હા કિરણોની પેટ ધાતુના પતંગને બેઠી શકે છે કે ક્રમ તે અજમાવનાનો ત્રિચાર એક રશિયન વિજ્ઞાનીને આજો આ વિજ્ઞાનીનું નામ નાથે-વેન્ડોસેકી હતું એણે કેટલો પ્રયોગ થોડા સમય છે તેણે એક ફોટોગ્રાફની પ્લેટ લીધી અને તેની ઉપર એક પાતળું એલ્યુમિનિયમનું પેતરું દાક્યુ એ પત્ર ઉપર એક ચોખ્ખી કાર્યની અંતી મુખી તેની ઉપર તેણે રશિયમ સંક્રાંત મુખો આ પ્રમાણે ગોળી તેણે તે બધી વસ્તુઓને એક આખો દહાડો અન્ધાગમાં ગહેના દીધી બીજે નિમ્ને જ્યારે તેણે તે પ્લેટને વાજ ખીલવી ત્યારે પેના કાચની તખતીની આકૃતિને પેગપર પડેલી તેને જણાઈ બારીગાઈથી જેતા જણાય કે કાચની તખતીમાં થઈને પસાર થયેના કિરણ તે તખતીની કોરાણે વાજ વળેના હતા ક્ષ મિથો આ પ્રમાણે નાજ વળી ચત્તા નથી તેથી કિતરૂ પ રશિયમ સંક્રાંતમાંથી નીકળેના કિરણ હા કિરણ હોઈ શકે નથી

અન્ધારામાં ચળવતા કિતરૂ પો તથા હા કિરણો નચે ગાંધ સમનવ હોતો એવી શંકા પારિસમાના પ્રો. બેકેરલને પણ આજે સમયમાં થઈ હતી-આવી ધારણાં તેને ચતન રીતે ધારી હતી ઉપર જણાવેલી ગોથોને લીધે કાંઈ એ જ્યાન તેને આવ્યો ન હોતો આ ધારણાને અનુસરી તેને જેટલા ખર્ચ હતા તેટલા બધા નકનદ્રોની ફોટોગ્રાફની તખતી

પરથી અસર થાય છે તે તેણે તપાસી જોયું આ પ્રયોગો દ્વારા જાણ તેને જણાયું કે તેના યુરેનિયમ ક્ષારોમાંથી કોટાબ્રાહ્મી તખ્તીપરથી અસર કરનારા કિરણો ધણા સાગ્ર પ્રમાણમાં નીકળે છે આ યુરેનિયમના ક્ષારોને આપણે લાગ્યે જ નક્કર થોની ગણતરીમાં ગણી શકીએ જ્યારે બીજા સાધારણ નિષ્ક્રિય થોની ઉપર તેજ પડી તે તેજ પડતું અટકાવતા તેઓ કેટલાક દેવાક સૂઈ ચમક્યા કરે છે, ત્યારે આ યુરેનિયમના ક્ષારની ઉપર પડતું તેજ નહીં ત્યાં પડી તે ધણા જ થોડા સમય સુધી ચમકે છે સાવારણ માણસ તો આ યુરેનિયમ ક્ષારોને નક્કર નિષ્ક્રિય માને જ નહીં અને એનો પ્રયોગમાં ઉપયોગ પણ કરે પરંતુ ખેંચેલે તો તેમને પણ અત્યંત ઓછામાં ઓછા જેટલે એવો વિચાર કર્યો કે કોટાબ્રાહ્મી પેન્ડર તરફ ત્યાં તે તરફથી ઉપર હાર મુખીએ બધા સામાનને સૂંચના પ્રમાણમાં એની રાખવો અને નુ અસર થાય છે તે જોડું આ વિચારને બહુસરી તેજના કિરણો પમાડ ન થયા એવા પ્રબળીકારમાં એક કોટાબ્રાહ્મી તખ્તી મુખી તે કાગા પરનીડીવાની ઉપર યુરેનિયમના ક્ષારના પટલા રકડિયા થાય છે અને પડી તે પરબીકિતને સૂંચના પ્રમાણમાં મુકતુ જ્યારે તેણે તે કોટાબ્રાહ્મી તખ્તીને ખીનવી ત્યારે પરબીકિત ઉપર પાથરેના યુરેનિયમ ક્ષારના રકડિકાની ડાખા તેનીપર પડેની જણાઈ આ ઉપરથી તેને જણાયું કે યુરેનિયમના ક્ષારનાથી કોઈ અદૃશ્ય કિરણો નીકળે છે અને સાધારણ તેજને માટે અપાર-તક એવા દ્રવ્યોની આગપાગ તેઓ જલ નહીં છે

વધારે ખાતરી માટે આનો આ પ્રયોગ ફરીથી કરવાનો બેકે ને વિચાર ક્યો આ વખતે કાગા પરબીકિત ઉપર લોગડું પતક મુખી તેની ઉપર તેણે યુરેનિયમ ક્ષાર મુખર્યો આ જાવનિ કેટલાક દેવાક સુધી તરકામાં સૂંચાતું તેણે ધાર્યું હતું પરંતુ તેણે બધી તૈયારી કરી તે વખતે સૂંચેના નાપ આ થો થો અને તેથી મેં જાણે તે પ્રયોગ મુનવરી રાખવો પશ્યો તેણે ઉપર ત્યાં પ્રમાણે ગોઠવેની બધી વસ્તુ મારે અધાગમાં મુખી છાડી જ્યારે બીજા વિશે સૂંચેના તરકા પડે ત્યારે તેમાં તે આધોડા મુખનાતે તેણે વિચાર કર્યો પરંતુ અણુચીન થો તેનો વિચાર બ નાથો અને ત્યાં આ મુખના વગર જ તે કોટાબ્રાહ્મી તખ્તી તેણે લોધે ખીનવી જ્યારે તે તખ્તી તેણે ખીનવી ત્યારે તેની ઉપર પેના લોગડું આકૃતિની ડાખા તેણે જોઈ એ ડાખા જેટલું તેણે કેટલું આકર્ષણ લાગ્યું હતું તેનો વાચકે વિચાર કરવો આ ઉપરની તો એવું જ બહુ માન યદ્યપિ કે કોટાબ્રાહ્મી તખ્તી ઉપર અસર કરે એના, અને સાધારણ તેજના કિરણોને માટે અપાર-તક એવા દ્રવ્યોને બેંદી આરપાર જનાર જે કિરણો યુરેનિયમ ક્ષારમાંથી નીકળે છે તેને માટે તે ક્ષારને તરકામાં મુખી રાખવાની જરૂર નથી યુરેનિયમ ક્ષારમાંથી એ કિરણો એમ્પી એમ સ્વક્રા નીકળતાં હોના એક એ આ જાણતી ચોક્કસ ખાતરી કરવા તેણે તે જ પ્રયોગ ફરીથી કર્યો આ વખતે યુરેનિયમ ક્ષાર પર તેણે તરકા મુખથી બીજા તરફ ન પડતા દીધો આ વખતે પડેલા પ્રયોગ જેવું જ પરિણામ આનું હતું તેની ખાતરી થઈ કે યુરેનિયમ ક્ષારમાંથી નીકળતા કિરણો દા-કિરણોને કે કિરણો સહકારી જેના નક્કર દ્રવ્યોમાંથી નીકળતા કિરણોને મળતા થાય પરંતુ તે નક્કર નહીં પ્રકાશ કિરણો આ પ્રમાણે એક અપ્રમાણે બેકરતને એક તરીકે માંડવા માંડી દેશે અને એ જ દિવામાં ધવેના ખીજ વધારે પ્રયોગોને પરિણામે આખરે રેડિયમની શોધ થઈ

અમય જતા જણાય કે સુરેનિયમ દ્વારોમાથી એકાદ-કિ-તો સ્વત નીકળ્યાં જ કરે છે છતાં તે દ્વારોમા કાંઈ ધડાડો થતો જણાતો નથી નુ આ કિંગ્સો ઇન્કિરજો જ છે. ઇન્કિરજો પેડ તેઓ વિજ્ઞાનાણી વસ્તુઓની વિજ્ઞા કહાડી નાખે છે તથા ઇન્કિરજો દ્રવ્યોને બેદી નકે છે તેમને તેઓ પશુ બદી તકે છે વળી ઇન્કિરજો પેડ આ કિંગ્સોનું પગપર્ન. કે વહીબનન થનુ નથી. આ ગતુ જ્ઞાપ તેઓ ઇન્કિરજો નથી એક નવી ગોધનુ ખરૂં દ્રવ્ય એ છે કે કુ ગતી નિયતિમા રહેલુ એક દ્રવ્ય સતત રીતે અદરથ કિંગ્સો પૈત કથી કરે છે.

એકરના પ્રયોગ પંત્રી સુરેનિયમ દ્વારોના જેની અંતર ખીમ્ન કાંઈ દ્રવ્ય પેના કમી શકે એમ છે કે નહી તે જણવાની ઇચ્છા ખીમ્ન પ્રયોજકોને થાય એ રનાભારિક છે પ્રોટેસ્ટર કરી તથા તેની ખી મેડેમ કમી એ બને વિજ્ઞાની હતા સુરેનિયમ દ્વારાથી જે અસા થાય છે તે તે શુર દ્વારની જ છે કે ને દ્વાર નેડે બજેની કાઈ અશુદ્ધિને લીધે તેના નિર્ણય કરવાને આ વિજ્ઞાની પનીએ નિચા કયો ચિતાત જવા એ અનિજમાથી સુરેનિયમ દ્વારો મેળ પવામા આનતા હતા અને તેથી તે અનિજના ભુદા ભુ. નમૂનાઓથી પ્રયોગ કરતા તેમને જણાય કે કેટલાં નમૂનામા ઉપર વર્ણવેના અદરથ કિરજો દેહનાની સકિત ખીમ્ન નમૂના કરતા થાી વધારે હોય છે આ ઉપરથી તેમણે એનું અનુમાન કર્યું કે તે અનિજમાં અદરથ કિરજો દેહનાની જે સકિત છે તે ખરૂં જોતા માન સુરેનિયમો વીધે નથી પાછળ થયેના પ્રયોગોપરથી જણાય છે કે તાજ તૈયાર કરેના સુરેનિયમ દ્વારોમા આરી અપગના અથવા ગકિન હોતી નથી આ પ્રમ્નુ ચોક્કમ નિગકરણ કરના માટે તેમણે તે અનિજના વિનિધ નમૂનાઓનું ગહુ કાળજીથી ધૃષ્ટકરણ કર્યું અને તેના બધા ઘટકો ભુદા પાળ્યા તેમની ખાની ધધ હતી કે સુરેનિયમ દ્વારોમા જે સકિત જણાય છે તે સુરેનિયમને લીધે નહી પશુ તેની જોડે ભરેલા કાંઈ ખીમ્ન દ્રવ્યો વીધે છે આથી શુદ્ધ અનિજ લેવાને જ ને સુરેનિયમ કહાડી વીધા પંત્રી તે અનિજનું જે ગેપ રહે છે તે નઈ તેનું ધૃષ્ટકરણ તેમણે કર્યું આ અનિજ ઑસ્ટ્રિયામા થાય છે અને ઑસ્ટ્રિયન અરમરે તેના રોપની કેટલીક ખાડી તેમજ પુરી પાડી બહુ કાળજીથી ધૃષ્ટકરણ કરતા તેમણે તેમાથી એ પ્રકારની અપગનાનાળા નજી દ્રવ્ય ભુદા પાળ્યા આ ત્રણુ માનુ એ ખીમ્ન બન્ને કરતા બધારે અપગ જણાય હતુ આઠ ખાડી અનિજમાથી માન એક પેમા નામ એટલુ તે દ્રવ્ય ગેળની સકાય મેડેમ કરીએ તેના રેડિયમ (રકિમલ) એનું નામ આપ્યું આ તરતનો પ્રભાવ સુરેનિયમ કરતા દસ લાખ ગણો હતો બધારે લોકોએ સાબરથુ કે એક એરી ની ધાતુ રોધાઈ છે કે જે સોના કરતા ત્રણ હજાર ગણી મોઢી છે, ત્યારે તેમને બહુ આગર્થ માન્યુ હશે તથા વણી આસાઓ બધાઈ હને અપરન્તુ એ મળી દુર્જલ છે એમ જાણતા તેમનો તે બાગતનો રસ તથા મોહ ઓછો થયો હશે રેડિયમથી મતુપના સરીરપર કાંઈ ખામ અમર થાય છે તે જાળીને પશુ લોકોને રેડિયમની બાગતમા રસ નાગ્યો પ્રોટેસ્ટર એકરના તથા પ્રો કરી બનેના સરીરનુ માત્ર રેડિયમના કિરણોથી દાંતેજું જણાયુ હતુ રેડિયમના આ પ્રભાવથી લોકોમા તો એવી માન્યતા ફેલાઈ કે રેડિયમથી તો સરીરના બધા વ્યાધિ મટાડી શકાય છે રેડિયમ એક મહાન રસાયન છે.

ઉપા-“સ્વરાજ્ય પ્રતિજ્ઞા.”

(પ્રથમ ખંડ)

લેખક—રાયેડ પ્રફુલ્લેશ્વર નિશામિ માનજી.

(સચિન ચાતુર્ય ઐતિહાસિક વાનાં)

પ્રકરણ ૧ કુ

“સાવધા ! સાવધા !”

“વાદળ ધાટવા માત્રુ દુવે છે, છુનાદિ કઈ કઈ નજરે પડે છે-વાદળ
ગત વીતી દુવે વાણ રે રામે, દરના મપોર પડી ઝડ આસે-નાગી

“પ્રમાત પહોરે લાભ ચોપડીએ, મગવ વાણુ વાળે,

ઉદાર મેઘા રણુમા ઉતરે, સ્વદેશ કેરી ધાળે

હાયો જનનો હો, સ્પુરમ રાખના હો—

(નર્મ કવિતા)

*“Freedom's volcanic explosion prepares itself,
Despots shall bow to the Forces of Liberty”*

વૈશાખ મહિનાની રાત્રિના બે પ્રહર બાપી હતા શીતળતાનો સ્વામિ ચ. કપાળેનોએ
પશ્ચિમ તરફથી અસ્ત થયો હતો સુદ નદીપરની નીચણ વાળી જમીનપર પડેલી
વૃક્ષોમાં અને ઘેરાયલા ગામમાં સર્વ સુખસામ હતું-રાત્રિની પ્રગટ શાંતિ પ્રમદી હતી

જે ગામની દક્ષિણે પાંચ નાખી પડેલી મિલપુરી ડાવણીમાં એક પડી એક મસાસો લુગાઇ
ત્તી, માન રોન દરતા પહેરેગિરના પગનાં બનિ રાત્રિની શાંતિને ભગ કરતા હતા-ઉત્તરે વીગ
પ્રવાણ મુઠીભર વીરોસદિન-ગિન કેળાવના બળવાખોર લેખાના વીગ માનનાઓ સાથે પોતાના
મા ગુર્વિત મોગવર ચાતુરે લગાઇમાં ઉતરવા આમનજી કરતો, પરિણામ માટે ઈશ્વરપર ભરોસો
ખતો, ડાવણી નાખી મઝ્યો હતો આ વિશેષ શાંતિ હતી પહેરેગિરો ચાના, એકામ અને
રેદરકા પોતાના પહેગની જગ્યાએ જ તણુઓના વામોને અગેલી ઉવના પડ્યા હતા દુર-
વીરોનું આ એવ પળ સ્વદેશ માટે, નરધર્મ માટે, ને સ્વતંત્રતા માટે સ્વેચ્છાથી શિરાછના
શ્રુડા નીચે એકત્ર થયેલું તે નિશ્ચિત બે રકાર બની અત્યારે શાંતિમાં પડ્યું હતું આ ડાવણીના મધ્ય
જાગમાં આવેલા એક મોટા તણુમાં રાત્રિના ભગરણથી ને આખા દિનસની અથાગ મહેનતથી
ચાંદ્રી જોયપોય થઇ ચિવાણ ગાની નિદામાં પવ્યો હતો તેના તણુની આસપાસ તેના અગરકાકા
પણ ચાંદ્રા પાક્યા નિદાધીન મના હતા

આ વખતે દક્ષિણે તરફથી ભગુતિ-મનુષ્યોની હીનચાત-અચારનો બનિ ઉઠ્યો, અને
મિલપુરી ડાવણીમાંથી સમુદના મોનઓ દિનારાપર અથાગતા અથાગતા અનાજ કરે તેમ
સેરસોક દોઝરાતુ નવુ પતકમ ૩ ૯-૧૨-૦ એન-એમ ત્રિપાઠી એન્ડ સપની, મુંબઈ

મનુષ્યો ઠંડાના કાઠ અચારનો ધારી અધકામ મેળાના સાચો ગણાયુ શરૂ કરતાં જાય-
 યના રાત્રીમાં અપાતા હુકમો આ સત્કો માર્ગ પર ચલાવના વાળ્યા જોઈથી, તરારી અતે,
 ગુપ્તપુ પાયા મિત્રન વેતા કિનારા પર રસના અમંગતા મોતઓ પેઠે, અચના રેતાળ જમીન
 આમે ધસના આના મ્હોટા અગરની પેઠે આ મમ્હ ઉત્તર તર યાગળ નધો.

“સરોજી” એક અસર પછે ધીમેથી અન્ડા માકલું અસન હચી પહેરે
 ગિરોપ ઓચિતો હતો ઠરી જાણી પર છાપો માગે ત્હારે ત્હારી હુડી નાથ મીધા
 રિનાડા તથુ ત દ ધમી જુડુ, ને તેને છતો પકડવો આ મેરા જુનનામા ની આત્રે,
 તને અને ત્હારી હુડીના દરેક શિપાઈ જન્માને મ્હોટુ ઝનામ મગરો, ટુનીયાર !”

આ કમો અપાયા હિરઅ માવળો કુખ્યાડ નાઇડ ને બાન દેગમુખ પોનાતા હો
 મારળા શિપાઈઓ સદિત, જવાન હબથી પાવદળ હવળની ઇલ હનર ફાજ સાથે, કુમકના
 ધમતો હતો

મિત્રપૂરી ઝાઝી નાનાળ ઉપરે ગામની પટોતમા અને તેનાથી એ પધુ માર્ગે દૂર
 સપોટ મુઠ પ્રદેશ ઉપર રિવાજની જાવળી પડી હતી મિત્રપૂરના મજાનની ઝાવળીમા
 મનુષ્યો ની જગતિનો અચાર, કીનચાન, છુપા હધાની તૈયારી ચારી ગી દતી, અંતે અટી
 ગિરાજની જાવળીમા અર યાનિ પ્રસરી રહી હતી ઠાત અદેશબકન વીઝ મુવાન ગિરાજો
 આ અનિ જુ મી મુસનમા ની અત્તા સામે સ્વનનતાનો કુડો ઉમળો હતો તેના જુગનીને-
 તે ની મ દે મુડીમ વીઝે મિત્રપૂરીની આ બનિડ સત્તા મામે પોતાની સતતતા મેળવના એકત્ર
 વધાઈતા, ધણાઓ આ ઉત્ખન, ઉઠાડતુ પગલ ધારી અતમ રલાઈતા, અને ધણાઓ
 અન્ડા અન્ડેના દેપથી મિત્રપૂરની તરફમા જ ગયા હતા, તેમ વણાઓ આ ઉદત મળાઈતુ
 પગથુ જે એમ વાન્ના મિત્રપૂરી આશરે જ ગયા હતા નથી કેટલાક રિપા ઓ પેસા ની
 ત્યાજ્યે પાડુ આ વીઝ સાથે જોડયા હતા

“એક મ્હોટો અગર જમીન માથે યમગતો આનનો દોષ તેમ જણા હચથી ની મેના આગ
 ધસની હતી તેઓ હને મ યાઓથી માન એક બાઈન દર ત્હા તે છતા પંજુ મરામ જાવળીમાં
 અર કુમસામ હવ માયાપ નટકના મોતની કોઠને પળ અચર હોય એમ જાગતુ નહોતુ સદ
 કાઠ અચાજે પહેરેગિરોને એકદમ અમૂત કપા, એક નવજેવા લોખડી દાથે એકો હયાઓ,
 જીનની ખાઈ પ્લડ્યો આ અન્વકારમા ભયાનક અનાજ નેમ ના મકેથી કાનેપ ધવો

“સાવન, સાવન ! જોગો ! જોગો ! ઉરો ! રહીશીં કુ ની નમાગપ ગડી પીટો અન્ડ
 રધા આને છે, નેરી તો ઉડમાં અર પાઇ યો-માર્ગ જનો”

હજુ ઉવમાથી પૂરા ન જોના પહેરેગિરો તૈયાર થાય છે ત્યા તો તે જ હાથ રિનાડા
 જુગના પહેરેગિરના આનાપર પથો અને અનાજ તેમને કાને અચાપો “ઉગ જોગો,
 મુમનમા વરધા આવે છે”

શિવાના તંત્રુમા એક ખૂલુમાથી એક બારીક બતી આવે પ્રકાશ નાખી રહી હતી. એક ચારમાં પર મર્મ વચ્ચેમા સજ્જ મર્મ હયીયારો સહિત પચ્યા હતા. કાને લઈ આ જ મુચ્છિયો, પહેરેગિરેના પગનો અચાર, હાનપીમા થતી જગૃતિ, રણુતીંગાનો અનાગ, આગપર ઝાડીનો અવાજ-તે બહુયો, સચેન થયો, સત્તો ઉઠ્યો અને જૂલે છે તો મામે એક પાંચી, આઠમી હતી, છે, ખૂલુમા કાઠીવામા બતી વીંચી બતી આ મૂનપર આજુ મજવાળું કે કતી હતી તે પુરૂન દિવે, વામો ભગવો ક્રમે પહોંતો, મુઘે મ્હોગી જટા લામી પાંચી હાંરી, દ્વાયમા ચીમટો કુનડી સાથે આ ધીમા પડના આજ અજનામા ભગાનક દેખાતો તાપામી, માન વાળી દિલ્હી મિનાડ તરફ જોઈ રહ્યો હતો.

“મહાશ્વર્યામિ” તેના તરફ જોતા, એકબે જમીનપર રૂતા શિનાડ બોલ્યો- “મ, મિત્રમાચાર !”

“રાજિને છાપો !” માન અનાજ ઉતર મળ્યો- “જ નાન બો જા ન ધર્યા આવે છે જ થા ગોંડે જેટના હજી ફર છે હું હંલું બહેનો આનન, પણ સલાળીને સાચેનીથી આવડુ તેલબે પલ્લુ વખનસં આવી પહાંચે છું”

જાનપીમાં એકદમ જગૃતિ આવી મઠ મુમસામ પડેન હાનપીમા જનન આ યુવીર, કાકા થવા વાળી પ્રિપાછઓનીર યોદ્ધાઓ એકદમ સજ્જ થઈ મથા હુકમો છૂટના લાગ્યા. મહાન હવે પાએન માનન દૂર હતો તેણે આ અજાને સાલ્યા આ જગૃતિ જોઈ પોતાના ધારેતા, હાનપી અમર ઘડુને યડી ગઈ હવે જાપો મગશે નહીં શિનાડપાસે માણસોની સખ્યા પોતાના કરના વગર હતી તે તે જાણતો હતો નિગશાડી માનુ ધુણા યુ-ઉમગમા નર્યા જતા. સનિર્જનિ એકદમ થોડા તેણે હુકમ આપ્યો એક પળમાન અને પુન એકદમ પાન પ્રસાને હુકમ, ઈર્ષ્યા આ એક ધડી પૂરે પૂર ધર્યા આનનાની હીનવાનમા મુખ્યરી મનુષ્યની મોના કષ્ણ સેના, તેટલી જ ઝડપથી આ હુકમથી આજન પામતી પોતાની જાણી તરફ પાડી વળી, અને, જિગ મારવાની વાલકમનાની અમર જ નાને જાનપીમાં આવી તરન આતુરતાથી રાક્ષ જોના સુગંધમાને આપી

માન છે તો દોષીસો જાગના - ‘પલ્લુ આ અમર ઘડુને ટોણે આપ્યા’

જાગ મેનાને, હલુરે ! ચીંખા જાનાવ બોલ્યો

અતી મગહ જાનપીમા શિવ છના માન તંત્રુમા આ રસમિટ જોવી રીતે પધાર્યા તેની જ રીતે પ્રજા જ્યા પી તનાગી કરના દેખાતા તે બોલ્યા- “મહાશ્વર હવે એ જનીમો આનન નહીં, તેઓ જાણે છે કે આપણે તેમજો વધારના તૈયાર છીએ પલ્લુ આજનો દેખાવ જોધને ત્યારે હું આ થો લારે આ બેદરગ પહેરેગિરે મિત્રાકી એક કપની, મુખા

ઉભતા પૂર્ણ હતા તેમનો સિરેડે વર્ણ-નેષએ તેમની

આજીવન એટલે જીવે જવા પાડો ફરો, ત્યાં સિરાઈએ આંખે વધી તેને

“રામિશ, આજના તમારા આદત્ત માટે કેટલા ઉપકાર મોનું”

હા, મહારાજ, માત્ર તમારા પ્રાણની ગંભીર રાખતો છું એ વર્ણ

જીવન તમે છો, તમારા વગર આ ઉત્તરનું યત્ન મહારાજ નહીં થાય

“વાહ,” હસતા હસતા સિરાઈ બોલ્યો — “જો એમ જ છે તો આપણી આ

કોઈકી મદતે જો તેટલી જ તમારા આભારી છે તમે દસ રૂપિય — અરે! મારે રૂપિય

“મા”

“પણ, આપ મને હજી આપની સેવામાં યુદ્ધમાં જોડના નથી — એવી

“હા, હા, રવામિશ, તમારી મરજીમાં આવે એમ કરના હજી તમે એક

મિત્ર, એક ખગ વીગ થોડા છે પણ હાથ જે મહાન સેવાઓ તમે મળતી રહ

આજી છે તેથી તું મનોપ નથી? મહારી પોતાની જિન્દગી બાલુએ રા

તમારા અધ્યક્ષો, આ વીર મરાઠાઓ કેટલી કેટલી રૂપિય તમે રૂપિયતગની એતવ્યું

હા હાઓવી — મૃત્યુથી બચાવ્યા છે? બચાવ અને બાલે વાગવાર માવળાઓથી

એક કંઈ કરવા એન પ્રમણ મથનો તમારે લીધે ભાગી પડ્યા, અને આપણે જમાવ કરી

આજી મેના છે? ઈશ્વરે — નીલગાનીએ આ મહાન કાર્ય માટે તમને ઉત્પન્ન

“હા, હવે હાપરે ચલાવો નહીં હા, એક જાનસના હવે કામ માટે! વાહ

“નહી, જાનસ, જાનસ તમે હોવાઓ જ નહીં મહાન રહેણાંકિયાન અને

ઉદાત્ત છો! જાનસ કહેવાય? એ મહાન ખ્યાતિ તમારા નામની સાથે સદા

“રહેશે”

એટલું કહી પ્રેમથી સિરાઈએ પોતાના હાથ નમાવ્યા, અને આ વાંચા ઉચા

કેવું “જીવો બાઈ” આપણા વચન પ્રમાણે એક રૂપિય પણ તમારે નામ

છે? જીવો, આપણે એના છીએ એટલે જ તમારું નામ આગ મુખમાંથી બહાર

ધીમે અવાજે પ્રેમથી જીવું

“મહારાજ, હું આપનો ઉપકારી છું ઈશ્વર દરેક લવમાંથીને, દરેક જોખમમાંથી

કરો તમે મગવઓના — હિન્દુઓના આત્મા, આ મહારાજની સ્વયં, સદા

આપ અને રસત — નતાનુ બીજ — મને તમારા હાથમાં છે” નમન — કરી

પુનઃ બોલો —

“બાઈ, ફરી ક્યારે મળીશું?”

આપને તમારી અમૃત યજ્ઞગી અમના આપણું સુ-વલમમાં હશે તમારે

સંવાદ સપ્રેમથી “ઈશ્વર તને આનો બહોલ આપે!”

વિદ્યાર્થીઓ, વેપારીઓ, તથા બહારગામના વિઝીટરો માટે
સુ બાઈમાં ફક્ત એક જ.

“શ્રી નૃસિંહ હિન્દુ લૉજ.”

આ હિન્દુ લૉજ તેના હિન્દુ માલિકોની ખાસ જાતી દબરેખ
હિંદુ તદ્દન નથી જ મેનેજમેન્ટ સાથે ચલાવવામાં આવે છે. માલિકોની
પડતી અસાધારણ ધંધાલ તે જ અમારૂં એક સાચું નરહીફિક્ટ છે.
એક જ વખત પ્રધારનાથી વધુ ખાતરી થશે.

ઠેકાણુ-કાર્ડ મારફીટ સામે.

ટેલીગ્રાફ નંબર “લૉજ.”

અમૃતાંજન

(૧૯૨૨)

એ દેશી દવામાંથી હિન્દુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે,
તેનો ઉપયોગ, જ્યાં તમને શરીરમાં ખરજબુ થાય ત્યાં,
અમૃતાંજન વાપરજો. આખા શરીરના કોઈ પણ ભાગપર એક
અંતીગય ગમખાણુ ઇલાજ પુરવાર થયેલો છે.

ફક્ત આઠ આનાની કીંમતમાં
તે દરેક ઠેકાણે વેચાય છે.

આજના ભણેલા ડાક્ટરો અમૃતાંજન વાપરવાનો
મજબુત ભક્ષામણુ કરે છે

અમૃતાંજન રૂપે, નં. ૧૦૬ પ્રિન્સ રોડ, મુંબઈ.

હા. વામન ગોપાલનું

આ યોડા છ ઝ ડે

સારસા પરીક્ષા

આ પ્રમિદ્ધ દ્વારા લેવામાં આવેલ (૬૦) માં વરસથી લાંબા દરેક

ગેજમુજ થા આગીવાદ આપે છે અને પ્રદર્શનમાંથી

મેળા આવીના આદ મેળાવાને આ એક જ સારસા

પગીયા ભાગમાંથી નીચું છે.

આ પ્રમિદ્ધ દ્વારા નીચું મુદરા હાથે અગ્રની જે પાત્રીના અનેક દેવો
જેના - ઉપ-ગ એટલે ગમી બો તેના વડે થના નાલ-પાત્ર દેવો વચ્ચે,
પદ્મીના, ગદનાળી, મેળામાં તથા હાથ-ઉપર મેળા થના, માથ પગની નાળીઓમાં
દાળા હાથ પ-ના, અજુ, નગી હાથ મીતળા રજવા દેવના થના, હાથ પથ
તેમ જ આપોડી બળતળ થવી, કાગી ગમાયા આનાથી મેળામાંથી લાગે મુજબી
વગેરે વગેરે દેવો હાથે અમૃતગુણ છે અમૃતન પ્રિતા ખાતી થવી નથી

ગીગી પૂ દીમત પૂ રૂપીઓ પોતેજ જુદું.

જાવવાનું કાંખાતુ-હાઠ ગોતમનાન કેશનનું ઓપધાલય-હાકાકાનું, મુખાકાનું.

નખનાઈથી થતાં નુકશાનો

આ પ્રમિદ્ધ દ્વારા લેવામાં આવેલ (૬૦) માં વરસથી લાંબા દરેક
ગેજમુજ થા આગીવાદ આપે છે અને પ્રદર્શનમાંથી
મેળા આવીના આદ મેળાવાને આ એક જ સારસા
પગીયા ભાગમાંથી નીચું છે.

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ

પાં
પ્રખ્યાત

વાપરે

આ ગોળીઓ સુખ મા મળવાનેથી રાખર, નકામમાં જોડેલા મુજબીમાં મેળાના
દીટમાં, ગુલમાં મોનવરદીટમાં - કાગીમાં બદરોપર દેવના હાથ પેના મુજબ
ગોળીમાં આગમાં જાવમાં હાથમાં કાગીમાં કોનમેલા કેનદીટમાં ગોળીમાં આગ
ખાસીમાં, આગ મનિમાં ઓપ માનવી કાથ બે ગોળીમાંથી નાનામાં તેની કોળીમાં
અને મેળા થના પ્રખ્યાત મેળાના તેની આગ મજ સીઓમાં નથી મેળા મેળા-ગોળી
ર ની રૂપી ૨ એકતા પ્રિતા એક-ઉપરના કાગી મેળા રૂપી નાથના હાથમાં હાથ છે

વગેરેમાંથી
મણીશંકર ગોવિંદજી

નાલખાદેવીરાડ, મુખાકાનું

હેલરનો

રૉયલ એસ્ટ કોકો.

આ કોકો હિન્દુસ્તાનમાં વેચાતા ખીજ અથવા કેને કરતાં ઉત્તમ છે. માદા આણસા તથા અગ્નિમાને માટે એની ખામ ભલામણ કરનારા આપે છે.

માફગે, પ્રિધાર્થીઓ વગેરે જેમને રાત દીનમ મગજમાગીનુ કામ કરનાવું હોય છે તેમને માટે "હિલર્મ કોકો" નહીં અગર ફૉકી કરતા ઉત્તમ પીવું છે એમા થોડા થાઓપ્રામીન (Thiobiomane) તથા ફોસ્ફેટ્સ (Phosphates) મગજમાગીથી ફીજી થતા ફાગેને પુષ્ટિ આપે છે.

દરેક જગ્યાના વેપારીને ત્યાંથી મળશે

હિન્દુસ્તાન, બરમા તથા મિયો. ખાતેના ચોત એજન્ડો

કોકાગી, મુતરીઆની હા

હમમ સ્ટોર, કોલ, મુબાઈ

સ્થપાઈ ૧૮૯૨

એમ. પી. કાકુ ઍન્ડ કંપની.

અમદાવદ સ્થેમાન સ્ટ્રીટ નં ૩, શુબાર્થ

રૂબરૂ એડ્રેસ બનાવનાર અમને ફોનકોમ કરનાર.

એપ્રિલ ૧૯૨૧ સુધી જક નં ૫૧, કાપના લાગ ઉપર માગના

મિત્રોને છો

મિત્રોના દ

મિત્રોને

મિત્રોને

ચીનની યાજગે

ખમના ખાઈ વગે

સમાલોચકનું વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૪,

હિન્દુસ્તાન અદુર ગ્રીવીંગ હા = ૩. થોળા છ.

છુટક એકની કિમત ૩.૦૦-૮-૦

અમાલોચકની જાહેરખબરો હમેશા ઉત્તમ અને અધારી

માફકો ન લાવી આપે છે જાહેરખબરો વિનાનો વ્યાપાર

એ વ્યાપાર નવી.

લુના અને લાણીતા

ઝવેરીઓ

રામજી ભગવાન એન્ડ બ્રધર્સ.

૨૦૬, ગેખ મેમળ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

લૅસ્ટર સિગ્નાસ " Muffchain-Bombay " ટેલીફોન નં ૧૭૪

મુંબાઈના સુપ્રસિદ્ધ ઝવેરીઓ.

ઉત્તમ કારીગરીના અનેક નમુનાઓનું પ્રદર્શન !

મોહનલાલ એન્ડ કંપની,

દરેક પ્રકારના સોના, ચાંદી અને ઝવે-

રાતના મનપસંદ ઉત્તમ દાગીના

ખનાવનાર ને વેચનાર.

નં ૧૬૭-૨૦૧ શેખ મેમળ સ્ટ્રીટ,

ગણેશવાડીની સામે, મુંબાઈ.

For good prospects learn Book-Keeping, Accountancy, Short-hand Correspondance by post Apply for prospectus

C. C. EDUCATION OFFICE "L",

Poona City

નવું પવિત્ર કેસર.

૩. ૧૧ તો. ૬૫ અને નમુના મફત. પ્રત્યેક મ્યાનમા એન્ડ લોધએ અસ્મય કંમુની ૨ ૩૫ ગુદ ગિવાજી ૧૧ અને મુંબા અસ્મય અમીન ૨ ૩ તો અમુડી સિંગ ૩. ૧૧ અને મુગાધન શાહ જી ૩. ૨ મતલબ પતા-મગીર ટેલિફોન નં ૪૬ થીત ૧૨

હાંની, મહોટી, બહેર કે ખાનગી લાંચપ્રેરીનાં

પુસ્તકોના ઉત્તમ સંગ્રહ.

૨૧. ગોવર્દનરામ ત્રિપાઠી —

૨૨. જગનલાલ હરિલાલ વડયા —

સરસ્વતીચંદ્ર ભા ૧ થી ૪.

લીનાતી જીવનના.

ધ્યાનમનો અક્ષરદેહ

સ્નેહમુદ્રા (કાવ્ય)

Marriage Forms under

Ancient Hindu Law

Classical Poets of Guja-

rat (1916 Edn)

પ્રો. કાન્તિલાલ વડયા —

૨૩. ગોવર્દનરામ જીવનચરિત્ર

૨૪. પ્રો. મણિલાલ નલુભાઈ —

બાગવિદ્યાસ

જુનામંદિર

ચારિત્ર,

સુ ગૈત્ર ગદ્યવલિ

૨૫. પ્રો. મણિલાલ જામરામ ભટ્ટ —

જાણીની રાણી (સાત મુદ્રાચિત્રો સાથે)

મુદ્રા પદ્ધતિ

ગુજરાતની જુની વાર્તાઓ (ચિત્રો સાથે)

મૃદુરામ ઓઢાણ અને મદમનમી

(ની આગળ ૭ ચિત્રો સાથે)

રતિમુદ્રી

પતિવ્રતા મતિઓ (૨૧ ચિત્રો સાથે)

મનિમા નાટક

જુદી, મુખર્મી ગણના

૨ આ

૬-૮

૦-૧૨

૧-૪

૧-૦

૦-12

૦-6

૧-૦

૧-૦

૦-૦

૧-૦

૫-૦

૨-૦

૦-૧૨

૨-૦

૨-૦

૧-૮

૨-૪

૧-૦

૧-૪

કાદમ્બરી (સચિત્ર) આદિતિ પુત્રમી

એક અપૂર્વ લન (નવનકથા)

કોર્સ્ટનુ અનુકરણ ભાગ પહેલો

સચિત્ર મૂનાલરનાં પતા

મોગજીક વાનાં રૂપિ (જપાન)

રિજુએટ

૨૬. ગણપતનામ અનુપરામ ત્ર

જાતમહેનત (સે રહેપતુ ગુજાતી

ભાષાન્તર)

દર્શિઆપરના દેશોની વાર્તા

૨૭. શ્રીમત્ વાલ અંગનિઆ —

કવિતા પ્રવેશ

કાવ્યમાધુર્ય

મધુલિન્દુ

કિન્નરગાન સમન્ધી જલેઓ

૨૮. ભગુભાઈ કૃતેહ્યત કારભારી —

અગ્રેજ-ગુજાતી પોકેટ ડીક્શનરી

ગુજરાતી-અગ્રેજ

રેટાર અગ્રેજ ગુજરાતી ડીક્શનરી

સાકૃત ગોવર્ધન (બે ભાગમાં)

૨૯. ભોગી-દ્રગથ દીવેટીઆ —

આસીગટ ડેલેક્ટર (મગતી નકા)

નવરમી બારી

ક્રિસ્ટ ટો ટેલેગ્રાફ વાર્તા

ઉપાનન [ની આદિતિ જપાન]

મેહિની

મોખીમીટર

૩૦. એન. એમ. ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, બુકસેલર્સ એન્ડ પબ્લીશર્સ,

પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુબાઈ, નં. ૨.

મનૌરજન છાપખાના, ગિરગામ, મુંબાઈ

અંગ્રેજી, મરાઠી, ગુજરાતી, હિંદી અને મરઠા
ગમે તેવા ન્હાતા અંગ્રેજી ગમે તેટલા મહેલ

છાપવાનાં પ્રત્યેક કામ

બહુ જ સુન્દર, શુદ્ધ અને જવદીધી કરી
આપનામા આવે છે.

માહુકો હમેશા ખુશ ખુશ બની
ફરી ફરી આવે છે.

ભાવ બહુજ સૌધા ! કામ અતિ સ્વચ્છ !

ઉચામા ઉચી જાનની છટલામા છટલી
હબની મગીનરી !

ભરપૂર ટાઈપ ! મોહક બૉર્ડર.

આપના સર્વ કામ હમેશા મનોરજનમાં જ
આપજો !

મનૌરજન છાપખાના, ગિરગામ, મુંબાઈ.

૧ તાલુકા, ૪ બહાર પડ્યાં નદીના પુસ્તકો !

તૈયાર છે !

તૈયાર છે !

શુભાશીની કુ સ્થિતિમાં સગડતા માનવજીવોના જીવનની કારણબરી ચિંતો સુધાવતું
આ પુસ્તક લોકપ્રિય થયું છે એ જ તેના લેખકના અમતુ અટોલાગ્ય છે

ફિલ ઉચ્છેત્તી પુનાચિત્રીનો મજબૂત નવ મુદ્ર
નવી નવલકથા ! ચિત્રો સાથે

લેખક — અ સૌ વિમળા સેતલનાડ

કપડાનું પાકું પુકું, જોશક કાગળ, કિ મત ફક્ત રૂપીઆ બે, પોસ્ટેજ છુદ્ડ
૨

રા જન્મગકર મહારાકર જીવ્ય, ઉર્દૂ રા લલિતના કાવ્યોનો સમૃદ્ધ
તેમની હેલામાં છેડી બધી માથે

લલિતના કાવ્યો

કપડાનું પાકું પુકું, જોશક કાગળ, કિ મત ફક્ત રૂપીઆ બેક, પોસ્ટેજ છુદ્ડ
સમાવેશકના દસ રૂપીઆના માહકોને

આ કિ મતમાં દસ ટકા નળતર આપનામાં આપને

ટેમ્પ — રા રમણીયરામ ગોવર્દનરામ ત્રિપાઠી,

મોગજી ગોકુલદાસ વ્યાસ ન ૨, ૩૬, સેન્ટ્રલ્સ્ટ્રીટ ગેડ, ગિરગામ,

મુબાઈ, ન ૪

સમાલોચક

મુખ્ય લેખો.

દિલ્હી કોંગ્રેસ
નામદાર પરવતુ બિવ.
વી. અને વી.પૂન
કાનળના ઉદ્યોગ.

અમેરીકન તીજેરીઓ મોટે ભાગે કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનો જ કહે છે.

અમેરીકામાં સાત ક્રાન્સીસ્કોમાં ઘોડાં વર્ષ ઉપન મોટી આગ થઈ હતી અને ત્યાં હુમલો ઘણો બળી ગયા હતા. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે દખાવ કર્યો તે વિશે લખતા અમેરીકાનું હુન્નરકોલોને લગતું સૌથી આગેવાન આપાનિયુ નામે 'સાયન્ડીફીક અમેરીકન' તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે —

મોટી દિવગીરી માથે કહેવું પડે છે કે માન ક્રાન્સીસ્કોની આગથી ઘણાક મેકેરોની ફાયરબુર્ડ હોવાની ગેરદી માથે વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુનરા થઈ છે. અમારી બહુમા એવી નાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજેરીઓને કે લાખડાની પેટી કરતા વધુ સાગી હતી નહી, તો પણ તેના બનાવનાર યા વેચનારાઓએ ફાયરબુર્ડ હોવાની મોટી મોટી વાતો કરીને તે વેચી હતી. આવી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓના કાનખાના અને દુકાનો સરકાર હુમલો મારે બંધ કરીને એવું અમે ઇચ્છીએ છીએ.'

ગોદરેજનું કારખાનું—

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબાઈ

હાન્ડિયન પરપૂમરી

નરકુમ તેવ—આપાને જમતી અને બહુ મહુર
જાનતી સુગન્ધ પામે એમનાને એમમ તેમો મગ
અનાવે છે મામમા જન ના પમ માનુ રી—૦ આ રી
માથુ ફુલો કં અને માથુ મરી પા એના ગોઠ
ઉપન વિનન ગુલાનરી છે ની જુ એના પ્રાપો
વડે મનાવનામા અ યુ હોધને મુલા ધ અને મુલુમરી
છે અને કિમત પાપુ વાડી ૧ લીડી ૧ ના મા આ ૧૭
મળુ નીલીના કપીઆ બે દાન લીલીના કપીઆ માત

૨૬ ૩નાન ૨૦ ૮૦) ૧૦) ૪૦) ૩૧આ ન તાનાના

૦૧ ૦૧ ગુનાન, સેની ૨૦ ૧૧ તો થી ૦ ૧૫) તોના મુધી
૦૧ ૧૨૫ એની ૧૧) તો ની ૨ ૧૦) તોના મુધી
૨૧ ને નીયા, મુ લીના ૧૧) થી ૩ ૭ તોના વી
૨૧ શાહ ૧૧, મુ અના મનમગ ૧૧) થી ૨ ૫)
તોનામુધી

અમેરી, અમ્યા મોનરી જુની ૧૧) થી ૨ ૫) તોના મુધી
અસ પાનરી ૧૧) થી ૦ ૧) તોના મુધી
૩૬ અસ ૩૬ પાનરી, ૩ ૨) થી ૨ ૫) તોના મુધી
પેદીના આમ મિ ૧ ૩૧ ૨) થી ૨ ૫ તોના મુધી

તેવ તેન અમેરી, ૨ ૦ ૪ ૫ ૮ ૧૦ મુધી ૨ ગેરના
તેવ મે ૧૨ ૨, ૨ ૨૩ ૫, ૫ ૭, ૧૦ મુધી ૬૬ ૬૬
તેન મસાના ૨ ૨, ૪ ૮ મુધી ૨ ગેરના
તેન મેદદી ૩ના ૩ ૦, ૮, ૮, મુધી ૬૬ ગેરના

અર્ક ગુનાન ૧૧ ૩ ૪ ૩ ૨, ૧ મુધી ૬૬ લીલીના મળુ બેસરી
લીલીના ૨ ૧૧ ૧૧, ૧૦, ૧૦,
૬૨૫ ૧૧ ૩ ૫, ૨૦ ૧૧ મુધી ૬૬ લીલીના મળુ બેસરી
લીલીના ૨ ૧૧ ૧૬

આ મુગાનિ નાન તેન અસાને પ્રિયેની એક વખત તો જરૂર પરીક્ષા કરી લુઆ
ધી હાન્ડિઅન પાકુયુમરી ઓફિસ, ન ૩,
પ્રીયોનિઅર રોડ, અદલાહબાદ

પકાયલા, પુગણા અને અન્ય પ્રકારના મશીન

પોલીશની શરૂઆત કરનાર

અને આ ધધાને એ- કેશનેબધ ધધાની મધાનીયર વાવેના-

અવેરી કાનજી માલજી

આ નામ કોણુ નથી જાણુનું.

પહેલા પાથોનીયર

હજી પણ કઈ નવી કૃતિઓ,

નવા ઘાટ, નવા મલગાર અને તમા અનકારો

તૈયાર કર્યા જ જાય છે!

કુશો પધાતી તમની નહીં બેસો તો

જરૂર જ મોહશો!

પરિણામે અમને અગત્યા વિના

છુટકો જ નથી!

પછી આજે આવો કે કાલે!

અંગ્રહીલ નાન નાન નાન

રૂઝીકોત ત. ૭૨૦

ભીખા કલ્યાણજીની કુંઠની અમૃત તુલ્ય દવાઓ.

સહવન મિશ્રન.

કોરેર વિષુષીકારે

કે: ૧૫૫ બજારે ભાતે ૧૦૦૦
૧૫૫ ૧૦૦૦ ૫૦૦૦ ૧૦૦૦
૧૫૫ ૧૦૦૦ ૫૦૦૦ ૧૦૦૦
૧૫૫ ૧૦૦૦ ૫૦૦૦ ૧૦૦૦

કિમત ધાટવી એન્ના આના આર

એન્ના એન્ના એન્ના

આર દવા આર

૧૫૫ ૧૦૦૦ ૫૦૦૦ ૧૦૦૦
૧૫૫ ૧૦૦૦ ૫૦૦૦ ૧૦૦૦
૧૫૫ ૧૦૦૦ ૫૦૦૦ ૧૦૦૦
૧૫૫ ૧૦૦૦ ૫૦૦૦ ૧૦૦૦

કિમત ધાટવી એન્ના આના આર

તાવનું અકસીર મિશ્રન.

સા મિશ્રન ગરમા માત્રી ૧૦૦૦ ૧૦૦૦ ૧૦૦૦ ૧૦૦૦
૧૦૦૦ ૧૦૦૦ ૧૦૦૦ ૧૦૦૦
૧૦૦૦ ૧૦૦૦ ૧૦૦૦ ૧૦૦૦
૧૦૦૦ ૧૦૦૦ ૧૦૦૦ ૧૦૦૦

કિમત ધાટવી એન્ના આના આર

ગાંડીવ એન્ડી-ડમેટીક બામ.

૧૦૦૦ ૧૦૦૦ ૧૦૦૦ ૧૦૦૦
૧૦૦૦ ૧૦૦૦ ૧૦૦૦ ૧૦૦૦
૧૦૦૦ ૧૦૦૦ ૧૦૦૦ ૧૦૦૦
૧૦૦૦ ૧૦૦૦ ૧૦૦૦ ૧૦૦૦

કિમત ધાટવી એન્ના આના આર

ગાંડીવ એન્ડી-ડમેટીક બામ

ગાંડીવ એન્ડી-ડમેટીક બામ

ગાંડીવ એન્ડી-ડમેટીક બામ

ગાંડીવ એન્ડી-ડમેટીક બામ

ગાંડીવ એન્ડી-ડમેટીક બામ

ગાંડીવ એન્ડી-ડમેટીક બામ

ગાંડીવ એન્ડી-ડમેટીક બામ

ગાંડીવ એન્ડી-ડમેટીક બામ

સોમન' 'સોમન' 'સોમન'

આ એ- તમને બેહુદ આશ્ચર્ય ઉપજાવે એના મલમ છે. મને તેવા હુન્મ મના બનાગીર તમને મને તેટલા દુષ્ટી દુષ્ટી ક્રાંતા હોય તેમથી લોહી પડ્યું હોય - તમને મુક્ત હોય કે બલિતન-દાહ ચનાવી બુતી- તમ હેરાનગતી બોગનવી પડતી હોય તો તમે જરૂર મીન બનાઈવાજ છાડી દઈને કન' સોમન 'નો ઉપયોગ કરો. તેથી તમને બાત્રી યુને ક્રેડ્યા એક ફેવી જ ક્રેડ્યા તમને મળી આવશે કે ઘણા લાંબા વખતના અનુભવ પડીથી જ આ તરફ પ્રજના લાભ માટે પ્રમિદ્ ક્રેડ્યામાં આવેલો કે તેની એક કોળીની પ્રિમલ રૂા ૩. ૨-૦-૦, પો હુદ

મપના ૩૫૩-૪૫૦ - એન એમ ત્રિવેદી

C o પરિત નારાયણ મૂલજ.

Feb 19

કેન્ડાગ પામે, કાવખાદવી, મુખાઈ

જરા જોશો કે ? ક્યાં ?

અનાથ બાલકો તરફ ! શું ?

હુદકાળ સમયે જુન દુ ખ અને અજ્ઞાનથી પિડાતા અને માખાપથી નિષ્પ્રભ પડેલા અનાથ બાળકોની નાગે રાઓ અને તેમને બચાવો-ફાન આપો, અને અપાવો-આ રાના બ હુઓને બચાવો તો જ બચશે

સુપાત્રે ફાન, ઉમદા નડ, - કાઠીયાવાડ હિંદુ અનાથાશ્રમ માટે લેખીને લેસોળી છે, મનન ઉભુ કરામા ૩. ૩૦,૦૦૦) નીસ હુતરની જ રૂં છે. ૩૦૦૦ ભરી કેરડી બધાવી અમર નામના મેળની પુણ્ય સંચરે

લખો - એ સંકરીઓ

Feb 19

કાઠીયાવાડ હિંદુ અનાથાશ્રમ - નંદવાણ કાપ

અપના આંરમા સેમા ગિરની નોંધ લેજો

સમાલોચકના પાછલા અંકો.

[૫૬ પૃષ્ઠ] , ૧૧ સેપ્ટેમ્બર, ઈ. સ ૧૯૧૮ [૧૪ ચિત્રો]
લેખ-લેખકો

૧. ગુજરાતની પરિપદા-તા ચ-૧૮૨૭ થી એતએન બી ૨ આગકોની
મારોચિક-માનસિક કેળવણી-૨ ગ મુનિમિ ૩ ગુજામગિ ૧૦ ગજબ-
(અવનોકન)-૨૧ પુરોગતમ મનહસા)લ, બી એ ૮ હિન્દી કળાનો અભ્યાસ-
૧ મધ્યમશીય-૫૦ નડિઆદમા ભરાયેલી પરિપદા-૨૬ મનહસા ૧૧ માનદ, ૨
એવએસ બી ૬ -૧૨૦૫ માટે થો-ચના-૫૦ કનુબા) સાધ, એત એન બી-
૩૫, ૭ લોકો રિકીગન-૨ ચ-૨૮ ૨૫ થી, એવએલ બી-૧૧૩૩

ચિત્રવિભાગ

૧. ગુજરાત પરિપદાની કીર્તિ-અલ અને નડિઆદના સ્વર્ગનાસી
પુત્રાવીરો-
૨-૬ ગુજરાત રાજકીય-અને મસામુ માન-પરિપદાના આમ દેશીઆદો.
૭-૧૮ ગુજામગિ ૧૦ ગજબઅનસોકન વિભાગમા સ-૨ પુનતકનો
આંક મુદ્દા ચિત્રો

-અકની નિમન ૩ ગા.

[૬૪ પૃષ્ઠ] નવેમ્બર, ઈ. સ ૧૯૧૮ [૧૨ ચિત્રો]

[આ અંક ગુજરાત રાજકીય પરિપદા સમયે પ્રકટ થયો છે]

લેખ-લેખકો

૧. ગુજરાત કેળવણી પરિપદા તા એત અભ્યાસી બી એ ૨ જરનાક
અને નિજાન રા ૬ રાજુગય વશી બી એ ૩ એક રિચિત્ર પ્રયાગ-૨ બીવાર્તા
ગ હાલનાન પ્રવા બી એ ૪ પૃથ્વી ઉપર જીવનની શરૂઆત પ્રો નિર્મિત
૨૪૨ે પાસિ, એમ એ, ૫. રાયબહા-૨ શ્રીગવન્દ નમુ નિર્ધારન-જીવનવિ
૧ નિમમયા પદિત, ૬. ૫-માનુની ઘટના આ દેશના ૧ પુરાણી, એમ એ
૭ આગામી ગુજરાત પરિપદા ગ ચ-૨૮૨૭ થી એતએન બી ૮
નાન અભ્યાસ, એતએન બી ૬ નડિઆદ
૧ એ ૧૦. ગુજરાતનું આગાસાદી જીવન
ગ રમણીનગમ નિપાદી એ ઉપરાત નેનકિનના મુદ્દા કા-૨૦ ગ અનગદ, રા.
રુધુનાથ અને ગ, ૭૬ વિગે ૧૧

ચિત્રવિભાગ

૧ માનસ્મરણ-તિ દનુ સ્મરણ કરના માધુની પ્રાર્થના, ગા. બિહા
ગતા મુદ્દર દાબ્ય સાથે ૨. સ્વર્ગનાથના મન્દિર દેવીનું પૂજન ગુજર દેવીના

કહોને ?

તે ગીસાઝેલી જમગી

કેવી રીતે છુન થઈ ગઈ વાર ?

જરાં તેને

ત્રિભોવનદાસ ભીમજી ઝવેરીને

ત્યાંધા

અર્થ સમાન તેજસ્વી ને દૃઢચિત્તમાન

અલગતે આપનારુ નગન

આપનામા આવ્યુ ત્યાં ૧૪

સોના, ચાંદી અને ઝવેરાતના

દાગીનાના વેપારી.

શેખમેમન સ્ટ્રીટ, મૂળજી જેઠા મારકીટ

સામે, મુળાઈ.

પ્રેસિડેન્સી નંબર ૩૭૪૮.

Oct 18

શાસ્ત્રીય અને અનુભવાસિદ્ધ પૌષ્ટિક દવાઓ.

વ્યવનપ્રાશાવલેહ

માત્રો ની ને પનાનામાં આપેલો આ અવનેહ પુરુષો, સ્ત્રીઓ અને બાલકોને અમુત્સ પાન
 ગુણ છે તે મગાના તમામ વિધો મગો, કાચ હવના તમામ ના નપુરો (પીનસ)
 ખાસી તમ પાકુ, વચલ નાના તમામ દરો લેવાકે વાછ, અપમાગ-ક-૨
 મકીર છે ન ગરીઆ લોરી વધારી તેને પુષ બનાવે છે કિમત રતવ ૨ ।

દાક્ષાસવ.

અન દરદાનુ મગ કબજાન તેના મુગખારી નારા જે છે દરત મા. ૬
 એ છે અનિસાર, રાગી ખાસી, કાચ દવાદિ ગેવાન દુર કરી ગરીઆ લોરી
 આપે છે રના મા રા તે હવનાદાર છે કિમત રતવ

સ્ત્રુઅના-કપત્તી દનાના રાગક પેકિન ખચ ઘટાડના પડશે ને
 ગળી દિલ વની મોકનામન સના ન ત આપનામા આવશે

દેકાણું-વૈધ શંકરરાવ ગોપાલરાવ,

ચોરટ ગોલકા, ૭ અમદાવાદ

Jan 19

જમાનાના ના બદલાયા છે અને સ્ત્રીઓના મૌનદર્શના

જા મર્યા છે એવે વખતે

એમને મદદ કરે એના-એમનાં ફિલને રજન કરે એવાં

પાકો રગના-જુદી જુદી જાતના

ફેન્સી કિનારીઓ સાથેના નનાં

ફેન્સી છાયલો તૈયાર મળી શકશે

લાન સસ્તા છતા કામ ઉત્તમ અને દિવમગદ.

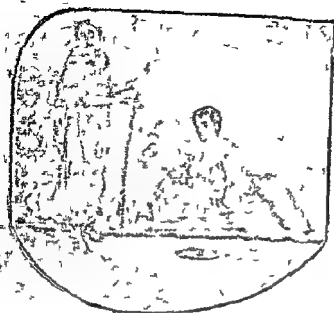
એક વખત કામ પાડશે તો પાછા અહિ જ આનગો

માટે જુવો અને અનુભવ લ્યો.

શાં કુંજલાલ કિશોરીલાલ.

ન. ૩૫૪, કાલકાદિવી ગેઠ, મુબાઈન.

આપના ખરેખરો સમાને મંડી નીધ છે.

આપણ

દિનની આજીવન કામ-
મપરિણા ઉપયોગ દિન-
વાસીઓના ઉપયોગ
દ મોટે કોડા મોડા ના-
મિત્ર મુક કામ અને કામને ક-
દ ખીના નામ નિરાસ-
તુક નહિ આપી તો
અને આ નામ ?
આ અધ્ય અન અપનાની
બહાર નામ અને સો

હિન્દુ અનાયા-
શ્રમ, નહિઆદ,
મા હીએ તુમાગધી

બુને તેનાની રમ પમ આપો ને રમના કર્યાપમા નુમાગે રાજો આપો

ધી પત્રિકા આર્ટ વર્કસ એજન્સી.

માનિકામા અને પુસ્તકોમા મનપમ મુદ્દા ચિત્રો મુકવાની હાથા-

રાખનાનાઓને તેના ચિત્રો મળતા ભારે મુદ્દા ગીતે મહેળા

તૈયાર કાઢી આપનામા આપને

દિનનિકા કોડામા મોઢા અને રમતા ભાનમા અમલે તેવાન કાઢી

આપીતુ તથા આપોપર ઉપમ રમતા અને મુદ્દા હપડામા હપડી

આપીતુ ભાન તાવ મને પુછાવો.

ધી " પત્રિકા એજન્સી".

મોરારજી મોકલદામ ચાવ ન ર-૩૬

ગીર ભામ મુબાઈ, નામ કા

દ આપના આજીવન સમાવેશની તેમ સેવો

ମାଗଲ ସ୍ମରଣ ଐକ୍ୟ ଚିଠି

સુત- ગગનાના જુદી જુદી જાતના ૧૭ સંહારા જગ્યામાં વ્યવસ્થિત
ત્યાં મળી શકે. ગગનાને જામ આવે એના દુ-દેશાચરવી ખાતે મળાવેલા
અનેક જાતના નાકિયાત ભાવે વ્યવસ્થિત ત્યાં મળે.

वधु विगतो माटे लणो या रुखरु मणो।

પ્રા.ગ.જી સુરજી એન્ડ કંપની.

આર્ટિસ્ટ બેન્કના મહાનભા, એન.એલ.એસ. ગે.પ.

કોટ, મુબાઈ.

ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ.

195.

ૐ. આજી. એમ નાકલ.

दिनांक २०-०-० पाठ्य आदर्शिका

કચ્છના પુર, પોર્ટોફોર્ જીરુ

५५५-५५५। ५५५-५५५। ५५५-५५५।

સાધામા લખાયેલ અદ્વિતીય

पुस्तकालय

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

‘સુખ-પાણી’ અને ‘વિચાર’.

सत्ये -

અનગ વિપ

412

અમૃતમય જલ

१५३

14. Old

क्रिमतः १-८-१९५५ से। गी. ॥ नं.

सायन्तु पाऽ पुं, पाऽरेण सु०

निश्वाप्रवाहनाप्रगतनेव्यवर्ती

એક દુર્ભય માયત્ર નવલકથા

જામા પશ્ચાતિ ચિત્રદાર મિ.
અલરતા દોરેલા અતે અમારે

મુલરના દારણા અને મનાર
મ'પારકોએ ખામ પોતા જેતા

આત્મ સુદર લલિત (ચત્રો, આ)

પુસ્તકની હજારો નોંધીઓ થોડા

વૃષ્ટતમા જ અર્થ ગ્રાહ્ય છે.

१. धर्म — २. अर्थ — ३. काम — ४. मोक्ष

भूगोल

૨૦ વર્ષની જુની કુકાન.

- હીરા તથા ઝવેરાતના વેપારીઓ

સુરજમલ લલુભાઈની કું.

હાલમાં ના કોઈપણ જાતના મોડી તથા નાની ના. ઝના
હીરાઓ તથા મોટી માણે પાના વિગેરે ઝવેરાત કુદર
તથા અધાબર મળશે

હાલની આબુ ફકીમ કોઈપણ જાતનું ઝવેરાત તથા મોના
આદીના દાગીનાઓ તૈયાર તેમ જ આરુડ-વી બનારી
આપવામાં આવશે

હાલમાં આવની આઝી -ની આંખીનું તેમ જ ઝવેરાતના
દાગીનાને ટીપર ફરી વળાશે

૨૦-૨૨૫-૨૨૭ કાલુઆદેવી મેડ. પોસ્ટ ઓફીસની
મામે સુબાઈ

ટેલીફોન નં. ૨-૩

ટેલીગ્રાફ એડ્રેસ Calmness Bombay

આજે સહિથી સરસ ઝવેરાત તમોને ક્યાં
મળશે તેની ફીકર કરવાના દીવસો
હવે વહી ગયા છે.

મુખાઇમા ઝવેરાતની દુકાનો તો વણીએ છે, અને
ઝવેરીઓ પણ વણા છે, અને તેમનું જુનાપણું
તો વળી બહુ લાંબી મુદતનું છે.

પણ તે છતાંએ મોડલ ઝવેરીઓ

મહેતા હરીલાલ
રામકૃષ્ણની કુંઠ

એ શક્ત દુક મુદતમાં જે નામ કહાડ્યું
છે તેથી જુના ઝવેરીઓ તો
વિચારમાં જ પડી ગયા છે.

અને ખચિત જ નેમા મહેજ પણ નવાઈ નથી કરણ કે
અમારી દુકાને ગ્રાહકો સાથે જે ગતે વર્તવામા
આવે છે તે અમારો ખાસ હુન્નર છે.

ગ્રાહકોને અમારે ત્યાં કરી પણ રીકઝીક
કરવી પડતી નથી.

બહાર ગામના સગાઓ આગળે વે ચુપેએમન પોટથી તાજે મોઝવામા આવે છે.
અમારું ઠેકાણું—અબદુલ મહેમાન સીટના મોખરાપર ન્યા
આવતી જતી ત્રામો ઉલી જ્હે છે ત્યા મુખાઈ જે ફની

આયુર્વેદ વિજ્ઞાન.

(વેદિકતા વિનિર વિષયો માત્રીય ગીતે ચર્ચિતુ માનિક.)

આરોગ્ય સગન્ધી તથા વધુ વિપત્તિ સામાન્ય જ્ઞાન મેળવવાની માળમ માવની છે. આયુર્વેદ વેદ-જ્ઞાન મેળવવા માટે આ મા સાદુ જ્ઞાન આ માસિક છે. અજ્ઞાનના ઉત્તમ લેખકના લેખોથી ભરેલું આ માસિક-ચરક ગ્રંથને તથા તાલક છે.

વાર્ષિક નિર્ણય મા. - ૧-૮-૦

યસ્યિદ્ વેદો હિ યો જાત તર્જનં તદ્યોગ્યમ્ હિતમ્ ।

સ્વદેશીનો જ્ઞાનહ એ દેશની માટી સેરા છે

અધુનારં નિદામન અને લાભિત વાઓ પૂર્વે મરત અને હુદિ જળનાર રહે તેવા સંચાએથી ઉત્તમ તાલ અને ખરી વનસ્પતિમાયા તૈયાર કરનાર

ઝંડુ ફાર્માસ્યૂટિકલ વર્કસ

એવડીન્સ્ટન રોડ, મુંબઈ

નમુની વાઓ ૥ ખાતરી વેળો અને ગ્રાહકો એ ન હીરી કરેલી છે તેમાની કુખીએક જેવી છે —

આસાવદોહ ખાતરી તથા અને માટે ઉત્તમ ।	૧૧૧ માં મી ૩	૦-૧૦-૦
જૂલુન મનિષ્ઠાદિ દ્રવ્ય રક્તગુદિ માટે અ ગીર ।	૩	૧-૪-૦
આગેન્યરર્ધની ગ્રસ ન ૧ લીર ૥ ગાધિ માટે ૧ લોનાની	૨	૦-૦-૦
લસન કુચુમાકર-અધુમેહ પ્રતે	૬	૨૫-૦-૦

મુંબઈની મુખ્ય ડીપો —

બહા ગામ માટે —

ઉડી રામામે લેવો

કાળકાદિવી રોડ, જૂની મહાજન વાડી, રેવીકાલ ન ૨૨૦૮

આખા ન જાન ૨, માકવી બદરને ગ્રસ્તે જ્યારા ગલાને નાટે

આખા ન જાન ૩ યોરીબદર મામેનો રજીગી સ્થામ

The 'Modern Review.'

The 'Modern Review' is the most popular of English Magazines in India it deals in all branches of knowledge, Literature, Art, Politics, Science, Sociology and above all imparts up to-date information and knowledge, in Indian Affairs—Subscription Rs 6/- per year Single Copies As 8/-

Chhatrjee's Picture Albums, in three parts A handsome galaxy of Indian Pictorial Art Price Rs 2-5-0 each with V P and Postage

The "Patrika" Agency,

Moranji Gokuldas Chawli, No 2-35,
Sandhurst Road Girgaum BOMBAY.

Orders registered per Money Orders only
V P & System not adopted

૪૦ વર્ષની જુની તથા જાણીતી
કાપડ તથા જરીકામની દુકાન.

અમારે લા ચીનાઇ જે સારીમ દુ-વ રંગી કાપડ, અનાજી જે સી, તામ
જોમીયો તેમજ ૨૩ જાતુ જરીકામ વેલ રીંગ પામ જાન તથા ફેનથી
મુગરાઇ, નોખી ચાદીમ ભરતકામ તથા તો વગેરે માન મળશે
તરી નવી તરેહના કાંકે, અને પોનન જેવા મળને તથા અંગ્રેજી આપવાથી
જાણી આપીયુ

પ્રમાણીકાપડ અને એક જ ભાવ એ અમાગ મુદાલેખ છે
એક વખત મુલાકાત લેવાથી વધુ ખાતરી થશે.

શા વિઠ્ઠલદાસ ચુનીલાલ જરીવાળા,

કા. હાઇ-વે બુલેવર્ડ મુબાઇ

સમાલોચક

અનુક્રમકર વાક્ય સત્ય પ્રિયહિત ચ યન્ ।
રસાધ્યાયામ્યસન ચૈવ શાસ્ત્રયં તપ ઉચ્યતે ॥ મ ગી ૧૭-૧૫

મુદતક ૨૮ મુ.] કેશુઆરી, ઈ. મ. ૧૯૧૯. [એક રૂ. ૨૦.

તના—૧. અબાનાદા છુલાખીરામ જાની, બી. એ.

૧. ચન્દ્રગર નર્મનાગકર પડ્યા, બી. એ., એલએલ. બી.

મકાગક—૧. અમણીયનમ ગોનદ્દનરામ ત્રિપાઠી.

નિપયાતુકમણિકાર

૧૫૫.

૧. નામકા પટેલનુ બિલ બે અન્યાય આરોપ

૨. ચ ન નમદાન ૨ પજા, બી એ એનએન બી

૨. કિલ્હી કોંગ્રેસ

૧. અમણીય નમ ગોનદ્દનરામ ત્રિપાઠી

૩. ક્યા હા ! -બો. જન્મેન એ બે એલુગાન્તિમુના એવે ? કામ

૧. ચ નમદાન ૨ પજા, બી એ, એનએન બી

૪. વી અને વી-પૂજા.

૨. મલિશ ન દાપનરામ જોડી, બી એ

૫. હૃદયનોડા કાન્ય

૧. આગકૃષ્ણ કુનિતાન નેતી

૬. કાગળનો ઘોગ સચિ

૨. કેશનમ્રમ ડોગનાન હેસાઇ, બી એ, એનએન બી

૭. છન, જગત અને હરન

૧. મોતીના બેકાનાન મહેતા

૮. રહિયમના વર્મ

૨. છાતાના આગકૃષ્ણ પુતલી, એમ એ

૯. નામપદાક કે હિન્મતબહુદર દુની સાર્તા

૧. પુનરાગ નામ ભાવ મહેતા, એમ, એ એ એન બી

૧૦. ગોતિ ગુજીની નામ

૧. દનપતગમ પ્રાણુન કર પાર

૧૧. ઉપા—નરાજ્યપ્રતિજ્ઞા આતુ સચિન વાર્તા

૨. ગેઠ પુરોહતમ નિકામ માનજી

વાર્ષિક સનાતન રૂપીયા ચાર,
હિન્મતબહુદર બહાર ગીલીગણા ૩. ૫-૧૨-૦. છુટક અકની કિમત આઠ આના.
૧૯૧૯, ૧૯૨૦ ને ૧૯૨૧ ના નવ નવ માં સનાતન રૂ. ૧૦, હિન્મતબહુદર રૂ. મવાપ કર.
૧૯૨૨ ના સનાતન રાજ્યોત્તમા જે સેનામા આવે છે

સમાલોચક

અનુક્રમકર વાક્ય સત્ય પ્રિયહિત ચયત્ત।

સ્વાધ્યાયામ્યસન ચૈવ વાદ્યત્વ તપ ડચ્યતે ॥ મ ગી ૧૦-૧૫

પુસ્તક ૨૪ મુ.]

દેશુઆરી, ઈ. મ. ૧૯૧૯.

[અંક ૨ એ.

તત્રી—રા. અબાલાય બુલાખીરામ જાની, બી. એ.

ગા. ચન્દ્રગાક નર્મદાગક પડ્યા, બી. એ., એલએલ. બી.

પ્રકાશક—ગા. જમણીયરામ ગોનદ્વનરામ ત્રિપાઠી.

રિપયાનુક્રમલેખિકા.

વપય.

૧. નામદાર પટેલનુ બિલ બે અન્યથ આરોપ

રા. ચ. ગા. નર્મદાગકર પડ્યા, બી એ એલએલ બી

૨. કિલ્લી ગંગેસ

ગા. જમણીયરામ ગોનદ્વનરામ ત્રિપાઠી

૩. ક્યા હા! દુખો કસપગ એ જે સ્નેહગાંતિનુધા એવે ? કાચ

ગા. ચ. ગા. નર્મદાગકર પડ્યા, બી એ, એલએલ બી

૪. વી. અને વીરપૂજા.

રા. અણિન વર દનપતગમ જાની, બી એ

૫. હૃદયનોકા કાચ

ગા. બાગદુલુ સુનિતાન જોરી

૬. કાગળનો ઉધોગ સચિત

ગા. કેશવપ્રભાદ છોગતાન દેસાઇ, બી એ, એલએલ બી

૭. છન, જગત અને ગુરુત્વ

રા. મોતીલાલ જેતાલ મહેતા

૮. રેડિયમના વર્મ

ગા. છાતાલાલ બાગદુલુ પુરાણી, એમ એ

૯. નરખહાદર કે હિમતખહાદર દુડી વાનાં

ગા. પુરુષરામ નામ રાવ મહેતા, એમ, એ એલએલ બી

૧૦. ગાદે યુગ્મીની વા વ

ગા. દનપતરામ પ્રાણીકર પા ડ

૧૧. ઓપા—અનરાજ્યપ્રતિજ્ઞા ચાનુ સચિત નાતર્ક

ગા. ગેઠ પુગાતમ ત્રિશામ માનજી

વાર્ષિક લનાજમ રૂપીઆ ચાગ,

ફેબ્રુઆરી બહાર ગીલીગોજા—૩૫-૧૦-૦. કુટક અકની કિમત આઠાંઆનાં

૯૨૯, ૧૯૨૦ ને ૧૯૨૧ ના વર્ષના લનાજમ રૂ. ૧૦; હિન્દખહાર રૂ. મેવાપ દરે

આ લનાજમ રાજ્યાલગા જ લેવામા આવે છે.

કોપીરાઈટ] તેનીમળી હિન્દી રાષ્ટ્રીય પરિષદના પ્રમુખ,
 પડિત મદનમોહન માનવિય.
 (સ્કેલ્ડ ઈ ઓ ૧૯૧૮)

પુસ્તક ૨/ મુ,]

કેબુઆરી ૬ મ. ૧૯૧૯

[અંક ૨.

નામદાર પટેલનું બિલ એ અત્યાચાર આરોપ.

લેખક — ૨. ચન્દ્રશંકર તર્કે ૧૭૦૦ પડયા, બી એ એનએન બી

૧.

સુખાશિ મહાત્મા ગાંધીજી જ્યારે આપે છે ત્યારે આમાન્ય રીતે મારેનારા ગંગાજન કવેરીના ગામડેનીમા આવેના 'મણિનુન'મા ઉતરે છે. રવિવાર તા ૨ ૧૯૧૯ ના માત્રકાનમા એન્ડ નાનકડું એનીએન લા થયું હતું કે જ્યારે પતિ મ નમેદન યાનનીય, મહાત્મા ગાંધીજી તથા અન્ન એવીઓની સમય નામ ૧૨ પટેલના બિલ વિશે પોતાના સિયારો રજુ કરવાના હતા. પશુ તે નમો મારેનારો પતિજીએ પોતાનો અભિમાન લંબની નાટા-શિલ્પ મોળી મનોહર અને સરારી કિની ભાગામા રજુ કર્યો હતો. લેખના કટેનામા આ એ હતો કે નામદાર પટેલના બિનથી હિન્દુ મમાજને અસર આપત થયો છે સામાજિક નમો ના નિરાકરણો સમાજે કરના જોઈએ અને નરારે નહિ અને વલ્લભસ્થા એ હિન્દુ મમાજનું તાર્કિક અને મૌનિક નક્ષત્ર હોઈ મિનથી થયું એનું ઉન્મૂલન એ વસ્તુત હિન્દુ મમાજનું ઉન્મૂલન કે પોતાનો અભિમાન ન્યુ કરતે કરતે તેઓ આવેલથી મોની ઉકયા કે મુષારકો મે પ્રમ કર રાજુ કે હિન્દુ સમાજ પર મ્યો અલ્પાચાર કર રહે હો? મહારાથી આ સાખી નવામતુ ખન્નુ મ્યે મોની પતિજીના સિયારો નિધારને વિક્ષિપ્ત કરી એ અસમ્ય લાગુ આ મુદ્દા ઉપર લંબની પોતાની સામે હુ અથા ગત પરનુ માધમરના નિગમિત સર સિયેચનરના સાથે પતિજી અગલની વાન કે નાની દોળી તેમો મોળી વખત એ ખાખાથી જહાર પધારા

સંસ્કૃતિચન્દ્ર લા ૧ મે ૩ ૧૯૧૯ એન એમ નિધારી એન્ડ કપની, મુ ૧૧૬

અન મહારાથી તમિષતો નામે ૧૦ બેસી રાખ્ય તેમ હવે નહિ એમને એમની પોતાની માથે. તો ચચા કરતાનુ મનુ નહિ પરંતુ મદાથી ગાધીજીને પ્રશ્ન કર્યા વિના ન ગહેનાયુ ' પડિત ૮નુ હેતુ શુ આપને પરંતુચિતિના વિષયજેવુ લાગતુ નથી? શુ સુધારકોને આ અન્યાય નથી? આ તા ઉનટો ન ' દન મન એવુ થાય છે કેલુ મના ઉપર અત્યાચાર કરે છે? અત્યારે હિન્દુ સમાજ પ્રાગતિશિલ્પિ વ્યાખ્યાઓ ઉપર અત્યાચાર કરી ગયા છે કે પ્રાગતિશિલ્પિ વ્યક્તિઓ સમાજ ઉપર? સના જમની પામ દોન તગો જેમની પામ સર્તી ન દોય તેમના ઉપર અત્યાચાર કરી શકે ને? હિન્દુ સમાજ જે પ્રાગતિશિલ્પિઓ ઉપર અત્યાચાર કરી ન રહ્યો દોન તો તો સુધારકો આ વિન જ શરના આપુત? હુમન એ છે કે હિન્દુ સમાજના અત્યાચારમાથી પ્રાગતિકશિલ્પિ વ્યક્તિઓનુ સંદાણુ કરના માટે તો આ મિન છે — અને જતા આ બિનથી સુધારકો શિલ્પિ સમાજ ઉપર અત્યાચાર કરે છે એમ હેતુ એ વસ્તુસ્થિતિનો અલ તલ વિષય છે—સુધારના ઉપર અન્યાય આરોપ છે ' ગાધીજીએ ઉત્તર આપ્યો " યોડી વ્યક્તિઓ માટે સમાજના મદદા ભાગના હલ્યોને આરાત યા માટે રવો નેમ્મએ ઈ હિન્દુ સમાજનો મોટો ભાગ નતની માતમા અમને પમ કરતો દોય તો જે વ્યક્તિઓને હિન્દુ સમાજમા રહેતુ દોય તદમણે ૧૦ મનિને માન આપુ એ તેમની ફરજ છે ' મદે તુ ' આપ જુલ સનાનમા ઉતો છો મદારો નજ એટલે જ છે કે નામદાર પડેને જે વિન આપુ છે તેનુ મિન આપુ એ સમાજ ઉપર અત્યાચાર કરી રીતેથો? હા, હિન્દુ સમાજના મોટા ભાગની સમિતિ વિના પોતાની જાતિની બહાર જ લગ્ન કરાતી ફરજ હિન્દુઓને માથે મપલથી નાખરામા આની દોન તો તો હિન્દુ સમાજ ઉપર અત્યાચાર થના કેનાય, પરંતુ અત્યારે તો પોતાની મરજી વિરુદ્ધ પ્રાગતિકશિલ્પિઓને પોતાની જાતિમા જ લગ્ન કરનાની વસ્તુત કાયદો ફરજ પાડ છે, એટલે ખરે જોતા અચનિત હિન્દુ કાયદો પ્રાગતિકશિલ્પિઓના સનતતા ઉપર અત્યાચાર કરે છે અર્થા લાખી આની હતી પરંતુ સાર આ પ્રમાણે હતો બીજી બધી આનતો ધડીબર સગરની ખાતર ફર ગખી, પ્રસ્તુત મુદ્દાને ચાલસાઈથી નગી ગહેનારને મદાઈ નકત ૫ રપટ થયા વિના નહિ ગટે—તે સીમા ન લાગે તો પણ

૩.

' નામદાર પડેનુ મિન હિન્દુ સમાજના તાલિક અને માનિક લક્ષણરૂપ વર્ણાશ્રમ વ્યવસ્થાનુ ઉન્નૂન કરે છે ' એ બીજો મિન ઉપર અન્યાય આરોપ છે અને તે વિચારની અવિશ્વતાનુ પરિણામ છે પ્રથમ તો નામદાર પડેનુ મિન વણાશ્રમવ્યવસ્થાનુ ઉન્નૂન કરે છે એમ કહેવુ એ મિનના વાસ્તવિક સ્વરૂપનુ અચ્છાન દર્શાવે છે—પ્રાગિભાષિક શુદ્ધિનો અપ્રગિય્ય બતાવે છે " વર્ણાશ્રમવ્યવસ્થાનો નાશ કરો " એવી માગણી મિન કરતુ નથી, કોઈ પણ પ્રકારનો સીયો સામાજિક ફેરફાર કરનારો કાયદો પટેલ માગતા નથી મિન એવુ જ માગે છે કે પોતાની જાતિમા જ લગ્ન કરવાની હિન્દુ કાયદોનો અચનિત અર્થ હિન્દુઓને જે ફરજ પાડે છે તે વ્યાજબી નથી અને તેની પોતાની જાતિની બહાર—પરંતુ હિન્દુ સમાજની અદર-

જેમને લાભ કરતું હોય તેમને તેમ કરના લાભગામી છુટ મળી જોઈએ મિત્ર મીઠો નામાલક ફેરફાર માનવું નથી, મિત્ર કાલજના અથનો ફેરફાર માટે છે હવે બીજા અને અગત્યની માનવ જે છે નહિ તેનું ઉન્નતન શુદ્ધ રક્ષાઅભ્યવસ્થા કર્યા છે તે દિનુ સમ્યાજમા અગત્યને પ્રત્યક્ષિત છે તે જાણીએના બેદોષબેદ એ બુદ્ધનામપૂર્ણે વણાઅભ્યવસ્થા કરેલી એ વાણીનો અભિચાર છે પ્રત્યેક અભૂતિકારોનું અપમાન છે આરોગી મુદ્દિત યોજનાને અન્યાય કર્યા શ્રુતિઅભૂતિવિદિત વર્ણવ્યવસ્થા અને કર્યા રિચમાન અન્યવસ્થા પ્રત્યેક વર્ણ રાગ્યાને પરિત્ર નામે અવાચીન જાણિઅસ્થાનો અન્યાય કરવો એ કેવળ મેદુર છે વણાઅભ્યવસ્થાનું ઉન્નતન જે કોઈએ કર્યું હોય તે તે જાણિઅસ્થાના સ્થાપનાએ મ્યું કે નહિ કે નામદાર પટેલે કે અન્યાય આરોપીના ભાગ બનેના સુધારકાએ વણુઅવસ્થા એ જ ઉત્તમ સામાજિક વ્યવસ્થા છે કે કેમ એ જુલો સનાન છે જે વર્ણઅવસ્થા એ જ ઉત્તમ સામાજિક વ્યવસ્થા હોય તે વણુ અવાચીન દિનુ સમાજને તે જ ધોરણે પુનઃઅગ્રિયત કરવાનું કાર્ય સકલ છે કે કેમ એ વણુ જુલો અગત્ય રે પ્રશ્ન સનાન માન એટલો જ છે કે રિચમાન જાણિઅસ્થાને વણુ વવસ્થા કરેલી એ જ યથાથ છે અને એ જે યથાર્થ ન હોય તે પછી નામદાર પટેલના મિત્રનું પરિણામ પરોક્ષ રીતે રિચમાન વસ્તુઅનિમા ફેરફાર કરાવવાનું આનંદ હોય તે વણુ તેને વર્ણુ અવસ્થાનું ઉન્નતન કરનાર કરેલું એ નુ અચોગ્ય નથી કે મદારો અભિપ્રાય તે એવો છે કે નામદાર પટેલનું મિત્ર જે સ્વરૂપમા રણુ થયું છે તે સ્વરૂપમા તે તે રિચમાન જાણિઅસ્થાનું વણુ ઉ મૂતક નથી-વર્ણુ અવસ્થાનું ઉ મૂતક હોવાની વાત તે માલુએ સ્વી કારણ કે મિત્રની મજુરી જાણિઅસ્થાનો નાશ નહિ કરે એટલેથી જ ન અટકના હુ તે આગળ વધીને કહુ છું કે જાણિઅસ્થાનું ઉન્નતન કરનાર મિત્ર જે કોઈએ આપ્યું હોય તે તે જાણિઅવિદિત વણુ અભ્યવસ્થાનું ઉન્નતન કરનાર ન કરી સકાય, કારણ કે રિચમાન જાણિઅસ્થા એ જાણિઅવિદિત વર્ણુ અવસ્થા નથી રિચમાન જાણિઅસ્થાની સ્થાપનાએ જ જાણિઅવિદિત વણુ અવસ્થાની ઉત્થાપના છે એ જાણિઅવિદિત વર્ણુ અવસ્થાનું ઉન્નતન અનાચીન દિનુએના રિપૂજક અને જાણિઅસ્થા પૂર્ણને પોતે જ કરી ગયા છે અને પોતાની સત્તિ માટે તે કાર્ય કરવાનું નાખી રાખી ગયા નથી

દિલ્હી કોંગ્રેસ.

વેપ-૨૧. જમણીયરામ ગોવર્દનરામ ત્રિપાઠી.

In a true democracy men concede freedom to each other, they do not assert it for themselves Democracy is against all egotism, national or individual and is based on a trust in mankind

"On Democracy"—Great Thoughts, Nov 1918

ગતી કોંગ્રેસમાં ભાસમા પ્રતિષ્ઠાસના અમરપટના અનેક ચિત્રનિધિન ગોધી ગોધેવી અને દિન્દુભાનના પ્રાચીનતમ અનેક મંગલો દગતી પુણ્યશાલી ભારતનરની ગજમધાની, દિલ્હીમાં ભગ્યેની દિલ્હી રાષ્ટ્રીય પરિષદ અનેક કાન્ડોને લીધે ચિરમરણીય બની છે ૧૯૧૨ ના વર્ષ પર્થ દિલ્હી આ મહાન ગૌરવભરી નગરીને દિલ્હી અવાચીન પ્રતિષ્ઠાસમા બાળ માનભર્યુ ગ્યાન આપવામાં આ પુ ન હલુ એનહુ જ નહિ પરન્તુ દિલ્હી અન્ય પ્રસિદ્ધ શહેરોની માફક તેના પૂર્વ વિકાસ માટે દિલ્હી અમનતગી સત્તાએ જ્ઞાન પણ આપ્યું નથી અને પરિણામે તે વર્ષ પર્થ દિલ્હી એક સાધારણ નગરની માફક દિલ્હી અવાચીન લગભગ ગણાતુ હતુ, અને જે એ ગૌરવભર્યા નગરને તેની પ્રાચીન પ્રતિષ્ઠા હોત નહિ, મગનાઈ ગમ્યસત્તાના તૈલવ વિલાસોના કીર્તિસ્તંભો આ આજ મોલુ હોત નહિ, અને સમ્રાટ-રાજસાગ્યેચર જ્યોત્ષ્મીમાને તેને તેનું પ્રાચીન પદ ફરી સમર્પ્યુ હોત નહિ, તો સમય જતા દિલ્હીના એ મમરણો બુઆઈ જવાતો પુરો સભવ હતો ૧૯૧૨ થી ને ૧૯૧૮ ના છ વર્ષના આ નવા સમયમાં પણ દિલ્હીના વિકાસ માટે, દિલ્હીની પ્રજાસમસ્તના એક સામટા સાગોપાગ કંપાણોદ્ધાર માટે પણ હજી કોઈ જાનની ઉદાર તૈયારીઓ થઈ જણાતી નથી એ ત્યાની અમલદારી સત્તાની કાર્યવાહિક-શક્તિને કનક સમાન છે નવું દિલ્હી બાધવામાટે આજ અતહદ તૈયારીઓ ત્યા થઈ રહી છે અને એ નવા દિલ્હીની નવી રચના પાળળ દરોડાંતો બધ કરનામાં આવે છે એ દિલ્હીમાં સગાગી તોડરો માટે નવા મકાનો બધારો અને યુરોપીય અમલદારો અને જ્ઞાનગી યુરોપીય ગૃહગૃથો ત્યા નસને-ટુકમાં એ એક મનાંતી મનગે આટલુ ભગીરથ ખચ નતમાન દિલ્હીના અને તેની પ્રજાના દ રાણ માટે કરનામાં આ પુ દોન તો બેશક વધારે લખાઈ વ્યય થયો ગણાત પરન્તુ, એવા મિયા વ્યય તો આ દેશમાં કેટલોયે થાય છે તેના દિસાગ પુગતાર કોણ છે અરતુ આમ જ્યા દિલ્હીની પ્રજામાં પ્રજાપીય જીવન નથી, જ્યા કેળવણીનો પુર વિકાસ નથી, જ્યા વ્યાપારગી દોષધામ નથી અને જ્યા સુરતા કે વ્યવજ્ઞાના નિયમોનું નિવર્તન પાનન નથી—એવી આ દિલ્હીની અવાચીન રાજ્યધાનીમાં, ત્યાની પ્રજામાં, રાજકીય જીવનની અનિ તેનેમય લાગણી અને રનમાનની પ્રમલ વૃત્તિને કાંઈ વેગ મગે એ હેતુથી રાજમહાદુર મુનતાનસિદ્ધે

૧૯૧૭ ની નવમી કૌશલ્યમા આવે વર્ષ ૧૯૧૮ માં કૌશલ્યને આમનથી આવી દિલીની પ્રગતિ એક મહાન પ્રસંગ ઉભો રી આવેલા હતા દિલીમાં નાદોડનના તત્વના આ પછી જાણના ન હતા અને પ્રગતિ ખીનપણાથી હતી તેના અર્થમાં અને તેની વિધિમાં કૌશલ્યને દેશની મહાન પગલો આમનના આમનમાં ખરેખર સાદમ જ હતું પરંતુ ૧૯૧૮ ના પ્રગતિ વધારે હતું અને જગતને અને એ આ રાષ્ટ્રીય પરિવર્તનો એક ઉદા. ૭ અને એ રીતે જોતા દિલીમાં આ મહાન પગલો બતાવતી તે ધારી રીતે યોગ્ય જ હતું એથી દિલીની પ્રગતિમાં મેં જનનું ચેતન આ યુ છે એની ૧૧ કહેના ગઈ એમ નથી કૌશલ્યે આ એક નવું ઉપયોગી કાર સાધ્યું છે દિલીમાં કૌશલ્યની એક ચર્ચાને પહોંચી તે ત્યાંની પ્રગતિ મન આ એક જ નસો હતો પરંતુ અત્યંત વહેલા સાથે એ જનમાં નાચરગ નહિ પશુ દિલીમાં પ્રગતિ લોકજનના અંગે એ દેશજાણના શુભ આદેશ જગતના મહાનના નાચરે એ ભાન વધારે તીવ્ર થતું જતું હતું અને પરિણામે કૌશલ્યના મુખમાં અમારા પામે ની હતી અને લોકમંત્રનો ધણો ઉત્તમ અમુક ત્યાં બંગો થયો હતો એ દિલીથી જોતા કૌશલ્યના નાચરે સદા લના આ દિશામાં તે સ્પર્ધા હતી

દિલીની પ્રગતિ હવે રાજવાધિનાર નવારે પ્રમાણમાં મળે એવી આશાઓ અનેક શિષ્ય માંથી આપણને આપનામાં આવી છે, અને દિલીની પ્રગતિને લોકતામનના, માનવજનવાનના, અને દેશકલ્યાણના અનેક અધિકારો મળે એનું ચોક્કસમાંથી મળવાનું ? દિલીએ અપૂર્વ બળથી અને શક્તિથી અત્યંત કદના ભોગથી અને અસખ્ય મનુ રોના રમથી વિદિ. ૧ માં જ્યને અનેકવિધ મદદ કરી છે અને એ મદદ અને મિત્રાચારોના બે દિલીના પ્રગતિ તરફના દક્ષક તેને સુપ્રત કરવામાં કિરીશ પ્રગતિ વાગે એના જણકારા પછી વાગી લા છે એ મનમાં સત્યોના ધક આ છે ખરે અને હો એમ અમે સ્વીકારીએ પણ છીએ પરંતુ આ દેશને માથે કિરીશ પ્રગતિએ એના અમનદારી નત્વનો અને અમનદારી સત્તાનો પ્રમથ રચે છે કે પ્રગતિ અને અમન ૧૨ વચ્ચે પ્રેમ અને મનમાનની જના શુભ ભાવનાઓ રચારી જોડે તેને ટુંબાળે દિન ઉગે વિપરિત નામણીઓ જન્મ પામે છે અને એથી દેશમાં જ્યદ અને અમતોપના ખીજ નહિ પણ વલ્લો ઉગના વળ છે એ અતિ દુખની કથા છે દિલીની રાજ્ય-ભક્તિ અને સામ્રાજ્યભક્તિ તરફ શક્તિ જ દિલીથી અમનદારી સત્તા હમે ૧૧ જુલે છે અને ધારી કુટે તેમ હરદમેશ પ્રગતિના શુદ્ધ જનમાં કટકો નખાય છે અને તેમની જનના પ્રવૃત્તિઓ ઉપર અકુશોની પરપરા મુખ્ય છે દિલીની કૌશલ્યમાં પણ આવો જ એક મહાન દુખ અને પ્રગતિને અપમાન લાગે એવો પ્રસંગ ઉભો થયો હતો કૌશલ્યના માનવજન પ્રમુખ મીમાન પરિતજ મહત્તમોહન માનવિષનો નાદોડ સત્કાર કરનાનો પ્રસંગ ત્યાંના અધિકારીઓએ ખૂબી લીધો અને કૌશલ્યના તેમજ વર્ષના નિહાસમાં કાના મનેનો એવો એક અપૂર્વ પણ ત્રાસદાયક અને નાનદીવ્યો પ્રસંગ ઉભો કર્યો, અને દિલીની પ્રગતિના શુદ્ધ અને નિષ્કલક જનમત્સિમાં આ ૧૧ એના ખીજ વાત્સા દિલીની પ્રગતિના લાગણીઓ અને તેમના

હુએ આ સમયે કેટલા ઉચ્ચકારી ગયા હતા તેનું જ્ઞાન મુ મારું, અમનદાર કે સત્કર્તા, મદાસમા બેઠે રાખે પણ આવી શકે તેમ નથી ત્યાંના અમનદાર બંધુઓની અતિ સહુચિત્ત અને સત્તાના આ ગુણધર્મો રચાએની જાણનીતિનું આ એ- મદાન કન છે પરંતુ, આ ગાળ્યસત્તા સ્વભાવે પ્રગતી સત્તા વધારે મહત્તમ નિવડી દિલીની પ્રગતિ મમત્તે જ નહિ પરંતુ, દિલીની કક્ષતી દી સની ના સમ્બાની સક્તિવાળા દુરદુર દેશના દિલીના અતિશિઓએ તા ૨૫ મી ડીસેમ્બર ૧૯૧૮ ને દિલ્લે પહોં દાટતા અને તા ૨૬ મી એ દાંચેસના ભય મહત્તમા પડિતજનો જે અપૂર્વ સત્કાર કર્યો છે તેનું વર્ણન કરી શકાય તેમ નથી પ્રમુખપદ માટે પડિત જીની દરખાસ્ત મુખતા વિદ્યથી બિએન્ટે વ્યવસ્થાનીના જે-હુમી અને શાણપણથી અતિ વેગળા આ પગલાં અતિ માર્મિક લાપામા સચોટ 'તિ દાંચેસ સમલ-દેશના પન્ગ હુમર દેશ લોકોની ભર મેદની વચ્ચે-રખોડી કહાળના કહ્યું કે, " આ અનિ નિવાળ મેદની એ દાંચેસ શું છે એનો ઉત્તર છે, તેના માનનીય પ્રમુખ મદાસનને સત્કાર કરવાની રજા નહિ આપવાના સરદારે કરેના અપમાનનો દિલીએ વાળેનો ઉત્તર કે આવો પ્રતિપક્ષ કાર્ડ પણ સરકારે જૂનાગણમા કયો નથી અને એટલા માટે એ લો । (દિલીની પ્રગતિ) તેમજ દસગજો સત્કાર આપના આજ અહિં તમાર છે અને એ આપો કે સાધાણ રીતે આપાનો એક સાદો સત્કાર પણ આપના સ્વાભાવે પ્રતિપક્ષ મુકનામા આ યો છે માટે તે અવગ્રહ કરીને દિલીની આ પસદગી સવિરોધ દીપી નીકળી છે ' વર્તમાન પ્રગતિજનને અને પ્રગતના ક વાણ્યપ્રદેશમા અતકરેણના સાચા અને અપૂર્વ પ્રેમથી મૂમતાં વર્ધમાદેશની પદારપદતિને બીજાના પદાર અને ઉદ્ધત જ લેખનાર વ્યક્તિઓને અમનદાર બંધુઓની આરી અને રીતિઓનું આરીક અન્યોક્ત કરવાની અને પછી ન્યાયના નાજમાર્ તોવવાની અગ્રહે આગ્રહપૂર્વક દિનિતિ કરી પડિતજનો-દેશસમગ્રતાના એક વીર નાગરિકને અને દેશભક્તને આમ જાહેર સત્કાર આપવા સ્વાભાવે પ્રતિપક્ષ મુખી દિલીની પ્રગતે એક સર્વસાધારણ હક્ક એ અમનદારી સત્તાએ ખુશી લીને એ મદાન દુખ- પ્રસંગ દિલીના ઇતિહાસમા ગળા અહારે લખાઈ નહેગે આ પ્રસંગ કોઈ રીતે ન્હાને મુનો ગણાય તેમ નથી દાંચેસના પ્રમુખનું અપમાન કહો કે દાંચેસનું પણ દેશસમગ્રતાનું આ જાહેર અપમાન છે. અને તે સાદિ શબ્દોનું સામર્થ્ય દિલીને નથી એ દિલીને એક અવાજે પ્રસિદ્ધ કરવું જોઈએ એ અનિ જોડની વાત કે કે આ સ્વાભાવે દેશમા જોઈએ તેટલો પોગર ઉદ્ધવનામા આપ્યો નથી ખુદા-કસીએ પ્રગતના અભિપ્રાય આ પ્રગતના મર્વસાધારણ હક્ક સ્વાભાવે આરબેના આરા મુદ્દનો જ આ પ્રસંગ ગણી શકાય પોતાના જ દેશમા અને પોતાની જ માન્યમિમા સ્વતંત્રતાથી દુરના દુરનાની છુટ હોય નહિ એવો એક પણ દેશ વર્તમાન જગતમા હોય તો તે ગરીબ મિયારી દેની દિલી છે મિ મોટેશ જેવા અનેક પ્રધાનો દિલીને માટે નિમાવ, અને દિલીના અનેક સાધુઓને સર સચે-દ્રપ્રસન્ન મિલીની માફક મિલિશ પ્રમાનમણમા ગૌરવભર્યા પદ મળે પરંતુ, જ્યાં મુખી એક મુખ્ય તરિકેના હાના અને મ્હોળા જે દરેક હક્ક પ્રભુએ આપ્યા છે તે ખુશી

લેવામાં આવે કે તેના સ્વાતંત્ર્યપર બે-હુકમી પ્રતિનિધીની પંપરાઓ મુખતી જાય અને શાણુ પાણીથી અને વેગળી સુગિત રાજ્યનીતિનો જ્યાં અમલ થતો જન સ્વાકામાં દાખે અપાતાં યતી જમણે દાખે લઈ લેવાની જ નીતિ પોષાવતી ગણાય મતના આ નિઃકથપણને ૬ ઠગા માટે દિ- ને સ્વગત્યની જરૂર છે દિ- નના સ્વચારભાગમાં લો સાસનને ધણુ અગત્યનું સ્થાન આપવાની જરૂર છે અને અર્થ કળતા તો દેશના વીર નાથકો જ નહિ ધનુ દેશના ગરીબમાં ગરીબમનતાને પણ છુટથી પોતાની જન્મભૂમિમાં હ નાકગવાનો, પેટની મુખ જોઈને અમલ ખાઈ ગઢવાનો અને ગરીબના અને આધિ વાધિને તેના ચોખ્ખ ઉપચાર પોતે જાતે કરી શકવાનો-એમની જાતને હક ઠેવો જોઈએ અને એ માટે દિ- ને સ્વગત્યની મુખ છે દિ- ને આટલા માટે પોતાનો આ મનિર્ણય પોતે કરવો જોઈએ આ ભાન દિ- ને મધુ છે એ પ્રવક્તા વાન છે એ ભાન અને એ સૈતન્ય પ્રજામાં જે રોગથી રહે છે તેના માપ નહ શકાય તેમ નથી અને પરિણામે દિ- નમાં સ્વરાજ્યની માગણીએ અપ્રતિમ પ્રોપ રૂપે છે દિ- વાનો અમલ દેશમાં પોતાના આત્મનિયુયનો હક સિદ્ધ કરના લગી થ મનનો ઠરી-લા છે અને વોકમનને કેળવનારુ પ્રચક કાય બહુ દુન્યાથી આગળ વધારી રહ્યા છે એ દિ- ને મારે ધનુ જ આશાભર્યું ગણાય દિ હીની આ કોંગ્રેસ આ લોકમતની પ્રચક મૂર્તિ હતી લોકસાસનના મિદાન્ત પ્રજા નધારે દુન્યાથી મહમજતી થઈ છે એનો અત્યલ પુરાવો હતો જાન્ય બેદ અને પક્ષ પદાને નિમરાની દેનારા ત ન રહ્યા હતા અને કોંગ્રેસની તેનીસ વતી કારકિર્દીમાં હિ ના જોયેલી એની ૫૦૦ પ્રનિનિધિઓની મહા મેટી સખ્યા દેશના ગત્ય-કારોનારમાં પોતાનુ ગાગ્રભયુ સ્થાન લેવાના જન્મસિદ્ધ હકનુ નતિપાલન કરવા તા અત્યલ થઈ હતી દિ- ની કોંગ્રેસની સદનતાનો આ એક પુરાવો હતો આ ઉપગત દિન્દુમુસલમાનોના એમને માર્ પોષણ મળ્યું હતું દિ- ની આ ગણીય પરિપક્વ આપણા મુસલમાન ભાઈઓએ જે ઉત્તમથી ભાગ લીધો છે એ ખરેખર અત્યલ સતોષકારક જ હતું અને દરેક સાચો દિ- નાન એ જ હોઈ છે કે દિ- નની પ્રજાના આ મે મેટા રિભાગો દિ- નના ઉદાર-કારના યજમાં હમેશા સાથે જ આવે

કોંગ્રેસના પ્રમુખ મુખતીય પતિજ એ દિ- ના સ્વાતંત્રીજનનો એક પ્રય આવી છે અને દેશનાની જરૂર છે કે મુખતીય કેની કોંગ્રેસ એમ જ શુદ્ધિથી અને એમની જ કાયપદ્ધિથી મહાટ ભાગે સ્વદ નીવડી હતી, તેનુ જ આ વખતે પણ થયું છે પડિતજની કોમગ હતા જન્ય મુખાકૃતિ દિ- ની કોંગ્રેસમાં અત્યલ રેટનારને જેટની યાદગાર મેટો એની ખીજાને ખીજા પ્રચક વખતે જોઈ હરો છતા પણ થા ગાર નહિ રહે પડિતજના નાના ભાણીની શરૂઆત એમજો દિ દોમાં કરી હતી જો એમના ભાણીનો સુન્દરમાં મુન્દર એ ભાગ હતો આ ભાગ વર્તમાનપરિમા ધણે સ્થગે અપ્રસિદ્ધ રહ્યો જે પડિતજના ભાણીનો મેટો ભાગ મુદ્દમાં દિ- ને કરેલી અનેક સેવાઓની ગણતરીથી રોમખવો હતો અને પડિતજ માટે અમો ધણો જ પૂન્યમાં હોના હતા પણ કહેતું થરે છે કે કોંગ્રેસના મેટા ભાગને આ ભાણીથી

નિનાના ઉપક હતી પડિતજીએ દેશના મહાન પ્રતિભાની ચચાને ગાંધી સ્થાન આપ્યું તે કાલ્ય
 મહમદ ગાંધી પગનું, હિન્દુ ને બાગીક પ્રસંગે આ મનિર્ણયનો મિદ્ધાત પોતાને માટે પણ લાગુ
 પાડતા મિદ્ધાનની પ્રત્યક્ષ નોંધથી કી હું જ તે રખતે પોતાના હુન્ના પ્રતિપાદન માટે ને મહાન
 અંતે મજબુત નિર્ણય ગણુ ની જોતી હતી તેની સચોટ વિશેષ પડિતજીના લાગણુમા દૃષ્ટિગોચર
 થતી નથી અને હિન્દુ સંગઠનમાટે વાચક નવી અગત્ય તો હિન્દુમા સંગઠન સુધારા સંગઠનથી ત્યા
 અગત્યસ્થા થઈ જશે એવી નાવેગીભરી અને અનુચિત દિવિનોને એમા અચોટ ઉત્તર નથી પડિતજીએ
 રિતીત અને ઉદામપદ રચેના મતભે ના મુખ્ય મુખ્ય લાગનો ન્દાટ કરી બતાવી આપ્યું
 હતું કે એમતભેદ ના વે છે અને હિન્દુની ગત્યવ્યવસ્થામા ને સુધારા આપીને પ્રમુખ સૂચવનામા
 આવ્યો છે તેના મોટા લાગમા સરકાર કરનાનો જરૂ છે એ વિષય માટે બન્ને પક્ષ એકમત
 ને દેશના નિચારન તબુના નોંધનાયકાએ રચના મતભેદ સામે અમદિપ્તના બતાવી કોંગ્રે
 સના ને ના બે અધિવેશનમા હાજરી આપના સલામે ને રસપદ લીડુ છે એ પરેખર અતિ
 સરમાનના ને ને ઇતિહાસ મગણીવ પ્રસંગે એક અનાને હિન્દુની દુસ્તાનુ લાન જળ
 તની પ્રગતે દુહિનાદથી કાનુ નોંધએ તે રખતે આમ જુના પગુ એમા કોઈરીતનુ
 રૂદાપણ નથી નિનીત પક્ષના એક આગેવાન આં મિ ગીનિનાસ નાની અને બીજા પેટ
 લાક મુદરથો આ પડિપદમા હાજર થયા હતા તેમ અન્ય લોન્નારોએ પણ હાજર થયું જોઈતું
 હતું આ દોષેસમા એકતોના એક આરી સખ્યા હાજર થઈ હતી એની પણ નોંધ ના જોડી છે

હવે કોંગ્રેસે પસાર કરેના ઇરાવો તરફ નજર નાખીએ કેટલીક દિશા તરફથી આ
 ઇરાવો અસમ્યક્, અને હામરેઝાણા નિનાના છે એનું કહેવાય છે કટીક દિશા તરફથી એમા
 રાજદ્રોહના બીજીની નાનણી થઈ છે એમ કહેવાય છે અને એક દિશામાંથી એના તરફ પૂર્ણ
 પક્ષપાત બતાવનામા આવ્યો પણ એ ઉપરાંત એક પક્ષ એવો છે કે ને આ ત્રણે બાગતોમા
 અસત્ય જ જણાય છે, તેમાયે બીજો આક્ષેપ તો તદ્દન જ અસત્ય લાગે છે ને લોકો કેવળ
 ઇરાવોની રાખરચનાથી જ લાડી ઉઠે છે કે મોહ પામી જાય છે તેમજો વધારે શાન્તિથી આ
 ઇરાવો જોના જોઈએ આ ઇરાવો એક તરફથી જેમ વધારે પડતા લાગે છે તેમ તેમા પ્રગતુ
 સાચુ હા પ્રત્યક્ષ થાય છે હિન્દુની પ્રજાએ અધિવાસીવાસનના દુર્લભ કોટની મહાને લામા
 ડાળથી નિમ્મદ આગળ્યો છે આજ સુધી અનેક કારણોવશાતુ એ નિમ્મદમા સિધિવતા હતી,
 કઈ સહિષ્ણુતા પણ એટલી જ પ્રગત હતી હિન્દુની પ્રજા હવે વધારે મક્કમપણે પોતાનું હૃદય
 જણાવે છે અને અધિવાસીવાસનને સ્થાને લોન્નાસનની ગત્યનીનિતુ ધોરણ મીડાગવા મિટીશ
 પ્રગતે કરે છે અને એની માગણી કરનામા સરમાનુ તા માટે જ ભૂએ મરતુ પેટ અન્ન માગે
 કે દરદી દના માગે એથી એણે ગળ કર્યો કહેવાય નહિ હિન્દુના દ દો એ જાતે દૂર કરવા માગે
 છે અને તેમાં દોષ ગો ગણાવ ને લોકોને દેશનાયકો આ ગવોથી લાગી ઉઠ્યા છે અને
 વિનીત પક્ષને કોંગ્રેસથી હજુ પણ દૂર રહેના આમદ કરે છે એ આમદ દુગમદ છે, વનિ છે
 અને આમદમાન છે આવા મતભેને નીવે રાહિને બીજો જેવા કાલકામો પસાગ થતા દેવાની

અણી ઉપર દલ આવી ચુક્યો છે જગતના ન્હાતામા ન્હાતા રાજ્યોના રાજાઓ પૈકી જે દુષ્ટ અને દુષ્ટ (૧૧) જે તે પણ હિન્દુ ને પાંચી અને જે ગણસભાકાંડા દુષ્ટો મોટા છે તે આ બીજાથી ખુબી વેરામા આસરે અને હિન્દુની પ્રજાને જગતે ગુનામચિત્રી બેસી આરોપમા આસરે છેદના કદનાક સમયમાં આપણા પાંચી કટવા-અમીરોએ ધારણ કરેલી ના રદમજી સમય તેની આત્મપાતિની નીતિના જ આ પાંચીમ છે એનું કહેવું લાગે તેમાં આશ્ચર્ય નથી કૉંગ્રેસના ફતવો અસમજ છે અને વ્યવહારને દમણે તેમાં ઉદ્ધારના ક અસહિષ્ણતા કે અમનાં બિંબ અને રાજ્યકાન્તિના બીજા ગેપ રના નોનામા આવે છે એની નિમ અને સ્વતંત્રીન ફરિયા ઉત્થાના એ મહાન વ્યક્તિઓને અમદારો એ જ ઉત્થા છે તેના અશ માન તેનાક વિભા નથી અને છતાં પણ એના પક્ષમાં એમાં જાણના દોર તે તે સુરાગ્યાનુ પરમ રમંતન્ય મે લદમારે શિર છે છેદનાક વિચારગીન સન્જો બો દિન્દા હિન્દુચિન્તના કૉંગ્રેસે અનુદામ દાવો પસાર કરતે પરિપુષ્ટે ઉદ્ધામ પક્ષમાં ફાટ પાણી આનામ કર છે પણ તે વાસ્તવિક નથી અભિમાનનેક નાનામાં વગમા પણ અરે જળ અનઅવે છે બોરાતિ વિમના વ્યવહાર મા એ પ્રત્યક્ષ થાય છે તે પછી એક દેહસમરના ક વાલના પ્રતીમા કાચને અભિપ્રાય બે જાણના તે તે આભારિક છે, તેમાં કદનાકુ શુ કેથી નાહિમ્મત થયાનુ નુ અને તેથી ગણસભા જાંદુ ખુલે બેસનામા લાલ રો ? જેમણે કૉંગ્રેસની છેડી મે મેદા નેઈ હો, વિવધનિર્ણયાત્મક મહાના અધિવેશનોની ચચા સામગી હો, લદમારે લદમનુ ૧૧ કદાસે હો, તે લાગ્યા નિના નહિ રહ્યુ દોમ કે આ ચચાઓમા જા. ગમાની ચર્ચ હતી અને કૉંગ્રેસનાં તેનીસ વપના ઇનિદાસમા કોઇએ ના અનુભવેની નિમિએ રંગજ્યના અનિ મોરા પ્રસને એ અધિવેશનોમા ચર્ચામા આવ્યો હતો એ અમન ચર્ચામાં અત કોઈની બુદ્ધિએ અસમ વ્યે હશે તેમ ધણીની બુદ્ધિમા એ સત્ય પણ નામો દો અમદે રદમજી શક્તા નથી કે ગૃહની એક પુત્રી રમજીલા માટે એક લાગને રમરોમાનથી વચ્ચે કી બીજાપર બારાઓ અને જાળાઓ ગહેના દેનામા ગો અર્થ હો ? કૉંગ્રેસે આજ સુધી માગ્યુ છે તેમાં નધારે કરવાની માગણી કરવાથી કૉંગ્રેસનો ના અધ પાલ થયો કે ના માગનામા કી ઉન્નતિ થઈ વ્યવહારને તિનાગનિ આપી છે એનું કહેનું એ તે કૉંગ્રેસની પવિત્ર મથાને અન્યાય જ કર્યો હોનાય હિન્દુની ગણ્ય વદિ વદમા હિન્દુવાનો જ મુખ્ય લાગ જાજવ અને એમનો જ એ એક સમ્યે હોડ છે એનું કહેનાના-એની માગણી નામા કૉંગ્રેસે વરમાનુ શા માટે ? વર્તમાન કૉંગ્રેસનું કાર્યક્ષેત્ર જાળના જેટલુ જ રાખ્યુ એ હોનામા દાવાપા નથી તેનીસ વનાં લેનો મહા ઉજ્જવન ગરકિર્ત પછી પણ એને એ જ અવસ્થામા રાખનામા શો ખાસ ઉદ્દેશ છે તે અમદે રદમજી શક્તા નથી

દિલ્લી કૉંગ્રેસમા દેશના લુ ૧૭૭ ૧ વખાઓ દતા. યુવાન લોનીનો તેમાં સારો અશ હતો અને થોડા વખતમા હિન્દુમા સારા વખાઓનુ અભિમાન નેવા યોગ પ્રમાણુ નજરે પાગે એ નિનાક દે દેશના પાય પમાસ અમણીઓ કરતા આજ કૉંગ્રેસ એ લોભાસનની વચ્ચે શુદ્ધ ભાવથી મોરે છે એનું ધણા અશે લાગે છે પરંતુ આટનું કહ્યા પછી પણ કઈક વ્યાનિધી રહેવું પડે છે કે કૉંગ્રેસના

વક્તાઓ સમયને અને વિષયને વધારે માન આપતા રીતખે તે વધારે સારું કાર્ય કરી શકશે બાલુ વિપીન પાવને એક મહાન વક્તા તરિકે કેટલેક સ્થળે ઝોળખરામા આવે છે, પરન્તુ એ વિપીન બાલુ ગઉવેટ રીપોટ ઉપર વિવેચન કરના બુદ્ધ પ્રદેશમા ઉતરી જાય, વિવાદમા અસબદતા અને કૃત્રિમ આડમર પ્રત્યક્ષ રૂગવે એ શોકની વાત છે મિ ચક્રવર્તી જેવા બગાવના પ્રસિદ્ધ બેંગિસ્ટર ન્હાના છે. રાઓની માફક મને તેના અગ્રેજમા લગાડ કરી જાય, અને શ્રોતાઓના અમુલ્ય સમયનો ભોગ લે એ બહુ ના રૂબે એવું હતું પરન્તુ આ બધામા યુવાન લોકીવાળા સત્યમૂર્તિ અને મુડેલીઅર તથા મિ જદુનાથ મનુમદાર જેવાઓએ શ્રોતાઓનું સાચું ધ્યાન ખેંચ્યું હતું અને આગળ જતા આ યુવાન બધુઓ વધારે સારું જામ કરી શકશે એમ જણાય છે પરન્તુ આ બધામા વિનીત-ઉદામતા દ્વિવક્ષણથી જેમનું હૃદય ઉત્તત થયું છે તેના રીનિરાસ માત્રીજીને સાબળરામા કાર્ત્તવ્યનું આનન્દ મળે તેમ હતો શાસ્ત્રીજીની શાન્ત અને મિત્રી વાળીનો ઉપભોગ અને તે ઉપરાંત એમણે રજુ કરેલા મુધારા મહામેના પ્રદાર સહન કરવાની હેમના શક્તિ ખરેખર અભિનન્નને પાત્ર હતી ઉદામ પક્ષના તથા જળ્યાઓએ હેમનો આ ગુણ સલાળી લેવાય છે

એકદે આમ કોંગ્રેસની મહનતા ધણે અરો મપણ હતી બાળી ઉલુપ તો જગતમા ક્યા ક્યા નધો દોતી? ક્યા સામાજ્યો કે સમ્રાટો કે મહાન પંડિતો કે લોકશાસનતા સિદ્ધાન્તો જગતમમરને સ્વમજનનારાઓ સનગુણસપન્ન છે? કેવળ દોષદષ્ટિથી જોવાનું પાત્ર એક સાચો હિન્દીરાન કરો નહિ ' કોંગ્રેસના વિકાસ સાથે અમદારો વિકાસ છે, અમદારો કલ્યાણ છે અને અમદારો દેશનું પરમ સૌભાગ્ય છે કોંગ્રેસના લભ્ય કલ્યાણુયમા અમદારી આદતિઓ અપારો ' એ ભ વ લાન ॥ દરેક હિન્દીરાને મદમજની જોડએ એ સ્વમજવામા દેશનું કલ્યાણ છે, અને ના મદમજનામા દેગ્રોહ છે વર્તમાનુરિ સત્તા શુદ્ધ કોંગ્રેસની શુદ્ધ કલ્યાણુયમેરેક વૃત્તિ-ઓને ડાળી રાખના સમર્થ છે? કૃત્રિમ મધનો-પ્રતિનધો એ આમ્રત યુગમા દેશની ડોમી છે દેરને અને સમ્રાટો પ્રત્યક્ષ રાખી સાચો હિન્દીરાન વામદેસગની દરેક દરેક દ્વિવચાલમા-આહે તો રાજકીય હો કે સાસારિક હો કે ધાર્મિક હો પણ તે સૌમા-સપૂર્ણ દત્તાથી, વિશ્વાસથી અને વેગથી મચ્યો રહેશે તો અદ્વા અમગ છે અને દેરોહારના રનખો આજે દ્વિવૃત થરો કેવન લાનનાશાનિનો સ્વમે અઆનક્ષરિક હોવાના દોન મૂઝાય છે, પરન્તુ કેવળ વ્યવહારને જ પૂજનામા મનુષ્ય ઉચ્ચ ટાગીએ પહોચી શકેતો નથી, માટે લાનનાની પણ જરૂર છે બન્નેનું એકરસથી મિત્રણ થાય એ પણ જરૂર છે, પરન્તુ તેટલા માટે દિન્દના આ મહાપત્રમા લાવનામા જ રમ્યાપચ્યા રહેનારને દોષ દેવાય નહિ જગતની મહા બળવાન પ્રજાઓમા હિન્દે સ્થાન મેળવતું જોઈએ અને એ સ્થાન જેમ મને તેમ પહેલી તકે દદતાથી અને હિમ્મતથી મેળવવાનો પ્રયાસ હિન્દના સન્તાનો કરે છે એ કેવળ ન્યાય અને ધર્મ છે કોંગ્રેસની લભ્ય પ્રતિદા ધીમ ક્યા ઉદ્દેશથી કરામા આતી છે? એનો ઉદ્દેશ આ જ છે અને આ જ દોવો જોઈએ એ ઉદ્દેશ સ્પષ્ટ કરામા હિન્દનું ગૌરવ સચરાશે અને એની પરમસિદ્ધિ જગતના મહા-રાજ્યોમા પ્રતિદા અપાવશે આ પરમપદ ક્યો સાચો હિન્દીરાન હૃદયથી નહિ ધ્વજીતો હોય ?

ક્યાં હા ! કુંળો કરસપશં એ

જે સ્નેહશાન્તિમુધા સ્તવે ?

વેખડ - તા ચક્રગ કંઠ નર્મદાગ કંઠ પ ક્યા, ગી એ એન એન બી

બુનકાનના મ્મરલો રસે

આજે મગ્ગ મૂકાનતા,

મનપ્ત કરતા-સુખ કરતા

—ભાનને વીસતવતા,

ભાસ્ય બળે આજે જ હા !

ભાસ્ય ભવકર ચોઢિરો

તત્કાલની ચિન્તાચિતા

સ્વાહા હૃદે ઉરશાન્તિને

ભાગિનથી જતાવળો કે

કરવના જગન્ના કરે,

તા ! આ નથાઓ માથા

કપાલી નાખે ઉરને ।

—સુ શાન્ત કરવા છે ન કે

સમુદ્ધ ક્યા મસ્તિમને ?

ક્યા હા ! કુંળો કરસપશં એ

જે સ્નેહશાન્તિમુધા સ્તવે ?

વીર અને વીરપૂજા

નેપા. — ૧ મહિનાનું દક્ષપતનમ જોની બી એ

‘ જાતી જલ તો ભક્ત જલુ કા તાતા કા શે

નરિ તો હેજે મારણી મન ગુમાવીરા નર ’

પ્રગતિ ॥ આ જમાનામાં જન ઉત્તર કેમ મનાવે વ્યસન ? રીતે સાધનું, ઉત્ક્રાંતિ ॥ રામર ઉપર ની રીતે દૃ- સમયમાં પડાયું એવા અનેક પ્રત્યેક મથા ॥ આ છે આના પ્રત્યેક જનાં આપણી સમીપ આગળ ઉભા છે સાચે મનુષ્યના હૃદયને અનેક જનની સુઝવણ થાય છે આ આની મુઝવણોમાંની મુઝવણ અને પ્રયત્નો નવામાં આવે છે પડી ભલે આ પ્રત્યેક અમુક વ્યક્તિ માટે હાર પ્રત્યેક માટે હાર કે સમગ્ર દુનિયા માટે હોય જ્યારે કેમકે આ માણસ આના વિષ્ટ પ્રયત્નોમાંની નવી પાર ઉતરી જઈ, માર્પણ કરી, પંચમાર્થનો જુઓ ઉપાડી નિજા પદ ૨૫ છે ત્યારે તે માણસ પતા ॥ આત્માને ઉન્નત દશાએ પહોંચાડ્યો એમ કહેવાય છે પડી ભલે ને આવે માણસ ગમે તમા કુદરતમાં જન્મેટો ટોય, ગમે તેની ગરીબાઈમાં ઉતર્યા તમા આની વ્યક્તિ ‘ની’ તરીકે લેખાઈ ગઈ છે તેને જ ‘વીર’ કહેવો કે જે પરંતુ તમા કદનામાં મોટાનો જીવન-યજ્ઞ નિઃસ્વાધપણે કરે ત્યારે આને જ શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતામાં ‘નિઃકામ ક્રમેણી લેખ્યા છે માટે ‘વી’ એક ધર્મયોગી છે ભગવદ્ગીતામાં શ્રીકૃષ્ણ અભુતને સદ્ભાવે છે કે ‘નમ્મ યોગી મહાજન ॥ આ સનતુ ગદર્ય પ્યાનમાં લેતા મારૂમ પડ્યો કે ધર્મયોગી-વીર એક મહાન વ્યક્તિ (Individual) હોય છે

શ્રીકૃષ્ણઅનના પ્રુનિત પગનાની પનિત થએના ભારતવર્ષમાં બીજમ, અનર્ભુથી માટી અનેક વીરોએ ભારત ઉત્તરો કે અને ભવિષ્યમાં ઉત્તરોએ દાનમાં ફક્ત આગળીના વેદાપર મણાય એટલા જ વીરો પમિતમાં આવી શકે છે તેનું કાળ સ્વાર્થપરાયણતા છે ખરે ॥ સ્વાર્થ છોડી પરમાથ સાવવોએ મળુ મુજ કે ॥ કયા છે બીજમ જેવાએ પિતાના મુખને માટે લગ્નનેતિ નાજનિ આપનાગઓ ? કયા છે દાન અભુત જેવા પાણીનાગઓ ? નથી દાન ઉદયસિંહ, પ્રતાપસિંહ આદિ જેઓ રાપુરગી કેસરીયાઓ કરનાગઓ અને કયા છે દાન તે શુ સિનાજી ભારતવર્ષના ઉદ્ધાર માટે ‘યા હોમ’ જગાનનાગઓ ? નથી આપણામાં પૂર્ણ શૌર્ય તો નથી તે શૌર્યની પ્રથમ કદવાને ગમિત ॥

વીર પાણુ હોઈ શકે ? એનો પ્રયુક્ત આવવો જો કે કમિલ છે તો પણ અમુક વ્યક્તિને વીરની પકિતમાં ની રીતે મુકી થમય તે જણાવતુ સુનલ છે આર્થાત્તનો ઇતિહાસ તથા-સતા, શ્રીરામચંદ્ર શ્રીકૃષ્ણ, બીજમ, અભુત, ઉદયસિંહ પ્રતાપસિંહ, સિનાજી, નાના કનવીસુ વિગેરે નગરોના પુણ્યવતા નામે ગૌરવપ્રતિભાથી અગ્રહણે છે આ મહાન નરરત્નોના જીવનચરિત્રે તપાસતા ધણુ રાજસિંખનાનુ મળે છે એ મહાન પુરોહીત દેશવાત્સલ્યતા ‘જનની જમમૂલિય દર્શનદર્શિ

મશિયસી ' પ્રભુ ન મનમાં એતરાયની માનૂમ પડે છે 'ગોદાગ માગેના વિજયના' 'વા દોમ કીને પડે ફતેહ છે આમે' તથા એમણે કરેનો મહાન કર્મયજ્ઞ કયા આપે કાજુબર આનયમા ન ડુઝાડે? એમના શુભોચના છે તે તપાસના જતા માનૂમ પડે કે તેમનામાં જોઈ સાધુના, પાત્રાચક શક્તિ, દેગોદાગની લાગણી, ગેગમમા પ્રચરી રહી હતી તેથી જ્યારે તેઓ અનેક આપત્તિરૂપિતિ જોના એમક્રમા અથડાના હતા ત્યારે જૂખતગસ જેની નાનક શક્તિઓને રસ ન થના કુદરતુદા જ આનમાં તેઓ વિહરતા હતા શ્રીકૃષ્ણને અભુતનો વિષાદ દાગવાનો અર્થ નહીં રતગોશ્થી મરપુર સદ્બોધ, અર્જુનનું પાણીપતની ભૂમિપત્રુ મહાન યુદ્ધ અને તેમાં તેણે ગાળવેલું જ મર્થ તથા પરાક્રમ, બીજમની ભીમપ્રતિગા, નિકમશાનિરાહનનો શક મિથિચન ધરનોના હમના મહામેનો કુલેશ, તે ધ્વિરાજનું ભૂમિને ડેનાયમાન કગ્તુ પગક્રમ, ઉચ્ચમિત્ર અને પ્રતાપવિતા મોગન બહાયાગ મહામેના પ્રથમ દેખીયા શર શિગાગ્તો ભાગ્તોદાગમય જયજોન નાના નિમિત્તે રજપુત કુમુપ અટવાવવાનો તાનિના નથા મહાગણી નિર્ગેનીઆરી ભારતની વિચિત્ર સ્થિતિ સમગ્રસર્વ 'સપ ત્યા જ જપ'ના દુષો સખાગ્તારી કોશિરો-સ આપણામાં તેમના પુણ્ય નાગો સામગના નવુ રક્ત ન વહેનડાવે ?

જો કોઈ ન્યકિત પરના મેયન્ માટે, પોતાના આત્માના મનિ ન આપી ગાપણ કરી શકે તો તે પોતાના આત્માને હિત દશાએ પહોંચાયા વિના રહેને નહિ જાને જ મહાન કર્મયજ્ઞ કલો છે પછી આ યજ્ઞ દેરોદાગની શિશામાં હોય કે ઉચુ સાદિત્ય ખીનની પ્રભ મનોગત કી, સુરતા અને સાધુતાના દીપો નગદાસી, અનેરો જાન અનુલનાનામાં હોર કે એક સાવારણુ સિપાહી તરીકે યુદ્ધભૂમિપર આત્મમનિદાન આપવામાં હોય પ્રસંગ આવતા જે વિમુખ ન થતા બરકે પાછી પાની ન કગ્તા યુદ્ધમાં તન દત્તરી તપરે મરે ન મરે જો સિદ્ધ કગી શકે છે તે ખરે વીર જ છે હાને એવી ન્યકિતજોના નામો દનિદામના પટપર કોનરવામાં ન આવે ખરણુ, સમાજના અમર રમરણુ પટપર એમના પગક્રમો વિરુદ્ધ નહેથી વીર સન્દ આટના બધા વિસ્ત્રુત અર્થનાગો હોવાથી, એક શાંધી (પાગિઆરિદ શાંધી) તેનુ જાન કરાવનું થાડુ મુશ્કેલ છે

હિતમ પ્રારનો વીર કેવો હોઈ શકે તે ક્રાગળ ઉપર જણા પુ પરણુ રીન' ગમ્તો અય કદર સકોચીએ તો પગમાથિક શક્તિવાગો માણુલ (મૃદમ્થ) પલ રી છે વીર એટલા માટે મૃદમ્થ છતા સન્મગન રીક્ષા પામે છે, જનસમૂહમાં હતા એ પ્રતા સાધી ગે છે છેરદે હમચીર થઈ ગકે છે

' વીર પૂજા ' એટલે મહાન પુરોના લારેમાં લારે વખાણુ વીરપૂ ન માનતી લાગણી જ ઉત્પન્ન કરે છે એટલુ જ નથી, પણ કેઈ મહાન વ્યક્તિન માટે નમન, દેવતન આદિ સ્વાર્ધાણુ ધન રીખવે છે આપણો જનમમાજ પડુ વીરપૂજના સત્રપર રવાનનો કે જન-સમાજમાં અસુક રજજ તરફનો આ-રવાર જેના આધારપર આપણા સમેલનો બધાયલા છે-તેમ 'વીર માખાન્યસપા { a Heroarchy Government of Heroes }

પર જ છે ત્યાં સુધી માણસ રહેને ત્યાં સુધી વીર-પૂજા પણ નેતાની જાણ કે પ્રધાનો ખીલતા બમળે ગુજરાતા જ કશાને ન માનનારા કેવો પણ વૌદ્ધરને આદરતા હતા-મદકા ના દત્તા અને એની આસપાસ એક નવા જ પ્રકારની વી-પૂજાની શરૂઆત થઈ હતી જે કે આ એક મોટા ગોંડનાળી પૂજા ન હતી મહાભારતના નાવક શ્રીકૃષ્ણ માટે પણ એમ જ ચયુ હતુ પ્રથમ તેમના તરફ-માત્રત કુદુમમાં શરૂઆત થઈ હતી અને મદાલરતની લગાઈ પડીથી થોડોક સમય વિત્યાનાં દુષ્ટ-વિધ્ય-ગોવિંદ ધર્મ નતારી તરીકે પૂજવા લાયા એમ ડૉક્ટર ભાડારક પોતાના ગિન અને પૈલુન (*In Shaivism & Vishnuism*) સમ્રાવના પુસ્તકમાં સૂચવે છે આ જનમમાંની તેમના તરફની મીઠી લાગણી નીર-પૂજા તો એક અત્યુત્તમ દાખવે છે તુ નીરને સત્કારના આપણે સત્કારાતા નથી ? તે જ પ્રમાણે નોર્થેઇઅનનો ઓડી (Odin) વીર-પૂજનો અત્યુત્તમ દાખવે છે એમ આગન તત્ત્વ કાર્યપત્ર માને છે

આખંડનો પુગળો ઇતિહાસ તપાસતા અનેક દેનાલી નીરે દૃષ્ટિસમીપ બધા થયે તેમના મુખ્ય પેના દૃષ્ટાઓ (*Seers of the Vedas*) છે પ્રાચીન ઋષિમુનિઓએ હરતના બનાવો નિહાળ્યા અને ભીષણતાજનક તેમ જ સૌંદર્યના દૃષ્ટો જોતા તેઓના મનમાં અનેક વિચારો ઉદ્ભવના લાગ્યા સ્વેદસ્તોત્રો આ વિચારો વ્રિતામાં પ્રગટ કરે છે “કસ્ય દેવાય દલિપા વિધેમ । આદિ વચનો ઋષિઓનો હરતનેતા દેવો પ્રતિનો નૈસર્ગિક પ્રેમ સૂચવે છે જેમ એક દીપ તરફ જોઇ એક છોકરું તેને પોતાને હાથમાં લેવા પ્રેમય છે તેમ આ પાપરહિત દૃષ્ટાઓ દુનિઆના અનેક સૌંદર્યથી ભરેના દૃષ્ટો જોઇ તેમને હમેશ માટે પોતાના બનાવવા તરફ પ્રેરાયા મુપ્રસિદ્ધ તત્ત્વસ પ્લેટો (*Plato*) વહે છે તેમ જો કોઈ માણસને અધારમાં ઉછેરનામાં આવ્યો હોય અને જો તે એકદમ સર્વ જૂએ અને તે જોતા તેને જે તાલુખી ઉપજે છે, પ્રકાશ તરફ જે મોહ ઉત્પન્ન થાય છે, તેમ તેવો નૈસર્ગિક પ્રેમ કુશળી દૃષ્ટો જોતા પ્રાચીન કવીઓને થયો હતો અને તેથી જ કાર્યપત્રના અભિ-પ્રાય પ્રમાણે પ્લેટોને માણસ પ્રથમ એક છોકરા જેવો, પહેલ વહેલો પેગલ વિચારકોમાં દૃષ્ટિગોચર થાય છે

માણસ અદ્ભૂત ચીજોમાંની એક અદ્ભૂત ચીજ છે પ્રભુની કાષ્ટએક ન કળી શકાય એની એ એક ચીજ છે આપણે આપણી જાતને જાળખી શકતા ।થી આપણે પોતાને વિષે આપણે કેવી રીતે જોવડુ તે પણ જાણતા નથી પરંતુ આપણે ફક્ત અમુક વિચારી-અનુભવી શક્તિઓ છીએ

આના સત્તો પ્રાચીન મહર્ષિઓએ અનુભવ્યા હતા અને તેથી જ તેઓ તારાગણો, સર્વ ચક્ર, ઋતુઓ અને નદી, પર્વત આદિઓને દેવ તરીકે સાક્ષાત્કાર કરી પૂજવા લાગ્યા-અને આવી રીતે પ્રથમ પૂજાની શરૂઆત થઈ તેથી નીરપૂજા દરેક જાતની સ્તુતિના પશ્ચીમારૂપ પહેલી વસ્તુ છે-ત્યારે એક નાનકડા તાગ્યા ઉપર આટલો બધો ઉંડો વિચાર (*Deep philosophy*) ઉદ્ભવી શકે છે ત્યારે તેના અનુભવગ્રાવનારપર આપણે કેટલો બધો સત્પ્રેમ દર્શાવવો જોઈએ ?

પ્રેમીડય સાધકાનોજ ૩ ૩-૮-૦ એન. એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુબાઈ

‘ રામચાલુ ’ જેના વિગ્રહો શુ મૂલ્ય છે એ જ પ્રમાણે રમેલીઓ પણ જ્યારે કોઈ મુદર પુષ્પ અથવા સુદર સ્ત્રી જેતા આકર્ષતા ત્યારે તેને લોપ ફુલ (*Lope Flower*) અથવા લોપ સ્ત્રી (*Lope dama*) કહેતા એકમ સ્મીથ (*Adam Smith*) પોતાના ભાષા ઉપગના નિમિષ (*Essay on Language*) મા લખે ૬ ૬ સગા વિગ્રહો આ પ્રમાણે કોષક, ગીગના અત્યુત્તમતાના અલુચી ઉદ્ભવના પાન્યા ૮ રહેડેને ઊગાનને આંડીન પણ એક મદાન વિચારક હો. વખત જતા શ્રેષ્ઠ સત્તા અને દેવાલી (*Supreme power*) લેખાયો તેની આસપાસ દૈવિક સૌન્દર્યદિ ભાસના વાગી અને જ્યારે તે આ પ્રમાણે અનુભવને હોતો ત્યાર તે પોતાના વિષે શુ ધારી શકે હોતો ? તેણે સગા માણ્યોને જમાન આપ્યા કે

Wudtan! ’ એડીનની રૂસ (*Odin & Ritus*) એ તે ઊંચે ઊંચે વિચિત્ર ગીત કે એ અમલકારિક અલગ રહેડેને વેનીઓનાની બાગબડી અને છે રૂસ બારાખડીમાનુ લખાણુનોમ લોકોમા એક ખાસ શોધ છે વળી સ્નોરો (*Snoro*) કહે છે કે એડીને (*Odin*) કવિતા પણ રોધી હતી જ્યારે પ્રજા એટ બાળક સ્થિતિમા હતી ત્યારે તેમનામા અદ્ભૂતતા અને આશા ઓપતા હતા એડીન કવિ હોતો-કવિ એટના માટે કે તે એક લખિય ભાખના મહાન વિચારક હોઈ શોધક હોતો આ મહાન પુરોના ખાસ શુણો છે અને આ શુણો સૂચ- માર્ગરૂપ છે આંગન કવિ અને સુપ્રસિદ્ધ લેખ કારોઈને વીરોના અર્થ નિસ્તુત અથમા વર્ડ પોતાના હીરોઝ એન્ડ હીરોનર્શીય’ ના પુસ્તકમા વીરોને જુલ જુલ દર્શિનિદુઓથી નિહાળ્યા છે. ધમનીર, લખિય ભાખનાર વીર, નિનીર, સત્યનીર અને ગજનીર અને કમનીર

પોતાના અકનિત વિશ્વસાથેના ખામ સમધો, અને કર્તવ્યો પોતાનુ લખિય-અને પોતાના વિષેની ખાસ માગતો જેને લીધે તે બાગની વસ્તુઓ જાણી શકે છે-તે ધર્મ છે હુકમ ધર્મ એટને ‘ભાવ-ગમ્ય’ ‘નમધ આ અદ્ભૂત ભાવગમ્ય સમધને વધને આપના બાહ્ય અને આત્મિક પ્રમણો નિશ્ચિન કરી તકાવ છે, અને તેથી ધમ-વીર દેસાલીની વીરતાનો જુના જુનો એક પ્રકાર છે

વીર સધળી બાગનથી તપાસતા નીગ માનુષ પડે છે આત્માની અને વિચારની પર કાષ્ટએ તે પહેલેનો હોવો જ જોઈએ હજી પહોં અગ્રેજ પ્રજાનો વેડનસડે-*Wednesday* જુધના એડીનના નામ ઉપગથી ચાલી આવે છે ખરે મદાન વ્યક્તિ જીવ. ફોર્ગટ શુભરતી * નથી દુનિઆનો ઇતિહાસ મદાન પુરોના જીવન ચરિત્રો છે મનુષ્યની માણુમાઈ-મરદા વીરનુ એક જીવન તત્વ છે નિખાલસ દીનપણુ એ બીજુ તત્વ જ્યારે કોઈ પ્રજા પોતાન અમુ અને હૃદયને કુદરત નિહાજે છે ત્યારે જ તે ખરી પૂજા આપી શકે છે ખરો સિદ્ધાંતો એ છે કે દરેક પ્રસંગે સલનિટ હોનુ *

* આજ કવિ અને તત્વજ્ઞ કવિઓના સુપ્રસિદ્ધ પુત્ર ‘ *Heroes and Hero-worship* ’ મા દર્શાવાયેલા કેટલાક સ્થિતિએ આધારે

હૃદયનોંધ.

વેખડ -૨ બાળકૃષ્ણ ચુનિલાલ જોશી.

હરિગીત.

નૌકાદે ચપટ ઉપરે તરતી તરંગો શુદ્ધી,
દષ્ટિ થે સગિતા હૃદે તરતી અનિય લહરી થકી
પીકા કરે કે મગર મત્સ્યો, પડિય બુમિકા મહી,
સદૃશ્ય નીતિ વ્યાધો અનિગે વાગતા નિજ સકિતથી ૧

પ્રાન્ભમા આલ્સ્ય ગતિથટી નાન મુજ અનખેનકુ,
બાલક અવસ્થા મરિતનુ પયપાન મોઝયુ દીકુ
નહિ નીત ઉખમા લાગતા દિન ના જગે બેબેનમા,
નિદોષ જલના વહનમા નૌકા ગતિ કરતી ત્યહા ! ૨

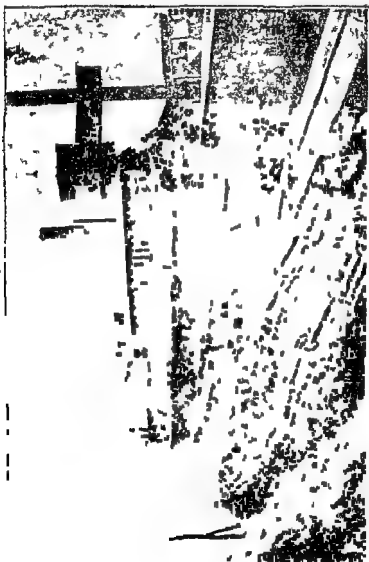
યૌવન નશાને સમિર ભૂખર, માર્ગમા આની ચલો,
અગડાળ નાન ચકાનીયુ સદે કાલતા ત્રગી પજો,
ધન પોર વાદળ થે નથુ વિઘ્નત અમઠારા કરે
જળધાર મસગ નાતી, નારિદ દુખથી કે રહે ! ૩

ઉત્તમ કમોટી અનનવી નિચ ભરે કર્ષ શુ કરી !
ઉપદેશ દેશન રટાયથી, નારિકની શુદ્ધિ ફરી,
ગુરુ વ્રક્ષ દરય અડપમા, ત નીન મનકુ વે જવુ,
જયોતિ દૃષા પરમેશની થકી નાનનુ નમણ થયુ ! ૪

કાગળનો ઉદ્યોગ.

-લેખક - ૧. કેશવપ્રસાદ છોટલાલ દુગાર્ડ, બી. એ., એન.એચ. બી.

સરકૃતિના વધારા સાથે તથા કેનડાની વિખ્યાત પામવાથી કાગળનો ઉપયોગ પણ દિવસ દિવસે વધતો જાય છે. દૈનિક નર્તમાન પત્રો, અઢારાડીક પત્રો, માસિકા ત્રિમાસિકા, અને હરરોજ

કાગળ બનાવવાની મિલમાં દાખલ થતી લાકડાથી ભરેલી ગારીઓ.

નગર થતાં થોડાં નાના પુસ્તકો, એ બધામાં, આગળ કંઈ નહિ વપરાયના તેટલા મોટા પ્રમાણમાં બાકી કાગળો વપરાય છે. અહિં કમ્પોઝિટ પ્રેસિંગમાં અને બીજા દેશોમાં તે તેની કાંઈ

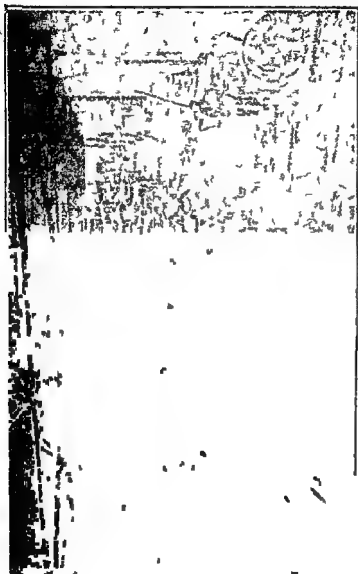
હદ જ રકી નથી સીમના પત્રા, સામના પત્રા અને તેમની વળી દનાક ક્યાકની આગલિઓ આ
સર્વમાં કાગળો કેટલો ૧૨ રાગનો દને ને આમ સદગ મમ શ્રદ્ધાકાષ તેમ છે આપણા દેશમાં તો
તથા કાગળના કા ખાના પાત્ર મ ન્યુન છે અને વગર નાથયા પત્રી પરદેશથી આવતા કાગળ
મેળવતાની મુજબી દતી, ન નખતે કાગળ ૨ બાવ પેટના બધા વરી ગયા હતા તે દરેકના

લાકડામાંથી મારે બેનાનવા માટેના જંગી યંત્રો.

ગાળામાં આવી મસુ છે જનાયે કાગળનો ઉપયોગ તો હુકે ને બૂસકે વધતો જ જાય
છે આ મુરકેવી દુર કરનાનો ઉપાય હવે તો આપણા દેશમાં કાગળ બનાવનામાં કારખાનાં
ઉદ્યાનોમાં જ રહ્યો છે અલ્પદેશમાં તે માટે શુભગતના હોષાગીઓ તજવીજ કરે છે, એમ

સામળ્યું હતું ગુજરાતમાં પણ વાચક ગ્રન્થમાં વાંચના જગતમાંથી ગુજરાતી મનાત માટે વાસનો માવો મેળવવાની ચગવડ છે, તેથી ત્યાં પણ કાગળનું કારખાનું ખોલવાની યત્નો સતત ચાલી રહ્યાં પરંતુ હજી સુધી આવી મુશ્કેલીઓ વેળા પછી પશુ કાગળો બનાવવામાં

ગાંધીજીના જ્ઞાતિ દેવના મારેના ચિત્ર ચત્રો.

એક પણ નવું કારખાનું ચાલવા દેવામાં નિકળ્યાનું આજનો સમય નથી ચાલતા હજી આપણા કોઈ સાહસિક ગુજરાતી હોવાથી કે વાસના સંજોગો આ ઉદ્યોગ તરફ વધારા વ્યાવહારિક અને આર્થિક નજર નાખવો

જીવનની ચરતીના સમયમાં ત્યાં આગળ પેઢીતરની બનાવટ થતી હતી ગુજરાતી મના

અધ્યાત્મસામાયલ ૩૧-૮-૧૬ એન. ગાંધી દિવાની એન. કપની મુદ્રાઈ.

પ્રસરવા મા'યુ રપેન ॥ મુ લોકો, તથા આંખોએ સીસી ની ડ્યુ એલે લાંના લોકો, આ કંગા
શીખ્યા અસા નુધી રૂપ રના માનામાથી જ કાગલો મનતા હતા અને એ મા મૂર રાન્યની
પડતી થવાની સાથે આ ઉદાગની પણ પડતી થવા માડી, અને તે જૂની જવા જેવો થયો પરંતુ આ

દુનિઆમા મહોટામા મહોટો કાગળનો લખોટો.

વર્ષ ૧૦૦૦ પા, એ- આખા મગની લગાઈ ૭ માં નથી પણ વધાર

કળાનુ સોન સ તર નહ થયુ ન હોતુ, રાને આગમા સેમમા તો, પરેને નગરે રપેનમાં, અને
તેથી બીજે નગરે ધરવીમા, આ ઉલોગ ફરી જન્મ પામ્યો સાનના નસીન પુન પ્રસાર સાથે આ

અથ ૧૧૯૨ ૩ ૩-૦-૦ એન એમનિષાગી ગેન્ડ કપની, મુબાર્ક

કળાનો પશ્ચાત્તિક વિસ્તાર થયો. ચી મા ઝંઝમા અને બંને મજનો ઉપયોગ તેની બનાવટમાં થતા માંજો, અને ઉત્તર યુરોપમાં તો તેનો ઉપયોગ ઘણો જ વધ્યો. હજી સુધી પણ ઉત્તમ પ્રમાણના ટકાઉ કાગળની બનાવટમાં ચણી જ ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.

અંગ્રેજી, સદીની શરૂઆતમાં રેથર નામના ફ્રેન્ચ વિજ્ઞાનશાસ્ત્રીએ, કાગળ બનાવવાના બમરકીટનો ઉગ્ર અભ્યાસ કર્યા માલો, અને પરિણામે તેણે બહોરુ ઇંચુ કે કાગળ બનાવવાનો માલો, લાકડા, તણખા, ઘાસ, અને ઘણા રેસામાંના જંગલી છોડામાંથી પણ બનાવી શકાય. વર્તમાન ૧૮૫૦ ની સાલ સુધી લાકડાના માલમાંથી મોટા વેચાણ મારે કાગળ બનાવવામાં આવેલો હતો. હિ શરૂઆતમાં તે ઉદ્યોગ ઈંગ્લેન્ડમાં ખીલ્યો. જેમ જેમ કાગળમાં કુમાર આણવામાં આવી તેમ તેમ તેની બનાવટ વધતે રેસાઓમાં જ બનાવનારમાં નામ કે કાલક ચિત્રો વગેરે આવેવાયાં આરે અંગ્રેજીમાં વોટરમાર્ક કહે છે. અમેરિકામાં કાગળનું પહેલું ગરખાનું એક જર્મન વેપારીએ ૧૬૯૦ માં શીનાડેલીયા ખાતે સ્થાપ્યું હતું. ૧૭૭૦ માં બોસ્ટન શહેરમાં પણ એક કારખાનું અસ્તિત્વમાં આવ્યું હતું. પરંતુ લાંબા સમય સુધી આ ઉદ્યોગનું ઉપરીપાલ, શીનાડેલીયામાં જ રહ્યું હતું, અને બેન્જમીન ફ્રાન્કલીને એક નામ જ, તે શરૂઆતી પાતે અંગ્રેજીનો કાગળ હતી કહેવાય છે કે ૧૭૭૦ માં લા કાગળના આશીસ કારખાનાં આવું હતાં.

સાગપંજી આ ઉદ્યોગની ખીનરખી અતન રીતે ચાલુ જ રહી કે કારખાનાની સખ્યા પહેલાં કરતાં તો હાનમાં જુ વધી છે, સાચાકામ પણ સુધર્યું છે, અને કાગળની બનાવટ પણ ઉત્તમ થતી ગઈ છે. ધણી જાગ સુધી સરનો અને સરખ કાગળ બનાવના માટે જનત જનની ચીજોને ઉપયોગમાં લઇને અર્થજગ કરવામાં આવ્યા છે. પરંતુ લાકડાના રેસામાંથી જ કાગળ બનાવવાનો ઉત્તમ માલો થાય કે એમ સાબિત થયું છે. માલો રોમાંથી બનાવેલાં તે ચીજ પચ્ચ કરતી સખતે એ ચીજની કામત, તથા કારખાના ઉપર લઇ જના મારેના ખર્ચ અને રેની વીજતો ખ્યાનમાં રાખી પડે છે. અમેરિકામાં કાગળના કારખાના નાનિ પીનુરે હોય છે, અને તેમને ધણુ ખર્ચ જળપ્રવાહના બળથી જ ચલાવવામાં આવે છે. જગનમાંથી લાકડા ના મારફતે જ કારખાને મોકલવાની યોજના કરેલી હોય છે. આ કારણથી લાકડા ધણુ સખતા પડે છે. કપાસના દાણ, પરાણ, નજીરે એકતી કામી રડતી નહતું એ વધારે સ્પષ્ટ રહે છે. સ્ત્રી સ્ત્રી તેમની સખતે કાગળ ધણો રહી નાય છે, અને જડા તેમ જ ધૂમ અને પેગીઓ બનાવવાના બગેના જ તે હોય છે. અમેરિકામાં બનતા કાગળમાંથી અતી ટકા જેટલો કાગળ તો એ ત્રણ વર્ષમાં ફાગિને પાછો રહી ગતી જાય છે અને જૂના કાગળના માલમાંથી નવે કાગળ બનાવનાર કામ ધણ જ સહેનું છે. પરંતુ નકામાં પેના બધા જૂના કાગળ પાછા મેગની સકરાનું કામ મુશ્કેલ તેમ જ લગભગ અશક્ય જ છે. કમત ચીસ ટકા જેટલા જ જૂના કાગળ પાછા મેળવાય છે તેથી વવારે પાછા મેળવવાનું કામ ધણુ અર્થજગ બની જાય છે. જૂના વર્તમાનપત્રો, નવા કાગળની લાપડીયો, લાંબોના પૂના, તથા નકામી થયેલી કાગળની પેગીઓનો આ પ્રમાણે નવા

કામળ બનાવવામાં ઉપયોગ કરી શકાય છે પણ આ બંને પરિણામથી કામળ ધણી જ હલકી બનેલી બને છે મહાદા અહરો વિગેરે થયે “નૂના ચોપડા કામળો છે કે” એવી ખૂબ ઘણાં સલામી હજી આમાંથી મોટા કામળો પડીકા વગેરે બાધવામાં વપરાય છે, અને આના કકડા તથા જડા કામળોમાંથી બીજા નવા કામળો બનાવવામાં આવે છે પણ આમાંથી બનેલા કામળો જડા જ હોય છે અગત્યવાળા કેટલાંકે કામળોથી બનેલા કામળો આ ધધી કરે છે પણ તેમની બનાવટ તદ્દન પ્રાથમિક પ્રકારની છે, અને તેઓ બનાવે છે પણ ચોપડાના જડા કામળો આ લોગો પણ કાંઈક વિશેષ સગવડ તથા વિશેષ માન મળે તો એ લોકો હાનના વસ્તુ તો ઉત્તમ કામળ બનાવી શકે તથા માઉન પેપર અને પ્લોટીંગની બનાવટ તો હલકા પ્રકારના માનામાંથી જ થાય છે દ્રવ્ય રીત આવડી નોંધાયે.

અમેરિકામાં, જગતમાંથી આજુસામા આવેલા ટાકડાની, સચાવતી બાલ કાગી નાખવામાં આવે છે, સાર પડી તેના બે કુના કકડા એક મોટા ગોળ કરવત વડે કરવામાં આવે છે, આમાંથી પા ભાગના કકડાની ચીપો કરી નાખીને ગધકના તંત્ર સાથે ભેળવી બીજાં નાખવામાં આવે છે આ લાગડા કકડા તેમાં નરમ લીલ જેના થઈ જાય છે સારવાદ તેમને ખૂબ દમારીને તેમાંથી પાણી કાઢી નાખવામાં આવે છે એટલે લાવાશ પડતા રંગના જડા પતરા જેવા તે થઈ જાય છે અને ગવડનાગો જથ્થો કહેવામાં આવે છે બાકીના પાણી ભાગના લાકડાના ગોળના પાણીના દમાણથી ફની વગીમાં નાખીને ભૂસુ, કરીને તેના માવો બનાવવામાં આવે છે અને પાણીમાં ભેળવી જુદી જુદી પરનાઓમાં ફેરવામાં આવે છે, એટલે અહરો કકડો ભાગ નિકળી જાય છે ત્યાર બાદ તેમાંથી ફરે જોતને કચરો ગાળી નાખીને તેને ફરવામાં આવે છે તે પછી પેના ગધકનાગો જથ્થાને આની સાથે, ભેળવામાં આવે છે આ ભેળવેલા મિશ્રણને ખૂબ દીપવામાં આવે છે, ગધકવાળો જથ્થો તેની ચીકાસ વધારે છે, અને નૂન રેમાંઓના ગુણ એક બીજાની સાથે મોટીને રહેનાનો હોય છે તેને પુષ્ટિ આપે છે કેટલાંકે ધરખાનાઓમાં આ ગધકનાગો જથ્થાને બદલે ચીંધરામાંથી બનાવેલો સાવો ભેળવામાં આવે છે, અને તે પણ એ જ કામ કરે છે.

આ ભેળવેલા માનને પછી ખૂબ હવાવીને વારનાર તેનું મિશ્રણ કરવામાં આવે છે તેનું રંગ રહેદ ફધ જેનું થઈ જાય છે આ માનને એક મોટા વાસણમાં એકઠો કરવામાં આવે છે આ વાસણમાં ઝીટ્ટી જળીનાળા કપડાથી રાખવા જડા ભૂગળાઓ, પ્રનાહીમાં જરાક પૂંખેલા, ર્યા કરે છે કપડામાં માવાનો એક થર વળગી જાય છે, અને પાણીનીતરી જાય છે બાકીનો માવો એક લાળી કામળ ઉપર લઈ જવામાં આવે છે આ માનને કેટલાંકે ભૂગળાઓ ઉપર ફેરવવામાં આવે છે તે વખતે વધારા પાણી દમારીને કાઢી નાખવામાં આવે છે, અને આ માનની લાળી પાતળી ચાદર બનવા માંડે છે બે ગરમ ભૂગળાઓની વચમાંથી દમાળી નિકળ્યા પછી આ-ચાદર બનાવવાના આધાર વિના એકબી રહી શકે તેની બને છે પછી બીજા બે ગરમ ભૂગળાઓ વચ્ચે આ ચાદરને લઈને તેમાં

સાચી પાલી સુધી નાખવામાં આવે છે કાગળની આ સુધી, આદરને પછી મુલાગી અને ચાગળની કચડાના અથા (કૅનેર) ઉપર ચાલવામાં આવે છે, અને તેથી તે સખ્ત, ચળ પ્તા, અને કાગળનું ચરણ ધારણ કરે છે જેમ વધારે ભૂખાઓ ઉપરથી આ વાગને ખસાર કરવામાં આવે છે, તથા તેના ઉપર વધારે દવાણુ લગાડવામાં આવે છે, તથા કૅનેર ઉપર વધારે વાર ગળવામાં આવે છે, તેમ તેમ કાગળ સારી જનનો મનનો જાય છે.

જોકે શિયાચ જીન પદાર્થોથી જનતા કાગળની રીત પણ ચળમચળ ઉપર સાંસી તેથી જ હોય છે ઉંચી જાતનો કાગળ મનાવવા માટે ચિંચરાના માના બજાર પડે છે દરેક જાતના નાનામાં કપડાના ચિંચામાંથી માવેા જની શકે છે આરે પ્રસાની માવેા આપવારે જોરીનથી તેમાંની દરેક જાતના અને દૂર કરવામાં આવે છે તે વીસપના ફેકારી નાના નાના છે કાખતા તરિક વધારાનો કાગળ સૂઝાઈ જાય છે ત્યારે સરેસથી બરેની એક નળીમાંથી તેને પમાડ વડામાં આવે છે તેથી તેમાંના ઝીણા ઝાણા પુગાઈ જાય છે, અને શાહી કાગળ ઉપર પ્રમરી જતી નથી જીન કાગળ જનાવવા માટે માવામાં રગ ઉમે નામાં આવે છે અથવા તે કાગળ જન્યા પછી પણ જગ ચગારી રકાય છે પણ કૅનેર ઉપર ચાલ્યા પહેલાં જગ નાખવેા નેકમે આ રીતે કાગળની મનાવડ ચાલે છે.

એકરે કાગળની જનાવડ મુજબ અધી નથી આચાકમ પણ અટપડુ નથી અને દિનમાં તેનો માવેા જનાવવાની ચીજે પણ છે તે માટે આ ઉપરોગી ઉદ્યોગ ન દહવે ઉનારને આપણા ધનિક ના ધ્યાન આપવું જોઈએ દિનમાં હાનમાં જે કાગળો મને છે તે પહેલી કાગળો આવે રપદમાં ઉતરી જો તેમાં છે, પણ તે પણ જ થોડા જાગમાં અને છે જે વધારે કાગળ પ્યો તે તેની જગ અપન આથ નળી વસપરપગથી કાગળનો વધેા જગાર લોકોને થોડુ સાચાકમ, અને મુધરેની રીતે ધીખરનામાં આવે તે જગર તેમજો મ થોડુ પછી અને કાગળના કોટું મિગ કાગળના પગ ઉભા થઈ શકે અમલાના જેવા મુજબાનના જે જે શદરેમાં વિગળીની મદદ મળી શકે તેમ છે, લા તથા તે આસ ધણા નાના કાગળનાઓ ઉભા થઈ શકે, અને હાથની જાગોનો માદર કાગળનો પુલકીયો પણ આ પ્રમાણમાં ખીની રહે.

દિનમાં પરેશથી આવતા તેમજ દિનમાં મનતા નાગોની રીમનના આગળીએ મુજબ છે

સાન	દિનના મને ના કાગળની કો	અમાન મથેનાની કો
૧૯૦૮	ર ૭૫૮૭૨૬૦	ર ૬૪૨૫૦૨૫
૧૯૦૯	ર ૭૬૮૧૬૮૫	ર ૧૦૦૦૨૫૨૫
૧૯૧૦	ર ૮૧૫૧૫૮૦	ર ૧૧૦૦૫૮૩૦
૧૯૧૧	ર ૮૧૦૪૪૮૦	ર ૧૧૬૧૧૬૨૦
૧૯૧૨	ર ૭૭૦૬૦૪૦	ર ૧૩૫૮૩૪૦૦

આમમુજબ ર ૧-૦-૦૦ એન, એમ રિપરીએન્ડ કંપની, મુલાઈ

આમ પરદેશી આવતા થયેના કાગળની અને પુસ્તકી લીખત ૧૯૧૩ ના માસમા પૂરા થતા વરમા તો ૧૪૪૫૫૦૫ હતી અને ૧૯૧૬ ના માસના પૂરા થતા વર્ષમા તેની ખર્ચત રૂ ૧૫૮૭૮૧૦ હતી આ ઉપરાંત કાગળ ગનાનના માટેના કેટલોકેક તૈયાર માનો પણ પરદેશથી આવે છે

આ બધામા દિનગીરીની વાત એટલી જ છે કે દિનના જગનોમા માવો બનાવી શકાય તેના ધણીયે પદાર્થો ગાય છે, તો પણ તેનો ઉપયોગ કનનામા આવતો નથી, અને કંગોડા રૂપિયાના કાગળ તથા માવો પ દેશથી આવે છે અસન તો ચીયગ રાત્રુ, ભુના દેરમ કે ટાટ એટલા જ માવો બનાવનામા હિન્દુમા વપરાતા હતા પરંતુ હમણા જગનખાતાયે પ્રયોગો કરના માથા છે તે ઉપરથી એમ સાબિત થયું છે કે કાગળ માટેના માવો, વામ, સનાદા, બેચ, અને સનાદ નામની ધામ, હીમાચલમા ઉગના રમુસ અને ફૂ નામના ઝાડ, વગેરેમાથી બનાવી શકાય તેમ છે આ ઉપરાંત અગર બનના રાસ અને તેમાની આકમાથી તો પહેલા નવરનો માવો બનાવી શકાય તેમ છે આખી દુનિયાના માવો બનાવનાના પદાર્થો કંગતા આ ચીજો સસ્તી પડે તેમ છે, એ નેમનો જગો પણ અખૂટ છે અલ્પસના નામ જ એકવા કદી ખુદે તેમ નથી આ ઉપરાંત એક બીજો પદાર્થ પણ હિન્દુમા છે હમણા હમણા તો પ્રયોગોદ્ધાર 'સિદ્ધ' થયું છે કે કપાસના જાના નીલા સામમાથી કાગળનો માવો બની શકે તેમ છે રૂનો પાક ઉતર્યા પછી દરરો આ મામ નકામા પડે છે તેની ઉગતુ હોય તે જ નામા તે ધણા જ સસ્તા પડે, અને દરરો નવો પાક થનો દોનાથી તે ખુદે પણ નહિ અમેરિકામા પણ લાકડા ખુરી પડવાનો ભય બનાવનામા આવે છે અને તેથી ત્યા પણ કપાસના સામનો ઉપયોગ કરના તરફ એનીયરીખાતાયે ખાન દોર્યું છે સુરતમા પણ નવસારી, બગચ, લાવનગર વગેરે સ્થળે રૂનો પાક પુલ્કળ છે બીજા દેશોની માફક અમેરિકામા કાગળ બનાવનાનો ઉદ્યોગ કેટલો આગળ વધ્યો છે એની કાલે જાખી આપના માટે ને ત્યાના કેટલાક વારખાનાઓમા આવતી પ્રતિષ્ઠાને લાન આપના માટે આ લેખની અન્દર એ ઉદ્યોગને વગતા ચિત્રો મુકવામા આવ્યા છે મનર ચિત્રો ભુદી ભુદી મિનોના છે આપણા દેશમા આના વારખાનાઓ ઉભાડનાની અગત્ય અનેક દરિમિદુઓથી બેનાની આપણે જરૂર છે કાર્ડ સિદ્ધિમિત્ર વેપારી તે સ્થળેથી આ અતિ ઉપયોગી ઉદ્યોગના વારખાના નહિ ઉભાડે ?

જીવ, જગત્ અને ઈશ્વર.

લેખક:-**શ્રી. મેતીલાલ જેઠાલાલ મહેતા.**

A Divine Life is not only possible, but the very aim of man in his evolution. A Divine Life means to live in the integral power of the spirit and that integral power does not consist as we can see, only of its possession of his infinite being, consciousness and delight in the repose of a featureless existence indifferent to or unaware of all activity but resides in the simultaneous possession of a transcendent and a cosmic existence and its perfect delight in both of its transcendence and its cosmic activity and therefore also in every individual activity and in all the grades of being. This simultaneous possession and delight are evident for without that the cosmos could not remain in existence for a moment. x x x x x

To break down the separateness of mind, life and body of which the separative ego sense is the knot, to open himself to and become one with the universal and the transcendent and in this new self-experience to develop the glories and powers of the spirit in his liberated being is the destiny of the human spirit. x x

And the rising of the individual to this height is the sign and promise of the elevation of the race of which the liberated individual must be not only the type, but the Chief assistant and instrument.

—Anuroendo Ghose

આપણે આપણી તરફ અને જગત તરફ જોઈએ તો એ ત્યારે આપણી પહેલા નજી તત્ત્વ નજરે પડે કે પહેલું શરીર, બીજું, તેમા સચાર કરતો પ્રાણ અને ત્રિજી મન કે જે પ્રાણને સમિત આપી કામે,લયાડ છે, પ્રાણ અને શરીર ઉપર સત્તા ચલાવી પોતાની શક્તિ એળખે છે પિસાળી સદી સુધીના વિચારો, સામ-સામત આ નવું તત્ત્વની દુશ્મની કમ્પુત કરે છે અને હું છે કે આ પ્રાણ તત્ત્વો શરીર માંથી થયા કે અથવા પ્રાણમાથી થયા છે અથવા ગુણોત્કાર પ્રમાણે તે ત્રણેનું સાથે જીવન થાય છે અત્યારસુધીનું આ તત્ત્વગાન

૧ Blatter ૨ Life ૩ Mind ૪ Evolution

ઈસવી ૧૯૧૮ સપ્ટેમ્બર ૩ ૧-૨-૦૦ જેન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુબાઈ

તે માન મનુષ્યના મનની કાંપના ઠંઠાપણ કે તેણે રાગીર અને પ્રાણની જ પરીક્ષા બતાવર
હી છે મનનુ ખરૂં ૨૪૩૫ મતમગ જાણ્યું નથી અને આત્મા જેનું તો કાંઈ તત્ત્વ જ નથી
જેનું માનના-મનાના આગ્રહ દરે છે તેથી સ્વાભાવિક રીતે જે વિચાર માય-સદ્કાર
આવે-જે માય-સ બતાવે તે જ સાચુ થી જે સાય-સ ન બતાવી શકે-જે સાય-સે નથી
ન કરી શકે-જેની માય-સો ખમર નથી તે મનુ જોડુ એમ માની બેસે છે મન કે જેની
પરીક્ષા સાય-સથી વળ રાક્ષી નથી તે કરે તે જોડુ એમ માને છે જેમ જેમ મનનું
સાય-સ આગળ વધે જશે અને મનની અનત રક્તિઓ જાણનામા અને અનુભવનામાં
આવશે તેમ તેમ મન ॥ અને મનની ઉપર જેવ મૂળ ખરા તત્ત્વોની ખમર પાશે તે
વખતે આત્મજ્ઞાન થશે અને મન વિચાર-મન જ્ઞાનનું મૂળ આત્મા છે એમ ખમર પડશે

અને જે રીતે વિચાર થો છે તેમાં મનની ઉપરના પણ તત્ત્વો છે એમ માની લીધું
છે તેનું ગણના આમરી પામે તે તત્ત્વોને સમજાવે તેનું ગણના હતું અને તેમાં બતાવે તત્ત્વો
ધણે અને અનુભવેલ હતા અને તે ॥ ઉપર આધાર રાખીએ છીએ જાણ્યું કે તે જે કહે
છે તે કહે ગણના અનુભવના લારી શાય જે એટલું જ નહી, પણ બીજી સદીના વિચાર-
ના સાધનો-સાય-સ રિગેરે-જે કે જુદી દિશામાં જામ કરે છે તો પણ-તે હંમેશા તત્ત્વો
ખુલા હતા જાય છે અને તેથી આમરા અનુભવને ધણો વધારે ટેકા મને છે તે વિચાર
દૃષ્ટિએ જીવ અને જગતો વિચાર કરતા એમ લાગે છે કે મન પ્રાણ બો શરીર ઉપર
એક ધણી મોગી મતા-ધણ્ય મોડુ તત્ત્વ હયાની ધરાવે છે કે જેને આધારે મન, પ્રાણ
અને શરીર માને છે અને જેની ઈશ્વર જેવ વસ્તુઓ એ ત્રણ બતાવે છે પુરાતન કાળની
વિચારપદ્ધતિમાં આત્મજ્ઞાન તે સર્વ જ્ઞાનનું મૂળ છે એમ મનાવુ હતુ અને તેકારા જીવ અને
જગતના મૂળતત્ત્વો સમજવામાં આવતા હતા જે આપણે માર બાલ દૃષ્ટિ જ રાખી
જોઈએ તો આત્મા માત્ર મન, પ્રાણ અને શરીરનું પરિણામ હોય તેમ દેખાને પણ જે આપણે
તે દૃષ્ટિએ અટક્યા નગર અતરદૃષ્ટિ ગણી-મનની ઉપર રહેલ તત્ત્વોને તેનું મૂળ સ્વરૂપ
ખુલ્લું કરના દષ્ટિએ તો જાણ્યું કે આત્મા સર્વ વસ્તુઓનો મુખ્ય આશ્રય છે વળી આત્માનું
ખરૂં ૨૪૩૫ મમજના મહેનત કરીએ- તેના કાર્યોની શુદ્ધ સ્વભાવનું મૂલ્યકરણ કરીએ તો તે
આપણા સૌના અસ્તિત્વનું તેમ જ સૌના સમગ્ર જીવનનું મૂળ આત્મા છે એમ સમજાશે
તે જ પરમ-આત્મા પરમાત્મા છે એમ અનુભવમાં આવશે તેનો ખરો સ્વભાવ ત્રણ
પ્રકારનો છે (૧) સત્ એટલે પોતાની હયાતી માટે જેને બીજા કોઈ તત્ત્વ ઉપર આધાર
નથી જે સૌનો આશ્રય છે પણ જે કોઈને આશ્રયે નથી (૨) ચિત્ત એટલે જેમાં જ્ઞાન
અને ક્રિયા બન્ને શક્તિઓ રહેલી છે અને (૩) આનંદ એટલે પોતાના સ્વરૂપના જ્ઞાનનો
આનંદ આ ત્રણે પ્રકારો સ્વભાવ એક વસ્તુમાં છે તે વસ્તુ સર્વ, સર્વ શક્તિમાન અધર
છે એ ત્રણે સ્વભાવનું એક-ગણ્ય કરી તેનો વિચાર સુખ સાચ એના હેતુથી અને તે
વસ્તુને સત્ ચિત્ત આનંદ-સન્નિદાનંદ કહીએ છીએ

છે સત્તત્ત્વ કાવ્ય ૩ ૧-૦-૦ એન એમ ત્રિપાવી એન કપની, મુબાઈ

મનુ સમિચાનન્દથી ઉત્પન્ન થાય છે તેમા લેય પામે છે તેનાથી જ છે એ સમિચાનન્દ જીવ-જગતની પર કે, અતીત છે જના જીવ અને જગતરૂપે મનુ દેખાય છે એ અને જગતમા રૂપી રહ્યા છતાં જીવ અને જગત રૂપે અતરે એ તે દેખ લાગી જાય તેથી પરિચિત થતા નથી છતાં દેહ કાળ અને વસ્તુરૂપે જાણાય છે તેની ઉત્તમ અતીત જનામા તે પદ્મજ કહેવાય છે અથવા, જમા કોઈ મિચા પહેલી વસ્તુ નથી એ કોઈ શ્વ તત્વ છે પણ જમા બધા રમતા એ જ વસ્તુને જતાવે કે અન્ય એટલે જ અન્ય નથી તેથી પદ્મ-અતીત જુદી-આલ ન હોવાથી જ કોઈ તેને શ્વ કહે છે અસ્તિ એટલે છે એમ માને તે આન્તિક કહેવાય જે ન-અસ્તિ-નથી એમ કહે તે નાન્તિક કહેવાય છે નાન્તિક પણ કહે છે કે તે તત્વ જુદીમા જાને તેનું નથી માટે નથી તે વસ્તુની મળતા અપાર આનન્દથી અને તેની સાથે રહેનાં તેના જ્ઞાનથી આપણે આપણુ તે મૂળ તત્ત્વ જાણી રહ્યાએ છીએ.

પણ જીવને જગતનો અનુભવ લે છે ત્યારે જગત સમિચાનન્દ એના આનન્દપ્રમણુ સ્વરૂપ હોના જના દુ ખમય અજ્ઞાનમય-નિરોધી સ્વભાવમા જગત છે તેથી મનુ જીવને આ મિય ધણો મુશ્કેલ થઈ પડે છે આપણે તેના કુદા જનામા આપી શકીએ કે જગત જીવ આનન્દ છે કપિત છે-મનુ કાર્ય છે નિરોધ-પણ તેની જીવને સતોષ થશે નહીં તેમા વળી બીજી મુશ્કેલી એ યોગે સમિચાનન્દનું એક સ્વપ્ન સ્વરૂપ દે ની તેને દુ ખમય અજ્ઞાનમય મનાની કે એની અતર માયા કાણ છે આપણે જાણ જુનામે થતા નથી તેથી આનન્દન પ્રમુ જો દુ ખમય જગત વચ્ચે થ સમય છે તે સમયને નહીં જગતને અનનન્દ-મિચા કહેવાથી જીવની મુશ્કેલી છે તેથી વધારે દેખાય છે તે સતમદ યોગ કે રત્ન છે પણ તે-એકદેલી છે જીવ જગત અને જીવ વચ્ચે રહેવા ધાટો સમય છે તેના આધ્યાત્મિક અનુભવ થઈ શકે છે અને જીવી દૃષ્ટિએ તે તત્ત્વ પતિ કરી અમારે અનુભવ કરીએ છીએ તે દૃષ્ટિએ જગત અને ઇશ્વર જીવ પ્રકારના સ્વભાવ જવાવે છે તેનું કારણ અને તે જ વચ્ચે રહેવા સમય છે તેનું કારણ મળી આવે છે જીવને પરચલના સ્વરૂપનો જ આનન્દના ક અનુભવ થાય છે તેતમા જીવ-જીવન અને જીવ-જગતન અને દુ ખમય અને અજ્ઞાનમય અનુભવ થાય છે તેની સામ્યતા અમને જણાઈ આવે છે જીવની નીચેની પરિણામી નિગ્રહાત્મક અપરા પ્રકૃતિ કે જેમા જીવ રહે છે તે ન-એ અને નીજ ઉત્તમ મળી પ્રમુતી આનન્દકાર પદ્મપ્રકૃતિ વચ્ચેની સાંજી અમને સ્પષ્ટ દેખાય છે જગત અને ઇશ્વર મને સ્વભાવ જીવમાં દેખાય છે અને જીવના ખરે જવાબ પંચુ સ્પષ્ટ થાય છે ઉત્તમ જ્ઞાન-તત્ત્વજ્ઞાનથી તે આવી મળે છે અને પદ્મપ્રકૃતિ જીવ, જગત અને જીવનું સમય સ્વરૂપ જણાઈ આવે છે તે સ્વરૂપ સમજવાથી જ મનુ વચ્ચેન પ્રભુમય જીવન થઈ શકે છે પુરૂષ પુરોહિતમ જીવી શકે છે.

પહેલાં તો જીવ અને જગત જેનાં આપણને બાહ્ય દૃષ્ટિએ દેખાય છે તેના જ બરાબર છે કે નહીં તેની આપણે તપાસ કરી જોઈએ એ પદ્મ દેખા કરના જતા એમ જણાય છે કે દસ્ય

પર્યાય જેવા સહુ દેખાય છે તેના સત્ય નથી દસ્ય પરત્ર છે કામ છે અને માત્ર કાર્યરૂપે સત્ય છે તેનું જાણેનું સ્વરૂપ નથી તેથી તે ખોટા છે, મિથ્યા છે એમ પણ નથી. તે કે પશુ તેનો આપરિ દ્રશ્યની દૃષ્ટિ ઉપર રહેતો છે. શરીર દસ્ય છે તે દ્રશ્યની દૃષ્ટિ અનુસાર બધાય છે. અને તે પ્રમાણે બધાતા આપણને જાનના પહેલુ દેખાય છે તેથી બાકીના બીજા તત્ત્વોનું મગ કારણ શરીર દોડુ બોધએ એમ આધિભૌતિક સાત્ત્વ (Materialist) નો મન છે પણ તે મન અપૂર્ણ છે અને તેથી ખોટા છે. શરીર અને આત્મા બંને વર્તુરરૂપે એક છે. જીવ, જગત અને પૃથ્વીર બધું બ્રહ્મમય છે બીજું કંઈ નથી સર્વ સંતુલિત દ્વ પ્રકાર આત્મા સતત નિશાળ તત્ત્વ છે શરીર તેની જ શક્તિનું પરિણામ છે તેની અનત શક્તિઓ કે જેથી તે પોતાનું સ્વરૂપ બહાર લાવે છે તેનું પરિણામ શરીર છે જેનું બકિનિમા બને છે તેનું જ સમષ્ટિમા બને છે.

પહેલા આ બાબતે સ્પષ્ટ દેખાતી નથી પરંતુ એમ જણાય છે કે શરીર પ્રાણથી બધાય છે અને પ્રાણમા કાર્ત્ત્વ જોય તેમ જણાવું નથી જેમ સુતેના માણસના પ્રાણ જમતાં છતાં કાર્ત્ત્વ ચોરી જાય તો ખમ પડતી નથી પણ પ્રાણની અદર મન રહેલું જ હોય છે તે ધીરે ધીરે ખુનું થતું જાય છે શરીર અને પ્રાણમાં જે અજ્ઞાન છે તે માત્ર જ્ઞાનનો નિરોધાન છે. શરીર અને પ્રાણ હોય ત્યાં મન નથી, ચેતન નથી, જ્ઞાન નથી એવું જોનાની આપણને ખોટી ટેવ પડેલી છે મનુષ્ય દૃષ્ટિ તે કાર્ત્ત્વરૂપની સાચી દૃષ્ટિ નથી તેનાથી નીચા અને ઉચા દૃષ્ટિનિકુઓ છે. આપણા પોતામા પણ કેટલું કેટલું જ્ઞાન રહેતું છે કે જે આપણે મુર્તા હોઇએ ત્રિએત્યાર જેમ કામ કરે છે તેમ કેટલુંક અદમ્ય રીતે પણ કામ કરે છે કે જેની આપણને ખબર નથી તેથી શરીર અને પ્રાણવાળા વૃક્ષમા અને પશુ-જનનમા મન દેખાતું નથી તેમજ તે તેમા રહેલું હોય છે અને તે છુટું થઈ ધીરે ધીરે મનુષ્ય જેના ઉચ્ચ જ્ઞાનમા સ્પષ્ટ રીતે બહાર આવે છે તે મન સૌગા એક જ છે પણ કાર્યમા તેનું પ્રમગનતર થાય છે તેથી શરીર તે માત્ર દસ્ય નથી પણ ચેતનમય-જ્ઞાનમય દ્રશ્ય દસ્ય છે સત્ ચિત્ આન દસ્યમા ચિત્તનું સત્ છે માત્ર રચૂન શરીર હોય તેના પથ્થર પિંગેરમા ચેતન-મન ન દેખાતાં તો પણ રહેલું હોય છે અને પહેલાં વૃક્ષમાં પત્રી પત્રુમા તે પત્રી મનુષ્યમા તે સ્પષ્ટ થાય છે આ પ્રમાણે સમષ્ટિ દૃષ્ટિએ જોના જગત જ્ઞાનમય-ચેતનમય પ્રજાનું જ શરીર છે.

જે કારણને લીધે જડ પર્યાયમા ચિત્ત નથી એમ મનાય છે તે જ કારણને લીધે પથ્થર જેના જડ પદાર્થમા પ્રાણ પણ નથી એમ મનાય છે પણ હવે સાવ-સતી મદદથી આપણે જડ પર્યાયમા પ્રાણની હયાતી માનવી પડે છે વૃક્ષમા આપણા જેના જ જ્ઞાનનુઓ છે મનુષ્યમા અને વૃક્ષમા એટલો જ ફેર છે કે મનુષ્યમા પ્રાણની સાથે મન વધારે સ્પષ્ટ હોનાથી મનુષ્યમા તેના માનસિક પ્રતિબિંબિ થાય છે અને વૃક્ષમા ચતા નથી કારણ કે વૃક્ષમા મનુષ્યના જેવું મન નથી અથવા મન છે તો તે સ્પષ્ટ નથી અને તે પ્રાણની ક્રિયામા એકામ ચર્મગ્રેસ દોવાથી મનુષ્યના મન જેવું સ્વંતર નથી પશુમા વધારે છુટું થઈ મનુષ્યમા તે સ્પષ્ટ જણાય છે આપણને હવે પછી કદાચ એકીસમી સર્વ પહેલાં સાવ-સત્ ખાતરી કરી આપણે કે

માનુ અને પશુઓમાં પણ પાણી રહેતું છે પણ જેમ વૃક્ષ અને પશુમાં મન ન્તાસ્પષ્ટ નથી તેમ પશુઓમાં પ્રાણી છતાં સ્પષ્ટ નથી આ ઉપરથી જાણીએ કે પ્રાણીની ઉપર અને તેની સાથે ચિત્ત રહેલ હોય છે પશુઓમાં તે ચિત્ત પશુઓના નિયમ પ્રમાણે રહેતું જણાય છે નૃક્ષમાં જ્ઞાના નિયમ પ્રમાણે પશુમાં તે પ્રમાણે પ્રાણી જેવું, અને મનુષ્યમાં તે ચિત્ત મન જેવું દેખાય છે ખરીરીતે તો બધામાં તે ચિત્ત રહેતું છે આપણે મનુષ્ય સુધી જ ચિત્તની પરિચા કરી પણ મનની ઉપર પણ ચિત્તના સ્થાન છે મનની ઉપરના તત્ત્વો વિજ્ઞાન-આત્મ-વિગોના જગતે પ્રખ્યાત થાય છે ત્યારે ચિત્તની તે હિન્દી દલામાં પ્રાણી પણ તે સ્થાનને અનુભવી પણ સ્વપ્નન છનન આપે છે

આ પ્રમાણે શરીર અને પ્રાણી એ બે જગતમાં પણ મોટા તત્ત્વો છે તેની આપણે પરિક્ષા કરી અને શરીર જેમ ચિત્તનું રૂપ છે તેમ પ્રાણી તે જ ચિત્તની શક્તિ છે વળી તે શક્તિની સાથે જ જ્ઞાન રહેતું છે તે જ્ઞાન જ્યારે માત્ર ક્રિયામાં એકાગ્ર થઈ ગયે ત્યારે તે ત્યારે પોતે પોતાને જુની બાંધ છે હવે મન થી છે તે આપણે જોઈએ મન પણ તે જ ચિત્તની એક દલા છે પ્રાણી કે જો ક્રિયા કરે છે તેની અંદર રહેતું મન મહાત્મ પડ છે અને જે જુદું છે, જે કરે છે અને જે કરવાની હક્ક કરે છે તે મિતે ચિત્ત વિચાર કરી, સમજીને જાને નિયમમાં આવે છે પ્રાણી કે જે ખમર આવે છે તે જો ચિત્ત જરામ આવે છે તે મન રહેતું છે ચિત્તની જ્ઞાનશક્તિ કે જે નિશ્ચય કરે છે તે શુદ્ધિ (Intelligence) કહેવાય છે અને ચિત્તની જે ક્રિયાશક્તિ છે તે હક્ક (Will) કહેવાય છે આ બધી નવી ચના નથી મધ્ય તત્ત્વો દરેક વસ્તુમાં રહેતા છે આપણા આપણી મહાનમાં મહાન મનુષ્યો પણ જોવામાં આવે છે પણ જે રીતે તે આપણામાં કામ કરે છે તે જોના સમષ્ટિ મન, સમષ્ટિ શુદ્ધિ, ને સમષ્ટિ હક્ક વિશે હોય નહીં એવો ભાસ થાય છે અને જણે કે તે મનુષ્ય અને પશુમાં જ આવીને વાલી જતા હોય તેવો દેખાવ થાય છે નિરક્ષિમાની યદ જગતની બરાબર પરિક્ષા કરીએ તો જણાશે કે મધ્ય તત્ત્વો આપણામાં આપણાં થાય છે તો તે જે શક્તિથી આપણે મન્યા તેમાં મૂળથી જ એ દેવા જોઈએ જમ સમષ્ટિ શરીર અને સમષ્ટિ પ્રાણીને અનુભવ થાય છે તેમ સમષ્ટિ મનનો પણ અનુભવ થઈ રોકે છે

પણ આ સસ વિચારમાં જ નહીં પણ અનુભવમાં લેવામાં આવે પડે તો પ્રાણ અને શરીરની અંદર રહેલી મનની ક્રિયાઓની ઉપર જે જોઈએ, તેની ર આધિકારિક-જ્ઞા-વાદીઓ જેટલું જ સસ મળતે અને કહેતું પાછું કે શરીર ચેતન છે આ પ્રાણ અને મન તેમાંથી નીકળ્યા છે અથવા પ્રાણ જ સત્ય છે અને શરીર અને મન તેના નીચા અને હવા પરિણામ છે મનનું નિરીક્ષણ કરતાં પણ જણાય છે કે તેમાં પણ પાણી સ્પષ્ટ છે પડે તો પશુઓમાં રહેતું મન પશુઓના પાંખે આધારે જ-તર દેખાણ હવે પછી પશુમાં કાપને માટે જતા છુટ્ટ એવું જણાય છે અને મનુષ્યમાં વધારે પકડ એવું લાગે છે, મનની ઉપરના વિજ્ઞાન ક્ષેત્રમાં પણ મન કાઢી રાખતું યદ રહે છે અને તે-રંગાએ આપણે

મહોત્તરી રાખીએ છીએ એટલું જ નહીં પણ તે વિજ્ઞાન દશાપકન થયે આપણે જ્ઞાન અને દિગ્દર્શન શક્તિના ખરા સ્વરૂપનો અનુભવ હવે રાખીએ છીએ તે વિજ્ઞાન મન સામાન્ય મનને નહીં જ્ઞાન અને નહીં શક્તિઓ આપે છે જેમ મનુષ્ય જીવ, ચરીત્ર અને પ્રાણનાળા નીચેના જીવનમાંથી યજ્ઞતા યજ્ઞતા મનમા સ્થિતિ કરી પ્રાણ અને શરીરને-મનને ઉપયોગમાં આપે તેના ખતાવે છે તેમ તે જ જીવ વિજ્ઞાન મનમા જીવ મન, પ્રાણ અને ચરીરને તાણે કરી તેને નેત્રી રાખીએ આપી નવો ઉત્તમ આનંદ હવે રહે છે આ વિજ્ઞાન મનને અમે વિજ્ઞાન (Super-moment) નામ આપેલ છે નિમાન, મનને પોતાનો સ્વતંત્ર અનુભવ આપે છે અને સહ જણાવે છે તેનામા માને સ્વતંત્ર બતાવવાની શક્તિ છે પણ મનના પોતાના ક્ષેત્રથી ઉપર વિજ્ઞાનનું પોતાનું જીવન નાન અને સ્વતંત્ર રાખિવાળું ક્ષેત્ર છે કે જ્યાં જીવને ચર્ચાના પ્રાપ્ત થાય છે તે દશામા કૃષ્ણની સર્વજ્ઞતા અને સર્વશક્તિમત્તાનો અનુભવ થાય છે અને ત્યાં સ્થિતિ કરી ગહેવા જેટલી લાયકોત આપે ત્યારે એકાં પ્રાપ્ત થાય છે તે વિજ્ઞાન સર્વ વસ્તુઓમા સર્વ જાયે રહેલું હોય છે પણ તેનું મૂળ મનની ઉપરના ક્ષેત્રમા છે ત્યાં તે સ્વતંત્ર રીતે પરિપૂર્ણ અને સ્થામા અનુભવમા આપે છે

વિજ્ઞાનનું તેજ આપણા મન ઉપર પડે છે ત્યારે જ ખગ સત્યનું-આત્માનું જ્ઞાન થાય છે પહેલાં તે જ્ઞાનના કિરણો દેખાય છે તેના છુટક અનુભવ થાય છે અને મનુષ્યના સ્વાભાવિક જીવનથી ઉચ્ચ પ્રકારનું જીવન હોય તેના સંદેશ ત્યાંથી મળતા રહે છે આપણે તે વિજ્ઞાનનામા આપણું જીવન ઉચ્ચ પ્રકારનું કરી રાખીએ છીએ, અને તે ઉચ્ચ જીવન આપણું સ્વાભાવિક જીવન કરી રાખીએ છીએ ત્યારે જ આપણને ખગર પડે છે કે જ્યાં દશામા ને અંધા જન્મમા આત્મા જ આપણું ખરૂં સ્વરૂપ હતું અને છે અને જાળીના બીજ નીચેના તત્વમા અતવત્ત પરિણામી ક્રિયાઓ તેને આધારે થતી હતી નીચેના તત્વોમા ઉતરતા પ્રકારનું જ્ઞાન હોય છે શક્તિ કમ હોય છે અને સુખ પણ તેથી હનુટ હોય છે વિજ્ઞાન ઉપર આત્મા છે કે જે આપણું ખરૂં સ્વરૂપ છે તેનો તે વખતે અનુભવ થાય છે તે આત્મા સ્વતંત્ર, સત્, સર્વજ્ઞ, સર્વ શક્તિમાન સુખરસપ દેશ, કાળ અને વસ્તુથી અપરિચિત જણાય છે જેને પોતાના જીવન માટે પ્રાણ અને શરીર ઉપર આધાર નથી, જેને પોતાના જ્ઞાન માટે મન અને દિગ્દર્શન જોની જરૂર નથી, જેને પોતાના આનંદ માટે વસ્તુઓના બાહ્ય સ્પર્શની કરકાર નથી તે જ તત્વને આપણા, આર્થદેશના તત્વવેત્તાઓ આત્મા કહે છે તે આત્મા આપણા સર્વમા એક છે આપણે અનેક થવા છતાં તે અનેક થતો નથી પણ સર્વ જોડ જ રહે છે તે દેશ, કાળ, અને વસ્તુઓમા જ્યાં છે નામ, રૂપ, વિચાર શક્તિ ઇત્યાદિ વિગેરે સર્વમા છે, સર્વ છેને સર્વ શક્તિમાન છે વ્યક્તિમા પણ તે છે સમક્ષિમા પણ તે છે, જાણેથી અતીત શુદ્ધ મત્ત પણ તે છે અનેક રૂપે થવા છતાં એકરૂપે તે મટતો નથી એકરૂપે રહીને અનેક રૂપ વર્ધી રાકે છે, તે જ સાચામા સાચું સત્ય છે કે જેનો મરાગર અનુભવ થાય જેના સમગ્ર સ્વરૂપનું જ્ઞાન, થાય તે.

જાણી ન જાણ્યું તેણે આ જગતના કાઈ રહેતું નથી કોણ કે તે સર્વ છે સહિત વિદ્યોતે સર્વ વિજાતમ.

પણ તેણે સમગ્ર સ્વરૂપ માન મનની ઉપર રહેતું વિજાતથી જ જાણી લાગ્યું છે પહેલાં તે વસ્તુ આપણો જ આ મા હોય તેમ લાગે છે પણ તે જ આત્મા મનના જે એમ જમગ પડે છે અને તે બધી વસ્તુઓનું ઉપાદાન કારણ અને નિમિત્ત કારણ છે એમ જમગ પડે છે બધી વસ્તુઓની ઉપસ્થિતિ, ટિથિતિ અને લક્ષ્ય તે જ મૂળ છે એમ જણાય છે તેથી આત્માનું સર્વભૂતેષુ સર્વભૂતાનિ જાનનિ-પોતાનૈ બધામા અને બધાં પોતામા 'લુએ ડે હેન' બધી વસ્તુઓમા એટલું જ નહીં પણ બધા કાયોમા પણ પોતાની નકલ નો 'લખા' છે સત્, ચિત્ અને આત્મ-ઈશ્વર, જગત અને જગત રૂપે પ્રગટ થયેલ લાગે છે જના તેથી ઉત્પદ્ય અતીત થઈ રહેતું પણ જગત છે ઉપનિષત કહે છે જાતમા જમગ સર્વાનિ મૂતાનિ આત્મા જ સર્વ બ્રહ્મ થયેલ છે તે સ્વતંત્ર છે એટલું થઈ ગયું થાય છે અને થયાનું છે તે તેણે જ રૂપ છે મનને આવી મેં મુગી પડે છે તે એ છે કે તે ઇશ્વર અને જગતના અભાવની સામ્યતા કરી રાકતું નથી અને આધ્યાત્મિક માર્ગમા પણ જગતનું ખાસ સ્વરૂપ તત્ત્વ જોગાબી સમુદાય નથી કાણ કે જગત સ્વતંત્ર છે, અતંત છે સર્વ છે અને જગત કે જે તેણે જ રૂપ છે તેમા આપણને પહેલો અનુભવ નેના જગત-ધર્મી, લુદા રીતિ, મન, અહરવાણો માત્રમ પડે છે ઇશ્વર સર્વ છે, જગત પણ છે ઇશ્વર સર્વ સ્મિતમા છે, જગત સ્મિતમા છે ઇશ્વરનો આનંદ જગત છે જગત પોતાના આનંદ માટે પ્રગટ છે એટલું જ નહીં પણ જગત કાલ મુખી કલ્ય કુખી અને કલ્ય એમાંથી કાઈ ન હોય તેથી જણ પ્રગટની દશા બોમવતો જોવામા આવે છે તેની મનુષ્ય સ્વાભાવિક રીતે એમ માને છે કે જગત અને જગતના સ્વરૂપ મિશ્ર છે તે જગતના રૂપે જગત-ઇશ્વરનું સ્વરૂપ જાણી જાણે છે, માયામય છે તે સ્વતંત્ર છે તેથી ઇશ્વરને જ સાચો માની જગતના મુખી-જગત છોડી-જગત છોડી, સન્ધાસ બધું, જગત પુરી કરવા તરફ મનુષ્ય સ્વાભાવિક રીતે બેસાય છે.

પણ આમાં 'અનુભવ' એવો છે કે એમ પશુજનની ઉચ્ચ પ્રકારનું તેનાથી જગતનું મનુષ્યજનનું જોગતી રાકાય છે તેમ મનુષ્યજનની ઉચ્ચ પ્રકારનું સ્વતંત્ર પ્રત્યક્ષજનનું પણ જગતમા રીતે જોગતી રાકાય છે એટલું જ નહીં પણ તે જગત પ્રાપ્ત કરતું તે જ બધા મનુષ્ય જગતનો મુખ્ય હેતુ છે પ્રત્યક્ષ જગત એટલે જગતની સમગ્ર સતિ પ્રાપ્ત કરવી-ઇશ્વરનું બધું ઈશ્વર્ય જોગતી જગત ઉત્પદ્ય કરતું જોગતો સત્ ચિત્ આનંદના રાગ સ્વરૂપ કે જે જગત નગ્દ બેદરકાર હોય, જેને જગતના કાયેલું જાણ ન હોય તેના રાગ સ્વરૂપનો અનુભવ લેવો તેણે નામ ઈશ્વર નથી તેના નિર્મલ સમુદાય, ક્રિયાત્મક અને અક્રિયાત્મક મનને સ્વરૂપ બેદર જગત અને ઇશ્વર જગત-સ્વરૂપે એક હોવાથી જગતનો સમગ્ર ભાવે અનુભવ કરવો જોગતો.

તેના શાત રસપની શાનિ ઉપરાંત તેના ક્રિયાત્મક રસપનો એટલે જીવ અને જાતનો આનંદ પણ સાથે લેવો. નેષ્ટએ આ પ્રમાણે સર્વ પ્રકારથી આનંદ લેવો તે જ જીવનનું સ્વરૂપ છે તેનું હોય તો જીવ અને જગત એટલું પણ નથી રોકે નહીં જારે હવે પ્રશ્ન એ છે કે મનુષ્યને તે આનંદ મળી શકે કે નહીં? મનુષ્યની કંપનામાં નહિ પણ તેના ખર્ચ અનુભવમાં આવી શકે કે નહીં? સમ્યક્દાન-દાના સાથે રસપનો આનંદ તો આહીના ઘણા ધર્મસ્થિત અને જ્ઞાનીઓને મળી શક્યા છે પણ તેની અમર ક્રિયાનો આનંદ પણ મનુષ્યને મળી શકે કે નહીં તેની હવે આપણે નવાસ કરીએ.

મુખ્ય મુશ્કેલી એ છે કે મનની ઉપર તરત નહીં તત્ત્વ વિજ્ઞાન છે કે જે પ્રભુની ચિત્ત શક્તિ છે અને જે અનેકરૂપમાં એકત્વનો અનુભવ આપી રહે છે તેનું આપણે જરાનરજાન મનુષ્યને જોઈએ જેમ મન અનુભવમાં આવી નહીં છે તેમ વિજ્ઞાન પણ અનુભવમાં આવી શકે છે વિજ્ઞાન અનંતવાળી વસ્તુઓની અનંતતા જોઈ રહે છે જીવ રસપમાં જગત અને દૈનિક સ્વરૂપ દેખી શકે છે અનેક ધર્મજ્ઞો એક ધર્મજ્ઞો અનુભવે છે, તે જાણી શકે છે મનની વૃત્તિઓ કે જે અનેક પ્રકારનો ભેદ કરે છે તેની પાછળ રહેલ વિજ્ઞાન અભેદ અનુભવ આપી શકે છે જેમાંથી મરણ સ્વરૂપ જીવ અને જગતની અમરતા નાની શકે છે મનને જે સુખદુઃખ વિશે જણાય છે તેમાં પણ અખંડ આનંદની વ્યાપ્તિ અનુભવી શકે છે જે મનુષ્ય આ વિજ્ઞાન-તત્ત્વને જાણી તેની શક્તિ મેળવી શકે એટલું જ નહીં પણ જેમ મનોમય ચર્ચિત્વ છે તેમ વિજ્ઞાનમય ચર્ચ જાય તો તેની બધી મુશ્કેલી મટી શકે પણ જે તેનાથી વિજ્ઞાનતત્ત્વ જાણી અનુભવી ન શકાય-વિજ્ઞાનના પ્રાપ્ત ન થઈ શકે તો ઉત્કૃષ્ટ જીવન માટે તેના બધા પ્રયાસ નિષ્ફળ થાય અને મનુષ્યજીવનથી ઉત્કૃષ્ટ જીવન છે જ નહીં એમ ગ્રહેડું પડે તેમ હોય તો તેને સુખ દુઃખના દ્વંદ્વોમાં નિરંતર ભટકવું પડે, અપૂર્ણ અવસ્થામાં જ રહેવું પડે અને પ્રભુએ જીવ અને જગત શા માટે રચ્યા તેના હેતુ જરૂર નહીં, અને તેથી જીવ તત્ત્વ નષ્ટ થવું જોઈએ એટલે કે જગતમાં જીવો ઉત્પન્ન થયા જ જોઈએ નહિ.

આ બાબત જરાજર સમજવી હોય તો સતચિત્ત, આનંદ પ્રભુએ પોતાની ચિત્ત શક્તિથી એટલે વિજ્ઞાનદ્વારા આ જગત કેવી રીતે રચ્યું અને તે શક્તિ નથી તેમાં કેવી ક્રિયા કરે છે તે સમજવું જોઈએ પહેલું આપણને જણાય છે કે જગતની બધી વસ્તુઓમાં સત્-આત્મા છે, અને દરેક નામરૂપવાળી વસ્તુઓની પાછળ તે સતત સમય સ્વરૂપ રહેલું હોય છે નાના પ્રકારમાં વિભાગોમાં પણ તેના વિભાગ થતો નથી બીજું, આપણને દરેક વસ્તુમાં ચિત્ત જણાય છે કે જે દરેક વસ્તુના કાર્યદાને અનુસરી તેના જેવું દેખાય છે તે ચિત્ત શક્તિ આજમાં અણધારી મહાનમાં મહાન વસ્તુઓમાં ગ્રહેલી છે દરેક વસ્તુની હૃદયમાં હુપાઈ રહી દરેક વસ્તુને જન્મ આપે છે, રિયનિ આપે છે, એકત્વમાં એકત્વ કરે છે અને અનેકત્વમાંથી એકત્વ કરે છે જગતની બધી વસ્તુઓની અને બધા કર્મની સામ્યતા કરે છે આપણે સ્પષ્ટ જગતનો મનેશ

પહેલો અનુભવ સાચો, માની એમ છીએ તે છોડવો જોઈએ મન અને પ્રાણનો અનુભવ પણ ઉપલબ્ધો નથી પહેલાં મને, પ્રાણ અને શરીરમાં આત્મા અને વિજ્ઞાન વગરના હોય તેવો દેખાવ થાય છે તે અનુભવ સાચો નથી શરીર અથવા સ્વપ્ન પદાર્થ પડેલાં ઉત્પન્ન થયા નથી પણ ઉત્પન્ન થઈ પડેલાં છે તેથી મન, પ્રાણ અને શરીરનો પહેલો અનુભવ સાચો નથી મન, પ્રાણ અને શરીરની ઉપર ધણા ઉચ્ચ તત્વો રહેલા છે એમ વેદથી અને અનુભવથી જણાય છે કે જે તત્વોના જ્ઞાનનો આધાર મન, પ્રાણ અને શરીર નથી પણ જેને આધારે મન, પ્રાણ અને શરીર આવે છે વળી મન, પ્રાણ અને શરીરનાં જા મનુષ્ય જ્ઞાનમાં જ મનની ઉપર વિજ્ઞાન અને સત્ ચિત્ આનન્દ (આત્મા) રહેલ હોવાથી મનની ઉપરના ક્ષેત્રમાં મનુષ્ય નહીં ત્યારે જ તેનું જ્ઞાન પ્રમુખ થઈ શકે-ત્યારે જ પુરુષ પુરુષોત્તમ થઈ શકે છે.

આ ઉત્તરોત્તર ક્ષેત્રો જ્ઞાન પ્રકારના તરતથી ગુણો રહેવા છે તે સાત જગતના તત્ત્વો ૭૧ જગત અને ઇશ્વરનો પ્રમાણ થઈ શકે છે પહેલાં ત્રણ તરત સ્વપ્ન છે તે સત્ ચિત્ અને આનન્દ છે કે જેમાં અતત જ્ઞાન અતત જ્ઞાન અને અખંડ આનન્દ રહેવા છે પૂર્ણ અનુભવ થયે જણાય છે કે જગતની દરેક વસ્તુ તેનાથી ઉત્પન્ન થઈ છે તેથી સંવિદ્યાનન્દનો અનુભવ થાય છે ત્યારે પોતાને નિષ્કામ અને બધાને પોતામાં જોઈ શકે છે અને સર્વત્ર થાય છે આપણો અભાર ફરી જાય છે ને પ્રજ્વલવારને પ્રાપ્ત થઈ સાધમ્ય પ્રકૃતિ મળે છે સત્ ચિત્ આનન્દ એ ત્રણ તરત સુધી ઉત્પત્તિ નથી અને નારા પણ નથી કારણ કે તે તરત પૂર્ણ સ્વપ્ન છે જીવ અને જગતની ઉત્પત્તિ અને લય થાય છે તેથી તે ઉત્પત્તિ થતી વખતે જ જીવ જીવ વચ્ચે અથવા જીવ જગત વચ્ચે અથવા જીવ જગત ને ઇશ્વર વચ્ચે કાષ્ઠ પણ પ્રાર્થના મનન થોને તેનું તરત તેની સાથે જ ઉત્તર થઈ જોઈએ તે તરત વિજ્ઞાન છે સત્ ચિત્ આનન્દના મૂલ સ્વરૂપમાં સ્વપ્ન થયા સીવાય તેનું ચિત્ એક જ હોવા વગર એકમાથી અનેક રૂપ ને છે એટલે કે ચિત્ પોતે મે પ્રમાણ થાય છે તેથી સત્ ચિત્ આનન્દ આગળ અને રાખી, જીવ જગતના અન્યેન્ય સ્વરૂપ માટે વ્યાપકારિ જે પણ ઉત્પન્ન કરી ચિત્ અથવા વિજ્ઞાનથી જ બધી વસ્તુઓની ઉત્પત્તિ થઈ છે પોતાની અસ્તિત્વથી તે જ્ઞાન અને ક્રિયારૂપ થઈ પોતે જ જ્ઞાન થઈ પોતે જ ક્રિયા થઈ પોતે જ પ્રકૃતિ હોવા વગર પ્રકૃતિ થઈ જેમ ખીંચી ગંભીર રહેલ હોય બહાર આવે છે તેમ સંવિદ્યાનન્દમાં રહેલ જીવ અને જગત ચિત્તને બહાર આવે છે ચિત્તની ક્ષેત્રો બહાર અનુભવ થાય છે, ત્યારે ચિત્તનો સ્વભાવ મે પ્રમાણ લાગે છે પોતે એકમાથી અનેક રૂપ લઈ અનેકમાં એક રૂપે આનન્દ લે છે એટલું જ નહીં પણ અનેક રૂપમાં પણ દરેક એક રૂપને પણ સ્વપ્ન કરી તેને સમજીને દરેકનો સ્વભાવ આનન્દ લે છે, ચિત્તના આ ખીંચી સ્વભાવથી દરેક જીવને સ્વપ્ન જીવન મળે છે જ્યાં પહેલો સ્વભાવ પણ તે જ ચિત્તો હોવાથી જીવ જીવ વચ્ચે અથવા જીવ જગત વચ્ચે વાસ્તવિક ભેદ થઈ શકતો નથી સંવિદ્યાનન્દનું પણ તે જ ચિત્ત હોવાથી જીવ જગત અને ઇશ્વર સ્વે સ્વતંત્ર ભેદ થઈ શકતો.

નથી કાણ કે ત્યાં પણ પોતાને બવામા અને બધાને પોતામા જોવાનો ધર્મ રહેતો છે ચિત્તના સ્વભાવને વિચારનું છે તે ચોથું તરન છે મન પ્રાણ અને શરીરના નીચના ત્રણ તરનો મન-ક નથી પણ તે ચિત્તના બીજા સ્વભાવનું પરિણામ છે એટલે કે સત્મા-એક રૂપમા અને એ આનંદ લેવા માટે ચિત્ પોતાની ક્રિયા ક્રિતથી મન પ્રાણ અને શરીર એ બહાર આવે છે મન, પ્રાણ અને શરીરમા ઉતરે તે શક્તિ અનેક રૂપે આનંદ લેવા માટે મન, પ્રાણ અને શરીરને મુખ્ય ગણી આગળ કરે છે ત્યારે જ જીવ-જીવ વચ્ચે ભેદ થાય છે, ત્યારે જ જ્ઞાન ક્રિયા અને જ્ઞાનનો ભેદ થાય છે અને તે બેથી જ એટલે મન પ્રાણ અને શરીરને સ્વતંત્ર જોવા કરી દશ્યકોગિને આનંદ ચિત્ લે છે આ નિસ્તુલ્યિતિ વિશ્વમા નિત્યસિદ્ધ હોવાથી મન, પ્રાણ અને શરીર એ ત્રણ તરવ પણ ઉપન થયા જ બેઠાએ ટુકામા જીવ, જગત અને ધિર એ એક વસ્તુ છે અને પોતાના આનંદ માટે સાત પ્રકારમા જાય છે તેને વેદમા સાન નદીના પ્રનાહ કહે છે અથવા સાન લો- પણ કહે છે તે નીચે પ્રમાણે છે —

તરન-નોંડ

તરન-લોઠ

૧ સત-સત્યનોંડ

૫ મન-તરનોંડ

૨ ચિત-તપોનોંડ

૬ પ્રાણ-જીવનોંડ

૩ આનંદ-જનલોઠ

૭ શરીર-બૂનોંડ

૪ વિચાર-મહનોંડ

પુરાણમા તે તો માત્ર સપ્તિઓ પણ કહે છે સમજીને માટે સાત રીતે મતાવે છે જોકે ખરી રીતે તે સાત લોક સમિધાનન્દના જુદા જુદા દષ્ટિમિદુઓ છે અને સમિધાનન્દનું સમગ્ર સ્વરૂપ છે એ તો પ્રાણ છે કે બે છે તે અનિત્ય છે અને જ સ્થાયી નથી એ જીવનું શરીર જગતમાં શરીરનો ભાગ છે જીવનો પ્રાણ જગતના પ્રાણની ક્રિયા છે જીવનું મન જગતના મનમાં આવે છે ત્યારે એની કઈ સત્તા છે કે જે નિત્ય અભેદમાં અનિત્ય ભેદ અતાવ્યા કરે છે ચિત્તમા એ એની શક્તિ રહેતી છે કે જે પોતે તૈયાર કરેલ નામરૂપવાળી વસ્તુઓમા તત્ત્વકાર થઈ તેના આનંદમા પોતે પોતાને જોઈ બેસતું હોય તેનું દેખાય છે આ સમિધાનન્દનો ચિત્તની ક્રિયા શક્તિ છે વેદાતમા તેને તપ કહે છે પોતાના મનથી પોતાના મનરૂપના આલેખપદમાટે અનેક રૂપે આનંદ લેવા મન પ્રાણ અને શરીરમા તે ચિત્ત એટલું બધું એકાગ્ર થઈ જાય છે કે તે પોતાનું બધું જ્ઞાન પોતાની ક્રિયાની પાછળ રાખે છે અને પોતાની બાહ્ય ક્રિયાને પ્રવાન રાખી પોતાના જ્ઞાનને ગૌણ કરી રાખે છે મૂળ સમિધાનન્દ (આત્મા) અને વિચાર તે તો પોતાના સાચા સ્વરૂપમા પાછળ જોવાને તેના જ રહે છે પણ ચિત્તની બાહ્ય ક્રિયાને તેને તેનું જ્ઞાન રહેતું નથી જાના સર્વ કાળમા તે બાહ્ય ક્રિયા પણ સમિધાનન્દથી જીવે છે તેનાથી જ આવે છે દેહથી જ દશ્ય નબે છે માત્ર દશ્ય કોગિમાં દશ્યના દષ્ટિમિદુથી જોનાથી જીવ, જગત અને ધિર વચ્ચે ભેદ દેખાય છે આ દષ્ટિને અજ્ઞાન કહે છે કે જેમા આપણે સ્વીએ છીએ તે માત્ર આપણા અસ સમિધાનન્દ

કનાપિનો કેકારન રૂ ૨-૦-૦ એન એમ. ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુબાઈ.

વરૂપનું અજ્ઞાન છે. આપણને સાગે છે કે આપણે સરી માં રહીએ છીએ-મનના રહેનારથી. પ્રાણમાં રહીએ છીએ, ચિત્તમાં રહેતા નથી મનમાં અથવા કુ ખમા ગદીએ છીએ, જ્ઞાનન-માં રહેતા નથી જતા જેનું અજ્ઞાન છે તે વસ્તુથી જ આપણે ટીએ છીએ કારણ કે ઉપર પ્રણાયા પ્રમાણે મન, પ્રાણ અને સર્ગીર જે દસ્ય છે તે સન્નિવૃત્તનું જ્ઞાનુ બાવ અરૂપ છે આ બાલ રરૂપને એટલે એક ભાગને જ સાચો માનવો તે અજ્ઞાન છે, તે અજ્ઞાનથી અનિવૃત્ત વસ્તુ વિલક્ષન દેખાત છે આપણી શક્તિ કમી થાય છે આપણુ નાન બનૂં ને જ અને તેથી આપણો આનંદ, આપણુ સુખ અત્યંત અપૂર્ણ લાગે છે કે જે કુ ખ પે દેખાત દે છે અને સન્નિવૃત્તનું જોવા આનંદરરૂપ ઇન્દ્રિયે કુ ખી ડા અને જગત કેમ કમી તેના વિચાર દુર્ધટ ર્ધ પડે છે ઉપર નવાન્યા પ્રમાણે પ્રવર્તેલ ચિત્ નાલ કિરામા પાતરને પેનાના તપની એટલુ મધુ એકામ કરે છે કે નામરૂપનાગા દસ્ય કોનીના છે. ઉપર તે તે કિયામા અન્તર્યામી ધર્મ જ દેખાતું બધ થાય છે તેની કેટલીક વસ્તુઓ તદ્દન જ દેખાત છે આ પ્રમાણે જડ વસ્તુઓમાં રહુ તે જ ચિત્, ગમિત (Involved) રહેય હોનાથી પરેના રીરમાથી પ્રાણરો મહાર આવે છે પછી મનરૂપે, પછી વિજ્ઞાનરૂપે અને પછી સત્ત્વિતજ્ઞાનરૂપે બહાર આવે છે આપણુ અજ્ઞાન તો આ બળની ક્રિયા છે એટલે યુલોત્કપ (Evolution) પ્રમાણે આપણુ ચિત્ રીરો અને પ્રાણ, જેમા પ્રધાન છે એવા પશુચરીરોમાંથી નીકળી મનુષ્યમા પાગલના અનુભવને લીધે રશુલ્લિઓની અનુદૃષ્ટિ ગ્રેમ જના મન સુધી પહોંચે છે, અને તેની ઉપરના વિજ્ઞાન અને આનંદમય ક્ષેત્રો તરફ જના માટે મથે છે મનુષ્ય સર્વત્ર અર્થશક્તિમાન સન્નિવૃત્તનું થવા લાગે છે આ પ્રમાણે જન જેમ પશ્ચરમાથી નહા ધર્મ, પડુ ધર્મ મનુષ્ય થયો તેમ હવે રહી પડુ અતો અતો સન્નિવૃત્તનું થાય, પુરૂષ પુરૂષોત્તમ અને એટલે સન્નિવૃત્તનું દના અનુ-મવથી સ્વત્ર બની મન પ્રાણ અને રીરને નુરૂપ આપી જગતમા પ્રભુ ધર્મ હ તે જ મનુષ્ય જદગીનો મુખ્ય હેતુ છે તે સામાન્ય લેના માટે જ-દરેક મનુષ્ય માટે જન-યુદ્ધ નિર્માણ થયે છે યુલોત્કર્ષ થયો તે જગતનો સ્વભાવ જ છે તેથી જ મનુ યો તે ઉત્તમ દત્તા પ્રાપ્ત ધર્મ થકે છે. જગત્ જડરૂપે લાગે છે જતા તેની અદર ઉપર જાણવેન સાત નલો મ બન રહેન હોનાથી યુલોત્કર્ષ પ્રમાણે બહારુ આવ્યા વગર ગ્રેમે નંદિ. પહેના પ્રાણરૂપે પછી મનરૂપે પછી આત્મા રૂપે આલિભાન થતા આત્મજ્ઞાનની સાથે જ વિજ્ઞાન અને સન્નિવૃત્તનું દના અનુભવ થાય છે મનુષ્ય કે જગા મન પ્રધાન છે, મનુ છે, તેને આ ઉત્તમ આધ્યાત્મિક પદ મળી ગકા પુરેપુરો પ્રભુ છે જવ અને જગત માત્ર મન, પ્રાણ અને સરીરરૂપ હોય તો યુલોત્કર્ષ પછુ મન પ્રાણ અને સરીરના વિષમ પ્રમાણે યરો પછુ મનની ઉપરના ઉત્તમ સ્થાનો તેના મૂળ અરૂપમા રહેલ પનાથી મનુષ્યને તે મળી રકે છે તે સન્નિવૃત્તનું પદ પ્રાપ્ત કરુ એટલુ જ નહીં પછુ (જેમ રશુલ્લિઓ દેવી, મનુષ્યસ્વભાવ ક્યો તેમ) તે અનંત જવ નથી મનુષ્ય સ્વભાવ રેરવી રશુલ્લિઓ, જવન કરુ તે જ આપણી ડાગીનું સાર્ય છે, તે જ આપણા અપૂર્ણ જનની રિપૂતા છે

અસારે તો છન ફક્ત એટલે ઉચે ચડેન છે કે મનથી પ્રાણ અને શરીર ચલાવે છે પણ મનની ઉપરના તત્ત્વો મનની અદર રહેન હોવાથી હમ પ્રમાણે ખુના થના જાય છે મન ઉપર નહત તત્ત્વ વિમાન છે તેનો અનુભવ લઈ તેની શક્તિથી મનોમય મગી વિદ્યાનંમય થઈ તેમા વિકાસ પામી પ્રજ્ઞી આત્માને ઓળખી નીચેના તત્ત્વોને પણ નામે કરી નરુ રૂપ આપી શકે છે આ પદ ધીમે-ધીમે વિકાસ પામવાથી પામી રાજ્ય છે અને તેથી જ વાર વાર જન્મ નેવો પડે છે એક શરીર છોડી બીજુ શરીર લીધા પહેલા જેટલો વિનસ પહેના શરીરમા થયો હોય તેવો પોતામા ઘટાનના જેટલી અનુભૂતિતા અને વખત મગે છે, અને તમા ૧૫ થયેય વિનસને વધારના માટે એટલે પૂર્ણ સ્વરૂપને ઓળખના માટે મનુષ્ય સ્વરૂપ લઈ અનંતરુ પડે છે ઉત્તમોત્તમ આત્માનુભવ લેવો-આત્મવિકાસ કરવો તે જ મનુષ્યજનનો હંતુ છે અને હરેક જન્મમા તે નધારે વિકાસ પામી આજળ વધતો જાય છે

આ આત્માના જીવને જ થાય છે, આત્મવિદ્યાન જીવનો જ થાય છે કાગણ કે ઈશ્વર તે તો પોતાનુ અને છન-જગનુ પૂર્ણ જ્ઞાન છે અને તેમા બાપી રહેન છે સમષ્ટિ આત્મા પણ પોતાનુ અને ઇશ્વરનુ સ્વરૂપ એક છે એમ જાણે છે જીવમા જ જગન અને ઇશ્વર વિશે અપૂર્ણ ના છે તેથી જીવને જ અપૂર્ણતા મટાડવાની છે આત્મા પોતાની ક્રિયાથી દૈત્ય જીવ અર્થ અનેક રૂપે આનન્દ કરે છે અને તે જ પોતાના જ્ઞાનથી દૈત્ય રતી એક રૂપે પણ આનન્દ કરે છે તેથી મન પ્રાણ અને શરીરવાળા જીવલાવના અભિમાનની ગાંઠ કે જેનુ મૂળ અંકાર છે તે છોડી જગન અને ઇશ્વર સાથે એક થવુ એટલુ જ નહી પણ તે આત્માનુભવથી આત્માની શક્તિઓ વિકાસ કરી પૂર્ણ સ્વતંત્ર સમાદ થવુ તે જ મનુષ્યજીવનુ સાર્થક છે મનુષ્યન દરેકમા એક છે અને જીવલાવ ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે આનિર્ભાર-તિરોભાવ થયા કરે છે બધા જીવોમા મનુષ્ય જ શુદ્ધાત્મીત થઈ શકે છે બધા મનુષ્યો આ ઉત્તમ પદને પામવા માય તેક જાણવુ કે જગનમા મનુષ્ય સમાજ ઉત્કૃષ્ટ થઈ છે કે જે સમાજમા સુકૃત પુરૂષ દષ્ટાતરૂપ થયો બેનુએ એટલુ જ નહી પણ મનુષ્ય સમાજ તે પ ને પામે તેને માટે તે મુખ્ય નેતા થયો બેનુએ

પણુ એમ પુછો કે જીવ જગતનો આ આનિર્ભાર-તિરોભાવ જા માટે થાય છે ? હા જા, જીવ અને જગતરૂપે બહાર આવવા કરતા શાત કેમ બેગી રહેતો નથી અને પોતાનો આનન્દમા જ નિમગ્ન કેમ રહેતો નથી તો તેનો અમે જનાન આપીએ બીએ કે સચ્ચિદાનંદ ઇશ્વરના સ્વભાવમા જ એકરૂપમાથી અનેકરૂપે થવાનો સ્વભાવ નિત્ય રહેતો છે એકરૂપે અને અનેક રૂપે બનેરૂપે સાથે આનન્દ લેવાનુ તેની ચિત્ત શક્તિમા નિત્ય રહેતુ છે આપણે એમ પણ પ્રેમ કુરીએ કે ગાયક ગાય છે શા માટે ? કપિ કપિતા કરે છે શા માટે ? આકાશાસ્ત્રી દેશ અને કાળની ગણની કરે છે શા માટે ? સત્તે ચિત્તથી એકરૂપે અને અનેકરૂપે આનન્દ લેવો ગમે છે આ અનેકરૂપ બેઠા થઈ રાગ લઈ રાગ્ય તેમ નથી તેથી છન અને જગનુ ઉત્પત્ત થયા ગર રહે જ નહી

વળી એમ પણ પ્રશ્ન થાય કે તારે ૮૫ અને જગત આસ દુષ્ટરૂપ અને અમાની સા માટે થયા તો તેનો એટલો જ ઉત્તર છે કે ચિત્તને અનેકરૂપે ધરાવી દેશ થતાં તેની ક્રિયામા ૧૬૫ શાસ્ત્રસ્વરૂપ સુધી જના માટે ચિત્ત પોતાના તપથી એકાગ્ર થવાની તેને તેના મન પ્રવૃત્તિ પે વખતે આના ગહે છે કે જે દુષ્ટરૂપે પરિણમ થાય છે અનેક પે આનન્દ લેવો હોય તો આનાન વગર અનેકરૂપે રહી શકાય નહીં એક આનન્દરૂપ પાળી ખી, આનન્દ અનેક રૂપો આગળ ગામવામા પણ આનન્દ ગહેતો છે આત્માનુ મુજ સ્વરૂપ પાળી ગામી તેનું આગત આગળ રાખવામા પણ આનન્દ રહેતો છે તેની ૮૫ અને ઉચ્ચથી વિશેષ થાય છે પણ વિશેષ થાય તો જ પડી યોગનો આનન્દ મતગ મગી સુધે આની રીતે વિશેષથી બી વિશેષથી પ્રભુ અનેકરૂપે ધર્મ એકરૂપે રી-પોતાની ક્રિયાને વચા વચા રૂપ આપે છે આ આપણા જગતની રચનાનો હેતુ છે *

રેડિયમના ધર્મ

લેખક—પ્રો. ડાહાવાલ બાલકૃષ્ણ પુરાણી, એમ એ

રેડિયમ ધાતુ પોતે ઝીંક દેખાતી હને તેની કાષ્ટને ખચર નથી જાણ કે અસાધ્ય સુધી એને શુદ્ધ સ્થિતિમા છુટી પાડવામા આની નથી અત્યાગ પુરી તો આપણને માન તેના ક્ષારોનો જ પરિચય થયો છે, રેડિયમ ધાતુના કોનારિન તથા સોમિન નેડે મગી જવાથી તેના કૃત્રીકાર તથા ગામારૂઝ લાગે થાય છે રેડિયમના આ ક્ષારો સામાન્ય મીઠા જેવા દેખાય છે પરંતુ તેઓ અગમ્યમાં ગાખા તેથી અમમ્યા કરે છે

જો તેમ જ મ વગુને તેના કરતા વધી હવામા મુકવામા આવે તો તે થડી પડી જાય છે તે તે ગમ્મ વરંતુ એમ થડી ન પડે તો તેને ત્રિ પદા ગમ્મી મગની હોતી નેડેરે ચિનાળામા ન્યાયે હવા પડી થડી હોય છે, ત્યારે પણ આપણા સરીર ૬૮૪ દે-નેડેરે ગમ્મ રહે છે આવે પ્રમગે આપણુ કીરીની ગમ્મી નિ તર ગદારની થડી; હવામાં પચાર થાય છે પરંતુ એ પ્રમાણે બદારની ગમ્મી ગમેતી ગરમીની ખોટ તેડતી જ જ પ પુરી થાવામા આવે છે તેથી આપણા સરીરની ગરમી એકસરખી દગી રહે છે સરીરમાથી ગમેતી ગરમીની જગા પુરા પડી ગમ્મી નિરતર આપણા સરીરમા પેદા થાય છે આપણે આનેઈ અમ્મમા જે ગસાયનિક નિમગે થાય છે તેને પરિણામે આ ગ ની ઉત્પત્ત થાય છે આ નધા પ્રસંગમા અમુક એક જાતની રાકિન બીજ રૂપમા પ્ર ક થાય છે રેડિયમના ક્ષાર સાધારણ રૂપી કરતા એ અદ્ય વધારે ગદ્ય ગહે છે પરંતુ તેમને બદારથી કોઈ પણ પ્રારે ગરમી મગતી નથી જે રાકિનનો અ નિર્માન રેડિયમમાથી થાય છે તે તેની અ થા જ નીરુ છે રેડિયમની

* બાપુ અરવિ દ ગાતા આર પત્રના લેખપત્રી

પણે છે રૂઝિયમ દ્વારાનું દ્રાવણ જગામાં આવે છે અથવા તેમને ગરમ કરવામાં આવે છે ત્યારે તેમની પામે આવેના દ્રવ્યોને પોતાના જેવી સ્વપ્રકાશ આપવાની તેમની શક્તિ ધણી વધી જાય છે રૂઝિયમના જે વજુ પ્રકારના આલેપ આમળ વર્ણુમાં છે તે મધ્યથી કોઈ વસ્તુનું રક્ષણ કર્યું હોય તો તેની અવસ્થામાં થયું રૂઝિયમ દ્વારા તેમની ઉપર અમર કરી શકે છે આના પ્રયોગે જે સ્વપ્રકાશ તે દ્રવ્યમાં આવે છે તે રૂઝિયમના આલેપોને લીધે નવી એમ એ નજી સાત પ્રયોગથી જતાની શકાય છે

એક કાચા ગોળામાં રૂઝિયમના દારૂનું દ્રાવણ ભરવામાં આવે છે તથા બીજા એક કાચના ગોળામાં ગાંઠ નક્ત દ્રવ્ય ભરવામાં આવે છે આ બે ગોળાઓને બે કાટ ખૂણે વાળેલી નળીથી જોડવામાં આવે છે આ વાળી નળીમાં એક કાચની ચારી ગોઠવેલી હોય છે જ્યારે આ ચારી બોનેલી હોય છે ત્યારે બન્ને ગોળાઓ વચ્ચેના માર્ગ ખુલે થાય છે અને એક ગોળામાંથી બીજા ગોળામાં કાંઈ પ્રવાહી વસ્તુ અથવા વાયુ જઈ શકે છે જ્યારે ચાલી બંધ કરેલી હોય છે ત્યારે આ ગોળાઓ વચ્ચેના માર્ગ બંધ થઈ જાય છે પેથી નળીની ચારી બંધ કરી આ ઉપર રાખીને અધારમાં લઈ જઈએ તો કાર્ટ દેખાતું નથી પરંતુ જ્યારે તે ચાલી ઉઘાડવામાં આવે છે, ત્યારે પેનો નક્ત દ્રવ્યનાલો ગોળો તેજથી અમર છે હવે આ પ્રસંગે નક્ત દ્રવ્યની ઉપર રૂઝિયમના આલેપોને એટલે કે તેની ઉપરથી નીકળતા અદૃશ્ય તેજના ગિરોતો પ્રકાર પડી શકે એમ નથી તે દિશા હમેશા ઝીલી લીધીમાં જ જાય છે, તેથી મુજે વળી શકતા નથી નળી ચારી ઉઘાડવા આ પરિપૂર્ણ થાય છે માટે રૂઝિયમના દ્રાવણમાંથી કાંઈ વાયુ જેવું દ્રવ્ય નીકળતું હોતું હોય છે રૂઝિયમના દારૂવાળા ગોળાને નક્ત દ્રવ્યના ગાંઠ કાચની જ નળી જોડી પ્રયોગ કરવાથી તેનો મુજ દર દેખાતું દેખાય છે જેમ જેમ પેનો વાયુ પેના થઈ આમળ નીકળતો જાય છે, તેમ તેમ પેની નળી પ્રકાશિત થતી જાય છે, આ નળીને બીજે છેડે જે ગોળો રાખવામાં આવે છે, તેને દ્રવ્યરૂપમાં આલેપી જાતા વરણુની હવામાં મુકી થકા પાનાથી પેનો રૂઝિયમમાંથી આવતો વાયુ તેમાં આવતા જ હમી, દ્રવ્યરૂપે જમી જાય છે અને તેથી તે દ્રવ્ય ગોળામાં જ્યાં પડે છે ત્યાં તે જ ભાગ અમરતો થાય છે રૂઝિયમની પામે આવેના દ્રવ્ય પ્રકાશિત થવાનું કરવા તેમનામાંથી નીકળતો આ વાયુ છે તે તે વસ્તુઓ ઉપર હરી જાય છે અને તેથી થોડા સમય મુદ્દી તે વસ્તુ રૂઝિયમના જેવી જ સ્વપ્રકાશ દેખાડે છે

રૂઝિયમનું લક્ષણ.

આપણે આગળ જોયું છે કે રૂઝિયમમાંથી નિરતર શક્તિનો આનિર્ભાવ થયા કરે છે તો આ રૂઝિયમમાં અત્યંત સ્થિતિ હોય છે એ પ્રમાણે બીજાનું પ્રત્યાવર્તન અને તેમાંથી મુદ્દી તેમાંથી શક્તિ નીકળ્યા જ કરના વળી એ બધી સ્થિતિ ક્યાંથી આવે છે? જેમાં સ્થિતિનો અભાવ હોય તેમાંથી શક્તિ મળી શકે નહીં તેટલાંપર આજ ગોળી, તે આ જાને કાર્ટ

મારે પથ્ય તમે ધાનવાથી તે પથ્યર ઉપાડી શકાય છે તેથી મધુ એમ માને કે કે કુગતને પટારી
 ૧ સનારી, થે રી મહેનતે ઘણા બાજો આપણે લઈએ ત્રીજે પણ આમ માનવું એ બમ છે
 દરત પામેથી હાઈ એમ મળિત ચોરી નહાતી નથી ત્યાં મેં માણુય પોતાના બધા બગાધી
 માધાના વાના છેડને ધણી શીટ દબાવે છે ત્યાં તે પથ્યર ચોડા આમળ જેટલો ઉચકાય
 કે તે પથ્યના વગળને તે જેટલા ઇચ ઉચકાર છે તે વડે ગુણીયે તથા માણસ જે જગ દરે છે
 ૧૦ તે આગતો વામો છેડો જેટલા ઇચ દમાય છે તે વડે ગુણીયે તો મળે મુશ્કેલીએ એકસરખા
 ૧ આગને આ ઉપરથી આપણને ગમગમ્ય છે કે કે કુ ત જેટલું આપે છે તેટલું જ લે છે
 બને કે તને છેતરીને અથવા ફાસવારીને આપણે આપીયે તેના કરતા વધારે પાતુ લઈ
 ધાના ૧૫૦ જે આમ છે તો પછી જે અખૂટ રહિતનો રેડિયમ નિગતર આલેપ કરા કરે છે તે
 માથી આ ૧૧ ખરેખર એ જાડી રહિત તેની અવર જ ગુ રપે રહેતી હોતી જેટલે તે કાઈ
 ગહારથી આવતી નથી, પગતુ તેની અદરથી જ તે આવે છે રેડિયમના પગમાત્ર જે વિષુ પડ્યોના
 મનેના જે તમે ધણી વેગથી જોગ જોગ ભમતા હોય છે, ત્યાં આ વિષુ પડ્યો તેમના મૂળ
 સ્થાનને છોડી વેગથી દૂર જતા રહે છે ત્યારે તેમના ભ્રમણની રહિત હુની પડી પ્રાપ્ત થાય
 છે, રેડિયમના પ્રસંગમા કેટલાક વિષુ પડ્યા પ્રમાણે ધુગ પડી દૂર ઉડી જાય છે તથા બીજા
 કેટલાકે નાના નાના સમૂહમા ટોચે મળી જાય છે આ પ્રમાણે નાના સમૂહમા એકા મળેના
 વિષુ પડ્યાથી હરકા વગળના નવા ૫ માત્ર જેટલે હન ૧ વગળનું નવું તત્વવ્ય બને છે આ
 પ્રમાણે રેડિયમમાથી હરકા હીનિયમ વાયુ બને છે

રેડિયમમાથી હીનિયમ નો જે એક તત્વ મનાવું ૬૧ બીજા તત્વવ્યો જન્મ આપે
 છે એ બીના પ્રયોગથી સિદ્ધ થઈ છે એ પ્રયોગ સમજના માટે હીનિયમની હયાતીની ખબર
 કેસી રીતે પડી તથા આ સાધનોથી તેની તપાસ થઈ તે જાણવું જરૂર છે

હીનિયમ તત્વ અથવા વાયુ આપણી પૃથ્વી ઉપર છે એવી કોઈને ખબર
 ન હોતી આગરે ૩૦ વા ઉપર પ્રખ્યાત ખોળાવેતા અર નોર્મન લોડીયન રેડિયમ ૧૬
 બંધથી (એક્ટ્રોસ્કોપ) વિવિધ આકારી પત્તોના તેજા તથા તે દ્વારા તેમની ધટનાની
 તપાસખી કરતો હતો ત્યારે મુલ તેજના વર્ણપટમા મોડિયમ તત્વના પ્રીત પ્રદેશમા તેજે આગળ
 નહી ૧૧૧થી એકી એક સ્થાન રેખા જે ૧ એકી રખા આપણી પૃથ્વી ઉપરના કોઈ પણ તત્વની
 જોવામા અવી ન દોતી આ ઉપરથી લોખચે અનુમાન કર્યું સ્વભા આલેલા ૩૧૧ નના
 અને આપણી પૃથ્વી ઉપર નહિ મળી આવતા ૧૧૩ તત્વની એ રખા હોતી જેટલે તે તત્વ
 સ્વભા પ્રથમ જોવામા આ પુ તેજા બોળાયે તેને મુર્યક (હીલિયમ)એ ૧૧૩ આપ્યું પાગળથી
 તે તત્વ બીજા તારાઓમા ખાસ કરીને ઘણા ઉપ તારાઓમા જોવામા આવે છે ઘણા ઉપજુ
 તારાઓમા તે જોવામા આવે છે તે ઉપ થી એક અનુમાન થઈ રહે કે તે ધણુ હલકું તત્વ હોવું
 જોઈએ ૬૧ જુ કે જે ૧૧૧ નાનાઓ થગ પડના મારે છે ત્યારે ૬૧૩ તત્વો પહેલાં ધુગ પડે છે

રેડિયમ ગોધાર્તે પહેલા સર વિલિયમ રેમ્સે લગભગ પચાસે ઓટને શિત્તાત્વના ક્લીનાઈટ એ નાનતા નમૂનામાં આવેલા વાયુઓની ગમ્મિયમ જેટલી પરીલા કરતા હોતો તેમાંનાં રહેલો રહેતા નજીવટમાં સગ નોર્મન લાકીયરે જોઈ હતી તેથી જ રેખા તે જ ગ્રાને જોઈ વિજ્ઞાનીના સમન્વાયથી પણ થોડા વાયુનો પણ નજીવટ પાડી શકાય છે ક્લીનાઈટમાં લીવિયમ નહોતો જ થોડો હોય છે પણ ઉપલી વિજ્ઞાનિક પદ્ધતિએ કાંઈ અનાથી સર વિલિયમ રેમ્સે રહેતા નજીવટને જોઈ શક્યો આ પ્રમાણે ૧૮૯૫ના સપ્તામાં આપણને ખબર પડી કે લીવિયમ નાન આપણી પૃથ્વી ઉપર પણ મળી આવે છે

આ લીવિયમ જુ જ એક ન્યુકેલર તરુ છે તે બાગ્યે જ ટ્રાઈ પણ ખીજ તત્વ જેડે સંયોજાય છે એ ઘણો જ હલો વાયુ છે અને તેના પરમાણુ હાઈડ્રોજનના પરમાણુ કરતા પણ નાના છે પણ યાત્ર કર્યા બતા તેને દ્રવરૂપમાં લાવી શકાય નથી

તાનમાં રેડિયમની ગોધ થયા પછી રેડિયમમાંથી નીકળતા નાયુકલ દ્રવ્યની તપાસ કરતાં જો રથફોર્ડ તથા મોરીને જણાયું કે તે વાયુને એક નળીના મીન મારી બધ કમ રેડિયમ ભજનથી તપાસતા એક નર્મલ જેવો બનાવ જોવામાં આવે છે એ વાયુના પ્રકારનું પૃથક્કરણ કરતા જે વાયુપટ થાય છે તે બહુ વાન દળનો નથી કેટલાક દિનસ પછી તેન બંદને કેટલીક પ્રનાશિત રેખાઓ જોવામાં આવે છે અને ધીરે ધીરે તેઓ તપારે સ્પષ્ટ થાય છે આ રેખાઓ તપાસતા તે લીવિયમની રેખાઓ તરીકે જાણખી શકાય છે આ ઉપરથી સમજાય છે કે તે મીનમધ નળીમાં આપણે જે રેડિયમમાંથી ની જોતો વાયુ ભર્યો હતો તેજુ જ લીવિયમનું રૂપ ધારણ કર્યું છે, અથવા તો રેડિયમે લીવિયમને જન્મ આપ્યો છે રેડિયમના જેની અવગતતા રેખાનાર દ્રવ્યમાં લીવિયમ હમેશા જોવામાં આવે છે, તેનું કારણ આપણને હવે સમજાય છે શિતાત્વના નમૂનાઓમાંથી તે નાયુ મળી આવે છે તેનું પણ આ જ કારણ છે યુરેનિયમમાંથી રેડિયમ થાય છે તે નિર્નિર્વા વાત છે, અને હવે આપણે જોયું કે રેડિયમમાંથી લીવિયમ થાય છે યુરેનિયમ કરતા રેડિયમ હલકી છે આ સ્થળે આપણે યાદ ગાળ્યું જોગ્યે કે યુરેનિયમમાંથી એક જ પગને રેડિયમ થતી નથી પરંતુ તે બંને રૂઝે એક બીજી પગલુ આનેકુ હોય છે રેડિયમમાંથી વાયુ તીકતો છે તેની ત્યાર પછી બીજી આર અરગ્રાઓ અથવા પગલાં થાય છે. ઘણા વિચારોનું એનું માનવું છે કે એ મધા ફફારો બંને તે વાયુમાંથી સીસુ બનતો યુરેનિયમનું પરમાણુ વજન ૨૦૮ છે અને તેમાંથી જે રેડિયમ મળે છે તેનું પરમાણુ વજન ૨૨૫ છે જારે યુરેનિયમમાંથી હવની રેડિયમ થાય છે વજનમાં રેડિયમથી બીજે નમરે હવે સીસુ આવે છે તેથી ઉપર પ્રમાણેની ક પના કરવામાં આવી છે મીસાનું પરમાણુ વજન ૨૦૭ છે આ બધા ઉપરથી સમજાય છે કે કુલતમાં એક તરનું બીજા તત્વમાં રૂપાંતર થાય છે, પરંતુ તેનો કમ એવો કે જે જારે તત્વમાંથી હવ તત્વ બને જે કીમિયાલો ૧૦૭

વજનવાળી ચાદીમાંથી ૧૬૭ વજનનાળુ મોનુ બનાવનારો થ ન કૃ છે તે ધુતારા છે કારણ કે એ રીતે દરેક તુલ્યમાંથી ભાર તત્વ બેની રહે નથી

રેડિયમ વિષે કા ૮ વધારે લખ્યા પછી બીજા ક્યાં ક્યાં દ્રવ્યો તેના જેવી અપંગતા દેખાડે છે તેની તપાસ વિજ્ઞાનીઓએ કરના માડી તેમને નાગુ કે કા ૧૧ બીજા ગોરી અપંગતા દેખાડનાર તત્વ આ વિશ્વમાં છુટા બનાવા આવી ગયેના હોયના તો ક્યાં માન જે પ્રધારની અપંગતા દેખાડતા હશે આથી આગળના કેટલાક કાના પાણીમાં એવી અપંગતા જણાઈ છે શુન્દરાવમાં ૫૫.૨૪૪૪ પાસે આવેના ટુવા-ટીનાના ઝગ તથા બીજા કેટલાક કાના પાણીમાં થયું એવી અપંગતા નેસમાં આવી છે થબી ડુકાઓ તથા બોરરાના રાણીઓમાં આવી અપંગતા થયું મોટે અંગે દેખાઈ છે તથા આપણે વાનાવગરનો વાયુ પણ કાઠ અને એવી અપંગતા દેખાડે છે તાલુ નરસાવનુ પાણી પણ આવે ધન દેખાડે છે પણ તે બે નાજ અમય માટે ટકે છે આ બધી વાન ઉપરથી તો પ્રેમ સમન્વય છે કે આ વિશ્વનો દરેક પદ્ય વધારે ઓછા અણમાં આવી અપંગતા દેખાડે છે, પરન્તુ હવે આ વિષયમાં વધારે કામ થવાની જરૂર છે ત્યાં સુધી કે આખીપૂર્વક નિર્ણયપન આવી શકાય નહીં

રેડિયમ વિષે આપણે લખાગે વાચીને છીએ, ત્યારે નાનપણમાં નાચના માળી વિશે આપણે આબજેની વાતો આપણને યાદ આવે છે એ માળીના પ્રાચીન નામ અન્ધારામાં નેઈ રાખતા તથા તેં મશીથી કામિયો રી નમતો એ જ માળીઓમાંના કેટલાકમાં અતમજની ધર્મ હતો અને તેના માટે જબુરાહન વાસુખી નેડે નહીં તેના પિતા અલુભુ પડતુ માનુ માધના મળી લઈ આ પેઠા હતો આ મળીઓ રેડિયમના અનેના હશે! આ રાત ખરી હશે કે નહીં તે કેમ કહી શકાય! હાનમાં જાણીએના કોઈ સાપને માથે મળી કાતએ નેયો હોય એમ જણાવું નથી જૂત જાની વાત જૂતવાગને સોપી આપણે વર્તમાનના રહેણમાં જ નહીનું

રાવબહાદુર કે હિમ્મતબહાદુર?

લેખક - રા. પુષ્કરરાવ વામનરાવ મહેતા, એમ. એ., એલએચ બી

રાવમાહેન ચંદ્રગેખર મહેતા સુરત ॥ એક કામેવ નકીન હતો. આપબળથી જેમ નકીલા તમા એ આગળ વધ્યા હતા તેમ જ આપબળથી સરનાની મટેનાત્રીમા પપુડીક વ્યાગળ ધપતા જતા હતા. ખરૂં ખોટું તો આપણે જાણતા નથી પરંતુ લોકો કહે છે કે રાવમાહેન ખુશામદમા પ્રીણુ હતા. લોકો કહે છે કે સાહેબ લેખિને ત્રીસ વગમથી નમન કરતા કરતા રાવમાહેનની કમ્મર વાકી નળી ગઈ અને ટપવા ખાતા એમની ગરદન અંતર ભેગી ગઈ હતી. લોકોને મ્હોડે કંઈતાણુ છે? હાનમા રાવમાહેન અધિવારીઓને એક જગરદરન પાર્ટી આપવાના હતા. તેમા પશુ લોકોની કંઈની જાતિ કહેતી કે નામદાર રહેનશાહનો જન્મ દિવસ પામે આવે છે તેથી 'ગવમહાદુર'ની તૈયારી થતી હશે. પશુ અફસોસ કે રાવમાહેન ગવમહાદુર થયા પામ્યા નહિ એક રાત્રિએ સુતા તે નિદ્રામાથી ફરી જાગ્યા જ નહિ. સર્વ પ્રકારનો વાગ્મે પુત્ર નાનનચંદ્રને મોપી આ અદેખી દુનિયા છોડીને એ ચાલી ગયા.

પિતાએ અધુરૂં મૂકેલ કાર્ય પુરું કરવું એ ફરજ નૂનનચંદ્ર સમજતો હતો. તેથી મહેતા કુટુંબને માટે રાવમહાદુરની ઇલાજ મેળવવાનો પ્રયત્ન તેણે જારી જ રાખ્યો હતો. નૂનનચંદ્રની જાહેર સખાનતો ઘણી હતી. છેલ્લામા છેલ્લા તેણે અમદાવાદમા એક રેસકોર્સ તૈયાર કરાવવાનું સમજી ખચ પોતાને માથે લીધું હતું. લેખિ બાડી આને ૩ ધીમે સાદે પાતો કરતા, પશુ ગવમાહેન ચંદ્રતેખરનો પુત્ર નૂનનચંદ્ર લોકો જ લોકોથી રૂંદે એવો હતો. લોકોથી તે કરતા ન હોનો પશુ ફક્ત એક કુટુંબથી તો તે કરતો હતો. આ લીમળી સમી છે. બીજા બધાને ગમે તેમ કહેવાય. પશુ સાળા અને સાળીઓને તુ કહેવાય? એ તો જે કહે તે સાંભળવું અને જે કરે તે જોના કરવું. નૂનનચંદ્રનો સાળો કાન્તિપ્રસાદ સુરત રત્નદેશી હતો. તે પોતે તો ઠાનકો હતો. પશુ તેની બહેનો અમગક હતી તેમા સૌથી મ્હોટી કાન્તા તો છેક જ નાનાયક છે એમ નૂનનચંદ્રનું માનવું હતું. કારણ કે તેણે જાહેર જનું હવું કે નૂનનચંદ્રને કાંઈ પશુ રીતે રાવમહાદુર થના દેવો નહિ.

એક જન્મદિવસને પ્રસંગે નૂનન કાન્તિચંદ્રને ત્યા જમના ગયો. નાહિ કરી જમના જતો હતો ત્યા ખારણા આગળ પોતાની સાળીઓને એક ઇંગિનન જીપની જોડે આગળ પુપ, ચંદન, ઝલ વિગેરે માંદાથી સુંદર રીતે ગોળતા જોઈ તેથી રહેજ છતામાથી તેણે પુછ્યું, "કેમ શું કરો છો?"

"તમારે માટે પૂજની તૈયારી કરીએ છીએ, નૂનનસાર્" કાન્તાએ ધીમેથી જવાબ આપ્યો.

"શું માની ખાસગ્રથી પૂજા કરવાની છે?"

"અરે નારે! તમારી પૂજા તે ખાસગ્રથી હોય! આ તો તમારે આ જીપની પૂજા કરવાની છે. આજે જન્મ દિવસે તમારા દેવની પૂજા નહિ કરો ત્યારે ત્યારે કરો?" કાન્તાએ

હાલકા થઇને કહ્યું બીજારો નૂતન ! ત્રીયુ બેઠે મેલી ખબરો આપતો થયો શું કરે ? ત્રીયુની સદી !

કોંગ્રેસ કોમિશનરમાં મુજાઈમાં લગાવી હતી કાન્તિચંદ્ર અને તેનું દુહાનું નજીક મહિના આગળથી ત્યાં ગયું હતું કોંગ્રેસવાળાઓ કોંગ્રેસની ધમાકામાં પડ્યા હતા તે વખતે ‘નાવસારો’ અને ‘ગાંધીજી’ ના સ્વપ્ના બેનારાઓ મેંજરેટ, કોંગ્રેસ, કમીશનર અને એક્ટરની આગે ધક્કા ખાનામાં એ ગુલામી હતા હાથ પહેલી જાન્યુઆરી હવે ૧૯૧૬ ની હતી નૂતન પણ કંઈ આજસુધી મેંજી રહ્યો ન હોયો સુનમાં માધના કરી તે હવે મુજાઈમાં પૂજાના કરના આ રો હતો ને કાન્તિચંદ્રને ત્યાં મુકામ હતો નૂતન રોજ રહ્યાં સાજાં હાથે બહાર જાય છે તે કાન્તિચંદ્ર અને કાન્તા ત્રીયુ રીતે સમજતા હતા પણ તેઓ પોતાના નામમાં જ રમતાં હતા નૂતન બેઠો કે ‘આજે નો જાનાનાં લાપણમાં જઈ આવ્યો,’ ‘આજે તો ગ્રેસ એક્ટરની મજામાં જઈ આવ્યો’ તે તેઓ કાવકે મોટે સાજાં નેના

કોંગ્રેસમાં નાણાં લગાવનાં કામ વાર થઈ ગયું હતું કાન્તિચંદ્ર પણ એ કામમાં સારો ભાગ લીધો હતો એ જ રીતે રહ્યાંમાં મહા પીધા પડી નૂતનચંદ્ર અને તેની બેઠો ગરબા માગતો મેંજી દના ત્યાં કાન્તિચંદ્ર હાથમાં ઉધાળી પત્રો રાખે આવ્યો અને નૂતન આગળ ધર્મ બોલ્યો, “તમે કહો કાંગો આપગો કે, નૂતન ભાઈ ?” નૂતન નિચાગમાં પડ્યો એક તરફ ગાંધીજીનો દિવસ ને જીવન તરફ સાગાનું અપમાન બેમાથી વધુ તારી તેની મનમાં નૂતન કરનાની મુજાઈમાં પડ્યો આ બેઠો કાન્તા જેસથી હમી પડી નૂતન રનાભાઈ રતિ એથી જરા ખીજવાયો પૂછ્યું, “કેમ કાન્તા મહેન, કેમ હસતું આવે ?” તેના ઉત્તરમાં ન ત નધારે બેસથી હમી પડી બોલે તેની માથે નધી ચે મહેન હસનામાં બેઠો નૂતન આથી વધારે સ્ત્રી પોતે ને બોલી ઉઠ્યો, “શું તમે લોકો એમ કાવો છો કે હું પૈસા ભરતા નર છું ?”

“હા, નૂતનભાઈ, હું તો અમમનાના રેસકોર્સનો નિચાર કરતી હતી તેથી હમણાં આ મુજાઈ કાન્તા આખરે બોલી નૂતન સમજ્યો પણ પોતાની રેક જાગવા બોલે “તેથી તમે એમ જ કહેનામાં છો કે હું કરકમ છું છો ત્યારે બુલો” એમ કહી સપાટમાં ૨ ૧૦૦ ઉપગામાં બની રીધા

કા તો એક મ મોની ઉઠી “હાન હામ ! આ રૂ મજબ કરો નૂતન ભાઈ ? આમાં ધર્મ બાટતો જાય ખર્ચ થયો તે બધા જ પાખીમાં જમે હવે કદાપિ તમે ગાંધીજીનાં ધનાના નથી અગર ?” કાન્તિચંદ્ર તમે પછુ કંઈ બોલના જ નથી ને હું ?” હજી પછુ માફ માગે તો એક દિવાલ છે નૂતનભાઈનું ખર્ચ નામ ન્યુસપેપરમાં આપગો નહિ એટલે બસ પડી ગયો નાનુવાનું નધો”

નૂતનને આથી પાડી મધ્યુ ને મોગથી એકદમ પોમરી, ઉઘ્યો “શું તમે મને એવો દિવસમાં કાવો છો ? કાન્તિચંદ્ર માફ પૂરેપૂરું નામ ન્યુસપેપરમાં આપગો હું કંઈ તેની તમા કહતો નથી” કાન્તિચંદ્ર પીએ પીએ હસતો હસતો આથી ચાલ્યો ગયો

“નૂતનબાઈ, આ તમે જુ અવિચીત્રી પગલુ લાવું. પાછળથી જરૂર પરતાનો મારી-
સારિયેનને નામના ગણી થવાનું જાણુ મન હતું તેને તમે આસાબજ કરી તેનું પાપ તમાર માથે
વળી ઉપર રૂનગમા એ. એમ નવમાહેન પાળુ પીસામો નાખજો” એમ ઠાંગ કરી કાન્તાલાથી નીતી
રહી નૂતન પછુ વિચા મા પડ્યા પછુ હવે તુ યદ્ય હવે તો ને થાય તે જોનાન અદા
રાનમાહેને અડીનો નહા પાનામા મેજનો લીપ્તનનો એક કાન્તો નાપરી વધીતાનમા પડ્યા
એકમા કર્યા તે તુ કાન્તેસો માટે? લાના ભગનાનો નૂતન તે તો ગેનમાહેનનું નામ બોલ્યું.

બીજે વિસે કાનિકતમા ‘એકમ’ ના નામથી એક ચચાપન બહાર પડ્યુ તેણે નૂતનને
સાતમે આમમાને ચડાવ્યો હતો કાન્તા એ ચચાપન નૂતનને દખાડી બોલી, ‘થઈ’ મધુ
નૂતનમાઈ હવે નાદિ નાખજો નાવળહાડુ હવે સ્વનામા પણ નાદિ થવાય ‘નૂતન બહાર’
હસાનો ઠાંગ ગળી છુપી રીતે પોનાના પ્રધામો ચાતુ જ રાખતો હતો બીજે વિસે ટાલમ્સમાં
વળી એક ચચાપન છપાયુ તેમા જણાયુ હતુ કે નતિયદ કપિયુ ગાન્તેસમા લેગાય નદિ
કાન્તુ કે તે કઈ નિગત થયેનો કાન્તુમેટ કે ભૂખે મરનો બંસિરદર કે વધીન નથી નેમ એ
થીએમોશીરદ પણ નથી તે વાચી કાન્તા બોલી ‘નૂતન સાધ, હજુ પણ કાચા છે તો આનો
રદીઓ ન આપતા આનો રદીઓ આપતો નદિ તો હજુ પાળુ મરમા તમારા કિન્દરી
હમીનત માનને નહિ” પા. આ સાલળી કાન્તિનન્દ બોલી ઉઠ્યો

“નહિ, કાન્તા, તું બોલી સનાહ આપે છે નૂતન માણસ હોય તો તેણે આનો રદીઓ
આપવો જ નેમ એ નાવળહાડુ થતુ હતું તો નાણા જ ન હોતા ભગવા અને નાણા ભરી ને
પાંડી તે હિમ્મતથી કશુન કરના તેણે ડરુ નેમ એ”

નૂતનને પાણી ચડ્યુ તેણે એક સખ્ત લાપામા રદીઓ ધડી કહારી તેમા કાન્તેસના
વખાણ કર્યા ને લખાણ ટાલમ્સ ઉપર મોઢનામા આન્યુ બીજે વિસે તે પન પ્રકટ થયો
એટલે સમજે હેતો ચચાઈ થઈ રહી નૂતનનું નામ પ્રસસા અને ટીકાના વમળયા ગાથા
આના વાગ્યુ

બીજે વિસે મહાર નર વાગે નૂતન કાના બેગે હતો ને અડમ્પો નહાયો હતો નરો
રાસજો મારીને એક વીનીનીંગ કાં આપ્યુ કાં ઉપર નામદાર મનરેના એક સેકેટરીના
આઈવેટ સેકેટરીનું નામ હતુ માર્યા હવે તુ યગો સેકેટરીને આવા વેશમા તો મળાય જ નહિ
તેથી ઉતાવળમા જેમતેમ કપડા મહેરી મભરાતો મભરાતો એ દીનાનખાનામા આ પો ત્યા
રામાએ તો કહ્યુ “હમણા મુખી આપની વાટ બેધ સાહેબ ચા થા ગયા” નૂતનનાં નો
બોલીયા જ મરી ગયા જરૂર પોતે કાંતેસમા બેડાયો છે કે કેમ તેની ખબર કહાડવા જ મેકેટરી
સાહેબ આન્યા હજો એમ તેણે નિચાલ્યુ પોતે તેમને બોટી કરવાથી મુસે ચડી મળ્યા વળ
ચાલ્યા ગયા એ નિચારથી તેને બહુ ખોટુ લાગ્યુ કાન્તા પામેના આરમાથી છાતી રીતે
આ બેન બેધ હસતી હતી આને નૂતન ક્ષીતીસ પોસાડ પહેરી બહાર જના મળ્યુ થયો કાન્તાએ

તરત જ વિચાર્યો - તે સેક્રેટરી ત્યાં જાય છે પણ તે તો તેને જનાવડા જ ભેરેલી હતી તેથી કંઈ જોતી નહિ. પણ સેક્રેટરી સામનો કરીને જાય ત્યાં પહોંચ્યા બહાર ચપગારી બેઠો હતો તેનો તોણડાઈ જઈ જઈ "સામ અમી હિંદુ મિત્રો" નૂનન આસ જનાવડા ટેકા ગયો હતો અને તેનો આ પૂરેપૂરો સમજતો હતો તેણે જો જોયા ચપગારીના હાથમાં મૂક્યા એથી ચપગારી નનનનું ડાંબ લઈ ગયો નૂતન નર ગયો મેકેટરી સાહેબ કાંઈ લખતા હતા તેમજો આગળથી જ નૂતનને એવાની હાજરીની પુત્રુ "આપને શું કામ છે?"

નૂનન ગભરાઈને તો હતો જ તેથી લગભગ સમજાવ્યો અને કહ્યો તેણે જનાવડા આપો "સાહેબ, આપ કામનાર આવો સારો મારે ત્યાં પાસાઈ ત્યાં, પણ -" સેક્રેટરી સાહેબ વચમાં જ બસા ચડતી જોતી ઉઠ્યા "તમાર ત્યાં આ તો હતો જ એ જ અકલ વગરનું બંધો છે?" નૂનનચર તો જાણ જ ગયો "માફ કરો સાહેબ મારી ત્યાં થતી હતી જ એ લઈ જુ" એમ અભાવમાં જોતી તેણે ઉઠીને ચાલતા માથું ઉતરેને ને વિચારો થે આવ્યો ત્યાં જાના તેની સાથે જોતી જ જોતી હતી તેનો પુત્રુ "કેમ નૂનનભાઈ, શું છે?" કહી જઈ આ પા? ન ત્યાં કેમ જાણ્યો છે?"

"કંઈ નહિ, તો જામ મા ગયો હતો નમીએત જા જાનથી એક જ જીવુ જ નથી" નૂનને પોતાની ફરેલી છુપાવવા પ્રયત્ન કર્યો પણ નેટનામાં જ મેકેટરી સહનના મિત્ર વાળા ચાર ચપગારી આ પા ને નૂનને સનામ જી બહિસ માગી

કા તાએ અમલ થઈ પુત્રુ "વાતી બહિસ માગો કે?"

"બહિસ, એ સામ સેક્રેટરી સામક મિત્રને આપે થે એ ચપગારી મિત્ર દી, નેકિન હમક બી દેની ચાહીએ"

નૂનન પોતાનું બોધાતુ પુત્રુ અવી કપાણો પડી ગયો હતો ને પૈસા કહાવતો હતો તેવામાં કાન્તિય ને આવીને ચપગારીએને ધમકાવી મદાર કહાડ્યા

વાન્તાએ નૂતનને હસના હસના કહ્યું "હવે તો નૂનનભાઈ એ કાફા ઊડી દો ને ગરે છે એકા છે તે ગામ મદાર જ ઉતરને. જોએસમા હાજરી આપીને તમે તમાર પાણી જનારી આપને અને હવે તમારે રે વેના હાંસાહેમ કે ને નાં નટનગસાહમ કે બહાઈવેના કેલીનર સાહેબની સાથે બેગી મદા ખીનાની તો આવ્યા ઊડી જ દેની."

કો-કોસ આની ને મર્ નતને તેમા અનમન હાજરીઓની હતી પણ છુપી પોતીસના માણે તેને દેખી ન શકે એની બેર નેવાની તેજે આસ કામક રાખી હતી

નવુ વાર આ પુ અને ગયુ નૂનનચરનું નામ છીકાઓની દાણીમાં મોડું પણ જડપુ નહિ નૂતન કચવાયો પણ કાન્તા અન ચર્ જોયી "નૂતનભાઈ તમે નવમદાદુર તો ન થયા પણ હિન્દુમનબંધન તો જડ થયા"

* સર રવી દ્રવ્ય યોગેશ્વર 'We crown the brave કપત્તી અનુવાદ

કાનદાનો શિક્ષક રૂ ૮-૦-૦ એન એમ વિપાકી એન કપત્તી, મુ મર્

ઉપા-“સ્વરાજ્ય પ્રતિજ્ઞા.”

(પ્રથમ ખંડ)

લખક — ગ. ગઠ પુરુષોત્તમ વિશ્રામ માવણ.

(સચિત્ર આતુ ઐતિહાસિક વાર્તા)

પ્રકરણ ૨ બુ

રાજ્યકર્તા કેમ.

*Power, like a desolating pestilence,
Pollutes whate'er it touches and obedience,
Bane of all genius virtue, freedom truth,
Makes, slaves of men, and of the human frame
A mechanized automation*

—Shelley

“ જીમે નજ અધિકાર દે, કરે । ન્યાય મિયાર

દિગે નાડે અધિકાર મે, રહે ન આદિ અકાર ”

લગભગ એક માસ વીત્યો જુનાગઢ સત્તા યુગ નિજયત નીચડી નનનાખ ઉ નરે પડ્યું શિવાજી પોતાના મુકીબર સ્વેચ્છાબક્ષ વીતે સહિત પૂના તરફ પાછો ફર્યો નનનાખ ઉ નરે, અને તે ડી આસપાસના અનેક ગામો ઉજ્જડ થયા-વેરાન બન્યાં નનનાખ ઉ નરેના દેશનયોતુદયા ત્રણ દિવસ સુધી તો એ સર્વ પ્રદેશમાં મિત્રપૂરી મિત્રાધિઓના જુનમાદને, પ્રથમક સહિતને અને હેનાની મતો તથા હુદ અને હનખી કામામનીને પૂર્ણ ખોરાક મળ્યો ત્રણ આખા દિવસ ! આ વિવેચની યાદદાસ્ત-નેના લખકર સ્મરણો નુજરી-ધપારી હુદાની અનેક મળિતો નાત, હિન્દુઓ ડી પરિ : મળિઓનુ ખ ન, માત ને નિર્ણય રેખનની ખનીન કતન, સીઓ ને કુમારિ કાઓપગના લખકર બનાવના નાળજાનુ રેખમયુ લોહી-નગેરે અનેક અત્યાચારોથી એ ભરેલા હતા આ ત્રણ દિવસો આ લોહીના ત ન્યા મનુષ્યરૂપી રાક્ષસોએ ચોર નર્દ જેના લખકર બનાવ્યા હતા, આ નાસદાયક લખકર યોગ કર્મ ક નાર પીસાયો-જે મનુષ્યોમાં કૂર દત્તિ ઉત્પન કરે છે-લોભ, વેદ અને કૂરતા-તે વૃત્તિ આ હીનભાગી પ્રથપર થયે ૭ છુટ્ટી પંથરાઈ-1 આ પ્રદેશનો મુન્હા માન થોડા કનાક શિવાજી અને તેના ન્હાનકડા સૈન્યને આશ્રન આપ્યો, એ જ !

લગભગ એક માસ વીત્યો શિવાજી પુના તરફ નાડો સ્વનનતાના અને ધર્મના પક્ષની સર્વ આશાઓ આમ પડ થયવી દેખાઇ-ચૂંચિચૂંચે સઘસૂસાઇ-સુધાઇ ગયેની લાગી એનુ દેખાના

કારમીરનો પ્રવાસ ૩ ૦-૧૨-૦ એન એમ નિપાડી એન્ડ કંપની, મુનાઇ

ઉપા-“સ્વરાન્ય પ્રતિજ્ઞા.”

સમાવેશક]
કોઈપણ

ખાન હુકો ગગથવતો બોકો હતો
[પૃષ્ઠ ૨૨૨]

[ફેબ્રુઆરી, ૪ ૧૯૧૯
[ચિત્રક નવા સંસ્કૃત સંપત્તિ

તા પુ કે ઈશ્વર હજી આ સત્કાળની નિઝ હશે. આના ઉપરે પશુ, તેનો ન ન રા થયો તેની આસપાસનો આ પ્રેષ ઉત્તરે વેરાન થયો, તેમાંથી જાણી બરમ થયા મિત્રપૂરી જી મી 'સલાપુન' કિતિયન થઈ મારજમા રતતનતા માટે પરતજનાલી ધૂસરી દર ગના માટે ઉરુ મક શાન થયું તાગુ મુમવમાનો છુનાથા ખ નમાદેમ ખુમ દુનાયો ।

નીગને મિ હારે શિવગામમા મુએ નના નામ(મને ત)મા ખાનસાદો આજ એક ખાનગી દગપાર ભગી હતી આ નરમા મા વન્ને દિનખાનની ગાદીપર ગમેગ ખા ને ખેતી મુરખ-કપાનો રતજડીન હુકો મગાવતા ખાનસાદેમ બેઠા હતા તેની જમખી માખુએ નિનખો આખીન, કામી જાણુએ મનાન હમલી પોદગનો નુએ ૧૦ તેની પામે દિ ત મારગોઃ કુખાલ નાપકર ખો માન મં મારે મારગોઃ દેસમુખ-ગેના તે વખતે જોનનક દા- નામી રદી હતી તે મેમો હતો તે સિનામ નીજ નિશાસુ નજી આ મેના વપકો ખો અમન રો પામે મેમો હતો ખનાન હમલી ખાનસાદેમના દાયમા એક રમકક હતુ તે રીર હતો, પણ આજસુ અને નમ્યુ આધનાર-કુકમ પ્રમાએ દરે રેક જુનમ તસ અને આ રામોના મગમખી નીકગતા ભનકર હુકોનો નિનધાક ગેએક અમન કરનાર હતો મારગાઓ- ઉતેડત થયના મટાગાદૂના પગજી નત ઠિઓ-ગનના અને આગર માટે ઉરના મારગાઓ-નેઃ અર્થ રીતે ખુલખુલામખી તેમને ગોધી દહાડીને સિનાય કરના દરેક રેક નામલયક ભનકર જુનમી હુકમ થતા તેનો મના પુ પેતથી અમન વરતો હતો આ ગાદન દેસમુખ રત નાતે જ કો હતો દિદુ, હો, મરાહો હો, મગાઓનો દેશી હતો પોના ૧૦ નનઆધઓ સામે ધરોપ્રિથી થયા વરતો હતો તે કોખતો હતીના નહોતો પોને જ કામેન દુશીયા, જુવમાટના નવા નના મારો ગોધતો, પોનાના સુતુ રેલીડખોરોના મગમ જોયે દેસમુખ, અને પ્રતુ દેસપાડેપર સપૂર્ણ વેર પેના અને તેમને જક મૂગની ઉમેરી નાખના એ તનપી રહેનો, કાંઈ પણ કરના અધમતમ ખગુ ભરના ત પગ હતો, અને આ અમલ દેસમુખ, દેસપાડે- મારગાઓનુ ડોક નીનુ નમાવના, તેમનાપગ- જુનમની અને પરત નતાની મજાનુ પુસરી એસાવત હોતી તથા અનુ આજ અને નાસમખી સુરહીની નહી રહેન વના અને ગમેગ નની નની સુહિતઓ ગોધનામાં એ અર્થ નિધુલુ હતો આ નહ વા ક્ષી અરવારે સિવાકની ઉગની મતા સપ- રપ હતી અને તે દામી ની કચડી નાખના એ એક પમે વંવાર થઈ રહો હતો અને તેથી જ મિત્રપૂર લખી સધાન સાધી મેન્યરહિન ખા સાદેમને મોનાની પોને મથો હતો

ખાનસા નામ સન મારજમા ભય અને ત્રાસ ઉપજવનાર થયુ હતુ એ જોનો, પાનયો, કામજોન મહોડાનો, અને મિકાગ આખોવાળા થ ઉવરો હતો પુગો, આઓ ગને ખાગોપર અ તાકારા, અત્યાચાર, અમલ જુનમો અને નનો થની અને ગમોના ગામો મળી જઈ લગમ થતા તે વખતે તે દેખાવો એ અભિચાનભગી આમોએ જોનો, મુઠો આમ મનો હમનો અને કુલાતો તેનો દોગ તેની રહામે આવેન મગેખાન મારી વેનાથી ઉનરે તેથી અગ્નિ નહોની

તે તેનાથી બે ચંદ્ર ચંદ્રે તેવો હતો ખાનસાહેબ મન હતું, બાદન મગજ હતું, અને બાદન હાથ હતો પગી નળી પુછનાનું જ શુ રહે?

મિત્રપૂરના બાદગાહ મહમદનાહે માવળને દાખી દેવાને અને કચડી નાખના માટે મોકલેના માણસો તે આ હતા. “માનજમાથી સુનાની નદી વહી બિજાપુર આરો”, એમ શિનાહની ઉગતી સત્તા તોડવાને-મદારાદ્રમા ન્યાય અને રાત ત્રતાના અવગુન-અજ્ઞાને પ્રેમથી ઉઠેન બડ સમારી દેનારો મિત્રપૂરથી જ્યારે ખાન નિકળ્યો ત્યારે એણે આ બાદગાહ દાખી હતી માનજાએને મિત્રપુર ॥ પુન સુનામ મનાવવાને, અને તેમને કચડી નાખના, તથા ભય અને જોર જીનમથી તેમની રાત ત્રતા તોડના, દયાવાના, અને આમ તેમનાપર મિત્રપૂરની પૂર્ણ સત્તા ખેસાડના ખાતે જીકુ ઝ પુત્ર, અને તેને મદદ કરના જેના માણસોની તેને જરૂર હતી, તેવા જ મુખ્યો તેને આવી મળ્યા.

શિરનગના આમીને પોતાનું કામ તરફ ધ્યુ ખાને આમીને તે પૂપ કરવા માણસ જેઓનીએક જ ધનુષ-નાગા પી રાત ત્રતા મેળવનાની, ન્યાયનો ઝુંડા ઉઠાવનાની હતી, તેનાઓને શાસીએ ચલાવવા, તેમની કતલ કરવી, ગામે બાળના, ભય નાસ ખેસાડવો, મિત્રે પ્રકાર ગર થયો નનવાખ ઉમરે પડ્યું તેની આસપાસનો મુલક ઉજ્જડ વેગન થયો-પુરપો, સ્ત્રીઓ અને બાળકો પર બનાતકાર વર્ચક, તેમના ખુનો થયા, ને કતલો થઈ આખા હુડુખના હુડુખોને સુનાર્જુ-નુટ મેળવના માટે બહુ રીમાનવામાં આન્યા મરિશો નૂટાયા-કોડાયા, મૂતઓ કુની આ કાર્ય ખાનસાહેબની આ મદાન દરવારે તરફ ધ્યુ ખાનસાહેબ, આમીન, બાદલ અને બાનાન એ ગલસોએ આ નરપિશાયનુ લગવનાદ, અને હાથને કપાવનાર ભયકર કૃત્ય શરૂ કર્યું. આ એકલા જ નહોતા તેમનામા બીજા પણ એવા જ હતા એ ધનુષ! તેઓ તો વધારે દૂર, જગતી, અમાનુષી-પોતાના સગાવહાનાઓ, ભત્રાકાઓને કિશરથી પોતા ॥ હાથો રગનારા કુનાગારો હતા પગી સર્જેખાન, તેના મે સદાયક આમીન અને બાનાન તો મિદેશી પંધર્મી હતા, પણ બાદલ તો મરાઠો હતો, તેના સદાયક શીર-શીરકાનના રાગ તરફથી મોકલેન શર્કિં નજીગોશ, મોરે, અને ભવળીના નામ ચક્ર ૧૧ તરફથી આવેલ મોરે સરદોશ પુ બા મીર્ચનરાનો વસ જ પણ આમા સામેલ હતા તેઓ જના પણ ધુજરી કે ધિ ઝર ચગર આ અમાનુષિક ઢાંપીણુ હાલ્ય કપાનનાર કૂલ જેઈ રહેતા અને તેમા સદાય કરતા.

મોરે સરદોશ, ભવળી ॥ ચક્ર ૧૧ મોરેનો પિનાઇ અને બાદલની પ્રધનો પૌન હતો તે બિજા પૂરી સરદારો જેવો કુનાણુ ને મિત્રપુરની મોજ શોખમા ઉઠરેલો ઉખન સુનાન હતો બાદલ પાસે તે ઘણો ખરો રહેતો હતો મિત્રપુ, જનળી અને બાદળને ત્યાં દિરસમા તેનો ઘણો ખરો દાળ વ્યતીન થતો નીરથીને અગે ગહેના ઉત્તર ગુણે તેનામા નહોતા માન બહાદુરી જેની એક વ્યાજમા હોય તેની બહાદુરી હતી તે સુવાન, ગૌરવણી, ભય અંગતનાગ દેખાવની હતો, પણ તેની આખો દૂર હતી તે રીતભાન અને ચાન એની હતી કે, ધણીપૂરી ત્રીએક તેની તરફ ખે ચાઈ-મોળવાઈ તેની વળમા સહજ જ સપાઈ ભય.

પરગમપર હવે તથા જનાનુ કાન તેના નામ જાહેર તેને મૈત્રિ હતુ આ ગામ અને સેની આમપાસના મુનડોના ઘણા ઉત્સાહથી—ઉમંગથી તેણે નાચ કર્યો પોતાના નિઃશ્વથી-કુશળથી પુનાનો તે આગે પોને જાને પોતાના નિઃશ્વની અમર આપના શિરવળની દરવારમા હાજર થયેા હતો અને પોને કરેન નાચ, વતાવેન કેર, નિઃશ્વની નાઈ ટુલાઈને વાતો કરેનો હોતો, મામોનો નાચ, ઘણેને જમીનદોરન રસ, પુરોડા સીચો ગાગરોની કતનો અને તેમના કપાસુદા ઉતારી લઈ લૂખ્યા ટળાળતા નનારથામા નસ્તા મોમા કેની રીને હાજી રાખ્યા રૂગેર વાતો એ રાખ્યા આ નેની વાલે કાજાળી આશ્ચર્ય ને બલનદમા સરે આગે તેના તરફ ખેચાર્લ તેનો ખાન જાણે એક વીર મતગમનની વાતો કરેનો હોય તેવો હતો નારવાર તે હમનો અને ચિતા ના કાન જેના તેના રીકજી તો દેખાતા

કોઈ વચ્ચે મો મુનહા તેનો જોનનાનો પ્રસાદ અમામ ગીતે ચા પો આ સખામા લામણી વાગા પછ થોડા મના સારો હના તે કર્યા તેઓ મગા—હિન્દુ હતા, પશુ વાચાગ, એ બિમ્બપુના નામ હના ખીજઓ આ હવ્ય કપાનનાર અને જાનનાર લપાન અપહાર્યે આનદથી ને ઉત્સાહથી સાલગતા, ત્યારે આ લોકોમા નપ, નુરરી, કોવલી આગ નરસી પપુ તે તમને ત્યાં દામી બહારથી દાનકુ મહાનુ રાખ્યા તેમને જન્મથી આત પડેરી તે પ્રમાણુ મરયાન પશુ તેઓ પ્રાન્તથી મેમહતા તેઓ ગાદાહતી નિમકનાર પ્રજા-મેરકો હતા અને આ પુકાના બજારોના પિચાગ માન પણ તેમને મનથી ધિ ને પાન હતો, તેવી સરદાહતા હોનામ તેમને કાઈરિતેપ નવાજ નાગી નદી, અને સરદાહ મે કર્યું તે થોજ્ય કર્યું એમ પણ તેમનુ લાગતુ ગત

આ મુવાન વીગના સમાનાગ માટે ખાનમાહેગના મુખમાની ઉત્સાહપ્રેરિતસાહનના નજરે નિકળ્યા નદી, તેની મરો નાઈ જાગી ખાનસાહદ મુગો, નિચા મા પડેનો, હુમ્મો ગગનાતો મુમા ના ગોગોગ કાળ, મેજો અના અર્ધમીનેન આખો સાથે જોડા હનો તેના એ હાય નીચે એ અન કય તવો પશુ જુ ને પન પગો હતો તેપર મિત્ર મુગી મહોર ગપ ન પદા દેખાતી હતી ઉ સાહનો કોરનો, પસાગીનો કે નાખમ લીનો એક સમસુદા તેણે બહા હાથો નહી તેમ લવામાન કોરથી નક થયેલા દેખાના અને આ મુવાન સારોતુ જોનનું તેના બનકર કુ થોતી કયા પૂપ ઘડ ખાને માથુ ઉત્સુકગી આ મુના ત ક દોનમરી સખત નજર કરી, અને વીમે પણ ગારે અવાજે જોનનુ શરુ કર્યું —

“ મહાનુ, તમે જે હું તે રીક જ કર્યું પણ ગારે મન તે મુગુ નથી આ આપુ ગામ અને તેની આસપાસનો કાન મુનક તોડી, લાગીને જાગી, ખેલનમે ન—રે વે ના કરી જેનુ, એ સ ના કામનુ છે નય ના જે માટે આ સર્ક થા છે તે બખિત-આ વિ કાગપાન નગરોનો ઉત્સાહ-આમા હલુ છુટો ફરે છે ને હવે કે તમે સેકેકે નિજા મનુષ્યોનો નાચ કર્યો પણ આ એ માણ્ય-આ એ સિનાન જ મગતે નો આ મે કરે માણ્યો જવાવેના જોઈ ખરેખર હવતા મુની થયો હોન ! ”

“હા, હા, બગલાખાર મળતા તો ગામે જેમ આપણે જાડી ડીડે પણ લઈએ છીએ તેમ જ્યેષ્ઠાવનો ખાન ખોયો.” જ્યાં નમ્મ ન ના ગા તાહ દોર ત્યાં નુ વેષ મટે નથી ફરી-
થા, “લીનો રદ છે તાપ નો તેમનો નમ આ રો છે સ્પષ્ટ લક્ષ્મીમા કુદમ રગઓ છે
પોતાની જાન ઠગી નહીં ગમે નેમ પણ તેઓ આપણી વ્રજ છે નડેરાનો, ગામેનો
ગાલ હવે નહીં પણ જે ખરેખર બગલામા જુરેપૂગ સામેન થયલા છે અને બગલાખોરો
નરપૂ” એડી પછી ખાનિ ઘાર તો જ એ હિન્ના ઉપાર રેસા”

કેં ડૉક્ટર અન્ના કુટે, બી. એ., એમ. ડી. એ.
 હાતાં છેકળાઓને આવતી આંકડી, અપમાર, પીકડ અને
 કન્વલ્સન વિગેરે જાતના નિકામે માટે તેવા કરેલું

આંકડીનું ઔષધ.

પ્રત્યેક માખાપે અન્યથ નખવું જોઈ એ.
 વળી ગેમણે જ નેચાર કરેલા ખીજ

રામખાણુ ઔષધો.

દરેક ઔષધની કિંમત રૂપીઆ એક. પોસ્ટેજ બહુ.

(૨) હુમખનનાકુંડા (Antimalarial) ઠાલીઆ તાર ઉપર અકમીર
 ગોળીઓ (૩) અર્ગકુંડાર (અર્જના ન્હો માટે) ગૂણ. (૪) અર્શ ઉપર
 લગાડનાનો મથમ. (૫) કંલેરા, આમતિમાર, અને સમહુદી માટે
 દિ પાઓ (૬) આતનદોષ અને શુલ્કપણિહારી (સીજોના આનં વપીયા અને
 પ્રદો વિગેરે હોં ઉપર) ગોળીઓ. (વધારે માહિતી ન લખવાથી મળી નહીં)

ટેલિગ્રામ નં ૨૧૧૫

તારનું રાર 11 નું ચુપડાગી મુખાઇ

કુપાણુ અન્ના કુટે

માનિક-મણેશ કૃષ્ણમચી.

(Oct 18) દેશ-અનતાશ્રમ, ગિરગામ બેકંગેડ મુખાર્ડ નં. ૧૪.

કરિ જ એન એન નેનનુ અને હુકિ આપવું,

૧ જગપ્રસિદ્ધ અને કેશરજન. તેવ

ઉત્તમોત્તમ મા

સાં ધ્યન

વધારે છે અને વાળના નૂળને મજબુત કરે છે. લાવાના અને માથામાં
 નાખવામાં આ તેન મનાપરિ છે મિત્ર એક શીરીનો રૂપીયા એક
 પોસ્ટેજ માથે રૂ ૧ ૫-૦

૨ વાતહરારિષ્ટ—ગુમગ અને માના ફોપર ખાસ મંજીર દવા.

આ દોરી લરીર-ચંત્ર નનધુ પરી લય કે અને લરીની લકિતને લરી
 નઈ ખીજવે સોગાન જ મ માથે છે લોહીના ખાખ વિમરોને લોરે હુલ્લ
 દે થાય કે સાધાઓ અને આગળીઓનું હુલી જ્યે ફાળા થઈ જવું અને

જોમા દદ થયા એ મેના માધાતમ સિદ્ધ કે મા લાતાહરારિષ્ટ આયુર્વેદની
 નિયમપ્રમાણે દેશી વન-પનિયાથી જનારેનું ઔષધ છે અને તેનાથી મગબધા ખગબ દોષોમાં પશુ
 સા ન થયા છે આ હુલા ના ડૉક્ટર મેસ સી ગમુ, જેમ બીં જોમો બહુ જ કસમ અને
 ફાવતા 125 ગણુ છે અને તેથી જોમો ધાતા દુઝિને જાણ્યા છે દાતાની કિમત એક રૂપીઆ

રૂપીયા એક, પોસ્ટેજ અગીઆર આતા

દવા રાથે અજર તે મિના હિ, જગમા સીવેલ ગુદરસેવતમે ૨૫ અને સિદ્ધિ આઈ
 હસમા દરેક દવાને દાની પુરી વીગત મળેથી પ્રોપ્રિક્ટવન મોસી માપવામાં આ છે

કવિશશ્વિ મોજેન્દ્રનાથ મેન, જેમન સરકારી પદવિગેરે અને સરગીદારી મળ્યા છે,
 મેસી ની સમિતિ સોસાયટીના નકનની મોસાઈરી બોધ કુમીકન ઇ ડરેડી અને લ ફાતની સગવડવા

ડૉ. વામન ગોપાલનું

આ યોડાઈ ઝડ

સારસા પરીલા.

આ પ્રસિદ્ધ દવાને લગભગ (૬૦) સાઠ વર્ષથી લાખો દરદી

જોનમુન થઈ આગીર્તાઈ આપે છે અને પ્રદર્શનમાંથી

જોના ચાલીના ચા મેળવનાને આ એક જ મારમા

પરીલા લા ચમણી નીરજી છે.

આ પ્રસિદ્ધ દવા મેળી સુધારવા ઉપર એ મીઠું છે પણ બીજા અન્ય રોગો જેવા કે - ઉપર આ એવું નથી અને તેના નહિ થતા ત્રાસ પણ મેળી નહીં સંધીના, ગળામાં મોળમાં તથા હાથ ઉપર ફો ના થતા હાથ પગની તળીઓમાં ફોગા નથ પ ના ખ નજી તરીકે ઉતર લીનગા જ ના ફો ના થતા, કાંઈ પણ તેમ જ આખોની બજતના થતી મચી આવવા આપથી મોળમાંથી લાગે ગળેની વાગે મોરે દરો ઉપર અમૃતનુષ્ય છે અમૃત નિ ॥ ખાના મળી થી

મીઠી ૧ કામન ૧૧ રૂપીઓ.

પાસેજ વુડ

જાનાવનાનું મ ખાનું-હાઠ ગૌતમનાર કેનારુ નૌયવાયય-હાકો-દ્વાર, મુ બાઈ.

નળગાઈથી થતાં નુકશાનો

હા સાદે હના કજારી લેવાના પાન થઈ હોત તો વાળના પીકામાં નાપાત થતુ મ વો નામના માંગ નહિ થઈ ના માત્ર આપણો બાલ થાય મ મેળો તેની પીકમાં શરૂ કરતા હી નહિ ફો ના થાય જારે જારે દીમીમાં ફગાતા રહેતુ મુઝાયા કરતુ મને શરીરનું થઈ ના કડ આ સજા નુકશાનો નમજાઈને લીન થાય છે આ નળગાઈના નાશ મ પને અને નળગાઈથી દર દેવેશન—

પૂર્વ

મખ્યાત

આલંકનિગ્રહ ગોળીઓ

વાપરે.

આ ગોળીઓ મુળમાં કાચ માંથી ના પર મજાના લાગતા કનખામાં જોમ દર રૂપીમાં, રૂપમાં મુળદર/ના માં નીમા મદદના રૂપ દેનામાં પુરવારેકના મદદમાં મુખરમરૂટીના મુખરમરૂટીના જામનરૂટીના રૂપ માં જાવળોમાં ઉમરૂટીમાં સનિપુરમાં થાસ બસનાઈ દર માં નિમલ માં રૂપ માં જાવળોમાં નીમાના માં જામનરૂટીમાં તે માં હો ગોળીઓ આન દરદર રૂપમાં પ્રમાણ મદદ માં તેની ખામ જેવેસીનામાંથી મળી રૂપ છે હિમન-ગોળી રૂપ ની દની રૂપમાં રૂપમાં એ ઉપર કનખાની રૂપ ની સ્વાવર હો નીજમાં હોય

વેવમાસી,
મણીગંકર ગોવિંદજી

—કાલબાદવીગડ, મુબાઈ.

હેલ્થરનો

રૌચલ એસ્ટ કોકો.

આ કોકો હિંદુસ્તાનમાં વેચાતા બીજા અથવા કોકો કરતાં ઉત્તમ છે. માંદા માણસો તથા બચ્ચાઓને માટે એની ખાસ સલામતી જરૂરી આવે છે.

સાક્ષરો, વિદ્યાર્થીઓ વગેરે જેમને રાત દીનસ મગજમાંથી નામ કરવાનું હોય તેમને માટે 'હેલ્થર કોકો' મુદ્દા અગર ફોફી કરતાં ઉત્તમ પીણું છે એમાં રહેલ થીઓબ્રોમીન (Thiobromine) તથા ફોસ્ફેટ્સ (Phosphates) મગજમાંથી ક્ષીણ થતા કાર્બને પુષ્ટિ આપે છે.

ફેડ વાણીતા વેપારી તથા મજૂરો

હિંદુસ્તાન, બરમા તથા સિનેન ખાતેના મેન એજન્ટો

કેડારી, સુતરીઆની હા

હુમમ સ્ટ્રીટ, કોલ્કાતા મુખ્યમથક

સ્થપાઈ ૧૮૯૨

એમ. પી. કાલુ એન્ડ કંપની.

અખલુલ રહેમાન બ્લીડ નં ૩, હુખાઈ
રખેર રૂપ અનાનના અને કોલરકામ કરનાર.

કોપર પેક્ટ સ્પીન ટાઇ તથા ખચ કાપ ના વાડા ઉપર મારવાના
પ્રતિબંધી છાપો તમા તેને લઈ સાદી, સાનુ ગનાવવાની પીત્તની ડાઇગો,
ગીપાઇના ફોફો બનાવના પદો લાખની લીધ, પીત્તના નામના મેડ તથા
દિગ્ગિઝી બેન્ક વિગેરે નાવનાર તથા કાપનાર

સમાલોચકનું વાર્ષિક લવાજમ રૂ ૪,

હિંદુસ્તાન બહાર શીલીંગ જા = રૂ પોણા છ.

પુરૂષ અકની કિમત રૂ. ૦-૮-૦

ગમાલોચકની બહુરખખગે હુમેશા ઉત્તમ અને સ્થાયી

મોહુકોજ લાવી આપે છે. બહુરખખગે વિનાનો વ્યાપાર

એ વ્યાપાર, નથી.

જુના અને જાણીતા
ઝવેરીઓ

રામજી ભગવાન એન્ડ પ્રધર્સ.

૧૦૬, શેખ મેમણ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ

તાનુ નિર્માણ 'Muffchain-Bombay' દલીલન ૧૯૪૪

મુંબઈના સુપ્રસિદ્ધ ઝવેરીઓ.
 ઉત્તમ કારીગરીના અનેક નમુનાઓનું પ્રદર્શન !
 મોહનલાલ એન્ડ કંપની,
 દરેક પ્રકારના સોના, ચાંદી અને ઝવે-
 રાતના મનપસંદ ઉત્તમ દાગીના
 બનાવનાર ને વેચનાર.
 નં ૧૬૭-૨૦૧ શેખ મેમણ સ્ટ્રીટ,
 ગણેશવાડીની સામે, મુંબઈ

For good prospects learn Book-
 keeping Accountancy Short-
 hand Correspondence by post
 Apply for prospectus

C C EDUCATION OFFICE 'L'
 Poona City

નર પત્રિજ કેસર

૩. ૧૧ તો. કુલ અને નમુનો
 મરતુ પ્રત્યે ન્યાયમાં એજન્ડ
 બે એ અસ્સન કરતુની ૨ ઉપ,
 શુદ્ધ ગિવાજી ૧૧ અને મૂરમા
 અન્નવ મરીન ૨ ૩ તો અગુરી
 કિંમત ૩૦ ગા અને મુગા ૧૧ ગાડ
 છગા ૩૦ ૨ ગતવ.
 પતા -કાશીર -રોડ નં ૪૦ શ્રીનગર

મનોરંજન છાપખાના, ગિરગામ, મુંબાઈ.

અંગ્રેજી, મરાઠી, ગુજરાતી, હિંદી અને સંસ્કૃત
ગમે તેના ન્હાના અગર ગમે તેટલા મ્હોટા

છાપવાનાં પ્રત્યેક કામ

બહુ જ સુંદર શુદ્ધ અને જલદીથી ફરી
આપનામા આવે છે.

માહુકો હમેશા ખુશ ખુશ બની
કેરી ફરી આરે છે.

ભાવ બહુજ સોધા ! કામ અતિ સ્વચ્છ !

હંચામા ઉચી જાતની ઇસ્લામા ઉત્કૃષ્ટી
હબની મશીનથી !

ભરપૂર ટાઈપ ! મોહક બોર્ડર.

આપના સર્વ કામ હમેશા મનોરંજનમાં જ
આપજો !

મનોરંજન છાપખાના, ગિરગામ, મુંબાઈ.

સો વરસનું પુરાણું ખાતું

જુના

ગોપાલદાસ ખરકીવાલા

અને

મીઠાઈવાલા

મુખાઈ.

ત્રોંધા મળાયા અને રૂપચી ધીની ઉત્તમ મીઠાઈઓ માટે

એક ફેરો મારવાની લલામણ કરવામા આવેછે.

ખામની ખરરી

ખસ્તિલી ખરરી

માવાના પેંડા

માવાના છુધરા

કોપરા પાક

ખાસુદી

મીખક

ગગન વગેરે

ધાત્રી જાતની

સુતરફેની

હલવા

વેનીના ચુનામ

ઝોરેજ વીગેરે

સુકા હલવા

દરેક જાતના

અધાણીના લાકુ

જુલીના લાકુ

જલેબી મેમુર

સુલ્તી મીઠાઈઓ—મગજ ધારી

ટેલીગ્રાફિક એજેન્સ, "Burfee Shop"

સી. પી. ટેન્ક. ટેલીફોન નં ૧૧૦૭.

હમણાં જ બહાર પડેલાં નવીન પુસ્તકો !

તૈયાન છે

તૈયાન છે

શુનામોની દુ સ્થિતિમા ॥ ૧૩ના માનવજીવોના જીવનની મરણમહરી ચિત્રો સુજ્ઞાન
આ પુસ્તક- મોકલિય થયુ છે એ જ તેના પે પકના શ્રમનુ અહોભાગ છે

દિવ્ય ઉજ્જેન્તી નવી નવવસ્ત્રા ! ગુલામગિરીનો ગજબ. નવ મુન્દર ચિત્રો માથે

લેખક — અ સૌ વિમળા મેતલવાડ

કપડાનું પાટું પુકું, જોઈડ કાગળ, કિ મત ફક્ત રૂપીઆ બે, પોરટેજ છુકું

રા જન્મશકર મહાશકર બુધ, ઉં ૧૧ લલિતના કા પોતો સમઢ
તેમની ડેગ્રામા છેલી ઝમી સાથે

લલિતનાં કાવ્યો.

કપડાનું પાટું પુકું, જોઈડ કાગળ, કિ મત ફક્ત રૂપીઆ બે, પોરટેજ છુકું
સમાવેશ્યમના દસ રૂપીઆના આદમો

આ પ્રિમતમા દસ ટકા રીતર આપસમા આમરો

ટેનાપુ — રા રમણીયરામ ગોવર્દનગમ ત્રિપાડી,

મોનાજી ગોકુલદાસ ચાવન ૨ ૩૬, સેન્ટ્રલ્સ રોડ, ગિરગામ,
મુબાઈ, ન ૪

સમાલોચક

મુખ્ય લેખો.

હિન્દની ચાગ ચિન્તાઓ.

હિન્દમાટે આત્મનિર્ભય.

બરબિગલામલુ ઔદ્યોગિક મથક.
મરણ.

—
દૂરી વાર્તાઓ

હુકીકત બધી આમ છે.

કાશુલી.

ચાતુ વાનાં,

ઉપા-‘રનરાજ્ય—પ્રતિજ્ઞા’

અમેરીકન તીજેરીઓ મોટે ભાગે કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનો જ કહે છે.

અમેરીકામાં માન ક્રાન્સીસ્કોમાં થોડા નર્પ ઉપર મોટી આગ થઈ હતી અને ત્યાં હાલમાં ઘરો બળી ગયા હતા. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે દેખાવ કર્યો તે વિષે લખતા અમેરીકાનું હુન્નરદોશને લગતું સૌથી આગેનાન આપાનિયુ નામે 'સાયન્ડીકેટ અમેરીકન' તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે —

મોટી દિવંગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે સાન ક્રાન્સીસ્કોની આગથી ઘણાક મેકેનની કાયમુદ હોનાની ગેરદી માથ વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુનરાવર્ત છે. અમારી જાણમાં એવી વાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજેરીઓ એ કે લોકોની પેટી કન્તા નહીં મારી હતી નહીં, તો પણ તેના બનાવના ના વેચનારાઓએ કાયમુદ હોનાની મોટી મોટી વાતો કરીને તે વેચી હતી. આની કચમ જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓના કાનખાના અને દુકાનો સરકાર હાથે મોટે બદ કરાવે એવું અમે ઈચ્છીએ છીએ.

ગોદરેજનું કારખાનું—

ગેમ કંપની પાસે, પરેલ, મુબાઈ.

સખત ઊકળાટમાં

માથેરાનની મોજ

મેળવો—

લોકપ્રિય—

“રાયલ હિન્દુ હોટેલ”

અનેક મંગલરોને લીધે પોતાની કીર્તિમાં વધારો કર્યું જાય છે
કુટુંબો આટે અપૂર્ણ બલાહુદી સડતા કમી ગમવ છે
૫૫-૧૧-૮૬લીફ્ટાનથી અથવા રૂબરૂ મનેથી ફરેક ખુલામાં મળી રહે છે.
૨૫૦૦૦ થી વધુ સજ્જનોએ આ હોટેલમાં પધારી પોતાના
ઊંઠા અલિપ્રાયે ફર્માવ્યા છે.

ગોવિન્દજી વસનજી.

મુ. પ્રે. આંદ્રિસ-ચીનાબજાર-મુઆ. }
સં. નં. ૧ - હાકોન્દ્રા ૧૦-
સં. નં. ૨ - માર્ગેરો.

“સો. દુલ”

—માધેનાન

Feb 19

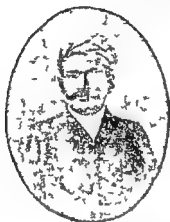
I ૧. આપના આર્થિક સમાનોયની નેમ લેશે

પ્રકાશક, પુણા અને અભિપ્રાય મશીન

પોલીશની શરૂઆત કરનાર

અને આ રાત્રે એ કેશનેશ્વર વધાની સપાટીપર લાવનાર

ઝવેરી કાનજી માલજી

આ નામ કોણ નથી જાણતું ?

પહેલા પાચોનીયર

હવે પણ કંઈ નવી દુનિયા,

આ શરૂ ના કરનાર અને ના પામનાર

તેણે આ જ જાણ્યો છે !

હવે પાચોનીયર જાણે તો

જરૂર જ મોહશે !

પરિણામે અમો ખરાબા વિના

છુટકો જ નથી !

મરી આજે આજે કે તમે !

અમદાવાદ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ

ટેલીગ્રાફ નંબર ૭૮૭

ભીખા કલ્યાણજીની કુંઠની
અમૃત તુલ્ય દવાઓ.

કે.ને.રા. વિશ્વવિદ્યાલય માટે-

कनिका याना मन्त्रा मन्त्रि वि
मन्त्र शिष्यन, नवगमा मन्त्रि हवक
नामु कनिकारो त्रिक मन्त्राणा पय
क मन्त्रो नेत्रो मन्त्रो न
५ मन्त्रो

विभक्त पाठ्यपुस्तकें आदि

ਪਲੇਟ ਫਰਮ ਸ਼ੀਟ-

୧। ମୂଳ ଲକ୍ଷଣ ୧। ୨। ୩। ୪। ୫। ୬। ୭। ୮। ୯। ୧୦। ୧୧। ୧୨। ୧୩। ୧୪। ୧୫। ୧୬। ୧୭। ୧୮। ୧୯। ୨୦। ୨୧। ୨୨। ୨୩। ୨୪। ୨୫। ୨୬। ୨୭। ୨୮। ୨୯। ୩୦। ୩୧। ୩୨। ୩୩। ୩୪। ୩୫। ୩୬। ୩୭। ୩୮। ୩୯। ୪୦। ୪୧। ୪୨। ୪୩। ୪୪। ୪୫। ୪୬। ୪୭। ୪୮। ୪୯। ୫୦। ୫୧। ୫୨। ୫୩। ୫୪। ୫୫। ୫୬। ୫୭। ୫୮। ୫୯। ୬୦। ୬୧। ୬୨। ୬୩। ୬୪। ୬୫। ୬୬। ୬୭। ୬୮। ୬୯। ୭୦। ୭୧। ୭୨। ୭୩। ୭୪। ୭୫। ୭୬। ୭୭। ୭୮। ୭୯। ୮୦। ୮୧। ୮୨। ୮୩। ୮୪। ୮୫। ୮୬। ୮୭। ୮୮। ୮୯। ୯୦। ୯୧। ୯୨। ୯୩। ୯୪। ୯୫। ୯୬। ୯୭। ୯୮। ୯୯। ୧୦୦।

કર્મિત બાદથી એકના બાના બદલ

તાવનું ચક્રસીર મિશ્રચર.

૧૧ ॥ મિત્રવર માગીયા આત્મીયા મેલીવન ॥ જરામ તમા મરી ની જીવા નવ નાન
 મરી તવ ઉપર નામણા ॥ મરણ કરે છે કારણ ને તમામ જાતના નાના જાતુઓના નામુદ
 કરનામા આમા ॥ આ મિત્રવરના ૧ ॥ ભગ દેવાથી એક / જીવસના મેલતા તાવ નવદ
 થઈ જાઈ છે ॥ રીત જવ માથી તાવ ઉતારા પછી ૧ ॥ / મરણના મર છે જામ મા ૧૧ ॥
 એવ કહે પા ॥ જરા ૧ ૧ ॥ મ આપણ નરી બ લેવી આ ૧ મુ ૧ ॥

કિમત બાદલી એના બાના બાર

ગાંધીવ એન્ટી-રૂમેટીક બામ.

[illegible]

૨. દિમત બાણી એના આના આદ

ਸਮੇਲਿ 12 ਪਿਰ ਸਿਰੀਸੀ ਭਾਗ ਸਿਰੀਸੀ ਭਾਗ 1 ਰਿ-

અમોમે દ્વાવમા ટીંગરોનનીંગ બાત બા ૩ ૭

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

ભીખા કુલ્યાણુની કુળ દવાવાળા,

ଅଫି ନିମ୍ନଲିଖିତ : ୫ । ୭

Feb 19-43 42,441

* "સિવાગીને નાટ્ય બહારના મુખમાં, મ ર

‘સોમન’ ‘સોમન’ ‘સોમન’

આ એ તમેને બેલુદ આશ્ચર્ય ઉપજાવે એવા મલમ છે. ગમે તેવા હુરમ મસા મરાસીર તમને ગમે તેટલા દુ ખી દુ ખી કરના હોય તેઓથી લોહી પત્તુ હોય, કે તદ્દન મુકા હોય કે બલતન-દાહ થવાથી બેસી-તમ હેરાનગતી બોગવવી પડતી હોય તો તમે જરૂર ખીજા બધા કંડાજ છોડી કર્તે રૂઝ ‘સોમન’ નો ઉપયોગ કરો. તેથી તમને ખાતરી થશે કે આ એ દેવી જ કંડાજ તમને મળી આવશે છે થણા લાખા વખતના અનુભવ પછીથી જ આ જાહેર પ્રજાના લાલ માટે પ્રમિદ રૂપામા આવેલો હ તેની એક ડબ્બીની કિમત રૂ. ૨-૦-૦. પો જુદુ.

મરાસીર મરાસીર — આ — એન એમ નિવેદી

C ૦ પરિત નારાયણ મૂલજ.

Feb 19

જોડાગ પામે, ગલ માટેવી. મુ આ

જરા જોશો કે ? ક્યાં ?

અનાથ બાલકો તરફ ? શું ?

દુકાળ સમયે જુખ દુ ખ અને અજ્ઞાનથી પિસાતા અને માખાપથી વિષમ પડેલા અનાથ બાળકોની વાટે ‘સોમન’ અને તેમને બચાવો—દાન આપો, અને અપારો—આ રતા બહુઓને બચાવો તો જ અચરો મુપાત્રે દાન ઉમતા તડ,—કાઠીયાવાડ હિંદુ અનાથાશ્રમ માટે જમીન લેવાણી છે, મકાન ઉભુ રૂપામા રૂ. ૩૦,૦૦૦) ત્રીસ હજારની જરૂર છે. રૂ. ૨૫૦ લરી કોટડી જવાવી અમર નામના જેળવી પુણ્ય સચંગે

લખો—ઓ સેક્રરીઓ

Feb 19,

કાઠીયાવાડ હિંદુ અનાથાશ્રમ—વહેવાણ કાપ

૪ આપના આંદ મો મોરોય મો મોષ લેતા

સમાલોચકના પાછલા અંકો.

[૫૬ પૃષ્ઠ.] , ડીએમ્બર, ઈ. સ. ૧૯૧૮. [૧૪ ચિત્રો લેખ-લેખક]

૧. ગુજરાતની પરિપદા-ગ ચ-૧૨૨ પથા એનએન બી ૨ બાળકોની શાસીગિરિમાનગિક કેળવણીના ગ મધુમતિ કે ગુલામગિરીના ગજખ- (અને ના ૧) - ૧. પુરગતમ મુનગા/લક્ષ્મી એ ૪ હિન્દી ડાળો અભ્યાસ- તો અન્ય ૧૫ નડિઆદમા ભરાયેલી પરિપદા-તા. મામુખાન માનુર, એનએન બી ૬ અવરાજ્ય માટે થોડાના-ઝ કુનુવા/ સાદ, અને એમ એન. એમ. ૭ લોકો વિધીન-રા ચ તા-૫ ના એનએન બી -નિમેરે

ચિત્રનિભાગ

૧. ગુજરાત પરિપદાનો કીતિ અથવા અને નડિઆદના સર્ગનાસી પુખ્તીના- ચિત્ર - ૨૧ નિરા ૨૨ નાન
૨-૬ ગુજરાત ગજકીય-અને સસાનુવાન-પરિપદાના આમ દેરોઆદો
૭-૨૪ ગુલામગિરીના ગજખ-અનલોકન વિભાગમા સદર પુખ્તકના માં સુદ્ધ ચિત્રો.

—અકના કિમત એ ૦૧૦

[૬૮ પૃષ્ઠ] નવેમ્બર, ઈ. સ. ૧૯૧૮ [૧૭ ચિત્રો

[આ અંક ગુજરાત ગજકીય પરિપદા સમયે પ્રકટ થયો છે]

લેખ-લેખકો.

૧. ગુજરાત કેળવણી પરિપદા ૧ એક અભ્યાસ બી એ ૨ ગજનાદ અને વિગત રા કલ્યાણગય લેલી, બી એ ૩. એક વિચિત્ર પ્રયોગ-રૂપીવાર્તા ના હાનવાન પથા, બી એ ૮. પૃષ્ઠીકિપન છવનની શરૂઆત માં નિ. ૫ ૧. ૬ માનિક, પ્રેમ એ ૫. રાયખહાદુર શ્રીગચન્દ્ર વસુ નિધાનુન-છવનચેતિ તો ગિરાપ્રમાદ પડિત ૬. ખરમાણની ઘના પ્રાં છોડાનાન પુગણી, એમ એ, ૭. આગામી ગુજરાત પરિપદા ગ ચ-૧૨૨ પથા એનએન બી ૮. અવરાજ્ય માટે તેયારી રા હિમનવાન અગરીઆ, એનએન બી ૯ નડિઆદ નિમે કે ઈન્દ્ર અઆજાન નની, બી એ, ૧૦. ગુજરાતનુ આગાનારી છવન નડિમણીવગમ વિપાકી એ ઉપરાન દેગલકિન ૧૧ સુદ્ધ કા થો ગ ખતમરે, રા મધુનાથ, અને રા ભટ્ટ નિરેના

ચિત્રવિભાગ

૧. માનુષમગ્ન-હિન્દુ સેમરજી કગતા માધુની પ્રાયના, ના. બિહા ના મુદ્દે કલ્યાણસાધે સેમરગ્યના મુદ્દે દેવીનુ પૂજન. ગુજર દેવીના

૧. બે બાળકો-પુત્ર અને પુત્રી સ્વગત્યના મનિંદે પૂજા કરવા જાય છે - ચિત્ર-
 વાગ-૧ થોડાં ઉ. ચુક -
 હિન્દના વીર સતાનોને
 ચિત્ર. ચિત્ર-૨-૧ થોડાં

ચુકમાં
 માનભર્યું

૧. ૨૧. ધી ઓ મિ જવેરીલાલ ઉમિયાગ - વાણિક
૨. ૨૧ મન સુ મગમ સુધરામ ત્રિપાઠી.
- ૩ ૨૧ નનગાહેય હરિદાસ દેસા
- ૪ ૨૧ ગાયદનગમ માનગમ ત્રિપાઠી, બી. એ, એનએન બી
- ૫ ૨૧ ઝા મણિલાલ નભુલાલ દિવેદી, બી એ
- ૬ ૨૧ બાલાગકુ હલામગમ
- ૭ ૨૧ દોસતગમ દુપાગમ પડ્યા
- ૮ ૧૧ ઓ મિ નિહલભાઈ ખટ્ટલ મેગીર-એટ-ડો, ગજડીય

પરિપદા પ્રમુખ

૯ ૧ ગોપાળદાસ વિદ્યાગીદાસ દેસાઈ, ગજડીય પરિપદ રનામત
 મડળના પ્રમુખ

અ કની કિમત ર. ૦૫૫

૫૮ પૃષ્ઠ] ઑક્ટોબર, ઈ સ ૧૯૧૮ [૧૧ ચિત્રો

લેખ-લેખકો

૧. કાયમ્ય જાતિનો દુક પન્થિય-રા મોહનનાન દેસાઈ, એનએ. બી
 ૨. દિવાલને અ તળયે- ૧ મુનિમ્મા, ૩. અલિનયકલામા હાથનુ રથોન
 નાં ચિત્રો સાથે-રા લનસુખનાન મટેના, એન એમ ૪, ૪. મહાગી કમલા, અને
 બીજી વાતો અપનોકા-૧ પ્રાણનાન દેસાઈ બી એ, ૫ હિન્દુ લગ્નોની
 મજીરીનુ જિવ- ૧ અદ્રગ ૨૨ પડ્યા, એ એન બી ૬ એતિહાસિક નારકોની
 આવર્યકતા-૧ રામસાહ દેસાઈ, ૭. શપથલગ-રા નિ.બી એ, ૮. કોએમ-
 લીગનો એખલાગ-રા અદ્રગ ૨૨ પડ્યા, એનએવ બી, ૯. વિજાનમ દિવ-
 પ્રા. કાન્તિનાન પડ્યા, એમ એ ૧૦. ગધિકાનુ પુતળુ-રા મંજુનાય
 એમુમ્ વાર, નિગે

ચિત્રવિલાગ.

૧. પ્રસિદ્ધ નેટીગમજી-દિલ્હીની સરકારના કાયદાવી શાસિત વયેલા
 પત્રખના જાણીતા આગ્રહી સ્વરાજ્યનારીની મુન્દર છબી. ૨ એકાત્ર-
 ચિત્ર-અખ્યત-ચિત્ર ૧ ગ-થોટિગ ૩-૧૧ અલિનયકલામા હાથનુ થાન
 એ લેખના નવ અર્થવાહક ચિત્રો. —અ કની કિમત ર. ૦૫૫

રમણીયગમ ગોનદ નરામ ત્રિપાઠી, મો. ૧ ગોકન ૧૨ આવ ન. ૨/૫
 સેન્ડરેટ રોડ, ગિરગામ, મુખ્ય નં. ૪.

આપનો આદરમ

કહોને ?

તે ગીસાએલી ગમગી

કેવી ગીતે ખુશ થઈ રાખી વાર ?

જ્યારે તેને

ત્રિભોવનદાસ ભીમજી ઝવેરીને

ત્યારી

મૂલ્ય ગમ્મન તેજસ્વી ને દેદિધ્યમાન

અલકારો આપવાનું નવન

આપનામા આવ્યું ત્યારે જ.

સોના, ચાંદી અને ઝવેરાતના

દાગીનાના વેપારી.

શેખમેમન સ્ટ્રીટ, મૂળજી જેઠા મારકીટ.

સામે, મુંબાઈ.

પ્રેસિડેન્સી નંબર ૨૭૪૧.

Oct 18

શાસ્ત્રીય અને અનુભવસિદ્ધ પૌષ્ટિક દવાઓ.

અવનપ્રાશાવલેહ.

ગાંધીજીના ગીત જનાવનામાં આપને એ પુષ્ટિ સ્ત્રીઓ અને બાળકોને અમુતજાતના
ચુકાવે છે તે ૧ પાના તમામ વિધિઓ મરડો, ૨૫ હથેલીના તમામ શેષ નપુસકાવ પીના
ખાલી એ પાના, વખત મારના તમામ દરેક જોવાલેવામ, અપરમાર હ નાદ વિધિ સોપર
અડીક છે તે ગીતમાં લાટી વધારી તેમ કુળ જનાવે છે કિમત રતવ એકના ૩ અડી

દાક્ષાસેવ

સવ દરદીલ મગ કમજીવન તેના નવમાથી નાગ ર છે ન્હોત સાક લાવી બૂજ પ્રસ્થિત
રે છે અતિસાર ગરી ખાસી લગ દવાદિ જોને કુ કરી ગરીમાં પોલી વધારી તેને મિતિ
આપે છે દવાદા પાત તે હોજતલર છે કિમત રતવ એકના ૩ એ

અમના—કપરની દવાના પાલે મેકિંગ ખચ ધનારદ પડો તેમ દવાનું અમિષ
જોનવિ વિધિ નખી માન્યનારને મત મક્ત આપવામાં આપે

હેકાણું—વૈધ શકરરાવ ગોપાલરાવ,

ચામડા પાવકા, છ અમનાવાદ

Jan 19

જમાનાના રગ બદલાયા છે અને સ્ત્રીઓના સૌન્દર્યના
જગ મન્દા છે એવે વખતે
એમને મદદ કરે એના એમના દિવને રજન કરે એના
પાકા રંગના-શુદ્ધી જુદી જાતનાં
ફેન્સી ડિનાગીઓ સાથેના નવા

ફેન્સી છાયલો તૈયાર મળી શકશે.

ભાન મરતા છતા કામ ઉત્તમ અને દિવપરદ
એ વખત કામ પાડ્યો તે પાછા અહિ જ આનરો
માટે જુવો અને અનુભવ લ્યો.

શાં કુંજલાલ કિશોરીલાલ.

નં. ૩૫૪, કાવકાદેવી રોડ, મુંબઈ નં. ૨.

નિગમ અને અમગીનીમા માના
પીવાન્તા સામા પરે

દુઃકાળના બહુ તોડાનના
કંપકા લેતાશિખા નાગા રૂરે
આ માગકો ક્યા જોતમા ?
આ માળે ? નર કે દના ?
આ બાગકો રહે શુ અનાથ ?
અદગા ધનસ પતિ ભરી જ નાખગો ?
ઓ તમા ? માગ ? બ્રમે
અ તા - દખનજના જા જો ?
નદિ ? અમને નિરાધા ? આ રા ?
થોડ નવુ જે મગ ન-અમે રધા

હિન્દુ અનાથાશ્રમ, મા ગ્રીએ
અનાથ અને નિરાધાર માગકોમાટે
ઉત્તમ સમરોડો ત્યા કે નહિઆદ.

Oct 18

ધી પત્રિકા આદે વકર્સ એજન્સી

આમિકોમા અને પુન્તકોમા મનપમ મુન્દર ચિત્રો મુકનાની બન્ધા
રાખનાગએને તેના ચિત્રો અમ્તા ભાવે મુન્દર મીતે મવેળા
તેયાન કરાવી આપનામા આનરો
દેશિજિકો બોદમ મોધા અને અમ્તા ભાનમા અમરે તેયાન કરાવી
આપીશુ તથા આપેપર ઉપન રચ્ય અને મુદ્રક છપાઈમા છપાવી
આપીશુ ભાન તાવ માટે પુછવો.

ધી " પત્રિકા એજન્સી".

મોરારજી ગોપલદાસ ચાલે ન ૨-૩૬.

ગીરગમ, મુબાઈ, તા. ૪.

આપના ઓળખા સમાજોગેની મોધ મોતો

રંગની જાણીતા વેપારી

પ્રાગજી સુરજી એન્ડ કંપની

મુન રંગવાના જુદી જુદી જાતના રંગ મહાદેવ જથામાં એમનાર
ત્યા મળી શકેગે. રંગવાને જમ આવે એવા દુર દેશાવધી ખાસ મગાવેલા
અનેક જાતના રંગ કિંચિત ખાસ એમનારે ત્યા મળેગે.

વધુ વિગતો માટે લખો ચા રખરૂ મળો.

પ્રાગજી સુરજી એન્ડ કંપની.

ચાર્ટર્ડ એન્ડના મકાનમાં એમલેનડ મોડ,
કોટ, મુબાઈ.

વકેતા.

રેખ-

જો-આર. એન શુક્લ

કિર્મતે ૨-૦-૦૦ પાકુ બાર્ક-૩૩

૦૫૩૧૫ પુ. ચોટ્ટેજ જુદુ

વંદુનકાળા ગિખવતુ ગુર્જર

લાપાના લખાયેલુ અદિતીય

મુસ્તક એકમહાન વ્યાખ્યાનકા

ચર્ચ દેશસેના કરવી હોય તો

જેરનાચો અને વિચારો.

લખો —

મેગર્મ શુક્લ જીવસં,

કોલેલાર લોન, મુબાઈ નં. ૨

અનંગ વિષ

યાને

અમૃતમય અહર

રેખક,

શા. લાલુ.

મિત ૩-૨-૦૦ મુન્દર સોનેરી નામે

માયબુ પાકુ પુર, ચોટ્ટેજ જુદુ

નરનાનરાહના પ્રમતને ચર્ચતી

એક સમય સચિત નનલકેથા

જેમા પ્રખ્યાત ત્રાયકાર મિ

મુલરના દારેલા અને મરસા

મુલાન્કોએ ખાસ જોના જેના

આત સુદુ લલિત ત્રયત્રા. આ

પુસ્તકની હજારો કોપીઓ થોડા

વખતમાં જ ખપી ગઈ છે.

લખો —

મેગર્મ શુક્લ જીવસં,

કોલેલાર લોન, મુબાઈ નં. ૨

૨૦ વગસની જુની દુકાન,

હીરા તથા ઝવેરાતના વેપારીઓ

સુરજમલ લલ્લુભાઈની કું.

હમારે ત્યાં કોઈપણ જાતના મોદી તથા નાની મા ઝના
દીગઓ તથા માતી માલેડ પાના નિ રે ઝવેરાત છુ-
તથા અથામધ મળજે

હાલની ચાલુ ફેશનનુ કોઈપણ જાતનુ ઝવેરાત તથા મોના
આઢીના દાઝીનાઓ તૈનાર તેમ જ આગ્રાથી બનારી
આપનામા આપને

હુમે માવની આગ્રાની ની આપીશુ તેમ જ ઝવેરાતના
દાઝીનાને રીપર કંઈ આપીશુ

૬૦-૨૦૫-૨૨૭ કાલબાદેવી રોડ, પોસ્ટ ઓફીસની
સામે સુખાર્ડ

ટેલીફ નં ૪૦૩૬

ટેલીગ્રાફ એડ્રેસ Calmness Bombay

આજે સઉથી અરસ ઝવેરાત તસોને ક્યાં
મળશે તેની ફીકર કરવાનાં દીવસો
હવે વહી ગયા છે.

મુંબાઈમાં ઝવેરાતની દુકાનો તો વણીએ છે, અને
ઝવેરીઓ પણ ધણા છે, અને તેમનું જુનાપણું
તો વળી બહુ લાંબી મુદતનું છે.

પણ તે છતાંએ મોડલ ઝવેરીઓ

મહેતા હરીલાલ રામકૃષ્ણની કું.

એ શ્વેત દંડ મુદતમાં જે નામ કહાડ્યું
છે તેથી જુના ઝવેરીઓ તો
• વિચારમાં જ પડી ગયા છે.

અને ખચિત જ તેમા સહેજ પણ નવાઈ નથી ગરણ કે
અમારી દુકાને ગ્રાહકો માથે જે ગીતે વર્તવામાં
આવે છે તે અમારો ખાસ હુન્નર છે

ગ્રાહકોને અમારે ત્યાં કરી પણ રીકઝીક
કરવી પડતી નથી.

નંદાર ગામ II સમજા ઝોરડો વેદ્યુપેએનવ પોસ્ટથી તાબે મોકલવામા આવે છે.

અમારું ઠેઠાણું — અમદાવાદ રેલેવાન સ્ટોના મોખરાપર ન્યા

આવતી જતી વાગે ઉભી રહે છે ત્યાં મુંબાઈ અને નવી

ગાંધીની યાત્રાની માથે જ છે.

આયુર્વેદ વિજ્ઞાન.

(વૈષકના વિવિધ વિષયો શાસ્ત્રીય ગીતે ચર્ચિતુ માગિત.)

આરોગ્ય સુખની તથા વૈષક વિષય સામાન્ય જ્ઞાન મેળવવાની માલુસ માત્રની રૂબ છે આપુ વૈષક જ્ઞાત મેળવવા માટે આગમ સાથે સાધન આ માનિક છે સુજ્ઞાતની ઉત્તમ લેખકોના જે મોથી બરેડુ આ માસિક પત્ર-ગૃહસ્થે સમગ્ર નયક છે

વાર્ષિક લેનાજન માત્ર રૂ ૧-૮-૦

‘યસિન્ વેદો દિ યો જાત તજ્જ તસ્યોપધ દિતમ્ ।

સ્વદેશીનો આગ્રહ એ દેશની ભાદી મેના છે.

ગુપ્તમારક, મિશ્રાન અને શાસ્ત્રોક્ત દવાઓ પૂર્ણ સરવ અને શુદ્ધિ જળવાઈ હો તેવા સચાઓથી ઉત્તમ, તાજ અને ખરી વનસ્પતિમાયા તૈયાર કરનાર

ઝંડુ ફાર્માસ્યૂટિકલ વર્ક્સ

એલફીન્સ્ટન રોડ, મુંબઈ

આમારી દવાઓની ખાતરી વૈદ્યો અને ડાક્ટરોએ વાપરી કરી છે તેમાની કટલીએક જેવી કે —

વામાનલેહુ ખાસી તથા દમને માટે ઉત્તમ । તત્તની કી ૩ ૦-૧૦-૦

બૃહત્તમિષ્ઠાદિક્રિયાય હૃતશુદ્ધિ માટે અકમીર । ” ” ૧ ૧-૪-૦

આરોગ્યનર્મી રમ ન ૧ તીવરના બાધિ માટે ૧ તોમાની ” ૩ ૨-૦-૦

વસ્ત કૃત્તુમકર મહુનેહુ મે ” ” ૩ ૨૫-૦-૦

મુંબઈની મુખ્ય દીપા —

બહારગામ માટે —

ઉપરને ચરનામે લખો

કાળકલ્પી રોડ, બુની મહાજન વાડી, દેવદિગ ન ૨૨૦૯.

માખા નંબર ૨, માડવી બેંગલોને રસ્તે અમરા ગણીને નાકે

માખા નંબર ૩, બોરીબંદર આમેના, સ્વદેશી નોર્સ.

The 'Modern Review.'

The "Modern Review" is the most
Magazines in India, it deals
knowledge, Literature, Art,
Sociology and above all imparts up to date
information and knowledge, in Indian Affairs
—Subscription Rs 6/- per year Single Copies As. 8/-

Chhaterjea's Picture Albums, in three parts A hand-
some galaxy of Indian Pictorial Art Price Rs 2-5-0
each with V P and Postage

The "Patrika" Agency,

Morarji Gokuldas Chawl, No 2-36,

Sindhurst Road Girgaum BOMBAY

Orders registered per Money Order only

V P & System not accepted

૪૦ વર્ષની જુની તથા બાણીતી
કાપડ તથા જરીકામની દુકાન

અમારે આ ચીજો જોવાની સુવર્ણ તક છે, જનારની ગેરગીરી, તાજ
ચોરીઓ તેમજ નવનુ જરીકામ, લેન પીટ પરા બાર તથા નેમી
મુગનારી ચોખી ચાલુ બરતનમ તથા તેને લગતો માન બજાર

ની નવી તરફના કોડ, અને મોનકા તથા મગજો તથા ચોરી આપનાથી
જનાથી આપીશ

ખમોળી-પાટ અને એક જ ભાર એ અમારા મુદાલેખ છે!

એક વખત સુકાકાત લેવાથી વધુ ખાત્રી વગે

શા. વિહલદાસ જુનીલાલ જરીવાળા,

૪૦ વર્ષની જુની તથા બાણીતી

સુબાઈ, મદ્રાસ પત્રો વિગેરે થોડાં મહાગ્રંથો આંગ્રેજીની નોંધ

આદ્ય મેડરનાની જાની અને આપીતી

ઉંઝા આયુર્વેદીક કારિમસી

૧૦ મીઝેકયુવક કીર મીક્ષય -- ૦૦૩ મુજિનકા, મેનેરીયા, ટાઇફોઇડ, ન્યુમોનીયા
અને કેરી તારને માત્ર ૬ ડોઝમાં મારી દાવે છે બહોલો રોગો હાનાની માટીના માંન
આર આતા.

૨૦ મજબબ યાકુતિ - એનુ, વાદી, અબગ, કુતુરી વિગેરે કીમતી ધનાણાઓથી
અરધુ આ પ્રખ્યાત લુનામ લુની યાકુતિ દરેક બાની નખજાલને દૂર કરી અદ્ભુત
શક્તિ આપે છે ૪૦ ગોળી ૧ માત્ર ૩ ૧૦ તે દિવાલ ૧૩ જાતની શાસ્ત્રી દવા ગાંધારાકે
લુનુ કારખાનુ પ્રાઇઝ ટીપ્ટ મફત મગાવે.

દેવ-પ્રી-એસ લાઇટ, ડેનર જીનકીમ, સુબાઈ.

ગાંધીય માહિત્યના અવધારકોને માટે ખામ

થોડી જ નકલો આપી છે.

૧૬ મમાએલ્યેનો રહસ્ય નો

કોંગ્રેસ અને ૨૦-૯-૦૦

આ અકસ્મા નુજબાના બંધાના રેખાકોના તેજ હનમ લેખો કે ક્રિયમના અભિધારિ
અવલોકિતો તથા ગાંધીય પ્રશ્ના કષ્ટ મળીન ચચા કળા અનુબની રેખા લા કલમ રેખો છે.
તે કાશાત કાવમનો પ્રમુખ સર સર ન અસત્ર મિત્ર મને બાળીના ગુજરાતી અમિતે.
વધા ના ના ગુજરાતી રખમની મુદ્દા કળી નાળી આ જા અનત કરામો બાળી કે
આ અબની કલ મોની જ પ્રતો બાળી છે

૨૦ મમાએલ્યેનો રહસ્ય નો

ગુજરાત પરિપદ્ અને ૨૦-૦-૧૦-૦

૧૬ ના બોલોમરમા અમ ભાદના મરખની પ્રાતેક ગાંધીય પરિપદ્ રેખાબી પરિ-
પદ્ અને સસાનુમમ પાંચના પ્રમથ કપર કવામા કાર્યો આ અબક મમિસ અક ૧૧ ના
૧૧ કપરોથી વાચનથી બરપુર છે ગાંધીય પ્રશ્નો કાશાત કષ્ટ પીના મન કે પ્રમોની રેલ
લોકો વેલો મેગવાળીયાના બગીચા અભિધારી રેખા લા થા અચસતના તાથ મરથી કે
કપશન તેના તેર નુદ વિરો જીની લુ। તરિયા પ્રમુતિથી બીરો અમ ભાદના નેવ।
લોરા નરોના વિરો તથા અવરનકશ સુરજની મુ મથત કુર વિર વિરોથી આમે।
અક કિતારજ મને આ રક છે

૩૦ મમાએલ્યેનો રહસ્ય નો કામ.

ખાવેલી અંતના

૩ ૩-૪-

પોન્ટેજ લુડ વારેમા

મા કીવમ ગુજરાત આશીયા લખમના કલમ રેખાના ૧૧ આ નતની રનમિતિ
કેનેડા વિના ૧૦ વિરામપદ ૧૧ બનીત નાકોના અભિધાર મરવોનો રાસ ના અનેક
બાળી નેની રાના અને લગભગ પોતાના સુદર વિરો ૧૧ વખ અવાયા છે ક્રિય
ધોડી, નમકા થાળી છે આ ૧૧ મો ૧૧ સાત ૧૧૧ બુજીદસે માવે કવામા બાળી છે
૧૧ ના-અ અમલુર રામ ગાવે વનગમ ત્રિપાટી,
૧૧ લોલકે મે સુમાઈ ને ૪ મીઝેકયુ કોકુ કામ સાવે ન / રકો
૧૧ રેલ વિરિમ મુડી

તમામ બહોલા બાળકોની
ચાલુ માદગીઓની અને હુદયબેદક રૂઢોથી
કંટાળો છે શા માટે ?
બાળકોને માટે સાચા આગીર્નાદરખ નીચેલા
સોડસના

ગ્રાઈપોક્યુરનુ

દરરોજ

સેવન

કમવો.

તેનાથી તમારા બાળકો નિરોગી રહેશે
અને બાળકોના દરેક દર્દો મ્હામે ટકર ગ્રીનવા
અમર્થ બનશે

મળવાનું ઠેકાણું—ન્યુ મેડિકલ હોલ,

Feb 19

કમશિંયલ બિલ્ડીન્ગ, લાહોર.

ઈનામી અલૌકિક ચિત્ર.

૧ નુ ઇનામ રૂ ૫૦૦૦, ૨ નુ ઇનામ રૂ ૩૫૦૦
પ્રકૃત પ્રાર્થનાનું રહસ્ય હું નામએ
૧૮ ૥ ચ પહોળું અને ૨૨૬ ચ લાંબુ મનોહર
અને હૃદયમાંથી ચિત્ર મુદ્ર ૨ ૥થી બરી
હાલના રૂપિયાનું ખચ કૃતિ બનાવવામાં આવ્યું
છે એ ચિત્ર બધા રહેવા પાનરી ત્યા પિય
સંજિતો પ્રભાવ પાડશે હુમેશા તે તરફ નજર
નાખના બનત કાલ શુદ્ધ તેમ નમ બનરી
આત્મીય રવજનોને આનન્દ પમાડરી આત્મ
ખજા શુદ્ધિપણ અને ધનબળો ખરાબેદ શુદ્ધિ
કરી આપરી આવુ બાવપૂલ ચિત્ર ખરીદ
કરી પ્રાર્થ અને શુદ્ધિને ખિતો છે ખરી
ખાંવ બહાવરી તેમને ઉપર કહેલ ઇનામો
અગરી દરેક ચિત્ર સાથે ઇનામી ટીકા ચોટાડ
વામાં આવી છે. ખચ બાદ કરતા બાળે રમ
ધમાદા સમ્પ્રદાયોને બાલુ થશે રામ મહા
રાલઆ અને પ્રચલિત બીય અમીર ઉમરનો
તેમથી બે ચિત્રકારનું માન મળતુ છે ગુજ
રાતીમાં ચિત્રપત્ર ને ખીલ
પુનામાં પૂજવા ટીકીટ
માટે નામો દરેક ચિત્રની કિંમત રૂ ૫
પડિત સી એલ સર્મા
શા તબીબ આરામબદ
પ્રેસ ૧૮ (ચોવીસ પદગણુ)

હમણા જ બહાર પડી છે

વિશુદ્ધ સ્નેહ.

(નવલકથા)

લેખક

૨૯ જીમનલાલ - હરિલાલ પટ્ટા,

એક અનુભવી યુગવના શુદ્ધ સ્નેહની
કમેડી રિક્ટ પ્રસન્ને કેરી રીતે ઉભી
ચાય છે તેનું મલુ જ અમરકારક
વર્ણન આ પુસ્તકમાં છે એક એક
બાઈને હાથે સત્ય પ્રકટ થાય છે
મૃદ્ય ક્રમ આઠ આનાં

મળવાનું ઠેકાણું—મેસર્સ એન એમ

નિપાઠી એન્ડ કંપની,

લુકસે સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નં ૨

પ્રેસ ૧૮

(ચોવીસ પદગણુ)

૧૬ બહાવના ઓડિરમાં સમાલોચકની મોવ લેશે.

કિમીઆ સંગ્રહ

અવધા

હુમન એમિલ બુના દગી પેદાના

પુસ્તકોમાધી તેમ જ વન

વામી જોગી જતી, પાસેથી

એ રિયમલુ નિધાના

મેળવેલા લગભગ

સાઠ તુસ ખાઓનો

અપૂરે જમાન

સંગ્રહ કર્તા

અંરોહણ ખમનજી દ્રશમરોજી.

અગ્ર ક્રમનાર

હોશમ તેદમુતસીરી અકનસરીઆ

ગીમન આના ૮

મુકરેલી રામી મુજમ

વેતરવા

તથા

સીવવાની કળા

પ્રગટકર્તા

શીગીનખાઈ દગમજી પાઠક

માનુઓ માટે આ એક નમૂના પુસ્તક છે.

એ પુસ્તકની પહેલી આવૃત્તિ એ વધુની

કુક મુલમા ખનામ થયેલી રોવાથી અને

પુસ્તક મામા પિતે અનુસરીને બીજી આવૃત્તિ

પ્રાદ કરવાના આવી છે

બે ભાગમા કિંમત રૂ ૧-૧૨-૦

Withered Memories

Being

The Reminiscences of Medical

Life Humorous sketches of

Medical Life An interesting Bro

chure written by a Medical Man

With a foreword by Mr Sirojini

Nardoo

Published by

Hosang T Anklesaria

Feb 19 Price Annas 8 only

ઓમાર પાશા

એક ઐતિહાસિક નાતાનું પુસ્તક

રોષન ૮ પેજ ૮૭/૫૮ ૪ ચિત્રો

કિંમત રૂ ૫-૦-૦

વળાપાર

કેરદુનજી મેરનાનજી મગજખાન

એન. એમ. ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, પ્રિન્સિપલ મુદ્રી, મુબમ.

—ચોલા વખતમા બહાર પડેલો—

નના પુસ્તકો—

સ્વ. ગોવિંદનગમ ત્રિપાઠી કૃત—

૧. સાક્ષરજીવન—

ઓ ખગવતરામ કીશરના કોષાદવાન તથા કર્નાની નવુ

રંગની મુદ્રા છપી આધે

ગા. કેશવપ્રમાદ છા. દેમાઈ, બી એ, એવએન બી કૃત

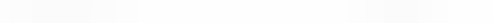
૨. મોરી વીસ વાર્તાઓ—

અનેક સુર ચિત્રો તથા કર્તાની છપી

નાથે

લખો—ત. ગમ્ભીરતમ ગા. ત્રિપાઠી,

મેરો—દા. ગોવિંદરામ આન નરર, કદમ્ભે—કદમ્ભે રોશ, તીરમમ, મુમગ

પ્રેમાળ ભાર્યા

, બહાલાં ભૂલકાંઓ

અને

હિતેશ્વ ભગિની

એમને માટે

એક ઘાસલોના રગડાં ચાહેલાં આપી લઈ જતા પાંડેલાં નિયાર
કરો. તે વરતા આપણું પુરાણુ કુપિત તેલ લાગુ અને
જો તે ચોખ્ખું બનાવના અગર મેળવવાની
ચુસ્કેલી હાય તો પછી—

—કેશવકાન્ત—

તો છે જ—

ધામસેટથી તદ્દન નિરાળુ-ચોખ્ખું અને મર્મ તોલોઆ ડિગેમણી
કિંમત દરેક શીશીના રૂ. ૦-૧૨-૦

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ

અન્ડ કંપનિ.

પ્રમાણ - { ધી કેગન પત્રકચુમની વર્ડ્સ,
ધી હિન્દ બરન ફેક્ટરી અન્ડ મૅનુફેક્ચરર્સ,

નં. ૧૬૭ અબ્દુલ મહેમાન મુકીર, મુબાઈ

Feb 19

સંમાલોચક

અનુદેશક વાક્ય સત્ય પ્રિયરિતે ચ યત્ ।

સ્વાધ્યાયાભ્યસનં ચૈવ ધાદાય તપ ઉચ્યતે ॥ મ ગી ૧૩-૧૫

મુસ્તક ૨૪ મુ.]

માર્ચ ૬ સ. ૧૯૧૯.

[અંક ૩૧]

તરી—રા. અબાલાલ છુલાખીરામ જાની, બી. એ.

રા. ચન્દ્રગકર નર્મદાશકર પડયા, બી. એ., એલએલ. બી.

પ્રકાશક—રા. રમણીયગમ જોન્ડનરામ ત્રિપાઠી.

વિપયાનુક્રમણિકા.

વિષય.

પૃષ્ઠ.

૧. હિન્દની આગ ચિન્તાઓ

રા ચન્દ્રગકર નર્મદાશકર પંડ્યા, બી એ, એલએલ બી.

૧૧૩

૨. હિન્દમાટે આત્મનિર્ણય

રા ભારતજન

૧૧૭

૩. અનિર્મિતહામનુ ઔદ્યોગિક મથક નવ ચિત્રોચાચે

રા મગનલાલ મલિતકર ભટ્ટ

૧૩૦

૪. સૂકો શો ભૂમિપ્રદેશ વિશાલ કાવ્ય

રા ચન્દ્રગકર નર્મદાશકર પડયા, બી એ, એલએલ બી

૧૩૫-૫

૫. મરણ

ડૉ હરિપ્રસાદ દ્રવ્યરામ દેસાઈ, એલ મી પી એસ

૧૩૭

૬. હુકીકત બધી આત્મ છે દૂધી વાર્તા

રા છોટાલાલ ડાલાભાઈ જાગીરદાર

૧૪૮

૭. કાંબુલી દૂધી વાર્તા

રા પરમસુખનાન ઝવેરીશ્વાર પંડ્યા, બી એ

૧૫૭

૮. ઉપા—“સ્વરાજ્ય પ્રતિક્ષા.” આનુ સચિત્ર વાર્તા

ગ શેઠ પુરુષોત્તમ વિશ્વામ માવજી

૧૬૪

વાર્ષિક લેનાજમ રૂપીઆ ચાર;

હિન્દુસ્તાન ખદાર શીલીગળા=ર. ૫-૧૨-૦. છુટક અ કની કિમત આઠ આનાં
૧૯૧૯, ૧૯૨૦ ને ૧૯૨૨ ના ત્રણ નપના લેનાજમ રૂ. ૧૦, હિન્દખદાર રૂ. સુપાધદર
આ લેનાજમ ચર્યાતમાજ લેનામા આવે છે

सभानायक,]

श्रीभाधर.

[भाध, ध स १८१६

मञ्जुतरकुञ्जतलकेलिसदने

विलस रतिरभमहसितयदने ॥

प्रविश राधे माधवसमीपमिह ॥

—भीतगोविन्द, स ११ प्र २१११

श्रीगङ्गा रा रत्नगङ्गा राग

Copyright by Mr Raval.

પુસ્તક ૨૪ સુ,]

આર્ય, ઈ. સ. ૧૯૧૯.

[અંક ૩.

હિન્દની ચાર ચિંતાઓ.

લેખક - શ્રી ચન્દ્રશેખર નમદાશંકર પાંડ્યા, બી. એ., એલ. એ. બી.

૧૦

મોચનારી અને દુકાળ

હિન્દની આગળ અત્યારે ચાર તાત્કાલિક મહત્ત્વનાં તાઓ ઉભી છે પટ્ટી અને વધારે મોચનારી પાસેની ચિંતા આ મોચનારીને અને દુકાળને કેવી રીતે પહોંચી વળવું એ છે આ ચિંતાના ત્રાસની પૂરેપૂરું ક પના આપણા દેશના સા । સ્થિતિના લોકોને પણ પડેપૂરી નથી આવી શકતી તો પત્રી મોટા પત્રોને તીધે અને રાજ્યસભાને લીધે મોજમજાઓમા મહાનનાર અને લોકોના મોટા ભાગથી દરમા દૂર રહેનામા મહત્તા માનનાર આપણા અંગ્રેજ ગભ્ય-કર્તાઓને તો તે ક્યાથી જ આવી શકે ? હિન્દની ખરી દુશ્મનુ આ અક્ષત-ન અજ્ઞાન એ હિન્દુ જેવું તેવું દુર્ભાગ્ય નથી. અંગ્રેજ મરનારના વહીવટ દરમ્યાન હિન્દુસ્તાનના લોકોમાં આર્થિક સ્થિતિ એકદરે સુધરી છે કે કેમ એ એક વિવાદનો વિષય છે અંગ્રેજ અમલદારો અને યુરોપીઅન વ્યાપારીઓ એમ આપો મીંગાને કહે જ ભય છે કે અંગ્રેજ વહીવટ દરમ્યાન હિન્દની આ પાતાની વધી છે, જનારે અનેક દેસલકતા હિન્દીઓ એમ પુગાર કરવા મથી રહ્યા છે કે હિન્દના લોકો દિવસે નિસે વધારે ને વધારે ગરીબ બનતા ગયા છે અને હજી પણ બનતા ભય છે એટલું તો નિર્વિવાદ છે કે બીજા સરેરાશ દેશોના પ્રમાણમા દિ. ૦. ૨ વહીવટ અને દરિદ્ર છે તેમ જ વ્યાપારલિંગો અને ખેતીવાડીની બામતોમર તે ધણો પછાત છે, ગમે તેમ

આર મનોમોહન પ ૩ ૨-૦-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુંબઈ

હો, તાત્કાલિક સ્થિતિ એવી તો બધાં જ છે કે ઉકત પ્રકારની સામાન્ય રીતપની ગર્યાઓ કરવામાં સમય-ન્યય ન હોય તો હિન્દના સર્વે દિનેશીઓએ-સરકારે તેમ જ લોકોએ-દેશનુ તાત્કાલિક દુષ્ટ નિવારણ કરવામાં પોતાની સત્ શક્તિઓને એકાગ્ર કરવી ધો છે લગાઈના અનિવાર્ય પરિણામ મૂકે મહોએ વેલ્યા વગર છુટકો નથી, વરસાદ નથી આવ્યો તે એક ખીમના દોષો દર્શાવ્યાથી આવવાનો નથી અત્યારે તો સર્વેએ વ્યક્તિરૂપે તથા મનુષ્યરૂપે જો કાંઈ યથ શક્તિ તે કરી જોઈના જવા દુકાગના દાનાનળમાંથી બચાવી રાજ્ય તેટલા બચાવવા જેવા છે, અને જોડે દારા તેમ જ ખાનગી મ નથી દુકાગની અમર જેમ મ્મી થાય તેમ કરવા જેની છે સરકારે જાળવે કે અગર જે વિનમ ધર્મો કરી નાખ્યો છે, અને તાત્કાલિક સ્થિતિની વિશેષતા સમજીને જોઈતા વેગથી તાત્કાલિક ઉપાયો લેવા જોઈના હતા તેટલા હજી મુઠ્ઠી તો લીધા નથી. કમનસિમે સરકારી દાર્પનન એટલું તો નિરાશાજનક રીતે ધીમું ચાલે છે કે લોકો ત્રાસી જાય, અને લોકો તો રનાથવ અને સંયોજિત પ્રયાસ શીખ્યા નથી દુષ્ટિયાન દુષ્ટિય લોકોને દળી નીચે છે

૨.

મહાલેલ દિવસ.

! હિન્દની રાહડી પ્રજા અશ્વ મોખારો, બધાં દુકાળ અને પ્રાણહારી રોગોની ત્રાસ-જનક પરમ્પરાઓથી ચિન્તાઓની ચિન્તામાં નિરંતર રોકાયે જાય છે, અને અમૃત સાધના કહેવાય છે તેમ 'દેહ અને આત્માને એકા કેમ રાખવા' એવી મૂંઝવણમાં બધા છે ત્યા વળી સરકારને એક નવું વૃત્ત સહી આવ્યું છે દિવાસની વાત તો દૂર રહી, પરંતુ આ તો વિનદુષ્ટતા ઉપર પાટુ અને દાઢયા ઉપર ગમત એક બાલુથી હિન્દને સુધારા આપવાની આશાએ આપવી અને ખીજ બાલુથી સામાન્યમાં સામાન્ય બ્રિટિશ નાગરિકો તરફના હિન્દીઓના હુકો છીનવી લેવા! મહાગાનધિરાજ જ્યાંથી માડી ન્હાનામાં ન્હાના બ્રિટિશ અધિગરીસુધી સ્વાધીન કટોકટીને પ્રસંગે હિન્દે બતાવેલી વફાદારીના વખાણ કરના અને કદર કરવાનો તથા ઉપકારભુદિ દાખરનો વખત આવ્યો ત્યારે કાંઈ પણ સુધરેલી સરકારને શરમાવે એવા 'કાળો કાપદાઓ' લોકોના મર્મરપર્ણી પુકારની રહેજ પણ દરકાર. ક્યાં વગર પસાર કરના! સરકારી અમનવરોએ તે શુ કરવું ધાર્યું છે!-અને હિન્દુ તે શુ થવા બેઠું છે! સામાન્યની જ્ઞાન્તિ બી મેશા માટે અતિશય આનંદક છે કે સરકાર અને લોકો વચ્ચે સારો અને મૃદુ સંબંધ મહે તથા પુનવ્યવસ્થાના ગભીર અને ગભવર કાર્યમાં બન્ને પરસ્પર હોસથી સહકાર કરે એવે રખતે હિન્દના ખૂણેખૂણામાંથી ઉઠેના અનંતરના સાચા પુકારની લેશ પણ શરવા ક્યાં વગર રહેત મિલસ જેના કાપદાઓ પસાર કરના એના કરતા વધારે રોચનીય જૂન ખીજથી હોઈ રહે? હજી એ અમદ્દેશીએ છીએ કે પ્રતિજ્ઞાના ખોટા ખ્યાન બાલુએ મૂકવાની રત્ન્ય દિગ્ગત હિન્દી સરકાર બતાવે બી બન્ને નમરૂપ કાનદાઓને આટલેથી જ પડતા મૂકી દે આખા દેશમાં એકે અવાજે એ "કાળા કાપદાઓ" રહાને અચૂક રીતે

કવિતાપ્રવેશ ૩ ૧-૦-૦૦ એનું એમ ત્રિપાવી એનું કપની, મુદ્રાઈ

સખ્ત વિરોધ દર્શાવવામા આવ્યો છે એટલું જ નહિ પરંતુ વડી ધારાસભાના સરે દિન્દી સભામંદ્યેએ એકમતે લેખની રૂઢામે પોતાની સખ્ત નાપચળી બતાવી દેવાની સ્તુતિ, સેવા નમની છે—અને આટલાટો વિરોધ જના સરકાર પોતાને દુરાચલ હોવા તત્પરતા મતાવની નથી! તાત્કાલિક પ્રગ્ન બીજુ કુ કરી રહે? દુનિયાની રાજ્યસત્તાઓથી, પ્રગ્નનેતૃ આત્માઓના બન વધારે ઉંચા અને પ્રગ્ન છે” એવી અચન શ્રદ્ધાવાળા કર્મગીર મહાત્મા આ રીતએ અધારી દુરાચલ રૂઢામે અત્યાચરનો સખનાં ધમધમા યો છે, દરમ્યાન દિન ચિન્તાતુ છે

૩.

ચુવારાની યોજના.

હિન્દની ત્રીજી તાકરિક અદાચિન્તા એ છે કે સુધારાની જે યોજના મિ. મોન્ટેગ્યુએ અને લોડ એક્સલેન્ડે તૈયાર કરી છે તેનું આખરે શું થશે? એ તો સ્પષ્ટ જ છે કે સુધારાની યોજના એ આત્મનિર્ણયના અધિકારનો પ્રયોગ નથી જ એ યોજના હિન્દના પ્રતિનિધિઓએ તૈયાર કરેલી નથી એટલે સાચા અને સંપૂર્ણ અર્થમા તો એને આત્મનિર્ણયના અધિકારના પ્રયોગનું નામ આપી સમાન એમ છે જ નહિ આગળ વધીને જોઈએ તો મર્યાદિત અર્થમા, જે આત્મનિર્ણયના અધિકારના પ્રયોગરૂપ એ યોજનાને મણી સકાય તેમ નથી, કારણ કે હિન્દના ઝટોટા સાગનો ઝોક સત્તાપૂર્વક રચીમારનો પલ્લુ નથી તો સંપૂર્ણ સમતિનો તો ક્યાથી જ હોય?—અને એક યોજના હિન્દના પ્રતિનિધિઓએ પોતે તૈયાર કરેલી ન હોય એટલું જ નહિ, પરંતુ તે યોજનાને એકમતની સંપૂર્ણ અમતિ જે મળી ન હોય ત્યારેતહેને કેની રીતે આત્મનિર્ણયના અધિકારના પ્રયોગરૂપ મણી સમાન એ સમજી શકાય નથી પરંતુ આત્મનિર્ણયના અધિકારની વાત તો દૂર રહી, પલ્લુ સુધારાની યોજના ધ મ ૧૯૧૭ ના અંગ્રેજીના જનહેરનામામા આશા આપ્યા પ્રમાણે “જનાનહાર તરતે પ્રથમ સમીન હખો” પણ નથી જેમલો દેવમનને યથાથ રૂપમાં તપામવાની સાચી કાળજી રાખી હશે તહેમને એટલું તો સ્પષ્ટ થયું હશે કે યોજના જે રૂપમાં ગુરુ થઈ છે તે રૂપમા હિન્દના લોકોને તેમાં સત્તાય થશે નથી, અને તન મમા નગમ મિતરાદી પલ્લુ તે યોજનામા અગીન ફેફાર માગે છે આ અસત્યની સાગણી જેમ પોનાની પ્રકૃતિને અથવા શાલુપજારી સમજણને અનુસરી નરમ રૂપમાં નહાઈન હગ્ના હશે, અને કાઈ સખત અરૂપમા જાટોર કરતા હશે, પરંતુ સર્વેનો મુખ્ય ઝોક સુધારાની યોજનામા નહાના કે મેટા-ધો. કે વધારે—સમીન કે ઔરિક ફરફારો કરાવરા નરફ છે અમેજ અધિકારીન તથા અમેજ વ્યાપારીન એ જાનેએ હિન્દમા અને લોક સિ નહાઈમા માતે રૂઢિ મા સુધારાની યોજના રૂઢામે પ્રતિઓ આતરી છે, અને મિટિશ પ્રગ્નના હિન્દ સમન્ધી અગાનનો જેટલો લાભ નઈ સમાપ તેટલો લેવા માંચો છે એટલું જ નહિ, પરંતુ હિન્દના સમન્ધમાં તિ રૂકારવાન અસત્યો પ્રતારના મળવડ પ્રયત્નો આગવ્યા.

હો, તાત્કાલિન સ્થિતિ એવી તો લયકર છે કે ઉક્ત પ્રકારની સામાન્ય સ્વરૂપની ગર્યાઓ કરવામાં સમય નય ન કરતા હિન્દના સર્વે દ્વિતીઓએ-સરકારે તેમ જ લોકોએ-દેશનું તાત્કાલિક દુઃખ નિવારણ કરવામાં પોતાની સત્ શક્તિઓને એકાગ્ર કરવી વગેરે છે વડાધના અનિવાર્ય પરિણામ મૂળે મહોએ વેઠ્યા વગર છુટકો નથી, પરસ્પદ નથી આ પો તે એક ખીખના દોષો દર્શાવ્યાથી આનનાનો નથી અત્યારે તો સર્વેએ વ્યક્તિરૂપે તથા સમુદાયરૂપે જે કાંઈ યથ શકે તે કરી જેટલા જીવ દુકાળના દાનાનળમાંથી બચાવી શકાય તેટલા બચાવવા જેવા છે, અને ફેડાદારા તેમ જ ખાનગી મંદિરી દુમગની અસર જેમ જમી થાય તેમ કરવા જેવી છે સરકારે જાળ્યે કે અજાળ્યે વિનય ધણો કરી નાખ્યો છે, અને તાત્કાલિક સ્થિતિની નિરોપતા સ્મરણને જેટલા વેગથી તાત્કાલિક ઉપાયો લેવા જોઈતા હતા તેજા હજી સુધી તો લીધા નથી. કમનસિમે સરકારી ગણતંત્ર એવું તો નિરાશાજનક રીતે ધીમું ચાલે છે કે લોકો ત્રાસી બધ, જુને લોકો તો રનાશ્રવ અને સંયોજિત પ્રયાસ શીખ્યા નથી ફરમાન દુકાળ લોકોને દુણી નાખે છે

૨.

શાઉલેટ ખિંડસ.

હિન્દની તાકડી પ્રજા અસલ મૌઘનારી, લયકર દુકાળ અને પ્રાણહારી રોગોની ત્રાસજનક પરમ્પરાઓથી ચિન્તાઓની ચિન્તામાં નિરંતર રોકાયે જાય છે, અને અગ્રેજ લાપામાં કહેવાય છે તેમ 'દેહ અને આત્માને એકલા કેમ રાખના' એવી મૂઝવણમાં વ્યગ્ર છે ત્યાં વળી સરકારને એક નવું વૃત્ત સહી આવ્યું છે દિનાસાની યાત તો ફર રહી, પરંતુ આ તો જિનદુષ્ક્રિયા ઉપર પાડુ અને દાઝવા ઉપર ડામ! એક બાલુથી હિન્દને સુધારા આપનાની આશાએ આપવી અને ખીજ બાલુથી સામાન્યમાં સામાન્ય ખિટિશ નાગરિકો તરફિના હિન્દીઓના હોકા છીનવી લેના! મહાગજાધિરાજ જ્યોત્સી માડી ન્હાનામાં ન્હાના ખિટિશ અધિમતીસુધી શ્વપાને કટોકટીને પ્રસંગે હિન્દે બતાવેલી વફાદારીના વખાણ કરના અને કદર કરવાનો તથા ઉપકારશુદ્ધિ દાખવાનો વખત આવ્યો ત્યારે કાંઈ પણ સુધરેલી સરકારને યરમાવે એવા 'દાંજા કાયદાઓ' લોકોના મર્મરપર્શી પુકારની રહેજ પણ દરવાર કયાં વગર પસાર કરવા! સરકારી અમનદારોએ તે શુ કરવું પાર્શ્વે છે!-અને હિન્દુ તે શુ થવા મેહ છે! સામાજ્યની અસ્થિતિ અને ગોખા માટે અતિશય આવશ્યક છે કે સરકાર અને લોકો વચ્ચે સારો અને મીઠો સબન્ધ રહે તથા પુણ્યનરથાના મજીર અને મજબર દ્વર્ધમાં બન્ને પરસ્પર હોસથી સાહકાર કર એવે રખતે હિન્દના ખૂણેખૂણામાંથી ઉઠેના અન્તરના સાચા પુમરની લેલ પણ ચરવા કયાં વગર ર ઉનેટ પિંસ જેવા કાયદાઓ પમાર કરના એના કરતાં વધારે શોચનીય 'ખૂલ ખીજ રી હોઈ રહે' હજી એ અમદે ધન્તીએ છીએ કે પ્રતિજ્ઞાના ખોગ ખ્યામ બાલુએ ચૂકવાની સ્તુત્ય હિન્દી સરકાર બતાવે અને મન્ને સ્વસ્થ બાપદાઓ આટનેથી વર્ષ પડતા મૂળે દે આખા દેશમાં એકે અવાજે એ 'મંગા માવતાઓ' રહામે અચૂક રીતે

ફિતાપ્રવેશ, ૩ ૧-૦-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુબાઈ,

સખ્ત વિરોધ દર્શાવનામા આ યો છે. એટલું જ નહિ, પરંતુ ની ધાગસમાના સર્વ-
 હિ દી સઆસદોએ એ મતે લેમની ન્હામે યોનાની સખ્ત નાપસતી બનાવી દેશની રુન્ય
 મેરા બનતી છે—અને આટલાટો વિરોધ, જના મરદાર પોતાને દુરબલ છે. ના તત્પરતા
 મનાવતી નથી. સાચાર પ્રભ બીનુ નુ કરી શકે. “દુનિયાની સન્ન્યસતાઓથી, પ્રમળનોના
 આત્માઓના બુન વધાર હવ્યા અને પ્રવન છે” એવી અચન શદ્દારાળા કર્મરીર મહા મા
 આથીએ સગારી દુગમલ રદામે સત્યામહનો તખનાદ ધમધમા યો છે, દરમ્યાન હિન્દ
 ચિન્તાવર છે.

૩.

સુધારાની યોજના.

હિન્દની ત્રીજા તાત્કોનિક મહાચિન્તા એ છે કે સુધારાની જે યોજના મિ નોંદેગ્યુએ અને
 હાંદ એમસફડે તૈયાર કરી છે. તરેનુ આખરે શુ થશે? એ તો સ્પષ્ટ જ છે કે સુધારાની યોજના
 એ આત્મનિર્ણયના અધિકારનો પ્રયોગ નથી જ એ-યોજના હિન્દના પ્રતિનિધિઓએ તૈયાર
 કરેલી નથી એટલે સાચા અને સર્વોચ્ચ અર્થમા તો એને આત્મનિર્ણયના અધિકારના પ્રયોગનુ
 નામ આપી શકાય એમ છે જ નહિ. આમજી વધીને જોઈએ તો મર્યાદિત અર્થમા, જે
 આત્મનિર્ણયના અધિકારના પ્રયોગકર એ યોજનાને ગણી શકાય તેમ નથી, કારણ કે હિન્દના
 ઝડોટા લાગતો એક સંતોષપૂર્વક સ્વીકારનો પલ્લ નથી તો સર્વોચ્ચ સમતિનો તો ક્યાથી જ
 હોય?—અને એક યોજના હિન્દના પ્રતિનિધિઓએ પોતે તૈયાર કરેલી ન હોય એટલું જ નહિ,
 પરંતુ તે યોજનાને સોઢમતની સર્વોચ્ચ સમતિ જે મળી ન હોય ત્યારે લેને કેવી રીતે આત્મ-
 નિર્ણયના અધિકાર ના પ્રયોગકર, ગણી શકાય એ, સમજી શકાતું નથી. પરંતુ આત્મનિર્ણયના
 અધિકારની વાત તો દૂર નહીં પણ નુધારાની યોજના ઇ સ. ૧૯૧૭ ના ઓગસ્ટના બહેગ-
 નામામા આશા આપ્યા પ્રમાણે “જનામદાર તરતો પ્રથમ, સગીન હપ્તો” પણ નથી જેમણે
 દેશમતને મથાર્થે રૂપમા તપાસવાની સાચી લાગણી રાખી હશે તેમને એટલું તો સ્પષ્ટ
 થયું હશે કે પ્રાજના એ રૂપમા, ગુણ થઈ છે તે રૂપમા હિન્દના નેકોને, તેમાં સંતોષ થવો
 નથી, અને નરમમા નરમ મિતનાદી પણ તે યોજનામા મળીન દેશર, માંગે છે આ
 અસંતોષની લાગણી કોઈ પોતાની પ્રકૃતિને અથવા લાલુપણી સમજણને અનુસરી ન મ
 રૂપમા પ્રદર્શિત કરતા હશે, અને કોઈ સખ્ત સ્વરૂપમા બહેર વરતા હશે પરંતુ, સર્વેનો મુખ્ય
 એક સુધારાની યોજનામા ન્હાના કે મોટા-યો. ૧ ક વધારે-સનીન કે મૌનિક દરકારો કરાવના
 તરફ છે અગ્રેજ અધિમરીતમ તથા અગ્રેજ બાપારીવર્ગ એ બન્નેએ હિન્દમા અને ના-
 સિદ્ધાંતોમના મને હિન્દમા સુધારાની યોજના રદામે પ્રવૃત્તિઓ આતી છે, અને સિદ્ધિ
 પ્રમળના હિન્દ સન્નથી અજ્ઞાનનો જોટલો લાગ વર્ષ શકાય વેટલો વેવા માયો છે એટલું
 જ નહિ, પરંતુ હિન્દના સન્નધમા નિરંકારપાત અસત્યો પ્રચારના મનવર પ્રવતો આગમ્ય

છે એટલે, હોમ રૂન લીગ જો મિતવાદી મનના પ્રતિનિધિઓ ઈંગ્લેન્ડ જશે અને પોતાનાથી
‘બનતુ’ એ મામલો ભયકર અને ચિન્તાભર્યો છે દુઃખમાન હિન્દુ મુજાબ છે

૪.

હિન્દુ જગત્માં સ્થાન.

પદ્મવાદની માન્યતાઓ અને અનુક્રિતિઓથી મુખ્ય ધર્મ નિષ્પદાપાનથી સહન કરી શકતા પ્રયાસ કરનાર ન્યાયનિત્ત પરીક્ષકને જણાયા વિના હોય એટલે કે એક રે પ્રિથિય વર્ગીય દરમ્યાન હિન્દુને ન્યાય પણ નથી મળ્યો તો પછી સદ્ગુણ કે ઉદારતા તો ક્યાં જ મળે? પ્રિથિય વાર્ષિકી જે એક સ્થાનમાં સ્થાન કરક હોય તો તે હિન્દુના લેખિત આપનામાં આવેલી એકી એકી આશાઓની અને તહેમની પ્રત્યક્ષ સિદ્ધિની વચ્ચેનું ગળતર અત્યંત છે. ક્યાં અંગ્રેજોના દેગઓ તથા જાહેરનામાં અને ના એમનો ખરેખરો ધર્મો? ક્યાં એમની સ્વાતંત્ર્ય ઓ ન્યાયની “બડી બડી બાતો” અને ક્યાં એમના હિન્દુના સ્વરૂપને સોની લેનારા સ્વાર્થમય દૂષી નજરના કૃત્યો? વચનભંગેના ભોગ અનેના નિરાશાના માર્ગો હિન્દુઓ અંગ્રેજોના વહીવટો એક ગળતર પાખક માને તો તહેમા મોડ કરવા જેવું ગમે તેમું હોય, પરંતુ તહેમા વિરમય પામના જેવું શું છે? સમભાવની પરીક્ષાને તો લાગ્યા વિના નહિ એકે કે આના વચનભંગો તો હિન્દુ જેવો સરનાહીન દેશ જ ધીરજથી સહી શકે નવાન એ ન હોવી એટલે કે હિન્દુમાં અશાન્તિ અને અસતોષ છે, નવાન તો એ હોવી એટલે કે નિરાશાજનક ક્રમાં નિગ્રાહનક હુલ્લહી. અનાન પ્રિથિય અમરદારો બનાવે અને સત્તરની હિન્દુ પ્રિથિય માધાઓ વફાદાર છે, ઓ પ્રિથિય પ્રગ્નના દિતની સાથે જ પોતાનું દિત સંભાળતું છે એ સત્યમાંથી શકા મી થના જેવું નથી કેવું કંઈ ચિત્ત છે?—ઈંગ્લેન્ડને કેમું રામનાનાર, હિન્દુને કેટલું સોભાનાર?—અને ક્યાં એ દૂર પ્રાંતો હિન્દુના આગળ એન ને એમ મજબૂત નાખતા હોય છે હિન્દુની અચન અદ્વા શું સ્થાને છે? પ્રિથિય સામ્રાજ્યમાં હિન્દુને જો સ્થાન મળતું એટલે તે ઈંગ્લેન્ડ હિન્દુને આપશે ખરું? અને ઈંગ્લેન્ડ જતે ન આપે તો હિન્દુ તે મેળવના પ્રયાસ કરે તો મા તે શત્રુનો ભાગ તે! નહિ જાણે—અને જગત્ની મુધરેની પ્રગ્નઓમાં હિન્દુ પ્રગ્નનું સ્થાન શું રહેશે? હિન્દુ જ્યાં સુધી પ્રિથિય સામ્રાજ્યનું સ્વતંત્ર અને સ્વગત્ય સાચી અગ નથી જન્યુ ત્યાં સુધી હિન્દુને જગત્ની સ્વતંત્ર પ્રગ્નઓ માનની દૃષ્ટિએ કેમ કરીને જોશે? પુનઃવિવસ્થાના પ્રાંતો ચર્ચાઈ છે, આત્મનિયુત્તના અધિારની ગર્જનાઓ થાય છે, સુમેલની પરિપક્વ ભાવ છે, પ્રગ્નમકન અપાય છે—હિન્દુ ચિન્તા કરે છે “પણ એક શું?”

આમાં, તા ૧૩૧૮

હિન્દમાટે આત્મનિર્ણય

લેખક — ના. ભાગતજન.

યુદ્ધની પૂર્ણાંતિ અને શાન્તિની સ્થાપના થઈ છે વિગટે કરેલો વિનાશ શાન્તિના ઉત્થો ગ્રાંથી સુધરશે યુદ્ધના ઉત્પાદક વિનાશ કરે છે અને શાન્તિ પ્રસરાવનારો તે સર્વને પુનઃ સંઘ વન કરે છે એ દુઃખદ કથનો જગતને અનુભવ છે પરંતુ આ યુદ્ધના લયપર વિધિસ અને પ્રાણહાનિથી મનુષ્યજાતિને એટલો તો હોભ ઉત્પન્ન થયો છે કે મનુષ્યજાતિ હવે શાન્તિના સુખે અખડિન કાયમ રહે એવી ઇચ્છા કરે છે શાન્તિ, પ્રમાણેના પ્રદેશોની પુનઃ પ્રાપ્તિ, વિમલના અયનો દર વિનાશ થયેના પ્રદેશોનું પુનઃ સંઘન, એ સ્વ પ્રત્યેનો નિઃશ્ચય કરના ઉપગત સુવેદની પરિષદ (Peace Conference) માં સમરન જગતમા બધા સિદ્ધ ન્યાયનો નિયમ સ્થાપીને અખડિન શાન્તિ જળવાય એવી જે મનુષ્યજાતિની અભિરાપાઓ છે તેને પૂર્ણ મનોન મળવો જોઈએ એથી ઉચ્ચતર અથવા પવિત્ર કાર્ય સુલેદ પ્રવર્તાવનાર કોઈપણ મણીને માપ વામા આ યુદ્ધની સિસ્ટન્ટ વિલ્સનની ધારણા પ્રમાણે એ કાર્યમા સ્વાત્મમોગની અગત્ય છે તે કહે છે કે “સુવેદની પાંચદના પ્રત્યેક સભ્યે અમુક ભાગ આપવાને તત્પર રહેવું જોઈએ અને તેના લાભ સમાપનો હોય તો પણ નિષ્પક્ષપાત ન્યાયને યજ્ઞગી રહેવું એ જ એ ભાગ છે” આ ઉચ્ચ આચરને સિદ્ધ કરવાને માટે હિન્દુસ્તાન, આફરિક, ઇજીપ્ટ અને અન્ય સર્વ દેશો નરકથી મગકાના નિર્માવના નહીં પણ જેમનીપર તેમના દેશમુખ્યોના વિશ્વાસ હોય એવા પ્રતિનિધિ એને તેમના સ્થાન આપવાની જરૂર હતી એ પાંચદના વાદવિવાદો અને નિણયો સાથે આમ અધક લગથે ધરાવનારી મનુષ્યજાતિ એકપક્ષમાય વાત-રિ-ની પ્રત્ય-ને જાતન કરવાથી, નહિજમરાયમે છે આના યોગ્ય પ્રતિનિધિત્વની ગેરહાજરીમા તેમ જ સમ્માનય સુચારણી ભરેલા પ્રત્યેના નિર્ણય કરવાનો દોવાથી હિન્દી પ્રજાની મજીરતા તરફ દુર્લભ વગવામા આવશે અથવા તો યોગ્ય ધ્યાન અપાશે નહીં, એવો સભવ હોવાનો અમને લગ રહે છે, તેથી બ્રિટિશ પ્રજા તેમ જ બિગીશ રાજપુરોની મારફત સુવેદની પરિષદ આગર હિન્દી વિષયો વિગ્નાર પૂરેક રજી કરવાની અમે જરૂર જોઈએ છીએ અને અમો એથી એની આશા રહે છે કે એ જગતની શાન્તિ, સનનજતી અને પ્રજામનના સિદ્ધિતિને લગતા પ્રત્યેનો નિષ્પા કરવામા સિદ્ધિ અરો સદાયરથયને

। યુદ્ધનાં કારણો.

જગતમા શાન્તિ સાધવાને માટે તેમ જ આત્મનિર્ણયના સિદ્ધાંતપ્રમાણે બિનબિન પ્રજાઓના વિદ્યમકમને ઉત્તેજન આપવાને પ્રજાઓનું મંડળ (A League of Nations) એ નામથી જે રાજકીય સરચાની સ્થાપના થઈ છે તેને અમે અમિનન આપીમે છીએ પરંતુ પ્રજાઓમાંથી વિમલના મૂળ કારણોને દૂર કર્યા વિના કોઈ પણ મંડળ એ ઉચ્ચ આમરો સિદ્ધ કરી શકે નહીં એવી અમારી માન્યતા છે સુરોપના રાજકીય ઇતિહાસપર દષ્ટિ કરતા જણાય

છે કે આ યુદ્ધ અમૂક આદર્શને લીધે જન્મ પામ્યું છે એ, આદર્શોમા, એવી અદ્ભૂત બળવાન પ્રયોજક શક્તિઓ રહેલી છે કે જગત્ની ભાવિ શાન્તિને હાનિ નહીં લાવે તેના અનાદર કરી શકાશે નહીં એ પ્રયોજક શક્તિઓ ભિન્ન પ્રમાણે છે — (૧) ચક્ર-ચર્ચા — એટલે કે, અન્ય દેશોનો વિન્ય મેળવી સહેનશાહત સ્થાપનાની અભિલાષા (૨) નાટ્યરત એટલે કે, પ દેવી સત્તાને તોડીને એક પ્રજા તરીકે સમુખ્ત યવાની પ્રતની અભિલાષા (૩) પ્રજામત — એટલે આપણે કે જુનમી અમનદારોથી ચલાવવાની નાન્યસત્તાને બદલે પ્રજાના હિત માટે અને પ્રજા નહીં જ ચાલતી પ્રજાકીય સત્તા સ્થાપવાની ઇચ્છા (૪) દુસ્તી અથવા મુલેહના રક્ષક અથવા સસ્કૃતિના ઉપદેશકો તરીકેના બહાના હેતુ જગત્ની અન્ય પ્રજાઓ પર સ્વામિત્વ ભોગવાને માટે યુરોપની મુખ્ય પ્રજાઓમા રાષ્ટ્રીય કે ઔદ્યોગિક વિશ્લેષતા પ્રજાઓના પરસ્પરના સમયોમા આ કારણો ધણા અગત્યના છે એવું અમે માનીએ છીએ બે લીગને જગત્ની શાન્તિની ગ્થાપના કરનાર આ મહાન અને સ્થાયી કાર્ય પર પાડવું હોય નો યુદ્ધના આ દરેક દરેક કારણો દુર કરવા પડે તો બિલકિલ પ્રજાઓ પરસ્પર સમઘ પ્રથમ ન્યાયના નિયમો વડે નહીં વેળાએ શાન્તિનર્થક આચરેને અમરમા આજીવન જીવે અને યુદ્ધપ્રવર્તક શક્તિઓને દામી દેવી જોઈએ આ પ્રમાણે કરવામા ન આવે તો જે પ્રજાઓ હાનિ સ્વર્તન નથી તેમની પ્રત્યે આસ કરીને, નીચ માન અન્યાયનુ સાધન થઈ પડશે શાન્તિના આ મહાન પ્રજાઓ નિર્ણય આત્મનિર્ણયના સિદ્ધાંતથી જ યથાશક્તિ એવો અમારો અભિલાષ છે અને હિન્દુ કે જેને મિત્ર રાજ્યોને વિન્ય પ્રાપ્તિ માટે ધન, સૈનિકો અને સાધનો વહેંચે અત્યંત સહાય કરી તેના સમઘમાં પણ એ જ સિદ્ધાંતનો ઉપયોગ કરવાનો અમે હકક ધરાવીએ છીએ અમે જુદા પડી જઈ વિલકિલ યવાની માગણી કરતા નથી અમે તો માત્ર સમુદ્રપારના અસ્થાનોની સાથે સમાનતાના દૃગ્ગજ્યને ભાગીદાર મનવા ઇ-ગ્રીએ ગ્રીએ સિટિય સરકારની અને પ્રજાની અનુમતિ મળેના પ્રેસિડન્ટ વિન્સનના ચોદ મુદ્દાઓ પ્રમાણે, ઓસ્ટ્રો-હંગેરીઅન અને ઓટોમન રાજ્યોમા વમતી અનેક પ્રજાઓને આપવામા આવેલી સત્તાના સરખી સિટિય છત્રની હેતુ સ્વયંચિકામ કરી શકે એવી સપૂર્ણ સ્વતંત્રતાજન્યસત્તાની માગણી કરીએ છીએ આત્મનિર્ણય રાષ્ટ્રીયભાવના, પ્રજાઓની સ્વતંત્રતા, રાષ્ટ્રમાન અને સમાનતા સિદ્ધાંતોપર અમારી આ માગણીનો આધાર રહેતો છે યુદ્ધના સમઘમાં આ અમર સિદ્ધાંતોએ હિન્દમા નજીવન પ્રકેટાન્યુ છે અને હિન્દની આંતરિક અભિલાષાઓને સતોષ આપવાને આત્મનિર્ણયના સિદ્ધાંતોના સપૂર્ણ ઉપયોગ કર્યા શિનાય તેમ જ વિદેશી પ્રજાઓની હિન્દના સમઘમા સ્વાર્થી ઇચ્છાઓને નિર્મળ કર્યા શિનાય આ યુદ્ધનો મહાન હેતુ-જગત્ની શાન્તિ-એ સિદ્ધ થઈ શકશે નહીં એ શિનાય પ્રજામતની સનામની જગત્મા સ્થાપી ગયા નહીં

હિન્દને માટે મન્રોવાદ (Munroe Doctrine)

દિવં સમયથી હિન્દુસ્થાન યુરોપના મુખ્ય રાજ્યોનું લક્ષ્યનિન્દુ થઈ પડ્યું છે એ નિર્દિશા છે, ઇંગ્લાન્ડના તખ્તના સાથી તેજોમય જગાહિર તરફ તેઓ યોરની દૃષ્ટિથી તાકી રહેવા

છે. બ્રિટિશ પ્રગતિ ઉદય મેળવના સાદ્યો એવા તેમ જ શિશુ લાભો સ્થાપન કરવાને જે સુન્દર
 યોજના-દરીયાળા મેદાનો સ્થિતતાપદો છે તે તરફ તેમને ઇર્ષ્યા થાય છે. પરંતુ યુરોપના ઉદ્યોગોને માટે
 કાચો માન યુરોપમાં મળતો નથી. હિન્દી અર્થશક્તિઓનો પુરો ઉપયોગ લેવામાં
 નહોતો. કમનમીએ પુરો લીધે જન્મેલા નવજોગ્યા વ્યાપારી હિન્દીને વ્યવસ્થા ન તરફથી માત્ર
 એક સ્થિત સ્થાન તરીકે આપખૂદ મતાથી ચનાવવામાં આવ્યો ત્યાં સુધી આ નવા તત્વમાંથી
 શાન્તિની સ્થાપનાનો ભય થાય એવી શક્યતા ઉત્પન્ન થવાનો સમય ગ્રેહ છે. પૂર્વમાં બ્રિટિશ-
 સામ્રાજ્ય વ્યાપારીઓ તરફથી રચાયેલ છે અને બ્રિટિશ વ્યાપારીઓ કાંઈ મરોપકાગરિયાળા
 હોતા નથી. જો કે હિન્દીનો ગભ્યવહિવટ હિન્દીના વ્યાપારથી નિષ્કળ હોવા ત્યાં પશુ માનીમના
 દોકોથી તેમ જ આઘોગિક કારણોના અનુકૂળતાપર બ્રિટિશ રાજનીતિ અધારી છે. સીનીના
 મત પ્રમાણે વસ્તુ એવો અર્થ જાગીરીની મિત્રતા જેવો જ થાય છે (Seeley's *Expansion*
of England) ૧૫૦ વર્ષના અમેરિકન પ્લેન્ટેશનને બ્રિટિશોને દ્વારે થયેલી હાનિના
 સમયથી આ આન પડેલી છે. "પોતાના સ્થાનો પ્રત્યેની ચોક્કસ નીતિ ઇંગ્લેન્ડ માત્ર ધીરેધીરે
 જ શીખ્યું છે. આરંભમાં તે રોમની માફક પોતાના સ્થાનોને માત્ર ભોમવટોની મિત્રતા ગણીને
 પોતાના લાભ સમવાય એવી નીતિથી રાજ્ય ચલાવ્યું. અમેરિકા ગુમાવ્યું સારું જો નીતિ કેટલી દુષ્ટ
 દૃષ્ટિવાળી હતી તેનો અનુભવ તેને થયો. પરંતુ સીનીના કહવા પ્રમાણે એ હિન્દ પ્રત્યેની
 નીતિમાં એ વિચાર હજી ચાલુ છે. અરેબર એક મહાન પ્રગતિ માટે એ નીતિ અપોગ છે.
 પરંતુ આ અપાત્રતાને માનુષ્ય મુક્તા, હિન્દીના સાધનોથી ઉપયોગની જે આર્થિક ઉચ્ચતા
 જળવાઈ રહે છે તેથી, તેમ જ નૌકા જળની અડતા અને જમતના અર્થભાગવરના તેના ચક્ર-
 વર્તિત્વને લીધે તેની સામેની જે અધમ ઇર્ષ્યાની લાગણીઓ ઉદ્ભવવા લાગી છે તેમાં વધારો થયો.
 દુર્ગાધને લીધે યુદ્ધો જીત્યા અને પ્રદેશો જીતી લેવાને માટેના વિચારો જન્મ પામે છે.
 આ આર્થિક આપણોને લીધે નિજેતાઓ અને રાજ્યોની લોકશક્તિમાં જોઈ થશે તેની
 વ્યાપાર અને ધનની પ્રાચીન કીર્તિને લીધે મહાન સીક રના સમયથી મોટા ગિજેતાએ
 જીતી મારો આપણો આત્મા હતા. પરંતુ મુસલમાનો જ્યારથી આનીને વસ્તુ ત્યાંથી જમીન
 મામની વધારાઓ બધ પડી છે ત્યારે કે ક્રાન્સ-સ્ટેનીનોપન જીતી લીધું એટલે યુરોપની હિન્દુ-
 સ્થાન આપણો જમીન માર્ગ બધ પડ્યો અને પરિણામે રોષ્ટન અને પોર્ટુગલના નૌકા-
 શાસ્ત્રીઓ જળમાર્ગે હિન્દી આપણને માટે તેવાર થયા. એ પ્રમાણે ક્રાન્સ-સ્ટેનીનોપન શોધ
 કરી અને વાસ્તવિક માથા હિન્દી આપણે. અને તે પ્રમાણે હિન્દી અને અમેરિકા યુરોપની પ્રગતિ-
 યોગી મુદ્દબૂમ બની. "એ સાદ્યમના મેદાનોમાં ક્રાન્સ અને ઇંગ્લાન્ડ વચ્ચેના જે વિચરનો અત
 આપણો તેના નિર્ણય કરવા માટે હિન્દીને લેવામાં અસમ્યક્ મર્યાદાઓનો નાશ કરવામાં આ પો હોતા."
 એ યુરોપીયન કનહોનો ત્રાપ અમેરિકામાંથી ટળી ગયો છે. મુન્ડામ્ડ સ્ટેડ્સના મતરોનાદેથી
 દિશાજના અમેરિકન પ્રગતિના રાજ્યોનો અર્થને વિકાસ થત શક્યો. અમેરિકન બુનિયતને પ્રસસની
 આત્મચાગથી તેમજ પોતાના બુનિયતમાં જાગૃત્તી સમુક્ત કરવી નહીં. પરંતુ હિન્દુસ્તાનને એ

પ્રમાણે લાલ મળ્યો નથી છતાં એક ક્ય અંતે ક્યને હિન્દુસ્તાનમાંથી નસાડીને પોતાની સત્તા વિશેષ બળવાન કરી પરંતુ રશીઆ અને જર્મનીએ એ પગી એમ હિન્દુસ્તાન પર આક્રમણ કરાવેલો નિશ્ચય કર્યો જર્મન પ્રજાના આ દેશપરના કાવતરાને વીધે કેટલેક અંશે હાથનું શુદ્ધ જન્મ પામ્યું છે એ વાતનો અસીકાર અર્ધ જ રહે ૨૦મી જાન્યુઆરી ૧૯૧૮ ના દાખા મુજબના એક પ્રમાણે કેસર એમ બોલ્યો હતો કે “આપણે માત્ર હિન્દો કમળે લેણું એટલું જ નહીં પરંતુ આપણે ત્યાં નિશ્ચય જોવાની શુ અને હિન્દી રાજ્યોને બ્રિટિશ તરફથી જે ભોગી આપેલ ઉત્પન્ન કરવાની રજા આપવામાં આવે છે તે આપણા આક્રમણ પગી આપણી પિતૃભૂમિમાં (*Father Land*) સુવર્ણના ઝગની માફક ચાલી આવશે ” પરંતુ હિન્દો કેળવણીના વર્ગની રાજ્યભક્તિતંત્ર અને કાવતરા ગ્યવાની જર્મન આ ક્ષાઓ નાશ પામી અરંતુ આ નિદેશી મહત્વા ક્ષાઓ અને આતરિંગ અભિવાધાઓથી અંકુસ તો અંકુસ જણાય આવે છે કે, એશિઆ અને આફ્રિકાને માટે મનરોવાદ રીઠારી હિન્દી પ્રજાને તિશ્નું કરવે જોઈએ, હિન્દો બાલ્યાવસ્થામાંથી મુક્ત કરી હિન્દી રાજ્યતંત્રના પ્રજામતને અનુસરીને ગ્યવાની કરી કે જેથી હાનની દુરીકાઈઓ શાન્ત થાય અને જગતને ખાત્રિ થાય કે હિન્દો તેમ જ સમગ્ર માનવજાતિના કંબાલુએ હિન્દોના પુત્રો જ હિન્દુ રાજ્ય ચલાવે છે

બ્રિટિશ રાજ્યનીતિ.

આતરિંગ પ્રજાના સમક્ષમાં હિન્દો તરફની છે ત્રી બ્રિટિશ રાજ્યનીતિ પ્રજાના ઉત્તર તરીકે, તા ૨૦ મી ઑગસ્ટ સને ૧૯૧૭ ને રાજ આમની સભામાં જાહેર કરવામાં આવી હતી નામદાર રાહનરાહની મરકારની રાજ્યનીતિ કુ જે સાથે હિન્દુસ્તાનની સરકાર સંપૂર્ણ સમત છે તે એવી છે કે બ્રિટિશ સામ્રાજ્યના એક અંગ બાજુ તરીકે હિન્દો કમલ જવાન (૨) રાજ્યતંત્ર આપવાના લક્ષ્યથી રાજ્યસંહિવટની દરેક શાખામાં હિન્દીઓને વધતા પ્રમાણમાં ભાગ આપવો અને સ્વરાજ્ય ભોગવતી સત્તાઓને ક્રમેક્રમે વિદાસ કરવો તેઓ એના નિશ્ચયપર આ મા છે કે એ વિશામાં બનતી ત્વરાએ સગીન પગના ભરવા જોઈએ ” ૧

હિન્દી પ્રજાને પોતાના પ્રત્યુત્તરમાં આ રાજ્યનીતિને હેળુ મુજબ મયાનિત કરી હતી

આ નીતિ તરફ માન ક્રમેક્રમે પ્રગતિ થઈ શકશે, એટલું જ ઉમેરીશ બ્રિટિશ સરકાર અને હિન્દુસ્તાનની સરકાર પર હિન્દી પ્રજાના કંબાલુની અને પ્રગતિની જોખમી રી રહેતી છે,

1 The policy of His Majesty's Government with which the Government of India are in complete accord is that of increasing the association of Indians in every branch of the administration and the gradual development of self governing institutions with a view to the progressive realisation of responsible government in India as an integral part of the British Empire They have decided that substantial steps in this direction should be taken as soon as possible

સમાવેશક,]

[અર્થ, ઈ સ. ૧૯૧૯

કૅપ્ટન વિલ્સન 'હલો ! હિન્દ માટે શુ પાણી ?'

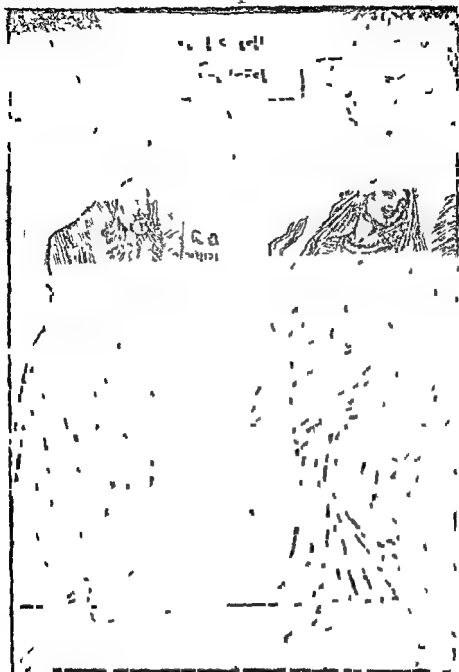
પાસપોર્ટ અમલદાર (લો ડ બ્લો) 'કૅપ્ટન સાહેબ !

હિન્દીર છુ પાસપોર્ટ મળી ચકશે નહિ '

(ન ૧ ૨ ના મિત્રાહોમરૂન નીચ હોર ંન્ડિયા લડન તરફથી પ્રગટ થયેલાં

'સેલ્ફ ડીટરમિનેશન ફોર ંન્ડિયા'ના ન્હાના પુસ્તકમા પ્રગટ થયેલા

છે તે અત્રે ઉતાર્યા છે)

સમાચાર]

[માર્ચ ૯ સ ૧૯૬૬]

ક્રિસ્તમસ મુરબી(મો યુ) 'બાપસાહેમ ! કૃપા કરી
 હિન્દ દેવી ' નો મોહિ વરસો કૃપા તમારી એમા સાકરની મને કષ્ટ બર નથી '
 ક્રિસ્તમસ મુરબી 'દિવગીત હુ બાપસાહેમ હાન ખોરાકમા તે બેળવવાનું,
 કરમાન ચપડું છે'

અને એ પ્રગતિના અલેક પ્રમાણુ ઈ અને સમયના નિર્ણયનો તેમની પર આધાર રહેવો જોઈએ ૨૨

હિંદી પ્રધાને મર્યાદિત ક્ષેત્રમાં આમ જણાવેલી રાજ્યનીતિથી હિન્દુને આત્મનિર્ણયનો સિદ્ધાંત લાગુ પાડવાનો ખરેખર ઇન્કાર થાય છે એ ઇન્કાર ત્રણ અનુમાનો પર રચાયેલો છે પ્રથમ તો એ કે હિન્દુ કોઈ પ્રજા નથી માટે એ આત્મનિર્ણય માટે નાનાયક છે બીજી એ કે સ્વરાજ્યના અનિર્મલ ક્ષેત્ર માટે હિન્દુને કોમેકમે સિદ્ધાંત આપવાના હેતુથી તેને દિધ સમય સુધી વાલીપણા હોવાનું ગેરવાની જરૂર છે પણ આ રાજ્યનીતિ, પ્રજાનરરૂથી કાંઈપણ આઘાત થયેલ અને ટ્રેસિન્ટ વિરસને આત્મનિર્ણયનો સિદ્ધાંત જાહેર કર્યો તેમ જ સિવિલ મરકારે તેનો સ્વીકાર કર્યો તે પછી જાહેર કરવામાં આવી હતી પણ આવી રીતે જાહેર કર્યા પછી અને માન્ય રાખ્યા પછી, દુઃખીપણ ચાનુ રાખવું એ ઉત્તર રાજ્યનીતિસત્તા અને રાજકીય નાન-દષ્ટિની નિરૂદ્ધિ અને ખાસ કરીને તેની અદર રહેવા અનુમાનો અધિનિષાદ અને ન્યાયવિરુદ્ધ હોવાથી તેથી અસતોષ હિતપત થાય એવો સભર રહે છે એટલા માટે આ પાન એમા અને અનુમાનોનું નિરીક્ષણ કરવા ધારીએ છીએ

હિન્દુ એક પ્રજાતરીકે

એવી એક દિન કરવામા આવે છે કે હિન્દુ કોઈ એક પ્રજા નથી પરંતુ અનેક પ્રજાઓનો એ સમૂહ છે એ એક દેશ નથી પરંતુ એક ખંડ છે આ અમર્યાદિત નિશાન લાગેલી સભ્ય કોઈ જાત છે અને અસાનીઓ એમા સુખ અને છે પ્રજા સભ્યો શુ અથ ધર્મ રોડે અમેજે ફ્રેન્ચ અને પોમ એ શુ એક પ્રજા થી? ને એ એક પ્રજા હોય તો, પગારી, પગલી, જગજીતો અને મગસાઓ પણ એક પ્રજા તરીકે જાણી શકાય જગારીઓ એક જ પ્રદેશમા તે છે અને તેમનું જુદું જ નામ છે ખરૂં જોતાં તેઓ એક જ જાતિના ઉતરી આવેલા સત્તાનો છે તેમનું ગંગા, બાંગા, સરકુતિ સાહિલ, ગિવાન્ને અને પૂન પુતાત એક જ છે સામાન્ય અર્થ પ્રમાણે એક પ્રજાવના આ મુખ્ય શુભો ગણાય છે ઈગિનાના જુદા જુદા વર્ગોથી જેમ તેનું એક પ્રજાવ નષ્ટ થયું જણાવું નથી તેમ તેમ હિન્દુમા સાતિભેદોથી એક પ્રજા તરીકેનું તેનું સ્વરૂપ કાયમ જ રહે છે વિભાગોના અસ્તિત્વથી એક પ્રજાવ નષ્ટ થવું નથી અને જો એ પ્રમાણે થનવું ટોપ તો ધાર્મિક ઉભાવતા અસમ્ય જ થઈ પડે ખ્રિસ્તી ધર્મના જુદા જુદા પથો વચ્ચે છે તેના કરતાં હિન્દુના આ વિભાગો વચ્ચે એકી શત્રુવટ છે ઈગિના મા આવા સંકરો પથો જ પરંતુ હિન્દુસ્તાનમા તો માન પાય જ મુખ્ય ધર્મ છે આમાનો મુખ્ય પથને માનનારી પ્રજાનું તત્ત્વ પચાણુ ટકા જેટલું છે અજાનની જાતિ માટે જ કહેવામાં આયુ છે તે હિન્દુના સર્વ

૨ 'I would add that progress in this policy can be achieved by successive stages The British Government and the Government of India on whom the responsibility lies for the welfare and advancement of the Indian peoples must be the judges of the time and measure of each advance'

પ્રભસમૂહોને માટે સખુ જ છે. આવા સમૂહ લગભગ બાળ છે ટ્રિટિશોના આગમન સમય પર્વત આ સર્વ વિભાગો ઐતિહાસિક દૃષ્ટિથી વિભક્ત હતા તેમ જ એ પોતાનો રાજ્ય-વહિવટ થોડે રીતે અને સ્વતંત્રપણે પોતે જ ચલાવતા હતા ટ્રિટિશ સરકારે પ્રાંતોની જોડકામ રચના કરી છે તેથી આ ભાગોને કાર્કિક અગ્રણ્ય થઈ છે ખરી છતાં પણ એ રેલમા પ્રગટીય-ભાવનાઓ આજ મોજુ છે અને કોઈ પણ પ્રકારના જીવન અથવા દુમના કરવામાં આવે છે સારે તે ભાવનાનું પ્રાગત્ય નક્ક થાય છે લૉડ કમને અગાળના ભાગના પાળા સારે એ જુસ્સો પ્રજાએ બનાવેો હતો ઐતિહાસિક પ્રમાણથી આ સર્વ વિભાગો, અંગ્રેજ દેશ અને બેલજીનોની માફક જિલ્લો જિલ્લો પ્રજારૂપે છે તેથી તેમને આત્મનિર્ણયનો તેમનો હક મળવો જોઈએ અને એ જ સિદ્ધાંતથી તેમને એકતાથી હિન્દુસ્તાનના સમુક્ત રાજ્યોરૂપે રહેવાને સપૂણ હક છે

ઉપના વર્ગોના મનઃક્રમ અલાર મુની તો આપણે સામાન્ય અથ પ્રમાણે પ્રજા એ સમૂહની બાબત જ આપી છે, પરંતુ વસ્તુતઃ તો એ સમૂહના વિશાળ અથ પ્રમાણે આખું હિન્દ એક જ પ્રજા છે હિન્દુસ્તાનને જગતનું સમહસ્થાન (epitome) કહેવામાં આવે છે પરંતુ અનેક તામા પણ એવું છે “સમુદ્રો અને પર્વતોથી ગુચાપલુ હિન્દ ભૂગોળના પ્રમાણમાં એક જ દેશ છે ‘-વિન્સેન્ટ સ્મિથજૂત આનિ હિસ્ટરી ઓફ ઇન્ડિયા “નમને બાદ કરતાં બાકીના હિન્દના જોવા આખી દુનિયામાં એક પણ દેશ નથી કે જેને કુલરતે એક સપૂણ પ્રદેશ તરીકે જ રચેો હોય”-ચિશમજૂત બેરોળ ત્યાંની પ્રજાઓ એક જ આપ જાતિથી ઉતરી આવેલી છે કેટલાક ભાગોમાં અગાળ છે પણ ત્યાં ત્યાં તેઓ એકમેકમાં મિલ થઈ છે ઈ. સ. પૂર્વે ૩૧૫ માં એનેક્રાન્ડે હિન્દપર ચઢાઈ કરી, તેના પહેવાના બધા પૂર્વકાવથી આખું હિન્દ હિન્દુ વાતાવરણથી આગ્રહિત થયું હતું સર્વ અનાથ પ્રજાઓ હિન્દુધર્મના જ નીચે એક થઈ અને, પરિણામે અમરત દેશમાં આર્થતત્વ પ્રધાન થઈ પડ્યું હિન્દના મહાકાવ્ય મહાભારત કે જેમના વણી ખરી ભાગઓમાં સુગ લાપાન્તર થયલા છે, તેમાં અવતારના ઉચ્ચ વિચારો-રજીઓ અને કના જે આજ પણ હજી ચિરજી છે તેમનાપર એ સમૂહોનો આધાર હતો સરકૂત એક રખે, અમરત ભારતવર્ષની સામાન્ય ભાષા હતી મધ્યકાળમાં, યુરોપમાં વૅટિનની માફક સરકૂત એક સમયે પિક્કાનું વર્ગની ભાષા હતી, “હિન્દમાં જે કે ૫૦૦ ન્હાની ભાષાઓ છે છતાં તેમનું ધાર્મિક સાહિત્ય, અને પવિત્ર ભાષા એક જ અને સર્વસામાન્ય, કે વર્ણ, ભાષા, રિથતિ-કે ક્ષર્મનો બેદ, હોવા છતાં પણ, હિન્દુ ધર્મના અનુયાયીઓ એનો સામાન્ય સ્વીકાર કરીને તે તરફ માનની, દૃષ્ટિથી જુએ છે એ ભાષા અને સાહિત્ય તે સરકૂત છે અને જગતમાં સવધી પ્રાચીન એ ભાષા છે”-મોનિઅર વિનિયમ વૅટિનમાંથી દેશ, સ્પેનિશ અને પોર્ટુગીઝ ભાષાઓ ઉતરી છે તેમ જ સરકૂતમાંથી ઉતરી- ભાષાઓ પ્રજાનો ત્રણ-ચતુર્થાંશ ભાગ બોલે, કે જે કે નાનો ભાષાઓ ઘણી છે છતાં આખા હિન્દમાં વપરાતી મુખ્ય ભાષાઓ તો બાર જ છે રાજકીય દૃષ્ટિથી આજે સમગ્ર હિન્દ એક જ છે અને પ્રાચીન

પ્રથમ હિન્દુમાં જન્મ પામી હતી ત્યાર પછી તેનો પશ્ચિમના દેશમાં વિસ્તાર થયો. આ ભાવનાને લીધે જ એકત્ર સંસ્થાનની રચના સંભવિત છે. આ પ્રમાણે ઔસ્ટ્રીઆ-હંગરી (*Dual Monarchy*) ના જેવી, મત રસિયન રહેનશાહત, અને આયરીશ કે ઈંગ્લીશ અથવા યુરોપની બીજા કોઈ પણ રાષ્ટ્ર પ્રજાઓ વચ્ચે, બંગાળી, મરાઠા, મદ્રાસી, સીખ અને અન્ય પ્રજાઓ એકત્ર થવાને વધુ પ્રેરણા છે. ૧૮૬૬માં બર્મીમાં હિન્દુ અને મુસલમાનો વચ્ચે જે કરાર થયો હતા તે મતારી આપે છે કે હિન્દીઓ પરપરની ભિન્નતા કેટલી સ્હેવાઈથી દૂર કરી શકે છે પરંતુ આખી હિન્દી પ્રજાએ એક જ ધર્મ અને ભાવાનો સ્વીકાર કરવો. તેવો એમ માનવું એ માત્ર ગાડપણની જ પરાકાષ્ટ છે. એથી મધ્યકાલિન યુરોપની ભાવનાઓ જગત થાય છે એક જ સામાન્ય, એ જ પ્રજા અને એક જ ધર્મ ! અને તેથી અધમાધ્યમ અત્યાચારો થયા હતા જગત દરે એવા અત્યાચારાથી મુક્ત થયું છે એ સુખજનક છે. અમેરિકાએ જગતને રાજનીય એ રતાનું દૃષ્ટાંત આપ્યું છે એ સિદ્ધાંત સૌથી નીચે હોતો જતા મતવ્રતા અને શાન્તિના ઉચ્ચ શુભોચા સંપૂર્ણ છે. સ્થાનિક રીવાજો અને પ્રવાણ દોકાને રક્ષણ મળે એવી સંપૂર્ણ વ્યવસ્થા કરી મતવ્રતાના અતિ ઉચ્ચ પ્રતિષ્ઠાનો સફળ થાય, યુનાનમંડિતના પ્રતિનિધક કાયદાઓ અને આપણું અધિકારનું ખડન થા. એમ મની શક તેમજા ઉચ્ચ પ્રકારની ગામ્ભીર્યસ્થાનો સ્થાપના લોડ એવનના મત પ્રમાણે એ સિદ્ધાંતથી સંભવિત અને સાધ્ય બની શકે છે. આના પ્રકારની વ્યવસ્થાને માટે હિન્દુ અશક્ત છે એમ અનુમાન કરવાને માટે કાઈપણ પ્રમાણ નથી. હિન્દુ લોડ એવને જે સ્થિતિની અને રક્ષિતઓની આનંદસ્થાનો મિથે મધ્ય જણા. યુ છે તે હિન્દુમાં મિષ્ટિ પ્રમાણમાં અસ્તિત્વ ધરાવે છે. હિન્દુના અમનના વર્ગના દુર્ગમપણાના કંઈ મિથાગે અને પદ્ધતિના પગિણાએ અને જલનકર્તા સંસ્થાપક સત્તા તરીકે, જે નિરમ અને નાગણીય થ અને બેપરનાઈ ભરેલી નીતિ અખત્યાર કરવામાં આવી છે તેથી આવી એકત્ર વ્યવસ્થાનો હિન્દુ મા મિથાસ થયો નથી તેનો હોય તેમને જ શિર પડે છે.

રાજકીય દ્રુટી વાલીપણ (Trusteeship)

વાલીપણના સિદ્ધાંતમાં જ એવો ભાવાર્થ, ગ્રહેયો છે કે દ્રુટી પોતે પણ યોગ્યતા ધરાવે છે પરંતુ શી પશ્ચિમ કાંઈ પૂરવને માટે યોગ્ય દ્રુટી હોઈ શકે ? દૈદિક જડનાદવાળા ક્રિડીશ પ્રજાને લી રીતે સદ્ભલાવનાનાળી પ્રજા સોપી સત્તા ઉભય સરકૃતિમાં એટલી ભિન્નતા છે કે એક ઈંગ્લીશ કનિ ઉચ્ચારે છે કે “ પૂરું તે પૂરું જ છે આ પશ્ચિમ તે પશ્ચિમ જ છે અને ઉભયને કદિએ સંયોગ થયે નહીં ”, “ હિન્દી સમકૃતિનો માર્ગ નિરાળો છે ઈંગ્લીશ પોરણે હિન્દી સમકૃતિનો નિકાસ કરવો એ વટનૂશ સાથે એકનૂશ (*One*) ને સમુપ્ત કરના સરખું છે વર્તમાન સમયની ભાષામાં કહીએ તો હિન્દુને આત્મનિર્ણયનો હક મળવો જોઈએ ” — બર્નાડ હોટન, પોસિમિસ્ટમાં મિમેન્સ ૧૯૧૮ ઈંગ્લાડ હિન્દુને માટે યોગ્ય દ્રુટી હોઈ શકે જ નહીં. કારણ કે સગીરને માટે શુ લાભ રક છે તે સમયમાં દ્રુટી પોતાની ઇચ્છાનો બળપૂર્વક અમન કરે છે, પરંતુ વહિવટ કરનાર — *Executor* — એમ કરતો નથી તેવું

પરિણામ શોકજનક છે હિન્દ જર્મની અને જાપાન કરતા ઠેક, પાછળ પડી હતું છે જર્મની અથવા જાપાનમાં ૫૦ વર્ષમાં જે પ્રગતિ થઈ છે તે કરતાંજ ૧૫૦ વર્ષના બ્રિટિશ સમય નીચે હિન્દમાં ઘણી જટિલ પ્રગતિ થઈ છે જાપાનીસે કે જર્મનો જેટલી જ શુદ્ધિ અને કાર્યશક્તિ હિન્દીઓ ધરાવે કે ઉદ્યોગદુનરમાં તંગિત પડ્યા હોયને જમની જગતમાં જે કાર્યાલય થઈ પડ્યું છે અનુપમ માધનો હોવા છતાં હિન્દ માં આધ્યાત્મિક બાંધાવરંચામાં રહી ગયું છે સૌ વધુ પહેલાં હિન્દમાં જાણનાંઓની મધ્યાનુ પ્રસારે ઇંગ્લાન્ડના જેટલું જ હતું આજે ઇંગ્લાન્ડમાં વાચી અને લખી શકે એવાઓનું આપ દેખાડું પ્રમાણ છે જ્યાં હિન્દમાં માત્ર તે જ દેખાડું જ પ્રમાણ આવે છે અને અગત્યર દોરને રસપટ કરવાની જરૂર નથી વૃક્ષ, જેમ હાયામાં વૃદ્ધિ પામતું નથી તેમ જ દૂગીઓના આધિપત્યના આવરણ નીચે કોઈ પ્રગતિ કાશ પામી શકતી નથી પરંતુ “ દૂગીપણના આદર્શ ”ને અધિકારીનું મનનથી હલુ સુધી પળગી રહે છે

આવા દૂરદીપણને વળગી રહેવાથી હિન્દીઓની લાગણીપર કેવા કાગી ધાંપડે છે તેનું હૃદયેને જ્ઞાન થતું નથી દરેકો સગીરને માટે નિમાર છે હિન્દ કાશ માનપ્રગતિ નથી, તેમ છેક જમની સ્થિતિમાં નથી પરંતુ અનુપમ કદનમાં જોઈ જાતા છે, તેમ જ અનુપમતિના અધભાગને સાતવ આપનાગ પ્રગતિ અને વિસ્તૃતીની જન્મભૂમિ તરીકે હિન્દ નિષ્પાત છે હિન્દની કાયદાપ્રમાણે દૂરદીપણ સગીરપણની સુદત દરમિયાન નિમવામાં આવે છે એટલે જોય સમયમાં દૂરદીપણને અત આવે છે જો સ્વનિર્મિત દૂરદીપણને જ્યારે દૂરદીપણ સગીરને શક્તિવાન ધારે, ત્યારે અન, આનંદો હોય તો અમાજની શી સ્થિતિ થાય તેના વિચાર કરતા જ કમકમાટ ઉત્પન્ન થાય છે, જે દૂરદીપણ મિલકતથી મેરલાલ થતો જ હોય તો આના સન્નેગોમાં તો હો પિયુ દૂરદીપણે પોતાના દૂરદીપણને ત્યાજ કરને નહીં રાજકીય દૂરદીપણને પણ પોતાનું દૂરદીપણ જન્મકાલકાલસુધી લગાવવાને અમમ્મ કારણ મળશે આત્મનિર્ણય, સ્વતંત્રતા અને લોકસાસનના સિદ્ધાંતોથી દૂરદીપણ વિરુદ્ધ છે રાજ્યવિવેકમાં જોયો થાય તો પણ પ્રગતિ, માટે સ્વરાજ્ય સાક છે જે, હિન્દીઓને, સ્વતંત્રતા આપવામાં આવે તો જાપાનની માફ આગીસ વધમાં તેઓ પણ પોતાના પ્રગતિનો યોગ્ય નિર્ણય કરી શકે કેદાય મને તેવો સ્વાર્થરહિત વિદેશી હોય પરંતુ તેનાથી એ કાર્ય મેટો પ્રયત્ન પણ ન થઈ શકે કારણ કે, તે પ્રગતિ જરૂરીઆતો અને લાભનાઓ સમગ્ર શબ્દને અસમર્થ હોય છે કેદાય વિદેશી રાજકર્તા પોતાના અમલ દેશની પ્રગતિ, સ્વરાજ્યનું સિદ્ધાંત આપી શકે, મહી અધિકારગતો જ્યાં કરનારાઓ પણ હવે જાણ કરે છે કે તેઓ હિન્દીઓને સ્વરાજ્યનું સિદ્ધાંત આપવામાં નિષ્ફળ નીમજા છે અને તેઓ માને છે, કે, હવે હિન્દીઓને સ્વરાજ્યની કેળવણી આપવાને હૃદય દાન આરમ્ભ કરે છે, પરંતુ વિદેશી અત્યાચી એ કાર્ય કરતું એ યોગ્ય પદતિ નથી સ્વદેશી રાજ્યનર એ જ, યોગ્ય માર્ગ છે “ ધલો ઉડે જેના મૂળ મળેના છે એવી પ્રાચીન અને અનેક વિરિધિવાથી શુધાવી સરકૃતિ ધરાવનાર

પ્રત્યેક રાજકીય દાસ્યના રાખી, પોતાને અનુદાન માર્ગ પ્રગતિ કરતા અને પોતાના પ્રત્યેકો સ્વતંત્ર નિર્ણય કરતા અટકાવની એ માન એક ગતિરત્ન રાજકીય જૂન છે એટલું જ નહીં, પરંતુ તેથી સમસ્ત મનુષ્યજાતિનો વિરોધ થાય છે. "—મનાડ-હોટન, 'પોસિટિવિસ્ટ' ડીમેન્સ ૧૯૧૮ આના સન્નેગોમા જેમ અમેરિકાએ ફિનિષાઈનમા કર્યું હતું તેમ-હિન્દી કોંગ્રેસ જે કાંઈ દરી રોકે એમ છે તે એ કે આ સમયે જોત દરૂડીપણાના અમનતો સમય તેણે નહીં કરવો જોઈએ આ પ્રકારના સમય મધ્યનારાય સિટિસ દરૂડીપણુ એ અમન રોમમાં પ્રચલિત નિરૂપણ પિતૃસત્તાનુ રૂપાન્તર જ ગણાય. ઉદાર ધારાશાસ્ત્રીઓના પ્રયત્નોને મદદામુદતથી રોમ તે કાયદાથી મુક્ત થયું હતું મો-ટેમુ એમ્મફડ રીપાટમા જણાવેલી અધિકારનર્જની સુધારાની યોજનાપર વિચાર ચલાવવાના ખાસ હેતુ માટે સને ૧૯૧૯ના ગયા ઑગસ્ટમા ભગવતી હિન્દી રાષ્ટ્રીય સભા અને સમસ્ત ભારતગર્ભીય મોરનેમ લીગની એન્ડમા હિન્દ નિગમપૂર્વક જણાવ્યું છે કે ગમે તે સન્નેગોમા પણ આ મુત્ત ૧૫ વય કરના વધારે હોની જોઈએ નહિ.

૫૬૨ વર્ષની મુદતના દગમથી કુદગતી રીતે સુધારાના નિયમમા કાંઈક પ્રારભ થયો એ ૧૬ થાય છે હિન્દી સરકાર એક અત્યંત આપખુદ સત્તાનું મધ્યગ્યાન છે "હિન્દો વાલ-રોય અને રશિયાના ઝાર એ આધુનિક દુનિયાના એ મહાન આપખુદ સત્તાધારીઓ છે, મ કેટલીક વખત જણાવવામાં આવે છે"—પ્રો બોલેમફ્ટ ઇન્ડિયાનો રાજ્યવલિવટ હિન્દી જીવ્ય કર્યો છે કે હિન્દી રાજ્યવલિવટમા સુધારાનું પ્રથમ પગલું કોંગ્રેસ-લીગની યોજનાપ્રમાણે રાતુ જોઈએ સિટિસ સરકાર હિન્દી સરકારની આપખુદ સત્તામાનુ રાખવા અને માત્ર મોની પ્રાતિક સરકારને દિરાજ્યસાસન-ડાયર્કી (*Diarchy*) મા બની નાખના મગિ છે. અને રાજ્યવલિવટના છેડ નીચેના પગથિએ મૂખી અને પ્રત્યેક દસ વર્ષ તેમની શક્તિ વિશે પિતૃસત્તા સમયની યોજના પ્રમાણે પરિણા લે અને તેપરથી રાજ્યવલિવટના લક્ષ્ય તરફ રીતે પગથિ પ્રગતિ કરવાને ઇચ્છો રાખે છે પ્રત્યેક વિગતપર અર્થા કરવી એ અરધાને છે. મુદ્દા-હિન્દી પ્રજાના રાજસાક્ષિમાન, શુદ્ધિમળ અને કાયદાકિતધર ને ૧૯૨૦ લગાડમાં ૧૦૦ કે તે સામે અને અમારો સખત અણુમમે બહાર કરીને છીએ હિન્દની પ્રજા મુરો- II પ્રજા નેટલી જ અતુર, વફાદાર અને શુદ્ધિમાન છે એ રૂપાપિત થયું છે. હિન્દની ૧૦ સરકારિતે તેમનું આરિય બધાજી થયું છે અને કોઈ પણ સુધારના રાજ્યમા નાગ-૧૦ માટે તેમને યોગ્ય બનાયા છે તેમની શક્તિ વિરૂદ્ધ એ એક કારણ લાવવામા આવે છે એ છે કે તેમનો મોટા ભાગ નિરક્ષ છે પણ આ કાંઈ તેમનો દોષ નથી એ ફરિ-૧૬ તો અવિકારવગની સામે પ્રજાની છે ગયા ૧૫૦ વર્ષ દરમિયાન તેમને વાયતા લખતા ખવવાની તેમની ફરજ હતી.

ગ્રેટબ્રિટન, જાપાન અને અન્ય સારું દેશોએ આ સમયમા એ પ્રમાણે જ કર્યું છે, તુ હિન્દ પાઠ્ય ગતિ થયું છે હિન્દીઓએ એક ખાનગી ખીનગા ફરેમિયાત પ્રાથમિક લીધાવતી છાત્રાલયા ૩ ૦-૧૨-૦ એન એમ. ત્રિપારી એન્ડ કંપની, મુ નાઈ

કેળવણીના સિદ્ધાંતની હિમાયત કરી હતી તેની તરફ દુક સમયપર જ 'અધિપતિ' વર્ગ તરફથી વિરુદ્ધતા મનાવવામાં આવી હતી આથી ગિયતિમાં રાજકીય હેતુ ન આપવાનું કારણ અવિધા છે એમ કહેવું એ દાઝપાપર ફક્ત સમજી છે આ અપમાન બાબતે મુખ્યતા પણ સ્વવિકાસને માટે સ્વતંત્રતાની જરૂર છે અને પ્રગતિના માત્રમાં એની સાંધી વિનેત અગત્ય છે, એ સિદ્ધાંત પણ સુધારાની યોજનામાં જણાવેલો નથી આપણે કયાં પ્રગતિ પગને પગને કરીશું પરંતુ સ્વતંત્રતા કાઢી પગને પગને મેળવી શકાતી નથી ચુલામને શુભામિરીમાં પગને પગને મુખ્ય કરી શકાય નહીં પરાધીનતાની ભેડી એક પછી એક કડીઓ તોડીને લાગી શકાય નહીં સ્વતંત્રતા આપણને એમ ધીરે ધીરે કંઈ નહીં એક જ અપાઠાર્થી અને તરત જ સ્વતંત્રતા આપવી જોઈએ અને સારે જ પ્રગતિ થાય વળેના સમયમાં નિયમિત અતરે કમનાર ઉત્પત્તિ થવી જોઈએ એ સત્ય છે પરંતુ સુનહુગબેદન, લીપ્સ અને હવાઈ વિમાનોના આ કાલમાં પ્રત્યેક સમયમાં આપણે 'દશ વર્ષ' નું ન હોવું જોઈ એ આધુનિક રાજ્યપદ્ધતિ નેળવતા સિદ્ધિ પ્રગતિને આ વર્ષ થયા છે એમ આપણને કહેવામાં આવે છે પરંતુ અંધે-એ એક જ પેઠીના જીવનકાલમાં અને ક્રાંતિ માત્ર જ માત્રમાં એવું બધારણ મેળ થુ નહતું લેડ એકટન કહે છે કે "અન એફ નિસેસ્ટર-ઓ લેડ ડિફ-સર્પીસની નમ્બેના ૬૦૦ વર્ષના અતરમાં ઇંગ્લેન્ડ નેટલી પ્રગતિ કરી હતી તેટલા જ પ્રમાણમાં, અને ૧૭૮૬ ના જાન્યુઆરીથી જુલાઈમાં બેટાઇલના કીવાનું પતન થયું તેટલા સમયમાં ક્રાંતિ આગળ વધ્યું હતું" જમીનને યોગ્ય બનાવી ઉપર રેતપાટાની અડક બાધી હોય તો, મુમાફર સાર પડી (*Flying Dutchman*) ગરબડીના વેગથી આગળ વધી શકે છે ગુરનાકાણના નિયમનું ન્યૂટને શોધન ક્યું તે પહેલાં સમયના અનેક સંકાઓ વધી ગયા હતા હવે પ્રત્યેક માનવિવાર્થી એ નિયમ અભી રહેનારથી શીખી શકે છે પદાર્થ વિજ્ઞાન અને રાજનીતિ એ નિયમમાં સમાન છે "કોઈ પણ પ્રદેશમાં સ્પષ્ટ કાયદેસર રાજ્યસત્તા સ્થાપવા પછી કોઈ પણ સમોગેમાં પ્રારંભની સ્થિતિને યોગ્ય દોષ એવી રાજનીતિનું પ્રગતિમાં દરિયણ પુનરાવતન કરવું નહીં"—ઓગસ્ટે કોન્ટ્રીન પોઝીતિવ પોનીગી હિન્દીઓને જે સ્વતંત્રતા આપવામાં આવે તો પ્રગતિની નિયમેપ્રમાણે પોનાના સ્વચ્છતા પ્રત્યેના દુક સમયમાં નિર્ણય કરાને તેઓ ચક્રિતવાન છે એમાં કોઈ પણ પ્રારંભના વક નથી પોનાતોને આપઅખતરાગી રાજ્યપદ્ધતિ જ પ્રિય હોય છે એવું અનુમાન એકદમ કંટુ મહીં હિન્દમાં પ્રગતિની સાધનાઓ આપઅખતરિ વાજ્યપદ્ધતિ કરતાં પણ વિશેષ પ્રાપ્તિ છે એ જ ખર્ચ સમ્ય છે અમારા પૂર્વને પ્રગતિનીય સંસ્થાઓથી સર્જાવરિવિન દત્તા દિ-ના મદાકાલ્ય મદામારનમાં લેકસાસનવિરે સચનાઓ કરી છે એટલું જ નહીં પરંતુ તે નિયમપર અવિરત વર્ણન કરેલું છે અને તે હુમમાં અબધનના અસ્તિત્વ વિરે શુદ્ધમના સાહિત્યપરથી આપણી સમજ ખાતિ થાય છે આમાંમાં પ્રગતિમાં વદિત પુર જેસેમાં વાનુ દતો એમ તે સમયમાં અહીં આવનારી એક પ્રગતિ જણાયું હતું દિ-કુતાનમાં, એરિયનિસથી તે મનુરો સુધી એટલે લગભગ

૨૦૦૦ થી વધારે વર્ષ સુધી (૫૦૦૦૦૦) પાંચ લાખ ગામગામોમાં ગામની અનેક વર્ગોથી રચાયેલા પ્રજાતન્ત્રની પદ્ધતિ આપાદીથી ચાલુ હતી અને અતે દિન્દી ઇંગ્લેન્ડની સર્વેન અપુરા મુકવાની પદ્ધતિથી તો નાશ થયો આ સમયમાં બુદ્ધિબુદ્ધિ જાતિઓની મજબુત પડ્યા, યતની પદ્ધતિમાં એ પ્રજાસત્તાક વહિવટના અગ સામનાયના છે તો પ્રિય સરચાઓ ચલાવવામાં દિન્દી પ્રજાસત્તાક જગતની કાષ્ટિપણ પ્રજાને વિરોધ લાગે કે બહોળો અનુભવ નથી તેથી પ્રજાસત્તાક અગાઓ ચલાવવાને દિન્દીઓ અશક્ત છે એમ અનુમાન કરતુ એ અસંગત છે.

૧. સપૂણ સ્વતન્ત્રતાથી જાપાનની માફક દિન્દી અસન્ત વેગથી આગળ વધી શકશે, અને પરિણામે તેથી પ્રિટનના પરિણામાં વૃદ્ધિ થશે, તેમ જ માનવજાતિના ઉત્કર્ષમાં દિન્દી સન્માન્ય સંદાય આપી શકશે પોતાનું પ્રાચીન ગૌરવ સજ્જન કરવાને માટે દિન્દી આગુર છે એમાં કોઇ પણ જાતનો શંક નથી સ્વતન્ત્રતાથી તેનામાં નનજનનનું સ્ફુરણ થશે તેથી ઇંગ્લાન્ડના ઉચ્ચ મનોવૃત્તિવાળા ગજનીતિજ પુરુષો, સમયને યોગ્ય વર્તન કરી, સુસેહની મરિપદમાં દિન્દી આ માગણીને અનુમોદન આપી, પોતાની અનુજ્ઞાતાપ્રમાણે પ્રજાસત્તાક સમ્યાઓની વ્યવસ્થા કરવાની તર મેળવવા માટે ધણા દીર્ઘ સમયથી દિન્દી જે આશા રાખતુ આનુ છે તે પૂજ કરીને, તેથી પ્રિટિશ રાજ્યતન્ત્રતા પરિણામાં વૃદ્ધિ કરશે, એની આશા રાખવામાં આવે છે.

ઉપસહાર

૨. એમારા ચચના સિદ્ધાંતોને આધારે માગણી કરીએ છીએ કે પ્રિટિશ પાર્લામેન્ટે પ્રિટિશ ગજનનનના એક અગ તરીકે દિન્દીને સ્વરાજ્યસત્તા મળે એની સપૂણ ચેજના ધક્કા નેપછએ, અને સાથે દુકે સમયને માટે એવા નિર્ધારો રાખવા નેપછએ કે 'જેસ' અને 'મુન્ડી'માં લીગે નિર્ણય કરેલા અમયની અદર એ સર્વે જોજના સપૂણ વ્યવહારમાં આવે' અને જે પ્રકારની સ્વરાજ્યસત્તાની હિમાયતે કરીએ છીએ તે દુકમાં નીચેપ્રમાણે જણાવી શકાય છે. બુદ્ધિબુદ્ધી પ્રજાઓને જ્ઞાનમાં લઈ તે પ્રમાણે દિન્દીસ્તાનના અનેક પ્રાન્તોમાં પ્રિટિશ પાકના નેપછએ પ્રત્યેક પ્રાન્ત પોતાની આંતરિક વ્યવસ્થા ચેનાવે અને તેને માટે તે પ્રાન્તને નેપછની સત્તાઓ સોંપી રાજ્યપદ્ધતિનું બધારણ પ્રજાસત્તાક હોતુ નેપછએ આ સર્વે પ્રાન્તોને એક જ દેરી દિન્દીસ્તાનના 'સયુક્ત સરચાનો' બનાવવા અને સમસ્ત દિન્દીને આત્મનરચ્યા કરવાને માટે લોકમતાનુસાર સામાન્ય ધારા વડનારી અને અમયમાં મુકનારી સમાઓ આપીને તેને સત્તા આપવી આ પ્રમાણે દિન્દીના સયુક્તે રાજ્યો (United States of India) પ્રિટિશ સામ્રાજ્યના એક અગ તરીકે ગણાય અને 'સામ્રાજ્યના અન્ય ગાઇપણ અગતા સરખી દિન્દીની ચણના ચાલે સમસ્ત રાજ્યતન્ત્રના' પ્રિમદ, સન્ધ, લશ્કર, નૌકોબળ અને પરદેશ સમધના વિષયોનો નિણય કરવા માટે, સર્વેપરિ કાયદાઓ ઘડનારી તેમ જ અમયમાં મુકનારી સરચાઓની આપના થવી નેપછએ આ દેશમાં પ્રિટિશ રાજ્યના સર્વ મુજા, અદર સમાચના વિભાગોની અવધિમય કરવાની સપૂણ

સ્વતંત્રતા જળવાઇ રહે એવી રીતે મધુકત થશે આવી પદ્ધતિને યો. ઍકટન ન રથી આશિર્વાદ મળેના છે, તે કહે છે કે, "અનેક ન્યાના નરથાનોથી રચાયેલાં જે સામ્રાજ્યના મુનકમા સિનસિત વસો નિવાસ કરે છે, સા અન્ય ઇષણ સખનિન યોગનામે કરતાં ઉચ્ચ વિકાસ પામેલી સ્વતંત્રતાની પદ્ધતિની સ્થાપના વિગેરે અનુકૂળ થઇ પડે છે નવારે સામ્રાજ્યસત્તામ્ત યથાશક્તિ ક્રિયનમ મુચનસ્થા નાખન મ્ની દીપ તારે તે ઉપા વલુવેની રિયનિ ખાસ અગત્યની છે આ પ્રકારના દેશમા સ્વતંત્રતાના અત્યંત વલગી પગિલુમે નીનડે તથા એ-ચક્રી અને અનિચલ અધિપત દૂર થઇ શકે " આવી રાજ્યવ્યવસ્થામા ઉાર અને ઉચ્ચતર આદર્શ સમાયેલ છે એ " વૈરધુમ્ન નહિ પરન્તુ સ્નેહબાનનાપર રચાયલા, " જગદ્વિશાળ " સામ્રાજ્યનો " આદર્શ ■ '—દર્મટ મ્પેન્સર અ સ્વરના પ્રશ્ને લીધે ન્હાના સ્વસ્થાનોની એકસત્તાનો સિદ્ધાત પ્રિટિય રજનીતિની સમક્ષ ઉપસ્થિત થયે છે સિગિસ સામા ન્યની પુનર્જ્યના સાધાનુવી કરનાથી વિદ્ધ થઇ રાડરો હા પન્તુ જોડાપના સમ્યા નોના અર્દસપરસ અભિપ્રાયપ્રમાણે આટના ફેરફારો કરનાની અગત્ય છે અમે જે પ્રકારના રચાયતાશામનની દિમાપત કરીએ છીએ તેથી સિટિય સામ્રાજ્યનો પામે પ્રગત્યોના સ્નેહયા દદતર થશે, ઇષ્યનિ નાશ થશે, જો માન હિન્ડુ જ નહીં પન્તુ સમગ્ર માનવ- જાતિનુ કપાલુ સધામે એવો અમારો અભિપ્રાય છે આવી આશાઓ રાખીને અમે સર્વની સહાનુજ્ઞા અને સહાન માટે વિમાપના કરીએ ઝીમે "

તૈયાર છે

નવી આવૃત્તિ

સ્વ. ભોગીન્દ્રરામ સ્વતંત્રતા દીવેદિઆ દૃત—

મૃદુલા—ચિત્રો સાથે (૧ીજ આવૃત્તિ)

મૂલ્યાના બાગ, પોરેજ જુદું

મળવાનુ ઠેકાણુ—ગાળીતા સર્વે જુએ નરો તથા ગ ઝૌમુદિ ભોગીન્દ્રરાવ દીવેદિઆ,
આકારોક કુવાની પોમ, રાજપુર અમ તાદ

* હોમરડ લીજ ફાર ઇન્ડિઆ લાન્ડ, તરફથી પ્રસિદ્ધ થરવા હિન્ડુ માટે આત્મનિર્ણય
Self-Determination for India—નામના અમેજી રેખાપત્રનો મુદ્રવા —સામરવન

અનગખરમ ર ૦-૮-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુબાઈ
૧૨

બર્મિંગહામના મહાન પોતાજના કારખાનાઓનું નક્કર દંડનકે ચિત્ર.

બર્મિંગહામનું ઔદ્યોગિક મથક.

લેખક — ના. મગનલાલ મલિંગકર ભટ્ટ.

લોન્ડનના નામેના ગ્રાઓની બનાવટના સમયમા બર્મિંગહામ જગતના મૂળ આધારસ્થ છે એ ચુનાઇટેડ કોટ્ટરમના અસ્થામાના ઉત્તર વિભાગમા આવેલું હોવા છતાં મધ્યવિભાગની સમીપ હોવાથી જુગોળના પ્રમાણ તરીકે તેમ જ તેની વિશાળ પ્રવૃત્તિઓને લીધે તે અસ્થાન કેન્દ્ર ગણાય છે રે.માઉન્ટનની તળેનીની નજીક જ આ શહેર આવેલું છે આ પર્વત ખનીજ દ્રવ્યની ભંડાર છે તેમા કોલસો અને લોહ પુષ્કળ પ્રમાણમા સચિત છે અને પ્રત્યેક વર્ષે હાન સુધી ગ્રામ ગ્રહેલું ખનીજ દ્રવ્ય એ આપ્યા કરે છે

બ્લેન્કિસ એન્ડર્સ.

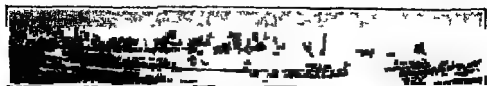
બર્મિંગહામ એન્ડર્સ ઓફ કોમર્સના
જનરલ મેનેજર નિકાશખાતાના

ઉપરિ-અધિકારી

અને વિશાળ છે તેમ જ પ્રત્યેકને અનુભવે સખ્યાના મજા આપવામા આવી છે વેરી સ્તાઓ

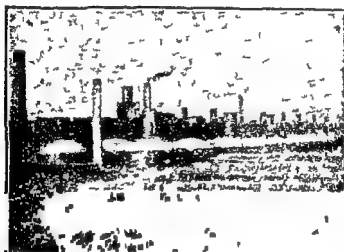
નગરો આલોમિડ વિભાગ અને મધ્યગિન્ડુ ખીણની તળેનીપર બધ વયો છે લોધાના નિનામ ગ્ધાનનાળા નિલાયો પ્રત્યેક દિનામા વિસ્તરાયના છે ઉત્તર દિશામા રહેજ ઉંચાણમા આવેની સપટભૂમિપર ભન્ય મકાનો આની રહેલા છે પૂન અને પશ્ચિમ દિશામા ખીણ પથરાયની છે, પરંતુ દક્ષિણ દિશામા રાજમન્દિર સરખા મહાનયો અને વિશાળ યોગાનો પર્વત ૧૧ ઢોળાણપર આવેલા છે અને કેવાક તો ઠેક પર્વતના ગિખર સુધી રહેલા છે

વર્ષન કરવામાટે બર્મિંગહામનો સ્થળવિસ્તાર નમુનારૂપ છે નગરના ઔદ્યોગિક ભાગનો સમયોદસ વિભાગ પાકામા આવ્યા છે ત્યાના સ્તાઓ અને શેરીઓ અજનૂત દ્રશ્યમધીનાળા

અન્નિગહામની મોટી લાકોઓનુ સવ નિર્દેશક ચિત્ર.

ઉત્તર અને દિશ્યુ નિશાઓમા વળે છે આ ગરીબો પૂર અને પશ્ચિમ તિશામા નળી હોનાથી કચરો જ ના મોટે ભુ ગળાઓ અના નાનુ ઝાન્ખાનુ

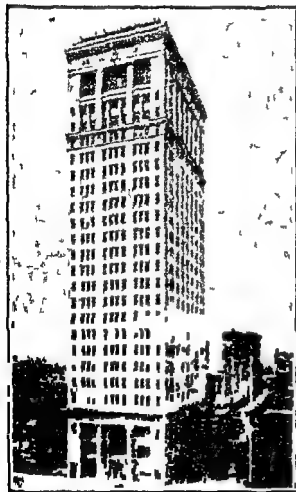
મુતરની મોટી મિલ-અન્નિગહામ.

તદન અન્નિગહામને પગુ ધારિને સ્થળે જવાનુ મહુ રહેલુ થત પડે છે રસ્તાઓ અને ગરીબોને

કનાપિનો ફારવ રૂ ૨-૦-૦૦ એન એમ તિપાલી એન્ડ કંપની, મુમ્બઈ

અનુક્રમે સંખ્યા ૨૦ સહિત આપવાની પદ્ધતિ-નિવાસસ્થાનવાળા વિભાગની ઓફિસ બંધ સુધી એટલે ઉચ્ચ ભૂમિ આવે ત્યાં સુધી-દાખલ કરનામા આવેલી છે,

હાઇવે-૩ એવન્યુ નામની ઠોરી રૂનિર્મા સર્વેટ હર ગણાય છે તે પરંતપર થઈ બિન-મુશોભિત રીતે સંખ્યા ૧ થી અને તેમાંથી અનેક ખીણ ગળીઓ ફાટી ધીમે ધીમે પરંતના ઢાળો તરફ વળે છે, અને કોઈક વખત એ ગળીઓ પરંતના ઘિબર આગળ અદ્યત્ત થાય છે અને કોઈક વખત ત્યાં આવી રહેતા અનેક સુશોભિત મંદાપોની સમીપ પિગમે છે

સાગર સ્તરોએ અને હાકવાને માટે બાંધવામા આવેલી મજા પરંતના નિખરની માથે અનેક માઈલો સુધી વજાવનાં છે અને ત્યાંથી નીચે પથગયની ખીણ તથા મોગી વસ્તી અને અદ્યત્ત ઓછોગિમ પ્રવૃત્તિસ્થાનો નગરો આશ્ચર્ય લગત દેખાવ જોનારની દૃષ્ટિએ પડે છે. નિચે આ ઉચ્ચાપૃથ્વી બ મિગદામનુ દરમિયાન સમયાક્રમ કરી નાખે છે કમા નનો રચનામા બળના અસખ્ય દીપકો તેમજ નીચળી સમાઓ અને મોટા મોટા સ્તરોવાળા દીપકો કરોડો આવીઆઓની મારફત ચમળીને ઝગઝગી રહે છે અને પ્રત્યેક ઉઝાઓપર આ મહા નિશ્ચયની સાથે કોવસા અને ધાતુની ભટ્ટીઓથી તથેના સુવર્ણની મારફત રક્તરંગી પ્રગલ્ભ ભુખા ઉડે છે નજીકના પ્રદેશમા આવી રહેલી અન્ય ભટ્ટીઓનો પ્રગલ્ભ વીસ માઈલ સુધી

અરમિગદામની આકૃષ્ટતા મકાનનો નમુનો, જેમ શબ્દ છે

[આ મકાનના માળની સજ્યા વચ્ચે અવસ્થા બચતી] સરથાનના સર્વ વિભાગોથી અરમિગદામ પ્રદેશ લિન પડે છે તે સુધી કારણ એ છે કે કાચુ બોલુ અને ગોવસાના અનત અગરો લીધે ખાસ કરી આ સમયે સમસ્ત દેશમા એ પ્રદેશ વિશેષ અગત્યતા ધરાવે છે અને ભવિષ્યમા પણ એ જ સ્થિતિ ાવમ રહેશે

આ નગર બધાજાને પુરા પચાસ વર પછે થયા નથી તોપણ મુનાઇટ રોડના વસતી-
પતક પ્રમાણે એની વસતી બે લાખ માણુમે હજી પછુ વધારે છે પાચ વર્ષમા વસતીના
પ્રમાણમા ૨૦૦ ટકાનો વધારા કરનાર આખી દુનિયામા આ એક જ શહેર છે

આ દારિત વિસ્તાર અને ખીનવણી કાર્થ આકર્ષિત નથી ત્યાની હવા એટલી સુખ-
પ્રદ છે કે નરીમરો વર્ષના પ્રત્યેક દિવમે કામ કરી શકે છે ત્યાનુ જળ શુદ્ધ છે, તેમ જ તે
પ્રદેસની મર્યાદાની અંદર જ અનેક ખનીજ ધાતુઓ અખૂટ પ્રમાણમા એટલી રહેનારથી પ્રાપ્ત
થઈ રાકે છે કે તેથી કિસમી અને મિનરિસમી મનુરોનો પણ ઉપયોગ કરી શકાય એના
મહાન ઔદ્યોગિક સાદમો ખેડી રાકાન છે આ પ્રદેશ સ્પષ્ટ રીતે ઔદ્યોગિક હોના છતા, ન્હાના
ખેડૂતો અને ખેતીવાડીની પેલાના વેપારીઓ અને જાતની માગી અને લાઠડાની બનાવટ
કરનારાઓ, મુતગડિ કાપક મોજ અને બીજા કપડા મનાવનારાઓ પણ અત આમ્પાધિ આવે છે

બ્યુવહારિક અને ઔદ્યોગિક દૃષ્ટિથી અમિગહામ દક્ષિણ પ્રાંતનુ કાષ્ઠ લાક્ષણિક નગર તો
ન જ કહેવાય મનવારોપ મત્રામા આવતા પોનાદના પડ, શુદ્ધને લગતી સર સામગ્રી તેમ જ
લોખંડ અને પોનાડની મનારોમા વપરાવને ચોખ અને સસ્તા સાહિત્યો બેલુમાર પ્રમાણમા

અમિ ગહામની દૃષ્ટિમર્યાદા સુધીનો દેખાવ-અસખામા.

મળી આવે છે તેપર બનાવતી નગુઓની વ્યવસ્થા કરવા માટે જમીન અને જનમાર્ગના
સાધનો, નિજુ એનાન્ટિકેના બદલે અખાતપર આવેલા નદરો, પનામા કેનાન અને પેસિફિક
મહાસાગરના નદરોની એ શહેરની સાથેની સમીપતા, ફિનબૂલ નીરડેવા પોનાદના સાદસોની
પ્રવૃત્તિઓ, ભગીઓ, સાસાકામની દુમનો, ખાણો, વાકા કાપવાની મીનો વિગેરેથી જગાઇ
આવતી ત્યાની મજુરી અને કારીગરીની ઉચ્ચ સ્થિતિ, ખીનમી ક્યારીનિતાના તો પછુ વીજળી
ઉત્પાદ કરી રાકે તેના નાશન વિશાળ જળપ્રસારોની સમીપતા, અનેકાવસાની વિશાળ ખાણોની
મધ્યમા એ નગર સ્થપાવતુ હોનાથી જગત પ્રત્યેક લાભમાથી પ્રવિણ ધાધિમરીઓ
અને મનન ઉલ્લમથા એ તરફ બેઠાધ આવે છે તે સર કાંજોને લીધે જગતના સર્વ દેશોના

૧ યો માટે આવનાર મુસાફરો મોગી આધુનિક હોટેલોમાં આનંદ લે છે નિવાસસ્થાનના સ્વદેશી વિભાગમાં સર્વજન સાધનચક્રિત નિશાળ વરો આવેના હોય કે તેમ જ યો આંરીમોના મજાતોની નજીકમાં પણ એના ધરો હોય છે રહેવાના મજાતોની વ્યવસ્થા સારી હોય છે અને તેમાં પણ હમેશા ધીમે ધીમે સુધારા કરનામાં આવે છે ધર્મોત્તમ સસ્થાઓ મરીમ વગતુ રહાણુ કરે છે, આના ખાતાઓ સ્વમાનની ॥ મોટા મકાનો ધરાવે છે અને તેજો લાલ લેન્ડનાઓને અને સારીરિક સુખસાધનો પુગ પાડે છે

બરમિ ગદામનો ઔદ્યોગિક પ્રગતિઓથી જગતનુ, ખાન ખેંચાયુ છે તે પશુ કેળવણીના વિષયમાં પણ એ વિષયમાં થતુ જાય છે ૧૯૧૮ નાગયા વર્ષમાં ત્યાં જે રાષ્ટ્રીય સમેતનો ભરવામાં આવ્યા હતા તે સર્માં ધી કિરેટક મ્યુઝીક કલ્પસ ઓફ અમેરિકા ના દ્વિતીય સમેતને અત્યત પ્રિયતા મેળવી હતી ધી નેશનન પેટ્રાઉન્ડ એમેસિએલન તમ્મથી કહેવામાં આવ્યુ હતુ કે યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સના કોઈપણ શહેર જરના રમત મમતના મેદાનો અને તેની વ્યવસ્થાથી પદ્ધતિમાં બરમિ ગદામે વધારે સુધારો કર્યો કે આ ઉન્દાગમાં સમીતના જે ના દ્વીપ ઉત્સવોનો આરભ કરનામાં આવે હતા તેથી વિષયમાં સગીતગાત્રીઓ અને સમીત વિષયક ચોપાનીયાઓનુ ખાન ખેંચાયુ હતુ તેમ જ તેઓએ વધી પ્રવસા કરી હતા

સાગાઓની વ્યવસ્થા જરનાની પદ્ધતિના સમયમાં કેળવણીકામોનો એનો મત છે કે દેશની વર્તમા ॥ નજુ પદ્ધતિઓમાં એ ઉત્તમ છે અને રાષ્ટ્રીય માન્યતા પણ એની જ છે મેરી પ્રગના બાળકો માટે જપ અને કાળી પ્રગઓના બાળોને માટે ૨૧ સાનાઓ છે તે ઉપગત અન્ય પાંચ છ સાનાઓ સર્વજન સાધનસદીન બ વાર્ડ શંકે એની નાજુ ૧૦ સગન રાખનામાં આવી છે મૂખ્યત્વે કરીને ઔદ્યોગિક અને જનાસાયિક કેળવણી પાળગ ખાસ ખ્યાન આપવામાં આવે છે દહિણુ પ્રાન્તના મધ્યપણ ભાગ કરતા અનની રાનિગાનામાં વિદ્યાર્થિઓનું સખ્યા નિશેપ રહે છે

આ ઉત્તમ જાહેર સાગાઓ ઉપરાત બીજી ૩૬ ખાનગી સાગાઓ અને કોનેજો છે આ સર્ કોલેજોમાં તરણુ સ્ત્રીપુરુષો માટેની કોનેજો, વૈવશીય અને દત્તવિદ્યાને લગતી કોલેજો, શાખામાર્ગી અને લિન પથાનુગામી સાનાઓ, ઔદ્યોગિક પા સાનાઓ તેમ જ કના અને સમીતની માહશાનાઓનો સમાવેશ થાય છે આ અનેક કેળવણીની સસ્થાઓ ત્યાના સ્થાપિત નિયમપ્રમાણે નવમવીના સુધી ઉવાડી રહે છે ખરનુ ઔદ્યોગિક પાશાલા બારે માસ ખુલ્લી રહે છે

પ્રત્યેક ધર્મ અને મતના દેશનો અજે સ્થપાયા છે જિમાર અને ઇન્ન પામેનાઓને માટે જાહેર અને ખાનગી સસ્થાઓ પુરતી સખ્યામાં છે કોઈપણ સમયે રી કે અન્ય પ્રકારના ખર્ચ વિના રદીઓને અદર દાખન કરનામાં આવે છે તેમ જ તેમને ઉચ્ચ પ્રમારની મહાવજત અને સગરડો કરી આપવામાં આવે છે

આનંદકે શોનને ખાતર અથવા શોધનશ્રદ્ધાસાથી જેમનું વનજી વાચન તરફ હોય છે તેમને માટે જોઈતાં પુસ્તકો અને ચોપાનીયા સહિત પાંચ જાહેર વાચનાલયો સ્થાપનામાં આવ્યા છે. તેમજ રોજીદા અને ધીમળ અનેક ન્હાના વર્તમાનપત્રો અને પ્રસિદ્ધ થાય છે. દક્ષિણ પ્રાન્તમાં સદુથી વિશેષ આધુનિક વર્તમાનપત્ર કાઢવાનું સાદસ હાન જ સમાપ્ત કરવામાં આ પુ છે. લાલ મકાનોમાં મુખ્યત્વે કરીને જેકરસન કાઉન્ટી બેન્ક બીલ્ડીંગ નામનું એક મકાન છે એ જીસ માળ ઉંચું છે તેમ જ ઓટીઓ નદીની દક્ષિણે એ ઉંચામાં ઉંચું મકાન છે. અનપામામાંથી ખોદી કદાવણા સ્વેત આરસ પહાણુઓ પથ્થરોથી એ મકાન બધાપહુ છે. શરાશી ધધાને લગતી સર્વ સગરડો પહુ ધધાને લગતી સર્વ જરૂરીયાતનાં પ્રમાણમાં છે.

ખાતાવાર ખાતની અનેક મોગી ટાગીઓ રાખવામાં આવી છે અનેતે આ તેમ જ નજી કના પ્રદેશની સર્વ જરૂરીયાતો પુરી પાડે છે. મોગી ઉત્સાહી જાહેર નાગરિક સરથાઓ બરમિગદામ અને તેની આસપાસના પ્રદેશોનો સર્વ શાખાઓનો વેપાર સ્થાનિક અને જોડત કરવાનો હમૈશ પ્રયત્ન કરે છે.

ખોરાકની તૈયારી અને ખરીદીપર દેખરેખ રાખનારું એક ખાતું રાજ્યતરફથી નીમવામાં આવ્યું છે અને તેની આંદિસ એન્ગર ઓફ કોમર્સના મકાનમાં છે. તેમ જ એ ખાતાએ વેપારીઓ અને ખેડૂતોને માટે એટલી ઉત્તમ સેવા જમાવી છે કે ગયે વર્ષે દરવર્ષ કરતા પાક બમણો ઉતર્યો હતો. સર્વ શુભ અને હિતવર્ધક તેમ જ મજૂર વગની સરથાઓની સ્થાનિક અનરથા બરમિગદામમાં જ થાય છે. ધી યમનેન્સ ક્રિસ્ચન એસોસિએશન, ધી યગ વિમેન્સ ક્રિસ્ચન એસોસિએશન, ધી યુથ એન્ડ ડ્રીધુ એસોસિએશન અને ધી બરમિગદામ એધનેગીક કનવ એ સર્વ સરથાઓ પ્રવ્રતના શારીરિક અને નૈતિક હિતને સાચવે છે.

બરમિગદામની કન્ડ્રી કનવ એ અવગામનું બૂપહુ છે એ ઉપરાંત અન્ય સામાજિક કસમોમાં ધી રોમક સ્પીન્ગ મોટર એન્ડ કન્ડ્રી કનવ નામની સરથા છે જેમાં આખા રાજ્યમાં શ્રેષ્ઠ એરિ મોટરની રમતની રચના પુરી પાડવામાં આવી છે તે ઉપરાંત એજનુક કનવ અને ફિનિકસ કનવ અને જુધુક કનવની ગણ્યની કરવાયી સામાજિક કસઓની યાદી પૂર્ણ થાય છે.

આજ સપૂર્ણ નાટકશાળાઓ યોગ્ય સમયે લોકોનું અત્યત આકર્ષણ કરે છે અને દીપકોથી સુશોભિત આધુનિક ગતિમાન ગિ રાસાઓ હજરોના મન રોજી કરે છે.

નગરમાં મોટા ૧૪ ઉઘાનો છે તેમાં બે ખાસ સીરી લોકોને માટે જ છે એ પ્રામને વિતોલ અને ખુના હવામાં આનંદ ભોગવવાને માટે સાધનરૂપ ચર્ચ પડે છે.

બરમિગદામની રાજ્યવ્યવસ્થા પચાસવતી પદ્ધતિથી ચત્રવવામાં આવે છે અને અસન અમુક મુખીઓથી ચત્રવાની રાજ્યપદ્ધતિ કરતાં અંતુભવથી આ નવિન પદ્ધતિ અતિ ઉચ્ચતર નીવડી છે. પ્રજા તરફથી ચુટાવતા પાંચ કમિશનરો મ્યુનિસિપાલિટીના નાથમે તરીકે સર્વ કાર-લોડ એન્ડ રિફરનો પ્રવ્રતને ઉપદેશ દે ૧૮૮૭ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કપતી, મુનાઇ

ભાર ચલાવે છે તેમ જ આધુનિક પદ્ધતિથી આગળ જુઝાનનાનું એક સુનિયમિત ખાતું સ્થાપવામાં આવ્યું છે એ ખાતું અને સાનધ પોલિસ પદ્ધતિથી માનવીકક્ષ અને નાગરિકોનું રક્ષણ થાય છે.

યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સની સૌથી મોટી પોલીસ બનાવનારી કંપનીએ થોડાક સમયપર આ પ્રદેશમાં એક કરોડ રૂા લાખ ડોનર રોકવા છે તે ઉપરાંત એ પહેલાં એ જ કંપનીએ ચાર કરોડ ડોનર રોકવા હતા તે ઉપરાંત એવા કંગડો ડોનર હજુ રોકવામાં આવ્યાં જ નથી છે એ સર્વ કાર્મ માન આકર્ષિતક નથી.

જગતમાં અગત્યતા લગાવનારા આ નગરના ભવિષ્યપર આ નિબંધમાં વિવેચન કરવાની કાંઈ જરૂર નથી કારણ કે બરમિંગહામ એક સર્વજ્ઞ આધુનિક લક્ષણોવાળું નગર છે અને તેના ભવિષ્યપર કાર્મિષ્ઠ શક નથી પરંતુ બે કદાચ કાર્ય અને કારણની સકલના પ્રમાણે તૈયાર કરવામાં આવે અને આધુનિક સ્થિતિને બે કારણ તરીકે ગણવામાં આવે તો એટલા જ અનુમાનપર આવી શકાય કે એનું પરિણામ એટલે ભવિષ્યનું બરમિંગહામ જગતના કોઈપણ ઔદ્યોગિક કેન્દ્રની સરખામણીમાં ઉતરશે નહીં.

સૂકો શો ભૂમિપ્રદેશ વિશાલ !

લેખક - રા. ચન્દ્રશંકર નર્મદાશંકર પડ્યા, બી. એ., એલ.એલ.બી.

સૂકો શો ભૂમિપ્રદેશ વિશાલ !

વેરી ક્ષિતિજગિરિમાલ !

સૂકો શો !

હુકા વૃક્ષો તાપબલેવા છૂમ એકલવાય,

સ્વાસ્થ સિતાઓ છૂટી જી અર્ધસૂતી દેખાય

સૂકો શો !

ઉજ્જડ આવા સીદને કીધા હશે પ્રભુએ વેરાન ?

અન્ન વિના બુધે તરકકતા ખોતા પ્રાણી પ્રાણ

સૂકો શો !

ખીચોખીચ જગતમાંથી દાખવવા શુ વિરાધ

કીધા હશે આ શુધક નિદેશ ? કે એ પ્રભુના ક્રોધ ?

સૂકો શો !

અથવા કા દિવ કારણકામી મોષે સર્જિતહસ્ય ?

લકિતલખાં હલ્યે ભોગન તું પ્રભુ નિમ્નાં સૌ દરમ

સૂકો શો !

આશીથી આમાં જેતાં,

તા ૨૬ ફે ૧૯૧૮

भराल

લેખક—ડૉ હરિભસાદ નગરાય દેગાઈ, ઝોન બી પી એસ

‘જે મહતા આપણે પ્રાપ્ત-દગ્ધના છીએ, આ જીવનના કુંબો કદ તેની આગળ
દિસામગા નથી’”

આપની મનુષ્ય જાતિને માટે પ્રગતિ થવાની નહીં આશા રહે છે, છતાં આપણે આપણી જાતને વિશે ઓછીએ તો ઉમ્મર જેમ જેમ વધતી જાય છે તેમ તેમ જીવાનીમાં જે વસ્તુઓ આપણને અત્યંત આનંદ આપતી હતી તે જ વસ્તુઓને માટે આપણને ધીમે ધીમે ઓછી ને ઓછી દુઃખ રહેતી જાય છે.

‘વખતનો જો આપણે સત્પર્યાય કર્યો હોય છે, આસુધ્ય રૂપી અગ્નિથી બગાડ નાપી
હીનુ હોય કે-તો તો ખો.!! વસ્તુ મેળવવાનું વિશેષ હોય છે

ધડપણમાં, જેમ બાળ ઘટતું જાય છે તેમ મહેનત કરનારી જરૂર પણુ ઓછી થતી જાય છે આદાઓ હવે જતી જાય છે અને એને બે પાઠના સ્મરણો મનમાં ઉભરાઈ ગઈ છે આમ આશાઓ જવાથી અને અગ્રણી ગુણ મને કે નહીં તેના આધાર આપણે કેવી રીતેનું જીવન જીવે તે ઉપર ગ્રહે છે

અમુક માણસો એના હોય છે કે એ જેમ વર્ગ થતા જાય તેમ એમની હીમત પડતી જાય છે એક પછી એક મુખ ઓછુ થતુ જાય છે, અને જે થોડી વસ્તુઓ એમને આનન્દ આપતી હોય છે તે પણ મદી પડતી જાય છે.

બીજા દેશનાં એના પણ માણસો હોય છે કે જોમના દહ યવા ધના એમની કીમત
 ઘટે છે એમ તો કા ધારના નથી પણ હિન્દ એ વધારે નીમની બાના વ્યય છે કાળ એમ
 નાણ સાં સાં સુત્રી જાય છે પણ એમની સાતિ નિ પ્રતિ લિત વરની જાય છે

જીવનની આનંદ તીવ્રતામાં અને વેગમાં, અને સ્વાસ્થ્ય રાશિ, સચિ ચિંતાઓ બેનંતનીરી એ રંગચિંતા હોય કે કાલનો આનંદ હોય એ સપૂળતામાં હોય છે, અને નિરાશ અને માથું હોય તેમજો તે એક અત્યંત નિરાશ અને શાન્તિ એવી મજાની રહે છે કે પ્રેમનું જીવન વીરવંતી આસેતો નથી જેમજે જીવનનો મહાપ્રયાગ હોય છે તેમ હોય ।

“ ४ पश्य । श्वे मोक्षस्य, - हेतु नैव । तुને નીદ આસીધુ રે-” વગેરે આપને એ દુઃખી નથી થતાં.

વિમતી જેની મધ્યાકાશ, તેની જ છત્રવરની પણ સંધ્યાગ્રાજી હોય છે સંધ્યાગ્રાજી વા ગા
 માનેદા પણ મિનિજ યાદુ હોય તો યગચર્ચી ગોભાતું વાચન બદ્ધ જ રળિઆમણું બની રહે છે ।

અનુભવી જરો વિદ્વાન વગ્ગ માણુમે પામે ઠલા ગ્દે, અને વાત કરે, એટલે જાતો જાતે
૧૧ ગીરીઓને ભજા ખુદયે।

માલમાવતી તો ઠાસાઓ પશુ એવા રસનાં છુટકાઓ ખીતા દોષ છે-એવા સુખી હોય છે, કે આપો સમજ ન શકોએ કે એ સુખ બહુ વખત ના જ ચાલે પાડાથી એમ ॥ સુખની વાતો કરીએ તેમાં પણ આપણો ભાવો રસ પડે

સ્વીડા નાંગ, એના રંગની ડંપ ॥ કરે છે કે જ્યાં દેન લાડો જેમ વખત જતો જાય છે તેમ વસત તત્તુ જેવી જીવાની પામતા જાય છે, ત્યાં જે વધારે દુઃખેના તે વધારે જીવાન અહીં પણ સુ કેટલાક ભાગ્યશાની સ્ત્રી પુરુષાને આપણે આના નથી જોયા ? એમના મન બાળક જેના નિર્દોષ હોય છે અને ઉમ્મગના વધનાથી કે દેવો ॥ વ, થનાથી એમનામાં રહેલી વિધવિવતા ઓછી થતી નથી એમની ખુશીઓ વધતી જ જાય છે

સીસેરા હશે છે કે જ્યારે હું ઘડપણુ તો મિચાર કરે છુ ત્યારે એને દુખી શામાટે ગણુ વામા આનંદ હશે તેના ચાર કારણો માલમ પડે છે ૧ વેપાર રોજગાર બધા થાય ૨ શરીર અશક્ત થાય ૩ ઇન્દ્રિયો સિથિન થાય ૪ મોત પાસે આવ્યું હોય એમ લાગે

આ બધા કારણો આપણે એક પછી એક તપાસીએ અને જોઈએ કે એમાં કંઈ દેન છે કે (૧) વેપાર રોજગારમાંથી છુટકુ-અને એમ માનવું કે આથીપણુને આરામનો આ નિરાતનો હક મળે છે એમાં કંઈ દુખ નથી

(૨) શરીર અશક્ત થાય તેથી શું? સાચવેલા શરીર દોષ તો સિથિનતા છતાં તેનું દુસ્તી જતી નથી "મૃત્યુ પશુ ધીમેથી દુઃખદાયક રોગોની મદદ સિનાય-સારનીવાળો જેમ સારનીના સૂરો બલ કરવા પોએ હાથે, જેમ કોઈનાર પોતાની હથેલી જગારીને વાજીતો જણાવે બધ કરે છે તેની રીતે આના શરીરનું ચેતન લઇ લે છે અને રોગની પશુ દુઃખદાયક વેદના આના શરીરને થતી નથી"

(૩) ઇન્દ્રિયો સિથિન થાય-મનોવિકાર હોય નહીં વાહ ! ઘડપણુ આ તો પ્રથમ સુખ માનવું જોઈએ

જીવાનીની આ તો મોટી એમ છે પ્રાણિઓ-જ દુઃખનો ગણાય છે દામ, કોઈ, લોભ, મોહ, મદ, અને અહંકાર એ આપણને જીવાનીમાં પ્રેરી વળે છે એમને બહુ માગ ન મળે, એની ઇન્દ્રિયો ૧ દશા દોષ તો હું સમજુ છુ કે એમાં શું દુખ છે?

ઘડપણુ જતા, શરીર સિથિન થાય છતાં, અને ઇન્દ્રિયો પશુ તેની શક્તિ નાશ પામ્યા છતાં, મહત્ત્વાક્ષાઓ નબળી પડતી નથી. ઉલ્ટી વધારે નુકસાન છે સ્વાર્થપ્રતિષ્ઠા છુટી, આપણા આદર્શો વચારે રુચ્છ અને છે અને ઘડપણથી એ ઉતરતા વચારે સારા થાય છે

"માલુસ આ જગતમાં એકનો આવે છે અને એકનો જાય છે સારા જોગ કરેનું કળ પશુ એને એકનાને જ ભોગનનાનું છે એ મરે છે ત્યારે એ સુ શરીર આ દુઃખીપર પડી ગયેના જાડની માફક પડે છે પશુ એક ધર્મ એના આત્માની સાથે સાથે જાય છે તેથી સદાચારને સેવો જેથી કરીને જે મૃત્યુના અધારમય માગ સર્વે કોણે જવાનું છે અને જે પસાર કરવો ધણે ચારે છે તે માગ ચોક ઉત્તમ સાથી મળે-"મનુ

આમ છતાં જાણી જોઇને લાંબા પરિણામે કુખી થનાય એના માર્ગ તુ કામ લેતા હશે? વળી પોતાનો જરૂર પશુ સ્વાર્થ ના સચનાતો હોય છતાં બીજાને સુ લાભ કુખી કરતા હશે? બનુદરિ કહે છે કે એવાનો તો વગ પલા પાડી ચકાવ એમ નથી પરમાર્થ માણસની સમજણ પડે છે સ્વાર્થી પણ સમજ્યા પશુ આમને તો નામ શુ આપીએ?

પ્રત્યેક કહે છે કે માણસ એટલે મિત્ર પ્રાપ્તિ નહીં મુશ્કેલી બનેતુ જાણે એક થી બે મામોવાળા મોડ દોષ, એમ વોડા માનવાન છે કુલીન છે, બીજાને વોડા હાથ છે એ હીણ કુળનો છે આ મોડાએતે હાથના એ વર્ત મહેલુ કામ નથી સારો થોડા રથો ઉના તાપ છે ખરાબ થોડા રથને જનીનપર નાખના કરે છે વખત જતો જાય છે તેમ સા થી જાડ થયો અને હા હાન છે તો આપણા સ્વાભાવમા રહેનો દેવભાગ આપણો ઉચે અને ઉચે ગાખી શકે છે

શોની કહે છે કે માણસ એ જાણે વીણા બનતુ આ જાણ આન્દોડો મોડ પર અસર કરવાનાં એ અસરોમાથી સુખદર રાગ કાઢવો એ કામ વીણાનુ છે

(૪) મીમેરોએ મોત પાસે આ યુ દોષ એમ લાગે, એ ધનપણનુ ચોથુ કુખ કશુ ધણાં માણસને તો જાણે દરરોજ મોતની મીમ નાચા જ કરે છે આ એમનુ બહુ ઉવન આર થઈ રહે છે પરન્તુ કોનરીજ બનને મિથે ખર કહે છે કે માણસની પામે નહીં બહાર છે, પ્રેમ, નામ અને માનવ વિચારે. નામમિત્રો કે એ પેતે, એ જનાનના પ્રભુ અને મૃત્યુ

મેનેકાએ કશુ કે મૃત્યુથી મર જાણો. અત આવે છે જાડ લોકોને એ વિપત્તિમાવી ઉપાય છે ધણા લોકો એની ઈચ કરે છે જેનુ બનતુ ભારરથ થઈ તુ દોષ એવા ધણાં માણસો "હવે મોત મ્હો વર્ત જન તો આર એમ બોલ્યા કરે છે-ધણા માણસનુ ક્ષેત્રમય ઉવન મોત આનસાથી કુખમાથી છુટે છે આ કોઈક માણસને મૃત્યુથી અનન્ત સન્તિ પણ મળે છે

મહાત્મ કવિ ગેઝમીવર વખતુ છે કે "આ બ્રહ્મ એની કારમા મીની ની લે છે સસાર રૂપી તાનથી એ મુક્ત થો કે એ ની વેરીઓએ, આ બન્યુ એટલુ ખરાબ વડુ હવે ખજર, મિત્ર, દેવ, કથાની એ હેમ થાની ની"

મોત એ શુ છે, એની પાર શુ ચિંતિ થની હને એ ની કાઠી ખમર નથી એ દેશમા મજેના વર્ત પાખ આખા નથી જાનુ કનિઓ, મમસાસ્ત્રીઓએ તથા તરનતાનીઓએ મૃત્યુ મિથે જે ઉચેન એ દર્શા છે તે તાતપૂરક સમજવાથી મૃત્યુનુ મત કુખ દર થઈ જાય છે ધારિક જાનાર આ કે પુરુષ પરમ સતોપમા હી મનની કેની સ્થિતિ બોગવે છે તે મિત્ર નીચેનુ કામ લુવો —

“પાપ તાપ કુખ છુડીયા, તિમિર ગમ સૌ દર

દરિ મુખ સ મુખ સવત, મોડ અખતિ ઉર

ખપન જાધા નન નદે સદ્ગતિ ભમિ કાત

જતી રહી હીતિ મૃત્યુની સતત ગાત અનન્ત.”

ધણી ના મોન ઠાઈ પણ જાનના દુખ વગર અને રાત્રિની આવે છે બીડ નામનો એક આધુ જાહેનની સુરાતનું ઈએજમાં લાપાતર કરતો હતો એના મગજના નિસર્ગી સવારે એના મેકેટરીએ એની નમળાઈ જોઈને કહ્યું કે “ સાહેબ! હવે ક્ષમ એક પ્રકરણ બાકી રહ્યું છે પણ ત્હમો જોનના પપ્પુ હવે શ્રમ પડે છે એટલે એ રહેના હો ” બીડે કહ્યું “ જી નહીં ! તુ કતમ હાથમા લે, ને જેમ જાને એમ કડપથી લખ ” અને એમ કહીને એણે લખાવવા માગ્યું લખી રહ્યા એટલે મેકેટરીએ કહ્યું “ ખનાસ ” બીડે જવાજ આપ્યો, “ તુ આવ્યું કહી છે ” ‘ ખનાસ ’ એ પછી એણે મગજના પાત્ર પોતાનો ખાટનો લેખાવ્યો ઓ ‘ ક્ષમા વિષય મહેલગો જય ! ’ એમ ઓનીને એણે પોતાનો દેહ ડાખ્યો

ગીટી પપ્પુ કોઈ પ્રકારના રેખિતા દુખ વગર જ મરણ પામ્યો હતો લખના બેસતો હતો અને વસનકલ્પ ભેગી તેથી આત્મ પ્રવર્તન કરતા કરતા એણે કોઈ નાખી દીધી હતી

મોઝાર્ટ નામનો ઈરિ એક ગીત લખી રહ્યો હતો પણ કુધાગવાનું માગી હતું એ લખેલું ગીત એના બીજાનાપગ જ પ યુ હતું અને ઈર્લ વશારે મધુર મનાવનારો એ પ્રયત્ન કરતો હતો એટલામા જ એણે પોતાની પત્નીના જોગામા માયુ નાખી દીધું અને પ્રાણભાગ કર્યો

રહેલો દેહપાત પણ નખના નખના જ થયો હતો

ક્યુન પોતાનું રચયુ એક ગુણગીત ગાઈ સમજાવતા મળજાવતા મરી ગયો બેલોઈક ગાના ગાતા મરી ગયો અને વાગન-ઉમમા પોતાની સ્ત્રીના ખસા હિપર માયુ નાખીને મુતો હતો ત્યા જ મરી ગયો હતો કોઈ કોઈ માણસો રાતે મુતો હોય છે અને સવારે પથારીમા મરેના જ પડેના હોય છે પણ હોશિયાર દાંતરો કહે છે કે, પણ માણસો મરતી વખતે બીલકુલ ઈનગીરી કે શકિતના કઈ પણ ચિન્હ બતાવના નથી અને તેથી અમ્હને આશ્ચર્ય મુઠા થયું છે અને તસાઈમા પણ માણસો મરે છે તે બહુ જ છુપ્ત દુખ પામે છે એ તો સુપ્રસિદ્ધ છે.

પગ્નુ આ નધી વાતો અહિં મૃત્યુની જાનન થઈ હવે પરનોકના સમઘમા થોડા વિચાર કરીએ કેટલાક નિદાનો એમ માને છે કે જ્ઞાતમાનો નાશ નથી પરંતુ આપણું જીવન આપણા આજીવિયામા દાખલ થઈ રહ્યું છે અને એમ જીવાતમા સતત જીવ્યા કરે એમ બને છે. મગજ પછી જીવમા ચિરંજીવી હો કે ન હો, પણ જીવાતમાની એ હિંજા હોય છે કે મ્હારો વરા આગળ વધે અને તેથી જાણેની ઉત્પત્તિ મોટે એ પ્રયત્ન કરે છે “ જ્ઞાતમા વૈ પુત્ર નામાસિ ” આપણી પ્રતિભાશી પૂન છે, એ વિશ્વાસથી એ સુખી થાય છે મનુષ્યનું જીવન એમના સનાનોમા રંગી રૂપ લે છે મૈંટ પોને કહ્યું છે કે ઘઉંના ઓણ સાલના દાણાથી જ આવતા વર્ષના ઘઉં લેવ. માય છે, તે પ્રમાણે જીવાતમા સતત જીવ્યા કરે છે, અને જીવન એટલે જ સ્ત્રીના-આનન્દ ઓ સુખનું અતિતન ને આ જગતમા કાયમ રહેણ હોય તો પછી આપણે જાગ એમાનું કેટલું સુખ આવ્યું અને કેટલું ના આવ્યું, એ વિશે વિચાર કરવાની જરૂર નથી આત્મા નિત્ય છે પણ એને પૂર્વ જન્મનું ઈર્લ પણ મરણ રહેતું નથી પણ

એ વિશે પણ તકરાર કરવાથી કંઈ ફળ નથી રમ તુ નથી હેતુ પણ નમ્ર હો
સકે આપણા જ હાનિમાં થણા નો ઉપર બનેલા જ હાલો ની ઝીંઝી ઝીંઝી વિગતો કઈ આપ-
ણને માં નથી રહેલી ત્રતા એ બનાવોથી આપણા મનપર જે આત્મ ગેટા મરકાશે પડી
અપર તે તો અનુભવે રહે છે એટલે સામાન્ય રીતે એવી માન્યતા છે કે આત્મા જે પણ
પડી પણ રહે છે અને જેમ નિદ્રામાંથી આપણે જાગીએ છીએ તે જ પ્રમાણે મૃત્યુમાં નિદ્રામાંથી
પણ આપણે આત્મા પાછો જન્મત રહેવાનો જેમ હાલ થઈ ગયેલા મૃગ આપણે
બદલી નવા લુગડા પહેરીએ છીએ તેમ આત્મા એક શરીર બની બીજું શરીર ધારણ કરે
છે દેહ મરે છે પણ આત્મા અમર છે મિલ્ટને વખતુ છે કે કરોડો આત્માઓ નાણુપથી
આપણે જાગતા હોઈએ કે ઉડતા હોઈએ, તે વખતે ધરપર અને આમશમાં અચાં કરે છે
જેમ દિવસે આપણે તારા તરફ જોઈએ તો પણ તારા આના નથી તેમ ધરપર અને આત્મ
રીક્ષમાં આ આત્માઓ દહ પલા પડી રહેતા હોય. માન તે આપણાથી જોવાન નહીં

પરંપરા એ છે કે જો આત્માની સ્થિતિના વિષયમાં હજી મુઠ્ઠી આપણને કંઈ પ્રસાદ
જ્ઞાન થયું નથી, બીજા મૃત્યુથી દુર્ગતિ જ પ્રાપ્ત થાય છે એમ માનવાનું કાગળ નથી ઉત્તર નથી
છતાં શરીરનું નિર્ભયતા ના થાય અને તન્દુ સ્તી સંવસાય એવી વળા કરીએ થોડાં છે, પરંતુ
એથી દેહની અમરતા કોઈ મેળવી શકે એમ આશા રાખી બેસી છે દેહ અમર નથી પણ
આત્મા તો અમર છે જ, એમ ધર્મશાસ્ત્રો, કવિઓ અને તત્ત્વજ્ઞાનીઓ આશાને કહે છે
વિજ્ઞાનશાસ્ત્રીઓ તત્ત્વજ્ઞાનીઓ પ્રત્યક્ષ પ્રમાણથી વસ્તુ માની ગોઠવેલ કરે છે તેમજ
આત્મા, પન્માત્મા, કર્મ, પુનર્જન્મ પ્રત્યા અમરત્વને વિષય પુરૂષ જાણી કરી છે આ
શ્રદ્ધાથી મનાતી આવેલી ઘણી વસ્તુઓને અસ્તબ્ધ કરી નાખી છે પન્તુ તેમણે જો
સિદ્ધિવેનસ થોડાં જ. "વિજ્ઞાન અને ધર્મ" એ નામના પુસ્તકમાં લખે છે 'આ જીવન અને
મરણ પછીનું જીવન સંગમ છે અને તેથી જે માણસે આ જીવનમાં જાનન્દ મને સાતિ
અનુભવ્યા હોય તેને મરણ પછી પણ સ્વર્ગમાં જાનન્દ અને શાંતિ મળશે પણ જોણે આ
જીવનમાં જાનન્દ અને શાંતિનો અનુભવ જ નહીં એટલે તેને મરણ પછી એ મુખ્યતઃ
અનુભવ નહીં થાય જે માણસેએ આ જીવનમાં નિરાશ, લોભ અને તૃષ્ણાઓથી પોતા
આત્માને વિગતારી મૂક્યા છે તેમની હવતા જ અધિગતિ આતુ રહેવાની આપણી આશાપાસ
બધે જ નો દાણબચરાતાની પાછળ અનતતાની આપણને આવી થતી હેતુ તો આપણે જાણી
સકીએ કે આપણા મરણજીવન નિર્વેદ ના જ હોય મૃત્યુને દુષ્કર્મ અને અવર કામ
સદૃશ્ય આપણે નહીં જોઈએ પણ અજ્ઞાન પછી આપણને એમ જ લાગશે કે મૃત્યુથી તો
આપણે વિજ્ઞાન જીવનમાં પ્રવેશ કરીએ છીએ

આમ છે તો તો થોડા સમયે મૃત્યુ આવે તે સાર છે કલ્પનમાં વસ્તુ માત્રની દહ
જોવામાં આવે છે તો આ જીવનની પણ દહ દોડી જોઈએ નાટકની જેમ પૂર્ણાંકિત ર
છે તેમ ધરપણ પડી મૃત્યુ આવે એ આપણા જીવનની પૂર્ણાંકિત છે એક વખત

એવો આવો જ લેખએ કે જ્યારે આપણે કહેવું લેખએ કે હવે બસ આ જીવનનો ચાક દોરે ઉતરના. હવે જીવને હું તમ થયો છું આ દષ્ટિગિન્દુથી વિચાર કરતાં આપણને લાગે જ કે આપણે મગ્ન પાળી રહ્યા નહીં લેખએ એ તો જીવનરૂપી તાપ શયી થયો. દુઃખ દર્શાવે ગયું ભય શાત થયો. ત્યાં દિવસની પતિત આશા પરિપૂર્ણ થઈ આ મૃત્યુ કરતાં તો સાત અમુદ્ર ઉપર ચંદ્રનો પ્રકાશ પડે છે તે પણ આલ્સમાં ઉતરતો છે તો ત્યાં માટે રાતુ ?”

મરણને માટે રાતો નહીં, ગોઠ ડગો નહીં જો આ સમયનું જોના મદાદાળને માટે બન થયા છે તેને આત્મિક પ્રવાસ કેવો તેજની લેનારો મળ્યો છે એટલું હવે સમજીને તો તો પત્રી હમારા આશુ મધ થઈ જ ભય આ મનાવતું હવે ટાટું પડી ગયેલું અને ઘણી ગયેલું નાગે છે, પણ એ જ હૃદયમાં કેવો પતિત પ્રેમ ભગ્યજ થઈ ગયો હશે તે કોણ જાણે ?”

ધણીએ થાકેના જીવો ઝરિના નીચેના વિચારોથી વિનાનો મેળવના હશે કે “હવે થોડાક વધારે રૂપો ગમડી જશે થોડીક જ સજીઓ આવશે ને જશે અને પત્રી સમાધિ લઈને મૃતેના મદારા બધુએને હું મળીશ”

હવે થોડીક જ ધમાચડી માળી છે હવે રિરોગ પણ માજા નથી થતાના હવે મટેનત પણ થોડી રહી છે ગડાનું પણ ઝાઝું બાકી નથી અનન ધામમાં હવે ‘મળીશ’, એટલે પત્રી કદી ગડાનું રહેશે નહીં”

જેની પહે છે કે “હં જ્ઞાતિ ! જ્ઞાતિ ! એ મરી નથી ગયો એ જીવતો નથી એ તો જીવનરૂપી સ્વપ્નમાંથી હમણા જ જાગ્યો ઉભટા આપણે આ માયાની જાગમાં લપટાયા છીએ આ નામ નગની આ ધમાચડીના મુગજળ જેના નાટક જેવા દરીએ ‘જીએ આપણે હજી રાત છે અને એ તો રાતનું અધાર પડારી ગયો આ સમારની છુપા અને નિદ્રા અને નિરસ્કાર અને દુઃખથી એ પર થઈ ગયો ! આ ભેમેની જેને લોકો “સુખ” “સુખ” એમ માન્યા કરે છે, એ મિથ્યા તૃષ્ણા હવે એને વળગી પણ નહિ શકે ! અને એને ગીગારી શરૂ થઈ પણ નહીં આ દુનિયાનો ચેપ જે એને ધીમે ધીમે રંગી નાખતો હતો તેમાંથી હવે એ જાયો “કાષ નિમકહતામ નિકાસ્ય કે” મરતું માથું ફરી ગયું”, વગેરે મિથ્યા ચિંતાઓના ભારમાંથી એ હવે મુક્ત થયો ?” મૃત્યુથી આત્મા ફેરના ભારથી છુટો થાય છે અને આ સસારમાં કરેના સારા ખોટા કર્મનું ફળ ભોગવવા એ પરનોકમાં ગતિ દરે છે ખરૂં પૂજાવો તો આ મોત જ નથી મોત જેવું આ જે દેખાય છે તે તો સ્થિતિમાં થતા ફેરફારમાં છે આ કાલુભયુર દેહવાળો સસાર તે તો સ્વર્ગનું પડ છે અહીંથી સ્વર્ગમાં મુખ ભોગવવા માટે આપણે સ્વર્ગમાં જવાનું છે મોત એ સ્વર્ગમાં જવાનો દરવાજો છે એ-લોકોનો કહે છે આપણે શરીર ધારણ કરેના છે જાતે આત્મા જ છીએ માટે આ આત્મા તું છે અને દેહ તું છે એવું બરાબર તા. મેળવીશ તો સ્થિર ચિત્તનાળા થઈ, શાન્તિથી નિર્ભયપણે મૃત્યુની દાઝ આપણે લેઈ શકીશું

શરણોક દોષેસંનું નવું પરાક્રમ ૩ - ૧૨ - ૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુબાઈ.

એકેટીમે મૃત્યુ વખતે જે યુ લાપ્સ કર્યું હતું તે બાબતના વાચકે કે " મૃત્યુથી કાપડો છે કે નહીં તે હવે આપણે જોઈએ આતા તો એમ જ રહે છે કે મૃત્યુથી કઈ જ દાનિ નથી એમ ધારો કે મરણ પછી કઈ જ ના રહેતું હોય, અથવા બીજો મત કે એમ માનો કે પુનર્જન્મ છે, તો, એ બંને બાબતો વિષે આપણે નિચાર કરીશું મોત રાખનાથી પણ બગડે નહીં એવી ગાંઠ નિર્ધાર હોય તો એ તો અનબુનીય વાત છે સાધારણ માણસને નહીં પણ મોટા સમજને પુરુષો તો એ પણ કહેશે કે મિત્ર હૃદય તો રાખના રાગની અને ગાંઠ હોય કે તે જ એટલે બધું અનન્તતા હોય મૃત્યુ એ આ દેશમાંથી બીજા દેશની સુસાધરી જેવું હોય તો પણ માફ કે નથી લેખ એમ પણ કહે છે કે બવા મરી ગયેના એ રથને આપણને પા ૧ મળવાના તો અરે મિત્રો અને ન્યાયાધિશો! એથી બીજી રજિયામણુ યુ ૧ વ્યા નુનિધાના ન્યાયાધિશો કરતાં ખગોડના ન્યાયાધિશો ચાન્ડિયા વધારે સ્વીકારના હોય તો તો એ રથગતી યાના કરના થોડા ગણાવરી જ લેખે "

એવરીવસ જેવા છુદ્દ ગાયક અને હોમર જેના મહાન કવિ જે દેશમાં ગયા છે તેમને નગવાનો અને એમની સાથે વાત કરવાનો જ્યાં લાભ મળે ત્યાં જવા માટે હું એક વાર નહીં પણ વાર વાર મગવા તૈયાર છું મહારી માફક અન્યાયથી જેમને મારી નાખનામા આવ્યા છે એવા ધણા ધીર પુરુષો મૃતને ત્યાં જરૂર મળશે અને એમનાં દુઃખ અને મહારા દુઃખની તોતો કરનામા અને એક બીજાની ટિપ્પિતીની સમજાવણી કરતા પણ મૃતને ધણા આનન્દ મળશે એ મૌથી પણ મૃતે એની બીજી એક વસ્તુ મૃતને ત્યાં જરૂર મળશે, એમ હું માનું છું અત્ય અને અસત્યના ગાનની ગોષ્ઠ હું ત્યાં આનુ રાખી શકીશ અને ખરા ગાત્રી મણ છે અને દોગી કાણ છે તે હું મોઢી નહીં જ અરે ન્યાયાધિશો! ટોજનની ચર્ચા લઈ જનારા વીગ નાખના દેશન ત્યાં મળે ! ધણા ગાત્રી પુરુષો, સદાચારી ઓઓ અને બીજી ધણી સને મડગી મૃતને પરલોકમાં મળવાના ! એ આનન્દ એર જ યશે એમની સાથે વાતચિત કરવામા અને મરણ પછીવામા કાંઈ માણસને મારી નાખવાની સજા નથી કરતું ત્યાં અહીંના કરના સુખ પણ વધારે છે અને મરવાનું તો છે જ નહીં અમરતા છે તેથી ન્યાયાધિશ સાહેબો ! મોત માટે આપ પણ મહાત્મન નહીં સારા માણસને છુદ્દામા કે મરણમા કઈ દુઃખ હોય જ નહીં એ, કે એના સમન્ધીએને પ્રભુ છોડી દે જ નહીં પ્રભુની જ મરણથી મહારી આગતિ થતી હશે આ કઈ અકરમાતથી નથી બનતું હું સ્પષ્ટ જોઈ શકું છું કે હું અહીંથી છુટીને પરલોકમાં જોઉં, એ જ મહારે માટે સાહે છે મૃત મહારાજે પણ આપનો પક્ષ લેને લીધો મૃતને કોઈના ઉપર રોષ નથી મહારા વિન્દકો અથવા મહારા ઉપર આરોપ મૂકનારા મૃતને કઈ જ તુકસાન કરી શક્યા નથી નમણે હું એમને રહેજ કપો આપના માણ છું પણ વિરોધ કઈ કરના માગતો નથી હવે આપણે છુદ્દ પગલાનો તખ્ત આવશે છે છું મરણ, બાંહે છું અને તહેમે છુદ્દના બાંહે. મહારે માર્ગ સારો છે કે આપનો બાંહે, તે તો પ્રભુ જાણે છે ! "

મોનોમન મગ્નુ અતે પગો- નિમે કહે કે સમચારી મનુષ્યોના આત્મા પ્રભુને જોઈ રહે છે એમને કોઈ વાતનું દુઃખ થતું નથી

અજ્ઞાની મનુષ્યોને મન મોત એ જાણે મ્હોળી આત્મ જેતું, અથવા મરણથી થતો નિર્મોહ એ તો મન પ્રકારનો નાન દોષ જેતું પણ જેમ છે જ નહીં મનુષ્ય પછી શાન્તિ મળે કે માણસના મનથી મોત એ જાતો મ્હોળી સગ્ન હશે, પણ મગ્નુ પછી તો અમરત્વ પ્રાપ્ત થાય છે પ્રભુ રહેજ સગ્ન કરીને એમને પોતાના વામના અનિર્મીત પાનાવે છે મનુષ્ય વખતે જો અનુગ્રહ શાન્ત હોય તો મનમા ઈર્ષ્ય પ્રકારનો ક્રોધ કરવા જેતું નથી ભવિષ્ય અધમરમય છે ખરૂં પણ આશા અમર છે " સસાગની ધમાય હી પછી શાન્તિ મળતી હોય અને જ્યાં નુષ્ટ લોકો આપણને દેરાનગતિ ના પાળ્યાહી શરૂ અને જ્યાં થાકેલા ને આરામ મળે તો ત્યાં વણા માણસો મોતને જરૂર કહે કે " તમે ભલે પધાર્યા " થઈ ભય ના હાથે વ્યાધિમય દેખાત નેતરને વણા માણસો મોતને જી સે કે,

" અરે! મોત ક્યા છે તારો જખ ? અરે અત્યંત ક્યા ગયો તારો નયનાહ ? "

નમ્ર ભાવે અને શ્રદ્ધાથી - વ્યાપુમય અને સર્વલક્ષિતમાન પ્રભુ ઉપર વિશ્વાસ રાખીને આપણે નવી ભૂમિમાં પ્રવેશ કરીને જોઈએ જરૂર આશા રાખવા જેતું છે કે આ જગતના મુખ અને આનંદ કંતારો જે આનંદ અને શાન્તિ અનન્ત રામમા મળશે તે બધું જ ઉચ્ચ પ્રકારના દોષોને છોડી

કરિન્દ્રાધ દાગોરે મૃત્યુ સમયે કેટલાં કાવ્યો લખ્યા કે તેમાનુ એક અર્થ- ણીમા નીચે પ્રમાણે છે —

‘ મગ્નુ જે દિન દિને રોયે આસવે તો માર કુધારે
સે દિન તુમિ કિ ધન દિવે ઉદારે ?
ભન આમાગ પરાણુ ખાની, સન્મુખે તાર દિન આનિ,
શન્ય નિદાય કરનાત ઉદારે-
મરણુ જે દિન આસવે આમાર કુધારે !
જત ચરત વસન્ત રાત, કત સધ્યા, કત પ્રભત
જન ! પાને કત જે રસ નરયે
જતલ કને કતલ પુન, હ્રમ્ય આમાર ભારિ તુને
કુખ મુરે આપો અધાર પરશે ! *
ના કિટૂ મોર સચિત ધન, જોત દિનેર સગ આપો જા
ચરમ દિને સાજિયે દિવ ઉદારે
મરણુ જે દિન આસવે આમાર કુધારે-

"તમારા દિવસો- જીવીની આપરે જે દહાડે તમારે બારણે મૃત્યુ આવીને ઉભુ રહેશે તે દહાડે તમને તેને શું (ધન) આપરો ? મારો આખો-બધો-પ્રાર્થુ ત્હેના આગળ ધરીશું-જે"

દહા મૂલુ માર નારણે આવો તે દહાડે હોઈ જાતી હાથે નહા જાતુ વચન તથા શબ્દની રાત્રિઓ, સધા, પ્રાનાન ગમે એમથે ભોગવેના સુખ દુઃખનરૂપી પાનમાં જે જે રસ ગમે છે તે, કેટલા રંગ, કેટલા રૂન, તેમ દુઃખ સુખના ત ત જાનો અનુભવ ત્રીરેણુ માત્ર ઉચુ આવેલું હાય મહાત્ત સચી ગણેણુ તે ધન છે તે, આદતના વિસમા ભેગવેણુ સર્વથા, છે તે વિવેકે જ્યારે મગ્ધુ રહ્યાર આવશે આવો ત્યારે તેની અમલ ધરી દશ વર્ગી ધીન એક કાવ્યમાં 'મગ્ધ આમાગ મગ્ધુ તુમી કહો અમારે કયા તેમા કરિ હે છે કે,

'અરે મારી હાજીની આખર પીપરિપૂર્ણતારન મ જાગારા મરણ' તુ મને એક વાત કહે જ્યારે હવનમાં સમામણુ પ ત્યારે દુઃખધા રૂપે તમ આવે, જ્યારે જીવનનું સવણુ માણુયે નોખાઈ જવન નડે નહીં ત્યારે તમે પિનસુધાનરૂપે આવો. જે સીમા વાણુ છે, તેમા માત્ર અમીન-સીમા વગ નોણુ છે, (માટે) તારા મરણના માત્ર અમારી નરૂંદ તારો પ્રકાર ધણી મધુર નોણુ છે

જોપનિપંમાં વમ અને વિગીનાનો સમાવે છે નચિકેતા પુ મત્યુને-યમને પૂછે છે કે મત્યુનો નિત્ય જીવવાઈશુ હુ મોત એણુ છે તે મરને મ્હો જે પરોક્ષ નિપ યમા જ્યોત્ સદેહ છે, તે મદાન પરોક્ષમાં જે કલ તત્ત્વ છે અને જે જ્ઞાન મેળવનાથી પ લોકે અષ્ટ પ્રકારિન થયતી સભાનના છે તેનાથી બીજુ રાતન મ્હારે જોયણુ નથી યમ જ્યાં આપે છે કે શ્રમ (મગ્ધ) તથા પ્રેર (સુખદાન) એ બીજાથી ભિન્ન છે જેણુ રૂપથી પુ જાને જાતી રાખે છે જે આ બેમાંથી એકને મદપુ કરે છે ત મદગ થાય છે પ્રેર અને પ્રેર મનુષ્યનો અશ્રય કરે છે જાતી માણુસ બેમાંથી લેવ મ મ્હરે છે જાતી માણુસ પ્રેરના મરતા પ્રેરને (ઉત્તમ ગણીને) મદિના માણુસો નહીં લેવા થોડા લઈને અને લેવા થોડા કર્યા વગર પ્રેરો વગરે છે

નથા બધી મગ્ધ વરણુઓનું અનિલપણ તથા અમાગવણુ ત્યાગ ફોર્સ છે અને આ પેસાનો માર્ગ જેથી ધણુ અનિવાર (જે પ્રેર તરફ લઈ જાય છે તે) અને વિદ્યા ત છે હું નચિકેતાને વિદ્યાનો આર્થ સમણુ હુ તુ ધણી દાન વસ્તુઓ પણ શ્રમ માગથી દૂર કરી દથી પ્રેરણુ, તથા જે અનિવેશ છે એવાની મ્હો જ્ઞાન પ્રકારિન થનુ નથી એવાને મન તો કેવળ મ્હો તે વાતવાર મ્હારે (મત્યુ) તાને થાય છે XXX

પાલ અનેરીના લેખમાંથી વસ ત ૧૮૧૨ ના આધા ના

“તદમે એ આત્મજ્ઞાન મેળુ યુ છે તે તર્કથી મળતું નથી હે પ્રિયતેમ! X X તદમે ખચિત ધિર સક પના માણસ છો! X X નાનવાન આત્માનો જન્મ નથી મરણ નથી X X એ અજ, નિત્ય, શાશ્વત, અને પુનઃનન છે શરીરનો નાશ થાયો પણ નાશ પામતો નથી સદ્મર્મથી સદ્ધમ, તથા મહત્ત્વથી મહાન આત્મા પ્રાણીઓના હૃદયમાં રહે છે મન આદિ ઇન્દ્રિયોની પ્રસન્નાવરથા થયાથી આત્માનો મહિમા જોનાય છે અને અનિત્ય શરીરમાં રહીને (નશ્વત) અશરિરી, મહત્ત્વ અને સર્વ-યાપી આત્મા જાણીને જ્ઞાની માણસ રોક કરતો નથી આ આત્માનો વેદાધ્યય. અથવા મેવા (યથોના અર્થ ધારણ દરવાની શક્તિ)થી અથવા બહુ સામ્રાજ્યનાથી મેળનાતો નથી એ (અર્થાન પરમાત્મા) આત્મદર્શનાર્થ પના કરે છે એનાથી એ મેળનાય છે તેની આગળ તે પોનાડુ સગીર પ્રજાન કરે છે દુશ્વરિયા તત્ત્વર, અશાન્ત અસમાહિત અથવા અશાન્ત માણસ નાનથી પણ એ (આત્માને) મેળનાતો નથી આત્માને નથી, શરીરને રથ, લુહિને સાન્થી અને મનો લગામ નગકે જાણો X X”

જે વિવેકી છે, સમાધિન મનનો તથા શુદ્ધ છે કેવળ તે તે પ ને મેળવે છે-જેથી ફરી જન્મ મેવા પડતો નથી નિનાન જેનો સાત્થી છે અને મ. જે નરા ગમવાનાળો છે તે અસારથી પર એવું નિષ્પાતુ (એટલે સર્વ-યાપી પરમજાનુ) પરમ પ મેળવે છે.

આ આત્મા મર્મ જૂતમાં દુષો છે, જોઇ શકાતો નથી પરંતુ સદ્મદર્શાઓ તેને તીક્ષ્ણ તથા મદ્ધમ લુહિથી જુવે છે X X X તેને જાણીને સાધક ક્રત્યુમુખથી છુટે છે X X આ શરીર-માનો દ્વંધમાન આત્મા દેહથી નિમુક્ત થાયો એમાં (દેહમાં) બીજી નુ બાકી રહે છે? એ જ તે-આત્મા-રહે છે X X એવું રૂપ દર્શનનો વિપર થતો નથી કાઈ તેને આપથી જોઈ શકતો નથી હૃદયમાં જ્યારે સમયનો નાશ થાય છે ત્યારે તે પ્રમશિત થાય છે-જેઓ તેને જાણે છે તે અમર થાય છે -જેરે—”

પછી નચિકેતા મૃત્યુએ કહેની આ બો બીજી દેહક વિદ્યા મેળનાને મદ્ધ પ્રાપ્ત ફરીને રજેશ્વરુ પ્રિનાતો તથા અમર થયો બીજા જે માણસ આની આત્મવિદ્યા મેળનાને તે પણ અમર થયો

છેવટમાં “સ્થેરચક્ષુઃસહિતા” માર્થી ચુજરાતના પૂજ્ય કવિ નગસિંહરાવ બોળાનાથનું નીચેનું સુન્દર કાવ્ય ગાઇ આપણે મૃત્યુની ખીક મનાને મારે છોડી દઇશ કાવ્યદષ્ટિથી મૃત્યુ પ્રગળમ થાજે છે તે આપણે જોયુ તત્ત્વદષ્ટિથી અમરત્વ મેળની લાખ છે તે પણ જોયુઓ-છેવટે આની થાય છે, કે મૃત્યુ એટલે નાશ-એવું તો કઇ છે જ નહીં-મૃત્યુ હવે આપણી સામાન્ય લુહિને જોયુ લાગણુ હતુ તેવું છે જ નહીં એક અથવા મૃત્યુ જ જ્ઞાનદષ્ટિ થયા પછી મરી જાય છે એટલે હવે નીતૃત થઈ

જ હડી થયો જમ, લાર થયો મમ,

મન નિર્મળુ થયુ રે લોન,

તિમિરે જનમ્યુ તિમિર જતા કાણુ

મૃત્યુ મરી ગયુ રે લોન—

(૧)

યોગમ નાખી નગા નિહાણ હું—

મથુ ક્યહાં ગયું રે યોન ?

માયા જે વગતું એક જ

મથુ મરી ગયું રે યોન—

(૨)

દીકું જીવન તાર મનાતન,

સમગ્રનશિયું રે યોન,

અમગપણ મગદયુ પડી નક્કલ

મથુ મરી ગયું રે યોન—

(૩)

હનપડી જીવન બે એક

અમગ પ્રવાહ છે રે યોન,

રૂપ મનતું હન તે પડ—

જીવનમા વમે રે યોન

(૪)

જીવન જ્યોતિ હું મિશાણ

જગોજગ રેનિયું રે યોન

જોતા નિબ નયનથી નિગમ

મથુ મરી ગયું રે યોન

(૫)

હકીકત બધી આમ છે!!!

લેખ. -૨૧ છેલ્લાસાલ ડાહ્યાલાજી બગીચાગ.

હું બગી ઉઠ્યા- 'દુહ રૂપયા દશ આણે ડીખ્યો શાક દગ આણે ગી-આ-વે-ન તે-ધ-દ-વા-આ-સ-ને-ન્ટ' -તો કલ્પ બની કર્પ અથકાતા, હું જમકાને 'બગી-ઉઠ્યો પ્રભાતની રીત ન લહેર અને મરિત' ઉપાતામાય- વાનો પારો, મિત્ર નિદમા અનરોધ થતા, એટલી હદે પહોંચ્યો કે એક જનામ મારી પચકપ થી ઉઠતા મને પ્રથમ વિચાર આવ્યો, તે એ હતો કે એ સખતના હી મ, ત્રેન ધાસનેટના ફરીઆ નીચે ઉતરી થોડાએક "માહી મનો હનવો" ચ મા. પણ જરા દેરે નહીં એમ કરતા કલ્પ એ પણ સદામો રિવેક કરના ઉતરી પડે તો નિના ગરબ એની નિર્જન જાગત છેઁ હરેની સનના-નિકમ સનત-આપસો ને સત્તાવનના મળના જેવું મન્બીર અરૂપ વારણુ કરે ધારી, ઉત્પને પ્રાપ્ત થવના ઉપર્યુકન વિચારને મસ્તકના એક ખૂણામા દાખી દીરો, અને વતધાન. હું સે કરતુ રાખી "થગોસ"મા ભરેલી ગરમ ગરમ ન્હા પી, મુખ પ્રક્ષાતી "નાપનીન" થી લુગી નાખ્યુ અને જ્યા મેકોપોથોની ચીરોટમાથી વામની સળી ટપાડી ચીરોટો જગા ટેમનપ હનમરી સળગાવુ છુ ત્યા-

"હા, સાજી યાદ આ યુ આજ તો આપણા ખીમાઆઇને વીમા જામનની સમજ આપવા જવાનુ 'એવોહન્ટમેન્ટ' છે' હી-હી-હી-હીકગ ધાસનેટના ફરીઆ! જેવી તે આજે મહારા જનતમા પ્રગમે પસગની છે તેવી તારા જનનમા ખુલમો પસરને!"

આરીના સારી, ચીરોટ સળગાની, હું જગા આરામ છુ મીપર આડો પડ્યો ચીરોટના ધૂમ ગોટા શુથકુ નળતે વળતે બહિરાકાશ ગમ કુચ કરતા હતા તે જ સમયે મહારા વિચાર-સાગરની છેગો અતગકાથો ભીજવવાો મન્યન કરી રહી હતી ચીરોટની પૂણ્ણિનિ સાથે જ વિચારમાળાનો મેર આ યો અો છુ ઉ યો ત્યા. સંધ્યા કરનાો અવકાશ તો નહિ જ હતો તોયે મહારા "હાથની ધરતી" "માઈ ડીઅર લીવી" મજે તો વહેમીનુ જા. તેમા વળી આપણા સ્વાર્થા સાબદારો તેમ જ "ખામણાઓ"એ આના આવા લક્ષરોએ હિંદુ શાસ્ત્રમા ખોચી ધારી હિંદુઓમા-ખાસ કરી-હિંદુ બૈરાઓમા-તેમા પણ ખસુસ કરી "માઇ ડીઅર લીવી"મા નહેમના બીજ એટલી હદ સુધી વાળી દીરેના કે સ્નાન સંધ્યા વગર જમવા બેસતુ અને હીંગના ઝાડને ઝીંક ખાધા વના હનાચે જતુ એ ઉભય સમાન હતું જતાયે "no risk, no gain" - "બધા ખીન નકા નહિ" - એ સત્રાનુસાર સ્નાન સંધ્યા વગર જમરા બેસનાનો એક ભગીરથ પ્રયત્ન કરવાનો જે આજે નિશ્ચય કર્યો

"હી-હી-હી-હીઅર-"

"હું સમજી-ઈ પશુ હજી દાળ ચઢી નથી ભાત થનાનો છે અને દાની રોટલી તો આપણે રાખના જ નથી કે છેવટે તમે રોટલીને અથાણુ ખાઈ બહાર સીધાવી શકો"

હી-હી-હી-મ્હારા પ્હાનાએ હજી મ્નાન પણ ક્યું નથી તેમ માળાએ ફરવી નથી ! આટલું કરજો એટલામા રમેણ નો આમ થઈ જશે "

" પણ હીઅર, તને ખમર છે કે આ મ્નાનમધ્યાના નધરાને વીવે મ્હારો કેટલો બધો વખત બધ જાય છે, અને તેથી આપણી આત્મ ઉપર કેટલો બધો કાપ પડે છે ? "

પણ બંધી સમજાવત મ્મર્થ હિંદુધ્યાન નિર્ધન કેમ નહિ રહે ? મુગેપના 'સુધરેના' મ્મોતોત્તર દષ્ટિ દોણવો બધા ઉઘમ છે આ હીરમી છે હિંદુસ્તાનના વેદાન્તિ ધર્મેએ પર ચોકતી માતોનાં માપાઓ મોકી હિંદુઓને એટલા બધા વહમી, આગસુ અને જડ જેના બનાની દીધા છે કે બસ રૂઠો ન વાન ! અંજો બા જબણુ હિંદુ સીઓ ! મુરેપની મ મો જેની વિચારણ હાપની, ઉઘમી અને ચમરાક ક્યારે થયે ? અહહહા ! મ્હારા જેવા મ્તો હજી હિંદુ સ્થાનના સદ્ભાગે છવે છે તો તે આપણે ટપા મુ છે, નહિ તો તેનું સુ થતે, એ વિચાર આવના જ કમ્પારી રૂટે છે !

હજીમ બંધી આમ છે કે હુ મોજાની એક વીમા કમ્પનીનો આડતીયો હતો નેકો કહે છે કે વીમાની આત્મના રધામા મુગીની આત્મજતા નથી પણ આબર એમ કહે છે કે આ નવો ધર્મો સકલનાથી ચનાવવા માટે થોડી ધણે મુડી પામે હોતી નેધએ, એટલું જ નહિ પણ કેટનીએક ખરચાગ રેવો પણ પાની નેધએ હોગ કમ્પનીમા સીવડવેનો સુ, બેકેમ માઈતના શર્ટ, હેટ અને બુગ, મ્હાર્ડરેના મેન્ટ અને ધવન્સ ફ્રેઝર કે એસક્રીમ મેન્ડ મોડની બાગી સાકી સટર પટર બધાદિ વીમાના આડતીયાની મુડી હોતી નેધએ તેણે મેન્ટજની ખીરાદર આઈસક્રીમ કે મ્હા ખાનાખીના સીખુ નેધએ સીગર મીગારેટ મીનાની રેવ પાડની નેધએ મોમ મોઢા રોડીઆઓને ત્યાની નિમનજીપનિકાઓ પોતાની આવે એવે પ્રમત્ત વડાવો નેધએ ટાઈમ્સમ્, ફોતીકનમા કે મર્ઈ ખીગ વર્તમાનપત્રમા મર્ઈ મેરીઆને ત્યા ઊકમજાની ખમર વાચી તરત ત્યા ખરખરે કરવા મ્હોલવી જવુ નેધએ પ્રયેક નાની મોગી કનખોના સમ્ય થવુ નેધએ આ તેમ જ આરી અનેક ઉપાધિઓ વીમા કમ્પનીના આત્મીયાએ મ્હોરરી નેધએ આમ હોય તો જ વીમાની આકતનો ધરો ચાની શકે એમ મ્હાફ કહેવુ થી, પણ એ ધર્મો સકલનાથી ચનાવવા માટે તો આ ઉપાધિઓની અનિવાર્ય અગત્ય છે, એમ મ્હાફ નિશ્ચિત મત છે. આમાં પણ કમ્પન્ન કરવા ધર્મીએ તો કવી કમ્પીએ ઉઠાગણુ તરીકે ધારો કે નેધપૂરમા એમા "ગમ્મર હનવાન" આપણા કમ્પન્નમા આવે એવો સલામ દોરાથી આપવો આંદીથી નેધપૂર ઉપડવાતુ છે હવે માગવાડ સુધી તો આપવો સાદા પોશાકમાં "ધાનીઆ કયાસ" હોર નીગ વાના અધ્યામા ચાત્રા કરીએ તો ચાની શકે કદાચ મર્ઈ એકખાલનાગો ગાડીમા મળી ગયો તો તમ જ તેની આગળ ગજેથી ગાંધીજીના સાદાઈના નિયમોની પ્રસશા કરી લેના મત જ પર દમાવતુ કે આપણામા પણ મધક અને એવા મધકમાઓનો મુખ આપે આવને પાચ્યા કે "માગવા જકેશન" થી સાતાર્થ છોડી પેન્ટ કાટ ને હેટ મ્હાપી, પહેલા

વર્ગના ડગ્ગામા એસી જોધપૂર પહાચ્યુ આમા બે લાલ છે અર્થગાત્રના સિદ્ધતાનુસાર
 ડરડસા થાય તે એક એવી ખીન્ને એક જોધપૂરના સ્ટેશન પર આપણે તેડના આવેના શુક્રસ્થ
 ઉપર એમ ડાપ એમે કે જે સીમા કમ્પાનીનો આડતીયો મુનાઈથી જોધપૂર સુધી “ફરેટ કયાસ”મા
 મુમારરી કરી શકે તે સીમા કમ્પાની ભાગન જ પેનાળુ કહાડે!

ખીનુ જાહેરમા આપણે “ફોર ડી એસીઆન્ટ” કે કોઈ બે આનાની એક વાળી સીમાર કે
 સીમારેટ પીતા હકાએ તો ખાનગીમા આપણે “દીડડીએ દહા” વાળી સ્પેરેલી ખીડીથી ચનારી
 લકષ શકીએ આમા પણ કે ડસ અને મેન્ટેલી માનને ઉત્તેજન, એમ બે લાભો સ્પષ્ટ છે
 આપણે માચરીને ડરડસર કરનાના અનેક માર્ગોમથી આ બે વાચનાર વ્હાવાની પનાડમા ધકે
 છુ કોઈ પણ ઇન આગા તાબ લેગે તો ડરડસની દિગા દર્શાવનાની આ મુચનાઓ માટે
 લીવેનો મ્હારો શ્રમ સફળ થગે માખા મ્હારો તો ભાગ એ નિયમ જ છે કે ‘Do good
 and throw it on the road’ હવે માન એક જ વસ્તુનું સ્પષ્ટીકરણ કરવું
 શેષ રહ્યું આટલી મરી રાગતા ધરાનનાર મ્હારા જેના વીમાના આડતીયાને એક
 સાધારણ અબણ હિંદુ માચડીથી દયાળને તો માટે ચાનુ પડતું હશે, એમ વાચનાર
 વ્હાવાને સહજ નકા થગે પણ હકીકત બધી આમ છે કે વર ધારી સચુન બાળખાને એક
 દિવસે મિમીસ પોતાના ગઢોડી હાથે જામનગરી અઘડીઆ અખાડતા હતા તેને છોડના નમ્ય
 ખેડતા એકાદ અડડીઉં મને પણ મળેલું તેના સનાદનું વિરમરણ મ્હારા દાતોને અઘપિ પર્વત
 ચકુ નથી સનામાનમા શાન્તિ રાખના શિનાય આખ્યાત્મિક વિપર્ષમાજેમ આગળ વધાઈ નથી
 તેમ આરી આરી આધિભાતિક આનતોમા પણ શાન્તિ રાખવાના અનેક લાભો મે અનુભવ્યા
 છે તેથી-તેથી જ-હુ અટર્નિશ “માઈ ટીઅર બીથી” સથે આના પ્રસંગોમા સાનિથી વર્તું છું.
 આખરે નાહી ધોષ કુનામાથી દોરડા નડે પાણી ખેંચતો હઈ તેમ માખા ફેરની જીએ જીવે
 જેમ તેમ જમી લીધું જમીને તરત જ મુગડા પહેરી મોમા ચીરોટ દાખી હું નીચે ઉતર્યો અને
 એક ભાડુતી મિક્ટોરીઆનાળાની મીલ્વાયો મિક્ટોરીઆના એક ખુલામા દમાઈ ટાડીઆને
 સ્લામી બેઠક તન્ન લગાવી હું બેસે-મનકે મુતો એટને “છટારીઆવાળા”ની ચામુકના ચારપાંચ
 અપાટા અરખી થોડાપર ઉતરી પડતાં તેજ થોડાએ પાનુ મુક્યુ-ચાનુ મુક્યુ

X X - X X X

“રોક હાય કાની”

“આપના નાન”

મેં જટ ખીન્નામાવી મ્હારા નામનું કાંઈ કહાડી નાગીના હાથમા મુક્યુ, તે વર્ષ ધારી અદર
 ગયો જવાળામા—

“ઓહા! આવો આવો મિ વિમાદવાન” એમ આવકાગ આપના રોક ખીમચલક
 મ્હારો હાથ પડડીને મને અદર લઈ ગયા દીવાનખાનામા જોડવેના વીમ્બીજ ને જોન રામ-

દેસના ફગીયપરથી ગેર પાસે હીં ચીમે। હને એમ સહજ અનુમાન થઈ શકે ગમે તેમ પણ મ્હારો આત્મા સતોપાયો

“કેમ ને, પેના સીમાની ધાનમા આત્મા હો ને ?”

“હા” એ જવાબ દીધો

“હી-ઈ-ઈ” મને તેની, નથી પણ એક જાનન તદ્દ મ્હારે તમારૂં ખાસ ધ્યાન ખેંચતું જોઈએ હકીકત જાની આમ છે કે મને મ્હારો સીમા ઉત્તર ના માટે ધણો જ અભાવ છે ધણી સીમા અમળીના એજ-એ મ્હારી પાસે આવી ગયા તેઓને હું એ જીના અપ્રજા જણાવતો હતો તેમ તમને પણ જણાવું છું જ્ઞા-યોમો મ્હારે કંટેડ પૂરપૂરે સામનો પડી તમારે જે જોનનુ દાર તે જોનજે-જ્ઞતા જે કોઈ એજન્ટ સીમા ઉતરાનવામા ધણો જ લાભ છે, એમ મને ખાની પૂર્વક સમજાવી શકે તેની પાસે નિવાન આજમારસ ખાતન, મ્હારી ડહમીનો ખ્યાસ હજારનો વીમો ઉતરાનવાનો મ્હારો નિશ્ચય છે

ખ્યાસ હજારનો વીમો । બાપ કે, મ્હારે મો તો પાણી પાણી થઈ ગયું

“એ શરત મ્હારે કમુન છે આપણા વ્યાસ ડ જેમિની” પાણિનીના સમયમા આ વીમા સમન્ધી જરા પણ માહિતી હોત તો આયુર્વેદના પ્રથમ પ્રશ્નો આ સીમા શાસ્ત્રના સિદ્ધાંતથી જોખી રતા હોત અક્રમેસ—

“હું ! અક્રમેસની પાતો નહિ કરના, મને દારન રસ જ પસંદ છે”

મને લાગુ હતું કે મ્હાન મોમાથી વ્યાસજ, જેમિની, પાણિની ને આયુર્વેદના મામો નીકળતા જોઈ શકેને મ્હારી અમજનવાની કમાને માટે સામે અભિપ્રાય જોડી જરો, પરંતુ અપશાય—

“હું જાન્ય મગજનો માણસ છું તમારે સીમા સમન્ધી મને જે રીઝ કહેતું હોય તે જોનાથન કહોરો મ્હારે આ વધુ કામ હરો તો તે પણ મૂખી વધ તમારૂં કહેતું હું જ્યાનપૂર્વક સાનંતીશ શરત માન એટલી જ કે વીમાના ફાયદા સમ ધમા મ્હારી પૂરેપૂરી ખાતરી થવી જોઈએ મારી “ફમીની ફીસ્ટરી” બકુ સારી છે પિતાશીત્રુ અનસાવ નેત્રુ નાંની વયે થયું મ્હારા નેજાગી વરના માત્રગી હજી દેનાત છે હું પોતે તન્દુરસ્ત છું મોન લાઈ તથા બેનેના જવા સહીસનામત છે પૂઠો ખીબુ જે પૂઠુ હોત તે પુઠા”

“મ્હારે વાઈ પૂઠનાતુ નથી પણ આપજે આપો પચાસ હજારને બાને એક લાખનો વામો ઉતરાવો તો તેમા વળી વડુ લાભ છે”

“લાભ તો મ્હારે જોઈએ જ છીએ માન એ જીના તમે મને સમજાવો એટલી વાર લાખનો તો શું કદાચ સસા નાખનો વીમો હું ઉતરાવું”

એ જવાબ મારી હું ઉમો થયો !

“ હીક, જો આજે તો હું ગમ વધે છું આવતી કાને આપને અનુકૂળ પડતે નમથે તથા
અથગે હું વીમા સમઘી સાહિત્યના પુસ્તકો લઈને આવીશ ”

“ જરૂર જરૂર નમે સહનગના કોઈ પણ નખને આ અથગે આવશે તો હું મળીશ આવો
સાહેબજી ! હું તમને કતેહ ઇન્દુ છું ”

“ તમારા મોઝા સાહેબ ચીરોટ-અરે સાકા ” મેં જતા જતા કહ્યું ”

ખીજે દિને વીમા સમઘી સાહિત્યના બેટલાં પુસ્તકો મળી શકે તેટલા ખગીદી તેને એક
રિપોરીઆમાં ખડકી હું ખીમચ-સાને ત્યાં ગયો. સારે ભાગ્યે એ રોક અગ્રેજીમાં “ભપ્પુ”
હોવાથી એમના પ્રત્યેક પ્રતોના પ્રત્યુત્તર મ્હોરેથી આપી તરત એકા વીમાનુ પુસ્તક હાથમાં
લઈ, મ્હાન હહેનાના ટેકામાં એકાદ અગ્રેજ વાન ચાલી જતો આમ કોઈ દિવસ વીમા-
અમનની તો કોઈ દિવસ ખીજ સોમમાં “હાડપર” “હાડા” બનીતી થતા ગયા બરાબર એક
માસ પછી મને પોતાને એમ નાખ્યું કે ગેંદા હવે તેરેપરા નહીં ચૂમ્યા છે એટલે ખાતરી
દરના મેં એક દાણો આપી નંથો.

“ મ્હારી ખાતરી છે કે મેંજીને વીમાના કાપનાઓને માટે હવે નેશ માં પણ શકો
રહી નહિ હોય ” મેં પૂછ્યું

“ શકો ? ખાનિયત જ નહિ. ” શેડે જવાબ દીધો.

મ્હારી યાત્રી ગજગજ ઉજળતી હતી ઉત્સાહમાં રોમને મેં મ્હારે ત્યાં જમના આનવાનું
આમનણુ દીધું “આજે જ વીમા ઉતારવો.” એમ કહેવાથી કદાચ રોજી પોતાની દાર
અયની મમજી વકાઈ જાય તેથી એ આમત ભોજન પછી જાડનાતો મેં સરેત કીધો કાગળ
કે કોઈ પણ પ્રકારની આડત ॥ ધવામાં તો નુકા “ અમર આશા છુપાઈ છે ” ને
અથાને “ હાડારો, વાઈ આગામાં, નિરાશાઓ છુપાઈ છે ! ”

મેંજીની જાહોજનાની નમેરેની પ્રગતિ મેં “ માઈ ડીઅર લીની ” આગળ એવી તો
કોરેથી કે “ ડીઅર ” “ દૂધપાક પૂરી ને નયની દાળ ” નું જમણુ તૈયા કરવાની ધણી ખુશીથી
હા પાડી વીમા સમઘી વાન જમતા જમતા આતો મ્હારો વિચાર નહિ હતો છતાં જમી
ઉઠ્યા પછી વાનની વદ્યાત ડી નકાર નેન ઉતારવાન એ પે મેન મેનવાનો મ્હારો
વિચાર થયો.

“ રોજી ! મેં આપને વીમાની ખગી ખુગીઓ અમનધી તો તું કાઈ જ કહ્યું નથી—”
પણ એનામાં મારે અન્તરાસના આવતા એક જોખાગ મારી મ પાણી પીયું

આપણે જમી ઉઠીએ, પછી એ બંની ખુગીઓ વિગતના સમગ્રનને તમારી સમજ-
વવાની નાહી મમ હું છક અથ મમે હું આટના બરા નિમણ એજન્ડો આરી મરા પગુ બધા
તમારા આગળ પોઠસ છે ” ખીમચ શા દૂધપાકનો કડો માગતા જોવા

મેં અભિનય નથી “મા’ દીઅગ લીની” તમ્હ નેયુ “દીઅર” મો મય યુ અર્ધસગીઆ દુધપામ્ને વાટકા પાચથી વાગ ખનાસ સના મેં જોઈને બ્હી સાર લેનાનો આમદ્ર થઈ પળુ “દુધપામ્ તવે વર્ધ ન્વા” એમ અમુકના અણસારે અને નયનોના પનમર દીઅગ લીનીએ મને સમજા યુ એટલે મેં આમદ્ર નધાર લખા યો નહિ જમી ઉઘી મુખનામ કરી મેંમા મીગા રેટ સાથે નાક એક આરામચુરગીપર લખાયા અને ધુમાડાનો એક ગોટો વ્હાગી યો યા “હવે લાઈ! તમે તમારી પૈની નાની રહવી વીમાની ખમીઓ સમજવો

“સાબજો રોડ! તીમે ઉતરાવનામા મેં ક્યદા છે વીમા કમ્પનીઓ હમેશા પોતાનાં માલિકા દીવાંધુધ્ય બોગવે એમ ક્રિડે છે એને માનસલાખના નિયમાનુસાર કમ્પનીની મમન કમ્પાનનો પ્રવાહ માલ ના આલુધ્યમા વહિ કરે જ કરે આ નો આ તો કમ્પીનું છે કે આપણે જેમ નધારે છીએ તેમ વધુ પૈસા એ યો શ્રી રાખીએ એ તો એ નાભ આ ન કરે નારાયણ ને પ્રાપ્ત છે ધર્મી ગયા તો આપણા નીમાન પૈસા આપણા હોરાઓને મળતા આપણા મરણથી નેઓને લાભ અને તેઓને લાભ તે આપણને લાભ મળ્યુ આપણે ધન ઉપાર્જન કરીએ છીએ તે કોને માટે? દુકામા વીમે ઉતરાવવાથી જ થે પણ નાભ અને મૂવે પણ લાભ!”

“અરેતેચી! હજીત બધી આમ છે કે? જ થે પણ નાભ અને મૂવે પણ લાભ?”

“વીમાની એ તો ખૂમી છે!” મેં જાતી કુનારી ન્યુ ત્યારે તો માલિક ને સાહેબ! વ્હારે વીમે ઉતરાવવો નથી ”

હું એ! હું ઉ! કુ-એ-મ!”

“મેં તમને પ્રથમથી જ ચેતાવ્યા હતા કે વીમા તરફ મને અભાવ છે કારણ આ સસારે હુ ખથી લરેનો છે અને હું સસારના હુ ખોની એવો બટાળી ગયો છું કે તમાગ કહેના મુજબ તમારી વીમા કમ્પનીઓના આસિર્વાદથી ‘માનસ સાખના નિયમાનુસાર’ હુ વધુ છતુ તો વ્હારે વધારે ખ બોગવતુ પડે કલથ ‘ન કરે નાગવલ્યુ’ ને હુ ધખી જઈ તો તો પાળા હૈરાડોકતા નહિ હોવાથી સમાવહાનાઓ વ્હારા પૈસાને માટે બડી મરે, અને તેમાજે હારે તે વ્હારા મૂલ્ય આલમાને, ત્રાપ દે અને તેથી પરનોકમા હુ હુ ખી ચાઉ અને જે છત ને તો એમ જ સમજે કે પૈસો એને નરીમે આપ્યો તેથી આસિર્વાદ આપે નહિ આમ આ લેવ પણ જમડે તેમ પરનોક પણ મગડે! દુ-આ વીમે ઉતરાવવાથી જ થે પણ જોવાભ તેમ મૂવે પણ જોવાભ ”

ખામચંદાની આ સુશીલાની દનાત સાબળી હું તો એવો કે મર્ધ જયો કે આમળ જોતવતુ તેની મને સમજ પડી નહિ શોજ કપાડ પહેરતે પહેરતે બોલ્યા “મેં તમને ધણી તમ્હી આપી હુ પોતે તીમે ઉતરાવે સ તો નથી પણ તમે નિરાસ નહિ યાઓ માટે હુ તમને વ્હારા મિત્ર મિ ન્યગતકર સાથે જોળખાણ કરાની આપીવ, તે જરૂર વીમે ઉતરાવશે, જીવન લરેગી છે ખાધે પીન પણ રોખીન છે અને એને ખુસ રાખવો તો એ જરૂર લાખ

એ લાખનો રીમો ઉતરાવતો તમે તમ્હી લેસો નહિ હુ જ એને અલીઆ તમ્હી આસીશ માનો ચાહેજી !”

આ મિ બાળક અને એ લાખનાની હા ટહેરી કે ના ટહેરી તેનો હજુ વિચાર કરી શકુ તે પહેલાં નો ખીમચદસાએ ચાનના માનુ ચા નખીમ । મહિનાના મહિના સુધી મહેનત કરી આશામા નિઆ ગાળ્યા તેજુ આ જુ પશ્ચિમ । “માઈ ડી-મર લીની” તે વહેણા પાનનાની એ જે મોટી મોટી આરામો આપી હતી તેજુ હવે નુ થશે ? અગ ૧ । મહા । ડાખા પી કોઇ તસખીર ઉનાગી હ્યો તો ।

પ આ હુ દાઇ નહિ નિગમ થનાથી શો લાખ ? ખીમચદસા નહિ તો વ્યગળદાસ જોઈશુ ઉંટડો કેઇ તરફ એમે ડે તે

સુખ ઉપગ્રા નિગરાની છાયા ઉડી જઈ ફરી આશાતપ સૂર્ય । ડિવજો પ્રકાશ-વીમાના આગીયાઓ એક રીતે વેદાની જેવા છે તેઓ ત્યાજ જેનાજ, માન અપમાન, જય અજય ઇલાહ દુદમા મગજ સમતોનપાપુ ખસવા દેતા નથી

“ પી-હી-હી બન્ના ખીમા તુ નહિ તો વ્યગળ-” આમ મોરી ખુશ મિનતજો હું ઉઠ્યો અને કપડા પહેરી કોઈ ખીજ હનનાનની રોવમ નીળા પચો

પ્રતિના પ્રમાણે ખીજો નિતે ખીમચદસા મિ વ્યગળકરને વતને મહારે લા આવા પ્રથમ તો ગઈ કાલની હપીકતથી મને વણુ ખોદુ લાગ્યુ છે એવો ડોળ મેં ગખ્યો પણ ખીમ-લાઇ અને વ્યગળલાઇ એના મળતાના સ્વભાવ ॥ માણસ હતા કે મહારો ડોળ ઝાઝો નખે નહિ અને હુ પણ છુટથી રાતે વળ્યો, એના પેનાર વાતો કરી આખરે મહારા વખાણુ કરી મહારી મારફત રીમો ઉતરાવનાની ખીમાલાએ વ્યગળકરને લનામણુ કરી

“ જરૂર જરૂર તમે કમો ડો ત્યારે તો જરૂર જોહામા જોહો પચાસ ટળગનો તો જરૂર !”

વીમાના પ્રીમીઅમનો “ર-રીમાના પેસા છુરતા છુરત લેવા સાગ કે મણુ પડી મજે તે સારા વ્યાપિ માનતપર ઉતપોદ દરી અમારી કમેરી બરખાસ્ત થઈ બીજો નિતે તેઓને જે મહારી ઓળીઅમા મોનાયા હતા આજે પણ થોડી ઘણી વાતચિત કરી ચોડો મજો ઉપહાર લેના અમે આજુના તાનિગૃહમા ગયા ખીમાભાર્તના કહેવા મુજબ વ્યગળકર ખાધે પીધે લહેરી હતા નો આટલું નુ નોઈ શક્યો કે એમના “ખાવા પહેના” ના અર્થે “ખાધા પડી” ના સ્વભાવમા બહુ જ દેર પડી ગયો હતો “ખાધા પહેના” એ પચ્ચીસ હજારના વીમાની વાતો હતા તો “ખાધા પડી” એ પચાસ હજારપર આની ગયા હતા આ આસી દાય લાગતા એ એમને માટે ઝાઝી ઉતાવળ કાઢી નહિ અમરજે ખીમાભાર્તએ મો પોતાના રીમાના સમ્બધમા બના યો હતો તો પણ તેના બન્નામા પોતાના મિત્ર વ્યગળકરનો વીમો તેને મજો એમ તેમની ત્રીન ઇચ્છા સ્પષ્ટ થયા બહુ થતી હતી ધીરે ધીરે વ્યગળકર એ લાખનો રીમો ઉતરાવવાનું ઇચ્છુ કીણુ આ બધા ઉપહારના પ્રતાપ । મહિનાની મહેનત પડી વ્યગળકર પણ છુટ નહિ ના તેમ અનિવોજ તે પાપનુ મજા” એમ મમજ એ હવે નુ થોભવા

ગીરધરજીની ધી ‘અચરિત’ (નિતાલી) ૨ ૩-૨-૨૦ એન એમ નિર્ધારી કપતી, મુનાઇ

ઉચિત ધાયું નહિ કહેવાની અગત્ય નહી કે મી વડાજીવડ માટે બે લાખના વીમાનુ આમીઅમ ભરતુ એનો અદેન વાત હતી કા પુ કે મો ખમર મથ્યા હતા ત્યા મુખી તેમો ચણા ધનવાન હતા તેમજ અખત દેવનાલાલમા મોની જગીરો ધનવાન હતા અને એ વાનને ખીમચ શા જેવા મોનીઆનો પશુ ટેકા હતો

‘સાર આવળી લાખ આપણે મે ની નામતરી તપાસ ગનીલુ મે મેની પામે નીમાનુ કોમ ભરાતી હતું

“ મીક છે અને બપોગના આવીરા ” વ્યંગાતકર બો ના

“ મહારાથી નપોરના નહિ આની સગા ” ખીમાભાઇએ જણા યુ

‘ તમારે તરફી લેના િ જા નથી એકમે જ આવીરા ’ વ્યંગાતકરે રિવેદ કીધો

રિયુક્ત અમરે વ્યંગશ ર ભાડુની મોટગમા બેમી આરીમ આરી પહોવ્યા હતા એમ અને આરીમના પગનાગાએ જણા યુ અને આરીમ આવના જગ મો ધયુ હતુ કારણ કે ગર્ ગનિમે મહારા ધ આથી આસરે બે દમરના કાગીનાની ચોરી થઈ હતી મહારો છન ધનો જામ હતો છતા મહારો ઉતામી બક્ત નહિ થાર માટે જેમ તેમ હમને મોડિ મો યવાને માટે માર્ગી માગી યુ મેને તપાસ માટે દાકતર અનેપો પામે લડગમે જેને થોડા ધણા પ્રનો પૂઝી મેની સાગિ- તપાસ માટે દાકતર એને ખીછ એરગીમા નડિગયા પચ દશ મિનીટમા તરન જ દાખર ઉભીન મેરે માગ ક્યા

“ કેમ કાઇ મો? I beg your pardon-યુ યુ દાખર? આમ ઉભા!” મ નાકનમે અચાન પુડુ

મયુક્ત મા દા તરે મહારા વાનમા કાઇ હતું આંધો અને બોનો “ દાકતર એ સીને નાણુ જાણુના બેમે છે? એકતા કારણ માટે બે લાખનો વીમો જતો કરવો એ કીદ નથી !”

નાતરે હમીને કા ધુણા યુ “ No I can't ”

વીમે નહિ ઉતરાયો માટે પોનાના િનગીરી શાંની નજીક ખીછ વખત મગવાનુ જણી ની ન્ય મનાડ મથા અને કોપનો માર્થો એક રિપોરોઆ કરી રીપોરાટ ખીમચ મારે ત્યા પહોવ્યો મોજી તો “ રોડીશ મેર” પર નિરખે જનના હતા !

“ ઓગ, આવો આવો કાપ ઉતારામમા લાગો છો બોનો ની દમમાશ કે ?

‘ આ નમારી મોકા—”

‘ બોનો મોનો શગમાઓ નહિ મહારી મહા ભલ હેવા જતા હતાને ? ”

“ તમારો પેના ભત તો વ્ય મ કે ? ” એને સીમે જનામ નહિ દેના હુ મો મો,

‘ લી-લી-લી-ને આજે જાડુ એનુ નામ જ એ ખીના મુચવે છે ” હડે કનરે એક

જોનાર આધી ના બો થા

“ પશુ એના નડુમોનો સીમે ઉતાનાની અમળી અપનીની સાફ ના છે ”

“અને તેથી કદાચ એનો વીરો ઉતર્યો નહિ હોય અને તેનો ગુસ્સો કદાચ તમે એને આપ્યા નો પણ કીડાયુ બાઈ તમારા આ ના પહેલા એડકનાડ અગાઉ જ મને ખમર મળ્યા કે એ આ મી હાથનો ચોખ્ખો ન્થો, એટલું જ નહિ પણ એની જગીરની ફાગીરની વાતો બધા ગળ્યા હતા એ તો કેડાં સોનેરી ટોળીનો માણસ છે એના અપાટામા આવતા તો ઢરણાડુ પ્રભુએ તમને સહજમા બચાવી લીધા તેને માટે ચાનો આપણે પ્રભુપ્રાર્થના કરીએ—”

“અરે મને સ્હાય કરો મોરારીરે, બહારે નહાએ ગોવર્ધનધામી અહ્યા—”

પણ ગેર વડુ પ્રાર્થના કરે તે પહેલા તો મેં કહીને એમનું કાચુ પડ્યું અને બોલી ઉઘો,
“જસ, બધ કરો, તમે પણ બુઝ્યા, ચોર કાળીજ—”

“અનમત તમારે તે સાખીત કરુ જોડો તમે એડ ગૃહસ્થ આદમી થઈને આવી ચાન ચલાવો તે બહુ શગમલું છે અફસોસ નહિ બહુ શાત મગજનો માણસ હોનાથી તમને જવા હઉ છું નહિ તો મહારે મને કેડાં બીજાએ તમને મુરતી કેપરાપાડ જમાડ્યો હોત એટલું જ નહિ પણ મહામી પોતાની બદનક્ષી કરોની ફરિઆદ પણ નોધારી હોત જોઈ શરમ શરમ નહિ.”

“પણ તમે જ મને કૃસા યો ને? મને પાકો વહેમ છે કે મહારે લા મર્ઠ ગતે ચોરી થઈ તેમા તમારા પેના ડીજડાનો હાથ હાવો જોઈએ. તમને એ આદમી માટે જેવા ખમર મળ્યા તેના જ મને એ બાળત ચેતનના જે તમે આવ્યા હોત તો એને પડ વાને હવે, જે મુરલીમતમા ઉતરવું પડે તે બચી જાત.”

મહાએ હીમાનથ ધઓ ત્યારે કણિહા સૈય વધતા જાણે તેનું આ પુતળું વચ્ચે હોયની એટલી ટાટાશથી ખીચચલા બોલ્યા—“પણ લાઈ મને ત્રી ખમર પડે કે હમીસ્ત બધી આમ છે.”

૦

કાશુલી.

લેખક-૨૧. પગમચુખવાવ કચેરીલાલ પંડ્યા, બી એ

મ્હારી પાંચ વર્ષની મીની કનકન જ્યાં વિના મ્હી સખી જ નથી હું પાર હું એના હનનમા એ પાંચ દશ પશુ સાત મ્હી નહિ હોય એની બા આથી ઘણીસાં મીની અને એનો નિર્ણ દત્તસાદ લાગી નાખતી પશુ વચ્ચે પડતો મીનીને સાત-ગભીર-જેરી એ મ્હને અન્યાયાનિઃ લાગતુ હું એ લાગે વખત સર્ગી શકતો નહિ એથી અમ્હારી વચ્ચેની વાનો હમેશા બંદુ સનરી થતી

મ્હારી નવનકથાનુ સત્તરમુ પ્રકરણ આનતુ હતુ હું બંદુ એનામનાથી લખતો હતો એટલામા મ્હારી મીની આજ આની એનો ન્હાન-ડો હાથ ન્હાગ હાથમા મૂળતે મોલી 'પિનાથ' આ રામદાન દાગમને 'કાગડો' મ્હે છે એને કાગ જ ખમર નથી ખરૂં ને?"

મેની આ ગુચનજીનુ હું સમાધાન ન્હ-ભાગાના બે એને સમજતુ-તે પેના તો એલે બીજે પ્રમ ૧૦૧ે 'પિનાથ' હમને થુ નો ઠે? આ ભોગાનાથ ન્હે ઠે ઉપર વાગામા એક અનુદા હાથી ઠે એ એનુમુખાથી પાણી કુકે છે તેથી વગસાદ પડે છે—એ ખરૂં?

એના એ ત્રજનો ઉપર હું મનમા ગોળવતો હતો એટલામા તો એલે નાંને પ્રમ ૧૦૧ે "પિનાથ આ હમારી શી સમી થાય?"

હું ગુચરાયો કાઠ ઉતર મ્હને મૂઝવો નહિ જેમનેમ ત્રીસ ખાન કરી મ્હે કહ્યું 'મીની, જા ભોગાનાથ બને ગમવાના મ્હારે મ્હુ જામ છે ને!"

મ્હારી બારીમાથી ગતાનો બને દેખાવ નજરે પડતો હતો મ્હારા ટેનન આગળ, પગ પામે, મીની મેં હતી, ગમતી હતી ગર્ભગીર્ણ સ્ત્રી મુ ગાની હતી મ્હારી જ્યાનુ સત્તરમુ પ્રકરણ પુર કંવામા હ ત રીન થઈ ગયો હતો કથાનો નાયક અનાપચિદ, નાદિમ કચનનનાને લઈ, ડુંગરા ટીલ માગની બારીકાર ન્હામી જવાની તેવારીમા હતો એટલામા તો મીની રમનાનુ મ્હને હઈ બારી આગળ દોડી મઠ, અને "કાશુરી આવ્યો! કાશુરી આ ને!" એમ જુઓ પાડના લાગી નીચે, ગતામા એક કાશુરી ફેરીસને ધીમે પમને પસાડ ચને હું જોયો એના રેશા બેઠાની પેઠે એલે નો, મેનો ત્રમો મ્હેયો હતો માથે લંબી પાડી હતી એને અને એક કોથળો હતો અને હાથમા સુ ૧ મેવાની ન્હાની દાગડીઓ હતી

એને નેહને મ્હારી મીનીના મનમા શા વિચારો આ ન હશે વે તો એ મળે પશુ એલે તો કાશુરીને જુઓ પાડી અદર મોના યો "વળી આ અદરઆનને અને મ્હાર મત્તરમુ પ્ર ગણ અધુર ગ્હેરો" આ વિચાર હું મ્હેજ આગયો બરોમર આ જ મલે કાશુરી પાડો ફેર્યો અને માગક મ્હલમે જોયુ આવી મ્હુ લખબીત થઈ મીની એની બાની પામે ગોડી મ્હ અને અદરથ થઈ પ્રમુ નજે માથી પણ એની એરી અધર્માનવતા હતી કે એ કાશુરીના કોથળામા એના જેવા જ બે નજુ 'બાળક' હને એટલામા તો એ ફેરીયો અદર આ યો આ 'હસને જુમે મ્હેને સનામ કરી ઉભો.

મહારા નાપડ અને નૌધિમની સ્થિતિ આ વખતે બહુ બાબત લહેની હતી મેં એની પાસેથી થોડી ખરીદી કરી પત્રી તો મારી આ જુભી ગયો અને અન્ધરરુદ્ધમાન અને રશિયા, અંગ્રેજો અને સરહદ ઉપરની એમની રાજનીતિ રિજેરે અને વિચારો ઉપર વાતો આવી જતી વખતે એણે મને પૂછ્યું ‘ સાહેબ, પેની ન્હાની ડો.રી ધ્યાગ ? ’

મીનીનો ખોટો હોમ-લન-ડાની નાખવો જોઈએ એમ ધારી મેં એને બોલાવી

મીની મને મારી ખુશીને-નળગી ઉભી રતી અને એની નિંદા આખો નિંદસારી, ઠાઠક લખતી ‘ હું આગવેથી ડાણુની અને એના કાચળા તરફ જોઈ રહી ફરીનાએ થોડો-મુઠા મેવો એ ॥ તરફ વોઈ પણ એ બીન-ન લનચાર્ડ નહિ એ વધારે સરામમાં પડી અને મને વધારે જોમથી વળગી પડી

આ એમની પ્રથમ મુલાકાત નીચડી

કેટલા- દિનમ ગયા એ- વખતે મહારામા જુહાર જતો હતો એટલામાં એ- અણુ-ધાર્યો દેખાન મેં જોયો મહારા ધનના દ્વાર પામે એડ બાડા ઉપર મીની થોડી હતી એના પગ પામે-નીચે-એ જ ડાણુની બેગ હતો અને એ રને હસતા હસતા ગાતો ગતા હતા ‘ એના આખા જીવનમાં એનું માન નહિ, અર્થનિનાનું પણ મીંડ લાગણુ આપ્તી સાતિથી અને આપના વેરથી સાબળનાર એના પિતાજી નિના એને બીજી કોઈ મળ્યું ન હતું એના નાનકડા હાથ બલમ, દાઢ અને ડાણુથી લહેના હતા આ મને ગમ્યું નહિ ‘ ત્હમે આ મેવો એને કેમ આપ્યો ? ’ એમ મેં કપકાખરે અવાજે ફરીયાને પૂછ્યું અને ખીસામાંથી અડધો રૂપીયો ગંઢી એને આપ્યો કાંઈ પણ આ રાકાની ન્યાં નિના એણે લઈને ખીસામાં મૂક્યો

એકાદ નાનક પત્રી હું પાડો આપ્યો ત્યારે મને ખમર પડી કે એ અડધા રૂપીયાએ તો અત્યંતો મચારી મૂંઝુ હતું ડાણુનીએ એ મીનીને આપ્યો હતો એની માએ એ જોયો અને રોષથી એના હાથમાંથી મુચ્ચી તઈ પૂછ્યું ‘ ત્હને આ પાણુ આપ્યો ? ’

‘ એ તો પેના કણુનીએ ! મીનીએ આનંદથી, હસતે હસતે જણુ એનું નિરોધ મન આ કોવનું રાપુ સમજી તકેનું નહિ

એ યે આ તો મતજ્વ જ બની ગઈ “ કોણુનીએ આપ્યો ? પણ ત્હને નીધો કેમ ? ”

આ જ ક્ષણે હું ઘરમાં આ યે અને આ કફોડી સ્થિતિમાંથી મહારી મીનીને મેં બચાવી લીધી તપાસ કરતા મને જણાયું કે આ એમની બીજી કે ત્રીજી મુલાકાત હતી બલમ અને દ્રક્ષીની જુદીપૂર્વક લાગ આપીને એ બાળખતો ખોટો જ કણુનીએ દૂર મ્યો હતો અને એમની વચ્ચે ગાઢ મૈત્રિ બધાઈ હતી

એ એડ બીજની વિચિત્ર મસ્મરીઓ કરતા અને આનંદ પ મત્તા એની ત્હામે બેસી, એક ન્હાનકડી રાણી હોય તોમ દનવમાંથી-ઝારનથી-મીની એના વિગાળ, મગજન બાધા તમ્ક જોઈ રહેતી એના મુખ ઉપર સ્મિતની લહેરીઓ ઝસરી રહેતી અને એનો એ પ્રશ્ન ફરીથી પૂછતી “ એ કણુની ! ત્હમારા કાચળામાં શું છે ? ”

અને એ એના પહાડી લોકોમાં જીણા નર નાકમાંથી જન્મ આવતો “અંત દાથી છે.” આમાં બહુ દમન કાળ મ્હો તો દેખાતું નહિ, પરંતુ એ પ્રાચીની એમને બહુ આનંદ થતો અને બનું ખુબ દસતા પ્રમુખને કેમ પણ આ નામને એના કુદ મિત્ર લોકે પાતો કરતો બેઈ મ્હને કાંઈક અજમ મોહની લાગતી.

કાશુલી પણ કાંઈ ઉતરે એવો ન હતો મીનીના પ્રનો થઈ રહ્યો એને એ ધીમેથી પૂછે. ‘વાર-એ તો મી. પણ મ્હેન ત્હમે માસરે ક્યારે જશે?’

મગામાં બગબગ બધી બાગીચો ન્હાનપણથી જ ‘માસરે’ એવો ના તે સ્થળે છે પણ અમ્હે કાંઈક “સુધરેલા વિચારના” હતા એટલે અમ્હારી મીની “માસરે” હતું જ નહિ એવો કાશુલીના પ્રમુખે એ કાર્ડ શુચિમાં પણ મનની આ બધું મુખપણ દેખાયા નિના દુરત સ્થાને પ્રમુખ પૂછી ‘પણ ત્હમે માસરે ક્યારે જશે.’

હવે કાશુલીને શુચિનાનો પ્રસંગ આવતો એમના લોકોમાં ‘સામ’ એ દિવસથી શરૂ છે એ શરૂ કેદખાનાને માટે—*Euphemism*—તે વપતાર કે કાળ કે ત્યા વિના ખર્ચે ‘જમાઈ’ની સાગી સખાગ સખામાં આવે છે કાશુલી મ્હારી મીનીના નિર્ણય, સર્વ પ્રતો આમાં અથ કરતો અને એ ૧૬ કમિન મીપાઈ તરફ ત્યામાં મહી ઉમાથી કહેતો “મ્હારો” સસરો” મ્હારી પામે તો આવે-એ જરોગ એ ગમ્યા.” આ સામગી, એના ગરીમ મિત્રા “સસરા”ની અવસ્થા પી મીની ખડખડની પડતી અને એનો વૃં મિત્ર એમાં લેખતો.

શરૂ કાન આવતો હતો આ જ રૂપમાં જુના વખતના જાઓ વિનવર કરના નીકળના પૂં કનકતાના એક ખુલામાં મ્હેનો હતો પણ મ્હાડ મન આખા જગતની મુખાદરીએ નીળી પડતુ ખીજ દેશનું નામ સાબળતા જ મ્હારે હવે ઉગતુ સ્તામાં મી પ દેશને પસાર થતો જતા જ એના દેશના પવતો, ને અને ખીજો-કાર્ડ નીતીરે આવેની એની મહુની, અને જૂના એવરોમાં એનું મત નિવિન જવન-આ જવા સર્વથી વિચાર કરતો. આ કાશુલી ફેરીયાને લેઈ, શુક સિખરોના આધ્યાત્મતાના ભવ પરતો એ પરતોમાં આવેની સાઠી વાખીનું નાળો, માનથી લાંબો વીરે પગને આવતા ઉરોની દારો જુની નમના હથીઆરો માથે દહિણુ તરફ મુસાકરી કરના મ્હોની પાપડીના કાશુલી વ્યાપારી-એના ટોળા મ્હારી માનસિક દષ્ટિ આગળ ખડ થતા અને કે પનાતી રાખો ઉપર સ્વપ્ન-સદિમાં હું ઉડતો.

મનમને મ્હારી મીનીની ના ન પોત્યા હવની છે ‘વાર’ આમ વિચારમાં લોકે લારે મ્હારી પાસે આવતી અને ‘આ કાશુલીથી સખાગને હો.’ એમ મ્હેની સ્તામાં કાંઈ મ્હેરો અવાજ થાય અથવા લોકોનું ટેમુ મળેતુ જુએ તો—“વાર તો નહિ પડી દોષ કે વાધ આ થો દશે” લઈએ-નુગનું તોફાન હવે કે કાંઈ ધીનીસ સેન દાડ પીને મમખાન મચાવતો હશે? એમ કહ કર્મ સકાએ કરતી આટલા બધા વર્તો અનુભવ પડી પળુ.

સુચિનાતી કહેવત સમઢ ૩૨-૦-૦ એન એમ, ત્રિપાડી એન કે પતી, મુખાઈ

એજુ મ્હીકણપણુ હજી મધુ નથી એટલે આ કાણુની તન્દ્રથી ગેને જ, ભય ગહેતો રાત નિરાતે ઉતતી પણ નહિ અને એની દિનમાન ઉત્તર ગરોળ નજી ગમના મ્હને રોજ કહેતી “ત્હમે મ્હાર માન્યતા નથી પણ આના લોકો છોડવાને ધાળીવાર ઉપાડી જાય છે કાણુના ગુલામગીરી છે ને ? આરા પ્રય - માણુમને આટલી ન્હાની છોકરીને ઉપાડી જતા કેટલી વાર ?” એમ દલીલા છતી

આ મ્હને મદુ અભિન લાગતુ નહિ પણ મ્હાગ ઉત્તરથી એને સતોત થતો નહિ અને એનો વલ્લભ એવો ? એવો જ જ્યો ગર્ધ સગવ ધાણુ રિના કાણુનીને આવતો અટકારવો અમ્હો હીલ ન લાગ્યુ પરિણામે એમનો પરિચય નિ પ્રતિલિન ગાતર થતો ગયો

દર વર્ષે, પૌર મામમા, એ-વાગ મ્હમાન-માણુની પોતાને દેશ જઈ આવતો એટલે આ માસમા, ઘેર રેર ફૂગી, ન્હાની ન્હાની ઉતરાણીઓ કરી પોતાડુ હલેલું નેથુ કરનામા એનો બહુ વખત જતો પણ આ વર્ષે તો ગમે તેમ જરીને પણ મીનીને મગના આવડાનો એને અન-દાશ મળતો મ્હરાગમા ન અનાથ તો રહાજે-પણુ આવા રિના રહેનો નહિ

આ ભવ્ય નીવા જગવાગા, વલ્લી જેના કાણુનીને એ-નો જોષને હુ પણ ગાઈ વાગ વહેમાતો પણ અનામા તો “એ કાણુની કાણુની !” એમ છુમો કાળી મીની મ્હાર આવતી થયે એ જાને જણ પાગ દમના ગમતા, મસ્કરીઓ કમતા, વાતોમા પડતા તે જોષ-મ્હને પણ પાકો રિશ્વાસ આવતો મ્હાગે વહેમ ઉડી જતો

એ કાણુ ન જનાતો હતો તેના ચેકા રિમ રહેના, મ્હાગ અમ્પાસગૃહમા એકો જેરો હુ લખતો હતો વ્હી પુકકી પત્તી હતી ગાગીમાથી પ્રસાતના જાન સૂર્યના દુગા ગિરજો આરી જ્ઞાતા પગ ઉપર પડતાં દર્તા અને આ હજનક વાગનાં દર્તા આરેક વાગ્યા હતા અને ગતામા લોખની આવન શરૂ થઈ હતી એમિયો રત્તામા મ્હે મ્હેટો અનાજ સામગ્ર્યો બ્હાર જઈ જોયુ તો મ્હમાનને મે પેલીસના સીપાઈઓએ પડયો હતો-એના હાથમા જરી હતી, મ્હમાનના જગ્યા ઉપર લોલીના કાધા હતા એમની પાછળ યોકનુ ટોણુ મજ્જુ હતું મે નથુ જાણ્યો પૂજા મ્હો નવી રિગતો મળી મ્હમાને કોષમને એક રામપૂરી શાન ઉધાર આપી હતી આ ? એની નિમતની ઉતરાણી કમતા એ ગયો ત્યાં “મ્હ તો જાન લીધી જ નથી !” એમ એ જુગ મો મો રકમકમા ઉસ્કેગઈ જઈ મ્હમાને એકો ધાવન ગ્યો હતો હજી પણ એનો ગુમે ઉતર્યો ન હતો અને મ્હેટથી છુમો પાડી પોતાની નિરોપતા સામીત કરવાનો પ્રયત્ન કરતો હતો એટનામા મ્હારા ઘરની બારીએ મીની આરી અને “એ કાણુની !” એમ છુમો પાડવા માડી એને જોતા જ મ્હમાનનો આવેશ સાત પડી ગયો અને એના મુખ ઉપર ગિમત કરી વલ્લુ જાણે એને ખબે પાચ્યો હતો નહિ એટલે રોજની પોંડે અમરના હાથી નિરે ચર્ચા થઈ શકે એમ ન હોતું એ-ને મીનીએ ઘુરત રોજનો એનો ખીજે પ્રગ પૂછ્યો “ત્હમે સામરે જાઓ છો ?”

રહમાન હમ્મે “હા બેન હુ સામ્ જલિ હુ” પણ આ ઉત્તરથી મીનીને કાઈ ખાસ હમ્મુ આ યુ હિ એટલે પોતાના બેડીવાળા હાથ ઉઘાડી કહ્યું “મદાગ ‘મમગ’ને બેડીનર સ્વા સખા ત પણ રા દેર આ મદારા હાથ છુગ નથી”

પાતળી હુમ્મે કયાનો શુન્દો પૂરના થયો અને રહમાનને પેટનાં રૂંદના પોતાની સમ થઈ

વર્ષો પસા થયા અને કાણુલી જૂનાઈ પણ ગયો અમદારા નિઃશ્ચયનમા અમદાર રોજનુ શુન નિયમિત રીતે ચાલુ જતુ હતુ, અને એક વખત પરતોમા ચાલતુ હવન ચાળનાર હમાન અત્યારે રહમાનની ચાલ જોતો વચ્ચે એ ૥ દિવસે ચાળતો હશે તે વિચાર પણ અમદારે કરાવિત જ આવતો મદારી મીની પણ એના જુના મિત્રો જૂની ગઈ એના શવનમા નવા અમરો મધાયા એ મેટી થઈ એટલે ત્રાસારિક રીતે એના ધબાખરો સમય એની સમસ્યા સખીઓ સામે જનો હવે એ પેટનાની મારદ એના પિતાશી પાસે અલીને વિનિઃ પ્રાર્થના ચાલે થોડા પ્રતો પૂતી નહિ એની સાથે રાત રવાનો પ્રસંગ પણ મદાર તો હવે પાર્શ્વ જ વખત આવતો

પેટનાં વર્ષો ગયા પાતળી શરદ નજીવ આરી અને અમદારી મીનીનુ બાહુ ‘દુર્ગાપૂજા’-ઉત્સવોના દિવસે નજી થયા પિતાનુ ધર સ અને માટે છોડી મદારી મીની-પેટનાં ધરનો દીવો-પનિયુંદે વિનિઃ થયે એ વિચારે ૬ દિન પીર થયો

સુર પ્રમાત હતુ પેટનાં જાપદ પડી ગયુ હતુ અને હાલ જલ્દે મનાન રી ગુદ થઈ હોય એમ લાગતુ હતુ મદારાની જ અમદારા ધર અગાળ નગારા અને શગણાધરો વાગતી હતી મદારા ન ધમગતુ હતુ જોરનીનો સં આલગી પાસે આવતા વિચેજાનુ ધુધ અપારે તીન મનુ હતુ આજે મદારા મીની મદારી મંડી ખીજની થયાની હતી

મદારાના પચ ચાગાવી ધરમા ધમાન અમી રી હતી લમનમ બધાર્ ગયો હતો અને કથળે થયો જુબરો લટ રી દીધા હતા મગા હાનાઓતી અમરજ પુ જ થતી હતી અને ધામ્મુમનો નિઃ પાર ન હતો પેટનાં દિવસ તથાતનો મદારા અમરસગલમા એકો હતો એટલામા પેટનાં આ યુ અને વિનયથી સનામ રી હુ પેટ રહ્યું મદારે હુ એથુ એથુ એ તો રહમાન-જુની હતો એને ખમે કથળો ન હતો એના વાળ હુમ હતો એની પેટનાની રમ્મિ હરે અધી પેટની ન હતી મદારે એ જોગખ્યો અને એ જોકખ્યું રહેયો

“રહમાન! હમે કારે આ મુર” મદારે પૂછ્યું

“અધ કારે ગરે જુ, પોતાનામાથી ક્યુટયો” એલો દિનુ જોઈ કહ્યું

આ શરદે મદારા કાનરે કંડ વાગ્યા પાર્શ્વ પણ શુન્દેમાર જોડે મદારા અખા શવનમા નાન રી ન દેલી—આ લાન થમ મદારે હ વ સકાય પાચ્યુ અને આરા શુભ દિવસે એ અમરમાત આની ચામે ન હોત તો કીક થાત એમ મદારે, કાણુના થયુ

લીનાની શવનમા ર' ૦-૧૨-૦૦ એન એમ ત્રિપાની એ-કપની, મુ માર્ક

‘હા—હુઓને રમતા લગ્નપિધિ આવે છે અને હુ બહુ ડામમા છું આ તરફ આવો તો કોઈ નાગ આવે—નવરાત્રે’ ડેના રાત્ર ઉપર મહેજ ભાન મૂળી મ્હુ-હુ

રહમાન મ્હમ્મદે જવાબે પાછો કર્યો પણ દ્વાર આગળ પોતાના સ્વેજ ખમચ્યા અને હુ ‘સાહેબ પત્ની કાઠરાને હુ જગ મળુ’ મીની હવે મ્હોની થઈ તો એ ખ્યાન પણ એને નહિ આ ના દાન એ તો હજી એમ જ ધારતો હતો કે પોતાને જોઈ મીની ‘એક કાશુરી! કાશુરી! એમ જુઓ પાતી મ્હાર આવશે અને પૂર્વની પહે એની સાથે બેસી, હસતી રમતી માઢી પેની સાતો કરશે આ આશાયે, ગત વિસોના રમ જુમા કોઈક કાશુરીભાઈ ખામે થોડી બલમ અને દ્રાપ એ માગી લા મો હતો અને એનું સમાળથી પડી બાધી, મીનીને આપના આજુ હત

‘મીની તો ધરમા કામમા હતો—વિધિમા રામચતી હજે આજે તો એ નહિ મળી રહે’—મ્હુ હુ

એ મોટું ઉત્તરે ગયું મ્હારી ત ક દયાભરે મૂખે કાશુભર જોઈ રહ્યો અને પ-ને ‘શોભા! જાઉ છું હી ગયો

કામાનામાથી હુ, પોતાની નિગધાર મિથિતો સ્વેજ પણ વિચાર કર્યા વિના મ્હારી મીની માટે એ દ્રાહ અંતે કાશુ માગી લા-યો હતો એ વિચાર આવતા મ્હો એની દયા આવી એનો અમ તિરંગ ર દરનામા મ્હુ જુ-કરી-એમ મો ભાન થયું એને પાછો ખોનારવાનો કે હુ વિચાર તો હતો એનામા તો એ પેને જ અદર આ મો મ્હારી હેક પાસે આવી પડીકુ રેખન ઉપર મૂળી હતું ‘જોશ-આ મ-એને માટે આપ્યું હતું જરા એને આપી દેનો?’ એની આખો મ્હો આસુ બીની લાગી

પડી-મ્હુ મીની પુ અને કાર્ડ પેસા આપના હુ ઉકરો પડ્યું એણે મ્હારો હાથ નાખ્યો ‘જોશ! તમારી નેમમાની છે, મ્હારે પેમા નથી જોઈતા-ફક્ત મને જોડ વખત માદ હજો રહમાન મ્હાની કો-રી કે-મારે પણ મારા ધરમા એના જેવી જ મ્હાની બાગકી છે એનું અમરણ હુ ૩ છું અને મીની મ્હોને માટે હુ આ લાલુ છું-તમાની આશાયે નહિ હો!’ એનો અનાજ મ્હેજ રાખભર્યો હતો

આજુ પોની એણે એના નીના મ્હોળા કામાના ખીસામા હાથ નાખી એક ચોળાઈ ગયેનો, મેનો નમળનો કટોકે બ્હાત ગદરો બુ સમાળપૂર્વક એને ઉકે પો અને ટેમન ઉપર મૂળી એને સરખો દ્યો એના ઉપર પ્રાઇ માગના હાથના વાગ ચુમ અદરો દતા ન હતો મોની છનિ કે ન હતું ‘જો સુર ચિન-ફક્ત સારીના જવાનાબો, મ્હાનો એ-પન! નકતામા રસ્તે રસ્તે ફરી પોતાનો માન વેચતો લારે પેપુ એની બાગકીનો આ પન એના હૃદયની પામે હા એ રાખતો

મ્હારી આખોમા આસુ આ વા એ વિચારો એક ગરીબ કાશુરી ફેરીઓ છે એ સલ હુ જુરી ગયો એ પણ એક પિતા હતો-એને પણ મુખ્યે લાગણીઓ આપી હતી

દુ પર્વતોમા નેતી એની ' પાર્વતી ' નો પત્નિ ને, મને મ્હારી મીની મામરી
 ગુન ન બની, છુમ પાડી મીનીને મ્હો મોતારી આવમ આભો બન્યા-કર્ક કષ
 વાધા કાઢ્યા પા. મ્હો નેતી કરી નદિ મીનીએ લગ્નવિસમી નાન રેતમી સારી પેતી દત્તી
 કપાળે બની લેપ કોઈ હતો અને કુવા. કન્યાને યો ન મર્ અશ્વપુષો ધાગણ મ્હો દત્તા
 એ બહાર આની મ્હો મ મિતત કરતી લગ્નવધી નીતુ નેત મ્હારી પામે ઉતી કી

એને નેત કાલુલી મન્ય મને મત વોનો પચિય હવે અરામ છે એમ રહમત્યો
 અને એતે હસીને પૂછ્યું ' બરેન ! ત્હમે સાસરે જાઓ છો ? "

પપુ મીની હો " આસગ' નો અર્થ રહમત્યી હતી એટલે ન્હાનપણમા ને ઉત્તર આપતી
 તે હવે અપાર અમ નહોતું કાલુલીનો પરિચિત પ્રમ સાભળી, એના મુ મુખ ઉપર લાની
 ચી આની અને લગ્નવધી દસતી દમતી, નીતુ નેત રી

, એમના પ્રથમ મેગાપનો દિવસ મને સાભર્યો અને મ્હારું હા મિત થયું મીની
 પાડી બ નેત એટલે ન્હામાને એક ઉઠો નિ શ્વાસ મ્હો અને નીલે જમીન ઉપ એમી
 ગથેલ પોતાની બાળખી પણ હવે મ્હોની થઈ હજે અને એની સાથેનો સમય પાડો ફરીથી
 બાપવો ' પપ્પો એ વિચાર એને આશિને રહ્યો આ આ વોના લાના અતરમા એવું શું
 થયું હજે એ વિચાર એ ગમગીન મની ગયો.

કોઈ સુપ્રકાસ સર્વન નાર રથો હતો શરણા ઈએ અને વાજ વાગના માયા અને
 થ મા લોચિની આનન્ન વધી પણ આ મધા ઉત્સવ અને ઉત્માહ વચ્ચે એના રહમાને તો
 રમ્ય અશ્વનિગ્તાનના ઉજ્જડ પર્વતો ને દેખાતા હતા

એની દત્તા નેત મ્હને બા દખ થયું મ્હો વોડી નેતો વ્હાડી એના હાથમા મખી
 " ભાઈ દમમન ! જાઓ ત્હમારે દેશ પાગ ફરો-ત્હમાગી " પાર્વતી' ને મળો એ પાલ્યુ હવે
 લમને બાન થયું હજે એને મુખી વગી, મ્હારી મીનીને સભારત્તે-અને એને આશિનાદ
 દેતે- નમો !

આપુ સત્યાર્થ પા પડી મ્હારે કેટલાક ખર્ચો આજ કરવા પથા " વિજ્ઞાનીની
 રોચની બો ' મીનીગરી મેં ની દેતી જો નયુ ન કરી સર્વી સીવમ નિ ના થયેલ કલ
 કષ મિતઓ કરી અને મેતે મોતાનો અસનોપ જાહેર કો પપુ " હો દેશમા, એક
 પિતા મોતાની એની એક બાળગેતે અપ વા પડી મળી મુખી થઈ-એડ મરીમ કુદામા
 આન મેદાને " આ વિચારે મ્હારી મીનીનો લગ્નવધી વધારે સારી રીતે ઉજાવો છે એમ
 મ્હોમ મને નામ્યું *

* ડા સર સ્ત્રી દ્વારા લોચની મેં ક્યાનો અનુચાદ.

ઉષા-સ્વરાજ્ય પ્રતિજ્ઞા.

(પ્રથમ ખંડ)

લેખક—ગ શેઠ પુરુષોત્તમ નિશ્ચામ માવજી.

(સચિત્ર ચાતુ નૈનિદાનિક વાર્તા.)

પ્રસ્થ ૩ છંદ

નવકર્ત્તા દોષ (ચાતુ)

"Already the curse is upon her
And strangers her valleys profane
They come to divide—to dishonour
And tyrants they long will remain

—Irish Song

“બાળાઓરોથી ભગવદ્-ગંગેય બળવાથી મરેના અરે, આ બળવાઓરોના મુખ્ય મથાન
‘રોડીઝખોગ, હા’” એ કોણએ ઉચ્ચાર્યું હતું તે પુછુ

‘રોડીઝખોગ, હા’” આ ઉત્તર આપ્યો. — મદારા વ્હાના શરૂ કરી સરંગે, તમે સરે જાણો
તે કે આ બાપદાથી રોડીઝખોગ-મદારાઓરોથી ભગવદ્-ગંગેય બળવાની-ભગવદ્ બાપી ઉભરાય
છે આપણી આખમા ખટકતો એ જાતીનું કોણ છે પણ પણ સા શિરાણ અને એ શિપાઈ-
ઓ જાગરો મને છે એની સામિતી-પૂની સામિતી આપણે જોઈએ. રોડીઝખોગ—પુરાણ
નાવો કે તે તો પેસા પૂગ પાડે છે. સા આપણા મદારાગળ્યની સામે ભગવદ્ બાપ દાવાઓ
આપ છે—તેની સામિતી લાવો અને ઉજ્જી એની ખમર મળી છે. સા શિરાણ ગયો છે ને
મોટું લરજ જમા કરે છે—માણુરો એમ કરે છે સાનો દેવમુખ, દેશપાડે, કાળી રંગે
લોકોએ તેને મન આપના માટે વચનો આપ્યા છે એની ખાતરી ઉઠી આની છે ખરી.”

“હજુર, હું મ કમલાવે, મદારા બહાર સંનિષ્ઠા આ સવ ગામ તમા દિવસમા પુર
કરો.” ઉત્તરમાં એમ કહ્યું.

“આપણી સામે હવે એ વધુ તોફાન કરે તે પહેલાં નો બળમારમા આ સમસ્ત રોડીઝ
ખોગને બળાને આપણે ભગિનિના કંઈ નાખીયું—તેને જમીનદોસ્ત કીયું ખાનસારે, એ
તમને જાણે જ આ મૃત્યુ કરી છે એક વખત આ રોડીઝખોગના નામે નિશાન પણ આ
ભગવદ્ ઉપર ન રહેના છો અને પછી તમે જીવો. આજે તમા સવ આજી કરતા પહેલાં પણ
અદાક હોઈ જાવ ભગવદ્ છે.” માને પોતાનો અભિપ્રાય દર્શાવે.

“આખા માનવમા ઓથી વધારે બનનાઓરો વસતા હોય તો તે રોડીઝખોગમા, એ તેના
મુખ્ય ગામ ખનદેવનસરમા તો બળવાખોર વગરનું એક પણ ઘર જડુ મુરકેન છે ત્યાંની
વસનીના ખૂલે ખૂલ્યામા અને દરેક દરેક ઘરમા ગળ્ય સામે બળવો—રાજપદોદ જ જણાય છે.

શુભામિત્રીનો અન્ક ૩ ૨-૦-૦ એન એમ નિપાકી એન્ડ કંપની, મુબાઈ

મહારા અગિયાર છે કે સમસ્ત શેરી મોરનો નાત થવો જોઈએ—વેનમગુ નામાનિવાન પણ રહેવા દેવું જોઈએ નહીં માત્ર હવે આપણે ત્યાં જઈએ, અને પૂર, નવલકથા ઉપર વળેતો નાશ કરો નેમ તેનો ખુલ્લો—અ ખા ગામમા—આખા પ્રેમા આપણા સૈનિકોને આ મૂકી દેવા જોઈએ ને તેનો નાશ જ કરવો જોઈએ ખસ, એટલા વખત જ તે દેશમાં હસ્તીમા રહ” બાલો વધુ પુગવડી કરી બળતા વગાડિમા ઘી દાખ્યું!

બીજાઓએ હાકા મા માયા ધુણાયા

“ખસ,” ખાન કોપથી ચોક્કસ ઉઠ્યા—“સાહે આનમના ૬ માનપર વિચાર ચનાનના કે મત આવવા તમને સત્તા કોણે આપી? સાદનુ ફરમાન મેં તમને જણાવ્યું હવે તમારું—આપણે સર્વેએ—આ કંગાકંગીને વખતે આપણા વાહના પવિત્ર ફરમાનને ખરા મનથી—પૂ ઉમે થી તાણે થઈ આપણી ખરી ફક્ત બળનની મિનજગમદાગ ને ઉદ્ધત રૂપે કરી વિગતપૂરી નહેન સદાતનો અનુકરણમાં શુ તમારે વધુ મુચ્ચરણમાં નાખવો કે નહીં? તેમના હકમાં પૂર વિચાર કરીને ત્યાં જાવળી જ અને કદાપચથી બરેવા નામે છે બાલકાદે—આનિ બાળો પ્રદેશ—ગામેને શિખા ન ક ની એમ કાષ્ટ ફરમાનના નથી—પણ તેઓ તો આ સર્વનું મૂળ શિવજી—ભોર-શિનાગ તેને જ માગે છે આપણે સર્વે હજીમા—વિત્તમા છાની કોઈ નામે કરી રાખીએ કે એ ખાખર બગનાખોગ ગામ હતું તેથી તેને શિક્ષા ક નામા આરી—એવું તેઓ ફરમાવે છે” તે થોડો તેની મનરૂપ આખો આસપાસના સનામદો તરફ ફેરવેલ અને પૂન ચના યુ—“પુરાસ, હા પુગવા મેળનવા એ કાલ કામ નથી આપણે એ શહેરમા એના સુખીને ત્યાં કોઈ મિત્રો છપી રીતે રાખવો, જે તમને રજે જની બાતમી પૂરી પાડે ખસ—આપણે એ જ જોઈએ છે યસા આપી રાખેના બધાએ આજ બુ ગળીગ અને વિશ્વાસના કામ માટે તદ્દન નનામા કે શિરાજી ત્યાં હતો ફરી આનરો, એ બોધમ દાદ તરત તો તેણે આજુગો વિખરી નાખ્યું છે, પણ તે માત્ર બદારનો દંખાર જ—તરત આખના ધનકાગમા તે અસખ્ય માખમેનો ફરી જમાવ કરી સખતે તે પણ આ શેરી ખોગમા વેનન ખોરામા—તેના સુખ્ય ગામ વેનસગમા—એના થણા મિત્રો, મુખાણનાત—દેશનાગ—એને માટે પોતાનો જીવ પાથરે એના ચરનીગ અને નિમકદનાય છે ત્યાં એ કુકંગ છે સર્વે સામગ્રી પણ તૈયાર છે, ત્યાંની પ્રગતી રજેગમા મળવો પ્રસરી રહ્યો છે—આ પ્રદેશનો—આ વેનસરો તે મુલ્કી ગીતે આપણી સામે મહાર પડે તે પહેલા આપણે જરૂર નાશ કરવો જોઈએ”

“શિરાજી ૫૩૧૫ એ રહેને તો અચક્ય લાગે છે” આરીને પોતાનો મત સ્પષ્ટપણે દર્શાવ્યો “પેતો ચવતાન સાધુ નગદાગો, તેની જાવા પ્રમાણે તેના પામે ને પાસે રહી, તેનું અચક્ય કરે છે તે અગળ પણ એ જ બળવાખોર પ્રદેશમાં આ મો છે, પણ હજી તે કોણ છે તે સમગ્રનું જ નથી”

“ના ખુ! હવે અને મુજ પગી” ખાન એ રી છાવો—“મહાગ વીરો મેં ધાયુ હતું ને કરતા આ કામ વધારે સહેલું છે આ બધી વાતો રથી બળવો—દેશો એ વાત સિદ્ધ થય

છે આપણા સન્નો મન ખનદવેવસરો નાશ કરનાનો, આખા રોગીખોગ, વેનસખોગન નાશ કરવાનો છે માગી રો, તે કાર્ય પાઠ પાડવા માટે આપણે સમગ્ર પુરાના મેળવના પડશે ત્યાહ પુગવા માગે છે તે મેળવવા સહેલો અને મરણ ઉપાય મને એક સુકથો છે—એક તે આ પુરાન ઉત્સાહી સરફેણને વેવસરમા પડેન આપણી દુઝડીનો, અને અહીંથી ત્વ મોઢનનાના સેન્યનો મેનાધિારી ખનાવવો, કેમ કે તે મોરે અને બાદ્ય અનેની ઓનાને વફાદાર વીર છે તેમ બાદ્ય સાહેબને પણ લાના દેખમુખ સાથે લુપ્ત રેર છે”

વધવ આશ્ચર્યથી પણ આનંદથી સરફેણએ નમન કર્યું રોગીખોગના સેન્યન સેનાનિ પાણી અહાહા કેટનો આનંદ! પોતાના મોશાળનુ વેગ લેવાનુ કાર્ય પોતાને જ મોપાય પૂઝી આનંદનુ તો પુઠનુ જ શુ ગ્યુ? સરફેણએ આનંદસરોવરમા પોતાને સ્નાન કરતો જોયો।

આ સખામાના કેટનાક મુસનમાન અને કેટનાક મગવ સગ રો, તેને એકએક આવી મહાન સત્તા મળવાથી તેના તરફ અદેખાઈથી અને આશ્ચર્યથી જોવા લાગ્યા.

થોડીવાર અટકી પુન ખાને બોલવાનુ શરૂ કર્યું—“અને બીજી મોઢનણુ જે મારા અનમા છે, તે, મારા મિત્ર, અને સન માનના બનિ દેશમુખ, બાતલાના ખગ વફાદાર સગદાર રૂબણાજી નાનકે બાદ્યસાહેબ અને તેમના વફાદાર નુદર આણુક્ષ્ય પુત્રી સકનારમાળની અનુમત્તિ—મદદ નગ પાર પાન નહી, તે હુ સમજતુ છુ” આશ્ચર્યથી સર્વે ખાન અને બા ન સામે જોવા લાગ્યા ખાને તેમના તરફ જોતા ચલા પુ—“આપણી હાનની કિંગ-ઉમેદ-રેશિવાજીને સપાવવા-વેનસરનો દેનસ કરવાની છે એ આપણી પગમ—જેઠા-ઉમેદ પાર પાડનાના ઉપાય માટે એક હથીવારની જગ છે મારી ખાત્રિ છે કે સિનાજી ના હાથપગ હાનના નિના પ્રિનારતે મોકો નથી તે તે અત્યારે રોગીખોગના પહાડી પ્રદેશમા જ લામે છે નહી—જ્યાં વેનસર આથે દોય—ત્યા પોતાનુ કામ ચલાવતો હશે। શુ બાદ્યમાટના મહાપતિ મધથી જોજો બેગો કરેયો દ્ર વસથય, ગમનર સેન્યની અને હથિઆરની લગીરથ સામગ્રી પોતાના રી-હાથમા મેળુદ દોરા જતાએ બગનાનો ઉપયોગ કરી લેવા તે શુકે? નહીજ! ત્યાંજે એકેક માણુમ મળનાખોર છે દેગો, દરેકે આ પ્રપચ-કૂટથી નિડરતાથી રાજ્ય ચલાવે છે આપણા જમસુમે હાનની ખમર આથે છે, પણ પડખા ખમર મેળવી શમ્યા નથી ત્યાના લોકો વણા હુનીયાગ અને ખમરનાર છે તેઓ ઘણી છુપી રીતે, ઘણી નુઆઈથી અને કુનેહથી ફાન રમે છે આ બાખોર ગામ નમ્મે, આપણે એક ડગો વફા ર, નેક અને બાદ્યસાહેબ તરફ ખરી નાગણી ધરાવનાર માણુસ રાખવાની વણી અગત્ય છે, આ કિતુનેઓના ઘરમાંથી સવ ગાતમીઓ આપણે મેળવી શકીએ તો થોડા વખતમાં બાદ્યસાહેબ આપણે ખાત્રિ કરી આપી શકીયુ અને આ દગાખોર કિતુરી પ્રદેશના દગાના અને અનેક લખજ કાસાદવાના પુરાવાઓ મિત્રપૂર રનાના ડી રાખીયુ માગ માનના સનાહ-રો, તમારામાના કેટલાકે મિયાગતા પણ હરો કે મે અત્યારે તમારી સમક્ષ ગ્યુ કરેલી આ મહાન યોજાને મદદાર મિત્ર આપણી શહેનગહાતના ના ૧૦ મેમ્ત બાદ્યસાહેબની પુત્રીના લગ્ન સાથે શુ સમ્બંધ છે? બાદ્યસાહેબ સાથે બધીવાત કરી મે મોરણુ કરી કેકે વેદ-

સરમા એ પ્રખ્યાત અને જુનાં મુખસિદ્ધ વરાણામાં-કુટુંબમાં તેના લગ્ન કર્યા તે ખરી વક્ષા છે તે અમને આપણી બા રાહન સામે થતા હૈકે હૈકે અવાજમાંની ખાડા આપની રહેશે અને મિનારને રસાનસરો અને તેને આપણા હાથમાં લાગ્યા તે એક જગત મત મુખ્ય દર્શીના રૂપ થશે તે સાધુને લનચારી પદ્ધતિ અને મિત્રપૂજના વીરસંપ્રદાન હાથમાં મળે-ક વેનસર-રોહીભોગ માપનારી ઠાકુરૂદ થશે અને સારે સાથે જાદનનું પુણ્ય રૂંદ પણ વળશે.”

એવું જોતી ખાને હાથ અશ્વત્થા આ ખાન ને ધારે તે કરે એના નિવસી માયુષ્ય જોતો, તેમાં શા નેહુ નહાતુ અને તેની યાજનાઓ વિરદ કાષ્ઠપણ મત ત્યારે દિરા તેની સામે થાય તો તેના પીઝા લેવા તેને જરૂરથી ઉમેડી નાખવા પાડી પાણી કે નદી એવા એ અલ્પી હારેનો અને નર હોતો એટલે પ્રાંતે પણ તેની નવ્યે મોતવાનું વનાજમાં ધર્મ નવી સરદો-૭ તો બા નયનો માલખી આવો જ બની ગયો-ગાજ ૮ થઈ ગયા ૯ પ્રથમ ૧૦ ઉમેડો ઉત્તરો અને આનં તેના મુખપરથી ઉડી ગયા પોત નો આવેશ-મેધ માડ માડ તે નાની રહ્યો ધણો જ વખાણના લાગુ ઉપાય આમીન જોતી ઉત્તરો — એ જ ખરો માન છે”

આવા પ્રસંગોમાં હમેશ બનતું તે પ્રમાણે અત્યારે પણ થયું ખાન મો ફરમારતો, યોજનાઓ ધડનો દશાવતો જાદન તેનું સમનન કરતો, મગતો થને બ નાન હમેન તે અમનમાં મૂકા તેવાર, અને ખીખ હાડ હા કરનાર માન પુત્રગારૂપ હતા સરો-૭થી હવે નહુ નખત સુધા રહનાઈ થપાડુ નથી તે મનમાં આવતો કોથ આવેલ નાવનો મો મો — ‘પણ આ અહાન મો નામાં સન્નારનાઈની સ તાહ નેનાઈ છે કે ?’

‘મહારી પુત્રી, સરદો-૭ ! જાદને મગરૂમીથી ઉત્તર આવ્યો — તે ખરી ના નવી પુત્રી છે મહારી ઇન્જા મહારી આવ્યા ઉત્તર તે હમેત તત્પર ને તે પેત ના શાહ તરફ વક્ષાવાર પોતાના રાનુ પ્રાણ અને મિત્ર પ્રાણ તે પૂરેપૂરી જલ્જનાઈ છે તે શિર-૭ અને તેના મગનીયાઈને ખરા મનથી વિચારનાર છે ખાનસાદે નવી હૈર-ઈન્જા નમાતે જ થયો”

સરદો-૭ મુજો રહ્યો બ લનના આ શરદો તેને નીકડુ બાલની માફ મો રા આ શરદો એ તેના સુખ-દુઃખો તેની ઉમેદો-આશા-ને સંપૂર્ણ રૂપે મારો તેણે નિરાશા અને શુભામાં જમાવેનો નિશ્વાસ નાખ્યો અ રના નાઈ બ ના દુર્લભાર હતી, વણી ના રસનાની હતી તેને ખગ અત રહ્યો તે નો હોતો તેમની વચ્ચે પ્રેમ થયો હતો તો ભવિષ્યમાં પાતાની પત્ની બનાવનાની એ આશા હતી પણ અત્યારે પોતાના મનમાં રમતા વિચારો પોતાને કેવો સંખન ક્રમ પડ્યો છે તે તેના મિનારે જલ્જ ના દેરાતુ કહાપણ હારેતુ તેને રાતુ નહી તેણે રહે ગા મરાતનમાં આગળ પ તો બાગ લીધે નહી પણ જ રાને નીચે યોવેના-પુટેના પ્રશ્નથી તેના ન સમ-યા અને તે આજુ-પ સાલગરા લાગ્યો

પણ ખાનમાં ન અસહ્ય મગમાનનાની પુડાને આ મતુર અકા દના-૨-૩ નીકડે આને નાઈ ચો છે ?’

“બી તે નાજુ રેલી મોરુના દેમખ મન્દો-૭ જેધેનો પુન ખારે ના આવેનો

ખાનના સતિ-યા ર ૦-૦-૦ એમ એમ ત્રિપાડી એ-૮-૫ ની મુ ૧૩

“કા ૧૨ જેવેનો પુત્ર જરે, આખા રાહીખોનનાં સાથી નથો ઘરના મોર, બુઝાર
કડું હાથ તો તે એ જ છે” આમી કહ્યું “પિતા તો હીક છે, તેમ જ મહેરો પુત્ર બાળ-
ના, તે દારૂયા ઉખન, મોહનો, રખડન છે પણ નહાનો પુત્ર આ તેની માતા ગિનાડના
મંજાલીયા છે એ- જતા નવારે વખત મને તેની માનમી મળી કે”

“જા હાલ જો” ખાને ઉતાર આખા “રાહીખોરા, વેળાખોરા દેશમુખ છે તે
વકાત છે, તેની આ પણ સારી છે કડું પણ ઘણું પુગાડા અને આનંદ છે તેની
માનમી મારી રમ છે હજુ સુધી તેમનો વચ્ચે આનંદ નાનના ધાડુ નથી પધ
મહારી યોગનાઓ ખાનમા રામી મે એક એ વખત ને માણસને ખાનગી રીતે સખત ચેત
વારે આપી છે, તેથી તે ખરેખરે ડરી મરે છે તે કાન મળવા આ પે દને, મેં તેને
વાતોમા ને માતોમા આગના પાળના સન વેર જની જના આ તેના એક પુત્ર સાથે થા
સાહેમની ન્યાના લમ કરાનનાની મહારી ધર્યા દનાની તેનામા ના પાનના તાનન નહોતી
ધરી નમ્રતાથી નહાને માગણીનો તેણે રિવકાર કર્યો”

“જા સરતોએ લમનો પ્રન તેની સમદ મૂનામા આવો?” પણજોએ પ્રશ્ન કર્યો

“સરતો?” ખાને તિરકારપૂરક કહ્યું “આપણે આ આપણી દયાથી-આપણી દમણ
સત્તા નીચે જકડાઈ રહેલા જ નિર્માણ મમલી-પ્રખને ફરમારીએ તેમા સરતો અને કાગો
દલાવવા શા? જેને માટે? આપણે ફરમારીએ તેનો તેમણે અમન કરવો જ ને, એ નીગી મુડીએ
એ કબુલ કરવું જોએ એ આપણા યુનામે” જ, આપણી સત્તા હમેશા આધીન છે ખુ
એમનો જા આપણને સોંપ્યો છે એમની ઈચ્છાનો તો આપણે વિચાર પણ કરી નથી
સમજ્યા? મેં દેશમુખો કહ્યું કે આ લમ થરાવેપ્રમ એ મહારી ધર્યા છે મસ એ જ પુરતું હજુ
ખાનની ઈચ્છાએ ખુદાના ફરમાન-સામે થનામા જહાનમનો જ માગ ખુનો થાય”

“ત્યારે હવે તરતમા આ લમ થને?”

“હા તરતમા” ખાને કહ્યું, “બાદ સાહેબ પોતે કાને વેનસર જશે અને ત્યાં અંદ
મને વેળાખો જાહેર કરમ, અને એક જ રાહીયામા તે ત્યાં ધામધુમથી લમ થશે રાહી
ફરમા” છે, મહારી સલાહ છે, બાદ સાહેમની અનુમતિ છે દેશમુખ ના પારી રાતો નથી
ખુદ સરવારમા પોતે તૈયાર છે, પડી લીન થુ કરનાને જોએ? આપણી યોજના પર પડશે
સકારામા ખરેખર નવીનતા છે કે બાલગાહની મહાન સેવાનુ લાય તેમે હાથે થશે આપણી
શહેરિહાતના શત્રુ ખરે જ નાશુક થશે ધ-શાખવા”

તે ૧૧ સનામરોએ “હાકાર”નું ડોકુ દલા યુ અને તેના વખાણ મિત્રી જખાનમા કર્યો
અને થોડા વખતમા ખાનસાહેમે જવાહીરનામી પોતાની લીંગોથી લારેની આગળીઆવાલો
હાથ દલાની સજા કરી કે આજની સખા પુણે મર્દ તગત રિહત પેડે સલાસદો દિહ્યા, અને
ખાનસાહેમની રમ વડ રાનાર થયા માન આગીન, બાદ અને ખાનસાહેમ પાછળ વરવારમા
જ્યા અને તેમ ડી વચ્ચે-કાષ્ટ સુખ મન ચાલ્યો

૧૧ પ્રવિષ્ટાગર ૨ ૧૨-૦-૦ એન એમ ત્રિપારી, એન્ડ કંપની, મુગાઈ

વિદ્યાર્થીઓ, વેપારીઓ, તથા અહાગ્રામના વિજીટરો માટે
મુખાઈમા કકત એક જ.

“શ્રી નૃસિંહ હિન્દુ લોજ.”

આ હિન્દુ લોજ તેના હિન્દુ માલિકોની ખાત્રી જાતી દેખરેખ
હુકમ તદ્દન નવી જ એનજમેન્ટ માથે ચલાવવામા આવે છે. માલિકોની
પકડતી અસાધારણ ધર્માય તે જ અમારુ એક સાચુ મન્દીરિય છે,
એક જ વખત પધારનાથી વધુ ખાત્રી થશે.

ઠેકાણુ—કાર્ડ મારફીટ સામે.

ટેલીગ્રાફ એન્ડ્રી “ લોજ.”

અમૃતાંજન

(૧૯૦૨૨)

એ દેશી દવામાંથી હિન્દુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે.
તેનો ઉપયોગ, જ્યાં તમને શરીરમાં ખરજબુ થાય ત્યારે,
અમૃતાંજન વાપરજો આખા શરીરના કોઈ પણ ભાગપર એક
અતીશય નામખાણુ ઇલાજ પુરવાર થયેલો છે

કકત આઠ આનાની કીમતમાં
તે દરેક ઠેકાણે વેચાય છે.

આજના ભવિષ્ય ઠાકરજો અમૃતાંજન વાપરવાનો
મજસુત ભવામણુ કકે છે

અમૃતાંજન રૂપા, ૧. ૧૦૮ ફિઅર ગેડ, મુબાઈ.

૨૫ આજના ગોડરમાં સમાવેલકુંની નોંધ લેતા

ક્રમ ક્રમ અંક ૩૦, બી. એ, એમ. ડી. એ.

જાનનાં ઉદ્ધારણેને આવતી આંકડી અપન્નાર, કીકરે અન
કનદમ્ભસ નિગે જાતનાં નિકરે ભાદ્રે તૈયાર કરેલુ

આંકડીનું ઔપદ.

પ્રત્યેક માધ્યમે અવશ્ય રાખવું, જેમાં એ.
વળી એમણે જ નૈઆર કરેલા ખીન

रामायण औषधो.

જેઠે ઔપ'તની કિમત રૂપીઆ એક. પાસ્ટેજ છુદ્ડ.

(૨) ઇલુમિનારક્રિસ્ટલ (Antimalarial) ટાલીઆ તાન ઉપર અકસીર
ગાળીઓ. (૩) અર્ગક્રિસ્ટલ (અર્ગના દરેક માટે) ગ્રાઉ. (૪) અર્ગ ઉપર
લગાડનાનો અસર. (૫) કોલેરા, આમતિમાર, અને સંવત્સર
દિ પાઓ. (૬) આર્નવેટાપ અને ક્લેપગિટ્ટારી (સ્ત્રીઓના આતંકથી અને
મદર વિગેરે દ્વારા ઉપર) ગાળીઓ. (નધારે માહિતીપત્ર વપવાથી મળી શકશે.)

ଡେଜିଟାଲ ନ ୨୧୧୫

તાગુનું શરૂઆત 'પ્રાપ્તકારી' મુખ્યત્વે

ହୁଁ ଲାଗି ଅଧା କୁଟୁମ୍ବ

માનિક-ગણેગ દારૂમગી

(Oct 18) જાન્યુઆરી-અનતાબમ, ગિરગામ બેઠકમાં, મુખ્ય નં. ૪.

૨ વાતાહરણરિષ્ટ—ગુપ્તગ ગોને સાવા દહાધર ખાન મસીર દવા
આ નેથી સંગર-ચંદ્ર નમ્રણુ પરી તાષ્ઠ અને મગીરની મકિતને હસી
જઈ ખીન રોગોને જન્મ માપે રે હોળીના ખરાબ વિકાસને લીધે એ દાહ
દંડ તાપ છે આપાઓ અને આગળીઓનું એવી જગુ રાત્રી થઈ જયુ અને
એમા દટ થવા એ એવા સધાઈતા વિદ્ય છે આ વાતાહરણરિષ્ટ આશુરનો
વનગપનિત્રાથી બનાવેયુ ઔષધ છે અને તેનાથી ખરાબમાં ખરાબ દવાઓ પણ
મને માતા તોફાર એમ સી બનુ એમ બી. એમને બહુ જ ઉત્તમ અને
મને એથી એમને થાલા દર્દીઓને બચાવ્યા છે દવાની કિમત એક રીપીની
દેજ અગીઆર આના

દવા રાગે અગર તે વિના હિંદુ, બાપા સીતોન રહેડેડેડમ ટ કપ અને ત્રિતીમ ના
 દસના દેકેડેકોએ દર્શની પુરી વીગત મોથી પ્રોફિક્ષાન મોક્ષી આપવામા આવે છે
 સ્વિદાગર મોગેન્દ્રનાથ સેન, જેમને સપ્તમી પદવિગ્યા અને સરપીડિયાના નામના છે
 પેરીસની મેગિસ્ટ્રેલ સોસાયટીના, લંડનની સોસાયટી ઓફ હીસ્ટ્રી અને લંડનની સરવ્વ
 સોસાયટીના જે સભાસદ છે -

म १८-१-१६' लोअर, नीतपोर शेंड, हयकता

ડૉ. વામને ગોપાલનું
આ યોડા છ ઝ ડ

સારસા પરીલા.

આ પ્રસિદ્ધ દવાને લગભગ (૬૦) માઠ નરમથી લાખે દરદી
ગેામુજી થા આગીનીદ આપે છે અને પ્રદર્શનમાથી
સોના ચાદીના ચાદ મેળવવાને આ એક જ સારસા
પરીલા લા ધગાળી નીચડુ છે.

આ પ્રસિદ્ધ દવા લાદી સુધા ના ઉપર અમીર છે ખલુ બીજા અને રાગો
જેવાં - ઉપરા એવે ગ મી અને તેના ૧૬ થના સામવાદ રોગ, લકરા
સુધીના, ગુમાગ, મોઝમા નથા ઝમ ઉપર મા'ના થના, રાધ પગની તળીઓમા
જાળા ડાઠ પાડા, ખરજનુ, શરીર ઉપર રીતજા જેવા દા ના થના, દાથ પગ
તેમ જ આખોતી નગનગ થતી, દાચી રસાયણ ખાનાથી મોઝમાથી થાગ ગળતી
વગેરે વગેરે - જે ઉપર અમુનનુય છે અગભર વિના ખાતી થતી નથી

ગીગી ૧ હીનત ૧૫ કપીઓ. પાચેજ છુટુ.

અનતર સેતે દારખાતુ-ડાઠ ગોતમનન કેશનતુ આપ'માવધ-હકોરદાઠ, સુ બાઈ,

નખગાઈથી થતાં નુકશાનો.

જેવાં છતાં જરાગી લેવાના પાત્ર પડ મહેનત કરના છતાં પરીલામા નાખાત થયુ
નથા કરનામા આગ નહિ થઈ ગાકતુ નાખજઆગીતુ જરાગીરોડુ એ વગે તેની કીરમા
કરુ, કમા ની નહિ દી ગીકાથી વગારે વધારે નરીખીમા ફસાતા હેડ, સુ માથા ઉચ્ચ આરે
મગીતુ થયા કરુ મા સથળા નુકશાનો નમગાઈન લીધ થાય છે આજ નખગાઈ નો નારા
કમ્વાન અને નખગાઈથી હર રહેવાને—

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ

વાપરે

મર્જ
પ્રખ્યાત

આ ગોળીઓ મુળમા મન માટેની રોગપર મદદગમમા બોરેમા મ્લકતામા બોખમર
ગીમા, રશનમા મો નાટીદના ફસાતીમા બદરોડપર પુનામા બુધવારેકમા, મદુરમા
પોલુમ્બુટીદના અમુનનરમા જયમ રમિન કરમામા રોન નેમા રેમગીદમા મગાપુરમા ખાસ
ગણગણ, માનકનિયે આપ્યાત ની બાન બોરિસાનાથી બમનમરમા તેની હે મોડીમેથી
બાન દેશપરેગના પ્રમાલ મદદના તેની ખાસ રોગ કીરમાથી મગી મુકે છે કિનત—ગોળી
કર ની દતી ૧ દના મધિરો એક હરો. ૧ કાળી રીત બી સાધેના દે કળીમા દોર છે

ધંધગાન્ની,

મણીશકર ગોવિંદજી

—કાવખાદવીશેડ, મુંબાઈ.

૨૪ જાપા આંદરમા સમાજોચકની નોંધ લેજે

હેલરનો

રાયલ એસ્ટ કોકો.

આ કોકો હિંદુસ્તાનમાં વેચાતા બીજા બંધા કોકો કરતા ઉત્તમ છે. માદા માલસા તથા બધાઓને માટે એની ખાંચ લલામજુ કરનારો આવે છે.

સાક્ષરો, વિદ્યાર્થીઓ વગેરે જેમને યાત્રીવસ મગજભરીતુ કામ કરનાતુ હોય છે તેમને માટે 'હેલરનો કોકો' મહા અગર ફોફી કરતા ઉત્તમ પીણ છે એમા રહેલ થીઓબ્રામીન (Theobromine) તથા ફોસ્ફેટ્સ (Phosphates) મગજભરીથી ફીણ થતા ક્ષાંતિને પુષ્ટિ આપે છે.

દરેક વાણીતા વેપારીને ત્યાંથી મગજ

હિંદુસ્તાન, બરમા તથા મિનેાન ખાતેના મોલ એજન્ટો

કોહાગી, સુતરીઆની નુ.

હુમેન સ્ટ્રીટ, ગાંધી, મુબાઈ.

સ્થપાઈ ૧૮૯૨

એમ. પી. કાકુ એન્ડ કંપની.

અખબુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ નં ૩, મુબાઈ

રૂબરૂ સ્ટેમ્પ બનાવનાર અને કોતરકામ કરનાર.

હોપર ૧૨૮ બીડ, રાઇ તથા ૫૫, કાપડના ત્રામ ઉપર માલવા પીત્તેજની છાંયો તથા તેને ૫ ની માલી, માજુ બનાવવાની પીત્તેજની રાઇચો સીપાઈના દરેક ભત્તા પદા, લાખની સીવ, પીત્તેજના નામના બોટ તથા ફેગિ જિંકો બનાવવા તથા છાપનાર

મમાલોચકનું વાર્ષિક લવાજમ રૂ ૪;

હિંદુસ્તાન બહાન બીલીંગ છા ૨૩. પોણા છા

છુટકે ચકની કિમત ૩. ૦-૮-૦

સમાલોચકની બહેનખજરા હુમેશા ઉત્તમ અને સ્થાયી

માહિતો જ લાવી આપે છે. બહેનખજરા વિનાનો વ્યાપાર

એ વ્યાપાર નથી.

જુના અને લણીતા ઝવેરીઓ

સામલ ભગવાન ચોન્ડ છ

૦૬, શેખ મેમલ સ્ટ્રીટ, મુમ્બાઈ.

તારા સિગ્નાયુ " Muffchain-Bombay " ટેલીફોન ૧ ૧૭૧

મુંબાઈના સુપ્રસિદ્ધ ઝવેરીઓ.
ઉત્તમ કારીગરીના અનેક નમુનાઓનું પ્રદર્શન !

મોહનલાલ ચોન્ડ કંપની,
દરેક પ્રકારના સોના, ચાંદી અને ઝવે-
રાતના મનપ્રસંદ ઉત્તમ દાગીના
અનાવનાર ને વેચનાર.

નં ૧૯૭-૨૦૧ શેખ મેમલ સ્ટ્રીટ,
ગણેશવાડીની સામે, મુંબાઈ.

For good prospects learn Book
keeping, Accountancy, Short-
and Correspondence by post
- Apply for prospectus

C C EDUCATION OFFICE "L"

Pooner Road,

નવુ પવિત્ર કેસર

૩૦ ૧૧ તો. ફૂલ અને નમુના
મરઠા, પ્રત્યેક સ્થાનમાં ઝોન્ટ
લોઝી અસ્મન કમુની ૦ ૩૫,
શુદ્ધ ગિલાઈ ૧૧ અને મુંબા
અસ્મન મમીરા ૩૦ ૩૦ અમુરી
હિમ ૩૦ ૧૧ અને મુંબાઈ ૧૧
છગ ૩૦ ૨ ૧૧૧.

પતા નંકાગીર સ્ટોન નં ૧૬ શ્રીનગર

હેલરનો રૉયલ એસ્ટ કોકો.

આ કોકો હિંદુસ્તાનમાં વેચાતા બીજા બધા કોકો કરતા ઉત્તમ છે. માદા માણસો તથા બચ્ચાઓને માટે એની ખાસ લલામજ કેન્નામાં આવે છે.

સાક્ષરો, વિદ્યાર્થીઓ વગેરે જેમને શત દીવસ મગજભરીતું કામ કરનાવું હોય છે તેમને માટે 'હેલર કોકો' એક અગર કોફી કરતા ઉત્તમ પીણું છે એમાં ગ્લુસ થીઓબ્રોમીન (Thiobromine) તથા ફોસ્ફેટ્સ (Phosphates) મગજભરીવી ક્ષીપ્ત તથા ક્ષાગ્રેને પુષ્ટિ આપે છે.

ફક્ત જાણીતા વેપારી તથા સ્થાની મગજ

હિંદુસ્તાન, અરબ તથા સિંચો. ખાતે માન એજન્સી

કોહારી, મુતરીઆની હા

હમમ સ્ટોર્સ, ના મુખાર.

સ્થપાઈ ૧૮૯૨

એમ. પી. કાકુ એન્ડ કંપની.

અણબુદ્ધ રહેમાન સ્ટ્રીટ નં ૩, મુખાર

અગર સ્ટેપ બનાવનાર અને કોતરનાર કરનાર.

કોપર પેટ સ્ટીન કાંઠ તથા અથ મપના તથા ઉપર મારવાના ચીજની છાત્રો તથા તેને સંતીઆવી તથા ભાવવાની પીનગની ગાળમે, પીપાઈના દરેક બંદના પથ લાખની સીન, પીનગના નામના ગોટ તથા મિ. જિ. એ. પ્લેઝ વિ. બનાવનાર તથા અખનાર

મમાલોચકનું વાર્ષિક લવાજમ રૂ ૪;

હિંદુસ્તાન બહાર શીલીંગ જા = રૂ. પાણી છ.

છુટ અકની કિમત રૂ. ૦-૮-૦

સમાલોચકની જાહેરખબરો હુમેશા ઉત્તમ અને સ્થાયી

આહુકો જ લાવી આવે છે. જાહેરખબરો વિનાનો વ્યાપાર

એ એ વ્યાપાર નથી.

લુના અને બાણીતા ઝવેરીઓ

રામજી ભગવાન એન્ડ બ્રધર્સ

૧૯૬, ગેબ મેમ ૧ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

તારા સિમાયુ "Muffchain-Bombay" ટેલીફોન નં ૬૭૧

ઉત્તમ કારીગરીના અનેક નમુનાઓનું પ્રદર્શન !

મોહનલાલ એન્ડ કંપની,
દરેક પ્રકારના સોના, ચાંદી અને ઝવે-
રાતના મનપસંદ ઉત્તમ દાગીના

ખનાવનાર ને વેચનાર.

નં ૧૬૭-૨૦૧ શેખ મેમણુ રટ્ટીટ,
ગણેશવાડીની સામે, મુંબઈ.

For good prospects learn Book-
keeping Accountancy, Short-
hand Correspondence by post
Apply for prospectus

C C EDUCATION OFFICE, Ltd.
Poona City

નવું પવિત્ર કેસર.

૩. ૧૧ તો. કુલ અને નમુના
મકેત પ્રત્યે સવાનમા એન્ડ
બો.એ. અસ્મેય કરતુરી ૨ ઉપ,
નુંક ગિવાજી ૧૧ અને સુરમા
અન્નવ મમીન રુ ૩ તો અ ગુરી
હિન ૩. ૧૧ અને મુગી ૧૧ માહ.
છતા ૩. ૨ ન્તાય.

પતા - કાશ્મીર રોડ નં ૬૬ શ્રીનગર

જાની, મહોટી, જાહેર કે ખાનગી લાયબ્રેરીનાં

પુસ્તકોના ઉત્તમ સંગ્રહ.

૧.

૨૫. ગોવિંદનગમ ત્રિપાઠી.—

૨૬. હનનસાહુ હરિલાલ પટ્ટા.—

ક્રમ	ક્રમ
મરુપતીચન્દ્ર ભા ૧ થી ૪	૮-૮
સિંચાવતી અપનકયા	૦-૧૨
યાનમો અલરેફ	૧-૪
મેહમુદા (કાવ્ય)	૧-૦
Marriage Forms under	
Ancient Hindu Law	૦-12
Classical Poets of Guja-	
rat (1916 Edn)	૦-6
મો. કાન્તિલાલ પટ્ટા —	
૫ ગોવિંદનગમ અનન્યગિ	૧-૦

૨૭. મો. મણિલાલ નભુભાઈ —

માળવિનાસ	૧-૦
ક્યામસિદ્ધ	૨-૦
વારિમ	૧-૦
કલ્પેશ મહાપત્રિ	૫-૦

૨૮. મણિલાલ હમ્મરામ ભટ્ટ.—

મોશીની રાણી (સાત મુદર ચિત્રો સાથે)	૨-૦
નુંદર મહેન.	૦-૧૨
કુરુચેતની લુની વાતાઓ (ચિત્રો સાથે)	૨-૦
પ્રથુરાજ ચૌહાણ અને ચંદ્રવરનાથી	
(નની આજ્ઞા ૭ ચિત્રો સાથે)	૨-૦
રનિલુદ્ધરી.	૧-૮
પનિનતા સનિઓ (૨૪ ચિત્રો સાથે)	૩-૦
પ્રનિમા તાલક	૧-૦
શુનરી, મુનાઈની મેમણી.	૧-૪

ક્રમ	ક્રમ
ગામગરી (સચિત્ર) આજ્ઞા પાચની	૨-૬
એક અપૂર્વ લમ (નરસમ્યા)	૦-૬
કાદરેતુ અનુકરણ ભાગ પહેલો.	૦-૬
સચિત્ર મૂલાક્ષરના પત્રો	૦-૮
મનોરજક માર્ગસિ (ગાય છે)	૦-૬
વિશુદ્ધનંદ	૦-૬

૨૯. ગણપતરામ અનુપરામ ત્રિપાઠી.—

ગનમહેનત (મેમહેપતુ ગુજરાતી	
ભાષાન્તર)	૩-૦
હરિઆપરના દેશોની વાતો.	૨-૦

૩૦. હિમતલાલ અંબાજિઆ —

કરિતા પ્રવેશ	૧-૦
કાવ્યમાધુર્ય	૧-૮
મધુમિન્દુ	૦-૬
કિન્દગાદિન સમન્ધી ૭ લેખો	૦-૬

૩૧. ભાગુભાઈ કિતેલુચંદ કાન્સાગી —

અગ્રેષ્ઠ-ગુજરાતી પોકેટ ડિક્શનેરી	૧-૧૦
ગુજરાતી-અગ્રેષ્ઠ " "	૧-૧૨
સ્તર અગ્રેષ્ઠ ગુજરાતી ડિક્શનેરી	૦-૧૦
ટાકૂત રાજસ્તાન (બે ભાગમાં)	૫-૦

૩૨. ભોગીન્દ્રના દીવેટીઆ.—

આસીસ્ટન્ટ કલેક્ટર (મળતી નથી)	
નરગી બાનકો	૦-૪
કલિન્દ ટૅલ્ફોનની વાતો	૦-૪
ઉપાકાન્ત [નની આજ્ઞા ૭ પાચ છે]	
મોહિની	૧-૦
સોનીમીટર.	૦-૧૨

ગોત, એમ, ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, બુકસેલર્સ એન્ડ પબ્લીશર્સ

ત્રિ-એસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નં. ૨૦

મનોરંજન છાપખાના, ગિરગામ, મુંબાઈ.

અંગ્રેજી, ગાઠી, ગુજરાતી, હિંદી અને સંસ્કૃત
ગમે તેના ન્હાના અગવ ગમે તેટલા મ્હોટા

છાપવાના પ્રત્યેક કામ

બહુ જ સુન્દર, શુદ્ધ અને જલદીથી કરી
આપવામાં આવે છે
મોહકો હમેશા ખુબ ખુશ બની
ફરી ફરી આવે છે.

ભાવ બહુજ સોંધા ! કામ અતિ સ્વચ્છ !

ઉચ્ચામા ઉચી જાતની છેલ્લામા છેલ્લી
કપની મશીનથી !

ભરપૂર ટાઈપ ! મોહક બોર્ડર.

આપના સર્વ કામ હમેશા મનોરંજનના જ
આપણે !

મનોરંજન છાપખાના, ગિરગામ, મુંબાઈ.

વિદ્યાર્થીઓ, વેપારીઓ, તથા બહાગ્ગામના વિઝીટરો માટે
મુબાઈમાં ફક્ત એક જ.

“શ્રી નૃસિંહ હિન્દુ લૉજ.”

આ હિન્દુ લૉજ તેના હિન્દુ માલિકોની ખામ જાતી દુખરેખ
હોવા તદ્દન નથી જ મેનેજમેન્ટ સાથે ચલાવવામાં આવે છે. માલિકોની
પડતી અસાધારણ ધંધાલ તે જ અમારું એક સાચું સન્ટીફિકેટ છે.
એક જ વખત પગારનાથી વધુ ખાતી થયો.

ઠેકાણુ-ફાર્ડે ભારણી સામે.

ટેલીગ્રાફ ઓફિસ “લૉજ.”

અમૃતાંજન

(૧૯૨૨)

એ દેશી દવામાંથી હિન્દુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે.
તેનો ઉપયોગ, જ્યાં તમને શરીરમાં ખજજી થાય ત્યારે,
અમૃતાંજન વાપરજો આખા શરીરના કોઈ પણ ભાગપર એક
અતીશય ગમગાણુ ધસાજ પુરવાર થયેલો છે.

ફક્ત આઠ આનાની કીમતમાં
તે દરેક ઠેકાણે વેચાય છે.

આજના ભણેલા ઠાકરો અમૃતાંજન વાપરવાનો
મજબુત ભક્ષામણ કરે છે

અમૃતાંજન રૂપા, મ. ૧૦૬ પ્રિન્સિપલ, મુબાઈ.

૬૦ ડૉક્ટર અન્ના કુટે, બી. એ., એમ. ડી. એ.
 ન્હાના છેકરાઓને આવતી આંકડી, અપમાન, કીડર અને
 કનડશન વિગેરે બંતના વિકાસ માટે તૈયાર કરેલું

આંકડીનું ઔષધ.

પ્રત્યેક માળાપે અન્ય નાખણુ બોઈ એ.
 ૧ બી એમલે જ નંચાર કરેલા બીજન

રામબાણુ ઔષધો.

દરેક ઔષધની કિંમત રૂપીઆ એક. પોસ્ટેજ છુટું.

(૨) હાથનનંકુંશ (Antimalarial) યાદીઆ તા. ઉપર અંકમીર
 જાળીઆ (૩) અશકુમાર (અલેના દગો માટે) ચૂર્ણ. (૪) અર્ધ ઉપર
 લગાડવાનો મલમ. (૫) કૉલેગ, આમતિસાગ અને સંમલુણી માટે
 દિ પાઓ (૬) આતંતરોપ અને શલપરિહારી (બીઓના આનં વધીક અને
 મદ્ય વિગેરે હોઈ ઉપર) જાળીઆ. (વધારે માહિતીપત્ર લખનાથી નળી સંજો.)

ટેલીફોન ૨૨૧૫ } હુલાણુ અન્ના કુટે
 તારણ શરૂ ૧૫ 'ગુલાહરી' મુખાહ } નાનિ-ગણેશ દ્વારમસી.

(Oct 18) ટેલાહુ-અનતાઅમ, ગિરગામ બેંગ્લોર, મુખાર્જી નં. ૬૨

નિરાશ નેન એવ મેવનુ નેન પુષ્ટિ આપન,

૧ જ પ્રિયિય નિ કેશરંજન. તે
 જનમેલન આ હાથને

વવારે ૩ અને વાળના મૂળને મજબૂત કર છે હાથના અને ખાંચાના
 નાખવાના આ તેવ સર્વોપરિ છે કિમત એક મીસીનો રૂપીયા એક.
 પોસ્ટેજ સાથે રૂ ૧-૫-૦

૨ વાતહરિષ્ટ—ગુમડા અને તાંબા દોઈપર ખાંસ અમ્લીર દર્દી
 આ દર્દીથી સારીર-અર્થ નમણુ પડે બધ છે અને સરીરની સાંધિને દર્દી
 જઈ બીજા કેમિને જનન આપે ૨ મોહીત્રા જરામ ગિમરોરે હાથ ગુલાહ
 દર્દ થાય છે સાધવિયા અને ન્યાનનીમોનુ કુરી જડ સાથા યઈ જવુ અનિ
 એમા દર્દ થયા એ એના સાધા ૫ ચિહ્ન છે આ વાતહરિષ્ટ બાણવેના
 નિયનપ્રમાણે દેની વનપતિગાથી બનવિડુ ઔષધ છે નરેતનાથી જગલમાં ખામ દર્દીઓ પણ
 સામ થયા છે અન્નાબાદશા પોસ્ટર એસ ની જમુ એમ બી એમો બધુ જ હાલમ અને
 કામદામાડ ગણુ છે અને એથી એમને ઘાબ દર્દીમોને બચાવ્યા છે દસાની કિમત એક મીસીનો

રૂપીયા એક, પોસ્ટેજ અગીઆર આના

૩ દવા રાધે અગર તે વિના હિદ બ મા સીધાન સ્કેટમેટલમે ૨, કેપ અને પ્રિટીના આ
 હાથા દરેક કેમિને દર્દીથી પુરી વીજા અજેથી પ્રોસિક્ષન મોહની અપવામા માવ છે
 ૪ કવિરંજન નેમને દ્વાબાથ સેન, જેમને મરઘી પદવિએ અંકે સરપીકિંગો નેન્યા છે
 ચેરીસ ૧ કેમિવે સોનાગ્રીના-લડનની સોમાઈટી આ-કમીયા છંદરેટી અને ત્રંબની સરકકર
 સોનાઈટીના જે સોનાઈટી

હોં વામન ગોપાલનું

આ ચોડાઈ અડ

સારસા પરીલા.

આ પ્રસિદ્ધ દનાને લગભગ (૬૦) સાઠ વરસથી લાખો દરદી
રોગમુક્ત થા' આગીર્નાદ આપે છે અને પ્રદર્શનમાથી
સોના આદીના આદ પ્રેમજનને આ એક જ માગમા

પરીલા લા ચસાળી નીરમ્ય છે.

આ પ્રસિદ્ધ દના લોખં મુખાના ઉપર અકુમીંગ છે પણ ખીજા અને રોગો
જેના ક-ઉપરના એકને ગરમી અને તેના ને થતા તામદાપર રોગ, નકર
સધીના, ગાંઠાળા, મોગમા તથા હાથ ઉપર કાના થતા, હાથ પગની તમામોમા
કાળા કાષ્ઠ થકરા, ખરેખર, ગરીબ ઉપર મીનગા જેના કાના થતા, હાથ પગ
તેમ ક' આખોની મળતી થતી, કાચી ગસાપણ આપાથી મોલામાથી જાગે અગતી
વગેરે વગેરે છે. ઉપર અમૃતગુણ છે અનુભવ વિના આવી થતી નથી

ગીરી ૧ કીમત ૧૧ રૂપીઆ. પોસ્ટેજ ભુકે-

ખુલાવરનું કા ખાનુ-કાગ ગૌતમગજ કશનનુ ઔપ માસય- કોનદ્વાન, મુબાઈ.

નખજાઈથી થતાં નુકશાનો.

કેલેસા દના કેળવથી રેવામા પડાન પમ્પુ, મહેનત મરત દના પરી મામા નાપાસ થતુ
પ્રમા કનયામા આગમ નહિ થા' રાકુ આલખ્યામિનું જરણરોગ અ થમે તેની કીમત
ફેલે વધારી નહિ હી રાકાથી વધારે વનારે ગરીબમા કમ્પાતા ફેલે મુશાના મરુ અને
રાગીરનુ પગ કા કરક, આ સખમા લુગાનો નનજાઈને લીધ થાય છે મારે નખજાઈના નામ
કરનાન અને નખજાઈથી ફર રહેવાને-

પ્રખ્યાત

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ

વાપરે

આ ગોળી ૧૧ મુખમાં કાનખાનુ રોડપર, મહાલમા છાવમા મલખામા મોગલર-
રહીદમા, રૂનમા મોગલરહીદમા ગાળીમા બરોડાપર પુનામા જુધવારપેદમા મહુવામા
પેશ્વરમરહીદમા અનનમરમા લયમરમિંગ કમગમા ફલખોમા કેમરહીદમા સનાપુરમા આસ
અસારોડપર આપ નિમિષ ઔપલાલની જાય ઔલીમાથી અમનનરમા લની છે. મોડીસેરી
અને દે પશ્ચેરાના પ્રખ્યાત સહે મા તેની ખાસ એક નીચોનાથી મળી છે કે મન-મોલ
કે ની પી ૧ મરને પિના એક કનયા કરનાની ની ની સાથેના દેડનીયા હાથ

પ્રેમગામી,

મણીશંકર ગોવિંદજી

—કાવજારવીગેડ, મુબાઈ.

અનતાન.

અનતાન—ઉલટીને તરત જ બધું ફરે છે.

અનતાન—પાચનશક્તિ માટે અસીર છે.

અનતાન—ગાંધિ માટે એના જેવી એક પણ ચીજ નથી.

આખો નખત ખો ખો કનારાઓએ અનતાનનો તરત જ ઉપયોગ કરવો.

દરિયાની યુગાદી કનારા દરેક માનવો ત કુસ્તી માટે અનતાન પાસે રાખે છે.

અનતાન—માનાગઓ અને બાપલુ વરનારાઓ પોતાના કાગે માટે અનતાનનો જ ઉપયોગ કરે છે.

અનતાનની એક બે ગોળીઓ પાંચા ખાવાની પાંચો અજબ માદ આવે છે તે બોમ્બોથી ફરક દૂર વરવા માટે અનતાન વાપરવની ખામ શનામલુ દરનામાં આવે છે.

અનતાનનું એક પરીકુ આને જ ખરીદા.

લીમ ૪૫૫ ગોળી દેસી રૂબી સાથે રૂ ૭

૧૧૦-ગોળી દીનની રૂબી સાથે ૦-૪-૦

૨૫ ગોળીનું પરીકુ બી ૦-૧-૦

સોવ એજન્ટસ—અનતાન એજન્ટસી,

(૭ આર ચોન)

લુઆમસજી, સુબઈ.

દરેક આજનાર વેપારીઓ અતા વેરે છે.

સો વરસનું પુરાણું ખાતું

જુના

ગોપાલદાસ જગજીવાલા

અને

મીઠાજીવાલા

મુબાઈ

મોઘા મગાલા અને ૨૫૨૭ વીની ઉત્તમ મીઠાઈઓ મારે

કોઈ ફેરો મારવાની લલામળ કુનામા આવેછે.

બામની બરશી

પીસ્તાની બરશી

માવાના પેંગ

માવાના કુપર

કોપર પાક

બામદી

શીખ

ગગન વોરે

વંદી જાતની

સુતરડેની

હલવા

ચેનીના મુવામ

એરે જ વીગરે

સુકા હનગ

દરેક જાતના

અરસીના લાગુ

જુદીના લાકુ

જરેમી મેસુર

સુરતી મીઠાઓ—મગજ ધારી

ટેલીગ્રાફિક એજેન્સ, Burfee Shop

સી. પી. ટેન્ક ટેલીફોન નં. ૧૧૦૭

હમણાં જ બહાર પડેલાં નવીન પુસ્તકો !

તૈયાર છે !

તૈયાર છે !

ગુનામોની દુ સ્થિતિમા સખડતા માનવજીવોના જીવનની કારણબરી ચિસો સુધાવતું
આ પુસ્તક લોકપ્રિય થયું છે એ જ તેના લેખકના અમુક અહોભાગ્ય છે

હિલ ઉશ્કેરતી નવી નવલકથા ! ગુલામગિરીનો ગજબ. નવ સુંદર ચિત્રો સાથે

લેખક — અ સૌ વિમળા સેતલવાડ

કપડાનું પાકું પુકું, ગ્લેઝડ કાગળ, કિ મત ફક્ત રૂપીઆ બે, પોસ્ટેજ છુડ
૨

રા જન્મશકર મહાશકર જીવ્ય, ઉદ્દે રા લલિતના કાવ્યોનો સમ્રાટ
તેમની છેલ્લામાં છેલી છબી સાથે

લલિતનાં કાવ્યો.

કપડાનું પાકું પુકું, ગ્લેઝડ કાગળ, કિ મત ફક્ત રૂપીઆ એક, પોસ્ટેજ છુડ
સમાનોચકના દસ રૂપીઆના માહકાને

આ કિ મતમા દસ ટકા વળતર આપવામા આવશે

ટકાપ — રા રમણીયરામ ગોવર્દનરામ ત્રિપાઠી,

ભારતીય ગ્રાંથલેખક સાથે ન ૨ ૩૬, સેન્ડહર્સ્ટ રોડ, ગિરગામ,

મુંબઈ, ન ૪

સમાલોચક

મુખ્ય લેખો

મિ હાનિમેનનો રંગનિકાય

વિજ્ઞાન મન્નિર.

મુદ્ર યતનો ઉગ્રોગ

નર્મદાલીંગે માવનદાસજીના

ખાખચોકમા.

ના ખરેલનો વર્ણાત લક્ષ્મીનો ખરડો.

શુકાવાય અથવા શુભશુદ્ધા

વાતાઓ

નિવના—દૂખી વૈતા

આતુ સચિત વાર્તા

ઉપા—દેવરાજ્ય—પ્રતિજ્ઞા.

હમણાં જ બહાર પડેલાં નવીન પુસ્તકો ।

તૈયાર છે ।

તૈયાર છે ।

શુતામોતી કુ સ્થિતિમા સખતા માનવજીવોના જીવનની કારુણ્યભરી ચિસો સુણાવતું
આ પુસ્તક લોકપ્રિય થયું છે એ જ તેના લેખકના શ્રમનું અહોભાગ્ય છે .

દ્વિલ ઉશ્કેરતી નવી નવલકથા ! **ગુલામગિરીનો ગજબ.** નવ સુન્દર ચિત્રો સાથે

લેખક — અ સૌ વિમળા સેતલનાદ

કપડાનું પાકું પુકું, બ્લેઝ્ડ કાગળ, કિ મત ફક્ત રૂપીઆ બે, પોસ્ટેજ જુદું
૨

રા. જન્મરાકર મહારાકર બુચ, ઉર્ડૂ રા લલિતના કાવ્યોનો સમઢ
તેમની છેલ્લા છેલ્લી જાણી સાથે

લલિતનાં કાવ્યો.

કપડાનું પાકું પુકું, બ્લેઝ્ડ કાગળ, કિ મત ફક્ત રૂપીઆ બેક, પોસ્ટેજ જુદું
સમાવેશકના દસ રૂપીઆના માહકોને

આ કિ મતમા દસ ટકા વળતર આપવામા આવશે

ટેકાણું — રા ગમલીયરામ ગોપર્દનરામ ત્રિપાઠી,

મોરારજી ગોકુલદાસ ચાલ ન ૨, ૩૬, સેન્ડહુર્સ્ટ રોડ, ગિરગામ,
મુંબઈ, ન ૪

સમાલોચક

મુખ્ય લેખો

મિ હોનિંગ્સનનો રેગનિકાલ
વિજ્ઞાન મંત્રિ.

મુદ્ર યત્રનો ઉદ્દેશ
નર્મદાતીરે આધનદાસજીના
આખ્યાયિકા.
ના ખેલનો વર્ણન લક્ષ્મીનાથરડા.
શુકાવાય અથવા શુભશુભ
વાતચિત્ર

નિવન—દુર્ગ વાતા
ચાતુ સાચી વાતા
ઉપા—દેવરાજ્ય—મતિજ્ઞા.

અમેરીકન તીજેરીઓ મોટે ભાગે કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનો જ કહે છે.

અમેરીકામાં સાન ફ્રાન્સીસ્કોમાં થોડા વર્ષ ઉપર મોટી આગ થઈ હતી અને ત્યાં હજારો ઘરો બળી ગયા હતા. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે રૂખાન કર્યો તે વિશે વખતા અમેરીકાનું હુન્નરઉદ્યોગને લગતું સૌથી આગેવાન ચોપાનચુ નામે 'આયન્ડીફીક અમેરીકન' તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે —

મોટી દિવગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે સાન ફ્રાન્સીસ્કોની આગથી ઘણાક મેકેગેની ફાયરપ્રૂફ હોનાની ગેરદી સાથે વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરનાર થઈ છે. અમારી બધામાં એની વાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજેરીઓ જો કે લાકડાની પેટી કળતા વધુ સાગી હતી નહીં, તો પણ તેના બનાવનાર યા વેચનારાઓએ ફાયરપ્રૂફ હોનાની મોટી મોટી નાતો ફગીને તે વેચી હતી. આવી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓના કારખાના અને દુકાનો સગદાર હુજેરા મારે બધાં કરાને એનું અમે ઈન્જીએ હીએ.

ગોદરેજનું કારખાનું—

ગેમ કંપની પાસે, પરેલ, મુઆઈ.

સખતે ડિક્કાટમા

માથેરાનની મોજ મેળવો—

લોકપ્રિય—

“રાયલ હિન્દુ હોટેલ”

અનેક મગરોને લીધે પોતાની કીતિમા નાગે કરું જાય છે.
કુટુંબો માટે સર્પા અલાહે ? સરકાર કરી ગયા છે.
પત-તાર-ટલીફનથી અવના રૂબરૂ મળેથી હરક મુલામા મળી શકે છે.
૨૫૦૦૦ થી વધુ સજનોએ આ હોટેલમા પનારી પોતાના
ઊંઘા અભિપ્રાયો દર્શાવ્યા છે.

ગોવિન્દજી વંસનજી.

અખ્ય આફ્રિમ-ચીનમજાન-મુમાર

ચેન્નૈ નં ૧-હાફોન-૧૧૦-

ચેન્નૈ નં ૨-નાગેડ

ચેન્નૈ નં ૩

ચેન્નૈ નં ૪

Feb-19

પંકાયલા, પુરાણા અને પ્રિય મશીન

પૌલીશની શરૂઆત કરનાર

અને આ સ્થાને એક કેશનેશ્વર ધરાની સંપાદીય લાનનાર

અવેરી કાનજી માલજી

આ નામ કોણે નથી જાણ્યું?

પાછલા પોયોનીયર

હજી પણ કંઈ નવી કૃતિઓ,

નવા ઘાટ, નવા શણગાર અને નવા અનુભવો

તૈયાર કર્યા જ જાય છે!

દુકાને પધારી તમને તથા જોશો તો

જરૂર જ મોહરો!

પરિલામે અમને ખદાવ્યા વિના

છુટકો જ નથી!

પછી આજે આવો કે કાલે!

અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ

ટેલીફોન નં. ૭૮૨

ભીખા કલ્યાણજીની કુંઠની. અમૃત તુલ્ય દવાઓ.

શાશ્વત મિત્રેયર.
મેડીસા લિમિટેડ આદે

આપના અંગના મનિસાગર બિંદુ
સરવરનાં આદેશો વગરનાં આદેશો
નાશ કરનારો આદેશો નાશ કરનારો
કે તેનાથી મેળવે મનુષ્યની
અંતરની

મિત્ર ભાટલી એન્ડ સન્સ આદે

બાળકોના મિત્ર
આમ રાજ આદે

આપની દીકરીની આંખોમાં
આંખોમાં આંખોમાં આંખોમાં
આંખોમાં આંખોમાં આંખોમાં
આંખોમાં આંખોમાં આંખોમાં
આંખોમાં આંખોમાં આંખોમાં

મિત્ર ભાટલી એન્ડ સન્સ આદે

તાવનું અકસીર મિત્રેયર.

આપના અંગના મનિસાગર બિંદુ
સરવરનાં આદેશો વગરનાં આદેશો
નાશ કરનારો આદેશો નાશ કરનારો
કે તેનાથી મેળવે મનુષ્યની
અંતરની

મિત્ર ભાટલી એન્ડ સન્સ આદે

ગાડીવ એન્ડી-ફમેટીક આમ.

આપના અંગના મનિસાગર બિંદુ
સરવરનાં આદેશો વગરનાં આદેશો
નાશ કરનારો આદેશો નાશ કરનારો
કે તેનાથી મેળવે મનુષ્યની
અંતરની

મિત્ર ભાટલી એન્ડ સન્સ આદે

આપના અંગના મનિસાગર બિંદુ
સરવરનાં આદેશો વગરનાં આદેશો
નાશ કરનારો આદેશો નાશ કરનારો
કે તેનાથી મેળવે મનુષ્યની
અંતરની

આપના અંગના મનિસાગર બિંદુ
સરવરનાં આદેશો વગરનાં આદેશો
નાશ કરનારો આદેશો નાશ કરનારો
કે તેનાથી મેળવે મનુષ્યની
અંતરની

ભીખા કલ્યાણજીની કુંઠ દવાવાળા,

આપના અંગના મનિસાગર બિંદુ
સરવરનાં આદેશો વગરનાં આદેશો
નાશ કરનારો આદેશો નાશ કરનારો
કે તેનાથી મેળવે મનુષ્યની
અંતરની

આપના અંગના મનિસાગર બિંદુ
સરવરનાં આદેશો વગરનાં આદેશો
નાશ કરનારો આદેશો નાશ કરનારો
કે તેનાથી મેળવે મનુષ્યની
અંતરની

મિત્ર ભાટલી એન્ડ સન્સ આદે

‘સોમન’ ‘સોમન’ ‘સોમન’

આ એ- તમેને બેહુ આશ્ચર્ય ઉપજાવે એવો મનમ છે. ગમે તેના હુમ્મ મમા બનાવીર તમને ગમે તેટલા દુઃખી દુઃખી કરતા હોય તેમાથી લોહી પડતુ હોય, કે તદન મૃત્યુ હોય કે બલતગદાહ થનાવી બેસી- તમ હેરાનગતી ભોગવવી પડતી હોય તો તમે જરૂર પીઝ બંધાઈવાજ બરી ફરિને રૂઝ ‘સોમન’ તો ઉપયોગ કરો. તેવી તમને ખાતરી થશે કે આ એ- દેવી જ ઈલાજ તમને મળી આવશે છે. ચલા લાખો ધખતના એનુભવ પડીવી જ આ બહેન પ્રજના લાલ મારે પ્રમિદ્દ દશવામા આવેલો છે તેની એક ઇમ્પીની કિમત કલ્ક રૂ. ૨-૦-૦. પો. ભુ.

મથાનક ૧૧૫—૧૧૫—એન એમ ત્રિવેદી

C૦ પંડિત નારાયણ મૂલજી.

Feb 19

અંબે ભાગ પામે, કાવળાદેવી, મુઆઈ

જરા જોશો કે ? ક્યાં ?

અનાથ બાલકો તરફ ! શું ?

દુઃકાળ સમયે ભખ દુઃખ અરુ અજાનથી પિડાતા અને મામાપવી વિશ્વાસ પડતા અનાથ બાલકોની વાટે રાખો અને તેમને બચાવો—ફરે ને ઓપો, અને અપાવો—આના બહુઆને બચાવો તો જ અચરે

મુખારો નાન, ઉપદા તક,—કાકીયાનાં હિંદુ અનાથાશ્રમ માટે જમીન કોચાણી, બે, મનન બે કરનાં રૂ. ૩૦,૦૦૦) ત્રીમ હાલગની જરૂર રૂ. ૨૫૦ બરી, કાકી અપાવી અમર નામના મેળની પુણ્ય મથરો

૧૩૦—૧૩૦ મેકરગીઓ

Feb 19 કાકીયાનાં હિંદુ અનાથાશ્રમ—વલ્લવાણ કાપ

કહોને ?

તે મીસાએથી નમણી

કેવી મીતે ખુબ થઈ ગઈ માર ?

જ્યારે તેને

ત્રિભોવનદાસ ભીમજી ઝવેરીને

ત્યાથી

સય સમાન તેજસ્વી ને દિ ધમાન

અવડારો આપનાણુ નચન

આપનામા આવ્યુ ત્યારે જ

સોના, ચાંદી અને ઝવેરાતના

દાગીનાના વેપારી.

શેખમેમન સ્ટ્રીટ, મૂળજી જેઠા મારકીટ

સામે, મુળાઈ.

દેવીકાન નમર ૩૭૮૧.

Oct '18

જમાનાના રંગ બદલાયા છે અને સ્ત્રીઓના મૌનદર્યાનાં
જળ રંગ્યા છે એવે વખતે
એમને મદદ કરે એના-એમના દિલને રજન કરે એનાં
પાકા જગના-ભુદી ભુદી જાનના
કેન્સી કિનારીઓ માથેનાં નાના

કેન્સી છાયલો તૈયાર મળી શકશે.

ભાન સરતા છતા કામ ઉત્તમ અને દિલ્લપસંદ,
એક નખત કામ પાડ્યો તો પાછા અહિ જ આનગો
માટે ભુલો અને અનુભવ લેયો.

શા. કુંજલાલ કિશોરીલાલ.

ન. ૩૫૪, કાલકાદેવી રોડ, મુબાઈ ન. ૨.

નિરાશા અને ગમગીનીના ખોના
પીનાના આગા પડે

હું જાણના બહુ તોફાનમાં
કપડા લતાનિપુ નાગા કરે
આ માગી ક્યા જમે તમારા ?
આ માગી તુર છે દેસના ।
આ બાગી મહે સુ અનાથ ?
અળ-ધનસ પનિ ભરી જ ગખરો ?
અને તમારા બાગડો ભૂખે
મરતા -ટખળતા જ ન્તેનો ?
નહિ ! અમને નિરાધારને આપો ।
ચોહ રતુ જે મળે તે-અમે બધા

હિન્દુ અનાથાશ્રમ, માં છીએ

અનાથ અને નિગધાર બાગડોમારે

હિતમ સંગરોડ ત્યા છે નાડિઆદ.

રંગના જાણીતા વેપારી

પ્રાંગણ સુરજ એન્ડ કં

સુતર-ગાનાના જુદી જુદી જાતના-જ મહેલા જવામા અમહાઉ
ત્યા મળી શકશે. ગાનાને કામ આરે એના દુર દેશાનરથી ખાસ મનાવેલા
એનેક જાતના રંગ કિંકાયત આવે અમહાઉ ત્યા મળશે.

વધુ વિગતો માટે લખો યા ફળર મળો.

પ્રાંગણ સુરજ એન્ડ કંપની.

ચાર્ટર્ડ એજેન્ટા મનામ્મા, એમ્પ્લોયેડ ગેડ,
કોટ, મુબાઈ.

વકેતા

મેમ્બર

જે. આર્. એમ શુકલ

ફિમનર ૨-૦-૦ પાકુઆ નિર્મિત

કપાકુ પા, મોટર જી

વધુતમ્બા ગિખનુ ગુર્જર

લાપામા લખાયેલુ અદ્વિતીય

પુસ્તક એકમદાન વ્યાખ્યાનકાર

થર્ડ દેશએના ટરવી હોય તે

જરૂરના અને વિચારો.

લખો —

મેમ્બર શુકલ અવમ,

મલબાઈ લે નિ, મુબાઈ ન. ૨

અનગ વિષ

યાને

અમૃતમય ઝહર

૧૫૬,

૨૧ લાહ

ફિમનર ૨-૦-૦ સુન્દર સોનેરી નામ

આયુ પાકુ પુકુ પોન્ગ જુદુ

૧૫૬ના ૧૫૬ના પ્રતનન્યવર્તી

એક અમય મચિન નવલમ્થા

જેમા પ્રખ્યાત નવતકાર મિ

સુલના દોરેલા અને મમા

સુલનાએ ખામ જેના જેના

આત મુન્દ લાલત ચિત્રોઆ

પુસ્તકની હજારો કોપીઓ થોડા

નખતમા જ ખપી ગઇ છે

લખો —

મેમ્બર ગવન અરસી,

કોવલાઈ લે નિ, મુબાઈ ન. ૨

આયર્વેદ વિજ્ઞાન.

(નવમ્ના નિરિધ નિપથો શાસ્ત્રીય ગીતે ચર્ચતુ માગિક.)

આ ૧૧ નવમ્ની તથા દેવમ્ નિપથમ્ આમાન્ય તાન મેળવવાની નાણુપ માત્રની
કે જ છે આન દેવમ્ તાન મેળવવા માટે આ આ માત્ર માધ્ય આ મામિક છે
ગુરુત્વાન ॥ ઉત્તમ પેઞકાના ને માથી નવનુ આ માસિમ્ રેડ શુદ્ધિ વાયવા વાયક છે

સારિ- નવમ્મા માન ૩ ૧-૮-૦

યસિન વેરો હિ યો જ્ઞાન તત્ત્વ તસ્યાપથ હિતમ્ ।

સ્વદેશીનો આગ્રહ એ દેશની મોટી મેના છે.

શુદ્ધિગત દિશાપતિ અને શાસ્ત્રોપાન વાઓ રૂબ સરન અને શુદ્ધિ જગીરાઇ
શ્લે તેન ન આથી ઉત્તમ તાજ અને ખરી નવમ્માનિમાયા તેનાર કા ॥

ઝંડુ ફાર્માસ્યુટિકલ વર્કસ

એલકીન્ડ્રન ડેડ મુબાઈ

અમારી દનાઓની ખાનગી રીથો અને કાક્ટરોએ વાપરીને દરેની છે તેમાની
ફેરવીએક જેની —

ધામાનસેહ પાપી તથા દમો માટે ઉત્તમ । તનની ટી ૩ ૦-૧૦-૦

ખુદ્દત્ત મંત્રિષ્ટાદિક નાથ રત્નગુદિ માટે અ મીઠા । „ ૨ ૧-૪-૦

આગે યન રેની ન્મ ન રી રતના નાપિ માટે ૧ તોવાની „ ૨ ૦-૦-૦

વમન દુસુમાકર-નધુમેહ માટે „ „ ૨ ૨૫-૦-૦

મુબાઈની મુખ્ય ડીથો —

મહારામા માટે —

ઉપરને લગનામે લખો

જાણકદેવી ડેડ, જુની મહારાજન સારી, રેલીકાન ન ૨૨૦૮.

ગાળ્યા ન બજ ૨, માડવી બદલે રસ્તે ધ્વજ ગલીને નાકે.

ગાળ્યા ન બજ ૩, બેગીબજ નામેનો રત્નદેશી સ્ટોમ.

The 'Modern Review.'

The "Modern Review" is the most popular of English Magazines in India it deals in all branches of knowledge, Literature, Art Politics, Science Sociology and, above all imparts up to-date information and knowledge, in Indian Affairs
—Subscription Rs 6/— per year Single Copies As. 8/-

Chhaterjee's Picture Albums, in three parts A handsome galaxy of Indian Pictorial Art Price Rs 2-5-0 each with V P and Postage

The "Patrika" Agency,

Morari Gokuldas Chawl No 2-36

Sandhurst Road Girgaum BOMBAY

Orders registered per Money Orders only

V P & System not adopted

૪૦ વર્ષની જુની તથા જાણીતી
કાપડ તથા જરીકામની દુકાન

અમારે સા ચીનાઇ જેવા ધિય ફ્રેન્ચ જેમી વાપે, બનાવતી શેના, લાસ
એ. પીએ તેમજ રકે જનરુ જરીકામ જેમ, રીટ, પાન નાન તથા ફેલ્ડી
મુલાકાત જેવાની વાદીનુ બનાવતી તથા તેો લગતો માન મળે
નરી ની તરફના દોષ, અો પોનકા તમા મળે તથા એ પે આપવાથી
જાણી આપીય

પમાળીકાપડ અતે એ જ ભાર એ અમાન મુલાકાત છે!
એક વખત મુલાકાત લેવાથી વધુ ખાતરી થશે

શા વિઠ્ઠલદાસ ચુનીલાલ જરીવાળા,

મ. હપ-૨૯૯ બુથેન, મુબાઈ.

[illegible]

ધાન્ડિયન પરક્યુમરી

નવકુમર તેલ—આપણને ગમતી અને બહુ
લાગતી સુગન્ધ પામે બેમનાને એકદમ તેમ
ખનાવે છે કામમા જી ના પેમ, માથુ કંઈ કંઈ
માથુ કુમ્પા કંઈ અને નાજા ખરી પડે એના
ઉપર વિશેષ ગુણગી છે જડી છામોતી
વડે બાલભાગ આડે લેખને મુગન્ધિદાર અને,
છે અને કિમત પણ વોડી છે મીઠી ૧૧, ના ના
નજી તીનીના ચીત્રા બે દહન શીશીના રૂપીયા ૨૦
૨૦ ૧૫૫ ૬૨ ૮૦) ૧૦) ૪૦) રૂપીઆ ૬૨

છન ૦૧ ૧૩૫૫, મેવતી ૬૨ ૧૧ તો થી ૨ ૧૫) તોજા
૨૫ ૬૨૫, કેનરી ૧૧) તો થી ૩ ૧૦) તોજો
૨૫ મોતીસા, મુ દીના ૧૧) થી ૩ ૭૫ તોના મુધ
જિ મા, ૧૧, મુ અગર, મલમલ ૩૬) થી
તોનામુધી.

અમેરી, ચન્પા મોલગી, જુદી ૧૧) થી ૨ ૫) તોજા
ખમ, પાનડી, ૧૧) થી ૨) તોના મુધી ૧
૩૬ ખમ, ૩૬ પાનડી, ૨ ૨) થી ૩ ૫) તોના
પોતીના, આમ, મિત્રી મિન ૨) થી ૨ ૫ તોજા

તેવ તેલ અમેરી, ૨ ૨, ૪, ૫, ૮, ૧૦ મુધી ૬૨ મેગના
તેવ મેના, ૮, ૨ ૨૧, ૬, ૫ ૭, ૧૦ મુધી ૬૨
તેન મસાના ૨ ૨, ૪, ૮ મુધી ૬ મેગના
તેન મેહડી, ચના, ૩ ૨, ૬, ૮, મુધી ૬૨

અર્ક ચના ૪ જી ૨ ૪ ૩, ૨, ૧ મુધી ૬૨ રીશીના, તોજો
લીનીના ૩ ૧૧ ૧૧, ૧૧, ૧૧,
૩૧ ૧ જલ ૨ ૫, ૧૧, ૧૧ મુધી ૬૨ લીનીના ના
લીનીના ૩ ૧૧ ૧૧

આ મુગન્ધિદાર તેલ અત્યંત વિગેરેની એક વખત તો જરૂર પરીક્ષા કરી જુઓ
Nov. 18.
ધી ધન્ડિયન પરક્યુમરી ઓફિસ, નં ૩,
પાયોનિઅર રોડ, અટલાહાટ

પ્રેમાળ ભાર્યા

. બહાલાં ભૂલકાંઓ

અને

હિતેચ્છુ ભગિની

એમને માટે

ધેન વાંમિલેરના જગમ ચારલો આપી લઈ જતા પહલા નિચા
કોનો તે કળા આપણુ પુગાડુ હુપેવ તેવ ભહુ અને
જો તે ચોખ્ખુ બનાવના અગમ મેળવવાની
ચુરકેલી હોય તો પડી—

—કેશવ કાન્ત—

તો છે જ—

ધારસેરથી તદ્દન નિરાળુ-ચોખ્ખુ અને મર્ચ તેલોમા મિગમણી
મિમત્ત ફેંક મીચીના રૂ ૦-૧૦-૦

દારકાદાસ જગમોહનદાસ

અન્ડ કંપનિ.

પ્રિપ્રાવટલ

{ ધી કેસને પરદપ્રમતી વર્ડસ
ધી હિટ બરન ફેન્ટી એન્ડ મેટલ વર્ડસ,

નં ૧૪૭ અખદુલ હુમાન સ્ટ્રીટ, મુબાઈ

Feb, 19

અનુદ્વેગકર વાક્ય સત્ય પ્રિયદિત ચ યત્.

સ્વાધ્યાયાભ્યસન ચેવ વાઙ્મય તપ ઉચ્યતે ॥ મ ગી ૧૭-૧૫

પુસ્તક ૨૪ મુ.]

એપ્રીલ ઈ. મ. ૧૯૧૯.

[અંક ૪ થો.

તત્રી—રા. અમાલાલ બુલાખીગમ જાની, બી. એ.

ગ. અન્દગકર નર્મદાગર પડ્યા બી. એ., એનએન બી.

પ્રજાશ—રા. અભીયગમ જોનર્દનરામ ત્રિગાડી.

વિષય.

નિષયાનુકંભણિકા.

૧ મિ હોનિ'મેનનો દેગપા.

ગ રમણીયગમ જોવલંતરામ નિષારી

૨ નાથ! અવતાગે એરા વી.

ગ પોપટનાન પુ મભાઈ તાક, બી એ

૩ નિજાન-મન્દર

મો કાન્તિનાન ઇગનવાત પ ત્યા, એમ, એ

૪. સુદ્રોય નો ઉલોગ (આર પિત્રો આરે)

રા રનિયનિ ભ ઉલમરામ પ ત્યા, બી એ

૫. અજબ ગા નરજીનના અન્દ 'લખ

રા અન્દગ- નર્મદાગ પ ત્યા બી એ, એનએન બી

૬. નર્મદાતીરે મહારામા માનરદાસજીના આજયોકેમાં

રા રામજીનાન ઝેરીનાન પ ત્યા, બી એ

૭ નામદાર પટેલનો વણીતર લખનો અન્દો.

રા પ્રાપુનાન મિયા ભ દેગાઈ, બી એ

૮. વિવના નાનો

બેન હિરાનાઈ જોનિન્દજ વસંતજ

૯. શુકાચાર્ય અથના ગુરુગુહા

રા પ્રનાદ અન્દગ- નિનાજ, એમ એ, એનએન એમ

૧૦. પાતર લખ સમધી એક સીના નિયાર

સો બેન હરિમુખેગરી મોહનવાથ તક્ષિન

૧૧ એ નિખ્યાન મહારા'દવાસીઓના અન્દસાન

૧૨ એ એય જ લિમયે ૭ શ્રીમત હરિ નાનથા આપટે

ગ અન્દગ- નર્મદાગ પ ત્યા બી એ, એનએન બી

૧૩ ઉપા- પ્રસાદ-પ્રતિજ્ઞા-પાન અગિર નાંતી,

ગ જો પુત્રોત્તમ નિશામ માણ

૧૪ મંથાનલોકન ૧. હા નો ગગ ૨ પાપાન દુષ્ટ જોખનેના આખાનો

૩ કનિતા ગંગા

વારિં લનાજમ કેપીઆ આગ,
હિન્દુસ્તાન, બહાર ગીલાનજાકે. ૫-૧૨-૦. છુટકે અંની હિમત આઠ આના.
૩૮૧૯ ૧૯૦૦ ને ૧૯૨૧ નો તપુ પંચ ના લનાજમ ૩. ૧૦, હિન્દમંદાકે ગંગાના પંચ
આ તનાજમ સર્વજાતમા ને લેનામાં આવે છે

ઉપા--“ સ્વરાજ્ય પ્રતિજ્ઞા ”

અમારે તેનો હાથ પકડ્યો

સંપાદક]
[સંપાદક]

૫૨૨

[એપ્રિલ ૧૯૧૬]

ચિત્રકાર—શ્રી રવિશંકર રાવળ

સમાવેશક]

[એપ્રિલ ૪ સ ૧૯૧૮]

મિ બેન્જમીન ગાય હોર્નિમેન

લોકશાસનના સિદ્ધાન્તના પ્રતિપાદક વનમાનપત્ર ધી 'ઓર્ગે કોનિક્ક'ના
બાહોશ ઓ નિડર તરી

—છનાડખાતે દેશપાર થયા તા ૨૬ મી એપ્રિલ ૧૯૧૯ રાત્રિવાર.

Photo by the Courtesy of
Messrs. Devare Bombay

ગણાયા છે, પરિણામે મિ હોર્નિમેનને ગર્વ તા ૨૬ મી એપ્રિલે મુઘાર્થ મરમ -વડી સરકાર ની નનનિથી-હિન્દી ની બહાર મોકલી દીધા છે અમને આ પગલા અંતરે સમસ્ત હિન્દી પ્રજા તરફથી મખત વિગત જાણવાની જરૂર જ નામે છે નહિ-પણુ વર્તમાન લાગે છે દેશમાં ઉન્નિયતગી આ અશાન્તિ માટે અમનગમનગ ગર્તા હરેક હરેક સાચા હિન્દીજન વનારે દુઝારો ટે-દુભાય છે અને દુભામે અમ્હાર પુનિત ભાગનર્મમાં શાન્તિ આ મુલેટ, અનેક ડામો અને વનતિઓ નરને પન્સપની મિત્રતા અને અભલાય સચવાય એ હરેક હરેક સાચો હિન્દીજન હને ઈ મિ હોર્નિમેન આના જ એક હિન્દીજન હતા એક સાચો અગ્રેજ વીર અને તેમ મિ હોર્નિમેન હિન્દમાં રહ્યા છે અને એના મ પુત્રને જન્મ આપના માટે તો મિટનને અભિમાન જ લેવાન છે

આપમુખત્યાર અમનગરો અને ઝૂંગો-છન્ડિયન પગોના નિશાન સમુદ રહામે પ્રગળે મજનત આજ પાઠારનાર એક હિન્દીપત્રની અમત્ય આપણા માનનીય સર પિંગેજશાહે આજ વરો પટેના બેઈ હતી આ પરિણામે ૧૯૧૩ ના માચ માસમાં 'ધી બોર્ડે ક્રાનિન' પત્રની મ્યાપના કરી મિ હોર્નિમેને તે પટેના કનકતામાં 'ધી 'મેડસમેન' પત્રમાં ન તી તરિકે આઠ વર્ષ પર્યંત કામ કર્યું હતુ આ સર પિંગેજશાહની પસંગી મિ હોર્નિમેન પત્રની અને એ પત્રગી મિ હોર્નિમેને આ ૮ વર્ષમાં મપૂર્ણ રીતે આપક કરી બતાવી છે. મિ હોર્નિમેનના બહાર જનનના પ્રસંગે હમેશા સાહ્યોથી ભરાયના છે તેની નોધ અરજાવરથપ થી, છતા કહેવાની જરૂ છે કે એમનુ જનન વીરવથી જ રચાયલુ છે અમ્હો નિવાસ છે ૪ સર પિંગેજશાહ કૌનિન પત્રમાંકને હિન્દ આજ ને જન્યુતિ પામ્યુ છે અને હિન્દમાં ને અનનુ અને રાંધણ્યુ એન ના પુ છે તે માટે અનર અભિમાન લેન. કમલાએ બે વર્ષ પૂર્વે કૌનિન પત્ર અને પ્રેમના નર્પનાહ-મડનમાં જે ના ધન્વના યોગ્ય નિરાધ અધેલ હતો અને જેના પરિણામે સર ચિમનનાન આદિ સાથેનો કૌનિકનો સમધ તુરો એ પ્રસંગ હુ ખભરો ગણાયો હતો-છે પરંપરની સદ્વિષ્ણતા અને સમભાવવૃત્તિનુ પોરપુ થઇ રાક્યુ નહિ. આ રાગરોપ કે છીનિદેવના લોનીજનોની મોહવૃત્તિમાં મિ હોર્નિમેન અને તેમનુ મડન જગાઇ ગયાના પરિણામે સર ચિમનનાન આદિ સાથેનો સમધ દૂર થયો એ એના હુખ પ્રસંગ સિવાય કૌનિકવ પત્રો ઇતિહાસ સોનેરી અક્ષરે ચિરજન નેશ અને એકતિહાસ સાથ મિ હોર્નિમેનનુ નામ અને નર્પ પણ એટલા જ ચિન્થવ રહેશે

મિ હોર્નિમેન એટલે ચિન્ન અને હિન્દના સાચા લોહીની એકતા મિ હોર્નિમેન એટલે વીરની વીરતા આ રનેહની રનેહાળતા મિ હોર્નિમેન એટલે હિન્દની પરમ સેવા મિ હોર્નિમેન એટલે હિન્દીજનોનુ સતતતા માટે વેગથી દોડ્યુ અને ધપતુ શંપલ્યુ નિરર ૧૯૧૧ દેશના કોઈ પણ ઉંચામાં ઉંચા પદવિધર અમનદગમનુ કરતા મિ હોર્નિમેન સામાન્યના અને શ્રીમાન સમ્રાટના વધારે સાચા અને આરહ ભક્ત અને મિત્ર છે એ પદવિધરોને ચિટનની સત્તા અને ચિટિય સહેનશાહનને માટે લાગણી અને અભિમાન કે ચિન્તા છે તે

હતા મિ. હોર્નિમેનને અનેકધા જે પગલુ એ પત્નિધરોમાના થણા કરતા મિ. હોર્નિમેન યાત્રા
 ઉભી થઈ ॥ એ નહાતુ પુરુષ છે એ પણ એટલું જ મત્ત છે હિન્દના દુ ખનિ યાત્રાના ઉઘા
 બહાર કાઢી-હિન્દને બેઠાગઈ પડતી અને- મુસ્લીમને અને પગધીનનાની મેડીઓના ત્રાન્ના
 ગિરો નિર્ગિન આમાનના પ્રગળનો પાને પ્રત્યક્ષ કરાયા અને ચિટનના આયા મન્નાને તે
 લંબના સ્તંભનું જ્ઞાન કગવવામા જ હિન્દ-ચિટનનો નમન્ધ વધારે ગાજ થશે અને એમા જ
 આત્માન્ધનુ ચિગ્ગથાથીપણ સમાધિ છે એ વાત મિ. હોર્નિમેન સાથા ૬૫૧ી મહમદના હના
 આ એટલા જ માટે એ વાત લેમણે ફોજી ફોજીને અનેક જાગી છે-પરિણામ એ આ હુ કે મે
 મદાર અમેજ-હિન્દી મિ. ને આજ હિન્દ હોજુ પ પુ-હિન્દનો મિનાગે-પથાગીરજ
 ઈશનિમા હોડવે પડ્યો નામ ર મુમાર્ડ મગજની આ એ જ બન થઈ છે મે
 માટે અમ્મને અનિય કુખ થાય છે એંગ્રો-ઇન્ડિયન પત્રકારો જારે આ મગ
 પોતાના રેખોદારા અમેજ આ હિન્દી /નો વચ્ચે મેથમથમી ગીને હનગી મનોગતિએતિ પોર
 ગાયે છે અને જાતીય વિરોધ *Racial animocities*-ઉભી કર છે ત્યાં દુ ખની નાન તે
 એ કે નામ ર સરકાર એ પત્રમગતે પોતાના હિ મિત્રોએ ગણે છે અને પ્રગળો અમાજ
 આ નાથી સુતાવતાગે રેલપાઠ દગર છે

અરહે આમા રાખીએ છીએ કે નામદાર ગરજસાદેગતી કાઉન્સીલમા આ અમારતા
 પગનામાટે હરીશાન્તિની વિચાર કરનામા આવે અને કૌનિકન પગ તથા ગ્રેસ રદામે ને પાટા
 નામા આ ના છે તે પાગ એથી વેવાય અને પ્રગળા એક અમગર નેતા અને આત્માન્ધના
 એક સાથામા માથા આજ બનને ન્યાન આ એ અનનતા મગે ન્હાની રી લગવન પ્રગળોના
 અવમાન અને આત્મનિષ્ઠન માટે દહગી અમેજ પ્રગળા નન્નાને શ પોતાના સવમાના
 મિદાન્ત પગ બૂની જગે ર શુ ચિગ્ગતી પત્રિક અને નિર્ભય કુખે જન્મનાગ બક્તિએ આન
 જ દુ મ દીપારગે ર શુ ચિગ્ગત ગળ્યની અમરતાના પ્રસંગે આમ જ આવનગે ર અમદ
 નુધથી આ ॥ રાખીએ છીએ કે નામ ર વેપાર પોર્ડ નારે નિશાન ૬૧ અને ઉલ
 નાર દશાવશે અને એક સાથા ચિટનને મોગ નીપટી નમ્બાય અને દુ ખના વિરોધી નનગે
 અને પાતાના અધિ જગે ઉત્તરન કરગે મહામા ગાનીગ મહામે ઈસી-પગમમા પ્રગે
 ના કરવા માટે મુબારકમા થયે ॥ અત્તાન્ત પ્રગળે ધૈર અને સમનોનપણ સાચવના અને
 મારોત અમેજ હાકેમને મોગ વતનાગ નામદાર જ્યોત્ય પોર્ડે મિ. હોર્નિમેન અને
 કૌનિકના પ્રમગમા પગ વધારે છતા અને ધૈર જતાઆ ટોન એવુ અમેજ ઇન્ડીએ ગીએ
 મનુષ્ય માન જનને પાન છે મજુ એ નૂન મુધાગતી એ એ વીગુ નમ્બુ છે તો આ નીગ
 નર મુધાગવ અને ભવિષ્યમા આન પ્રગળા નિગમ અને પુલ્લજન વચ્ચારમા આરી મીગ
 બૂનોથી અગ્રાન્તિ અને અમતોજ દેનાર નહિ એટલુ મનવાગે એવી અમેજ આમા ગમીએ
 ગીએ પ્રગળે પોતાના દુ ખ અને સુખીમતા સરકાર પામે રલુ કરવાના હરે પ્રગળે

મગા ૪૪ તેજમે એ પ્રસંગેને સુચિત રાજ્યનીનિથી દયાની વ્યામા મહાભય નાથો
 કે અને દુગ્ધના ભવિષ્યમા તેથી મહાતાનિ થયાનો સમન કે જગતની પ્રજાઓમા નિહાળ
 થઈ મીનુ કે છે ? આ ૪ વાતની પ્રજા સાક્ષી પુરે છે એ ઇતિહાસો પાઠ પા નો
 એ ના દેશની પ્રજા ૥ કાણુની સત્તા કે અધિકારીઓને સોપાઈ છે તેમનુ ૪ ૧૫

નાથ ! અવતારો એવા વીર

લેખ --૧ ચૈતરસાલ યુગસાઈ માહ, મી અ

(આર્થ હ વની યાચના)

નાથ અવતારો એવા વીર,

ઉતારા જગમા સતસુધીર

—નાથ.

કોઈ પૂંગપા પથનાજામા મમત ન જરી ધગનાર (૧)

તથા દુગમ્હ તત્ત ઝનનુ (૨) સત્ય સન ધ નાર,

તેમને જગાવનાર કૃપીર,

પાઠવો પ્રભુ સત સૈંદરી

—નાથ.

કનનનાડ જેની સૌ ધ કે સત્યગણુ તત્તોગ (૨)

મન, વચન, તન એડતામહિ (૨) મય ભભમ અપુમોન

સદા સદ્વર્તનમા ભાસીર

પાઠવો પ્રભુ મન સૈંદરી

—નાથ.

એકાગ્ર, તે આનાક, દક્ષને, મપન ગતિ ધગનાર (૧),

તમ ઉત્તમ ઉપદેશ બોધના (૨) ઝનન તત્ત નેનાર,

સાચુના કુમન મુનિવરધીર,

પાઠવો પ્રભુ મન સૈંદરી

—નાથ.

મૂન સત્યના ગુથે વાણા રાજ્યવતની માણ (૨),

આભાનિ. એ સૈંદ ગણુમા (૨) મહજરાજ દેનાર,

સાધુ રાજાં એના ધીર,

પાઠવો પ્રભુ સન સૈં વીર

—નાથ.

અનંગીને પ્રાપ્ત અડમ ને અચર ધૈર્ય ધરના (૨),

ધી પ્રનાલી નનસી સાચા (૨) સાનિના અજના

પ્રતાપી સારિક લના રીગ,

પા વે પ્રભુ સત મૂંડી

—નાથ૦

સુસાનિત લક્ષ્યાગી નિર્મન દટ્ટિ ધનના (૨)

નમ અનંગ ગિખના નરપર, તમ (૨) અના અનમ ॥

વી ના કમયોગીઓ ધીર

પાદવો નમ અનંગ મૂંડી

નાથ૦

અયાથે અખાય વી ના અય સુમ ધનાર (૨)

અમ અમ વિક્ષા અર્નાતિપર (૨) નનન જગ અગાર

નાપર અણ મિત ધરનાર

પ્રાણુ નિજા ગ્રેમે પાયરના

નેરોપર મર્ગી પનાર દગી,

પા વે પ્રભુ સત મૂંડી

—નાથ૦

અનનારા એ રવદેસપૂર, અન પ્રજામા વીર (૨),

શા નમ અનલ ગાંધોના રાકે (૨) પુનિત પ્રનાલી રી

ગ્રેમો ને સત નેડા વી,

નિખના સાચા સનક રીર

શાનિના સાગર શા ન કમીર

પાદવો નમ અનંગ મૂંડી

—નાથ૦

સરા ૧૭ ૧૭ ૧૮

* હી એ વિવાદના એ અનના અનુવાદ ।

અનનાગીનો અનના (સનિત નાના) રૂ ૨-૦-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુમબઈ

વિજ્ઞાન-મંદિર.

૧૫ -૩૦ કાન્તિદાસ ઇગનવાસ પડ્યા, એમ એ

નન ૬૨૬ ના પટેના નણ માસમા પેનાનિક મરત ૧૧ દિન્દી પ્રમગો નીચે પ્રમાણે દતા

મર પ્રકુલ્યન્દ ગય

૧. આજ ભમા જ પ્રખ્યાત ગંગાગી રસાયનરાત્રીજી પ્રકુલ્યન્દરાયને સરકારે નાઈટ મનાના દિન્દુધાનમા ખિતાબોની દાખી થાય છે તેમા એક વરે પ્રખને જુડ રમ રહેનો નથી કાગલુ કે પ્રખનુ માન તથા પ્રખો પ્રેમ પામેના તથા હામરા યોગર મહુ જ યો માણુમે આ યાત્રીઓમા દૃષ્ટિએ પડે છે પ્ર-૧ ૧ ગન્ધર્વના વન્ધેનો નિધિએ જુ ૪ અપદ ગીતે દેખાડી આપનાર આ નવા વાના તથા શહેનશાહની જન્મનિધિ ૧૧ ખિતાબોના પ્રમગ છે આ વાન તો સુનિનિ છે બીજા નાન એ છે કે રાજમેસાજો બનો ખિતાબો ગણાય છે, તેમ રાગનવિક ગીતિએ જે માલમેએ પોતાની જુદીથી ગોધખોગથી કે એવી ખાન ગમ્મિથી કેવળ ગજદતા મોની કે પોતાની પ્રખા ૧૧ ૧૬ પછ આખી માનનભતિની લચી મેસા વરી હોર એની ૨૨ પલા આના નમાનોથી થરી જોઈએ આ સિદ્ધાન્ત પણ વાઈ નરીન નથી, પરંતુ એનો અમન ૬ રામા નિજાનરાત્રીઓ-જેઓ નિ મીમ ગ્રાપણથી તથા પ્રાપ્તિના ઉમ તપગ્રાથી અ યનુ અન્વેણુ તથા યોદ-કલ્યાણ કરે છે-તેઓને ક્રિશ્ન ગજદનાઓ તરફથી બનુ ધોમ ન્યાય મળ્યો છે, એ વાન અમેજ નિશા ગાત્રીઓ વાગનાર કદ છે અને હિન્દુમા જ આમ થાય તો પડી દિન્દમા તો પડુ જ શુ ? અમેજ નિજાનરાત્રીઓ ૧૧ મમાન હિન્દુમા પૂરે ૧૬ થુ ન હોય, તો દિન્દા નિજાનરાત્રીઓની દિન્ મા ૧૧ ૧૧ થવાની આના ગળી રાકાય ? ને જના મગરના આ નનના મપવાદ રૂપે યોગ અમય ઉપર ૧૧ ગદીતચન્દ વગુરો, ૧૧ નીનગન સ કરને તથા આજે હો ગરને-મોડ મો, પગ-માનુ ૧૧ માન મગદા બનાડી લખી, એ જુ આનિન્ની નાન છે હો રા જવા મગ નિશિમાની માગુનો આ ખિતાબથી ખામ બનુ ન શો અને એમની કૃતિ ૧૫, પોને "મગ" થવા એટલે ૧૬ મધુ એમ પાન ન થાય, એ ગ્રામાવિક દરો પરંતુ બીજા નિજાનરાત્રીઓનો ઉત્તમ આ ૬ મધી ગદિ પામે તથા વૈનાનિક મેસા એ નુ હ એ તરફ પ્રખનુ વસ આક્યાય જે મને અમન ધી વાન છે ખાસ કરીને લણા માલસે પસા ખચનિ તથા સમગરને ગજ કરીને ખિતાબો ખરીવા ૧૧ મદા મારે છે, તેમા પણાઓની આખ આ પ્રસગથી, ઉત્તમે, તથા ૧૧ મમાનનુ ૧૬ તર ૧૧ હોનુ નેમએ એની નાઈક ગાળી થગે

નન પ્રકુલ્યન્દ ગયના પોતાના નજન્ધી લુગે જેમ તખવાનુ મોગ્ય ગાગરાથી ૧૧ નમાનો ને ૧૨થા મરા વાર છે તે બનાવના અદા ૧૧ ૧૧ સતી ગર નથી

ગુલામજીનો ગજગ (મરિ ૧ ૧૧૧) ૧ ૨-૦-૦ એત. એમ ત્રિપાડી એન્ડ કપની, નુંપર્ક

સકલતાની 'મન્દિચન એસોસિએશન ફોર ધી ઇસ્ટિએશન ઓફ માનવમ'

૪ ત્રીજો પ્રમુખ ઉપર કહેતા "મન્દિચન એસોસિએશન ફોર ધી ઇસ્ટિએશન ઓફ માનવમ" નું નામ સમેતન માય ડી ગ્રેટ તારીખે થયું એ જ આ મધ્યા પર્વતરી 'મન્દિચન' કે વિનાની ઉત્તરિને માટે ગ્રંથપાથની આ સરખા અત્યારે ૪૩ ના જેટલી જુદા કે, ને આ નીચે હતા. ધણા ઉપર ની નવા મહત્તરના દાર્થથી અમિત થયેલુ કે હિન્દના વાઇસરોએ એના મુરખી હતા, અને હવે સામગ્રય તથા મગાળાના મનુષ્ય બનને મુગખી છે એના પ્રમુખ મળી આગી મોતન મુદ્દર છે, ને ઉપપ્રમુખોમા (હવે સફળ) મગ મુત્રાસ બેનરજી, જર્જિસ મગ અમુતોર મુગજી, સમ પ્રકુ ન ચન્ન ગય પ્રો ગમન ને હાં ચાંવરી છે વાપક અમેનતમા થયેના ભાવસોમોએ વાત સ્પષ્ટ અમળના કે એક એકે આ મધ્યા વિજ્ઞાનશાસ્ત્રના જિનવણી માટે મહત્તરનું ગાર્ વન જન કે-લુદી લુદી ગીતિએ ને મીજી એકે અત્યાર મુરી કનમ્તા એ ગ્રામ્ય શાસ્ત્ર તથા પ્રાણિશાસ્ત્રમ-ની પર્વપણાનું હિન્દુ કે મગજીતુ હતુ, ને ઉપગત હવે પ્રો રામનને નીચે ને ભાંતિત પર્વપણાનું પશુ કેન્દ્ર થવા માયુ કે પ્રો રામનને લીરે-એમ લખનામા જાં જગદીન ચન્ન વસુની અનગળના નથી હતા, હાજમ જાં રસનું કાર્ય એ-રે એમનું પોતાનું જ હતુ, ને હવે પ્રો ગમનનો નીચે બાંતિ-ગામન મનન અન્વેષણ હતાર સારી મધ્યા ઉત્પન્ન થવા વાગી છે

સકલતાના નવા વાગમ-ચેન્નેલર, મર નીચનન સન્કા

૫ પાથમો પ્રમુખ સ્વકતા યુનિવર્સિટિના વાઇસ-ચેન્નેલરની જગ્યાહિત જાં સર નીચન સરકારની નિમણુક છે તેઓ પશુ બારેશ વેચશાસ્ત્રી છે, ને દી લીમા નાનાન દરમ્યાન વેચાળી પરિવહને પ્રમુખ સ્થાનેથી જે નિદ્વતાલયું ભાવલ એમજે આપ્યું હતું તે પર્ણાઓએ વામ્યુ હતો. આપણા શિક્ષણમા તેમ જ આપણા પ્રમુખનમાં વિજ્ઞાનને વધાર ઉતારનું જેટલું એમ એમે માનીએ છીએ, તેથી આના વિજ્ઞાનશાસ્ત્રીને આવી સાગી નમ મળી છે એ મોટું શુભ ચિદ છે વનકતા યુનિવર્સિટિ વિષે રમિગને પોતાની લનામજો જી દીધી છે, અને નામદાર વાઇસરાય એ વિષે જટ પગના લેમ એમ આશા રહે છે વનકતા યુનિવર્સિટિમા જે કાંઈ કેન્સરો થાય તે હિન્દની પ્રજાન દિલની દૃષ્ટિએ નથા અર્ધાચીન આચરવડતાની દૃષ્ટિએ સતોપગરક થાય, એમ આપણે મો ધ્રુગીએ છીએ સર નીચરન જેના માયુમ અત્યારે આ પર્વ ઉપર કે એટલે આ સતોપની આપણે બાજખી આશાઓ ગળી શખીએ મુબાઇ તથા કલકત્તા બનને ગ્રંથો નામાકિત દિ ની ગાગસ-ચેન્નેલર કે, ને મનનેની ગાગીની પ્રજા આવું સ્ત્રીઓ નિદ્વતરો

આથા,

તા એપ્રિલ ૧૯૧૬

મુદ્રાયંત્રનો ઉદ્યોગ.

લેખક — રા રતિપતિરામ ઉદયમગમ પડ્યા, બી એ

અમેરિકામાં બતાવેલા મુદ્રાયંત્ર જમની ગિનાય દુનિયાના ઘણા દેશોમાં હાન મોકનવામાં આવે છે. દક્ષિણ અમેરિકાના દૂરના દેશોમાં દક્ષિણ આફ્રિકા આસ્ટ્રેલિયા, હવે લેબના પૂર્વના સમયાનો, અને દક્ષિણ સમુદ્રના ટાપુઓમાં વતમા સમાચાર ફાવવાને આ મુદ્રાયંત્રના ધણુ ઉપયોગી થઈ પડ્યા છે. બીજા મોકનવાના થોને થોડા જ સમય ઉપર આગી રાંડગેક જમાન, અને બીનમાં મોકનવામાં આવ્યા છે, એટલું જ હિં, પણ કા સમા રહ્યા અમેરિકાના લોક રોતે પણ મોકનવામાં આવેના છે.

સો ગિઓના એક જાણીતા વતમાનપત્ર માટે વપરાય અમેરિકન મુદ્રાયંત્ર

મુદ્રાયંત્રના સામગ્રીની ખાસ કરીને બીના મોકનવાના વાથી-સુધરેના દેશો ઉપર બહુ જ સારી અસર થઈ છે. આ વાત એટલી સત્ય છે, કે તેના ઉપર નધારે લાર દધને મોલવાની કરી જરૂર રહેતી નથી દુનિયાના વતમાન સમાચારો જાપાની સરગતને તિથે દુનિયામાં ચેતન વાવવાનું હવે મહુ સહેનાઇથી બની શકે છે રાજખીલ આશયો અને નિર્ણયોના અપરિ-પકન સાહિસને જનમમાં સમગ્ર રજી કરવાનું પણ સહેનાઇથી બની શકે છે દૈનિક પત્રો તથા માસિકોમાં પહેલાં જમાર પ્રત્યેક અક્ષર હાથથી જ મોકનવામાં આસતો, સારે ન્હાના કેના પ્રમાણનો પણ બહાર પાડનાનો શ્રમ લગભગ અગત્ર થતો હજાત તરિકે વિચારતા આપજીને

તેવા નથી એક કંપનીએ હમણા જ એક મુદ્રાવત દક્ષિણ અમેરિકામાં મોકલાયું, પણ તે ચક્ષુ પાછું મોકલાવવું પડ્યું, કારણ કે તે ચક્ષુ એક ભાગ જ ૫૦૦ રતલ વજનનો થયો, અને તેથી તે આખા ચક્ષુ ખર્ચની પાંચ છપર વાંધી સકાય તેમ ન હોતું. દેશનામાં કેટલાક દેશો હજી પણ પગથી ચડાવી શકાય તેવા શિના ગ્રપના ચક્ષુની માગણી કરે છે. બાઈબીકલ અને રાશકિતથી આનતા નાને જેવો સમય છે, તેવો જ સમય પહેલાના શિનાછાપના ચક્ષુને અને હાનના છાપવાના ચક્ષુને છે.

પણ સીમે ધીમે દુનિયાના એક ખુણાના મેક્સિકો છાપવાની કળા-અને પૂર્ણતાએ પામેલા ઓપ્નની અને ઉચા પ્રકારની સરોધ-બુદ્ધિની તે ખરેખર કળા જ હતી તે ખીનતી હતી દાન દક્ષિણ અમેરિકામાં ગયા ગ્રપખાતા માનુષ પડે છે અને આ ગ્રપ ૧૧૧ જૂની પગના ખીમાનો મ લી નાખી, તેને બદલે નવી ૧૧૧ ઓપ્નના અક્ષરથી ઇતરાયના અમેરિકામાં બનાવેલા ખીમાનો ઉપયોગ કરે છે દક્ષિણ અમેરિકાના કેટલાક ચક્ષુ ન્ય યૉર્કમાં સુધ વસ્થિત રીતે આવે છે આ પના ધીરે ધીરે હાલની પદ્ધતિને અનુસરના કરનામાં આવે છે.

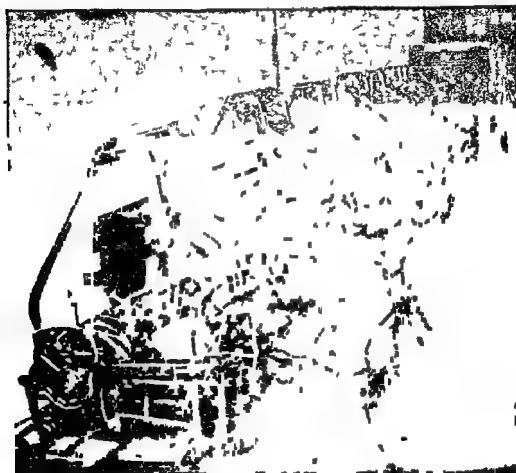
દક્ષિણ અમેરિકાના કહેવાતા રાજ્યપરિવર્તક દેશોમાં ખીમા ગોપનાના ચક્ષુએ છાપવાનાના સ્થિતિ સુધારનામાં અગત્યનો ભાગ ભજવ્યો છે આ દેશોમાં જળવાના સમયમાં વર્તમાનપત્રોએ અગ્રભાગ ભજવ્યો છે સામયિક ઉછાળાના ખરેખર ઉત્તેજક તરિકે આ પત્રો રચ્યા છે પગિલુમ એ આ-ન્ય છે કે જે દાણે લોકરી ઉત્સાહ સર થાય છે, તે જ દાણે બજારખોરોને છાપખાનાનો નાશ કરવાની ટેવ પડી ગયેલી હોય છે ખીમાના ખાનાને ગમે તેમ ક્રમ દેશમાં આવે છે છાપવાના સાહિત્યોને ફરીથી ભેગા કરવામાં વર્તમાન પત્રવાળાઓને મહિનાના મહિના વીતી જાય છે ખીમા ગોપનાના ચક્ષુની સરખાત થયા પછી કેઈ પણ પત્ર ૧૧૧ ખીમાનું નુકસાન કરનાર બજારખોરોને જડ્યું નથી કારણ ખીમા ગોપનાના ચક્ષુનો અટેલાઈથી નાશ થઈ શકતો નથી, અને આથી કરીને શીતુરી પત્રો બહાર પડ્યા જ કરે છે.

હૈલ્થખીમાના મદ્યપોતા નિકાશખાતાનું મકાન

જળવાના સમયમાં વર્તમાનપત્રોએ અગ્રભાગ ભજવ્યો છે સામયિક ઉછાળાના ખરેખર ઉત્તેજક તરિકે આ પત્રો રચ્યા છે પગિલુમ એ આ-ન્ય છે કે જે દાણે લોકરી ઉત્સાહ સર થાય છે, તે જ દાણે બજારખોરોને છાપખાનાનો નાશ કરવાની ટેવ પડી ગયેલી હોય છે ખીમાના ખાનાને ગમે તેમ ક્રમ દેશમાં આવે છે છાપવાના સાહિત્યોને ફરીથી ભેગા કરવામાં વર્તમાન પત્રવાળાઓને મહિનાના મહિના વીતી જાય છે ખીમા ગોપનાના ચક્ષુની સરખાત થયા પછી કેઈ પણ પત્ર ૧૧૧ ખીમાનું નુકસાન કરનાર બજારખોરોને જડ્યું નથી કારણ ખીમા ગોપનાના ચક્ષુનો અટેલાઈથી નાશ થઈ શકતો નથી, અને આથી કરીને શીતુરી પત્રો બહાર પડ્યા જ કરે છે.

ખીખ બીજા દેશોની માફક દક્ષિણ અમેરિકામાં ખીખા ગોડવવાના યત્રોની સારે રાજ્યમાં ઉચ્ચપાયે કરનારા વર્તમાનયત્રોનું કામ ચાલે છે આગેન્ગીના, મોનિરીઆ, અને વિતુનટતની દક્ષિણના ખીખ દેશોમાં હમણા એવા અધિષ્ઠિતો માનૂમ પળા છે કે જેઓ ખીખા ગોડવવાનાં યત્રો ઉપર જ તેમનાં વર્તમાનપત્ર સમન્વના નખાણો ચનાવે છે દક્ષિણ અમેરિકા, ઓસ્ટ્રેલિયા અને ન્યૂઝીલેન્ડમાં આનાં વણા કારખાના ચાલે છે આંખોને પળુ મીખા ગોડવવાના યત્રો ઉપર કામ કરવા નિમગ્નમાં આવે છે, અને તેઓ સારે કામ કર્યા બધ છે છેતા થોડાક

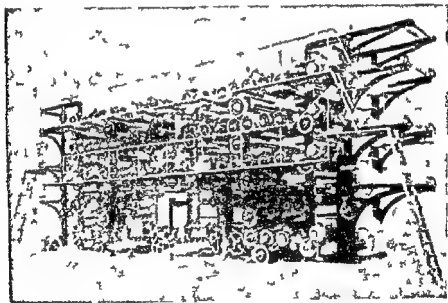

સારો જનેના વર્તમાનપત્રમાં વપગરા ખીખા ગોડવવાના અમેરિકન યત્રો.

વખેથી દેશાવર માન મોકલનારાઓને માનૂમ પડ્યું છે કે જમનીના પ્રતિનિધિઓએ જમનીની સુખિઓને મેક્સિકોમાં ફેલાવવાને અમેરિકાના ઇપવાના યત્રો ખરીદ્યાં છે હવેના સમયમાં બધી માગણીઓ પૂરેપૂરી તપાસવામાં આવે છે અને તેથી કરીને અમેરિકાની પ્રજાની સામે જ વાપરવાને અમેરિકાના યત્રો જમનીના હાથમાં જવા સભન નથી

સીનાવતી જાનકલા ૨ ૧-૧૨-૦ એ. એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુંબઈ

યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ અને દક્ષિણ અમેરિકામાંથી દરેક જાતના છાપનાના યંત્રો પરદેશ મોકલવામાં આવે છે. આરગેન્ટીના અને બ્રાઝીલના યંત્રો ઈંગ્લેન્ડમાંથી જાતના યંત્રો વાપરે છે. અમેરિકાના જે યંત્રકારો સ્પેનની ભાષા જાણે છે, તેમને મોટા છાપખાનાં અને બીજા ગોઠવવાના યંત્રોના કારખાનાં ઉઘાડવા સ્પેન મોકલવામાં આયા છે. દક્ષિણ અમેરિકાના મોટામાં મોટા બીજા ગોઠવવાના કારખાનામાં સિંપકામ જાણનારાઓની ઘણી સંખ્યા છે, અને યંત્ર સારી સ્થિતિમાં છે કે નહિ તે જ જોવાનું કામ હોય છે જે સ્ત્રીઓ અને પુરૂષો કામ કરવાને યથા ટોચ છે, તેમજ આ યંત્રકારો વારંવારે સૂચના આપ્યા કરે છે. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાંની કેટલીક કંપનીઓ, જે છાપખાના-સાગાઓ તેમના જ યંત્રો વાપરે છે, તેમની માથે સારો સંબંધ સાચવી રહ્યા ટોચ છે તેમને કંપનીઓ પોતાના તરફથી જનતા સદાચ આપે છે, અને તેના બદલામાં અમેરિકાના યંત્રોસંધે તેમનો ટોકા લેકે.

બ્યુનો જેન વર્તમાનપત્રમાં નિપજતુ મોટું અમેરીકન મશીન

દેશાવર મોનવાને મારે જ આસ યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં છાપનાના યંત્રોનો વાર્ષિક ક્રમ રાખવામાં આવેલો નથી. દેશાવર માન મોકલનારાઓ દુનિયાથી એમ માને છે કે જે કોઈપણ દેશો છાપનાનાં યંત્રોની બાજતમાં લદાઈ પડી વ્યાપાર ચાલુ ગણવે હોય, તો કારખાનાવાળાં જોએ દક્ષિણ અમેરિકાની સ્થિતિનો કાગળથી અભ્યાસ કરવો પડશે, અને વ્યાપારની માગણીઓને પહોંચી વળવાને તૈયાર થવું પડશે. દક્ષિણ અમેરિકામાં લગભગ પડી વેપારની દગા ધણી કંફોડી થશે અત્યારે તો છાપનાના યંત્રોના બનાવનારાઓ અને દેશાવર મોકલનારાઓ દક્ષિણ અમેરિકા તરફ પોતાની આગળી રાખે છે, અને વેપારની માગણીઓને જોઈએ તેટલું મેળવે છે.

ન્યા છાપવાનું કામ ખાસ પ્રવૃત્ત નથી એવા દર્શિલ અમેરિકામાં અને બીજા દેશોમાં કેવળ વ્યાપારની જ દૃષ્ટિથી જ યોજાયેલા મુદ્રાપત્ર બનાવવાને અમેરિકાના કારિગરોને ધણો સારો અવકાશ છે. આમ દેશાવર સાથે વ્યાપાર કરનારાઓનું માનકુ છે વેપારમાં થતી માગણી પૂરી પાડવાને મુનામટે. રેટેડસના મુદ્રાપત્રના કારિગરોએ, અમેરિકાના સામાય છાપખાનાના પ્રમાણમાં સારું કામ કરી શકે તેવા યત્રો બનાવવાને મહેનત કરનામાં કે પસા ખરચવામાં બાકી રાખી નથી. દરેકજગતો બારે વખતના હોવા છતાં લાગે વખત ટકે, એના યત્રોથી મુદ્રાપત્રને તેષા કરનામાં વળી અભાગ લેવાય છે, અને તેથી જ અમેરિકાની બનાવટનાં મુદ્રાપત્ર દુનિયામાં ાઈપણ ઢેકાણે મનાવેલા યત્રો સારે સરખામણીમાં ઉચ્ચ સ્થાન ભોગવે છે જેમ લાગ્યા સમય મુધી તે યત્રો ઉપયોગમાં આવે છે તેમ તેની કિંમત પણ પ્રમાણમાં વધી છે.

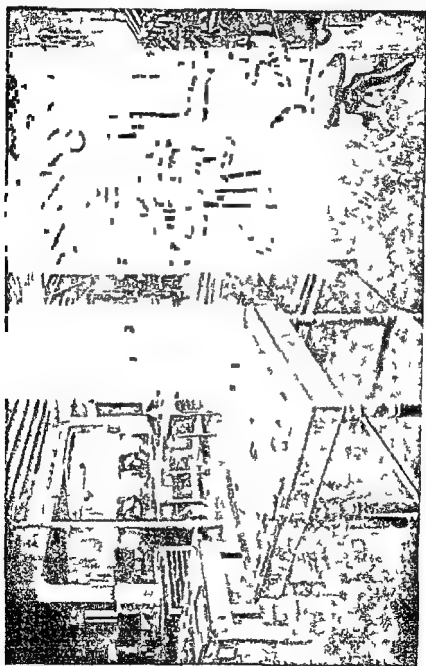
દુનિયામાં પરબીટિયા બનાવવાનું અમેરિકાનયત્ર

અમેરિકાના મુદ્રાપત્રને જટિલ ઉપયોગમાં લેવાય છે, તેના સરેરાશ વીસમાં ભાગ જટિલો પણ ઉપયોગ દર્શિલ અમેરિકાના કાગળનામાં નથી લગાઇ પડી કેટલીક પ્રજાઓ દર્શિલ અમેરિકાને તેની હાનની ધ્વજાપ્રમાણે મોઢામાં મોઢા મુદ્રાપત્રો લેવાતા અપવાદ વત્ત કરતે પારકા દેશોમાં રમખાપના ન્હાના અપખાનાની માગણીઓને પૂરી પાડવાને માટે જ સુદાયનના કારિગરોનું હાનનું ઉચ્ચ ધોરણ નીચું થતું જોઇએ, જોકે આમ થયે છતાં પણ વિશ્વ અમેરિકાએ આ બજારને સંતોષ આપવો જોઇએ.

કાઇને એમ વિચાર ન આવેલો જોઇએ, કે દર્શિલ અમેરિકામાં મોટા છાપખાના નથી દુનિયાના આથી ઉત્તમ 'છાપખાનામાંનું એક બીનાઓગ્રા માન્ય પડે છે લાગેન્સાની

દ્વારામનો અલ્ફરેડ ૩ ૧-૮-૦ એન એમ નિપાડી જેન્ડ કંપની, મુનાઈ

છાપખાનાની સરથાને દુકાન ઢહેલી, એ તે મહાન સરથાની લાચરતાને અપમાન કરવા જેવું છે તે લાચર મહેલમાવી દુનિયાનું એક ઉત્તમ વર્તમાનપત્ર નીડજે છે તે વર્તમાનપત્રનો ફેલાવો દર-

અમરોત એક વર્તમાનપત્રમાં વપરાતા બીજા મોડલવાના અને બીજાના ચિત્રો

ના ૧૪૦૦૦૦ પ્રતો જરૂર છે બીજાએરમાં પણ 'લા નેશનલ' અમેરિકાની બનાવટનું મુદ્રાપત્ર વાપરે છે, અને તેમાથી દરરોજ ૧૬૦૦૦૦ પ્રતોની ની છે આ કારખાનામાં બીજા

રજીસ્ટ્રાર ડાપવાનું નામ પણ જાણી આવે છે, જો પુત્રકે માધના પછી કામ કરનાર આવે છે માનીતના રીએ-ડી-જનેરોની સ્થાનિક પુનઃશાળામાં મોઢપોથીએ મનોવ-વાર્તા મે ન્હાતા બીજાના યત્રો રખાય છે ને હિંદોની શહેરમાં 'જર્નલ & પ્રાક્ટીસ' અમે-કામાં બતાવેલા યન્ત્રી પ્રગટ થાય છે અને તેના ન્હાતા બીજાનાએ ખડ ન્યૂપોઈના નિ-યતના જિનાનખના જેવો દેખાય છે બીજી દેશના નેડી-આગે શહેરમાં 'ડીગેજ' નામના માનિ ના ચારિક ખાતાને ધોણા ડાપનાનાં યન્ત્રો પૂરાં પાડનામાં આવેલા છે અને આ યન્ત્રો હાનની પદ્ધતિસ ગપવાની કળામાં, બીજા બધા અમેરિકામાં બનેલા યન્ત્રોની પેઠે પડેલા વર્ગમાં આવે છે આના મોટા ડાપખાનાનાગાએ અમેરિકામાં બતાવેલા યન્ત્રો સોરે લાવે નેનાનો પ્રિશો ગમ્મતા જ નથી, કારણ કે તેઓ ડાપનાની વિગતો અતિસૂચ દોષ છે, અને તે યન્ત્રોનો ઉપયોગ પણ રખો જ કરનામાં આવે છે

અત્યાર સુધી દક્ષિણ અમેરિકાના 'ગિની' નામના જેને બધી જાતના ડાપનાનાં યન્ત્રો ક્રિન & પૂરા પાડતુ દટુ છેના ચારેક રખથી જ યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સે તે દેશને ડાપનાના યન્ત્રો પૂરા પાડે છે અમેરિકાના પ્રથમ ક્રિનની મનાવના યન્ત્રો વાપરતુ, પણ દહે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ પામેથી બીજા ધણા યન્ત્રો ખરીદે કરે છે દુનિયાના ન્હાતા મોટા રખા દેશો પ્રથમ યુરોપની અન પામેથી ખરીદી કરતા હતા તે દહે ડાપનાના યન્ત્રોનો તે ખાસ કરીને યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ પામેથી જ ખરીદી કરે છે ડાપનાના યન્ત્રોને પરદેશ મોકલનાને માટે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં મુખ્ય મથનાં રચના ધણા બન્યા છે, જો હારીગરો દેશનાર સાથે વેપાર કરનાનો ખાસ અભ્યાસ કરે, તો આ યન્ત્રોની જનાવટમાં તમામ પડી ખીનરહી ચર્ચ જશે

નિષ્ણ અમેરિકામાંથી ડાપખાનાનાગાઓનુ મ જ યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સની મુનાકાતે ની વડુ હતુ, જો બધા ડાપનાના યન્ત્રો જનાવવામાં આવે છે, તે કારખાનગોને તપાસમાં હતા તેઓનુ ચારેવારે કહેવુ એ જ હતુ કે, "દેશગની વેગીઓમાં ભારે યન્ત્રો પાવગો નહિ"

તે મળે ન જ સભાગથી જાહેર ક્યું દટુ છે, દિલ અમેરિકા તરફ માન મોકનાવવાની રીતિ યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં માન વાવવાની રીતિ કરતા નહી જ સુદી પડે છે દિલિયુ અમેરિકાના ધણા જ રામા યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સથી આવેલા નહાયોને જાહેરોની ગોદીઓમાં માધી રાખનામાં આવનાં નથી તેથી જો માન નહકતો નર્ષ ડીગ મળવાગોમાં મુન્દામાં આવે છે આ માનગે યન્ત્રોમાં ધણી જ ભેડકરી જનાવવામાં આવે છે ભાગી જાય તેવી ગીતે માનને ગોદે વનાથી જ વણુ નુકસાન થાય છે જો દિગ અમેરિકાની કપનીઓની આડતો મુસારીમાં જ રીતે જાય, તો તે મરેખગે નહાયુનાગાઓનો જ વાક છે, એમાં કોઇપણ રીતનો સર્તથ નથી સમાવરી ગોવેના ગામાતે રીધે આચારિક કાયમાં નામે વિરમ્મ વતો અટકે છે. ગાગુ કે જ્યારે યત્રમાનો કોઈ જામ ભાગી જા કે, ત્યારે તેને જાહેર નવો ભાગ ઉમેગ વાના ધણો મમય મળ્ય છે કારણુ દક્ષિણ અમેરિકાના વગે દૂર આવેલા શહેરમાં યુરોપથી મોકલેતો માન પહોંતા ધણો સમય વાગે છે

જાન્યુઆરી ૧૯૬૬ એન ડીવન્ટિ હા ૨ ૦-૧૨-૦૦એન એમ પ્રિસ્ટી એન્ડ ક નર્થી મુબા ૨

હુકમા યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સના ત્રણ વ્યાપારીજનનું વિશેષ લક્ષણ દક્ષિણ અમેરિકાના વતનીઓથી સમજ સકાય નથી અમેરિકાના કારીગરોની સાથે પત્રવ્યવહાર કરવામાં દક્ષિણ અમેરિકાના વતનીઓ ઘણા વિતથી છે મોહર પત્ર લખનાની ઝળા તેઓ ભૂલી ગયા નથી, એમ પ્રસન્ન થાય છે આથી કરીને અમેરિકાના જે કારીગરોએ દેશાવર માત્ર મોકલવાના ખાતર ઉધાડ્યા છે, તેઓ દક્ષિણ અમેરિકાના જેવી કેળવણી લીધેના વતનીને પરદેશના વેપારી સાથે પત્ર વ્યવહારનું કામ સોંપે છે, કારણ કે તેઓની લખાનટ ઘણી સાદી, વિતથી, અને પરદેશી-ઓને તત્તલ સમજાય તેવી હોય છે

મુદ્રાપત્રના જે કેટલાક કારીગરો પોતાના જરખાનામાં દક્ષિણ અમેરિકાના વતનીઓને કામ કરવા તામે છે, તેઓ દક્ષિણ અમેરિકાના દેશોને જ માટે નિર્માણ થયેની સ્પેનની લાપામાં વધુ કિંમત જાહેરખપરો બહાર પાડે છે આવા ઉચા ધોરણવાળી જાહેરખપરોને લીધે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ અને દક્ષિણ અમેરિકા વચ્ચે સારો સમન્ધ સ્થપાય રહ્યો છે દક્ષિણ અમેરિકાના દેશોમાં જાહેરખપરો મારફતે ઇંગ્લેન્ડ શીખવાડવા સારૂ ધડવામાં આવેલી યોજનામાંથી ઘણું ડહાપણ વાપરી આ કારીગરો દૂર રહ્યા છે પરિણામ એ આ યુ છે કે ઘણી જ સલામતી તૈયાર કરવામાં આવેલી અને સુધર ચિત્રોથી પ્રગટ કરવામાં આવેલી દૂરદર્શી કંપનીઓની જાહેરખપરો એકાંત નકામી થઈ જતી નથી

ઝીણા ખીખાના યન્ત્રો ખનાવનારી ન્યૂ યૉર્કની કમ્પની આખા અમેરિકામાં અથવા આખી દુનિયામાં ખાખા ગોઠવવાના યન્ત્રોનો ખહુ જહોજો વેપાર ચલાવે છે દેશાવર માલ મોકલવનારે થેડા જ વર્ષમાં ખહુ ખીનવણી પામ્યા છે જે દેશોમાં ખીખા ગોઠવવાના યન્ત્રોની માગણી વધતી જાય છે, ત્યાં ખીજ જાતનાં મુદ્રાપત્રોની પણ માગણી થતી જાય છે આમાંના કેટલાકની જાહેરખપરો, પરદેશ માન મોકલાવનારાં ન્યૂ યૉર્કના ખાતામાં ગહેવા પરદેશના પ્રતિનિધિ તરફથી તદ્દન રત્નત્ર રીતે બહાર પડતી જોવામાં આવે છે

અજબ શા નવજીવનના સ્પન્દ !

લેખક—શ્રી સ્વ-દ્વેષી ૬૦ નર્મદાગાદી પંડ્યા ત્રી એ, એવએન બી
(આશાની ધનમા)

અજબ શા નવજીવનના સ્પન્દ !

અજબ આજ આનન્દ !

અજબ શા

હજી બને તો કેમ ચીતાડી કેન કારમી રાત !

હટી ન શકાયે—સટી કેમ અયે રાજગણિ સાક્ષાત્

અજબ શા

કુખી દિસોના દેવી વિદ્યાસા એટીજનસહવાસ !

વ્યર્થ કીના નીલીન હૈ હા ! સર્વ દેવીપ્રયાસ !

અજબ શા

હેતકૂળા હૈયા મુજ કુખે કુખી રખેને શાય,

છેતરના હું રિમત કરતો પણ—હર્ષ અત્યુ ના વાય

અજબ શા

અજબ અચિન્તિત નિદા આવી સાન્તિસુધા સાક્ષાત્ !

અજબ ભવકે દર—રાત એ !—અજબ આજ પ્રભાત !

અજબ શા

અજબ ચૈતન્ય !—અજબ પ્રેરણા !—અજબ અહો ! આત્માદ !

અજબ અજબ સૌ !—જોડે—મોડુ !—અજબ નસ ઉન્મા ! અજબ શા

અજબ પ્રભુ ! તુ !—અજબ લીના તુજ !—અજબ ત્રાસ—ઉન્નાસ !

કુખાદ રાતો—મુખાદ પ્રભાતો અજબ આત્મનિકાસ !

અજબ શા

બામ મુશ્કેલપાન,
આશા, તા ૨૬-૩-૧૬ }

નર્મદાતીરે મહાત્મા માધવદાસજીના જાળવ્યોકમાં.

જેમ - ગ મન્મુખતાવે ઝરેલાલ પદ્યા, મી એ.

૧૦.

પ્રકૃતિની વન ન નન જેમ ॥ આત્માનો આત્મા અને હિ નામ છે હૃદયનો તો અનુભવ છે કે તે સામાન્ય ગીતે માનનામા આવે છે તે કરતાં ઘણા વધારે પ્રમાણમાં અને વધારે-લગભગ સર્વ-અર્થે વેગવનુ કે કના ॥ બકનોને તાજમહાન માટે આત્મા કે પૈન્યોગીન માટે રોમ, પી પીડ માટે હિ કે પેગોડા માટે મમા, ચિત્ત માટે રોમ કે વ્યાપકપદ્યા માટે મીમ, ગીતના માટે આજેન્ટા કે જે ૧૩ના માટે આણુ જનુ પડે છે હન ની સામાન્ય થરી જેવતી ઉપદેશી કનાઓ ધરીશર દષ્ટિમાની દૂર પીએ-અને ધણીય વાગ સામાયે દોવથી જ નમો અમત્તા જણાતો નથી-તો પ્રકૃતિની કના, રમ અને ગતિના હિ હોય અને હિતા-નૃપ અને અગીત કનાના-ઉપબોગ પે, સાધા છ જોતો પછુ સુવાન છે જે ગે ને હિ હોય તો અનદારમરન નગજન પછુ ગતગમથી મહા આવના નિશાન અને ઉડ આકારા અનખ્ય અને અરિથર તારા, વિવાસલનનો અો માન આપ્ય પેતી મુગડીઓ ઉપર સરખી ગીતે પ્રકાશનો ચન્દ્ર-એ સને જેઈ પુન માનવભાવ અનુભવે છે, હન-કપલમા જોનારણ મુવત પાછુ મેગવે છે-*He again feels himself a man*

સુજ્ઞાન નનમનમા નથી તેમ સૌન પર્યવરમા મે નિધન નથી ગિગના અને આણુ, મોમ ૧૫ અને દારના પારાગ અને હુમતીન એ આપણા ફેટલાઈ-ધર્મની કયા અને હિ-તાના-માનો આમનના પ્રકૃતિસાંદર્શના આકર્ષક ગદો છે હિન્દુસમ્યતા ધમના પાયા ઉપર રચાઈ છે તે ને મમનિવન પ્રમથ છે તેના અગે પન્થ પોષક અને ઉપકારક છે તો પછી તેના ધમ અને નૌર્વ્યભાસનાનો નિમનાદ ન હોય એમા નુ આપ્ય ? પંચગમર કે પર્યપક, દષ્ટા કે રસાનિદ કલાકાર કે સાહિત્યકાર સર્વેને એક અખડ અને અનાનન કાળ-સોતના જ છા છ, નિયનાઅનાતન સમીનમા નાન દેતા સરો છે જેમ હિન્દુધર્મ અને હિન્દુજાન કેન્દ્રાગમી ૧૫૧ તેમ ધર્મ અો સૌન્દર્યની ભાનના બિજ ની આપણા ધર્મ મોદાવત્રા વગેરે મુન્દ રચાનો હેલ છે એમ નથી માન ના મહાદેવ મરિ: અને શિવા-લયો પપુ જના ગેને આરે હાય છે અને ગામની નતીના ન વિચારમથાનો અને છે રાવના લીમડાઓ, નિશાન કનાઆ અને મ્હોરતા આવાઆના નુ પાળી રૂપના સુવ લગવાનની અગ્રાનિદ ધરનો ગાની હાય તે સમયની-સન્ધ્યાપૂજનની-આરાનિદ માથે દૂરથી આનતો વડા ૧૦ મેતા મન્મન્ન જેવો દોનનાઈ અો જાનાઓ ૧૦ સુન લાજનવર કે આલોનો શુદ્ધ મન્ત્રોચાર એ સવથી યા ગસિમ્હયો સુન ૧૫૧ મના

આરી એક સ-સાગર નમે માનસર પ્હોન્ના મોગની કના ઢગી ઉભા રહેના આવાના નિતાય નનમારી ૧૧૫૬૪ નીકળના જ ચિર ૧૧૫૬૪, નર્મદાની બખડો વનમા કરેના

વનિતના નમે ૩ ૧-૦-૦ નેન એમ ૧૧૫૧૦૦ કપની, મુનાઈ

મનુષ્યના માળા અમા સામે તીર વચના ગામ । અને દક્ષિણમાં । આધની સાતપૂની પંચત
માવા એ સર્વ જોવા ન જોવા અને અમે ગાદીમાથી ઉતર્યા લીલા ખેનગાળી નેથી જગી
પગથી ઉપર ચાલના જ નર્મદાના જલ ઉપર ડોનતા સુ દીપ આનિવજનમા ઉર્મિમાયા
હતી મનુષ્યાનો સર્વ નમતો હતો ના મા આનિક ઉત ની હતી અમે આખ-
ચોમા હોવા

ગુજરાતનું જીવન, તેની ઐતિહાસિક ભચના તે, પ્રકૃતિસૌન્દર્ય એ સના અનાસીને
માટે નર્મદાનો એ પ્રદે । એકાએક આકાશ નથી કાવિનાસની ળસ રક્ષા ને અો પથરની
ભૂમિ અને નથી પણ ત્યાની ઇતિહાસપ્રસિદ્ધ ની તા ગુજરાતે વડેખાડી છે મહાગાદીનાં વિન-
કંપાનનાં સાદસો ગુજરાતના ઇતિહાસમા નથી એમ નહિ પણ ગુજાતે વ્યાપા ના નાન-
સાહ્યો વિરોધ કર્યા છે અને તે મહત્ત ગુજરાત Greater Gujarat ના વિસ્તાર ઉપ થી
તરત પ્રનીત થાં છે મહાપણ પ્રાન્ત કંપા ગુજરાતો જનકિનારો વિરોધ છે અને એ જગ-
માગોળો ઉપયોગ ગુજરાતે વ્યાપાર ખલિવવવામાં કર્યા છે-એ કે દુર થતો વધારે થઈ રાખે
એમે કે અપારે તો રમરણાનો રજા છે નમદાતકના ધાર્મિક, અનિદાનિક અને વ્યાપારી
ખડેરો પરંતુ એનું અદ્ભુત તટસાન્ન તો હતું તે જ છે માન્ય ગામ તેને પૂર્વગિનાર
જૂથોમા ભરાઈ મધુ છે ખેતરોમા કામ કરના કૃષિ રો, પાણી બ ના ઉતરતી છગામગી
ગામડાની સ્ત્રીઓ અને લીનોતરીના પુજમા જોડારો ચારતા બારેક મહારાજ શ્રી માધવ
દાસજના આખનોકમાથી અમે ગેમ જોતા-તેઓ અમારા નયન-આનદના સાધનો દર્તા

પૂર્વમાથી આની વાક રંગી અમ્હારી દમિએ પચાસ પચના દુર નય । નહેતી હતી
તેના આનિજનમા તરતી પંચેા યુસાદેને વર્ષ અનુસારી હગીઓતી કનાથી જતી બન્ને
તકોએ માતકઆતળ જેવા જૂથોમા લપાઈ બેઠેલા અને ગામડાઓની ફનીનું કાર્ય એ પંચેા
સારતી ત્રિપજનની રાહ જોતી અનિનાસથી અનલિત વણિમે ગામ તાસઓ તે પંચેાને દુશ્મી
જોઈ ઉત્સાહમા કપી હમે-લયથી તો નહિ જ કારણકે તે ળર યુવકોને તોડાની પટ તરી જવે
એ રમત હતી સીનોરમા અમે જાણુ હતું કે પૂર આવતુ હા મધ્યજનમા-ચારપાય વામ
ઉના જવમાં દસ દસ વપની મર્મ વમની કુમારિઓ તણાઈ આવેના કા ના ધરો પકના આખી
રાતિને રાતિ પડી ગ્હેતી કા સ અને હાવા વચ્ચેની ખાડી તરી જનારના સાહ્યો જાળી આપો
રોકુ ધૂણાવીએ છીએ-ગુજરાતના સાહસોનું આપણને જ્ઞાન નથી જે વીરાગનાઓ આના
સાહ્યો ખેડી રોકે છે તેમને જો અનુક્રનતાઓ અને પ્રયત્નો ગયા હોય તો તેઓ શુ શુ ન કરી
ચકે ? મેરી નુચઈ અને જોન જોડુ આંડી વીરતાના પાક અમાળી જાનાઓ અમને શીખવે
છે-અમારી હિન્દી વીરાગનાઓના નામ પણ અમે જાણુતા નથી હિન્દી અમાપ શપ્ત અને
રાકપતાઓનું માપ જ્યાં સુધી જાણીશુ નહિ ત્યા સુધી તેમનો ઉપયોગ અમે કેવી રીતે
કરી શકીશુ ? ત્યા સુધી હિન્દના ભાવિ ગૌરવ માટે, અમને બાચા અને શક્ત કેમ રહુરે ?

મીરી રીસ વાર્તાઓ (સચિત્ર વાર્તા સમહ) રૂ ૨-૦-૦ એન એમ ત્રિપાળી એન્ડ કંપની, લુગાઈ

પૂર્વમા રોપેના ખેતરોની લીની હારોની પરપરા હતી વચ્ચે વચ્ચે વેલીઓ અને વૃક્ષોની વાડો હતી એ ઉગતા પાક ઉપર આઝારમા અદ્દર લટકતા સૂર્યચન્દ્ર આવીનાં ઉતારતા, પ્રકૃતિના હાસ્યવાસ્ય જેવું એ ઉગતી લીલી પશ્ચિમોલુ ડાવન હતું માથે મેવ મહડી આવતાં એ લાસ્ય વિરમતું અને સર્વન ગબીરતા ઝનાતી મજબૂત બાધાનો ઝતા દુર્બલ દેખાતો હિન્દનો ગરીબ ખેડૂત મચિત દષ્ટિએ વારંવાર મેધ તરફ જોતો અને ફરી પાછો તેના સત્કાર માટે એવું હતાં ખેતર નીદના-એના હૃદય જેવું શુદ્ધ જનાના-નીચો નમતો દરેક નર્વના પાક ઉપર જ આધાર ગખતો અસાન અને ચિતાતુર ખેડૂત અને ચાર વિના ટળવળતા તેના દુર્બલ ઢોરોનું કશું ચિત્ત ગામઝાઓમા ધણુ સામાન્ય છે ટુકાવની વાતો જ જાણના નગરનિવાસી દેશ-હિતચિત્તક ધનિષ્ઠ અને લોકનાયકોની સીમલે વસતા મહેસુનની ગણુરીમા જ સુખ અનેવા અધિ-વારીઓની અને ઉપજીવિકા ગોધતા દેશપ્રેમી યુવકોની એ ચિત્ત તરફ દષ્ટિ ખેંચવા માટે વ્યવસ્થિત પ્રયત્નો થવાની ઓછી જરૂર નથી

ઉત્તરમા આનાવાડિયુ નિવાન હતું પણ ત્યાં કાવન એક જ હોય એમ અમને લાગતું રોજ થોકુ થોકુ દુનૌકની અને છેડતા તો તો તે એકલીય અમો હરાવતી વોડે દૂર રેશન હતું મહાન સમારલ પગી વોડી ગતિ કરતી ગાડી રહનારે ત્યાંથી જતી અને રહાજરે પાગી આવતી અનધ્યાયન દિનસે કે આજસને દિનસે તે એ પ્રસંગે ખાસ મહાન ગણાતા જગત સાથેના અમારા વ્યવહારનું માત્ર એ જ સાધન હોનાથી વણીય વાર તે આશા કે નિરાશા, આનંદ કે રોષનું નિમિત્ત બનતી તેની ગતિમા જોટની ફીચ અને હલક હતી તેટલી કવિતા ન હતી એ જ્ઞાન મુસાફરી વખતે રહુરતો અને મેલન મારદરનું જીવન-નિર્જનવનમા એકનનાયુ જીવન-મહત્તે એક સમયે તો આર્ચરપ લાગતું બાવપણુમા તો ધણાનેય વાવડો મલ પોટર કે ગાંડે થવાની, એજન ક્રાધવ કે રેશન મારદર થવાની અભિવાધાઓ રહુરી હને ધીનનમા બાવપણુના આદર્શો ઓસરી જાય છે, નરી દષ્ટિઓ ખુલે છે, સમસ્ત જગત જીતનાના મનોરથો દોડાવીએ છીએ પણ શક્તિની પાખ યાકતાં કે નિષિના અતરાય આનતા પાંખ અધમે છીએ-રેશનમારદર મેક્ત આરેર્થ કહે છે ગાડી માનન સુખ કરતા સગસનુ માધ ! નિરોપ છે રોષે અમે એય ખરૂં કે આગગાડીની શોધ પછી મેવહતો રચાતાં બધે અધ પનહતો જ ગયા છે જીવનમા નિના ઓગી ચર્ષ કૃત્રિમતા વધી છે પણ મહેને તો હજીય આગગાડી જોરી ગમે છે તેમા મહારા મનોગ્ધેની ગતિ નથી એ ખરૂં પણ તેમની ગૂંતા, ગબીરતા અને ચચનતા છે અો એ રેશન મારદર અનેક જોડે વ્યવહાર કરે છે પણ કોઈ તેનું નહિ આમ દરેક જને પોતાનું જીવન પોતે જ જીવવું પડે છે કોઈક વિગત લાગતાવીને જ તેનું જીવન જીવનાર અન્ય વ્યક્તિ મળે છે પ્રતિ સર્વન દ્વંડ ગચતી જણાય છે પરંતુ હૃદયના-અને જાવનાના તો અનસ્ય-દ્વંડ રચનામા કાં તો તે અકુશલ છે કે કાં તો કુશલ છે

અમારી દિલ્લિયનો પ્રવાહ વાક વગી પાછો પશ્ચિમમા સમાર્ષ જતો હતો પગ આગળ લીનો-તરીથી ત્રાથનો કિનારો, દૂર જતે--હા-હો થતો-આનિજ જનનો પ્રવાહ, રહામે તીર-ઉચ્ચી

અણુચરખી બેખડો, પાછળ દૃષ્ટિમાન્ત ઘેરતું પધારે ઉઘી નાગીચેગીઓનું વન અને તેમા રૂપતા સૂર્યભગવાનને જોવા એ અમારો માધ્યમનો વ્યવસાય હતો નદીતટે ગમકના કે ખેનરોમા ભમતાં, ખાખચોકની અગામીમા કે મટેશન ઉપર ફરતા અમને એ સૂર્યાન્ત જોવાની દેન પડી ગઈ હતી પરંતુ પવન ઉપર આધાર ગમતી પૈમાએમી જલપ્રવાહમા તણાતા તણાતા, ડોલતા ડોલતા અસ્ત થતાં સૂર્યને જોવાની મઝા કઈ અનેરી જ હતી તેજનો એ મોતેરી પગે વેરેક પગે રંગ બનેલો હતો હલેમાના એ-હા-હા શરૂગથી અમેએ પડાવે બાગી નાખતા નેનવાગના આસના ધુમ્મટનું કોતરકામ જનમા કરતા અને નેની ડાગીઓમા રક્ત આપ્ય રંગ પૂરતુ આ અમારો આન-નિરન ન હતો ગતા તેમાં મઝા નહતી, ઝાલુ કે પ્રકૃતિના ગદનમા ગદન તરન જતમા અને ખાતી દેખાતા પશુ અમકારોથી ભરેલા આકારમા લલેક્ષ્યો ભવા બો વિવિધતા ધારણ કરવાની અજન્ન સંજિત છે ઈર્ડેરી બનતી સન્ધ્યામને જો કદી આ ભા મેધથી આત્મહિત મનું લો અનયા ગાણીય નાગતી બેખડો, આનિનજનમા કાગા પડાયા નાખી, તે ક્યામ દેખ્યે લવાનક બનાવી દેતી હતી પવન પડી જતો, જલના એવ આલ શમા થમી જતા, પાણીનો પ્રવાહ નદીમા સ્થિર બની જતો પીજગી પશુ અમકતા બનીતી પ્રકૃતિ સર્વ આમ મત્તમ બનતી ત્યારે અમે અમાગ પાછાયામા જ સતાના ધીમી ગનિએ ખાખચોક તરફ જતા એક ચુડ પાલ પશુ કમગના પ્રવચકાળેનો ગદન ધનિ થનો અમને લાગે.

મન્ધ્યાકાનના દમ્ય મુદ્ધ વા ભવકર બનતા તેમ રાત્રિના દમ્ય પશુ જઈ જા રવશ ધરતાં કાગી અધારી રાત્રિમા સન્ધ્ય ઉભેલા વચ્ચે, નદીનો રૂપેરી પ્રવાહ અને મદિ-રના આઠ ધરન ધુમ્મટની હાથ નકાનરણમા, શુદ્ધ હાથેમા અને સ્વસ્થ મનમા માનિ અગતા આકારના ઉં. ઉરમા આઠ પ્રકારના તારાઓનું તેજ પ્રકૃતિની અનિર્વચનીય સર-દિની કાળી અપહ રેખાઓ મુલવતુ પશુ કેના નધારના શુકનપક્ષના મન્ધી સનાથ બનતી રાત્રિઓ અને જુલુપક્ષની પાછલી ગનિઓ ઓછી આદના જનક ન હતી અને તેમાયે એ આપાપિપુર્ણિમા અમરણપોથીમા મહોદા અક્ષરે નખાયવી નેગે ભાવાલ્ય પ્રથમ દિવસે ગાના મદિના એ કરિના-ઉમરાના, રસની અનિરંગિત અને અનન્ત ઉનિપર પરા ઉઠગતા અને દરેક નાસો નયતા ધરતા મેધહતની પુર્ણિમા હજી આવી ન હતી લોકમા એ શુરપુણિમા બહેનની, વાસ્તુ કે આજે શુક્રપૂજનું મહા મ્ય હતું ખાખચોકમા માધનદાસજીની પૂજન માટે કોઈ નકાગુ બો સરન દુષ્વના આમજનો ભક્તિભાવથી હરપૂજન કરના આવ્યા હતા નિસ સમયે કિસનમા ગાઓ પલ રાત્રિ ચિતાલુ ઠાલુ હતી આજે ચંદ્ર ગન ન થાય એમાં લેજા ગણ હતા આજે જો નર્પા ના ચિહ્ન ન જણાય તો દુ કાન પડે એવી માન્યતા હતી આકારમા છૂની ઠાઈ ન્દાની વાળીઓ રખડી હતી અને લોની ચિતાનુ કારભ બનતી કમચિત્ જલબધુ વાગુ આનતુ પશુ તે એકતુ જ હોનાથી ઉપેચાથી જોવાનું-ઈર્ડ

કવિ, કોઈ ચિત્તકાંડે કોઈ નસાગીજન પેરે જમનની આખ્યમા તુલકની ચચલતા છે પૂરું જાનમા બેરંગ છે હૃદયમા બીનાન છ પણ છુદ્ધિમા સ્થલતા છે એકની પડતી મહત્તા બીના તેને ચાર ॥ ૧ ॥ છે

મહા મા માનનસરુએ ત્યા નિનામ આ પગી માનસરની આસપાસ ૧૫ ૥૩ સુની કુનન પાસે ન તો એમ તો કંટા તોમ રહનમો પ્રદેશ વણે - રૂપ ગણતો ચાર વાગ્યા સુધી ચિત્તાને દૂર કર્યા આની વાનો જતા લોગ જમ્યા અંતે દ્વાગેને ના

ઉદ્ધિગ માનારુપમાથી આરી ચાપે ૨ નિદ્રાનીન તો થયો પાતુ લયદરુ અવન- જાગમા સપાસો વલ્લનિનાં હિન્નો કુર્ચન એટ આસુજગી આપે પોતાના બાના પા વેચના ગરો તન્દુ જતો બોધ મહેને કપારી રૂગી મ્હાગ માત્રા નિચિન મર્દ ગયા હૃદય રૂડી ઉદયુ આખ્યો મહા પ્રથતો ઉવાડી તો ફૂ જ્યાત્નને અમાનીમા હસતી દીગી મને જ્યોત્સના ઉપ રીસ મહી તોયે અમાગીમા આવ્યો પરતુ ઉગના પાક ઉપર મેન જતો આરીવાં ઉતારતો હાય એમ તે ॥ પચના કિરણો બેઈ રાત્રી જ યા ચાર વાગ્યા હતા દિનિશ આકાશમા કાળા વાગ્યા રુદ્રા હતા તે જનથી ભરેલા હોવાથી ઘેરા અગકના હતા પનન હતો હોય વેરાય એવો સહન ન હતો ગીરનાર ઉપર ગાળેના ગયા વૈરાળની એ ઉન્મત્ત બનાવતી તોફાની પૂષિમા કા અને યા આગની સાત આગની પર્ણિમા ૩ એના એ જ પ્રદુનિના તરવો-એનો એન્ન મુમ્મયોત્તિ સર્વિમરતા સચિવાત - પણ કટયો અદ્ભુત કેરકા એ મા વિમન લ દુઃશાગની મરતી અને ધી-ના સંયોગમુખની નાનિન સર તના ઉના ઝેપેનીનની ૫૨ પરા જેવા આગે બાલુ અથગતા આ દગે ડિગામા ઉભરના, અને મેવાદાસજી ૧ અમાગી ઉપર સતત બદનાના આકાશના વિતાન પ્રસાગના, તરી પ તા કિન્ના એના ગજન કરતા અને છતા આ નાદની ઉર્મિપર પરા પ્રેરતા, પ્રાકૃતિક તરવોની મરતી અમાર દિલમા ભગતા અને પાઠગ ભરાઈ સતાકટકી ગમતા ચન્દ્રના તેજથી અમકતા એના એ જ તરવોના બનેનાં વાદળા આગે લગ્નમયી તોફે હરમાતા અને તપગીની ગભીરતા ધગતા, સદાનો વિત્તીએ પર્વત-શૃંગો વચ્ચેની ખીણ ભગતા સાંતપૂર્ણ શિખરે વિરાજતા આ રગાયાં નિના રગ જેતા, તોફાની પવનની ઉપેક્ષા કરતા અને કોઈ કોઈ સદેહ વાગીથી સ્મિત વેગતા, નમદામા કાળા પગાયા નાખતા અને મનને ચિત્તાના ભારથી ભરતા સ્વામ વાગી દલિયુ આઝાશમાં ધીમે ધીમે પ્રસંગતા હતા ગીરનાગના જ્યોત્સનાઉત્સવમા ઉલ્લાસ ભરી મરતી હતી ત્યા અમાર સુમગીત ઉગામાથી હવ,

ઉગી કાઈ વૈશાખની પૂર્ણિમા રૂપાગી,

વિરાટ આજ રમણે મ્હડયો રે લોલ

લોક લોક ગાગે ગનીર રસ્નાની,

વિરાટ આજ રમણે મ્હડયો રે જોન

ગાંધી આવાદી પૂલિયા સોનપૂરી ખીસોની નીરવતાથી આગાપડિયાની અગ્રપટ મળત તાથી અને નમ્રદાનીગ્ના ખડેરોની નિગ્નતાથી ભરેલી હતી ત તે મન પોને એના દરમોના પડખાયા પ્રતિમા આમ ની ખવુ તુ ત્યારે દક્ષિણ આગશમાં ભગઈ એના એ વાદળા દુવે વેગથી પ્રસંગતા હતા જરા નારમાં ચન્દનુ સામાન્ય નહ થયુ અધકારના ગટ ઉભા થયા ઉપર તીરના મારુ પેડે વપા ના ઝટા પ વા મળ્યા વાતાવરણમાં ધીતનતા પ્રસંગી પ્રખાનની પેલી આગનિગો નરાના થયો અને સચિન બોના હ વેશમાં આવા અને આગ્યા ઉભા એક નાડની વૃષ્ટિ પશિલાએ પૂરીમાંથી નવી સુમધ ઉડી, કૃષિદારમાં નવો હ સાદ પ્રસથા, સજિમા નવુ ચેતન રકુડું

સા તા. ૧૮
૪ ૧૦ ૧૮ }

નામદાર પટેલનો વર્ણુતર લગ્નનો ખરડો

લેખક — રા પ્રાણલાલ કિરપારામ દેસા, ખી એ

હિન્દુની ધારમભામાં આપણા મુલા તરફથી સર્વનુમતે ચુડાયના હિન્દુપ્રતિનિધિ નામદાર વીરુભાઈ ઝવેરભાઈ પટેલેક નાક માસ પદા ધા સભ્યમાં એવો ખરડો લુ ડ્યેઈ છે કે હિન્દુઓની જુદી જુદી નાતો અને પેટાનાતો વચ્ચે થતા તરંગો કાળસર ગભાનના મેધએ આ નાનાસ ખા અગડાએ આખા રોમાં અત્યંત ખળભગાટ મચાવી મુકયો છે ખરડાની વિરુદ્ધમાં કે તર ભર્મા ગામે ગામ મળાઓ ભરાય છે, દરાવો થાય છે, લાપણો અપાય છે, વતમાનપત્રોમાં વેળો લખાય છે અને ચર્ચાઓ થાન છે

આગની સાન આઠ વર ઉપર ધારમભામાં બચાળા તરફથી ચુડાયના હિન્દુપ્રતિનિધિ જૂપે નાથ ખાસુ ૧૧ ખરડા મનથી જ્યાર ચર્ચા ચાલતી હતી સારે તે અગડાના વિરાધીઓ તરફથી એક દનીન એડી રજુ કરવામાં આનતી હતી કે એ ખરડાની મર્પા ૧ અત્યંત વિરાળ છે તેને જો લાજ મકુચિત કરી નાખવામાં આવે અને માત્ર હિન્દુઓને અરસ પગસ લગે કે પાની પગવાનગી અપનાવે ખરડો લુ થાય તો એની સામેની વિરોધતા ઓડી થશે અો તેવો ખરડો કાલક અરો લોખાન્ય થશે નાં નિગ્નભાઈ પટેલના અગડાની મર્પાંતો તે પ્રમલો સકુચિત્તુ જ છે તેનો આશય માત્ર એટલો જ છે કે હિન્દુઓની જુદી જુદી નાતો અને પેટા નાતો વચ્ચે થતા લગ્નોમાં કાલક તરફથી કાલ પ્રકારની અન્યથા આવરી વેંધએ નહિ

જૂપે નાથ ખાસુ ૧૧ ખરડા મનથી જ્યાર ચર્ચા ચાલતી હતી સારે તે અગડાના વિરાધીઓ તરફથી એક દનીન એડી રજુ કરવામાં આનતી હતી કે એ ખરડાની મર્પા ૧ અત્યંત વિરાળ છે તેને જો લાજ મકુચિત કરી નાખવામાં આવે અને માત્ર હિન્દુઓને અરસ પગસ લગે કે પાની પગવાનગી અપનાવે ખરડો લુ થાય તો એની સામેની વિરોધતા ઓડી થશે અો તેવો ખરડો કાલક અરો લોખાન્ય થશે નાં નિગ્નભાઈ પટેલના અગડાની મર્પાંતો તે પ્રમલો સકુચિત્તુ જ છે તેનો આશય માત્ર એટલો જ છે કે હિન્દુઓની જુદી જુદી નાતો અને પેટા નાતો વચ્ચે થતા લગ્નોમાં કાલક તરફથી કાલ પ્રકારની અન્યથા આવરી વેંધએ નહિ

નામદાર પટેલનો ખરડો આ પ્રમાણે સકુચિત મર્પાંતવાળો છે હતા પણ જુના નિયા ૨૧૧ રીચુસ્ત બા ડિઓ તરફનો તેની સામેનો વિરોધ માસુના ખરડા મામેના તેમના વિગેવ

કગ્ના કાઈ પણ પ્રકાર ઓછો નથી મી બાસુના ખરગના જે પક્ષકારો હતા તે જ મી પટેલના ખરગના પક્ષકારો ગયા છે

મી બાસુનો ખરગ નામજુર થયે આજ સાત વર્ષ વીતી ગયા છે આ સાત વર્ષમાં તો કેના કેના ચદ્દબૂત બનાવેા બની ગયા! ની મી ઉચન પાથનો થઈ ગયો! જગત્તા ઇતિહાસમાં કાઈ પણ સમયે નહિ થયેલા મહાન પરિવર્તનો આ સાત વર્ષમાં આપણી દૃષ્ટિ આગળ થઈ ગયા! ચીન, રશીયા અને જર્મની જેવા દેશોમાં પણ આપણુદી સત્તાનો અત આબ્હો ગન નતા અને લોકશાસન એ જ આ યુગના મહામત્રો છે એમ સર્વ રવીકાગણુ ભવિષ્યમાં લક્ષ્યોએ બન કરાના શુભ ભેમથી લક્ષ્યથી આ જમાનાની મહાન લક્ષ્યોએ આત્મનિર્ણયના મહાન મિદ્ધાનનુ પ્રતિપાદન કર્યું આ મહાન મિદ્ધાનનુ ગદ્ય એ છે કે દરેક પ્રગતિ, દરેક સમાજને, અને દરેક વ્યક્તિને પોતાનુ હિત જેમાં સમાયલુ છે તેનો નિર્ણય કરવાનો અધિકાર અધિકાર છે બીજાઓ તેમાં માવુ મારવાનો અધિકાર નથી રાજકીય બાનતમાં આપણે આપણા ગજગતોએ પામેથી એ હક માગીએ છીએ સામાજિક બાનતમાં આપણા બાધો તથા બહેનોને એ હક આપણે આપવાને તૈયાર થયા છીએ કે કેમ એ પ્રશ્નનો ઉત્તર હિન્દુપ્રગતિની પાસેથી માગવાને નામદાર પટેલનો ખરગ અત્યારે આપણી સમક્ષ આવીને ઉભો છે

આપણા જીવનમાં લગ્ન એ અતિ મહત્વની બાબત છે આની ઉપયોગી અને મહત્વની બાનતમાં આપણા બાધો તથા બહેનોને આત્મનિર્ણયનો હક ના આપના તેમને એમ કહેલુ કે નાતો અને પેટા નાતોના કૃત્રિમ કુળના બહાર તમારાથી લગ્ન થવદાર થઈ રાકરો નહિ જો તેમે તેમ કરવાની રતતત્રતા લેશે તો હિન્દુધર્મ તથા હિન્દુસમાજમાંથી તમારો બહિષ્કાર થશે એ શુ આ પ્રગતિના જમાનામાં ચોખ્ખુ છે ?

મી બાસુ તથા મી પટેલો પોતાના ખરગો વાગસબામાં લાવવાની જરૂર કેમ પડી તે સમજનારો આપણી સમાજમાં હાનમાં નમ સમધી ગયદો કેના પ્રગતિનો છે તે જાણુ વાંતી ખામ જરૂર છે

આપણા દેશમાં અત્રેજ ખરકાર પોતાનો અમલ બ્યવસ્થાપૂરક ગોઠરી દીવો તે પહેલાના ૧૫૦-૨૦૦ વર્ષોના સમય આપણા દેશના ઇતિહાસનો ખગનમાં ખરાબ સમય છે તે સમયે આપણે આપણા પૂર્વજોની મહત્તા ગુમાની દીધી હતી સર્વ અજાન, અધકાર અને બહેમનુ સામાન્ય વ્યાપી રહ્યુ હતુ તે સમયની આપણી સામાજિક અને રાજકીય સ્થિતિ એ આપણી સ્મૃતિના ઇતિહાસના ખરાબમાં ખરાબ પ્રકરણ છે, એ વાત આપણા દેશના ઇતિહાસના દરેક વિદ્યાર્થીને વિદીત છે તેવા સમયની આપણી સાસારી સ્થિતિને આજના સમય સ્થિતિ સમજ આપણે હમેશા તેની જ સ્થિતિમાં રહેવાનો દુરામદ કરીએ તો આપણી સાસારી પ્રગતિ કદી પણ થઈ શકે જ નહિ. પરંતુ આપણા દુર્ભાગ્યે, જે આચાર વિચારો, જે રીત

રીવાજો અને જે કડીઓ તે સમયે પ્રચલિત હતી તેમને પદ્ધતિસર ગ્રાહ્યી સગવડો નથી કરી દીધા કે હિન્દુસમાજ, હિન્દુધર્મ તથા હિન્દુકાયદાને આજ રીતરીવાજો માન્ય છે અને તેટલા માટે એથી ઉત્તરી કડીઓ, ઘણા આચાર વિચારો અને ઉત્તરી રીતરીવાજો જેર કાયદેસર ગણાયવા લેઈએ તે સમયે કેટલીક સ્થાનિક પરિસ્થિતિઓને લીધે જ્ઞાતિઅધનતુ બાજુ વિરોધ હતું અને જ્ઞાતિ અનુ પેટા જ્ઞાતિની બહાર લગભગ દાર પ્રચલિત નહિ હતો તેથી સરકારે એમ ઠરાવી દીધું કે હિન્દુ ધર્મને માટે જ્ઞાતિની અને પેટાજ્ઞાતિની બહાર લગભગ બહાર એરકાયદેસર છે

ધીમે ધીમે દેશમાં અંગ્રેજી જીવણીનો અલોભો પ્રચાર થતા માલો પાશ્વત્ય સુધારાના સત્તરજીથી આપણામાં જુદીનો વિકાસ થયો અને તેથી કરીને આપણે આપણા સામાજિક રીવાજો તથા ધર્મસમઘી માન્યતાઓને નવા જ દૃષ્ટિબિન્દુથી તપાસવા લાગ્યા આવી નીતિન વધાસનુ પ્રથમ કડી એ આપણે, કે, આપણા દેશના કેટલાક કેળવણી અને સરકારી જીવે જીવના ચીનાઓમાંથી છુટા પડી જઈ તદ્દન નવે જ ગમે પગા પ્રચલિત દિલ્લુધર્મ તેઓને વહેમથી બહેનો અને અથવાગરની અનેક બાજુ કિયાવાળો લાગ્યો તેની તેઓએ પોતાને માટે ધર્મોધમ જ્ઞાનમનો નહન નવો જ ધર્મ સ્થાપ્યો આ ધર્મોધર્મ નહન નવો જ ધર્મ છે કે અસહી દિલ્લુધર્મની એક સુધરેલી ચાખા છે તે એક વગેરે જ વિવાદભરેલો પ્રશ્ન છે અત્યારના આપણા વિષય માથે તેને કાઢી પછી સગવડ ન દોવાથી તે બાગન એટલું જ કહેવું નમ્ય છે કે આ નવા નમ દિલ્લુ ધર્માત્મા પ્રચલિત નાત જાતના એક કારણે મર્યાદાને પોતાની નાતના એક નાતા મુળાની બહાર રોગી તથા મેગી વ્યવહાર કરવામાં એ લોખંડો કાઢવાનું જાનનું પાપ માત્રમ પડ્યું નહિ રોગી વ્યવહાર કરવામાં કાંઈ વિરોધ ભાંગ્યા નહિ દોવાથી એ તો રહેજમા બની ગયું પછી નાતના કુઝાગાની બહાર છોકરા કોકરી મોના વમ કાગાને એ લોકો નેથા થયા ત્યારે કાયદાનો અશ્ર ઉભો થયો કારણે જાણનાર વિકાસ લોખંડો એમને ચેતાવ્યા કે હિન્દુ કાયદા પ્રમાણે નાતની બહાર લગભગ થઈ જ નહિ આના લગભગ થયે તો જેરકાયદેસર ગમ્મારો આના લ નોથી ઉત્પન્ન થએલી સત્તિને આપણી નીલકળી નારણો મળી રહશે નહિ પોતાની સામાજિક પ્રગતિમાં કાયદો આમ નિમ્નરૂપ છે એમ જ્યારે તેઓને માલમ પડ્યું લાગે તેઓએ આ નિમ્ન દુર વરવાને સરકારને અગળ કરી એ લોખંડો અગળ ઉપગથી સને ૧૮૭૨ માં તે વર્ગના લોકોને માટે સગવડો લમનો ખાસ નવો કાયદો કર્યો આ કાયદાથી પોતાની નાતની બહાર લગભગ કાગાની ધર્મોધમવાગાને છુટ મળી પરંતુ નાન બહાર લગભગ કરવાની છુટ સરકાર માત્ર ધર્મોધમવાગાને જ આપી અન્ય ધર્મના લોખંડો દિલ્લુ એ મળવા પ્રમાણે લમ કરનાર્ત ૧૨ ન્યાઓને એમ જાણે કરતું પડેછે કે દુષ્ટિ તી પાટલી, દિલ્લુ, મુચનમાન, પાટલી, છુટ ચીખ કે જનધર્મમાંથી કાઢી પછી ધર્મને આનુષાંગિક નથી મી આમુએ જે બીન ધારાસભામાં ગયું કહ્યું હતું તેમા એવી માગણી કરવામાં

પુરુષાદર આગળ તે અગળવાથી (વિવિધ) ૩ ૨-૦-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુમબઈ

આરી હતી કે સને ૧૮૭૭ ના વર્ષમાં જે ઉપલી કનમ છે તે રહ કરવી નેહએ અર્થાત્ પોતાની નાતના પુત્રાની બહા લમ નયવહાર કરાની ને છુટ સરકારે માન અધોને આપી છે તે સર્વને આપરી નામએ નામદાર પટેવના ખગડાની માગણી ધારી મકુચિત છે એ ખર-
જાની માગણી માત્ર એટલી જ છે કે હિંદુ કોમને પોતાની નાત કે પેદા નાતની બહાર લમ કરવાની છુટ આપરી નેહએ

સને ૧૮૭૨ માં માત્ર અલોસમાજના અગ્રણીઓ જ પોતાની નાતની બહાર લમ કરવાની ક્ષમતા થતી હતી અને તેથી તેમણે પોતાને માટે કાયદો કરાવ્યો પરંતુ છેલ્લા ૪૦-૫૦ વર્ષમાં કેળવણીનો પ્રયાગ બહુ બહોળો થયો છે લોકોના માં વધારે નિકામ પામ્યા છે સાતિયજ્ઞાની રિગ્દ સર્વે પોતાના સમગ્રાય છે તેથી સરકાર જે છુટ અધો આપી છે તેની છુટની બીજાઓ નરથી પણ માગણી થવા લાગી છે તો તેમને તે છુટ કેમ ના મળવી નેહએ?

સો-૧૮૭૨ ના કાયદો લાભ ની લમ કરાશો તે વખતે “હિંદુ નથી” એમ કહેવાને ગણ હને પડેતું હવે સમય બદલાયો છે અત્યાગે સરકાર વિધાન પુનઃન થયું છે તેમ આર્યવમાજ, વીઓએશી ભયા માગી ગમતીય તથા મામી વિવેચનને જેવાઓના નામિકે બોધથી આપણને આપણા હિંદુ મં તથા હિંદુ પ્રજાના ગારવને માટે અભિમાન ઉત્પન્ન થવા નાનું છે તેથી અહીં “હિંદુ નથી” એમ કહેવાને માટે કાઈ હિંદુ ભાગે જ ગણ દોય

એક મુદ્દા હિંદુ મના સિદ્ધાંતો તથા તત્ત્વો માનતો હોય હિંદુ તાત્ત્વ અનુસાર ધર્મની સર્વ ઉપાસના કરતો દોય, મંદિરામાં ગૃત કરવા જતો હોય, તુળસી પુજા કરતો હોય, અગ્નીઆરમ તથા શિવગર્ભને દિવસે મપરાસ કરતો દોય પણ માત્ર તે સાતિયજ્ઞનું ધોરણ માન્ય ના હોય અને તેથી તે બીજી નાતની પેદા નાતની પણ હિંદુ મં સાથે લમ કરે તો અત્યા-
રના વાચના પ્રમાણે એ લમ ગેરકાયદેસર કરે છે વરન્ધ્યા બને જુદી જુદી નાતના પણ હિંદુ હોય જના પોતાના લમ કાયદેસર જનનાને માટે તેમને “હિંદુ નથી” એમ કહેવાની કાયદો કરેજ પાડે છે અત્યાગ ૥ કામદાની આની કદાદી સ્થિતિને નીધે આપણામાં એક જાતનું અપ્રમાણી-પણ આવે છે, તેથી આપણી નીતિ તથા આરિનમાં ખામી આવે છે તેમ હિંદુ કોમના કેળવણી તથા સરકારી સ્વીપુરણને આપણે ગુમાવીએ છીએ આ બહુ દુર કરનાના ઉદ્દનથી, જ નામદાર પટેને પોતાનો ખરડા રજુ કર્યો છે

જે નાતિઓ ૥ લોકોને આના જુદી જુદી નાતના સ્વીપુરણના લગ્નો નાપસદ હોય તેઓને આના સ્વીપુરણને પોતાની સાતિ બહાર મૂકવાની સપૂર્ણ છુટ છે સરકારે કાનદાથી પુનર્નમ કરવાની વિધવાઓને છુટ આપી છે તો પણ પુનર્નમ કરનારી વિધવાઓને સાતિ બહાર મૂકવાનો સાતિના લોકોને હક કાયમ જ છે તે જ પ્રમાણે આવી જુદી જુદી નાતો કે

પેટા નાતોના સ્ત્રી પુત્રાના વ્યેના વગોની નાજતમ પશુ ગાનિના અકુતો તો હતાના જ માટે નાનના પટેલીઆએને આ ખરડાથી ગલગવાનુ થીનકુત કા બુ નરી

નામદાર પટેલના ખરડાના વિચારીએ આ ખરડાની ચર્ચા કરતી રખતે એક મોટી વાત બૂધી નય છે અને તે એ છે કે આ ખરડા કાઇ દરજ્જાના દામદો નથી એ તો માત્ર એક પરવાનગી આપનાર રાજદાનીક માગળી કરનારો ખરડો છે, એટલે કે એ ખરડો એમ કહેતો નથી કે ત્રેક દિનુએ પરનાતમા લગ્ન કરવા એ ખરડો તો માત્ર એટલી જ માગી રે છે કે કાઇ પણ દિનુને પરનાતમા લગ્ન કરવાનો વિચાર હાય ને તેની સાથે તેો દિનુધનમાં પણ રહેવુ હોય તો તેમ કરવાની તેને પરવાનગી આપવામા આવી જોએ

અત્યાના અભિરનાતમના નમયમા ઝાંતે આવી પરવાનગી ના મગે એ રુ યોગ્ય છે ? કાની સાથે લગ્ન કરવા ને કાની સાથે ના કરા તેનો નિપુલ રસની મત્તા દરેક વ્યક્તિ પોતાને મગી જોઇએ પુષ્ત ઉન્નરની બે વ્યક્તિએ પોતાની પાટખુનીથી એક થીજા સાથે રગ્નસય નથી જોડાના માગી દોય, અને તેમના એવા મગધથી નીનિના સનાત નિપજોનો ભગ ના થતો હોય અને અન્ય વ્યક્તિની અત્યવતપ નગપ આવની ના હોય તો તેમના આ લગ્નમાં થીજા મધિપા નમિતે-કાર્પણ સમાજને મોઢપણ મમ્થાને તેમ કાર્પણ દાય ને વચ્ચે આવવાગોહક નથી અત્યારનો દિનુ કાપદો રગ્નની બાનતમા વ્યક્તિ ની રગ્ન નાની આડે આવે છે બન્ને વ્યક્તિએ દિનુ દોય જા કાપદો તેમો 'અમે દિનુ નવી' એમ કહેવાની ફરજ પાડે છે આવા આપખુદી કાય મા ફરકાર કરાવનાના ઉદ્દેશથી જ નામ ૧૭ પટેને પોતાનો ખરડો મ્હુ કયો છે

અત્યારનો સમય પ્રગતિનો છે આપણી દષ્ટિમર્્યા વિશાળ થઈ છે અનેક નાતના લોકો સાથે આપણે સુમધમા આવીએ છીએ સાગરોમા કોનેજોમા તેમ મમાજહિત અને દેશહિનના અનેક જોડેકારોમા પનાત ન અમુખ્ય 'સ્ત્રી પુત્રો એક થીજના સમાગમમા આવે છે તેમાં અનાસે એક થીજવુ હાલ આકર્ષક, અનમરસ પરિન પ્રેમ મધાય ને તેમને પરિન લગ કરી એક થીજ સાથે જોડાનાતુ મન થાય તો કાય તરથી એવા રગ્નોમાં પ્રતિમધ સા માટે હોના જોઇએ તમારે તો મા' આટલા જ સાકા 'કુ' ગામા મિનાચાગી આવરી જોઇએ પ્રેમને મળ એથી બહાર ચનવા દેવો નહિ અને 'કુ' ગાની મડાક લનુક વાનો તો વિના સ ખો પંચુ કે વો નહિ એમ કોળને કહેવુ એ શુ યોગ્ય છે ? ગુનીઆનીથી ખીજ કાઇ પણ પ્રગમા આવી જતના લગ્નો માટે પ્રતિમધ નથી બે મુસન્માન, 'પારંગી કે બે પ્રીત્તી પોના ન ધમતો ત્યાગ કર્યો નગર એક થીજ સાથે ખુતલથી પરણી સપે છે પણ ગાનિજિની મજબુત બેરીઓથી જડાયતા એ દિનુએને એક થીજ સા પાનિન વગે કરવા થીજ હોય તો તેના લગ્ન કરવાની આતજ તેમને પોતાના દિનુ વચ, ને દિનુ-

ત્યેનો ત્યાગ કરવો પડે છે આવા સખત પ્રતિબંધો તોડી' હિન્દુઓને એક બીજા સાથે લગ્ન કરાવતો માર્ગ મોકલ્યો કરી આપવાના ઉદ્દેશથી જ નામદાર પટેલે પોતાનો ખર્ચો ધારાસભામાં રજુ કર્યો છે

નામદાર પટેલના ખર્ચાના વિરોધીઓની સૌથી વજનદાર દલીલ એ છે કે કાયદાની મદદથી આપણી સમાજમાં સુધારો કરાવવાની નીતિ યોગ્ય નથી પ્રજાની સામાયિક બાબતોમાં સરકારને-તેમાં ખાસ કરીને જે સરકાર અને આપણી વચ્ચે ધર્મ તથા સામાયિક રીતિ રીવાજોમાં સામાન્યતા નથી તે સરકારને વચ્ચે નાખવા એ બહુ જ જોખમભરેલું પગલું છે આવા પ્રકારની દલીલનું બ્યાજબીપણું હું સ્વીકાર છું પરંતુ નામદાર પટેલના ખર્ચાની બાબતમાં આ દલીલ બંધબેસતી નથી સરકાર તરફથી તેમ અન્ય ધર્મના કોઇ પણ ધારાસભાના મતોસહ તરફથી આ ખર્ચો રજુ થયો નથી પરંતુ આપણા જ ધર્મના અને આપણા જ કોમના અને આપણા તરફથી ચુટાયેલા પ્રતિનિધિએ આ ખર્ચો રજુ કર્યો છે વળી આ ખર્ચો આપણી સમાજમાં લગ્નની બાબતમાં કોઈ પણ પ્રકારનો નવો રીવાજ દાખવે છે વળી આપણી કસ્ટોમરી નથી પરંતુ આપણી સામાયિક બાબતમાં અત્યારના સરકારના કાયદાએ હદ ઉપરાંતની જે સત્તા લઈ લીધી છે તે સત્તા વાપર પાસેથી છીનવી લઈ લગ્નની બાબતમાં હિન્દુઓને વધારે સ્વતંત્રતા આપવી એ જ આ ખર્ચાનો શુભ ઉદ્દેશ છે

અત્યારના કાયદાને એવું કહેવાનો શું હક છે કે નાતો તથા પેટા નાતોના કૃત્રિમ કુલજાળ બહાર થતા હિન્દુઓના લગ્ન ગેરકાયદેસર છે? આવી જાતના લગ્નો પૂર્વે આપણી સમાજમાં થતાં તેના આપણા પ્રાચીન ઇતિહાસ તથા પુરાણોમાં અસંખ્ય દૃષ્ટાંતો છે અસંખ્ય બ્રાહ્મણ અષ્ટી મુનિઓના ક્ષત્રીકન્યાઓ સાથે થયેલા લગ્નો જાણીતા છે મુકન્યા જે ક્ષત્રી રાજકન્યા હતી તેણે ધ્યન મુખ સાથે લગ્ન કર્યા હતા અર્જુનને પ્રથમ બ્રાહ્મણ સમજીને જ દ્રૌપદી તેની સાથે પાણીપ્રદણ કરવાને તૈયાર થઈ હતી પરંતુ ગામના પિતા જમહનીએ રેલુકા નામની રાજકન્યા સાથે લગ્ન કર્યા હતા ક્ષત્રી રાજ્યોએ અન્ય યાત્રીઓની કન્યાઓ સાથે કરેલા લગ્નો પણ આપણા પ્રાચીન ઇતિહાસ તથા પુરાણોમાં અસંખ્ય મળી આવે છે શત્રુ રાજ્યે મત્સ્યગદા નામની માછીની કન્યા સાથે લગ્ન કર્યા હતા, ધૃતરાષ્ટ્રે ગાધારી નામની વનવનકન્યા સાથે લગ્ન કર્યા હતા, બીમસેને હીડળા નામની રાક્ષસી (અનાર્ય સ્ત્રી) સાથે લગ્ન કર્યા હતા અર્જુને ચિત્રાગદા સાથે લગ્ન કર્યા હતા, અદ્યુષ્ઠે ગ્રીસ દેશની રાજકન્યા સાથે લગ્ન કર્યા હતા રજપુતોમાં ઉત્તમમાં ઉત્તમ ગણાતા કુળનો મૂળ પુરુષ બાપા રાવળ મૌર્યવંશમાંથી ઉત્પન્ન થયેલા હતા અને મૌર્યવંશની ઉત્પત્તિ ચંદ્રમાથી છે તે જાણીતી વાત છે આજ આના પૂર્વે યદ્ય મએતા અસંખ્ય લગ્નો ગેરકાયદેસર ના ગણાયા અને હવે જો કોઈ હિન્દુ ગોતાની નાની નાતના કુલજાળી બહાર લગ્ન કરે તો તે ગેરકાયદેસર ગણાય એવું જે હાલનો કાયદો કહે છે તે અયોગ્ય છે એમ દરખાસ્ત એ જ પટેલના ખર્ચાનો ઉદ્દેશ છે

નામદાર પટેલના ખરડાના વિરોધીઓની એક દીન એવી છે કે જો આ ખરડો પસાર થયો તો આપણી સમાજમાં બધે ગળ્યડ ગોટા ગચી રહેશે ને આખી સમાજ અવ્યવસ્થિત થઇ જશે ને આપણી સમાજ બીનકુલ સગીન ન રહેતા છિન્ન સિન્ન થઇ જશે ને આખરે તેનો નાશ થશે

લગ્ન જેવી અગત સુખ કુખની બાબતમાં પણ જે સમાજવ્યવસ્થા વ્યક્તિઓને સ્વનિર્ણય આપવા ના પાડે છે તે સમાજવ્યવસ્થા ઉત્તમ છે, આદર્શમય છે અને તેની જ વ્યવસ્થા આપણી સમાજમાં હમેશા રહેવી જોઇએ એવું ઇચ્છનાર રૂઢીચુસ્ત લોકોને માત્ર એક જ પ્રશ્ન પુછાવે છે કે શા આધારે તેઓ એમ કહે છે કે અસારની આપણી વ્યવસ્થા હરેક રીતે ઉત્તમ છે જ્યાં સુધી બીજી વ્યવસ્થાની આપણે અજમાયશ કરી નથી ત્યાં સુધી એમ કહેવાનો આપણને શો હક છે ? જે સમાજમાં લગ્નની બાબતમાં આપણી સમાજ જેવા અખત બધેનો નથી તે સમાજમાં રહેનારા મનુષ્યો કરતાં આપણે શું બધારે સુધી છીએ ? જગતના ઇતિહાસમાં આપણે હમેશાં જોતાં આ પા છીએ કે જ્યારે કોઈ પણ જાનનો નવો સુધારો દાખલ થવાની હીનચાન ઉભી થાય છે ત્યારે જુના વિચાર ના જોઈ જુમરાણુ કરી મુકે છે કે જો આ સુધારો સમાજમાં દાખલ થયો તો સમાજમાં સનન અધાધુની આપી રહેશે ને મહાન અનર્થો થઇ જશે આના લોકોના જુમાટાથી ચલરાઈ સુધારકો એસી રજા હોત તો કુનીઆમાં કોઇ પણ પ્રકારની પ્રગતિ થાત જ નહિ આના લોકોના જુમાટો છતાં પણ જગતમાં તો સુધારો દાખલ થયો જ જાય છે અને જંગનનો વ્યવહાર પણ નિયમીત રીતે ચાલે જ જાય છે તેમ નામદાર પટેલનું બીન પસાર થયે તો પણ આપણી સામાજિક સ્થિતિમાં કોઈ પણ જાતની અધાધુની કે અનર્થ થવા વિના ખુબ નિયમપર ચાલે જશે

નામદાર પટેલના ખરડાને અત્યારની પ્રચલિત રૂઢી નીતિ વીરુદ્ધ છે તેવા સકુચિત દૃષ્ટિ-મિન્દુથી ના તપાસના ન્યાય, વ્યક્તિસ્વાતંત્ર્ય, આત્મનિર્ણય અને આપણી હિન્દુ કોમમાં ગૌરવ વગેરે ઉચ્ચ દૃષ્ટિમિન્દુથી તપાસવાની જરૂર છે આ પ્રયેક દૃષ્ટિમિન્દુથી તપાસના આપણી ખાતરી થશે કે હિન્દુ કોમની સામાજિક હિતની ખાતર આવી જાનના ખરડાની આજ જરૂર હતી અને માનનીય પટેલે આ ખરડો રજુ કર્યો છે તેને આજે હરેક કેળવણી દિન્દુએ તેમનો ઉપકાર માનવો જોઇએ

વિધવા.

લેખ - બહેન હિરાબાઈ મોનિન્જી નમનજી

રાસાયણના બઢાન મૃધુને લીધે તેના ઝાઝા જાગેને બહુ શોક થયો પરંતુ અશાંતિની પારીનિતે તો એથી વધુ અસાર અધ-નમય થઈ ગયો. તેો માટે તો આગા, ઉત્સાહ અને બુધ્ધિનો સોજો આના નાશ થઈ ગયો. જ્યાં જે તેણે આ ઘોર દુઃખો નજર સમાન નામતા આ મહા મકંદો મેં જીને પણ સહન બીજુ તેણે ના બસબ દુઃખને પોતાના મનની અભિવ્યક્તિ સુપ્રસાપ મહત્ત બીજુ ગોમ્મા ભાગી બોઝાથી પાનતીનું સુકોમન ૮૫૫ સુરેન્દ્રુ ૧ થઈ ગયું પરંતુ આ મહાન કુન્ગતી ખ મામે ઢાલો ઉતાર ન ગયો.

ગધાચરણના કાન ગમમસાદ મોગી રક્ષા માલુમ હતા રાધાચરણના પિતા શુશ્રુભાદ ન્યાયે તેની ઉન્મત્ત પાત્ર રૂપની હતી ત્યારે જ મૃત્યુ પામ્યા હતા તેની માતાસુતીનિ પણ પતિના મૃત્યુમાદ એક રૂં પડી રંગ-નોક-ગામિતી થઈ હતી, તેથી માત્રક રાસાય ધુનુ પાનનપોષણ જાન ગમમસાદ અને ઘણી હરદેલીએ જ મૃધુ હતું જે મિદ તમાથી અગમ્ય વાનતો હતો તે મિ કન તેના પિતા જ મુખી ગયા હતા રંગેના માટે એ પાળી બાલ્યનીનું નથા વડીનો પાળીનું થઈ હતું પરંતુ આ બાળીની મિ કન-રહેનાના વરમા-માનુ કરજી પ્રવેશ થઈ ગયું હતું, અને તે વિનિતે વિનિતે વધુ જ જતું હતું રામમસાદ પોતાની ન્યાય અમેનીના વિનિતમા મૂર્મ માલુમેમા પોતાની વા રા હેનગવના આ મોગાન બનાવના માટે ઘણો પેમે ઉઝારી નાખ્યો. વિનિત પડી એક અડીઆ સુધી જમણુ વધુ ત્યારે મોમે તેની મૂર્ખતાપૂર્ણ ઉદાગતા ઉપર અચા જગવા વામના ઢાલ -હતા, અનરડીમા મોલુ બોલુ કોઈ કહેતા હતા કે, માકમા મીકુ બોલુ છે આ પ્રમાણે તેણે બરી મામતોમા મ્મની કંઈ બૂનો કા ના

જે વર્ષમા રામમસા ની પુત્રીનો વિવાહ થયો તે જ વર્ષ મા રાધાચરણ બી એ ની પરી-ક્ષામા પામ થયો મુનમા જ તેને મેની મોર્ખતાને રીધે અવગની મળતી હતી પરંતુ બી એ ની રી અને મોપડીઓ માટે તેને ગમમસાદ પામેથી રૂપીઆ ૧૫૦) મળ્યા હતા તે જ વર્ષમા રાસાયણને પરીમાને મહાન કરનારો પાનના હાથજીનના રમેથી ૧૮૦૦ રૂપીઆ લીધા હતા તેમાથી ૮૦૦૦ તો ઊઝારીના વિવાહમા ગયા પણ જારે કરજો પ્રમથ ઉમેરો ત્યારે તેઓ ગ્રોહ ગતિ માં કાનતા તેમના હિસામથી એમ હતું કે, ને રાસાયણ ગીખન નહિ તો અમો સહી થયું પડત નહિ નાની નાની વાતોપર રામમસા ગરાચ ૧૦ મહેતા-તે મારી થુ એના કરી છે જે નાગ રીખવાને રીધે માર સત્યાનાત નથી ગયું

મુનિન ગધાચરણ પોતાના નમ કા ની નાનતો ઉત્તર આપનો ન દેતો આે નાનુ માથુ કરી મોન રાખતો સર્વ સાલગી લેતો હતો

ગીતાજી ૩ ૧-૪-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુંબઈ

૨૦

રાધાચરણના મૃત્યુથી તેના કાકાકાળને પણ દુઃખ થયું પરંતુ તે દુઃખની લીન આગમાં પણ રામપ્રસાદે રાધાચરણને લીધે જ થયેલી કરજદારીની વાતની પ્રશ્નિને ધણા જ યત્નથી સુરલિન રાખી

ગોદની પ્રતિજ્ઞા લેવામાં જાગી જતા આ દ પત્ની-યુગનેએ પોતાની પુત્રીને આશરે લઇ ધણે શાન્તિલાભ લીધો જે પ્રમાણે ભાદ્ય મહીનાની વર્ષા પછી સૂર્ય અધિ- ગ્રમય થઇ છે જે, તે પ્રમાણે તે બેન્ને પત્નીપત્ની શોભ-સાગરમાં સ્નાન કરી અધિ- દેશ થા ઉડ્યા હવે તેઓ વાતનાતમાં કહેવા લાગ્યા કે—“ રાધે અમને મારી ગયો તે અમારો ભત્રીજો નહિ, શત્રુ હતો અમારું સલાનાગ કરવા આવ્યો હતો ”

પાવતિ જે પ્રયત્ન લહેરમાં વધી જતી તેને લેશ માત્ર પણ આસરે ન હોતો તે અનન્ત શોકમાં હતી તેના મનમાં શોકનો પ્રચ્છ અગ્નિ જાગી ગયો હતો એક બાજુ તે દમ્પતીનેડ તે દુઃખી અનનાને વધારે દુઃખી કરવા લાગુ શોભની અનન્ત જ્વલરામાં, શોકની પ્રચ્છ અગ્નિમાં, નિરાશાથી અન્ધકારમાં અને આ દુર્ગન્ધપૂર્ણ સસારમાં તેને સર્વે પતિનું મુખપી કમળ દેખાતું હતું જાણે તે તે મૌન ભાષામાં કહેતો હોય- પ્રિય પાવતિ, ધૈર્ય ધારણ કરે કમળતાને સહો, સ્વપ્નથી સસારમાં ન્યા સુધી છે ત્યાં સુધી કેમે કરી જાન બનીત કરે સ્વપ્નમાં હું તમારી પ્રતિક્ષા કર છું, હું તમને અવરન મળીશ કારણ કે મારી ઠો અને હું તારો છું

તેને સસાર ઉપર અથવા ખીજ કાંઈ પણ ચીજ પર માયા બેસતી નહોતી આરાધ, પાર્વતિનું હૃદય અતિશય દુઃખી હતું મૃત્યુગચ્છાપર પડેના પતિના અવેદિતલીન નેત્રોનો કાવર ભાન તે જુનતી ન હોતી

પાવતિ હિન્દી મીઠા પાસ થઈ હતી પાવતિને રાધાચરણે થોડું હમેશાં પણ દીખ પુ હતું ગદ્ય ચરણનો વિચાર તેને પ્રવેશિકા પામ કરાવતો હતો પણ તેના અકાન મૃત્યુએ તેમ થવા દીધું નહિ

પતિના મૃત્યુ પછી અભાગિની પાવતિને પુત્તકે હાથમાં લેવાનો વ યત મગતો નહોતો. ધરમાં તેની કોઈ સત્તા નહોતી ધરનું સર કામ કરવા છતાં સાસુના મુખની મીઠી વાન સાભળની નહોતી, પરંતુ માણે અને પતિનિન્દા સાભળતી હતી સાસુ રાધાચરણના મૃત્યુ કારણ એને જ સમજતી હતી પાર્વતિને આ કુટિનિતાપૂર્ણ સસારમાં સહનુભૂતિનું ચિહ્ન માર્ગ દેખાતું નહોતું

પાવતિને એક ભાઈ હતો તેનું નામ સુખનાન હતું તે પિતરાઈ ભાઈ હતો તે કોઈ ઠેકાણે મીપાઈનું કામ કરતો હતો પરંતુ નિવાહિત હતો પાર્વતિ એ સમયે પોતાની આંદીમાં પતિ શોધમાં બેઠી હતી

તે વખતે જાણે તેના પુત્તકે તેને પોતાની ભાષામાં કહેવા લાગ્યા કે, “પાવતિ તુ શીખેલી છે અને તારી સખીઓ છીએ અમને તારાથી ધૂણા નથી આવતી” પાર્વતિના ભગ્નહૃદયમાં

શાન્તિના અસ્તુત ગીગ્ગોનો ઉદય થયો તેણે એક પુસ્તક લીધું અને સાત્રાત અભયદા દેવી ભગવતી સગરવતીમાતાના આશીર્વાદથી સરસ્વતીના પ્રસારથી જ તેણે પુસ્તક લીધું હતું તે પુસ્તક આપણા સુપ્રસિદ્ધ ગ્રંથકાર ગાંધીજીના સેન્ડેલેપ અથવા જાન મહેનત હતું ચંદાઈ ઉપર બેઠી પાર્વતિ પુસ્તક નાચના વાગી

પુસ્તકના મે આજ નાચ્યા હશે કે એની સાસુ હશેની આવી પાર્વતિને પુસ્તક વાચતા જોઈ તેના શરીરમાં અગ્નિ પ્રકટી ઉઠ્યો “પુસ્તકો વાંચી વાંચીને રાધાચરણનો નાશ કર્યો અને હવે અમારો નાશ કરના બેઠી છે”

ગમપ્રસાદ પણ બોલ્યા—“તું નારી નથી નાગણ છે એકને ખાઈ ગઈ, ખીજાને ખાવાનો (મને ખારાનો) પિયાર કરે છે”

પાર્વતિએ પુસ્તક બંધ લીધું પુસ્તક ઉપર સોનેરી અક્ષરમાં ગણેલા સેન્ડેલેપ ના શબ્દોએ પાર્વતિના અનુભવ નેત્રોને પોતાની તરફ ખેંચી લીધા

૩.

ખીજે દીવએ પ્રાતઃકાળે ધણી શાન્તિથી તેણે પોતાની સાસુને સમજાવી દીધું કે, પોતે થોડા દીવમ માટે પોતાના ભાઈ પાસે જવા માગે છે આપ એને એક લગભગ વખાવો.

સાસુને તો મન ગમતી વાત મળી ગઈ તેણે તે જ વખતે તેમાં ‘મીઠું સરસું મેળવી તે વાત પોતાના પતિ રામપ્રસાદને કહી ગમપ્રસાદે પહેલાં તો આનાકાતિ કરી પણ પંત્રી ધર્મ અને સ્વભાવની સાથીની જોઈને વાત સાંભળી સુખવ્યાનને એક પાંડલપ્રયો

આ દીવસ પંત્રી નહુ આવી જશે માટે વહુની સથે અધિક ડોઝ અવરહાજ ન કરવો. એકદમ એમ પિયારી આ સુખીયુગનનો પાર્વતિની સાથે કોસલવનહાજ મટી ગયો હવે તેણીને ધરના દામની સાથે ગણો ખાની પાની ન હોતી પણ પતિ-નિન્દા વગેરે વાતો-તો યથા નિયમ થતી જ હતી

ખીજે દીવએ જનામ આવી ગયો કે, ‘શનિનારે’ શને સુખવ્યાન બહેનને તેડવા આવશે સુરવારે પત્ર આવ્યો હતો ‘પાર્વતિને’ પ્રત એ દીવમની મહેમાન સમજી નામસામ્રાતા હૃદય એકદમ પીના પડી ગયા શનિનારે ગતે સુખ વ્યાન-અને દાગિચી મૂર્તિ સુખવ્યાન-આવી પહોંચ્યો તે બહેનને ગમે નગાડી નહુ ગયો ‘ખીજે દીવએ’ પ્રાતઃકાળે ગાડીમાં બહેનને લઈને તે પોતાને મેં રનાના થઈ ગયો

પાર્વતિએ જતી વખતે ફક્ત પોતાના પતિના પુસ્તકોની દૃષ્ટિ અને પોતાના પહેરવાના બે તુગડા શિશુ મીઠુ કઈ સાથે લીધું નહિ જતી વખતે સાસુએ ઉપરી મનથી આખમાં અંતુ વાની જનદી પાંચ આનંદાનુ મધુ પાર્વતિ નિષ્કપટ મનથી જોઈ વખતે સાસુને પગે લાગી તે વખતે દેટાક અનુનાનિન્દુએ પણ દરેકનીના ચંચોનો અપન કૃપો

૪.

પાર્શ્વના આનવાથી સુખવાનનું રીઝ પશુ પિનાનું વર મગધામ બની ગયું તેના માજી જે નિર્ધનતાને લીધે શીખી ન દેના શક્તા તે કાર્ડ પાવનિ પાસેથી શીખવા ના પાડે સુખવાનની મોઢી પુરી શાન્તિ પાવનિ પાસેથી હિન્દી સાથે સીનાઈ જામ પશુ રીખના લાગી. એક દીનસમા પાર્શ્વિ અને લ્યન્તિની સીનાઈના પ્રતાપથી રાજની બે રૂપિયાની વર્કિ જોડી આનક આવવા નાગી પાર્શ્વના કહેવાથી સુખવાન એક સારી ગાય ખરીદી ના પો દેવે તેમના ધરમા સર કંઈ હતું વિદ્યા હતી ધન હતું ગોરસ પણ હતું દેવે તેમને સવ પ્રકારે સુખ હતું સુખવાનની એ સમેતી આ સર સમૃદ્ધિનું મૂળ કાગ્યુ પાર્શ્વિને જ સમજતી હતી તે પ્રાન કાને ઉઠીને તેને નમસ્કાર કરતી હતી અને યરનું મન કામ પાર્શ્વિને પુગીને જ નરતી હતી

એક વર પિત્તીગયુ પાવનિ હિન્દુ-ગર્ભ-પુનમ શીખવે છે તેને ૫૦) કપીઆનો પગાર મળે છે આ વાતમા તેણે પ્રવેશિકા પાસ કરી છે આજે સુખવાનના આનક જે એક વર્ષ પટેલા દીન અને અનાથ થઈ જરતા હતા તે આજે મોટા માણસોના છોડાઓની જે નિશાળમાં જાય છે છોડી શાન્તિ પશુ રકુનમા પાર્શ્વિને કામ કાગે છે બાધ સુખવાન પણ સીપાર્શ્વના કામમાથી છુટી દુઝાન માડી બેઠો છે

સુખવાનનું જર પશુ એક બાનિમ વિદ્યાનમ જેનું થઈ રહ્યું છે તરત માજી છોડરીઓ શીખના આવે છે પાર્શ્વિની પ્રશસા આખા શહેરમા થઈ રહી છે

આર વર નીચ વીની ગયા પાવનિએ આ નાંમાં બી એ ની પગીલા પાસ કાધી છે તે રકુનમા લેડી ટ્રિ સીપતનાં ૫૦૫૨ છે પગાર પશુ રૂપીઆ ૨૫૦) થઈ ગયો છે સર્વ ભેટો તેને મોટા ગાન આપે છે અને સર્વજ પાવનિની પ્રશસા આની રહી છે

૫.

રમિત્રાનો દીવમ છે રકુનમાં અન્ત મ સબો આવી રહી છે તમરાય કીશોર મનુરૂડી પત્ની મુતતી એન રી મેકેટરી હતી તે પ્રમન્ધ સમન્ધી અનેક વિનય તપાસી ગી છે ગાય બદાદુરની પત્નીએ કહ્યું “હું ગીય ની કામને માટે આવેલા અરજપત્રો લખાસુ છું આ વિનયામ શુ કયુ એ દેવે નમારી અને બાધ (પાર્શ્વિ) ની મરજી હોય તેમ આપ આપો.

પાવનિએ ઉત્તર આપ્યો—“હું ગાયબદાદુરની પત્નીથી મહમન છું તે દીનમે આપે ‘દેવન-લયાટ’મા મિસ્તર અગ્નનો સેકેટરી મહો પા એ વિચયપત્ર લેખ વાચ્યો હતો”

ગાયબદાદુરની પત્નીએ કહ્યું—“સાચો” તે પા મમ તથો તે થોડો, જ આપે જે વિધવાશ્રમ, આપવાની ધન્ય હતી છે, તે આપ એ રક્ષતી લના જ કરો એ”

પાર્શ્વિએ કહ્યું—“ધન્યવાદ આપની સહાયતા અને ધંધરની દુપાથી આ કામ પૂરું થયો” રાનના પત્નીએ પાર્શ્વિને ધન્યવાદ આપી સવાનું કાર્ય પર કહ્યું

૬૦

આઠ રૂપીઆની નોકરીને માટે આટલા માણુઓ આપને એમ કહેને ખચ ન દાતી. ગાયત્રીદુરની પત્ની અને બીજી એક બાઈએ બી-માથી ચાર મનુષ્યોને રોવી લીધા.

એનામા લેડી પ્રિન્સીપની ગાડી આની પહાની દાસીઓએ અનુક્રમે ચારે માણુઓને મોનાયા.

પહેલા માણુઓનેતાં જ પાર્વતિને અતિ વિરમ્ય થયો 'તે તેના ઘસુર રામપ્રસાદ હતા પાર્વતિના મનમા નજા આની પણ તેણે તેને રોગી રૂપી સન્દેહનિવારના માટે પાર્વતિએ પુછ્યું

પ્રશ્ન

ઉત્તર

“આપનું નામ ?”

“રામપ્રસાદ વડિ”

“ધર ?”

“નિનાસપુર”

“આટલે દુર નોકરીને માટે કેમ આયા ?”

“મા, પેટને માટે”

“ખેતી વાડી ન હોતી ?”

“ખેતી વાડી તુ જમીન મરી હતી”

“તે તુ થઈ ?”

“કરજમા વેચાઈ ગઈ”

“કેમ કેમ કહ્યું હતું ?”

“મા, કુખી રોતેને ભુરી જુકું સાર”

“જરા તો સભગાવો”

“ભરીજને શીખે તો અને—”

“અને તુ ?”

“અને હવે નહિ”

“છોકરીના નિવાહમા તો વધારે ખચ નથી થયો ?”

“—”

છુટ્ટોનો અહેરો ઉતરી ગયો. તે મનમા ને મનમા પાર્વતિને દેવી સમજવા લાગ્યો

“—”

“છોકરીના નિવાહમા વધુ”

“તો પણ કરજમા કઈ કહ્યો થયો હતો ?”

“ફક્ત ૧૫૦)”

કહેતા કહેતા છુટ્ટોની આખમા આનું આવી ગયા-અશુધારા વહેવા લાગી પાનતિએ કહ્યું, “હવે આપ બહાર બેસો” બીજા ત્રણ મનુષ્યો તપાસવામા આવ્યા અને છુટ્ટોને લેડી

પ્રિન્સીપની ગાડીમા પહોચાડવામા આવી,

સાજે બોજન પછી પાનતિએ કહ્યું—

“આપ મને બોલો છો ?”

“આપ સુનનાં વાંચ આપું છું”

“તુ આપના ભાગીની અભાગીની સી હું”,

“—”

છુટ્ટોની નિદ્રા ઉઠી ગઈ તેને મૂર્છા આપના લાગી પાર્વતિએ ઘણું કષ્ટકષ્ટ કરી તેઓ અહિંયા રહે પણ તેમનું મન રાજી થયું નહિ જતી વખતે પાનતિએ ફરી આપના પચન લીડુ અને એક કવચમા હળવું હળવરની બે નોટો આપી કહ્યું કે આ સાચુજે આપને અને બીજા વખત આવો સારે તેમને જરૂર વેતા આપને *

* હિંદી માસિક ‘સરસ્વતી’ માથી અનુવાદ

શુક્રાચાર્ય અથવા ગુપ્તગુહા.

લેખક - ગ્રા. પ્રદ્મલાલ ચક્રવર્તી દિનાનંદ, એમ એ એન્ડેન એમ

સનારાના તાસગાવ અને ખાનાપૂર તાનુકાઓની અને આઉધ અને મીરજ સંસ્થાઓની હદો જ્યાં મને છે, ત્યાં અજમાએ ૮૦૦ રીટ હડી ખીણની એક બાલુના મધ્ય ભાગમાં, અનિશ્ચય પુરાણા અને પ્રચલ આમની, પેડ અને ઉત્તરના ઝડોની ઘટ્ટા ઝાળીઓની ભવ્ય ગયાથી નકાયતું પુગાણોમાં મશન ગર્ભચોગી સુનચાર્યનું ગુહાનદીઠ આવી રહેલું છે, પરાપૂર્વની વસ્તુઓ એવી છે કે હિન્દીના પ્રાચીન સંસ્કૃતિનો પાયો નાખનાર વશિષ્ઠ મિશ્વામિન, જમ ઝિન, ગૌતમ વગેરે સંધિઓના અન્ય જગાઓ ઉપરના સ્થાનકોની પવિત્રતા જટની મનાવ છે તેટલી જ આની પણ છે તેથી જ જેમણે પાશ્ચાત્ય સંસ્કૃતિનો સ્વીકાર કર્યો છે એના નજીકના રહેનાર સંપ્રદાયોને જોઈ એ જગા નાં તેના ગીતી નથી અથવા તે તેનું મહત્ત્વ સમજાવું નથી, તે પશુ બદલીકેદાર, ગમેશ્વર, સંધિકેશ, દારના વગેરે દુગ્ધુના તીર્થોના સાધુઓ તે ધર્મી જગા ધિતી છે અને તેમાંના ટોળેટોળા તેની ઘાનાએ વારવાર આવે છે વાગપુરી, કન્હેરી, ધનારો, નાનીક વગેરે ટોળાણી બોદશુકાઓમાં જેના ચીત્પદનાના ઉત્તમ નમુનાઓ દર્શિગાયર થાય છે તેનું અહીંયા કાંઈ નથી એ વાત ખરી પરંતુ તેટલા માટે ત્યાં કાંઈ રસ પડે એવું નથી એમ પણ નથી કાંઈ અપેક્ષાને જોવાને તે સ્થાન ઉદ્દેશને ચોગ્ય લાગ્યું ન હોય તથાપિ હિન્દુ દર્શિમિન્દુથી તે તોડ જોનારને ત્યાં મનન કરવા જેમ પુણ્ય વસ્તુ છે

સ્નાનના છાંય તરફથી ત્યાં જવા માટે સુગમ માર્ગ વીરે થઈને છે ત્યાંથી એક પાખી સડક પશ્ચિમમાં કાગથી આવીને પૂર્વમાં ટેક બીજાપુરપર્યંત જાય છે તે જ સડકમાંથી લગભગ ૨૫ માઈલને અંતરે પળથી નામે ગામ છે ત્યાંથી એક બે બે માઈલનો ફાટો ઉપરની ખીણ તરફ જાય છે ખીણમાંથી અજમાએ પામાલન ઉપર ચડીએ એટલે શુભચાર્યનું સ્થાનક આવે છે ઉપરની જ સડક ઉપર આશરે માઈલ દેખાતાં માઈલ આગળ જગ્યાએ એટલે તાસગાવ તાનના જરડીગામ અને માન તાનુકાનો સોપાનજ નજરે પડે છે ત્યાંથી ઉતર તોડ ખેનરોમાં જતો એક ફાટો આશરે એક માઈલના લગભગ આવે છે તે પુરો થાય છે ત્યાંથી આશરે પા માઈલ નીચે ઉતરીએ એટલે પશુ તે 'સ્થાનક આગળ જઈ સકાય છે, સધર્ને મરાઠા રેલ્વેના કુદરોડ ગેસનથી પીપ્પ ૧૬ માઈલ છે નીટથી જતા ગરનામાં ધણી જોવા લાયક પ્રમાણ અને મનોહર દેખાવો નજરે પડે છે તેમાં પ્રથમ આશરે પા માઈલને અંતરે રેલ્વેસિટનું મુખ્ય દેવળ છે તે એક એવી ઉંચી ટેકરી ઉપર આવી રહેલું છે કે ત્રણચાર માઈલ સુધી આખને આકર્ષ્યા વગર રહેતું નથી નદીની ચોનાર કરતી ધરેલા પથ્થરોની ભીંતો છે અને તેમાં ચારે દિશાઓમાં એક એક લાયક વસ્તુઓ છે તેની અંદરના ભાગમાં એક નિશાન પથ્થર જડેલો એક છે અને છે તેના પૂર્વ ભાગમાં ગંગા પ અને દેવળ છે બન્ને તફા સાદા પથ્થરના નાખેલા છે પથ્થર ધરેલા છે

એવું જ તેમા કેાતરજમ મુલ જ નથી મન્દિરના સીખરનો લાગ સુનાથી ઘોળી લીધેનો છે રગમડપની અન્દરના લાગમા આરારે જ્યેઠ મહીનાનો ખેરખરો વાછરેા હોય તેરડો અન્વિતા સાદુ ડાળા આરમ પહાપુનો એ નન્દી જેનાલાયક છે મન્દિરમા નણુવાર કુટના વેરાસારાશુ જિનનીગ છે ત્ના નનાઈ જેવું એ છે કે સિવનીગ ઉપર એક ખાટલો મુકેલો છે અને તે ઉપર પિત્તગના વોડા ઉપર નણુવાર વરસનું છોડર હોય તેવડી એક પુરૂશની પિત્તગની મૂર્તિ છે લોધાની માન્યતા એની છે કે નનનાથપૈથ એક રેવણસિદ્ધ આ સ્થળ ઉપર અષ્ટીને રહ્યા દત્તો આને લોધિ મળસ્થાન તરીકે પણ ઓળખે છે એ દેનાનથ ક્યારે અને કાણે બાધ્યુ તે પ્રિયે ત્યાડાઈ રેખ નની અને તે સનધમા કાઠ પુત્તક પણ હજી હાથવાગ્યુ નથી અહીંથી આગળ જતા રેણુની ઝાડ લાગે છે તેના ઉચામા ઉચો લાગ જે ત્રોગીથી આરારે પા માર્દન ઉચો હોય તે ઉપરથી મુદ્દ વગસાળાં નાના મોટા ઝાડો, ટેવરીઓ અને ખાડાઓ, માના તરેહના પાટાથી ઘરાયલા, અનેક આતિઓના ગમેરગી ગારીયાઓના દુકાઓ જેવા દેખાતા એતરો વગેરે નજર પડે છે એ વાટ ઉતરીએ એટલે ઉપરી ટેરીથી આરારે અકધા માધનને અન્તરે સડકની દક્ષીણ બાજુએ રત્ન અન્દર પડતું રેનણુમિદ્ધનું ખીન્તુ દેનાનથ આને છે તે આગલા જેવું ઉંચા પ્રદેશ ઉપર પણ નથી તેમ તેના જેટલું ઉંચું પણ નથી પરન્તુ તેની ખુમી વળી બુદ્ધી જ જાતની છે ઉત્તર તરફના દગામની સામે એક ઘણી જ ઉર્ચી દીપમાગ છે અને તેનીપામે એ પડી ગયેલું નાનું પથ્થરનું હહેર છે દરનાત્ત મોટા પહાડ ઉપરના િનાઓને હોય છે તેના મોગ છે અને ઉપર એક નગરખાતું છે અન્દરથી ચોઢને ફરતા હમાનનાગા ઓનાઓ છે અને તે ઉપર અગામી છે ત્યાથી આરપાસ ધણા માર્ગનો લગીનો પહાડી પ્રદેશ નજરે પડે છે રગમપ જે પહલા દેનાનથમાના કરતા મોટો છે તેમા એક ખડીત નન્દી છે દેવાલયના અન્દરના ભાગમા એવું અધા રહે છે કે પહારથી જનારને અને વિગેરે રીતે અન્તરમા માણુસને ત્યા એક મહાન યોદ્ધાના જેની પિત્તગની મૂર્તિ શિરામ ખીન્તુ ઝાડ દેખાય એવું જ નથી પરન્તુ વાસ્તવિક રીતે એ મૂર્તિની નીચે આરારે પન્દ શીટ લામુ અને ૧-૧૧ શીટ પહોળું શિનનીગ છે એમ ત્યાના પુજારીઓ કહે છે દિવાઓ ધરીને દેખા છે જના પપુ જેઠએ તેવું સ્પષ્ટ તો તે દેખાતું જ નથી એના આકાર ઉપરથી એની પણ કલ્પના મનમા આવવાનો સહન છે કે ડાઈની ત્યા સમાધી છે અને તે ઉપર આ મૂર્તિ એસાડીને દેનાનથ બાપેલું છે ખરૂં શું છે તે તો જ્યા સુધી અર્ધપણુ પુત્તક હાથ ન લાગે ત્યા લગી જાણતું અશક્ય છે આ દેનળમા પણ કાઈ સિનાલેખ નવી-એનો રમેરના ગેઝીગી અગમા પણ ઉતરેખ નથી તેવું કાજલ શુ તે સમજી શકાતું નથી તે છોડીને સડક ઉપર આગળ જતા રેવણુગાવ ઘાટ લાગે છે રેણુની ઘાટની પેઠે આના ઉપરથી પણ મૃદિસોત્પન્નું ચિતાકર્વક અવયોકન દરવાનો પ્રસંગ મગે છે તે ખુમીને ખીજા છ માર્ગ સુધી જતા તદ્દન ઉલ્લેખ્ય પ્રદેશ આવે છે તેનો જાણ છે એને જે ઐતિહાસિક નામ ઉપરથી તાતુમતું નામ પડેલું છે તે ખાનાપુર ગામ આવે આ ગામ અંગ્રેજ રાજ્ય સાથે જેડી દેવામા આ યુ તે પહેલા

એમાંના તામાના આકૃતિ સરસતાના પત્રાનિર્નિધિના મુદ્દામાં હતું અને તે તે એક મુખ્ય ગામ તરીકે ગણાતું હતું તે વખતે ત્યાં હિન્દી, ફારસી વગેરે કન્યાઓ હતી તેના કારણે જુના મનાતો હજી એમાં આવે છે તે શિયાય ત્યાં એક જુના રાજમંદન ખન્ડીએ છે તે ૧૬૨ની હમારત મન તારાજ થઈ ગયેલી છે છતાં તેની અન્દર ૧૧ લાખનશીઆની મોઝ વણ કેરી હતી તે હજી પણ નજરે પડે છે તે વખતના પાણી ૧૧ ઓળા, કુવા, ઓગડાઓની વચલી હતી અને તેમાંના જોખનાઓ અને ખાગીઓ પણ હજી નથી તે મનામત છે ભોખતળીયામાં ઉંચી જતનો પથર વાપરેલાં જણાય છે પરંતુ તે મામતુ નાક જોઈએ તો તે ત્યાંની મળી છે ગામના લગભગ મધ્યભાગમાં તે આવી રહેલી છે તેની આસપાસ ખરતી વડેના નતરા પથ્થરની વિશેષ છે તેમાંની ઉત્તર તરફની દિશામાં દાંધીઓ પણ અમાડી સાથે ખુનીથી જઈ શકે એવો એક લઘુ દરવાજો છે અન્દર પેસતા બે તરફ બે કમાનનામાં ઓટના છે તેમાંના કાળી બાલુના ઓટનાની ઈશિય ત કાળી દિશામાં ગતા આસપડાળુની એક મોટી ઈશિયા છે તેમાં ૮-૧૦ હાંડીનો કાનડી પેશ છે અન્દરના ભાગમાંથી મળીની રચના આવેલું અમદાવાદની જુમામળી જેવી છે માત્ર એટલો જ ફરક છે કે નનાજ પનાનો જે મોળો હોત છે તેની બે બાજુએ અમદાવાદની મરીલીની પેરે મિનારા નથી. ત્યાંની અદરના થાભનાઓ પણ ધણી જ ઉંચી જાનના પથ્થરના અને નજીકના છે પશ્ચિમ તરફની દિશામાં મધ્યભાગમાં ફેરતું રથાનક છે તે ધણી જ અલગતા રતુમન આરસ પડાયું છે ત્યાંના લોકોમાં કહેલી એવી છે કે આતપાડી મદાનના એક ગામમાં ૧૦૦ મરખા હિન્દુ દેવાનમ હતાં તેમાં એક તોડીને આ મળી બાધવામાં આવી હતી અને બીજી હજી તે ગામમાં ઉત્તુ છે વચના મોગાનમાં બે કબરો છે તેને ત્યાંના મુસલમાનો અને હિન્દુઓ પણ પાંડ તરીકે માને છે અને તેની બાધાઓ રાખે છે કાર્કમાં તેના મોળા આવતું કોઈ કશું કશું નથી તેનું કારણ એ કે ત્યાંના લોકો એમ માને છે કે જો એ પીરનાં મોટા મોગન બાધા હોય તો જરૂર કોઈ મોળી વિપત્તિ આવી પડે છે કબ્રાઈની પશ્ચિમની દિશામાં એક બીજો મોળો દરવાજો છે તે દરવાજાની ઉપરના ભાગમાં એક આરસની ચિના છે, અને તેમાં ૭-૮ હાંડીનો અરખી અથવા ફારસી લેખ છે ત્યાંના મુસલમાન લોકો એટલા અશિક્ષિત છે કે જો કે તેના અપરા ધણી જ મોટા અને અપદ છે છતાં કોઈથી પણ તે વાચી શકાતો નથી લોકમાન્યતા એવી છે કે પેશવાઈ પહેલાં ત્યાં બાદશાહી રાજ્યોનું રાજ્ય હતું તેમાંના કોઈએ તે બધારી છે ત્યાંના પાગીની પામે એક તામ્રપત્ર ઉપર કોતરેલી સનદ છે તે કાળી ભાષામાં લખેલી છે તેના મરાઠી અને અંગ્રેજી ભાષાતરો ઉપરથી એવું સમજાય છે કે બાદશાહી વખતે ખાનાખૂઝ એ મિરજ પ્રાંતમાં એક ગામ હતું એમાં એમીન-જરમાં આ મળી વિશેષ પણ કાંઈ જ નેખ કરવામાં આવેલાં નથી તેમ કરવાનું કાંઈ પણ મેળ્ય કારણ હોય એમ જણાતું નથી આ ગામ છોડીને આગળ જતાં ૨-૨૧ માઈન સુધી કુવાના પાણીથી કોરેના જગાથન પહોં, જુવાં ગેડી, હળદ મરચા કેળા વગેરેથી જાપના રસ્તાની બંને બાજુએ આવી ગહેના ખેનરા નિચા

વતીને પ્રદુષિત કરે છે તે પસાર થઇ ગયા એવે પગી સાડા છ માઇન સુધી તદ્દન ઉધારત કુગરી મૂન જ જેનામા આવે છે જેમ દરીઆમા મુસાફરી કરતા આસપાસ નગર દેરીએ તો પાણી જ પાણી જ્યા ત્યા પ્રસરેલુ દેખાય છે, જગતોમાંથી મુસાફરી કરતા નાના મોગ અનેક ઝાડ ઝડારાં શિવાય બીજી કાઈ નજરે પડતું નથી, તેમ આ પથ્થરના મૂનકમાંથી પસાર થતા નાના મળ જેવમાંથી માડીને તે મોટા એ બાયમા પણ નૂં માઇ રોકે એના કાળા પથ્થરો વગર બીજી કાંઈ પણ દષ્ટિગોચર થતું નથી આણી તરફના કુગરોને ખરેખર ટેડરીઓ જ કહેના જેવું છે નારણુકે તે ઝાડ ઉંચા હોતા નથી અને તોળીમા છુટુ છાપુ દેખાય તે શિવાય ઝાડ પણ તે ઉપર માનુષ પડતું નથી તેથી તેમા થઇને પસાર થતા મન તદ્દન ઉભી થઇ જાય છે અને મુસાફરીનો છેડા ન્યારે આવે છે તે જોનાને તત્પર ચર્ચ રહે છે એવો ભાગ પસાર પ્રધી એવે પળની ગામ આવે છે અને ત્યાંથી આગળ જણા મા પ્રમાણે બે રસ્તા છુટા પડે છે કોઈપણ રસ્તેથી ૨-૨મા માઇલનો પ્રવાસ કરીએ એટલે શુકાચાચના સ્થાન આગળ જઈ પહોંચાય છે

અતીની શુદ્ધિઓમા વિગેરનાએ છે કે અને બનારી મદનામા ઇષમનુષ્ય કે લોખંડી એજા-રનો ઉપયોગ કરનામા આવેનો નથી જેની છે તેની જ ગાભાવિક રીતે જ તે અતિતત્વમા આવેની હરો એમ એજાજુ જ જણાઇ આવે છે મૂખ્ય શુદ્ધ વચના ભાગમા એવ માણસ ઉભો ગરી શકે એટલી ઉંની છે અને તેતુ પહોંચાણુ ૭-૮ માણુએ સાથે પુનાસાથી બેસી શકે એટલું છે તેના પૂર્વ ભાગમા કોઇ માણસ પનાગીવાળીને બેઠો હોય તે પાછળથી જેવો દેખાય તેની એ પથ્થરની જ આરૂતિ છે તે આસપાસના ખડકના ભાગ સાથે એવી રીતે જોડાયની દેખાય છે કે તેને એક ભાગ જ હોય એમ લાગે છે આને જ લોકો શુકાચાચ તરીકે માને છે દત્તચા એની છે કે રલા જ્યારે શુભચારીનો તપ હોડાનના ગર્ભ ત્યારે તે મુનિયે પોતાતુ મોડુ ફેની નાખ્યુ હતું માટે જ અહીં આવી દેખાય પ્રગ્ થયો છે તેનાથી ઉત્તરે આશરે એક પુને અતરે એક વેત જટની ઉંચી જીની આરૂતિ છે તેને લોકો રલાની મૂર્તિ તરીકે માને છે એ શુદ્ધની દક્ષિણ અને પશ્ચિમની બાજુઓમાં પથ્થરની ભીંતો ચૂડી લઇને લાકડાની ચોકડો મુકેની છે વળી દક્ષિણ તરફ એ મોળથાબનાનો રગમડપ કાંધેનો છે થાલનાની આરૂતિ અને ટાતરણી પગપુરના વિઠોળાના દેવાલયના થાલનાના જેની છે એ મડપ માંત્રાણુ-એને બેસવા તથા મુનામાટે ઉપયોગી ચર્ચ પડે છે તે શુદ્ધની પૂર્વ એક બીજી આશરે ૨૫-૩૦ માણુસો માર્ક શકે એવડી છે તેના મથાગાતા ભાગમા એક ફાટ પડેની છે અને તેમા એક અધિપતિની જોડીઆ મૂર્તિ આશર વનપેત જેવડી નિકળી આવેની છે તે પણ આસપાસની બાજુઓ સાથે એવી જોડાયની છે કે તેને પહાડથી લાવીને ત્યાં ગોઠવી દીધી તો નહિ હોય એવી જનતનો વડેમ લાવવાનો માર્ગ જ નથો અને લોકો વિઠોળા રૂકમાઇની મૂર્તિઓ તરીકે માને છે આ બધી મૂર્તિઓ સ્વયંબૂ છે તેથી જ તે બધુ દેખાવડી નથી આ શુદ્ધની પૂર્વ એક બીજી છે તેમા પેસવાનો રસ્તો બેકે ધણો જ સાકડો છે તો પણ અદરથી તે આશરે બીજીના જેવડી જ છે તેની

ઉત્તરગાળુ બધ નથી પરતુ તે તરફ પોનાણુ દેખાય છે આશરે ૩૫ કદમથી વધારે અંતરે શકાતુ નથી કારણકે ત્યાં માટીથી પુરાણુ થયેલું છે પરતુ લોખ એમ કહે છે કે એ ૧૫૦ માઇલ લાંબો બનારસ લગીનો આતર્લામ માર્ગ છે ચૂપ્પ શુક્રાના ઉપરના ભાગમા એક ચોથી છે તેને સાફસફ કરીને નજીવાર ખાખી બાવાઓ તેમા ગેના છે તેઓ પોનાનો નખત થોડો ઈશ્વરભજનમા અને થોડો તનુટીમાંથી ઉપર જવા માટે જે પથથીયાં છે તેની પશ્ચિમ બાજુની જમીનમા નાના તરહેના કુલ તથા ફળીના ઝાડોનો એક બાગ બનાવેલો છે તેની સલાખ લેવામા ગાય છે તે બાગમા ગુનાબ મોગરા, શેનતી અને બર્ધ જેરે દુલોના ઝાડો નથા વેલો અને જમફળ, દામ, દેળા પર્ણા, ખાગ તથા મીઠા વીજુ વગેરે ફળોના ઝાડો છે તેને પાણી પાના માટે એવી ગોળવણુ કરેલી છે કે પાનેની ટેકરીમા એક નિર્મળ કાચ જેવા પાખીનો ઝરો છે તેનું પાણી આ ટેકરી ઉપર વાળી લીધું છે અને બાનાઓની શુદ્ધતી સામેના ભાગમા એક દોળ બાધેલો છે તેમા તે એકઠું થઈને બે નળ મુ ના છે તે વાટે બહાર નિકળી મોરીઓ વાટે આ બાગમા પસરે છે ઉપરની ઝાડી અને નીચેના ગાગને લીધે ત્યાં નદનનન જેવી ગોળા થઈ રહેલી છે ઝાડી એટલી ગીચ છે કે મધ્યાહ્નકાળે પણ ત્યાં બીનકુલ તાપ જાગતો નથી એટલુ જ નહીં પણ આખા ચોગાનમા જેવી રીતે ધર્મા હોય છે તેવી રીતે દિનસને વખતે પ્રકાશ દોરા છતાં ચીતગતા હોય છે અને નમન રેડેલો થયો હશે તેની કલ્પના ઘડીયાળમા જેવા સિવાય કિંવા મહાત્મા ભાગમા નજર ક્યાં સિવાય આરી ગમતી નથી તેજ પ્રમાણે ત્યાં પણ છે ભગદિવામા જેમ ટાપુ હોય, રેતીના નજીમા જેમ એક તનાવ હોય, ગીચ ઝાડીવાળા નિર્મળ વનમા જેમ એક માણુમોથી ભરલું ઘર હોય કાળીપરજના અર્ધનજ લોકોના ટોળામા જેમ એક હૃદ, નેપ્ટાર્ડ, કૌલ, કેટ, પાટનૂત અને દોનજીવ પહેલેનો એક નિનાયતી મિશનરી હોય, હનસીઓના મુલકમા જેમ એક હિતમ અનાર અને વચ્ચે ધારણ કરેલી આર્મચી હોય, તેમ માત્ર પથરાઓના હુમરો જેના ઉપર એક ચનીઉ પણ બેસે નહીં તેની વચમા ઉપરના ભાગમા ગીચ ઝાડી અને નિચેના ભાગમા ફળપ્રવાથી ભરેલા માગવાળી નાના તરહેનાં પક્ષીઓના મધુર સ્વરોથી ગર્જ રહેલી આ શુક્રાવાર્ય ટેકરી અનિશય જ આનંદદાયક છે જે લોકોનું મન હાલની ભૌતિક સરકૃતિથી એટલુ બધું નિમ્ન થયેલું હોય કે જેને તેની અમલૃતિ નજરે પડે તો પપુ જે અનાદિ અને અનન્ત પરમતત્ત્વ નિર્જીવ અને નિરવયવ હોઇ માણાના મણુમા સૂનની માફક પ્રત્યેક નાની મોની વસ્તુમા પેરાવાપુ છે અને જેની મગજસિવાય એક ઝગતુ પણ ઝગતુ સચેતન થના તેનાથી દઇ શકાતુ નથી અને જેની છત્રા હોય તો અખિન રિવે કોઇમનુષ્યના મનમા અતિગા પલા ન હોય છતાં એક શુભા ખળભળાની મારે તેના આ શુભાવાર્યની શુદ્ધા જેઇ સાક્ષાત્કાર ન થતા જેવાને તેના પાણુદુદ્ધથી રહીને પાળા આવે એવા હોય તેમને માટે પણ એ માત્ર નિસર્ગિક નમણીયતાને લીધે પણ અવશ્ય પ્રેક્ષણીય છે તો પગી જે સરકાની મનુષ્યના લક્ષ્યમણુ ભક્તિનુ અગ્ર હલુ નિપય બાનાદષ્ટી વાપથી સુમ્મ ગયુ નથી જેની હૃદયદષ્ટી આરસી મુદ્દા પ્રતિનિધિ પડે જ નહીં

એટલા થવા મળથી છતાં મર્યાદા, જેઓ હજી શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતાના શબ્દોમાં બોલતા એમ માને છે કે અવ્યક્તીનિ મૂલોનિ વ્યવસ્થાનિ મારતી. અવ્યક્તીધનામ્યેવ X X X તેઓને તો મનન કરવાનું નહોતું પુત્રી જ નહોતી પરંતુ એવું છે અને તે થયા પછી વેદાન્તના પ્રુત્ત-કેમાં જ નહોતી માત્ર તત્ત્વની વિચિત્રતા સચિત્ર, નિરાકાર છતાં સાકાર, અકર્તા છતાં વિચરતા અને હવે સતો શાંતો વિવરન્તે અપ્રાપ્ય મનસાગ્રહઃ એવા શબ્દોથી કાઠક વૃદ્ધપુત્રા વાવવાનો પ્રયામ કરતા કે તેની એક નાજુલ પ્રતીતિ થઈ જાય તો અર્થ થયા જેવું લાગે એમાં કાલ જ નહોતી જરૂર નથી તેનાથી મળી શકે તેવું એ અરથ એકનાર જેવા જેવું છે એમાં કાલ શબ્દો નથી

વાર્ણાંતર લગ્નસંબંધી એક સ્ત્રીના વિચાર.

વિષય - બ્રહેમ હિન્દુપ્રજાગી ગ્રાહનનાથ દીક્ષિત.

આપણામાં જનાર લગ્નમાં એવો વિચાર આવે કે લગ્ન કરવા તે નાતમાં જ કરવા. એટલે જ નહીં પણ કાલી વાર તો એક જ નાતની પેટા નાતમાં જ કરવા અને તેથી જાણે સંતોષ ન થયો દોષ તેમ વળી એ નાત કે પેટા નાતમાં જ એકલા દોષ તેમાં જ કે વા એટલે એકલા મહાત્મા ન્યા દેનાય નહીં એકલા બહારથી લનાય નહીં દેનાર કે લાનનાર બન્ને નાતની નજરમાં ચુર-દેગાર ગણાય હવે આપણાં બેને નેઈ શકરો કે આ રિવાજ જ નાજીઓએ બાધ્યો નથી ધર્મશાસ્ત્રમાં એવું દોષ એમ જ માનતી નથી ધર્મમાં તો આ જ વર્ણની ધાત આવે છે અસખ્ય નાતા, તેની અનેક પેટા નાતોને વળી તેમાં એકલા અને જાણ એ નાત હિંદુ ધર્મશાસ્ત્રના બહુનાગના હોવા પ્રમાણે વાસ્તવમત નથી રૂઝિયા આવું છે અને તે રૂઝિયા બા પ્રાચીન નથી

જા પટેનનું મિલ એમ કહો કે હિંદુઓ ગમે તે માતના હોય તો પણ પરસ્પર પરણી શકે આ પ્રમાણે જ પરણેના દોષ તે કાયદાની નજરે નાજી રીતે પરણ્યા છે એટલું એ જો છે એટલે એ મુમદાનુ ગ્રહ્ય તમે બધા સમજ્યા હો અત્યાર સુધીમાં આ દગવ હવે જે વ્યાખ્યાનો થયા છે તે બધા પુરુષ-ગ તરફથી થયા છે આંખે કોઈએ પોતાના વિચાર જલાના નથી હવે જુ આપને નિહિત કરો છું કે જે કામ એકના પુરુષોના જ હાયમાં હોય છે તે ધણીનાર પૂર્ણ હોતા નથી લગ્નની ક્રિયામાં પુરુષ તથા સ્ત્રી બન્નેની મમતિની જગ છે જે લાવનાથી પુરુષ વસ્ત્રા બો યા હોય તેમાં સ્ત્રીની લગ્નના ન આવે એ બનવા જેવું છે માટે હું સ્ત્રીની લાવનાથી બોલીશ

આના કાયદાની જગર કેટલી છે ને સ્ત્રી તથા પુરુષને સમજવા સારું હિન્દુસ્થાનમાં પત્નીધર્મ એવા મનાય છે તે જોઈએ પોતાના પતિને હમેશા પ્રેમ તથા આદરની દૃષ્ટિએ

શરલોડ હોમ્સનું નવું પરાક્રમ ૩ ૦-૧૨-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુંબાઈ.

સ્ત્રી જુએ છે પતિને પ્રભુ ગાળી મૂળે છે ઠંતર દેગામા મારી સમજ પ્રમાણે માન પ્રાપ્તિનુ જ નધન પરજોના જોડામા નેવામા આવે છે પુષ્પીના જન્મ થાન લારથી તે વગા યોગ થાય ત્યા સુધી દરેક સ્ત્રીખામણમા દરેક દામમા, જે, નિશાગમા, ગીતોમા એમ જ ગીખનાય છે પોતાનો પતિ પ્રભુ, સમાન છે એમ પત્નીએ માનતુ અને તે જ રીતે રેતેનુ આવા અજોગા બનાવે માટે યોગ નર ગોની કાટવાનુ કામ માતાપિતાને પ્રભુ જ ગળાં અને હ પુ તથા જોખમભરેલુ લાગે છે

જે ભરેલી 'દિકરી દોન ને જરા ઉમ્મરે પહેલની દોન તો વળી તેની સમતિ મેળ વધાને જરૂરનુ જણાય છે કનેડુ ન થાય એટલા માટે માતાય ગમે તેવી તમનીજ ખે પહોં પચગીતો પ્રદેશ નાનો દોય તો સનેડુ મળતુ મુજબ કનેડુ એ જાનતુ નથી થતી જાનના કનેડા છે " મને વદ જ્વાળી ગણાયે કનેડુ મને હેડ નાનો જ ખીલુ નેડુ મુલાવે જુલા એ નથી લાઈ થાડુ " ત્યારે કુડા લેનમાથી વાન નર મળવો જુડો કાળુ છે તે આપ નિચારવો લાનક ઉમગના નરના મત્યા એટલે તે કનેડુ નથી એમ નથી કેમકે જો ઉમ્મરે નેડ દોય પ તુ મ્વલાવે જુ દોય તો તે પશુ કનેડુ જ છે નિશાદ જરના વાગે નિશાળ લેતની જરૂર છે હાતમા આપજો મમાજ નેગો તો નાની નાની ગમેમા તેના ઠંડા પડી મથના જણારો લગનુ લેત અતિ સુચિત થઈ ગયુ છે કામની મોટાઈ અને જુળી મોટાઈથી-મોટાઈના ખોટા ખ્યાનની-વળી એ જ કામના પસંદીના નાના લેનમા વધારે સમગ્ર થઈ જાય છે વળી 'કોમો ડુનારે દોય, કઈ કોમો ડુનારી ને' એ આખા કનેડા છે તે એમ જનાવે છે કે કન્યાએ પરણતુ તો જોડાએ જ રીત સારી છે સ્ત્રી ન ન કરીને હે તેમા જ ગોલા છે કુદુમ સુખ તે લગનતુ પરિજામ છે નાન સુખી કુદુમથી ને સમાજ સુખી, સુખી નાતથી ત્યારે લગન કરનાની જરૂર રીકરીને થઈનાર લાનક કન્યાને નાનાયકે નરને ત્યા વળારની પડે છે સુચીન છોકરી ગમે તેવા પુકપને જવાન, મુગ અને જાડેલી કન્યા અલણુ અને જુ ધીન ઘણી અપાય ત્યા સમાર શી રીતે સુખી કહેવાય? શ્રદ્ધાસાર નંદારથી જો કે હીક આનતો દેખાય તો પપ્પુ આપ સ્ત્રી હજી જીમ અંતેડ દેગની સ્ત્રી કરતા નીતિમા અને જ્વાહરમા ચગીઆવી છે એમ કુ માનુ છુ, પરંતુ એ સુખી દેખાતા સમારમા અસતોપ વજો વસી રહો દોય છે સ્વ ગોનદનભાઈની રેનેહમુલામા " પડિત પિતા તારી આતમગ કઈ ભણી હુ તાત પ્રતાપથી" એ સીંગીથી તર થની થોડી પડિતઓ દરિગીતની વાયવો તો જણાવે કે સ્ત્રી ને પુરુષ વચ્ચે રેનેહસમથ ન હોય તો જા જાને ગાના ધીળ રહે છે સ્ત્રી ખીચારી તો પોતાનુ કુખ ગનમા જ સમાવે છે એટલે તે બહાર દેખાતા નથી જખમના દરે જો જખમી હોય તે જાણે ખાવાપીવાનુ જે પુરતુ હોય પણ જ્યા ચિતની શાંતિ ન હોય ત્યા સુખનો ત્યાદ કપાથી મને?

પુરુષ એટલો બધો મહાનવીય નથી હોતો અને તેથી ધણીવાગ દુનિયામાં પણ દુખી દષ્ટી દાંતે મટે છે આ બધાંનું ગરણ માન એવું જ છે કે લોકોને નર રોધી કાપવા માટે નેત્રિએ તેટલી છુટ નથી મી પટેનનું મિન બે મજૂર થાય તો નાતની તો નહીં પરંતુ સગરની દૃષ્ટિએ વચનનું ક્ષેત્ર બહોળું બને અને પરનાતમાં થયેલા નગ્ન તે કાયદેસર ગણાય પટેન પટેના બચુએ એક મુસદ્દો ધારાસભામાં આપ્યો હતો તે આંના કરતા વધારે રેરફાર કરનારો હતા કેમકે હિંદુ બીજા જોએ હિંદુ નહીં તેની વચ્ચે પણ વિનાહ વ્યવસ્થાની છુટ તેથી મળતી હતી તે મિન વચ્ચે ન ગમ્યુ પરંતુ પટેનનું બીજા તેવું નથી હિંદુએ જ માહોમાહે પર પી થ ને એમ તે કહે છે કોઈને પગનાતમાં પરણાવવાનો તે બનાતકાર કરતું નથી અણસમજીને સાર્થ લેખિ સમાજને બહાવી મારે છે પટેનના મિનથી વર્ણોત્તર લગ્ન અને તે નગ્નથી પેદા થતી સતિ વાવદાપ્રમાણે બધા હક્ક ભોગની શકે અને તેને કોઈ મુ વચન હી ન શકશે તેટલું રે છે હાનના બ્રિટિશ સિવિલ મેટ્રેજ વાવદાથી જે એમ કહે કે અમે હિંદુ નથી તેને આ પ્રમાણે પગનાતમાં પરણાવવાની છુટ છે ત્યાં આપણે જે મુ હિંદુ હેનાનું અભિમાન રાખીએ છીએ તેને એ છુટ મળતી નથી વડોદરા તથા કોલ્હાપુર રાજ્યમાં આવો નામદો છે ત્યાં કંઈ આર્યધર્મનો નાશ થયો નથી, હિંદુ તે હિંદુ જ રહ્યા છે વેદ ત્યાં બચાવ છે ને બચાવે શાસ્ત્રીઓ, સન્યાસીઓ અને અન્ય નિદ્ધાનોએ આ મુસદ્દાને ગા આપ્યો છે કોલ્હાપુર નરેશ પોતે તેની તરફેણમાં છે તેથી આપને વિનવતી કરું છું કે ભાગતના ભાગિ ઉદય માટેનું તથા આપણી અડચણોને દૂર કરનાર આ મિલને તમે નધાની લેજો

* નવસારી આર્યધર્મપરિષદમાં માનનીય પટેવના વજાવર લક્ષ્મણ ધીના મુસદ્દાને ટેમ આપતા પ્રેક્ષ બાપલ આ પ્રસંગ નાહુ જગપતિ શ્રીમત કોલ્હાપુરધીરા તથા કોલ્હાપુરના રાજમાહેજ વડે અનેક મહાત્માઓ હાજર હતા પ્રેક્ષાની સખા અગી હબર વચર હશે જેમાં લખ્યું એક હબર સ્ત્રીઓ હતી સમય સંગોવધી બાપ ૧૫૩ પરિષદમાં વચાણ નહતું તે અત્રે પ્રતિજ્ઞ કરવામાં આવે છે — હ

પ્રેક્ષાની એટ્રોલોજી રૂ ૩-૦-૦ એન એમ વિપાકીએન્ડ કંપની, મુમબઈ

બે વિખ્યાત મહારાષ્ટ્રવાસીઓનાં અવસાન.

લેખક—રા. ચન્દ્રશેખર નર્મદાશંકર પડયા, બી એ, એનએન બી

અનેક દિશાઓમાં પોતાના ઉપયોગી કાર્યોથી પોતાના પ્રાન્તમાં વિખ્યાત થયેલા બે યુરોપી મહારાષ્ટ્ર દમણ જ ગુમાવ્યા છે, અને હૈમંતા અવસાનની નોંધ લેતાં ખાસ બે એટલા માટે થાય છે કે એ ઉભયના વય ૪૫ થયેલ નહોતા, પરંતુ હા નના દુર્ભાગે તેના વિખ્યાત સન્તાનો અકસ્માતે યમના બોમ થઈ પડે છે એ એક એનુ તો મમવેદક સત્ય છે કે જેના સમન્વયમાં ભારતનાર્મીઓ કમળ નાવારી બોમગૈ છે ભારતના કમનસિમે રાષ્ટ્રીય એકતાની વાતો કરના જતા એક પ્રાન્તના રોકો બીજા પ્રાન્તના લેખિના શુન્યપ્રાણોથી વસ્તુતઃ અગ્રપ્રેર રહે છે, એ એક જ ઈનાકના ભાગે હોવા જતા મહારાષ્ટ્ર તથા ગુજરાત જેના સમીપરથ પ્રદેશો. પણ મુખ્યત્વે પોતપોતાના સકુચિત જગતોમાં જ સ્થાપવ્યા રહે છે આશા છે કે રાષ્ટ્રીય એનાની ભાવના સકુચિત પ્રાન્તિકતામાંથી ભારતનાર્મીઓને કાઢે કરીને મુક્ત બનાવશે આ કમળ અવસાનનો એક હેતુ પ્રાન્તિકન-ધુતાના સાવની પ્રેરણા છે, અને સમત વ્યક્તિઓના પ્રતિનુ રહાઈ માન પ્રસિત કરવાની અને હૈમંતા સ્તુત્ય દશાન્તો ગુજરાતના સરનારી વળના અનુકરણ માટે ગુજરાતની ઈન્દ્ર ઉપરાત ગુત્ય પ્રવૃત્તિઓ તરફ સક્રિય બાંધ નવાવવામાં ગુજરાતે મહારાષ્ટ્ર પામેથી ઘણો બોધ લેવા જેવો છે

૧

પ્રો. એચ. જી. વિમયે.

મહારાષ્ટ્રે જે બે મહારથો ગુમા મા છે હૈમંતા એક પ્રો. એચ જી. વિમયે જે ૪૭ વર્ષની ઉમરે હવે બન્ધ થાયથી હૈમંતુ અવસાન આકસ્માત તા ૨૬-૨-૧૯૧૬ ને દિવસે પૂનામાં મધુ હૈમંતા અવસાનના મોગો અત્યંત કમળ હતા પ્રો. વિમયેના શરીરનો બાધો મજબૂત ન હતો, પરંતુ હૈમંતી તત્ત્વથી કાપાને તેઓ નિયમિત આહારવિહારથી કામચલાઉ તુરં સ્તીમાં રાખી શક્યા હતા મુશ્કેલી જ બસકા અને બાધિમસ્ત શરીરની પાસેથી પણ અદ્ભૂત કામ લેનાર અનુર કનારિદોમાંના તેઓ એક હતા પૂનાની એ.યુ.કે.સન સોસાયટી એ મહારાષ્ટ્રના તપોશવરનો વિગમ્યસ્તમ્ભ છે, અને મહારાષ્ટ્રની કેટલીક ઉત્તમ ઉત્તમ વ્યક્તિઓએ પોતાના લોકાભ્યાસમય શ્રવન એ સરથાની પવિત્ર વેદી ઉપર સમર્પ્ય છે પ્રો. વિમયે એ વ્યક્તિએ માના એક હતા ફર્ગુસન કૉલેજમાં તેઓ ફલિદામ અને અર્ધશાસ્ત્રના અધ્યાપક હતા. અધ્યાપક તરીકે હૈમંતુ શ્રવન અતિશય સફળ હતા, અને કૉલેજના તંત્રમાં તેઓ એક અતિશય અમનુ સ્થાન બોમનતા હતા હૈમંતા નિયોના તેઓ ગા. અભ્યાગી હતા એટલું જ નહિ, પરંતુ સફળ દિગ્ગે હતા હૈમંતા ઈંગ્લેન્ડ મમતાભાવુ માન સપાદન કરવા તેઓ ભાગ્યશાલી થયા હતા અને તે ઉપગત ફર્ગુસન કૉલેજના મુખ્ય અધ્યાપક

કવિતાપ્રવેશ. ૨ ૧-૦-૦૦ એન એમ નિપાકી એન કપની, મુનાઈ

પ્રિમિયાપ પગત્ય તેમ જ તે અચલા બીજા અધ્યાપક સાથે હેમો મોમે સમુદાય હોય
 પોતાના વિશેષ વિદ્યા જ્ઞાન તાતે મનનો સાત પોતાના વિશેષો અધ્યાપકની સારી
 આપ, શિષ્ય તથા અભ્યાસના નમજાર, હેમો પ્રિમિયાપે તમા અપાત કલ્યાણી કસા,
 કોનેશની રૂપ નમોએ ના અનવાસયા અગ્રતે અધિક તાત, કોનેશના તાતની અનવાસરી

વહેતાની કાર્યવિતા, પોતાના અધ્યોગીઓ સાથે સારો નમન્ય અપમા એક આગ અધ્યા-
 પકના અને સદ્ગુણો હેમનામા પોતા અંચે તેવા અશર્મા હતા પરન્તુ એક સારા
 અધ્યાપક હોવામા જ હેમનુ મરર સમાર્થ ગયુન હતું પ્રે વિમશે વિદ્યાપ સમવાવવાગા
 અને વિવિધ શોખનાળા સરકારી સજ્જન દર્શા એ જાણુથી કેમવળીને સગતા પ્રરોના

શ્રીમદ્વનઅચાર્યશ્રી રૂ ૧-૦-૦ એન એમ. ત્રિપાઠી એન. કપની, મુબાઈ

તેઓ જેમ અધ્યાસી હતા અને કેળવણીને લગતી પ્રવૃત્તિઓમાં લાગ લેતા તેમ ખીજા ગાંધુ-
થી ઇતિહાસના તથા અર્થશાસ્ત્રના પ્રશ્નોના પણ તેઓ સારા અધ્યાસી હતા અને તે વિષયો
વિશેષ્ટરૂપે હૃદય લેખો લખના ઇતિહાસના મુન સાનો બને તપાસના તેઓને ગોખ
હતો અને પોતે જલે મહાગદ્યના ઇતિહાસની સાધનસામગ્રી જેઈ મહાગદ્યનો ઇતિહાસ
લખવાની હેમની ઇચ્છા હતી તે ઇચ્છા હેમના અકાન અવસાને કૃત્રીમૂલ થતા દીની નદિ
બાળી મહારાષ્ટ્રની ઇતિહાસસંપત્તિમાં એક કીમતી ઉમેરો થાત

એક ઉચ્ચ પ્રકારના અધ્યાપક અને વિજ્ઞાન તથા વિવિધ જ્ઞાનવાન વિદ્વાન હોના
ઉપગત પ્રો. નિમયે ઉચ્ચ પ્રકારના લેખક હતા વિદ્વાતના તેમ જ વતમા નાનગતનિક-
જ્ઞાનના પ્રદાનો વિષે અગ્રેજીમાં તથા મરાઠીમાં વિચાર્યુકત અને ફરેન લેખો તેઓ સારવાગ
લખ્યાનતા આ બાબતમાં જે ગુજરાતીઓએ અધ્યાપક તરીકે કે શિક્ષક તરીકે જ્ઞાનકાર્ય
રનીકાર્ય હોય તેમજ પ્રો. નિમયેનું દૃષ્ટાન્ત અનુકરણ કરના જેવું છે માત્રિકોમાં ઉચ્ચ
પ્રકારના લેખો આવે એમ જેઓ ઇચ્છતા હોય તેમને શિક્ષણ ગર્વમાં બે પના મુશિગિત
સ્ત્રીપુત્રો પાસેથી ઉચ્ચ પ્રકારના લેખો માગનાનો અધિકાર છે ગુજરાતી પ્રોફેસરો આ
દિક્ષામાં પોતાનું ક્ષત્ર્ય બરાબર બજાવતા આવે થયે પોતાની માતૃભાષાની ઉત્તમિમાં
અને પોતાની માતૃભાષાના માસિકોને ઉચ્ચ ભૂમિકાએ લઈ જવામાં મહારાષ્ટ્રના જે અધ્યાપકોએ
સ્તુત્ય દ્વિરસો આપ્યો છે તેઓના પ્રો. નિમયે એક હતા

આ સર્વ ઉપગત પ્રો. નિમયે કેળવણી સમાર સુધારો અને રાજકીય કામની પ્રવૃત્તિઓમાં
મથાશક્તિ સક્રિય ભાગ લેતા મુખાધની 'યુનિવર્સિટીમાં તેઓ ફેરેન હતા અને સોટમાં સક્રિય ભાગ
લેતા યુનિવર્સિટીના અધ્યાસક્રમમાં દેલી ભાષાઓને ગ્યાન અપાવવા માટે તેઓએ ખાસ
અવામ કચેરી હતો, અને એ પ્રજા હેમજે પોતાનો કચેરી હતો રાજકીય બાબતોમાં તેઓ ગોખ
લેતા અનુસારી હતા, અને તેમજે સ્થાપેલી "સર્વન્ટસ ઓફ ઇન્ડિયા સોસાયટી"માં તેઓ
અને તેટલી મંદ કામથી તથા સંસદથી આપતા મનાવે તેઓ માર્ચાણુ વિવેચ, શાન્ત,
સોશ્યલ ઓફેરેન હતા હેમનામાં એક પ્રમાની એવી મીઠાસ અને મોહિની હતા કે હેમના
પત્નિયમાં આવનારને હેમને માટે પુણી લાગણી અને માન થયા વિના રહે નહિ મહારી સાથેના
હેમના મન પ અગત પત્નિયમાં હેમજે મહાગ માન અને સ્નેહ સરનતાથી સપાન કર્યા હતા
અને તેઓના વિશેષ જાન પરિચયમાં આવનાની મહારી ઇચ્છા ઇચ્છા જ રહી હેમના આત્માની
સન્નિધિમાં આપ્યો !

શ્રીયુન હરિ નાનાયાલ આપટે.

મહાગદ્યે મીઠા જે વિખ્યાત વ્યક્તિ શુભાની છે તે શ્રીયુન હરિ નાનાયાલ આપટે છે
મરાઠી માહિત્યની સમૃદ્ધિમાં હેમજેને મહોત્સવ મળ્યો આપ્યો છે તેથી તેઓએ પતમાન મહા-
સદ્માં જે કાર્તિ મયા ન કરી છે તે અમર મહેરાનો મગન છે બજાગામાં નવનકયાકારોમાં

જે સ્થાન બકિમચન્દ્ર અને ગુજરાતમા ગોપાલનગમ ભોગવે છે તે મહારાષ્ટ્રમા શ્રીયુત આપટે ભોગવે છે તેઓ ' દિલ્હીના અર વૉલ્ટર સ્કૉટ " તરીકે ઓળખાય છે. લેખની અનેક નવસંધ્યાઓ અને વાતો મહારાષ્ટ્ર ॥ સાહિત્યમા અદ્વિતીય ધ્યાન ભોગવે છે, અને " કરમ-લ્લક "ના તત્ત્વી તરીકે તથા ' પશુ નદીમા કોણ લે છે ? ' અને " ઉપ કાવ " જેવી નવસંધ્યા-ઓના કર્તા તરીકે શ્રીયુત હરિ નાગયણુ આપટેનું નામ લખા લખા મરાઠી ભાષા ખો તાય છે તથા ત્યાં ધરગતુ શબ્દ થઇ પડ્યો છે. લેખના અવસાનથી મહારાષ્ટ્રે એક ઉર્ધ્વા પ્રમાણ લેખ પુખ્ત ॥ છે

શ્રીયુત આપટે યુનિવર્સિટીની કેમ્બ્રિજી નવ શક્યા ન હતા, દારણ કે બીજા અનેક શુદ્ધિશાહી રિખ્યાત પુરુષોની બાગતમા બન્યુ કે તેમ લેખના રસ્તામા ' ગણિતનાસ્ત્ર'—"માથા મેટ્રિક્સ"—આડે આન્યુ હતુ મિ મનબારીએ એક સમયે આ મકથન કરતા બહુ પુ હતુ—
" Mathematics may have done much for mankind in my case it has shut the doors of the University against me " થોતાની કેમ્બ્રિજીની ખાત્રીને શ્રીયુત આપટે મેળ્યુએટોને શરમાવે એવા ખાનગી અભ્યાસથી અને વિદ્યાભ્યાસમયે પૂરી હતી વાચનને માટે તેઓએ અજબ ગોખ મેળવ્યો હતો, અને જો કે લેખનો જુદા જુદા રિવર્થોનો અભ્યાસ બહુ ગાં ન કહી શકાય જતાં તેઓ ' *One of the best-read men in the Deccan* '—"મહારાષ્ટ્રના એક મહત્ત્વના બહુશ્રુત પુરુષ" કહેવાતા તેઓ એક આગ્રહ પુસ્તકપ્રેમી હતા અને લેખના ગોખ પ્રિરિષ્ હતા ઇનિહાસ, રાજ્યશાસ્ત્ર, ઇતિહાસ, તત્ત્વશાસ્ત્ર આદિ અનેક વિષયોમા તેઓ આગ્રહ ભર્યો રસ લેતા, અને એ મર્મ રિવ થોતો મેક સરકારી અને રસિકજાને શોભે એવા લેખને પરિચય હતો

એક ઉર્ધ્વા પ્રકારના નવનકથાકાર અને લેખક હોવા ઉપરાંત તેમ જ એક પ્રિરિષ્ ગોખનાગા અને વિશાળ વાચનનાળા સરકારી જન દોરા ઉપરાંત તેઓ અનેક સાર્વજનિક પ્રવૃત્તિઓમા અગ્રેસર ભાગ લેતા પુનામા તથા મહારાષ્ટ્રમા એવી અગ્રણ્યની પ્રવૃત્તિઓ થોટી હશે જેમા તેઓ પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ સ્વયં ન ધરાવતા હોય ગુજરાતમા આ બાગતમા જેતું ધ્યાન મળે મળ્યુભાષ મહીપતરામ નીતકે મોગવે છે તેનું સ્પષ્ટક શ્રીયુત હરિ નારાયણુ આપટે ભોગવતા પુના યુનિવર્સિટીના તેઓ વર્ગ પ્રધાન સર્મામદ હતા અને ત્રણેક વર્ષ સુધી તેઓ લેખના પ્રમુખ હતા. પુનાની ડેક્કન સભાના તેઓ તાલા વખત સુધી એક મત્રી હતા. ન્યુ પૂના કોનેજ, આનન્દાચમ, ડેક્કન સભા, યુનિવર્સિટી અને બીજા કેટલીક સત્થાઓને લેખની ખોટ પડે છે. ૧૯૧૫ મા તેઓ પૂનામા મોગી પ્રાન્તિક રાજકીય પરિવર્તન મનાગમકના પ્રમુખ હતા. તેઓ કોંગ્રેસના દક્ષ અનુગામી હતા અને તે ગૌણીય મહાસભાનુ અનેક અધિવેશનો પ્રસંગે હાજર હતા મહર્ષિ રાનડે ॥ તેઓ આદ્ય અનુયયી અને શ્રીયુત ગોખનેતા નિકટ મિત્ર હતા. લેખના અવસાનથી મહારાષ્ટ્રના સાહિત્યને જ માન નહિ, પરંતુ સાર્વજનિક જીવનને પણ ભારે ખોટ પડી છે.

ઉપા-સ્વરાજ્ય પ્રતિજ્ઞા

(પ્રથમ ખંડ)

લેખ. — ગ મેઠ પુરુષોત્તમ નિશ્રામ માનજી

(સચિત્ર ચાતુ ઐતિહાસિક વાના)

પ્રસ્તુ ૪ યુ

૬૭

' Fare thee well oh ' fare thee well '

How I have loved my hate shall tell '

—Irish Melodist

(કુહા)

' લાની કુ ખની નાય, ઓનાયે નહો ઉગમા

મુખકુપગ લય થાન, —લુહાપા વના વદતુ હવે ?'

' અમે પરદેલી પાન, વાતે નિરોગે આવીતા,

ન દીના અમને માન પાદરથી પાગ વચ્ચા '

લારી પગને, નિચારમા લીન થયેનો યુવાન મન્દફાળ ધીમે ધીમે નાર ઝેડી નીચના
જોગાનમા આ યો તેના મનમા અત્યારે ન થા, ઉમે તથા નાઉમેગે-દિન પીરી
કોષના પ રપરિરોધિ વિના. મુખન યુદ્ધ ચનવી તથા હતા ભાવિ-દર્મસા ઇગતાર અવચાન-
નાર લુપિ આશા આપનાર ભાવિ-અત્યારે તેનાપર એક રીતે પ્રસન્ન થયેલી દેખાઈ-તે પ્રમગ
મેરે રક્ષાને-માનના વશનો-યુવાન અત્યારે ભાવિના ઉચ્ચ પગથીવાપર ચતો હતા સમસ્ત
રોડી-મોરાના સેન્યનુ આશિષરૂપ પોતાને મળ્યુ, એ નગીમરોડીની (ધારેલી મોગા-અમૂલ્ય
બેટ હતી ખૂને લુગી એ ન મે ન કહ્યું અને પોતાના મનના તે સુધી ખુન ભર્યો એ
નગીમનીની ખીછ બેટ હતી આમ ભારિ પૂર ઉમે. આપી પોતાને એક તમથી ઉચ્ચે
અનાની, ભારે ખીછ તમથી પોતાના પ્રેમપર- સ વારમાર્ધ આજત પોતાપર જમ-સ્ત
હદે. પગો —આ ભાવિએ ખીછ તમથી અથી નવી-આથી જન્મ પામની દીનગિરી-ગોક તેને
કોષિન દરતી અમમતવી આવા પરપરવિરહ નિચારોનુ સામાન્ય તેના હૃદયમા અત્યારે
જનમી ગયુ હતું તે આગળ વધ્યો ત્યા તેની પુઠે કાષ્ઠએક પગનાનો ઘસારો તેને કાને પડ્યો
તે ચોક્યો, પાગ ફરી જોયુ એક ઝાંઝાળા મોળાપ કાગો શુરખો નાખીને પોતાની પાગળ
પાઠગ આની જણાઈ

" આનદી ! " તે બોલી ઉઘો, " શુ છે ? "

" સાવધાન ! ધીરથી બોલો " આનદી ધીમેથી બોલી — " દેખાઈ જઈશ એ બીતિથી
તો ભાઈ ડીડીરોને મરના જેવી ચઈ ગઈ જાણસાહેબને ખનર પડી છે કે તમે આજ અહી

પાચ પ્રેમકથા. ૨ ૦-૬-૦૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુંબઈ

આ પા ઠો, નેમણે ઉપરની અન્વીભાષી તમને જોવા-અને તમને જોઈએ તેડી લાવવા મો
ગણી છે "

" મહારાજા, " મરહુમ ગુચરાતો આશ્વર્યથી જોતી હતી — ' અો તે પણ અહીં ! "

" હા અહાં આશ્વર્યમાં તેને દેવે એક પણ પણ સીધી નુસ્તા નથી જ્યારે જ્યારે
કામ માટે ખાનસાદગમે એ મળવા આવે છે, ત્યાં ત્યાર દરેક પાઠશાલકને પણ સાવ
વારે છે ખાનસાદગમે એક આમ એવાયે ખા કાળી આપે છે, પા કાળે ગ્રાહ્યવા તેવ
ક તેટલો રાત તે એક છે "

" મહારાજા તમો તમ કહો આનો, હરે જ મરહુમ પાળ પાળ આપે " એવ
જોતી તે પાળી ફરી અને ઉતારી આપવા લાગી ત કાળ અમ-એ, એક પણ માત્ર અટક્યા
એક નુ ગી જન તે પ્રાણી પણ વસારે ન્દાનો દનો, તેના નગ્ની નાકિતો મરેશો ' તમો
આવા અતોભા તો મગજુ તે જીવનુ જીવમ છે તે પત્ર પોત જીવનુ આનિતમા પડ્યો—
પણ તે પત્ર માત્રને ॥ મો નાગી ફરી લીધુ અો દિ-મનથી તેના પમના આગમ વધવા
પૂત તે મહંમમાં ખામ થયો જે માન તે દામીની પુરે પૂરે અપા તે ખામુ લમજમ ઉત્તર-
જેની હતી, એક જે રામણ પછી એક અન્વીયાર મિત વન્ને મીટી જાતી, તે પા અન્વી-
જીવનના જીવમા આ મો અને તમીની પૂરે આગમ વધો તે મનમા દસ્યો ખજા કિયા
કર્મા-નાદકનો ન્દાનો દનો-એક અન્વીકિત નુર્ગનો સંગો-પાતાની પ્રિયનમાનો સરેશો-તેમ
વગી ખુશી રીતે ખુશ સન્દેમાં તેને નહી મગરાડું દજ તેના મિત ન દૂધી પોતાને કહેવામા
આ પુ ન્દાનું-ત્યારે જાય જાનો ? તે દિ-મનથી આમજા રખા એક જાય વારજા પામે
આનન્દી અન્વી, હા જોમતી તટકો હતી, જોશી —

" મરહુમ, મરહુમ, અન્વી જીવમા જીવસાદગમે તમારી ગદ જુલે છે "

તે પુવાન અ દર દાખલ થયો એક બાગી પામેથી આનન્દ-આશ્વર્યો દખાવે અન્વી-
મહુમ ધમી જ્યો મીઠો અવાજ આ પો અો ખીજા જ પત્રે સ મહુમ મકરાદગાદની
અન્વીજ ઉમે

મુન્વી અમનના મોહક દશિતગા અપણ નરનોવાળી મકરાદગાદ, એક ફરી અપેન
પ્રેમાગ માળક દાખ મા જી નજરે જોઈ ન્દ છે તે જ પ્રમાણે તેના ન્દ જોઈ રતી
નેજે તેની-આ માગા અતિ મુન્વી અો પૂર્ણ પ્રેમાગ પડેવી-ખાજાની મીતનગી નજર નમના
અનુમહની માકનાગી જીતમહત રીકારી તેનો આવામજો લમાવેશ દાખ પોતાના
તમમા લીધો અને આવી અન્વીકિત મુન્વીનો પ્રેમ પોતાપર જમવા માટે દ્વરનો ઉપકાર માન્વી

" મો ખમજ નહી કે તમે અહીં આવા દરેશો ? " મરહુમ-એ તો બાગી પામે
મુખાસતપર ખેમાડના કહુ અો તેના તરફ જાય તેના નુ જોવા રખાત પહના રોજ
આખેથી રજમ થઈ અવા જોઈ તે પ્રમાં પુવાયો

" મરહુમ, નું વાલે છે મુ મુજુ કે ને ? "

ફરેની મુન્વી મુન્વી ર ૧-૮-૮૦ એવ એમ નિર્ધારી એવ પંતી મુ મુખ

‘હા ખાનસાહેબે પોતે દમબા બાદર ક્યું છે’

‘હાપ’ આ શબ્દ તેના નજીક આવેલાઓ બતાવે પચ્યા અને તે દુ ખમા-ગોકમા દુખેની દેખાતી મુગી રહી તેને પુનઃ પ્રશ્ન કર્યો— ‘પણ આ લમની સાતની તને ક્યા ખાતર પડી, સકાર?’

‘પણ દિવસ થયા’ સમુદાયમાં નિરંતર હાલુકા અનાજથી ઉત્તર આવેલો પિતાથી એ એક મહિનો થયા મો અહીં તારા મિત્રપુત્ર માણસો મોકલ્યા અને પણ ત્યાંથી તારા નીકળ્યા અને ધણો આનંદ થયો અને અહીં આવે પુત્ર દિવસ થયા હતા’ આપણે છુટા પડે આજ લગભગ આ નવ મહિના થયા નહીં? મહા હવે તમે મળવા એકમગ્ન તરફ રહ્યું હતું તમે અહીં મળાગે એ વિચારે આ આનંદમાં હુબી-આશાભરી-હાસમગી અતી આવી-અને તમે ન દીરો! પિતાએ સમાચાર આપ્યા કે તુ સરવડ તરફ નડ સમાવવા ગયા છે આનંદ પેટે તારી રાત્રી જોતી હતી, ત્યાં પણ વિચાર પિતાએ લાગે સમાચાર આપ્યા કે ખાનસાહેબ મહારાજા રાહિયોગના રસમુખના પુત્ર ત્રેકે વરવાનું કરાવું છે! ધડકા થયા! સર આશા-ઉમેશ પણ ચળ-અરેકે કૂર જાનિએ શુ રમ દેખાવા અને દેખાશે! હા આશા! મહારી તારા તરફની નાજબી-તારા તરફનો પ્રેમ તે અતી ત મહિતગાર છે પ્રથમ તેમનો વિચાર મહારી આમે તારા લગ્ન કરી આપવાનો હતો અહીં તે વિચાર તેમણે અતેક રીતે ફેરોએ હતો અને આ મળતા હવેમાં અમૃત રેણુ વડુ’ અહાહા તે મળતે દેવો આનંદ થયો હતો, પણ હવે તેનું થયા જસ હ ગયો! તારા તરફી વિચાર સુદા કવે નહીં તને મળવું સુદા નહીં તમે સ તર જીવી જવો એની સખત અગાથ થઈ છે આ હવે તે કુ આધાત થયો છે અને સખત જાણના રાખી છે, એક પણ પછા વીરી મૂળા નથી માન કરનારમાં કે ખાનસાહેબને મળવા જાય એકનો વખત જ વીરી મુકે છે, તે પણ મો અહીં સાથે લાવી આપડમાં નેસારી જાય છે આનંદ અને હું અને એકે કેહીની સ્થિતિમાં જીએ’

‘અહા આ કેવું ભયકર રસન છે!’ ખિન્ન અવાજે સરોજી મોળ્યો

‘હા, ભયકર રસન!’ નિ આમનાખની મ નેનામોરી-જનારથી પિતાએ આ ભયકર સમાચાર કહ્યા ત્યારથી વાતના એમ જ વિચાર આ પા કરે છે આ સત્ય નહિ હોય ઈશ્વર આવો ભયકર અને દુષ્ટ, બનાવ બનાવ નહીં હે અને એમ જ નામે છે કે આ હમત ભાવ રસન છે-ખડ નથી’

તે બારી બતાવે જોતી હતી સરોજી તરફ જોતી નહોતી કામ્યુ તેને લાગતું હતું કે તેની તરફ નજર કરતા, જે હિમ્મત અને મજબુતી ધરી હતી તે પીગળી જઈ રહી દેવાશે તે તેની સમિધ વિચારમય સ્થિતિમાં હોતો હતો તે પાત નો હાથ તેના હાથમાં નહ પરિન શપત લે કે તેને ક્યારે પણ ત્યાજ્ય નહીં, તેની, અને તેની મિત્રતામાં વચ્ચે કોઈ પણ કારણ પડી જાય તે રાજકા હુ પણ હોન જાત મે તે નવ આનંદ પડે નહીં-એવું સકલ માણસ મનમાં તે વખતે રમતું હતું

“કાઠ પણ મહાનના રાજકારણને નહને આ પગપુ વેનાયુ છે તેને મોત ધારણ કરતો
તેઈસકવારમાથ,દુ ખને જોકબગી મુદાથી બોનવા લાગી ‘ પિતાજીએ વિનેય કાર્ત ખમર આપ્યા
નથી પણ માત્ર રાજકીય ખાગનને લીધે ત્હારા લમ રોદિડખોરાના મગમુખના પુત્ર બેડે કરનાયુ
ખાનસાહેબે અને મેં નમ્ના ક્યું છે બે દિવસમા વેશવાળ સગે અને બે અપ્પાડીનામા તો લગ્ન
પણ થઇ જશે તયે ત્હારે સરંગજીને નિસારી મુકવો બોલ્યો, તેની સાથે કાઠ પણ સમય ન ગમવો
અને આને ખાગપણની મૂખાર્ત અમજ, સર જુરી જરુ, વગેરે નિષ્કુપણે જણાવ્યુ
મ્હાગ તો હાજન જ ગમડી ગયા મો વમગી બોઈરડી રડી કરમગી મિનતિ કરી કાઠનુરી
ભરેયે અવાજે ઘુટણીયે પડી-પગે પડી-ઝેડા પાથરી પિતાજીપામે મ્હાગ જીવનની મૂળધારી
ન કાઠવા-મ્હાગ હૃદય ચીરી ન નાખના મિનવણી કરી ‘ મેં કહ્યું કે ત્હારા સગાજીથી નિમ્મુગી
કરે તે પટેના તો મને મારી નાખે પણ કહ્યું વિનનિ કરી હાય ”

‘ ૨૨, ૫૩ ‘ ૫૪ ’ ” વચ્ચે મરદાંજી બોલ્યો.

“સરદાર, તમે પિતાશ્રીના સ્વભાવ તો જાણો છો, આ સપ્તથી તેમનું સગદીન પીંગળુ નહીં મળ્યાં. અશ્રુથી આંખો ઢાંકીને હારેના અનાજનું ગાંધ પશુ પરિણામ થયું નહીં, તે તો નિષ્કુર અને અગ્ર જ મળ્યા.”

મરફાંશએ કાઈ પણ ઉત્તર આપ્યો નહીં તે સુ દહે ૪ તે સાંજને સારી રીતે જાગૃતો હતો, કે, સાંજળ પોતાની મહત્ત્વાકાંક્ષા અને યોજનાઓ અમનમાં મૂકી માટે જે કાંઈ પણ માર્ગમાં વિરોધ રૂપે આવે તેને જડ મૂળથી ઉખેડી નાખવામાં કાંઈ પણ દયા કે આપા લાગાની દૃષ્ટાંટ એવો નહોતો. પત્રી ભનેને તે ખુદ પોતાના બાગક હોય !

‘અગે, તુ આજ અહીં આવનાર છે, એની ખબર સુદા મને આપરામાં આવી નેહાની. મહન જ મહારી નજર નીચેતા બોગાનમાં થઈ, ત્યાં દરમારમાં જતા મેં તને જોયો—તું આશ્ચર્ય પામી તરત આનહીને ત્હારી તપાસ કરી તને અહીં લાવવા મોઝની તને આ લેખક કુ ખથી ભરપૂર સમાચાર આપવા બોના થો અરેરે—”કુ ખથી સંવાગ કુ સમ ખાતા મોની—” સર ફાછ, સરફાછ, આ કવી ભર ર આપતિ ! તુ કાઠ વિધાય થોછ સકતો નથી ? તમે કાઠ સુળે છે ? અરેરે, ત્હારો નિયોગ કેમ મહન થશે ? આમ છુટા કેમ પાંશે ? એા ઇશ્વર, એા વિધાતા ! આ તે શુ ઈયું ? આપણો પ્રેમ, પતિત ખરો પ્રેમ કાણ છોડી સરે ?”’

તે ઘણી ગગગળી થઈ ગઈ એક કાન બહારના દરવાજા તરફ ડોળના પગના સહમાપ જેટલે કેમ, તે તરફ લગાડેના સગોડાઓ તેને આશ્વાસન આપેના તેનું સાત્વન કરનાનો ડોળ આગળ ઘેરો તે ખરો મતનથી હતો, આ સુદર ઝીની તે ચ્હાતો હતો, પાડુ ખરો વિરલ પ્રેમ શુ વસ્તુ છે તે તેના મતનથીયા મહત્તનાકાક્ષી હૃદયમા જાણુતો નહોતો સકારનાબને તેના અનૂન સૌંદર્ય માટે જ તે ચ્હાતો હતો તે તેને માટે અત્યારે પોતાના ખાનમાહેખતો ગુસ્સો વહેરી લેવા કે પોતાની મહત્તનાકાક્ષાને આઘાત આપવા તૈયાર નહોતો તે તેનું સાત્વન કરતો બોલ્યો.

“સકાર, અપારે હુ કાઈ પણ ક્ષત્રી વડુ તેમ નથી કુ વારિ અને હાગ નિહા
 રિપાએ મને દયારીન કુર કટકા માર્યો છે આ કટકાથી મારી જીવિ જલેર માગી ગા છે તે કંચુ
 એમ મારે કાષ્ઠપલ વિચાર કરવો લેઈએ ત્હાગ પિતા થારે છે તેમ ખરેખર હુ કાઈ આશા ત્યા
 વાનો નથી જગા બાને સમગ્રીને કહુ હુ કે એક કાટેન જુની પુરાણી વસ્તુની જેમ ખુલે નાખી
 રેવા જેની હુ વ્યક્તિ નથી ત્હારા પિતા જન કરે છે મારે વિચાર કરવો લેઈએ ગઈ યુગિન થોજી
 નેઈએ અને તે દરમ્યાન વ્હાની ૧૭ નમ્બુ આખાનો તેમની ઈન્જાને આધિન થવાનો યોગ કરે
 ખુની રીતે ત્હારા પિતા સામે ખાનસાદેમ મામે થઈ વાચ નરી આપણે તેમને ખ મેને માગી રીને
 જાગીએ છીએ અનેમા દયા કે લાગણીનુ નામનિનાન પણ નથી કેવળ સ્વાધના પુનણા ૧ જે જગ
 પણ સામે થવાના ચિન્હ નાખીયા-જગપા માનુ ઉચ્ચીસ તો ત્હારો પિતા તને શિખા કરવામા
 પાત્રી પાત્રી નરી કરે તને નમાવવા, નામે કરના તેની પામે પુગી મતા છે તેનો અને ખાન
 માટેબનો શુરો મ્હાગ પર પુગી પાને તે મની થોજનાની વચ્ચે આવનાર આડખીની હુ હુ એ
 જલાય તો મને ઉબેડી નાખનામા પગ માવતો પણ તેમને વિવન વાગશે નહિ -હું કચડા
 જઈ-વડુખના પુન સાથેના ત્હારા નમ એ આ માવળમાની તેમની થોજનાઓમા મુખ્ય છે
 આ હુ અને હુ નને સાગી રીને જાગીએ છીએ

ધાત્રીની ભરની જાપ તેના નહેગપર ચપટ રીતે પડી મકનારખાઈ મુજની તેના નગ જે
 ની તેજે જે કંચુ તે અગચ સ્વલ દત્ત આ તે સારી રીતે જાણુતી હતી એક દનાવીન
 પાગિતી જાગમા સપડાયેનાં આ એ પમી દના જૂલ થય પ્રાન રેવો તે પણ નિર્ગ્યક હતો
 આખા પૂજા મતાવાન હતો, તે મલો કુ ખુનમી સ્વભાવનો હતો તેની આસપાસના રેક
 પ્રાણ-તેનુ પોતાનુ બાગક-તેનુ આ એનુ એક બાગક-તેના દ્વાયમા તેની મદાન ગજખીય થોજના
 માટે જેનો અધિમાના સર્વખાન-ખાનસાદેમ હતો-આ સર્વે મેત્રજના મ્હારા પ્રમાણે હતા
 ને સર્વે તેની માવળને મલ માટે પ નનતાની મુસરીમા-વિજપૂરી સત્તાના દાયમા મોપનાની
 મદાન થોજનામા દથીવારદષ હતા એક નિપપોમી દથીવાર-નકામે મ્હારો જગ પાપુદીન
 ખાપા નગ બેરહેમીથી તે રખા દે એવો હતો આમત્તાજ તેમ સવાતખાઈ સારી રીતે જાણુતા
 હતા-મ મોમા તે માદિતીની મામે થવાની-તે આશા બન સ્વવાની હુજા-પ્રેમ અને મુખ માટે
 પ્રજાનુ મુદ ના-નામે થવાની ઈચ્છા પૂર્ણપણે રાખ્ય કરતી હતી

“વ્હાની, હવે હું વધાર વખત અહીં જોગી થઈ શકનો નથી” તે જો પો અને સાનાના
 નાચાપર હુ ખથી આ પ્રથી નાગતા નથ દાયો દૃટા કર્યા-“ત્હાગ પિતાએ મને નને નેના
 મવવા નરી કહી છે અને હુ તો અહીં ધજો વખત રાખ્યો”

“હું તને નરી જગા ઉ-મો ના છે કે મારા જીવનમાથી મારો માટેનુ જાપ છે”

“વ્હાની હવે અહીં વડુ મકાનામા બહુ લેખમ છે દિવમત રાખ સમયો જોગખ હું
 નને ડેવના મનામ થી કરતો આપો પાઈ મગી શ જગમા ના મનુપર વિશ્વાસ રાખ”

પનિધના સનિઆ (અનિય) ૨ ૩-૦-૦ એન એમ ત્રિપાઠિ એન્ડ કંપની, મુબાઈ

‘મળીશું કાલે’ ના રૂઝી રીતે”

‘સાચે, મામ મદારી ધમનાળા આગળ આનદીને મોટાને-દુ તેને પણ આપીશ- આગ દ્વારા પિતાને મળીશ - ત્ય દન્યુ તે વિચારે દરે પાતાની એની એ પુત્રી-એકલુ એક માળ - તા સુખની ખાલી કર દાસ મન રહે સુકિનથી ન વાત પાતી નેષ્ઠ”

દિરાશાથી સદાચે જાનુલુ નુ વનુમા આવેન અટુ મતામનેતે ખાન્યુ રોની મખ્યુ-તેણે પુત્ર તેનો રાધ પાલ્યા તે ખજેખર અનનુ રહતી આધારે તેને ખજે ઉમળકા આન્યો તે ખરેખર તેો નાના દતો આની નુ રી માથે મનથી નેકામ-તે એ ઉમળ માટે નુખમને આ મદરનુ થાત નેના મગમીનુ સામળને આ રતી ખન કનુ પછુ તેની સામે થનાનુ તેના મનમા આ યુ નનો લામ થનુ એ દાધ કરી। જત્યુને માનાના નેતુ છે મદદાઈ, મતનથી રનાથી સર। તે સારીરીતે જાણતો દતો આની અપ્રતિમ લાભને ખોવી-સદાને માટે શુભાની બેસરી તે નેો રાધુ લાગી રનુ પછુ ખીજ ઘણા કાયો બરિન્યમા મળવાના હતા અત્યારે મળી રથા રતા ન વિચા થી તેનુ જીવન તેો ઘણુ અગવનુ ના યુ તે વિચાર નેને મદાનખાધથી સહેનાની નેા પાડી રકયો તો દિમનનાન મનરા લનામણુ રતે ખોયો

“જ્ઞાની રતી સનામનો વમત આવે તો યા ગ ખજે ત દે આ સરકે નમ્યુ આખે નહીં ક પ્રતિમાપૂરક કુ છુ ને દાક નેર દાકો ધિ કાર-ને ર મુખનો નાન કરી રહારા પ્રયેનો દ્વારો સમળનેમ સામીન રી આપને નુ દિમન ખખ આમ બોલતો ઉતાવો સંકો આવેને માં નીડળી ગયા સ-સામાધ તેની અદ્યર થી આટનિ તરફ નિ આસ ખખી નેષ્ઠ રી તેાથી દરે રહનાયુ નહીં સુખમગ મગની મહાન નખીપાપર માણ મખી મતાને મેહો નખી કુસકે દુમક તે કના લાગી

આનુ

અન્યાવલોકન.

૧ ભાગતો દેહર (અરેરાગીતના કા પોતે સમહર લેખન - ૧ અ દેહા કરામત ખમરદાર, મદાસ ૧૯૭૮ મુલ્ય આના બાર

ભારતીય નકારના કતા ન અરેરા ખમરદારની ની જોળખાણુ કરાનાની મુજરાતને ૧૯૩૦ રહી નથી પામી લેખકોમા ગુદ અને સરન મુજરાતી નખનારા આગળી વેડે ગણુત્ય એટના છે અને તેમા રા ખમર મેશક ઉનુ સ્થાન મેળવે છે ખુ મુજરાતી હિન્દુ લેખકોમા પલ એ લાખુ સ્થાન એક મારા લેખક તરિક કયાગનુ મળાઈ મુખ્ય છે એ પારસી લેખક મનુએ મુજરાતની મેવા નાખેનારા ની છે અને પરિણામે એમના નાનરસિકા, વિતાસિકા અને પ્રકારિકા એ નણુ મુજરાત આજ પહેના પ્રસિદ્ધ મદ મુકયા છે મવ

મનમાનીના કાલ્ય લેતો અને તામે છતાં વિદ્વાનયો ઉપોદ્ગત તપ્તી એમણે પોતાની ગુજરાતને દીકરું જમાયે છે. આમ એમની આદિ યત્નસિ વિગત ગુજરાત જાતીનું છે એમનામા રસદેશપ્રેમની ધૂન જાગરી છે એમણે એ જૂનો આદારેક ગુજરાતમા જગ પો છે અને દેશપ્રેમના એમના જ પોરથી એ જાતીએ ગુજરાતીના અગ્રણ્ય માનિમા વા વાર મોખતા હતા-આ સુન્દર કા મોનો નજાર ગુજરાતે જેણે સામે દોરે છે એમ માનવા એમને મળ્યું કારણ છે આ જ યોનો સમજ આજ ભાતને દર એ નામથી જ બન ના પ્રકર ક્યો છે અને અમદાર હેતુ નેષ્ટએ કે ગુજરાતની બાધી એમણે એ સાચી મેરા દરી છે દિન્દના જીવન સમગ્રમા આજ આમરતથી વતન, ચેતન અને વતનના જ મુદ્દિનો દગદગ છે તેના વખતમા એ ચેતનને વધારે પુષ્ટિ આપે એવા સાહિત્યની જરૂર છે ભાતને દગદગ એવા ચેતનને ગુજરાતમા તો જરૂર મન આપને શુદ્ધ અને ચરન લાપામા દેશમનિના હિયા મારો અભિગમના એમના આ જો જેણે ગુજરાતે નાચરા ચેતન અને મનન લાપકે એમા હંપની પ્રેમના મુદો નથી, જાનનન ને વધવનાં કુખના રો આ નથી કે નથી એમા જીવનયાત્રાના મી. કે. જુ. એ-એમા તો મદેતની મનિના અમનો અને દેશભક્તિના અમનો અને આદારેક અભિગમના છે સુન્દર ઉપાર્થ સાથેના આ કાલ્ય અમદારે ગુજરાત યોગ્ય અકાર આપશે એવી અમદારે આગા છે ગુજરાતના સન્તાનો એ જો ચેતન જીવનમા જરૂર ઉનારે એ મોથો અમદારો અભિનાય છે

ગોપાલકૃષ્ણ ગોખલેના વ્યાખ્યાનો ભાષાન્તરિતા । મહાદેવ હરિભાષ દેસાઈ પ્રકાશ, ઑન ધિઆ હોમર નીચ, મુબાર્ક ૧૯૨૨ મુદ્રા આના દસ

હોમરનીય તરકથી પ્રગટ થયેના ભારતના અનમોના ની રત્ન ગોપાલ કૃષ્ણ ગોખલેના વ્યાખ્યાનોના પુસ્તકનો સીકા કરતા અમદારે અભિમાન ચાર છે રન નરનીર શ્રીમાન ગોખલેના વ્યાખ્યાનોના મહાગે ભાગ અગ્રેજમા ૪/૭ એમે તેના નાજ જગવી ગુજરાતના કુરોને-અગ્રેજ ભાષાથી અજાનને-મગેવે અગ્રણ્ય તો તે નાજ આ મદાગ્રથીગે આપે છે તેમના વ્યાખ્યાનો મગેજમા મદાસના ન્વેશ પ્રેમી પુસ્ત-પ્રકાશ-મિ ૭ એ મેરેમને ૧૯૩૬ પાતાના એમ નેગ પુસ્તકના આદારમા પ્રમિદ કરી દેશમગતની પ્રજાને એજક બુ મારા નાજ આપે છે મદાગ્રથીસરની આ અમ્યાએ એવો નાજ ગુજરાતને આપવા માલો છે એથી આજા ગદ છે કે ગુજરાત અમદાર ૧ મનુજો એ મદાગ્ર તપ-પ્રીતા અમનમામોનો પ્રમા નાગ પ્રમાણમા મળે અને ભાવિ ગુજરાતના મારા મદાગ્રોને જાનન મદગે

આ પુસ્તકમા ન્વ ગોખલેને ભારતની મદાગ્રથીસર પ્રમિદ કિતઓ અ નેગો ૨૧ મારો, મર મેના, જાનગ, વિધિકુચાર ઘોર, નિવેના, મિ લુમ અને સર વે જન આપે-કે જમના જીવન ભારતની એકનિ સેનામા જ સમમાદના તેમના સમન્ધમા પ્રેતો

ગુજરાતની જીની સના મો (અમિત) ૨-૦-૦ એન એમ ત્રિસરી એન દપની મુબાર્ક

‘મળીગ ? પારે ? આ ૨૩ની મીત ?’

“સાજે, શામ દ્વારે મમતાના આગમ આજીને મોકલે— તેન પત આપીસ— આજ ત્વાને પિતાને મળીગ કાલ્ય હલુ ને વિચાર કે પાનાની એની એ પુત્રી-એકતુ એ— માગત-તના સુખની ગામ નહી કહે કાલ્ય મા વડો પુત્રિથી વાત મળી જોઇય.”

નિશાચો મકતરે ડો ધુધુ-સુ સુખા આવેન અટ મદામરેનતે ખાલુ રાઈ ગજુ-તેણે પુ। તેનો દાથ પકલ્યા તે ખરેખર અનન્ય-તની અધારે તેને ખરે ઉમંગી આયા તે ખરેખર તેો ન્દાતો દતો જાણી રૂરી સાથે પાળ્યા નાકાવુ-તે એ ઉમંગ માટે પુખ્ત-અને મદરનુ ચાન તેની મગમીનુ માગમને આ નાં ખન-તુ પળુ તેની સામે ચાનુ તેના મનમા આ પુત્રી સામે થા જે દાવ કરીને મૃત્યુ મોવાનના નુ છે સદા, મતનમી સ્વાર્થા, સ કા-તે સારીગીતે જાણતો હતો આવી અપ્રતિમ નાનાને ખોરી-મદાને માટે શ્રમાની બેસી તે નો વણુ ભારી હતુ પણ ખીજા ધણા પથે જરિ પમા મળાનાના દતા, અલ્યા મળી રવા દતા તે વિચાર થી તેનુ છનન તેને રાજ અમ પનુ ના નુ તે વિચાર તેને મદરાગાલથી સહેતાઈથી હો પાકી નાકો તેો દિમ્મનના જાનના જનામણુ કતે ખોળે “જ્ઞાની, ના મનામનો નમન આવે તો વા અખરે તે એ સરકા નમ્યુ આપમે નની પ્રનિતાપૂર-કુ છુ કે દ્વાર વેર દ્વારે ધિ મર-ન દેશમખી નાન કરી ત્વારા પ્રથેનો દ્વારે મનામ નેમ આવીન કરી આપને તુ દિમ્મન નામ, આમ બોનનો ઉતાવો સન્દેશ આવેતે માન નીકળી ગયો સન્વાગાધ તેની અન્ન થની આનિ તર નિ શ્રાસ ખાની નેત રહી નેાથી દવ નકામુ ર્દા ગુકામગ કેમની અંગ નમીપાપ માવુ મળે મે પારે મદુ નામી મુશકે હમ તે ના આગી

આત

અન્યાવલોકન.

૧ ભારતનો દ્વાર (અંક ૧૧૧) લેખક — ‘અ’ ના કેરામણ અગરદાન, મદ્રાસ ૧૯૭૭ મૂલ્ય આના બાર

ભારતીય મકરના કતા ન અરેજે અમ દારની નરી જોળખાણુ નેરવાની ગુજરાતો જર ૨૩ી નથી પાગમી વખકોમા નુદ અને સરવ ગુજરાતી નખાગ આગમીને વેરે ગણુય એટના છે અને તેમા ના ખમર-મેશક ઉનુ સ્થાન મેગવે છે ખુદ ગુજાતી હિન્દુ લેખકમા પણ એ બાનુ સ્થાન એક આત લેખક તરિ-કપારનુમે ગણાઈ ચુક્યુ છે એ પાગમી લેખકખ-નુએ ગુજરાતની મેરા દા ચોતારા જ કરી છે અો પરિણામે એમના કાન્યરસિમા, નિનાસિકા અને પ્રમણિન એ નણુ પુત્રકો ગુજરાતમા આજ કેટનાં વર્ષ પહેના પ્રસિદ્ધ થઇ ચુક્યા છે સ્વ

પ્રચુરાજ ચોતારાને ચન્દ્રબન્દાથી (સંગ્રહ) ૩ ૨-૦-૦ એત એમ ત્રિપાડી એન્ડ કપની, મુબાઈ

અનિ નમો જતા વિદ્યાર્થી ઉપર પાત નખીને એમણે પોતાની
 હાથે જીવંત માર્યો છે આમ એમની જાતિ પ્રજાતિ વિશે ગુરુત્તમ ન્યાયીત્વ જે
 એમણે પ્રાપ્ત કર્યું હતું તે જાતિ છે એમણે એ પુત્રનો આદરેક ગુરુત્તમતા જાણી
 કે એ દેવતા એમના કામોદી જેવાની એ ગુરુત્તમતા અપ્રમથ માનિ રહ્યા વાનરા
 એમણે જાણી ગુરુ નમ્રતાનો સ્વરૂપ ગુરુત્તર જેમકે મારા હા છે એમ માનવને
 ગુરુત્તર ગણે છે આ મ પોતા સમક્ષ જાત જાતનો દા જે નમ્રતા ગ ખન
 રૂપે મને છે એ જગદાદર કહેતું નેમણે કે ગુરુત્તમતા આથી એમણે એક સાચી રેણ
 માટે દિશા આ મ માનમાં આજ નાનકેમથી રેણ, નવન અને નવનતા જાતિ
 જેમકે જેના વચનમાં એ નવનને વધારે પ્રુષ્ટિ આપે એમ નથી રી જગ છે એમણે
 માન્યતા રેણને ગુરુત્તમતા નો જરૂર બધા આપમેં જુદા અત આન ભાષામાં ગુરુત્તમ
 કેમકે તેમણે જાણ્યું એમના આ મ પો એક ગુરુત્તર રાચરા પેન અને મનન જુદા
 જેમકે પત્ની એમના જુદો નથી, જનન ને વધનના દુ મના કે જા નથી કે
 જેમકે જનવાના નોમ કે મુ ના-એમકે તો મરેણી બીનતા મ્યમેસ અને મ્યમેસ
 કે જે અને આદરે, આજવાના છે મુન જાત સંધવા આ કાન સમક્ષને ગુરુત્તર
 કે આપમેં એકી અમ્મને આવા છે ગુરુત્તરના મનનાં એ કા પોને કહ્યું
 રૂપ જે એણે અમ્મને નમિતા છે

ગાંધીયજી એમણેના વ્યાખ્યાનો બાબતે જણાવતા ન મહાત્મ હજી
 એ જાતે જાતે નામને રીત, ગુણ ૧૦૮૨, મન આના દુ
 દોષકર્મીય તરફથી પ્રમદ થતા જાગતા અન્યોના સી ન મોડે જાતે
 જાતેના પુરુષનો નીમક જાતે અમ્મને અભિમાન થાય જે જાતે
 જાતેના પાપાનો કહોગે જાતે અમ્મને જાતે એમને જે જાતે
 ના જાતે-અમ્મને જાતે આગતને મગલો અમ્મને દોષ તે જાતે
 જાતે છે તેમના વ્યાખ્યાનો પ્રમદમાં મદામાં નોમ જેમકે જાતે
 જે ૧૦૮૨ પાનાના જેમકે જાતે જાતેના આજ મા પ્રમદ જે જાતે
 જેમકે જાતે નામ આપ્યા કે ગુરુત્તમતાની આ જાતે
 જાતે જાતે છે જેમકે જાતે જાતે ગુરુત્તમતા અમ્મને
 જાતે જાતેના મોનો પ્રજા માન પ્રમાણમાં મગલે જાતે
 જાતે જાતે જાતે

જાતે જાતેના જાતે જાતે જાતેના મહાત્મને
 જાતે જાતેના જાતે જાતે જાતેના મહાત્મને
 જાતે જાતેના જાતે જાતે જાતેના મહાત્મને
 જાતે જાતેના જાતે જાતે જાતેના મહાત્મને

પાત જે જ ઉ નેખોડ્યા હતા, તેનો સમ્રાટ જ હુ જા પણ મહત્ત્વના અને ઠી રહી જાયેના આ પ્રસંગિ નિયારો આ ન્હાના પુસ્તકમાં છે

ગુજરાતના પ મ - વાપુ અને ભારતના સર્વપૂજ્ય કર્મચોગી મહાત્મા ગાંધીજીએ અને ગુજરાત એમની શુદ્ધ અને સ્પષ્ટ ગુજરાતીમાં ન્હાની સરખી પરંતુ જે ન્હાનામાં એમના નિયામક વધુ મદદર ન્હાની-દેશપ્રેમની લખાણરી ચિલ્લુગુરીઓ જ નિસ્તારતી અને સ્વ ગોખને માટે મરા રીપ્તા હદની ઉદ્વેષ વાગણીઓ ન્હાની પ્રગટાના બખીને પુસ્તકને વધારે ઉપરોડી બનાવુ છે આ ઉપગત તેમાં આપણા આ ભારતીયોની છબીઓ મુન્નામાં આવી છે આપણા ગુજરાત આનુકાના જીવનને ઉન્નત કરવાનું આ અતિ અમૂલ્ય સાધન છે આપણી સામાજિકમાં આ પુસ્તક મારે પ્રવેશ પામશે ?

આ સ્વર્ગ એટલી મનના કરી યોગ્ય લાગે કે સ્વ ગોખનેના સન ભારતના વિભાગ પારી ન્હાના ન્હાના પુસ્તકના આગરમાં એ આખા સમ્રાટ બહાર પડ એની વ્યવસ્થા અને જરા તો બેગલ પ્રગળે વાળો લાભ થશે સગ પીરો રગાહ નથા કા દાવામાં આદિદેશના પ્રસિદ્ધ પુરોની પ્રનાદીઓ પ્રાન્તમાં જેમ છુટી નધારે ન્હાના તેમ નધારે સાર થશે અમ્હે આ વાતપર સનના નનનાઓનું ધ્યાન એ ચનાની જરૂર નેત્રએ છીએ રા મહાદેવે રેલા આ નુદ્ધ ગુજરાતી ભાષાનું માટે અમ્હે તેમને અભિનંદન આપીએ છીએ ગુજરાતે આ પુસ્તકને અન્ય નધાન નેત્રએ આવા પુસ્તકોને નહિ વધાવે તો પડી કોને વધાવશે ?

૨ જો નિર્મલ

૩ દ્વિતા-કલાપ (મળ્યો સમ્રાટ) લેખ - ગ આ રીતી વિદ્યુતનાસ ઉદેશી, કવિતા, પુ. ૧૦૮, મુ. ૫ આના ચૌદ

રા આપણી પ્રસ્તાવનામાં જ જણાવે છે કે 'કવિતા શુદ્ધિ મરતા હદ્યનો વિષય ધારે છે' રા આપણીના આ ઉદ્દેશને આધારભૂત મળી એમનો દ્વિતા-કલાપ તપાસના સ્પષ્ટ જણાઈ આવે છે, કે પોતાના ઉદ્દેશને અનુસરનાને ગ આપણીએ ઠીક પ્રયામ થો છે આ કવિતા-કલાપના વળા ખગ લા ચો માસિકોમાં બહાર પડેના હોવાથી રા આપણીનું નાર્મ ગુજરાતી સાહિત્યમાં જાણીતું છે વિચારશ્રેણી સામાય છે, જતા સામાન્ય નિયારો કવિતાની ભાષામાં મૂળતા જે નીરસતાનો દોષ આવી જાય છે, તે દોષ આ પુસ્તકમાંથી દૂર ગખનામો આ રો છે ભાષા નિર્મળ છે નાપમાં સુન્દર નો વર્ણ છે, અને તેમાં મિતે કમીને 'સિદ્ધાર્થનો ગૃહત્યાગ,' અને 'જે પાસણની દોરી આવે, તે જ તારે દેગને' વધારે સુન્દર લોગે છે હાનના ગુજરાતી સાહિત્યમાં તો પુસ્તકને સ્થાન મળે તે જરૂરનું છે ગુજરાતી સાહિત્યને અમર-જીવન અપાવવામાં આ પુસ્તક મદદ કરતા થઈ પડે તેમ તો નથી, એટલી જ એના ખામી છે સાહિત્યને અમર-જીવન અપાવવા તરફ રા આપણી જે પ્રયાસ કરે તો, દારૂડ અરી સાહિત્યની સાચી અને સારી સેવા કરી શકે, એમ અમારું માન છે

રા પડ્યા, બી એ

નિર્ણયનકર્મ અને સર્વગુણકર્મી ૩ - ૧૦૦૦ એન એમ નિર્ણયી એન કપની, મુન્ના-૨

વિદ્યાર્થીઓ, વેપારીઓ, તથા બહારગામના વિજીટરો માટે
પ્રબાધમાં કકત એક જ.

“શ્રી નૃસિંહ હિન્દુ લોજ.”

આ હિન્દુ લોજ તેના હિન્દુ માલિકોની ખાસ ભત્તી દબડેખ
હોળ તદ્દન નવી જ મેનેજમેન્ટ માથે ચલાવવામાં આવે છે. માલિકોની
પરતી અમાવાગ્ય ધમાવ તે જ અમારે એક માત્ર સન્દીક્ષિત છે.
એ જ રખત પગાનાવી વધુ ખાતી વગે.

ઠેકાણુ-કાકડું માગ્રીટ મામે.

દનીમાર એમ “લોજ.”

અમૃતાંજન

(૭૭૭)

એ દેશી દવામાંથી હિન્દુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે
તેનો ઉપયોગ, જ્યાં નમને શરીરમાં ખરજવુ થાય ત્યારે,
અમૃતાંજન વાપરને આખા શરીરના કોઈ પણ ભાગપર એક
અનીનય નમણાણુ ઇલાજ પુરવાર થયેલો છે.

કકત આઠ આનાની કીમતમાં
તે દરેક ઠેકાણે વેચાય છે

આજના ભાગેલા ઠાકરો અમૃતાંજન વાપરવાનો
મજબુત લક્ષાનણુ કહે છે

અમૃતાંજન ઉપાડ નં. ૧૦૬ કિચર રોક, મુંબઈ.

કેંડો ડૉક્ટર અન્ના કુટે, બી. એ. એમ. ડી. એ.

જ્ઞાના ઉચ્ચાઓને આપતી આકડી, અપમાન, ફીકડ અને
અવગણના વિગેરે જાળના વિકાસ માટે તૈયાર કરેલું

આંકડીનું ઔષધ.

પ્રત્યેક માળાપે અગ્રય ગખલુ જોઈ એ.
વળી એમણે જ તૈયાર કરેલા ખીજા

રામબાણ ઔષધો.

ફરેક ઔષધની કિંમત રૂપીઆ એક. પોસ્ટેજ લુહુ.

(૨) હામજનનકુશ (Antimalarial) ટાઢીઆ તાન ઉપર અકસીર
ગાળીઆ (૩) અર્ધકુશાર (અંશના દરેક માટે) ચૂર્ણ. (૪) અર્ધ ઉપર
લગાડવાનો મવમ. (૫) કૉલેના. આમતિસાગ અને સગલણી માટે
ટિપાઓ (૬) આર્તવદાપ અને શૂલપરિહારી (સ્ત્રીઓના આર્તવપીડા અને
પ્રત્યેક વિગેરે માટે ઉપર) ગાળીઆ. (૭) રધાર માહિતીપત્ર વખતથી મળી મુશી

ટેલીગ્રામ ૧ ૨૧૧૫

તારતુ નગનામુ 'ચુલુકાગી' મુનાથ

કુખાણ અન્ના કુટે
માયિક-ગણુશ કોમમી.

(Oct 18) ટેલિગ્રામ-અનનાશ્રમ, ગિરનામ બેકેજીડ, સુબાઈ નં. ૬.

કવિશાજ એન એન એનતુ કેમલે પુષ્ટિ આપતુ,

૧ જગપ્રસિદ્ધ અને
ઉત્તમોત્તમ આ

કેશરંજન.

તેલ
સાધ્યને

વારે ૩ અને વારના મળે મનુષ્યત ફરે ૩ નાનામા અને સાધામોડ
નાખવામા આ તેન સુરોપરિ છે કિમત એક રીશીનો રૂપીયા એક
પોસ્ટેજ સાથે ૩ ૧-૫-૦

૨ વાતહરારિષ્ટ—મુમશ અને વાના દરેકપર ખાત આપતી દવા

આ દરેકથી મીર-ચ ૧ નમણુ પરી નથ છે અને નરીની મરિતને હરે
જઈ ખીજા રોમોને જ મ આપે છે લોરીના અપખ નિકારોને લીધે મુશાલુ
દઈ થાય છે માધાઓ અને આગળી મેાનુ નથી જણુ, તાના વઈ જણુ જાનુ

એમા દ- થવા જે મેના સાધા લુ વિહ છે આ વાનાહરારિષ્ટ આપુવેદના
નિયમપ્રમાણે ટેગી વનરપનિમાથી બનાવેલુ ઔષધ ૬ અને તેનાથી પગનામા બાપ દરેકો પીલ
સાલન થયા છે ન હાવાદના ડાક્ટર એસ રી બચુ તેમ બી નોમલે બલ જ ઉપમ અર્ધ
મયતકાક ગળ્ય છે અને જેથી મેમા ધણા દરેકોને બચાવ્યા છે દવાની કિમત એક રીશીનો
રૂપીયા એક, પોસ્ટેજ અગીઆર આના

દવા સાથે અગર તે વિના હિદ જગમા સીલોન ફેગમેનમેન્ટ નથ અને સિરીસા આપે
મુમા હેક ટેકાને દવાની પુરી વીગત મળેથી પ્રેસિપ્શન મેામી આપવામા આવે છે
કવિશાજ નોમોદ્રનાથ સેન, જેમન સરમી પદવિએ અને નાગીક

ડૉ. વામન ગોપાલનું

આ યોડાઈ ઝડ

સારસા પરીલા

આ પ્રસિદ્ધ દવાને લગભગ (૬૦) માઠ વર્ગથી લાખો દરની

રોગમુક્ત થઈ ઓઝીરિદ આપે છે અને પ્રદર્શનમાંથી

મેના આદીના ચાહે મેળવનાને આ એક જ સારસા

પરીલા સાચાણી નીવડયું છે.

આ પ્રસિદ્ધ દવા લોહી સુધારના ઉપર અકસીર છે પણ બીજા ઓછા રોગો જેના કે ઉપર અકસીર મર્યા અને તેના વડે થતા નાસ (પર ગેગ, લંબી, મંધીરા, અડમાળ, મોળા તથા છલ ઉપર) ના થવા, હાથ પમની તળીઓમાં કાળા કાપ વેવા, અરજી, ગરીબ ઉપર શીતળા જેવા રાગના થવા, હાથ પગ તેમ જ આંખોની મગતરા થવી, કાચી રસાયણ ખારાથી મોળામાંથી લાગી મગરી મોટે વગેરે દરેક ઉપર અમૂલનુષ છે અનુભવ મિત્રા ખાતી થતી નથી

શીશી ૧ કીમત ૧૫ રૂપીઆ.

પૅસ્ટેજ જુદું.

નવા દવા કારખાનુ-૩૩૦ ગોતમનગર રોડ નવું ઓનનાલિય-લકોરદાન, મુબાઈ.

આ યુ પ્ય ન ખા ર ના ર

સેં હ ને બી બા જ ને ના ર

હે મ તો કા ત મ રા હ ના ર

નિ'શ્વ નહિ વનાર

અસ્ત રો ગી ને બા વ ના ર

હુમેશ માટે હિતકામી

આવી નાની ગોધમાં હો તો ખાતુ

મા લખેતી લાલોરમાવો એ અમૃત

સરખી નોળીઆનું પ્રખ્યાત નામ તમે

મળી શકશે નધારે સીગત ત્રણવા

માટે અમાર કામરસાજ ન વાચુ

ટોચ તો અવર નાચો એ પુરતક

નમર કીમતે ઓ વમર પોરદને

મેકરનીમા આવે છે

આન્ય ઓફીસ—

કાલબાદેવી રોડ,

મુબાઈ

વૈદ્યશાસ્ત્રી

મણિશકર ગોવિંદજી,

જામનગર—કાલીયાનાડ

જોઈએ તે દરેક આપના ઓફીસમાં સંભાલોચાની નોંધ લેવા

હેલરનો

રૉયલ એસ્ટ કોકો.

આ કોકો હિન્દુસ્તાનમાં વેચાતા બીજા બધા કોકો કરતાં ઉત્તમ છે. માદા માણસો તથા બચ્ચાઓને માટે એની ખાત લલામાં દરવામાં આવે છે.

આકેરો, વિદ્યાર્થીઓ વગેરે જેમને ગત હીન મગજમારીતું હોય તેનાં હોય છે તેમને માટે હેલરનો કોકો' મદદ આગર મૂકી વર્તા. ઉરામ પીવું છે એમાં રહેલ થીઓબ્રોમીન (Theobromine) તથા ફોસ્ફેટ્સ (Phosphates) મગજમારીથી ક્ષીણ થતા સામેને પુષ્ટિ આપે છે.

દરેક ગણિતા વેપારી ત્યાંથી મળે

હિન્દુસ્તાન, બ મા તથા સિયો. ખાતેના માન એજન્ટ

કે.કે.એ. સુતરીઆની. કો.

હુમમ મુકી, કો. સુમી.

સ્થપાઈ ૧૯૯૨

એમ. પી. કાકુ ઍન્ડ કંપની.

અખદુલ રહેમાન મેડીટ ન. ૩, સુબાઈ, અમર કોમ્પ બનાનનાર અને જોતરકામ બનાર.

કોપર ખેટ રહીન હાથ તથા પચ કાપના તાત ઉપર મા ચા પીતળની છાંયો તથા તેને લગતી આદી સાનુબંધાન કાળી પીતળ ને હાથનો સીપાઈ ને દરેક બનાવ પગ, તાળની ગ્રીડ, પીતળના નામના બો. તથા ફોટા ક્રિકેટ બોલ વિદિ બનાવ નર તથા બનાર

સમાલોચકનુ વાર્ષિક લવાજમ રૂ ૪,

હિન્દુસ્તાન બહાર ગ્રીલીંગ જા = રૂ. પાણા ૭.

પુરુષ અનેની કિમત રૂ. ૦-૮-૦

સમાલોચકની બહારબહાર હમરા-ઉત્તમ અને સ્વાસ્થી

આહુકો જ લાવી આપે છે. બહારબહાર નિનાનો બાપાર

એ વ્યાપાર નથી.

અવેરીઓ

• ૦૬ દિવસ મન । ૪૮૬ મુ. મા. ૬.

Musthahn-Bombay 2 (144 7 3)

અભેદાવાડીની સામે, મુબાઈ

૩૦. શી તો, કૃપ અને નમુ ॥
 મદન પ્રણયે આત્મના એવું
 લોકે એ અરુચિ કમળની કે ઉપ,
 ગુણ જિવાજી ॥ અને મુખમાં
 અરુચિ સમીપ કે તે અગુણી
 હિન્ ૭. આ અને સુ-ગાથ દાહ
 છતાં કે વગવડ, ૧૨
 પસાર કરીશ મને-કર્મ નહીં ૧૦

હાની, મહોટી, જાહેર કે ખાનગી લાયબ્રેરીનાં

પુસ્તકોના ઉત્તમ સંગ્રહ.

૧.

૨૧. ગોવર્દનરામ ત્રિપાઠી —

૨૧ જગનલાલ દુરિલાલ પડ્યા —

સગરવતીચન્દ્ર ભા ૧ થી ૪	૩ આ	૩૨ આ
લીનાચની જીવનકથા	૮-૮	કાદમરી (સચિન) આદિસ પાચમી
ધ્યાસામનો અક્ષરદેહ	૦-૧૨	એક અપૂર્વ લક્ષ (નવલકથા)
રત્નેદુમ્બા (નવલ)	૧-૪	કાર્કસ્ટનુ અનુવરણ ભાગ પહેલો
Marriage Forms under	૧-૦	સચિન મનાક્ષરનાં પત્તા
Ancient Hindu Law	૦-૧૨	મનોગજક વાર્તાવિનિ (૭પાચ છે)
Classical Poets of Guja-		વિશુદ્ધરત્નેહ
rat (1916 Edn)	૦-૬	

૨૧. જાણપતરામ અનુપરામ ત્રિપાઠી —

પ્રો. કાન્તિલાલ પડ્યા —		જાનમહેનત (સેદ્દહેરપનુ ગુજગતી	
૨૧. ગોવર્દનરામનુ જીવનચરિત્ર	૧-૦	ભાષાન્તર)	૩-૪
		ફરિઆપરના દેગાની વાર્તા	૨-૦

૨૧. પ્રો. મણિલાલ નલુભાઈ —

૨૧. હિમતલાલ અંબરિઆ —

બાળવિનાયક	૧-૦	કરિતા પ્રવેશ	૧-૦
ગુણગમિત્વ	૨-૦	કાન્થમાનુષ્ય	૧-૮
આરિત્ર	૧-૦	મધુભિન્દુ	૦-૪
સુદર્શન શ્યાવનિ	૫-૦	કિન્નરગાદી : મગધી ૭ પેજો	૦-૬

૨૧. ભાગુભાઈ ફતેહુલ્લય દ કારભારી —

૨૧. મણિલાલ જામશામ ભટ્ટ —		અંગ્રેજ-ગુજગતી-પોર્ટ ડીક્ષનેરી	૧-૧૦
ચાલીની રાણી (સાત મુર નિત્રો સાથે)	૦-૦	ગુજગતી-અંગ્રેજ	૧-૧૨
શુદ્ધ જહેન	૦ ૧૨	સ્ટાર અંગ્રેજ ગુજગતી ડીક્ષનેરી	૦-૧૨
મુન્દરાવેની જીતી વાળાઓ (ચિત્રો સાથે)	૨-૦	ટોડકૂત રાજસ્થાન (બે ભાગમાં)	૫-૦

૨૧. ભોગીન્દ્રના દીવેટીઆ. —

પ્રથુરાજ ચૌહાણ અને ચક્રવર્તી		આસીરટટ કલેક્ટ (મળતી ૧ થી)	
(નવી આકૃતિ ૦ નિત્રો આવે)	૨-૦	નવગ્રંથી બારકો	૦-૪
રત્નેદુમ્બા	૧-૮	કાર્કસ્ટ ટોન્સ્ટોનની વાર્તા	૦-૪
પતિવ્રતા સતિઓ (૩૪ નિત્રો સાથે)	૩-૦	ઉપાકાન્ત [નવી આકૃતિ ૭પાચ છે]	૧-૦
અનિમા નાટક	૧-૦	મેહિની	૧-૦
ગુર્જરી, મુખાઈની શેઠાણી	૧-૪	મો પિસીટ	૦-૧૨

એન. એન. ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, શુકસેવર્મ એન્ડ પ્રાંતીશરી,

મિ. એસ. સ્ટ્રીટ, મુબાઈ, નં. ૨.

મનોરંજન છાપખાના, ગિરગામ, મુંબાઈ

અ ગ્રંથ મંગળી, ગુજરાતી, હિંદી અને સસ્ત
ગમે તેના ન્હાના અ ૧૦ ગમે તેટલા મ્હોટા

છાપવાનાં પ્રત્યેકે જમ

બહુ જ સુન્દર ગુદ્ધ અને જસદીધી ફરી

અપિનામા આવે છે

માહોકો હમસા ખુશ ખુશ બની

ફરી ફરી આવે છે.

ભાવ બહુજ સોધા ! કામ અતિ સ્વચ્છ !

ઉંચામા ઉંચી જાનની છે. સામા છેલી

હમની મળીનરી !

ભરપૂર ટાઈપ ! મોહક બૉર્ડર.

આપના સર્વ કામ હમેશા મનોરંજનમા જ

આપમે.

મનોરંજન છાપખાના, ગિરગામ, મુંબાઈ.

જનતાન.

જનતાન—ઉત્તરીને તરત જ બાંકુરે

જનતાન—પાગનમણિ માટે અરમીર છે.

જનતાન—સક્તિ માટે એના લેવી એક પથ
ધીજ નથી.

આખો વખત આ ખો નેનાનઓએ જનતાનનો તરત જ ઉપ
યોગ કર્યો.

હરિજાની મુશાકરી મનારા હરે માખાઓ તુ ડુસ્તી માટે
જનતાન પામે ગળે છે.

જનતાન—સામાજિક અને સામાજિક મનાઓ પોતાના ને માટે
જાનાનો જ હિસાબ કરે છે

જનતાન ની મોક મે જે જોઆ પામ આપાપો પાતો અજબ
સા આન છે ને બોમાવી કુરુષ દર મરુ મે જનતાન વાપ સારી
પામ લનામકુ જાના આવે

જનતાનનું એ- પરીકું આળે જ ખરીદો.

ક્રમ ૧ મે જો દુસ્તી ની સાથે ૩ ૫

૨ - ૧૧ ની ૩ ની સાથે ૦-૧-૦

૩ - ૫૧ ની ૫ ની સાથે ૦-૧-૦

સોલ એજન્સ—જનતાન એજન્સી,

(૭ માં આગળ)

લુમામમજ, મુબઈ.

દરેક જા ૧૨ રૂપિયા માટે જનતાન વેરે છે

સો વરસનું પુરાણું ખાતું

જુના

ગોપાલદામ બરડીવાલા

અને

મીહાઈવાલા

મુખાઈ.

ગોપાલ ગણાલા અને ૨૫૨૭ ધીની ઉત્તમ મીહાઈઓ માટે

એક ફેરો મારનાની લવામણુ દરવાખા આપેછે.

બામની બરડી

પીસ્વાની બરડી

માવાના પૈડા

માવાના કુધરા

કોપરા પાક

બાસુદી

શીખક

મગન વગેરે

ધણી જાતની

સુતરેની

હનવા

વેની ૫ ગુનાખ

ઓરે જ વીગેરે

સુકા હનવા

દરેક જાતના

અધરણીના લાકુ

શુદીના લાકુ

જનેમી મેશુર

સુરતી મીહાઈઓ--મગજ ધારી

ટેલીગ્રાફિક એજેન્ટ, " Burfee Shop "

સી. પી. ટેન્ક. ટેલીફોન નં. ૧૧૦૭

દરેક પુસ્તકાલયમાં રાખવાયોગ્ય પુસ્તકો.

જીવનનાં શુભાર ! શૃદ્ધના પ્રિલાસ !

વાંધા ભરેલા વિચારો અને વિચારોથી તદ્દન નિરાળુ

નવુ પુસ્તક

જીવન માસમા બહાન પડશે !

ફેસિક
વાર્તા સંગ્રહ

મારી વીસ વાર્તાઓ.

નવ મુન્દર
ચિત્રો સાથે.

આ રમભરી અને કેપયોગી વાર્તાઓને ત્હમારા સ્ત્રીમાનકાના હાથમા વિના સકોચે મૂકો
એખ રા કેશનપ્રસાદ છાટાલાલ દેસાઈ, બી એ, એનએન બી

લેખકની છબી સાથે રૂ. ૨૦/- ૭/- અને સુંદર પાખી ગાઇડ-બુક

કિંમત રૂ. ૨૦/- રૂ. ૧૦/- બે, પોસ્ટેજ જુડુ

ઉપરાત—

તૈયાર છે ! નવા પુસ્તકો

શુભામોની કુ નિયતિમા સમગ્રતા મ નવજીવનની વિચીત્રીઓ સુજાનતુ—પ્રેમિન-સચિત્ર પુસ્તક !

દિન ઉદ્દેશી
નવી નવલકથા !

ગુલામગિરીનો ગજબ.

નવ મુન્દર
ચિત્રો સાથે

લેખક—અ સૌ નિમજા સેતલનાડ

કપડાનુ પાકુ પુકુ, એક્કડ કાગળ, કિંમત રૂ. ૨૦/- રૂ. ૧૦/- બે, પોસ્ટેજ જુડુ

લાલિતનાં કાવ્યો.

રા જન્મરાકર મહારાકર જીવ, ઉર્દૂ ગ લાલિતના કા પોતો સંગ્રહ

તેમની છેલ્લામા છેની છબી સાથે

કપડાનુ પાકુ પુકુ, એક્કડ કાગળ, કિંમત રૂ. ૨૦/- રૂ. ૧૦/- બે, પોસ્ટેજ જુડુ

ટેક પ—રા રમણીયાનમ જોનદ્દનરામ ત્રિપાઠી,

ભારતીય ગોકુલકાસ આસ ન ર, ૩૬, સેન્ડહર્સ્ટ ગેડ, ગિરગામ,

મુબાઈ, ન ૪

સમાલોચક

મુખ્ય લેખો.

સ્વરાજ્યના પન્થે

હિન્દમા સન્નિભાષી.

ઇન્ડિયાની સાર્વજનિક માળાઓ.

શ્રીકૃષ્ણ ગિરમ્લ અગ્રવાલ-

— ૧૧૪ —

દરેક પુસ્તકાલયમાં રાખવાયોગ્ય પુસ્તકો.

જીનના શૂગાર ! તુહના વિલાસી !
વાધા લહેલા વિચારો અને વિચારથી તદ્દન નિરાશુ

નવુ પુસ્તક જીન માસમા બહાર પડશે !

રસિક વાર્તા સમૃદ્ધ મારી વીસ વાર્તાઓ. નવ મુદ્દર ચિત્રો સાથે.

આ રમખરી અને કેપેગી વાર્તાઓને તમારા આગાહના હાથમા વિના સંકોચે મૂકો
લેખક રા કેશનપ્રસાદ છાયાલાલ દેસાઈ, બી એ, એનએન બી
લેખકની છબી સાથે ૨૧૨૭ અર્ધ અને સુન્દર પાળી ગાઈડીય

કિમત ફક્ત રૂપીઆ બે, પોસ્ટેજ છુડ

ઉપરાંત—

તૈયાર છે ! નવા પુસ્તકો

ગુનામોની છુ ગિયતિમા સમગ્રતા મ નવજીનની ચિત્રીચારીઓ સુભાગ્ય-નોખિય-સચિત્ર પુસ્તક !

દિન ઉશ્કેરતી નવી નવલકથા ! ગુલામગિરીનો ગજબ. નવ મુદ્દર ચિત્રો સાથે

લેખક-અ સૌ વિમળા મેતલનાડ

કપડાનું પાકું પુકું, એજક કાગળ, કિમત ફક્ત રૂપીઆ બે, પોસ્ટેજ છુડ

લલિતનાં કાવ્યો.

રા જન્મશબ્દર મહાગકર જીવ, ઉર્ડે રા લલિતના કા પોનો સમૃદ્ધ
તેમની છેલ્લામા છે ની છબી સાથે

કપડાનું પાકું પુકું, એજક કાગળ, કિમત ફક્ત રૂપીઆ બે, પોસ્ટેજ છુડ

ટેક પુ—રા રમણીયગમ ગોવિન્દનરામ ત્રિપાઠી,

મોરારજી ગોકુલદાસ આવ ન ૨, ૩૬, રેન્ડલ્ફસ્ટ્રીટ, ગિરગામ,
સુબાઈ, ન ૪

સમાલોચક

મુખ્ય લેખો.

સ્વરાજ્યના ૫ થી

હિન્દી મા સવિકાળ

હિંદીની સાર્વજનિક માળાઓ.

ત્રીશિલ્પરિપચક ચરચા-

ભરિની સમાજ

અહારાજ માધનાસર

સાર્વજનિક .

આપની છુદ્ધિ-દા વાર્તા

આત્મચિત્ર વાર્તા

ઉના-કૃષ્ણરાજ્ય-પ્રતિજ્ઞા.

જેવેલી ઉત્તરવાદ અલગુજનાલની કંપની હોવા અને અવેરાતવા દાખલાના
ટેલિગ્રાફ નં ૫૦૭

અવળાદેવી રેલ કમિટી મારફતે આપે,

૧૯૧૯
૩૪ મું

ભીખા કલ્યાણજીની કુંભની અમૃત તુલ્ય દવાઓ.

મજનન મિશ્રણ

-કોરેશ વિચુચીકા માટે-

ત્રે। મધ્ય નાજી નિસાગિરિ
અમરે રોહિતે રજનમર ખાત્રિ
નાથ કરતાં આ એક સમયાલુ ઉપાર
જેનાથી રોકેટો નમુલ્ય રહે
ખી ૩

કિંમત ખાટલી એકના આના રૂા

બનાસ ઓન્ડમેન્ટ

-આમ દવાજ માટે-

અમ તેરી હીરી ત્રી ૨ ૩ ૪ ૧૪
મારુ ખુલ્લી આ મરમ પછી રાત
વખત રાત્રી ૪ મુગાં નામુ
થાય છે અને ચાલતી જા રાત બજતી
પછી ૩ બજતી વાસ આરતી નથી

કિંમત ખાટલી એકના આના આર

તાવનું અકસીર મિશ્રણ

મા મિશ્ર ટાંગિયા માત્રીના મેરેરીન અને ખરાબ તુમા મધી નીકળતા રાત્રી નાનન
જેકી તાવ ઉપ રાત્રીના અસર કરે છે તરબુ ૨ તે તમામ નળના તાવના જ તુમાન નામુ
મથાના નાથા ૩ આ મિશ્રણના ત્રણ બાથ રેનાથી એક દીવસમા અમ તેરો તાવ નામુદ
થક નર છે ખીજ રાત્રીથી તાવ ઉત્રા પછી જાતી જ મામિ આવે છે તેમ જા દવાય
મેટ કમુ પમ ખરાબ પછીનામ આરતી નથી મે તેરી ખામ મુતી છે

કિંમત ખાટલી એકના આના આ

ગાંડીવ એન્ટી-ડમેટીક બામ.

એક મદાન વિના ઉકળતી રોષ ઉપચી બનાવેતો આ મધમ ગોળવાથી માથાનો તમ જ
હીરીયા કમ ની કુમ ૧૩ રોષ કુ વખતમા નામુદ આર છે રાત્રી ખાત્રા લું હી જુ
સોરે થી આવતા નીલીયા રોષ પલ આનો કુખાસ, કોકપામ આ નુ અકકા જુ
એબાના પ્રથ તમા અમરક જા મ નથી રોષ આ રી જવા રોરે સરે રોહાન
નાત્ર મેતાગ મા મખાલ પથવની રોક વાટવા ૨ દુમેમા ૧૪ થ રખતી રોષે

કિંમત ખાટલી એકના આના આર

તમામ કોરનાન મા ૧૫ માત્ર વાલુકે માન આપી-

અમેમે હાવમા કીમપેનનોગ ખાત્ર ખોરુ છે

જનાં અમુનરી તાલ મેરે હાથે રેક બનતા પ્રિસ્વીપાન મુખ વાળના રી નારાતમા આન

એક વખત રાત્રી પાત્રી ખાત્રી રો

ભીખા કલ્યાણજીની કુંભ દવાખાના,

સર્વિસ મીનારામ જો રી

[૧૭/૧૦ માર્ચ ૧૯૪૬]

ગણેશવાણીને નામે, બહારકોટ, મુખાર્ક, ના

૬, બાપના ઓર્મા નમાનોચત્રી નોધ રો

તાકીદે જોઈએ છે.

અથ ૭ માસિક માસ ૧ મી યુ ॥ જાન્યુઆરી ૧૯૧૬ ॥ અગ્ની એ નકો

(અગ્ની કીમતે)

મુસ્તાની માસિક નવજીવના હીમેખર ૧૯૧૫ ॥ અગ્ની એક નકો

(અગ્ની કીમતે)

માસિકમા કે જાન્યુઆરી વાન ॥ હિમાલી અને મરેનતુ કેન્વાસર

અંતિહામિક અને સામારિક નલકયાના લેખકોએ યાગ માગણી સથે પેતાની

ભાવકાન અને ફરજી જણાવના

૧જો-૧મ C O સમાલોચક ઓફિસ, મોરા હી જોનનાસ ચાન ન ૨-

મેન્ડરર્ટ રોડ, મિરમામ, મુબાર્ક

જરા જોશો કે ? ક્યાં ?

અનાથ બાલકો તરફ ! શું ?

દુષ્કાળ મમથે ભૂખ દુ ખ અને અજ્ઞાનથી પિડાતા અને માઆપથી નિપુણ પરદા અનાથ બાળકોની વારે વાચો અને તેમને બચાવો—દાન આપો, અને અપાવો—આપના બહુઆને બચાવો તો જ બચશે

મુખારે દાન, એક તક,—કાઠીયાવાડ હિંદુ અનાથાશ્રમ માટે જમીન લેનાણી છે, મકાન બંધ કરવામા રૂ. ૩૦,૦૦૦) ત્રીમ હજારની જરૂર છે. રૂ. ૨૫૦ ભરી કોટલી બનાવી અમર નામના મેળવી પુણ્ય મથરો

૧જો-૨જો મેન્ડરર્ટરો

Feb 19. કાઠીયાવાડ હિંદુ અનાથાશ્રમ—લલ્લોણ કાંપ

આપના આદરમે ગાતોચકી નાવ નેમો

કહોને ?

• તે ગીમાબેટી ગ્રામી

ਦੁਖੀ ਜੀਤ ਘੁਮਾ ਧਰੁ ਸਾਈ ਸਾਝ ?

ન્યાયે તેન

ત્રિભોવનદાસ ભીમજી ઝવેરીને

त्याची

શ્રુતિ અમાન તેજ્ઞી ને રૂપમાન

અસહ્યો આપેલાનું ચરિત્ર

આમનામા આપ્યું ત્યાં ૪૭.

સોના, ચાંદી અને ઝવેરાતના

દાગીનાના વેપારી.

શેખમેમન સ્ટ્રીટ, મૂળજી જેઠા મારકીટ

સામે, મુંબઈ.

ଜଣେ ମଧ୍ୟ ଉପସ୍ଥାପନା

Oct - 18.

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

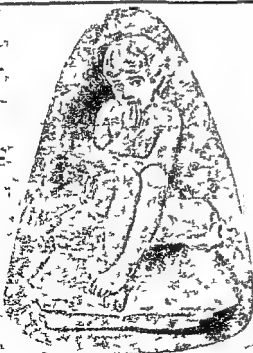
જમાનાના જગ બદલાયા છે વ્યતે સ્ત્રીઓનાં મૌનદેવના
જગ મન્યા છે એવે વખતે
એમને મન કહે એના-એમના દિલને રજન કરે એનાં
પાકા જગના-ભુદી ભુદી જાતના
ફેન્સી કિનારીઓ માથેના નના

ફેન્સી ઘાયલો તૈયાર મળી શકશે

ભાન મરતા છતા કામ ઉત્તમ અને દિવસદ
એક નખત કામ પાડગો તો પાછા અહિ જ આનગો
માટે ભુવો અને અનુભવ લ્યો.

શા. કુંજલાલ કિશોરીલાલ.

નં. ૩૫૪, કાલિદાસી રોડ, મુંબઈ નં. ૨.

નિરાશા અને ગમગીનીમાં આના-
પીનાના સામા પડે

કુષ્કાળના બહુ તોડાનમાં
વેપડ લરાવિયા નાગા દરે
આ માળકો વ્યા જગે તમારા ?
આ માળકા નર છે દેશના !
આ માળકો નદે ગુ અનાથ ?
અળ- ધનમ પતિ ભરી જ રાખરો ?
ઓ તમા ! માગતો ભૂખે
મરતો-ટપવળતા જ લેજો ?
હિંદ ! અમન નિરાધારને આપો !
એક નવું જ મળે તે-અમે વધા

હિન્દુ અનાથાશ્રમ, માળકો

અનાથ અને નિરાધાર માળકો

Oct. 18

રંગના જાણીતા વેપારી

પ્રાગજી સુરજ એન્ડ કં

મુતર રંગનાના જુદી જુદી જાતના રંગ મોટા જથ્થામાં અમદાવાદ તથા અળી ગાકશે. રંગનાને કામ વ્યાપે એના દુર દેશના સ્થળી ખાસ મંગાવેલા અનેક જાતના રંગ કિંદાવત બાવે અમદાવાદ તથા મળશે.

વધુ વિગતો માટે લખો યા સ્થપર મળો.

પ્રાગજી સુરજ એન્ડ કંપની.

ચાર્ટર્ડ એન્ડના મકાનમાં એલ્ફિન્સ્ટોન રોડ,
કોટ, મુંબઈ.

વકતા.

લેખક,

લૅ. આનં. એમ શુભ.

મિત્ર ૨ ૨-૦-૦ પાકુબાર્ડનામ

કપડાનું પુ. મોટું જુદું

મફતકળા શિખનનું ગુજર

લાપામાં લખાયેલુ અદ્વિતીય

પુસ્તક એકમહાન વ્યાખ્યાનમર

થઈ દેશમેના કન્વી હોય તો

જરૂરનાયા અને વિચારો

લખા —

મેશર્મ શુકલ પ્રધસ,

કોલબાર લેઈન, મુંબઈ ત. ૨

અનંગ વિષ

માને

અમૃતમય ઝહર

૫૫૦

ગા. ભાવ.

કિમત ૨-૮-૦ સુન્દર સેનિરી નામ

સાથ પાકુ પુ. પોસ્ટેજ જુદું

૧૫૫ના ૧૫૫ના પ્રગ્નને ચર્ચેલી

એક સમય અનિત્ર નનલપ્તિ

જેમાં પ્રખ્યાત ગ્રાનકાર મિ.

મુલરના દોરેલા અને સુસા

મુલરકોએ ખામ જોવા જેના

આત નુદર લાલન ગરો આ

પુસ્તકની હુજગે કોપીઓ થોડા

નખતમાં જ ખાપી ગઇ છે

લખો —

મેશર્મ શુકલ પ્રધસ,

કોલબાર લેઈન, મુંબઈ ત. ૨

૨૦ વરસની જુની દુકાન,

હીરા તથા અવેરાતના વેપારીઓ

સુરજમલ લલ્લુભાઈની કું.

હમારે ત્યાં કોઈપણ જાતના મોટી તથા નાની માત્રના
હીરાઓ તથા મોટી માપેક પાના પિંગેરે અવેરાત છુટક
તથા સ્થાવર મળશે

હાલની ચાલુ દેખાનુ કોઈપણ જાતનુ અવેરાત તથા ચોના
ચાકીના ફાગીનાઓ તૈયાર તેમ જ ચોરસથી બનાવી
આપવામા આવશે

હમારો માવની આકાશી કરી આપીશુ તેમ જ અવેરાતના
ફાગીનાને ઝીપેર કરત આપીશુ.

૮૦-૨૨૫-૨૨૭ કાલ્યાદેવી રોડ, પોસ્ટ ગ્રાફીસની
સામે મુળાર્ક.

ટેલિ. ૧ ૨૨૨૬

૭-નીમા, એન્ડેસ Calmness, Bombay

આંને સહિથી સરસ ઝવેરાત તમોને ક્યાં
મળશે તેની ફીકર કરવાના દીવસો
હવે વહી ગયા છે.

મુખાઈમાં ઝવગતની દુકાનો તો યણીએ છે, અને
ઝવેરીઓ પણ યણા છે, અને તેમનું જુનાપણુ
તો વળી બહુ લાંબી મુદતનું છે

પણ તે છતાંએ મોડલ ઝવેરીઓ

**મહેતા હરીલાલ
રામકૃષ્ણની કુંઠ**

એ શ્વેત દુક મુદતમાં જે નામ કેહાણું
છે તેથી જાના ઝવેરીઓ તો
વિચારમાં જ પડી ગયા છે.

અને ખચિત જ તેમા મહેજ પણ નવાઈ નથી કાગણુ કે
અમારી દુકાને આલકો સાથે જે ગીતે વર્તવામા
આવે છે તે અમારો ખામ હુતર છે

**આલકોને અમારે ત્યાં કશી પણ રીકઝીક
કરવી પડતી નથી.**

અહા તમારા-મારા જોગ જે કુપેએગત પોગથી તાજી મો તમામ આવે છે
અમારો હકાક—અખદુલ હેલુઆન સીંગના આખવાપર જ્યા
આમતી જતી નામો લેખી નહે છે ત્યા મુખાર બેકની
માડવીથી સાજાની સાને જ છે

આપનું આ રમા અમાનેની નાપ વેગા

આયુર્વેદ વિજ્ઞાન.

(વેત્તકના નિનિધ વિપથો શાસ્ત્રીય રીતે ચર્ચતુ માસિક.)

આગેમ્ય સમન્ધી તથા વૈદ્યક નિષ્પન્ન આમાન્ય જ્ઞાન મેળવવાની મુશ્કેલી માનવી ક્ષમતા છે આનું વૈદ્યક જ્ઞાન મેળવવા માટે આરામ સાથે સાધન આ માસિક છે શુભજ્ઞાનના ઉત્તમ લેખકોના લેખોથી ભરેલું આ માસિક ૨૬ મુદ્દાએ વાચના લાવક છે

નાવિક બવાજમ માત્ર રૂ ૧-૮-૦૦

यस्मिन् देशे हि यो जात तज्जं तस्यौषधं हितम् ।

स्वदेशीनो आनहु એ દેશની ઓશી સેના છે.

શુભકારક, દિક્ષાયત અને શાસ્ત્રોપાન વાઓ પૂર્ણ સરન અને મુદ્દિ જળવાય રહે તેવા સચાઓથી, ઉત્તમ, તાજી અને ખરી નુનસ્પતિમાયા તૈયાર કરનાર

ઝંડુ ફાર્માસ્યૂટિકલ વર્ક્સ

એલફીન્સ્ટન રોડ, મુંબઈ.

અમારી દવાઓની ખાતરી વૈદ્યો અને ડાક્ટરોએ લાવરી કરેલી છે તેમાની કેટલીએ જોવી કે —

વાસાનલેહુ ખાસી તથા દમને માટે ઉત્તમ ।	૧૯૫૧ની દી ૩	૦-૧૦-૦
ખુદ્ધત મજિષ્ઠાદિ કનાથ રક્તશુદ્ધિ માટે અમરપીર ।	”	” ૩ ૧-૪-૦
આરોગ્યન ની ગમ ન ૧ જીવરના વ્યાધિ માટે ૧ તોના પી	”	” ૩ ૨-૦-૦
વસતે કુમુમાકર-મધુમેહ માટે	”	” ૩ ૨૫-૦-૦

મુંબઈની મુખ્ય લીધા —

મહારાષ્ટ્ર માટે —

ઉપરને શરણે લખો

દાળકાદવી રોડ, મુંબઈ મહાજન વાડી, ટેલીફોન નં ૨૨૦૮૬

ગાખા નંબર ૨, માડવી બંદરને રસ્તે અમરા બહીને નાકે.

ગાખા નંબર ૩, બોરીબંદર આમેનો અરજી બેઠામે.

The 'Modern Review.'

The "Modern" Review is the most popular of English Magazines in India, it deals in all branches of Knowledge, Literature, Art, Politics Science Sociology and above all imparts up to-date information and knowledge, in Indian Affairs —Subscription Rs 6/- per year Single Copies As 8/-

✓ Chhatterjee's Picture Albums, in three parts A handsome galaxy of Indian Pictorial Art Price Rs 2-5-0 each with V P and Postage

The "Patrika" Agency,

Morarji Gokuldas Chawl, No 2-36

Sandhurst Road Girgaum BOMBAY

Orders registered per Money Orders only

V P & System not adopted

૪૦ વર્ષની જુની તથા જાણીતી
કાપડ તથા જરીકામની દુકાન.

જો મારે લાંબી આંખ, જોખાનીય ફેન્સ, રેશમી કાપડ, બનારસી શેતા, તામ
ચાણીઓ તેમજ દરેક જાનનુ જરીકામ લેવા શીટ, પટા નાવો તથા ફેનસી
મુગપાઇ, ચાણી આદિનુ બરતમામ તથા તેને લગતા માન મળશે

જો નવી નવી તરેહના કોંક, અને પોરો તથા મગસે તથા ચાણી આપવાથી
બનાવી આપીશુ

પ્રમાણીકાપડ અને એક ૪ લાન એ અમાન મુદ્રાલેખ છે!
એક વખત મુલાકાત લેવાથી વધુ ખાત્રી થશે

શા વિહલદાસ ચુનીલાલ જરીવાળા,

કા. હપ્પટ બુલેટિંગ, મુબાઈ

૧૯૧૧ - ૧૯૧૨ ના નવા નવાની નોંધ, નેમો

હાન્ડિયન પરફ્યુમરી

નવકુનુમ તેલ—આપણને ગમતી અને બહુ મુશ્કેલી
લાગતી સુગન્ધ પાસે બેસનારને એકદમ તેમાં મેળ
બનાવે છે કામમાં જીવ ના પેમે, માથું ફેરવે કંઈ, અને
માથું ઢુબ્યા કરે અને નાળ ખરી પડે. એવા જેવા
ઉપર વિશેષ ગુણુ-રી છે જડી બુગીઆનાં, એવા
વડે બનાવનામાં આ બુ હોઇને સુગન્ધદાર અને ગુણુ-રી
છે અને દિ મત પણ પોડી છે સીલી ૬ ના બાર જુઓ,
નજી નીશીના રૂપીઆ બે, ૦૪૦ સીલીના રૂપીઆ સાત

૨૬ ગુનામ ૨ (૦) ૧૦) ૪૦) રૂપીઆ ૨૦ તેનામાં

છત ૬૧ ગુનામ, મેન્ટી ૨૧ થી ૨ ૫) તેના સુધી
૬૧ કેનજ, કેતખી ૧૧) થી ૩ ૧૦) તેના સુધી
છત મોલીયા, સુ ૧૧ના ૧૧) થી ૨ ૭) તેના સુધી
છત માહતાજ, સુ અમ્બર, મદનમદન ૧૧) થી ૨ ૫)
તોલાસુધી

જોની, ચમ્પા, મોનશ્રી, બુબી ૧૧) થી ૨ ૫) તેના સુધી
ખમ, પાનડી, ૧૧) થી ૨) તેના સુધી

૨૬ ખસ, ૨૬ પાનડી, ૩ ૨) થી ૩ ૫) તેના સુધી
પોનીના, આમ, મિટી જિન ૨) થી ૨ ૫) તેના સુધી

તેલ તેન ચમેરી, ૨ ૨, ૪, ૫, ૮, ૧૦ સુધી દર શેરના
તેલ મેના, ૨, ૩ ૨૧, ૪, ૫, ૭, ૧૦ સુધી દર શેરના
તેન મસાલા ૨ ૨, ૪, ૮ સુધી દર શેરના
તેન મેહડી, ગુનામ, ૩ ૨, ૪, ૮, સુધી દર શેરના

અ- ગુનામ જળ ૨ ૪, ૩, ૨, ૧ સુધી દર સીલીના, નજી આસ
સીલીના ૨ III II 13, 15,

અગ્ર જલ ૨ ૫, ૨૧, ૧૧ સુધી દર સીલીના, નજી આસ
સીલીના ૨ III, 13

મા સુગન્ધદાર તેલ અત્તમે વિશેષની એક વખત તે જરૂર પડી શકે જુઓ
ધી હાન્ડિયન પરફ્યુમરી ઓફિસ, નં ૩,
પાયોનિઅર રોડ, અંદાહાદાદ.

પ્રેમાળ ભાર્યા

જહાલાં ભૂલકાંઓ

અને

હિતેચ્છુ ભગિની

એમને માટે

ધર્મધામસેના જગદ ચારલો આપી લઈ જતા પહેલા વિચાર
કરો, તે કન્તા આપણ પુરાણ કુપિત તેવ સવુ અને
જો તે ચોખ્ખુ બનાવના અગમ એળવવાની
મુશ્કેલી હોય તો પછી—

—કેશવકાન્ત—

તો છે જ—

ધામધેથી તનુ નિગળુ-ચોખ્ખુ અને સર્વ તેસોમા શિરોમણી
કિમ્મત રૂ. ૨૦-૧૨-૦

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ

અન્ડ કંપની.

પ્રમાણ- { ધી કેગલ પરકયુમરી વર્કમ,
ધી હિંદ બારન ક્રેસ્ટરી એન્ડ મટલ વર્કમ,

નં ૧૪૭ અખતુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુબાઈ

Feb, 19

ઉપા—‘સ્વરાજ્ય પ્રતિજ્ઞા’

ભાનાનીને દંડના કડી ગણે છે ઉચ્ચાર્યા.
 અમાવિચાર] પૃ. ૨૭ [એ, ૬ સ. ૧૬૨૮
 વિચાર ૩૦ તિસા ૩૨ ગણ] [એ ૧૧૫]

અનુદેશક વાચ્ય સત્ય પ્રિયદિત ચ યત્.

સ્વાધ્યાયાભ્યસન ચૈવ વાદ્યય તપ ઇચ્યતે ॥ મ મી ૧૧-૩૫

પુસ્તક ૨૬ મુ.]

મે ઈ. સ. ૧૮૧૮.

[અંક ૫ મી]

તરી—ગ. અમાલાલ બુવાળીનમ જાની, બી. એ.

ગ. અન્દ્રગક નર્મદાગક પડ્યા, બી. એ., એલએલ. બી.

પ્રગાક—ગ. રમણીયનમ ગોવર્દનનમ ત્રિપાઠી.

નિપય.

નિપયાતુકમણિકા.

૧. અનન્યતા પન્થ મતાધિકાર

ગ. રમણીયરામ ગોવર્દનનમ ત્રિપાઠી

૨. નામદા અગાખાનકૃત 'હિન્દુમા સધિગણ'

મો હુનિાન માનજી લા, બી એ

૩. કવિ ખત્રોત ૧૫

ગ. અનિલાન વદમા ૧ શાહ

૪. બાપની બુદ્ધિ દુખી નારી

ગ. ધાનુખનાન જુલુનાલ મહેતા, એન એમ]

૫. હિન્દુનાલ ભાગત માન કાન્ય

ગ. આપમી વિકતદાસ ઉદેગી

૬. ઇસકની સાર્વજનિક શાળાઓ છટન અને હેરા

ગ. રનિપતિતમ ઉચમનમ પડ્યા, બી એ

૭. આર્યધર્મ પચિપદ પ્રસંગ

ગ. મોહનનાથ દેહાનાથ ત્રિહિન, એન એમ એન્ડ એમ

૮. શુજાતની ઓગિદાપાવિનયક મન્યાઓ ભગિની સમાજ

ગ. કેશનપ્રસાદ છાટોનાલ દેસાઈ, બી એ, એન એન બી

૯. યોધિમત્ત

ગ. હુમારાન હુરિનાથ દુર્વ

૧૦. મહારાજ માવનદામજી જીવી સાથે

ગ. મનુખનાથ ઝેરેશીનાન પડ્યા, બી એ

૧૧. ઉપા-અનરાન્ય-પ્રતિજ્ઞા-સાનુ સચિન વાતા,

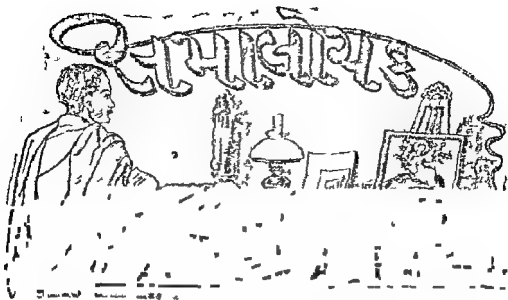
ગ. ગો' પુરુષાત્તમ વિશ્રામ આરજી

વાનિક લરાજમ કેપીઆ ગાગ,

હિન્દુનાન બહાર શીલીગેલા=૩, ૫-૧૦-૦. છુક અંકની કિમત આઠ આના,

૧૮૧૮, ૧૮૨૦ ને ૧૮૨૧ ના ત્રણ વર્ષના લરાજમ રૂ. ૧૦, હિન્દુ મહાર રૂ. સંપાદકે

ઓ વસીયત રસાનમા જે લેસના, આને કે

પુસ્તક રજુ,]

મે, ઈ. સ ૧૯૧૬

[અંક ૫.

સ્વરાજ્યના પન્થે મતાધિકાર.

લેખક—રા. અભીયારામ ગોવર્દનજીમ ત્રિપાઠી.

"These are the gifts (of freedom, the power to develop and the power to heal) that we are asking for Ireland, the power to develop for ourselves, in our own way, our own qualities. The power to develop for ourselves the resources of our own country, the power to strike off the minds of the youths of Ireland the chains that are there to day, to free their hands and to enable them to develop their own characters and the resources of their own country We ask from you power to develop, we ask also the power to heal So long as English ascendancy is associated with one creed in Ireland with one class, and with one party, so long will the healing of these wounds be absolutely impossible In other words, you should trust the people, and the moment you do it, I believe in my heart and conscience, there and then, once and for all, you will have ended the blackest chapter in the history of your country."

—Mr Redmond in the House of Commons on 30th March 1908

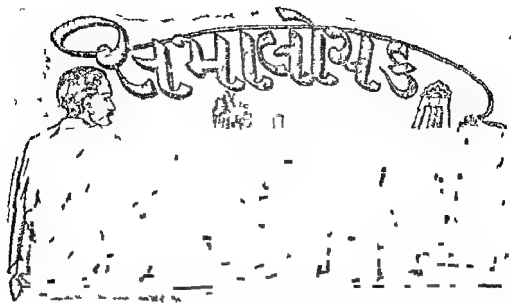
"The Reforms Scheme is intended to release the duly elected representatives of the people, in part at any rate,

વાગમોળી અક્ષરો, ૩ ૧-૪-૦૦ મેન ગ્રેમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુબાઈ

कामन्दकी अनेव कोऽपि कस्या अपि बहुभस्तिष्ठति ।

—मार्कटीमाधव, अंक १ दो.

પુસ્તક ૨૪ સુ,]

મે, ઈ. સ. ૧૯૧૯.

[અંક ૫.

સ્વરાજ્યના પન્થે મતાધિકાર.

લેખક—રા. અણીયગમ જોનકેનરામ ત્રિપાઠી.

"These are the gifts (of freedom, the power to develop and the power to heal) that we are asking for Ireland, the power to develop for ourselves, in our own way, our own qualities. The power to develop for ourselves the resources of our own country, the power to strike off the minds of the youths of Ireland the chains that are there to day, to free their hands and to enable them to develop their own characters and the resources of their own country. We ask from you power to develop, we ask also the power to heal. So long as English ascendancy is associated with one creed in Ireland with one class, and with one party, so long will the healing of these wounds be absolutely impossible. In other words, you should trust the people, and the moment you do it, I believe in my heart and conscience, there and then, once and for all, you will have ended the blackest chapter in the history of your country "

—Mr Redmond in the House of Commons on 30th March 1908

"The Reforms Scheme is intended to release the duly elected representatives of the people in part at any rate,

દયારામગી અણીયગમ ૩ ૧-૬૦૦ એન. એમ. ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુબાઈ

from the Control of the Civil Service The Civil Services have also openly declared their hostility to any real reform. It is absurd in these circumstances to place the future of Indian Constitutional Reforms in their hands. The reforms are a gift of Parliament, not of the Civil Service x x They should not be allowed in future, as they have done in the past, to nullify the policy of the people of England.

—The Hon'ble Sir Sankaran Iyer in
his Minutes of Dissent on the
Despatch of the Government of India

૪ સ ૧૮૮૫ ના વર્ષમાં અંગ્રેજી વિધાના સરકારથી જેમના જીવન વધારે વેગભર્યા બન્યા હતા અને જેમના હૃદયમાં હિન્દના દુષ્ટો અનેક રીતે સાન્યા કરતા હતા તે ભારત સન્તાનોમાના વણાડ તેજસ્વી અને દેશભિમાની નરસનોએ કૉંગ્રેસશી હિન્દની રાષ્ટ્રીય પરિપદ રચાવી હતી એ પરિપદના આ ચોનીસ વર્ષના જીવનયુગમાં હિન્દના ઇતિહાસમાં જે પરિવર્તનો થયા ક્યાં છે તેનો એક સામરો હિસાબ કરવાનું મથન આ નથી નિશાળોના અભ્યાસ ક્રમમાં દાખલ કરેલા નિર્માત્ર અને અધૂરા અને એકપક્ષનું જ દિગ્દર્શન કરાવતા ઇતિહાસના અભ્યાસક્રોને આ ચોનીસ વર્ષનો પોતાની જન્મભૂમિનો સાચો અને તેજસ્વી ઇતિહાસ તો કૉંગ્રેસના જ હેનાયોની સત્તાના આરૂતિઓ પુરી પાડી શકે ન્યા મુની દેશના એક એક અભ્યાસીએ આ હેવાનોનો પુરો અભ્યાસ કયો નથી કે હિન્દની રાષ્ટ્રીય પરિપદ સાથે સંગ્રામક્રમ અને નિન ઉગે વૃદ્ધિભરત થયેલું હિન્દુ જીવન જ્યાં મુખી સમીક્ષ્યુ નથી ત્યાં મુખી સ્વાતંત્ર્યમુક્તિ માટેની હિન્દની લડાઈઓનું સાચું દર્શન તેમને આની શરૂ નહીં એ માટે આ હેવાનો હિન્દના ઇતિહાસમાં, હિન્દના જીવનમાં અને હિન્દીઓના કલ્યાણમાં જેમના હૃદયો રમ્યા કરે છે તેમજે અવસ્થા વાચના જોઈએ આ બધા ઉપગત છે ના પાત્ર વર્ષનો ઇતિહાસ તો ખરેખરો સકાન્તિનો જ ગણાઈ શકે એ સકાન્તિયુગે અસાધારણ પરિવર્તનો જેમ જગત્ સમસ્તમાં થયાં છે તેમ આ કાલમાં હિન્દના જીવનની બધી દિતાઓમાં પણ મ્હોટે ભાગે મંદાપરિવર્તનો થયા છે.

૫ સ ૧૯૧૫ ના અતઃ કાળમાં મુબારકના જ નહિં, પરંતુ ભારતસમસ્તના એક મહા ભારત નીર સર દિરોજગાહ મહેતાના સ્વર્ગવાસ પછી મળેલી હિન્દી રાષ્ટ્રીય પરિપદ, પરિપદના મહત્વમાંથી હૃદયભેદી જે રાષ્ટ્રીયપણાટરી હતી અને એ વોષણાના પ્રચાર નામે જે ઉચિતાથી દેશમાં ગાજી રહ્યા છે એના પરિણામે હિન્દ આ ૮ અર્ધ સદી રીને જન્મત બન્યું છે મુરોપના યુદ્ધના મધ્યકાળમાં ૪ સ ૧૯૧૭ માં મિ મોન્ટેગુએ તા ૨૦ મી ઑગસ્ટે જાહેરનામું બહાર પાડ્યું કે હિન્દુસ્તાનમાં લાના વતનીઓને જવાનદાર ગણતર આપવાની ઇચ્છાના સમાદ જ્યોર્જની સરકાર હિન્દી સરકારની સહાયમૂલિથી દલાવે છે અને આ રીને હિન્દની પ્રજાને ધીમે ધીમે પણ સ્વરાજ્યના પગથિએ મ્હાનનામાં આવશે પરિણામે મિ મોન્ટેગુ હિન્દમાં આ પા, લોર્ડ ચેમ્સફર્ડ અને તેમના અગ્રણી સાથે રી હિન્દની સ્થિતિનો તેમજો વિચાર કયો-કયો

ચિંતેલ ગુજરાતી સાહરો ૩ ૧-૮-૦૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની મુબારક

ગતેને કયા પ્રમાણુમા દિન્દને લોકશાસનના જીવનમાં સદિસનામત રીતે મૂખી મકાય વિગેરેનો વિચાર એમણે કર્યો એ તપાસને અતે ગયા બુવાધ મામલા એમણે મોન્ટેયુ-એમ્મરડેનો એકત્ર હેનાન બદાર પાડ્યો એ હેનાન-એ મહાન સ્તાવેજ વિદ્યતાથી ભરપૂર છે એ સ્તાવેજ મા ઉચા પ્રકાશની છુદિ અને બાવહારિક જ્ઞાનનું અગ્નિક ધન છે છતાં દિન્દના રાષ્ટ્રીયજીવનને અને દિન્દનાનો નેને દિન્દીજીવન જ કની શકે એવા દરિમિન્ડુઓથી આ હેવાય મ્હોટ ભાગે રહિત છે ગોક્ષગ્રામની કવાકની અધ્યા કુટની મુમાફરીની માફક દિન્દને ઉપર વર્ધિજ્વાની બહુ ઉચા ક્ષત્ર તેમજ દર્શાવાઈ છે દેશના રાષ્ટ્રીય જીવનમા અમાપચ્યા ગહેનાર દિન્દીનાનોમાના કેટલાકોએ આ હેનાનને તે જનથિ અધુરો પણ ટેકા આપવાની ક્ષત્ર દર્શાવી ત્યારે દેશના મ્હોટા ભાગે આ હેનાનને જ અધુરો અને અતોપકારક પાળી ગાંધીય પરિપેદાના અધિવેસનોદારા વધારે ઉદાત્ત અને રિયાજ માગણીઓ રલુ કરી નિંદીની છેદની કોંગ્રેસે કરેલી માગણીઓથી નણાના મન ભડખ ઉઠ્યા અને બાહુકને દખી છાકરાઓ ગમશાઈ જાય તેમ નિંદીના કાવોએ એમને બડકાની દીધા મિ મોન્ટેયુના હેનાનમા નખી કર્યા પ્રમાણુ સ્વારાજ્યના પન્થે મોકનના માટે દિન્દમા કેવી રીતે અને કેવા ધોરણોપર લોકને મનાવિકાર આપવો અને ગાંધીયકાગેમાગમા કયા વિષયો લોકને મોપવા અને કયા સરકારને હસ્તક ગમ્મતા વિગેરે વિચોતો નિલય કરવા માટે બે 'કમિટી'ઓ દિન્દી સરકાર તરફથી નીમાઇ હતી

મતાધિકારનો વિષય ગાંધીયકારોમારના વિષયો નહી કરાના પાય કરના કાર્વ સરન છે આ કમિટીઓના કાર્વનવહારને આપણે નિષ્પક્ષપાત કે સ્વત્ર કરી ચકીશુ જ નહિ, કારણુ કમિટીના સભ્યો જ કહે છે કે પ્રાન્તિક ધારાસભાઓના બધારણ અને તેની સુટણીને લગતી જે જે યોજનાઓ કમિટીએ સૂચની છે તેની નેખમતારી મપૂર્ણ રીતે બે કે પોતે લેકે, તર્ત પણ બગાડ, મિદાઈ અને ઓરીસા, સસુકત પ્રાન્તો, પબ્બ અને મધ્યપ્રાન્તો માટે કરવામા આવેલી ભનામણો તે તે પ્રાન્તની મરમરે રલુ કરેલી યોજનાઓને અનુસરતી મોટેભાગે છે મતાધિકાર નહી કરાની કમિટીમા પ્રજાપક્ષના મે જણીતા પુરો આ મિ સુવેન્દનાથ બેનરજી અને આ મિ ત્રીનિવાસ શાખી હતા આ જા પણ પ્રસ્તુત પ્રાવના હકિમોની જ યોજનાઓ ઉપર વજા મુકવામા આ તેમની જ યોજના પ્રમાણે મતાધિકાર નહી કરવાનું કાર્ય કરનામા આ યુ હલુ એથી અમ્દને કાઇક વધારે મોક થાય છે બગાળાના કે પીજી કોષ્પણુ મા તન 'હકિમો કમતા આ જાને દિ દી ગૃહસ્થો વધારે સુદિતાની અને દિન્દના જીવનને વધારે સફમનાથી સ્હમજનારા છે એવું અમ્દે માનીએ છીએ અને એમણે ધાર્યું હોન તો આ મતાધિકારનો વિષય વધારે ઉદાર બના થો હોત આ કમિટીએ આ બાબતમા મુખ્ય ને વિચારો દર્શાયા છે તે નીચે પ્રમાણે છે—

૧. સ્ત્રીઓને મત આપનાનો હુક કમિટી કણુલ કરી શકતી નથી.

[પ્રાન્તે અમર છે કે બાજુ બેનરજી એક અકમલસુધારક છે અદ્યોસમાજ છે અને મલોસીઓ બગાળમા કેજવળીમા આગળ છે એમનામા પન્થ રીવાજ નથી શાખી આ પણુ એના જ ઉમ સુધારક છે છતાં પણ સ્ત્રીઓને મત આપનાના હુક સીકારવા

માટે એમણે પોતાનો અભિપ્રાય આપ્યો નથી. દેશના જીવનને જ્યારે વેગ આપવાની વાત જ નથી થતી પણ એ માટે જ્યારે સીન (I) પગના લેનાય છે તે વખતે આ બંને હિન્દીઓએ આમ શા માટે નહીં હશે તેનો ઉત્તર પ્રશ્ન એ હકકથી તેમની પાસેથી હાવવો જોઈએ. આગળ તો એ છે કે હિન્દી રાજનીય જીવનના નિરોધક પક્ષના મિ. હોળે આ મતની તરફેણ કરી છે.]

કમિટીએ આ પ્રમાણે દેશના નોટરજીવનના એક અગત્યના પ્રશ્નમાં સ્ત્રીઓને પોતાનો ધર્મ બદલવા દેનારી જરૂર જોઈ નથી. આ અનુવંશી કમિટીએ જે ઈન્ડિયન કુલિયતવૃત્તિ દર્શાવી છે એ ખેતો નિષ્પત્તિ છે. સુનિર્વાહિતની કેળવણી લીધેલી હોય અથવા તો લક્ષ્મીની માલિક હોય તેમને પુરોગામી જેટલા જ મતાધિકાર હોવા તો શા માટે ના જોઈએ? આશા છે કે દેશમાં આ સમન્ધમાં જેલએ તેટલા પ્રમાણમાં જેલને અર્થ થશે અને મુખાગમો ત્રાપદો-દારાદર તરિકે પધાર થાય તે પહેલાં આ અભિપ્રાયો મળતા દેશજનો અને સતારીઓ યોગ્ય રીતે યોગ્ય દિશામાં પોતાની પ્રવૃત્તિઓ જરૂર વાગશે.

૨. મત કોણ કોણ આપી શકે ?

મત આપવાનો સાધારણ નિયમ કમિટીએ એવો સૂચનાર્યો છે કે તે સમન્ધમાં મિલકતો ધોરણે જોતું મિલકતની લાચકાન તરીકે જમીનની મહેસુલ, જમીનનું બા. ગામડાઓમાં સ્થાનિક ઠર અને શહેરોમાં મ્યુનિસિપલ ઠર તથા આદર ઉપરના કરને સ્વીકારવામાં આવ્યો છે. આ ઉપરાંત હિન્દી લશ્ અને અમનનારો જે નોકરીમાંથી ફારિગ થયા હોય અને પેન્શન પર હોય તેમને પણ મત આપવાનો હક સૂચનાર્યો છે. કમિટીની ચલુડી પ્રમાણે જુદા જુદા પ્રાન્તમાંથી મિ. પ્રમાણેની અખ્યાને મત આપવાનો પહેલવહેલો હક મળશે.

મદ્રાસ પ્રાન્ત	૫૪૨,૦૦૦	પન્થ	૨૩૭,૦૦૦
મુબાઈ „	૬૫૩,૦૦૦	બિહાર અને ઓરીસા	૫૭૬,૦૦૦
મગાના „	૧,૨૨૮,૦૦૦	મધ્યપ્રાન્ત	૧૫૮,૫૦૦
સુનાઇટેક પ્રોવિન્સીસ	૧૪૮૩,૫૦૦	આસામ	૩૦૦,૦૦૦

ઉપરના દિશાએ મુબાઈ પ્રાન્તની રાજ્ય એ ડરોહની વખતેથી ફક્ત રહાઈ ૭ લાખ માણસને મત આપવાનો અધિકાર મળશે, પરંતુ સ્ત્રીઓ અને વીસ વર્ષની નીચેના પુરોગામી સખ્યા બાદ કરતાં મત આપવાની યોગ્યતાનાગી હોઈ શકે એવાની સખ્યા લગભગ ૭૫ લાખની છે, પરંતુ બધી વાચી શકે એવાની સખ્યા તો સુમાર ૬૫ લાખમાં નવથી દસ લાખની જ છે. હોદસો, રા. અગ્રેજી રાજ્યના મુખાગમ અમન પછી અગ્રાજ્યનો પહેલો હપતો નક્કી કરતી વખતે અને હિન્દી સ્વરાજ્ય માટે નાયક દરાવા માટે યોગ્યો મુજર કરવાનો સમય આવતા અગર પહેલે છે કે હિન્દી ગણણીના વોરંટો મુજબ વૃત્તિઓથી બાની દેવામાં આયા હતા એવી રીતિમાં સહાય રાજ્ય ઉચુ તરી આવે છે. જે ડરોહ માણસની વખતેથી ફક્ત રહાઈ ૭ લાખ જ મત આપવાના અધિકારી પીવડી શકે એ વસ્તુવિધિ દેશનું નિર્ણય અને ગામવિધિવત્તિ જળાવે છે. આ છે કે રાજ્યના નવા હપતો પછી દેશના ધનિકો અને કેળવણીમાં સહેલા નાગરિકો દેશના આ જીવન / નધારે લગ્ય અખ્યાને.

આમ મુઆઇની અને ખીજ પ્રાન્તિક સભાઓમાં જેક વધારે લાભ દેશજનો સહ શકે એવી ગોઠવણ કમિટી સૂચવે છે આ મત આપવાની વાચકાતમાં નીચલું ધોરણ રજુ કરનામાં આલુ છે—

૧. મુનાઈ સહેનની સીમાની મે માઇન અફર જે પુરો પડતા હોય અને મિલકત ધરાવનારોય અથવા મુઆઇ સહેનના ૫૦ દિવસે ૩૫૦ થી ઓછુ અને કરાચીમાં ૩૫૦ થી ઓછુ લાકુ ભગતા હોય નહિ

૨ મુનાઇ અને કરાચી ચિનાય સહ મુનિમીપાનીંગો, કેન્ડેન્મેટો અને જલ્દેર કરેલા નિસ્તારોમાં

ક. જ્યાં ધરવેરા વાપક લાગતી આમ્લીપર લેવામાં આવતો હોય ત્યાં જેઓના ધરની વાર્ષિક આમ્લી ૩ ૩૬ થી ઓછી ના હોય અથવા પચમહાન જલ્દામાં ૩ ૨૪ થી ઓછી હોય નહિ, અને જ્યાં ધરવેરા મિલકતની આમ્લીપર લેવામાં આવતો હોય ત્યાં જે ધરની આમ્લી ૩ ૧૫૦૦ થી ઓછી નહિ અને પચમહાન અને રત્નાગિરિ જલ્દાઓમાં ૩ ૧૦૦૦ થી ઓછી હોય નહિ,

ખ. જ્યાં ધરવેરા લેવામાં આવતો હોય નહિ ત્યાં આંજલોય અથવા ટોન ટેક્સ લીવાન જેઓ મુનિમીપય કર તરીકે દર વર્ષે ઓગ્રમાં ઓછો ૩ ૩ નો કર ભરતા હોય

૩. મરાની સહેર લીવાન લિધની મુનિમીપાનીંગો કેન્ડેન્મેટો અને જલ્દેર કરેલા નિસ્તારોમાં જે વરના ભોળી વાર્ષિક આમ્લી ૩ ૩૬ થી ઓછી હોય નહિ તે ધરના માનેકો અથવા તેટલું ભાડું ભરનારાઓ

૪. સર્વે ઇન્ડમેટેડ ભરનારાઓ

આ ધોરણ મુનાઈ ઇનામને માટે છે અને રાષ્ટ્રીય હિલ્લિથી જોતા કે રિવારતા આ ધોરણ પણ ઓછું છે અને કમિટીએ ધારું હોત તો આથી પણ રિયાગ યોજાએ રજુ કરી શકી હોત પરંતુ વતમાનગિથિતના કરના આ યોજા નિસ્તૃત છે એ કારણને લીધે કેટલાક વર્ગે સર્વોચ્ચ દર્શાવે છે આ ઉપરાંત મુસરમાનજ યોજા માટે, મુનિમીપિ માટે તેમ જ વ્યાપાર ઉદ્યોગો લગતી મર્યાઓ માટે પણ જુદી જુદી યોજનાઓ વરવામાં આવી છે કમી પ્રતિનિધિત્વ એ દેશના લાવિને નુશાલવારક છે, છતાં પણ હિન્દો ખીજે, હાય મુસરમાન બન્ધુઓ જે ઓ એમની લીમેટ નિ માન આપવામાં દેશનુ એક વધારે સામ્ય બનવું હોવાથી દેશમરતે તેમની માગણી સ્વીકારી કે તે પ્રમાણે કમિટીએ પણ તેની સ્વીકાર કર્યો છે અને તે વ્યાપકી જ સર્વ ઉ આપણે ઇન્ડીય કે પાય વર્ષ પછી આ આખી યોજનાનું રીપો નિરીક્ષણ કરવામાં આવે તે સમયે આ કમી પ્રતિનિધિત્વનું સ્વરૂપ નષ્ટ થાય અને હિન્દુ-મુસરમાન એક હિન્દીજામાં એકરૂપમાં પ્રગતિ નીકળે જેમી રાજ્યોની પ્રગતિ હોય તેો પણ મુસરમાન ઉભા રહેવાનો તક કમિટી આપે છે હિન્દી સરકાર તેની નિરુદ્ધ છે કમિટીની મત પ્રમાણે પ્રાતિક મજાઓ નીચે પ્રમાણે બની શકે—

મારી વીચ વાર્તાઓ (સાચવાના સમય) ૩ ૨-૦-૦૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડક પત્રી, મુનાઈ

પ્રાન્ત—	સભ્ય સંખ્યા	નિમાયતા	ચુટાવલા
મદ્રાસ	૧૧૮	૨૫	૯૩
મુન્નાર	૧૧૧	૨૪	૮૭
પગાળ	૧૨૫	૨૫	૧૦૦
યુનાઇટેડ પ્રોવિન્સીસ	૧૧૮	૨૩	૯૫
પંજાબ	૮૩	૨૩	૬૧
મિહાર અને ઓગીસા	૯૮	૨૫	૭૩
મધ્યપ્રાન્ત	૭૦	૧૭	૫૩
આસામ	૫૩	૧૪	૩૯

ઉપર પ્રમાણે કમિટીએ કરેલી સૂચનાઓ હેતુ દર્શન કરાવ્યું છે કમિટીએ જે ધારા સભ્ય છે તે દેશને સમગ્ર રીતે ગ્રાહ્ય થઈ શકે તેમ નથી કળવણીનું લેખણ લક્ષ્યમાં લેવાની જરૂર છે કારણ કે આ યોજના પ્રમાણે કળવાણના વર્ગને એક તરફથી બહુ અન્યથા થાય છે, કમિટીને માટે પણ જે પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો છે તે જરૂર દૂર થવો જોઈએ

૨.

પ્રાન્તિક ધારાસભાઓની ઉપર વર્ણવ્યા પ્રમાણેની યોજના કરતા હિન્દની વડી ધારા સભાની યોજના તો ધણી અસંતોષકારક છે પ્રાન્તિક ધારાસભાઓમાં જ્યારે સુટાણીનું તત્વ સીધી રીતે સ્વીકારવામાં આવ્યું છે ત્યારે વડી ધારાસભા માટે એ તત્વનો સ્વીકાર કરવાનું ગર્વ કમિટીને અશક્ય લાગ્યું છે હાલની પ્રાન્તિક ધારાસભાઓમાંથી જે પ્રમાણે વડી ધારા સભામાં સભ્યો મોકલવામાં આવે છે તે જ પ્રમાણે અને તે જ પદ્ધતિ મોટે ભાગે લગભગ કાયમ રહે છે વર્તમાન ધારાસભામાં જ્યારે સુટાણવા સભાસદોની સંખ્યા અડસઠની છે ત્યારે કમિટીની સૂચના પ્રમાણે એ સંખ્યા વધીને એવીની થશે મુસલમાન લાહોઓનું અને અન્ય સંસ્થાઓનું પ્રતિનિધિત્વ પણ એમાં ગણ્યું ગણે, મોન્ટેગુ એમ્સલેટ રિપોર્ટમાં આ વડી ધારાસભામાં સભ્યોની સંખ્યા સોની સૂચવી છે ત્યારે કમિટી એવીની સૂચવે છે ! એ ઉપરાંત મોન્ટેગુ રીપોર્ટમાં જુદી જુદી સંસ્થાઓ અને કેટલીક કોમો માટે પણ અનાહેદી ગોઠવણ કરવામાં આવી છે કમિટીના અભિપ્રાય પ્રમાણે આની જુદી ગોઠવણ કરવાનું તેમને અશક્ય લાગ્યું અને પરિણામે ત્રીજો રસ્તો અડસઠને ટેકો છે એવીની સંખ્યા કરવાનો વહાલો જુદી ગોઠવણની મુશ્કેલીઓ દોનાથી રીપોર્ટમાં દર્શાવેલી સંખ્યાથી પણ ઓછી સંખ્યા કમિટીએ કરી તેનું કારણ દર્શાવનામાં આવ્યું નથી અગ્રે હિન્દીએ કીચે કે સોની સંખ્યા જે હિન્દની દૃષ્ટિએ પણ ઓછી જ છે તે જણ્યું રજાઈ હોય લાન્ડોની ૧૯૧૬ ની કૌન્સિલમાં પ્રાન્તિક ધારા સભામાં સવામોની અને વડી ધારાસભાના સભ્યોની સંખ્યા ૧૫૦ માટે માગણી થઈ હતી કલકત્તાની કૌન્સિલમાં એ દાવાને બાજુ બેનરજીએ હેમનની હમેશની વીરતાથી ટેકો આપ્યો હતો, અને પ્રજાના બળે પ્રતિનિધિઓ આની કમિટીઓમાં હોવા છતાં પણ કૌન્સિલની યોજનાને આગળ ધકેલવામાં કંઈ પાછા પાયા હશે તે સ્પષ્ટ જણાયું છે અને સાધારણ જુદિમાં તો એ વાત ખેંચી જ શકે એવી નથી કૌન્સિલના બંધ મંડળમાં લખ્યામાંથી દેશને કૌન્સિલને અને કૌન્સિલના ક્ષેત્રને વફાવા રટેનાની રાક્ષા આપનાર પ્રજાના આ નાનીતા નયોગ દેશનાયક ત્યાં દોવા છતાં સ્થિતિ કેમ વિપરીત થઈ હશે એનો ઉત્તર દેશ શા માટે ના માગી ને ?

અંગતની જુની વાર્તાઓ (સર્વિન) ૩ ૨-૭-૭ એન એમ નિપાડી એન્ડ કંપની, મુન્નાર

૩

આ બે ઉપરાંત નીચ સમ્યા કાઉન્સિલ ઑફ સ્ટેટ નામની મંટેચુ-એક્સક્યુટીવ રીપોર્ટમાં સૂચના પ્રમાણે ઉભી કરવામાં આવશે. રીપોર્ટની સૂચના પ્રમાણે આ કાઉન્સિલમાં બના મળીને પચાસ સભ્યો હોવા જોઈએ અને તેમની નિમણૂક પ્રાન્તિક ધારાસભાના સભ્યો તરફથી થવી જોઈએ. રૂમિની સૂચવે છે કે આ અખ્યા ગવર્નર જનરલ સાથે મળીને સત્તાવન સભ્યોની ચાન અને પ્રાતિક ધારાસભામાં બીનઅધિકારી સભ્યો તરફથી એ સભા સંદાની સુદથી ચાલ.

અને જણાવવાની જરૂર છે કે ફરના વિચાર નિવનગના મ્હોટા ભાગે આ સરચાની અમલ અધિકારી નથી અને એની ઉપયોગિતા મળે પછુ જણાવ નથી. મિટિએ આ વાતપર જોઈએ તેટલું લક્ષ્ય આપ્યું નથી એ શોચની વાત છે.

કમિટીની આ સૂચનાઓ દિન્દી સરકાર એકદર રીતે સ્વીકારે છે પરંતુ તેમાં કેટલાક ફરકો સૂચવે છે. એમના અભિપ્રાય પ્રમાણે દેવી રાજ્યોની પ્રજાને સુદથી કરનારો કે મુનુલીમાં ઉભા રહેનારો હકક આપવો જોઈએ નહિ. મિટિના ધારણાવિધાય મુનુલીનું બીજું ધારણુ ટાનુ જોઈએ નહિ. મદ્રાસના મતાધિકારીની સખ્યા વધારી, બંગાળ, બેંગાલ પ્રાંતો, ૧ આસામ નિગેરેનાની સખ્યા ઓગ્રી કરવી પછાતર્ગના પોકાના લાભ બરાબર સૂચનાયા નથી માટે કેટલાક પ્રાંતોમાં તે વધારે થયો જોઈએ. કુનિનસર્પિસોને અનાહેદો હકક આપવાની જરૂર નથી અને મદ્રાસ, પમખ, આસામ નિગેરેના જમીનદારો અનનમાં કરી વિચાર કરવો જોઈએ. મુસનમાંનો માટે એકદરે વનમ્યા ઠીક છે તે પછુ બંગાળમાં ૩૪ ને દેખો ૪૪ ની સખ્યા કરી, મદ્રાસના બાલ્લેનર વગ માટે મુસનમાંનોની ૧૧ જગ્યા માંથી ૩૦ જગ્યા રોકી તેવી જ રીતે મુખ્યામાં મગાઓ માટે એ વણ કરવા મુખ્યા સર કારને પુછવું. ચડી ધારાસભા તથા કાઉન્સિલ ઑફ સ્ટેટ માટેની દિન્દી સરકારની સૂચનાઓ ખાસ અમલની નથી.

ઉપર પ્રમાણે મતાધિકાર નિમિત્ત કરવા માટે નિમાયની કમિટીના રીપોર્ટનું આ હુકુમ્સન છે. લોકસાસન શુ છે અને એ જનામદારી લેના દિન્દી પ્રજાની તૈયારીઓ શુ શુ છે એ સાં દિન્દી નોલાવિ ધનિટાસ વવારે સયોટ રીતે કી આપમે આપમે એ જ કમિટીનું કે કમિટીઓના રીપોર્ટો ઉપરથી પાર્લમેન્ટમાં રણુ કરવામાં આવનાર ખરડો વધારે લોકસાસક પ્રેરક અને અને દિન્દી પ્રજાને પોતાનો ધનિદાસ અને પોતાનું જીવન ધનાનો અનેગે પ્રસંગ આપે પરંતુ આ બધા પછી-આ સુદથીઓ થયા પછી ધારાસભાઓમાં પોકનાપોકના વિવાદ સમક પછી પછુ એ પ્રતિનિધિઓ કાયદાઓ વડવામાં અને દેશના જીવન રડનામાં એ અધિકારો આપવામાં આવશે તેપર જ દિન્દીના આજીવનો વિમાય આધાર રહેરો આ કમિટી સાથે સંગળના હમ્તક આ વિષયો ગખ્યા અને પ્રજાને માન રીતે વ્યવહાર જના કયા મોપના એ નકી કરના માટે નિમાયની બીજી કમિટીની સૂચનાઓ, દિન્દી સરકારે એ સૂચના સહમોના નિગધ અને નામ દાગ સગ વકરન આપર એક બગતા દિન્દી હલ્લથી નખેની બુદી પોધ-એ સોનો વિચાર કરવો.

પણ બહુ આવશ્યક છે એ વિષયની મહત્તા અતિ ઉંડી છે, છતાં પણ તેનું હક ઈ. આગળ વાચકો સમક્ષ મ્હુ સ્વીકૃત

કમિગીની મુશ્કેલીઓ મોળી અને અતિ અગત્યના હોના છતાં પણ હિન્દી સરકારની તે વિરુદ્ધની સૂચનાઓ તેા હિન્દને તદ્દન પાછળ જ મૂકી દેવાની વાત ઠગનાગી અને હિન્દની પ્રજાને તેા એ કેવળ અધીરાર્થ જ છે તેા જુલમથી કે, પ્રજાની અને ન્યાયી દાખાનું જો રાજ્ય પરસ્થા પશ્ચિમામે નિર્ણય નીચડે છે એ રાજનીતિના સિદ્ધાન્તોને સ્વમંજનાગીઓને સમજાવવાની શુ હજી પણ જરૂર રહી છે ખરી? કે આશ્ચર્ય થાય છે કે હિન્દો તેના આત્મનિર્ણયના અધિકારો બી તેના વિરાગ પ્રમાણમાં આપવાના નિયમો અનેક વખતે દર્શાવ્યા પછી પણ હિન્દી સરકાર આટલી બધી આનાદાલી અને મમત્વ ધારી રાખે છે હિન્દની અમુક સેનાઓ પછી પણ હિન્દની ખૂરાકસી કેટલા વેગની અને કેટલી ઉદાર તાથી હિન્દીજનોને વચાવે છે તેા દૃષ્ટાન્તો દેશનો નર્તમાન ઇતિહાસ જોનાર પામે પ્રવક્તા ઉભા છે દૃષ્ટાન્ત તરીકે રાજીવે ખીલ જેવા લયકર અને સુધેરી પ્રજાને પણ વગમાવે કે જેથી મનુષ્યના હૃદય પણ ભનુખી હોઈ તેના ખીનો દિગ્ગ પ્રજાો શિર પેરાવી દેના અને પશ્ચિમામે દેશમાં દેશના દુખામે આતરસ અગાન્ત છવન ઉગુ ઠગુ વિગેરે આપણે માટે જોધુ કમનમીગ નથી અમે તેા અત કરજીથી એ જ ઇચ્છીએ છીએ કે હિન્દીગોા અને એમના હૃદયો છતવા માટે પ્રેમ અને વિશ્વાસ જરૂરના છે તેવી જરૂર ખીલ કેમની નથી કમિગીઓની ખીલ સૂચના સ્વમિ હિન્દી સરકારની સૂચના વચારે વેગભરી, ઉદાર અને રાજનીતિના ઉદાત્ત ભાવોથી ભરિત હોત એવુ અમ્હુ ઇચ્છીએ છીએ પણ સ્થિતિ ઉત્તરી બની અને સર સકરન આપ જેના ભારતના નરરત્નને એ સૂચનાઓ સ્વમિ મહા વિરોધ ઉદાવેા પડ્યો એ સરકારને માટે તેા ખરેખર વિચારના જેવુ જ છે સરકારના રાજકારોમારમા હિન્દીજનો સદયોગ રે અને વખત જતા ખૂરાકસીની આપણુક સત્તા સામે સર સકરન આપ જેવાઓએ પોકાર ઉગવેા પડે કે લોકના પ્રતિનિધિત્વાઓએ ધારામખામાંથી રાજનતમા આપના પટે એનો અર્થ નહાનો સુનો નથી અમ્હે સર સકરન આપરના અભિપ્રાય સાથે મમત છીએ-દેશ સમસ્ત એ સાથે એ છે બી આ વીર પુરના નિડરતા માટે દેગ સમગત એમનો ધન્યવાદ આપે છે

આભખ્યા પ્રમાણે હિન્દી સુધારાતુ ખીન આવતા માસમા એવે જુનમાસની રાજઆતમા બ્રિટિશ પાર્લમેન્ટ પાસે રજુ કરવામા આવડે આપણા દેશના આમણી ગણાતા વયોવૃદ્ધ દેશ નાયકો આ પ્રસંગે ઇચ્છામા છે એ શુભ ચિહ્ન છે અને આપણે યુગ વિશ્વાસ રાખી રાકીશુ કે જે ઉદાત્ત દેશપ્રેમથી આ નાયકો ઇચ્છા ગયા છે તે ભાનથી ચિન્નની પ્રજા પામે હિન્દના સર્વ સાધારણ હકોની પરપરા એ રજુ કરશે, અને સામ્રાજ્યના એક પગમ અગ તરીકે હિન્દનો સ્વીકાર કરવાની અગત્ય જણાવશે સામાન્યને માટે આ સમય અને આ પ્રસંગ જેવો કટો વડીતો છે તેવા અગરારે અપૂતાથી કહેવુ જોઈએ કે હિન્દ અને ચિન્નના ઇતિહાસમા કદિ ઉભા થયો નથી પોતાનુ, આત્મગૌરવ સાચવનાનો આ મહાન પ્રસંગ ચિટન જવા દેશે શુ ? હિન્દ એ ઝીલુનટથી તપાસે છે સામાજ્યના ચિરસ્થાયીપણાનો આવાર આ પ્રસંગ ચિન્ન હિન્દને કેવો ન્યાય આપે છે અને કેટલા અધિકાર આપી તેના છવનને ચવાતર અર્પે છે એ ઉપર જ ગણે છે

નામદાર આગાખાનકૃત 'હિન્દમાં સંધિકાળ.'

વેખઃ-ૐ હરિલાલ માધવજી ભટ્ટ, બી એ

ઉદા એ વરમા હિન્દુ રાજકીય વાતાવરણ તોફાની બન્યું છે વનમા । વિગ્રહને લીધે અણી બાગતોમા દુનિયા નવા દૃષ્ટિમિત્રથી જોવા લાગી છે અને તેની અસર હિન્દ ઉપર થયા વા રહે જ નહીં આ નવા દૃષ્ટિમિત્રનો હિન્દની હાનની ચાનતી ગળ્ય પદ્ધતિની સાથે જનનવ્ય રહેવો એ રાજ્યનીનિતુ મહત્વનું કામ થઇ પડ્યું છે બ્રિટિશ રાજ્યનાં મુખ્ય એ આમા ન્યમા અધિકારને મોખરે છે તેમણે એ રૂઝ રવીનરી છે અને તેના જાહેર મમથનમા બ્રિટિશ પાનમેન્ટે હિન્દી પ્રવાનને મુખેથી જણાવું છે કે હિન્દમાં બ્રિટિશ રાજ્યનીનિતુ મુન નીમે રીમે પણ નિશ્ચિત પગના ભરી રહેને જવાબદાર રાજ્યતરના મુખ્ય મુધવાનું છે અને તેને માટે કેવા પગના ભરના ચોગ્ય થને એ અમથે હિન્દી પ્રજાના અભિમાન જાણના તથા તેની અચો કરના ખુ હિન્દી પ્રધાન હિન્દમાં આરી નામદાર વાઇસરાયની સાથે મુખીને પ્રજાના પ્રતિનિધિઓના વિચારો સાબળશે અને તેમની સાથે રૂઝ મસનત ચાનને આ પ્રસંગ હિન્દને માટે અતિ મહત્વનો હતો એ નિ સ્પષ્ટ છે અને તેવે વખતે હિન્દના હિતને માટે આમરજાત પ્રસનવીન, સમય જુદિશાગી નેનાઓ, ઘાખાઇ, વિરોધશાહ, ગોખનેની એવાની હિન્દને ખોટ પડી હતી એ દેશનું કુભાગ્ય જ હતું આ પ્રસંગનું મહત્વ સમજી તેવે પ્રસંગે દેશના પ્રામનિ અલોને મોખરે ઉભા રવી તેને દેરવાનું કાન કરવાનો દલાવો નેના નામ ૧ આગાખાને મનમુખો કર્યો પરંતુ તે વખતે તેઓ કુખદ અને થકવી નાખે એવા મુજબના બોગ થઇ ચલા હતા અને જે નામાકિત સર્વધનોની તેમણે સનાહ લીધી તેઓએ જણાવું કે આ સ્થિતિમાં તમે હિન્દ પાઠા રૂઝો તો મુખ્ય પટોચતાની પખનાડીયાની અદર તમને સખત બાધિ થઇ આની મિઠાને પડ્યું થશે એટલે જે જનની દેશસેવા કરવાનો તમારો મનમુખો છે તે પાર પડી શકશે નહીં પણ જે અમારું કલું માની હમણા વદાકાપ કરારી અમારું કલા પ્રમાણે દલાદ કરૂં તો ઠ માસમા તમે પાડી તમારી તન્દુરતની મેગરી શકશો આથી કુદરતી રીતે તેમને ઘણી નારીપાગી થઇ પરંતુ ઘણરેની ગળની અને મિત્રોની સનાહથી તેમણે પોનાના આગમનો સમય આ પ્રમથે હિન્દના રાજ્યવધીનને દુનિયાના બીજા સુધરેલા દેશોના રાજ્યવધીન સાથે એકરૂપતામા લાનના માટે નુ થુ આપરક છે તે સમથી પોનાના વિચારોને બખી ઠાનામાં ગાયો અને પ્રસ્તુત પ્રસંગ તેના પિણામ રૂપે બા પડ્યું છે એ પુસ્તકની બર નામદાર આગાખાનની ઉનન વિચારોથી, તેમનો નિલાગ અનુબન આ હિન્દ માટેની તેમની ખગ હદયની ઉમિ નજરે પડ છે ઇતિહાસ એ રાજ્યનીનિ સ્થિતવાની શાળા છે એ મૂળની સામીનિ આ પુસ્તકમા ગયો ગયો નજરે પડે છે અને રવગલ્ય અને અનિધનજા માટે આની મનુખ્યા જનન સિદ્ધ હતું ઉર લીન અનાને ન ને તેમ ઇતિહાસની સાક્ષીથી કેટલું મહત્વનું મમથન

પત્રિકા મનિઓ (મનિ) રૂ ૩-૦-૦ એન એમ નિપાડી એન કપની, મુખાઇ

થાય છે એ આ પુસ્તક ઘણી અગતી રીતે બતાવી આપે છે એ દરે હિન્દના રાજનીય પ્રશ્નોના નિરા રણમાં આ પુસ્તક અતિ મહત્વનું મહાપ્રયોગ એ નિર્મિત છે અને તેથી તેનું દરિયાઈ લક્ષ્ય આપે એ હેતુથી એ પુસ્તકની વિચારવૈષ્ણના મુખ્ય અરે અહીં ઉતારનાનો આચાર ગણનામાં આ પો છે

હિન્દના રાજનીય પ્રશ્નોનો વિચાર કરતા પ્રથમ આપણે હિન્દી જનસમાજના બધા-જણો વિચાર કરવો જરૂરનો છે હિન્દી સમાજનો મૂળ પાયો હિન્દુધર્મના અનુયાયીઓપર આવે છે કે જે જીન વગેરે કેટલીક જગતી જાતિઓ બાદ કરતા, આ દેશના જુનામાં જુના વતનીઓની શરૂઆત તે પછી સાતમા સંઘથી મુસનમાનોના મોજા ઉપર મોજા સિંચવે મોજા દેશ ઉપર આવવા માંધા અને આજે તેમની સખ્યા સાઠાઈ કરોડની થવા જાય છે તે સના તેમના સૈદ્ધાંતી યુરોપીય સંસ્કૃતિના પ્રતિનિધિઓ આ દેશમાં દાખલ થયા અને તેમણે ધર્મધર્મી રાજનીય સત્તાજમાવી યુરોપીય સંસ્કૃતિના મુખ્ય અંગો જેવા કે નિર્ણય, અભ્યાસ, બાહ્ય ઉદ્યોગમાં માનિકશક્તિઓનો ઉપયોગ, વધી નાની નાની મુડી એવી જરી તેનો આર્થિક ઉપયોગ કરવો વિગેરે પ્રવૃત્તિઓ દેશને સીખની અને ડેવટે પ્રજાના નાના સમૂહને ખ્રિસ્તિ વર્મનો અનુયાયી બનાવી આ પાશ્ચિમાત્ય સંસ્કૃતિના બીજા તેમનામાં વાચા છે તે ઉપરાંત દેશમાં વસવાટ પી ગેલા યુરોપીયન અને યુરેઝીયનો આ પાશ્ચિમાત્ય સંસ્કૃતિના સીધા અને ઘણા પ્રતિનિધિઓ છે વળી દૂરના પૂનના દેશો ચીન અને જાપાનની અસર પણ હિન્દી સમાજઉપર થઈ છે એમ-ણીસમી સદીના મધ્યમાં હિન્દોના મહાદેશ સાથે અબધ ગર થયો અને તેને પરિણામે એ સદી યુરો થયા પડેના એ દેશ હિન્દોના એક ભાગ બન્યો છે હિન્દ સાથેની રાજનીય ગાંઠ છુટી પા-વાની ક્યારેક ક્યારેક સમના કળવામાં આવે છે પણ તે દીનસે દીવસે વધારે અન્યવહાર થતો જાય છે આ પ્રમાણે હિન્દ આજુબાજુના નમણા દેશોને આર્થિક પોતાની અસર નીચે લાવતું જાય છે

આ વૃદ્ધિની ક્રિયા માત્ર પૂર્વમાં મહાદેશને જ લાગુ પડી છે એમ નથી વાપ્ય ખણમાં બનુચિરતાન જેવો ખાસ મુસનમાની દેશ પણ મનુષ્ય સત્તાથી વિગેરે જોરાવર બળોને લીધે હિન્દની સરહદની આદર આમેજ થયો છે અને અરેબીયન સમુદ્ર વિધીને પેરી પાર આદન અને ખરાની અખાતના કામ પરના નાના નાના સરથાનો હિન્દી સરદારની આમન્યા નીચે આવેલ છે આ ખાસ મુસનમાની અને પ દેવી નાજ્યસત્તાઓ પધુ નિશાન અર્થમાં હિન્દી ડહી શરૂાય અને આદન કે લાહેજના રહેવામાંઓના જાળીય વિચારો કરાવી કે જહોરાના વતનીના વિચારોથી બનુ બિન માનમ નહીં પડે

તેમ આ વૃદ્ધિની ક્રિયાની ત્રણે હદ આવી છે એમ પણ નથી એથી ઉનડુ દેશને સ્થાપેના હિન્દના સામાજ્યથી હિન્દી સંસ્કૃતિની અસર આસપાસના મુનકોમાં કરતી રીતે જેટલે અગે દેનાઈ શે તેમાં અકુરતી અટકવ મુન્વામાં આવ્યા છે જેલા દાખમાં ક્રિશ્ચિય પરદેશની રાજ્યનીતિ ઉપર હિન્દની જેટલી અસર થઈ છે તેના એમગીસમી સદીમાં એ અમર મીધી અને આસપાસની જ ને ગીતે આગી હતી અને તેને પરિણામે ધરિની અખાતમાં ક્રિશ્ચિય

પારદેશિક રાજ્યનીનિનું સુન ઇરાનની સ્વતંત્રતા અને મેગોપોટેમીયા અને પૂર્વ અરબસ્તાન ઉપર દર્શન આધિપત્ય જાળવવાનું હતું આથી હિન્દી વ્યાપાર અને હિન્દી રાજકીય નાનાવ જુની અસર હિન્દની પૂર્વમાં આવેલા આગ્રી વસ્તીનાજા દેગોમાં ફેલાઈ ચકી નથી પણ જો સુમન શહેનશાહત પડી લાગી ન હોત અથવા તેના પગી આખા હિન્દપર સમર્થ મયુક્ત હિન્દુ સામ્રાજ્ય રચવાયુ હોત તો ઇરાની અખાતના કાઠ ઉપજના મુલકોને હિન્દના આધિપત્ય નીચે કયાગના એ લાવવામાં આવી ગયા હોત એ બિનાની કોઈપણ ગંઠા કડી મોકે ? આ હિન્દની વૃદ્ધિની કિંમત કોઈ પણ જાતના કોનગર કે રાજ્યના વાના-વશજીથી અગ્નિ રહે તેમ છે જ નહીં બીજીને ગમે તે થાય, અને ગમે તે સત્તાનો વાનગો હવે પછી બગલ કે બમરા ઉપર ફરે પણ હિન્દી સરકાર, હિન્દી વ્યાપાર અને હિન્દી પ્રજાનો વસ-વાટ એ મેગોપોટેમીયા, ઈરાન અને અરબસ્તાનમાં વધારે ને વધારે જોર પકડશે આથી હિન્દમાં મુસનમાનોનું મહત્ત્વ વધશે અને તે સાથે જ દેશાં એકવા મુસનમાની મજાલ તેમાં હિન્દુ અમલ વધારે પ્રમાણમાં અમેજ થવાથી હિન્દના હિન્દુ અને મુસનમાનોના એખતાસમાં વધારો થશે.

આ વૃદ્ધિ માન એશિયામાં જ થવાની એમ પણ નથી ક્રિટિશ અમલના આગમન પૂર્વે લાથી પૂર્વે આફ્રિકાના કિનારાના મુલક સાથે હિન્દને વ્યાપારનો અને સ્ત્રીયાઈ સફરનો મનમ્ હશે. પ્રાચીન યુગમાં ગ્રીક વ્યાપારીઓએ દક્ષિણ ટ્રાન્સ અને ઇટલીમાં પોનાના વ્યાપારી થાણા રચાયા હતા તેની જ રીતે અગરબી સદીના અંતમાં હિન્દી વ્યાપારીઓ પાણી પૂર આફ્રિકાના કિનારા ઉપર ચલાયેલું હતું એગણીસમી સદીમાં આ થાણાનામીઓ કિનારાપરના અને જ અંતરના મુનતાનના વિશાળ મુનમાં નવો મુધારો ફેલાવવામાં અમલી હતા અને ન્યાયે એ વિશાળ મુનમાં ઇંગ્લાન્ડ જમીન અને ઇટલીએ નહેચી લીધા ત્યારે આ હિન્દી સરચાનિય કુદરતી અને અનિવાર્ય કાગજોને લઈને તે મુધરે તી મુરોપીય અરકારને સ્તબ જોવા, રાજ્ય-સાર અને વ્યાપારમાં અરકાર અને પ્રજા વચ્ચેના અધારશ તરીકે થઈ ઉભા ક્રિટિશ પૂર આફ્રિકાની રેલ્વેઓ હિન્દી મજુરોએ બાધી છે અને તેનું રાજકીય અને જોધોગિક કામ જેમાં યુગ-પીયન જુદિ અને કુશનતાની જરૂર ન હોતી પણ જે ત્યાની આર્થિક જાતિની ચિંતની બધા હતું તે બધું હિન્દીઓએ કર્યું કે તે જ પ્રમાણે ઉત્તરમાં અફઘાનિસ્તાન અને ટિબેટમાં પણ હિન્દી જીવનના પ્રવાહો બાલે કુદરતી બળના વેરથી હોય નહીં એમ મેં છે અને એ દેગોને હિન્દની તરફ આકર્ષે છે.

આ પ્રમાણે જો આપણે થોડા જ સમય-ઘટો કે એક કે બે દાયકા-પગીના ભવિષ્યને વિચાર કરીએ તો આપણને લાગશે કે તેટલા અરસામાં હિન્દના આર્થિક વ્યાપારી અને જુદિ-વર્ધક બજાની અસર હિમાચલી દક્ષિણે આવેલા અને સમૃદ્ધી વિંટળાયેલા નિકાલ મા જ સમાધ ન રહેતા તે પશ્ચિમમાં આદનથી મેગોપોટેમીયા, ઇરાન અને અખાતના બંને કાથી તે ખુદ હિન્દમાં, હિન્દની અંતરાર થઈ પૂર્વમાં અલ્લેસ અને મનાયા દ્વીપક પ મુધી, દક્ષિણે વગરથી ઉત્તરે બોખારા મુધી અને ટિબેટથી બિંગાપોર મુધી સુધી અરેગોમાં ફરી વળશે આ દેગોના

મોટા સમૂહને દક્ષિણ એશિયાનું સયુક્ત રાજ્ય (*South Asiatic Federation*) કહેવામાં આવે તો ખોટું નહીં કહેવાય અને આવા અયુક્ત ગણના મધ્યમિન્દુ અને આધાર તરીકે દિવસ ગહેરો

આ પ્રમાણે હિન્દી સત્તાવને તેના વિશાળ દૃષ્ટિમિન્દુથી આપણે અવગોળીએ તો તેમાં ૪૦ કરોડની માણસ જાતના શ્રેયનો સમાવ થાય છે અને તેમાં આરમ, અને બ્રહ્મા, ગિમેગી અને મિગાની, અફઘાન અને જંગાની, મરાઠા અને મનાથી જેવી ઘણી જાતોનો સમાવેશ થાય છે આ બધી જુદી જુદી જાતો આ હજારો નાના નાના મધ્યમો અને ગણ્યસત્તાઓ વચ્ચેના એકની એક સુરેણીય સત્તા જેણે ન્યાય અને ન્યવસ્થા માટે પોતાનો હક આજીત કર્યો છે તે અગ્રજ સત્તા છે એટલે એ સત્તાની બાહેરી નામે આ બધા રાજ્યો, મરથાઓ, સુન્દકાની એકત્ર સયુક્ત મરથા સ્થપાય એ અત્યારે જગતના રાજકીય મહા પ્રશ્નોમાં અગ્રાંતુ સ્થાન ધરાવે છે અને તેના માટે એ પ્રશ્નની વિગતવાર ચર્ચા આ પુસ્તકમાં ઉપસ્થિત દરી છે

આર્ચીવન ઇતિહાસ જે એક બાગત સ્પષ્ટપણે સાબીત કરે છે તે એ છે કે જે દેશમાં રાજસત્તા ભોગવનાર નર્મ લોકજગના મોટા સમૂહની ઉત્પત્તિનું કાલ ધીમે ધીમે પણ નિશ્ચિત રીતે હરે નહીં અને તેથી કરી રાજ્યની ઇમારતનો પાયો વિગાળ અને ઉડા એટલે કે સગમ પ્રજા વગ ઉપર રચ નહીં તે દેશ વર્ષોના વર્ષો સુધી અધાધુધી અને અ નવસ્થાને પાત્ર બને છે અને હાથ ચિનાશ પણ પામે છે નિયામો ઇતિહાસ જુઓ, ટકિનો દાખલો જુઓ ચીનનો દાખલો જુઓ, એ નજો દેશમાં જે પ્રજાને અજ્ઞાનના અધારામાંથી મહાગ કાઢી, રાજ્યકાગ્યારમાં ભાગ લેતી કરનાની શરૂઆત વીસ વર્ષ વહેતી કે નામાં આની ટોત તો એ ગોની આજની સ્થિતિ આનત ? આથી ઉત્તમ દાખલો પણ છે કે જ્યાં હાપણસાળી અને સ્વદેશપ્રેમી અમીગ વર્ષો સુદ્ધિ-માન સ્વેચ્છી રાજાનાની માથે સદમર સ્વી પ્રજાના દરેક વર્ગના બાલ અને નાશોર્તિ એવા સુથી દીધા છે કે પ્રજાપલતા આમેનાનો રાજ્યના સ્તંભ થઈને ઉભા છે આ દાખલો આપણે જાપાનમાં જોઈએ છીએ

એતિહાસિક કારણોથી હિન્દુ અને તેની આસપાસના રાજ્યો અને પ્રજાઓના ભવિષ્યની છેવટની જગ્યાની ઇગ્નાસને મોપાક છે અને જો તે આ જામમાં ફોલ્દમદ ન થાય તો દક્ષિણ એશિયા મનુષ્યજાતિ ઉપર આવી પડેની એક મહાન આફતનું ક્ષેત્ર થઈ પડશે એ નિ સમય ક હાનનો ગણિયો ઇતિહાસ જાતાની આપે છે કે હિન્દુના ભવિષ્યને માટે જેઓ જ્યાંમહાગ છે તેઓ 'ચાને છે તેમ ચાનવા છો' એવી માન્યતા નામે પ્રજાના મોટા વર્ગને પોતાની ફરતે અને હડોતુ જ્ઞાન આપી સમાજ તરફની પોતાની જવાબદારી સીખવશે નહીં તો તેઓ ભયકર બેખમ એ છે

વળી આધુનિક ઇતિહાસના આ શિક્ષણ ઉપરાંત, આતર માગ્યો તેમ જ હિન્દુની પડોશના ગણ્યો અને નમ્યાઓમાં હમિત ધરમત્તા જળો એની જનનના છે કે અત્યારની રાજ્યનીતિ

માગી વીંચ ગતગિયો (સચિવ ત્રાતા સમઠ) ૩ ૨-૦-૦ એન પ્રેમ વિદી એન્ડ પની, મુબારક

આનુ રાખેનાથી પરિણામે હિન્દ અને ઈન્ડિયાના હકમાં જબીર નુકસાન થવા વગર રહે તેનેહી આમાના દેશનાકની આપણે દુષ્ટી તપામ મરીએ

આ દારખોમાં સમથી પ્રથમ બાબત તો એ છે કે, ઈ મ ૧૯૧૪ ના ઠાગા રુધી એરીયા અને આફ્રિકાનામીઓ નિરૂદ્ધ યુરોપીયન ગેગ પોક્કની એવતા એ યુરોપીય રાજ્ય-નીતિના સુત્રનો પાયો હતો. આગો એક નાનો નાખેનો માગે આશય સ્પષ્ટ કરતા નસ થયે હિન્દમા સનન પ્રિટિન અમનદાર વર્ગે આગે ગોરી વેપારી આનમ બને 'યુરોપીયન' ઉપ નામથી ઓળખાતા આગે સામાન્ય રીતે રાજ કરનાર અને જોનાપર અમન ચનાનનામા આવે છે તે વચ્ચેનો ફરક 'યુરોપીયન' અને 'દેશી' અથવા થોડા વખતથી જગ વધારે સાક નામ વપરાય છે તે લખ્યે તો 'હિન્દી' સંબંધથી ઈર્ગાતો જમન ફ્રેંચ, વેદાનીયન વેપારી કે ધર્મપ્રચારક પ્રિટિશ અમનદારો અને વેપારીઓ સાથે સામાજિક સહવાસમાં આવતા અને જાણે એક જ રાજકર્તા યુરોપીયન કુટુંબના સભાગ દેય તેમ સંખ્યા હક ઓગરતા પણ વર્તમાન વિષયે આ એકતાને નષ્ટ કરી છે જર્મન અને આંતરીયન વેપારી કે ધર્મપ્રચારને હિન્દમા કેદ કરવામાં આવ્યો છે અથવા તેમને સ્વદેશ પાછા નાગરામાં આવ્યા છે ફગના ગામડાઓમાં પણ મનર પહોંચ્યા છે કે આપણા દેશી લશ્કરે યુરપના ગણાનવપર ગેરા લખર સામે બાય લીડી છે અને હાથોહાથ લડાઈ કરી છે આ પ્રમાણે લાગ્યા વખતથી મનાતી આવેલી જાતીય ઉત્કૃષ્ટતાની લાગના નષ્ટ પામી છે અને તેને બ લે પ્રિટિશ શહેનશાહત નીચે ને બધા એક જ વાવડાને નમતા હોય તેઓ વચ્ચે એખનામ અને ચિનતા જામવા માડી છે

આ એખવાસ પૂરેપૂરો જામે તેને માટે સુદમાં કુશળતા અને નિમકહનાની એ એ સિદ્ધાંતો ઉપર આધાર રાખવો જોઈએ પણ એ તો સર્નાનુમતે જીનુન થઈ ચુક્યું છે કે આ વિગ્રહમાં હિન્દે પોતાના શહેનશાહ અને સામાજ્ય તરફ જાતાવેલી વશાદારી બીજા કોઈપણ કરના ઉતરતી નહતી લગાઈમાં ઉતરના કોઈપણ દેશમાં, ખુદ ઈન્ડિયા કે જર્મનીમાં પણ હિન્દની કાયદાને અધીન પ્રજાના પ્રમાણમાં અરાજકતા અને હિસાબના પરમાણુઓ એટલા ઓળ ન હતા ને નાનાં અને નજવા મડળોએ સામાજ્યની મુશ્કેલીને પ્રસંગે દેશમાં તોફાન જગાડવાના પ્રયત્ન કર્યા તે માત્ર સમુદ્યા એક દીવા બરામર હતા અને બધા વગના લોકો ઈન્ડિયાને તેની મુશ્કેલીને સમયે મદદ કરના બદાર પડ્યા હતા એટલું ખર કે તરકરી લરતીમાં આવતા માણુમેની સખ્યા દેશની ઈરાતની કુલ સખ્યાના પ્રમાણમાં હુમ છે પણ તે કઈ વશાદારીની ખાળીને લીધે નહીં પણ હિન્દની લશ્કરી જરૂરીયાતના પ્રકણમાં ને જતાનીય તે પ્રમાણે ઐતિહાસિક, સામાજિક અને રાજકીય કારણોને ધીધે છે તદ્દન પચ્છેશી સત્તાના અમલ નીચે વસનાર કોઈ પણ પ્રજાએ વશાદારીને કાગે હિન્દના જેટલા આત્મભોગ આપવાને ઇતિહાસમાં બીજે કયાય હાથેલો મળી શકયે ?

આમ હિન્દની વશાદારી હવે ઐતિહાસિક હકીકત બની છે અને ને કે ઈર્ગાંકના દુસ્મનો એ હકીકતનો અર્થ સમજતા નથી જતા તેનુ કારણ સ્પષ્ટ અને સહેનાઈથી સમ- આરી વીસ વાર્તાઓ (સચિત વાર્તા સગ્રહ) ૩ ૨-૦-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુ બાઇ

નય તેવુ છે જો કે પરદેશીઓને હિન્દુ એ એક જાતાનો દેશ લાગે છતાં હિન્દુમાં ખ્રિસ્તિય અમલ હિન્દીઓની મદદથી એટલે બધા ધીમે પ્રસર્યો છે અને જીત તથા રાજ્યકારભાર એટલા લાગ્યા વખતથી ખ્રિસ્તિય બુદ્ધિ અને અને હિન્દી હુથના સહકારથી ચાલે છે કે સામાન્ય હિન્દીને પોતાનો દેશ પરદેશી તત્તા નીચે છે એની લાગણી થતી નથી એ લાગણીના પ્રથમ દર્શન જ્યારે તે ઈન્ડિયાના સ્વગત્ય ભોગવતા સમ્યક્નોગા જાય છે ત્યારે તેને થાય છે જો કે તેઓએ પણ હવે વધારે ઉત્તર રાજ્યનીતિ અખતિયાર કરાવે દંડાવ કર્યો છે આ હિન્દી વક્ષાદારીની લાગણી ચાલુ રહે તે માટે જરૂરું છે કે અમન ચનાવવાની પદ્ધતિમાં ફેરફાર દાખલ કરી પ્રજાને પોતાના દેશના અમલ ઉપર કાબુ ગંજાવવામાં વધારે ને વધારે હક બદલાવે આતર અને બાહ્ય વણા બળને પરિણામે અચારે ખાસ કરીને શિક્ષિત હિન્દીઓ પોતાના દેશના રાજ્યકારભારમાં હિસ્સો ધરાવવાની જરૂરની વાતવિજતા સમજના લાગ્યા છે

હવે આપણે હિન્દીની સરહદ ઉપર આવેલા દેશોના દાખલો લઈએ તો તેઓમાંથી કેટલાક અમુક પ્રકારનું સ્વરાજ્ય ભોગવતા હતા અને કેટલાક સ્વતંત્ર રાજ્ય હતા દાખલા તરીકે મેમોરોટીમીયાનો દાખલો લઈશું તો જણાશે કે ટર્કીસ અમલ નીચે રાજસત્તા અને પ્રજા વચ્ચે સમાનતા હતી અને તે પ્રાન્તને ટર્કીશ પાર્લમેન્ટમાં પોતાના સભાસભ્યો મોકલવાનો ખીજા પ્રાન્તો જેટલો જ હક હતો હવે જ્યારે એ પ્રાન્ત ખ્રિસ્તિય મુનક બનશે ત્યારે તેમાં માન અમનદારોને રાજ્યકારભાર દાખલ કરવો અત્યંત છે, અને જો મેમોરોટીમીયામાં પ્રજાના સહકારના સિદ્ધાંત ઉપર રાજ્યન્યસ્થા કરવામાં આવે તો તે જ વખતે હિન્દી સરહદ પ્રજાને મિનકુન જવાનદાર ન હોય એ બે વાતને એક બીજા સાથે મેળ નહીં ખાય દેશમાં અજ્ઞાનનું પ્રમાણ કમલાગ્યે ઘણું મોટું છે અને ખાસ કરી અશિક્ષિત વર્ગમાં નિલાગે ઘણા ઉંડા છે છતાં ઉપના અને વચલા વર્ગમાં તો એ અભિપ્રાય સર્વેન કેવાઈ ગયો છે કે હિન્દી રાજ્યપદ્ધતિ હવે વેળાસર પ્રજાના વિશ્વાસ અને સહકાર ઉપર પ્રજાના અભિપ્રાયને જવાનદાર રૂપમાં રચારી નેહ્યું

। વળી જો કે હિન્દી પ્રજાનો વલો મોટો લાગ, ગામડાંમાં વસનાર અજ્ઞાત ખેડૂત તથા ઉમડ વસ્તીના અનેનો છે જતા એ પણ યાદ રાખવાની જરૂર છે. કે શહેરમાં વસનાર બહુન વગતી સખ્યા નાના યુરોપીય રાજ્યોની આખી વસ્તીની અરખા થવા જાય છે છતાં ૧૯૧૧ ની વસ્તીગણના પ્રમાણે ૧ કરોડ ૮૫ લાખ બહુનાઓની સખ્યા હતી અને દર વરસ નિશાળો, પાઠશાળાઓ અને કારખાનાઓ ગામડાના મોટા સમૂહમાંથી મોટીને મોટી સખ્યામાં શહેર અને કરનાઓ તરફ આકર્ષે છે અગતીન હિન્દીને પરિચય ધરાવનાર દરેક જણ કહ્યું કરશે કે અત્યારે શહેરોમાં અને દરેક વર્ગમાં જે આકર્ષા સવોપરિ છે તે એ છે કે પોતાના દેશના રાજ્યકારભારને એક સ્વરૂપ આપવામાં આવે કે તે પોતે એક સ્વતંત્ર સામ્રાજ્યના શહેરી તરીકે પોતાનું માથું સ્વમાન સાથે ઉચું રાખી શકે અને તે જ વખતે પોતાના દેશના નીચના નગના લોકને છવનના હિન્દુતર પગથીઆપર ચડનાનાં સાધન પુરા પાડી શકે

વળી જાહેર મસાનો તરફ હિન્દના દરિયા-કુમાર પણ મહાનનો ફેર થયો છે ધણી વખત અંગ્રેજ અમનદારોએ મને જણાવ્યું છે કે મારા મેયદ અહમદની મોટી ખોટ છે અને તેની રાજ્યનીતિ હવે નાશ થઈ છે એ તેઓને જાણ આપેલા છે કે બા બીકનગરી કે અને તેની મુસનમાન તરફની રાજ્યનીતિ આજના વખતમા ચાલશે નહીં જે ગૃહમંત્રી આ ગીને વાત રાત કરતા તેઓ માગ આ જાણનો અથ જરાયર સમજતા કે નહીં એ જાણત મને તકા છે પણ અહીંઆ આ જમાનામા જે નવું દરિયા-કુમાર પ્રાપ્ત થયું છે તે મારે સ્પષ્ટ દર્શવાની જરૂર છે

પચીસ વ. ૧૫૯મા સામાન્ય હિન્દી મુસનમાન પોતાને એક સરવેશીય ધાર્મિક મંડળના સભાસદ તરીકે ગણી, હિન્દમા તે એક નિષ્પક્ષવાદી ચરમર કાયદા નિયમ અને ન્યાય જાળવે છે અને તે સરકારની આમન્યામા પોને વમે છે એમ માનતો પણ તેની ગંજીય અને જાતીય અગરરી તો તુરંસ્તાન, ઝરાન, મોરોઈકા અને ઈજિપ્તમા પોતાના સહધર્માનુયાયીઓ સતત ગંજીય સત્તા ભોગવતા હતા તે બિનાથી મતોવાતી એ કે તે પોતે મહાશાહી રિપોરીયાનુ આધિપત્ય સ્વીકારતો, જતા તેનું રાજકીય મુસનમાન તો પાનમ્પાન્ટિનોપન અને ફેઝના સુનતાન અને તેક ગાનના શાંદ અને કેરોના ખેડિયા સતોરાતું વળી આ સતત મુસનમાનગળ્યોને ક્રિટિશ અગરરી મોટી મહત્ત્વ હતી એ બિના તેને નિરતર મનોપ આપતી પગનુ આ એક જમાનાની અદર આખી મુસનમાન દુનિયાની સ્થિતિમા ફેર પડ્યો છે અનિવાર્ય યોગેને નીચે ઉતર આફ્રીકાના મુસનમાન ગળ્યો નાશ થયા છે ઈરાન ધીમે ધીમે માન ઇગનાડ અને સ્વીયાના નાગવગતો મુનક (Sphere of Influence) જેવ થઈ રહ્યું છે ટર્કી ધીમે ધીમે જર્મનીના એક તાનાના મુનક જેવી સ્થિતિમા આની પડ્યું છે પરિણામ એ થયું છે કે હિન્દી મુસનમાન અચારે બધી તરફ મુસનમાન મતાઓને હિન્દી મુસનમાનોની સ્થિતિ કરેતા પણ વધારે કહોડી સ્થિતિમા લુપ્ત છે એટલે પોતાની રાજકીય સતતતતાની આવા અને બને તો બીજા મુસનમાન ફેરોને વધારે ઉચ્ચ સ્થિતિએ પહોંચાડવાનો આધાર તે હિન્દ ઉપર જ રાખે છે

બીજી એક જાણત જે જમાનામા રાખરા જેની છે તે એ છે કે જાતી સ્થિતિમા મુસનમાનો પોતાને હિન્દુસમાજની અદર માત્ર પાગમા ભાગની વસ્તી તરીકે જ જોઈ શકતા હતા ત્યારે અસાચે નહીં સ્થિતિમા, પશ્ચિમ એશીયાના ગળ્યોમા આનની અન્યવસ્થામાથી જ્યારે દક્ષિણ એશીયાનું સયુક્ત રાજ્ય બધાને અને તેના કેન્દ્ર તરીકે હિન્દ રહેને ત્યારે તે ગળ્યમા હિન્દના છ ક્ષેત્ર પાંચક નાખ મુસનમાનોમા દક્ષિણ ઈરાન મેસોપોટેમીયા, અરબસ્તાન અને અફઘાનીસ્તાનના ૪ ક્ષેત્ર મુસનમાનો ભાગશે અને ગ્રેયતની સપ્થાની વાત આલુએ મુખી મુનકતા દરિયા-કુમાર જેઠએ તોપણ દક્ષિણ એશીયાના મુસનમાન મુનકનો નિસ્તાર અગાડના હિન્દ જેટનો નગભગ થઇ રહેશે એટલે અરિષ્ટના સયુક્ત રાજ્યમા મુસનમાનો હિન્દુઓની વગભગ સરખા આસીને ઉભા રહેશે

હવે મુખ્યમાન પ્રશ્ન મુખી આપો વિશાળ હિન્દુસમાજ તરફ નજર ફેરવીએ તો તેના શિક્ષિત પ્રગંભ સંવેદન પરિ લાગણી એ છે કે જે મહાન વિશ્વમાં બ્રિટિશ સામ્રાજ્ય જોડાયું છે તે બેનશીયમ અને અધિયા જેના નાના રાજ્યોની વ્યવસ્થા અને સ્વાધિકાર જાળવવા માટે ખાસ લડનારા આવે છે તો તેથી આ સૂચનાંતિ રીતે સ્થાપિત થાય છે કે જે પ્રજા પત્રી તે નાની હાથ કે મોટી પણ તે રાજકીય સ્વતંત્રતાનો જન્મથી જ હક છે જે સિદ્ધાંતો મિત્રગળ્યોની મુદ્દમાં ઉત્તરવાની નાજ્યનીતિ ન્યાયી કરાવે તે સિદ્ધાંતો સર્વ લાભ પાડવા જોઈએ અને તો પત્રી ફરિત થાય છે કે હિન્દને પણ સ્વાજ્યતા માર્ગ ઉપર મુકવું જોઈએ અત્યારે હિન્દ અને ઇંગ્લેન્ડ એ મે જ એના દેશ છે કે જ્યાં રાજ્યસત્તા સ્થિર છે અને દેશ મુધારામાં આગળ વડે છે છતાં ત્યાંની સરકાર પ્રજાને મિલન જનામદાર નથી બો જ્યારે રાજ્યસત્તા પ્રજા ક્રાંતિથી પ્રતિનિધિ ગણાય છે પરંતુ વર્ષ ઉપર જ્યારે હિન્દમાં લોર્ડ કોર્મન્ટો અમન હતો અને ઇંગ્લેન્ડમાં લાર્ડ કોમર અધિકાર ચનાવતા હતા ત્યારે રાજીય, દર્કા, ધરાન અને ચીન બધા દેશની દુર્મત એ જ ધોરણ પર ચાલતી પણ આજે રાજીય અને ચીન પ્રજાસત્તાક થઈ ગયા છે અને પર્સિયા અને ટર્કીમાં નિઃશ્ચિત રાજ્યસત્તા (Constitutional government) સ્થાપિત છે એટલે હવે હિન્દને એ જ એવો દેશ ગણો છે કે જ્યાં પ્રજા કીય મુજો હસ્તી ધરાવતા નથી અને જ્યાંનો કારભાર પ્રજાના પ્રતિનિધિને જનામદાર નથી

હવે આ સામાન્ય ઠારણો માણુએ મુખીએ તો પણ રાજ્યકારભારની સુખતા માટે પણ આનંદ્યક છે કે રાજનીતિમાં અને અમનની પદ્ધતિમાં ફેરફાર થવો જોઈએ પ્રથમ તો રાજનીતિના સર્વમાન્ય સિદ્ધાંત જે અંગ્રેજ અર્થશાસ્ત્રીઓએ સ્થાપિત કર્યો છે તે એ છે કે સધર નાણાં સમૂહી મિથિતિ એ સારા રાજ્યકારભારનો પાયો છે ક્રાંસમાં રાજ્યસત્તા તુટવાનું કારણ અને આજની રશિયા અને ટર્કીની સ્થિતિનું કારણ એક જ છે નાણાં સમૂહી વિનાશીયા જેની હાનત હવે હિન્દના બ્રિટિશ અમલ ઉપર જે એક ટીકા કરનામાં આવે છે અને તે ટીકા વાજબી છે-તે એ છે કે વીસમી સદીમાં પડેલું સરકારે અસાન અને ગેગ નાણુ ક્રમ માટે જોઈતા પગલાં લઈ્યાં નથી અને અટકાવી રાખ્યાં એના કારણથી થતા મરજોની વાર્ષિક સખ્યા લાખોની થવા જાય છે તો દેશના આ જરૂરના સવાનોને પહોંચી વળવા માટે સાધન ક્યાંથી કાઢવા ? તેના બે જ રસ્તા છે પ્રજાના પ્રતિનિધિઓને સમજની તેઓની સમતિ મેળવી નાણુ ઉત્પન્ન કરવા, અથવા માત્ર વડી સરકારે પોતાના હક્કમથી ડર નાખવા લોર્ડ કોમરે મારી સાધેની વાતચીતમાં અનેકવાર કહેલું કે હિન્દ અને ઇંગ્લેન્ડમાં બ્રિટિશ અમલ હવે ડરતી સાથે જ બધેરે સ્થાપિત થઈ શકે, એટલે હવે જો સુરેતા દેશમાં સામાજિક મુધારા માટે સરકાર જે રસ્તે પોતાની તરીકે સ્વીકારે છે તે હિન્દની સરકારે પોતાને માટે સ્વીકારવી હોય તો પ્રજાના પ્રતિનિધિઓને પોતાની સાથે સહકારમાં યોગ્ય વગર છુટા નથી

હવે સાપ્તિક સ્થિતિ મુખી આપશે એટલા જ મહત્વના એક બીજા સવાન તરફ ફરીએ, તે સવાન દેશના રક્ષણનો છે આ સવાનમાં પણ સરકાર અને પ્રજાએ પોતાની જવાનદારી સુનામગિરીનો ગળજ (સચિન વાર્તા) ૩ ૨-૦-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુબાઈ.

વહેલી લેવાની જરૂર છે આ છે ના વિગતથી સાબીત થતું છે કે તેના બચાવ માટે સર્વ પ્રકારની તૈયારી કરવા માટે દરેક પ્રજાએ તત્પર થવું જોઈએ આસ્ટ્રેલિયા એક ટાપુ હોવાથી તેને બધી બાબતોએ સહેલું રહેલું છે જન સર્વજનિક લશ્કરી તાલીમ સરખાવી પડી છે અને હિન્દમા પણ કોઈપણ જાતની રાષ્ટ્રીય લશ્કરી તાલીમની મોજના ઘડવા વગર છુટકો નથી અને તેને માટે પ્રજાની સુરક્ષાઓની માફક પ્રજા અને સરકારનો સહકાર થવો જોઈશે. આમ થશે ત્યારે જ બ્રિટિશ હિન્દુનિયાના બીજા સુરેને દેશોની હાલમાં આવવાનો પોતાનો હાલો મલુ કરી શકશે

ઉપર પ્રમાણે પહેલાં એ પ્રશ્નમાં હુનિયાની ફરતી જતી ગિયતિમાં હિન્દુ સ્થાન તથા હિન્દી રાજ્યવ્યવસ્થામાં કરવા જોઈતા રૂઢા ની આવશ્યકતા દર્શાવી નામદાર આગાખાન પોતાની સૂચનાઓની વિગતમાં ઉત્તરે છે અને તે અર્થમાં પણ તેમની ઉત્તર વિચારશક્તિ અને નિલય વ્યવસ્થામીનિ અને અને નજરે પડે છે હિન્દુ રાજ્યની વાતાવરણ અભાવે કોઈનાઈ થયું છે અને તેમાં મદદરવા પ્રતો બાબતોએ સ્તી જઈ માન અપમાનના વ્યક્તિવિપયક સના-લોએ અપોગ્ય મદદલ પડ્યું છે તેવે વખતે નામદાર આગાખાનનું આ ધરતક રાજ્યીય વિષ-યોમાં આગેવાનક વિચારશ્રેણી પૂરી પાડે છે અને તેથી દેશનાજ હૈડ ધરાનતાર દરેક હિન્દીને એ પુરત-ધ્યાનપૂર્વક નાચવાની અને તેનું મનન કરવાની આગ્રહપૂર્વક બનામણ કરવામાં આવે છે.

કવિ ખલોત.

લેખક — રા. શુનિલાલ વર્દમાન ગાહ

દોહડા

નિમિત્ત મહી થાતા પ્રપ્ત, કઈ ઇવિ ખલોત
તિમિરે નહ યથ જતો, સોને જીવન સ્ત્રોત ૧
પામે છે તે સના, આપીને નિજ પ્રાણ
લોગીની અનહનના, અપયથ ને અપમાન ૨
એક રીતે પણ તે જતો, કંઈ જગત ક યાણ
તે થપી જ સ્વકર્મનુ થાય છે નિર્માણ ૩
ગદી માગી ઉપર જન, કરે ને દર્શિપાત
કચસતી સો પગ તમે, રચા કરે અચાત ૪
પણ તેનો રમ મહલ દરી, થારે જેની પ્રુષ્ટિ
એ શુભનના છેવથી, થતી જંગલની પ્રુષ્ટિ ૫

આપની બુદ્ધિ.

લેખક — ગ. ધનગુણલાલ કૃણલાલ મહેતા. એન એમ ઈ

“તમે બધા ધાગઝા એટલું એ મને હું નથી” ગનલ ભરી બેઠા હતા ત્યા કીરપારામ ઠોસા બોલ્યા “ એક કહેતી છે કે ગણુ છોડે જ પોતાના વાપો આગળે છે પણ જીવીક વાગ એવું અને છે કે પોતાના છોડાને, ત્યા કાલો દોષ તો જ આગળી રહે છે જીનદાસ અહિ હાજર હોત તો એ પોતે આ તાગતમા સાધી પૂરત એ ગિયારાએ વરોના વર્ષો ચિતામાં ગાળ્યા અને આખરે તો દુનિયાને બીજે છેડે પણ દીરામાર્ગ મોઢે જઈ આપની માફ જના તૈયા થયો હતો, અને આ બધાનું કાગલ માન એટલું જ કે તેને આ ગિયારમા મનમાં કોઈ રાગ ઉત્પન્ન થઈ હતી !”

“ આશરે સોગ વડે પહેલા, એપ્રિન માસમા એક ગુરવારે આ યોગગો તરફ થયો એ નખતે એનો ઠોડો માન એકાદ માસનો હતો એમના પનેના ધગમા પેવો વજીરામ અને તેનું કુટુંબ રહેતું હતું, અને તે થોડાક વખત પછી આફ્રિકા ઉપડી જવાના હતા તે દિવસે જીનદાસની બી માણેક અને વજીરામની વડુ મહાનદમી જન્મરમા ગયા હતા આ બન્ને કુટુંબ વચ્ચે પ્રથમ તો કાંઈ દેતભાવ વધી જતા નહતા પણ પછી બંને ઘરમા માણેકને અને મહાનદમીને એકે વખતે છોડા આવ્યા આથી એકદમ એકેકમા વ્દાનના પુર છુટ્યા અને એકેકને સામસામા સનાહ આપરામા અને ઠોડરોના શુભાલવાદ ગાવામા બન્ને સ્ત્રીઓનો આખો વખત પસાર થઈ જતો આની સ્થિતિમા આફ્રિકા જવાનું ક્યું એને નુગડાનતા ખરીદરા માટે બન્ને સાથે નિકળી પાયા હતા વેર છોડા સલાળરાનું ગર્ભ જીનદાસ ઉપર આવી પડ્યું અને મહાનદમીએ પોતાના છોડાને પણ ત્યા જ મૂક્યો.

“ એક ઠોડાને સલાળરો તેરી રીતે મેને સલાગમે, માણેકે ક્યું અને આપણે એકાદ કનાદમાં તો પાછા આવીશું પણ મેને મહેરગાની ટંગીને કોઈ છોડા ને અડતા નહિ. બન્ને બન્નેને કુધ પીડાવીને સુનાડી દીધેના છે એને નિગતે ઉઘાડશે ”

“ આ પ્રમાણે ગોઠવણ થઈ, બન્ને છોડાને પાસેપાસે સુનાડનામા આ પા અને બન્ને સરીઘરો બળગમા ઉપડી ગઈ ”

“ હવે બન્ને એનું કે તે દિવસે સનારથી જ ‘વ્યુ છોડે વજનમા વધારે છે’ એ ગિયાર ઉપર મખન મચ્યા આનતી હતી અને જીનદાસ પોતાના છોડાનું વજન વધારે છે એમ ભાર મૂકી મૂકીને જણાવતા હતા બન્ને સ્ત્રીઓ ગર્ભ તે પછી જીનદાસને આ વિચાર આવ્યો અને એમાં સાચુ શું છે તે સોધી કહાડવાની ઈચ્છા થઈ માણેકની ખાસ આગ્રહ હતી કે છોડાને અડકના નહિ અને માણેકની આગ્રહનું ઉત્તરધન રાથી પરિણામ કેવું આવે છે એની જીનદાસ

દાસને મપૂર્ણ માહિતિ હતી—છાપણુ આ ઇચ્છને તે દગાની શક્યો નહિ અને એ પ્રયોગ કરવાનો નિર્ણય કર્યો અને છોકરાને વારા ફરતી તેણે ઉચકા જોયા અને તે ઉપરથી એ એના નિર્ણય ઉપર આવી શક્યો કે પોતાનો, છોકરો કાદ નહિ તો, વજનમા એક રોર વધારે હતો ! આ નિર્ણયથી આનંદમા આવી જમને તલે બેમાથી કાણુ લાણુ છે તે જોવાનો અખતરા કરી જોયો. ટેબલ ઉપર એક ધામુળા પાથરીને તેણે મન્ને છોકરાને સુનાડ્યા અને પગી માપી જોવા માડ્યા આ અખતરો એટલી સહેનાઈથી થઈ શક્યો નહિ કારણુ કે એક છોકરાને પકડીને તેના પગ વામા કરે ત્યા ખીજે છોકરો પગનુ ટુટીકુ વાળી દે અને તેના પગ મીવા કરવાનો ચલન કરે ત્યા પહેલો છોકરો ટુટીકુ વાળી દે આથી ધડીદમા તેને લાગતું કે પકડાતો છોકરો બે ઈંચ લાંબો છે અને ધડીકમા જણાતું કે પોતાનો છોકરો એક ઈંચ તો લાંબો હશે જ આમ કરતા આખરે તેણે નિશ્ચય કર્યો કે મન્ને છોકરા લનાઈમા સરખા જ છે પણ એટનામા વખત ધણો મૂર્છાગ્યો અને પોતાની પત્નીને પાઠ આવડતો નખત થઈ ગયો હતો એટલે તેણે ઉતાળગા અને છોકરાને ઠેકાણાસર ગોઠરી દીધા આ જ વખતે તેને એક વિચાર આયો અને એ વિચારથી જ તે આભો બની ગયો ક્યો છોકરો કાતો છે તે જ તે ભૂની ગયો હતો !

“અને ખરેખર તે ભૂની ગયો હતો વજન માપનામા અને નાઈ માપનામા, ટેબલ ઉપર સુનાડામા અને ઉચકામા તેણે છોકરાઓ તદ્દન બેગની દીધા હતા ગમે તેમ તેણે જોવા માડ્યુ પણ બન્ને સરખા જ ! ગોળ દડા જેવા મો જાડા જાડા દાંધ અને ટુટીના વાળી દીધેના પગ ! મન્નેમાથી કાતને અડકના જાય એટલે રૂવા જેવો મ્હેરો કરવાનું પણ બન્ને એક સરખા જ કરતા હતા પ્રથમ છમીનદાન એમ મગશ્મીથી મ્હેતો કે મદાનદમીના છોકરા કરતા પોતાના છોકરાને જમણા લાંબા વાળ છે પણ હવે જ્યારે તેણે જોવા માડ્યુ ત્યારે જણાયું કે બન્નેના વાળ નચ્ચે અર્ધો ઈંચનો પણ નદાવન નથી વજનનું પણ તેમ જ થયુ જ્યારે તે જણતો હતો કે દયાળો છોકરો પોતાનો છે ત્યારે તેને તે છોકરો એક ગેર વધારે લાગતો હતો ખજુ હવે તેને એમા એક ખીસનો પણ ફેર નહિ જણાયો અને અધુરામાં પૂરું આ પ્રમાણે ચોખ્ખોગ થવાથી બને છોકરા નિદાને ત્યાગીને, આ પ્રમાણોની વળગતી સામા પોતાનો નાધો દસાનવા મેઠાને પડ્યા, અને જનલે કેમ છમીન યા બન્નેનું ખન કરતો હોય તેમ બને તેટલા જોયી રૂવા મળ્યા !

“અને જ્યારે આ પ્રમાણે તે ચોખ્ખોગના ચકરમા પૂરેપૂરો સપડાઈ ગયો હતો ત્યારે તેણે કોર્નિના પગના સાજબ્યા માણેક આવી એમ ધારીને ક્યાં સતાઉ ને શુ કંઈ એ વિચારથી લપમરત થઇને તે મગમતો હતો એટલામા માણેકને જાદો ની ગમચન્દ્ર ધરમા દાખલ થયા આદા દા !” મી રામચન્દ્ર હસતા હસતા બોલ્યા ‘અધુર સગીત ચનાવવા માડ્યુ છે કે શુ ? ! એ તો લાઈ એમ જ નેજા કુવારા કોટે મરે અને પગલેના પીંગલે મરે ! અને વગી ઓહો ! તમારે તો બે નાનાં નાના પોરિયાં છે કે શુ ! એમા જ તમે લો મજબૂત જેવા થઈ ગયા દેખાવા છે !’

“પણ હીત સે જ્યારે પોતાના કુખની બરાબર સમજ્યું રામચન્દ્રને પાડી ત્યારે રામચંદ્રો એમા ૧૧ મરકેલી જેનું લાગ્યું જ નહિ

“નાદ એમા ગભરાણ જેનું કંઈ જ નહિ જેમ બાળકો હતા તેમ, પાપા મુચાડી છો એમની માએ કપાળમા પેતપોતાના ઠોંગ ઓળખી કદાજો’ રામચન્દ્રે અંધવાદમાં નિહાન રાત્રી નાખ્યો

અર પણ ભાઈ મારાથી આ વાત મારી સ્ત્રીને ‘તો હલેવાય નહિ’ હમીનદાસ મિત્યારો ગભગતો ગભગતો બો ૧૧’ એવો અને સાક ના કની હતી કે મારે છોકરાને અડકતું નહિ’

“પણ એને કદીને તમારે કામે શું છે?” રામચન્દ્ર મોઝો ‘જેમ ઠાકરા હતા તેમના તેમ મુચાડી છાતો તમાગ એમ ચન્દ્ર વિના પણ કુદરત જ તેમને પોતપોતાના ઠાકરા ઓળખાવી આપશે’

“નાના એમ અને કેમ? મીલદાસ બોની ઉઠ્યો બન્નેના વાગ સરખા, મો સરખા, નાક સરખા આખ, સરખી પગ સરખા—’

“અર ભાઈ એમ નથી રામચન્દ્ર પોતાનું કદાપણ જાણતા મો મો, ‘એ તો એ માનામા એની કુદરતી શક્તિ જ હોય છે—એ પોતાના બચ્ચાને મમે ત્યાથી ઓળખી શકે છે’

‘પડી બન્ને જલો મળીને છોકરાએને જેમ હતા તેમ સવાડી દીધા થોડીરાતમા માણે, અને મહાનદમી આની પહોંચ્યા મોડું થઈ ગયું હતું તેથી મહાનદમીએ તરત એક છોકરું ઉપાડી લીધું અને પોતાને ત્યા આની ગઈ

“આટની સારે નાઈથી મહાનદમી પોતાના છોકરાને ઓળખીને વધને આવી ગઈ તે જોડીને હમીનદાસ તો હ-જ થઈ ગયો અને રાતના વાગુ કરતી વખતે આનંદમા આવી જુઠને ‘માની કુદરતી શક્તિ’ ‘કુદરતની સ્ત્રીએને અપચિતી બક્ષીમ’ વિરોધે વાઙ્ઘે પોતતો ગયો માણેક તો આ બધા વાકયો સાલગીને ગુચનાક્રમા જ પડી ગઈ અને એમા તો સ્ત્રી સમજણ જ ના પડી માન એક વખત જરા હમીનદાસ ગલગઈ ગયા માણેક છોકરાને કોની વખતે ગોની આખ સામ્રુ જોડે, તે કંઈ કે’ આમ છોકરાની આખ કેમ મુજી છે? કાંઈ રમ્યો છે કે શું?”

“જેમ તેમ હિન્મત લાની. હમીનદાસ બોની ઉઠ્યો કે અરે એ તો સહેજ એ રડેતો, પણ મેં જરા થાનડી કડી એટલે રહી ગયો’

“આ ખુનાસાથી માણેક સનાય પામી અને હમીનદાસ સ્ત્રીઓ અને કુદરતને ધન્યવાદ આપતો સુઈ ગયો

“પરંતુ આ સ્વસ્થતા કાઠો વખત ટકી નહિ પોતાનો છોકરો આખી ગાત ઉંઘી જ રહેતો એને ગળે આ છોકરાએ તો રાતનું સર કંઈ અને વચમા વચમા પાય પાય મીની-ટની વિશ્રાંતિ નઈને તેણે આખી રાત તે માનુ રાખ્યું સ્વંવારે ચાર વાગે જ્યારે હમીનદાસ છોકરાને હાથમા ઉઘડીને ફરી ફરીને થાળ ગયો ત્યારે આખરે તેણે માણેકો કહ્યું ‘અની?’

આ છોકરો બદલાઈ તો ગયો નહિ હોય ? આપણો છોકરો આમ કાંઈ દિવસ ગયો નહતો પણ આપણા પડોરી ની પોતાના છોકરાને માટે આની ફરિયાદ હતી ખરી

“ માલોક આ સાબળતા જ પચારીમા બેળી થઈ ગઈ અને શુસ્સાથી બોલી મા પોતાના છોકરાને, આગળી રોકે નહિ એવો આરોપ મારા ઉપર મૂકવાના કાંઈક રા મ લાગે છે ખરી ? આમ તે બાપ ! એક મહિનામા આજે રહેજ ઉત્તરો કરવો પડ્યો તેથી એ છોકરો જ તમારો નથી એમ કહેતા તમારી ગ્રીષ્મ તૂટી નથી ગતી ? બીજા દેવ તો ઉત્તર આપુ કામ કરવાથી તેમને આનંદ થાપ તેને જાદો તમારો તો છૂન જાય છે તમે તમારે નિરંતર ઘોષા કરો અને એ છોકરાને મને આની લો

“ આ પ્રમાણે કહીને માણું છોકરાને લઈ લીધો અને બીજા રાત્રે ઉંઘવાનું કરમાવ્યું પણ એ મિયારાને મિનકુન ઉંઘ આવી નહિ આખી રાત્રી એના એ જ મિયારાએ તેના મનમા તોફાન જગાડ્યું બોલીસ ગયો ત્યાં પણ એના એ જ મિયાન

બોલીસમાં આ શકા દર થઈ તેના પડોરીએ રાત્રીનાત કરતા કંટુ કે એમનો છોકરો એક મહિના પછી તેજ ગતે ઘરમાસાટ ઉધ્યો હતો

“ રહાઠે બીજાનદામ બોલીમથી પેર આજો ત્યારે માલોક પેના છોકરાને રમાડતી બેઠી હતી કાંઈક બહાનું બહાડીને બીજાનદાસે મહાનદાસની મુનાઠાત લીધી પણ તે પણ પોતાના (બીજાનદાસના મત પ્રમાણે ધારી લીધેના) છોકરાને લાડ લગાવતી હતી

“ બીજાનદાસે આ વિશે કાંઈક સૂચના કરના માડી એમને મહાનદાસીને મિજામ ગયો અને કહેવા લાગી ‘ શી વાત કરો છો ? હું મારા છોકરાને આગળી શકુ નહિ ? એ તો વીક છે કે તમે છો, બાપી જે કોઈ બીજો આ પ્રમાણે વાત કરવા આવે તો હું એમ જ ધાર કે એણે તાર પીધો હશે હા બાપુને છોકરા સરખી ઉમ્મરના છે સેનેરહેજ મળતાપણુ લાગે-નાહી ક્યા તમારો છોકરો અને ક્યાં મારો ! તમારા બેના રૂપ બેતા કાંઈ તમારો છોકરો છેક બોરો નથી પડી તો કાંઈ ધમર જેવા આપે તેવાને લઈને બેસવાનું, આપણો કાંઈ ઉપાય છે ? કેમ ખરો, માઈ કુલ-શુકલ-માઈ લાકડુ છોકરો ! ’

આટલું બોલીને મહાનદાસી તો પેના છોકરાને બુમન ઉપર બુમન કરવા લાગી બીજાનદાસ તો એ છોકરાને પોતાના જ ધારી બેઠો હતો એમને પોતાના છોકરાને મહાનદાસી આટલા વાડ લગાવે એ બેલુ બેનાથી ખમાતુ જ નહતું શી રામચન્દ્રના મનની મતલબ વિશે તેને શક ઉત્પન્ન થયો અને આખરે તે એના નિશ્ચય ઉપર આ પો કે બે રાઓને પાજા નતામાના રૂ ની જ નાખરા અને એ પ્રમાણે આ પોને જ ઉભા કરેના પોતાનો આન લાવે

પણ આ નિશ્ચયને અમલમા મૂકવામા તેને ઘણી યુક્તિપ્રયુક્તિઓ કરવી પડી. ગમે તેમ સમજી પડારીને તેણે માલોજને નજરમા મોકલારી પડી એક છોકરાને એક આને આપનારી કરીને મહાનદાસી તો પીય બોલાવે છે એમ કહેવાય મહાનદાસી (ઇ) એમને

ખીજ મૂકેલી નહીં તે જાનજાને તાણુ મારીને જ ગઈ હતી આથી મહામટેનતે બારીમાથે ચડીને હમીનદાસ વરમા દાખલ થયો અને ત્યાં જઈને ઝડપથી છોકરાઓને ફરવી લીધા બન્ને સ્ત્રીઓ પાછી પોતપોતાને ત્યાં આવી અને તેમ ડાઘે કોઈ બેની નહિ એટલે હમીનદાસને સંતોષ થયો અને પોતાની બુનો વીધે કાંઈ વધુ ખરાબ પરિણામ નહિ આનું તેથી બંન્ને આનંદ પામ્યો.

“પણુ જ્યાં બે સ્ત્રીઓને એકદમ બહુ બહેનપણું થઈ જાય અને એકેકને બહેન ઠરતો પણુ અધિક ગણવા માટે ત્યાં સમજી લેવું કે એ દોસ્તી થોડા વખતની છે અત્યંત સમયમય બહેનપણું તુડી જવાના જ અને એકેકને બોનવાનો વ્યવહાર પણુ નહિ રહેવાનો આમા પણુ એમ જ બન્યું એક અસ્વાદીયામા બન્નેના બહેનપણુંનો અંત આવ્યો અને પછી એવીસે કનાકનું દાણુ યુદ્ધ મઠાય માણેકે મહાનક્ષત્રીના છોકરાના વાગ ઉપર વગ્દાદ વરસાનવા માણે ‘હાય હાય, આના ગતા નાળ તો વાદરાને માથે જોયા કે-કોઈ માણસને માથે જોયા નથી’

“હમીનદાસે ધીમે રીતે જ્યારે કહ્યું કે એવા જ ગતા વાગ પોતાને પણુ હતા ત્યાર તરત જ જવાન મન્યો કે ‘હું તમારી વાત કમ્તી નથી મોટા માણસને એવા વાગ હોય તો ચાને પણ કોઈ નો’ હું જો એની મા હોઉ તો તો સમજી મરી જાઉં’

“કોઈ દિવસ પેલા છોકરાના કુનેના ગાન ઉપરજ આખ્યાન ચાલે ‘એ છોકરો તદુરસ્ત! જાડો ડહોર જેવો જણાય છે, અને કુધ પીરા યા જ કહે છે તે કોઈ દિવસ પુરીને દારી જનારો છે! જાણુ છું એ કેવા થવાનો છે! પણુ એના હાકલ આંખીઓને તે કેવા છોકરા થાય આપણો છોકરો આટલા નાનપણુથી જ કેવો નાનુડ અંતે સુધડ છે’

“આ પ્રમાણે માણે હમીનદાસને જ કહેનાનું તો વર્તુ એટલું જ નહિ પણુ મનનદા માણુમેઆગળ પણુ એની એ જ વાન ચલાયા કમ્તી ‘જાણો એ ભૂત જેવો જે ભેંસ જેવો છોકરો-મારે જો એવો છોકરો હોય તો તો હજનાઈને મરી જાઉં અને કોઈને એ ઠોડાને બનાવનાની મારી હિંમત ચાને જ નહિ’

“જ્યારે જ્યારે આ પ્રમાણે વાત થતી ત્યારે હમીનદાસ પોતાના મનમા ખુશ થતો અને હરખાતો કે પોતે છોકરાઓને બેનારી લીધા તેથી જ પોતાને નમીમે આ પાપ વળગ્યું નહિ

“આ વાત વખત જતા મહાનક્ષત્રી અને તેના ઘણીને અને આની મહાનક્ષત્રીએ પોતાના ઘણીને આથી એકેકે નદાસના હાડના રમી નાખરા તંવાર થયો હજે ક્યાં હમીનદાસ-ખા જા જેવા માણસ અને ક્યા પેનો મહાનક્ષત્રીને ઘણી-પદનાન જેવે તો અધમુઓ જ ચર્ચાયો પણુ એના સુભાગ્યે આફ્રિકા જ નહિ, કુડબ ત્યા ઉપડી ગયું

“આ પત્રી વાત રિસરે પડી જીવિદામનો કાકુ પડેના તો મદિ મદિ આત્યા કર્યો પચુ માલોકની માવજતથી થોડા વખતમા સારો થઈ ગયો અને ધીમે ધીમે ગોળીના જેવો બની ગયો. જીવિદામને પણ પોતાના ઓકરને જોઈને પૂર્ણ સતોષ થને થોડા વખત પત્રી એવું બન્યું કે ગઈ પોકોનાંમે આનીને વાત કરી કે પેના લેખે આફ્રિકા પડેથી ગયા છે અને સુસારીયા એમનો ઓકરો ઘણો જ મદિ યહને કરી પુણી જેવો થઈ ગયો હતો. આથી માલોક એટલી ખુશ થઈ ગઈ કે જીવિદામને દિવસના નાનીને પોતાની પત્નીને કહ્યું, સારે તુ-તને મહાનદમીના જેવો ઓકરો નથી નથી રાજી થાય છે કે ?”

“રાજી ? મને એના જેવો ઓકરો હોત તો હું સરમથી મરી જ જાન.”

“તેને એવો જ છોડા મગત પણ સહેજમા મચી મધ” જીવિદામ કહ્યું.

“‘એટલે ?’ માલોકે પૂછ્યું.”

“‘કેમ ? તે દિવસે તુ અને મહાનદમી જાનના ગયા હતા તે દિવસે ઓકરો બન-સાઈ જ ગયો હતાને—’ જીવિદામને કહ્યું.”

“‘હવે એ વાત જાનનાંને,’ માલોકે બોલી ઉઠી અધાર હનુ બો મોડુ થઈ ગયું હનુ એટલે ઉતાવળમા એ પ્રમાણે બૂન થઈ મધ પણ બીજે દિવસે સારારે જ અમને અમારી બૂન જાણાઈ હતી અને અમે બ નાની લીધા હતા.’”

“‘થુ ?’ જીવિદામને એક મ પૂછ્યું તમે ઓકરો બદલાવ્યા હતા ?”

“‘વળી દાસનો અને એ બાત તો અમે કેટલું હનુ પણ હતા માલોકે કહ્યું.”

“‘પણ ક્યારે ? ક્યારે બદલાવ્યા હતા ?’ જીવિદામને મલગતને પૂછ્યું.”

“‘વળી બીજે દિવસ સારમા જ.’”

“આથી જીવિદાસ તો સડક જ થઈ ગયો અને ઉડી રિચારમાળામા પડી ગયો નટની વારે જ્યારે બોલ્યા સારે તેનો પ્રશ્ન પણ માલોકે તદ્દન નિચિત્ર જ લાગ્યો. જીવિદામને પૂછ્યું ‘અદિથી આફ્રિકા તો ઘણું જ ખડું ?’

“પત્રી માલોકના ઉત્તરની રાહ જોયા વિના એકેમ રામચંદની સનાહ લેના જીવિદાસ ઉપડી ગયો, જીવિદાસ એટલું ગમરાઈ ગયો હતો કે ઘણા વખત સુધી તો રામચંદને એની વાતમા સમજણ જ પડી નહિ પત્રી જ્યારે જીવિદાસ કાંઈક સાત થયો સારે થોડી થોડી સમજણ પડના માડી.”

“‘રામચં’, એ તો થયું એમકે,’ જીવિદાસે ખૂનામો કર્યો, ‘તે દિવસે તો મેં ગરજામા ઓકરો બદલાવી નાખ્યા તમે કહેતા હતા કે આ પોતપોતાના ઓકરો બોળખો કહાડો પણ તમે ખોટા દુધાં અને તેમજ ખોટા જ ઓકરો લીધા હતા એટલે તે તો અમને પેના રજો છાંદો આ થો હતો બીજે જ દિવસે સારારે તેમજ પોતાની બૂન જોઈ અને પોત-પોતાના ઓકરો તો તઈ લીધા હતા પણ આ વાતની મને ખબર ન હતી એટલે બીજે દિવસે સાચે પાઠા મેં કરાવ્યું કરીને ઓકરો બદલાવી નાખ્યા પરિણામ એ થયું કે મારે લાડો.’”

પહાનો છોકરો પેલા હામખેરો પામે છે એ એ યોડો દુનિયાને બીજે ડોરે જઈને બેઠો છે હવે આ રાત મારે મારી પનીને કહેલી ની રીતે અને મારે કરવું નુ ?

“ આથી રામચંદ્રે રણો વિચાર કરીને સનાહ આપી અને તેથી ઝાટાળો ઘટરાને બંદને ઉતરે રહી ગયો.

“ ‘ તમારે જેવાની જગ્યા ની છે ? ’ રામચંદ્રે સનાહ આપી ‘ જે પ્રમાણે સ્થિતિ છે તે પ્રમાણે મારી છે ને જે પ્રમાણે તમે કહો છો તે પ્રમાણે ખર હોય તો પણ એમા મારો ગો છે ? તમારી સ્ત્રી આ છોકરાથી સતોષ માને છે અને પેના લોકો આફ્રિકામા પેના છોકરાથી રાજ છે ફક્ત તમે આ વાત જાણો છો અને તમારે એમા એમની બધી કિંતા વગવાનું નાં કારણ નથી બનને સ્ત્રીને એક છોકરો છે પછી તમારે એમા પચાતી કરવાનું કારણ જ નથી તમે તમાર મુગા બેઠી રે. આટલી જ મારી સલાહ છે !’

“ જીવીદાસને આથી સતોષ વગ્યો જ નહિ એણે કહ્યું કે રામચંદ્ર પોતે છોકરા પિતાનો તવાથી એને બાપને પોતાના છોકરા માટેની નાગણી કે હાથ છે એ વિષેની ખબર જ નથી, અને બાપ તરીકે પોતાની ફરજ છે કે પોતે આફ્રિકા જવું અને પોતાના ખરા છોકરાને પાછો લઈ આવવો.

“ ‘ અરે વાંધ ગાંધ થયા ! ’ રામચંદ્રે કહ્યું ‘ એક તો મુસાફરીનો ખર્ચ પણ નાનો મુનો થનાનો નથી અને તેમ છતાં પણ ધારો કે તમે ગયા તો ત્યાં જઈને તમે શું કરો ? તમે એના છોકરાને લઈ જ્યો અને તેના મનમાં આ છોકરાને મૂળ આવે ! તમે જાણો છો કે મહાનકર્મીનો ધણી પહેલવાન જેવો છે, જે એક વખત એ એમ મારો કે તમે એના છોકરાને એના પોતાના સરમાથી એની રજા પિના ચોરી લઈ આવ્યા, તેનું નામ એને પૂજ્યા પિના ગણ્યું અને એની મરજી નિશ્ચિત પણ કહાવ્યા તો પછી તમારા હાકાનો વિચાર કયો ? એ બધું સહન કરી રહ્યા પણ તેમા તમને કાયદો શો ? તદુરસ્ત છોકરાને મૂળ આવીને માદાને લઈ આવ્યા ! મુસાફરીમા કદાચ ધણી પણ જય એની તો એની તમામત છે પાછા રંગ આનીને માણેક તમારી જે ખમર લે તે તો વાત જુદી માટે એ કાફા જવાબો અને મુગા મુગા બેઠી રહો !’

“ આ વાત જીવીદાસને ગળે ઉતરી અને આ પચા

“ પણ એના મનમાંથી આ વાત ગંધ નહતી, અને બધા વિચાર કરતા હતા કે જીવીદાસને આ શું થઈ ગયું છે વિચારી માણુક પણ એની એ જ ફરિયાદ કરતી હતી અને જીવીદાસ પેના મિનાજા છોકરાને જે રીતે ગાગો દેતો તેઉપરથી તો બધા જ એને ધિકાગત.

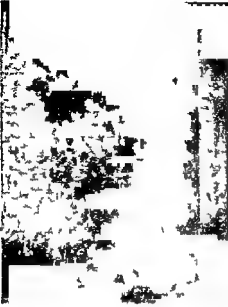
‘ ‘ શું મારે કરવાનું તે આ પાગકાના છોકરાને માટે ? જીવીદાસ એમ યોડે યોડે દિવસે રામચંદ્ર આગળ ફરિયાદ કરતો ‘ અને મારો છોકરો વિચારો આફ્રિકામા ગખડે ?’

“ પણ જ્યારે છોકરો છ પનોતો ચયો સારે એને કોઈ દુગ્ધના સળા તરફથી એક દુગ્ધાર રૂપિયા મળ્યા એટલે જીવીદાસનો ચાહો મિત્તલ ગયો ‘ હાથ હાથ ! આટલો આટલો પૈસો આવ્યો જય છે તે પારકા છોકરા નાથ-ને ! એનું નાક તો જુઓ ‘ હાડે દહાડે પેનાના જેવું જ થતું જય ■ એનું મો તો જુઓ-કેવો વિચિત્ર છોકરો છે !’

જુજરાનની બુની-સાનાં (સંપિત્ર) ૩ ૨-૦-૦ એન એમ ત્રિપાથી એન્ડ કંપની, મુન્નાઇ

તોડી નાબેલી ખાડિયાની પાલીસ થોડી

બળી ગચેલી તાર ઓંદીસ.

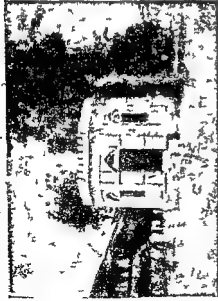

ભદ્રા કલેક્ટરસાહેબની કચેરીનું બળી
ગયેલું એક વીજી મકાન.

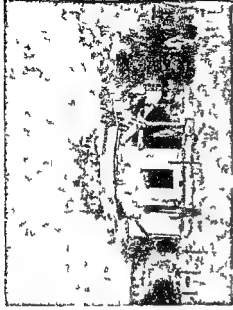

બળી ગચેલી રૂકડ ઓંદીસ.

[ભારતી એવીયન અમદાવાદના બહેર વોક્ષનનું કચેરાયનું દસ આ વિગત કહી આપી શકશે પાટનગરની પામવાલીનું]

જયાથી પહોલી ગાળી કુટી તે તલુ દરવાજાની પોલીસ ઘોડી.

સારંગપુર દરવાજાની બાળી ગયેલી પોલીસ ઘોડી.

કલેક્ટર સાહિબની બાળી ગયેલી કચેરી.

એડ્વોકેટની પરીક્ષાના બાળ થયેલા મડપ.

“ વળી તેમા માણેકને જણાયુ કે ઈમીનમ છાનામાના પૈસા, રમકડા વિગેરે આફ્રિકા મહાવક્ત્રીના ઊકારાને મોકનાવે છે એટલે તો પછી વિંચાણાતુ પુઠતુ જ રુ ! ગરિય છમીનદાસથી કાંઈ સતોપકારક ખુનામો આપી શકાયો નહિ એવેને ખાસગ ખાતા ખાતા માથુ ટૂંકી ગયુ અને એવુ મગજ નબળુ પડતું જાય છે એવો શબ્દ ઉત્પન્ન થયો તે જુવો.

“ એક દિવસ માણેક છમીનદાસના ટેમનના ખાના ખોળની હતી તેમાથી વિન જાયુ તો જણાયુ કે પોતાના તમામ મિ કત એણે પેની મહાનક્ત્રીના ઊકારાને આપવાનુ જ સખી દીડુ હતુ એ તો મસ્કરી હતી એમ છમીનદાસનુ હૃદય કોણુ માને ! એમ તેમ કરતા એ તોફાન પત્યુ એમા વળી મીનુ સળગ્યુ.

“ આફ્રિકાથી એની ખબર આની કે મહાનક્ત્રીના ઊકારો થોડા ઉપરથી પડી ગયો છે અને હવે બચવો મૂકેન છે આ ખબર સાંભળીને છમીનદાસ ધરમાથી ગૂમ થઈ ગયો અને પાછળ કાગળા મકતો ગયો કે પછર વાંતી જુલાઈ સહન ક્યાં પછી હવે સહન થતુ નથી માટે હુ મારા વહાના ઊકારાને મળના આફ્રિકા ભડે છુ’

“ આ બનાવથી હુ આ ગોટાગામા દ્રાખ્ય થયો માણેક અને તોડાચો ને બધી વાત કહેના માંડી પ્રથમ તો મને અદર કરી સમજણ પડી નહિ માત્ર એટલુ જણાયુ કે છમીનદાસનુ મગજ કોઈ કારણથી ચસકા ગયુ છે અને તે વાઈ પણ પગલું ભરે તે પહેલા તેને અટકાવવો જોઈએ, હુ તરત જ રેરેશો ગયો અને સુભાગે તેો વખતસર પકડ્યો.

“ પ્રથમ તો એણે માઠા ફરનાની ના જ પાડી, પણ આખરે મેં બહુ સમજાવ્યો ત્યારે ઘેર આવીને તેણે બધો ખુનાસો કરવાનુ ન્હુન કર્યું સાથે રામચંદ્રને પણ લીધા ઘેર આવીને મેં જો અહિ કહ્યુ છે તે પ્રમાણે તેણે બધુ કહ્યું.

“ આ ઉપરથી મેં કહ્યુ, ‘ જાઇ, આ બધા ફેરફારમા અને ઊકારાઓની અવાબદલીમા અને મિનકુન સમજણ પડતી નથી પણ એક વાત તો ચોક્કસ છે—તે એ કે તમારે આટલી બધી ચિંતા ઘેરવા કરતા તમારા પત્નીને આ બધી વાત કહેની જોઈતી હતી.’

“ ‘ હુ પણ એમ જ ધાઈ છુ, ’ માણેક જોખી ઉઠી ’ હુ તરત જ બધો શક દગ કરી શકન એક બે વખત ઊકારાઓ બદલાઈ ગયેના એ બાબત હુ કમૂન કરે છુ અને એમા અમે હમેના પણ ખરા, બાળી અદર શબ્દોનુ તો કર્યુ હતુ જ નહિ એક હકાર ઊકારામાથી પણ હુ મારા ઊકારાને સોધી શકત ’

“ જુઓ, માઈ કહ્યુ, ખા પચુ ને ! રામચંદ્ર જોલો ઉઠ્યા ‘ માતામા એવી કુતી બક્ષીસ જ હોય છે જુઓ, કુકડી પોતાના જગ્યને કેવી જોળખી કહાડે છે ? મેં છમીનદાસને પહેલેથી જ કહેલુ કે એ બધી નાત મા ઉપર છોડી દો—એ પોતાના ઊકારાને જોગખી જ લેશે એ માની કુદગતી બક્ષીસ—’

“ હમે માની કુદ્દતી બઢીસની વાતમા પુણે મૂકો, ’ માણેકે દુશ્મુ ’ ને આપનમંદે
તમે અમજતા નહિ હો તે જાનતમા તમે લાયકાઓ માયુ નહિ માગતા હો તો શુ થાય ?
એમા કાઈ નદી વાત પાગ નથી આ કુ તી જનીસ પણ નથી છાકગને જન્મવી જ કાગ
ખબા ઉપર લાખુ દતુ એટ નેભન માય જ કેમ ? આપા, જતાવ તો આ બના અપર કાલાઓને
તાડ લાખુ ’

‘ હુ, જમીનદામ આ રામચંદ્ર તાખુ નેષ લા ! ’ * ”

ઉજ્જવલ ભારત માત.

લેખક — ૧. આપસી ત્રિફલદામ ઉદેશી.

(રાગ મહાક)

ઉજ્જવલ ભારતમાત,
અમારી ઉજ્જવલ ભા તમાત.

મકન વિશ્વવિખ્યાત,

અમારી ઉજ્જવલ ભા તમાત

અચન ધર્મના પ્રકાશથી જે-

ગોળે છે દિનગન,

પરિનતાની પુણ્ય કેભામય-

પતિતપાવની માત - અમારી ઉજ્જવલ ભાગતમાત.

ભક્તિધમના મોતમનો ભરી-

જેના ઉગી વાત

શૌર્યધર્મની રંગત શમિ-

શમ શમ રહી વ્યાપ - અમારી ઉજ્જવલ ભારતમાત.

ધીર, વીર, ગબીર થયા છે-

જેના પુન સુમત

દેશ વિદેશ સદત ફરીના-

જેના શુભથી ગાત - અમારી ઉજ્જવલ ભારતમાત.

ગૌરવભરી પ્રતિમા એ આની,

ચરણ પૂજે સૌ સાથ

એક કહી કરો લાછઓ -

“ માત ! - અમારી માત ! ” - અમારી ઉજ્જવલ ભારતમાત,

ઉજ્જવલ ભારતમાત, અમારી ઉજ્જવલ ભારતમાત

સકન વિશ્વવિખ્યાત, અમારી ઉજ્જવલ ભારતમાત.

ઇંગ્લેન્ડની સાર્વજનિક શાળાઓ.

ઇટન અને હેટો.

લેખ-ગા રતિપતિગમ ઉદયમગમ પદ્મા, બી એ

ઇંગ્લેન્ડની મોટામાં મોટી સાવજનિક શાળાઓ વિન્ચેસ્ટર, ઈટન, હેટો, રૂઝી માર્નરો આદર હાકિમ, હાનેમરી, અને યુર્બીગદામ છે આમાંથી થોડીક વિશેષાપેક્ષે અને જોડાણ વીતી અમ આપ નીચેનામાં આપેલી વિન્ચેસ્ટર જુનામાં જુની શાળા છે અને ઈટન અને હેટો થાલી પ્રખ્યાત શાળાઓ છે ઇંગ્લેન્ડમાં ઇટન જુનામાં જુની મોટી સાર્વજનિક શાળા છે આ શાળા ૯. હેટીના સમયમાં ઇ સ ૧૪૪૦ માં સ્થપાઈ હતી તે વખતે તેનું નામ *The King's College of our Lady of Eton* હતું, અને જ્યાં હેટીના પહેલાના રાજાએ દર્બારી દીનેયા પહેલીઓની વાર્ષિક ઉપજમાંથી તેને નવાસન આપનામાં આવતું હતું વિન્ચેસ્ટર નમુનાની તાગી તરિકે પ્રખ્યાત થઈ આરબમાં “રખ ગરીમ અને કગાન શુદ્ધિશાળી વિદ્યાર્થીઓને” માટે સગવડ તે શાળામાં કરનામાં આની હતી પણ ૧૪૪૩ માં હેટી રાજાએ થોનાની નવી યોજના વધારી અને શુદ્ધિશાળી વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા વધારીને ૭૦ સુધી નાખી તે શાળાની સ્થાપના થઈ, તે ૪ મંત્રે એક અખ્ય અધિકારી, દસ પુરોહિત (*Priests*) ચાર કાનુકો, ૪ મુખ્ય ગાનકો, એક સિમ્સ, અને તે ઉપરાંત પહેલા જણાની ગયા તે ૨૫ શુદ્ધિશાળી વિદ્યાર્થીઓ, આટલાની મગવ કરનામાં આની હતી પણ ઇ સ ૧૪૧૩માં આદ્ય શુદ્ધિશાળી વિદ્યાર્થીઓથી જુદા પડતા વર્ગના સામાન્ય શુદ્ધિશાળી વિદ્યાર્થીઓ પછી તે શાળામાં પ્રવેશ કરનારેવામાં આવ્યા હતા આ પાસે સામાન્ય શુદ્ધિશાળી વિદ્યાર્થીઓનો મોટો ભાગ તે શાળામાં છે આ વખતે જ ઇટન અને રાજપા શાળા કેવીજ નવે નવો સમય બધારો હતો પણ આ ૩ જગ્યામાં જ્યાં હેટીએ આપી અને તે હતું પણ ચાલે છે

ઈટનમાં અત્યારે સરગમ આસરે દસગ વિદ્યાર્થીઓનો સમાવેશ થાય છે શરૂઆતમાં જરૂરી સીંગ એ હતી કે કાપડેમર પરજોના માળાપના ઝૂલેડના જ વિદ્યાર્થીઓ દાખલ થતા જોઈ “ આ વિદ્યાર્થીઓ આઠ અને મોળ વર્ગી વચ્ચે ઉમરના હોવા જોઈએ પણ ૧ સ ૧૮૭૭ માં કાનુની એનું પસાર કરનામાં આ યુ કે, બારથી પંદર વર્ષ સુધીની ઉમરના વિનીય સામાન્યમાં જન્મેલા કાષ્ઠપા જાગકોને તેમાં દાખલ કરી સકાય રીનું પ્રમાણ પણ મોજ રાખનામાં આ-યુ છે તેમાં પ્રવેશ થવાને માટે દરિશર્ધ રાળી જ તીર છે ઉચા કુટુંબનાં હોકગઓનો જન્મ થવા પછી તગ જ તેમના નામ નોધાય છે કેટલાક રાજકુરોએ -આપણા દાખલા પાટની કુરે અને તેમના ભાઈ ગિ-સ આ બટ પણ-ઈટનમાં થોડી થળી કેળવણી લીધી છે

આધુનિક ઉત્કૃષ્ટ નિયોની રૂઢીચુકત બનરથા શિક્ષણપદ્ધતિમા દૃષ્ટિગોચર થાય છે, પણ, ઓગણીસમી સદીના પહેલા સમયમા 'જનપીનુ' ધોગણુ લગભગ સંપૂર્ણ રીતે જૂની પદ્ધતિનું હતું, ઓ સામાન્ય નિયમે ઉપર ધ્યાન આપ્યા પછીથી જ જીવન વર્ગોપર સાઈ ધ્યાન અપાતું.

રાજપાશાળા કેમ્પીઆ શુદ્ધિશાળી વિદ્યાર્થીઓમા દૃષ્ટાન્તે આર ઘણી રેનરરશીયો ઉધરી છે, ઓ આકસર્ફ અને પ્રેક્ષાજી પાશાળાઓમા પબ્લિકેટરીક મુદ્દાના મંગરશીયો, ઓ મુદ્દવાન ઈનામે રાખનામાં આયા છે

જાણનું મકાન ઇ સ ૧૮૪૧ મા રૂંમાં સ્થાપવામા આન્યુ હતું, અને ઇ સ ૧૮૪૩ મા તેનો થોડો ભાગ જ નપગતો હતો. પચાસ વર્ષ પછી જ તે મકાન પૂરેપૂરું ઉપયોગમા લેનાયુ આધુનિક પાશાળા તેના જુના મકાન કરતા ધણે દરજ્જે ચડીઆતી બની છે હવે જાતના લોકોની નિલાગતે માટે એક દેવળ, નરી નિશાળ, અરનોન-સ્થાન (observatory) રસાયણી પ્રયોગશાળા, (Chemical Laboratory) અને વિદ્યાર્થીઓના નવા નાસ-ગૃહો (Boarding Houses) ઉભા કરવામા આયા છે, અને ઇ સ ૧૯૦૮ મા સાતમા ઓર્ડર્સ રાજ્યએ, ઇટનના જે વિદ્યાર્થીઓએ બેાચર લોક સામેની લગામા ભાગ રીધો હતો અને જેઓ તે લઘાઈમા મરાયા હતા, તેમની યાદગીરીમા મકાનોની સુન્દર દાર બધાવી આ મકાનોમા, નિશાળો નગતો એક નિશાળ ખડ, હુમમટનાળી અષ્ટાંગુચુકત પુરતકશાળા, અને ઉત્તમ સમૃદ્ધ-સ્થાન છે

આ શાળાનું સૂન એકસૂત્ર તર્કિક મુદ્દિન થયેલુ રાકષ 'ઇટન અનાદ થાઓ' એ જ છે, ઓ આ વાક્યથી શહેનચાહતના દરેક ભાગમાં સ્પર્ધાનાં કાર્યોને વધારે ઉત્તેજન મળ્યુ છે

ટેમ્સ નદીના કાંડ ઉપર આવેરી શાળામા રમતગમ્મતને સાઈ નિશાળ મેદાન છે, હલેસા મા નાગઓને માટે ઇટન ભાળા સમયથી ઘણુ પ્રખ્યાત છે, અને ઓર્ડસર્ફ અને કેમ્પીજની શાળાઓમા ઘણુ પ્રખ્યાત હલેસા મારનારાઓને મોકલ્યા છે ડ્યુક ઓફ વેર્મિંગટન સમય-ધે એનુ કહેનાય છે કે, મોટ જુની પ્રખ્યાત લગાઈ, ઇટનના રમવાના મેદાન ઉપર તે પ્રથમ છલ્યો હતો, અને ઇટનના મળતી એક ગમત (વૉન-ગેમ) ખામ રીતે ઇટનના મેદાનોમા જ રમાય છે નવેમ્બરની ૩૦ થી તારીખે ઉત્સવક્રિયા કરવામા આવે છે, આમા પાશાળાના વિદ્યાર્થીઓ અને તેમના નિશ્ચ-પક્ષગરોની વચ્ચે ઇટનના દરિયાઈ-રમત રમાય છે મહાન ઉત્સવ તો જુનામા તા ૪ થીએ, રીજા જર્મોજના જન્મેતસવને દિવસે જ ઉજનાય છે આને ભાવણનો દિવસ કહે છે, અને વિદ્યાર્થીઓનાં સમા નહાનાઓની દેખાવડી અને રમ દહ જામે છે ઉત્સવ પૂરો થયા પછી શાળાની દોડીઓનો સમૃદ્ધ દારમન્ધ ટેમ્સ નદી ઉપર કરતા નીકરે છે લોર્ડ્સ ક્રીક્ટ ગ્રાઉન્ડ ઉપર ઇટન અને હુંગના વિદ્યાર્થીઓ વચ્ચે ક્રીક્ટ-મૅચ દરેક વર્ષે રમાય છે, અને લડનમા તે જોના જેવો બનાવ યઈ રહે છે

પહેનાના સમયમા ઇટનમા એ-રિચિન રિરાજ પાગવામા આરતો હતો તેને 'મોન્ટેમ' અથવા 'સૉલ્ટ ડે' કહેવામા આરતો, આ રિવાજ ક્યારે અને કેરી રીતે મૂળ વાની બેઠો, મુદ્દરાજ સાદાણ તે અન્ન-નદાથી (મચિત્ર) ર ૨-૦-૦ એન એમ રિવારી એન્ડ કપની, મુબાઈ.

તે જણાય નથી, પણ ઈ સ ૧૫૬૧ ના કોનીકનમાં તે પહેલપહેલે જ જણાયા આ પો છે ત્રણ વર્ષમાં એક વાર બહાર ન્યુકેસ્ટેને દિવસે ગિવાજ પાળવામાં આવતો અને ઈ સ ૧૮૪૪ માં તેનો છે પો તહેવાર થયો એક સરખી સરહારી નીચે વિધાયોનું સંવધસનીકળતુ બધા વિધાયોમાં હાથમાં લેતા વાવટા સાથે, રાગતો વગાડતા વગાડતા 'બાય રોડ' પામે આવેથી 'સૉલ્ટ હીલ' નામની ન્હાની ટેમ્પી તમ્મ જતા, અને રસ્તે જનારાઓ પામેથી તેમ જ બેરા ઉમેનાઓ પામેથી 'સૉલ્ટ' નામનું ઉપરાણું લેતા હિરાવેલી રકમ કાઢનાર ૧૦૦૦ યૌનથી પણ વધારે થતી, અને આમાંથી ખચ ગાંઠ થયા પછી બાકી વેચેલી રકમ નિતાળના સરહારની પુછ કરેલાં.

કેટલીક કલકયાઓ માટે, અને જે મહાન નિતિઓએ ઇટનમાં જોવાની લીધી છે, તે મહાન પુરોની પાલિરી માટે ઇટન ધણુ પ્રખ્યાત છે એકરસ્ટને પણ ઇટનમાં જ કેળવણી લીધી હતી દેવળની મુનાલત લેના આનનારાઓને હોરાઓએ કાલરના મહાન પુર પોના નામ અનાવનામાં આવતા, પણ તે હોરાઓ જણતા ન હોતા કે કીર્તિના કિ બોધો તે મહાન પુરોના નામ જાવિધમાં જનનત થાના જ હતા.

હુરો.

ધનિકમેથરાણીના સમયનું કોનીકન વાચતા જણાય છે કે જૉન થીઓડોસ નામનો હિરાર સ્વભાવ અને આનારવાળો એક જમીનદાર હતો, અને તે પોતાની આવકમાંથી હોરાના મગીન માણુઓની કેળવણી માટે વર્ષે વીસ માર્ક જુદા રાખતો તેની યોજના ધીરે ધીરે ખીન વણી પામવા લાગી, અને ઈ સ ૧૫૭૧ માં હીન ઉપર હોરામાં "ફી ગ્રામર સ્કૂલ" (વ્યાકરણની સ્થાપના નિશાળ) સ્થાપનાને મલુરીની સનદ મેળવવા રાણીને તેણે અરજ કરી જ્યારે તેને સનદ આપવામાં આવી, ત્યારે ઈ સ ૧૫૬૨ માં તેણે પોતાની મિલકતનો એ તૃતીયાંશ ભાગ તે શાળાને આપનાવું પોતાના વસિરતનામાંમાં જાહેર કર્યું ધણા લાંબા સમય સુધી હોરા વિશે કાંઈપણ જણવામાં આવ્યું નહિ, કારણ કે માન કેળવણી આપવામાં જ વધાસનની રકમ પૂરી થઈ જતી હોરગઓની ભોજન વ્યવસ્થા, યુગ્મ લેતા, પુત્રકો, અરે ! એટલું જ મહિ, પણ પન્સીન, હોન્ડર, સાધી, અને કાચગોને સાફ પણ તેમના માળાપને દરકાર રાખતી પત્ની ઈ સ ૧૬૬૦ માં રાજ-શાળા કેમ્બીજના માછ શિક્ષક રેવરન્ડ થીલીઅમ લોમ, હોરાના તે સમયના હોમાસ્તર, ને એમ લાગ્યું કે, ઇંગ્લેન્ડના મોટા કુટુંબના બાળકોને આ શાળામાં લાવવાને સાચું વિધાયો-આજ્ઞો સ્થાપવાની આનસ્વકતા છે આવી જાતની જરૂર તે શાળાના કેટલાક વહીવટી રોને પણ જણાઈ હતી આ સમયથી જ હાનની સરથાની ગરૂ આવત થઈ, આ શાળાને પ્રસિદ્ધિમાં લાવવાને કરવામાં આવેલા વનો લગભગ ફિગિબૂત થયા, પણ હિરાર દિવના મૂળ સ્થાપકની ઇચ્છાઓ અને ધારણાઓ વ્યાજબી રીતે પાર પાડવામાં આવી છે કે નહિ, તે હજી સશયયુક્ત છે જૉન થીઓડોસના મૂળ હિરાર એ હતો કે હોરામાં રહેતા મરીમ માણુઓના બાળકોને મક્ત-કેળવણી આપવી પણ હાન તે શાળામાં મક્ત-કેળવણી સમુગી આપનામાં આવતી નથી.

ઈન્ડિયાની સાંસ્કૃતિક શાળાઓમાં તાન ઇન્ટનશી બીજો જ નગર હોય આવે છે તેમાં આશરે ૪૫૦ છોડગઓ હાજરી આપે છે, અને શાળામાં શી વિગેરેમાં આવતી વાર્ષિક આનંદ ગમન ગોડ હજારની ગણવામાં આવે છે એ જ મત્તાની આપે છે કે શાળાની કેળવણીની કિંમત બધી જ વધારે છે સામાજિક શાળાની રી તરિકે ૧૫ પાઉન્ડ (૨૨૫ રૂપિયા) લેવામાં આવે છે ગણિતના ૪ પાઉન્ડ (૬૦ રૂપિયા), અને ફ્રેન્ચલાય નીખવાને ૦ પાઉન્ડ અને ૫ સિનિંગ (૩૬ રૂ ૧૨ આ) ૬૨ વર્ષ લેવાય છે .

અરાધમી સદીની શરૂઆતમાં ડૉ. થર્ડરે પહેલા ઈન્ડિયાની શાળામાં મલ્ટીગ સિસ્ટમ તરિકે કામ કરતો હતો તેને બાદે હોયમાં મુખ્ય શિક્ષક તરિકે નિમવામાં આયો, ત્યાર પછીથી હાનના સમયમાં હોયમાં નોતમાં આવતી નટનની નિશ્ણુપદ્ધતિ તેજે દાખન કરી હતી વિદ્યાર્થીઓ આગ વર્ષથી નહાની ઉમરે દાખન કરવામાં આવતા નથી પ્રાથમિક પ્રવેશ-પરીક્ષા હાનના વાક્ય-રચના, અને ગ્રીક ગદ્ય અને પદ્યમાં લેવાય છે અભ્યાસના ક્રમમાં સાહિત્ય, ગણિત, ફ્રાન્સ અને જર્મનીનો ઇતિહાસ, અને ભૂગોળ રાખવામાં આવ્યા છે ઑડમર્સ અંધના કેમ્બ્રીજ માટે વણી નિમતી સ્કૉનરનીપો દાખમાં આવી છે આમાંની એક સ્કૉનરનીપ આઈસાગેના ઈંગરીએ વાર્ષિક ૧૦૦ પાઉન્ડ (૧૫૦૦ રૂપિયા)ની ચાગ વર્ષ ચાને તેની સ્કૉનરનીપ કાની છે

શાળા - જીવન સાદુ અને રચન ટોય છે વિદ્યાર્થીઓને એક જ મકાનમાં સથે શિક્ષકની દેખરેખ નીચે રાખવામાં આવે છે બચસ્થાને સાચવવાની જવાબદારી અને સત્તા નિતાળાના પહેલા પૌર છોડાઓના હાથમાં ગળવામાં આવી ટોય છે આ ડોગ ઓ મોની ટર્સના નામથી ઓળખાય છે બીડી વિગેરે ગુન્દાને માટે, અને નિયમના બગને માટે શારીરિક શિક્ષા કરવાની સત્તા એ મોનીટરને આપવામાં આવેલી હોય છે નિતાળાના પહેલા સાક છોડાઓને મલ્લુરો ઓ નોમરી રાખવાને નિમેના હોય છે પાનમાં ફોર્મથી નીચના છોકરાઓને નોકરો તરિકે કામ કરવાની કોઈવાર ૨ જ પડે છે સારતો નામ્તો અને આ ટેમન ઉપર લાનના, અને રજાબીઓ લાનવા લખજવાને નોકરો રાખવામાં આવે છે વળી ક્રીક્ટ અને ટેનીસના ફડા ખાળવાનું કામ પણ તે નોકરોનું જ હોય છે પ્રટર્સન અને ક્રીક્ટ જરૂરી રમતો છે ઇન્ટનની સાથે હરિક્રીક કરી એ રહેતી સાત નથી ફુટવાનું, તરવાનું ઓ બદ્દક ફોડવાનું પણ ધણ ચાને છે

જીવનત દરકીર્દીવાળા વિદ્યાર્થીઓને સાક હોયને ધણ માન પડે છે સર રોનર્ડપીપ વાઈનકિન્ડ પામરગ્રન લોર્ડ અર્મર્સન, શૅરીડન, અને બાયરન ના જ વાળમાં કેળવણી પામ્યા હતા ઈ ત ૧૮૦૫ સુધી ઇન્ટન તરખી જ ટેડમાસ્તર નિમવામાં આવતો હતો તેની સામે બાયરને નાધો ઉઠાવો, અને આ વાત બાયરે એની બધી વધી ગઇ, કે લરકરી ખાતાને વચ્ચે પડતું પડતું પુર્વજાતની સત્તામાંથી ગ્રીસને છુટ્ટુ ગવામાં જ. ઉધવનારનું જીવન કેવું બળાખોર હશે તે આટલાવી જ નહમગ્ય છે *

આઈના બાગ, મુમર્ડ
તા ૫-૩-૧૯

* માન રીયુના ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૯ ના લેખપરથી

લીનાનની જીવનકતા ૩ ૦-૧૨-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ સપની, મુમ્બઈ

આર્યધર્મ પરિષદ પ્રસંગ

લેખક-ગ્રામીણનાથ કેદારનાથ દિક્ષિત, એન એમ એન્ડ એસ એફ બી એમ
 ઓછે નામનો એક વિદ્વાન કવિ કહી શકાય છે કે, " જાગ્યા પછી અવિનિબંધ
 ગદ્ય એવું કંઈ પ્રતાપી અને પ્રાંત સ્મારક મુજા પડી મૂકી જતું નથી. રૂપે નાશ પામી
 ભૂલ, સારપડી પછી સંભવે મારે છવ્વું, એમાં જ નાસ્તરિક
 અમર કીર્તિ થોડા
 જ મેળવે છે
 પોતાની છાંટી દગ્ગા. ખરૂં થોડું મળ્યાં જ નથી જાણીએ
 જાણ્યા, અને ગયા, પણ તેમાંના બધા ખરા, તો, માન નિશાળના
 છોકરાઓને માંચે વસાવળીમાં નામ ગોખાવી, બારણ બંધા છે જ્યારે બગોડા
 અંગ, શિવાજી, નેપોલીયન, અનેક્રાસર, એની બહિષ્કાર આશયોને બેઠે જ મળી
 શકાય એવી છે

ધર્મશુદ્ધિ પછી દરેક સમયે જન્મે છે, અને જન્મ છે પણ તેમાંના બધા જ થોડા
 બાળના ઉપર કાનમની છાપ બેસાડી ગયા છે ધર્મમસ્થાપન કરનારા મહાત્માઓનો જન્મ
 એ ધર્મી સત મુજબ હોય છે એ શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતામાંના
 આત્મી દયાનંદના શ્લોક મદ મદાદિ ધમમ્ મહાનિભવતિ મારત્ત । ભસ્તુત્વાનમધમસ્ય
 આગમનની તદામાન સ્વામ્યદમ્ આ શ્લોક આપ સહની જાણમાં છે અને
 આ શ્લોકની ખરી સત્યતા, અનેક વખતે દૃષ્ટિએ પડી છે સમાજ
 આગમનની ન્યાયે ન્યાયે ધર્મ અને નીતિથી દુર થઈ પાપનો દગ્ગામાં પ્રવૃત્ત
 થાય છે, સારે કોઈ વિશેષ તેજસ્વી યુગ, ધર્મ સ્થાપનાયે આ જાતના ધર્મી પ્રેરણાથી
 નિર્માણ થાય છે' સર્વ ધર્મમાંના અવતારોની કલ્પના, શકરાચાર્ય શુદ્ધ, મહમદ, ક્રાઇસ્ટ
 વગેરે ધર્માચાર્યોનાં ચરિત્રો આ વાતની સાક્ષી આપે છે આ ધર્મી યોજના અજમ છે
 આ ધર્મી મહત્ત્વની મહર્ષિ સ્વામી દયાનંદના આ દેશમાં જન્મ થયેલો હોવો મોટાએ મના
 એ ૧૧ થયા અને તેથી વધારે વડા ઉપર હિન્દુસ્થાનમાં હિન્દુઓની ધાર્મિક અધમતા,
 આ આનાથક પતન, એટલે સુધી 'વધી ગયા હતા કે આપણા મહર્ષિ સ્વામી દયાનંદ' જેના
 'અવતારી પૂર્વની, અસંત આરમ્ભતા હતી હિન્દુધર્મના અનેક પક્ષો, જેની ગયા નીચે
 અનેક અન્યાયો, અનેક વહેમો, અનેક પાખંડો દુરાચરણો, અને અધર્મોએ આગ્રાવીધો
 હતા, તે ધર્મ નરીકે ગણાતા આના ધર્મચાળોના આશ્રય નીચે અનેક જાતની આમણક
 અનીતિ, બાળવન, વિધવાવિનાશ પ્રતિનવ, અને બીજા અનેક જાતના એવા ભરકર
 પહેલો વચના હતા, કે તે અજ્ઞાન દૂર કરવા આવા પુરૂષને આપણી દુનીઆમાં મોકલવાની
 ઈશ્વરને જરૂર પાડી આપણો ધર્મ તથા સમાજ એટલે સુધી અધિકારમાં ફાળી ગયા હતાં,
 કે વિદ્વાન ગણાતા લોકોમાં પણ અધર્મ અન્યાયો અને અનીતિથી ભરપૂર રહીએને માન ન

ગ્રાંથોક દોષસ્વ નહુ. પર્વક્રમ ૩ ૦-૧૨-૦૦ એન એમ નિપાત્રી એન્ડ કંપની, મુબાઇ

આપી આપણા ધર્મશાસ્ત્રોમા ફરમાવેલા ખન આદેનો ને કોઇ વ્યક્તિ આવરણમા મુકતી, તો તેને આચાર્યો ધમનુ બદાનુ ઝાઝી સમાજથી દુર કરતા એવે વખતે ને મહાન પુરુષે દિનમા આની દિન્દુ સમાજનો હાથ પકડી, અધમ સ્થિતિમાંથી અસલનો નિર્વેધ કરી, હવે લાવના પ્રયામ આર્યો અને પોતાનુ જીવન એ જ પ્રયાસમા મમર્યું, તે મહાન પુરુષના આ દેશને મદુળ કરના આપણે સર્વે અને મળ્યા છીએ જે બહેનો તથા ગૃહસ્થોએ અને પધારવાની તરફી લીધી છે, તે સર્વેને અમારી નવસારી નગરીના વનનીઓ તરફથી ખરા અત બરણપૂર્વક અભિનંદન આપુ છુ આશા છે કે આપ મહર્ષિ દયાનંદે શરૂ કીધેલા ઉત્ત પ્રયાસમા યથાશક્તિ મદદ કરશે.

માર્ટીન લ્યુથર (Emancipation of human mind) માનસિક વાસતવને દુર કરવાને જે નામ પુરોપમા કર્યું તે જ કામ મહર્ષિદયાનંદે ભાગતમા આરબ્યુ હતુ. માર્ટીન લ્યુથરને પોતાના નામમા ઘણી અડચણો પડી હતી, સ્વામીશ્રીને તેનાથી ઓઝી સ્વામીશ્રીની મર્ન- પડી ન હોતી ને તે છતાં પણ નિરૂપણે, તેઓ પોતાના નામમા આગળ આન્ય સેવાઓ. વધ્યા, અને ગુજરાત જેવા પ્રદેશમા પણ, સલ અને સ્વાતંત્ર્યની ગોલ શરૂ કરનાર તે મહાત્માના યશોમાન માવાનો પ્રસંગ આપ્યો.

મહર્ષિ સ્વામી દયાનંદ સરસ્વતીની પ્રશસા કરની એ સી ટચના સોનાપર ઢોળ ચઢાવવા યત્ન કરેલા, તેના જેવુ છે હિંદી નજર નાખતા સ્વામીશ્રીએ દેશના ઐક્યને વાસ્તે જે હંડા પાયા આજ આવીસ નર્વની વાત ઉપર નાખ્યા હતા, તેનું રહસ્ય હાલના સુધારકો અને રાષ્ટ્રીય પરિપક્વના પુગરીઓ, હવે સમજના લાગ્યા છે આપાયાતે દેશમા સામાન્ય હિન્દી ભાષા, નાગરી નિધિ અસન્નેહાર, અને પરધમમા ગયના હિન્દુઓની શુદ્ધિ છે સ્વામી ગુજરાતમાં જન્મેલા હોનાથી, એમની માતૃભાષા ગુજરાતી જતા, તે માતૃભાષાનો ભોગ આપી, દેશના ઐક્યને જે વણ જ અગત્યનું ગણાતુ સાધન તે એમણે યોજ્યુ સરકૂત ભાષા ન પોર્તે પૂરું હતો, અને ગીર્નાણુ ભાષા પોતાને અનન્ય પ્રિય હતી જતા તેનો પણ ભોગ આપી હિન્દીને વળગી રી-હિન્દી ભાષા જે લોકસમૂહની રાષ્ટ્રભાષા થઇ શકે એમ લાગી-તેનો ભાવણુ, લેખન, તથા શિક્ષણ દ્વારા પ્રચાર કર્યો આર્વસમાજે સ્વામીશ્રીના શીશુને વળગી રહી, તેમના આ મહાપ્રયાસને એટલે સુધી સફલ કીધો છે, કે, હાન આર્વસમાજ હસનક આવીની લગભગ ૮૦૦ સરથાઓમા હિન્દી ભાષાદ્વારા કેળવણી તથા વ્યાખ્યાનો અપાય છે તે જ પ્રમાણે નાગરી નિધિનુ સમજ લેતુ અત્યજેદારનો સનાન પણ એમણે હાથ ધર્યો અને મહાન કઠીન પ્રશ્ન હાન એટલે સુધી મચાવ્યા છે કે આ સામાજિક પ્રશ્નને હવે ગઇ રાષ્ટ્રીય પરિપદે રાજકીય પ્રશ્ન દેશનો છે પ્રત્યેક મહાન વ્યક્તિ પોતાની જીવગીમા પ્રકાશતી નથી કારણુ તેના પ્રયાસની ગહનતા, તથા દીવ દૃષ્ટિપણુ, સામાન્ય લોકોથી સત્વર સમજ શકાતા તથી પરતુ જેમ જેમ કાળ જાય છે, તેમ તેમ અજકતો રીડો, વધારેને વધારે પ્રકાશવાન થતો જાય છે, અને થશે એમ હુ ખાતીપૂર્વક માનુ છુ.

નવસારી પત્રિકામાં “ આર્યધર્મ પચિપદ્ના નિરોધમાં મોટું વાતાવરણ છે” એમ આ પુ
છે એ જોઈ મને ઘણો જ વિચાર તથા ખે. થાય છે હું કાંઈ આર્ય સમાજનો સમાનદ નથી
છતાં આપ મને ભાઈઓ જેઓ નિરોધી હોય, તેમને પણ સલામત
આપ સમાજના કઈ છુ કે આપ સમાજના, ના નિયમો, સર્વ માન્યને દરેકે
સર્વ માન્ય ગિદ્દાનતો. વાચી મનન કરના જેના છે તે પત્રી જે તમે તમારા લખ્યને
પુઠાઓ, કે કયો નિયમ તેની ખરી માન્યતાની નિરૂદ્ધ છે તે
હું ખાતરીથી ભાગ મુખને કહું છું કે, જે હિન્દુ સાધારણ કેળવણી તીરેનો શુદ્ધિનાદિ,
એટલે પોતાની અક નથી સારાસાર જાણનાર, અને પરોપકારી મતાચરણી હશે, તો તે દરેક
હિન્દુ તેનો સ્વીકાર કરશે અને એ દૃષ્ટિથી તે આર્યસમાજ છે આર્યસમાજ એ કાંઈ ભાવ,
લીના, કે પીગા, રંગથી આડું ઉલ્લુ કે વાડું ચુકડું નથી ગણાતા રાક્ષ કે તુળ
સીની માળા હાથમાં પેવાની તે માટે આર્યવંશતા છે જ નહીં પરંતુ સત્ય એવનુ, ચાલતુ,
પોતાની શુદ્ધિ સારાસાર પીગાનુ, અને સદ્ગુણી તથા પરોપકારી થતુ એટલે તે વગર
ચિદ્દે આર્ય સમાજ થઈ જ ચુક્યો તો પત્રી આના સાગ કામમાં વગર સમજે નકામો
નિરોધ કરવાથી શું કામદો? તમે ભાઈઓ અને આની જે ઉપદેશ થાય તે સાંભળો, અને
તમારું શ્રેય કરી દેશે અને તમે નિરોધભાવથી કદાપિ, આબ્યા હો તો પણ તમારા શ્રેયાર્થે હું
તમો નિરોધીઓનો પણ પ્રેમપૂર્વક આગર સ્વકાર કરું છું પરિહારી સમાપ્તિ વખતે તમે
નિરોધી તરીકે નહીં પણ સમાજ તરીકે મનપ્રમાથી વિદાય થવો એમ મને આશા છે

આપણા સમાજની ગિતિથી મહુ કોઈ જટિલતા આવશે કે ફેરફાર માટે આનુરતા સમજે
રચશે જણાય છે પ્રાચિન નિયારનો મોદ જેમને છે, તમો પુનરુદ્ધારની હીમાયની કરે છે, પરંતુ
બદનાયની પરિસ્થિતિમાં પુનરુદ્ધાર થવો સભવિત નથી થતો હોય
અસત્તો મા સદ્ગમય । તો સર્વોશ કરવો પ્રકૃતિ નથી નિયોગથી પ્રત્યેક્ષિત કરવાની પદ્ધતિ
તમસો માજ્યોતિર્ગમય । એકનાર સલામ જણાતી આજના નીતિ વિચારો એના તો બુદ્ધનાય
છે કે એવું કામ થતું જ અનીતિનું ગણાય ખીન કેટલાક મુદ્દારાનો
આમદ કરે છે પણ આજે સુધારાની હીનચાન તેપણ સર્વોશ સામે માગ જતી જણાતી નથી,
વિદેશીનું અનુકરણ સર્વોશ થાય એ ઠીક નથી બેનાયક જે સાફ તે તેવું જ જોઈએ પરંતુ
વિનાયતી છે તેથી તે સાફ છે એમ માનવું એ બનતું આ પમતા નિયાર કરતા ખેતાના પે
છે યુરોપીઅન વર્ણના જેવું વાતાવરણ અને ઉલ્લુ કે ત્વાએક પક્ષ તત્ત્વ છે ખીન્ને પક્ષ પૂર્વ અને
પશ્ચિમ બન્નેમાં જે સાફ હોય, તેનો યોગ સાધી સ્વીકાર કરનારો છે અને મને ખીન
પક્ષને વારતે માન છે, કેમકે એ પક્ષ કદી પણ વિચરતો નથી કે વતમાન તે જૂતકાળનું મતાન
છે અને હવિષ્ય કાળનો પિના છે એ વાત જો આપણે સારી રીતે સમજી વધીએ તો કદાપિ
એવકુશી બરેના ફેરફાર કરવાનું, નહીં ધાર આ વાત મહર્ષિ સ્વામી દયાનં મ સ્વતી,
તથા સ્વામી નિવેદાનદ પ્રતુ પાસેથી શીખીએ, આબ્યા હોવા જોઈએ પ્રાચીનકાળમાં પણ નહારી
વસ્તુઓ ન હતી, અને સુધારાને અવકાશ ન હતો એમ માનવું જૂલ બરેલ છે

પ્રેમીકા એરડોનોછ ૩ ૩-૦-૦ એન એમ ત્રિપાઠીએ-૬૬૫ની, મુનાઈ

આનંદમાજી પેકોની ઉન્નતિ કરવાનું નીખવે છે, જ્ઞાનનો પ્રચાર કરે છે વેદધર્મને વિસ્તારે છે તેનું સંગોપન કરી તેના પોષા દૂર કરના મરે છે, દેશમાં અનેક મતમતાતરણના પ્રસારને નીચે, ઊન્નત બિન્ન થયેલી પ્રજા, જે ધર્મગ્રાહ્ય હમગ્રાહ્ય, અને સર્વ અમાજ મુનાન્દ યથો. ગીતે બહુ યથા ગયની છે, તે પ્રજાની ધર્મઆનના તથા ઐક્યતા જગાડવા, બગીરથ પ્રયાસ તેણે આદર્યો છે, સત્ય કેળવણી લેવા શરીર સુધાગ્રવા માટે અનેક જગ્યાએ ગુરુકુળો ઉઠાડ્યા છે કન્યાવિદ્યાલયો ખોલ્યા છે ન્યા લાગત જ્ઞાનના નામક આગમીઓને ખરે ખરે દોરી કેળવવામાં આવે છે રૂનીના, વહેમના, ખોટા વર્ષના બધેનો, દુર કંવા માટેના તેના અનેક પ્રયાસો બહુ જ ફળદાયક નીડાયા છે જે આશ-ચર્ચા સ્નામિત્રીએ આ પ્રવૃત્તિ શરૂ કરી, તે મારી સમજ પ્રમાણે અતિ ઉત્તમ હતો. અનેક જાતોની રચેનો બે વર્ગ સિથિન થતો જાર છે કુચિનો, પોતાની મોટાઈ જે તેમને અત્યંત પાગી હતી, તે હવે જવાનદારીવાળા છે, એમ સમજવા લાગ્યા છે આર્યમા-જના જ પ્રયાસથી, સદ્ગુણ સિનાની ગેયઈ લાગે વખત સુધી ગોભગ નહીં એમ પણ સમજનારા નામુ છે નળી પ્રત્યેક વ્યક્તિ તથા પ્રજાને સપૂર્ણ નિકાસ પ્રાપ્ત કરવાની સ્વતંત્રતા હોવી જોઈએ, એવા બધાને ખ્યાલ આવવા લાગ્યો છે મનુષ્યમાન અરખા છે અને તેમાં પ્રાઇ રાજ ચનાવવાને અને કોઇ ધમકિયા કરાવના માટે જ સગમવા નથી, પરંતુ જેઓ ગુણક્રમથી તે કંવા ચેત્ય દોષ તે બધા તેમ કરી શકે એવી માન્યતા દેવાના લાગી છે આ બધા આર્યસમાજના પ્રયાસો આવારે છે અનારળ બ્રાહ્મણોમાં નિધના-વિવાહ ગર થયો તેનું કારણ એ જ કે વ્યક્તિમાં ન્યાય સમજવાની અને ન્યાય આપવાની આવરના નધી જે પુરૂષ ઓના મરણ પછી પરણે, તો સ્ત્રી શામટે તેની મરણ હોય તો કરી લક્ષ્મ ન કરી શકે ? બેનાસક, આપણે પ્રાપ્ત મરણ નિરૂદ્ધ પછુનાનું કરેનાનું નથી તેમ જ નાપછુનાનું હોનાનું નથી દરેક વ્યક્તિને આ વાતની હુટ હોવી જોઈએ સમાજજનનો સમા-જને સુરક્ષિત ગમના માટે છે, પણ એ બધેનોથી જે વ્યક્તિનો વિદ્યમ અટકનો હોય, અત્યાર અન્ય રીતે નુકસાન થતું હોય, તો એ બધેનો ગિથિન જ્ઞાની આનંદકર્તા છે

આત્મીન સુધાગનો મૂળ આનંદ પ્રત્યેક વ્યક્તિ અને પ્રજાના હ-સ્વાતંત્ર્યને માન આપીને જ રહેણી ટકાવી ગમવાનો છે જે પ્રજાજનની શારીરિક, નૈતિક કે માનસિક જિતિને નિગ્રાહી કરનાર કઇ પણ નજર પડે તો તે આતુ ન રહેતા બધા-અર્વાચીન સુધાગનો વધુ જોડે સુરોપમાં પણ પા રી રંગો લુપ્ત બહુ નધી ગયો અને હેતુ પ્રત્યેક વ્યક્તિ તથા રોમના કેથોલીક પથ તરફથી અનેક રીતે લોકોને કનડગત થવા માડી સમાજને સ્વતંત્ર ત્યારે ત્યા ધમગોધનના પ્રયાસ થવા માંધ્યા અને તેની અસર માન ધનમાં રીતે નિકાસ પામના જ નહી, પણ અન્ય પ્રત્યેકોમાં જણાઇ પણ અહીં પણ તેનું થતું હોય એમ દેનાનો છે જણાય છે સ્વરાજ્યને માગનારાનો બીજાના ઉપર મોટો અધિકારભોગ વધારે આવર ન જ દોવા જોઈએ અને તેથી જ અત્યંતજ્ઞાની અનેક જુઓ સબગાઈ છે ઓએને વધુ દંક આપવાની ટીચ્યાન શરૂ થઇ છે આ મહાન વિગ્રહને અતે

પ્રત્યક્ષે આત્મનિર્ણય (Self-determination) દ્વારા પોતાની વ્યવસ્થા કરી લેવાનું જે પ્રેમી-દ વીનમન કરે છે તે સિદ્ધાંતમાત્ર રાજ્ય-વ્યવસ્થાને જ નહીં પરંતુ એકદરે સકલ સમાજ-વ્યવસ્થાને લાગુ થઈ શકે તેવો છે. આર્યસમાજ મુનિપૂર્ણને નથી માનતા એનો અર્થ કાઈક એવો કરે છે કે ખરા પુરોને તે પૂર્ણનીય ગણ્યો નથી આ એક નિઃસરનો ભ્રમ છે. સિવાય મહારાજને અકબર બાદશાહ જેવા વિરન નાની તેમ જુદા, નર કાનિવાસ જેવાની પ્રતિમા તરફ આદર બતાવવાની કશી વાધો નથી દેશના મહા પુરોને સ્મરણ વિરનર રહે તેટલા માટે તે જરૂર છે પરંતુ પ્રભૂના નામે પથ્થર પૂજવા જોઈએ નહિં બ્યાગે નજર માધ્ય તરફ ગંદેની નથી ત્યાં નરતિનું કશું જણાવું નથી. પ્રગતિ હંમેશા અમુક ધોરણે થાય છે વિજયમેના માત્ર આગળ જ ધમ્મા ઢરતી નથી પરંતુ થોડું આગળ વધીને જાય છે, કે બહુ છેડું મૂળ-ધ્યાનકથી પડ્યું તો ૧થી ૨ કુમર આવી પહોંચે એટલે દુર ધસવા દરમત નથી પણ એકવાર ત્યાં ગયા બાદ બીજાઓ આવી ચડે છે, ત્યાંથી થોડાં જરૂર છે મહાન દિન્દી પ્રાનુ એવં એ રીતે થને આપણે ત્યાં વનભાવના ઉચ્ચ, અને વિગાળ થરી જોઈએ અમુક ય અને નિરેપસ જેનાથી થાય, મુખ્ય બી ઉત્તરિ જેનકે કરી નકાચ તે ધર્મ જેનાથી પડતી આવે તે ધર્મ નહીં પણ પાપ નિદા કરવાની મુખ્ય ન અને તેમલી આગળ ધસનારને સદાય આપી, આગળ ધસતું જોઈએ જેનાથી જરૂર આગળ ન જવાય તેને તોડી ન પાડતા જેટલું તેજે આપ્યું તે બંધ તેજે ઉપકાર માનવો જોઈએ, તેને સાળાસી આપરી જોઈએ દિન્દમા ધણુ-જણુ આર્યસમાજમા જોયા રાગ ખગ આર્યસમાજ છે એ જ વાત આપણા અમુકમુક અમુક મુખ્યિદ છે જ્યાં જ્યાં અન્ધકાર દોષ લા ત્યાં રોડની આવશ્યકતા અચાન અને દ પની મનીનતા પ્રકાશ વગર જવાની નથી મહાત્મા એ મહાનર હતો કે મિત્રભાવે બધાં નિરીક્ષણ કરી બધાના ઉદાર માટે ખરે પ્રયાસ આ રો પ્રકાર જોઈ પચપરમહાથ કરી નનમપતિ પણ પ્રકાશ તરફ વળે છે તે સામાટે મનવ જાતને ડોળનેતોડી પાડવા નહીં તેનાથી વિમુખ રાખવી જોઈએ જગતમાથી ચાગ વણ જતી રહેના. એ જ છે એમ લાગે છે અને તેને બદલે એ નહીં જના વિદ અને ચુનામ રાંડ નહીં, તે જોવાનું છે શ્રીમત કે ગરીબ અને સ્વતન્ત્ર કે પ તન્ત્ર એવા ભેદ બાદશાહને માલસેતરના જો કરતા માગ નહીં પણ નમ્ર છે, એ ખુબ યાદ ગખને (The end of man is in action, not in thought) માન વિચાર કરના, બાહ્ય આપતું એ કર ઉપયોગનું નથી Hell is paved with good intentions નાનો વા સારા વિચારોથી બધાએ છે પણ સ્વમતે માગ ચારા કમોથી ગચાએ છે પ્રાચીન ભાવનાને, નવા પ્રકારથી તેનેમવ બનાવી પચિમની રીતે તેનેમિદ કરવા યત્ન કરેલો તો પ્રભુ આપણને જરૂર મદાય છે એમ માનને પ્રાનુની સાદાખથી અને આપણા પ્રયાસથી ભારત ધમ તેમ જ ધમ વિવાધની બીજી બાજનમા, પૂણ રીતે ગમકી રહે એ જ આ અન્તરગી Cમેદ છે

હમારૂં નવસારી ગામ વડોદરા નરાધીશ શ્રી મહારાજ સમાજનાનું સુન્દર શહેર છે કેળવણી તથા અન્નપ્રતિ માટે કષ્ટ મચાવે છે હિન્દના દાન, દાદાભાઈના વડિનોનું વતન છે એવી સુન્દર ભૂમિમાં આપ સહુને પધારેલા નેત્ર મને સત્કાર વચ્ચે.

આનન્દ થાય છે ટાટાએ અહિં જન્મીને સકળ દુનિઆમાં નામ મેળે યુ, તેમ અહીં આર્યો એકઠા થઈને પોતાના હૃદય, ગ્રેમ સૌર્યથી ભરી, સમસ્ત ભારતમાં ઐક્ય નાચગે, ગાન મળવરો એવી આજ્ઞા ગણુ છું સત્ત્વ, સૌજન્ય અને સ્નાતન્ય, એક નહીં પરન્તુ અનેક જીવનપ્રદેશમાં પ્રસાર કરનાર મહાન ધર્મસ્વી કાર્ય આપે માથે લીધું છે અને તેથી, ભાઈઓ તથા બેનો, તમારો સત્કાર કરતા મને અતિ આનન્દ થાય છે

મને નવસારી શહેર લાડકુ છે ને જોકે તેનો કે તેમાં ઐતિહાસિક બનાવો ધણા બન્યા નથી તથાપિ તે મહાપુરુષોની જન્મભૂમિ છે એ વાત રાખતા પણ કહેતું પડે છે કે આ શહેરમાં તથા આજુબાજુના ગામમાં નસતી કાળી, કણુખી, ગ્રોર કનિષ્ઠ નવસારીમાં આર્ય- અથવા દલકી નહીં, પણ મધ્યમ ગણાતી લોકોથી છે તે વસ્તીમાં ધર્મના વિચારોનો પણ ધર્મને નામે ધણો જ અર્ધર્થ આનંદો હોવાથી હિન્દુ ધર્મનો પ્રસાર થવાની જરૂર સત્ય અથ, તથા ખરૂં રૂપ બતાવતું બહુ આવશ્યક હું ગણુ છું તેની ખાસ કરીને આ શહેરમાં આર્યધર્મપરિપક્વ ભરવાની જરૂર હું જોઉં છું અને જે વિદ્વાન પંડિતો, વ્યાખ્યાન કરતાઓ, તથા ભજનિકાએ અત્રે આવના આમનણુ સ્વીકારેલા છે, અને જેમના પ્રભાવશાળી ભજનકીર્તનો, તથા વ્યાખ્યાનોથી આ શહેરના તથા આજુબાજુના ગામમાંઓમાં વસતા હિન્દુઓને, હિન્દુધર્મનું ખરૂં સ્વરૂપ, માનમ પડશે તે સર્વ પડીતો, વ્યાખ્યાનકર્તાઓ, તથા ભજનિકાઓ, ખરા અત્ કરણપૂર્વક હું આદર સંકર કરે છું અમને આ જાણુ કામમાં ઉદાર હાથથી, મદદ કરવા જે મહાન જનપ્રતિ કાલદાપૂરના મહારાજ સાહેબ તથા રાજધિરાજ શાહપૂરના મહારાજ સાહેબ, અત્રે આવના, અરેક કામ દૂર કરી, તસ્વી લીધી છે, તેમનો ખાસ કરીને વિનય- પૂર્વક આદરસત્કાર કરવાની આ આજ્ઞા માણુ છું આપ સર્વ સવારી તથા ગૃહસ્થો અત્રે જે પધાર્યા છે તે સર્વનો પણ આ નાનકડી નમ્રી તરફથી, પૂર્ણ ગ્રેમથી સ્વાગત કરે છું અને સભાનું કામ શરૂ કરવા પ્રમુખ સાહેબની નિયમમર સૂચણી કરવા વિનવતી કરે છું હવે થોભીશું નહિ. આનો આપણે પ્રભુનું રમરણુ કરી આગળ જઈએ *

* નવસારીમાં આર્યધર્મ પરિપક્વ સમય સ્વાતંત્ર્ય સ્વતંત્ર પ્રમુખપણેથી આપેલ આપણુ

ગુજરાતી વહેવત સંગ્રહ ૧ ૨-૦૦૦ એન એમ. ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુંબઈ

ગુજરાતની શ્રીશિક્ષણ વિષયક સંસ્થાઓ

૨. ભગિની સમાજ.

લેખક - રા કેશવપ્રસાદ છાયાલાલ દેસાઈ, બી એ, એલએન બી

વનિતા વિદ્યામ નરતા ક્ષાઇકે જુદી તરેહનું કાર્ય કરતી આ ભગિનીસમાજની સરથા છે તેની સ્થાપના તા ૧૯ કેજુઆરી ૧૯૧૬ ને દિનસે-સ્વ મહાત્મા ગોપાલ કૃષ્ણ ગોખલેની પ્રથમ સવત્સરીને દિવસે-તેમના સ્મારક ચિન્હ તરિકે જ થઈ હતી આ સંસ્થાનું સતત કાર્ય કનાર દિ- સેવક સમિતિવાળા ભાઈ કરસનલાલ ચિત્રનીયા છે અન્યત્ર તેમની મદદમાં બીજા સભાસીઓ છે પરંતુ કામનો બોલે મોટે ભાગે, ઘણે મોટે ભાગે ભાઈ ચિત્રનીયા ઉપર જ છે

મુખ્ય ઉદ્દેશ.

આ ભગિની સમાજનો મુખ્ય ઉદ્દેશ તો શ્રીજાતિની ઉન્નતિ થાય એવા ઇલાજો યોજવાનો અને તેનો વધારાશક્તિ અમલ કરવાનો છે આ રીતે તેનું કર્તવ્યક્ષેત્ર તો ધારૂ વિશાળ દર્શાવેલું છે પરંતુ શ્રીશિક્ષણ નિના શ્રીઉન્નતિનો મળવ ઝોઠો છે, એમ આ સમાજના વાર્ષ વાલકોને 'લાગુ છે, અને તેથી શ્રીશિક્ષણનું મર્મ તેઓએ હાંસથી ઉપાડી લીધ છે. શિક્ષણમા તેઓએ જુદા જુદા ઉપાયો આ ર્ષા છે ફક્ત ગોંધી જ તેઓએ સતોષ મા યો નથી આ જુદા જુદા ઉપાયો આપજે દરે તપાસીશુ

પુસ્તકો યા પત્રિકા અને પ્રસાર

બીજા મરથાઓ દરતા જે વિરોધ પ્રવર્ત આ સમાજે ક્યો છે તે પત્રિકાઓ પ્રસિદ્ધ કરવાનો છે આઓ માટે, એમની દાનની સ્થિતિ જોતા, ખાસ વાચનની જરૂર છે એમ વાર્ષ વાલકોને લાગુ પરંતુ આનું સાહિત્ય અસારે આપણી ભાષામા નથી, અને જેટલું છે તેટલું આઓના હાથમા જઇ શકતું નથી આમ વિચારી તેમણે જુદા જુદા વિષયો ઉપર પત્રિકાઓ લખાવીને પ્રસિદ્ધ કરવાની યોજના કરી તેમા શ્રીઉપયોગી વિષયો જમદ કરવામા આવે છે અને તેો પ્રસાર પુષ્કળ થાય જોવા ઉપાય કરાય છે

આ પત્રિકાઓ સાથે નાના નાના પુસ્તકો પ્રસિદ્ધ કરવાનું પણ તેમની યોજનામા હતું. આ બે વર્ષમા ૩૮ પત્રિકાઓ અને બે પુસ્તકો આ મરથા તરફથી પ્રસિદ્ધ થયા છે આમાંથી ૪ પત્રિકાઓ દરનયરિતની છે અને બીજા શ્રીઓને લગતા પ્રશ્નો કે શ્રીઉપયોગી વિષયો સંગ્રહી છે જે પુસ્તકમા એક સ્વ ભોગી દરાનતું ' સ્ત્રીઓ અને સમાજ સેવા " છે તેની આકલક અને ઉપયોગી પ્રસ્તાવના મહાત્મા ગાંધીજીએ લખેલી છે બીજા એપરી રા' પત્રિકારની નવા મુગની વાતો ' છે આ રીતે આ પત્રિકા અને પુસ્તકો કાર્ય આ સરથા તરફથી થાય છે. પત્રિકાઓના પ્રસારથી નાન ફેલાનતું તે પત્રિકા સારી છે ખાસ કરીને જેઓને વાચન તરફ દરાના છે તેમને માટે તો તે ત્રી સારી જ છે પરંતુ પત્રિકાઓના વિષયો પતલ કરવલ

માટે વ્યવસ્થિત યોજના બેઠકે કોઈ લખનાર મળે એટલે ગમે તે વિષય લખાની જે જાણી દેવા તે મરામત નથી એક કે બે વિદ્વાનોના અધિપતિપણા નીચે પત્રિકાઓની પ્રસિદ્ધિ થવી બેઠકે પત્રિકાઓ માટે વિષયની પમદગી અધિપતિયે કરીને લાયક લેખકો જોળવા બેઠકે, અને તમનીપાસથી ઉત્તમમા ઉત્તમ કાર્ય લેવું બેઠકે તે માટે પૈસા આપવા પડે તો આપીને પણ ઉત્તમ લાભ લેવામાં એકદરે લાભ છે આ રીતે પત્રિકાઓમાંથી છેવટે આ ઉપયોગી વિષયનું "મર્ડ નાન સમઠ" જેવું નિપજની નામ અરિયા પણ બે વ્યવસ્થિત રીતે લખાવાયા હોય તો વધારે સાડ ઇતિહાસ મળે જીઓ, પરાપકારી જીઓ, જી-દુ જી-લજન પુષ્પો, વગેરેના અરિયા અવસ્થિત રીતે લખાવાયા હોય તો આ અરિયાનાં પુસ્તકો થઈ શકે અને એ રીતે ગુજરાતી સાહિત્યમાં સ્થાયી વધારો પણ થાય આ સચના કરી છે કોઈ હાનની પત્રિકાઓની મેના ઉતારી પાડવા યી માગતો પરતુ, આ સમાજ વધારે ઉપયોગી કાર્ય કરવા પ્રેરાય તે હેતુથી જ આટલી નમ નિનનિ કરે છુ

જીવાચન શુભો.

પત્રિકાઓ લખાવાના ઉપરાત જે બીજી ઉપયોગી કાર્ય આ સમાજ કરે છે તે ગુજરાતમાં જુદેજુદે સ્થળે જીઓ માટે વાચનશુભો ઉધાડનાનું છે કુને ૮૦ વાચનશુભ, (જેમાંના ૫૦ તેજ વરોચક કામ કરે છે) ઉધાડનામાં આપ્યા છે આમાં અગિનીસમાજની પત્રિકાઓ ઉપરાત બીજા પણ ઉપયોગી અને જાણીતા માસિકો અને પુસ્તકો મોકલવામાં આવે છે કેટલેક સ્થળે આ અર્ધા મૂ પે અને કેટલેક ઠેકાણે તદ્દન મફત મોકલવામાં આવે છે

માગ ધારવા મુજબ આ કામ ધણ જ ઉપયોગી છે જીઓ માટે સાહિત્ય ઉપલબ્ધ અને એ સાહિત્ય વાચે તેવી જીઓ તૈયાર કરવી એ મ તે યાય તરફ ધ્યાન આપવાનું છે વણી જીઓને દુઝમદ મળી શકે તેમ હોય છે, પણ વાચન તરફ તેમનું ધ્યાન હોતુ નથી, અથવા તેક એક જ એકવા વાચીને સમગ્રી શકાય એવું જ્ઞાન હોતુ નથી માટે કોઈ ઉત્સાહી બેનને હાથે વાચન-શુભ જોનારી, તેમને માવે જીઓને વાચી સહજાનાનું કાર્ય નાખનાથી ધણી લાભ થવાનો મભત રહે છે આ બાધને વાચનનું સાહિત્ય તો પૂરે પાડવામાં આવે જ છે આજે વાચનશુભો ધણે સ્થળે નિકળે, અને બધા નિકળેના છે ત્યા પૂર્ણ કંતવ્યશુદ્ધિથી જાય થાય તો અન્ય જીઓનું જ્ઞાન વિનાન થાય, અને તેમની શુદ્ધિ ખીલે પચાસ વાચનશુભો કમા વપરા ગામમાં, તથા તેની વ્યવસ્થા, કાણુ કરે છે, અને તેનો લાભ કેવો લેવાન છે તેની વિગત અગિનીસમાજના ૧૯૧૮ ના હેવાનમાં આપેલી છે આ હમીકતથી કોઈ પણ રીતે નિગરજ થવા નારણુ નથી નાના નાના ગામડામાં, બધા બીજા સાધનો હોવાનો સહાય નથી, ત્યા અજ વાચનશુભો વધારે પ્રમાણમાં છે તે જ્ઞાનની વાત છે કેટલેક સ્થળે તો શિક્ષણનું કામ પણ થાય છે દરેકે દરેક ગામે આવા વાચનશુભો લાભ લેવા બેઠકે

વ્યાખ્યાનો.

મુખાર્ધ શહેરમાં જીજ્ઞાસુતમાં જગ્યનિ આવે તે તેનુંથી જુદા જુદા લતાઓમાં જીએક માટે વ્યાખ્યાનોની યોજના અગિનીસમાજ તરફથી કરવામાં આવી હતી વળી જીઓમાં

પરંપર ઓળખણ વધે તે હેતુથી મોહસમેનોના પબ કરામા આવ્યા હતા આવા વ્યાખ્યાનો તથા રોહસમેનોને વચમા ૧૦૦) થયા હતા આ સખ્યા ઘણી સારી કટી તક । વ્યાખ્યાનકારમા મીસીસ ખીમે દ્. મહાતમા ગાધીજી, સૌ શારદાબેન સ અમૃતનાન કચ્છ, સ જમનાદાસ દારકાદાસ સ ચદ્રચક્ર પચા વગેરેના નામ જોરામા આવે છે સ્ત્રીઓએ ક્રમત બાર વ્યાખ્યાનો જ કર્યા હતા

સ્ત્રીઓ પોતે અહીં પોતાને ઉપયોગી અને જાહેર જનનો લગતા અદ્ય વ્યાખ્યાનો અને અર્થઓ કરે તે ઘણું ઇચ્છના જોગ છે તે માટે યથા અગ્રણ્યમા તેઓને જાણણુ રૂના લક્ષ્યાવના તરફ લગિનીસમાજના કાર્યવાહકોએ વલ્લ રાખવું જોઈયે આ સલાઓ કકત બીઓ માટે જ હોય છે એટલે સ્ત્રીઓને તેમા જાણણુ કરતા ગરમ આનનાનો સખવ તો નથી જ

વેલક અને વિજ્ઞાનના વ્યાખ્યાનો નકશા કે મેંજક લેન્ડર્નની મદદથી કરવામા આયા હતા તે સતોષની વત છે આવી રીતેથી સ્ત્રીઓમા ઉપયોગી જ્ઞાન પ્રસા નાની ઘણી જ જરૂર છે એમા વ્યાખ્યાનો વધારે પ્રમાણમા થાય તે ઇચ્છનાજોગ છે સ્ત્રીશિક્ષણ વર્ગો.

પરિકાઓ, નાયનગૃહો કે વ્યાખ્યાનોથી જ આ સમાજના કાર્યવાહકોએ સતોષ માન્યેત નથી તેઓ એમ સ્વીકારતા હાને જ છે કે અક્ષરનાન તથા ત્યારપણીનું પદ્ધતિસ વિજ્ઞાણુ સ્ત્રીઓ જો લાક શકે તો જ તેઓ ખીજ સાધનોનો લાભ વચારે લઈ શકે વળી દિવસ સમાજમા જાળનસનો વિવાજ પ્રચલિત હોનાથી કન્યાઓને પુર નિલપ મળી શકતુ નથી નાની વચમા જ તેમને નિશાળ છેડવી પડે છે, અને ત્યાર બાદ તેઓ સસાર વવહા મ પડી જાય છે આની માળાઓનુ અધુર શિક્ષણ પૂર્ણ કરાવનાના હેતુથી, તેમ જ મોટી ઉમ્મરની સખનાકે વિધવા સ્ત્રીઓને સવવાતથી શિક્ષણ આપનાના હેતુથી આ સમાજ તરફથી શિક્ષણવર્ગો જોનનામા આવ્યા છે મુજાધમા બે વર્ગો અક્ષરનાન માટે છે એક વચ હુનરજ્ઞાન માટે છે તમા ખીજ ૭ વર્ગો જુદા જુદા મામોમા ચક્રને છે સ્ત્રીઓ માટે હનરના શિક્ષણની જરૂર ઘણી જ છે આપણુ સમાજની મિથિતિ સામાન્ય રીતે ગરીબ છે, અને તેમાયે સ્ત્રીઓ તો ઘણી જ પરાવીન છે તેઓ જો વેર બેશ કાઠને કાઠ હનર કરે તો તેથી દરેક પક્ષે તેમને લાભ થવા સખવ છે માટે હુનરજ્ઞાન માટેના વર્ગો જેમ બને તેમ વધારે પ્રમાણમા જોનવા આ સમાજને હું અગ્રાદ કઈ છુ પણ તે સાથે એટની પણ વિનનિ જ છુ કે કેવળ હનરજ્ઞાન માટે વર્ગો હાય ત્યા પણ અધુક શિક્ષણ નો આપણુ જ જોઈયે એવો સિક્કા રાખવો જોઈયે જ્યારે આપણે ફરજિયાત પ્રાથમિક શિક્ષણની દિમાચન રીયે છીયે ત્યા આટની આગત ધ્યાનમા રાખી દરેક હુનર વર્ગમા પણ પ્રાથમિક શિક્ષણ તો રરજવાત કરવાની આપણી ફરજ છે જ

શિક્ષણ વર્ગો માટે ખીજ પણ એક બે વાતો કહેવાની છે મોટી ઉમ્મરની સ્ત્રીઓ માટેના વર્ગોમા હમેશા હાજરી બહુ જ અનિમિત્તિ હોય આમા મુર લાલુનાર તથા તેમના કુદખી-

ચોની હોય છે ભણનાની સમવેડો ધ્યાનમાં લઈને આ ગોતો રખત ખેરના નજીક કરાકોતો ચોતેના હોય છે ત્યાં હાજરી અનિયમિત રહ છે તે ઘણું જ ખોટું કહેવાય આ સમયમાં ખામ કુચી ન જાણના ભણના જ્યાં છે તેમના પાનિને એટલી જ વિનિ કન્વાની છે કે, તે બાક્યો ભણના જ્યાં માટે તેમજ ઉત્તેજન આપવું તથા નાના નાના કૌટુંબિક કાર્યો માથી નેમને છુટા થી ગોના જ્યાં રખત તેમને આપવું જોઈએ આમા સવાન કમ કાર્યની ગોઠવણીનો જ છે નુકસાન બીજું કાર્ય જ નથી

વગોના વ્યવસ્થાપકોને જે વિનિત કરવાની છે તે કમ મધ્યી છે આ શિક્ષણવર્ગોના કમ પદ્ધતિસર ગોઠવાયા જોઈએ ઘણુંખડ આ વર્ગમાં ગમેતેમ શિપણ આપાય કરે છે આમ થવાથી શીખનારને બધેયે તેવા લાભ થતા નથી તે માટે પદ્ધતિસર કમ ગોઠવીને, તે કમ મુજબ જ નિયમિત શિક્ષણ આપવાને નિશ્ચય થવો જોઈએ અને મનતા સુધી આના જુદા જુદા વર્ગો વચ્ચે કમ થી એકતા હોય તો ઘણું સારું શિપણ પણ થોડું જ અને વૃદ્ધતા હોય તો એકદરે લાભ છે તથા ભણના આવતી બાક્યોમાંથી કોઈને શિક્ષણના કાર્યમાં રસ લેતી જોઈ શિપિકા થવા પ્રવૃત્ત કરાય તો ઘણું સારું આર્થિક સ્થિતિ.

પતિ-ગ્રો, પુરતકો, વાચનગ્રહો, શિક્ષણગ્રો, દુનરવર્ગો આ બધું ચલાવવાને માટે અને નિભાવવાને માટે પૈસાન ઘણું જ કામ પડે છે આ આ સમાજને પૈસો નથી આની મુજો એમ કહી શકાય તેમ નથી પ્રથમ વર્ષમાં મમમ ૨ ૨૮૦૦ ની આવક થઈ હતી, અને ખર્ચ પણ તેટલું જ થયું હતું બીજા વર્ષમાં આ સમાજે પાતાનું કોન વિશાળ કુરુ અને શરવાતથી જ ખર્ચનો અદાજ ૦ ૬૦૦૦ થયો એમ જાહેર થયું હતું અને ત્રીજા વર્ષમાં આ અદાજનો જવાબ પણ ધણી ઉદાગ્રતાથી આપ્યો છે એમ કહી શકાય બીજા વર્ષની આવક ૨ ૭૬૦૦ ની થઈ છે અને ખર્ચ ૨, ૫૧૦૦ નો થયો છે આ રીતે આ સમાજની આર્થિક સ્થિતિ સતોષ કારક જ ગણી શકાય એની છે અને તે ઉપરથી સમાજના મંત્રિઓની ખતનો ખ્યાન આપણને આરી શકે તેમ છે કારણકે મંત્રિઓની ખતિતી મેનન વિના આગલી આવક થઈ શકે જ નહિ આ કારણથી લખિયને માટે બહુ આરી આશા રહે છે

મહારમા ગાંધીજી અને આ સમાજ.

આ સમાજમાં રસ લેનારા બેગો અને બાક્યોમાં ઘણા જાણીતા નામો જોવામાં આવે છે અને તે માટે આ સમાજને ખરેખર ભાગ્યશાની લેખી શકાય સમાજના પ્રમુખ શ્રી શારદા મેટા બી એ છે ઉપ-પ્રમુખો લેડી લક્ષ્મીનાથ જગમોનદાસ તથા મીરીસ જાણીતો પીટીટ છે આ ઉપરાંત મહારમા ગાંધીજી પણ વારવાર તેમાં સનાહ આપે છે, અને બીજો ભાગ લે છે “શ્રીઓ અને સમાજમેવા” નામે પ્રગતક સમાજ તરફથી મહાર પડ્યું છે તેની પ્રસ્તાવનામાં તેમજે બાગવતના થાય છે તેથી કન્યાઓનો વિકાસ અટકી પડે છે એમ દર્શાવી ચોક્કસ કથો હતો, અને તે નુકસાન અનુકાવનાના એક વેબાર માર્ગે તરિકે તેમજે ધુરકોને પ્રાર્થના.

ਗਡੇਰੇ ਮਿਨ ਨੇ ਵੇਰੀ ਫਿਰ

ਸਮਾਜਿਕ]
 ਵਿਚਾਰ ਅ ਧਾਰਮਿਕ]

[ਮੇ ੧ ਅ ੧ ੧੯
 [ਪੰਜੀਤ]

જન્મભૂમિ છોડી જતા રાજા પ્રતાપને લીમશા પોતાનો ખજાનો અપેલુ કરે છે
 સમ્બોલત્વક] [તે, ઈ સ ૧૮૧૯
 વિનયાર થ પડિત] [કેપીસાઈટ]

કરી હતી કે જો તેઓના લગ્ન બાળક કન્યા સાથે થતા હોય, તો તેમજે લગ્ન થયા પછી પણ
 ધર્મચર્ય પાળતુ અને કન્યાને કેળવણી મળે તેવા ઉપાય ચેલજવા આ સનાદ, મણી જ મનન
 કરના યોગ્ય છે વળી સમાજનુ બીજી વર્ગ પુત્ર થયુ ત્યારે વાર્ષિક મળે ન કવવામા આવ્યુ હતુ
 તેના પ્રમુખ તરિકે પણ ગાંધીજીને પસંદ કરનામા આવ્યા હતા અને તે પ્રસંગ માટે તેમણે
 એક પ્રિયારપૂર્ણ આખ્યાન વખ્યુ છે તેમા તેઓ સ્ત્રીઓની સેવા કરવામા સ્ત્રીઓની જ, ૧૮૨૨
 કે એમ જાણી રહે છે કે, જ્યાં સુધી હિન્દુસ્તાનમા સ્ત્રી એક સ્તિમાર પણ દેખાયતી નહોતે,
 અથવા એકા દુકકો બોલતી હશે ત્યાં સુધી હિન્દુસ્તાનનો ખરો ઉદ્ધાર થવાનો નથી " એમના
 આખ્યાનમા તેઓ નીચે દર્શાવેલી બાબતો તરફ ખ્યાન આપવાનુ કહે છે

૧ ૮૫ ટકા સ્ત્રીઓ અજ્ઞાન અવસ્થામા છે તેમ પછાત સ્થિતિમા છે, તેમના જીવ
 નો અભ્યાસ કરવો.

૨ હિન્દુ ધર્મશાસ્ત્રમા, ધણુ કરીને ક્ષેત્રક સ્ત્રીઓ, સ્ત્રીઓ ઉપર આદરો મૂકવા છે
 તે, હવે કરાવના પ્રયત્ન થાતુ રાખવા.

૩ સ્ત્રીઓને તેમની અવનતિનુ જ્ઞાન કરાવતુ

૪ અનિશ્ચય પછાત રહી ગયેલા ધર્મોમા જર્જ પોતાને જે અનુભવપૂર્વક જ્ઞાન હાય તે
 તેઓને સ્નેહપૂર્વક આપતુ પોતાને જે જ્ઞાન ન હોય તે મેળવવા પ્રયત્ન કરવો.

૫ સેના વત સ્ત્રીકોરી અસહાય બાળાઓના સહાયક બેલી થતા પ્રયત્ન કરવો.

૬ આપણો કાર્યો કંઈ સેકો ઉપર પ્રભાવ પાડવો, કન્યા મોતીને નંદિ

૭ મુખ્ય કાર્યને પ્રધાનપણે આપવું

ગાંધીજી પોતાના બાપજીમા જણાવે છે કે સ્ત્રીઓને ઉપયોગી બાબતોનુ જ્ઞાન આપવા માટે
 તેઓ અક્ષરજ્ઞાન લઈ રહે ત્યાં સુધી ચેલનાની જરૂર નથી " અક્ષરજ્ઞાન નિના ધણાયે
 કાર્યો થઈ શકે છે, તો પણ અક્ષરજ્ઞાન નિના ન ચાની શકે" એવી દૃ માન્યતા એમની
 અધેની છે જ્યાર બાદ પુરુષ કરતા સ્ત્રીનો ગ્રામપ્રવેશ બિન્ન હોવાથી તેમની કેળવણીનો ક્રમ
 પણ બિન્ન રહેવો જોઈએ આમા અગ્રેજી ઉપરનો ખોટો મોહ તજવા એ ખામ આગ્રહ કર છે
 એ સમજીનુ એમનુ લખાણ ખાસ વાચના યોગ્ય છે

આ પ્રમાણે આ મહાપુરુષ પણ આ સમાજના જાન તરફ નજર ગાળી તેમા રસ લે છે
 તેથી ભવિષ્ય માટે વણી સારી આગા રહે છે વળી આ સમાજમા હિન્દુ અને પારસી બેનો
 એક બીજાની મદદમા ગંઢી કામ કરે છે તે પણ એક શુભચિહ્ન છે

કાર્ધક સચનાઓ.

આ સમાજે એ વર્ષમા પૂર્ણ ઉત્સાહથી જે કાર્ય કરી બતાવ્યુ છે, તથા પોતાની પ્રવૃત્તિના
 જે પુરાવા આપ્યા છે, તેથી હું કાર્ધક વધુ સચનાઓ કરના વચચાઉ છુ સ્ત્રીઓના દરેક સન

તિનામા જગવાના રહ છે કે નહિ તે તપાસના આનકલ્યુ કાર્ય આ સમાજે ઉપાડી લેવું ધટે છે. વધુ નાં ઉપર આવું કાર્યકર કાર્ય અસારનુધારા સમાજ તરફથી થતું હતું પણ આ બાબતમા નધાર જાગૃતિની કાર્ય કરવાની જરૂર છે એને તે માટે ભગિની સમાજ-એકન દ્વારે અથવા તે બીજા મડોની સાથે રહીને-ઉપયોગી કાર્ય કરી શકે એમ નું ધાર્યું સમાજમા, ગામગામમા, કાલકામા કે ધર્મપુસ્તકોમા, જ્યાં જ્યાં સ્ત્રીઓના હકકો દરજ્જા ઉપર તગપ માગવામા આવી રોય ત્યાં ત્યાં તેમનો હક્ક આપન કરાવી આપના કાર્ય આ સમાજે ઉપાડી લેવું ધટે છે તે માટે જે ટા. હીનચાન કે અજાણની જરૂર રોય તે તેજે ચનાની જોખમે

બીજું એક કાર્ય આ સમાજ મુબારકમા કરે તેો વલો વાલ થાય એમ માફ માનવું છે આ ૥ ઉદ્ધારમા સ્ત્રી કેવવણી અગત્યનો ભાગ ભજવે છે એમ તેો આ સમાજ માને જ છે અને તે માટે તેણે ઘણા પગના પથ લીધેના છે પરંતુ જેને માધ્યમિક શિક્ષણ કહીએ છીએ તેવું જા. તે આપને તેો જ આપણને આપણા આપ્તા સમાજને કાર્યકરનાર સ્ત્રીઓ મળેરો હિન્દુ, શુજરાની હિન્દુ, સ્ત્રીઓમા માધ્યમિક શિક્ષણનો પ્રચાર વલો આજે છે મુબારકમા તે માટે જે કન્યા હાઇ સ્કૂલે છે, તેનો લાભ ઉચ્ચવર્ગે ધિનાપની હિન્દુ કન્યાઓ લઈ ગતી નથી-અને જા વર્ગમાથી પછ નેમએ તેટની સખ્ખા તેો લાભ નથી મેની, એના કારણે પથ દેખીતા છે એમની હાની કમ આપણા સમાજની હાનની પરિસ્થિતિને જગ પથ અનુદય નથી તેની વ્યવસ્થા પથ હિન્દુ પરિસ્થિતિથી અગલુ શિક્ષકોના હાથમા છે શિક્ષણનો સમય પથ પ્રતિકુલ છે તથા અર્થ પથ વધારે આવે છે આ કારણોને નીધે સ્ત્રીઓના માધ્યમિક શિક્ષણ માટે અનુદય કરવામા “મહિનાવિદ્યાયો”ની ધારી જ જરૂર છે આના વિદ્યાવયો સુગત અને અમ-દાનાદમા આનુ ધર્મગથા જે મુબારકમા તેની ધણી જ છુટર છે તે ભગિની સમાજ તરફથી આ કાર્ય ના ઉપાડી લેનાય ?

અતમા આશા રાખુ છુ કે આ ભગિનીસમાજની ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધિ થાય અને સ્ત્રી ઓની મર્દદેલીય ઉત્તિ કરનામા તે સાધનજુત બને. -

* આ વિચય નીચે એ વર્ષે તા. જાના લલિતા વનિતાશમની સરચાના કાર્યનું નિરપણુ સમા લોચકના માય માસના અમા મ્વામા આનુ હતું તે તરફ વાચકોનું લખ્ય ખેચવાની હુ જરૂર તે. ૬—કેશવમસાદ

મુદ્રા રૂ ૦-૧૨-૦ એન એમ ત્રિપાડી એન્ડ પની, મુબારક

બોધિસત્વ

લેખક-શ હુમમનરાય હરિલાલ દુન.

જ્યેષ્ઠ ભક્ત જે, વેળાએ જાણીમાં રાજ કરતો હતો તે વખતે, બોધિસત્વ તો, ગામના એક ધનિાન, સાક્ષાત્ કુટુંબમાં જન્મ્યો હતો. મોટાડી ઉંમરે ત્યજે અભ્યાસ છુટકો થયો હતો. સાત પંચી બોધિસત્વ ઉપર વિદ્યાભ્યાસ થયો, ત્યજે સન્યાસ ગ્રંથો અને પરીતના નિર્જન મહાવારમાં નિનાય કરવાને તે આજે એક સ્વા નિયમિત ધ્યાન ધારણાદાર, પરાધિકારી અને અતદર્શિ મેળવીને, શાન્તિમાં તે વખતે ગાળવા નાચે.

એક વિસ, તેત મીરુ વિજેગેની જગા પાંચાથી, ડાહીમાં તે આવી પહોંચ્યો. વડન પહેલેથી સન્યાસી, પારખે પારખે બીજા માગરા માટે ગયો તેના ખર્ચા ઉપર કાળા હરણનું કાગુ આમ, કુતરું હતું માથા ઉપર જટામથ નાગા કેશ હતા, પીક ઉપર બે બાબુએ બે બેળા સદાની હતી ગજમદેનના, સિદ્ધાન્ત આગળ બિયા માટે આવી પહોંચતા, રાત્રને તેને જોવાની ઇચ્છા થઈ અમા તાપ વિમુક્ત સન્યાસીની પ્રજા ન ચૂંનિને ઉત્તર જ્યોતિ નિદામીને, જાગતુ ચિત્ત આકાષાધુ પરમ સમાદરપૂરક ગજમદેનમાં તેની અબ્બથા કરી બુદ્ધમય આસન અને ઉપાદેય આદાર્ય મળનાથો સન્યાસી રાત્ર મહુદ્ધ થઈને ગજમુક્તમાં દિનમ ગાળવા નાચ્યા, આવી રીતે મોગ વધ ચાલ્યા ગયા.

એવામાં ખમર, આન્યા, સરહદ ઉપરની પ્રજાએ બાજરો કયો છે ગજા મિના મિનમે સૈન્ય સામત લાખો, બુદ્ધનાખોરો દાખી ફેરા આ ચો રાજા હાલત ઉપર સાધુસેનાનો ભાગ આપો.

એક વિસ, રાખી સુભદ્રા સાહુડા બોજનની તથારી કરીને ત્વેડી રાત્ર જોતી હતી આજ હલુમુખી આવ્યા નહિ એમ જાણીને પોતે શાળવદ તરફ નાહી, નિચાર કરી કે વિનમ્ય બધારે થયા જ રહે છે ત્યારે લાનને એટલામાં હું સ્નાન કરી વિરે આગેથી લઉં સુધી જગમમાં સ્નાન કરી, ખીમતી સુન્દર વસ્ત્રોમાં ગઈ સજ્જન થઈ આજે જો મમ ઉપર મેલીને સાહુડી રાહ જોવા નાગી.

ધ્યાનના ધ્યાનમાં હુએતો આજ બોજનની વાત વિસરી જ ગયો હતો એમએક તેને ચેતન થઈ આવ્યુ કે, બોજન તો હજી કુર્મી નથી. રાખી ભલુ હમે તે, આટલો નખન સુધી, તેની રાહ જોતી હને અજાણત થઈને, યોગ બજાવડ નામકતોળ પોતે જ મ માર્યો જવાના થયો.

આ નર રાખી, મદેનના પહારી આગળ, એકમિત મેસી રી હતી મુદુ મમીર દ્વાર-માગ પ્રવેશ કરીને, તદના અવક લમો કાલાનિને, નૃત્ય કરતો હતો સાતામના આ અગીમ મ રૂપના ચણુમાં, બહાગની મ્યામ વનરાજી સ્તિગ્ન આ અગીમ નીન આકા નની અનુત ગોબા, મિતન માટે નિહાળી, જોઈતી હતી ગાંધી સુભદ્રા નીચી દૃષ્ટિએ, આ માનવના સુધાપાનમાં તન્મય મની, મી હતી આ મમીર મીનમીનમની નિસ્તબ્ધના ભગ

ઉપાસનો ઉનિદાત ૩ ૧-૮-૦ એ. એમ, ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુબાઈ

ઝરીને સાધુ એકાએક રાત્રી માંગે ત્યાં આવીને ઉભો રહ્યો રાણી ચમકી ઉઠી ને ઉભી થઈ ગઈ ત્હેનાં અસ્તવ્યસ્ત ચઢને સરી ગયલા વસ્ત્રમાથી, અતુલનીય રૂપચ્છટા ઝરી જતી હતી સન્યાસી ઉદ્ધવાત ચઢને, તે અસામાન્ય રૂપમાધુરી નિહાળતો નિહાળતો કામનાથી દબ્ધ થવા લાગ્યો અન્તરદષ્ટિ વિનુપ્ત થઈ પાંખવિનાના પખીની માફક તે તડપવા લાગ્યો ખાવાતું મહેમાન પેહુ કામનાથી જર્જરિત ચઢને, મહેવમાથી તે પાછો આવ્યો રાત્રના ઉઘાનની અન્દર આવેલી પોતાની કુટિરમા, શૈથ્યામા સુતેસુતે તે મનમોહન રૂપના ધ્યાનમા ને ધ્યાનમા, સાત દિવસ તેણે પીતાહી નાખ્યા આહાર નહિ, નિદ્રા નહિ ! તેનું અતર કામનાથી અસ્મિભૂત થવા લાગ્યું

રાત્ર બળવો શમાની દબને, સાત દિવસ પછી સરહદ ઉપરથી પાછો આવ્યો વિજય પાખ્યા પછી આખા શહેરની પ્રદક્ષિણા ફરીને, આનન્દ સાથે રાત્ર મહેનમા દાખવ થયો ત્યાર પછી સાધુને મળના માટે તે ઉઘાન તરફ ગયો બોધિસત્વ અનિવિધવશ્યવદને શખામા મૂતો હતો રાત્રએ ધાર્મ્ય, સાનુતુ કદાચ આરોગ્ય બગડ્યું હતો પગરજ માથે મહાધીને, તેણે પુણ્ય, “બ્રહ્મ, આપને કઈ અસુખ થયું છે ?”

“હા, મહાર હદય કામનાથી દબ્ધ થાય છે એ જ માન મહને અસુખતું કાણુ છે”

“જેની કામના બ્રહ્મ ?”

“સુભદ્રામાટે”

“એમ હોય તો તે આપની થઈ ! અને હું આપના ચરણમા અર્પણુ કરીશ”

સન્યાસીની સાથે મહેવમા તે પાછો આવ્યો રાત્રએ રાણીને કિમતી વસ્ત્રોમા સજ્જ થનાને કહ્યું ત્યાર પછી બોધિસત્વના દાખમા સુભદ્રાને ત્હેણે અર્પણુ કરી જતી વખતે રાણીના કાનમા ઓતુ ઓતુ કહી દીધું કે, “જો જો, જ્યાંસુધી બની શકે ત્યાંસુધી આ સાધુને પાપમાથી બચાવનાનો મત્ત કરજો”

રાણીએ ઉત્તર આપ્યો, “ભય ન ધરશો મહારાજ ! હું જરૂર તેમને બચાવીશ”

રાણીને લાઘવે સાધુ વનતરફ ચાલ્યો શહેરપાર જતા ન જતાંમા તો રાણી બોલી ઉઠી, “આપણે રહીશું કેમ કરીને ? એકાદ ધર તો જોઈએ જ તો ! રાત્રપાસે પાછા જઈને એકાદ ધર માગીયો !” સન્યાસીએ રાત્રપાસે જઈને ધર માગ્યું રાત્રએ ત્હેને એક પડી ગયા જેવી જીજ્ઞા ધર્મશાળા દાન આપી સાધુ સુભદ્રાને તે ધરતરફ લઈ ગયો પણ રાણી આ અસ્વચ્છ જીજ્ઞા ધરમાં દાખવ થવાને કારણે રીતે રાજ ન થઈ

સાધુએ પૂછ્યું, “હવે મહારે બીજું શું કરવાનું છે ?”

રાણીએ ઉત્તર આપ્યો, “કેમ ! આ વર સાફ કરો”

કાદાળી, પાનડો અને સાવરણી લેવાને સન્યાસીને તેણે રાત્રને ત્યાં મોકલેલ સાધુએ ગરજને માર્યું, ધર બહુ સાફકર્ણ, જાણવાથીને લીધી રીપરી પડી. ત્યાર પછી રાણીએ ફરીથી પાત્રો એને ગળમહેનમા મોકલીને પચારી, મિજાતુ વિગેરે મગાવરા પુ એકેએક ખાટના, કામળી, લોટા,

અસ્તોત્ય ને સનાથય ૩ ૦-૮-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુંબઈ

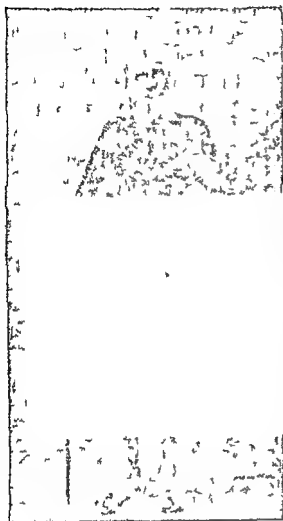
વાડી વિગેરે મગાયા. સાધુ એકએક વખત એકે વસ્તુ લાવે એટલે તરત જ રાત્રી એવે બીજા એકાદ વસ્તુને માટે દુઃખ આપે એ બંધાને સાર થઈએ થઈએ એ સંવાગીને રાજ મહેલતરફ દોડાવતી ત્યારપછી પાણી આપ્યોને, સાધુએ ગાળીને નદીમાંથી વ્યવસ્થા કરી મહેલમાંથી આવેલા ગોદડા પાથરીને થયા સળવી એ થયામાં રાણીસાથે બેસીને, આ રૂપવતી બન્ને બાહુ તેના કંઠને વીંચ્યા તુલાનુ આપ્યું અથવા ચયરી ઉઠ્યું રાણી તેના મુખતરફ તાળીને બોલી ઉઠી, “તમે તો સાધુ છો એ વાત પીછરી ગયા કે ?” આ વાળી કેટલી ગભીર ! સુભદ્રાનું વનમગ્ધણ સતીત્વની આભાથી પ્રકાશી ઉઠ્યું રાણીની તે પશ્ચિમ ગભીર ગાળીવડે સાધુના અતરંગી મેઘ એમણી ગયો હુપ્ત એતના ફરી ઉદ્દિપ્ત થઈ અગ્નિતાના અધમારમાંથી મુક્ત થઈને તે ફરી સ્વપ્ના આ લોકમાં પ્રવેશ પામ્યો.

સાધુ બોલી ઉઠ્યો, “ હમણાને હમણા જ લહે રાગના હાથમાં પાત્રી સોપી દહને દુર્ગ પર્વતોમાં ચાલ્યો ઈર્ષ્યા” સાધુ સુભદ્રાને સાથે લઈને ધીરભાવે રાજ આગળ ખડે થયો અને કહ્યું, “ મહારાજ, તમારી રાણી હવે મ્હારે નથી બેસતી પેના ફક્ત તેને મેળવવા માટે જ મ્હારા હૃદયની અદર વાસના જાગી ઉઠી હતી પરંતુ, સુભદ્રા સૌન્દર્ય ન્યારે મ્હારા ચિત્તને દબાવી બેઠું તે વખતે વામના પછી વાસનાના પુરોએ આવીને મ્હારા અતરંગી શાન્તિ વિનષ્ટ કરી દીધી ”

સાધુ પાત્રી જ સાધુની અતદૃષ્ટિ પાછી આવી પૃથ્વીઉપરથી ઉઠે ઉડીને, વાણુ ઉપર આસન કરીને, રાજની આગળ સત્તના મદિમાનો ચોપ કરતો તે દિશા ૧૫ તરફ આ ચો ગયો પછી અનિચ્છિત અતદૃષ્ટિ મેળવીને, પ્રેમ અને મૈત્રીથી પરિપૂર્ણ થઈને, મલ્લનોકમાં તેને નવો જન્મ મેળવ્યો.

મહારાજ માધવદાસજી.

લેખક — સન્મુખવાસ ઝવેરીલાલ પડયા, બી એ. ૧.

હિન્દના આમજનના અધ્યાત્મીને એ સ્વતંત્ર તો જગત જીત થાય છે, કે તેમાં ધર્મના અને સરકારના શૂન્ય જેવા, પ્રતિનિધિઓ બહુ સત્તા, ભોગવે છે, દારણુ એ છે કે તેમ ॥ દષ્ટિખંડમાં હજી, મુધી સરવતી અને સ્વતંત્રતાની, દેવીઓને જાનના અધિકાર નથી મળ્યો. પરિણામે રિસમી, મદીના મીન ફરકમાં, પણ છુદ્દિના, અને નીનિના દાસત્વની, બેડીઓમાંથી, હિન્દનો મોટો ભાગ, મુકા નથી આ ગોચનીય પરિસ્થિતિનો લાભ જેમ સરકાર, લે છે તેમ, ધર્મના, આચારો પણ લે છે એ જ અસાધ્ય, એ જ નિર્ણય આપણા આપણા રાષ્ટ્રીય આદર્શોની નિહિમાં આડે આવે છે તે આજે પ્રતિષ્ઠાન કરવાનું રહ્યું નથી પરંતુ હિન્દ જગતે જે રહેમાં ઉગના પુણ્યપ્રભાતે અધિકારના દિક્ષાઓમાં જળાયા મુખ, આગીઓ ખોલી, દારો ઉઘાડી પ્રગટ થઈ જના એ ધન્યદયો પ્રયાસો કરે છે તેમજો યુગમંત્રી જ પ્રેરણા કે અને કૃત લ થયા જ આશ્વાસન છે

આપણી ધાર્મિક મર્યાદાઓની ધમની, નીતિની અને અમાન્યદિતની ભાનનાઓ ગોચનીય મને શિશિન ચિંતન છે અને તેથી શિક્ષિતવર્ગને તેમની સત્તા હાનિવારક લાગે છે એક વિકાગ તો તે સત્તા નિમૂ. કરવાના મનનો છે, પરંતુ વ્યવહારદષ્ટિએ વિચાર કરનારને માટે તો આ એક કૃત પ્રશ્ન કે હનિમત એ જે કે સમાજના અશિક્ષિત અને મોટા ભાગપર આ સંસ્થાઓ નખૂડું સત્તા ભોગવે છે તે વગની દશા અશિક્ષિત હરો લા મુધી તેમનું આ શિશિન જનન અને અતિત્વ પણ રમ્ય છે એટલે તે વર્ગમાંથી જ નાનરિસ્તારના ગર્વમાં સહાય આપે એ આવા ગંભીર વધારે પડતી છે

આ પરિસ્થિતિમા ધાર્મિકસરથાઓની સમાજહિનની રાખતાઓ મન્યતા અને તેમાં આશય જેવું કંઈ નથી રાખ્યું પ્રવરણમા છે તેમ ધર્મસરથાઓમા પણ સ્વાર્થના જામી ગયાના બધનો *Vested interests* છે, અને સ્વાર્થના ગાં ધુમ્મસથી જવાયના માલીઓની ભાવનાઓ અને દૃષ્ટિઓ કુટિન હાથ તેમા ગી નનાઈ એ સરથાઓ પામે વ્યવસ્થા છે, પંખો છે, સત્તા છે એટલે જો અધિકારના અને અધર્મના સામાજ્યને જડખૂન કરવું હશે તો જન એવાના પ્રતીઓએ કટિબદ્ધ બની વધારે અને વધારે વ્યવસ્થિત યોજનાઓ ધડની પડશે સામાન્ય જનસમૂહને કેળવેને પહેલા પોતાના પક્ષમા પેલા પડશે અને પડીથી એમ પ્રાપ્ત કરેની સવ શક્તિથી આત્મનિભાણના અને ધર્મના યુદ્ધો લડના પડશે એ જૂનારાનું નથી કે આ ધુમ્મ વ્યવસ્થિત પ્રયાસોના છે રિચારના પ્રદેશમા નાન ચીના પાછી અને વ્યવહારના પ્રદેશમા સ્વતંત્ર સાધનો યોજતી અસાધારણ ચક્તિઓને દૂર રાખીએ તો પડી ગમે તે એ ઉદ્દેશથી પ્રેરણાની અન્ય સર્વ ઉચ્ચ અને સાધારણ શક્તિ એકત્રિન થાય તો તે વધારે ઉપયોગી અસર મારક અને અધૂન અને એવો સખન વધારે છે

તે ધાર્મિક સરથાઓ જે પોતે જ અનાન, અનીતિ અને શત્રુ ભવન છોડી આપ્યા શિક્ષક, નૈતિક અને સરકારી વાનાવરણ પ્રસારણે નહિ તો પશિમમા જે શા “અર્થ” ની યદ્ય છે તે તેમની થશે હાન તો રાષ્ટ્રના આત્માવિભાવમા સહાય કરવાને અને તેઓ પ્રલવાપરૂપ થઈ પડે છે, એટલે જો તેઓ તેમની ભાનનાઓ અને તેમનો નવદાઝ બદલને નરિ તો સમાજ આજે નહિ તો કાને આત્મનિર્ણયનો અધિકાર અજમાવશે, નરી સત્તાના મદમા તે સમ્યા એને ઊત્તરિણ કરી નાખશે અને પોતાના ગાંધીય ગૌરવ, અમાન અને અથને અનુકૂળ તેમનું સ્વરૂપાન્તર કરશે સત્તા અને પેસાના અનર્થો દૂર કરના એ વિસમી સગીના કાનકમમા મોટાટ અક્ષરે લખાયલ છે

ધાર્મિક ક્રિયાઓના તે નિમ્નેતન અને વિરૂપ રૂપોથી સરકારી સમાજ હવે સતોપ પામનો નથી ધર્મનો કહેવાતો પ્રતિનિધિ પોતાને બદલે લમખપમા પોતાની સહધર્મચારિત્રીનો ગ્રીમર કરે છે એ કેટલા સરકારી યુવકોને અતું હશે ? અમ્મીની ભાવના, સરકાર વિવિની ભાવના સ્વયમેવ ધારી સુદર છે તેમની પરિત્રા અને ઉચ્ચતા અન્ય ધર્મોમા નથી પરતુ અમાન અને શત્રુના દાસ બોરા સમાજે તેમને વિધનાઓની પેટે વિરૂપ બનાવી દીધી છે અને આપણી નૈતિક અધમતાએ આપણને સર્વ વિરૂપ, અર્થહીન અવનતિમર અને અપમાનકારક શત્રુઓના ાસ બનાવ્યા છે

ધમની ભાનના આજે બ નાઈ છે તે તરફ સ્વાયત્તિએ પણ ધર્મચાર્યોએ જોવાની જરૂર છે આજે હવે લોકોને તે ધમની જરૂર નથી રહી, જે મતમતાતરોના સામ્ય અને નહોતેજક પાછલામાર્ગો સ્તીમરી ધર્મના રાજમાઓની ઉભા કરે છે ઇમ્પુવમેન્ટ ફૂલ્ડ પેટે તેના કમમા પણ નિશાન, મીધા અને અજવાળાગા થોરી રાજમાર્ગો રચાની યોજના છે નવા ધર્મમા અસહિષ્ણુતાને પણ સ્થાન મળશે અને અનમનાનરો ગાંટ રાજમાર્ગોની બાબુએ પણ પાય મારી વીસવાનાંઓ (સચિવ વાર્તા અમદ) ૩ ૨-૦-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન. કપની સુબાષ,

રીઓ—*foot paths*—રાખનામા આપશે નવધર્મમાં આપના જન્મનો જ વિચાર નહિ કરાય, પરંતુ આ જન્મમાં પણ સમાજની આધ્યાત્મિક, નૈતિક, માનસિક અને-શારીરિક સુધારણાનો વિચાર પ્રથમ થશે. ચક્રિતના મંદેનીય અને રક્તિત્રમાણે અપૂર્ણ આત્માવિભાવને અનુકૂળતાઓ આપવા માટે શુદ્ધ, સમાજ, રાજ્ય અને ધર્મ સ્વસત્તાની મર્યાદાઓની પુનઃવ્યવસ્થા કરશે, યજ્ઞ-નાઓમાં થતા પ્રયાગોનો તે માટે સમન્વય ફરશે અને સમાજના 'શારીરિક' આરોગ્યનો માનસિક સ્વાસ્થ્યો, નૈતિક શુદ્ધિનો અને આધ્યાત્મિક સમ્પત્તિસૌંચતા વિભાસનો નવો કાયદમ યોજશે, તે ધર્મ માનવમમાજને તેના આદ્ય તરફ વાળશે, તે ધર્મ નવું જગ્ય વ્યકારશે, સત્કારશે અને આગરશે.

પશ્ચિમમાં ગળ્યના કર્તવ્યપ્રદેશો વિસ્તરતા જોઈ એમ લાગ્યા વિના તો નથી રહેતું કે ૨૦૦૧ ની સાનમાં ધર્મની મીમાઓની પણ પુનઃવ્યવસ્થા થઈ હશે નવી મદીમાં વ્યક્તિત્વ આપાત્મ્ય અને સમાજહિતની સમન્વિત અને ઉદાર મર્યાદાઓથી નિયંત્રિત અનેવા નવા ધર્મનો વર્ચસ્વાર કદાચ રાજ્ય સ્વીકારે તો તેમાં આવર્થ પામવા જેવું નહિ અને શિક્ષણની ભાનનાઓની અનેક દૃષ્ટિઓથી પુનર્ધરતા થઈ કરે છે તે સમયે પ્રગલ્ભ થયા વિના નિમિત્ત પશ્ચિમાઓ જેવા રાજ્ય નથી, પરંતુ એટલું તો સ્પષ્ટ થતું જાય છે કે રાજ્ય-પ્રગલ્ભતાકે રાજ્ય-પ્રગલ્ભિતના વલ્લા નવા કર્તવ્યમેનિં અગીવાર કરેતો મનુરર્ગને રહેવા માટે સાચા ગ્રહે આપના અને માનુષીજનન ગામી ગોકે એટલી આર્થિક અને ખીજ અનુકૂલતાઓ આપની એ લોહડ જ્યોર્જના નવા કાયદમમાં છે તો થોડા દશકો પછી જ ધરોની પ્રેરણાઓ અને તેના દીનેના આત્માસો ઉપર વગભગ સમસ્ત માનવસમાજ જીવે છે તેમને શુદ્ધ, સમય અને સુન્દર આપના માટે અનેક લોહડ જ્યોર્જ ઉભા થશે એમાં શી ગદા ? રાષ્ટ્રોની સ્પર્ધામાં ઉતરવા દિન્દે પાડુ આ ભાવનાઓ ઝીલના માટે તત્પર થતું પડશે.

હિન્દુ આધ્યાત્મિક જીવન ગાળતું, સ્વપર્ચોત્ત હવું અને અન્યદેશોના વિચારપ્રવાહોથી સુખત હવું ત્યારે તેની સામાજિક અને ધાર્મિક સરચાઓ પ્રશસનીય સીતે ઉપયોગી હતી તેમની પ્રમધસક્તિ અને રાસનપદ્ધતિ માટે માનશુદ્ધિ થયા વિના રહેતી થી આજે તો હવે તેમના નિમ્નચેતન અને અનનત થરીરો રહ્યા છે અને તેથી સનન દરિદ્રતા, નૈતિકઅજ્ઞતા અને શુદ્ધિ દાસત્વ જોવામાં આવે છે.

આવાઓના બૂદા બૂદા સમ્રદાયો, તેમના પ્રમધો, તેમની શાસનપદ્ધતિ આદિ જાળીને કાઢી પણ માનશુદ્ધિ થાય એમ છે તેમના મૂલ્ય ઉદ્દેશો નજ થઈ ગયા છે, પરંતુ હજીય તેમની કેટલીક પ્રેવાનિઓ ચાલ છે, દિવસે નિસે તે પણ સિમિન જાતી જાય છે અને તેમાંથી જીવન ઓછું થતું જાય છે-જે રહ્યું હોય તો આજે તો તેમનો મોટો ભાગ દેશને સામાજિક અને આર્થિક ભારગ્રા છે નથી સ્વી હો તેમની આધ્યાત્મિક સમૃદ્ધિઓ કે પરમા થની ભાનનાઓ નથી રહ્યા તેમના શુદ્ધિ વાલવા કે તેમની નીનિની સપત્તિઓ.

ભારતનો ટકાર (સ્વદેશભક્તિના કાંચે) ૩ ૦-૧૦-૦ એન એમ નિપાસી એન્ડ કંપની, મુબાઈ

પરંતુ મહાગાંધી માધવ સજી એક સાગ્ર આર્પવાદ છે. શુભચિત્તા તેઓ સારામાં સારી યોગી છે એમ હમને કહેવામાં આવે છે, પરંતુ હમે સાબરમતી નદી વીરમગામની આસપાસ કાંઈક દેખીને માધવસાથ નામના જ એક અમલદારી યોગી વસે છે, તેઓ સાધારણ જીવોને સુતમં પણ નથી અને યોગીઓની પ્રતિ પ્રમાણે જનતાથી દૂર રહેવાનું પસંદ કરે છે માત્ર સગના 'માધવ' સજી પોતાની જે કંઈ સિદ્ધિઓ છે તેનો વાલ સમાજને જાણી આર્પવાત્તર છે આર્પણો. મા તેમની યોગિક સિદ્ધિઓનું જે કંઈ જ્ઞાન હમને થયું હતું તે ઉપરથી અને એમની ઉત્તતાથી દમરો એમને માટે ઉચો મન બંધાયો હતો દર્યોગથી, સુદિમા ઉતરી ગઈ અને અધ્યાત્મથી સરન અને એથી શારીરિક ક્રિયાઓથી તેઓ અનેક જનના 'સારા કરી' શકે છે આ ક્રિયાઓથી કદાચ રોગો સારા થાય છે તેમાં કંઈ આશ્ચર્ય જેનું નથી કારણ કે શરીરની શુદ્ધિ માટે આ પ્રયોગો ધણા અસરકારક છે શરીરને-કુદરતના યતને જ-તેનું કાપ કરવા ઉત્તેજ પૂરકાય તો તે ઔષધોપચાર કરતાં વધારે ઇષ્ટ છે તેમ તો સ્વનંત્ર અને પક્ષ રહિત અર્થે શુદ્ધિઓ સ્વીકારે

માનવશુદ્ધિ : જરાવ માત્ર કદાચ દિવસના સ્થિતિઓએ ગાયત્રીના મંત્ર ધર્યો છે અને અધિકારની મર્યાદા મૂકી છે તે લક્ષમાં રાખ્યા પછી પણ આ ક્રિયાઓ શીખવા માટે ધણા માણસો અધિકારી બની શકે એમ છે ક્રિયાઓમાં કંઈ ગહનતા નથી, પરંતુ તેના અભ્યાસ માટે પ્રતિજ્ઞા ઉપરેશ, સ્વચ્છતા, મનોમન અને અધમની ઓછી જરૂર નથી આ અધિકાર પ્રાપ્ત કરવા એ અસાધ્ય નથી પણ રહેતા ભાગને માટે હૃદયસાધ્ય છે-દૂરમાં તે આરિશ્વરના કેદમાં છે આ શુભોની અપેક્ષા રાખે છે

માધવસાથના આખરોમાં 'કોઈ પણ પ્રકારની અનીતિનો અભાવ જોઈ હમને ધણી સતોષ થયો હતો તેઓ બહિનમાગના ઉપાસક છે અને તેથી જ અન્ય કારણોથી તેમણે અનુ-જનમાનવિના બીજા નામ સાથે અભ્યવ નથી રાખ્યો તેઓ ગમે સર્વ હોય તો પણ અમુક કનાક ખાનમાં ગાળે છે આખરોમાં રાજ રાજે ભજનની જે ધૂન અમલી તેથી અમારા ચિત્ત ધણી પ્રસન્ન મનતા-નવી વસ્તુ હારે હમે પણ એમાં ભાગ લેતા પ્રજાના, દરનારમાં મહત્ત્વા માટે અનેક જનના કંઈકોની મોજના માનવશુદ્ધિએ કરી છે તેમાં આ એક ધણી સરન અને મુદર મોજના છે જુરસીતમના પ્રખ્યાત રામાયણમાંથી બાવાઓ તેમના સુનદરવરડે અને કાથી જોવાથી નર્મણીરો મજબતા, એ પવિત્ર સ્થાનની પવિત્રતાનો સાદાકાર, કલાવતા અને સસારી જીવોના સસારી રાથમાં ઉચ્ચતા દેખાડતા

માવવ સજી આજે ૧૦૫ વર્ષનો રોના છતાં તેમની સિદ્ધિઓને પરિણામે એક સુવાનને પણ ધરમાવે તેમનું માનસિક તો શારીરિક સામ્ય ધરાવે છે તેમની આનંદ, આનંદની અચળતા અને યોગીનું ગૌરવ છે તેમની મીનાતર કુટુંબી અને બધા આકૃતિ કાળો કદનીને પણ જોખાને છે તેમનું મતન સ્થિત કરવું અને ગૌરવાન્વિત વદન, માયાળુ અને અપદ આખરો, વિતાવ કપાન અને વધના વધના જતા ભારથી સફળ બનતી ની એક વાર જોવા પછી કદાચથી બુધાય એવાં નથી તેમનું વ્યક્તિત્વ માનશુદ્ધિ ઉપર ન કરે એવું છે

તેમની જુ ૧૧ પ્રમત્તની પણ ઉદાર નૃત્યથી પણ માન યથા મિત્ર રહેવું નથી મોજન અમયે જે વખતે દરિદ્રતા ધમલા પા છે અને તે સમયે જે નાઈ મરિની આસપાસ હોય

કવિતામંત્ર ૬ ૧-૦-૦૦ એન એમ વિધાડી એન્ડ કંપની, મુબાઈ

તેનું આતિથ્ય પવિત્રભેદ વિના કરાય છે એમ હમને રહેવામાં આનું હૃદય કે, ગયા દુષ્કાનમાં ચારસો માણસો સાથે વખતે જમતા અને સર્વનું આતિથ્ય સાથે સતોષકારક રીતે થતું સાતસો સાતસો બાવાઓની જમાવટો વર્ષ જેઓ દિન્દની યાના ત્રણવાર પગે કરી આવ્યા હોય તેમનામાં પ્રબળ શક્તિ ઉચ્ચ પ્રકારની હોય એમાં આશ્ચર્ય પામવા જેવું કંઈ નથી દિન્દમાં સર્વ પ્રકારની શક્તિસમૃદ્ધિ છે, દુર્લાભ્યે તેના આવિર્ભાવ અને વિજાસ માટે અનુકૂલતાઓ નથી મળી.

મહારાજ શ્રી બગાવના હોવાથી તેમને આ પ્રતિકૂલતાઓનું જ્ઞાન ધણ તીવ્ર છે-અને તેમનું રાષ્ટ્રીય સ્વભાવ તિવ્ર કે મોતીલાલ ઘોષથી ઉતરે એવું નથી તેઓને દિન્દની અનંત દશા માટે ઘણી લાગણી છે અને તેમણે તે સ્થિતિ સુધારવાના યથાશક્તિ પ્રયાસો પણ કર્યા છે થોડા વર્ષો ઉપર દસબાર હજાર સાધુઓની એક કોન્ટ્રેન્સ તેઓએ મેળવી હતી અને સર્વ વ્યવસ્થાના ખર્ચ અને આતિથ્ય ધર્મે પોતે સ્વીકાર્યા હતા સાથે એક સરકૃત શીખનવા માટે તેઓએ એક શાળા અને એક અખાડો સ્થાપ્યા હતા, પરંતુ ગાયબહાને નાણાંને લીધે તે તેમને બંધ કરવા પડ્યા પ્રવૃત્તિમય પ્રકૃતિ હોવા છતાં હવે તેઓ નિવૃત્ત થતાં, જાય છે અને માલસરથી થોડે દૂર રાણાપૂરમાં એકાતમા ગાળે છે.

હવે તેમની પાસે માત્ર આઠ ફસ શિષ્યો જ રહે છે તે બધા સાધારણ શક્તિના પરંતુ સારા અને મીઠાણ સ્વભાવના છે સાફ મુખરેખા-profile-વાળા 'ઓદ્ધવદાસજી, કંઈ પણ બોલવામાં આનંદ માનતા 'દર્શનદાસજી, હંમદહે-તો તેમાં પણ કૃષ્ણ કૃપા દેખતા જય જયકૃષ્ણજી અને વ્યવહારકુશલ મગનદાસજી સિવાય પૂર્ણેરી આદિ સા હમેશાં રહે છે અને પ્રવાળીઓનું કે મહેમાનોનું આતિથ્ય કરે છે, કાળી કંકની ત્રાપી જ્યારે સર્વ ભજન માટે બેઠા થાય છે ત્યારે ચતુરા, ગણ જેવા જ તે બધા દેખાય છે એક અન્યાયકરે વૃક્ષોની ધટામાંથી, નીકળીને પાણીદાર થોડી ઉપર બેઠેલા ઓદ્ધવદાસજી આખચોક તરફ આવતા હતા ત્યારે તેઓએ ઇતિહાસકાલના કાષ્ઠક રાજસન્ધ્યાસીનું જ્ઞાન કરાવ્યું હતું ' સર્વને સતત-શ્રિમતથી વધાવતા જયજયકૃષ્ણજીમાં મુગ્ધાલાવ હતો અને તે પણ સ્મરણમાં રહે 'એના હના હંમે જે ખામા રહેતા તે ઉપર માંગીઆમાં એક ગુપ્ત બાના નિવાસ કરતા હતા આખો વિસ સન નહતોઆમાં નર્મદાતટે અને સારી રાત એ માંગીઆમાં રામનામનું સ્મરણ કરવામાં ગાળતા માણસ સનાદશીય પ્રાણી છે પરંતુ આના એકાતવાસથી તેનું માનસિક બધારણ કેવું બદલાય છે તેનો હંમે અભ્યાસ કરતા અનુભવકૃતિ પ્રોતાની સત્તા અજમાનવી અને તે ગુપ્તબાવા જતા આવતા હમારી સાથે રોજ કંઈને કંઈ બોલવાનો પ્રયાસ કરતા હમારા 'લેડ માસના ત્યાના નિવાસ પછી સમલાનના બન્ધનો દદ થયા હતા અને હમને સસારી જોતો તો એ સિયોગથી લાગણી થઈ હતી એ એકવતાના સગીને રી લાગણી થઈ હતો તે તો પ્રભુ જાણે પણ જો મળ્યોને લયવા મળી હોય કે-ગોળીને તેનો ટૂંક મળ્યો હોય, નરસંપ્રદાનો તેનો રનામી મળ્યો હોય કે આશકને તેની સનમ મળી હોય તો ને પ્રેમજનની વા ભક્તજનની એકવતા પૃથ્વી ઉપર એક નવી અને આત્મનિષ્ઠ દુનિયા રચે છે, તે એકતાના અર્થ કરના જેવી છે, તે એકવતાના ઉપભોગી એક વિના સર્વથી, વિરક્ત છે.

ઉપા-અનરાજ્ય પ્રતિજ્ઞા.

(પ્રથમ ખંડ)

વેખડ — ગ શેઠ પુરુષોત્તમ નિશામ માનવુ

(રચિત આતુ અનિહારિક વાર્તા)

પ્રકરણ ૫ મુ

અનરાજ્ય પ્રતિજ્ઞા

“ આનો ભાષ્યો છે ન રિયાળા, સાદ આપણે જાણે,

મધુરો વાણ અગે લેના મનમા રગી થઈને

ઉ પાચળથી કિંમ્બુ પસગતા, તેની ગોળા નિગમી,

હરતુ ચિનન કરીને શક્તિ પ્રમા છન્ડિયે દગમી,

સજ સઘ થઈ, દદ સપ કરી, ધન સન્ય ગ્વી ધૂમિયે

જ્ય રગ કેર હો, સુખ સપાદના હો—

અનેક જીવનમાથી છુટના, હહાડો પાસે આ પો

જ્ય પ્રાંતિનો સ્તભ દેશમા, રચાય તેવો આ પો

એ મનમાના જાનમ સનુ, રાજ ગહે મહુ ટામ,

તાસપણામા આપણને મહુ સુખ માણતા ને,

નથી વેઠતાં તે વેઠિએ, ઠારાગ્રહ અધારા !

પરતુ માતો પ્રભુ ધન ગ ડે, હવે થને અનવાળા,

સજ સઘ થઈ, દદ સપ કરી ધન સન્ય ગ્વી ધૂમિયે

જ્ય રગ કેર હો, સુખ સપાદના હો—

નીચી ડોકે ડર નેટીને, કહીએ હાથ હાથ,

સાથ સાથ આના માની રજા છે ગાજ રાજ,

આને મનતિ વિધિ વિનાની, હીણી છે ગભાઈ

હવે રિયાસતુ નિઠ થિક છે, હવે તો બુઝતુ વાઈ,

સજ સઘ થઈ, દદ સપ કરી, ધન સન્ય ગ્વી ધૂમિયે

જ્ય રગ કેર હો, સુખ સપાદના હો—

આર્ય અહ ને ગાળે શામે, તેતુ કરણ પણથી,

નધારી દ્રુ ઉર ઉમગને, મન લાન ગળ ગળથી,

એક સૌર્યને પ્રદીપ ફરીતુ, અતનન નક્કી થઈતુ,

એના નહાડા કુકડે દીમે જ્ય રગ, દહાડા તપસ

સજ, સઘ થઈ, દદ સપ કરી ધન સન્ય ગ્વી ધૂમિયે

જ્ય રગ કેર હો, સુખ સપાદના હો—

—નમ—

જાત પ્રકરણોમા અનેના જાણોની પૂર્વ લગભગ અઢીએક માસ પૂર્વે સહીડખોરામા રાહી
 ઝાના પહાડપર આવેલો એક અતિ પુરાતન રાત્રીકર મહાદેવના દેવાવધ તરફ પ્રિય
 વાચક! ત્હાં લક્ષ્ય ગા આ મહિ અતિ પ્રુક્તન હતું તે હેમાડવની પદતિનુ—મોટા
 મોટા કાગા પંથરોનુ—બાધેલ હતુ, તકમી કામ સરેજ સહેજ હતુ નીજ મરિ જ્યા
 ઘરની પિંડી હતી તે નહાયુ હતુ તેની આગળનુ સવામડપ આસરે ત્રીસ આગાસ માણસો
 એમી રાકે એટલુ મોટા હતુ તેને મોટા મહોમ માગા પંથરનો ચોરમ ઘાસના હતો, આજ
 દાંડ્યુ શુકનપત્નીની દ્વિતીવાની સધ્યાનો ગમય હતો મરિમા એક મહાતમા સાધુની પ્રખર
 તેજસ્વી મૂર્તિ એક વ્યાઘ્રાનરપર બેસી નજરે પડી હતી તે મૂર્તિ જદ્દ દેખાતી હતી, લાખી મ્વેત
 દાની અંતે મ્વેત રાજો, લાખો લખવો ઝળો, એકગ તેનો દેખાવ, અભવનાર, તેના પ્રાને પૂન્યભાવ
 ઉત્પન્ન કરનારો હતો અને “પૂર રામ રામ જયરામ” તો એક સરખો જપ ત્યાં પૂર ધૂનથી
 આપી રહ્યો હતો એવામા નખુ ચાર મરાઠા ત્યાં આયા તેમને જોતા તેઓમા વદ્દ દેખાતા મરાઠા
 મુહરથને સળોધિ સાધુ મહારાજ જોઢ્યા — ‘આવો, આવો, નરસેપત! બેસો દર્મણુ જ થોડા
 વખતમા બધા આની પહોચવો, વખત થવા આ થો છે નમારી ઉચ્ચ ભાવના, સ્વદેહ માટેની—
 મ્વધર્મ માટેની ઉત્કટ—નાગણી માટે તમને ખરેખર ધન્યવાદ થટે છે આવો, બેસો”

મહારાજને નમન કરતા, તેમની સામે તેઓ બેઠા એટલામા તો “જા બનબીમ, જા
 હરી” કરતા એક બીજા ઉચા સાધુ મહારાજ આવ્યા, તેની સાથે એક મૌરવર્ણી ઉચો,
 ભવ્ય દેખાવનો, સાદા પોષાકમા એક મગઠા યુવક હતો તેની કમ્મરે તાવનાર હતી, માત્ર
 પહેરણુ પહેર્યું હતુ, માથે એક સારો સફેત રૂઢકો વિટાળ્યો હતો, અને નવંશી તો એ હતી કે
 માથે તરનનો ઘા લાગવાથો કાષ પાટો બાધેનો હતો તેણે પાસે આની સાધુ મહારાજને પ્રણામ
 કર્યા આ નવીન પુરુષ તરફ સંવેનુ લક્ષ્ય બેઠાચુ સ્વામિ મહારાજે આ નવીન યુવાન તરફ
 ટીકા નીકળેને જોતા તેની સાથે આવેલા સાધુને પુછ્યુ “નરહરજી! આ મુહરથ કેણુ?”

“મહારાજ, આ યુવાન એક ખરો વીર મરાઠો છે, સ્વરાજ્ય માટે પ્રાણ આપનાર
 સાચી લાગણી ધરાવતો આ એક વીર યુવાન છે આ વીર સાથે આજ સવરે માર્ગમા
 પદર વીસ મુસનમાનોની ટોળાને બેટો થયો તેઓએ એક અપમાન કર્યું—પગી આપ જાણો
 છે જ તે એક છે ઉછાવવા બાદ પેટે આ વીર તેમનાપર ગુટથો—પૂબ ધુમ્બો પાંચ છને તો બો
 બેગા કર્યા પછુ આ પદર વીસ જણ અને કર્યા આ એકલો! છતાં તેમને તોખાદ તોખાદ
 પોખાગી, પછુ એલામા એતા માથાપર તનવારનો સજ ધા મડતા એ તમ્મર ખાઈને નીચે પડ્યો—
 બેશુદ્ધ થઈ ગયો ચોરટાઓ એને મુવેલો ધારી આનતા થયા હું તે નખતે ત્યાથી પસાર થતો
 હતો ત્યાં આ ધમાચકડી જોઈને અટક્યો, અને બાલુની ઝાડીમા સતાયો આ વીરને મદદ કરના
 હુ આગળ વધુ છુ તમા તો એ પડ્યો, ૨ પાછો અટક્યો તેઓ આનતા થયા તેઓ મારી નજર
 ખંઠાર જતાની સાથે ૩ તેની પાસે ગયો ૪ એ જોધુ તો એ માન બેગદ થયો હતો પામેના
 કમ્મડમણી તેના મોંપર શીનળ પાણી છાની, ૫ ૬ પામેના ગનમાથી વનસ્પતી બાપી,

લગારી, પાટા બાધેા યોડી વારે તે જનશ્રુત થયેા મર્મ હરીકત જણી જુદા નીચે થોડી વાગ આરામ લઈ, એ હરીધાર થતા, પુઝતા, જણ્યુ આ વીર પુરુષ મહારાજની સેવામા જવા નીકળ્યા હતા, પિનાની વિશ્વ ધર્મ, ધેરથી ભાગી નીકળ્યા તેમની એક જ ઇચ્છા સ્વદેશ માટે સ્વધર્મ માટે મહારાજને ઉશ્વેલ શુકામાં સામેન થઈ પ્રાણ અર્પણ-કામી આવવું-એ મહોટા ખાનદાન કુટુંબના છે ” એમ કહી સ્વામિ મહારાજની છેક નજીક જઈ તેના ઘનમાં કાઈ કશું ‘એ સાંભળતા સ-આશ્ચર્યથી-પ્રેમથી, આ રથી રનામિ મહારાજને આ નવીન યુવક તરફ જોયું અને હાથથી બેસતા તેને ઇસારો કર્યો

સુમારે અર્ધ ટટિકા વીતી હતી, ત્યાં દૂરથી ધણા માણસો કુતર ચડી આવે છે, કોઈ ધોળા પર છે અને ધણા પગલાળા છે એવું તેમને દેખાયું તેઓ આ મંદિર તરફ આવતા દેખાયા વધારે નજીક આવ્યા, તો ચારપાય જણુ ધોડાપર હતા અને બીજા ધણાજણુ પગે ચાનતા હતા એટલામા સુમારે એક અષ્ટમાલ ઘટિકા ગઈ હતી કે નહીં ત્યાં, ‘જય ભરાની’ એવો ઘોષ ફટી ફરતી આ ટોળી મંદિરની દ્વારમા આવી તેઓ મરામ હતા એ અષ્ટ દેખાતુ હતું તેમને આવતા જોઈ મંદિરમાના લોકો હતા અને સિંહદ્વાર પામે આવ્યા

આવેના માણસો ધણા હતા સાયકાદિ થઈ ચડ હતી સૌથી આગળ બે યુવાન-છોડાઓ ‘મહોળી’ મહારાજ પેરી ચાનતા હતા, તેની પાછળ ચાર યુવાનો ચાનતા હતા તેમની પાછળ સરદારી પોશાકમા, છેક ડિગ્રીયર વધેના એક પુરુષ ધોડાપર બેસી આવતો હતો તે શરીરે ધર્મચ્યુઈ હતો, તેની આખો અતિથય તેજસ્વી, પાણીપ્રદ, અને વિસ્તૃત, પરંતુ તેમની વિશેષતા તેમની વિશાળતામા ન દેાતી પણ તેમા ઝળખી રહેના અદિતીય તેજમા હતી તેવું અણીપાણુ નાક મરજની ચાચ જેવું હતું તે સરિરે ધ્રોણ લાગ્ય હતાંએવું નહોતું તે મુક્તિ દીગણી હોય એવું લાગતું નાકજ્યની પનાકા અઘાપિ તેના ઓષ્ટપર અગર ‘નહીપર ચિરોપપજે ઝળકેના ભાગી નહોતી, તેનો પોશાક તદ્દન સાદો, એક તાપો અગરખો, મરામ/સાઈ પાખળખો, અને માર્ધાપર તે વખતની નાનકડી કાઈ મરામમાઈ તો કાઢ બાળાથી ધાંતીની પાખડી હતી ‘તેના ચચન પેગે એકચરખા અહીં તહીં ફરતાં ટોઈ જણે કેમ સર્વ દિશા તરફ ચુ આ ચુ છે તેવું એકબંધ મદણુ કરતા ન હોય એનાંજણાતા હતાં તેનો પોડો અરસન બીમધડી ઓનાદનો હતો પોતા પગ સાર થતા પોતાના સ્નામિતો માટે તેને મર્મ થતો હોય તે બીજાને જાણે મુઝા જણુતો હોય તેમ વાગવાર ટોઈ જ્યો નીચી કરતો ચાનતો હતો તેનીપગ બેઠેનો તેજસ્વી યુવાન પોતાની પાસેના બીજા માણસ સામે વળીને ધીમે અગરજે કાઢવાતો કરતો હતો તેની પાછળ બીજા બે મજાનૂત યુવાન-કેમરમા નજઅગ આ યુવાન જોટયા જા’એકાદ બે રપ વધેના ઓળા ધોડાપર હતા તેમની પાછળ દસ બાગજણુ ચાનતા હતા આ પાછળ ચાનનારા લોકોના અગ પગ વચ્ચેની ન્યૂનતા ધાંગી હતી એમ કહેનામા હરકત નથી તેઓ પણ ‘જર્ધા’યુવા જા’ હતા જા’ હા’ ઉચા નહોતા, સાધારણ કાળા હતા, પણ તેમની આખો તેજસ્વી હતી તેઓ યુવાનીતેના યોગ્ય હામકરી ચાલવાના ચાનતા હતા તે ટોળી હવે મંદિરના પટાગણુમાં આવી પહોચી

નિરૂપી યુવકો આશુરો ૩ ૧-૮-૧૯૧૯. એમ નિપાડી એવું કુપની, મુખાર્

તે તેજની યુનાન ધોડાપરથી ઉતર્યો કે તરત જીજ એક માણસે આગળ વધી તેનો મોઢા પકડ્યો તેની પાછળના લોડનાગે પણ ઉતર્યા તેઓ નદિર તરફ વળ્યા મદિરના દાગળ ઉભેલા જોડાએ તેમ નમન કરી વધાયા સ્વામિજીએ હાથ ઉઠાવી કરી આરીવાદ આપ્યા આ તેજની યુનાને રીર નમાવ્યું, અને આખો ઉઠી કરી સ્વામી નજીક ઉભેલા નરીન યુનાન પર તેની આખ ગઇ, આશ્ચર્યથી જોતા સ્વામિ તરફ નજર કરી-સ્વામિ તેની લાનના મમથ જરા હસીને જોવા-“ ગિનયા, આ ગૃહસ્થ આપણામાનો જ છે, તે ખરો મગડા બચ્ચો છે ”

સ્વામિની સાથે શિનાજી અદર ગયા એક માણસે આગળ જઈ સ્વામિના આસન સામે વામીયો પાથર્યો તેપર ગિનાજી બેઠો તેના પામે આપણો આ નવીન મગડો વીર મેડો ગિનાજી સાથે આવેના જીજ વીરો ઉભા ગયા એ જણાએ મ્હોની મસાનો હાથમા ધરી હતી, નીજ નદિરમાથી ધીની બતી ધીમુ અજનાજી નાખી રહી હતી સ્વામિજી એ વાત કરતા કરતા કહ્યું “ હવે અહીં કાંઈ શુભ રાખવા જેવું નથી અહીં મવ મગજ ખાનગી સ્થાપણ જ છે શિવજી, આવા માણસો મજે અને શીજમામાની કૃપા દાંધ તો હા હા કરતા બધું ધ્યાન-આ વીર પુરુષની ખરી જોળખ હું હવે કરાવું છું આનું નામ નાનાસાહેબ, એ તોજણના કિરેદારનો પુત્ર કેવળ સ્વરાજ્ય માટે સંદેશાલિમાની વાગાડીથી પિતાથી લડી નાશી આવ્યો છે-એને દેશ માટે દાઝ છે, તમારી પેઠે જ તેને મ્લેચ્છોના અતિશય તિસ્સદા છે-એ ધગ્યાર ત્યજ માન તમારી ટોળીમા જોળાવા નીકળ્યો છે, આ તમને કેંક કાપમા ઉપયોગી થાન એવો છે આ વૃદ્ધ વીર નરસોપત, અને આ તેમના પુત્ર દાદોજી એઓ શાહીજોગના દેગપાડે-દેશ-લક્ષ્મી ખરા અત કરપુથી આપણી તરફ છે-આપણામા જોડાયા છે-કેંક રીતે મદદ કરવા તૈયાર છે, પણ માન બહારથી આપણી વિરૂદ્ધ બાદલાદીના ખગ સેવક એમ ડોળ દેખાડાના છે તે પણ એક રીતે હિંદુ છે આ મુલોજી જેઠે, દેગમુખ જા-હોજના સંદેશવત્સન પુત્રને તો આપ જોળખો છો તેની પરિત્ર માના સામિનીમાઇ પણ આપણા કાર્યમા સહાનુભૂત છે જે મહાન ઈમારત અલુની છે તેનો આજે પાયો નાખવા આપણે અહીં એકત્ર થયા છીએ ”

“ આવા વીરો મજે, શ્રી લવાનીની અને આપની તથા ગૃહમહારાજને મદા સુરુષની, કૃપા દાંધ તો તે કાર્ય કેટલું જલ્દથી થાય આ સર્વ પારે ધરો એ અહોરાત્ર મનમા આવી મન બળી ભરમ થાય છે હવે નથી સખાતું એ-ચોરડાએનો જીનમ-ત્રાસ નથો રહેવાતો-આ મુસનમાન શાહીમા મગડાઓનું જે અપમાન, ઉ-છેદ થાય છે તે કેવી રીતે દૂર રહેવો તે જ વિચાર વિવસ રાત્ર મનમાં ભમ્યા કરે છે મનમાં વારવાર એમ જ આવે છે કે જે વડિલે મેળવ્યું, તે ખાઈ તેની વ્યવસ્થા કરી સ્વસ્થ જોસવામા બહાદુરી નથી આપણે મરામ હિંદુ, સન દક્ષિણ દેશ ધરોએ ગ્રાંથો, દેવ બ્રાહ્મણ ગાય અને તિવેનિ તેમણે પીડા કરી, ધર્મ હુનાડ્યો આ રક્ષણ માટે પ્રાણપણ વેચી, ધર્મનું રક્ષણ કરું, પરતનતાની મેડી તોડી, પરાક્રમ કરી તેમના હાથમાથી મુનક ખુચવી લેવો અને તે અન-સ્વતંત્રતાનું અજ લક્ષણ કરું એ જ, એ જ આજનમે આપણું સાર્થક દેવપદ ભાર ન મૂકવો પુરુષવત બલનત્ત છે દેવ લગડા છે વાસ્તવ પ્રયત્ન, અથળ-

કરના એમાં જેમજેમ અધિક સહાય થાય, તેમતેમ અધિક કરે જના-તેવ સર્વ ઇચ્છા પાર પડનાર સમર્થ છે.” “આને આ નિચારો હમેશા ધોળાયા કરે, તેથી ગુરુજી નિદાશપતની સપાહ પુછી તો “વડિને દાનત (જહાગીર) સપાદ કરી તેમાન ગુમારી કાઢો દાગ બેસાડશે” આ તરફનો ઉત્તર-શુ કહ્યું, વડિનની અને ગુરુજી પણ બહીક રહે છે મહારા આ નિચાર, મહારી આ શક્તિ તેમને બિનનુત પમદ નથી એ આપ તો જાણો છો વડિનતરફથી રોજરોજ પત્રો આવે છે, તેમા એ જ વાત, એ જ ઇષ્ટ, આ સાહેબ સુદા અમ્મ કરીમે નહી, તેમ જરીમે નહી, આમ ક્યાંથી આમ થાય, ક્યાણો ગુસ્સે થશે, આપણાપર આકૃત તૂટી પડશે, તું કેવો નિગ્રહ કરે મહોટાઓનું વચન માનવું જોઈએ વગેરે આવો નિત્ય ઉપદેશ કરે છે કહીકહી અમને વડે છે, અમારી સેનાનું ખરાબ છે, આ ઠૂપન છોકરાઓ જેમ બેઠકાવે તેમ બેઠકે છે, હવે કાલ મહોટો નથી આ શમ્ભો સાબગત્તા એક દર રીતે જોતા વડિનો અમને અનુકૂલ નથી પણ મહારો તો પકડે નિશ્ચય છે કે જે બીડા ઝડપુ તે પાગ પાડવું જે કાર્ય શરૂ થયું તે છેવટપર્યંત મેં જુ બને પડી તેમા પ્રાણ જાય તો પણ—”

૬૬ સ્વામિ આ સાબગત્તા મનમા જરા હમ્મો સર્વે આ સ્વસ્થ ચિત્તથી સાબગત્તા હતા સર્વેનું મહેતાપર નીરથી ચમચી રહી હતી “જય ભનાની” તો ધોય ક્યો સ્વામિએ હમીને કયું - “શિવમા, શીની આસા છે કે જે કાઈ થનાનું છે તે ત્હારે જ હાથે જે ઉદ્ધાર થશે તે ત્હારે જ હાથે અસ્તુ-હમણાં અહીં જે વિધિ કજવાનો છે તે પ્રથમ કરી બધએ”

શિવાજીએ સ્વામિ તરફ જોયું તરત ઉઠ્યો શીના નીજ મહિરમા જઈ, પ્રદક્ષિણા કરી પાઠો બહાર આવ્યો સામે શીભવાનીની બન્ધ મૂર્તિ હતી ત્યાં નમન કર્યું અને એક બાને તે સામે જોઈ-લો અમારે તેનું તેજ કોઈ જુલું જ પ્રકારનું દેખાના લાગ્યું તેનો પ્રથમનો મહેરો અને અત્યાગની નિમિત્ત નિવરણપૂર્વક અનર જણાયો તેના સાથીઓ એક દમે તેની સામે જઈ રહ્યા શિવાજી આસપાસની સર્વ ઉપાધિથી અનિત્ત થઈ બીજી જ કોઈ પરિસ્થિતિમા હોય એવું દેખાયું ધણીવાર સુધી તે કાઈ ભો થો નહી પરંતુ તે પછી શી ભવાનીને દ્રવત કરી તેણે કાઈ શમ્ભો ઉચ્ચાર્યા “કાઈ સદા આવશે સાવધાનતાથી રહેવું પરિણામ સાર આપશે સાવધપણે ઉપક્રમ કર્યાથી પણ ખામ, મહિરનું તોરણ બાધને”

આ મહોટો તેમા આગાથી બહાર પડ્યા સ્વામિ અને બીજાઓએ તે સ્પષ્ટ સાબગત્તા શિવાજી માતા આગળ કનક કરી નિશ્ચય પડી રહ્યો, ધીમે ધીમે ઘોડી વારે તે દ્વાદિમાં આનંદ તાગ્યો આખો ઉવાડી તનનાર કાની ભનાની આગળ મળી પડી તાનાજી, પેશાજી નરસોભા પગેરે સડએ એક પડી એક ત્યાં આની, ‘તું ભનાનીની સેનામા અને જો આમણુનો જગ થાય છે તે દર કરના પ્રાણ અપવા પડશે તેમ પણ આનું પાણું જોઈશ નહી” એના શમ્ભોમા રાષ્ટો બધ, અગાભનાનીને પ્રણામ કરી, શિવાજીની તકનાર ઉચ્ચી મગતકપર મળી પાડી ત્યાં મળી શિવાજીને પ્રણામ કર્યો આ પ્રકાર થયો સૌ બો સ્થાનકે આવી બેગ

શિરાણીએ સ્નામિ તર રીતે “ગી બાગા મધ” આ પત્ર બોલ્યો “આમિ મે તે, તેને પુન ક્રિયામાં તેપરથી શિરાણી બોલ્યો—“ચિદ્ર આરા છે તેમ ચેતવ સાગ પાણુ છે” બોલ્યો બોલવાની મમથ છે જે કચવાનુ છે તે કેવળ એકનિગથી પ્રયત્ન જરૂરી નાખવો આપણે તથા છથી વર્તવાનુ છે જ્યાં સુધી અબાજવાનાની રૂપા છે, સ્નામિ મહાગાનની રૂપા છે, તમાનુ જેના સદાપકે છે ત્યાં સુધી પૂર્ણ વગ આપના નમન્વી મને તો આપ માન પણ સંકેત આપતી નથી”

આટલુ વધી ઉડયા, મેં ઉપના સનની ચયા તેજ, વીરવીથી અનાંદિક રીતે એમથી મહી હતી શિરાણીએ હાથમા નકરને માથેથી ખીત પડ નઈ આગળ ચલાયુ —

“તમે જાણો કે આજ આપણે અહીં ધણુ અગવડુ—અતિમહરનુ નાઈ, કન્યા એકન થયા છીએ આજ આપણા લખિયનો—આપણે બેધનાર મહાનુ ઇમારતનો—પાંચો રચનાનો છે શ્રીગેનીકેશ્વર—આ સમન્ધબોરના કુગદેવ સ્વયમ્—તેમણે અભ્યાસ સુધી પત્ત આપ્યો અને તે સર્વ મનોરથ તે અને માના અપાલનાની હિન્દવી સ્વરાજ્ય કરી પૂરા કરશે તેમની આશા છે આજ તેમની સિદ્ધ પ્રતિજ્ઞા કરે છુ કે યવનાએ પાલકાન કરે ન દેશ, શાકાહારી હોવોનો કરે નો છળ, તોડી ધર્મગદી હિન્દની સ્વગભ્ય આપીવ, અને હિન્દુતાઈ પુન મરુત વીત આ મહારી પ્રતિજ્ઞા છે—ને વજ્રપામ છે આ રાજ્ય થાય એમ શ્રીની જ્ઞા છે”

અર્થે “જયભવાની!” નો જયગોષ કર્યો અને પ્રતિજ્ઞા કરી આ વખતનો દેખાવ લામા સમય સુધી રમરણમાંથી ખસે તેવો નહિ, જીવનમા કામ અને રૂ તેજ અને શૌર્યના આખાર પુરે તેવો, લય અને પ્રયત્ન હતો નિર્માલ્ય અને નયુસકેને પણ બેધથી પુત્રગાયમાં ફેરી દે અને સ્વરાજ્યના સુદમાં પ્રાણુત્યાગ કરનાની પણ મહેમંદો તેમના મસ્તિષ્કમા—ભરી ફે—એવો હતો! માનુષ્યમિને માટે—તેની પગધીન અનસ્થામાંથી તેને મુક્તિ અપાવવા બેગા મનેડા આ વીરસધુ પ્રતિજ્ઞા હરથ તેમના દુરમનોને પણ જરા વાગ ખમચારી ફર, રાખે, તેમને માટે માન ઉત્પન્ન કર એવો ગૌરવથી ભર્યો આ પ્રસંગ હતો સર્વેના મહેન વીરયથા રાતાઓળ અને જ્ઞાનજોતસપથી પ્રદુરિત અને તેજરની થયા હતા નિરાશણ પ્રભા પથરાઈ હતી, અને સ્વરાજ્ય સ્થાપનાની પ્રતિજ્ઞા મધ મહારાષ્ટ્રના હિન્દની સ્વરાજ્ય તો ઉપા ધર

—માનુ

વિદ્યાર્થીઓ, વેપારીઓ, તથા બહારગામના વિજીટરો માટે
સુખાર્થમાં ફક્ત એક જ.

“શ્રી નૃસિંહ હિન્દુ લૉજ.”

આ હિન્દુ લૉજ તેના હિન્દુ માલિકોની ખાસ ભત્તી કબજેમાં
હોવા તદ્દન નથી જ મનેજમેન્ટ સાથે ચલાવવામાં આવે છે. આ હોટલની
પૂરતી અસાધારણ ધમાલ તે જ અમારું એક નાચુ સન્ટીફિકેટ છે.
એક જ રૂબરૂ પરાવાથી નહુ ખાતી વગે.

ઠેકાણુ-કાર્ડ નાગરીક સામે.

રેવીન્યુ ઓફિસ “લૉજ.”

અમૃતાંજન

(૧૯૨૨)

એ દેશી દવામાંથી હિન્દુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે.
તેનો ઉપયોગ, જ્યાં તમને શરીરમાં ખરજી થાય ત્યાં,
અમૃતાંજન વાપરો આખા શરીરના કોઈ પણ ભાગમાં એક
અતીશય ગમણાણું ઇલાજ પુરવાર થયેલો છે

ફક્ત આઠ આનાની કીંમતમાં
તે દરેક ઠેકાણે વેચાય છે.

આજના ભાણેલા ડાકટરો અમૃતાંજન વાપરવાનો
મજબુત ભલામણ કરે છે

અમૃતાંજન રૂબરૂ, તન ૧૦૯ ફિઅર રોડ, મુબાઈ.

૨૫ આપના ઓર્ડરમાં સમાવેશમાં, નોંધ રેલ.

૬૦ ડૉક્ટર અમ્મા કુટે. બી. એ., એમ. ડી. એ.
 ન્હાના છેકનઓને આનતી આડી. અવનમાર, શીફર અને
 કનડા ન વિગે જાતના વિકાસે માટે તથા કરેલું

આંકડીનું ઔપધ.

પ્રત્યેક માળાપે અવરય ગમવું તેઈ એ.
 વળી એમણે જ નચા કરેલા' મીઠા

રામબાણ ઔપધો.

દેવ ઔપધની કિમત કપીઓ એક. પાંચેજ છુટ.

(૨) હામબનકુન (Antimalarial) મરીઆ તાન ઉપર અઠગીર
 ગાળીઓ (૩) અર્ધકુહાર (અર્ધના દરો માટે) ગુલાં. (૪) અર્ધ ઉપર
 લગાદનાના મલમ. (૫) ઝલેના, આમતિમાર, અને અમ્મહાળી માટે
 દિ પાઓ (૬) આર્નનદાય અને ગુલપગિહાઈ (સીઓના આન ગપીડા અને
 પ્રદ નિમે હો ઉપર) ગાળીઓ. (વધાર માદિતીપર લખાયેલી નળી નકરો.)

ગી. ના. ૨૧૧૫

તાગુ રંગનાશુ 'ગુણકારી' મુગાહ

કુપાણ અમ્મા કુટે
 માતિક-ગણેજ કામગી.

(Oct 18) કેકાન-અનેતાશ્રમ ગિરગામ બેરેક, મુખ્યાર્થ ન. ૪.

વિરાજ એન એન એનનુ નસનું પુછિ આપવું

૧ ન પ્રસિદ્ધ અને કેશરંજન. તેત
 ઉગમેાત્તમ આ સા દર્શને

વધા અને વાળના મૂળને મજબુત કરે છે હાવામા અને આરામા
 ના આમા આ તેન સંયોપરિ કે કિમ્ત એક શીશીનો કપીઓ એક
 પાંચેજ માથે ૩ ૧-૫-૧

૨ વાતહરશિષ્ટ—મૂળા અને વાના દરોપર ખાડ આકસીર ફેરા
 મા દોથી રાદીર-પત્ર નળણ પૂરી તબ છે, અને રાત્રીની નિતિને-દરી
 ને મીઠા રોગીન ૪ મ માથે કે કોલીન અસખ વિમુક્તિ નીરે પ્રસાદ
 નાથ છે માથાઓ નાને આ કીજાણુ સુધી રજા રાત્રી વધે જવું અને
 અમા ૨૮ મારા એ એના સાધાત્મ્ય ચિહ્ન છે એ વાતહરશિષ્ટ આધુનિકો
 નિવસપ્રમાણે ની વનનપ્રતિમાથી જાતાને કુ ાપવ છે, જો સેતાથી જાતબમા ખા ૧૫ દરોઓ પછી
 સાન થરા છે આરબાદના કેન્દ્ર અસ કી જણુ એમ ની ભાગે બદલ જ જાતમ અને
 હાય કાદકે કુ ૦ અને મરી એનામ રળા દરી માને જવાબ્યા છે દનાની કિમત ૫૬ શીશીનો
 કપીઓ એક, પાંચેજ અગીઆર આમા

દવા માટે ગરજ તે વિના હિ વારમા મીગેન ગેટ કેલમે ૬, ૩૫ અને મિલીટ આ
 દવામા કે કેમાર દોળી પૂરી નીચા મરેથી પ્રીતિકેશા મેકકી માપરામા નાન છે
 વિરાજ નોગિજનાથ સેન, જેમન રકારી પંપિગે અને સંગીકિષ્ટો મળ્યા છે,
 રંગીતની કેમિફવ સોસાયટીના, લ નંબી સોનાની ઓર કમીકત હ ઉસ્ટ્રી અને લ ઉત્તમી સંસ્કરે
 નોસાંગીના કિરણાનંદ ૦

૧૯-૧-૧૯-વિચાર, સીતે ૧૨ શેડ, કંપકતા

૧૯-૧-૧૯-વિચાર, સીતે ૧૨ શેડ, કંપકતા

ડૉ. વામન ગોપાલ નું

આ યો ડા ઇ ઝ ડ

સારસા પરીલા.

આ પ્રસિદ્ધ દવાને લેગલમ (૧૦) માઠ નરમથી લાખો દરદી
ગેલમુદ્રા થઇ આગીનિદ આપે છે અને પ્રદર્શનમાંથી
સોના ચાદીના સાફ જેળનનાને આ એક જ મારમા
પરીલા લાખગાળી નીનકયુ છે.

આ પ્રસિદ્ધ દવા ચાહી મુલાગના ઉપ અકરીર છે પણ બીજા અને- રગો
જેવા કે-ઉપર એટલે ગરમી અને તેના વડે થતા નાસ વક રોગ, લ ના
મધીના, ગડમાગ, મોનમા તથા ઝમ ઉપર ફા ના થના દાચ પગની તળાઓમા
કાળા કાનુ થોરા ખ જુ, પ્રીઃ ઉપ નીતગા જેના ફોના થરા, દાચ પગ
તેમ જ આખોની બળતગ થપી, કાચી ગ્લાયલ ખ તાથી મોનમાથી નાળ ગળતી
નિરે પોટે ન દા ઉપર અમુનનુ વ છે અનમન પિના ખાતી જતી નથી

શીંગી ૧ કીમત ૧૫ રૂપીઆ.

વાન્ટેજ લુદુ.

ખાનાના કારખાનુ-કાં ગૌતમરાન કેરાનુ ઔપવાલય-કાકોદ્દા, મુ માઈ

આ યુ પ્ય ન ધા ર ના ર

તં હ ર ગ્તી જ જ ન ના ર

કે મ તા કાં લ મ હા ડ ના ર

નિધન નહિ ર થનાર

અન્ત મે જી ને જ આ ન ના ર

હુમેશ માટે હિતકારી

આની દાની સોધમા હા તો ખાલુ
માં લખેલી લાઠીમાંથી એ અમૃત
મરખી ગોળીઓનુ પ્રખ્યાત નામ તમેને
મળી મકમે તવાર વીગત લખ્યુવા
માટે અમાર કામગામ ન વાનુ
દોન તો અનરપ વાચો એ પુરત
અજ સંમતે તો વગર પોસ્ટલ
ગો. નામા આવે છે

આન્ય ગોદીમ—

કાલખોદવી રોડ,

મુળાઈ.

વૈદ્યશાસ્ત્રી

મં શિશંકર ગોવંદજી,

તમનગર—જામીયાનાડ

હેલરનો રૉયલ એસ્ટ કોકો.

આ કોકો હિંદુસ્તાનમાં વેચાતા બીજા બધા મેન્ડ કરતા ઉત્તમ છે.
માન માણસો તથા બચ્ચાંઓને માટે એની ખાસ લાવામાં હંમેશા
આપે છે.

સાક્ષરો, વિદ્યાર્થીઓ અને જેમને રાત દીનસ મગજમાંગીનું કામ
કરનાવું હોય છે તેમને માટે 'હેલસ કોકો' એક અગર ફાફી કરતા
ઉત્તમ પીણું છે એમાં રહેલ થીઓબ્રોમીન (Thiobromine)
તથા ફોસ્ફેટ્સ (Phosphates) મગજમાંગીથી ફીપી થતા ક્ષણેને
પુષ્ટિ આપે છે.

દરેક ના પિતા વેપારીને ત્યાંથી મળશે

હિંદુસ્તાન, નર્મદા તથા મિનોન ખાનેના મોન એજન્ટો

કોહારી, સુતગીઆની હા

૮ મ સ્ટ્રીટ, કોહ, મુબાઈ.

સ્થપાઈ ૧૮૯૨.

એમ. પી. કાફુ ઍન્ડ કંપની.

અખલુલ રહેમાન એડીટ નં ૩, મુબાઈ
રખર સ્ટેમ્પ બનાવનાર અને કોલરકામ કરનાર.

કોઈ પણ સ્ત્રીનું દાંધ તથા પચ માપના નામ ૧૫૨ મારવાના
પીનબની ગણે તથા તેને લગતી ફાલી સાબુબનાર તરીકે પીનબની દાંધમાં,
સી સાબુના દરેક બતના પગ વાળતી સીન, પાનવના નામના બોર્ડ તથા
પીનબની બોર્ડ વિગે બનાવનાર તથા બાપના

હિંદુસ્તાન બહાર શીર્ડીંગ બા = ૩. પાલા છે.

છુટક અકની મિત ૩. ૦-૮-૦

મમાલોચકની બહેરખખરો હમેશાં ઉત્તમ અને સ્વાગી
બ્રાહ્મો જ લાવી આપે છે. બહેરખખરો વિમાનો વ્યાપાર

નુના અને બાણીતા
ઝવેરીઓ

રામજી ભગવાન એન્ડ બ્રધર્સ

૨૦૬ શેખ મેમણ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

તા. સિ. ૧૫ 'Muffichan-Bombay' ટેરીફ. નં ૧૭/

મુંબાઈના સુપ્રસિદ્ધ ઝવેરીઓ.
 ઉત્તમ કારીગરીના અનેક નમુનાઓનું પ્રદર્શન !
 મોહનલાલ એન્ડ કંપની,
 દરેક પ્રકારના સોના, ચાંદી અને ઝવે-
 રાતના મનપસંદ ઉત્તમ દાગીના
 બનાવનાર ને વેચનાર.
 નં ૧૯૭-૨૦૧ શેખ મેમણ સ્ટ્રીટ,
 ગણેશવાડીની સામે, મુંબાઈ.

For good prospects learn Book-
 keeping Accountancy Short-
 hand Correspondence by post
 Apply for prospectus

C C EDUCATION OFFICE "L."
 Poona City

નવું પવિત્ર કેસર.

૩૦ રૂ. તો. ૬૫ અને નમુનો
 મફત. પ્રત્યેક જ્ઞાનમાં એન્ડ
 જો એ અગ્રમ્ય - સ્ત્રી ૨ ૩૫,
 ૨૫ જિવાજી ૧૧ અને મુરબા
 અગ્રમ્ય અમીન રૂ ૩૦ આ ગુર્જી
 હિંદ ૩. ગા. અગ્રે મુગા ૫૧ માહુ-
 હરા ૩. ૨ ૫૮૯.

પતા - કોઈમીર મેદાન નં ૪૬ ટ્રીનગર.

૨૬ આપના ઓફિસમાં સમાવેશની નેપ નેમા

જાનની, મહોટી, જાહેર કે ખાનગી લાયબ્રેરીનાં

પુસ્તકોના ઉત્તમ સંગ્રહ.

૧.

૨૫. ગોવર્દનરામ ત્રિપાઠી—

૨૧. છાનભાઈ હરિલાલ પંથ્યા—

૩ આ

૩ આ

સમસ્તીચન્દ્ર ભા ૧ થી ૪.

હીતાવની છાનકના.

દયારામનો અક્ષરદેહ

સ્નેહમૃત (કાવ્ય)

Marriage Forms under

Ancient Hindu Law 0-12

Classical Poets of Guja-

rat (1916 Edn) 0-6

મો. કાન્તિલાલ પંથ્યા —

૨૧. ગોવર્દનરામ છાનભાઈ

૨૨. મો. મણિલાલ નભુભાઈ —

માળવિવાસ ૧-૦

શુભાસિદ્ધ ૨-૦

આગ્નિ ૧-૦

સુવર્ણ ગદ્યાવલિ ૫-૦

૨૩. મણિલાલ છાનભાઈ —

આવીની રાણી (સાત સુવર્ણ ચિત્રો સાથે) ૨-૦

સુદૃઢ જહેન. ૦ ૧૨

ચુરરાતની ભુની વાર્તાઓ (ચિત્રો સાથે) ૨-૦

પ્રથુરાજ વૌદાલ્ય અને ચ દયારામી (નવી આકૃતિ ૭ ચિત્રો સાથે) ૨-૦

રતિસુન્દરી ૧-૮

પતિવ્રતા સતિઓ (૨૪ ચિત્રો સાથે) ૩-૦

પ્રતિમા વાંદક ૧-૦

ગુર્જરી, મુન્દાની મોહાણી ૧-૪

કાન્તિમુર્તિ (સચિત્ર) આકૃતિ પામળી ૨-૧૬

એક અપૂર્વ લભ (૧૧૧ કથા) ૦-૮

કાઈદેવ અનુપમ ભાગ પહેલો. ૦-૮

સચિત્ર મુન્દાદારના પત્તા ૦-૮

મનોરમક વાર્તાવલિ (૭૫૫ છે) ૦-૬

વિશુદ્ધનેદ ૦-૮

૨૧. ગણપતરામ અનુપરામ ત્રિપાઠી

જનમહેનત (મેલ્ફ્રેડેનુ ગુજરાતી ભાષાન્તર) ૩-૨

હરિઆપરના દેશોની વાર્તા ૨-૬

૨૧. હિમતલાલ અગાદિઆ —

દલિતા પ્રવેશ ૧-૦

કાવ્યમાધુષ ૧-૮

મધુભિન્ન ૦-૬

કિન્નરગાદન અગમ્યી ૭ લેખો ૦-૬

૨૫. ભગુભાઈ કૃતેશ્વર દારભાઈ —

અગ્રેશ-ગુજરાતી પોંટ ડીક્તેરી ૧-૧૦

ગુજરાતી-અગ્રેશ ૧-૧૨

રૂઢા અગ્રેશ ગુજરાતી ડીક્તેરી ૦-૧૨

રૂઢાત રાગસ્નાત (બે ભાગમાં) ૫-૦

૨૧. ભોગી-ડેગ દીવેટીઆ —

આસીરદટ કોકર (મળતી નથી)

નરની બાવકો ૦-૪

કાઈન્ટ દોલ્ડાંવની વાર્તા ૦-૪

ઉપાકાન્ત [નવી આકૃતિ ૭૫૫ છે] ૧-૦

મોહિની ૦-૧૨

મોલીમીટ ૦-૧૨

કપની, ભુકેલેલ્મ એન્ડ પબ્લીશર્સ

૧૨, મુબાઈ, નં. ૨.

મા અમિયાચરતી ત્રોષે સંજો

મનોરંજન છાપખાના, ગિરગામ, મુંબઈ

અગ્રેષ્ઠ મહી, યુજનાતી હિંદી અને ગરુડ
ગમે તેના ન્હાના અગર ગમે તેટલા મહુડા

છાપવાનાં પ્રત્યેક કામ

અહુ જ સુન્દર, શુદ્ધ અને જવદીધી રૂગી

આપનામા આવે છે

માહુકો હમેગા ખુશ ખુશ બની

ફરી ફરી આવે છે.

ભાવ બહુજ સોધા ! કામ અતિ સ્વચ્છ !

ઉંચામા ઉચી જાતની ઢલ્લામા છેલ્લી

લખની મગીનગી !

ભરપૂર ટાઈપ ! મોહક બોર્ડર.

આપના સર્વ કામ હમેગા મનોરંજનમા જે

આપમે !

મનોરંજન છાપખાના, ગિરગામ, મુંબઈ.

અનંતાન.

આખો નખત ખો ખો કુનારાઓએ અનંતાનનો તરત જ ઉપ-
યોગ કર્યો.

દિગ્વિજયની મુસાફરી કરનારા દરેક માણસો ત કુન્દતી માટે
અનંતાન પાસે ગયે છે.

અનંતાન—ગાનારાઓ અને બાપણ કુનારાઓ પેતાનાં કંઠે માટે
અનંતાનનો જ ઉપયોગ કરે છે.

અનંતાનની એક મેં ગોળીઓ પાનમાં ખાવાથી પાનનો અજબ
રસ આવે છે તે મહેબાવી કુર્મી દ્વારા કરવા માટે અનંતાન વાપરવાની
ખાસ જવાબદારી કરવામાં આવે છે.

અનંતાનનું એક પેડીકું આજે જ ખરીદા.

1મન — ગોળી દુબી કમી સાથે રૂ ૫

૬ — 11મન દીનની કમી સાથે ૦-૪-૦

૨૦ — 11મન પડીકું દી ૦-૧-૦

મોલ એજન્ટસ—અનંતાન એજન્સી,

(૭ આં આખન)

બુમામરાજી, મુબઈ.

તરેક આગરત વેપારીઓ અનંતાન વેચે છે.

સો વરસનું પુરાણ ખાતું

જુના

ગોપાલદાસ બગીચાલા

અને

મીઠાઈવાલા

મુબાઈ.

મોઘા મગાયા અને રૂપ ધીની ઉત્તમ મીઠાઈઓ માટે

એક ફેગે મારનાની લવામણ કન્યામા આવેછે.

બામની બગીચી

પીઆની બગીચી

માનાના પેઢા

માનાના હુધરા

કોપરા પાક

ગામુદી

શીખક

ગગન વગેરે

ધારી જાતની

સુતરફેની

હનરા

વેનીના યુનાન

એફેજ વીગેરે

સુકા હનરા

દરેક જાતના

અથ બીના બા.

સુદીના બાક

જાલેમી મેસુર

સુતલી મીઠાઈઓ—મથજ ધારી

ટેલીગ્રાફિક એન્ડ, 'Burfee Shop'

સી પી. ટેન્ક ટેલીફોન નં ૧૧૦૭

સંસ્કારો ગૃહોનાં અને પુસ્તકાલયનાં

અમૂલ્ય શુગાર.

જીનના શુગારે શુભના વિલાસ ।

વાધા ભરેલા વિચારો અને ચિત્રોથી તદ્દન નિરાળુ

નવું પુસ્તક

તૈયાર છે

તૈયાર છે

રસિક
વાર્તા સમ્રહ

મારી વીસ વાર્તાઓ.

નવું સુંદર
ચિત્રો સાથે.

આ રસભરી અને ઉપયોગી વાર્તાઓને તદ્દમારા સ્વીયાનકોના હાથમાં મિત્ર સહોદર મુખે

વેખક - રા. કેશવપ્રસાદ છાયાલાલ દેસાઈ, બી. એ, એન. એન. બી

લેખનની છબી સાથે સ્વચ્છ કાગળ અને સુંદર પાખી ગાંધર્ભી

કિંમત ફક્ત રૂપીઆ બે, પોસ્ટેજ છુદ્ડ

ઉપરાત—

તૈયાર છે નવા પુસ્તકો

ગુનામોની કુચિતિમા સમગ્રના માનવજાતની ચિંતીવારીઓ સુધ્ધાનુ-પ્રેમપ્રિય-મચિત્ર પુસ્તક ।

દિન ઉશ્કેરતી
નવી નવલકથા ।

ગુલામગિરીનો ગજબ.

નવું સુંદર
ચિત્રો સાથે

લેખક - અ. સૌ નિમળા સેતલનાડ

કપડાનું પાકું પુકું, ગ્લેઝડ કાગળ, કિંમત ફક્ત રૂપીઆ બે, પોસ્ટેજ છુદ્ડ

લલિતનાં કાવ્યો.

રા. જન્મશકર મહાશકર જીવ, ઉદ્ધ. રા. લલિતના કાવ્યોનો સમ્રહ

તેમની છે નામા છે તો જીતી સાથે

કપડાનું પાકું પુકું, ગ્લેઝડ કાગળ, કિંમત ફક્ત રૂપીઆ બે, પોસ્ટેજ છુદ્ડ

ટેકાડુ - રા. રમણીયરામ ગોવિંદનગમ ત્રિપાઠી,

મોરારજી ગોકુલદાસ ચાલ નં. ૨, ૩૬, રેન્ડલ્ફ રોડ, ગિરગામ,

મુબાઈ, નં. ૬

સમાલોચક

૧ લેખો.

૧૬૧૧ મુસાગ.

૧૬૧૨ મુધાગના કાપદા.

૧૬૧૩ યેનની બનાર.

૧૬૧૪ સ્નામી હસ.

૧૬૧૫ હોમરનું હલિઅડ.

વાર્તાઓ.

અન્ધતા—દૂખી વાતા

આતુ સચિત વાર્તા

ઉપા—સ્વરાજ્ય—પ્રવિજ્ઞા.

અમેરીકન તીજોરીઓ મોટે
ભાગે કચરા જેવી હોય છે
એવું અમેરીકનો જ કહે છે.

અમેરીકામાં નાન ફ્રાન્સીસ્કોમાં થોડા નર્વ ટપ્પા મોટી
આગ થઈ હતી અને ત્યાં હજારો ઘરો બળી ગયા હતા.
તે આગમાં અમેરીકન તીજોરીઓએ જે દેખાવ કર્યો તે નિષે
લખતા અમેરીકનું દુનનંદોગને લગતું ઔદ્યોગિક આગેવાન
ચોપાનપુ નામે 'માયન્ડ્રીફ્ટ અમેરીકન' તા ૧૬ મી મે ૧૯૭૬
ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે —

મોટી જિનઝીરી માથે કહેતું પડે છે કે માન ફ્રાન્સીસ્કોની
આગથી થાપાક મેકરોની કાયમપુર હોવાની જોડી આવ
વેચથી તીજોરીઓ કચરા અમાન પુનરા થઈ છે. અમારી
બાપુમાં એવી વાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજોરીઓ
જે કે લાગાની પેટી કળતા ૪૫ મારી હતી નહીં, તે પછી
તેના બનાવના યા વેચનાગોએ કાયમપુર હોવાની મોટી
મોટી નાતો કરીને તે વેચી હતી આવી કચરા જેવી ચીજને
તીજોરીનું નામ આપી વેચનારાઓના કાળખાના અને દુશ્મનો
સરકાર હંમેશા મોટે બદલે કરીને એક અમેરીકન છીએ.

ગોદરેજનું કારખાનું—

જેસ કપની પાસે, પરેલ, મુબાઈ.

तमारे त्यां शुभ प्रसंगोपर

दी-पागडी—

नाय-पागडी—

ओट-होम

ध्वनींग ओटवेनमे-दम

उत्पादि मेजावटाओमां—

ओटवेनमे-दम मटेनी गोःवलय हववानुं अमने सोपो
कांङ्कः काम—

वाजणी कामयी—

दुः वणतमा—

अने तमने १०१ टका मनोप मणे नेवुं दरी आपीशु

अवटीमेदम मगावा—

गाव तास नदर पुडावा—

गोविंदल वसनल.

मु. म्य. मोंदीम श्री. अमन
आम न. १-४०२२३४
मोंग न. २-४०२२३४

मु. मळ.

१११११ १११११
१११११११—
S. १११११११

1 1 1 1 1

१११११ १११११ १११११ १११११ १११११

પંકાયણ, પુગણા અને મંજાપ્રિય મળીન

પૌલીશની શરૂઆત કરનાર

અને આ ધધાને એક કેશનેબલ ધધાની સપાટીપર લાવનાર

અવેરી કાનજી માલજી

આ નામ કોણુ નથી જાણતું ?

પાટેલા પાયોનીયર

હજી ધધા કંઈ નથી કૃતિઓ,

નના પાટ, નના નણગાર, અને ત્રા અનગરો

તૈયાર કર્યા જ બચ છે !

હુ તે ધધાગી તરફ લઈ જોશો તો

જરૂર જ મોહશો !

પરિણમે અમને ખરાબો વિના

છુંટકો જ નથી !

પછી આજે આપે કે કાલે !

અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુબાઈ

રેલીફેન નં. ૭૮૨

ભીખા કલ્યાણજીની કુંઠની
અમૃત તુલ્ય દવાઓ.

યિ તેજી હીનો મજી - ૧૫ દાજી
 ૧૧ જુજી બા નમ જોજી ૧૧
 વખતે ૧૧૧-મણી જડ મુજી નામુ
 કાદે મને વામણી જરા ના નજીની
 નથી અરાગ વાસ માજી નથી
 કીમત ખાદખી જોમતા ચાખા વાદ

મા કિશ્વર મગધા આનનધા મેવેગિયર અને જામ રુપા રાગી ની ગતા રાવ જાન
જી તાર રુપર રામનાથ અસર કરે છે જાણુ કે તે તનામ જાનના નાનના જુઓને નામ
રવામા નાના છે આ કિશ્વ ના ત્રણ ભોગ રેવાથી એ જીવનમા મે તેો તાર નામુદ
જી તથ કે સીગ મોધી તાર દનયા થી ધારી જ મશમિ આરે કે તેમ મા વાધ
મેવું કુલ અસર પરીમામ આવડ નથી જે તેની ખાડ પુગી છે
કિમત ખાટલી એના આના આ

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 शशिना सहस्रं कुलं तदा ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 कोनो एव गच्छति ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 लोकोना पम नया कमर भूयै ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 नाम करनारा मा काममा ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 दिने भादसी जेना याना यार

ગાંધીનગરના નાકે, બહારકોટ, મુબારક, નં. ૨

३ आप ॥ अन्तरिमा सभातो मुनी सोम लेखे ॥

રંગના જાણીતા વેપારી

પ્રાગજી સુરજ એન્ડ કં

સુતર જાનાના છુદી છુદી જાતના રંગ મહેંગા જવામા અમહારે
ત્યા મળી મારો જાનાને દામ આરે જોના દુર દેશાવરથી ખાસ મગાવેલા
અનેક જાતના રંગ કિંદાવત આરે અમહારે ત્યા મળજે.

વધુ વિગતો માટે લખો યા રુબરુ મળો.

પ્રાગજી સુરજ એન્ડ કંપની.

ચાર્ટર્ડ એજન્ટના મકાનમા, એમ્પ્લોયેડ ડેડ,
કોટ, મુંબઈ.

વકેતા.

લેખક,

શ્રી આર એમ શુક્લ.

મિતર ૨૦-૦-૦ પાકુ માર્ગની

કપાનું પુ, પોર્ટલે જુદુ

વકતરકળા મિખરતુ શુરેર

જાનામા લખાયેલુ અદ્વિતીય

પુસ્તક એકમહાન વ્યાખ્યાનકા

થઈ દેગમેલા કન્વી દ્વાયે તો

જગ્યાઓ અને વિચારો.

લખો —

મેશર્સ શુક્લ અપ્સ,

કોલભાર લેફ્ટન, મુંબઈ નં. ૨

અનંગ વિષ

પાને

અમૃતમય અહર

લખક

રા. ભાનુ.

મિતર ૨-૮-૦ સુર સોર્ગીનામ

સામનું પાકુ પુક પોર્ટલે જુદુ

મુલના દારેલા અને સરા

સુનારકાએ ખાસ જોના જના

આત સુદહ લાવત ચિત્રો આ

પુસ્તકની હજારો કોપીઓ થોડા

વખતમા જ ખપી ગઇ છે.

લખો —

મેશર્સ શુક્લ અપ્સ,

કોલભાર લેફ્ટન, મુંબઈ નં. ૨

જ. આપના ઓફિસમાં સમાનતાની તપાસવેળા

આજે સઉથી સરસ ઝવેરાત તમોને ક્યાં
મળશે તેની ફીકર કરવાના દીવસો
હવે વહી ગયા છે.

મુખાધમા ઝવેરાતની દુકાનો તો યહીએ છે, અને
ઝવેરીઓ પણ યહી છે, અને તેમનું લુનાપણું
તો વળી બહુ લાખી મુદતનું છે

પણ તે છતાંએ મોડલ ઝવેરીઓ

મહેતા હરીલાલ

રામકૃષ્ણની કું.

એ ફક્ત ટુંક મુદતમાં જે નામ કહાડ્યું
છે તેથી જના ઝવેરીઓ તો
વિચારમાં જ પડી ગયા છે.

અને ખચિત જ તેમાં સહેજ પણ નવાઈ નથી કારણ કે
અમારી દુકાને ગ્રાહકો સાથે જે ગીતે વર્તવામાં
આવે છે તે અમારો ખામ હુન્નર છે

ગ્રાહકોને અમારે ત્યાં કરી પણ રીકઝીક
કરવી પડતી નથી.

અમાર ગામના સગાઓ આરડરા જે યુવેએમવ પોસ્ટથી તાફી મોખવામાં આવે છે
અમાર દેકાડ—અબદુલ રહેમાન સીદના મોખગપર ન્યા
આવતી જતી ત્રામો ઉભી રહે છે ત્યાં મુબારક બેકની
માડવીની ગાખાની સાથે જ છે

આયુર્વેદ વિજ્ઞાન.

(વેદ્યના નિવિધ વિષયો સામગ્રીય રીતે ચર્ચાતુ માસિક.)

આજના સમયની તથા વૈદિક નિષેધક સામાન્ય જ્ઞાન મેળવવાની માલુમ મોતની દરેક છે આનુ વધુ જ્ઞાન મેળવવા માટે આગામી સારૂ સાધન આ માસિક છે ગુજરાતના ઉત્તમ લેખકોના લેખોથી ભરેલું આ માસિક દરેક મૂલ્યે વાચના લાયક છે.

વાર્ષિક લગભગ માત્ર રૂ. ૧-૮-૦.

यसिन् देशे हि यो जात तज्जं तस्यैषध हितम् ।

સ્વદેશીનો આનહ એ દેશની મોટી મેના છે.

ગુણકારક, કિંદાપત અને રાષ્ટ્રોક્ત નાઓ પૂર્ણ સરન અને શુદ્ધિ જગવાધ રહે તેવા સચાઓથી, ઉત્તમ તાલ અને ખરી વનસ્પતિમાથા તૈયાર કરનાર

ઝંડુ ફાર્માસ્યૂટિકલ વર્ક્સ

એલફીન્સ્ટન રોડ, સુબાઈ.

અમારી દનાઓની ખાતરી વેલો અને ડાકટરોએ વાપરીને કરેલી છે તેમાની કેટલીએક જેવી કે —

વામાનલેહુ ખાસી તથા દમને માટે ઉત્તમ । નવની કી ૩ ૦-૧૦-૦

બુહુત મંજિષ્ઠાદિ ક્વાથ ગર્ભશુદ્ધિ માટે અકસીર । „ „ ૩ ૧-૪-૦

આરોગ્યવર્ધની રસ ન ૧ તીવરના વ્યાધિ માટે ૧ તોતાની „ ૩ ૨-૦-૦

વસન કુંસુમાકર-મધુમેહ માટે „ „ ૩ ૨૪-૦-૦

સુબાઈની મુખ્ય કીધા—

બહારગામ માટે—

ઉપરો સરનામે લખો

કાળકોટવી રોડ, જૂની મહાજન વાડી, ટેલીફોન નં ૨૨૦૯.

ગાખા નંબર ૨, માડવી બંદરને રસ્તે ડબ્બા ગલીને નાકે.

ગાખા નંબર ૩, બોરીબંદર સામેના સ્વદેશી સ્ટોર્મ.

The 'Modern Review.'

The 'Modern' Review is the most popular of English Magazines in India, it deals in all branches of Knowledge, Literature, Art Politics, Science Sociology and above all imparts up to date information and knowledge, in Indian Affairs—Subscription Rs 6/— per year Single Copies As. 8/-

Chatterjee's Picture Albums, in three parts A handsome galaxy of Indian Pictorial Art Price Rs 2-5-0 each with V P and Postage

The "Patrika" Agency,

Morarji Gokuldas Chawl, No 2-36

Sandhurst Road, Girgaum, BOMBAY

Orders registered per Money Orders only

V P & System not adopted

૪૦ વર્ષની જુની તથા જાણીતી
કાપડ તથા જરીકામની દુકાન

અમારે લા ચીનાઇ, જાપાનીસ, ફ્રેન્ચ રેશમી કાપડ, બનારસી રોના, તામ
ઝોડસીઓ તેમજ દરેક જાનુ જરીકામ, લેંગ શીંગ, પટા જાનર તથા ફેનગી
મંગલાઈ, ચોખી ચાંદીનું ભગતકામ તથા તેને લંબતો માન નગરો
નની નની તરેહના કોંક, બરે પોનમ તૈયાર મળશે તથા ઓરો આપનાથી
બનાવી આપીશું

ખમાણીકાપડ અને એક જ બાન એ અમારા મુદ્રામેળ છે
એક વખત મુલાકાત લેવાથી વધુ ખાતરી થશે

શા વિઠ્ઠલદાસ ચુનીલાલ જરીવાળા,

મ. હપ-૮૮ બુલેવર્ડ, મુબાઈ

૧૧ માસના ઓરો આ ગમતોચકની નોંધ લેજો

તમારા બહાણાં બાળકોની
આહુ માછળીઓથી અને દુધ્યસેદક ઉદનોથી
ક ટાળો છો શા માટે ?
બાળોના નાદે સાચા આગીવાદરૂપ નીવડેલા
સોહમના

આઈપોક્યુરનું

દુઝેજા બેવને ડગલો.

તેનાથી તમારા બાળકો નિરોગી રહે
અને બાળકોના દરેક દર્દી આમે દક્ષ ઝીંવના
સમય મળને

મળવા રૂબા—યુ મેડિકલ હોલ,

Feb 19

કમિનિયમ બિલ્ડીન્સ, લાટોન.

ઈનામી અલોપેથિક ચિત્ર.

૧ હુ ઈનામ ૫૦૦૦ રૂબ ઈનામો, ૩૦૫
પ્રકૃત પ્રાચીનના રાષ્ટ્ર નું નાનકું
૧૦ ઇ. સ. પહેલાં અને ૧૨૦૦ સ. લાગુ નનોદર
અને દુદ્ધનાની ચિત્ર સુ દર ગોળી બરી
૮ નેરા રૂપિયાનું બચ કદી બનાવવામા આ રૂ
છે એ ચિત્ર ન્યા હોવા પામરી ત્યા રૂબ
નામિતો પ્રમાણ પાડેલોમેગા તે વરુનર
નામના મ ત કરબ હાલ તેમ નમ બતરી
આતમીય રનરનેઆન દ પમારો આ મ

મળશે દરેકચિત્ર માથેઈનામી ઈરીઝ ચાગડ
વામાં આવી છે ખરેખર ૧૧ બાળી રૂમ
વમાદા બરેમા મોને નર્મપુ થશે રાન મદા
રતમો અને પ્રત્યેકબનીય નમીર ઉમરોવો
તમકી એ ચિત્રમારને આન મગુ છે નુર
રાનીમા ચિત્રપદિય માટે અને બીજા
પુણ્યમે ૫ રવા માટે બે હેસાની ઈરીઝ
મોખારો રૂ ચિત્રની કિમત રૂ ૫

રૂબ માં એન રૂમ
નાન્ટબુવન, બાશનબર

હુમણા બાબહા પડી છે.

વિશુદ્ધ સ્નેહ.

(નનતકથા)

લેખક

૨ છગનલાલ હરિલાલ પંડ્યા,
બી એ

એક પશ્ચિમીન યુગના શુદ્ધ સ્નેહની
સોદી નિદેશ પ્રસંગે કેવી રીતે ઉબી
થાય છે તેનું ધણુ જ અસરકારક
વર્ણન આ પુસ્તકમાં છે, અને એક
માનકને હાથે સત્ય પ્રકટ થાય છે

મૂલ્ય ૩૬૦ આદ આના.

મળવાનું ટેકાણું—મેસર્સ એન એમ

ત્રિપાઠી નંદ કપની,

શુ સેનર, મુબઈ ન ર

કિમ્બીઆ સંગ્રહ

અધ્યાના

હસ્ત લેખિત લુપ્ત દેશી વૈદ્યાના
પુસ્તકોમાથી તેમ જ વન
વાસી તેમજીતી પામેથી
એ વિવિધ નિપુણા
મેળવેલા લગભગ
સાઠ મુસખાઓનો
અપુર જમાના

સ દર્શાવે

અરોગ્ય ભ્રમનજી કરામરોજી.

પ્રા. કરોનાર

દોહાગ તેલમુ સીરી અકનેસરીઆ

કીમત આ ૧૧ ૮

Withered Memories

Deang

Published by
Hosang F. Antlochari
Feb 19 Price Annas 8 only

સુરેશી ગિ મુખ્ય

વેતરવા

નથા

સીવવાની કળા

મનુષ્ય

ગીતીનબાઈ દગમજી પાઠક

અનુભવોમાટે આ પ્રેક્ષક અમુપ પુસ્તક છે
એ પુસ્તકની પદ્ધતી આરતિ એક વર્ષની
કુક મુખમા ખવામ થયેલી દોવાધી અને
પુસ્તક મામખીને અનુમતીને બીજી આવૃત્તિ
મગદ ૦ નામા આપી છે

મે ભાગમા ગીમન - ૧-૧૨-૦

ઓમાર પાશા.

એક ઐતિહાસિક વાર્તાનું પુસ્તક.

ગૌનલ ૮ પેજ ૮૭૮ પૃષ્ઠ ૪૦ ચિત્રો

કીમત ૩ ૫-૦-૦

જખનાર

ફરફુલજી મેરનાનજી મગજખાન

એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, પ્રિન્ટેસ - ગીટ, મુખ્ય.

પાશા વખતમા અહાન પાશા.

નવુ પુસ્તક.

૨૬. માનક નરસન ત્રિપાઠી કૃત--

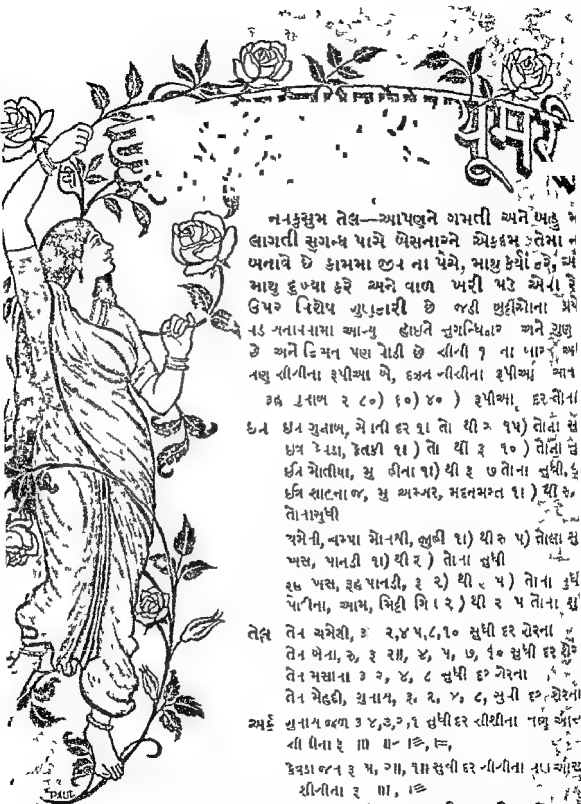
૧. સાક્ષરજીવન--

પ્રે. નવન ૧૧ શાલ ના દિવે કથાન તથા કાર્યાની નવુ
અની સુન્દર કમી સધ

લખો--રા અણીયરામ માનકન ૧મ ત્રિપાઠી,

૨. મોરારજી માનકન નાન ન ૨, કેક, એ પ્રેક્ષકે પાશા મામ, મુખ્ય

૨૬. મોરના આકેશમા કના મોરનાની મેન નમો

યુમર

નનકુસુમ તેલ—આપણને ગમતી અને બહુ લાગતી સુગન્ધ પામે બેસનામને એકદમ તેમાં બનાવે છે કામમા જીવના પેમે, માથુ કંપી જવે, માથુ દુખ્યા કરે અને વાળ ખરી પડે એના ઉપર નિશેપ ગુણ્ડારી છે જડી છુદ્ધિઓના પ્રેરક ગનાનનામા આન્ય હાથને સુગન્ધિદાર અને સુગંધે અને દિમ્બ પલા મોડી છે સીની ૧ ના પાગ આ નણુ સીનીના રૂપીઆ બે, દરન નીલીના રૂપીઆ આન ૩૬ ૫રાળ ૨ (૦) ૬૦) ૪૦) રૂપીઆ, દર-સીના ૬૦ ઇન ગુનાળ, મેની દર ૧૧ તો થી ૨ ૧૫) તોના સે ઇન ૨૫૫, કેલકી ૧૧) તો થી ૨ ૧૦) તોના સે ઇન મોતીયા, સુ હીના ૧૧) થી ૨ ૭ તોના સુધી, ૬ ઇન શાદનાજ, સુ અમર, મદનમગત ૧૧) થી ૨, તોનાસુધી

અમેની, વગથા મોનથી, જુહી ૧૧) થી ૨ ૫) તોના સુ અસ, પાનડી ૧૧) થી ૨) તોના સુધી

૨૬ અસ, રૂદ પાનડી, ૨ ૨) થી ૨ ૫) તોના સુધી પોનીના, આમ, મિટી ગિ (૨) થી ૨ ૫ તોના સુ

તેલ તેન અમેશી, ૩ ૨, ૪ ૫, ૮, ૧૦ સુધી દર રોરના તેન બેના, ૨, ૩ ૨૫, ૪, ૫, ૭, ૧૦ સુધી દર રોર તેન મસાના ૩ ૨, ૪, ૮ સુધી દર રોરના તેન મેહડી, ગુનાળ, ૨, ૨, ૪, ૮, સુની દર રોરના

અર્ધ ગુનાળ ૩ ૪, ૩, ૨, ૧ સુધી દર સીનીના નણુ આન સીનીના ૩ ૩ ૩ ૩ ૩, ૩, ૩,

કેવડા જન ૩ ૫, ૩, ૧૩ સુની દર સીનીના નણુ આન સીનીના ૩ ૩ ૩, ૩

આમુગ્નિનાર તેલ આતમે વિગેરેની એ- નખત તો જરૂર પરીક્ષા કરી જુઓ

ધી ઇન્ડિઅન પરફ્યુમરી ઓફિસ, નં ૩,

પ્રાથોનિઅર રોડ, અટલાહવાડા,

પ્રેમાળ ભાર્યા

ગુહાલાં ભૂલકાંઓ

અમને

હિતેચ્છુ ભગિની

એમને માટે

મેં ઘાસઘેરના ગગડા ચાલતો આપી લઈ જતા પહેલાં નિચાર
ગો. તે કંઈતા આપણું પુરાણું કુષેવ તેવ લલુ અને
જો તે ચોખ્ખુ ધનાનના અનગ મેળાનનાની
મરકેલી હોય તો પછી—

—કેશવકાન્ત—

તો છે જ—

ધામજોશી તરૂન નિગળુ-ચોખ્ખુ અન્ન રાત્રે તેલોમા ગિરોમણી
કિમત દરેક ગીઝીના રૂ ૦-૧૨-૦

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ.

અન્ડ કંપનિ.

પ્રેમાપદ્ય - { વી દેવના પદપુમગી વર્ણ
ધી દિવ બાન દેવગી એવ મેલ નકર,

ન ૧૪૭ અષ્ટાવ સૌમાન મૂકીદા મુખાઈ

Feb 19

અનુક્રમકર વાચ્ય સત્ય પ્રિયહિત ચ ચત્ ।

સ્વાધ્યાયામ્યસનં ચેવ વાજ્ઞયે તપ ઇચ્યતે ॥ મ ની ૧૫-૧૫

પૃષ્ઠ ૨૪ સુ.]

જાનુ. ઈ. સં. ૧૯૧૮.

[અક્ષર દેવ.]

તત્રી—ગ.

ખી. એ.

રા.

એ., એલએલ, ખી.

પ્રકાશક—રા. રમણીયરામ જોનર્દનરામ ત્રિપાઠી.

વિષય.

વિષયાનુક્રમશિક્ષા.

પૃષ્ઠ.

૧. હિન્દી રાજકીય મુદ્દાના સ્વાયત્ત અને પરાયત્ત વિષયો

રા. હીરાનાથ હરજીવન ગુપ્તા, ખી એ

૨૮૧

૨. દેવરાજ્યના પાંચે હિન્દી મુદ્દારાનો કાયદો

ગ. રમણીયરામ જોનર્દનરામ ત્રિપાઠી

૨૮૪

૩. ફાઉન્ડેશન પેનની બનાવટ કમ ચિત્રો સાથે

રા. મગનલાલ મણિશંકર ભટ્ટ

૨૮૭

૪. ગુનામી હુસ ચિત્ર તથા ખી સાથે

ગ. મોતીનાથ લેહનાથ મહેતા

૩૦૮

૫. મહાકવિ હોમિયલ કલિઅડ

ગ. માકાનાન અમૃતનાથ દેવે, ખી એ

૩૨૨

૬. અન્યતા દુહી વાર્તા

બહેન મરેશ્મિની રમણલાલ નીનકર (ખી એ)

૩૩૭

૭. ઉપા-અન્યત્વ પ્રતિષ્ઠા—આનુ સચિત્ર વાના

ગ. મે. પુષ્પોત્તમ નિયામ માવડ

૩૪૧

૮. અન્વાનલોકન ૧ મહાત્મા ગાંધીજીની વિચારવૃદ્ધિ ૨. દિ. ખી અન્વાનલોકન

માકે નાન દેવગના બાપડો તથા લેખો ૩. પવિત્ર હૃદયની પ્રાર્થનાનુ માન, ૩૪૮

વાચક સનાતન કૃષ્ણા આગ,

હિન્દુસ્તાન પ્રકાશક ગીરીગણા=૩. ૫-૧૨-૦. છુટકે અક્ષરની કિંમત આઠ આના

૧૯૧૮ ૧૯૨૦ ને ૧૯૨૦ ના વચ્ચે વૃષ્ટિના સનાતન ૩. ૧૦, હિન્દુપ્રકાશક ૩. સનાતન

આ સનાતન સરનાતમા જે દેવામાં આવે છે

ભારે બાહુડા હું તો.

સમાચારક]
ચિત્રપત્ર ગ. ચોટિય]

[જુન ૬ સ ૧૧૨
[કાપીસાહે

[સમ્પ્રદાયિક,]
[નિવસાર સા પત્ર]

[જીવન ઉં ૨૮, ૧૯૨૯]
[રૂપીયાદિ]

વૈલાનસ — (હસમુલમ્ય)

રાજન, આમસમુલમ્ય ન હસમુલમ્ય ન હસમુલમ્ય ।
[૬૦૫૦૦ ગામ વિનારે જતા દરિયેને પોતાનું ૧૬મ કર છે તે નખતે આશ્રમતો મુનિ 'એ આશ્રમતો
મગ છે મારે મારવા થોડા નથી' એમ બુદ્ધ પાડતો સાથ લેતો કરે છે તે ૬૨મ]

પુસ્તક રજૂ મુ,]

જુન, ઈ. સ. ૧૯૨૬.

[અ. ૬]

હિન્દી રાજકીય સુધારા

સ્વાયત્ત અને પરાયત્ત વિષયો.

સેબક-રા. હીમચાંચ હન્ડન ગણાયા, બી એ

બ્રિટિશ હિન્દુસ્થાનમાં આજ સુધી જે ગંભીર વટ ચાલ્યો છે, તે ખામીઓ છે, રાષ્ટ્રીય પ્રતિભા અને પ્રગતિને સાનુકૂળ નથી, પોષક નથી, પરંતુ વિષાદક છે, એ પ્રાર્થના કલુશાન પથેલા રીતે હાલ રાજકીય સુધારા કરવાના સચાનનમાં પ્રાપ્તાવિક. જોવામાં આવે છે આની કલુશાન કરતા તે કરનારાઓને થયું કદ સુધુ છે, તથાપિ અન્ય માર્ગ ન હોવાથી તેમને એટલું નૈતિક બળ અનાવનું પડ્યું છે બ્રિટિશ હિન્દી રાજકીય સુધારા આપવાના સચાનનથી અચાર સુધીમાં આપણને માન ચાલ્યો, ચાલ્યો જ મળ્યા છે, અને તેમાં પણ કેટલોય કંઈક ઉત્પન્ન કરવામાં આવ્યો છે, હજી એ ઉપરાંત વધારે પોષક પાઈ આપણને મળે નથી અને માત્ર ચાલ્યો ઉપર માર્ગ પોતાનું જીવન દેશી રીતે નહિ રાજકીય સુધારા બ્રિટિશ હિન્દને આપવાને માટે મથન ચર્ચ રહ્યું છે એ તરફથી સરમર-અમન મેનો વિશાળ મથક દેરીઓ ખેંચી રહ્યો છે, ત્યારે બીજી તરફથી અસખ્ય અગમ્ય પોતાની શક્તિઓનું પરિશિષ્ટિત અનુસાર કેવળ માગણીઓ કરવામાં, 'સત્તાવીર અગમ્ય' ચનાવામાં ફાન કરાવી રહ્યો છે એક નિર્ણય એવું છે કે, કુર્ક તાણે ગામ લાલી અને શિયાળ તાણે મીમ બાબી, એની લીના વતમાં રાજકીય સચાનનમાં જોવામાં આવે છે આની હોમાતોગી-આની પગાપથીમાં ઉત્તમન મન્ય, ન્યાય આ સર્વેદા એકાકર મુખોનો અનાધિક અનાજ માય એ સલવે છે, અને પ્રગતિ તરફથી તેવો અનાદ્ય થયો નથી, માત્ર રાજકર્તા વગ તરફથી જ થયો છે

સ સતીચંદ્ર બાગ ૧ લો ૩ ૨-૮૦૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુ માર્ગ

એમ સસતાપૂર્વક આપણે કરી શકીશું નહિ, પરંતુ આ સમયમા એ કહેવાય કે, અજ્ઞાનાહત-
નિન્દુચાનમા મનિગેર અજ્ઞાનાહત-પ્રગ્નમર્ગેનું એવું વચ્ચે અન્યાય ક્રિયા ક્ષમ્ય ગણી શકાય,
ફરદારી, નાનવાન મુત્સર્ગી પ્રગ્નહિતપ્રિય રાજ્ય-તર્કિઓનું એવું વલણ બહુધા અક્ષમ્ય અને
મર્યાદા અનુાર ગણાય

આ પ્રમાણે પ્રતિરૂપધા ચારી ગઈ છે, અને મર્યાદા અસતોર જોનામા આવે છે તેનું
એક જ કારણ એ છે કે, હિન્દુમા ગાજ્યકર્તા કામ અને પ્રગ્નમર્ગે લિત લિત દેશોના-લિત મિત્ર
ખડેના છે, તેઓની દેવો, પ્રતિભા, મરુકૃતિ, પ્રતિ સાર્થા લિત
એક જ કારણ. હોવાથી ગજાપ્રગ્ન રચ્યે જે એકનાનતા હોવી જોઈએ, અને એકમેકના
એવને અર્થે સમાગ્રહિતકર સાધન નિરમોનું પરિપાનન ઉભયે પોતા-
પોતાની નિયતિ અનુસાર કરવું જોઈએ તે આભાનિક રીતે યથાર્થ થઈ શકતું નથી, તેઓ
એ એકની સાથે લાગી નાના નથી તેમના મન હૃદયો અને પ્રિયારો એક ધર્મગતતા નથી
લિતતા રહ જ છે, એ લિતતાથી સ્વાર્થશુદ્ધિ પોષાય છે, એકને બોગે અન્યાયી રીતે અન્યાયો
સ્વાર્થ આવી લેનાનું નજી લેનાય છે, અથવા એવું વલણ લેનાય છે એમ માનનામા આવે
છે તેથી જ વ્યવહાર ઉપજિવન થાયકે ક્યવક ઉપસ્થિત થવાથી અગ્રિમ ગાજ્યપદ્ધતિના અર્થે
તમ મશહૂર સદ્ગુણો હિન્દની મિટિશ રાજ્યપદ્ધતિમાં ઉતરી શકતા નથી, અથવા ઉતરી શકે
છે તો તેમનું અભિનયણીમ ઇષ્ટ સ્વરૂપ ખડિત થાય છે, અને તેની જ સાથે પોતાની રાજ્ય-
લક્ષિત અને રાજ્યનિગ્નને માટે આખી દુનીયામા સુરિખ્યાત થયેલી હિન્દી પ્રગ્નની રાજ્યનિદા
પ્રતિ શકા કરનાનો અવકાશ લભ્ય થાય છે આ પ્રકારના અિભાવથી રાજ્યપદ્ધતિમા તથા
અન્ય પ્રકારે હિન્દુમા કેટલી અસંતોષકારક ચીજો જોવામા આવે છે, એનું નિરૂપત વણું
આપના બેમીશું નો એક મોગે થોથો લરાઇ બધ, પરંતુ તેમ કરવાનો આપણને અને અવકાશ
છે નહિ આ ગરજી સ્વાભાનિક પરિસ્થિતિમાથી ઉદ્ભવેલું છે, તથાપિ તે અનિવારનથી જો રાજ્ય-
તર્ક પર્ગે કોમકોમના દેશખાર ભૂધી, આ અમારો દેશ, આ તમારો દેશ એવા વિચારથી ઉત્પન્ન
થની સ્વાર્થમતિનો અને તેટનો પગિલાગ ફરી જે સર્વથા પરમાત્માએ એમની ઉપર 'ગોરા લોકોનો
ઓનો' લાદેનો છે, તે ઉપાસનાને પ્રામાણિકપણે, ધર્મપ્રિયતાપૂર્વક યત્નો કરે તો તેમના કાર્યો માટે
હિન્દી પ્રગ્ન શકા કરે-તેમનો ખોટો અર્થ કરે એટલી બધી હિન્દી પ્રગ્ન નહીં કે કૃતમ નથી
અને તેમ ધર્મ શકે છે

હિન્દુ મા ગાજ્યપદ્ધતિ સુધારાને માટે, હિન્દુ જોખમદાર રાજ્ય આપનાને માટે, સચા-
ન કરનામા આ યુ, અને તેને પરિણામે મો એ રીપોર્ટ તૈયાર કરીને પ્રકટ કરવામા આ યો,
એ ઉપર દર્શાના પ્રમાણે ઇષ્ટ દિગામા પ્રામાણિક- પ્રયત્ન છે એમાં
મા એ. રીપોર્ટ. જેટની જેટની બાધનોનો સ્વીકાર કરવામા આવ્યો છે, તે બ્યુરો-
ક્રેમી-આપણું રાજ્યસત્તાની ઝગદગતી ખામીઓ છે એ ખામી-
ઓવી મજાન હિન્દી પ્રગ્ન જે વેલું પડ્યું છે, તે દોના પ્રાવશિતનો અને તે દોપનું નિવારણ

સ રૂપતીચન્દ્ર બાગર નો ૩ ૧-૮-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન ક પતી, મુબાઇ

કરવાનો પ્રારંભ પ્રયત્ન છે, અને એટલે પ્રયત્ન કરવામાં પણ અપૂર્વૈ નિષેધ પણ તથા નિમન
 યનાવવામાં આવ્યા છે. આગરે દોઝો વર્ષના ચિદિય અમનામાં હિન્દીની ની દુર્લભ યદ્ય કે
 તેના એ રીપોર્ટમાં સત્તાનારની કાર કરવામાં આયો છે એમ થયું જ નોંધતું હતું તથા
 સુધી મનુષ્યના શરીરમાં શુ વ્યાવિ છે તેની ખાતર ન પડે સાચુની ચિકિત્સા યોગ્ય ઉપાય
 યોગ્ય હતો નથી, તેની જ રીતે રાજકીય શરીરનો વ્યાપી સમજના હિ સાચુની તેના યોગ્ય
 ઉપાય પણ યોગ્ય શાય નહિ આ સ્થળે અમારે એટલું કહેવું પડે છે કે ચિકિત્સા માં મોટાંથુ
 અને લો. એન્થ્રોપોલોજીકલ મત્ત ચિકિત્સા કરી રાખ્યા નથી (એ તેમના ગીરોટા ૧૯૧૨
 અને ખરેખરી ઘરતુ સ્થિતિના જ્ઞાનને અરજાનતા સ્પષ્ટ થાય છે) તથાપિ એમની યગિચિત્તિ
 જ્ઞેતા તેમણે પ્રયત્નનીય કાર્ય કરું છે, અને પોતાની ચિકિત્સા પ્રમાણે ધીમેધા પરતુ સચોટતાથી
 કાર્ય કરી રોકે એવા ઈનાને એમણે ને દગા ના છે, તે આમપામની વસ્તુ સ્થિતિ જ્ઞેતા યોગ્ય
 ગણાગે એક રાજ્યપદ્ધતિ દીર્ઘ ગણથી રજી રડી દોય તેણે પોતાના મૂળ હિ નાખેના દાય
 તે ગાજ્યપદ્ધતિને બની એ વિશ્વનપોષક રીતિથી નહિ, પરંતુ વિકાસક્રમનાસાર થયું નેજાએ,
 પરંતુ સાથે સાથે એ પણ જૂનું જોઈતું નથી કે વિકાસક્રમમાં પણ સોપાનો દોય છે, અને
 પ્રથમ દરગે કેટલા સોપાન ઓગળના એ વિ. યજ્ઞો મનમેદ ઠેસો થવા સભર છે આપણે
 ઈન્ડિએ જીએ કે, મો એ રીપોર્ટમાં જોઈથી પ્રગતિ કરવાની અભિનાયા શાંવવામાં આવી
 છે, તેના કરતા ધણી અવિક પ્રગતિ કરવાની પરેખા દેરવામાં આવી હોત, આપણે ઈન્ડિએ
 જીએ કે હિન્દી પ્રગતિ " પ્રગતિમાન જોખમદાર રાજ્ય " આપવાના પ્રયત્નોમાં અધિક ચર
 લતા અને અધિક ત્વગ બતાવવામાં આવે પરંતુ ચિકિત્સક દ્વિષ્ટિને એ રૂઝુ નથી, વિષયે
 સત્તાપ્રિય રાજ્યકર્તાઈનેતા અભિપ્રાય એવા છે કે ચિકિત્સક જોઈએ તેથી વધારે " રામનાથ "
 ઉપાયો યોગ્ય છે, અને તેઓ પોતે અપૂર્ણ નિઃસાધતાપૂર્વક (તેમના કહેના પ્રમાણે) ઓગળતીન
 ઈનાને યોગ્યવાનો ઉપદેશ આપે છે અતિમ યગિપામ નુ આવે કે, તે દહ જ્ઞેતાનુ છે

મો એ રીપોર્ટ અંગે સપૂર્ણ ન હતો એમાં વિગતો ઉમેરવાની હતી વિગતો ઠેસો નાનું
 કાર્ય અનિશ્ચય કમિન હતું તેથી તેને માટે એક ખાસ કમિટી રાષ્ટ્રિયો લો. સાલિયનરોના
 પ્રમુખપણા નીચે નીમનામાં આવી હતી તે કમિટીનું કાર્ય મનાધિ
 સાલિયનરો કમિટી. કરનો નિશ્ચય કરવલ તથા મો એ રીપોર્ટમાં વર્તમાન બુદ્ધોદ્ધેનીક
 અને આગામી લો-પ્રિય રાજ્યપદ્ધતિના યુગાનરમાં ને મિત્ર ગાજ્ય
 પદ્ધતિ યોજવાની સૂચના કરવામાં આવી હતી તેને અનુસર વિષય વિભાગ કરવાનું હતું મનાધિ
 લો કમિટી તથા વિષયવિભાગની કમિટીએ પોતાના રીપોર્ટો પ્રકટ કર્યા, અને ગાજ્ય
 સુધારાની યોજાને માટે એ. બી.ને થોથો પ્રકટ કરવામાં આવે આ રીપોર્ટમાં મો એ
 રીપોર્ટમાં આગરેની યોજનાને મુધા અનુસરવામાં આવી, તથાપિ અધિકારીઓ પોતાની
 વિચારમાં પદાણુ નાગરને સત્ત પ્રયત્નો કર્યા કે તા હોવાથી અને આના વિષયમાં તેમને
 વિવેચન આલિમ અગ્રસ્થાન, મણેહુ દોવાથી મો એ રીપોર્ટ ૧૯૧૨ પ્રસ્તુત રીપોર્ટ અવિક

આગતનો ૧૭ (૨૪૨૩અકિતના કો થો) ૩ ૦-૧૦-૦ એન એમ વિષયી એન્ડ કપની, મુદ્રાઈ

નિગરાજનક નીચલા તત્વશ્રાવ્ય દિન્દી સગ્રા રાજકીય સુવારા નિમે પોતાના અભિપ્રાયો એક સુદા ખગીતામા લખી મોકલાયા, તેમા અધિકારીઓ પોતાની જ દિશામા સુધારાને આક નેવાને પ્રયામે કરે એ વનજી સ્પષ્ટ ગીને માન્ય પડી ગયુ, અને તેથી જ દિન્દી સગ્રાની ડાયેનારી સભા (*Executive Council*) ના દિન્દી સભ્ય સગ્રા રાજકીય નાયરને પોતાના કિન્ન અભિપ્રાયો દર્શાવતી નોધો લખવી પડી એ નોવો સગ્રા રાજકીય નાયરે એની માન્ય ગીતે લખેલી છે, તેમા અનુભવગિષ્ટ ગીતે એની સખ્ત ટીકા કરનારો આની છે કે, તેવી દિન્દી સગ્રા કારને નીચુ જોવાનો સમય આ થો છે એ નોવો અમે પ્રયેક દિન્દીને વાચના તેમ જ નિચારનાની ખાસ લનામજી કરીએ છીએ અન અમે દિન્દી સુધારાની નૂનન યોજનામા નિપય વિભાગ ચર્ચીયુ, અને રીયેમ (નિપય વિભાગિની) ડમિગીનો ગીયોર્ટ, તથા દિન્દી સગ્રા રાજકીય એ મનથી નોધો ખગીતો અને અર રાજકીય નાયરની રૂચ-નોવ એ સગ્રાનો ધયોચિન ઉપયોગ કરીયુ

મે એ રીયોર્ટમા વર્તમાન પરિસ્થિતિને બધમેસ્તી આવે, તથા સાથે સાથે લોકપ્રિય રાજ્યપદ્ધતિની પ્રાપ્તિ દિશામા પ્રગતિ કરી શકે એની એક યોજના આજનામા આની છે અમે ઉપર કહ્યુ તેમ પ્રસ્તુત યોજના ખામી રહિત છે, તેમા મિત્ર રાજ્યપદ્ધતિ આપણે અધિક આસારત તરવની આસા રાખી ન હતી, એ નિપય વિભાગનુ આપણી ગાજકીય અભિનાયાએને પરિત્રપ કરી શકે છે, એમ મહુરન. આપણે કહ્યુ નથી, અને કહેતા નથી આપણે કહ્યુ છે અને કહીએ છીએ કે, વર્તમાન પરિસ્થિતિને ખ્યાનમા લેના જના પશુ

તેમ જ તો બધમેસ્તી આવે એની યોજના આકારી રાકાત અથવા પ્રસ્તુત મિત્ર યોજનામા સુવારા વધાગ કરીને તેને વિગેખ ઉપયુક્ત બનાવી રાકાત દિન્દી નાજકીય પરિપદ અને અભિવ-દિન્દી મોરલેમ સમિતિના અસાધારણ અધિવેશનોમા તેમ જ “ વિનિતોની ” પ્રથમ પરિપદમા પણ દર્શાવનામા આવેલા અભિપ્રાયોથી એ સુદા સ્પષ્ટ થઈ ગયો છે કે, મે એ રીયોર્ટમા આકારેલી યોજના સતોપજનક નથી પાતુ એ જ યોજનાના પાયા ઉપર પાજી બધી બાધકામ કરનામા આન્યુ તથા આવણુ હોનાથી તથા હવે પડી પાપુ તો જ મુખ્ય પાયા તરીકે લેખનામા આવશે તેથી આપણે એ યોજનાને આધારભૂત લેખીયુ એ યોજનામા દિ દી સગ્રા રાજકીય અને પ્રાતિક સરકારોને યદ રાખી પ્રાતિક સગ્રા રાજકીય જેમ અને તેમ વધારે લોકપ્રિય નરન લખવ કરી, જેમ જેમ ગાજ્યપદ્ધતિને બાવહાગિસ અનુ-લન વિરોધ મળતો જાય તેમ તેમ રાજ્યપદ્ધતિને ઉત્તરોત્તર અધિક “ ઉત્તર ” બનાવીને, અધિક લોકપ્રિય તરવનો તેમા ઉમેરો કરીને પ્રગતિમાન જોખમદાર ગાજ્યપદ્ધતિ અપૂર્ણ રીતે દેશમા દાખન કરવી, એવો હેશ રખાયો છે એ હેશ અનુસાર પ્રાતિક સર રાજકીય એ ખડ પાજવામા આવશે, એક ખડ ઉપર મનર અને કાર્યનાકી સભા (*Executive Council*) સભા ચનારને અને દ્વિતીય ખડ મનર અને લોકપ્રિય તરવની બહુમતી

વાળી ધાગ સહાયોને આધીન તેમ જ જોખમ તર મત્રીઓ અધિકાર ભોગવશે આ પ્રમાણે પ્રાનિક સંગ્રહો દ્વિ-ખંડી બનશે, એક ખંડ કેળવણી અધિકારીઓનો અને દ્વિતીય લોભપ્રિય સત્તાનો. આ ઉપરથી આપણે એમ સમજવાનું નથી કે, એ બંને વિભાગો એકબેટથી મધ્ય અને સ્વતંત્ર રીતે વૃદ્ધિ અને સ્વતંત્ર રીતે કામ કરી શકશે ઉભય વિભાગો એક જ સત્તાના હાથ નીચે રહેશે-ગવનરને સર્વોપરી સત્તા મળશે, તથાપિ એ સર્વોપરી સત્તાના નિરુદ્ધ ઉપયોગ નહિ થઈ શકે, કેમકે લોભપ્રિય તત્ત્વની બુદ્ધિમતીવાળી ધાગસભાઓ ક્રમે ક્રમે વૃદ્ધિગત સત્તા અને વ્યાગવગ પ્રાપ્ત કરશે અને સર્વોપરી નિરુદ્ધ અધિકારીને પણ એ યોક્ષસત્તાને નમતું પડશે પ્રાતિક સંગ્રહોના એ બે વિભાગો તરી રીતે જરૂર કે તેથી કરીને રાજ્યવહીવટના જે વિભાગ પર લોહહિતનો મોટામા મોટો આધાર દોષ અને જેમા રાજ્યવહીવટી અનુભવ મેળવવાની અત્યંત આવશ્યકતા દોષ તે વિભાગ સત્તાધારી એને નહિ પરંતુ ખરેખર લોકહિત દેડે ધગવનાર હિન્દીઓને જ મળે, અને જે વિભાગમા સત્તાધારીઓ બિના આવે એમ ન જ દોષ તેમને તે વિભાગ મળે એ મુખ્ય મદદવતો પ્રશ્ન છે મિશ્ર યોજના હેતુ પ્રતિને જોખમદાર ગંજતત્ત્વની સાજાઓ બનાવવાની છે, હિન્દુસ્થાનને પ્રજામીય ગંજ આપવાની વેધરાજાઓ બનાવવાની છે, અને તેથી દ્વિ-ખંડી યોજનામાં મધ્ય દુશગતથી નિષ્કવટે ચણી કરવાની છે સભવે છે કે, વિષયોની વહેચણી એવી રીતે થાય કે વર્તમાન સત્તાધારીઓ સરળી સત્તા તથા ઉપયોગી વિષયો દ્વારા બેએ અને સત્તારીન પ્રકારે બોલે બેચરાનું અને પ્રજાજનમા અપ્રિય થરાનું જ રાજ્યતા લોભપ્રિય વિભાગને સોપે આમ દોઝાથી જ નવીન યોજનાનો સરળો આગાર નિષ્કવેતીરિવેદન પુર સર વહેચણી ઉપર રહે છે અને તેથી જ એ વિષય પરત્વે મિશ્રતત્ત્વ ચર્ચામાં ઉતરતું પડે છે

એ ચર્ચામાં ઉતર્યા પડેના મિશ્ર યોજનાની નવીનતા અને અદૃષ્ટપૂર્વતા વિષે નાઈક વિચારીશ હિન્દુસ્થાન દેશ પરિસ્થિતિના બમને લીરે અનેક પ્રયોગોનું ક્ષેત્ર બનેલો છે અધુના અત્યંત ઉચ્ચ પ્રતિની પરંતુ અત્યંત આપખુદ, અત્યંત દુશ્વળ પરંતુ અત્યંત નિષ્ફળતાપ્રિય અને અત્યંત મ અત્યંત ખર્ચાળ પરંતુ અત્યંત એછા લાભ આપવારી, અને સરવાળે ખામીઓથી અપૂર્ણતાઓથી ઠનવન ભરેલી રાજ્યપદ્ધતિ આપણા જ દેશને મળતી છે સુધરેના અને આગળ વધેના સર્વ દેશોમાં આપણા દેશના જ સત્તાધારીઓ-સીડીન મર્વેટો નિગેરેને ભારેમા ભારે પગાઉ અપાય છે અને તેઓની અનેક રીતે પ્રતસા થતી હોવા છતાં જનહિતની દૃષ્ટિએ ત્તેનાં તેઓએ દેશની ઉત્થતિ અને આબાદીને માટે ઓઝામા ઓણુ કામ આપ્યું છે એ કશુંન કરતું પડ્યું એ જ પ્રમાણે આ નવીન મિશ્ર યોજના પણ મધ્ય દેશના ઇતિહાસમા ત્તેના જનજુદામા આવી નથી, એ યોજના તદ્દન નવીન છે, અઘાપિ કોઈ પણ દેશે એના જેવી યોજનાને બ્યવહારમા ઉતારી નથી આપણા દેશમા પ્રથમ જ એનો બ્યવહાર થયો, અને તેથી આપણો દેશ ભાગ્યશાન મળ્યુંએ કે ભાગ્યશીન તે તે દુશ્વળ ભવિષ્યના પડા પાડા રહેલું છે એ યોજનાના આ નવીન નજીનેલીધે દેશના હિનાચિ તકોના હુન્થોમા કલમિત ભય ઉપજે તો તે

સ્વાભાવિક છે વસ્તુતઃ એવો ભય ઉપજ્યો પણ છે તેથી એ હિનચિત્કોએ એવી દલીલ કરી હતી કે, જ્યારે એ યોજનાથી પ્રાતોમા અતે જોખમદાર રાજ્ય દાખન કરવાની નેમ મળવામા આવી છે, અને એ યોજનાને જૂતકાળમા વ્યવહારમા ઉતારવામા આવી હોય એની અનિવાર્ય સહી પૂરતો નથી, ત્યારે સવ પ્રાતોમા એવી યોજનાના પ્રયોગો કરવાને બદલે કેટલાક આગળ વધેલા પ્રાતોમા (ઉદાહરણ તરીકે મુમાઈ ઇનાકો) સપૂર્ણ જોખમદાર રાજ્યની પદ્ધતિ પ્રયોગ તરીકે દાખન કરવામા આવે તો શુ તેઓની આ દલીલમા વળન છે, તથાપિ જેઓને માત્ર જોડળ ગામની ગતિ જ સ્વભાવતઃ ગમતી હોય, જેઓને આગળ વધતું જ ન હોય અને ખીજાઓને બને ત્યાંસુની આગળ વધવા દેના ન જ હોય તેઓ એની દલીલો કેમ સાભળે? અને તેથી ઉવટી રીતે તેઓ નિષ્પત્તિ દલીલ કરે છે જે મુમાઈ પ્રાતને માટે સપૂર્ણ જોખમદાર રાજ્યતત્વની માગણી માત્ર રાષ્ટ્રીય પરિપદે જ નહિ, મોરલેમ લીગે જ નહિ, પરતુ મુમાઈની ધારાસભાના પ્રમાણીય સંધેએ પણ દલીલ હતી તે જ પ્રાતની સરકાર દેશના તનુજેને તેમના પોતાના હક્ક તરીકે જોખમદાર રાજ્ય આપવાને અને એ રીતે તત્ર ભનાન સમ્રાટના પ્રતિનિધિ તરીકે હિન્દી પ્રધાને પ્રવેશ કરેલા હિન્દને જોખમદાર રાજ્ય આપવાના મહાન ઉદ્દેશને સમાન આપવાને કેના પ્રવેશો ન્યાય છે? તે કહે છે કે, આની તદ્દન નવીન અને વ્યવહારમા કદાપિ ન મુકાયેલી યોજનાનો અમલ કરનારો નિયામ પણ શા માટે કરવો? મિત્ર નાયક બટુ ઉદાર હો તો પણ એમ ન ધારી લેશે કે, મુમાઈ સરકારે પોતાની હુકમત હેઠળના, પ્રાતમા સપૂર્ણ જોખમદાર રાજ્યતત્વ દાખન કરનારો દરખાસ્ત કરી હતી નિષ્કે એ 'ઉદાર' સરકારે મિત્ર યોજનાનો બહિષ્કાર કરીને કોઈ અન્ય પ્રકારની યોજના રજુ કરી હતી, તેનું વ્યાવહારિક પરિણામ એ આવત કે, પ્રજાને જોખમદાર રાજ્ય મળવાનો સમય દૂરતર જતા આમિત્ર યોજનાની સામે યરામા અને એ ગીતે તત્રભનાન સમ્રાટની પ્રવૃત્તિ ધ્વજાની સામે યરામા મુમાઈની સરકાર એવી અદુલ્લી ન હતી મદ્રાસના પેના પ્રખ્યાત ગવર્નર લોર્ડ પેટરોડની સરકાર તેમ જ ખીજા પ્રાતોની સરકારોએ પણ એમા ભાગ લીધો હતો, અને પોતાનો અરાજ પૂરો હતો અધિકારી-વર્ગ અને પ્રજાગણ્યએ આ પ્રમાણે જે પ્રતિસ્પર્ધા આની રહી છે, તેનું અતિમ પરિણામ તો આપણે ઉપર કહી ગયા તદ્દનુસાર ભરિખના ઉદરમા છે જેઓને ન્યાય, સત્ય અને પ્રજા-સત્તાના અતિમ વિજયનો વિશ્વાસ છે, તેઓ પરિણામ શુ આવશે? તેની ભરિખનાપી ભાખી શો છે.

આ નવી યોજનામા ઉપગી સત્તાનો અકુશ ધટાડીને નીચેની સત્તાને વિગતોમા બને તેટલી સ્વતંત્રતા આપવી, અને કાર્ય કરવાની શરુઆત કરવાની શક્તિ પણ તેની ખરીવાદ દેવી, એ આશય રાખનામા આ યો છે અત્યાર સુધી પદ્ધતિ એ છે, મુખ્ય અને પ્રાતિક કે, મુખ્યત્વે પાર્લામેન્ટ બ્રિટિશ હિન્દના રાજ્યનહીવટ માટે જોખમદાર સરકારો વચ્ચેનો હોવાથી સર્વાંગે તેનો અકુશ હોવો જોઈએ પરતુ પાર્લામેન્ટ મુખ્ય. પોતાનું આ કાર્ય પ્રમાણિકપણે ચીવટથી જમવી શકી નહિ તેણે હિન્દી આશ્રાનના પ્રયોગ તરફ અક્ષમ નિરૂદ્ધા, વિરાગરૂપિ અને અશાન બતાવ્યા છે સિદ્ધાંતમા પાર્લામેન્ટ જોખમદાર હોવા છતાં એ ભય મઝાને નામે હિન્દી

પ્રધાન અને ઈડીના ઓરીસના સમયે દિલ્હી રાજ્યના ચનાવે છે આ ઈડીયા ઓરીસના પછા સમય તરીકે વાનગ્રમ્ય જોના મ્યુનિસિપલ બુલ્ડો હોય છે, તેથી જે વકીલત ચાલનામા આવે છે, તેમા અમમ્મ ખામીઓ રહી જાય છે નથી જે દેલ ઉપર તે દેશથી નામગ ૬૦૦૦ માર્દન જેટલા અતરે રહીને એક મળા રાજ્યનરીનટ ચનાવે, તે નાન્યવકીરટ રહેનો સતોપગારક ચાલી રહે ૨ તેનો પછા નિચાગ કુરાનો છે અહિયાના સત્તામાગ્યોને જે ગોવર અને આનરયક લાગે તે ત્યાના સત્તાવાળાઓને ઉનરુ બામે અને ત્યાના સત્તાવાળાઓને જે આવરયક લાગે તે અહિના નુકેમાનકારક પણ લેખાય આ પ્રમાણે હિન્દી ગમ્યવકીરટનુ રગમીયુ માડુ જૂની ઘરેકમા ચાલ્યા કરે છે તેના ગેરનામોનુ આપણને અનુ નાન છે અને દિનપ્રનિદિન એ જ્ઞાનમા પ્રસદ્ધ અનુભવનો ઉમેરો થતો જાય છે એટલે તે રિપ લાગી ચર્ચા કરવાની જરૂર નથી સારે ખરેખરા રાજ્યકતાઓ હિન્દી પ્રધાન અને ઈડીયા ઓરીસ ગણાય અહિયા નામસરોય અને ગર્નર-જર્નર જે કહે અથવા કરે તેના દુકમો કરવાની સત્તા પણ હિન્દી પ્રધાન અને ઈડીયા ઓરીસને છે, અને વ્યવહારિક રીતે લગભગ સમી બાનતો નિમે એ રાજ્યકર્તા મઝા પામેથી ગર્નર-જર્નર દુકમો મેળવી કાન કરે છે હિન્દી સરકારની ઉપર હિન્દી પ્રધાનનો દુકમ આવે અને હિન્દી સરકાર થોતે પ્રાતિક સરકારોપર એનુ ઉપરીપાડુ બોલાવે અને લગભગ પ્રત્યેક મહત્વની બાનમા પહેલેથી પરવાનગી મગાવે અથવા તે મજુર કરાવગયે વસ્તુત પ્રાતિક સરકારો હિન્દી સરકારને પૂજ્યા પિતા, અને હિન્દી સરકાર હિન્દી પ્રધાનને પૂજ્યા પિતા પાણી પણ પી ન શકે, એરી સ્થિતિ કાયદથી, અને રીથી અસ્તિત્વમા આવેલી છે આના સખ્ત અકુનો હીના ક વા અને જોખમદારીની ભાવના વિકસા દેરી એ આશય નીન મોજનાનો છે પરનુ તેવી જ સાથે પાનમેન્ટની જોખમદારી સિદ્ધાતમા છે તે ઓગી ન થવી જોઈએ, પાનમેન્ટની સત્તામા કાષકૂપ ન થવી જોઈએ, એમ કહેવામા આવે છે આપણે તે સ્વીકારીએ છીએ તેમ થતા જ હિન્દી સરકાર કહે છે કે, સિદ્ધાતમા અમે પાનમેન્ટને જોખમદાર છીએ, તેથી અમે અમે તેટલી સત્તા મહેંગ્યાનીની રૂથ પ્રાતિક સરકારોને આપીએ તો પણ અમારી જોખમદારી અખણિત રહેવી જોઈએ અમારી સત્તા સપૂર્ણ રહેવી જોઈએ છતાં આવા પ્રકારના વાધા એ નકામી મુકેનીઓ ઉભી કરીને કઠિન કાર્યની કઠિનતામા નધારે કવવા જેના છે સ્વતત્રતા આપનાની વાત થઈ એટલે તેની સાથે જ સત્તા તેમ જ જોખમદારી આપવા પડે છે, અને તે જેટલા અપાય તેટલા મૂળ સત્તા અને મૂળ જોખમદારીમાથી ઓગા ચવા જોઈએ અનન્ય, પાનમેન્ટની મુખ્ય સત્તા અને મુખ્ય જોખમદારીની સામે અમારે કાઈ કહેવાનુ છે જ નહિ કેમ કે બ્રિટિશ હિન્દુ સ્થાનને “આત્માજ્ઞાતત્રત રગગમ્ય” આપવાનુ છે, તેનો અથ એ સાથ છે કે, પાનમેન્ટનુ સર્વોપરીપણુ સ્વીકારવામા આવે પરનુ તેથી હિન્દી સરકારે પોતાની જોખમદારી માટે કે પ્રાતિક સરકારોએ પોતાની જોખમદારી માટે નકામા પોકારો કરવાની જરૂર નથી તેમની સત્તાનો એટલો ખધો નાન થતો નથી વ્યવહારિક રીતે તેમની સત્તાની માત્ર વહેચણી જ

ચાય છે, અને છેવટે પ્રાતિક સરકાર કે અન્ય કોઈ-પણ સરકાર પાર્લામેન્ટને જોખમદાર તો રહેશે જ આથી અમે હિન્દી સરકારની સર્વ સત્તા અને જોખમદારી લઇ લેવાનું કહી નથી અમારું કથન માત્ર એટલું જ છે કે, એ જ પાર્લામેન્ટના આદેશથી હિન્દુસ્થાનને જોખમદાર રાજ્ય આપવાને માટેના સંચાલનમાં જે પ્રકારે એ આલય પરિપૂર્ણ કરવાનો ઇર્ષાદ રાખવામાં આવે હોય, તે પ્રકારના ઇર્ષાદની સામે આવા વારાઓ લઈને અપરોક્ષ કે પરોક્ષ રીતે તેની સામે વિરોધ કરવો એ કાર્ય હિન્દી સરકાર કે અન્ય કોઈ-પણ સરકારનું છે નહિ તેઓએ એટલી વાત સ્પષ્ટપણે સમજી લેવી જોઈએ.

વસ્તુચિતિ આમ હોવાથી નવીન યોજનામાં પ્રાતિક સરકારો અને હિન્દી સરકાર વચ્ચેના સંબંધ કેવા બધાશે, એનો વિચાર આપણે કરવો જોઈએ. વિધાનસભામાં કમિટી આ પ્રશ્નનો નિર્ણય કરવાનું નીચે પ્રમાણે સોંપવામાં આવ્યું હતું —

“હિન્દી સરકારની જોખમદારીઓના યોગ્ય પરિપાત્રનને અનુકૂળ રહે એવી રીતે બાંધકામ માધવા વિષે, વહીવટી, અને નાણાં વિષયક સ્વાતંત્ર્ય હિન્દી સરકારથી પોતાને અધિકમાં અધિક આપવાના આવે એ દૃષ્ટિએ કમિટીએ આ સંબંધમાં લનામણ કરવી —

(૧) પ્રાતિક સરકારોએ જાળવવાના કાર્યો.

(૨) પાતાની જોખમદારીઓનું પરિપાત્રન પ્રાપ્ત કરી શકાય એ પ્રકારે પ્રાતિક વિધાનસભા સંબંધમાં હિન્દી સરકારે અડચણ અધિારો ક્યાં ક્યાં રાખના જોઈએ અને તે અધિકારોનો ક્યાં કારણોથી અને કઈ રીતે અમલ થવો જોઈએ.

ઉપરાંત કમિટી આ સંબંધમાં વિશેષ લનામણ કરશે —

(૧) પ્રાતિક સરકારોએ વકીલત કરવાના વિષયોમાંથી ક્યાં ક્યાં વિષયો દરેક પ્રાંતમાં અમલીને આપવા.

(૨) સોંપાવના-પત્રાત્ત વિષયોના સંબંધમાં ગવર્નર-ઈન-કાઉન્સિલને ક્યાં અધિનરો લેવાપરના, અર્થેના કારણોએ તથા ક્યાં નહારે એ અધિનરોનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ.

ઉપર સમજાવ્યામુદ્ધ અલ્પ છે તેમ નવીન યોજનામાં હિન્દી ગજવપદ્ધતિ આજ રાઈ છે, તે વિષે જ ઉપના પ્રયોગો વિચાર કરવાનું કમિટીને સોંપાયું હતું. પ્રાતિક સરકારના બે ખર્ચ પાડી એ ખર્ચ ગવર્નર-ઈન-કાઉન્સિલના હાથમાં રહે અને દ્વિતીય ગવર્નર અને ધાગસભાને જોખમદાર મંત્રીઓના હાથમાં રહે એવી વ્યવસ્થા ગયાનો ઇર્ષાદ રખાયો છે એ બે ખર્ચો વિષે વિચાર વિચાર કર્યા પછી હિન્દી સરકાર અને પ્રાતિક સરકારો વચ્ચેના સંબંધોનો વિચાર કરવો આવશ્યક છે. કમિટીને જે કાર્ય સોંપવામાં આવ્યું હતું તેમાં સ્પષ્ટ દશાનત્રમાં આવ્યું હતું, હિન્દી સરકારથી પ્રાતિક સરકારને જેમ ગમે તેમ અધિક સ્વતંત્રતા આપવી, અને તે કારણ વિષે વહીવટી તેમ જ નાણાંવિષય સ્વતંત્રતા આપવી. અવશ્યત, હિન્દી સરકારની જોખમદારીઓના પરિપાત્રનના માર્ગમાં તેથી અન્યથો નહવા ન જોઈએ, એવી શરત ગણનામાં આવી. તેનો અર્થ પ્રાતિક સરકારને હજી કેટલાક

અકલ્પમા રાખવાનો છે ખરો પરન્તુ તેનો અર્થ એવો થતો નથી કે, હિન્દી સરકારે પોતાનો અકલ્પ જોમ ખતે તેમ જોઈ દીતો કરવો, અથવા એ પ્રતિનો અધિકૃત અધિકૃત તત્વતા આપવાના માર્ગમાં આપણીની મનનુ કમિટીએ પોતાને મળેલા આદેશ પ્રમાણે, પોતાના નાન અનુસાર કેટલીક ભનામણો કરી તેણે પ્રથમ સમય હિન્દુસ્થાનના તિનને લગતા વિષયોની જરૂરી તપસીય કરી તે વિષયો હિન્દી સરકારને સોંપના, કેટલાક વિષયો પ્રાતિક દોવા છતાં તેમાં હિન્દી સરકારને લાભપુર્વક જોમ તેમને હિન્દી સરકારના કાર્યને આધીન રાખવા એવી ભનામણ કરી જે વિષયો સમય-હિન્દના ન નાના, તેમને પ્રાતિક ગણીને તેમના બે વિભાગ પાયા (૧) સ્વાયત્ત (reserved) અને (૨) પરાયણ (transferred) આ પ્રાતિક વિષયોમાં અને પ્રાતિક રાજ્યવહીરમાં હિન્દી સરકાર કેટલો અધિકાર અને કેટલો અકલ્પ રાખી શકે, એનો વિચાર કરવાનો છે પરાયણ વિષયોમાં હિન્દી સરકાર નીચે પ્રમાણે પોતાની સત્તાનો ઉપયોગ કરના છપ્પે છે

(૧) હિન્દી સરકારના વિષયોનો વહીવટ સુરક્ષિત બનાવના

(૨) હિન્દના અથવા એકથી અધિક પ્રાંતોના હિતમાં કાયદાનું એ-ઉપપણુ હજુ લાગે ત્યારે એવી એ-ઉપપણની પ્રાપ્તિને માટે

(૩) જનરેર નોકરીઓનું અમુક હદ સુધી સત્કાર્ય કરના-આ હદ હવે પછીથી વિરોધ નિમિત્ત કરનામાં આવશે

(૪) એક કલ્પના મધારે પ્રાંતોપર અસર કરનારા પ્રશ્નોનો નિર્ણય કરવા

હિન્દી સરકાર આની સત્તા પોતાને માટે પ્રાતિક સરકારોના સમયમાં મળે છે આ આ મુદ્દાઓને વિચાર કરના આપણને લાગે છે કે, વ્યાવહારિક રીતે હિન્દી સરકાર બને તેટલી આ સત્તા અદ્યપિ પોતાના કબજામાં રાખના મળે છે-સત્તાનો લાભ કરવો ખતે મળે હિન્દી સરકારના પોતાની વહીવટના જે વિષયો દોરા, જેમને સમય-હિન્દના વિષયો તરીકે જોળખાવવામાં આવ્યા છે, તે વિરે હિન્દી સરકારને પ્રાતિક સરકારોના કાર્યમાં મળુ-માગવાનો અધિકાર હોવો જોઈએ આપણે તે સમયમાં તત્કાર કરના નથી પરન્તુ એ વિષે એટલું વક્તાવ્ય છે કે, કયા વિષયને પ્રાતિક ગણવો અને કયાને સમય-હિન્દનો ગણવો, એનો નિર્ણય પુખ્ત વિચાર પછીથી થવો જોઈએ સરકારના અભિપ્રાય પ્રમાણે વિષયોની વહેંચણીની નીપ બનાવવામાં આવી છે, તેમાં દરેકવિષય સમય-હિન્દના વિષયોની વિગતવાર ચર્ચામાં ઉતરવું પ્રવૃત્ત રથો યોગ્ય નથી, જો એવી જાણી વિગતોમાં ઉતરવાની હાલ આવશ્યકતા પણ નથી હિન્દી સરકારે ખીજા મુદ્દાપર અકલ્પ માર્યો છે, તે અત્યંત વાધાભર્યો છે-આ મુદ્દો જુઝારના આકલ્પના પે-જ જોવો છે, તેણે ધો- પણ ઉતારી સમય, અને ગામર પણ ઉતારી સકાય એ મુદ્દોનો સમય સમયપરતે મળે તેવો અર્થ કરી સકાય, અને હિન્દી સરકાર એ રીતે અનેક વિષયોપરતે પ્રાતિક રાજ્યવહીરમાં મળુ મારી શકે પ્રાંતો પ્રાંતો વચ્ચે એકસરખા કાયદા રાખવાની આવશ્યકતાના આધારપર હિન્દી સરકારને દરમ્યાનગીરી કરવાની સત્તા આપની હજુ છે અને વ્યાવહારિક રીતે એ-સરખા કાયદા લાગુ પડે છે સર્વ પ્રાંતોમાં

કેટલાક કાયદા એકમ આ સત્તાની કચે રાખવાની આવશ્યકતા અને સમજાવી નથી આપે, કે એક કાયદો અમલમાં આવે પનાર કયો જ તો તે કાયદો એવો સરખ અને સર્વ સ્થળે લાગુ પડે એવો હોય તે જ પતાવ કરવો છટ ગણાય તે તેથી વાળ થાય એમ દોષાતો પ્રત્યેક પ્રાંતની ધાન્યમળા પાના ૥ દિવસની ખાતર તેને મોકલારી લે, અને તેવો કાયદો પોતાના પ્રાંતો માટે જો પ નુ વન તે કાયદો સમ પ્રાંતોને માટે એક વા અન્ય દારણે સ્થાનિક પશ્ચિમિ સ્થિતિથી પ્રતિનિધિ લાગવા હોય કિ વા તેવો કાયદો ધડાની પ્રાનિક ગમ્યનને જોડત લાગતી દોષ પતા જે દિવસે મરકારો છટ વાગે કે એવો કાયદો સર્વ પ્રતિમા થવાની જરૂર છે, તો તેવો કાયદો પમાર કરાવવાને માટે દિવસે મરકારો સત્તા આપવી, અથવા એવો અન્ય કાર્થ અધિકાર એ સમઘમાં દિવસે સરકારને આપવામાં આવે એ પ્રાંતોને " કાયદા આધાર મિમે, નીનીસ્ટી અને ના પ્રતિષ્ઠક અધિકમા અનિક સ્વતંત્રતા " આપવાના અદ્યયથી વિરુદ્ધ છે, જો તેથી એવી સત્તા દિવસે મરકારના હાયમા આપવી ન જોઈએ જે એવી સત્તા દિવસે મરકારને આપવામાં આવે તો તેથી પ્રાનિક સ્વરાજ્યના નિકામમાં તેને જોડવા અન રાયો નાખવા કરે, તેવા તે નાખી રાખે અને દિવસે મરકારના કાયદાને તથા અન્ય પ્રાંતોના કાયદાને દરમન કરે નહિ એવો કાયદો અમુક પ્રાંતને માટે મારો છે, અને અમુક પ્રાંતો માટે હિદિ એવો નિષ્ણ કચાની નિશાળ સત્તાની માગણી કરવામાં દિવસે મરકાર પોતાને સમ અથવા સર્થી અધિક હાપણ વાળી માને છે જન કાળમાં દિવસે મરકાર અનિ-નિશાળ અને અનિ-આપક સત્તાઓનો ઉપભોગ કયો છે, અને તેથી દિવસે મરકારને ધણ જ નુસાન પહોંચુ છે એવું નુકસાદ ફરીથી ખમવાને હવે દિવસે મરકારને ધીરજ રહી નવી જાહેર નોકરીઓના સંકલ્પના મુદ્દાપર દિવસે મરકારને જે સત્તા માગી છે, તે મિમે હજી અનિશ્ચયમાં કેટલોક નિચાર ચલાવે હોવાથી, તે અમઘમાં મિમેર ઉઠા ઉતરાવ નહિ તો પણ દિવસે મરકારને એવી સત્તા આપના પહેલા તે મિમે પુષ્કળ મિથાગ અને ઉદ્ધાપોદ થવાની જરૂર છે પ્રથમ એ ધ્યાનમાં રખાવું જોઈએ કે, દિવસે મરકારને આપવામાં આવેલી સત્તા પ્રાનિક સ્વરાજ્ય અને પ્રાંતિક સ્વતંત્રતામાં કાપકૂપ કરી શકે એવી ન હોવી જોઈએ દિવસે મરકારને જાહેર નોકરીઓને માટે આટલી જમી ચિતા બતાવીને જે સત્તા માગે છે, તે જ આપણા હૃદયમાં સમય ઉત્પન્ન કરે જે વળી દિવસે મરકારને ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે, જાહેર નોકરીઓને કાર્થ હાઉ ખાઈ જવાનો નથી, અમારા અધીન મત અનુસાર જે જાહેર નોકરીઓ " શાહી " ગણવામાં આવતી દોષ, એટલે કે જે જાહેર નોકરીઓ દિવસે મરકારના સીવા વહીવટ હેઠળ હોય તે જ જાહેર નોકરીઓનું સરલણ કરવાની દિવસે મરકારને સત્તા મળવી જોઈએ જે ઉપરાંત નહિ એક પ્રાંતથી અનિક પ્રાંતોપર જે પ્રજાની અસર થાય તેવા પ્રજોનિમે દિવસે મરકાર દરમ્યાનગીરી કરવાની સત્તા માગે છે આ સત્તાપણ અતિ-આપક છે કોઈ પ્રજા મિમે વિનાદ પ્રાંતપ્રાંત વચ્ચે ઉપરિચિત થાય ત્યારે દિવસે મરકારને દરમ્યાનગીરી કરવાની સત્તા આપતા પહેલા તે પ્રાંતો પરમ્પર સમાવતી કરી લે છે કે કેમ કે જેને જોઈએ, જે તેઓ પગપર મળી સમજતા હોય તો દિવસે મરકારને નકામું માર્યું

શા માટે મારું નેહલે ? આ સર્વ કારણોથી વિચાર કરી કમિટી એક નિશ્ચયપત્ર બાંધે છે, સમગ્ર-હિન્દના વિધેયોના સરલણને માટે તેમ જ જે પ્રાંતો પશ્ચિમ મળી સમગ્રે નદિ તે પ્રાંતો વચ્ચેના પ્રશ્નોનો નિર્ણય કરવાને માટે હિન્દી સરકારને પ્રાતિક સરકારના માર્ગા હસ્તક્ષેપ કરવાની સત્તા આપવી, અને હિન્દી સરકાર ૩ માગણીઓ કરનાં આ સ્થિતિ આપણી દૃષ્ટિએ વિરોધ સંતોષાજનક લાગે છે

આ ઉપરાંત હિન્દી સરકારે પોતાને માટે અન્ય પ્રકારે વિશાળ સત્તા માગી છે, અને વિવિધ વિભાગિની કમિટીઓ તે આપવાની હા પાડી છે આ સત્તા એ છે કે, " ગવર્નર-જનરલ-ઈન્ડિયા કાઉન્સિલ તરફથી જે દુરુદ્ધ આપવામાં આવે, તે મને તે ખાતાને-સ્વાયત્ત વા પગરત-ને આપવામાં આવે તો પણ તેનું પાનન તે ખાતા તરફથી કરનાર્માં આવે એવી કાળજી રાખવાની " ફરજ ગવર્નરને માથે નાખવી આવી સત્તા આપવી ઈષ્ટ છે એવી તરફેણમાં દલીલ રજુ કરવામાં આવે છે કે હિન્દી સરકાર દેશના સારા ગભવવહીવટને માટે નૈમિષ્યદાર હોવાથી કેટલાક કાનદાઓ અનુસાર સામાન્ય દેખરેખ અને વ્યવસ્થાને માટે પ્રાતિક સરકારે ઉપર કેટલીક સત્તાઓ ગવર્નર-જનરલ-ઈન્ડિયા કાઉન્સિલને આપવામાં આવી છે નવીન યોજનામાં ગવર્નર-જનરલ-ઈન્ડિયા કાઉન્સિલની તે સત્તાઓ હર્ષ લેવામાં આવશે ? અમે નથી વાગતા ત્યારે પ્રથમથી જ વિશાળ સત્તા મળેલી હોવા છતાં, અધિક સત્તા સ્પષ્ટ રીતે શા માટે આપવી ? અને એ સત્તાના દુરુપયોગનો ખટ કદુ અનુભવ હોવાથી જ ગવર્નર જનરલ ઈન્ડિયા કાઉન્સિલને વિશે સશય રજા કરે છે એક વખત સુરાભ્ય અને વ્યવસ્થિત વહીવટના હિતને માટે અમુક સત્તાની જરૂર છે, એમ કથા પડી તે સત્તાનો તેમણે દુરુપયોગ કરે નો જાણનામાં છે મોર્ની મીટિંગના ધારાસભ્યો વિશેના નવા સુધારાઓ એ જ બ્યુરોક્રેટીક કુશળતાએ લગભગ ક્યહીન બતાવી દીધા હતા. આ વખતે એનાઓનો હસ્તસ્પર્શ પણ ન થવો નેહલે, તદ્દન આનંદ્યક ન હોય એથી અધિક સત્તા તેમને આપતા બહીરુ નેહલે

હવે આપણે નવીન યોજના અનુસાર વિધેયોની વહેંચણી કેવી રીતે કરવામાં આવનાર છે તે જોઈશું ઉપર કહેવામાં આયુ છે કે, વિધેયોના મુખ્યત્વે બે ખડ પાડવામાં આવ્યા છે (૧) સમગ્ર હિન્દના, (૨) પ્રાતિક પ્રાતિક વિધેયોના વિધેયોની વહેંચણી- બે ખડ પાડવામાં આવ્યા છે (જ) પરાયત્ત, (કા) પરાયત્ત સમગ્ર હિન્દના અને હિન્દી સરકારે એ સમક્ષમાં પોતાની વાતની વાદી પ્રશ્ન પ્રાતિક. કરી છે આ વાદી સમૂહ ન આપતા તેમથી મહત્વના વિધેય આપ્યા છે —

સમગ્ર દિવસના વિષયો	પ્રાતિક વિષયો	
	સ્વાપસ	પરાપસ
નાનસેન, ખુશીમન્ય, અને
નિમાની નેન્ય હો
દાઝગોળા, મન્મોગીય ઇ
પરદેગો અને દેશી રાજ્યો
સાયેના નમયો
વ્યવહારના સાધનો
વહાણો મોટા નદરો
પોસ્ટ, ટેલીગ્રાફ ટેલિફોન અને
નાયરનેમ
શાળી મહેમુલના સાધનો—
કસ્ટમ્સ, ર આનગારી વેરા
આનક વેરા, મી રેટપેઇઝ
વરસી અને સીકલ
દિવસુ જાહેર કન્ટ
કટોન અને ઓડીટ
જનરેલનું ખાતું
સીરીસ થો,
વ્યાપાર—મે હોંગ અને વીમે
કુકાગના વખતોમા અનાજ,
ધાસચારા વિગેરે પ્રાંતોમા
પૂરા પાવલ
અશીશુની જલ્મ અને વેચાણ
પર અકુલ
* ઔદ્યોગિક સશોધન અને
ઔદ્યોગિક વિશ્લેષ
* ખનિજ પદાર્થોના વિશ્લેષણ
અકુલ
કોલદારી કાયદો
મુખ્ય પોલીસ અધિકારી
અને રેલ્વે પોલીસ
દર્શીયારોના કનગ અને	કેમીનપી
જમીનના મહેસુલનો રહીસટ
દુકાનમા ગહન આવવી—
ન્યાયનો વડીનટ ઇ
પ્રાતિક લો રીપોટ
ખનિજ પદાર્થોના વિશ્લેષ
ઔદ્યોગિક સશોધન અને
ઔદ્યોગિક-વિકાસ
નદરો
પાલીમ
પ્રમીય લુગાર વિગેરેનો અન્ન
હાન ઇ
વર્તમાન પત્રો, નોપડીઓ અને
અપખાનાપર અકુલ
શુદ્ધ કરનારી ટોળીઓ
દોર પુરનાના વાકા
સરકારી અપખાનુ
મનાધિકાર અને પ્રાતિક અને
હિન્દી ધારાસભાઓની
ચુલ્લીઓ
જાહેરનો ડેગીઓપર અકુલ
નાણા ઉગીના લેવા	સ્થાનિક રંગજન્ય
હોલ્ડીંગો ઇ
જાહેર આરોગ્ય ઇ
પ્રાથમિક અને માધ્યમિક
દેની ભાગની કેમીનપી
ખેતીસારી
મીનીન વેટરીનરી ખાતુ
સદમરી મડગીઓ
જગતો (માન મુનાઇમા જ)
આજકાગી વેરા
ખતપત્રોનું રજીસ્ટ્રેશન
ધર્મના ખાતા
જોરાકની ઓળે અને ખીલ
ચીનીનું મિશ્રણ
તોન માપ
પ્રદર્શનો ઇ

* આ વિષયે અમાર મનપ્રમાણે પ્રાંતોને સોંપવા ગેઝે

પ્રેસીકન સાધકોટોજી ૧ ૫-૮-૦૦ એન એમ તિપાળી એન્ડ કંપની મુબાઈ

સમગ્ર હિન્દના વિષયો	પ્રાતિક વિષયો	
	સ્નાયત	પનાયત
ઉપયોગ ઉપર અડુલ
ઔપધીય સંગોધન
હિન્દી સરકારના દફતરો
અને યાદી પુસ્તકાલય
હિન્દી સરકારનાં મકાનો
*ધાર્મિક (Ecclesiastical)
વહીવટ (ખાસી મો વિગેરે
રાખવાને)
હિન્દની મેડ
વસ્તીપત્રક અને આકલ્પ
સમગ્ર હિન્દની નોકરીઓ
સરકારીનોકરોની આનયન
કલ ॥ નિયમો		

ઉપર પ્રમાણે વિષયોનું વર્ગીકરણ થયેલું છે આ યાદી સર્પૂર્ણ નથી પણ હિન્દી સરકાર કેવી રીતે વિષયોની વૃદ્ધિ કરવા માગે છે તે એની પરથી માન્ય પડે છે સ્નાયત અને પનાયત વિષયોના સંબંધમાં ઉપરોક્ત થતા પ્રશ્નોની ચર્ચા હવે આગામી અકમા કરીશું

—અપૂર્ણ

*આ વિષયો અમારા અધીન થતા પ્રમાણે પ્રતિને સોંપવા જોઈએ

લીનાની જીવનમ્થા ૩ ૦-૧૨-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુંબઈ

સ્વરાજ્યના પન્થે હિન્દી સુધારાનો કાયદો.

તેમ. — ૧ રમણીયરામ ગોવર્દનગમ ત્રિપાઠી.

‘સ્વરાજ્યના પન્થે ના અમદાગ છે ના લેખમા સુચના પ્રમાણે દિન્દના રાજકીય સુધારાનો ખગડા બ્રિટીશ પારમેન્ટમા મિ મોન્ટેગુએ ગયા જીન રાસના આગલકાલમા રજુ કર્યો છે તેના બન્થે વખતના વાચનો બ્રિટીશ પ્રજના આ અતિનિધિઓની સરથામા વચાઈ ગયા છે છતાં પણ એ ખરડાની સાચી સત્તાવાર નકલ દિન્દની તેરીસ કરોડની વસ્તી સમક્ષ મુદવામા આવી નથી એ ખરડો દિન્દની પ્રજના ક’નાણ માટે, તેમના રાષ્ટ્રોદ્ધાર માટે ને દિન્દની પ્રજને તેના દેશના રાજ્યમરોનારમા વધારે સત્તા અને વધારે સ્વાતંત્ર્ય આપવા માટે તૈયાર કરવામા આવ્યો છે એ ખરડો તથા મરા પાઠળ દિન્દમાટેના મુખ્ય મતી આદિ બ્રિટીશ અધિકારીઓએ ધન અને કાળનો પુષ્કળ વ્યય કર્યો છે પણ જે પ્રજના હિતાર્થે કહેનાર્મ છે તેમ એ તૈયાર કરનામા આ ચો છે તે જ પ્રજ તે ખરડાની પુરેપુરી સત્તાવાર વિગતો હજી જાણતી નથી દિન્દની સરારે ખરડાની વિગત પ્રસિદ્ધ કરી છે, તે અધુરી હોઈ સંપૂર્ણ નથી જ્યાં સુધી પુરી વિગતો પ્રજ પાસે રજુ થઈ શકે નહિ ત્યાં સુધી પ્રજ એ ખરડાના વ્યાખ્યાપણ માટે શુદ્ધી નકે ૧ પરંતુ એ ખરડો દિન્દની પ્રજ માટે નો જીન અને મૃત્યુના પ્રશ્ન જેવો અતિ ગંભીર છે એટલે અધુરી વિગતોપર પણ પોતાના સત્વ અભિપ્રાય, પોતાના હૃદયને જે ખરડા અને વ્યાખ્યા લાગે તે દેનાર એ પ્રજનુ કતવ્ય છે એથી કદાચને કાઢને પણ અન્યાય થાય-જે થના પણ સભવ છે અને તેમ થાય તો તે માટે અમ્હે અતિ વિનયી યર્થશુ-પરંતુ તે માટે સરકારો જ શિર જોખમદારી રહે છે રજુ વધેલો ખરડો વાસ્તવિક રીતે તો કહેણું જોખમ છે કિટીશ પાર્લમેન્ટ પામે પણ રજુ કરતા પહેલાં દિન્દની પ્રજની અમક્ષ અર્થાત્ અન વિનાદમાટે રજુ કરનાની જરૂર હતી. જે પ્રજના લાલમાટે એ ખરડો તૈયાર કર્યો છે તે પ્રજને એની વિગતો જાણનાની-જણાવવાની સૌથી ધેરી અગત્ય છે અસ્તુ દિન્દની પ્રજને આવી ગીતેબૂતી જનાનો આ પ્રસંગ કાઈ પહેનો જ નથી એટલે અધિકારીઓની રાજસતાની આ સાનતી આવેતી પદ્ધતિથી અમ્હેને આશ્ચર્ય લાગતુ નથી, પરંતુ કેવળ એટલો જ ખેલ થાય છે કે દિન્દની પ્રજને એણે આપેના ભોજ અને કરેના સાગના મહા મહોટા પ્રમાણુ બ્રિટીશ પ્રજની પામે મોતુદ્દ હોના છતાં પણ પાયપાય વર્ધથી એ મહાન સેનાઓની પોતાને જ મરોએ પ્રતારિતજે પ્રવચ નાદે ગાયા પછી પણ દિન્દના સમન્વમા જીની પુરાતન સશય, હેમ અને રા અને નીનિચી ભરેની જ રાજ્યનીતિ અખત્યાગ કરનામા આવે છે મોન્ટેગુ-એમ્સફર્ડ રીપોર્ટ, એ રીપોર્ટના આધારે નિમાયની ખર્ચાળ કમિટીઓ, અને એ કમિટી આના રીપોર્ટ ઉપર દિન્દી ચક્રાવરના મહા મરોખ ખરીતાઓ, અને ડેવટે એ સૌ ઉપરથી જારીમે તો થાને એમ તેમ કરનામા આવેનો આ સુવાગનો ખરડો દિન્દની પ્રજને અને રહેગના આશાખર્ચા હૃદયોને કેવળ આના જ દેનારો અતિ અસતોષાગ અને દુખ આપે

કવિનાપવેદ ૩ ૧-૦-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુમબઈ

એવો જ છે હિન્દી તેવીસ કરોડની પ્રત્યે બ્રિટીશ સત્તાધિકારીઓ પામે આજ વર્ષે ૧૧ સપ્તમ્બ પછી, એમની મહામુલ્યવાન મેનાઓ પછી, અને આજ આટલી પ્રગરિતઓ સામ્રાજ્ય પછી કાઈ ભુદી જ આશા અને કાઈ ભુદા જ પરિણામની કંપના કરી હતી દુર્ભાગ્યે એ આશા આજ નુદી છે એ હિન્દુ હૃદય એના ઉગ્રભૂતાથી કહે છે

હિન્દી પરમ મોઘી સેવાઓનાં ફલ અને પરિણામ અતિ આગ આગરો એવી મુન્દર આત્માઓ હિન્દના કેટલાક મહાજનોએ પણ દર્શાવી હતી તેમના અનુભવે અને વિદ દર્શિતાના નિશાન મુગ્ધત્વે પ્રગ્ન સમક્ષ આ વાત ભેરથી રહુ કરી હતી પણ પ્રગ્ન એ માનતી ન હતી ખીજ પક્ષે આ સેવાઓ પછી પણ તેના ફળ અર્થે પરિણામ ભેદએ તેટલા મુન્દર અને સ્વાધિષ્ટ મળનાતા નથી એવું કંપી લીધું હતું આ વાત આ પક્ષ દેશમાં દુદ્ધલિ ના થી મર્જરી હતી, પ્રગ્નમાં કોઈ નવું ચેતન એવો આધુ પ્રગ્ન જનશ્રુત ચર્ચ પ્રગ્ન સચેત બની પ્રગ્નએ એ વાત ખરી માની આમ એ પક્ષ સાથે રીજે સ્વાધી પક્ષ ઝગ્ગો-ઈન્ડિયનનો આ એ પક્ષના નિરેધ ધર્મી આનન્દ કરુનમાં નાચના કુના લાગ્યો દહકાર પુરી ચતક ના સરમરે પોતાની સના અજમાવવા માઢી પરિણામે અગ્નિનિતિ પ્રવર્તી હતીને હિન્દી જોતા દેહાદી રાજા કોઈ માર્શન મારફતે માશુ કાનિનાથ ગેય જેવા શાન્ત દેશસેવકો અને નાન્યસેવકો અન્યાયના ભોગ ચર્ચ પત્યા હિન્દની રાજ્યવરદા સુધારવા માટે ખરડો ગુપ્ત ચર્ચો—પ્રસિદ્ધ ધરો આ ઇતિહાસે હિન્દ આજ નિરાશ અને કેવળ ગમગીન મનુ છે હિન્દમાં અશાન્તિના ખીજ ઉડા ગયા છે મિ મોન્ટેગુએ પાર્લમેન્ટમાં આ ખરડો રહુ કરવી વખતે એમની મિટી જીલ્લી વણા મુન્દર વાક્યમાણો છોઆ છે મિ હોર્નિમેન જેવાને માટે અધુરી અને એકપક્ષીય વાતો હિપર આધાર જૈથી અન્યાય કરના હિન્દની પ્રૂગેકમીના વનનને અભિનન્દન અપાયા છે—એ વર્તનમાં ન્યાય જોનાયો છે પ્રગ્નએ હવે પોતાને ઇતિહાસ પોતે ધડગનો છે, અને પોતાના જ દેશને જીવન અને મુલ્યમાં કયા સ્થન આપવું છે તેનો ગભીરતાથી નિચાર કરી પ્રજ્ઞત થવાનું છે જે પક્ષે દિન્દી શાંદ્રીયસમિતિથી ભુદા પડી રીસાનાતુ પક્ષ કહ્યું છે તે પક્ષે હવે વધારે રીસ કરવાની જરૂર રની નથી એ વાત તો જોઈ હતો ખીજ પક્ષે હવે પ્રથમ પક્ષ તરફ કોષ અર્થે આક્ષેપોની પરપરા રનુ કરવામાં ડાપાપા નથી એ જોયું હતું હિન્દના આ બે પક્ષે રહગજવાની જરૂર છે કે હિન્દને માટે એક દિન્દીનને જેટલું લાગે તેટલું અન્યને મદદ કાળે પણ લાગી શકે એમ નથી અધ્યક્ષ અને અનુરા અનુભવથી નિમ્નનીય મોહિનીઓના પાશમાં સપડાવાથી દેશમાં તો કાલ અને શા કલામ થાય છે તેમ વિચાર વધારે પાકટ ભુદિવી કરવાની જરૂર છે અગ્રહે આશા રાખીશું કે દેશનો પુનાનન્ય આ વાત વધારે મદમજે

મિ મોન્ટેગુએ રહુ કરેનો ખરડો ૨૦ મી ઑગસ્ટ ૧૯૧૭ ના સંવેશને પણ અમદારા અધીન મન પ્રમાણે સમન્વિત ના ટોષ વદન અસતોષ ૧૨૦ અને અધુરો છે આથી આપમ્પી પ્રગ્નો એથી જોએ તેવો લાભ નથી ધાગસભાઓમાં ખરૂ છે કે પ્રગ્નના પ્રતિનિધિઓની સખ્યા વધારે ૨૮૦ જનારા કેટલાક ન્હાના સુધાગઓ તિવાય આ ખરડો દિન્દી વનમાન

ગાંધીજીનું અવસ્થા માનુષ્યને છે । ગાંધીજીની વધી પહેલી નિઃકુલ સત્તા એક જી કરવાને દેશને તથા
ગ્રામીણોને આપે છે અને વડી સરકારની હુકમતને તો અનુસરવા પડે નથી ॥ બીજી સત્તાના
વિષયો પુરેપુરી બહાર પડ્યા પડે ના આ અધુરા ખગડાપર વિવેચન અરથાને છે, હતા ઉપર કહ્યું
તેમ આપણો ધમ છે ॥ આપણો સાચો અભિપ્રાય આપણ રજુ કરવો જોઈએ મિ મોન્ટેગ્યુનો
આ અનુભવવારક ખગડા પાનગે-ટની નેન્ટ કમિટીએ પાસે રજુ કરનામા આપે છે એ
કમિટી તેમા પ્રસાર કરો, કેટલીક કનગો વડો અને એમ તૈવાર થયેલુ બીજા- ગવર્નમેન્ટ ઓફ
ઈન્ડિયા ઓફ્ટ ૧૯૧૮-ના રૂપમા પસાર થયે કાંગ્રેસની ૧૯૧૮ ની આપણી છે ની બેઠકે નીમેલા
આપણા પ્રતિનિધિઓ ઈંગ્લાંડ ગયા છે એમણે મિ મોન્ટેગ્યુ પામે જોઈન્ટ કમિટીના સભાસદો
સમક્ષ પોતાની જુમાનીઓ આપના-પોતાના એટલે હિન્દીની તેનીસ કરોડની પ્રજાના સાચા હા
થતા ઉદ્ધારો રજુ કરના ખગડા દર્શાવી છે આ ઉપરાંત નિનીત પક્ષના પરન્તુ હિન્દીના કલ્યાણી
રમા એકપણે તત્પર એમ બાબુ મેનરજી રિગેરે મહાજનો પણ લા છે એમ આપણ સ જાણ
કે એ મહાજનો પાતાનુ કલ્યાણ પુરેપુર કરશે અને પ્રત્યે પામે આપણે પ્રાર્થણ કે હિન્દને
ન્યાય મળે, તેનીસ કરોડની માનવ પ્રજાને પોતાના દેશના શાસનમા તથા રે સત્તા, વધારે
ગ્રાંત ગ્ય મળે અને દેશને જગત્તો પ્રજાઓમા ઉન્નત સ્થાન આપે

પ્રથમ એક બીજે ઉમા એ થાય છે કે ન્યારે ઈંગ્લાંડમા અત્યારે આ પ્રવૃત્તિઓ થાય છે
ત્યારે હિન્દી પ્રજાએ અદિ શુ કરવું જોઈએ ? પડિત માનવિય આદિ ઘણા દેશનાપણે અત્યારે
હિન્દમા છે ગયે ને મોન્ટેગ્યુ ગીપોર્ટ સમન્ધમા વિચાર કરવામાટે મુલાકાત કોંગ્રેસનું ખાસ
અધિવેશન કરવામા આનુ હતું મિ મોન્ટેગ્યુના આ ખગડા ઉપર વિચાર કરના ઓન ઈન્ડિયા
કોંગ્રેસ કમિટીની એક અસાધારણ સભા બેનાનનાની જરૂર હોવાનો અભિપ્રાય કેટલીક દિશા-
માથી ન્શાનાયો છે અને એ વ્યાખ્યાની જ છે આ ખગડાપર હિન્દસમક્ષે પોતાનો સત્ય અભિપ્રાય
જાહેરથી એકમતથી પ્રસિદ્ધ કરવો જોઈએ

હિન્દની સ્તંભાન પરિસ્થિતિ હિન્દીજનમાત્રને અત્યત કારમા હુ ખમા જ હુબાડી દેનારી
અને મહા પીડાઓથી પ્રસ્ત બની છે કાણકે પ્રજામમસ્તના નાકોઈ મહા યુદ્ધાયે, તેનાપર નિરકુશ
ખુરોડગી સત્તાનો અમન ચાનતો હોઈ, દેલ મમસ્તના માન્ય વીરજનોને દેશપાર કરાય છે,
લેખની ધર્મપતિ ગાંધીના સહારમા જમે થાય છે, અને એરી અનેક કારખી શિક્ષાઓ થાય છે
કાયદાની અજાનતોમા ન્યાયના તોલન થમા નથી અને આ મહાન કારખી શિક્ષાઓ અજા માને
કે અન્યાયથી જ છવાયની છે આરી અનેક હુ ખી પરિસ્થિતિઓ ન્યા સામ્રાજ્ય બોગવે છે
ત્યાં હિન્દીજનોને સિતીલ નાગરિક તરીકે વસવાના હકકે મળ્યા છે કે મળનાની શરૂઆત પણ થઈ
છે એવું ટાંપ સત્ય રીતે માની શકે ? પસણે કે સત્તાના પાળથી ઘેરાઈને માનવા મનાવવામા વાધો
નવી આ દૃષ્ટિથી જ અમ્હે આ નવું 'બીન' જોઈએ છીએ અને અમ્હેને તો અમ્હેર હૃદય
હૃદય છે કે આ બીન અન્યકાર છે, હિન્દના ગ્રામજનની આશા હજી દૂરદૂર છે, હિન્દીઓ વધુ
શારિરિકતાન બની, વધુ દેશભક્ત અને સામ્રાજ્યભક્ત બની, પ્રભુને વડુ સગીનતાથી અને
નિકટપણે ઓળખી, સ્વાશ્રયી ગનને, વીર બનશે ત્યાં જ હિન્દને સ્વરાજ્ય મળશે આ
બીન આપણે આગળ ઉપર તપારીશું

ફાઉન્ટેનપેનની બનાવટ.

લેખ. — ગ મગનલાલ મણિરામ લક્ષ્.

કમે કમે જગત્ રિકામે છે મહાન ઉત્થા જગતા તાની માફ અહા તર્તી પ્રાપ્તિ નીકળે છે પરંતુ પરિણામે તે પતન પ્રિય તનિત તેમ છે હાન ઇન્ડિયા કસીન ગ્રીમ કે રામમા અને અતે સુરોપ અને અમેરિકામા માનવપુરો ઉત્તિના અક પા રિપરે વર્ડ પ્લેએ છે અન્ય સર્વ ઉત્કર્ષા નષ્ટ થના છે શુ આપા પી ઉન્નતિનો અન પાવુ અનોજ નિર્મા યનો હશે ? આપણે માન એવુ જ કની રાખાને સમય ગ્રીએ કે આધુનિક વર્તમા એના અતની વિરદ સચના કરે છે

અમેરીકામા ફાઉન્ટેનપેન બનાવનાના કાન્ખાનામા અન્ને
બનાવનાના નિશાળ આગકાનો દેખાવ.

આપણા ઉત્કર્ષ હાન મિત્રહની કસોતીમાથી પસાર થાય છે નાનિતવાનીઓ બહારથી એવો અભિપ્રાય જણાવે છે કે મિત્રહનુ અયોગ્ય લગાણુ કરનાથી માનવગતિ ફરીથી જગતી સ્થિતિમા જ્ઞ પડશે, પરંતુ ઇતિહાસના પ્રમાણુ તેમના અભિપ્રાયની વિરદ છે સમસ્ત જગત્ પર રામનોએ આધિપત્ય મેળવ્યા પછી, જનારે તેમને પોતાના આગના સૈનિકશૂનનો લાગ કરી આજસુ અને નાનુક વ્યવહારોનો સ્વીકાર કર્યો, ત્યારની જ તેમનુ મહાન સામ્રાજ્ય ક્ષય પામવા માનુ અત્યન નાગકારક યુદ્ધો પણ જે જે પ્રગ્નએ તેમા લાગ નીચે હાથ, તેમનુ ક પાવુ જ સામે છે નેપોલિયનના સર મિત્રો તેમ જ ઇંગ્લાન્ડ અને અમેરિકા વચ્ચે જે જે યુદ્ધો થયા હતા તે જ દષ્ટાન તરીકે નમ છે હાનના મિત્ર કળા પણ નેપોલિયનના યુદ્ધોથી કેન્દ્ર

મારી નીચ નાર્તાઓ (અચિત્તવાનાં અમદ) ૨ ૨-૦-૦ એન એમ પ્રિપાડી એન્ડ કંપની, મુબાઇ

પ્રગ્નને વિગેરે નુ માલ થકુ ન રરતુ એ રિગ્રહોના પરિણામરૂપે તે પ્રગ્નઓએ અનેક ઉચ્ચ શિક્ષિગો પ્ર ન ગી તેમની આથ મિથિનિમા આથવ ૧૨- મુધારો થયો અને તેમના સાહિત્ય અને ગાઠિય રિચન પામ્યા, એટલુ જ નહીં પરંતુ આ મહાનુદ્ધમાથી પ્રગ્નઓ પુનર્જન્મ વર્ષ અનન્ત રાત્રી રચન ફરીથી યાગે અને આપણી સમૃતિ ઉચ્ચતર થશે એક જ નાહમિ ૧૨૨ી આ મનનો નિલય થયે-આ મહાનુ સે-નોના અતના યુદ્ધ પછી

રિચાન પ્રેરે યુના અતપગી મહાગી તોષો મેષ માગ્યામા આરો, રાક્ષસી બહાષક થયા ૥ સવ લાગેને મિન્ન રસમા આનગે, બગરાનુ નૌઠ સમૂહોને પાવગઓથી શણગાર નામા આર ૥ મમરની તરેગીમા ના મમરેરીન જાતો સપાળીની ઉપર આવશે કિના

ઓમાથી ગમણુના સાધેને ફર રી સૈનિમને ત્યાથી ગળ આપસમા આપુશે અને ગેરો પોદાગો પોતાના તુદ નરદ પાછા વગેને પ્રગ્નઓમા શાન્તિનુ મત્ત રથપાશે અને સવ મુ'મે જગતની પુનર્-ચા રસ અપુક્ત થશે

અરે આ અમરોર પ્રાપ્ત પૂણ થશે રિમિદ જગાનનારી પ્રતિનિઓ બ્યારે અમિત થઈ શાન્ત થશે, તારે યુદ્ધે ગ્વામા આવતી મન અમ-ત-ગીડ જોધોની નિષ્કૃણતા ત્યારે પુરસાર થશે તારે જ જગતની પુનર્ચાના કાયનો

૨૫૨ની લુગળીના ખુલા સાદગ્ય છે

આગ્રહ વગે જગતના ઇતિહાસમા વર્તમાન સમય અતિશય મહત્વનો છે, આ સમયના નાજા નિનિશાગ પુરોગે પલુ એક ન્દાની સાસારણુ અને જ્ઞારથી તુદ જણાતી વસ્તુ અત્યંત ઘટ પડે ૩ મનની શુદ્ધિમાથી ઉત્પન્ન થયેલી, એ અતિમય સામાન્ય જના માત્ર ગળાન કગમત, સમશેર કરતા પલુ નળનવર ગણાતી લેખિની જ છે એ ન્દાની સામાન્ય લેખિનીની એક નાગીથી રિગ્રહ વાન્ન પડે છે અને આપણે વૃત્તન યુગમા પ્રવેશ રીએ ડીએ

રિષયનો વિસ્તાર પ્રસાને માટે આ માત્ર અનિનયોક્તિ ભરેલી શૈલીનો ઉપયોગ કરવામા આવે છે જેમ ધાર નર્ત રાજનીનિમા વૃગાનના જેડુ પુષ્પ ધગવનાર વૃદ્ધ કાર્ડિનન સુરામિટી ૥ જજબ (સર્વિન નર્ત) ૩ ૨-૦-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એ ૩ પની, મુબારક

એ સર્વ બની શક્ય છે લેખિનીની જ સદાયથી વ્યક્તિઓ અને પ્રભુઓ વચ્ચેનો સર્વ સમ્બંધ મવાય છે ઉદ્યોગ, યાત્રા, રંગ, અથ અને રાજ્ય બધારણુ એ સર્વ, લેખિનીની જ સદાયથી સપ્રમાણુ અને ગારનાશાળી અને છે આ ગોધ-કનમ-માનનગતિના ઉત્તરપુ સાધન છે, અને લેખિનીનો પ પરા ઈતિહાસ જાણુથી જગતની સમૃદ્ધિનું ક્રમનાર અને સપૂર્ણ જ્ઞાન ધર્મ શકે છે કનમ નિમ સાથી પ્રાચીન સૂચનો યાદમનમા અનેવ મ્યુરે મળી આવે છે એ ક્રમનો નોબડમાથી મનાનામા આપતી અને તે નડે નુનાના તેમ જ અન્ય નરમ પદ્યરોપક કોતરીને લખી શકાતુ યાદમનમા એક સ્થળે સાદી અો કનમો નિમે સૂચના કરનામા આની છે ઇ સ પુન ૨૦૦૦ વર્ષપર એસિરિઅન રાજ્યોએ અને ફિનિશિયનોએ, અન્યસતા જાહેર કરનામા, તેમ જ હરિખ્યની પ્રજાને માગે તેમનું ગણિતશાસ્ત્ર અો ખગોળશાસ્ત્ર સમધનુ અપૂ જાન સમઢી રાખવાને માટે,

પીઠાઓ અને બરમાથી મના વેલી કલમોનો ઉપયોગ હોયો હતો ગ્રીક પ્રજાએ પોતાની સરકૃતિના આરાપનો લખવામા કાગડા અને હસના પીઠામાથી બનાવેની કલમોનો ઉપયોગ હોયો હતો ઈ સ પૂર્વે ૮૫ મા રોમન પ્રજા ખીતજ અને ચાલોની કલમો અને તે ઉપરાત લોગમાથી બનેની મ્હોટા સોનાના આકારની રટાનસ-વ્યમનો ઉપયોગ કરતા હતા પરંતુ મારામારીના પ્રસંગોમા રટાઈલસનો છવનેણુ ઉપયોગ થતો હોનાથી તેના

જ્યનની ભુ ગળીઓને માફ કરનાની પ્રથમ ક્રિયા. વપરાશનો પ્રતિમન્ધ કરવામા આ થો હતો શેકસપિઅર અને પેરેડાઈઝ લોસ્ટ (Paradise Lost) મા મિ ટને, હસના પીઠાની કલમવડે લખ્યુ હતુ નેપોલિયને પોતાના આરાપત્રોમાં પીઠાની વ્યમવડે અને બિન્કને 'ઇમેન્સિપશન ડેકલેરેશન'મા પોતાની પેનવડે સહી કરી હતી આ લેખાનહ સમયમા રિન્મન અને જગતના અન્ય રાજનીતિવ્દા પુરૂષો, જગતની સમસ્ત સરકૃતિના રક્ષકમા ફેરફાર કરી નાખે એવા પ્રયત્ન શમ્હો, શાસ્ત્રીય લેખનપદ્ધતિમા ઉચ્ચત્તમ વિમ્મસ પામેની, ફાઉન્ટેનની નખે છે

આ પ્રમાણે આપણે પથ્થર, હારીદાન, જાનના છાન અને પહોળા, ચર્મપત્ર, તાલપત્ર, મંચુ, અને તામ્રપત્ર તથા અન્ય અન્યના લેખનથી તે આધુનિક સમયની અમેરિકન ફાઉન્ટેનપેનસુધીના પ્રયેક યુગનું આપણે સચુક્ત અવગતન કરી ગયા.

અમેરિકન ફાઉન્ટેન પેનનો વિચારો પણ બા પે જ અલગપણ હોય છે જ્યાં જ્યાં લેખિનીનો ઉપયોગ થાય છે, જ્યાં સર્વે જ પેનપિમે સર્વો જ્ઞાન હોય છે પાત્રીયવપર, પ્રતિવર્ષ ૨૦૦ પેન બની શકે એવું એક કાગળનું ખોરામાં આ યુ હતું હવે એ જ પંખી પ્રત્યેક ૫૫ નીચ નાખ પેનો બનાવે છે આ એની આડતો જગતના અવ દેશોમાં મિસ્તરાયતી છે અમેરિકન ફાઉન્ટેનપેનો વિચાર આમર અને પ્રચરની બનાવવામાં આવે છે કેટલેકપર

હીરાણી જોડેની હોય છે અને કેટલીક સુખી બનાવવા હોય છે અને તેનું મૂલ્ય મોટું હોય છે અને તેનું પાત્ર મોટું હોય છે આ ઉપરાંત તદ્દન આદી અવ પેનો પણ તૈયાર કરવામાં આવે છે આ જ્યાં જ્યાં એ ઉદ્યોગ ચાલુ હોય છે ત્યાં એનો સામાન્ય ઉપયોગ થાય છે.

આધુનિક ઔદ્યોગિક જાનમાં ફાઉન્ટેનની અગત્યની અવિરોધિત કારણે એ નગમ અસખ-

રખાની ભુગળીઓની કોતરણી તપાસતી છે. કિંતુ જ છે જો એ જાનના

સંસ્કૃત સ્વરૂપમાં હકી શકાય તો અવગતન નગમનું સ્વરૂપ તાત્કાલિક પ્રગતિ છે અને ફાઉન્ટેનપેન સામારે એટલી અગત્ય થયે છે કે કારણકે એ પેન તે જ હાથે ઉપયોગમાં લઈ શકાય છે તે જ હાથે મસ એ જ એનું સ્વરૂપ છે મર્યાદાનાર રહેતી આ લેખિનીની ચમત્કારિક સહાયવરે જે હાથે નિશ્ચય થાય તે જ હાથે પ્રગતિ કરી શકાય છે નિર્ણય અને પરાજય વચ્ચેનો બેઠ આધુનિક પ્રગતિઓ પાછળ રહેલું વિજ્ઞાન નગમ અને અવગતન વિદ્યોગનું સ્વરૂપ એ સર્વ એ જ સુખમાં ગ્રેહ છે.

આ સિદ્ધાંતનું પુરુષાર્થનું જોડાણ જાન હોય તેને તેટલું જ નાનું નાવવા હતા મા માન-
સ્થિત છે આ પ્રાથમિક સિદ્ધાંત પ્રત્યે ન્યુનિસાઈટી પણ આ-સ્થિત છે, દારૂ જે એ આ નન-
માન સમયનું વિશ્વમાન્ય શિક્ષણ છે સમસાનુસાર નેમનવમિત નેડી-કોત પણ મર્યાદા માન
સત્તા સમજ થઈ રહેલું-એ વ્યવહારિક નીતિનો સામાન્ય નિયમ છે

ફાઉન્ટેનની બનાવટની પરિસ્થિતિ જે અમેરિકાના ઇંગ્લેન્ડના સામેથી છે તેની
મુખાકાત લીધા વિના એ જાણવું કેટલી નાનું ભવિષ્યની છે તેનો વિચાર આવી મને નહીં
એ બનાવટમાં બસાધારણ સમસાની જરૂર છે કાનું જે નમના ની પણ પાતી હોય તેમાં
રહેજી પણ ફેર પડે તે પશ્ચિમાશ્રિત એવી પેન નીચે ફેર પડે, અત્યંત પ્રત્યેક પ્રત્યેક થઈ
પડે, અને તેથી કદાચ મોટા

વ્યાપારનો વિનાશ થાય એ
પેનની બનાવટમાં અત્યંત
પ્રકાર ની નિમિત્તતા રોનાથી
તેનું સંપૂર્ણ વાન કરવું અશક્ય
છે તેથી તે વિશે થોડી સચવા
જ અને આથી મારો

એનો મોજા આરંભ
કરવાને માટે પ્રથમ તો આપણે
દક્ષિણ અમેરિકાના નગરના
વાસ્તવરોમાં આવી પહોંચ્યા
છીએ, એમ અનુમાન કરવું
પડશે બોલીવીયામાં બોલી
નદીના તટપર આવેલા ઉપવ
નોમાં એ વાસ્તવરો છે અને
Heven Brasiliensis

એ નામના સાથે શીટ
હવે રખરખ થશે ઉમે છે
આ રાક્ષસી વૃક્ષમાથી “ પારા-બોલી—બોલી ન *Para-Bom-Bolijian*
એ નામનો દમરનો શુદ્ધ ઉત્પત્તિ થાય છે આ એ મુદ્દે ફાઉન્ટેન પેનની બના
વટમાં ખાસ ઉપયોગી થઈ પડે છે જે રચનામાં એની ઉત્પત્તિ થાય છે તે પ્રત્યેક ઉપા
કર્મનધના પ્રત્યેકોત્તા સરખી આપવંચન- અમટ ફળ પતા મળવે છે પુષ્પોની
સજીવ, અને સનત અધકારથી છવાયના એ વૃક્ષ ઘડવાના મદાવનમાં શુભ અને અભેદ
ઉડાણો સમાયના છે જે પ્રમાણે ન્યૂ ઈંગ્લેન્ડમાં મેપનના વડામાથી ખા ને માટે રમ મદા

એને મોટી પેનને એ સાળના પહેલા તેના પર
નર્મીયમ મૂકનામાં આવે છે

વામાં આવે છે તે જ પ્રમાણે ત્યાંના શ્યામ વતનીઓ આ રમરના મુદ્દોમાં ચીરા પાડી સાથે ચોળેમાં એક પ્રકારના માગીના પ્યાનાઓમાં તેના રસને ઝેરો કરે છે એમગટ અને દુધચારી મહીના વતની સુખી સુખમાં સ્તીતળ સંધ્યા સમયે આ કામ કરવામાં આવે છે આ પ્રમાણે આખી રાત આ રસ એક સરખો ગળ્યા હોય છે, અને રહનાના પ્હોરમાં તે તે માટીના પ્યાવામાં ભરાઈ જાય છે અને એ મધોરમ બીજા એક મોટા પાત્રમાં એક જ કરવામાં આવે છે

આ રસમાંથી પછીથી ગળા માવવામાં આવે છે એ રસને હવે મુકવીને સખત બતાવેલો નંદાએ આ રસને 'દૂધ' કહેવામાં આવે છે જે નાસણમાં એ, 'દૂધ' એક જ બંનેનું હોય છે, તેમાં ત્યાં કામ કરનાર કારીગર, એક પ્રકારની ત્રણ શીટ નાખી લાકડી,

બોળે છે એ લાકડીને છોડે—

માનિતું બનાવેલું પેાળી મપાગીનાં બીજા જોડા હોય છે અન્દર બોળનાથી રમરના રસનું એ બીજાપર એકસાથું પાતળું પડ મધ્યમ જે ત્યારપછી ગરમ કરેલાં તાકડીની વરાળમાં એ લાકડીને ધ્રુવામાં આવે છે તેથી એ રસ ધ્રુવને મધ્યમ બળ છે તેપર પાછું બીજું પડ એ જ પ્રમાણે તેના કરનામાં આવે છે આ પ્રમાણે એક અતુમની કારીગર એક કના મા લગભગ પાંદ જતન જેટલું રખત બતાવી શકે છે આ રમર ૧૧ પડો ચીરીને

ગોનાની ચેનની અણીઓપર પાર

ચકારનામાં આવે છે

લાકડીપરના બીજાપરથી હોડીને સુઝવામાં આવે છે આ કાચા રમરના જથ્થાને બેની નદીર લાવનામાં આવે છે જે કપનીએ એ માવ ખરીદો હોય તેનો પ્રતિનિધિ એ માનને તપાસે છે અને ત્યારપછી પાત્ર નામના નદરપરથી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ તરફ મોકલવામાં આવે છે

આ રમરના પડોને બીજાપર કહેવામાં આવે છે, (નાચકોએ એટલું પ્યાનમાં ગળ્યું કે આ બીરગો ખાતાના ઉપયોગમાં આપતા નથી) જે કેટરીઓમાં આ બીરગો લાવવામાં આવે છે તેનું આપણે અવગણન કરીએ આગળ આપણે જમવામાં જે રમરનો રસ

એવો હતો તે જ અને ખીરકીટના રૂપાતરમા છે તેમ જ બીજા અને પદ્ધતિઓનની એનું રૂપાતર થતું જશે આ ફેક્ટરીઓમા, રમરના કકગ ડરી, સુખી, વિટાળી, જળથી માફ દરી, સખત બનાવી, વાળી નામા ભાગેને દાખી નાખી, છાપ મારી, ઓપ ચાવી, પેક કરીને અન્તે વ્હાણેમા ચમવી ન્યા એવા સર્વ ભાગેને છેવટના એકન કરવામા આવે છે એવી ફેક્ટરીઓમા મોકનનામા આવે છે મનુષ્યની શોધશક્તિ, ન્હાની વિગતોમા સપૂર્ણતા, ચાતુર્ય, પરીક્ષકશક્તિ, અને પરીની કાર્યશક્તિ એ સર્વ એક જ પરિણામને માટે એકન ગતિ માન ધર્મ રહેના છે મનુષ્યનારક અને યતનજ સેવકરૂપે કાર્ય કરે છે

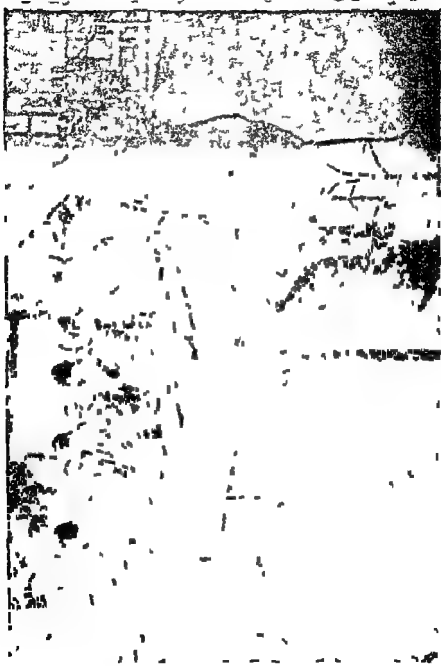

આ સન સમય હોવા છતાં પણ આપણે અત્રે વધારે અગતી રૂપોએ એમ નથી જ્યા ફાઉન્ટેનપેન છેવટને માટે સમા સામા આવે છે એવી ફેક્ટરીની આપણે મુના માત લગન આપણે જે ફેક્ટરીમાથી ન્હાર આવ્યાતેની અમીપ જ કાલ્ય એ ફેક્ટરી હોત ફેક્ટરી માટે સ્થાન નિર્ણય કરનામા બગર અને મજૂરીની સ્થિતિ વિશે ઓક કારતો ધ્યાનમા લેના પડે છે આપણે જે ફેક્ટરીમા આવ્યા છીએ તેો દસ માળ છે

મોતેની પેનની અછીઓને ઈંગ્રીસમથી ઓગાળે છે. અહીં ફાઉન્ટેનની સુરાપની આ ળીઓ, ઉપર એમાડનાનુ ચાપરાશુ નીકળ બનાવવામા આવે છે, તેમ જ ઉપર સોનુ ઓ ચાદી મનાડુ નામ અને પેનના સન નિબક્ત અગેને છેવટને માટે એકન કર સામા આવે છે તે ઉપરાત ફાઉન્ટેનિ જ યોગ્ય લાગી બનાવાય છે એ ઉદ્યોગ પણ સાથે સાથે રૂઝો ઉપયોગી છે આરમ્ભમા અવનોજન કરવાને માટે જ્યા ધાતુને ગાળીને એકકી કરવામા આવે છે તે સ્થાનમા જતુ સુગમ થઇ પડે ત્યા એટલા પ્રમાણમા ગાળેકુ સોનુ હાન છે અને એ-દારીગર ત્યા કામ કરી ગ્લો છે એ મૂર્ણુમાથી ખીરધીર છે છેવટે નપૂણ પેન બની ગટેશે આ સોનાના રસમાં ચાદી અને તામની ભેગળી કરવામા આવશે કાળુ ક સનન રૂપગણ માટે બનાવાતી પેનને માટે ધાતુનુ પટું સખન મિથણુ

મેરજોગત અન્તે એ નિષ દિન્દુ લો ૨ ૦-૧૨-૦એન એમ ત્રિપાકી એન્ડ કપતી, મુખાધી,

હોયુ નોંધએ શ્રેષ્ઠ પ્રકારની પતો માટે ક્યુ રોયુ (*Fourteen Carats fine*) વાપરવામા આવે છે

પેન બરાબર તેવાર થયેથી હુશિયાર માન્યોએ તપાસ્યા પહેલા કારખાનામાંથી ખસેડવામા આપતી નથી.

યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સની એસે આંડિસ (ધાતુની પરીક્ષા કરનાર સંસ્થા) માંથી જે સુવર્ણન લગ્ગીઓ આવે છે તેનું સાધારણ માપ ત્રણ ઇંચ લંબાઈ અને એક સમયોરસ ઇંચ ધોળાઈ

કનાગીકથ જે એસ આંડિસ (અમે ૧૨ ૦-૬-૦ એન એમ વિ. ૧૧ એન્ડ કમ્પની મ. ૧૧)

હોય છે તે દરેકનું મૂલ્ય લગભગ ૫૦૦ ડોલર હોય છે એ સુવર્ણવાળા મિશ્રલુખાથી પતરા બનાવવામાં આવે છે એ પતરાઓમાંથી સુવર્ણના સર્પ જેવી પટીઓ કાતરવામાં આવે છે અને એ પટીઓમાંથી પેન બનાવી મકાલ તેવા ન્હાના કટકા પાડવામાં આવે છે ત્યાર પછી એ કટકાઓને સમ પાટીને હરિદ્રિયમ નામની ધાતુવડે અખીદાર કરવામાં આવે છે આ ધરીડી-યમ ધાતુ યુરન પર્વતમાં ઉત્પન્ન થાય છે બી તેના એક રત્નની કિંમત ૧૫૦૦ ડોલર હોય છે જ્યારે સુવર્ણના એક રત્નની કિંમત ૨૪૦ ડોલર હોય છે આ ધરીડીયમનાથી અખીને થોડો વખત ટકાવ્યાર અને પાળીના મિશ્રલુખા બોળી મુકવામાં આવે છે, અને ત્યાર પછી દોઢે અમ્મ સુધી અક્ષિમા તપાનવામાં આવે છે ત્યાર પછી એ પેનને ગામ વાળવામાં આવે છે અને અખી આગળ ફા. પા.નામાં આવે છે આ ફા. પા.ની પેનોપરથી આપણને ઈ સ પૂર્વ ૨૦૦૦ ૧૫૫૫ના સુમનુ સ્મરણ થાય છે, કારણ કે તે યુગમાં એ જ પ્રમાણે ફા. પા.ની બગી પેનો ૧૫૫૫ની હતી. કાગીપરો કાપે છે તેવા એક બળનાનું મેમી ફા.પા. અસ (જેમાંથી ન્હા.ની વસ્તુ ધા.ની મોગી દેખાય છે તે કાચ) માથી નિરીક્ષણ કરવાથી એ કૃતિની અત્યંત સુદૃશતા તેની અખિત સપૂર્ણ કોરો અને એ સુવર્ણની પેનની કાંણુ ધરીડીયમ ધાતુની સ્પર્શ દેખાદિત આ પીઓ, ૨૫૬૮ જણાય છે આ સર અતિ સૂક્ષ્મ દોના જતા પછી નેખન સિદ્ધિને સપૂર્ણ વિશ્વસનીય કરવામાં સદાચર્ય થઈ પડે છે ખાસ કરીને પેનોને અણી ફા. પા.નાને પ્રયોગ અત્યંત રસમય છે પેનની ભવિષ્યની ઉપયોગિતા અને સફળતાનો આધાર આ જ પ્રયોગપર રહેલો છે અને પ્રકારની અને નિર્નય પ્રમાણમાં કમ્પ્યુતા ૨૨૬૮નાથી પેનો મનાવી પડે છે એક મિનિટમાં ૨૦૦ શબ્દ બખનાર કોર્ટ રેનોઆદર, (સક્ષિપ્તાદાર નિષિમા સખનાર) તેમ જ નાખો ડોનરોનો એક સખનાર શાન્ત વ્યાખારી, અથવા ડાબા પક્ષથી જમણા પક્ષ તરફ પેતાની રેલી નિષિમા, સખનાર બમ્બેનીઝ અને જગતના સર્વ લેખકો એ જ પેનનો ઉપયોગ કરે છે આ પ્રમાણે મવ ભાગોને એકત્ર કરી તેનીપર પ. અખારી, સુવર્ણ અને ચાંદીથી સખગારી, ચામચ આપીને બનાવેલી ફાઉન્ટેન પેનની સપૂર્ણ કૃતિ આ રાખે અવનોકન કર્યું - એ મિનિટપેન કાચ કોષ્ટ સમાજની નિષ્પાત્તિ સ્ત્રી, કોષ્ટ બપાનિઝ રાજનીતિજ, કે કલાચ ભોતમેરીના દાયમા થે બજા. એ કોણુ કવી શરે મુનેહની શરતો નીચે સદી કરાને તેમને પેનની જરૂર તો પ ને કાચ એ સર્વ ૨૨૬૮ માટે પછી એનો ઉપયોગ થાય તો શુ આશ્ચર્ય થશે ?

સ્વામી હંસ.

એ સત્યાગ્રહીનું જીવન.

વેળ —ગ. ભોતીવાલ બેઠાલાલ મહેતા.

આપણા આયોજના આગામી આસ રાજ્ય એ છે કે તેની દૃષ્ટિ અગાધિત પન્મ સત્ય તરફ એન્ડ આકર્ષાય છે, અને માત્ર માત્ર ને સવ પ્રાપ્તિ આનો આગ્રહ એટલે બધો ગમે

સ્વામી હંસ.

છે કે ગમે તેવા વિષય સહ સેવીને પણ તે સત્ય પોતાનું જ છે એવા સલાગ્રહી આપણે આપણે મહાત્મા કરીએ છીએ, તેમ જ આપણા જીવન આપણા જીવન આપણા પ્રસિદ્ધ છે હરિશ્ચંદ્રનો ટેક,

- દયારામનો અક્ષરદેહ ૩ ૧-૪-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુબાઈ

પ્ર હાલો પ્રભુપ્રેમ, મનિરાગનનુ મનિવાન, કુનુ તપ, મીના અને સારિનીની પતિબંધિત નિગેરે સત્યાગ્રહના દૃષ્ટાન છે તેઓ અનેક સ મે વેરી પોતા ॥ સત્યાગ્રહથી દુર્બલ રસતુ સુનલ કરી શક્યા હતા એવા એક સત્યાગ્રિ મતા મા રનામી રસનુ વર્તમાન જીવન-આત્મમગ્ન કેટલુ

શ્રી દત્તાત્રેયના કૈલાસમાં થયેલા જ્ઞાનનુ રનામી.

કામ કરી શકે તે પ્રત્યક્ષ મતાને છે અને તે લેકોપચેતી દોસથી અને તેનુ વતાત આપનુ યોગ્ય લાગે છે

પૂનાત્રમમાં રનામી નામ ગળાન પાડુગ નાડેક હનુ તેમનો જન્મ શકે ૧૮૦૦ મા થયેલ છે તેથી રમણ તેમ પીઉમ ૪૧ ર્ષે પી છે તેમ ॥ પિતા પાડુગ નાડેકર ધુળાઆના

૧ પનિનતા સનિમો (નર્મદા) ૩ ૩-૦ ૦ એ. એમ ત્રિપાડી એ ક કપની, મુળાઇ.

એક પ્રસિદ્ધ વકીલ હતા તેઓ પરમ સાત્વિક વૃત્તિના હતા ગજનનરાનની બાંધણી
સ્થાપના જ તેમના માતૃ શ્રી સ્વર્ગનામી થયાથી તેમના તિથયષ પિતા તથા તેમના મોટા બાપ
માથે તેમના બધા બાર આવી પડ્યો. ગજનનરાન પોતાની ન્હાની ઉમરમાં બહુ જ મિકલુ હત
પણ તે જ મહાની ઉપરે દિમાનયના ઘેર અરબમાં દિ મર પશુઓ ૥ સદવાસમાંથી કેનાસ માન
સરોવર અને ગાંરીકુડ જેવા નિર્જન સ્થળો ૥ તિથયાના જીરી આવી શમ્યા છે તેનું કાળુ તેમ
પોતાનામાં આત્મવિશ્વાસ હતો.

૨ ગજનનરાનનો અભ્યાસ અગ્રે ૭ સાતમાં વેગલ સુધી થયો હતો તે વખતે તેમના પિત
સ્વગનારી થયા મેટ્રીકની પરીક્ષામાં નાપાસ પડ્યાથી તેમણે તે અભ્યાસ છોડી તારનું કામ ગિખના
શરૂ કર્યું તારની પરીક્ષાને બે નહુ મહિનાની વાર હતી તેવે સમયે પુનામાં પેત્ર હોનાથી તે દેહ-
ક્ષેત્ર કે જે ભુમિ શ્રીગુકારામમહાગજના પગથી પાનન થયેલ છે ત્યાં ગયા ત્યાં દરેક જાણી
નદીના ઝાડ ઉપર સાયકાળે જવાની એમને ટેવ હતી રોજની પ્રાદ્ય એક દિવસ ત્યાં જઈ બેસતા
તે વખતે લાનો દેખાન જઈ સસાર મૃગજળ પ્રાદ્ય નશ્વર વાગનાથી તે વિચારનું એકદમ જોર
થયું. અસાર નરતો ત્યાગ કરનાનો નિશ્ચય થયો તેથી સાથે નાવેન કપડા પુરતક રિંગે જે જે
નશ્વર આંખે સાથે હતી તે નથી દ્રાવણી નદીમાં તેમણે અર્પણ કરી એવી રીતે ખ્યા પવિત્ર
સત ગુકારામ મહાગજના ચરણમાં મુકી પોતે તેનાથી મુક્ત થયા આવી મોવૃત્તિ એકદમ થનાનું
મુખ્ય કાળુ તેમના આગના જન્મ પુ ૫ મહુરી આવેન હતો અથવા તે પુખ્તભૂમિ અને પવિ
નદીના સાન્નિધ્યનો પ્રતાપ હશે ૧૮-૧૯ વર્ષની ઉમરે ૨ ગજનનરાને આમ દહ વેરાગ્ય ઉત્પન થયો.

વેરાગ્ય ઉત્પન્ન થનાના પ્રસંગો માણસને વણીનાર આવે છે પણ વણાને તેની અસર
તેમના મન ઉપર ઘાત રહેતી નથી અભ્યાસથી મતિ શુદ્ધ થાય છે અને વિવેક અો વૈગમ્યથી
ચિત્ત થાય છે આનું શુદ્ધ અને સ્થિર થયેલું મન લગનત ચરણમાં અર્પણ કરવાથી છટ્સિદ્ધિ મળે
છે ૩ ગજનનરાન તારની પગિશાનો નિચાર છોડી તરત જ ધુળીઆ આવ્યા આ નખતે તેમની પહે
લાની પ્રિયાસી મનોવૃત્તિઓનો ભોગ થયો હતો અને તેની જગ્યાએ મીનવૃત્તિ ઉત્પન થઈ હતી
વિદ્યાસંગો પરાલન કરી તેની જગ્યાએ વેરાગ્ય જન્મ્યો હતો દેહ એ જ દેહ એ માન્યતાને બંને ધર્મ
જ સત્ય છે એ વિચારનું જોર વધુ હતું શ્રીગુરુહતાત્રેયની યથા, તેની ગાયત્રીમંત્રનો જપ,
અને હૃગ્નામ કમરણ તેનો તેમને વ્યવચાર વાગ્યો કૃપા શરીરયાનાને માટે ગનના દૂધ પીતા
તેમના પિતા લક્ષાધિપતિ હતા તે સ્વર્ગનામી થયા પછી તેની મિત્રકત (લગભગ ૪ લાખની)
૨ ગજનનરાન અને તેના મ્હેટા લાઇ માટે રહી પણ તેના મ્હેટા લાઇની જીને સાથે
રહેતું અનુદાન ન થવાથી બંને ભાઇને જીવ થનાનો પ્રસંગ ઉત્પન્ન થયો આ પ્રસંગથી પણ ૩
ગજનનરાનનો વેરાગ્ય વધ્યો તેમને લાગે આવે લગલગ બે લાખ ૫ મોની મિત્રકત પોતાની
જીને સોપી પોતે ધર્મપરાયણ થઈ જીવન ગાળવાના નિશ્ચયપર આવ્યા પણ તેમની સ્ત્રીપણ
પ્રતિનના સાધ્વી હોનાથી તેણે તે સ્થિતિ સ્વીકારી નહીં અને ઝાઝ મિત્રકત ન રાખના કૃપા
પતિસેવામાં જીવન ગાળવાનું પસંદ કર્યું એવી મોની મિત્રકતનો ઉપયોગ પન્ન પુરુષાર્થો

વિનંતી થશે એવું રા ગજાનનગરને વાગવાથી તેમણે તે કેમણી અને અનહનમા વાપરી નાખી અને જ્યાં આવી ત્યાં પડી પોતાનું નામ પ્રસિદ્ધ થાય નહીં તેવી ઇચ્છાથી આવી હતી. કાગળ કે દાનના અભિમાનથી પણ પુરુષાચ સમગ્ર યત્રામા વિનન નામે છે તે રકમમાંથી ફક્ત રૂ. ૨૫૦૦ રૂપિયા પોતે ગણ્યા તે એવા પેનુથિ ૭ ભવિષ્ય માટે નિર્ધારિત ૧૨ વર્ષનું તપ નિશ્ચિન્ત રીતે થઈ શકે તે રકમ ૩૨૨ વા અને તેવી રીતે જગભગ ૧૫ રૂપિયાનું માસિક ખર્ચ રાખી અને સ્ત્રીપુરૂષ રહેતા લાખના તેમણે પોતાની સ્ત્રીને કશું હતું કે વરની માનનમા તેમને પુણું નહીં એ જે તથા જે તે આનંદથી જમી લેશે તેથી ઘરની વ્યવસ્થા બધી તેમની સ્ત્રી જ ગણતા શ્રીગુરુદત્તાત્રેયની એક સુ રૂ ૭ની ગ ગજાનનગરના જોવામા આવતા તેવી જ ખીછ તે ચિનાગણામે તથા ૭મી તેને સાગ ચોકમાં મળી તેના ઉપર પોતે ધીરે ધીરે, ખાન નધારવા માંડી અને કલ્પયર્થ, તપ, ભક્તિ, વૈરાગ્ય નિગેરેથી મન ઉપર અનુલ્લ વધારી મનને રનાથીનું ડરી શક્યા તેમને તે રખને કોઈને મળવાની દુગ્ધ ન હોતી ગુરના ચિંતનમા અને તેના વ્યવની આનુરનામા ગાઝ જેવા થઈ ગયા હતા પોતાની જોરડીમાંથી દત્ત જમના માટે જ બહાર આવના ધીરે ધીરે તેમની ઉપ પણ જતી રહી અને કોષ કોઈ વખત વીગવીસ કરના સુધી એક જ ખાનથી ગ્રહેતા એક વખત તેમને કોઈ એક હસ અર્થે રવામીને સદવાસ થયો તેમની પાનેથી આમન પ્રાણનામ નિગેરેની ગેાગકિયા સિખ્યા આવવા સતત અભ્યાસથી તેમને રાનયોગ એટલે સુધી પહોંચ્યો કે જ્યારે જ્યારે શ્રીગુરુદત્તાત્રેયની સ્તુતિ અથવા કથા તેમના બાન ઉપર પડતી કે તરત જ તે ત મય થઈ જતા અને મહારના જગતના લાનથી શુન્ય થઈ સમાપ્તિસ્થ થતા તેમની પટેની તથા ૨૪ ૩૪ ૫૫ સહી

એવી રીતે મનોનિમગ્નથી એકદિન અર્ધ સાતમી બ્રમિકા ઉપર સ્થિર થતા પડી રા ગજાનન રાવને પરિન તીર્થ સ્થળોના લ્હન કંવાની ઇચ્છા થઈ તેના અનેક પરિન સ્થળોની જત્રા પ-૬ વય સુધી અને- મકટ વેડી ફરી ત્યાં નિર્જન સ્થાનમા બહુ વખત બેસીત કરતા હતા ધૂમીઆમા એક વખત ખાનસ્થ ચિનિમ ગ્રહની આગા થઈ કે તેમણે ગિરિનારમા જવું તે ઉપરથી ગિરિનાર ગયા અને ત્યાંથી પાનેયની પાદુખ આગળ સાત વિસ સુધી ગુર અગ્નિનું પાગલનું નું અને ત્યાં દત્તજયતી વખતે પગ જના હતા મને તેના સકટ વેગને દેહ પડે તો પછી શ્રીગુરુ પાનયના દર્શન કરતા એ જ એક ઇચ્છા તેમને રહી હતી તેથી ગિરિનારમા રાઈ કરે તપ સમયે એક વખત અનાજ આ પો કે " તું ગૌરીકુડ આવે તો હું તો લ્હન આપીશ " એ પ્રમાણે તણુ તખ અવાજ આ વા પડી પોને પુછ્યું કે " મેં ગૌરીકુડ નોયેન નથી " તે ઉપરથી એ નકગો તેમની નજર આગળ આવ્યો કે જેમા બેયુ કે મુગાઈથી કાચગોલમ રમને દિમાનયમા જઈ ત્યાંથી માત્રાની તરથી જતા શ્રીકૈલાસ માનસ સરોવરની તથા ગૌરીકુડ આવેન છે તે ઉપરથી તેમણે ત્યાં જવાનો નિશ્ચય કર્યો

એ પ્રમાણે નિશ્ચય કરી ગિરિનારથી મુગાઈ આવી, મુગાઈથી દિલ્લી એકમ્પ્રેસમા ખીના રહે અને બીજે વિમ પહેલ્યા ત્યાંથી રત્નમ મેનમા કાનપોર અને ત્યાંથી લખનૌ ગયા લખ

જ્ઞામગિરીના ગજાન (મહિન વાના) રૂ. ૨-૦-૦ એ. એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કં પની, મુબાઈ,

નીથી બરેની થઇ કાથગોત્રમ રટેશન બઈ પહોંચ્યા ત્યાંથી હિમાનયના પહાડ ચડવાની શરૂઆત કરી તે વહે છે કે “ હિમાલયમા મારા જેવા હાન થયા તે લખવા બેસુ તો મારા ઉપર અતિ યોગદેવતા આરોપ આનરો આમ છતાં મારા ઉપર જે સકળ આની ગયા છે તેની સામા યનાને ગુર મહારાજની ક્ષમાથી મને સંકિત પણ આવી હતી ”

એક વખત એક જગતી હાથી તેમની પગાડે પડ્યો હતો તે વખતે તેમની સાથે એક ભોમીઓ હતો હાથી અને સર્પમા એક સ્વભાવ એવો હાથ છે કે તે જ્યારે રતિક્રિડા કરતા હોય તે વખતે જો તેમને કોઇ જુએ તો તેની ઉપર ખીજી તેની પગાડે દોડે છે એવા એક વખતે એક હાથીના બેડા તરફ અજાણતા દષ્ટિ પાતા હાથી ખીજવાળને તેમને મારના દોડ્યો તેમના ભોમીઆએ જુમ પાડી કે ‘ મહારાજ ભાગો પીછે એ હતી આ રહાઈ ’ ત ઉપરથી તેઓ એક બેખડ સુધી દોડ્યા હાથી બુ જ નડ આની પટોચવાથી અને ખીજા કાઈ વગીને બચી જવાનો રસ્તો ન હોવાથી તેમણે અને તેમના ભોમીઆએ તે બેખડ ઉપરથી નીચે ડુબકો માર્યો હતો બેખડના મગ ઉપર આની કોધથી સૂ આગળ લાગીને ફૂટા મારના લાગ્યો પરંતુ નિરાશ થઇને શાન્ત ઉભો હતો સ્વામીજીએ ચોતાના હિમાનયના પ્રસસનુ એક પુસ્તક મરુડીમા લખેન છે તેમા જણાવે છે કે “ તે ખામ્બ ઘણી ઊંડી હતી બેખડ ઉપરથી પતા જ અમને મૂર્છા આવી હતી ભોમીઆને દશ અંગાર વનકે શુદ્ધિ આવી હતી જે દિવસ બેચુદ્ધ રહ્યો મારી કેડ સુજી ગઈ હતી પરંતુ હાડમને મઠ ધન થઇ ન હતી બેશ પદર દિવસે સાન્ને થયો પણ સંકિત આનતા વણા દિવસ નાચ્યા બખ ઉપરથી બુદ્ધ મારો તે જ વખતે મહારાજના ચરણારવિંદુ પાન વરીને દેહ ફેંક્યો હતો મને લાગ્યું કે પ્રમુખો બેખડા એટલી દશ કે વધાર ધર્મ ન થતા અમે ત્યાંએ એ પ્રમાણે વાનરી ઠિગેરે દિવસ પશુના સપાગ માથી પણ અમે બચ્યા હતા તરસ જુખ વડી પિગેરેથી મને અને માગ ભોમીઓ પણો જ નાસ થતો એક વખતે એક મોટા અરણમા અમે રતો જુવા અને સાત દિવસ સુધી કાઈ મનુષ્ય કે પ્રાણી અમને નજરે પડ્યું નહીં પણ દિવસ અમને જાના પાના સિરાય નહ જ આહાર મળ્યો ન હતો ’

શ્રી કેનાસ માનસ સરોવરની યાત્રાએ નિવળતા કાથગોત્રમ રટેશન છોડી રમ્તામા સ્ત્રીમતાન, ધારી, મૌરનાની, દેરીધુરા, ધુના ધાટ વગેરે સ્થળો જોતા જોતાં તે માવાતી પહોંચ્યા ત્યાં કેટલાક સન્યાસી અને ખીજા માણસો તેમને કહેવા લાગ્યા કે તમે જે પ્રસાસ મરવા ધારણા ગણો છો તે બુદ્ધ જ મહા જામ છે તમારા ગરીબો બાવો બુદ્ધ જ નમજો છે તો તમે આખો હિમાનય કેવી રીતે ઓગળી ગયો તેની અમને બુદ્ધ ચિંતા રહે છે પણ તેનો તે એક જ ઉત્તર આપતા કે ‘ મેં સદગુરુકા ક્ષમા કમા નહીં હુમ દિલકા કચ્ચા ’

માવાતીથી નીકળી ગર્વિમાગ ગના ત્યાંથી ગોરન્યા, ત્યાંથી પીઠારાગઢ, ત્યાંથી નાનર કનારી છીના અને ત્યાંથી અરેડાટ પહોંચ્યા અરેડાટથી નીકળી તીન્યા ગામ પહોંચ્યા ત્યાં એક વખત પોતે પર્યટના સુંદર દેખાવો જોતા હતાં એવામા ચારપાય જુનાન ડોકરીઓ

મારી વીસ વાતાઓ (સચિત્ર નાટા મમદ) ૩ ૨-૦૦૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડકંપની, મયાર્

નેમની આસપાસ આવીને બેઠી અને તેમની માથુ જોઈ ગઈ તે બધી અન્નર મન્નર પોતાની સાથામા વાતો કરાવતી જાતી પોતાના પ્રસારવાના પ્રયત્નમાં બંધે છે કે 'મા' તો તે છોડી તરફ જઈએ ન હોય ત્યાં કુપકાની અન્ન એક સામાન્ય તો તે છોડીએ જાણી આમળા તો તે છોડીએ મોટેથી હસી અને તે મારતર પણ નવેલ હસતો બહાર આ પો અને મને હું 'ન્યાયી' આ છોડીએનો તમાગ ઉપર પ્રેમ થયેલ છે તમે અધિકાર કરો એવી તેમની અંગ છે 'મા' તરફ મેં જાણવામાં આપ્યો નહીં પણ મારતર મન તે કાઢી એને તાથરા ગાનાને જાણુ હવે પરતુ મેં તેની ઇચ્છા દર્શાવી નહીં તેથી તે પાત પડી ગી "

એક દિવસ એક મળના રોજ જગામાં એક નૃસિંહ તમે ન્યાયી અને તેમનો બાપીએ જામળી પાથરી કાઢના ન હું એવી કુટ્ટી પગા હતા અને ટા મટાવતા એક પાટુ સમ ગાની બનેલી વચ્ચમાં ગમ્યુ હતું તે રખતના પ્રસંગ વિશે ન્યાયીએ જણે છે કે "સુતી રખતે સી સદ્યુ તુ પાતુ ધગે મેં નામો ગાનો પેટમાં મુકને બન ન હો ની અને માર થામી જવાથી મુતાવાર ન નતે નિર્ભોની મેં વેળીએ એકલા મુમાર દુ જાગે આ વખતે બનામી ધુળી સને જ બગી નામથી અન્ધાગમાં તેનો પ્રકાર આજુબાજુમાં સારી રીતે પડેલો હતો મુતા નુતલ મારી નજર ચડે મારા પગ આગળ અર્ધ ત્યાં જેનું માથું મોમિયાના ના આગળ અને પુછી માગ પગ આગળ એવી રીતે એક રિકાળ વાન નામોથા પુછીને નેક રેનો મેં જોયો મેં અસ્વી દાડી આખામાં મારા ભોમીઆ ત નજર ઇ એલે પાતુ તેવી જ રીતે મારી સામુ જોયુ અને તેમના અંતરથી મને ત્યાં પુકે જેમ પગા મેં તેમ ન પડી નો બીનડા હાનસો નહી વાનને જોતાં જ બધથી માગ દાગીઆ આગળ મારા આખા શરીર થાન બ્રામ થઇ ગયો અને માર ગમગીલીત થઇ મનમાં મદાપાજુ તામચ્ચ હુ રેનો નિર્ભાન પડી રલો ઘોડીનાં તે વારે જી ઉભો થઇ બાનર મળના ઇ રાતાની નામી પુછીને થી ઇધીપગ પહોડી તે વખતે મેં માગ પ્રાણુ પી નાતા ડોડી મનમાં મેં મનમાં નામરમન આનુ જ રાખ્યુ હતુ મુર પલ આ બધાં આ ઉમ પ્રા ઈએ મા ભોમીઆનો રાગ લીધો થડી મારી આગળ આવી ઉભો ની માગ પગ આમુ રોગી નાર નિરખી જોઇ અમા નતે ઉપરથી એક મનાગ બાગી કુદી ગયો એવી રીતે રક્ષાવા વાગ મનાગ આવી નિમ્મિ વાગમાં વાયુ વેગે ત્યાંથી અદ્ય થઇ ગયો આ વખતે પ્રમાન જાળના ન પુચાગ ના ના દળ વાન અમારી પામેથી દુગ ગયેલ એવું જોતા ન મા ભોમિઆએ કહ્યું 'મનાગજ અમ લામે જતદી ચેનો, થડા દેવના ધોખા ભોગ, ના વેગે એક થડે ના જગ થડા આપણા' પડી અધારામાં રોગ માતા જાણુ મન હવે જલ્દી નમે મુગમ રો પ મેં વગની વ્યાથી અને ગાતાન મુકથી તુલ્ય આરા સદ્યમાયો ભગવાન નારાયણે અમો મુત ધર્મા એ જારે, માલ આલે તે ત્યાં રાતિના ચમ્પુકમળ ઉપર પ્રમાથુ આ વા વગ રોતા ન મધી "જો રામ ગળાને જગે રોસે કમા દુના" એ બાદ હાથનું તુલ્યી ભલની રાખી બાળા ન અરી પડી

એ પ્રમાણેઓ વિષ્ણુ માગને ગ્સ્તે તેને જુ પાંચુદર્શ "નીન્ય" વી ગનાગ અને ત્યાથી માનના ગના તે ગો. અગોચ અને પથગનાગો હતો આ દશ માંડિનો પ્રનામ કરના નેજામનાગો હોનાથી એ નવ પ્રનામ નાગના કરીને સ્તો, સીંધી ચઢાઈ, અને લપસી જનાય તેનો ગેગ ન ગનારી તેમ । પુ જટ પડ્યુ પન્નુ શ્રીનાનાયપુત્રી કૃપારી ઝડપગ નિન્ન ન । ના ૧૦ વાગ્ય માનના પગના અને ત્યાથી ગભિમાગ ગયા યથગોદામ સ્તેનન ડોડયા પડી ગભિમા । પહોચના । મીના નાયા દિમાનયમા અને માંડિય જોડાન્ત અને પરિન રથ । વીસદ્ગગ્ગુ નાન્ત મનથો પ્રાન્ત નગ ચિત્તન કરતા આગીઝ વર્ણના ડોડાન ભૂતી સમાવિન્ન થઈ જતા તે હે " આવે સમો મો 'દેનો ઓ કેના પ્ર । નો આનઠ થતો હતો તેની પદરખરી - પ । તો નાચી 'ગેગ અનુભવથી જ થઈ રહે' તેમ 'દનાઝ પ્રાણવેયુ સમદ મથો પછા પસા ચા । પડુ હતુ એક રખત ચિત્તનતિ નાન ધઈ જનાથી અધાગમા એક પથ્ય જોડ તેના ઉપર ધનામા બે । તેમના બામીઆએ જોયુ તો તે પથ્ય ન દોતો પણ એ નોના અગ્ગ ગનાગી રા દનો ઓ તેના ઉપર આગીઝ વ્યા । ધગી બે । હનાં નોનીઆએ ના ટીઝ । ગેતાની પાને કાગી પુડુ 'ગમ થા મે । હનાં ત્યાજેસ્વામીએ પોતે જો પડ મના દનો ને રથ । નાડુ ને પછી બાનીઆએ તેમને મતા ધુ કે તે નોદા અજગર કે તેના આમાના ડાગી મોના અને બીહામા હના

એ વમન રામ મની ગોનુ અન્યોન્ન દના ઓ સદગના ચગ્ગાનુ મનન કરતા આગીઝો પથ એ મોગ વપ ઉપર પડ્યો પોતે બી થી એક બે હાથ પાગી હના પ । તે સપ તેમની પડના પડા અને તેની મોગી ફેણ આગીઝનાં જમણા ગાન ઉપર મારી મારી ને એ મના મો અને આગળ જ । નાને પડી વૃત્ય પામ્યો ને તેના શુભેષ્ઠના થઈ ગયા તે આનન દના ના દનો અને પાથ ડ ઈન્ન જડો હતો તેના ફેણ આગીઝના ગાન ઉપર નાગનાથી તેમને ાગી થઈ અને જા ચક્કર આની ગઈ પબ પડી તગ્ન આનામ વલ્યો

ગાનમાગ ડુવી ના ાલપની હ છે ત્યાથી દિગેટમા ના નાકાટ ગયા તાડનાકાટમા ઝૂપ । નામના મુખીઅ તેમ । દેનાસ ગોગ્ગનાથ, તીથાપુરી, માનસ મરેનર મિગેરે રથને જનાનો પરનાનો નખી આગો હતો ના નાકાથી અંમખી ગયા મદમખારથી આગગ જતા એક નિર્જન સ્થળમા નિશાનિ લેના મેમ ત્યા ટાઢ તડકામા બુ હોરાન થન હતા પણ તે સાથે અને મુગ ન્ય બખો લેષ અત્યત આનઠ થયો હતો ત્યાથી નીમળી થે હુ એક ગગ નાતા આનજ રતા દના એટનામા આગગ અને પાછા ઠેકરીઓની બાલુધી વોડાનો અનાન્ન તેમો નને પડો આગીઝ પ્રનાસ નર્જનમા લખે છે કે "ગણુ આવે છે તે જોના માટે ગમે પાગથી નેયુ તો અમાગી આસરામ વીસ પનીસ વોરેસ્વારો આની ખડા થડ ગના ઓ તેમની નન્ન અમે સપડા ગયા તે પ્રગ વાળીનો ન દોતો અમને હથીનારબધ લુગા ઓ ગેગી લીધા ડેએ નહમા આનતા જ અમે સર ચમના દગ્ગારમા જઈયુ એકદપા મનમા આની ઠની રહી પડી મિગાગ દુ કરવો પ્રથમ તો હુ મૂલ્યુની વ્તપનાથી ગભગયો શરીરમા

ધુજ વધુગી અને પગથી માથા સુધી પસીનાથી નાદી ગયો. પરંતુ તુરંત જ લાનમાં આ પાંચને નેત્ર મધ કરી મેં શ્રીસદ્ગુરુ મહારાજના ચણુદમગતુ વ્યાન કહ્યું અને મનથી જ સદાગ્ર નમસ્કાર કરીને અત્તારાજની મુક્તિ હૃદયમાં સ્થિર કરીને શ્રી નાસ અને માનસસંસાર ત ૮ મુખ કરીને જમીન ઉપર પદાસન કરીને મુખ્ય બેગે મારા કુલીની બામીઆની અને ગુ નાં બાવાની ની અનગ્રા યદ્ધ તે તરફ માર લગ ન રોતું તેથી મને તેની ખગ ન્દી નદી કેટલીક વારે તેઓમાંથી એ આ રે પાવાન વાની ઉમ તો મનજીવ બાધાતો અને રાજાની મુનાસાગે મનુષ્ય તગાર વાદી અતિ કાંધથી મારી નહોતો આ ૧૧ અને તેને શિશુતથી મને મુજી કે 'તુ' 'શુ' છે! આ જાન છે' તાલીપારે ય છે. વિશેષ મ પગ દશ રતનાં હતું કે "સાધુ શુ કાશીથી આ યો છુ અને નાસ નાં શુ અમારી પામે ખાવાને માન જાતો લાટ છે પેમા વિશેષે એનું અમારી પામે મજ નધા" તે પડી તરવાર દવાની તેજ જાતરથી મને હતું કે તમે સારી કાગ મારીને અમે તમાગ વપા અને ખાનાનો મર્ચ સામન પૂરી રહ્યું આમ બોલતા પોનામાં તેજે આ જાગે વેગ ઉપરની ઉતરી તગાર વાવાની જગારન કરી તે વખતે મને વાગ્યું કે માર પુત્રુ ચોખ મમીપ આવ્યું છે પી એવા શ્રીસદ્ગુરુના નામને જાગવાનું કરી મનથી જ મહારાજને શ્રીકૃત્યનાથને અને માન મગન ને અદાગ નમસ્કાર વ્યા અને આખ મીચી કાક યોદી આગળ કરી મેડો પડી શુ થતું તે શીના નાનું મશુને માનુમ મુમારે પીચે મીનીટે હું શુદ્ધિમાં આ યો મા નેન પેમાજીની ભાગ્યા અતિશય પ્રેમથી હારા જા યો જો સરી મા પ્રેમાન ઉમા થા ગયા અને ગરીર દાવના લાગ્યું મે ખગ મોટેથી મેવીતો પ્રતન કરી પરતુ વળા ખટાર અનાજ આ યો જ ની દરી નાં હું મેશુક થઈ ગયો હમારે પાન મીનીટે મે નેન ઉમડી સામુ જોતું તો મારી દંટિએ ગુ પ પુર જે મનુષ્ય તગાર વાદી મો કાગ મારા માટે હાથ ઉમે કરી મારી નશક ઉમે લેતો તે મારી મમીપ મુગલીએ પડીને એ આગળી ઉપર કપાગ રાખીને જમીન ઉપર માથુ રાખીને બેગે હતો તેના તથની તરવાર નીચે પડી હતી જો જે આ જાગુ તગાર વાની વેગ ઉપરથી ઉતરના મે જોયા હતા તેમજે પોનાની તગાર મ્યાનમાં નાખી હતી અને મારા બોમીઆને અને ગુનાં ખાનાને પનન સાખના તેઓ બેગે હતા બીજા છુટા સામન પશુ નમ્રપડે પોનપોનાના ઘોડાની તગાર કાયમા જાળી જમીન ઉપર ઉભા હતા મે આજો C નાકી આનાનિ ચહેગથી એકનાર સર્વ શિશુમાં જોયું અને હું ઉમે થયો મેં પેના કાનના મુખીને દગારાથી મુજી કે તે મને મ મારી ૧ નાખ્યો ૧ જારે તેજે છતાતથી મો હતું તમે વ્યાટે આજો બધ કરી સ્વસ્થ મેગ જારે મારી દંટિ તમારા મુખ તરફ પડી એટલે તમે મને એક ન્દાના બાગ નેના દેખાયા તેથી મારા હાથમાંથી તગાર પડી ગઈ તમારા ચ્હરા તરફ જોઈ મને મોહ ઉત્પન થયો મારું અન રજી કરાઈ આવ્યું " આ સાલગતા માગ મનની કેરી સ્થિતિ થા હરો! હું ફરીથી કાલના દેહલાન જૂરી ગયો અનવાધિતયતા યા મે જના પચ પાસતે ૧ તેમાં નિશ્ચામિયુજાનાં યોગદેમ વહમ્યદમ્ ॥ જે અગવદવઅનનો મને પૂર્ણ અનુભવ

થયો, ત્યાર પછી સર્વ ડાકુ પોતપોતાના ગોઠા ઉપર એમ અને તેમનો મુખ્ય માથુસ મારી આગળ જમીન ઉપર જ ઉભો ગયો અને ઈશારાથી મને કહ્યું કે "તમે હવે જરા પણ બીજા નહીં અમારા દોષ માટે મારી આપશો" એમ કહીને તેણે અમને ચઢાવેલો ડોલો, સન્તુ, અને માસની ના આપી અને આગળ જવા પોતાનું ગો દીધું પરંતુ મારે યાત્રા પગે ચાલીને જ ગરવાની હતી તેથી ' મોડાનો મારે ડાઘ ઉપયોગ નથી, માસ કુ ખાતો નથી તેથી માસ મારે ઉપયોગનું નથી. ચઢા મારી પાસે પુષ્કળ છે એટલે ચઢા પણ ની લેઈએ " એમ મેં ઇશારાથી જણાવ્યું માત્ર સન્તુ લીધો.

૧૪ી ડાકુ લોની ટોળી હૈમખાર તરફ ગઈ. એક ડાકુ માનસ સરોવરની દિશામાં ગોડો દોષાયતો દોડાવતો ગયો પછી મારા કુલી પામે ગયો તે અર્થ જણ્યું હતું થોડી બેશુદ્ધિમાં હતા કુલીને મ ખાં છુમ મારીને હનાવ્યો એટલે ચારેજણુ ઉભી પ્રેક્ષ થયા અને ' ડાકુ લોક ગયા કે? મૃયુતા મુખમાંથી બન્યા કે? એવું પૂછ્યા વાગ્યા મેં તેમને ધીરજ આપીને કહ્યું કે પરમેશ્વરના નનમાં આપણને મારનાનું નહીં હોય નહીં તો આપણા મનુષ્યનું શુ આવે તે આમળી સાને ધીરજ આપી જાગ્યા થો હતો પણ સમય આ થો ન લેતો આનાંડવો અતિ શય કૂર નો નિર્ણય હોય છે તે આગળ નગ્નમાં ખાતા હતા એમ કહેવાય છે માણસ તેને સધળી નરતુ સ્વાધીન કરી દે તો પણ તે તેને છવતો મુકે નહીં તેઓની માનતા છે કે સાધુ સત વ્યાપારી કે માર્ગ મગે તેને બંટવો અને કાર માગવો અને અનુપવચના પાપમાંથી મુક્ત થવા કેનાસપરતની પ્રવૃત્તિલા રની.

આત્મનગ અથવા સયામલ કેવું લામ જી શે છે તે આ પ્રસંગથી વાગાગ સદજ સમજાઈ તેમ છે.

લોની જગ આગળ ચાલના કેનાસના દરથી ન થયા તે બેઈ બૌદ્ધે પ્રાર્થના કરી. ત્યાંથી આગળ ચાલના રાત્રણુદ સરોવરને કે તેઓ આની પડોવ્યા ત્યાં વિગ્નાત લીધી. લોથી નીચી જરા આગળ મુમાદરી રતના માનસગરોવર દષ્ટિએ પડતું તેથી તે પુગ્ન અને પરિનિશ્ચયને અવગે સાબાગ નમસ્કાર નાં કરી ગત્યત જ્ઞાન થયો નન નમન અને એક કુ શ્રવિનન સાનુ હતું હોય તેમ તેમને વાગતુ મુમારે શ રાગે તેઓ મેાસ સરોવરને કોઈ ગયા ત્યાં જ્ઞાન લગી પહોંતે ભેટ અપય કરી સાંચે જ્ઞાન થી બોજન ન ત્યાં તેઓ દશ માગ નિનમ ત્યાં આ ત્યાં અને મુન દરશો નેઈ તેમને અયત ના પડો એક વખતે હસ પડાવે તે જ નહીં હતું તેમની નિષ્ઠા પ મુદ્ધુ હુમ રહીના દોળા દિશન- સર માનસ સગનમાં કિા લે છે નોગે માળ મા લાગે છે માનસ ગરોવર એવું રમ્ય છે કે તેનું વર્ણન ની ના તેમ નથી તેનું વિગ્નન રખન મયાનીછએ પોતાના પ્રાણ ન જનના પુત્ર માં આપેલું.

ગ મ માનસ ઉદ્દે સામી હમ માનસ સરોવર પહોંચ્ય તે પડે ના એક મનિના પદેતી જર્મન પ્રવાસી ના ના દેવી ત્યાં ગયા હતા તેમણે તેા વર્ણન તેમના પ્રવાસ વર્ણનમાં

શ્રીમદ્દન નાપોલિયન ૩ ૧-૧૮૦૦ એન એમ ત્રિપારી એન્ડ કંપની, મુમ્બઈ.

લખતા વચ્ચે છે કે "Oh, what a wonderful lake it was 'I have no words to describe it, till my dying day, I shall not forget it x x It seemed as though it no longer belonged to this earth but lay on the borders of the world nearer to heaven, the region of dreams and fantasies of hopes and longings, a mysterious fairy land rather than this earth of man and sinners of worldliness and vanity "

માનસ મર્ગેશ ઉપર સ્વામી પાસે વાગે ત્યાંથી જાણે એવો ભાસ થયો કે પશ્ચિમ દિશા તરફ કોઈ સુન્દર સ્થળે ગાયન કરે છે તે લખે છે " હું તે ગાનન બગચામાં જાન ને સાંભળતા લાગ્યો અને નાગુ ને મેં જાણી હોતી જોઈએ પણ જોકે વખત પડી અને લાગુ કે શ્રીમાદ્વ્ય ઉપનિષદ ગાયન આવે છે પણ ત્યાં મેં મનુષ્ય જેવાનું નથી ગાયન સુમારે લખ્યું, વ્યાજ વ્યાજ હોય મારા મનકમાં વિચારતરંગનું વાળ ઉપર થયું આ નિર્વિદ્ય પ્રેમમાં આવા મધુર અનાજથી કોણ આવી સગસરીતે ઉપનિષદ લખી હશે? વધુ તપાસ પડી મેં મનુષ્યના પગના રેતી ઉપર જણાયા તે ઉપરથી કોઈ મહાનપરના ત્યાં આવેલ હોય એમ લાગ્યું તેની તે પગનાં આવાજે આગળ આજ્યો એવી ગીતે રાત્રીમાં જાણે પડી પગના પછી અદસ્ય થયાં દશ દિવસ સુધી મહા સીમા મારા પેદમાં કંઈ નહોતું તેથી અને હવે હું જરૂર તેની નિગાહની હું મેં જાણે થઈ પડે ત્યાં મને નિશ્ચિનીથી ફરી ચાર માંડ આવી કુગરની સંધાની ઉપર મુજબ કર્યો "

ત્યાંથી નીકળી જો જાણતજન નામના માંહે ગયા માનસ સરોવરથી તે આવે પાંચ વીસ માંડન કે ત્યાંથી નીકળી દર્શન ગયા અને ત્યાંથી દેવાસની પ્રાપ્તિ થઈ કરી કે ૧૧ સતી પ્રદક્ષિણા કરતા સુમારે ૩૦-૩૨ માંડન આવતું પડે છે દેવામર્ષનની આસપાસ નજી નહીં વટે છે તેમાંથી બે સિન્ધુ અને મહાપુત્રા છે ત્યાંથી આવતા પૂર્વાભિમુખે રહેલ એક ગુફા જોઈ તેના બોમીઆએ કહ્યું કે તેમાં એક મોટો દિવ્ય તપસી રહે છે ગુફા એક હજાર પૂર્ની ઉચાઈએ હતી જ્યાં જરૂર જરૂર જ મુરદેન હતું સ્વામીજી લખે છે કે " પણ તે સાહુકારના જીવનની તીવ્ર જાણ થવાથી હું એકનો જ આગળ આવ્યો વચ્ચે દિવ્યપ્રવાહ આગળ ગવાનો દેવા જતા દિગ્મત કરી પણ નજીવાર વખત બાર ઉપરથી લખી પડ્યો જતાં વારનારના પ્રવર્તનથી અનેક સમય વેગી હું ગુફા સુધી પહોંચ્યો અને ત્યાં અન્યથા હું અને ગુફામાં જતા કેટલાક હોડા ખાડા હોવાથી તેમાં પડવા પડે ત્યાંથી ઉગી ગુફામાં આગળ આવતા લાગ્યો ધનુષી વાગ સુધી કશાનો સ્પર્શ થયો નહીં પણ પડી મેં મનમાં માથા સાથે માંડે માથું ભટકાણુ દેવા એમ મને લાગ્યું મેં તપાસ કરી જોયું તો તે માથું એક માળસું હતું કારણ કે મારા હાથમાં તેના વાળ આવ્યા ત્યાં સહેજ અજાણ લાગતા મનુષ્યાનું જેવાના લાગી હું તેને સાદાગ નમસ્કાર કરી ગ્રાહિ મામ્, ગ્રાહિ મામ્ કરીને જમીન પર પડી રહ્યો આથી તેણે તરત જ પુછ્યું કે તું કોન છે તો જેણે બાવે ? ન જવાબ આપ્યો કે પ્રચુર આજ્ઞાથી અન્દરનાથી (મચિન) ૩ ૨-૦-૦ એન એમ નિષાડી એન્ડ કંપની, મુબાઈ

“મહારાજ ભગવાન આપણી કૃપાદષ્ટિએ આ આપના દામને આપણા ચરણ પાસે આપ્યો છે” ત્યારે કોઈ હૃદય દોષ એમ મને જણાયું “અનંત, વત્સ, ઉઠ કર બેઠ” એમ તે બોલ્યા હું ઉભો થયો મેં આખો ઉઘાડી જોયું તો મન્દ મન્દ દીવો બગતો હતો મારી સમક્ષ અપ્રત્યક્ષ એક સુંદર ગૃહીર પ્રુષ્ઠ આકૃતિ પદ્માસનનાળી બેઠી હતી તેને મેં ફરીથી પ્રેમથી નમન કર્યું અને ત્રાહિ મામ્ ત્રાહિ મામ્, એવી પ્રાર્થના કરી પગી હું દેહલાન સૂચી ગયો તે પ્રેમનો આવેશ પુરો થયા પગી હું તેને નિહાળીને જોરા લાગ્યો તો તેનું અતિસુંદર અને તેજસ્વી સ્વરૂપ મારા જોરામાં આગળ કાંઈ વખત આવેલું ન હોતું શું પ્રેમની ખાણ, વાણીની મધુરતા! મેં તે મહાગજનું જન્મસ્થાન, નામ વિગેરે પૂછ્યા માત્ર તેમણે એવા પ્રતો પુછાતી ના પાડી પછી મેં ધ્યાનયોગ સમન્વી ટેટીક મારીતી પુગી તે તેમણે આપી મારી સમાધાની કરી હું મરાઈ લારામાં પ્રવેશ કરતો હતો તે બધા મરાઈ લાપામાં જવાન આપતા હતા શુદ્ધ મરાઈ લાપા મેં અહીં જ સાલગી તેમણે કર્યું જગતમાં જેટલી લાપા છે તેટલી મને આવડે છે ગમે તે લારામાં જોન તેથી અંગે અંગ્રેજીમાં પણ વાત ગતા હતા અંગ્રેજી વાતચીત વખતે તે બીજી લાપાનો એક શબ્દ પણ જોનાતા ન હોતા મને ખાતી થઈ કે તેમણે પૂરું યોગ્યતા મેળવ્યું છે અને ખરેખર જ્ઞાતવેતા છે નહીં દિવસ ૭ તેમના સમાગમમાં રહ્યો એ નહીં દિવસ ૬ ક્રમ જળપાન કરી જ ગયેલા ગત વિષય એ જ આસન ઉપર બેસતો માનસ સરોવરઉપર જે ગાયન સાલત્યું હતું તે આ મહાત્માનું હતું એ બાબત તેમણે પોતે જ મને કહી ના દિવસ સુતીની બધી વાતચિત ૭ થપ્પી રાનાને સમર્થ નથી એ ત્રણ દિવસના જળપાન ઉપર પણ મારી શનિ એવી ને એવી જ રીતે હતી મારી પામે સુનાનું ઘણું સાંધન ન હોતું તેથી તે મહાપુરુષ મને પોતાનું બાધ્યમ આપી પોતે જમીન ઉપર બેસતા રાને ઉપમા માગ માયા નીચેથી મારો હાથ લાગી, મધ્ય પેનાના યોગમાં રાખી પોતે અભિચ્છાનન સ્વરૂપમાં મગ્ન થઈ બેસતા તે પ્રેમળ મહાત્માએ બગી કરી મને બોલા યો હતો તે વચાર્થ હતું”

ત્યારથી નીચળી રામીશીએ ગૌરીકૃત જનાનો નિઘય કર્યો ત્યાં જતા ગસ્તામાં અનેક વિષ્ટ માર્ગ અને મુશ્કેલી ઓળખ્યા મીનાય જનાય તેમ ન હોતું હતા માત્ર આત્મમહાત્મા બગથી લા પહેલ્યા ગૌરીકૃત સમુદ્ધી ૨૦,૦૦૦ પુટ ઉચો છે તેમાં પરિષ ત્રણ ચાર ફોટોનો છે ત્યાં ૧૬ી અમલ રહે છે જતા ત્યાં પહેલ્યાતા તેની મનોવાચના પૂર્ણ થઈ તેમને ત્યારથી શીગૃહ શ્રીદત્તાત્રયના દર્શન થયા પછેના મુશ્કેલ જરા સ્થિત આપી ચારા જતા હોય તેવો દેખાન થાયથી રત્નમિહ્રએ તેમના ચરણ પોતાના બે હાથે પકડી રાખ્યા તેનું તપ સકળ થયું અને બહુ જ આનંદ થયો રામીશી જણાવે છે કે “તે આનંદ વ્યક્ત કરવાને હું અમમથ છું ત્રીનાસ ગારીકૃત અને માનસ સ્વેચ્છા એ વિસ્થાપિત દર્શન કરનાથી મારો બોલો થાક ઉત્તરી ગયો ચિત્ત પ્રસન્ન થયું અને જન્મારાનું સાધન થયું એમ લાગતું અત કરણ મનમાં વિગમ પામ્યું મન અન કરણસહ ચિત્તમાં વિરામ પામ્યું ચિત્ત અત કરણ અને મન બંને સાથે શુદ્ધિમાં વિરામ

પ્રાપ્ત્ય અને શુદ્ધિ અને કમળ મન અને ગિત એ ત્રણની માથે અલક્ષ્ય ॥ તથા પામી અને અલક્ષ્ય એ ત એમ મન અને શુદ્ધિ બંધા સાથે અન્યમા મળી ગયો બધા ત્યા આનંદ આનંદ જ્યા ત્યા પ્રેમ જ પ્રેમ, બધા ત્યા જ્ઞાન જ જ્ઞાન આવે અથગ દેહ બાર ગો અને બીજુ શુ ! આત્મ અલક્ષ્ય સંવિદ્યાનંદમય ભગ્ય પડી ચાલીવારે મને દેહબાન આડું”

ગૌરીકૃત ઉપર તેમજે શીશુરક્તાત્રેય સાથે અરધા કલાક વાનગિન કરી હતી ને પ્રત્યાહાર શરૂ થયે સ્વામીજીને બાણા શુ કે આ તેનો પુરુષાર્થ ૧૩ જન્મનો હતો ૧૩ જન્મથી શુના દાનની પ્રજા તેમને ચર્ચ હતી અને ગયા છેના જન્મમા તે તે પ્રેમ જ જન્મ તામી શરીર છોડ્યુ હતું અને આ જન્મમા તેમનો તે અધિષ્ઠા પૂર્ણ થયાથી પ્રમુખે પોને જ દર્શન આપ્યા ॥ ન આપ્યા પડેના પણ અનેક ન દેખ્યા રાખી તેમનો દેહબાન છેડાવ્યા તેનો જે ચિત્તસ્વરૂપ ઉપર સ્વામીજીએ ૧૦-૧૨ ૫૧ સુધી ધ્યાન ધર્યું હતું તે જ સન્મુખ વાનગિન કરતુ પ્રત્યક્ષ થયું ત્યાં જ કુતરા પણ હતા અને ગાયપણ જગ આગળ ઉભી હતી તે ચિત્ત ઉપરથી લીડેન મારે આદી પ્રગટ કરે ન છે

આમન્ય આરો તેમા દુઃખિયામ અથવા જેને સમાપદ કરે છે તે કેટલુ નામ કરી શકે છે તેનો આ પ્રત્યક્ષ પુરાવો છે જેમ પ્રદાન જેવા એક જ સત્યાગ્રહીના સમાપદ આગળ દિરખ્યકશિપુની આખી ગજસત્તા નિર્મળ થઈ ગઈ હતી તેમ સ્વામી દને સન્નિવન આપે કરી સત્યને વળગી શીશુરક્તાત્રેયના દર્શન કરી તેની પામેથી શુરમ્ય લેવા માટે અખંડ તપ કર્યાથી અને તેને માટે પોતાના પ્રાણ દેનાની પદ્ધતિ અનેક વખત તૈયાર રહી પોતાનો પુરુષાર્થ સફળ કરી શક્યા છે અસાધ્ય અર્થે રૂપિત્ત થાય છે કે નહીં તે વિનાર ખરા સત્યાગ્રહી આવતો જ નથી તેમા જેને પૂર્ણ વિશ્વાસ છે તેને તે સફળ જ થયો છે એક માણસના આત્મનગથી પણ જગતની શક્તિ તામે થઈ જાય છે એવા પુરાવા આપણા પુરાણમા અનેક છે

જે પ્રમાણે શ્રીકૃષ્ણ માનસ સરોવર અને ગૌરીકૃતી તીર્થયાત્રા પુરી કરી સ્વામીજી પાઠ આવે ન છે તે પ્રનામમા તેમને એકર ૭ માસ અને માત્ર દિવસ લાગ્યા અને ૧૦૧ શીપીઆનુ ખચ થયુ હતું છારનેલુ સકેડે આ મા તેમથી એ બધા આરો પોતાનો મનોરથ પૂર્ણ કરી મુખાધ સુખશ્વ પડેલા તો કેવળ શીસદ્ગુરુ મહાગજની કૃપાદષ્ટિનુ જ ફળ હતું જેમ દમ્બ દુધ અને પાણી લુહા કરી દુધ પીએડે તેમ સ્વામીજી અનેક સકટ વેળેને પણ સદ્ય અમત્ય ભુગ કરી સન્નિવન થઈ ગયા છે

તેમને સત્ય ઉપર એટલો બધો પ્રેમ છે કે વાણી વખત જ્યારે જ્યારે ઈશ્વરનુ ભજન કરીતેન તેમના કાન ઉપર પડે છે કે તરત તે દેહલાન બૂની સમાધિસ્થ થાય છે તેમની એવી ચિત્તિ જોસનુ ભાગ્ય મારે ઘણી વખત આપે થયે ન છે એટલુ જ નહીં પણ ઘણી વખત કોઈ પ્રશ્ન પુછાની ઈચ્છા થતા તેનો જવાબ પોતે તે પડેલા જ મને આપે ન છે એક વખત તે ઘાટકુપર બિદામાટે આવે ન ત્યારે એક માણસે તેમને પુછ્યુ કે તેણે શુ કરતુ ત્યારે પોને દુકામા જવાન આપ્યો કે “*Know thyself, control thyself be honest to thyself*”

એટલે તુ તને ઓળખ તુ તારો પ્રભાવ નિયમમાં રાખ અને મત્યંતો આગ્રહ રાખ બીજા પ્રાણીઓ એવો જ પ્રશ્ન પુછો હતા તેને જુલુ કે સત્ય અને અસત્ય પાળી રનામીછને જેટલો સુખ હિપ આગ્રહ છે તેટલો જ અસત્ય હિપર પણ છે તે જદ છે કે સત્યવર્ધી શરીર તદુરસ્ત દનાથી આ જન્મનું માર્થક થાય છે એટલું જ નહી પણ પગમ પૃથ્વાય એટલે પુરમ સત્ય પોતાનું ગરા માટે પણ શક્તિ આવે છે

એના મહાત્માનું પરિપૂર્ણ જીવન જાણી રહ્યાનું નથી જાણું તે સામાન્ય માણસની પેઠે પોતાના ગુણ જાના પ્રગ્તા નથી વળી બાહ્યારમાં પણ તે રમત એટલે અનેક રૂપે ઓ અનેક પ્રભાવે રહે છે તેથી સામાન્ય માણસ મહાત્માનું જીવન સમજી રહતા નથી બાલ્ય પ્રગ્તિ ગમે તેડુ નાખવા છતા જેનામાં પૂણ આનંદ અને નિર્ભયતા હોય તે જ મહાત્મા હી શકાય અને તે વક્ષણ ઉકળ સ્વાનીજમાં સ્પષ્ટ જણાનાથી ઓ આત્મવિનાસની એક મુખ્યમા કટલુ નળ આવે છે અને તે કટલુ કામ કરી ગકે છે તેનો આશ્રય દુષ્ટાત લોકો પયોગી દોનાથી આ જીવન લખના આનંદ થાય છે જેમો તેમનું જીવન વધારે જાણના ક્ષિત્ર હોય તેમના મગરી ભાષામાં રના ॥છએ લખેન 'વીકેનાસ માનસ સરોવર ફર્ગ' એ નામનું પુસ્તક જેટલું તેનો ગુજરાતી અનુવાદ રા ગિરમશર ભગવાનજી બવેઝએ કરેલ છે પણ તે હજુ પુસ્તકરૂપે મોલનારીના કારણે પ્રગટ થઈ શક્યું નથી તેથી પણ વધારે હાનિકર્ત જેમને જાણના ક્ષિત્ર હોય તેમને ગ્રામીજ રૂબરૂ પણ મળી શકે છે ગ્રામીજ ગુજરાતમાં નણો સમય ગાળે છે અને અનેક જીવોનું જ વાણું કરે છે

‘મહાકવિ હોમરનું ઇલિઅડ’

કેળ. — ૧ માનવ્યાય અમૃતસાગ દને, બી એ,

અધ્યાય ૨.

જૂસ અંગેમ્મનને સ્વપ્ન દ્વારા થાય તે છે અંકાઈએનો એક. થાય છે એન સારામાં પ્રયત્ન કરે છે દોષને હનિદેલી સજ્યા તથા નામ

હવે અન્ય સન દેવતાઓ તેમ જ ગધિએ આખી રાત્ર નિગ્નિ ઉઠ્યા, માન અવસપ્ત મધુની નિદ્રાથીએ ટૂંકા કરી નહિ તેના મનમાં તો એ જ ચિચાર ધોળાવા કરતો હતો, કે એ અંગેમ્મનીની આત્મા તરી રીતે રખાતુ આ એંકાઈએનોના વદાણ આગળ ધણીતો ધારા તરી રીતે જાતુ અને આ યુદ્ધિ તેના મનને ઉત્તમ રચી કે એંક્રયુસ-સુત અંગેમ્મનને એક સ્પનયત ક દુષ્પ્ન દોષનતુ તે આમ ચિચારી ધોનાના મામા વેમમર્ષા વચન બોલે “અપ્ત, આન, હે અનય-નિષ્ઠી સ્વપ્નદેવી, અંકાઈએનોના વેમવળા વદાણ આગળ જા, એંક્રયુસ-સુત અંગેમ્મનના યુધામાં પ્રવેશ કરે આ હુ તને કષ્ટ તેનો રાત્રે રાત્રે તેને સ્પષ્ટ કરી અભાગેવ તેને આજ્ઞા કરે કે ઉડતા કેશાળા અંકાઈએનોને અતિત્વરાથી શસ્ત્ર સજ્જ તૈયાર થવાનો હુકમ કર કેમકે ટ્રોજનોતુ વિશાળ રાજમાર્ગોનાં નગર લેવાનો સમય આવી પહોંચ્યો છે હવે આનિમ્પસના મન્દિરોમાં વસતા અમર દેવોમાં મતભેદ રહ્યો નથી, કેમકે હી અેવીનની વીનનીને મધુના મન મનાની લીધા છે આ હવે ટ્રોજનોતુ આવી ન-પુ છે”

તે આમ બોલ્યો અને તેની આજ્ઞા સામળીતો સ્વપ્નદેવી રત્ને પડી સ-વ તે અંકાઈએનોના વેગરાજા વદાણ પામે આવી એંક્રયુસ-સુત અંગેમ્મન પામે અથ, આ તેણે તેને યુધામાં ઉવતો દોરો ત્યારે તે મીઠી અગાદ નિદ્રામાં પડેનો હતો તેથી તે યુસ-સુત નેસ્ટરસ રૂપ નઇ તે તેના માથા ઉપર અક્ષર ઉની રતી, કેમકે અંગેમ્મન બધા વડિનોમાં નેસ્ટરને એક માન આપતો, નેસ્ટરને વેગે સ્વપ્નદેવી તેના પ્રભે બોલી

‘હ અંક્રવનિતેતા એંક્રયુસના પુત્ર, [ઉધે છે? જેના હાથમાં અનેક લોના લાગ્યની દોરી મોપાઈ છે અને જેને ધણીની સલાહ લેવાની છે, એનો-મન્દિરપદે વિગમ્મનારને-આખી રાત્ર ઉઘ્યા નેતુ છાત્રે નહિ પણ હવે એકંત્ર મદાર નચન સામળ, કેમકે તમે હુ રહેતા છતા તારા-પર ત્યા કરી તારી રક્ષા કરનાર જૂસદેવની મોકનેથી હુ દ્વતી છુ તે તને આજ્ઞા કરે છે, કે ઉડતા કેશાળા અંકાઈએનોને અતિત્વરાથી શસ્ત્ર સજ્જ તૈયાર થવાનો હુકમ કર, કેમકે ટ્રોજનોતુ વિશાળ રાજમાર્ગોનાં નગર લેવાનો સમય આવી પહોંચ્યો છે હવે આનિમ્પસના મન્દિરોમાં વસતા અમર દેવોમાં મતભેદ રહ્યો નથી કેમકે હીરાએ વીનની વીનનીને બધાના મન મનાની

* આ કાવ્યના પહેલા અધ્યાય વસતાના નેસ્ટર આશ્રિત ન કમા છપાયા છે. સમાવેશક ના વાચકોને પણ હોમર દ્વિતી પ્રસાદી આપવાના હેતુથી તથા વિજાનીની સૃષ્ટિના મેળવવાની ઉદ્દેશ્ય બીજી તથા ત્રીજે ના વાચક પ્રસિદ્ધ કરવા મોકલ્યો છે

—અનુવાદક

કુણ્ડલચરિત્ર ૨ ૧-૮-૦ એન એન ત્રિપાઠી અન્ડરકપની, મુબાઈ

લીધા કે, અને હવે જયંતી ઇન્દ્રાનુસાર દોળોનું આવી જન્યુ છે પણ તું આ વાત સારી પેઠે યાદ રાખજે, અને મધ જેવી મીઠી ઉડમાથી જાગે ત્યારે એવું વિસ્મરણ થતા દેતો મા ”

આમ હી રવિનેદી અદ્યથ ચક્ર ગઢ, અને જે જનનાનું ન્દોતુ તેનો મનમાં પ્રિયાર કરતો તે ત્યા સુનેનો રતો ખરેખર, તે જ દિવસે પ્રાયમનુ નમર લેવાનો તેણે સમય ક્યો મૂખ માંડી. ઇન્દ્રસના મનની યોજનાઓની ખબર ન્દોતી કેમકે અનેક દારૂ યુદ્ધોમાં દોળન તેમ જ જ્ઞાન મનેના ઉપર હજી વિજે. કુખને ગોઠા ખખડો તેનો નિશ્ચય હતો પછી તે ઉધમાથી જાગે, ખો દિવસ વાળી હજી તેના વાનમાં રજુમર કળી હતી, તેથી ને ખેટો થઈ ઉભો થયો, અને તેણે પોતાની ઝુંગળી મોળી ને ગૂંચકની બહી પહોં, તારી ની આસપાસ મોટોટો જમ્મો પિટાપો, થળ-ના પગે સુંદર પાવટીઓ તમારી, ખભે આદીની મૂંઠાગી તનવાર લટકાવી, ખો પોતાના પૂર્વજોનો અવિનાની રાજ - હાયમા જાવી દવચધારી અંકાઈ-ઓના વહાણ વન્ને ઘડેને રનો કાપડા લાગે,

એનામાં ઉદાદેવી ઉચ્ચ ઓવિષ્ણમપર પહોંચી અને ઝૂંસ-મએન સન દેવતાઓને દિનકળના આગમનનું ભાન કરાવ્યું; અને ગમએ ઉના કેસવામાં અંકાઈઓનો એક દરવાની પોતાના યમત્ક દ્વોને આજા કરી તેમણે એમાં દવા, ખો તેઓ સત્વર એકા થયા

પણ પ્રથમ તો ઉત્તરવરિન રાત્રિની એક મલા પાછાસગમમાં નેસ્ટર ગમવા વતાપુ પામે મળી અને જેની આસાથી જના એમાં મળ્યા હતા તેણે અતુર વાળીમાં કંઈ “ ભાઈઓ, આજનો કાનની મીઠી નતે મ્હો ઉડમા એક દિવસ મ્હોદવા થયુ અને રવિનેદીની આત્મિ હદમાં જે ઉનામાં મુગ્ધ નેમ્દગને વિગેર મળતી આનતી હતી મ્હાગ માથા-પર તે ગભી રહી ખો મ્હને આ પ્રમાણે મ્હું હ, અથવિનેતા અંદુસના પુન, તુ ઉંચે છે જેના હાયમા અનેક લોકના ભાગની હોગી સોપાઈ છે ખો જે વહાની સમાગ લેનાની છે, એવાને-મનિષ્ઠ નિગજનારને-આખી રાત ઉના મ્હુ છાજે નહિ પગુ હવે એકદમ મ્હાઈ વચન સાભળ, કેમકે ઘણે દૂર રહેતા જતા તાગપર દવા કરી તારી રક્ષા કરનાર ઝૂંસદેવની મોનેવી દું દૂતી છુ તે તને આતા ક્રો છે, કે જિના કેસવામાં અંકાઈઓને અનિલવરથી સસ્ત્ર સજી નેષા થવાનો ફક્ત કે કેમકે દોળનોતું વિલાળ રાજમોગોનાનું નજર લેનાનો સમય આવી પહોંચ્યો છે હવે ઓનિ નપસના મન્દિરોમાં વસતા અમર દેવોમાં મતબેદ રલો નથી કેમકે હીગએ વીનની વીનનીને બધાનાં મન મનારી લીધા છે, અને હવે જયંતી ઇન્દ્રાનુસાર દોળોનું આવી જન્યુ છે પણ તું આ વાત સીસરી જતો મા રવિનેદી આમ બોલી ને ઉડી ગઈ, અને દું મીઠી ઉડમાથી જાગે માટે આનો, હવે આપણે અંકાઈઓને સત્વર સત્વર દગીએ પણ પ્રથમ દું તેમને નાણી જોવાને યોગ્ય વચન મ્હીલ, અને તેમના પોગીઆવામાં વહાણો લઈ અહીંથી સત્વર આ યા જનાની આજા કરીશ માત્ર તમારામાંથી કોઈ આમથી ને ટાઈ તેમથી બોળીને તેમને અમળની રાખજે ”

આમ બેની તે બેની ગયો એટલે પેતાના પાઈ-સજો રાજ નેરદો તેમની સન્મુખ ઉભો થયો તે મહાશયે તેમને બાપુ કરના કહ્યું “મિત્રો, આગાંધવ લોડના પાળઓ અને મેના પનિઓ, એકાંતબેનોમાના બીજા ઇર્ષએ આ રસપતી વાત કરી હોત, તો આપણે તે બોટી લેખન, અને તેને ગણકારત નહિ પણ સન અંધાંતબેનોમા પોતાને બિરકિ ગણનારને જ આ સ્વપ્નચિત્રન થયુ છે, માટે ચાલો, આપણે એકાંતબેનોને સત્વર સજ કરીએ ”

આમ કહી સસામાયો બેની તે આગળ થયો, અને બીજા મલ્ક ઇંધારી રાજઓ પણ તેની દોડે બેઠા અને મેનાનાથની આના પ્રમાણે વર્ત્યા અને લોડસમૂહ પણ તેમની પામે સત્વર આવી પહોંચ્યો જેમ ઇર્ષ પોતા અડખથી અનેક નવા નવા ભ્રમર-દંડ બહાર નીકળે, અને વચ્ચેનત પુષ્પોમા ટોળાનથ જડે અને કેટલાંક આમ તો પૂનાક તેમ બેગજીડ લઈ મૂકે, તેમ જ નીચા કિનારા આગળનાં વહાણો ને તુષામાથી તેમના અનેક ગયો સમારથાન ભણી ટોળા-નથ પ્રયાણ કરના સ્ત્રીઓ અને તેમની વચ્ચે દિવસો નામની ગ્રસડી એક દૂની બાપકામથ ક ઇડ કંતી હતી અને તેમને આગળ વડે નહીં હતી અને આ પ્રમાણે તેઓ એકાંત થયા સમારથાનમા ભારે ઓળાદન મચી રહ્યો અને સકળ સૈન્ય નીચે મેડુ સ્વારે બાર પ્રતિધનિ થયો, અને ત્યાં નક્ષાબ ઇર્ષ ગયો નવ રાજદૂતો મુખે પાડી પાડીને તેમને જાન થનાનું જ્ઞેન હતા, તે એટલા માટે કે મહારાજ બોડો થાર અને ગ્રૂમના પરિક્ષક રાજાઓના વચન તેમને કાને પડે લગભગ છેલ્લી મુખે લોકનથ ઠીવે બેઠો, અને પાંચીઓપર મેમી રાજ થયો એટલે ગાંત બોમેનન દાયમા ગજા બધાં હોતો થયો એ દંડ દિક્ષાસ્થિતે નિપુણ કના ત્રિધાનથી બતાવે તે દતો તેણે તે દંડ કાનસ-સુન ગ્રૂમદેવને આપ્યો હતો, અને ગ્રૂમે આગેસ નૂન દૂતદેવને આપ્યો હતો અને દર્મીજ દેવે સારથિ પીનાસને આપ્યો હતો, અને પીનાસે વળી મેનાની અંદ્રુસને આપ્યો હતો અને અંદ્રુસે મરણ વખતે અનેક અન્તરિધાગી ધિવસ્થિતને મોપ્યો હતો, અને વળી અંગમેનન પણ દ્રોષોનો ને આખા આગંબો રાજા થાય તેટલા માટે તેને દાયમા જાનવા આપ્યો હતો તે ગજાબધ દાય રેકવી આગાધવ લોકને તે આના વચન કહવા ના પાડે

‘મહારા મિત્રો, જાને વીરક, એરીકના માનીના મનુષ્યો કોનસ-સુન ગ્રૂમે મહારા જાને ખમ સમકોને ચકાઓ છે તે નિદમ છે, કેમ કે થોણ દાગ પૂરે તેણે પોતાનું ડોડ નમાની વડને વચન આપ્યું હતું, કે તું મજાનૂત કેટવાળા પ્રિયસને ઉલ્લજ કયાં વિના તાજે દેશ પાછો જઈશ નહિ પણ હવે મ્હને સમગ્રાય છે કે તેણે કૂર થઈ કપટ કર્યું, કેમ કે મ્હને મ્હાર નાક કપાતીને અને મ્હારા ધણા માણુઓના તારા કરાવીને હવે મ્હને આગસ પાળ જવાનું કમવાવે છે પણ મ્હને લાગે છે કે અનેક નગરોના રિાશ, સ્ત્રીઓ મહારામથ ગ્રૂમદેવને એમ જામતું હશે એનાથી મધ બમિયો નથી આપણા વચને પણ આ સાબળીને શરમાયો, કે એકાંતબેનોની આવી મ્હોની મેના એક નિર્ણય મુદ્દમા બનરી, પોતાનાથી થોડા સદુઓ સાથે લઈ, ને નફ વર સુધીએ તો કઈ અન્ત આ થો નહિ કારણ કે એમ ધારો

કે અંતરમાં ૧૦ દાંડનો નવ્ય ચોરો સમય ખરેખરી યુદ્ધનિવૃત્તિ થાય ને બંને પક્ષના માણસોની મનુષરી થાય, અંતે દોડતો તેમ ૥ નર્મ નગ સમીએને એકદમ કરે, અને આપણે અંતરમાં ૧૦ સ મલી ટોળીમાં જાણનાં જાણે ૧૦ દરેક ટોળી એક દોડતોને મધ્યાન-મેનામાં ગેર તા પા ૧૦ ટોળીઓ મધુપાત્રમાં સમય વગરની ની વ્યય અર્થાત, નગરમાં ૧૦ ૥ કરતા અગ્રણીઓની મધ્યા વા ૧૦ મોડો ૩૦ પછી દ્રોણમાં મહા ના-રેના તેમ ૥ પલા છે, વળી મુળધારી રીંગ પાત્ર છે, એટલે એ એક મહેરો પ્રતિનિવ છે, અને તેથી, ન્હારી દદ નિવ છે તો પછી, મહારાથી પ્રતિનિવ ૥ બહુજન દુખનો ઉચ્છેદ મર્ નાકરો નહિ મહા ૥ પ્રતિનિવ નવ ૧૧ તો વ્યાગનાએ રીંગી ગયા છે, અને આપણા વદાણના પાત્રીઆ પાત્રી ગયા ૧૦ ૧૦૧૧ વગેરે હીકુ પડી ગયું છે અને રેર આપણા ૧૦ ૧૦૧૧ મહ જોયાં કરે છે તો પછી ૧૦ કાપો માટે આપણે અર્ધી આપણા, તેમ તો ૬૦ મોને કાપી છે ૧ માટે ચાનો, ૬૦ ૬૦ ૬૦ તેમ આપણે બધા કરીએ આપણા વદાણ ૧૦ ૧૦૧૧, પ્રિય સ્વદેશ સાર ૧૦ મધ્યાનીએ, કામ્યુ કે હવે આપણે નિશાળ ગાગ્રમાગ્રાણ દ્રોણ કદી લઈ ગઈવાના નથી ૥

આના નવન સામગ્રી જેઓ અનિસલામાં હાજર નહોતા તેમના બધાના દેશ જી જી રહ્યા અને ઝૂમપિતાના મેવમજગમાંથી ધરી આરતા પૂર્વે અને દક્ષિણ સાયુથી આપણે રિઅન અમુક ૥ જિયા નરંગો ઉપર, તેમ લોકસર ડોળી રહ્યા અને પશ્ચિમમાંથી વાતા પ્રમગ પ્રમાતથી એકુ અગ્રાધ ના મહેન કપી ઉઠે અને કુમ નમી પડે, તેમ અપિય લોકમધ કોલમાં આરી ગયા અને બધા મનુષ્યો મુમે પાત્રા પાત્રા વદાણો ભણી વેગનેર દેવા ૧ અને તેમના પગ તળેથી ઉડીને ધુમ ઉચે ગોરાસ લાગી અને પોતાના વદાણને આનીને ચળકતા ખારા સમુદમાં ૧૦ દી જવાને માટે પ્રત્યેક જણે પોતાના પાકોચીની સદાપતા માગવા માડી, અને વદાણો ઉતારવાના રેસતા સાફ કરી દીધા અને રેર જવાની દેશદેશને અવાજ ઉચે સ્વર્ગ સુધી પહોંચ્યા અને તેમણે વદાણોની તળેથી ટેકા પળ ઉઘાડવા માગ્યા

પછી હીરાદેરીએ અંધોની નીચે પ્રમાણે કહ્યું હોત નહિ, તો આગાંધવ લોકોએ દેવેગની નિર્મ સ્વદેશ બાળી વદાણ હકારી દીધા હોત ૧ હે ૧ અગ્રણીમાંથી અગ્રણી પુર્વે, અગ્રણી કુમારિકા ૧ આ ૧ ૧ ૧ નરેખર આગાંધવ લોકો નિશાળ સમુદમાં ૧૦૧૧ થઈને સ્વદેશ મીવાવરે ૧ એમ મશે તો પ્રાથમ અને દોડતો તેમ જ જેને અર્થ અને એક અંકાપ્રત્યોએ પોતાના પ્રિય સ્વદેશથી રહો ૬૦ દ્રોણમાં પ્રાણ તળ્યા તે આગ્રસનાળી હેનન પછી અસન્ત દુનારો પછી કન્યધારી અંકાપ્રત્યોની મેનામાં ૧૦ હમણા જ જ તાગ મુદ વચનથી પ્રત્યેક યુરપને જતો અટકાવ, અને ખારા સાગર સુધી તેમના વાકવાળા વદાણને ૧૦ જના દર્શ મા ૧

તે આમ બોલી, અને નિમગ્નલી અંધોની દેરીએ તેનું કહ્યું ના ગણકાર્યું એમ નહિ, પછી એનિમપતના સિખરપરથી વાયુવેગે નીચે ઉડી, અને અંકાપ્રત્યોની શીઘ્રમાંથી વદાણ આગળ સ્તવર આરી ત્યા તેણે બુદ્ધિમાં ઝૂમસના જરેનરીઆ એનિસલાને બીજો દોડતો, તે પોતાના વૃત્તકનાગ કાળા વદાણને અગ્રણી પછી મેહોતો, કેમકે તેનું ચિત્ત અતિશય રોકાનુર થઈ

મધુ હતું નિમનાક્ષી અંથોની તેની પામે આની બોની “ લેઅર્ડીઝના રિય પુન, નદાશુદ્ધિમાન
ઝોડિસ્થુસ, નુ તમે બસ તમારા પાટિવાનાના વહાણોમા ચડી બેની રનદેશ મીરાની જગો ?
એમ ક્રગો તો પ્રાથમ અને દૂરજનો તેમ જ જોને અથે અનેક અંકાઈઓએ પોતાના પ્રિય
સ્વદેશમાં થશે દૂર દ્રોણમા પ્રાણ તજ્યા તે આર્થસનાથી હેવન પણ અમન્ત નાનો પણ તુ
હમણા જ અંકાઈઓની મેનામા જ, રિનય મા ક’ અથે તારા મુદ્દુ રચનથી પ્રત્યેક પુરુષને
જતો અટકાવ અને તેમના સીંચાણ વહાણને ખારા સાગર મુખી નઈ જવા ન્હા મા’

તે આમ કી રી એટન તેજે દેવીનો નક ઓળખ્યો, અને પોતાનો જનો કંઈ દહને
જોડ્યો. તેજે દૂત ધ્યાનનો યુરિમે ઝીઝ તા તેની મેનામા હતો તેજે તે એકડો કમી નીધા અને
એડિસ્થુસ પોને અંદ્રુમ-મુત અંબએમનને મગરા ગયો, અને તેના પૂનજોનો અરિનાની રાજ-
દા તેની પામેથી લઈ કવચધારી અંકાઈઓના વહાણ વચ્ચે થઈ ચાનરા વાગો

જે કોઈ સરદાર ? મુખ્ય માણસ ગત્તામા મગતો, તેની પામે જઈ નમ્ર વાણીમા તેજે
તે આ પ્રમાણે અટકાવતો. ‘ ભાઈ, કાષ્ઠગ્ની પેંડે આમ ગભગંદ જડુ ઉચિત નથી તુ પોતે જરા
એસ તે તારા માણસને બેસાડ કારણ કે અંદ્રુસ-મુનના મોનનાનો મર્મ હલ તુ કપ’ સમઝ્યો
નથી’ હમણા તે તે માન લોકના મન જુએ છે, અને વોડીવાગમા તે અંકાઈઓનો ન-
દેરો શુ આપશે બધાએ મન્નિસખામા તેણે કહેલા રચન સામ્યના નોના ? અંકાઈઓનાપર
ક્રોધ કરીને તે બધાની અજા લે નહિ તે સખામને કારણ કે રિય ગાનમોના મનમા
અભિમાન હાથ છે કેમ? કપૂસની પ્રચ્છનનાએ કરી તેમનો ધસ છે, અને તે અશુદ્ધિતા
દેરને તેઓ પ્રિય છે ”

પણ જે કોઈ સાધાણ માણસને બમો પાડે તે જોતો, તે તેને પોતાના રાજદંથી
હુમેથી મોટો ધારિ પાડીને તે મોતો “ ભાઈ તુ શાન રહે અને તારાથી અધિપતા હોય તેમજ
કથુ કાને થઈ તું વીર નથી, કુનન છે મુદ્દમા કે સખામા તારી ઈ મજતરી નથી ખરેખર
આપણે મધા જ અંકાઈઓ રાજ થઈ નથીએ નહિ અનેક જણુ રાન થાન એમ આપણુ
લઈ વો નહિ ઉપરી એક જ હોય ગમ્મ એક જ હોય અને તે વડ રિચાગ્મ ગા કોસના
પ્રતનો જેનાપર પૂરા હાથ તે જ દોઈ ના ”

એની કુશળતાથી તે સેતામા કી વાગે, કે નદાણ તે જુપડ મૂખી તેઓ બસ પાઠ
સખામ્થાને ઉતાનથી જઈ પહોચ્યા, અને પોર, રાંન કગ્તા આગરનો, તરગ વામા તદ પર
મુનવે તે બુધિમાથી તેજે પ્રતિધ્વનિ થાન એવો મોટો મોર તે નખતે થઈ રવા

તે વે બીજા જગ બે ઠી ગયા અને પોનાની પાનીઓ પરથી અગ્ન નહિ માન થતાં-
કમીજ તજ તમા નો દનો તેની એ વગમ નોતી તેના રિતમા, મુખા અ રસિચન
રિનારો બ ના રના અગ્નગેની રતામ થતો બ્યથ મનો થ રતો, અને આશર્કો રોકને
દેખાવાનુ જેને મર્મ હલુ નિચમ આવેના સર્વ પુરોષોમા તે ઠીથી પ દનો ‘ તેના પમે
મેના કફના પડેના હતા, એક પગ જી કમગ તો દનો મન્ને ખભા એ.મમોળા રોક ની-

કે અનુચિતો તે દોષનો નવ્ય થોડો સમય ખરેખરી યુદ્ધનિવૃત્તિ થાય તે બંને પક્ષના માણસોની ગણતરી થાય, અને દ્વાજો તેમના મન નગરગામીઓને એમ કહે, અને આપણે એકાગ્રબોધે એ સની ટોળીમાં જોવાય જઈએ ને દરે ટોળી એક દોષને મહાપાન-સેવામાં શે તો પણ પાલી ટોળીઓ મધુપાધારી મેનના ધગતી રી જાય અર્થાત્, નગરગામી ટોળીઓ નતા આ પદ્યનોની સમ્પ્રદાય પાલી જ મેળો છે પણ દ્વાજમાં ધણા નગરોના તમના પક્ષ છે, વળી સુબધારી વીરો પણ છે, એટલે એ એક મહોટો પ્રતિપદ છે, અને તેથી, મહારી દહ ધ્વજ છે તો પણ, મહારાથી દલિઅમના બહુજન દુનનો ઉચ્છેદ થઈ શકો નહિ મહાન યયસના નર નર તો કાગનાએ વીની ગયા 'કે, અને આપણા વહાણના પાગીઆ અવાઈ ગયા છે ને દોર । એક દીવ પડી ગયું છે અને તે આપણા બેસ-બેસ ગદ બેસા છે તે તો પણ જે કાયો માટે આપણે અહીં આયા, તેમાં તો હજી મોઢે કાગી છે, નાદે આને, હુ તેમ આપણે બધા રીએ આપણા વહાણ લખ આપણે, પ્રિય સ્વદેશ સત્તર સીવાનીએ, દારુ કે હવે આપણે વિશાળ ગજમાર્ગવાણ દ્વાજ કદી બંદ સાનના નથી,'

આના વચન સાંભળી જોએ મનિસખામાં હાજર ન્હોતા તેમના બધાના દેવા બિજી ગયાં અને ઝૂમપિતાના મેરમગમાંથી ધસી આનતા પૂર્વ અને હલિયુ નાયુથી આગકરેઅન સમુદ્રના ઉંચા તરંગો ઉઠે, તેમ લોહ્યથ ધિજી રહ્યો, અને પશિમમાંથી વાના પ્રજા પ્રનાતથી એક અગ્રાવ માન્યક્ષેત્ર રૂપી ઉઠે આ પક્ષ નથી પડે, તેમ અખિન લોહસર કોલમાં આવી ગયો અને મવા મનુષ્યો બુધો ખાત્તા પાના વહાણો ભણી વેગબેર દોડ્યા અને તેમના પગ તરંગો ઉડીને ધુગ ઉંચે જોડાવા લાગી અને પોતાના વહાણને ઝાંતીને ચગડતા ખારા અમદ્રમાં ધમડી જવાને માટે પ્રેરે જતો પોતાના પડોરીની સદ્વાપના માગવા માડી, આ વહાણો ઉતારનાના રમ્તા સાફ દરી દીધા અને ઘેર જનાની દોડાદોડતો અનાજ ઉંચે સ્વર્ગ સુની પગેનો અને તેમણે વહાણોની તરંગો ટેકા પણ ઉઠાવવા માયા

પરી તીરાડોનીએ અંધોનીને નાંચે પ્રમાણે કચ્છ હોત નહિ તો આગાધર્વ લોકોએ દેવે-જાતી વિરૂદ્ધ મદેશ ભણી વહાણ હમરી દીધા હોત 'હે ! અવ્યર્થધારી ઝૂનસની પુત્રી, આનાંત નુમારિન ! આ શુ ? શુ નરેખર આગાધર્વ લોકો વિનાજ સમુદ્રપર થઈ સ્વદેશ સીવાનગે ? એમ થયો તો પ્રાયમ અને દોષનો તેમ જ જેને અથ અને એકાગ્રબોધે પોતાના પ્રિય રત સથી થલે હૂં દ્વાજમાં પ્રાણ તજ્યા તે આર્જસરાળી દેવન પણ અસન્ત રૂવારો પણ અન્યધારી અંધાગ્રબોની મેનામાં તુ હમણા જ જ, તારા મૃદુ વચનથી પ્રત્યેક યુવકને જતો અદ્રમ્ય, અને ખારા સાગર સુધી તેમના વામ્વાળા વહાણને બધ જવા દઈશ મા' । તે આમ બોલી, અને નિમનાક્ષી અંધોની દેવીએ તેનું કવું ના બચકાણું એમ નહિ, પણ જોનિમ્પસના સિખરપરથી વાયુવેગે નીચે ઉડી, અને એકાગ્રબોધનાં ગીલગામી વહાણ આગળ સત્તર આની ત્યા તેણે શુદ્ધિમાં ઝૂનસના ખરોખરી આ ઓરિસ્મસને બિભેસો દોરો, તે પોતાના તૂટકવાળા ઝગા વહાણો આગળે પણ નહોતો, કેમકે તેનું ચિત્ત અતિશય શોકાતુર થઈ

મથુરનું નિર્મનાલી અંધોની તેની પાસે આવી બોલી “ લેન્ડર્સીઝના દિવ્ય પુત્ર મહાશક્તિમાન
ઓરિસ્પુસ તુ તમે બનાવેલા, પાટિયાવાળા વહાણોમાં ચડી એમી રસ્તે ચીંતાની જગા ?
એમ કહ્યો તો પ્રાપ્ત અને દોળનો તેમ જ જોને અથ અનેક અંકાઈઓએ પોતાના પ્રિય
સ્વદેશથી ઘરો દર દોળમાં પ્રાણ તજ્યા તે આસનાળી હેતવ પણ અચંત / તરી પશુ તું
હમણા જ અંકાઈઓની મેનામાં જા, વિનય મા કર અને તારા મૃદુ વચનમાં મેં પેટ પુગવને
જોતો અટકાવ, અને તેમના પૌત્રાગા વટાણને ખારા સાગર સુધી નાંજવા દઈ દામા ”

તે આમ કહી ગઈ એટલે તેણે દેવીનો એ આગળથી, અને પોતાનો જાનો ફેની દબને
હોયો, તેનો ફત રવાના તો યુગ્મિને ગીત ત્યા તેની મેનામાં હતો તેણે તે એટલો દરી નીધો અને
ઓરિસ્પુસ પોને અંકુશ-અન અંકેશનનને મગરા ગયો, અને તેના પૂરજોને અવિનાની રાજ-
દે તેની પાસેથી લઈ સ્વચારી અંકાઈઓના નહાણ વચ્ચે ઘડ આનરા લાગ્યો .

તે જાલ અરણ્ય કે મુખ્ય માણસ રજતામાં મગ્યો, તેની પાસે જમ નમ્ર વાળીમાં તેને
‘તે આ પ્રમાણે અટકાવતો ‘ આઈ, કાયગી પેકે આમ ગભરાઈ જતું ઉચિત નથી તુ પોને જરા
એમ તે તારા માણસને બેમાઠ ડાલુ કે અંકુશ-અનના બોનાનો મર્મ હજી તુ ના સમજ્યો
નથી હમણા તો તે માન લોડના મન લુએ ડે, અરે થોડીવાગમાં તે અંકેશનેને દે
દેશે શુ આપણે અથાએ મનિસનામાં તેણે કહના વચન સામના હોના ? અંકાઈઓનાપર
ક્રોધ કરીને તે ગધાની ખજાર તે નદિ તે મમાગતો કાગલ કે ફિચ ગાગ્યોતા મનમાં
અભિમાન હોય છે કેમકે અપૂસની પ્રમ નતાએ ગીને તેમનો ઘડ છે, અને તે રજુદિનાતા
દેવને તેઓ પ્રિય છે ”

પરંતુ તે કાંઈ આધાર માણસો બૂમો પાતે તે જોતો, તો તેને પોતાના રાજદરથી
દુ:મેની મોગે પરિ પાગીને તે જોતો “ ભાઈ તુ તારા રહે અને તારી અધિના હોય તેમ
કહ્યું કેને ધર તું નીગ નથી, કુમન કે મુદમા કે નુમામાં તારી ઈ ગાનગી નથી ખરેખર
આરજો ગધા જ અંકાઈઓના નાથ નાળો રાફિ અનેક જાણુ ગાળ ધાય એમાં આપણુ
દા રજો તુદિ ઉપરી એક જ હોય ગાળ એ ર દોળ, અને તે વક રિયા વાળા ફેનસના
પુત્રનો જોનાપર દુષા હોય તે જ દોઈ યે ”

એવી રૂઢીગતથી તે મેનામાં ની નયો કે નહાણ તે કુપન મન તેઓ ગધા પાળ
જનાયો ઉનાવડ જ પડેલ્યા અનુ જોઈ દેવના માગ્યો ન મ લાના તર પર
મુરને તે અભિમાની મેના પ્રતિધ્વનિ ધાય એવો મગા મોગ તે નખતે ઘડ રવા

દા બીજા ગવા મેસી ગવા અને પોતાની પાળીઓ પરથી ખૂંચા નદિ માન યર્સા-
પીર્ડ / ૭ કથા તો હતો તેની ના નામ ન્દોલી તેના ગિતમાં, ગાળ ન સવલિયન
દિ સોગી વાંતતા, મ લોની ગાન થતો અથ મો મ હતો, અરે આગાઈવે તોકને
દિ જાન / ૭ તે મન હતું નિઅઈ આવેના મર્મ પુ પોના તે નીથી ના રવા તેના પમ
દુષા ફના પના રવા, એક પ્રમ લા નમ મો દોના મનો ખલા એળમગા તે નાલી

કે અગાઉઓ તે દ્રાવનો વચ્ચે થોડો સમય ખરખરી સુદનિવૃત્તિ થાય ને બંને પક્ષના માણસો ૧૧ ગણની થાય, અંતે ટોળનો તેમના સર્વ નગરનાઓએ એકા કરે, અને આપણે અંતર્યામનો ૧૫ સત્તી ટોળીમા જોવાડ જઈએ ને હૈન્ ટોળી એક- દ્રાવનને મલપાન સેવામા રોકે તો પણ વળી ટોળીઓ મધુપાધારી મેવકો વગરની રહી જાય અર્થાત્, નગરનામી દ્રાવનો રતા અગાઉઓની સખ્યા વ ૧૧ જ મ્હોની છે પણ દાંચમા ધણા ના રોના તેમના પક્ષા છે, વળી ગુણધારી નીરો પણ છે, એટલે એ એ મ્હોટો અતિમધ છે, અને તેથી, મ્હોટો દહ ઈન્દ્રા છે તો પણ મારાથી દવિઅસા જુડુજન દુખનો ઉચ્છેદ થઈ રહ્યો નહિ મર્યાન યમુમના નર નર તો કનાગનાએ ધીની ગયા છે, અને આપણા વહાણના પાગીઅ અવાઈ ગયા છે ને તર ૧ વગેરે લીડુ પડી ગયું છે અને વેર આપણા બૈરા-છાંદરા મહ જોયા કર છે તો પણ જે મયરે માટે આપણે અહીં આન્યા, તેમા તો હજી મેળે વાચી છે ૧ માટે આનો, હુ હુ તેમ આપણે બધા રીએ આપણા વહાણ વધ આપણે, પ્રિય પ્રવેશ સત્તર સીધાનીએ ઝરગુ કે હવે આપણે નિશાળ ગજમાર્ગવાળુ દ્રાવ મ્હી બધ શકનાના નથી.

આના રચન સાળગી જેઓ મનિસમામા હાજર ન્હોતા તેમના બધાના હૈયા બીજી રહ્યા અને યત્નપિતાના મેનમણીમાથી ધસી આનના પૂર્વ અને દક્ષિણ નામુથી આહર્ષિઅન સમુદ્રના ઘિયા તરંગો ઉઠળે, તેમ લોહસર બીજી રહ્યો અને પશ્ચિમમાથી વાતા પ્રજા પ્રવાતથી એડુ અમાન ધાન્યક્ષેત્ર ટપી ઉઠે અને પુડા નમી પડ, તેમ અખિન લોહસર ક્ષોભમા આની ગયો અને નધા મતુબો બુમો પા તા પા તા વહાણો લણી વેગબેર દોડ્યા ૧ અને તેમ ૧૧ પગ તળેથી ઉડીને ધુળ ઉમે ગોટાના લાગી અને પોતાના વહાણને ઝાનીને ચળકતા ખારા મલમા ધસડી જવાને માટે પ્રતે જણે પોતાના પાડોલીની સહાનતા માગવા માડી, અને વહાણો ઉતાગના ૧૨૨તા સાફ કરી દીધા અને વેર જરાની દોડાદોડનો અવાજ ઉમે સ્વર્ગ સુની પહાનો અને તેમણે વહાણોની તળેથી રેમ પણ ઉઠાવના માયા.

પછી લીરોલીએ અંધીનીને નીચે પ્રમાણે કહ્યું હોત નહિ, તો આર્ગાઇવ લોહાએ દૈવેલાની નિરુદ્ધ રનિગ લણી વહાણ હમરી નીચા હોત “ હે ૧ અંજઅર્મધાની ઝૂસની પુત્રી, અલ્લાનત ડુમારિઠા ૧ આ શુ ૧ શુ મેખગ આગાઇવ લોહા નિશાળ સમુદ્રાવર થઈ સ્વદેશ સીવાવરે ૧ એમ થયે તો પ્રાથમ અને દ્રોજનો તેમ જ જેને અર્થ અનેક અંતર્યામનોએ પોતાના પ્રિય સ્વદેશથી નહો દુ દ્રાવમા પ્રાણ તજ્યા તે આગસરાળી દેનન પણ અસન્ત ફનારો પણ પ્રયથા ૧ અંમધ્યઓની સેનામા તું હમણા જ જ તારા મુદુ વચનથી પ્રયેક પુરુષને જતો ૧૧ ૧૧, અને ખારા સાગર સુધી તેમના નાકવાળા વહાણને ૧૪ જરા દર્શ મા ૧ ૧ તે આમ બોની, અને નિમ શક્તિ અંબીની દેનીએ તેનું કલ્પું ના ગણુગર્મ એમ નહિ, પણ એલિમ્પઅના શિખરપથથી વાયુવેગે નીચે ઉડી, અને અંતર્યામનોનાં મીઠમામી વહાણ આગળ સ્વગ આરી ત્યા તેણે જુદિમા ઝૂસના બરોમરીઆ એડિમ્પુસો બનેરો દોગ, તે પોતાના વૃત્તમાગા નાગા વહાણને અડખો પણ ન્હોતો, કેમકે તેનું ચિત્ત અતિશય ગોમતુર થઈ

ગયુ હતુ નિર્મનાથી અંથોની તેની પામે આવી બોલી “ લેઅર્લીઝના દિવ્ય પુત્ર નાણુદિમાનુ
ઓલિસ્થુસ, તુ તમે બધા તમારા પાટિયાનાગા વહાણોમા ચડી બેઠી મન્દેશ મીરાતી જતો ?
એમ કરો તો પ્રાપ્ત અને દ્રોજનો તેમ જ જેને અર્થ અનેક અંતઃજનોએ પોતાના પ્રિય
સ્વદેશથી ઘણે દૂર દોષમા પ્રાણુ તજ્યા તે આપસરાણી હેનન પણ અન્યન્ત પ્રારો પયુ છ
હમણા જ અંકાઈઅનેની મેનામા જ વિનમ મા નર અને તારા મુદુ સ્યનયા પ્રયુ પુત્રો
જતો અટકાવ, અને તેમના નાવાગા વહાણને ખાગ સાગર સુધી નર્મ જમા નહિ આ ”

તે આમ હી-હી એટલે તેણે દેવીનો હં ઓળખ્યો, અને પોતાનો જનો દેવી દહને
દાડ્યો, તેનો દૂત ઈથાનો એરિમેડીઝ ત્યા તેની મેનામા હતો તેજે તે એમ્પ્ડો ની નીધો અને
ઓલિસ્થુસ પોતે અંદ્રુસ-સુત અંદ્રેમ્ન ને મગા ગયો, અને તેના પૂવજોને અપિનાની ગત-
હ તેની પાસેથી લઈ કવચધારી અંકાઈઅનેના વહાણુ વચ્ચે થઈ ચાલવા લાગો.

જે પોત સરદાર કે મુખ્ય માણુસ રસ્તામા મગતો, તેની પામે જઈ નમ્ર વાળીમા તેને
ને આ પ્રમાણે અટકાવતો “ ભાઈ, હાનની પે આમ ગભરાઈ જુ ઠચિત નથી તુ પોતે જરા
એમ ને તારા માણુસને બેસાડ દારણુ કે અંરુયમ-સુતના મોનરનો નર્મ હતુ તુ મ્પા સમજ્યો
નથી હમણા તો તે માન લોમ્ના મન લુએ છે, અને થોડીસાગમા ને અંકાઈઅનેનો દડ
દેશે તુ આપણે બધાએ મનિમમામા તેણે કહેના વચન આપના નહોતા ? અંકાઈઅનોપર
ક્રોધ કરીને તે મધાની ખગર વે નહિ તે મમાગતે દારણુ કે દિવ્ય ગમ્મોના મનમા
અભિમાન હોય છે કેમકે અધૂમની પ્રસન્નતાએ નીચી તેમનો યત છે, અને તે સદ્ગુદિદાતા
ફેરને તેઓ પ્રિય છે ”

પપુ ને કોઈ સાધા ના માગતે બગો પા તે તે જોતો, તો તેને પોતાના રાજદંડથી
હામેની મોટો વટિ પાડીને તે કળે “ ભાઈ, તુ ઈન મહે અને તારાથી અધિયાના હોય તેમનું
કથુ કાને, થર તુ વીજ નથી, હુન છે મુદમા કે સવામા તારી નર્મ ગજુતરી ન્યા ખરેખર
આપણે બધા જ અંકાઈઅનો ગત થઈ રાખીએ નહિ અને જરા ના થાય એમ આપણુ
હવે વગે નહિ ઠપરી એક જ હોય રાગ એ ન હોય અને તે વક રિયાનાગા દોનસના
પુત્રની જેનાપરૂ પા દાન તે જ હોઈ ને ”

એવી કુતળાપથી તે મેનામા ફરી નયે, કે વહાણ ને જપમ મૂની તેઓ મધા પાજ
સમાન્યા હનાનજ જ પોણા ની મોન મગત કળા સાગરનો ત મ તાયા તટ પર
નર્મ ને બુમિમાની તેનો પ્રનિધનિ થાય એવો મોટો ગોર તે વખતે થઈ રા

તે બીજા બધા બેઠી ગયા અને પોતાની પાટીઓ પરથી ખસ્યા નદિ, માન થસ-
કીઝ હા મકમા કરને હતો તેની હને વગમ નહોતી, તેના ચિત્તમાં, જણા અ રચિન
નિર્મો બજતા હતા, ન તોની રાને થવનો અર્થ મનો થ હતો, અને આગાડિ નામ્ને
તેમાર ન તેને મન હતુ કનિઅસ આવેના સુ પરપોમાં તે નીધી “ મ્પ દને તેના પગ
ફળ્યા ફીના પંડા હતા, એક પગ વની કમડા તો હતો ” અને બના જે મમોગ હોય પ્રાતિ-

કે અંકાઓ ને દ્રાવનો નચે થોડા સમય ખરખરી સુદનિવૃત્તિ થાય ને બંને પક્ષના માણસો યે ગણુની થાય, અંકો દ્રાવનો તેમના અર્થ નગનામીઓને એવા રૂઝે, અને આપણે અંકાઓનો અર્થ સતી ટોળીમાં જોડાયેલ જમણે, ને દરેક ટોળી એકેક દ્રાવનને મધપાન સેવામાં રોકે તે પાણુ ની ટોળીઓ મધુપાનધારી એરકા વગરની ગી બધા અર્થાત્, નગ રસાગી દ્રાવનો દંતા અમણનોની સખ્યા ધી જ મોની છે પણ દ્રાવમા વણા નગ રેના તેમના પક્ષ છે, વળી શુળનારી નીરો પણ છે, એટલેએ એક મ્હોટો પ્રતિબંધ છે, અને તેથી, આરી દદ ધમ્મિ છે તે પણ આરાથી દલિઅસા બદલન દુર્મનો ઉમ્મદે ઘઈ શમ્મો નહિ મહાન ઝડૂસના નન ન તો કનાગનાએ પીતી ગયા છે, અને આપણા વહાણના પાનીઆ ખવાઈ ગયા છે ને દોરે રંગે લીડુ પડી ગયું છે અને વેગ આપણા બેરા-છાંદરા રાહ બેડા રૂઝે છે, તે પાણુ જે કાપને માટે આપણે અહીં આયા, તેમા તેો દલ્લ સોજે ગયી છે માટે આનો, હું હુ તેમ આપણે બધા ડરીએ આપણા વહાણ લઈ અપણો, ત્રિય સ્વદેશ સ્વર સીધાનીએ, પાણુ કે હવે આપણે નિશાળ ગજમાગનાણુ દ્રાવ કહી નધ રાવના નથી.”

આના નચન સાબળી જેઓ મનિસખામા હાજર નોતા તેમના બધાનાં હૈયા જાણી ગયા અને ઝૂંમપિતાના મેનમડળમાંથી ધસી આવતા પૂર્વ અને દક્ષિણ ચાલુથી આઠકરિઅન મસુરના જોવા તરંગો ઉઠગે, તેમ લોહમધ જોળી રહ્યો, અને પશ્ચિમમાંથી વાતા પ્રજા પ્રનાતથી એવું અગાધ બાન્ધણેન ડી ઉઠે અને હુડા નમી પડે, તેમ અખિન લોહસવ દોલમા આવી ગયો અને બધા મનુષ્યો જૂએ પાડતા પાનના વહાણો ભણી વેગભેર દોડ્યા અને તેમના પગ તળેથી ઉડીને ધુગ ઉચે ગોગના લાગી અને પોતાના વહાણને આંતરી મેગખતા ખારા મત્રદમા વસડી જવાને માટે પ્રત્યેક જણે પોતાના પડોનીની સદાપતા માગવા માડી, અને વહાણો ઉનારનાના રત્તા આફ કરી વધા અને વેગ જવાની દોડાદોડનો અવાજ ઉચે સ્વર્ગ મુની પડાનો અને તેમણે વહાણોની તળેથી ટેકા પણ ઉઘડના માયા.

પત્રી હીરાનીએ અંચીનીને નીચે પ્રમાણે કહું હોત નહિ. તે આમોષવ લોહોએ દેવે-જાની નિર્જ મરેશ લાલી વહાણ હમરી વધા દાત “હે! અજયર્મધારી ઝડૂસરી પુર્વી, આનાત કમારિગા! આ તુ? તુ મરેખર આમોષવ લોહો નિશાળ સમુદ્રાવર ઘડને સ્વદેશ મીધાનરે? એમ થયો તે પ્રાનમ અને દ્રોનનો તેમ જ જેને અર્થે અનેક અંકાઓનોએ પોતાના ત્રિય સ્વદેશથી વણે દુર દ્રાવમા પ્રાણ તળ્યા તે આગસનાળી દેનન પણ અલનત દુનારો પણ કનચધા! અંકાઓનોની સંતામા તુ હમણા જ બ તાગ મુદુ વચનથી પ્રત્યેક પુરુષને જતો અદમાન, અને ખારા સાગર સુવી તેમના નાવવાળા વહાણો વધ જવા દર્શ મો”

તે આમ મોની, અને નિર્મવાલી અંચીની દેવીએ તેનું કથું ના મણુકારું એમ નહિ, પણ આનિઅપસના શિખરખાથી વાયુવેગે નીચે ઉડી, અને અંકાઓનોનાં મીઠામાંથી વહાણ આગળ સ્વર આવી ત્યાં તેણે જુદિમા ઝડૂસના બરોનગીઆ ઓડિસ્તુઅને જીનેતો દોરો, તે પોતાના વહાણના કાગા વહાણને અડખો પણ નોતો, કેમકે તેનું ચિત્ત અતિશય શોખનુર ચક

ગયુ હતુ નિર્મનાલી અંધોની તેની પ્રાપ્તિ આવી એની 'વેઅર્ટીઝના દિવ્ય મુદ્ર, નરપુત્રિમાન
જોડિસ્થુન, મુ તમે બધા તમાગ પાટિવાવાળા વહાણોમા ચડી જેમી સ્વદેશ મી ઠાસી જશો ?
એમ ક્રોડો તો પ્રાપ્ત અને દોજનો તેમ જ જેને અર્થે અનેક અંધાદંડનોએ પોતાના પ્રિય
સ્વદેશથી ધણે દૂર દ્રોણમા પ્રાણ તજ્યા તે આગસવાળી હેતન પણ અચંત ૪૫નામે પણ હું
હમણા જ ઍકાદઅનોની સેનામા મ મિનમ મા કુ ગો તારા મૃદુ રમનથી નત્યેક ઉપને
જતો અમકાવ, અને તેમના વીન્વાળા વહાણને આગ સાગર મુવી નર્ત જવા દઈના મા '

તે આન કરી રહી એવું તેણે જોયું, અને પોતાનો જાનો ફક્ત દહતો જોયો તેના દૃઢ ધ્યાનને યુરિમે યીજ ત્યાં તેની મેયામા હતો તેણે તે એકાદ જી નીધો. અને એકિચ્છુન પોને એકચ્છુન-ચુન એકમેનનને મળ્યા ગયા, અને તેના પૂરવેનો મનિનાશી રાજ-
 ન-તેની પામેથી ભૂત કવચવારી એ ભજવેતા વડાણ વચ્ચે થઇ ચાલ્યા ગયો.

જે કાંઈ સરદાર કે મુખ્ય માણસ રસ્તામાં મળતો, તેની પાસે જઈ નમ સાધીમા તેને 'તે આ પ્રમોશને આટલાવો' 'જાણ, કાવત્રી પેડે આમ જાય છે જુ ઊંચિન નથી તુ પોતે જગા એમને તારા માણસને બેમાંક દારૂ કે ઍલ્યુમિનમ-સુનના બોનાના મમ દહી તુ ના સમજ્યો નથી' 'હમુણા તો તે માત્ર લોખના મન જુએ છે, અને ચોડીમા મા ને ઍકાધ્યનેાને ને દેગે જુ આપણે બધાએ અન્નિસખામા તેને કહેના વચન સાંભળ્યા ન્હોના ? ઍકાધ્યનેાપર ક્રોધ કરીને તે બધાની બજાર બે નહિ તે સમાગત્વે કાજુ કે દિવ્ય મળજોના મનમા અન્નિમાન હાય કે કેમકે ઋષુમની પ્રસન્નતાએ રીતે તેમોા યત્ર કે, અને તે સ્તુતિના દેવને તેઓ પ્રિય છે "

પણ તે કાંઈ માધા વા માણસો બેઠા પાડે તે જોતો, તો તેને પોતાના રાજકીય
સંસ્કૃતિ બેઠા ધારી પાગને તે જોતો “બાઈ, તું શાંત રહે અને તારાથી અગિયના હોય તેમ
કહ્યું હતું કે તું કીંઈ નથી, તુલના કે પુદ્ગલ કે સમાધા તારી નથી નથી જાતરી નથી ખરેખર
આપણે મારા જાણીએ. આ કથા શ્રીમદ્દેવિ અને નામુ ગાન થાન એમા આપણ
દર્શન ને નિદિ ઉપર એક જ દોષ નામ એક જ દોષ, અને તે વધુ વિચારા નાગા કોનસના
પ્રતીતી નામ નામ દોષ તે જ દોષ છે”

जैनी दृष्टान्तानी ते से प्राप्ता इरी वरुनो के, नदापु ने सुपुत्र भनी तेओ अथा पाज
 जनाथाने उता नरु नरु पदोव्या अने प्रो मर्ग। इता प्राप्तावने, तरु नाना तट पर
 सुधव ते अमिमाथे तेना प्रणिधनि थार जेना मर्गो मोर ते वज्रते थल ५॥

[illegible]

કે અનુભવો ને દાજનો વચ્ચે થોડો સમય ખરેખરી મુદ્દનિવૃત્તિ થાય ને બનો પડતા માણસોની ગાનગી થાય, જ્યોટોજનો તેમના સર્વ નગરવામીઓને એમ્હા હરે, અને આપણે એવાઓને દમ સતી ટોળીમાં જોડાઈ જઈએ ને દરે ટોળી એક ટોળીને મદપાત મેવામાં રહે તો પણ ત્હી ટોળીઓ મધુપાનધારી એમ વગરની ત્હી જાય અર્થાત, ન નામી દા જો તો આ ઇષ્ટનોની સમ્પાદા થી જ મોટી છે પણ દ્રોણમાં ઘણા ના રોડા તમના પ્રદા છે વળી મુગધારી વીરો પણ છે એટલે એ એક મોટો પ્રતિબંધ છે, અને તેથી, મહારી દુર્ધર્મ છે તો પણ મહારાથી ઈર્ષ્યાસના બુદ્ધન દુગનો ઉચ્છેદ થઈ શકે નહિ મતાન યસ્ય નન ન તો ક્યાગનાએ ધીની ગયા છે, અને આપણા વહાણની પાગીઆ ખુવાઈ ગયા છે તે દોર ! વગેરે હી પડી ગયું છે અને તે આપણા બેરા-છોદરા ગહ જોયા કરે છે તો પણ જે નામો માટે આપણે બહી બાન્યા, તેમાં તો હજી સોગે કાચી છે માટે ચાનો, હુ તેમ આપણે બધા કરીએ આપણા વહાણ લઈ આપણે પ્રિય મવેલ સત્ય મીધારીએ, તોયુ કે હવે આપણે વિશાળ ગજમાર્ગનાં દ્રોણ વહી નહ શકનાના નથી.

આના વચન માણસો જોએ મનિસલામાં હાજર નહોતા તેમના બધાના હૈયા ઊછળી ગયા અને યુદ્ધપિતાના મેલમડગમાંથી ધસી આવતા પૂર્વ અને દક્ષિણ નાયથી આકેરિઅન સમુદાય ઊંચા તરંગો ઉઠાવે, તેમ લેન્ડ-વન ઊછળી રહ્યો અને પશ્ચિમમાંથી વાતા પ્રવળ પ્રવાનથી એમ અગાવ લાન્ડવેન કપી ઉઠે અને કુડા નથી પડે, તેમ અખિન લોકસવ દોભમાં આવી ગયો અને મધા મનુષ્યો બુધો પા તા પા તા વહાણો ભણી વેગબેર દોડ્યા ! અને તેમના પગ તમેથી ઉડીને ધુગ ઉચે જોગરા લાગી અને પોતાના વહાણને ઝાલીને અગત્ય ખારા અમરમાં ધસડી જનાને માટે પ્રત્યેક જો પોતાના પાગીલીની સદાયતા માગવા માડી, અને મહારો ઉતારનાના રસ્તા આ કરી દીધા અને તે જનાની દોડાવેડો અગાજ ઉમે સ્વર્ગ સુની પહોંચે અને તેમણે વહાણની તમેથી દેખ પણ ઉપનવા માયા.

પડી દોરોનીએ અંધોનીને નીચે પ્રમાણે વડુ દોડ નહિ, તો આર્ગમધ લોકોએ દેવેન્શાની નિરુદ્ધ નરેજ ભણી વહાણ હકારી દીધા હોત " હા અગમ્યમધારી ઝડૂસની પુત્રા, અનાન્ત કુમારિંગ ! આ શુ ? શુ મરેખર આગાધવ લો ? વિશાળ સમુદાયર યદને સ્વદેશ મીધારો ? એમ યગે તો પ્રાકટ અને દ્રોનના તેમ જ જેને અર્થે અનેક અંશઓએ પોતાના પ્રિય સંસ્થથી નહિ દૂર દ્રોણમાં પ્રાણ તજ્યા તે આર્ગસાળી દેવન પણ અવનત કૂનાશે પણ કાચધારો અંધઓનોની મેનામાં તુ દમણા જ જ તારા મુદ્દ વચનથી પ્રત્યેક પુરુષને જોતો અગમન, અને ખારા નાગર મુધી તેમના વાંકવાળા વહાણને લઈ જના દર્શ મા "

તે આમ જોડી, અને નિમનાથી અંધોની દેવીએ તેનું કથું ના મણકાર્યું એમ નહિ, પણ એનિમિત્તતા દિખનપરથી વાયુવેગે નીચે ઉડી, અને અંધઓનોના નીધમાંથી વહાણ અગજ સત્ય આવી ત્યાં તેણે શુદ્ધિમાં યસના બેરામરીઆ ઓડિમ્યુસો જોનેસે દીધા, તે પોતાના વૃન્ધવાળા કાગા વહાણને અડખો પણ નહોતો, કેમકે તેનું ચિત્ત અતિશય મોખતુર યદ

મથુ હવે નિર્મલાદી અંધાની તેની પામે આવી બોલી ' લંબર્જિના દિવ્ય ધુન, નદાલુદિમાન
ઓડિસ્થુમ યુ તમે બધા તમારા પાટિભનાગ વદ્યલોમા ચડી બેગી સ્વદેશ મી સારી જરો
એમ જરો તો પ્રાયમ અને દોજનો તેમ જ જોને અંધે અનેક અંધાઓએ પોતાના ગિર
સ્વદેશમાં થઈ દૂર દેશમાં પ્રાણુ લગ્યા તે આગમવાળી હેન પલ અ ય ત / ૧ રો પશુ હ
દમણા જ અંધાઓની મનામા બા, વિનય મા કડ, અને તારા મૃદુ સ્વરથી પ્રત્યે- ખુમને
જોતો અટકાવ, અને તેમના નીવાગા વદાણને ખારા સાગર સુધી નહિ જવા દેશ મા "

તે આમ કી ગદી એટલે તેણે દેશનો ઠડ ઓળખ્યો, અને પોતાનો ગમે કંઈ ફળે
કાઢ્યો, તેનો ફૂત ધ્યાકાનો યુગિએ ગીત ત્યા તેની મેરામા હતો તેણે તે એટલો જી રીધા અને
ઓડિસ્થુમ પોને અંધુસ-મુત અંધમેનનને મગરા ગયો, અને તેના પૂનવેનો અનિનાગી રાજ-
દા તેની પાસેથી લઈ કનચ્ચારી અંધાઓના નફાણ વચ્ચે ધધ માનના વાગ્યો

જે ટાઇ સરફાર કે મુખ્ય માણસ રૂતામાં મગતો, તેની પામે જઈ નમ્ર નાળીમાં તેને
તે આ પ્રમાણે અટકાવતો ' બાઈ, લાધમી પે' આમ સભગઈ જુ હમિન નાગી તુ પોતે જરા
એમ ને તારા માણસને મેસાઢ દારણ કે અંધુસ-સુનના મોનનાગી મમ હથ તુ રૂપા સમજ્યો
નથી હમણા તો તે માત્ર લોખના મન જુએ છે, અને થોડીવાગમાં તે અંધાઓને દા
દેશે જુ આપણે બધાએ મનિસખામાં તેલો કહેના વચન માળત્યા નેના ૧ અંધાઓનાપર
કોઈ જીરો તે બધાની ખજાર ને નહિ તે સખાગળે કારણ કે દિવ્ય આમોના મનમાં
અભિમાન હોય છે કેમકે અધૂમની પ્રસન્નતાએ રીને તેમનો વચ છે, અને તે સ શુદ્ધિતા
હેવને તેઓ ગ્રિય છે "

પશુ જે કાઈ સાધાળુ માણસને બૂમો પાડે તે જોતો, તો તે પોતાના રાજકર્થી
હમેની ટોટા ધાગી પાડીને તે કહેતો "બાઈ, તુ સાંત ર" અને તારી અગિયાના હોય તેમ
કથુ કાને ધગ તું જીર નથી, કુનન કે કુદમા સખામાં તારી ર્લ મગનગી નથી, ખરખર
આપણે બધા જ અંધાઓના રાજ થા રાખીએ નહિ અને જણુ રાજ થાન એમ આપણું
જીવણે નહિ ઉપરી મેક જ હોય રાજ એક જ હોય અને તેવડ રિચાગના કોનસના
સુનની જોનાપર રૂપા હોય તે જ ટોઈ રો "

એવી કાળિતારી તે મેનામાં કી વચ્ચે, કે નદાણ ૧ જુપા મમ તેઓ બના પાજ
સખચાગી ઉતાવગી જ પહોંચ્યા, અને જો ગર્જન કરતા આ નેના ગ લામા તટ પર
ધુરવે તે બુમિમાયે તેનો પ્રતિધ્વનિ થાય એવો મગિ જોર તે મુખતે ધધ રડા

તે પીગત ગધા બેગી ગયા નો પોતાની પાનીઓ પરથી ખગા નહિ માન થર્સા-
નીજ હવે મમ્યા નો હતો તેની એ લગમ નેની તેના ચિત્તમાં, વણા અ ચવચિત્ત
ચિતારો લ ના દંત અલગેલી રામે થવનો લગ્ય મનો થ હતો, અને આગાઈ નોને
લેસાત રુ તો મન હવે ગીચન આવેના તર પુરોમાં તે ગાંધી પ હતો તેના પગ
કે વા મેના પડના હતા, એક મગી ની વગવા તો હતો મને ખબર ઓળખાગળ રો ની-

કે અકાલજનો ને ટાળતો રહે એકા સમય ખરખરી યુદ્ધનિવૃત્તિ થાય ને બંને પક્ષના માણસો પી ગયુંતરી થાય, અને મોજો તેમના સર્વ નગનાગીઓ એકા રૂ, એ આપણે એકા રૂ. તસ મળી ટાળીયા જોડવાનું જમ્મને ને રૂડે ટાળી એકા રૂડે ટાળતને મધપાત સેનામા રોકે તો પણ મળી ટાળીઓ મધુસાધારી નેનકા વગરની રી જાય અર્થાત્, નગનાગી ટાળો રતા અગ્રાજનોની સખ્યા ઘણી જ ટોળી છે પણ દ્રૌપદા પણ ના રેના તેમના પક્ષા છે, વળી શુભધારી રીરે પણ છે, એટલે એ જોડે ટોળા પ્રતિગવ છે, અને તેથી, મહારી રૂડે રૂડે છે તો પણ, મહારાથી દરિદ્રસના બહુજન ડુમ્મો ઉઠે એકા રૂડે નહિ મહાન ઋષસા નન રૂડે કાગનાએ પીની ગયા છે, અને આપણા વહાણના પાગીઆ ખવાઈ ગયા છે ને ટોર । એરે દીડુ પડી ગયું છે અને વેગ આપણા ભૈન-છાંડગ મહા ભેષ રૂડે છે તો પણ ને કાયને માટે આપણે અટકી આપ્યા, તેમા તો હુ મોગે કાની છે માટે આનો હુ વહુ છું તેમ આપણે બધા રૂડે આપણા વહાણ વડ અપણે પ્રિય સ્વદેશ સતત સંધારીએ, કાગણ કે હવે આપણે નિશાળ ગજમાર્ગે મુ દ્રૌપદી વધ શકનાના નથી.

આના નયન સાભગી જેઓ મન્નિસખામા હાજર નહોતા તેમના મધાનાં દેવા ડોળી ગયા અને ઝપમપિતાના મેવમડગમાની ધસી આરતા પૂર અને દીપ્તિ યાત્રીથી આલોકિયન, સમુન્તા ઊંચા તરંગે ઉઠે, તેમ કોમ્પથ ઉઠી રહ્યો અને પત્રિમમાથી વાતા પ્રમથ પ્રવાતથી એવું અગાવ ગ્રાન્થક્ષેત્ર રૂપી ઉઠે અને હુડા નમી પડે, તેમ અખિત લોકસધ ક્ષોભમા આવી ગયો અને મધા મનુષ્યો જુઓ પાડતા પા ના વહાણો લગી વેગભરે દોડ્યા । અને તેમના પગ તળેથી ઉઠીને ધુગ ઉમે જોતાના લાગી અને પોતાના વહાણને ઝાડીને ચગકતા ખારા અનુમા રસની જવાને માટે પ્રારે જણે પોતાના પડોતીની સદાપતા માગવા માડી, અને વહાણો ઉતારવાના રત્તા સાફ રી દોધા અને વેગ જવાની દોડદોડતો અવાજ ઉમે સ્વયં સુની પડાનો અને તેમણે વહાણોની તળેથી ટેકા પણ ઉઠાવવા માયા ।

પછી રીરાતીએ અંધોની નીચે પ્રમાણે રૂડે હોત હિ તો આગાધ્ય લોકોએ દેવે-ગની મિશ્ર સ્વદેશ બળી વટાણ હકારી દીવા હોન 'હે । અજયર્નધારી ઝપૂસની પુત્રી, અમાનત કુમારિના । આ રૂડે શુ મરેખર આગાધ્ય લો । નિશાળ સમુન્તાપર થકને સ્વદેશ સીધારો ? એમ થકે તો પ્રાપ્ત અને દોળતો તેમ જ જેને અથ અનેકે અંદાજનોએ પોતાના પ્રિય સ્વદેશથી રહે હુ દ્રૌપદા માણ નમ્મ ને આગસનાળી દેનન પણ અસન્ત કૂનાને પણ સરધારી અંદાજનોની સેનામા તું હમણા જ જા તાગ મુદ્દ વચનથી પ્રત્યેક પુરુષને જતો અનુમા અને ખાગ સાગર સુધી તેમના વામ્વાળા વહાણને લઈ જવા 'ઈશ મા' ।

તે આમ મોની, અને નિમિત્તથી અંધોની દેરીએ તેવું કહ્યું ના ગયુંતરું એમ નહિ, પણ એનિમ્પસના તિખરપરથી વાયુવેગે નીચે ઉડી, અને અંદાજનોના મીઠગામી વહાણ આગળ સત્વર આવી ત્યાં તેણે જુલિમા ઝરસના જરોગરીઆ ઓડિસ્મુસો બીબેનો દોગ, તે પોતાના વૃત્તનાગા ગાગા વહાણને અડક્યો પણ નહોતો, કેમકે તેવું ચિત્ત અતિશય ગોમાવું થઈ

મયુ હતુ નિર્મલાલી અંથોની તેની પામે આવી એની લેઅર્ડીઝના ફિવ યુન, નદાસુદિમાન
ઓઝિયુસ, શુ તમે બધા તમાગ પાટિયારાગ વદાસેમા ચડી મેરી સ્વદેશ મી પાની જગો ?
એમ જગો તો પ્રાથમ અને દ્રોનને તેમ જ જોને અર્ધ અને અંદાઈઅનોએ પોતાના પ્રિય
સ્વદેશથી ધણે દૂર દોષમા પ્રાણ તજ્યા તે આર્જનવાળી હેવન પણ અત્યન્ત દુનરો પણ તુ
હમણા જ અંકાઈઅનોની નેનામા મ પિત્રમ મા જ, અને તારો મૃદુ વચનથી પ્રત્યક્ કુષ્મને
જતો અદ્વકાવ, અને તેમના વીડવાગા વદાપાને ખાગ સાગર સુધી નઈ જરા દા ના

તે આમ કહી દી પ્રેટન તેજે પેનો . ઓગખ્યો, અને પોતાનો જગો દેખી દહને
દોડ્યો તેનો દૂત પ્રધામનો કુરિમે પ્રીત રા તેની રેરામા હતો તેજે તે એટલો કહી રીધા અને
ઓઝિયુસ પોને અંદ્રુયુમ-નુન અંકેનેમનને મળ્યા મયો, અને તેના પૂતળેનો અમિનાલી રાજ-
દ. તેની પામેથી લઈ વચવાળી અંકાઈઅનોના વદાણ વચ્ચે યથ આચાર લગ્યો

તે ૧૧૭ સરદાર કે નુખ્ય માલુસ ગ્તામા મગતો તેની પાસે જઈ નમ વાળીમા તેને
તે આ પ્રમાણે અટકાવતો ' ભાઈ, કાવળી પેરે આમ મનસા જુ ડચિન તથી તુ પોતે જગ
એમને તાગ માલુસને બેસા દારુ કે અંદ્રુયુમ-નુનના મોનવાનો મમ હજુ તુ રૂપ મ સમજ્યો
નથી હમણા તો તે માત લોડના મન લુએ છે, અને વોડીયા ના તે અંકાઈઅનોને દ.
દેશે જુ આપણે નાએ મનિસખામા તેતે કહેના નમન સાગત્યા નોતા ? અંકાઈઅનોપર
કોષ ડીને તે બધાની ખજાને નદિ તે અગામને કાગલ કે ફિવ ગમ્યોના મનમા
અભિમાન દોષ છે કેમકે કષ્ટમની પ્રમનનાએ કરી તેમનો યગ છે, આે તે સહસ્રદિદાતા
દેવને તેઓ પ્રિય છે '

પણ જો કોઈ માધા ૧ માખમને ખૂબો પાવે તે નેતો, તો તેને પોતાના ગગદથી
ત એરી એટો ધાગો પાગને તે કહેતો 'ભાઈ તુ મીન રહે અને તાગથી અધિવાન હોય તેમજુ
કલ્પ કાને ધન તુ કી નથી, દુનર છે કુદમા મસામા તારી અંકાઈઅનોની તથી અરેઅજ
આપણે બધા જ અંકાઈઅનો ના થા લગીએ નદિ અનેક જળુ રા ન થા એમા આપણુ
કઈ રી નદિ ઉપરી કાઠ જ દાર ગમ્ય એક જ દાર, અને તે વજ મિચાગના કોનસના
પુનની નોનાન પા દાન તે જ દોડી રો "

મેરી કુચ તાથી ને મેનામા રી વળે કે નદાણ ને કષ્ટ મળી તેઓ બધા પાછા
સમાપ્તને ડાવાવ જ પડોઆ અતે કો મજા દગા ગાગનો ત મ લાગા તદ પર
મધો ને અમિમાથી નેના પ્રતિધરિન યાન એનો મહોગે નાર તે નજતે યથ રથા

તે ૧૧૮ બી ન બધા નેતી નથા નો તેનાની પુત્રીઓ પદથી પદમા નદિ માત અસા-
ની તુ ગમ્યા નો દતો તેની નત નામ નેતી, નેના વિત્તમાં, રખા અ રસિયન
વિરસાલ ન દના ના ગિની રા ર થતો અથ મનો થ હતો, નો આગાડિ નોમને
તમાર તુ તમે મમ હતુ ફિવિયમ આનેસ અંક પડોમ તે નેથી રા દતો તેના પગ
પા દા રા પાતા તમા એક પગ વજે લમ લેતો બ ન અથા ને અમરોગ હા ૧૧૯ની

કે અંકાવ્યનો ને દ્રાવ્યનો વચ્ચે થોડો સમય ખરેખરી મુદ્દનિવૃત્તિ થાય ને બંને પક્ષના માણસોની ગળનગી થાય, અંકો દ્રાવ્યનો તેમના અર્થ નગરવાસીઓને એકાદ કરે, અને આપણે અંકાવ્યનો કમ સતી રોગીમાં ગોડાવ્ય જઈએ ને દરેક રોગી એકક દ્રાવ્યને મલખાત સેવામાં રહે તો પણ રાખી દાખીએ મધુપાનધારી મેરુત વગરની ની જન્ય અર્થાત્, નગરવાસી દ્રાવ્યનો રતા અંકાવ્યનોની અમ્મા થઈ જ રોગી છે પણ દ્રાવ્યમાં વણા નગરોના તેમના પ્રજ્ઞા છે, વળી મુગરારી રીરો પણ છે એટલે એ એક રોગો પ્રતિપદ છે, અને તેથી, મ્હારી દદ ઈન્દ્ર છે તો પણ, મ્હારાથી હરિજનના બહુજન દુગનો ઉચ્છેદ થઈ શકે નહિ મતાન ઝૂસના નવ રા તો ક્યાતનાએ વીની ગયા છે, અને આપણા વહાણના પાગીઆ ખવાઈ ગયા છે તે રોગો વગેરે હીંદુ પડી ગયું છે અને રોગ આપણા ભેરા-હોદરા ગદ બેધ કરે છે, તો પણ જે કાલને માટે આપણે અર્ચી આપ્યા, તેમાં તો હવે મોઝે ઢાંચી છે માટે આનો, હવે હવે હવે તેમ આપણે બધા રીએ આપણા વહાણ વધ આપણે, પ્રિય સ્વદેશ સત્તર સીધારીએ ઢાળ્યું કે હવે આપણે નિશાળ ગજમાગવાનું દ્રાવ્ય હદી વધ શકી નથી”

આના વચન સાંભળી જેઓ મન્નિસ્થામાં હાજર નહોતા તેમના બધાનાં હૈયા બિગળી રહ્યા અને ઝૂસપિનાના મેરુતગમોથી ધસી આવતા પૂર્વ અને વિષ્ણુ રાધુથી આલિંગિત સમુન્તા ગિયા તરંગો ઉઠ્યો, તેમ લોહસન બેઠગી થયો, અને પશ્ચિમમાંની વાતા પ્રથમ પ્રસાદથી એવું અગાધ ધાન્યક્ષેન રૂપી ઉઠે અને કુડા નમી પડે, તેમ અગ્નિ ન લોહમધ લોભમાં આવી ગયો અને બધા મનુષ્યો મૂંઝે પાડતા પાગના વહાણો ભરી વેગનેરે દોડ્યા અને તેમના પગ તમેથી ઉઠીને ધુગ ઉડે ગોડાવા લાગી અને પોતાના વહાણને ઝારીને ચળકતા ખારા અમરમાં ધસડી જવાને માટે પ્રયેક જ્યો પોતાના પાડોશની મદાવના માગવા માડી, અને હાલો ઉતારનાના ગત્તા આડ કરી દીધા, અને વેગ જવાની દોડદોડને અવાજ ઉઠે સ્વગ સુની પડેનો અને તેમણે વહાણોની તમેથી ટેકા પણ ઉઘવવા માયા

પછી દીશદેવીએ અંબીનીને નીચે પ્રમાણે કહ્યું હાલ નહિ, તો આર્ગાધવ લોકોએ દેવે-ગની નિષ્ક મન્દેશ બણી વહાણ હકારી દીધા હોત ‘હે! અગત્યનધારી ઝૂસની પુત્રી, અત્યન્ત કુમારિકા! આ તું? શું મન્દેશ આગાધવ લોકો વિશાળ સમુદ્રપર ઘડેને મન્દેશ સીધાનરે? એમ ધરો તો પ્રાથમ અને દ્રોજનો તેમ જ જેને અથ અનેક અંકાવ્યનોએ પોતાના પ્રિય અર્થથી વલે દૂર દ્રાવ્યમાં પ્રાણ તજ્યા તે આગસરાળી હેવન પણ અત્યન્ત દુવારો પણ અત્યવાત અંકાવ્યનોની મેનામાં તુ હમણા જ જા, તારા મૃદુ વચનથી પ્રત્યેક પુરુષને જોતો અટકા અને ખારા સાગર સુધી તેમના વાકવાળા વહાણને લઈ જતા દર્શ મા’

‘તે આમ મોની, નો નિર્મનાલી અંબીની દેવીએ તેનું કહ્યું ના જણાવ્યું એમ નહિ, પણ એનિમ્પસના શિખરપરથી વાયુવેગે નીચે ઉડી, અને અંકાવ્યનોનાં શીઘ્રમાંની વહાણ આગળ સત્વગમાં ત્યાં તેણે શુદ્ધિમાં ઝૂસના બરોગરીઆ એડિસ્સુસને બોલેનો દીધો, તે પોતાના તૂટકવાળા કાળા વહાણને અડક્યો પણ નહોતો, કેમકે તેનું ચિત્ત અતિશય રોકાતુર થઈ

મથુ હતુ નિર્મનાદી અંધની તેની પાસે આવી બોલી “ લેઅર્જીઅના દિવ્ય પુત્ર, નદાણુદિમાનુ
ઓડિઅસુસ, તુ તમે બધા તમાગ પાટિયાનાળા વહાણોમા ચડી બમી સરદાર મીની જગો ?
એમ કરગો તો પ્રાયશ અને દોળનો તેમ જ જોને અથ અનેક ઐકાઈઅનોએ પોતાના મિથ
સ્વેચ્છી થયો દૂર ટેચમા પ્રાણુ તળ્યા તે આસસાળી હેનન પણ અત્યન્ત ઝનારો પણ છ
હમણા જ ઐકાઈઅનોની મેનામા જા, નિવન મા -૨ અને તારા મદુ રચનથો પ્રત્યેક પુષ્પને
જતો અટકાવ અને તેમના વી-વાગા વહાણને આરા સાગર મુવી રઈ જના દર્શ મા-”

તે આમ બી રી એટલે તેણે જીનો કહ ઓળખ્યો, અને પોતાનો જનો રંધી દધને
કાઢ્યો તેનો દૂત ધ્યાનનો યુરિમે જીઅર્યા તેની મેનામા હતો તેણે તે એકરો કમી નીધા અને
ઓડિઅસુસ પોને અંટસુસ-સુત અંગમેનનો મગસ ગયો, અને તેના પૂરબોનો અનિનાની મગ-
દા તેની પાસેથી લઈ ઝચધારી અંકાઈઅનોના વહાણ વચ્ચે થઈ આનરા બાગો

જે ટાઈ સરદાર કે મુખ્ય માણસ રસ્તામા મગતો, તેની પાસે જઈ નમ્ર નાનીમા તો
તે આ પ્રમાણે અટકાવતો “ ભાઈ, ટાયરની પેટે આમ મહારાષ્ટ જુડુ ઓન નથી છુ પોતે જરા
એમ તે તાગ માણસો બેસા- કારણ કે અંટસુસ-સુતના મોરનાનો મમ દહ્યુ છુ મ્પ” સમજ્યો
નથી હમણાં તો તે માન લોહના મન લુએ છે, અને ચોડીરાગમા તે અંકાઈઅનોને દ-
દશે શુ આપજો બરાએ મનિસબામા તેણે કહેના રચન સાબજના ન્હોના ? અંકાઈઅનોપર
કેવ -રિને તે બધાની ખબર લે નહિ તે સમાજને કારણ કે દિવ્ય મનમોના મનમા
અભિમાન હોય છે કેમકે બધૂસની પ્રસન્નતાએ ઢરી તેમનો યશ છે, અને તે અશુદ્ધિદાતા
દેવને તેઓ મિથ છે ”

પણ જો કાંઈ સાધા જ માણસને બગો પાડતો તે જોતો, તો તેને પોતાના રાજદરથી
હામેની મોટો વગિ પાડીને તે જોતો “ભાઈ, છુ રાંત રહે અને તાગથી અધિવાના દોષ તેમજ
કંદુ કાને ધર છુ વીર નથી, ટુન છે યુદ્ધમા કે સભામા તારી -ઈ ગણતરી નથાં ખરેખર
આપજો બધા જ અંકાઈઅનો રાજ થઈ સમીએ નહિ અનેક જાણુ રાજ થાય એમા આપણુ
દઈ વગે નહિ ઉપી એક જ દોષ રાગ એ- જ દોષ, અને તે વક િચારનાગા કોનસના
પુનની જોનાપર દુષા દોષ તે જ દોષ છે ”

એવી કુશળતાથી તે મેનામા ફી વચ્ચે, કે વહાણ તે ઝુપક મરી તેઓ બધા પાછા
સમાજમાં ઉતાવળુ જો પગેના અને રોગ મનના રના સમજનો તા ૧ માગા તક પર
સુરે તે ભૂમિમાની મેનો પ્રતિધનિ થાય એવો મોટો મોર તે રખતે થઈ ગયા

તે જીગ્ઝ બધા મેસી ગયા નો પાંતાની પાટનીએ પરથી ખર્યા નહિ માન થર્મન
કનીક દંડ ગયા નો દનો તેની દમ બગામ ન્હોતી, તેના ચિત્તમાં, બધા અ પરસ્થિત
નિર્ધારે બના દતા સરારની રહાઈ થતો ‘અથ મનો’ થ દનો, અને ઓર્ગાનિ નો
દેમાર્ગવ તો મી હતુ કનિઅમે આવેના સર પુરોગાં તે નીથી દુપ દના તેના પંચ
દનાં દયા પડતા દના, એક પર્મ ની રમ તો દતો’ નો ખમા ઓ મમગાળ દોડ ગતી-

પર નથી જતા હતા, માથું વાડું રહેતું હતું, આ તો તેમથી એક નહોતો દેખાડો જુગાની પેટે બહાર ફૂટી નીકળ્યો હતો. બધા માણસોમાં વિગેષ કરીને અંનિરૂપ તથા એકિન્દ્ર સ્વરૂપો તે નિરસ્કારપાત્ર હતા, કેમકે તે વારવાર તે બેઠેલી નિન્દા કરતો. પણ હમણાં તો તીણી મૂંઝ પાડીને શુરૂપ અંગેમેન્નન ઉપર તેણે ગાગોનો વરસાદ વરસાવના માણ્યો. અંદાજે આ યસાઈગીઝથી ખૂબ કટાક્ષ હતા અને મનમાં તેના પર કાવે ભરાયા હતા પણ મોટે સાથે તે બેઠો રા અને અંગેમેન્નનની નિન્દા કરવા લાગ્યો. 'એટલાવડો, તારી પાંચે હોય છુ નથી કે તો અસતોષ થાય છે કે ખરેખર તારા કુપડા પુષ્કળ ભાનાથી ભરવા છે અને વળી તેમાં અને-સ્ત્રીઓ પણ છે અને અંદાજબો ટોલ નગર લીએ લીએ ત્યારે તો સૌથી પ્રથમ ઉત્તમમાં ઉત્તમ બે આપીએ લીએ, અને તે બધી તારા કુપડામાં છે તુ તારા હજી મોનએ જોઈએ છે—મટે કે નહીં ખીજા અંદાજબને કેડ પડી આલેના પોતાના પુત્રને છોડના સાથે અનિરૂપિતા ટોજનોમાનો દોઢ ઇન્દ્રિયસમાધી મુરખ લઈને આવે, તેના પર તારી દાઢ છે કે શું? અથવા હજી ચેમનો પ્રમાદ આખાને ટોલ આનિનને પડાવી લેનારી તારી વાનન છે કે શું? પણ ન દાર થઈને અંદાજબને કુખ દેતુ તો સોજતુ નથી હે સુગમળ મૂખાઓ! અંદાજબની સ્ત્રીઓ—પુરવા ઘિલિ તમે જરા લજવાઓ અને તમારા નહો નીચા રો, ચાનો આપણે નો આપણા વડાણ લઈ પેર જતા રહીએ, અને આ વાપરને આ દોરોડેના પુરુષ જોપાનન એકા દરી ધનના દાઢએ, એટલે એને ખમ પડે કે આપણી સહાયતાની જરૂર છે નહિ એણે હમણાં એના મોત્તા ચડિનાતા વીર અંકિનિરૂપ આપમાન કર્યું છે કેમકે એણે તેણે જોપાવન દરી લીડ છે, અને તે બગાડકારે પોતાને પેર ગમે છે મરગી ખાતરી છે અંનિરૂપા મનમાં જરાએ કોવ નથી, પણ એ મન્દ છે, નહિ તો, હે અંદુરુસ સુત, આ દ્રેષથી તારો અન્ત અન્ત "

આ પ્રમાણે યસાઈગીઝે અંગેમેન્નનની નિન્દા કરી પણ મુરખ એકિન્દ્રુસ એકદમ તેની પામે આવ્યા, અને તેના પ્રત્યે ક્રોધ દૃષ્ટિ કરી તેણે તેને પરત વાળીમાં ઇપ્પે દીધા. "તે નિરૂપ યસાઈગીઝ, તુ કાવે તેમ બકે છે તુ તીલણ વડા છે ખરો, પણ હવે તાત મટે તે ગમગીની નિરૂદ્ધ એકને હાથ પડવાતુ રહના દે, કાણુ કે મોગો નિચારપ્રમાણે અંદુરુસ-સુતોની આગે ઇન્દ્રિયમ આવેના સર્વ મનુષ્યોમાં તુ સૌથી અધમ છે માટે તુ રાગજોડુ નામ જના દે, તેમતી નિન્દા કરતો બધ રહે, અને અહીંથી નિદામ થઈ જવાનો લાગ ના રોધે એમાં જ સા છે હજી આપણે અપ્રદ બલુના નથી, કે આપણે એકાદબને અહીંથી આવ્યા નહ્યએ, તેમાં લાભ છે કે અનાભ જ્ઞાન વીરો અંદુરુસ-સુત અંગેમેન્નનને ધણા ઇનામ આપે છે, તેથી તુ તેને મટેણા દે છે અને આપણા મેનાપતિને વારવાર ગાગો ભાડે છે પરતુ હું તને સ્પષ્ટ નહુ છું, અને ખરેખર એમ જ બનશે જો હવે ફરીથી આ પ્રમાણે બનતો મટે તને જોયો, તો તને પડીને તારા વજ્ર ઉગારી ના લઉં, તારો ડગલો ને બરી કહારી ના લઉં

અને તો મા મારી આ સખામાયો દુઝની મૂળી નુગતિ' નહણુ ભણી રહતો રહતો નાગો નાગો શ્વારી ના મૂક તો મહા કોટુ ઉડી જતો અને કોઈ મહેને ટેમે મનો નાપ ના કહેતો '

આમ બોલી તેણે મજદુ મટે તેના બાપર ને ખનાપર પ્રજા ડ્યો એટલે તે વાકો વગી ગયો અને તેની આખમાયી એક મોટું આસુ પડ્યું અને તેના જગપર પુનર્દિવના જાટાને લીધે નાનવોળા સાગ પડી ગ્યો પડી તે બેસી ગયો ને આખર્ પામ્યો, અને હુ ખને લીધે દયામાયી આખે તેણે આસુ વેરી નાખ્યું બીજા બાને ખે તો થયો પણ ઉના સુખેધા દસવા ના ના, અને દરેક જણ પામે ઉમવાન આ પ્રમાણે હંતો હાન એમ જણાયુ 'અરે, અરેખર એ જિમ્મુમ ઉતમ હ્દાપણુજી સનાહ આપીને તેમ જ વુદમા વ્યદ રચીને આજ સુતીમા અમખ યગદમે ક્યા છે, પણ આજે આ મિલ્લાતપી વાચાગતુ મહા બધ પરી ફીણુ એ એવો આર્ગાવ્ય લોક સમન કૃતેના બના , તેમા સાચા નેક છે હવે રાજ્યોને મે ભની િન । વચન હોવાની તે આજ બૂના જો

આના પા લોકમ્મદ આમ ખોતો દતો પપુ નગરનિપુતો એ જિમ્મુમ હાથમા મજ દુલ્લર ઝટ ઉભા થયો અને તેની પામે દતવેરાગિબી નિમવાલી અંધાની લોકસર્વો શાન્તે મહવાતુ કૂતી હતી, એટલા મટે કે પામેના તેમ જ દુગ્ધા અર બેનાઈઓનો એનુ કહ્યુ ગામળે અને એા સનાહ કો ધર તે મહાદરે તેમ । મનપ ભાવણુ પુ અો કહ્યુ મહે અંદ્રાડી , હ નગપતિ, અરેખર આ મધા મેકાર્કઓનો સર્ મન પોતી મમદા તાકે કાક પાનના બા છે, અને આ રસના જગમાથી અત્ર મનાણુ ક ની વેળા તેમજો તો જે વચન આપ્યુ હતુ કે મજમૂત મેટનાણુ કનિઅસ નિજન કર્યા વનર તું કદી પાગ મીત નહિ તે પાગતા નથી કેમ? નાના બાગક ને અનાથ બીઓની પેકે તેમો પેર જગારે સાફ પર્પર રોગ્યા છે અર અરખર, માણુમને નિ રા થઈ પાછા જવાનુ મન થાય એરી અહી બનળ માં છે નાનુ કે પેતાના પાટિવાસગા વહાણુમા એક જ માસથી રહેતો વિરહી પ્રવી ક કાતી દાંમા મનુમન આચરમા સપા ૩ ત્યારે ધુઆપુઆ થઇ બધ છે, પણ આપણે અહા આમાનો નવમુ વસ તો જા છે, (૧) એકાઇઓનો પોતાના અણિયાગા વહાણુ આગળ હુરનાય એમા મને નવાઇ લાગતી નથી ડતા અહી લામો વખત રવા પછી ખાતી દાયે પાગા પેર જુ એ અરેખર નીમુ જોના જેનુ છે મહાગ ભાઈઓ, ધીરજ ધરે, અરે ગ્રાધીમાર થોની જાઓ એટલે આપણને જણાને કે કે વસની લનિખવાણી ખરી હતી કે ખોટી કમ્ આ વાન આપણે સાગી પેકે જાળીએ ડીએ, અને તમારામાયો જેટલા દેવનેતો મરણના મેટામાથી બન્યા છે તેટલા બધા સગીમૂત છે જાણે કાને કે પરમ દહાડે જ આહ નિસમા અંદાઇઓના નહાણે પ્રાથમ અને દોઝનોપર પડનાના દુ ખખારથી ભરેનાં એકમા ચના દતા, અો આપણે ઝગતી આગપાસ પવિત્ર વેદીઓપર ગુદ સતહોમ દેવતાપ્રીત્યે કરતા દતા આપણી ઉપર સુ ૨ દાદાર પ્યેર્ન-દન આની ગ્યુ હતું અો પાસે ચકચકતુ પાણી વહી રહ્યુ હતું એટલામા ત્યા એક મ્હોગે C પાન નજરે પચો ઓનિમ્પસનારી દેવે

જ મનવેનો એક નાનંગા પી રાખે બાજબી નાગ વેદી તરેથી જનમ માગી પેના મુક્તિ
ખમ્બી કુદો હવે ત્યાં ગંગાની કાળીએ પાનના પી ઘટામાં એક ચમ્પીનો માગો હતો, અને
તેમાં ન્તાના ન્તાના કુમળા મચ્છા હતા, એ બચ્છા હતા તે નામી માંડતી બચ્છા મિત્રારા
ચીં ચીં હતા ત્યાં ને નાગ તેમજ ગળી ગયો અને પોતાના ન્તાના બચ્છાને ગોચતી માતા
આમ તેમ પાળે માંડતી ઉઠાઉ-કળી હતી એટલામાં નાગે ચૂ-માગી તેના પાખ પકડી,
ને ને ચીમો પાણી સ્ત્રી હવે જ્યારે બચ્છા તથા માને તે ગમી ગયો ત્યારે તેન પ્રગટાવનાર
એવે એક ડાંગુલ કડું, કેમકે રક વિચારનારા કોનચના યુને તે નાગનો પદ્ય જતાની ત્રો,
અને આપણે ને નેધ આમા જ મી ગરા આ પ્રમાણે દેવેને નાટે દરેના રાનતોમ આગળ
આરો લયકર ઉપાન થયો ત્યારે ડંડને ચત્વર ભગિષ બાખ્યુ અને હવે કે ઉપના નાગ
વાળા અંકાબંધો, એ આમ રતમ્ધ થાયા હતા ત્રિચાગદિન ગ્રયમ દેને આપણે આ
એક મહોની ન્તા હતાં છ, તે મોટી દેમાઈ છે માટે મોની મિદ્ધ થને અને તેની મીનિ
અમર રહો બચ્છા અને મા મળીન નવ લદ્ય નાગે ગળ્યા, તેથી એમ સમજનાવું કે આપણે
તેટના નાગ વડીશુ, પણ અમા નરસમા આપણે નિશાળ રાજમાનોનાયુ તે રહેલ વધથ
નેથીએ આમ જુદુ હતું, અને હવે એ બધુ સિદ્ધ થતું જાય છે માટે પગતા નાગપર નુ-
વન ધારણ કરનાર કે અન્ય અંગભવનો તમે બધા અહીં રહો, પ્રાગમતુ મોટા મગાનાય
ત્યાં મુધી છો ત્યાં ને ત્યાં જ રહો

તેના આના નચન મુશ્કેલી આગાઈને લેતો મહોટો હનનાં કંવા લાગ્યા, અને અંકાબંધોએ
વિચારેલુસા ॥ ઉપરેલીની એટલી બધી પ્રતક્ષા કરી કે એમો પદાણોમા વુમુન પ્રનિયોર
અર્થ રજો પડી તે સભા મમલ જેરીનિઆનો શૂરવીર નેસ્ટર બો ચો “જાઓ રે બાહ્યો,
અગળ્ય તમે નૂર્મ ડોડગઓની પેઠે આ સભા લગી છે અને સુકનાં પગક્રમોની તમને કાઈ
ગત ॥ જ નથાં આપણા પણ ને આપણા શપથનુ શુ થશે ? આપણા પીરેની સનાન ને
મુનિત્રો, અને દેવનિમિત્તે ગેના સુદ મુરાપાન, અને જમણા હારે આપણે ૫ અગર ઉપમવેનો
વિધામનન સમાગમ-નાળો એ મુદુ હરેથ્થનાના કાણ કે અટી આટનો વામે સમર ગ્યા
ગતા આપણે હટુ સમ્બોનો મિત્રારાનાં કરાં કરીએ છીએ, અહીં કાષ્ટ પયુ સુકિત રોધી રાકના
નથી કે અંટયુસ-હન છુ પટેનાની પેરે તારો હોય હથ દર જ તમને અને પ્રચક સુદમા
આગાઈને લોકનો નાથ-ગેહો અો ને એ-મે અંગભવનો આજ ચર્મધારી અયમે આપેનુ
વચન સાનુ કે જે જુદુ તેનો નિપય થયા પટેના જ આગેસ ન્તાસી જરાની પાનગી મરુતત
ને કરી સિદ્ધ થના પી નથી જ-દર, નમનો વવ દરાયમે અગે, હુ હુ કે ને દિસે
આ આત્ય વેદિ પોતાના શીશ્વગામી વગળ વધ નીકળ્યા, તે દિસે મદાસમ દેલી મો
દોજનોનો નિવાર કરવાનુ આજ્ઞાન વચન આપ્યુ હતુ, કેમકે આપણે નિગદાવે નીજમી
ઉપનન રીતે એમે શુભ સુકનાં દેખાયા હતા માટે બ્યાસુધી સમારામનિ પ્રતેડ જાણાત
દોજનનો સી સાગે-સુધી ગે નહિ અને દેગનની ખાતર વેરનાં કષ્ટ ને કુખનો બ નોવાને

નિહિત ત્યાગી થી એ પેર જવાની ઉત્થાન કરી પિ. પણ તે કામ થી જવાને બદલે આગ
 નહીં જશે એ પોતાના તન સાથે જાગી નહીં જશે એ રો, તો પછી સત્તા દેખતા તેન મળે
 ન બાળે, પછી પાત્રે પાત્રે પાત્રે પોતે સુનિવાર કરશે, અને સનાદ આપણ પોતા એવા
 આ પની સનાદ માનશે જે જે વેળા પુ બોલુ કુ તે જાત જ માન્ય થયા જોઈએ છે-અંગ-
 મેનના, તારા મનિકાન તત પ્રમાણે ને જામ પ્રમાણે જુ પાડી દે, કે કામ જામને ને તત
 જામને આગ છે એમ કરીશો ને આકાષનો તાર કંઈ માનશે, તે તને તરન જણાશે કે
 ક્યા કરા સગાં અને કા કરા સનિષ્ઠા ગણે છે, અને કા કરા શુભીર છે, કેમકે ત્યારે
 પ્રત્યેક જણાનુ પાણી જાણી જાયને આ પ્રમાણે તો ખમર થાને કે દેવની માગણી દ્વારા
 જતાનુ પાણી, કે પાત્રે તાગ નિષ્ઠાથી અમના ન બુદ્ધિ અનિષ્ઠાથી જતાનુ નથી "

એટલે રાગ અંગમેનનો તેનો ઉત્તર સાથે અને કંઈ 'ખરખર, એ જ કુકુ, અને
 અંકાજીવીની, સ્વામા તાગ જેવો જાઈ અમર થતા પાણી એમ કીધી મિદ્ધ થયુ છે હે
 અમરિષિતા, 'હ અંધીની, હે અંધોતો, અંકાજીનોમા આના દમ મનીઓ મ્હારી પામે હોત
 તો કેતુ સાગ થાત ? તો પછી આમ ગજા કુ મર જતાને પાવમા થઈ ગએલું અમાગ
 દાવમા આ તાગ ની વાર સાગત ? ખરનુ કોનમ-સુત અમરમાગી કામે મુને કુ પાણી કયો
 કે, 'મે' નિઃશ્વક જીઆ કાસગા તેજે મ્હો જોએ-એ છે ખરખર પુ ને અંકિનિષ્ઠ એક
 જાગા પી અતર ખખર ગજોમા લડી પાયા, એ પટેનો મિત્રાજ મ્હારો ગયો પણ નો
 આપણે બધા એ. નિશ્ચયના જ થઈએ, તો પછી દ્વાજનો નિતાજને વિસ આરી પેદાન્યા
 સમજો, એક લાખનો પણ નિનમ થયો નહિ, હવે જાએ, જાધા જમી નો, એટલે આપણે
 શુદ્ધ આરમ્ભીએ પ્રત્યેક જાતે ભાનો આગી રીતે ક્યા તીજો કુ વો ને તત મગમ ગોવરી,
 આ તીજમનિ મોડાઓને બની રારી પેઠે અવધાવરી, ને આજે માનુએથી રથને મુમરિથત
 કરી નાનને તપ થઈ આનુ, કે આપણે બધા આજે હારે જીવણુ શુદ્ધમા હુમીએ
 કારણ કે ત્યા વિશ્રાંતિ થી તો એ. દાહ પણ મળશે શિવ જ, માત્ર ગતિ થશે ત્યારે જ અને
 પદાના મનિકાનો આવેગ સત્રો પ્રત્યેક સનિષ્ઠા વક્ષ અજાનુ દાહ કરનારી દાહનો પટે
 પડે-સાથી જીતો થઈ જને, જાનો કરી જાનીને તો હાથ તરમ થઈ જને અને અમરકીત રથ
 અથોત મોડા દે દે થઈ જશે અને રણુએથી દૂર જઈ અગિનાગા નહાળ પામે ભગ ગએનો
 કોઈ માનુષ પાત્રે તો તેનો તો ના, ને ગીધની ઉગ્રશી નસા કિના દમ જ થશે નહિ.

તેના આગ વેળા શુની આગાદિ વોડા મ્હોટો દર્શનાદ કી રથા દક્ષિણ વાયુ વાયાએ
 ઉજગતા ને ઉભા નટપ અથાતા તગતા થનિ જેવો, બે, ચોમેર વાના વાયુથી ઉજગતા
 મો ૧ જેો અપસ દેતા નથી એવા કાઈ ગોત્રમા નન પર થતા પ્રવક, અમર જેવો, ત્યા ધોષ
 મયી હો જાગી જો ના નહોતો નહાણોમા પીળગઈ ના અને કુપકામા જઈ દેવના
 પાડી જોજન કરી પીકુ પ્રત્યેક જાતે અમર દેવનામાના પેતાના ઇષ્ટને અગિના આપુ
 અને મ જુથી ને જુમન શુદ્ધી અચાની પ્રાપ્તના કરી નરપતિ અંધીમેનને મહાઅમર કોની

અનને એક પાત્ર વર્ષના પુષ્ટ બળદનુ બળિદાન આપ્યું, અને અર્ધઝવન સેનાના વડિલ સરદારે તેની આસાથી એકા થયા, પ્રથમ નેસ્ટર, પછી રાગ આઘડમિનુસ, અને પછી બે આઈઅંટીઝ, પછી ટાઈયુસનો પુત્ર, અને છોડા અયૂસ જેવો મહાશુદ્ધિમાન ઓડિસ્યુસ ઉચ્ચ સિંહનાઃ કરનાર મેનિલેઅસ તો વગર હશે જ આ થો, કેમકે પોતાના ભાઈને પરિશ્રમ તે બાણતો હતો પછી તે બધાએ જ બળદની આસપાસ ઉભા રહી હાથમા જવનો લોટ લીધો અને સર્વેની સમક્ષ ઔર્ગમેનને પ્રાર્થના કરી અને કહ્યું 'હે અયુસદેવ, હે મહાશક્તિમન્ત, હે મહેશ્વર, હે મેવગજ, હે સ્વર્ગવાણી દેવ, મ્હને નયન આપ કે આજે સૂર્યાસ્ત થના પહેલા, અન્ધકારના આગમન પહેલા, હું પ્રાયમર્ના મહેવને ધમાડથી મનિન કરી જમીન દોસ્ત કરી નાખ્યું, અને તેના દ્વારને આગ લગાડી ભસ્મ કરી દઉં, અને હેક્ટરની છાતીપર તર-વાગ્નો ધા કરી તેની બડી ફાડી નાખ્યું, અને તેની આરે ગમ તેના અગણિત મિત્રો ઉપે મ્હોએ ક્ષુભા પડી વસુધાનિગન કરે "

તેણે આમ પ્રાર્થના કરી, પણ હજી કોનીઅને સિદ્ધિ વચન હોયું નહિ, તેણે બળિદાન ફરીવાર, છતાં પોતે પાથરેલી જળની અવિરત વૃદ્ધિ જ ક્યાં કરી

હવે જ્યારે તેઓ પ્રાર્થના કરી રહ્યા અને જવનો લોટ આસપાસ વેરી રહ્યા, હારે પ્રથમ તેમણે બળદનું માથું પાછું ખેંચી કહાડ્યું, તેનું ઠોક કાપી નાખ્યું, શરીરપરની આમડી ઉતારી નાખી, અને જ બધાંથી કહડા કાપી ચરખીમાં બોળી બેડાવાળી તેપર કાચા માસખડ ચૂક્યા અને તે પાકડા વગરના ચીરના લાકડાપર ચૂકી રોક્યા, પછી તેમા મોખા બોચી હિંદાશ્વર સંતી જવાળા પર ધર્મા જ્યારે જ બધા કહડા રોકાઈ રહ્યા અને તેમણે તે આખી જોયા, ત્યારે તેમણે બાકીના ભાગના કહડા ધર્મા અને તેમા સોયા પોચીને સલામથી રોક્યા, અને શેકી શેકીને બધા કહડા અગ્નિમાથી પાછા બહાર કહાડ્યા આમ આ ધર્મમાથી પર-વાર્ધા અને બોજન તૈયાર કર્યું, ત્યારે તેઓ જમના બેઠા, અને તે ગ્રાહિત બોજન નિરાતે ઝાપડી ગયા પણ જ્યારે ધરાઈને ખાઈધી રહ્યા, ત્યારે ગેરીઆનો ચરશીર નેસ્ટર તેમના પ્રત્યે કહેવા લાગ્યો 'હે ઔડયુસના કુલીન પુત્ર, હે નરપતિ, હે નરપતિ ઔર્ગમેનન, હવે આપણે અહીં વાતો કર્યાં કરી જોઈએ નહિ, અને દેવ એવેના દર્શન પ્રાર્થના વિનય કરવે જોઈએ નહિ, પણ આનો, કવચધારી ઔદાઈઅનોના દૂતોને લોકગમના બાહરે કવચાને મોકલીએ અને બધા મહાશુભાના લોકને એઠા કરાવીએ, અને આપણે બધા આમ એઠવિત થઈને ઔદાઈઅનોની વિશાળ સેનામા ફરી વળીએ કે સત્તર ઉમ યુદ્ધ જામે "

તે આમ બોલ્યો, અને નરપતિ ઔર્ગમેનનો તેનું કહ્યું ના ગણકાર્યું એમ નહિ તરત જ તેણે ઉડતા વાળનાના ઔકાઈઅનેની સમરાગણમા હાજર થય જવાની વ્યક્તકક દૂતો દ્વારા આજ્ઞા કરી દૂતોએ તેમને એકા કર્યા અને તે બધા સત્તર એઠા થઈ ગયા અને જે અકૂસના પરિક્ષક રાગનો ઔદ્રયુસ-સુતની પાસે હતો, તેમણે તથા નિર્મલલી એથીનીએ વચમા ધુમીને સૈનિકાની વ્યૂહરચના ઉત્સાહભરે ત્યાં એથીની દેવીના હાથમા જરામરણન્ય ભવથી વિમુક્ત

પવિત્ર ત્રણ હતી, તેના ઉપર યુદ્ધ સેનાના ચો પુખતા લટકતા હતા, તે બધા ચતુરાઈથી ગુથેલા હતા અને તે દરેકની કિમત સો સો બળદ જેટલી હતી એ હાત લઇને તે દેદીપ્યમાન દેરી એકાધઅન સેનામાં ઉત્સાહ પ્રેરતી ફરી વળી, અને ત્રણેક સૈનિકના ઉરમાં અપરિત યુદ્ધમાં પ્રવાવવાનું જોર ઉત્પન્ન કરતી ગઈ આ પ્રમાણે, પોવા વહાણમાં બેસી સ્વદેશ સીધાવાનાને બંને અમામમાં ધૂમરામાં તેમને વધારે રમ પડ્યો. કોઈ પરતના શિખરપર આવેલા નિઃશીમ થનમાં દારણ દારાવન અગટે, અને તેના બડકા ફરથી દેખાય, તેમ તેમના પ્રયાણકાળે કાંસાનાં અગણિત કવચબાથી સ્ફુરતો પ્રકાશ આકાશમાર્ગે ઠેઠ સ્વર્ગ સુધી પહોંચ્યો અને કેદરિંદુબસના બેલુ પાસે એનિયાના ચરા ઉપર અનેક જાતના પક્ષીઓ-વન્ય હસો, બગચાઓ, ને લાખી કોકનાળા મગજો-પીંછાની સુંદરતાથી મનાતા આમ તેમ ઉડે, લાખી ચીસો પાડતા આગળ ને આગળ ધસે, અને ચરામાંથી પ્રતિધોષ યાય, તેમ વહાણુ ને યુધ્ધમાંથી સૈનિકાની અને જાતો મેન્ડરના પુષ્પમય મેદાનમાં જોસનેર ધમી આવી અને માણુસોના ને મોડાના પર્કારનો જૂંમિમાંથી જાન્યર પ્રતિધનિ ચર્ડ રજો આમ તેઓ રકમેન્ડરના પુષ્પમય મેદાનમાં ઉભા ભારે સતુકાને પત્રપુષ્પની પેટે તેમની મણતા ચર્ડિકે એમ નહોતી રસન્ત સતુર્માં ગોવાળના ધર આગળ ધની તામરીઓ ઉભારાઈ જતી હોય ત્યારે જેમ ત્યાં ગુજ રવ કરતા અનેક બમરમણો જેમ યાય છે, તેમ મોડરનોને ચીરી નાખતા ઉત્સુક બનેના ઉતા કશાળા એકાધઅનો તેમની સન્મુખ મેદાનપર સખ્યાવન્ધ એકલા થયા અને ચરામાં બકરાના ટોળા રસજતા રસજતા ભેજસેગ ચર્ડ જાડ છે ત્યારે જેમ અગ્નિપાતકો રહેનાઈથી તેમને ડૂંગ પાડી દે છે, તેમ અગરોએ પોતપોતાના સૈનિકાને બાણુ પર ગોડરી દીધા અને યુદ્ધના આગળની તૈયારી કરી, તે બધા ની વચમાં રાજ્ય અર્થમેન્નન આજે અવિષ્ રોકતો હતો, તેનું માથુ ને આખો વજનારી ઋયુસતા જેની, તેની કેડ એરીમુના જેની, અને તેની છાતી પોસાઈબનના જેની ભાસતી હતી ચારો ચરતી ગાયોના ટોળામાં જેમ આખનો સીધી હચો અરિથેય તરી આવે, તેમ અંદાઈગીઝ આજે ઋયસના પ્રનાયે સૌમાં પ્રધાન અને વીર એ દેખાતો હતો.

“હિ જોનિમ્પસની દર્બારાસિની દેરીઓ, જાન લોકના મેનાપતિઓ અને પ્રધાન પુરો કોણુ કોણુ હતા તે હવે મ્હને કહો, કેમકે તમે દિવ્ય છો, સર્વો મુનક્ષ છો, અને સર્વસ છો, પણ અમે તો ચોકનાનાં જ સાલમીએ છીએ અંચો કેવળ અસા છીએ ધનિઅસ કોણુ કોણુ આપ્યા હતા તે અગ્ન્યર્થધારી વૂસની પુત્રીઓ-જોનિમ્પસની દેરીઓ-મ્હને યાદ દેવાવે નહિ, તો લોકમંદની સખ્યા કે નામ હું કહી શકુ નહિ, ના, ખરેખર મ્હારે દસ છબ ને દસ મુખ હોત, અગ્રાત કંઠ હોત, અને પત્યરનું હૃદય હોત, તો પણ હું ના જ કહી શકત પણ તેમની સદાનાયી વહાણે ॥ અધ્ધો અંચો બધા વહાણો યથાક્રમ” ગણારીય

નિર્મિતી ગી આગી ખાતી દુની કે । તર આમ ઇતી ગી । આરો લેમાથી ખાટુ પરિ
આમ જ આથે

કોમ્પારિસન આથે આગી રિમ્મતથી ગતી ગળી તેથી નરે પોતા । જ નસાઈ
સાગી મોગાવ દો પ સાઈ / દોને વગી । મા । તાપ્ત પળી લેમગે યુ, 'વાડ
હવે તો ગમતો નહીં પોતા પૂ સા અથે ન તો રિ નેરી / પો ગાટલુ મી
ગો જના ઝળ ગિરો લાસી લા આતી ગીતીગે ૧૬૭ પ્રિ ર ન, યુ રી રો
કુરામા હોમારી નીડુ

૨ રા લાઈ ન ન દ ના તેથી આગ પનિો બ પ્રગો અગો હતો ઘટે તેથી તંદરાઈ
થપ પડી એમો રી આમો પિ રી આગ નેરામ ગી । ન ના ઠારો અજમાની
લેલા એગના લેગરનાં પા । તાપ્ત પીના ગમ્મા પ ની અખમા ગીપા પા મી
કાનગા । પુર લગતી આરે લેમના રાથો ઠાર આરે જા રિમ્મતો પા
પીતી ।

દરેક ર પીનેજમારી થે આતી ગાટલુ મી રૂગ, 'અ રે રમ છ' રૈજ
જવામ રેતો ર ન મના રુ નાર છે આ મતે કવરગમા । જ મગુર થઇ પતી
૦ રારે આમોમાથી તથારે પી ની રે લારે એમ નન મનાડુ કે આ જુ રામ્મ પા
મી ગી વાપ ને જ રી રે યો જ્યા રે આ / નીમ્મા લા આ પનિની કુરાતોમારો
ગર્મિત થતી

પથુ થો । અખમા રુ અખમા પથુ મરે રી મોસા પીવનિ મોટી ની ગઈ ઘટે । ન
િપમાડુ તો અખમા રુ આગ રિતે રેના રનગતા તે લોજ સતી એમતી એ નવાની
મીતપ થો મો નગુ કે એ કોગ પ્રતગે રેનાન / રુ પોતે છે આથી એ જ
અચલુ કે કોતો એ ના રે ર તાગી પ અ સી રોમો બ જ નિરાન રળી હોમ એમ
દેખાડુ તે રિમ્મતો એ રુરોગિયા । તરો લુંગી નાના રે રામગે રીક્રમા રી રાન
ગી તે તો રુદમઠ રિ રુલ રેડુ તો અમ / સામે આગ પનિો જુમ વધે
અ રો હતો । મન ના ગયા પડી રોગ અપત તો એ રિએ સા નાદિ મે લેમમા દાથ
પ ના યો રુ રેવો અખમા મો જગતી રેવો રના । લેમે રાઈ રિ રુ ર નો
રેમ । મોના રો ર એમ રુ મેન તો ર રારે સાઈ લેમે એમ ધારો જ રે આ । તર
લમ રા મના મળી ગાઓ રિરે વધે રુદમ રે રે રે રુદમ મો । રળી એ રુ રતા અસર
એ । રુમ ર ગી આગો ઉગ ગોપરેશન મગુ રો । વાવત ત ન રે ર આરે
મં ઉપગ ઠારો કાન રેખગી રુ રુદમે રાન રા રાન જા ના રના ત્વાર મને રુ
રેમ નદિ ર લેમે રને એઈ રુ રાગ અમને રે રે રોપરેશન રે રામે જ રી રુડ ર

૨૧ મળી લેમને ધ-ધન આચુ લેમગો અ રુ રોમા પળ થ રો । ર
રેના તીમો રે રહા ર પ ને અપરેશનથી રી ર નહિ

મહે હસતાં હસતાં કહ્યું, 'હા, એ તો ખરૂં છે પુરોની બહાદુરી આમ ધરમાં પત્ની આગળ રોકે મારવામાં જ સમાયેલી છે '

મહારી તરફ ગભીરતાથી જોના બોલ્યા, 'તું કહે છે તે તદ્દન ખરૂં છે હમે પુરો ખરે ખર બહુ જ મિથ્યાભિમાની હોઈએ છીએ '

તહેમનો ગભીરતા હસી કાઢના પુ બોલી, 'ત્વમારી ખાનિ છે કે મિથ્યાભિમાનમાં પણ ત્વમે હમને સ્ત્રીઓને દુરાસી રોકે ?'

મહોટાભાઈ ફરીથી આ વા સારે મહે તહેમને બાલુપર લઈ જઈ કહ્યું, 'મહોટાભાઈ, ત્વમારા દાકતરે જે દવા બનાવી હતી તેથી ફાયદો મેં જા જ થાત પણ બોગળેએ મહે એકવાર પીનાની દવાને ભૂતમાં બોચન રહમશ્ત્રુ તેનાથી આખો ધોધ અને એ ભૂમ કયા પડી મહારી આખો બગડતી જ આવી છે હવે તો ઓપરેશન કરાવવું પડશે '

મહોટાભાઈએ કહ્યું, 'તું ત્વારા વગની દવા -રની હતી એટલે હું ત્વને જોવા આવતો ન હોતો '

'ના, ' મહે જવાબ દીધો ખરેખરી તો હું છાની માની ત્વમારા દાકતરની જ દવા કરતી હતી '

આહા! ત્વમારે સ્ત્રીઓને ટેટલું અમલ બોલવું પડે છે! હમે માતા દોષએ ત્યારે બાળકોને સમજાવવા છોકુ બોલવું પડે, અંતે જ્યારે પત્ની દોષએ ત્યારે ત્વમારા બાળકોના પિતાને રહમગવના છોકુ બોલવું પડે! આ અસત્યથી ત્વમારાથી કદિ છુગતું નથી

પણ મહારા અસત્ય કથનથી મહારા પત્ની અને ભાઈ વચ્ચે કાંઈક સપ થયો મહોટા ભાઈએ મહારા પત્નીથી વાત છાની રાખવાનું કહેવા માટે પોતાનો જ ગેર જાણ્યા અને મહારા પત્નીએ પ્રથમ મહારા ભાઈની સનાહ ન માનના માટે પરતાવો કર્યો

આખરે બન્ને જણના મતપ્રમાણે એક મુરોપિઅન દાખરે મહારી ડાબી આખ ઉપર ઓપરેશન કર્યું પણ એ આખ બહુ નબળી હોવાથી ઓપરેશન ખમી રાખી નહિ, અને રહેજ સાજ રહેલું તેજ પણ જગુ રહ્યું ત્યાર પછી જમણી આખે પણ ધીરે ધીરે શક્તિ તદ્દન પોઈ, ' અથ થઈ!'

એક દિનમ મહારા પતિ મહારી પધારી પાસે આવી બોલ્યા, 'હવે હું ત્વારી આગળ છોકુ અભિમાન રાખી રાકતો નથી કુસુમ! મહે જ ત્વારી આખોનો નાશ કર્યો છે '

મહેને બાગ્યુ કે આસુથી એમનો કંઠ રૂધાઈ ગયો છે આથી મહે તહેમનો જમણેર હાથ મહારા હાથમાં દાખી કહ્યું, 'કેમ? ત્વમે તો જે ચોગ હવુ તેજ કર્યું છે ત્વમારી પોતાની વસ્તુ ઉપર જ પ્રયોગ કર્યો છે ત્વમે જ નિચાર કરો ને કે કાંઈ પારકા દાકતરે મહારી આખો લઈ લીધી હોત તો મહો મુ નાગત? મહેને કંઈ રીતનુ આશ્વાસન મળત? આ તો મહેને એમ જ લાગે છે કે જે થયું છે તે સાચું જ છે અને ત્વમારે હાથે મહારી આખો ગઈ છે એ મહેને મહોટા સતોષ છે રામચંદ્રને દેવની પૂજા માટે એક કમગ બહુ ઓછું લાગ્યું ત્યારે એમણે

પોતાની બે આખો કાઠીને દેવને અર્પણ કરી અને મ્હેં મહારા દેવને મહારી આખો અર્પણ કરી છે । હવેથી જ્યારે ત્હમને કાંઈ વસ્તુ સાગી લાગે ત્યારે મહારી આગળ એવું વર્ણન કરજો, એટલે ત્હમારી આખોમાથી રહેલા પવિત્ર ઉપહાર, પેટે હું એ ગ્રહણ કરીશ ’

આ સર્વ હું સામટું બોલી ગઈ એમ તો ન જ કહેનાય, કાંણ કે આ બધી વાતો એક દમ પાદ આવે ને બોલાય એ અશક્ય છે પણ આ સમયેનો હું દિવસો સુધી વિચાર કર્યા કરતી જ્યારે મ્હને બહુ દુઃખ લાગતું અચના મહારી ભક્તિ લીધું ચવાયી મહારી સ્થિતિ માટે હું શોથ કરતી ત્યારે આ વાક્યો હું મહારા હૃદય પામે એક પગી એક બોલાવની—જાણે કાંઈ પામે સાબજેની વાતાં પાગી કરી જાય તેમ આથી હું હું ખની વાગધરી રાખના પગી રાનિત અને પ્રેમ અનુભવી શકની હમારી બેની વાત દરમિયાન મ્હાગ પતિને હું મ્હાગ હૃદયમા શું હવું તે બતાવી શખી

‘હુમ્મ,’ રહેમણે કહ્યું ‘મહારી ખૂબાઈથી જેનુંકસાન થયું છે તે કવિપણ રાણી શમશે નહિ, હવે હું હમેશા ત્હારી પામે જ રહીશ, અને મહારાથી જનરી એટલું ત્હારે હું ખ ઓડુ કરવાનો પ્રયત્ન કરીશ ’

‘મ્હેં જવાબ દીધો, ‘ના, એમ તે બને’ ત્હમારા ધરને આલજાની ધરિપનાન ।થી બનાવરી હવે તો એક જ રસતો રહ્યા છે તમારે દરી પરણતું પડશે ’

બીજા યમનની જરિયાત રહેમળનતા મ્હારો અનાજ મ્હેંજ કુજયો, મ્હેં ઉધરસ ખાધ મહારી લાગણી લાકવાનો પ્રયત્ન કર્યો પણ એમણે એકદમ મોનના માણ, ‘હુમ્મ, હું જાણું છું કે હું ખૂબ છું, મિયાલિમાની છું મમે તે છું પણ હું હુદ નથી મ્હારા કુદરતા, એપી નાથના સમ ખાઈ કહું છું કે જો હું ફરી પરણ તો મ્હને સચી મ્હોળમા મ્હોડુ પાપ-માનાપની હસાનું પાપ—પાગને !’

અરે ! હું કવિપણ એમને આવા આકરા સોગમ ખાવા દેત નહિ, પણ મ્હારો કંઠ આસુથી રૂથાતો હતો, અંતે હપના આવેલને લીધે મ્હારાથી એક સમયે પણ બોનારો નહિ મ્હારે આથગ મુખ તખીનામા સત્તાડીને હું કુએકુએકે રડી આખો અથુનો મ્હેંજો ઉભરો રાખના પગી મ્હેં એમનું માથું માગ હૃદય સરેતુ લીધું અને બોલી, ‘અરે રામ ! ત્હમે આરા કપરા સોગમ શું કામ ખાના ? મ્હેં જોયું જ ત્હમા । પોતાના તુ-૦ મુખ માટે ત્હમને ફરી પરણવાનું કહ્યું હવું ? ના, ના હું તો મ્હારો પોતાનો જ વિચાર કરતી હતી આખો હતી ત્યારે હું ત્હમારા જે જે કામ કરતી તે એ નવી પત્ની કરી ગઈ એટલામાટે જ કહું છું ’

‘કામ ?’ એમણે જવાબ દીધો ‘તે તો નોકરો પણ કરી શકે તું એમ ધારે છે કે હું એવો ગાંડો છું ? તે ધરમા દાખી આળીને એ મહારી આ દેરી સાથે સિદ્ધાસનપર બેસાડું ?’

‘દેરી’ સમયે બોલતા રહેમણે મ્હારું મુખ હાથમા પકડી ઉત્તુ કર્યું અને મ્હારા કપાળ ઉપર મુખ । કર્યું આ હાથે જ્યાં મુખ । કર્યું ત્યાં દેરી જાનતું નીચું નેત્ર ઉધાયું અને મ્હારામા વિન અશને અચાર થયો

નિચરે તો સી વડુ એમણા નીચની દુનિયાનું માર્ગ તો હવે કી નર્મીસ
હિ પાલ દેને હવે તમા જલ્મ અમતા સે ॥ તારીંગ હવે અસન જોતકું નહિ
પડે કતરાનડી તો ॥ હવે તારી પેવાની ઝગીયું નાવન, આઠકનાપણુ હવે
હમા મન મન

તો અ ફિરમ તો હવેમા સુધ ના મ રતુ દાન એમ નાગડુ આના સખત
રાપય લીના પડી મહારા પતિ નરો તય તો ૭ જ નહિ, ગોરિયા સી મુને અતિશય આનં
થયો હતા એ આનંદ હવેમા હવે મજ વારી બહા તો અને મે મનો ૭ ઉન્ડે કરો
રાખી નહિ પર તુ જે રાની સી રક્તિને મુ ૧ આ મામા નવે ૧ થો હોતો હોજે મુઠો કથુ
' જાવ એવો પલુ વખત આરે કે તારો પતિ નરો નન ડરે તે દિ મશા ૧ ' પણ મહામના
જે સ્ત્રીતન તુ હો ૧ મેમ દગ પણ નાખ રેને માગન તે મોગન જ છે, અને
અમાથી છુવા ૧ ' માર્ક ર તો નવી ' નીમડિને ઉતર વારો ' પણ તેથી દહારે આન
નિત થનાડુ નર્મી રત્ત નથી ' પર તુ સ્વાત્વે રૂગી દડુ ' તુ હે છે તે ખડ છે પ્રણ એમજે
સમ ખાવા કે આ નમાલ તય જ ૭ આખરે સીસડિને કોથિત થઈ સૌન ધામ્યુ
કય, અંતે માર્ક અપાડિન ભયે મહારા હવેમા રવન લંડુ

મહારા અનુતાપિત પતિ તો રોને મહારા ૧ જ નામ રના તો ૧ હિ થોતે જ
પણુ રતા ' હતા પેના તો આમ દહે ૭ ન્હાતી ન્હાતી નામતમાં એમ ૧ ઉપર આના
રાખામા મહો ૧ જ આનંદ આનંદો એ રીતે કુ એમને મહારા પામે વધારે વખત રોડી
૧ તો અન્ધ થા ૧ પડી એમને સમીપ રાખાતી ધમ્મિ બુ ૭ જ નામ વર્તે તો એમના
સ્થાનિવ્યનુ સુખ મહારા આખો ખમી ર તો નહિ એટલે દારીબીછ હન્નિયો એ સુખ માટે
બહુ તલસતી જ્યારે એ મહારાપાસ ન દાવ ત્યાર મહો એમ તાગતુ કે ૭ બહાર હવામા
' હટ ૭ુ અંતે બધી વગતુઓ સાથો સાથ તુગી ગરો છે

પેના જ્યારે મહારા પતિને કોલેજમાથી આવતા મો ધાન ત્યારે ૭ મારી ઉધારીને
તેમો આવનાનો માગ જમા મરતી એ માગ તે એમના બદલતો મહારા જાત સાને નો
૧૨ પૂખતા હોતો હવે મહારી અવનાને લી ૧ એ સુખ તા તુગી મોટલુ ન્હાત આડુ સરી
એમને મોનરા જલુ હમારી બેની વચ્ચેનો સતુ જતો રહો અને હવે અનંદ ખીડુ રી
તો જ્યારે એ મહારી પામેથી જય ત્યારે ૭ ખીલુ વવારે ન્હાતી થએલી લાગતી મહાગ
પતિ પોનાની બાડુએવી મહારી ત ર આવે એ સમયની આતુગતાથી વાત નેવા નતી

પણુ આસી આતુરતા અંતે પરાંનીનતા હજ દોષ રો જ નહિ, પત્ની માઝમી હોય તો
પણુ પતિને ભારત્રય છે જ અંતે એ ભારમા હમેરા ૭ મહારા અનંદ આસી હની એટલે તો
મહારા પતિનુ હનન અસદ્ર થય હવે મહે પ્રનિસા મરી કે ૭ એમની મમે તેડું સહ ૧ મરીસ,
પણુ મહારા પતિને મહારી અવતાના થા નાપિ આા હુમા સીગીશ નહિ

મહુ જ હંકા વખતમા સ્પર્શ, સમ્પ અને ગધ એ ત્રણ સંકિતઓનાં સહાયતાથી સન ધરમામ કરતાં તીખી ગઈ ખરી રીતે નોતા મને લાગુ કે પહેલાં જગતા પવાને કુશળતાથી નામ કરી શકતી આખો ધણીવાર મને મન્દાને બાલે હા રસ્તે ચગલે છે મારી આખો હવે મોતાનુ કામ કરના અવસ્થા ચર્ષ એને વીજ ધન્દિયોએ એ કામ શાન્તિથી ઉપાગી નીતુ મને બધુ કામ કરવાનો મદાવરો પડ્યો એટલે હું મદારા પતિને કશુ જ કામ રસા દેતી નહિ આથી પહેલાં તે એમલે બહુ ફરિયાદ કરના માગી કે આમ હું એમને પશ્ચાત્તાપ કરતા અટકાવતી હતી પણ એથી હેનરાધ નહિ હું સ્થમશ તારી કે તમ જરાનુ પૂરૂ થવાથી એમને નિગત નાગતી હતી આવગી પત્નીની મેવા કરતી એ કાઠ પુરૂપતી શુદ્ધીનુ કામ નથી

૨.

આખરે મદારા પતિનો મેડિસન ઝોનેજનો અભ્યાસ પૂરો થયો એને હવે કનડા છોડી દાકતર તરીકે પ્રેક્ટીસ કરવા ન્તાના ગામડામા મદને લખને ગયા ગામડામા મદારી આગામરધારી સ્મૃતિ તાજ ચર્ષ આની જલો મદારી માતાના ખોગામા ખુન ગમતી દોડ એમ લાગ્યુ આડ વાની ઉમરે હું મદારી જન્મજૂમિ છોડી નકતા ગધ હતી એ વાતને દસ વડ નીતી ગયા હતા, અને મદોર શહેરની શુદ્ધીમા ગામ ના જનનની સ્મૃતિ ઝાખી ચર્ષ મર્ષ દતી મદારે આખા હતી ત્રા સુધી કનડાની ગરબડવાગી શુદ્ધીથી મદારી પૂરની શુદ્ધીનુ સમરણ માલ ગયુ હતુ પરન્તુ ન્યારે હું અધ ચડ ત્યારે મદને પહેલી જ વાર ખમર પડી કે કનડા માત આખોને જ આના શકે છે, હવેને તૂમ કડી શકતુ નથી, સધાકાને એક પડી એક તારા બદાગ ની તેમ મદારી અંધતામા બા યામરધાના સમરણ એક પડી એક યા આચા

નવેખમર મહિનામા હમે કનડા છોડી હરસિમ્પર આચા ગામ મદને અમલ્યુ હતુ પરન્તુ ગામડાની શુદ્ધીના અનુભવો મદારા હવેમા મી રજા હતા તરતની ખંડેરી જમી ઉપગથી આવતા મદ શીતજ પન શધના કુશમાથી આવતી મધુર સુવાસ, દૂરથી સહગાતો ભરવા ના છોમરાની વાસગીનો મર-મરે ! ગામ ના જાગતાનુમા રસ્તા ઉપર ચાલતા ગાડાને અડખડા પહુ મદા ! શવનને આનદપૂર્ણ કરતા હતા મદારા પૂરના જનનુ દર્શાન થય મુર સ્વર અને સુવાસથી બેરહુ-મદારી સન્મુખ ખ યયુ, અને મદારી અધ આખો એમ ન દોતી કહી શકતી કે મદારા મિયાજ ખોગ છે જલો મદારી મદાનપણની શુ ગી પાડી ગાગતી દોડ એમ લાગ્યુ માત પ્રથમની એ જ વસ્તુની ખોગ હતી મદારી માતા મદારી પામે ન હતી

પીપગા તજે ઉમેલું, તમામને ખિનાર આવેતું મદાર જુનુ પર જલો દુ મ્પદ ને શકતી, મદારા વૃદ્ધ તદીને થોડા આજ વાળ જુગ રાખી, તડકે ધોળે ઉવાગ મૂગી જાણા વાપતા મદારા મનમા પી સમ્પતી પહુ તે ધીમેધીમે કુશળતા અનાજથી જે ખીત ગાતા તે યા આનતા નહિ સામે ખેતરમાંથી પાજ ગળતા ગેળો અનાજ સાબળો મદને જલો એમ જ નાગતુ કે મદારી મા દામમા દીવો વર્ડ જીખાનામા જલ છે જણાની ખો મળતી ધામો

નાસ ન્તજે મ્હાગ હવમા પેની જતી નદી ઉપર યહને વહેતા મ્હ પનન માથે આવતો આનિના ઘટનો અનાગ સ્પષ્ટ સભાગતો ધોધાટબધુ ટનકતાં તો માન હવપતુ મયન જરતુ ત્યા જનનમા મહુ ઘાયામાથી નવીનતા અને નિર્ગપતા જતી રહે છે

એક દિવસ મ્હારી એક સખી આપી ને મ્હને કહેવા મરી, 'કુસુમ, ત્હને સ્વીડનથી સ્વદી' ન મ્હારા નરે મ્હને આનુ ક્યું હોય તો 'તુ તો ફરી કોઈ દિવસ ચોના મ્હો સ્વામુ જોઈ જ નહિ'

મ્હાગ પતિએ મ્હારી આખોની ચારવાર માટે જલદી દાઢતર ન બોલાયો એ વાનની યા આપીને મ્હને ક્રોધિત કરનારો એણે પ્રથલ કર્યો, પરન્તુ મ્હે કયું, 'મ્હાગી અન્ધતા' એ વાંઠ એાધુ દુખ નથી તો પત્રી મ્હારા પતિ તરફ તિરસ્કારશતિ જતાનીને એ દુખમા ઉમેરે શું કરના ક ?'

મ્હા ! જેની છોકરીના મ્હોમાથી આના જુના ચિચારના માણસો જેવા રામ્હો સાખગી મ્હા ! સખીએ તુરુકારમાં માયુ હતા યુ ગુસ્સે યહને એ આપી ગઈ એને 'મ્હે ગમે તે જવાગ દીવા પણ એના રાખ્હોનુ વિષ મ્હારા હવમા મ્હી ગયુ

ગમડબધુ ટનકતા હવને ડાંણુ કરા દે છે પરન્તુ માનત ગામડામા આવવાથી મ્હારી જાત્યાનસ્થાની આસાઓ, ભાનનાઓ પુત જાયત યઠ આપી મ્હારુ હવમા, મ્હારુ જગજ હવપૂણ્ઠ યમા મ્હે ઈશ્વરને નમન કરી વધુ 'હ પ્રણુ ! ત્હે મ્હારી આખો લઈ લીધી તે 'સાઈ ક્યું હવે તુ મ્હારી સગીપ છે'

પણ આ સસ નહોતુ આપણે પામર મનુ'યો પ્રણુને એમ કહીએ કે 'તુ મ્હારી મનીપ છે' એ નુષ્ટતા ન કરેવાય આપણે તો એટલુ જ વ્હી સખીએ કે 'તુ મ્હારી આસા મા પિશ' આ હવનમા કાંઈ જ ન રહુ હોય તો પણ હવતુ તો પડે જ !

૩.

ચોના મહિના તો હમે ધણા સુખમા ગાળ્યા મારા પતિએ દાઢતર તરીકે સારી ખ્યાતિ મેળગી ધરમા લક્ષ્મીદેવીની પાટ રૂપા યઈ પરન્તુ ધન હમેશા ઝાકિ દુખ લેતું જ આવે છે કોઈ ખાસ જનાન તો અત્યાગે માં નથી, પણ અધ મનુષ્યોની પમજણુ બીજા કરતા વધારે તીવ્ર દોષ છે, તેથી ધનના આગમન સાથે મારા પતિમા યએનો ફેરફાર પણ હું સહમશ હતી

મ્હેવા મારા પતિની આમણુદિ બહુ ઉચ્ચ હતી અને એકવાર સારી ટ્રેકટિસ જામ્યા પત્રી ગરીબ લોકોને જરૂર મલ્લ કરીશ એમ કહેતા રી લીધા વિના ગરીબ લોકોની નાહી જોવાની ના કહેનાર દાઢતરો માટે ત્હેમને તિરસ્કાર હતો, પણ હવે યએનો ફેરફાર મ્હે જોયો હવે એ બહુ ડાનિ દવ્યના યઠ ગયા હતા એક ગખત એક ગરીબ સ્ત્રીએ આવી દયા ખાતર પોતાના એડના એક પુતની જલ્દી જવાવના આજીજ ડગી પણ મારા પતિએ ચોખ્ખી ના કહી ! આખરે મ્હે પોતે એમને એ સ્ત્રીને મલ્લ કરના બિન તિ કરી, ત્યારે એમણે પરાણે કણુન કયું, અને વેર ઉતા' હમે ગરીબ હતો ત્યારે એમને ધનનો પોષ ન હતો તેમ જ કોઈની ખુશમંત કરી પણ ગમતી નહિ એવી જાળતોમા ત્હેમનો આર્લ્સ બહુ ઉચો હતો પણ હવે જ્યારે

'નિગુણકમી' અને નહચુનકમી ૩ ૦-૧-૦૦ એત એમ ત્રિપાડી એન્ડ પત્રી, મુર્ગાઈ

ખેડમાં એમને નામે મહેાડી રકમ જમા થઈ, ત્યારે ઘણીવાર કાંઈ મહેાડા જમીનવા ॥ મુનીમ સાથે બનાકો સુધી વાતો કર્યા કરતા—જે કે આડુ તાતકારિક જાણ તો કાંઈ જ દેખાતુ નહિ

મહારા પતિ ક્યા તણાયા જાય છે? મહારા પતિ કુ થુ થતા બેઃ છે?—જે પતિને હું અધ થયા પેલા ઝોળખતી હતી, જે પતિએ તે દિવસે મહારા ડયાગ ઉપર સુખન કર્યું હતું અને મહેને દેરી તરીકે સિદ્ધાસન ઉપર સ્થાપી હતી! જે મનુષ્યો એમણેક પ્રમાણ પાનના વેગથા પડી જઈ ધૂળમાં રમદોળાય છે, તેઓ તો નહીં શુદ્ધ જ્ઞાનનાઓ સંહિત પાળા ઉઠી રહે છે, પરંતુ જેઓ દિવસે દિવસે નીનિમા સ્ત્રીશ્ચ થતા જન છે, ધીમે ધીમે મહારની કાંઈ જાણ વસ્તુથી આતર છાનનને કચરી નાખે છે, હેમનો આત્મા મૃત થઈ જાય છે અને ફરી સજવન થતો નથી

હમારા ખે વચ્ચે રહેલુ અધતાનુ આપરણુ તો માન યારીરિક જ હતુ, ઓ યાદ મહારનું નહતું એ કાંઈ વિશેષ ન રહેવાય હશે બન્નેએ જે વખતે જન્મ્યું કે હું અધ થઈ છું તે વખતે મહારા પતિ મહારી સમીપ હતા પરંતુ હવે એ સમીપ નથી તે જોતા મહાર હાથ ભરાઈ આવે છે, જાણે કે ગુગળાર્ધને મરી જઈશ એમ લાગે છે ખરેખર આ તો વિશેષ જ! હું હલ પ્રેમ અને અક્ષય શ્રદ્ધા સાથે મહારા હવની મર્યાદામાં જ રહી હતી પરંતુ મહારા પતિ અનન્ત સુખકર વસ્તુઓની ધાયા છોડી જતા રહ્યા હતા ધનની મૃગનૃષ્ણા પાછા એ નિસ્તીમ રણુમાં અદરશ થતા હતા

કાંઈક વખત મહેને એમ સમ થની કે હુ ધાર છું એટલી દુનિયા મગાય નથી કે નવ અધતાને લીધે હુ દરેક વસ્તુની અતિશયોક્તિ કરતી હોઈશ જે મહારે આખો દેાન તો હુ પાગ આ સસાર જેવો છે એવો ને એવો જ મદલુ કરત મમે તેમ હાથ પશુ મહારા પતિ તો મહારા બધા વિચારોને આવા જ રૂપમાં મૂકતા એક દિવસ એક વદ મુસવમાન હમારે થોડા આ થો રહેલું પોતાની ન્હાની પૌત્રીને જોના આવવા મહારા પતિને વિનનિ કરી તે વદ માણસને મ્હે કહેતા સાબળો, ‘બાણુ, હુ ગરીબ માણસ છું પણ મહારે જેર આવવાની મહેરમાની કરો અન્નાદ હમારે ભક્ત કરશે’ મહારા પતિએ લાગણી વગર જવાબ દીધો ‘અદનાહ ભણુ ડરશે તેથી કાંઈ દહાડો ઉભડવાનો નથી મહારે તો એ જ જાણુ છે કે તુ મહેને શું આપીત’

આ સાબળી મહેને એમ થયું કે ધખરે મ્હે અધ કરી લેની સાથે—જેટલી પણ કેમ ન કરી? નિ જાસ મૂકી બિચારો ધરકો માણસ આલ્યો મયો મ્હે મહારી દાસીને એને મહારા ઝોરનામાં લઇ આવના મોટીની—આગલા આગળ ઉભા રહી એને થોડા પૈસા આપ્યા અને ‘હુ આને ત્હારા દીકરાની દીકરીમાટે મહારી તરફથી આટલા પૈસા આપુ છું કાંઈ સારા દાખરને તેડી લાવજો અને મહારા પતિના ઉદ્ધારમાટે આપના કરજો’

એ આખો દિવસ મહારાથી બીનકુવ ખવડાયું નહિ બપોરે મહારા પતિ ઉઘી ઉઘ્યા એટલે એમણે મહેને પૂછ્યું ‘તુ આજે કેમ આવી રીગ દેખાય છે?’

વાસ તો જો મારા હૃદયમાં પેની જતી નદી ઉપર ચઢેને વહેતા મદ પનન સાથે આવતો આરનિના મનો અવાજ સ્પષ્ટ સભાગતો બોધાટલ્યું કનકતા તો માત્ર હૃદયનું મધન જ નવું ન્યા છવનમાં મધુર કાર્યોમાંથી નીનતા અને નિર્દોષતા જતી રહે છે

એ દિવસ મ્હારી એક સખી આવી ને મ્હને કહેના મઝી, 'કુસુમ, ત્હને નહીં નથી મ્હડી ? બા મ્હારા વરે મ્હો આવું ક્યું દોષ તો કુ તો ફરી કોઈ દિવસ એના મ્હો રહામુ જોઈ જ નહિ'

મ્હારા પતિએ મ્હાંની આખોની આરવાર માટે જતી દાકતર ન બોલાવ્યો એ વાતની યાદ આપીને મ્હને કોષિત કરવાનો એણે પ્રયત્ન કર્યો, પરંતુ મ્હે કહ્યું, 'મ્હારી અન્ધતા એ વાંધ એટલું કુ ખ નથી તો પછી મ્હારા પતિ તરફ તિરસ્કારવૃત્તિ બતાવીને એ કુ ખમા ઉમેરા શું કરના કરે ?'

મ્હાન જેવી છોડીના મ્હોમાંથી આરા ભુતા નિચારના માણસો જેના રાખે સાભળી મ્હારી સખીએ તુરં મ્હારી માથું હના યુ શુભે ચઢેને એ આવી ગઈ એને 'મ્હે ગમે તે જગ્યા દીધો પણ એના શબ્દોનું વિષ મ્હારા હૃદયમાં રહી ગયું

ગરબડભર્યું નવતા હૃદયને ઠલ્યું કરી દેટે પરંતુ શાન્ત મામડામાં આનવાથી મ્હારી બાહ્યમાનસાની આરાઓ ભાવનાઓ પુનઃ જગૃત થઈ આવી મ્હાં હૃદય, મ્હાં જગત ઇશ્વરપૂજ્ય થયા મ્હે ઇશ્વરને નમન કરી ક્યું 'દે પ્રભુ! ત્હે મ્હારી આખો લઈ લીધો તે માફ કરું હવે તું મારી સમીપ છે'

પણ આ સત્ત્વ નદોતુ આપણે પામર મનુષ્યો પ્રભુને એમ કહીએ કે 'તું મ્હારી સમીપ છે' એ મૃદુતા ન દેખાય ? આપણે તો એટલું જ કહી શકીએ કે 'તું મ્હારી આરા માનીશ' આ છવનમાં કાંઈ જ ન રહ્યું હોય તો પણ નવું તો પડે જ !

૩.

થોડા મહિના તો હમે ધણા સુખમાં ગાળ્યા મારા પતિએ દાકતર તરીકે સારી ખ્યાતિ મેળવી ઘરમાં લક્ષ્મીદેવીની પણ રૂપા થઈ પરંતુ ધન હમેશા પાછું કુ ખ લેતું જ આવે છે કોઈ ખાસ જનાન તો અત્યારે યાદ નથી, પણ અધ મનુષ્યોની પમજશ્ન બીજા કરતા વધારે તીવ્ર દોષ છે, તેથી ધનના આગમન સાથે મારા પતિમાં યએસો ફેરફાર પણ મ્હે રહમશ્ હતી

પહેલા મારા પતિની ન્યામણુદિ બહુ ઉચ્ચ હતી અને એનાર સારી પ્રેક્ટિસ જમ્યા પછી ગરીબ લોકોને જરૂર મદદ કરીશ એમ કહેતા રી લીધા પિના ગરીબ લોકોની નાડી જોવાની ના નવાર વડતરો માટે ત્હેમને તિરસ્કાર હતો, પણ હવે યએસો ફેરફાર મ્હે જોયો હવે એ બહુ ઝડપે દેવતા થઈ ગયા હતા એવ વખત એ ગરીબ સ્ત્રીએ આવી ઈયા ખાતર પોતાના એના એવ પુત્રની છાદમી બચાવવા આજીજ કરી પણ મારા પતિએ એખખી ના કહી ! આખર મ્હે પોતે એમને એ સ્ત્રી મદદ કરવા વિનંતિ કરી, ત્યારે એમણે પરાણે કહ્યું ક્યું, અને વેદ ઉતાળી હમે ગનીમ હતા ત્યારે એમને વનનો પોલ ન હતો તેમ જ કોઈની પ્રમામત નથી પણ ગમતી નહિ એવી બાબતોમાં ત્હેમનો આલ્સ બહુ ઉચો હતો પણ હવે બ્યારે

એ કમા એમને નામે મોટી રકમ જમા થઈ, ત્યારે ઘણીવાર કોઈ મોટા જમીનવારના મુનીમ સાથે કલકા મુધી વાતો કર્યા કરતા—જે કે આનુ તાર્કિક કળ તો નાહ જ દેખાતુ નહિ.

મહારા પતિ કમા તણાયા જાય છે? મહારા પતિનુ શ થના એ, છે?—જે પતિને હું અધ થયા પેના ઓગળતી હતી, જે પતિએ તે દિવસે મહારા કપાળ ઉપર મુગન કહ્યું હતું અને મહને દેવી તરીકે સિંહાસન ઉપર સ્થાપી હતી. જે મનુષ્યો એકાએક પ્રગળ પડના વેગથી પડી જઈ ધૂળમા રમદોળાય છે, તેઓ તો નની શુદ્ધ ભાવનાઓ સંહિત પાળા ઉગી શકે છે, પરંતુ જેઓ દિવસે દિવસે નીતિમા લીણ થના જાય છે, વીએ ધીમે મહારાની કોઈ જાવસ્તુથી આતર ઇનને કચરી નાખે છે, તેમનો આત્મા મૃન થઈ જાય છે અને ફરી સજીવન થતો નથી.

હમારા જે વચ્ચે રહેલુ અધતાનુ આપરણુ તો માન શારીરિક જ હતુ, અને કાંઈ મહત્વનુ નહતુ એ કાંઈ વિયોગ ન કહેવાય હમે બન્નેએ જે વખતે જન્મ્યુ કે હું અધ થઈ છુ તે વખતે મહારા પતિ મહારી સમીપ હતા પરંતુ હવે એ સમીપ નથી તે જોતા મહારા લગ્ન ભરાઈ આવે છે, જાણે હું મુગમાઈને મરી જઈશ એમ લાગે છે ખરેખર આ તો વિયોગ જા હું હું ગ્રેમ અને અદ્યય અક્ષ સાથે મહારા હૃદયની મર્યાદામા જ રહી હતી પરંતુ મહારા પતિ અનન્ત મુખકર વસ્તુઓની ગયા છોડી જતા રવાા હતા ધનની મુગનુષ્યા પાછા એ નિરસીમ રણુમા અદરશ થતા હતા.

કોઈ વખત મહને એમ લાગે થની કે હું મહારા છુ એની દુનિયા મરામ નથી કતાય અધતાને લીધે હું ફરેક વસ્તુની અતિશયોમિત કરતી દોષદશ જે મહારે આખો દાંત તો પછા આ સસાર જેવો છે એવો ને એવો જ મહલ્લ વરત મને તેમ દોષ પછા મહારા પતિ તો મહારા બધા વિચારોને આવા જ રૂપમા મૂકતા એન્જિનસ એક વદ્ધ મુસનમાન હમારે ઘેર આ યો તેલો પોતાની મહાની પોનીને જોના આપના મહારા પતિને વિનિતિ કરી તે વદ્ધ માણસને મહે કહેતા સાવળો, ‘બાણુ, મરીમ માણસ છુ પછા મહારે ઘેર આપનાની મહેરમાની વરો અ’વાદ્ધ લમાર ભલુ કરો’ મહારા ખુનિએ લાગણી વગર જવાબ દીધો ‘અદનાહ બેનુ રરો તેથી નાહ કહાડો ઉડ વાનો નથી મહારે તો એ જ જાણુ ઠે કે તુ મહને શુ આપીશ’

આ સામળી મહને એમ થયુ કે ઈશ્વરે મહો અધ કરી તેની સાથે—પેટરી પછા કેમ ન વરી? નિ શ્વાસ મૂળા વિચારો ધરડો માણસ ચાલ્યો ગયો મહે મહારી દારીને એને મહારા આદામા થઈ આપના મોની—ખારણા આગળ ઉભા રની એને ચોખ પૈસા આપ્યા અને કહ્યુ ‘આલે તહારા દોકરાની દોકરીમાટે મહારી તરફથી આટલા પૈસા આપુ છુ કોઈ સારા વાકતરને ભેડી લાનજે આ મહારા પતિના ઉદ્ધારમાટે પ્રાર્થના કરજે’

એ આમો દિવસ મહારાથી બીનકુન ખનાયુ નહિ બગોરે મહારા પતિ ઉધી ઉઠ્યા એટલે એમણે મહને પૂછ્યુ ‘તું આજે કેમ આવી રીગ દેખાય છે?’

તા ૧૯ હોય ત્યાં સુધી અપાપમા જોટલુ આ યુ તેટલુ રાખવું, સથા પોતે નવળા પત્તાં કોના દાથમા પોતે મેળવે ન તે પ્રદેશ જશે, ક્યારે જશે, એ નક્કી ન હોવાથી પોતાથી થાય ત્યાં સુધી તેનો ગમે તવો ઉપયોગ કરી લેવો, એવી પ્રથા ચાલુ હતી આ એમના સ્થિતિને અનતરી વિનયગુન મદ્દારાદ્યે જૂદી જૂદી પેઢીઓમા મદ્દારાદ્યના અનેક ભાગમાં અનેક ગળા છતી ન પાતાના નાયામા રાખ્યા હતા એમનો અને તેમની લગણ/ઓમા કંઈ જતા જોતા પુન કમ્મે ચતા, આવો મમ થોડો ઘણો ચાલુ હતો, પણ તે ઇતિદામ સાથે આપણને વિરોધ થતલ્ય નથી આપણે દાતનું કર્મય તો પ્રિય રાયક તને મુખસિદ્ધ તોર-ગુના પ્રિયપર દોગી જવાનું છે

મદ્દારાદ્યમાના પ્રયત્ન કિષાઓ જે અત્યારે નામજો મયા છે તેઓમા તોરણાનો પ્રિનો અનિ શ્રેષ્ઠ અશ્વત્થ હતો આ પ્રિનો ક્યારે અને કાણે બાધ્યો તે કદી શકાતું નથી તે પ્રિને ચો તેની રચનાવિશે અનેક તર્કો ચાને છે, પણ એટલું તો સ્પષ્ટ છે કે તે સુસત-માની સમયની ઘટી પૂન મધાયતો હતો તેની તરંગીએ પેક નામનુ ગામ આવેલું છે, તેનું પુરાણ નામ બીમગ હવું એવી લોકવર્તી હતી રમી વતકથાઓમા તે પાડવોએ બાધ્યોને કે એમ કહેવાનું છે પાડવો અગ્રાતરાસમા દત્તા ત્યારે રુક્મ રહેના તેમણે સ્વયે સ્વયે જે જે સુ સ્તિક જગ્યાઓ કરી હતી, તેમણે આ ગાં પણ હતો આ દુર્ગને દેખાત ઘણો ખરો ખીજી વ્રજાઓ જેવો હતો, તેથી આ વતકથા ચાલવાનો પણ સમય છે પ્રિનાનું એકંદર સ્વરૂપ મગજોમા એમનું બધું અનર્જૂત હતું કે દુરથી બેનાગો તે દુરની એક લાખી દાર ગામે

અનાઉદિનથી વધને જે જે લોકોએ આ કિંનાપર પોતાની સત્તા ચળવી હતી, તેણે તો પોતપોતાની ઝડાનુમાર તેમા મેરફા-દુગ્ગની કરી હતી, અને તેથી મૂળ કરતા દાત તેનું જીવુ સ્વરૂપ મન્યુ હતું આ પ્રિનાના ધણા જ આનિપણા બની વતકથા પગપરાથી ચાની આની હતી એ અન્ય છે બેઠએ તે ટો, પણ એટલી વાત તો ખરી કે એ કિ નો સુસત માન આ શાદોમાંથી પ્રાપ્તિ બાધ્યો નહોતો, પણ મદ્દારા દ્રમા રાજા પ્રાચિન કાળમાં થઇ ગયના પ્રાપ્ત પણ સમજાઈઓમાના એકાદે બાધ્યો હોવો બેઠએ કિનાના બે ત્રણ હરવાળ પગ-ગિનાપર કાંઈ અધાપધો રહેના અને અધા પધો ખ્યમ થયલા સિલાલેખ પોતાનો પુરાણી નિષીપરથી એ જ ખાની કરી આપતા આ ગાંનુ પ્રાચીન નામ બીમગ હશે પણ જે સમયની કથા આપણે કહીયે છીએ તે સમયે અને તેથી પણ ઘણા કાળ પૂર્વેથી આ ગદ-ગદ તોરણને નામે ઓળખાતો અને મગજપત્રોમા પણ કિટલે તોરણા એમ લખાતું એ નામ ક્યારે પણ તે હી નકાતું નથી અને આ પ્રિનામા જ મરાઠા મગજનું તોરણ બધાયુ શિવાજીએ પોતાના પરાક્રમની સરજાત ખુની રીતે આ કિલો સર કરીને જ કરી, તે જ આપણી આ મ્યાનો વિષય કે એ જ પ્રિનામા મરાઠી દિન્દી સ્વરાજ્યનો પાયો નખાશે અસ્તુ

આ પ્રિનો અનિ પ્રાચીન ચો જમગજસ્ત મગજુત હતો આ કિનાથી તેની આસ પાસ વીસ પચીસ પ્રાપ્તિ ઘણો થા દતો પ્રિનાની બે પાખોએ દુગરાઓની દારની દાર

આવેલી છે આ કિસ્સો માધ્યો હતો તે તે હુગરાઓની માગમા જ એક હંથા ઉભા દોળાવ વાળા પ્રયત્ન પહાડની શીખર ચુકી ગઈ બાધ્યો હતો તેની ગગનચુગિત ટાળી મ્હોળી દીવાનો કાળા મ્હોટા ખડકોપર બાધેલી, આસપાસના પ્રદેશપર એક મ્હોળા રાક્ષસ થેડે ઉડી ડોક-ગી સત્તા જમાવતી હોય તેવો સેનો દેખાવ વાગતો હતો બાળી રહેલી એ બાલુએ થોડી વાળી ઉતરાણુ અને તેની પેરી નરજ સપાળી આવેલી હતી, તોપણ કાઠી એની મધી ગીચ હતી કે પાસેથી જોનારને ચોપાસ ગમ્મિ વનરાઈ અને ઉપર માત્ર ડોળાયા કરતો િંચો જ દેખાય.

આપણી કથા શરૂ થાય છે તે વખતે તે કિલ્લો મિત્રપૂરના ચણા નદી પર ધમાની સેન કિલ્લેનાર રગરાવ આપ્પાસાહેબના હાથમા હતો આ કિલ્લા ઉપગત તેની નીચેનો પ્રેશ અને સમય ગુજળુ માનગપર તેની સત્તા હતી ગત પ્રકરણમા પિતાથી વળ્યો કરી નાની આવેનો મુવક નાનાસાહેબ એ આ વૃદ્ધ કિલેનારનો પુત્ર હતો આટલી માહિતી આપ્યા પછી આપણે ગત પ્રકરણમા જે ગતિની હકીકત ચણી છે તે રાત પાંચ થઈ, સુવનારાંચળુના પ્રકાશમય કિરણો આ ભોળાના કિલ્લા ઉપર પ્રસંગ્યા લાગ્યા હતા પ્રાતઃકાળે દેખાવ એતિ રમણીય હતો આ વખતે તોરણાના કિલેનારના વાડાના એકબાનામા આપણે નજર કરીશ.

આ એકકબાનામા રૂબરૂ પાથરી તેપર સ્વચ્છ શુભ આરબી આવેલી હતી ખિત આગળ એક મરાઠી ગાદી અને મેટો પોક તથા બાલુમા જે મ્હોટા તમ્બાકુ હતા તથા જે ત્રણ માનમશુરીયા પડેલા હતા, અને આ ગાદીપર એક મ્હોટા મધા વાળ સ્વેત થયલા લાગતા હતા, જેનો મ્હોટો લાંબ હતો, પણ અત્યારે તેપર ચિંતાની ગયા પ્રિય દેખાતી હતી, તે અત્યારે વાકો વગી સચિત એડેલો કર્તા પણ તે કદાવર અને શૈક્ષર હોતો એ એકર તેની બોવનાની હમપરથી સ્પષ્ટ લાગતુ હતુ આ વૃદ્ધ પુરુષ બીજે કાઈ નહી પણ તોરણાનો કિલ્લેનાર રગરાવ આપ્પા હતો અત્યારે એની રિયતિ એની જમ આતી હતી તે પ્રિય આવક તું બહવા હિસુકે હશે! પ્રલેહ મિત્રદી મનુષ્યના અત કરણમા કાળને કાઈ પણ એક અત્યંત નાજુક લાગ હોય છે ક્ષતર સર્વ બાનતમા નિશ્ચય કિ બહુના દુગમલી હકામદી એવા પુરુષમા એક પણ માનસિક મમરધાન હોય છે નગરાવ આપ્પાસાહેબ, કઠોર, નિશ્ચયી, શૈરો, એકમાર્ગી હતો, એક વખત એક વખત કરવાનુ મનમા લાવે તો તે જોધએ તેમ થાય તો પણ તેનો અત લાગ્યા વગર-પાર પાયા વગર એ મૂકે નહી પરતુ તેના હૃદયમા એક મમરધા હતુ તે તેના એકમા એક પુત્રપરનો તેનો પ્રેમ, અને તેના ચાર્પ-વૈર્ષ અત્યંત અભિમાન-જ્ઞાનપણથી તે પુત્ર તેનો જીવ કે પ્રાણ! તેને મુદ્ધનિવામા અને ક્રિતર નિવામા કુલગ કરવા તેણે અતુન શ્રમ લીધો હતો તે પુત્રના દરેકે દરેકે લાડ પા પૂરા કરતો તે પુત્રના હાથથી પોતાના કુળની અતી થાય, તેને મોટી મનસમદારી, કિલા પિવાનગિરી સુદા મળે, અને તે પણ પોતાની દેવાલીમા, એતુ તેને ઘણુ ઘણુ લાગતુ એ માટે જેટલ જેટલુ કરનાતુ, વિવળ આપનાતુ, ઉપદેશ આપનાતો વગેરે તેણે જે જે કરનાતુ તે સર્વ કર્યું પાળ વ્યથા! મુસનમાનોતુ નામ નીકળે કે તે છોડાને મ્હોટો તિરંગરથી-દેવથી

અને અતાપથી લાલ લાલ ચામ તથાપિ દરેક પ્રયત્ન કરી તેના નિચારે ફેરવીશુ, ને આપણી
 દુઃખ પ્રમાણે રાત્રી । એવું એવું આ મહત્તાકાલા પિના ધારવો હતો તેથી તેણે સામ દામ
 ૬ ને જિત્તિ મન પ્રયોગો પોણુ જોયા એનામા તેને લાગ્યું કે જે બાલ્લાદ તરફથી
 આમ રંગ આરે તો - ત્ય લોભનતિને વલ થઈને વળે ને એની આબહા ધે એવા નિચારોથી
 ગે રિ । આજ ખખખ કરી અને બાલ્યાદી ખનિતો તથા પોળાખ પણ આ યા, તે મળતાં
 આપાસા'નના આનન્દની તો પરમાનંધિ થઈ પણ તે આર્નન્નુ પર્યવસાન નિપરીત થયું
 તેન મધ પાડુ ન સાબળના તેના પુન નાનાસાહેબે ઉદ્ધત ઉત્તરે આપ્યા આજપર્યતની
 પોતાની સર્વ આશા સર્વ છુટા મના નાકાલા આ મર્ષ પુત્રે આજમાદ નણ કરી કૃષ્ણને
 મન લગાડના અને પોતાનો, રતત નો નાશ કરી લેનાનો પ્રસન્ન ખડો કર્યો આ જોઈ આપ્યા
 માંગેની ની ગિયતિ થઈ હશે તે ધારવાનુ પ્રિય વાયક તને જ મોપુ છું

આપાસા જેમે મોધથી ઉરકેરાઈ પુત્રને એલા બધા ફર્યવનો કલા કે પૂર આવેશને વશ
 થાને નાનાસાહેબ ગાં છોડીને એકદમ ત્યાથી ચાલી નીમ્બેયો પુત્ર ગદ છોડી ગયો સમા
 આર મળતા જ ૬૬ આપાસાહેબની શક્તિ અતિ વિવક્ષણ થઈ પોતાનો છન કે પ્રાણ એવો
 પા પોતાની છુટા આશા ન મુના પોતાના છનની પરના પણ ન કરતા ચાનતો થયો
 જતા જતા એક દિવસ પણ મોત્યો નહી કે જે અદારસુદ્ધા પણ એણે લખ્યા નહી, આથી
 તેને અત્યંત દુઃખ થયું પુત્ર હતો ત્યારે તેનાપર કોધે લશ્કાર મનમા જે આ કુ તે કહ્યું પરન્તુ
 તે નમો તો તીર પેડે બોલા અને રાખથી તે એકદમ પોતાને તણને ચાલતો થયો એ સાલ
 જતાં તેનુ મર્ષ ખમ્યુ, ગાયો એ દમ શિથિન થઈ ગયાં પરન્તુ તેણે તે સ્થિતિ બહાર જણાવી
 નહી ઉન્ટ બહારથી તો તે ચોટાને પડી ગિરફતાર કરવો જોઈએ, તેને પૂરી રાખવો જોઈએ,
 મનામ હજુર રમારમા મોનવો જોઈએ, એના એના અત્યંત કઠોર ઉદ્દગારો તેના મુખમાથી
 ની નના ખતા નાગ પતા અને એવું કરવામાં આ વૃદ્ધ ક્યારે પણ પાછી પાની કરશે નહી
 એવું સાને લાગતુ પણ ખર જોઈએ તેમ હો પણ તેનો કાઈ ઉપયોગ થયો નહી નાનાસાહેબનો
 પતો મિનડુન મર્યો નહી ચોપાસ માર્જુમો દોડાન્યા પણ ખાનિ તથક સમાચાર મન્યા નહી
 અને આ વદ પોતાની સાથે જ તકકકતો બેયો તેને મે ત્રણ શંકા-ભયકર શકા આવી, તેથી
 તો તે ગભી ગભતથો, તળપાપ થયો, ઉચો નીચો થયો

એ ગાત તો આ ઉદ્ધત બળ્યાખોર પુન મ્પાનગોરો હરો, મુસનમાનો સાથે ક્યા પણ
 યામા ઉતરી પાઈ પણ ગયો હરો આપણી આ કથ નકના સમયમા આવુ થયુ એ તદ્દન
 ગય હનુ એટલુ જ નહી પણ વણી વખત એવુ બનતુ કે ધોમે વહાડે લરરસ્તામા કાંઈ ગૌવધ
 આ પો હો, ત્યારે કાંઈ દિન્દુ તે સમયી જોનવા બચ કે વચ્ચે પડે, ટિવા એમ બ્રાહ્મણ
 પ્રા મુસનમાન સામે ટટો કરના લાગે, તો આસપાસના સર્વ મુસનમાનો એકલા થઈ તે
 દાલ ૧, ને દિન્દને માટે જખમી કરે કે મધી પણ નાખે કિન્દુ સ્ત્રીઓ રરતે પસાગ થતા
 ટપનેગાજ મસનમાનો તો સમોધી જોઈએ તેના શબ્દો ઉચ્ચારી ખડખડ હમે, મગકરી કરે,

રોરો રોગમનુ ૧૫ પગક્રમ ૨ ૦-૧૨-૦ એન એમ નિપારી એન્ડ કંપની, મુબાઇ

એના પશુ પ્રકાર આ મુસનમાની તામાના ગામેમાં અનેક બનના, સારથિ તે વખતના મોગ લેતું—મુસનમાતેનું વર્તન એટલું બહુ અસહ્ય થયું હતું, કે, સર્વેના મનમાં તે માટે અનિશ્ચય તિરસ્કાર ઉત્પન્ન થયો હતો. આનું કારણ મુસનમાનોની મગજની—પોતે જાન્યંત્રી એ વિચાર ખ્યાલની તેઓ અતિ પ્રમત્ત થયા હતા, અને જોષ્ઠએ ત્યારે જોષ્ઠએ તે વખતે કહ્યું પશુ ઉપ મર્દ કરવામાં આણુપાણુ જોતા નહીં ખુની રીતે ગો, જાણણુ, સ્ત્રીઓનો જીવ, દેવાને અપમાન, મદિરા વ્રષ્ટ કરવાની પ્રથા, ધર્મસંઘી જુલમ વગેરે વાતો પ્રત્યક્ષ થતી આથી નવા જમાનાના કુરુકો તો મુસનમાની સત્તાથી ચૂરેપૂરા ત્રાપ્યા હતા. ધણી સગરોને પશુ એમ જ લાગતું કે આ ભયકર સ્થિતિમાંથી છુટાનો માગ નિકળે તો ખોટું નથી આ ભયકર સ્થિતિમાંથી હિન્દુઓને—મહારાષ્ટ્રીયોને—ગાદોર કાળવા કોઈપણ અવતારી પુરુષ ઉત્પન્ન થશે, એવું પશુ બોળા બાવાર્થી લોળિમાં પસર્યું હતું, અને તે પર ધણીની અદ્વા પશુ બેઠી હતી નવા જમાનાના તરણોની તો એની સ્થિતિ ધર્મ હતી કે તેમને કોઈપણ માર્ગદર્શક—મુખી જોષ્ઠો હતા. આગળ એટલે ગગરાઈ આપ્તાના જમાનાના ખાલુમોપૈષી પુષ્કળ ભરાય સરદારો, મનસમગરો, કિ જે દારો વગેરેને આ સ્થિતિમાંથી મુક્ત થવું સારું એવું લાગતું ખરું, પણ તેમનામાં મુસનમાન બાદશાહીની પદરના આપણે—એ માટેની જગત્સત કૃતજ્ઞતા જાગૃત હતી. શહાજીરાજનો પુત્ર શિવના પશુ સુધા વગેરે માનમાં અને માવજમાં કાઈ ગડબડ કરે છે બહુઓરી ઉઠાવે છે, એવું આ મિ નેનારો, સરદારો, મનસમગરો વગેરેને અને આનું લારે, ‘ગાડો, ઉદ્ધત, મૂર્ખ કોઈને નાહકનો મરજે.’” “મૂર્ખ, ઉત્પન્ન છોખ્ખો કાઈપણ દરી પોતાના માથાપર પથરા પાડી લેશે, તેમના હાથથી મુસનમાની બાદશાહતવું નુ થનાર છે? કયા મહાનિશાળ આ શાહી અને કયા આ સુકીબગ માકગઓ! નાહકના પોતાના પગ પર ફૂદાડી મારે છે.” વગેરે ઉદ્ગારો કાળતા આપ્તાસ હેન જેવા જે પૂરા ગત્યબક્ત હતા તેઓને તો એમ જ લાગતું કે બાદશાહી વિરુદ્ધ આવી ઉદ્ધતાઈ કરનારા આ કૃતમ મૂર્ખ છોકરાઓને પકડી અન્ધારી કોટડીમાં પૂરી ચામમના માર મારી તેમની શુદ્ધ ઠેકાણે નાવડી જોષ્ઠએ આપ્તાસાહેબ હમેશા આ ઉદ્ગારો કાળતા તે બાદશાહના ખરા લખા હતા પ્રલમ પોતાના પુત્રના મુખમાંથી ભયકર ઉદ્ગારો નિકળતા સાબળતા તેના અગપર કાટા ઉલા થઈ તેને અતિશય સનાપ થતો, અને તેમાં વળી ઉપર વર્ણવ્યા પ્રમાણેનો પ્રસંગ બન્યો. પ્રત્યક્ષ તેનો પુત્ર મુસન માનોની મેવા કરનાર નથી એવું ખી ત્રાગુ મી આનંદો થયો ત્યારે તેના મનમાં શું થયું હશે? આજ આટલી પેટી આપણે બા શાહી અને ખાતા આવા, આપણી રંગરંગમાં તેજી અને છે, આપણે તેમની સેવામાં જ આપણા દિનસ કાળા, તેને માટે પ્રાણ પશુ અર્પવા એ જ ખરો પુરુષાર્થ, એ જ વમ તેના વિરુદ્ધ ગો—સાચ પાતુ ઉચ્ચારવો એ કેવળ નિમ્ન દગમી, એવા વિચારના જે લઈ થોડા ધણા જહાગિરારા, મિનેદારો હતા, તેમાં આપ્તા સાહેબ પ્રમુખ તના એમ હેવામાં દરમત નથી અને તેનો જ પુત્ર તેનાથી છેમ ઉતરતો વિનારનો ઉપજે, એ કાળો અને નો કોવો મદિમા! આપ્તાસાહેબનો બા શાહીપર જેટનો

દદપ્રેમ તેટલો જ નાનાસાહેબનો તે પ્રતિ તિરસ્કાર આથી અત્યારે આપ્પાસાહેબની કેરી ચમત્કારિક સ્થિતિ થઈ હતો? હાહારાળના નિઃકુશ અને ઉદ્ધત છોકરાની કૃતિ કલોપિકલું આવે ત્યારે હમેશ આપ્પાસાહેબ તેના પર હસે, તેની ટર ઉડાવે માલો આપે અને આપ્પાસાહેબના મુખમાથી જેમ જેમ આ શબ્દો સળગાય, તેમ તેમ નાનાસાહેબનું અન્તઃકરણ અધિઃ દદ થઈ શિવાજીદલ તેની પૂજ્યશુદ્ધિ અધિઃઅધિક વધે આ નાનાસાહેબના મનની તૈયારી આપ્પાસાહેબની કૃતિનું જ ફળ હતું આથી આપ્પાસાહેબને બીજી શકા આવી કે આ મૂર્ખો શિવાજી પાસે તો ગયો નહીં દોષ? એ જ પ્રમાણે ત્રીજી શકા આવી કે ખોતે સ્વત નીચેના ગામોમાથી પોતાના જેવા જ ઉદ્ધત છોકરા એકઠા કરી ભટકાટ બડ ઢગવાની તૈયારી તો કરતો નહીં દોષ? આ પ્રકારની ત્રણ શકાઓ વારંવાર મનમાં ખડી થઈ તેને અતિ ત્રાસ આપતી હતી અરેરે, જે આમાનું કાંઈ પણ થયું હશે તો હમેશ માટે તે પુત્રની આત્મા ગઈ હશે તે પાછો ફરતો નહીં એની તેને પૂર્ણ નિરાશા થઈ તે જ નિરાશામાં, તે જ સનાપમાં આપણે ઉપર કહી ગયા તે પ્રભાતે તે વૃદ્ધ કિલેદાર નીચું માયું રાખી વિચારપમળમાં પિટળા યતો ખેંઠો હતો તે શિવાય તેના અનેક દુઃખ વિચારોનું બીજું પણ એક વારગું બન્યું હતું તે કાલે સાંજે મિળપૂરથી આવેલ લખોટો હતો.

પુત્રની તપાસ કરાવી પત્તો મળ્યો નહીં દુઃખ પિતા દુઃખમાં-ગોઠમાં વિવસ માનવા લાગ્યો પુત્ર ખોનાને આ જ ભગભગ એક માસ વીત્યો હતો તેના દુઃખમાં તો હજી પૂર્ણપણે શુભાચયો હતો ત્યાં મિળપૂરના પતે તેમાં પૂરતી કરી તે વિચારઝડત સ્થિતિમાં પેગે હતો તેને કાંઈ પણ સુઝતું ન હોતું પુત્રની આશા હવે ઝાડી હતી તે મર્તાપ, ક્રોધ, નિરાશાના વિચારમાં સૂન્ય હૃદયે ખેંઠો હતો એટલામાં તેની વિચારઝડતી બગ કરતા એક દલુરીયાના શબ્દો તેને કાને વ્યથાયા — “સરકાર, મિળપૂરનો જરૂરનો નખોટો લઈ એક સાર આ યો જે અને અસારે જ આપને મળવા મળે છે.”

લખકર સ્વપ્નમાથી જાગૃત થતો દોષ તેમ ચમત્ક્રો ત્રાસી બોલ્યો — “મોનાવ, ખોનાવ તેને એકદમ” મન સાથે બડમડ્યો — “વળી શું મોનાવ મડાઈ છે?”

થોડીવારમાં મિળપૂરથી લખોટો લાવેલ યુસુબમાન સાર અદર દાખન થયો, નખી કુરનીસ કરી લખોટો કિલેદારને આપ્યો તેની સલામ તરફ લક્ષ્ય ન આપતા કિલેદારે લખોટો ફોલો અદરનું મજકુર થાડું ન હોતું પણ તે વાચતા તેનું મુખ કાગુ સીખરા જેવું થઈ ગયું લાલુમાત્ર ખિત્ર થઈ સ્વસ્થ બેઠો, પણ તરત જ શુદ્ધિમાં આવ્યા જેવું થઈ દલુરીયાને ખોનાની આ સ્વારની વ્યવસ્થા કરવાનું ફરમાયું અને પુત્ર લોડને ટેળેને સ્વારી પડી દુઃખમય ઉપાધિ ॥ માર્ગ વિચારોને તેને અત્યંત રોકસાગરમાં ફળાગ્યો થોડાનખત આ સ્થિતિ ગંધી, પછી કાંઈ વિચાર આવતા પોતાના માનીતા નિયાત સેરક સુલાનીયાને ખોનાલ્યો આજકાન કિલેદાર સાહેબની સ્થિતિ વિચિત્ર હતી, તેથી — તો દખાતો સુલાનીયો હાજર થયો, નખી, મુજરો ક્યો તેની સામે નેઈ ગભીરાઈથી આપ્પાસાહેબ ખોનાવા લાગ્યું —

“સુભાનીયા, તુ અમારો પેગંત ઈમાની નોકર છે આજ એક અતિ જરૂરી અને વિશ્વાસલુ કામ પડ્યું છે તે તુ જગમર કરશે ના? આજ અમારે બિજાપૂરથી બીજો લખોરો આ પો છે તેની તને ખબર? શે અગકીનો નખત છે, ખૂન સાનધતાથી કામ બજાવવાનું છે દુ પત્ર લખી આપુ છું તે લઈ ત્હારે બિજાપૂર જવાનું છે મુશરરાવસાહેબને એ પત્ર હાથોદાથ પહોચાડવાનો છે ખૂન સખાળથી.”

દળુ વધુ બોલે છે સા એક દામી દોડતી યેતી ગબરાતી ગબરાતી દાખન થઇ અને “ મહારાજ, મહારાજ, મજબ થયો! મજબ થયો! ” એમ પોકારતા લાગી

“ પણ શું છે? શું છે? ” ચગકના કપાળપર આડીઓ પાડતા તાગી આપ્પાસાહેબ બોલી ઉઠ્યા

“ મહારાજ, ચામાઈ અને ચીંગી આજ સવારથી પોતાના મહલમાં નથી અને ક્યાંએ મળતા નથી, મજબ થયો સરકાર! ”

“ હૈ! શું, શું? ” હાથ પછાડતા આપ્પાસાહેબના મુખમાંથી આ શબ્દો બહાર પડ્યા!

—અપૂર્ણ

તૈયાર છે

નવી આવૃત્તિ.

૨૧. ભોગીન્દ્રાન રતનલાલ દીવેદિઆ કૃત—

મૃદુલા—ચિત્રા સાથે (ખીજ આવૃત્તિ) મુદ્રા આતા ખાર, પોસ્ટલ જુદુ

મળવાનું દેખાણુ-ભણીના સર્વે જુકમેનરો તથા મ કૌમુ ભોગીન્દ્રાન દીવેદિઆ,

આકાશક કુરાની પોળ, ગયપુર, અમદાવાદ, તથા

રમખીયરામ જો ત્રિપાઠી,

ભોજારજી બોક નાસ ચાન ન ૨, મેન્ડલસ્ટેરોડ, ગિરગામ, મુ બાઈ

વખત ગુજરાતમાં અગ્રગણ્ય મણીતા હતા અને અમદાવાદના બાદેરજીવનમાં એમનું નામ હમેશા પ્રથમ જ મુકાવું હતું. ગુજરાતને માટે એમનું હૃદય કેટલું અને જેનું બળતું હતું, એમના જીવનમાં ગુજરાતને માટે એમણે કેટલો સમય ગાળ્યો હતો ત્રિગેરની કેટલીક બારીક વિગતો આ સંગ્રહમાંથી મળી આવે એમ છે. ગુજરાતની રાજકીય અને સામાજિક અને આર્થિક સ્થિતિની નિર્મલતા અને ઝગાડીયતપણાને અને એક સાચા ગુજરાતીનું હૃદય જેવી રીતે બળતું હોય તેની જ રીતે દિ બા અબાનાલનું હૃદય ગુજરાતને માટે મળતું હતું એ કથાની સાક્ષી આ પુસ્તકમાંના તહેમના લિખ લિખ પ્રવારના લેખોનો સમૂહ પુરે છે. રાજકીય સ્થિતિની અધમતા અને પરાધીનતાના પ્રસંગો વલ્લવતા સીધી ગુજગતી ભાષામાં અમદાવાદને ટાણા માર્યા છે, ત્યારે પ્રાન્તની ઝગાડીયતભરી સામાજિક પરિસ્થિતિઓના કુખલર્થો વર્ણવેલા રજુ કરતા અને પ્રજાને પોતાના કર્તવ્યોના જ્ઞાન કરાવતા નીકરતાથી તહેમના દોષો ખુદા કર્યા છે. સ્ત્રીઓની શારીરિક નિર્મળતાએ આજ સદીઓ થયા ગુજરાતમાં જે ઘરગથ્થુ છે અને ગુજરાતનો પ્રજાવર્ગ જે રીતે આ કુલોગ તરફ બેરકાર રહ્યો છે તે સ્થાને પણ એમણે સચોટ રીતે દર્શાવેલ છે. ગુજગતના શિક્ષિતવર્ગ-પણી તે આ હો કે પુરુષ હો, ધનિક હો કે ગરીબ હો તે દો. પણ તહેમણે સૌથી દેશના આના દારિદ્ર્યો દૂર કરવા સતતતાથી સલામ પ્રપાનો કરવા બેઠ્યા દેશ સમસ્તની શારીરિક નિર્મળતા એટલી બધી અધમ દશાએ પહોંચી છે કે એના પરિણામે આજે દેશ પરાધીનતા અને પરાશ્રયમાં ડૂબી ગયો છે. દેશની ઉત્તિ અને પ્રજાના જ્ઞાણની વાતો કરવામાં જે સમય આપણા દેશદિતચિન્તકો ગાળે છે એટલો વખત સતત ગર્વ કરવા તરફ પ્રેરણા એ મધારે જરૂર છે. ગુજરાતમાં પણ આ વેળા બહુ ઊંડો પેઠો છે અને દિ બા અબાનાલભાઈએ આ દોરને બહુ સ્પષ્ટ શબ્દોમાં દર્શાવ્યો છે. પ્રારભણ ગુજરાતે સ્વદેવીની અને બાંધકામની બગીચા દિલચાનને પ્રસંગે દિ બા અબાનાલભાઈના નેતૃત્વ નીચે જે સમય ટેકો દેશને આપ્યો હતો તે વાત ગુજગતનો એ સમયનો ઇતિહાસ બાળનાર કહી શકે એમ છે. દિવાન બહાદુર કહે છે તેમ 'સાધન તમામ ધર આગણે તૈયાર છે, પણ આપણું આર્થિક આડે આવે છે ખરું પુરુષત્વ દહાડા લોડીમાં નથી, સાદસ તથા પરાક્રમમાં છે,' વિગેરે ઘરગથ્થુ અને અતિ માર્મિક વાક્યો ગુજરાતનું જીવન જીવનારી વ્યક્તિઓ સ્વમને તો ઘણું કસ્યાણ થાય તેમ છે. આમ આ આખું પુસ્તક ઉપયોગી વિષયોથી ભરપૂર છે અને ગુજરાતને અંગેના મત પણ સમન મિનિતિ કરીએ છીએ કે તેણે આ લેખસંગ્રહ અન્ય વાચકો અને મનન કરવો રા પૈકીનાને જે પ્રેમપરિશ્રમ લીધો તેનું સાચું એ ભાષાને થયું ક્યારે લાગતો કે આ પુસ્તકને ગુજરાત સન્માનથી પ્રેમપૂર્વક વધાવી લેશે ત્યારે ગુજરાતી આદિત્યમાં તો બેતક આ પુસ્તક ઉચ્ચ સ્થાન લેશે અને ઉપયોગી નિનકરો.

આ ઉપરાંત ગુજરાતના એક બાણીતા મિત્રાન ઓ બગનતરાય કોકરે આ પુસ્તકની રાશ આતમાં યમભગ પોલોમો પાનાનો દિ બા અબાનાલભાઈ ઉપર નિબંધ લખી પુસ્તકને વધારે

ઉપયોગી બનાયું છે. આ દોકાર અતિ જવચારી હોના છતાં પણ વિવાદ બહાદુર તરફના લેખના રનેહબચા મમતાની લીધે લેખને જે સુન્દર અને પ્રિયતા લખે ઉપાદેશાત લખ્યો છે તે માટે અમ્હે લેખને અભિનન્દન આપીએ છીએ. આ દોકાર ચો વરીતે દિનાનબહાદુરને રજુ કરે છે કે 'અન્યાનના ભાર્મ મહા પુરુષ હતા નહિ અન્યાનના બાધ પ્રતિબાસની હતા નહિ, અન્યાનના બાધને એમના જાનનાની હારમા એમના જાનનાની દૃષ્ટિએ જોવાના છે, આથી ઉચ્ચતર દાવો એમના માટે ક્રવામા આવે તો એની વડિનાત એ અત્યનિષ્ઠ અને મહાપુરુષોના સાચા ઉપાસક પૈતે જ અયોજ્ય ગણે.' આ દોકારે આ ગીતે દિનાનબહાદુરની જુનના નિષ્પક્ષપાત રીતે જોનાર એક વ્યક્તિ તરીકે કરી છે અને તે હો જો સત્ય જ છે આપણામા વીરપૂજનો અન્ધલાન જે રીતે વર્તમાનમા પ્રચલિત થયે તો જોનામા આવે છે અને એ જાનને અંગે આપણે ક્ષણભંગ આપણી અને રહામાની જાતને બૂલી જઈ જે વચારે કે ઓગ્રી પડતી જુનના કરીને પ્રગતે અસ્તે માગ દોરી જઈએ તો એ લેખને આ ગુણુ લેનાની અને સ્વમજરાની જરૂર છે. આ દોકારને દિનાનબહાદુર માટે ધણુ ઉચ્ચ મમતા હતી, લેખો માટે અપૂર્ણ માન હતું છતાં પણ જે રિવેન્દિટથી એમને જુનના કરીને આ આખો ઉપાદેશાત લખ્યો છે તે બેશક ઉચા પ્રવારનો છે આ લેખ આ દોકારના એક ઉત્તમ લેખ તરીકે આજ પ્રગ પાસે રજુ થયો છે. દિનાન બહાદુર સાથેના લેખના અગત પરિચયો અને પ્રસંગો દ મિયાનના લેખના-દિનાનબહાદુરના-રિચારો અંગે દર્શાવીને આ લેખને પધારે ઉપયોગી બનાયો છે.

આ રીતે આ પુસ્તકની ઉપયોગીતા વધારીને શ વૈકુન્ઠનાના અમને એમણે વેગ અને ઉત્સાહ આપ્યા છે આમ પુસ્તકની ઉપયોગીતા અને પ્રમસકના અમને મ્હમજને જુનનાત તેની યોગ્ય ઠર કરશે એની અમ્હેને આશા છે અમ્હે શ વૈકુન્ઠનાને આ પ્રસિદ્ધિકાર્ય, માટે અભિનન્દન આપીએ છીએ. પુસ્તકમા પ્રસિદ્ધ થયેના લેખો અને લાપણો શિવાય કેટલાક બાકી પણ રહ્યા છે અને અ હે શ વૈકુન્ઠનાને સુચરીશુ કે એ બાકી રહેલ સમ્રહમાથી પણ કોઈ કદાચને ઉપયોગી તત્ત્વ બાકી રહ્યું હોય તો તે તારની કહાડી તેની બીજી આવૃત્તિ વખતે પ્રગ પાસે રજુ કરે.

-૨૦ જો. ત્રિ.

૩. પવિત્ર હૃદયની પ્રાર્થનાનું માન એક ચિત્ર પ્રસારક, સી એન શર્મા, મારાનગર મુન્ય અપીએ એડ.

શ શર્મા તરફથી ઉપર કથિત ચિત્ર અમ્હેને અનલોકન માટે મળ્યું છે તે ઉપદાર સાથે અમ્હે વીકારીએ તો એ ચિત્ર પરિચયમા શ શર્મા લખે છે તે પ્રમાણે આ ચિત્ર જુદી જુદી જાતની અનેક શાનીમા છપાયું છે અને તેનું કે અઢાળ ઇચિ પહોળું અને બાવીસ ઇચિ લાંબુ છે આ ચિત્રને તૈયાર કરાવના શ શર્મા લખે છે કે હજારોનો ખચ થયો છે ચિત્રની વિગત મેરી છે કે 'ગર્ભવતી એક મનોહર દુર્ગા એડ નાના જન્મ સાથે જાવાનડ અયોગોથી ઉભી છે એક બીમરીએ તેને વેરી વનમા એક તરફ આગ નગાડી છે બીજી મે બાલુએ જાળ પાચરી છે અને એડ ત ર પોને બાણમાં તો મચારી જૂતાત મારડ ઉભો છે પામે તેનો કુતરો.

પણ તૈયાર છે હરિણી આ ભયાનક અવસ્થા બે
રક્ષા માટે સુદ્ધ અત દ્રવ્યથી પ્રાર્થના કરે છે તે જ વખત આકાશમાં અચાનક ઘનવોર ઘટા છતાં
ગેરે છે અને મરાળાધાર નરસાહ નરસના મોડે છે જેથી નનમાં લાગેન આગ છુટાઈ જાય છે,
વાવાઝેલાવી જળ તુની જાય છે ઉપરથી વિજળી પડે છે અને કુતરો મરી જાય છે પાછળથી
વાસમાંથી એ સાપ નીડળી લીઠારીને કરડે છે અને તેથી તેનું મૃત્યુ થાય છે આ પ્રમાણે
તે દીન દરિણીને સહાય કરી પરમકૃપાળુ પ્રભુ તેના પ્રાણ બચાવે છે

ચિત્રની ઝપાઈ એકદરે સુઝ અને મ્યંચ છે અને ભાવ પણ એકદરે ઠીક દર્શાવ્યા છે
પ્રભુના અતિત્વમાં અન્યદા ગંધનાર નારિતકરગંને અને પ્રભુથી કરતા પણ પાપક્રમમાં
મ્યંચાન્દે વિહાર કરનારો પ્રભુભક્તોના સુન્દર આદરો અને સદૃશ શ્રદ્ધાનું પરિણામ આ
ચિત્ર દર્શાવે છે ચિત્રકલાની દૃષ્ટિએ પણ આ ચિત્ર સારૂ છે અને તેની કિંમત પણ સાધારણ છે
બે કે અઢે ઇંચિએ છીએ ૮ કે ૧૦ ચાર્ટ પેપર ઉપર જ ગ્રાપીને આ ચિત્ર વેચાય છે તે
કરતા ચિત્ર નળી જાય નહિ અને મગડ નહિ તે માટે પ્રકાશકે બીજી ટાઇ વધારે સારી
ગોઠવણ કરી હોત પ્રગ્નને અઢે આ ચિત્ર માટે ભવામણ કરીએ છીએ અને રા સી એવ
શર્મા, શાન્તિભૂતન, બાગનગર, ચોરીસ પગમણા, એ તરનામેથી ચિત્ર રૂપીઆ એકના મૂલ્યે
મળી શકે છે

-સ. આ. ૧

વિદ્યાર્થીઓ, વેપારીઓ, તથા બહારગામના વિઝીટરો માટે
મુબાઈમાં કંકત એક જ.

“શ્રી નૃસિંહ હિન્દુ લૉજ.”

આ હિન્દુ લૉજ તેના હિન્દુ માલિકોની ખાસ ભત્તી દબરેખ
હોળ તદ્દન નવી જ મેનેજમેન્ટ સાથે ચલાવવામાં આવે છે. માલિકોની
પાતી અસાધારણ ધર્માત્મ તે જ અમારું એક સાચું સરગ્રહિત છે.
એક જ વખત પધારવાથી વધુ ખાતી થશે.

ઠેકાણુ-કાકડી મારફત સામે.

ટેલીગ્રાફ એન્ડ્રેસ “લૉજ.”

અમૃતાંજન

(૧૯૨૨)

એ દેશી દવામાંથી હિન્દુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે.
તેનો ઉપયોગ, જ્યાં તમને શરીરમાં ખરજબુ થાય ત્યારે,
અમૃતાંજન વાપરજો આખા શરીરના કોઈ પણ ભાગપર એક
અતીગત રાખ્યાણુ ઈલાજ પુરવાર થયેલો છે.

કંકત આઠ આનાની કીમતમાં
તે દરેક ઠેકાણે વેચાય છે.

આજના ભણેલા ડાક્ટરો અમૃતાંજન વાપરવાનો
મજબુત ભલામણુ કરે છે

૧ અમૃતાંજન રૂપિયા, નં. ૧૦૯ ક્રિસ્ટિયન રોડ, મુંબાઈ.

કે. ડૉક્ટર અન્ના કુંટે, બી. એ., એમ. ડી. એ.
 ન્હાના છેકળએને આવતી આકડી, અપરમાર્ગ, શીફર અને
 અવગામ વિગેરે જાનના નિકામે માટે તૈયાર કરેલું

આંકડીનું ઔષધ.

પ્રત્યેક માળખાથે અવશ્ય નખલુ લેઈ એ.
 વળી એમણે જ તૈયાર કરેલા બીજા

રામબાણુ ઔષધો.

ફરેડ ઔષધવની કિમત રૂપીઓ એક. પોસ્ટેજ લુલુ.

(૨) હિમજનનાડુગ (Antimalaria) ટાલીઆ તાવ ઉપર અકરીર
 ગાળીઓ (૩) અર્જકુહાર (અર્જના દરો માટે) ચૂર્ણ. (૪) અર્જ ઉપર
 લગાડનાનો મલમ. (૫) રોલેરા, આમતિસાર અને અગ્રહણી માટે
 પાચો. (૬) આર્ત-રોધક અને ગલપરિહારી (સીએના આનર્પીના અને
 ન. વિગેરે તો ઉપર) ગાળીઓ. (વિધાર માલિતીપત્ર લખનાથી મળી રાકશે)

ટૅન્ડિલ નં ૨૬૧૫

તાગુ રાસનામુ 'ગુણુ રી' મુ ૧૧૪

કૃષ્ણાણુ અન્ના કુંટે
 માનિ-ગણેશ કામમ્મી.

(Oct 18) ટેમલુ-અનતાશ્રમ, ગિરગામ એકરોડ, મુબાઈ નં. ૪.

કવિરાજ એન મેન સેન્ટુ મ્હાને પ્રુદિ આપતુ,

૧ જગપ્રસિદ્ધ અને

ઉત્તમોત્તમ બા

કેશરંજન.

તેન

સૌ દર્શને

વધારે છે અને માળના મૂળને મજબુત કરે છે. તાવામા અને માયામા
 નાખવામા આ તેવ સતપરિ છે કિમત એક શીશીનો રૂપીયો એક
 પોસ્ટેજ માથે રૂ. ૧૫-૦

૨ વાતહરરિષ્ટ-ગમગ અને વાના દર્પર ખાસ વાકસીંગ દવા
 આ દર્પથી શરીર થ નખલુ મળી લય છે અને તરીંગની ગુમિને હંફી
 બઈ બીજા રોગોને જ મ નામે છે ચોલીન ખરાબ નિમરોને લીરે છરસાઉ
 વદમય છે આગળો નાને અગ્રહણીઓ કુલી જયુ મતા થઈ જયુ વાને
 એમા દર્દ થવા એ એના માધારક થઈ છે આ વાતહરરિષ્ટ આનુનતા
 નિમરમાને રેગી વનરપનિમાથી બનારેડુ એનવ છે અને તેના પી ખાખમા ખરાબ દર્દઓ પછા
 સાર થવા છે અન્નાબાદના હોસ્ટેલ ગેસ સી બસુ એમ. બી. જેમ ખાલુ જ ઉત્તમ અને
 કાયલકાર ગણુ છે અને નાની એમણે મળા દર્પનોને બચાવ્યા છે દવાની કિમત આ શીશીનો
 રૂપીયો એક, પોસ્ટેજ અગીઆર આના

દવા સાર ભર તે નિવા હિ દ બગમા સીચોન સેન્સેવેન્ટ ૫ અને બિરીસ માઈ
 ગમા વેક હોમો દર્પની પુરી થીગત મળેથી પ્રીસિક્ષન મોની આપવાના માને છે
 કનિરાજ નોગેન્દ્રનાથ મેન, જેમને સરમની પદવિઓ અને સમીક્ષિટા મળ્યા છે.
 પુરીમની કેમિકલ એમાઈના લગની સોનાઈની માફ ફેમીન ઇન્ડસ્ટ્રી અને નરંગી સરલુ
 સોડીઈના જે સખસદ છે

ફ. નં. ૧૮૧૧૯ સોઅર, ચીતપોર ડોડ, કુવેકસા

૨૦૬૧ ઔષધના ઓડેમા સંમલો ૨૦ની મોષ નેને

ડૉ. વામન ગોપાલનું

આ ચોડા છ ઝંડ

સારસા પરીલા.

આ પ્રસિદ્ધ દવાને લિંગલગ (૬૦) માર વગસથી લાખા દરદી
રોગમુકા થઇ આગીર્તાદ આપે છે અને પ્રદર્શનમાથી
જોના આદીના ચાદ મેળવવાને આ એક જ જાગર
પરીલા ભાગ્યગાળી નીવડ્યું છે.

આ પ્રસિદ્ધ દવા વાઙી સુધારવા ઉપર અકીર છે પણ જીભ અને નાસો
જોના કે-ઉપર એટલે ગરમી અને તેના વડે થતા નાસદાવડે એમ તેના
સધીરા, ગામાળ, મોઢામા નથા છબ ઉપર ફેલા થવા, હાથ પમની તાંબીમા
કાગા કાન થાવા અગરજુ, શરીર ઉપર જીતળા જેવા મેના થવા, હાથ પમ
તેમ જે આખોતી બગત થતી, કાચી ગસાયણ ખાતી મોગમાથી ગાળ મળતી
વોરે વોરે દે છે ઉપર અમુલ્ય છે અનુભવ વિના ખાતી થતી નથી

શીશી ૧ કીમત ૧૨ રૂપીઆ.

પેન્ટેન્સ બુક

ખનાંયાનું કારખાનું-૩૦ ગાંધીમનન કેનાનનુ ઔપધાયવ-લોકાન્દાન, મુબાઈ.

આ સુધ્ય વધારનાર
તંદુરસ્તી આજ નોર
કેમ તાર કાંત મહાકાંત
નિર્દુષ્ટ નહિ વનાર
અસ્ત મેળી તે અથા નના
હુમેરા માટે હિતજાગી

આથી ફવાળી રોધમા હો તો ગાતુ
મા વખતી લાલ્લિમાથી એ અમન
અન્ની ગોળીઓ પ્રખ્યાત હામ નમેને
મળી શકશે રધારે વીગત રતલાવે
માટે અમાર કામગાએ ન વાપુ
હાય તો અરુચ વાચો એ પુગવ
અમર વીગતે જો રગર પાંગરે
મોઢામા આરે છે

શાન્ત્ય ઔદીમ—
કાલખાદેવી રોડ,
મુબાઈ

વૈદ્યશાસ્ત્રી
મણિશંકર ગોવિંદજી,
અમનનગર—કાઠીયાનાડ

હેલ્થનો

શંયલ એસ્ટ કોકો.

આ કોકો હિંદુસ્તાનમાં વેચાતા બીજા બધા કોકો કરતા ઉત્તમ છે. માદા માણસો તથા બચ્ચાઓને માટે એની ખાસ લલામણી કમનામાં આવે છે.

સાક્ષરો, વિદ્યાર્થીઓ વગેરે જેમને રાત દીવસ મગજભારીતુ-કામ કરનાતું હોય છે તેમને માટે 'હેલ્થ કોકો' વધુ અગર ફાંદી કરતાં ઉત્તમ પીણું છે એમાં રહેલ થીઓબ્રામીન (Thiobromine) તથા ફોસ્ફેટ્સ (Phosphates) મગજભારીથી ફીણ થતા કારણેનું પુષ્ટિ આપે છે.

દરેક જાણીતા વેપારીને ત્યાંથી મળશે

હિંદુસ્તાન, બરમા તથા સિલોન ખાનેના સોલ એજન્ટો

કોહારી, સુતરીઓની કુ

હમમ સ્ટ્રીટ, કોટ, સુબાઈ.

સ્થપાઈ ૧૮૯૨

એમ. પી. કાકુ ઍન્ડ કંપની.

અમદાવાદ રહેમાન સ્ટ્રીટ નં ૭, સુબાઈ

અમર રોડેય બનાવનાર અને કોતરકામ કરનાર.

ઉપર ખેત સ્ટીન કાંઈ તથા પથ, કોપડના તાકા ઉપર માસ્વાના

પીતળની છાપો

શીપાઇના દરેક

ફેડો બિંકો બધો

સમાલોચકનું વાર્ષિક લવાજમ રૂ ૪;

હિંદુસ્તાન બહાર શીલીંગ જા = રૂ પાંચા છે.

છુટકે અકની કિમત રૂ ૦-૮-૦

સમાલોચકની જાહેરખબરો હમેશા ઉત્તમ અને સ્થાયી

માહકો જ લાવીઆપે છે. જાહેરખબરો વિનાનો વ્યાપાર

એ વ્યાપાર નથી.

૧૯૨૮ નાં પૂના ઍડિશનમાં સમાલોચકની નોંધ લેતો

લુના અને બાણીતા

ઝવેરીઓ

રામજી લગવાન એન્ડ બ્રધર્સ.

૨૦૬, શેપ્ મેમ્બરુ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

નારનું સિગ્નાયુ Mufficham-Bombay ' ૨૧ ફેબ્રુઆરી ૧૯૩૪

મુંબાઈના સુપ્રસિદ્ધ ઝવેરીઓ.

ઉત્તમ કારીગરીના અનેક નમુનાઓનું પ્રદર્શન !

મોહનલાલ એન્ડ કંપની,

દરેક પ્રકારના સોના, ચાંદી અને ઝવે-

રાતના મનપસંદ ઉત્તમ દાગીના

ખર્નાવનાર ને વેચનાર.

નં ૧૯૭-૨૦૧ શેપ મેમ્બરુ સ્ટ્રીટ,

ગણેશવાડીની સામે, મુંબાઈ.

For good prospects learn Book
Keeping Accountancy Short-
hand Correspondance by post
Apply for prospectus

C. C. EDUCATION OFFICE 'L'

Poona City

નવું પવિત્ર કેસર.

૩. ૧૧ તો. ફૂલ અને નમુના
મફત. પ્રત્યેક ધ્યાનમાં એજન્ડ
જોએ અસ્સય કમ્પુટી ૨ ૩૫,
શુદ્ધ ગિલાઈ ૧૧ અને સુરમા
અસ્સય મશીન ૩૩ તો અગુરી
હિંગ ૨. ૧૧ અને મુનાથત ગાહ-
છર ૩. ૨ ગતલ.
પત્રા - ૨૨૨૨૨૨ ૨૨૨૨ ૪૪ ૨૨૨૨ ૨૨

૨૮ આપના આકરના સમાનોચની ગોષ્ઠ લેગા.

મનોરંજન છાપખાના, ગિરગામ, મુંબાઈ

અંગ્રેજી, મરાઠી, ગુજરાતી, હિંદી અને સંસ્કૃત
અમે તેના ન્હાના અને નાના અમે તેલવા મ્હોડા

છાપવાનાં પ્રત્યેક કામ

બહુ જ સુંદર, શુદ્ધ અને જલદીથી કરી
આપવામાં આવે છે.

પ્રાહુકે હમેશા ખુશ ખુશ બની
ફરી ફરી આવે છે.

ભાવ બહુજ સોંધા ! કામ અતિ સ્વચ્છ !

હંથાનાં ઉચી બાતની ઉપવામાં ઉચી
હબની મશીનગી !

ભરપૂર ટાઈપ ! મોહક બોર્ડર.

આપના મર્ચ મામ હમેશા મનોરંજનમાં જ
આપજો !

મનોરંજન છાપખાના, ગિરગામ, મુંબાઈ.

જનતાન.

જનતાન—ઉલટીને તરત જ બધ કરે છે.

જનતાન—પાચનશક્તિ માટે અંકસીર છે.

જનતાન—ગંધિ માટે એના જેવી એક પુણ્ય ચીજ નથી.

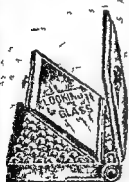

આખો વખત ખો ખો કરનારાઓએ જનતાનનો તરત જ ઉપયોગ કરવો.

દરિયાની મુમાફરી કરનારા દરેક માણસો-તન્દુસ્તી માટે જનતાન પામે રાખે છે.

જનતાન—માનાસિક અને બાપલુ કરનારાઓ પેતાના કંઠે માટે જનતાનનો જ ઉપયોગ કરે છે.

જનતાનની એક બે ગોળીઓ પોનમા ખાવાથી પાનનો અનુભવ સ્વાદ આવે છે. ને મ્હોમાંથી દુર્ગંધ દૂર કરવા માટે જનતાન વાપરવાની ખાસ ભલામણ કરનામાં આવે છે.

જનતાનનું એક પેડીકુ આજે જ ખરીદા.

કિંમત ૩૮૦ ગોળી દે-સી રૂ ૧ સાથે ૨ ૫
૮૦-ગોળી દીનની રૂ ૧ સાથે ૦-૪-૦
૨૦-ગોળીનું પેડીકુ ૦-૨-૦

સોલ, એન્ટરસ—જનતાન એન્ટસી,
(જી આર યાજત)
હુમામસહદ, મુબદ્દી,
દરેક આગરદાર વેપારીઓ જનતાન વેચે છે.

સો વરસનું પુરાણું ખાતું

જુના

ગોપાલદાસ બગીચવાલા

અને

મીઠાઈવાલા

મુખાઈ

મોઘા મગાયા અને સ્વચ્છ ધીની ઉત્તમ મીઠાઈઓ માટે
એક ફેરો ખારનાની ભલામણ કરનામા આવેછે.

અલામની બરફી

પીસ્તાની બરફી

માનાના પેઝા

માનાના લુખરા

કોષંગ પાક

ગાંધુદી

મીખક

મગા નગેરે

ધણી જાતની

સુત ફેની

હવરા

ચેનીના મથામ

ઝીરજ નીગેરે

મુઝા હવરા

દરેક જાતના

અધરણીના વાફ

જુદીના લાફ

જનેગી મેસુર

સુરતી મીઠાઈઓ—મગજ ધારી

ટેલીગ્રાફિક એડ્રેસ, "Burfee Shop"

સી. પી. ટેન્ક. ટેલીફોન નં. ૧૧૦૭

સંસ્કારી ગૃહોનાં અને પુસ્તકાલયનાં અમૂલ્ય શૃંગાર.

જીનના શૃંગાર ! રૂઢના વિલાસ !

વાધા ભરેલા વિચારો અને વિચોથી તદ્દન નિભળુ

નવુ પુસ્તક

તૈયાર છે

તૈયાર છે

રમિક
વાર્તા સમહ

મારી વીસ વાર્તાઓ.

નવ સુન્દર
ચિત્રો સાથે.

આ રસભરી અને ઉપયોગી વાર્તાઓને તમારા આનંદના હાથમાં વિના સંકેતે મૂકો

લેખક - રા કેશનમ્સાદ છોટાવાલ દેસાઈ, બી એ, એનએન બી

લેખકની જમી સાથે રૂ. ૨૫/- તથા અને સુન્દર પાછી માઈન્ડીંગ

કિંમત ફક્ત રૂ. ૩/૦૦ છે, પોસ્ટેજ ભુદ

ઉપરાંત—

તૈયાર છે ! નવા પુસ્તકો

નવી નવલકથા !

જુનાનું ગંગના ગજન.

ચિત્રો સાથે

લેખક - આ મૌ વિમળા સેતવાડ

કપડાનું પાકું પુકું, ગ્લેસ કાગળ, કિંમત ફક્ત રૂ. ૩/૦૦ છે, પોસ્ટેજ ભુદ

લલિતનાં કાવ્યો.

રા જનમગકર મહામગકર બુધ, ઉદ્ધ રા લલિતના કાવ્યો સમહ

તેમની છેલ્લામાં છે ની જમી સાથે

કપડાનું પાકું પુકું, ગ્લેસ કાગળ, કિંમત ફક્ત રૂ. ૩/૦૦ છે, પોસ્ટેજ ભુદ

ટકાપુ — રા રમણીયરામ ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી,

મોરારજી ગોકુલદાસ ચાલ ન ર/૩૬, સેન્ટ્રલ રોડ, ગિરગામ,

મુબાઈ, ન ૪

સમાલોચક

મુખ્ય લેખો.

ઐયુરની ઓનાની ખાડ.
યુગ્મતની શારીરિક નિર્ધનતા.

અમેરીકામાં રંગનો ઉપોગ.

હિન્દી રાજકીય મુશ્કાળ.

વિજ્ઞાન અગ્નિ.

મેઘદુતના બે ભાષાન્તરો.

વાર્તાઓ.

અન્વતા—દૂર્ગ વાર્તા.

આનુ અગ્નિ વાર્તા.

ઉપા-સ્વરાન્ય—પ્રતિજ્ઞા.

અમેરીકન તીજેરીઓ મોટે ભાગે કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનો જ કહે છે.

અમેરીકાના માન ક્રાન્સીસ્કોના ઘોડા વર્ષ ૬૫૦ મોટી આગ વધી હતી અને ત્યાં હુમલો ઘરો બળી ગયા હતા. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે દેખાતું તેવો તે વિષે લખતા અમેરીકાનું હુન્નરકોંગ્રેસને લગતું સૌથી આગેવાન ચાપાનિયુ નામે 'આયન્ડીફીક અમેરીકન' તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે —

મોટી દિવસીની સાથે કહેવું પડે છે કે માન ક્રાન્સીસ્કોની આગથી 'ઘણાંક મેકરોની કાયરમુડ હોનાની જરૂરી માથ વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુનરાં થઈ છે. અમારી જાણમાં એની સાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજેરીઓ જે કે લાંબાની પેટી કમ્તા નહીં મારી હતી નહીં, તે પછી તેના બનાવના પા વેચનારાઓએ કાયરમુડ હોનાની મોટી મોટી વાતો કીને તે વેચી હતી આવી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓના કાળખાના અને દુકાનો મરકાવી હુમલો મારે બધા કરાવે એનું અમે કમિટીએ છીએ.'

ગોદરેજનું કારખાનું—

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુબાઈ

તમારે ત્યાં શુભ પ્રસંગો પર

દી-પાઠી—

નાચ-પાઠી—

એટું-દોમ

ધર્મીગ એટલેનમેન્ટસ

ધર્મીગ મેળાવડાઓમાં—

શ્રીકૃષ્ણમેન્ટમ મોટેની ગોડવળ કરવાનું એમને માપે
શકડુ કામ—

વાજળી દામધી—

દુક વખતમાં—

અને તમને ૧૦૧ ટકા મનોપ મળે તેવું કંઈ આપીશું.

એટલીમેટસ મગાવો—

ભાવ તાત્ત જરૂર પુછાવો—

ગોવિંદજી વસનજી.

મુખ્ય ઓફીસ—ગી.જી.જી.

આથ નં. ૧—સેક્રેટરીયટ

આથ નં. ૨—આટમેડ

}

મુખ્ય ઓફીસ

ટેલીફોન નંબર,

ટેલીગ્રામ—

Secretary

Feb 19

પંકજી ૧૦ ના નવું નંબર

પોલીશની શરૂઆત કરનાર

અને આ નંબરે એક કેળવણી પ્રધાની મધ્યમીયો લાવતા

અવેરી કાનજી માલજી

આ નામ કોણ નથી જાણતું ?

પહેલા પાચોનીયર

હવે પાચોનીયર નવી કૃતિઓ,

નસા ઘાટ, નસા સરખર, અને નસા અસરો

તૈયાગ કર્યા જ બચ છે !

કુમ્ભને પધારી લગ્નની રીતો તો

જરૂર જ મોહગો !

પહિલાને અમને ખરાબા વિના

છુટકો જ નથી !

પરી આજે આપો કે નને !

અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ

ટેલીફોન નં. ૭૮૦

ભીખા કલ્યાણજીની કુંઠની અમૃત તુલ્ય દવાઓ.

મનને મિશ્વર.

-કોસેરા ચિત્રચીકા માટે-

કોયે ! અયો અહીં અતિસારવિશે
બાકર દો માને ૨૫ વખતમા ખાત્રિપવ-
નાયું કરનાર આ એક સમબાલ ઉપાય
છે જેનાથી સેડો અમૂલ્ય ની
અચી છે

કિમત બીદલી એકના આના દસ

બુધાસ એન્ટિમેન્ટ

-ખામ દરજા માટે-

એ તેવી હઠીની મળી કે હાત દરજ
આર બુધલી આ મરમ બેથી તબ
વખત લગાડનાથી જડ મુશી નામુદ
માર છે ના વામી જગ પાલ મગી
નથી કે ખરામ વાસ આહતી નથી

કિમત બીદલી એકના આના ચાર

તાવનું અંકસીર મિશ્વર.

આ મિશ્વર દાખા માત્રીયા મેચીરન અને ખરાબ રુખા ફી નીજતા સર્વે માત્ર
જો તાવ ઉપર સમબાલ અમર છે કે મરમ કે તે સમામ બનના વાવના જ તુચ્છાન નામ
કેનામા માબા છે આ મિશ્વર ના નમુ મા. લેવાથી એક જીવલતા અને તેને તાર નામુદ
થઈ નર છે મીછે જાનોથી તાવ ઉત્તર પછી ધૂમી જ અસાધ્ય આપ છે તેમ મા લવાય
એક કહ્યું પણ ખરામ ખેડામ આવડ નથી એ તેવી ખાસ ખુબી છે

કિમત બીદલી એકના આના બાર

ગાંડીવ એન્ટી-ફેબીક ખામ.

એક મા ને વિદ્યાન હો મળી લેખ ઉપરથી બનાવેલો આ મરમ એકવાથી નાથતો તેમ જ
સખીવા સમા હુખાલક રોમ હુક વખતમા નામુદ માપ છે વધી હાપપ મુ રહી જયુ
મેરો મર આરો મરીના મહી પાલ મામો હુખાલો મહપણ લામનુ અકરાઈ જયુ
કેરીઓના પન તથા હમર ત્રીઠાઈ જયુ મગીથી કોઈતાર બા. રતી જયો રિ રિ સર્વ રોમોને
નામ કરનારા આ મરમાનુ ઉપાયથી એ બાધી રોક કે મોમા અન્ય ખમી મેહમે

કિમત બીદલી એકના આના ચાર

મનારા મહેમન આરતીના ખાત મામુદ માન માપી-

અમેએ હાવમા ડીમપેનમાગ ખાનુ ખાલ્યુ છે

એમા અનુવદી મામોને માથે એક બનના મિટીપાન મુજમ દના બનાવી આપતામા મામરો
એક વખત મમ માગી ખાલી કરો

ભીખા કલ્યાણજીની કુંઠ દવાવાળા,

માન મીનારામ બેરુઈ,
16/10/19 મેન્ટે મામરો

મહેલનાકીન માટે, ખાલુકોટ, મુખાર્જી, ન

તાકીદે બોધએ છે.

અગે માસિક મો. રીઝુના જાન્યુઆરી ૧૯૧૯ ના અની એ ન લો
(અધી ગમત)

૭૪૨૧૧ માનિ- નવનનના ડીસેમ્બર ૧૯૧૯ ના અની એક નુકા
(અધી કીમત)

મામિકમા જાહેરખયરો લાનનારા ઉત્સાહી અને મહેનતુ કેન્વાસરો.
અતિહાસિક અને સામાજિક નવનકથાના લેખકો લેખકોએ યોગ્ય માગણી નાથે
પોતાના લેખ નાથકાત અંગે જાણીતો જણાવવા

૧૫-૧૫મ C D સમાનોચ્ચ ઓફિસ, મોગરજી જોકનદાસ આનંદ રાજ
સેન્ડર્સ રોડ, ગિરગામ, મુબારક

મુળાધમા ઝવેરાતની કુકાનો ઘણી છે, અને
ઝવેરીઓ પણ ઘણા છે, અને તેમનું જીતાપણ
તો વળી બહુ લાખી મુદતનું છે
તે છતાંએ મોઢલ ઝવેરીઓ

મહેતા હરીલાલ રામકૃષ્ણની કુંઠ

એ ફક્ત હ- મુદતમા જે નામ વહાડ્યું છે તેથી જીના ઝવેરીઓ
તો વિચારમા જ પડી નયા છે!!

અમારી કુલને માહર! માથે જે રીતે નર્નનામા
આવે છે તે અમારો જાન હુતર છે

ગ્રાહકોને અમારે ત્યા કમી પણ રીકઝીક કચ્વી પડતી નથી

પ્રહાર ગામના સ્વધળા ઓરડો વેદ્યપેએજન જે મુદતથી તાખી મો.વનામા આવે છે
કેકાણુ—અબકુલ રહેમાન રીઝુ, મુબારક.

જે આપના ઓફિસ સમાનોચ્ચની નોંધ લેશે

કહોને ?

તે ગીસાએલી ગમ ॥

ફેરી ગીતે ખુબ થઈ ગઈ નાઈ ?

જ્યારે તેને

ત્રિભોવનદાસ ભીમજી ઝવેરીને

ત્યાથી

સુત અમાત તેજની તે ગિયમાત

અલકોરો આપનાયુ નવત

આપનામા આગુ ત્યાં ૧૦

સોના, ચાંદી અને ઝવેરાતના

દારીનાના વેપારી.

શેખમેમન સ્ટ્રીટ, મૂળજી જેઠા મારકીટ

સામે, મુંબઈ.

રેલીફિન નંબર ૩૭૮૧.

Oct 18

મૌન્યના પોપકો નાબુક સૌન્દર્યને મેતાં જાડાતુ અને છે
એ મૌન્યના ખગ પૂજકો ને પોપકો આપણી આર્ય સ્ત્રીઓ છે
આર્યસ્ત્રીઓ એટલે જગતનું નૂર

તેમના મનને દિલને બહુલાવે, મસ્તી કરાવે અને
ગલી ગલી કનવે એના

દિલપમદ-મનગમતા-હિંચી જાતના-કેન્સી
કિનારીના-પાકા રંગના-લુદી લુદી જાતના-નનનના

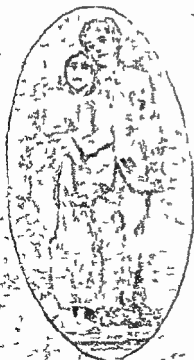
કેન્સી છાયલો હમેશાં તૈયાર જ છે.

ભાન સમતા છતા કામ ઉત્તમ અને ફિલરજક મેળો.
એ વખતે કામ પાડ્યો ને પાછા અહિ જ આપણો,
હાથ । મમજ્યા ૩૧

તા જરૂર આપો **શાં કુંજલાલ કિશોરીલાલને** ત્યાં

નં. ૩૫૪, કાલકાદિવી રોડ, મુબાઈ નં. ૨.

નં. ૩૫૪, કાલકાદિવી રોડ, મુબાઈ નં. ૨.

બેલજીયમ કુટમો આપણું હોય
તો આપો, બીજા બધા કુટમો આપો,
માન અકામના ગેઝીટમાં આપો,
આપો, આપો ને આપો
ચાલુ ત્યારે

માહેબો, અગ્રહે તદ્દમાગ કરેનાં,
કગલ, ભૂખે મગતા, વપાધી રજા
વળતા, નિગમાર નમ્રદીન અનાથ
અને દીન આળોકોને

મદદ નહિ કરે ?-એમના અને
હા ! તો બગહને આપો ને પરમા

કરો-હિન્દુ અનાથાશ્રમના
આ બાળકોને ત્યાં ઉત્તમ સગવડો છે

નહિઆદ

Oct 18

આપણા આંરુમાં સમાવેલ્યકેની નોન મેગો

રંગના જાણીતા વેપારી

પ્રાગજી સુરજ એન્ડ કં.

સુત્ર - જગનાના જુદી જુદી જાતના જગજોડા જથાના અગ્રહાર
ત્યા મળી શકેગે. રંગનાને કામ આપે એના દુર દેશનારથી ખામ મગાવેલા
અનેક જાતના રંગ કિશોર આપે અગ્રહારે ત્યા મળશે

વધુ વિગતો માટે લખો ચા રુબરુ મળો.

પ્રાગજી સુરજ એન્ડ કંપની.

ચાર્ટર્ડ એન્કના નકાનમાં એન્કાયેન્ટેડ ડેડ,
કોટ, મુંબાઈ.

વેંકટા

વેપાર,

૩૦, આર એમ ગુડવ

ક્રિમીટર ૨-૦-૦ પાકુ ગાર્ડનીમ

કપડાનું પુઁ, પેરેજી જુદું

રૂઝવકળા શિખનું ગુજર

ભાપામા લખાયેલુ અકિતીય

પુસ્તકોએકમહાન વ્યાખ્યાનકા

થઈ દેશમેના કુચી હોય તો

જગનાથો અને વિચારો.

લખો -

મેમર્સ ગુડવ જામ,

કોલબાદ લેઈન, મુંબાઈ નં. ૦

અનગ વિષ

ચાલે

અમૃતમય ઝહર

લખો

ગો ભાગુ

ક્રિમીટર ૨-૦-૦ મુ. જ માતેરીનામ

માથનું પા, પુ. પોઝી / જુદું

વિધનાવિનાશનો પ્રજનને વચંતી

એક જસમય સાચન નવલકથા

જેમા પ્રખ્યાત ચિત્રકાર મિ

મુલરના દોરેલા અને મગા

મુવારકોએ ખામ જરા જેના

આત સુન્ન લાવત ચિત્રો આ

પુસ્તકની સુલગે કોપીઓ થાકા

નખતમા જ જાણી ગઈ છે

૧ મે -

મેમર્સ ગુડવ જામ,

કોલબાદ લેઈન, મુંબાઈ નં. ૨

૨૦ વરસની જુની દુકાન,

હીરા તથા અવેરાતના વેપારીઓ

સુરજમલ લઘુભાઈની કું.

હમારે ત્યાં કોઈપણ જાતના મોટી તથા નાની માછળના
હીરાઓ તથા મોટી માણેક પાના નિગેરે અવેરાત છુટકે
તથા અથાબુદ્ધ મળેશે

હાલની આણુ કેશનનુ કોઈપણ જાતનુ અવેરાત તથા મોના
ચાંદીના દાગીનાઓ તૈયાર તેમ જ ઓરડાંથી બનાવી
આપવામાં આવશે

હુમે માલની આજુણી કમી અપીશુ તેમ જ અવેરાતના
દાગીનાને મીષેર ની અપીશુ

૬૦-૨૨૫-૨૨૭ કાલબાદેવી રોડ, પોસ્ટ ઓદીસની
સામે મુખાઈ.

ટેલીગ્રા. નં ૩૦૩૬

ટેલીગ્રાફ એડ્રેસ, Calmness, Bombay

નવા પુસ્તકો તૈયાર છે ।

ચોક્કસ વખતમા બહાર પડશે ।

૨૪ જોનર્દનરામ ત્રિપાઠી દ્વારા—

૧. સાક્ષરજીવન— આ બજારતંત્ર કોલોનના ઉપોદ્ધાત તથા કર્તોની ત્રાસની મુન્દર છબી સાથે.

કિંમત અગાઉથી ત્રાહક થનાર પાસે રૂ. ૨૫

પોસ્ટેજ ચાર આના ૧૫

૨. દુષ્કાંત અચિત્ત નરનથા

સુન્દરતા બહોળા પોકરિય નાના ૧૨ ૨૪ મોશીનના વિવિધામે કાપુ જોડાવું નથી ? ઉપામનત એમની જાણીની અને તે પ્રિય નરનથા છે આ તેની નવી બીજી આગતિ અપેક્ષા કે તેમા ખાસ સુ દર ચિત્રો છે ધણા રખતે આ નવી આગતિ મહાર રહે છે

કિંમત અગાઉથી ત્રાહક થનાર પાસે રૂ. ૨૫

પોસ્ટેજ ચાર આ ૧૫

૩. કમલાના પત્રો.

દિ. અક્ષરના અનેકવિર નાની રાદિના આપના કમલા ધણી ચતુર્થથી અને સુશોભનાથી આ પત્રો પોતાના પ્રિયનમને નમે કે પત્રિકા ૧૧ પત્રો હિન્દુ સમાજની રૂઢિ મુન્દર આ કમલાના નથી પણ સમાજને એ રૂઢિનો ભગ કરી પોતાના પત્રો પ્રગટ કરા કે આ પત્રો સ્વેદ અમનુષ્ઠીપુરે ખાસ તથવા મોગુ છે આ મોના દાથમા આ પુસ્તક ખાસ મોમે એક છે

કિંમત અગાઉથી ત્રાહક થનાર પાસે રૂ. ૨૫

પોસ્ટેજ ચાર આ ૧૫

તથા

અમીયનમ જોનર્દનરામ ત્રિપાઠી,

જો. રાજ જોશ્ય રાસ ચાવન રાજક

મે. ૧૫૨૨ રા. ગિલામ, મુબાઈ

આયુર્વેદ વિજ્ઞાન.

(વેદના વિવિધ વિષયો ગાંધીય ગીતે ચર્ચિત્તુ આગિક.)

આગળ અન્યની તથા વૈદ્યક વિષયક સામાન્ય જ્ઞાન મેળવનાંતી માણસ માનની ફરત છે આયુ વૈદ્યક નાન મેળવના માટે આપણા સાથે આપણે આ માસિક છે યુગગતના ઉત્તમ લેખકો લેખકોથી લખેલુ આ માસિક ફરતે ગૃહગ્રથે વ્યાવહાર લેખક છે

વાર્ષિક લઘુગ્રંથ માત્ર ૩ ૧-૮-૦૦

યસ્મિન્ દેશે હિ યો જાત તત્ત્વં તસ્યૌપધ દિતમ્ ।

સ્વદેશીનો આગ્રહ એ દેશની માટી સેવા છે.

શુભકારક વિદ્યાયત અને સામ્યોક્ત વાચ્યો પૂર્ણ સત્ત્વ અને શુદ્ધિ જળવાઈ રહે તેના સચાઓથી, ઉત્તમ તાજ અને ખરી વનસ્પતિમાયા તથા કરનાર

ઝંડુ ફાર્માસ્યુટિકલ વર્ક્સ

એવકીન્સ્ટન રોડ, મુંબઈ.

અમારી દનાઓની ખાતરી રેલો અને ઝડપેએ વાપરને કહેવી છે તેમાંની કેટલીએ જેની —

નામાનલેહ ગાસી તથા હમને માટે ઉત્તમ ૧-૨૧-૧૧ કી ૩ ૦-૧૦-૦૦

બુલ્લુ મજીધાદિ નોથે સ્કેનશુદ્ધિ માટે અકમીર ૧ ૧-૪-૦૦

આરોગ્ય-રેની નસ ન ૧ નીચના વ્યાધિ માટે ૧ તોનાની ૧ ૨-૦-૦૦

વેસલ કુસુમાકર-મધુમેહ માટે ૨ ૨૫-૦-૦૦

મુંબઈની મુખ્ય ડીપો —

બહા ગામ માટે —

ઉપરને શરનામે લખો

કાળકાન્તેની રોડ, બુની મહાજન વાડી ટેલીફોન ન ૨૨૦૮.

ગાખા નબર ૨, મારવી બદરને અને અપરા ગલીને નાકે.

ગાખા નબર ૩, બોગીબદર આમેનો સ્પેશી ઓફિસ.

The 'Modern Review.'

The "Modern" Review is the most popular of English Magazines in India, it deals in all branches of knowledge, Literature, Art Politics, Science Sociology and above all imparts up to date information and knowledge, in Indian Affairs
—Subscription Rs 6/- per year Single Copies As 8/-

Chhatrjee's Picture Albums, in three parts A handsome galaxy of Indian Pictorial Art Price Rs 2-5-0 each with V P and Postage

The "Patrika" Agency,

Morarji Gokuldas Chawl No 2-36

Sandhurst Road, Girgaum BOMBAY

Orders registered per Money Orders only

V P & System not adopted

૪૦ વર્ષની જુની તથા જાણીતી
કાપડ તથા જરીકામની દુકાન.

અમારે લા ચીનાઈ જેપાનીઝ ટ્રેન્ડ રેશમી કાપડ બનારસી રોના, લાંબા
એકાદશીઓ તેમજ દરેક જાનલુ જરીકામ, બેશ શીટ, પટા, જાનર તથા ફાસી
મુગરાઈ ચોખી આદિલુ, જાવકામ તથા તેને લગતા માન મળશે
નવી નવી તરેહના કોટ, અને પોનખા તૈયાર મળશે તથા ઓરા આપનાથી
જાનસી આપીશુ

પંચાણીકપલ અને એક જ ભાન એ અમાગ મુલાકાત છે!
એક વખત મુલાકાત લેવાથી વધુ ખાતરી થશે

શા. વિઠ્ઠલદાસ ચુનીલાલ જરીવાળા,

મ. ૯૫-૯૬ ભુલેશ્વરે, મુબાઈ.

તમામ બહાવાં બાળકોની
ચાલુ માહગીઓથી અને દુ-યભેદ ઉત્તરોથી
સાચો છે ગા મારે ?
બાળનેને મારે સાચા આશીર્વાદ ની નરહા
ગોરસના

ગ્રાઈપોક્યુરનું

દુર્ગેશ સેનન કરાનો.

તેનાની તમારા પાળક નિશાની દેશે
ઓ પાળકના દરે દરે સ્થાને દરે નીનના
મમય મને

મળનારુ ટેમલુ—યુ મેડિકલ હોલ,

Feb 19

અભિયંત્ર બિહીઅ, સાહુર

ધી પત્રિકા આર્ટ વર્ક્સ એજન્સી.

મામિતોમા અને હસ્તકોમા માર્ગદર્શ મુજબ ચિત્રો મુકનાની છાત્રા
ગાળનાગઓને તેમા ચિત્રો મળતા ભાને સુ દર ગીતે મળેલા
તેમાર કરાવી આપનામા આવશે.

દેશીકો બોલોસ મોઘા અને મળતા ભાનમા અમલે તેમાર કરાવી
આપીનુ તમા આપેપર ઉપર અમલ અને મુઘક છપામમા આપી
આપાશુ. ભાન તાવ મારે પુછાનો.

ધી " પત્રિકા એજન્સી."

ગોરસના ગોકવલમ ચાલુ ન ૨-૩૬.

ગીરગામ, મુ ૧૫, ન. ૪.

આપની આપના અમારોચની માધ્યમે

— અવશ્ય વાંચો —

સ્વતંત્ર ચિંત્તાગ્રેહીથી, સુદ્ધ ગુજરાતી

સાપાઠા લખાયેલા કોઈપણ પ્રિયક

પુસ્તકો,

ગ્રિષ્મ અગ્રેહ, જગાળી, મગાડી કે સસ્કૃત

પુસ્તકોના અનુવાદો કે સાપાત્રરના

પુસ્તકો,

વાર્તાઓ, નવલકથાઓ, નાટકો,

કે

સાહિત્યના કોઈપણ પ્રિયક,

ગાજકીય, સામાજિક, સાસાનિક, ઔદ્યોગિક

પુસ્તકો, ના

કર્તાઓએ છપાવવા જનારો કે

તેના પ્રકાશન માટે શોધ કરના જનારો શ્રમ

લેવો નહિ.

એ મળ વખા ચોખ્ખા માગણી સાથે પુસ્તકી વીગતો

નીચેના ટકાણે લખી પુછાવરો તો

નિરાશ ઓછા થશે.

ગમણીયરામ ગોવર્દનરામ ત્રિપાઠી, મેરારજી ગોકલદાસ

ચાલ નં ૨, ૩૬, સેન્ટ્રલસ્ટ્રીટ,

ગીરગામ, મુબાઈ

પ્રેમાળ ભાર્યા

ગૂંડાલાં ભૂલકાંઓ

અને

હિતેશુ ભગિની

એમને માટે

જે દામલેખના રગદ ચાદલો આપી લઈ જતા પહેલા વિચાર
કરો. તે કરતા આપણુ પુરાણ કુપેવ તેવ લવુ અને
જો તે ચોખ્ખુ બનાવના અગત્ય ગ્રેજવનાની
ચુરકેલી હોય તો પછી—

—કેશવકાન્ત—

તો છે જ—

દામલેખથી તદ્દન નિગળુ-ચોખ્ખુ અને ગર્વ તેવોમા શિંગેમણી
કિંમત કરેક શીશીના રૂ ૮-૧૨-૦

દ્વારકાદાસ જગંમોહનદાસ

અન્ડ કંપની.

પ્રમાણ - { ધી પ્રાન પરચુમગી ૫ મ,
ધી હિન્ન અગત્ય કુપેવ અન્ડ એન્ડ ૫ મ,

ન ૧/૭ અમદાવાદ રહેમને મુકી, સુમાઈ

Feb 19

અનુદ્વેગકર વાન્ય સત્ય પ્રિયહિત ચ યત્ ।

સ્વાધ્યાયામ્યસન ચેત વાદ્વાય તપ ઉચ્યતે ॥ મ ગી ૧૭-૧૫

પુસ્તક-૨૪ છં.]

બુલોઈ. સ. ૧૬૬૯.

[અ. ૭ મો.]

તત્રી—૧. અબાલાલ બુલાખીગમ બાની બી. એ.

૨. ચન્દ્રાચર નર્મદાગર પદ્યા, બી. એ., એલએચ. બી.

પ્રકાશક—૩. અભીયગમ આનંદનરામ ત્રિપાઠી.

વિષય.

વિષયગુકમણિકા.

૧. મહાબુદ્ધનો આજ્ઞા કાવ્ય
પ્રા. બળવતગય કલ્યાણરામ કોકર, બી એ ૫૩
૨. મૈમુરની સોનાની ખાખુ
પ્રા. કાન્તિનાન છગનનાન પ વા, એમ એ ૩૧
૩. હુ બની વાત કહી જઈ કવી ? ૧
પ્રા. ચન્દ્રાચર નર્મદાગર પ વા, બી એ, એલએચ બી ૩૨
૪. ગુજરાતની શ્રાગીરિક ગિર્ધનતા અને તેની તપામની જરૂર
પ્રા. પોષ્ટલાય ગોવિન્દનાન ગાહ, એમ એ ૩૩
૫. અમેરીકામાં રગનો ઉદ્દોગ ચિત્રો સાથે
પ્રા. મગનનાન મણિશ ર ભટ્ટ ૩૪
૬. હિન્દી રાજકીય સુધાગ-આચાર અને પંચાયત વિષયો
પ્રા. હીરાનાન હરચંદન ગણુના, બી એ ૩૫
૭. મેઘદૂતના એ લાપાંતરો
પ્રા. રતિપતિરામ ઉચ્ચમરામ પ વા, બી એ ૩૬
૮. નિજાનમન્દિર
પ્રા. કાન્તિનાન છગનનાન પ વા એમ એ ૩૭
૯. અપેક્ષા દૂખી વાર્તા
બુલોઈ અગેલિની રમણભાઈનીના (બી એ) ૩૮
૧૦. નાયના નયણા નય
પ્રા. એ. નરસિંહ દ્વારનાતસ નામુર ૪૦
૧૧. ઉવા આરાધ્ય પ્રતિજ્ઞા નવાત સચિત વાર્તા
પ્રા. નેક પુરોષોત્તમ ચિત્રામ માનડ ૪૦
૧૨. અર્થપિત્ર શ્રીસત્ય સાહિત્યમાળાપુસ્તક ૬ પ્રેમાનંદ
પ્રા. પ્રિયવંશ નરસરાય મહતા ૪૧

વાપિક લેનારમ રૂપીઆ ચાર,

હિન્દુસ્તાન બહાન શીલોગાહર ૫-૧૨-૦૫ પુસ્તક અકની કિમત આ. આના.
૧૬૦૦, ૧૬૦૦ ને ૧૬૦૦ ના ત્રણ વધના લેનારમ રૂ. ૧૦, હિન્દુસ્તાન રૂ. સવાય ૬૦
આ લવાજમ શર્યાતમા લેનારમા આવે છે

સમાવેશક,]
મિત્રકાર, રા. પતિ.]

ગામચંદ્રની મૂર્તિ.

[જુલાઈ, ૪ સ ૧૯૧૬
[કાપીરાઈ]

[શશુએ મારીને શમચ દ્રષ્ટ ખચવગીમા વાસતી સ્વા. ફરે છે ત્યા સીવાઈનુ રમણુ થના મૂર્તિ
પાય છે ન રથ મીનાના હસનુ રમણમુખ અનુભવવાનો સભ્રમ થતા શમચ દ્રુની રિયતિ]

ગામ ! આનન્દથી નયન ઓકાઈ જાય છે] મખિ નાસન્તિ ! પ્રભુનો પાઠ માન
વામન્તી દેવ ! કેમ નાઈ ?

રામ બીનુ શ હોય ? જાનકી ફગી મળી
વાસન્તીઃ અરે ! દેવ નામસન ! કયા છી ?

રામ [ત્પશમુખનો અભિનય કરતા] જો આ સામે જ ગી

—કિશોરરામચરિત, અષ્ટ ૮

સામગ્રીયક]
ચિત્રગર રા પટિલ]

સિદ્ધગર્જ અને રાણકદેવી.

[જુલાઈ, ૪ સ ૧૯૧
[૧૫૧૪૪]

[શ્રી ખેતરને લગી સિદ્ધગર્જ રાણકદેવીના આ ત પુત્રમા ન્યાય છે રાણકદેવીને પોતાનો સ્વીકાર કરવા સહ
જાને છે દેવી મસ્વીકાર કરે છે નિ ધરાજનો કોથ ચિત્રમા કોમિલરાખ તેના પુત્રનો વધ કરવા તરવાર બે આ
ગાળી અને પુત્ર ભયમસ્ત લજ્જાય છે]

પુસ્તક ૨૪ સુ,]

ગુલાઈ, ઈ સ ૧૯૧૯

[અનં ૭,

મહાયુદ્ધનો આરંભ ઓગસ્ટ ૧૯૧૪

લેખ-—પ્રો બલનન્તાશય કટયાણગય કાકોર મી એ

[ઇંગ્લેન્ડ જન્મી સામે યુદ્ધ માણુ મર એન્ડ્રૂ એ અને એન્ડ્રિયના ભાવણો અને દિન્ વા] સરોય લોર્ડ હાર્ડિંગ સિંધાના ઈંગ્લેન્ડ અને દેવી વર રતો વરો મોગે ભાગ રાજામિ તરફ મોડની દીરો, એ રખી ન, વાલગ સાથે જ પ્રતિદ થયા આ એનેદ એ અરમામા સખી હતી દુવે જમનીએ મન્ધિની શરતો સ્વીકારી છે અને આખી દુનિયામા પ્રગ્લસતાનો વિકાસ ઉમંગતર અને ઝપાટામવ આ ભાથો છે, એટલે આ તે દાકલે કરેની પ્રાર્થના છે]

ધુલી વૃત્ત

અર્ધાનુસારી યતિભવન

પિતા, દિવસ આ ઉગે, અરુણ આજ દેખાય આ,
—પ્રકાશ થયુ કેમ એ નિરખિ વહેમ ખાની દગ ?
નિશાન્તસપના વિને િરિહલી ઉપા સૌમ્ય ને,
ઝમ્કિ પતકેક એમઠ થી વિ ની મે જ ને,
ન તે C થ આજનો રધિરગી આ લા દોંમે
—અને તરપિ વાય છે અનિવ મરન ઉત્સાહના,
વરે છ મ્વ એમમા મ્વનન બ્રૂમિલકિંમ તણા
મધેથી પ્રકી રહે છે શુર વત મનન રતે.

અનમિત ૨ ૨-૮-૦ એન એમ રિપારી એન્ડ નપની, મુબાઈ

પ્રેમો વિમ આ નવો, જગન આ નવો, તેહમા
 જુના સ્તનનમત્ર કેમ અપુ જુની પ્રાર્થા ॥
 નારી મનિ જુ ॥ ધરુ, ન અસરી ક્રિયા ૭ ૭૬
 રહે તણુ અપૂનને નરન વેદમનાનનિ ।
 પડે નરન સહિમા અપુનમુદ્ધ ૭વો બનિ ।
 નિગા નખનખા કરો સફન યગદી ॥ પ્રેમો ॥ x

મૈસુરની સોનાની ખાણ.

એડ મુલાખાત.

લખ-ના હાનિલાલ હગનલાલ પડ્યા, અમ એ

મૈસુર રાજ્યની સાનની ખાણોની મુના ત લેવા ૭ બુ આપુન હતો સન ૧૮૧૧થી
 ૧૮૧૩ સુની જ્યારે ૭ બેગેરમા નાતાએ સ્થાપેના પ્રિન્સિપલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ આફ સાયન્સમા
 હતો તે વખતે મહારા મિત્રોની સાથે ત્યા જવાને માટે બે વાર પરનાનગી મેગરી હતી, પરંતુ
 અનિનાયક સયોગોને લીધે તેઓની સાથે ૭ જઈ રહ્યો નહોતો તેની આ ઉનાળામા ૭ જ્યારે
 પાઠે આ ઇન્સ્ટિટ્યૂટમાર ન દરમ્યાન ઢામ કરવા આ ચોત્યારે આ ખાણો જોના તત્ત પ્રયાસ થયો
 અહીંના એડ પ્રોફેસરની મારફત પરનાનગી મેગરી અને તા ૭ મી જુનને ટ્રિસ નક્કી થયો

૧ બેગેરવી કોલર

અમે ૭ જણુ હતા અમારે પ્રાત ઢાગમા ૭ ૨૦ વાગે બેગેર ગ્રાણીને સ્ટેશનથી
 નીડગની મદ્રામ એન્ડ સર્ન મગમ રેલ્વેની ગાડીમા નીકળ્યાનુ ૧૫ ઇન્સ્ટિટ્યુટના વિદ્યાર્થી-
 નિવાસગૃહમા અમે સૌ રહેતા હતા ત્યારી આ સ્ટેશન બરોગ ચાર માગન દૂર હતુ તેમ
 ઇન્સ્ટિટ્યુટ બેગેર રાઈરથી પછુ એનુ ૬૦ કે કે આ સ્થળે ડાઈ વાહન તૈયાર હાંતુ નથી
 ને પરોનીએ એટલુ વેલુ રાઈરથી-ઓછામા ઓઠે બે મા ન જેટલે આરેથી ૧૫ લાઈને
 આવે એ પછુ અસલામિન હતુ તેવી અમે માનતા જનાના હતા, અને તેની અમાર ૭ વાગે
 મોડામા મો ની જીતુ લેનકએ એમ હતુ

વિદ્યાર્થીઓના નિરામગૃહન નનથી જેઓ વાહ વણુ વ પરિચિત હરો તેઓને આશ્ચર્ય
 નદિ લાગે કે અમારા ૭ જણુમાવી એ જણુ ગન । જ પો ને ઉ રાંતો નખત થયો દરો

x હુફ આ યુ તે દરમિયાન નમગમ પદર લાખ હિગિઓ સૈનિકો તરીકે જુ । જુદા રાજ્યમા
 લટ્યા હતા મ હુરો તીકે મપ કટવા લખ હિદીઓ ગરા હતા તે જુ । આ સત્રમાથી ટેટા ખપી
 ગરા ટેટા ધવાયા એની શિક્ષક સુખ્યા બાપવામા નથી પણ તે દેખ લાખ હપર તો હોની જે
 લેટઅં એની અટકા છે હ થા ફા સ અને અમેરિકાન લડેનોના પ કેટલા- હિ પો દુસી ગપરા
 હતા અને તેમાના ખપી ૧૫ અને ધવારા તે પછુ જુદા

અનુગમગમ ૩ ૦-૮-૦ એન એન મિત્રી એન્ડ કંપની, મુનાઇ

કરીને એણે બીજાને જમાડ્યો. રસભાષિક રીતે કેટલા વાગ્યા? એ પ્રશ્ન થયો, પરંતુ બન્નેમાંથી પાછી પાસે ઘડીયાળ નહિ હોવાથી, અમ બહુવચન પ્રશ્નો નિર્ણય કરવાને તેઓ બન્ને ત્રીજાની એરડી આગળ આવીને વારણ મેકના લાગ્યા પહેલે મગાળી હતે—કનકતા યુનિવર્સિટીનો એમ એસમી હતો નવનો જરા મહેરો હતો અને તે કારણથી દોષ કે બીજા કોઈ દેગુથી હોય—પોતાની એરડીમાં મહેરો સખ રાખતો ને વારવાર કુમ્તો આ પ્રમાણે અપારે રાખતા મોડથી, મારણના અનીચ્છી તેમ જ ભુમવી પણ ત્રીજાને પતળી લાના હતા—એમની હા ઉડીતો ખરી, તેમ થોડી વાર પડી રાખ /કનારને પણ ખગર પડી કે સનાગ વગરો કે કેટલા વાગ્યા એમ પૂછતા, લાનાએ વિજળીનો દીવો પ્રખ્યાત લલભગ ચાક વાગના આગ્યા છે એમ જવાબ દીધો.

આ જવાબથી મગાની મહાત્મા તથા એમનો સાથી—જે એમનોરમાં જન્મેન પાલ હતે ઐશ્વર્યનિનામી થયેલો મણ યુનિવર્સિટીનો એન્યુએટ હતો—તે બન્નેને નિરાત વળી કે આપણે નખનવર ઉઘા છીએ બહાર વરસાદ ઝરમર ઝરમર પડ્યો હતો આખી રાત પડ્યો, એને કાંઈ ધણી જ હતી લાનાએ ઉઘવાનું કહી, તેઓ બે બીજાઓ જમણ કરવા લાગ્યા આ મુકેનું કામને માટે પણ નખન પૂ તો હતો એટલે નિરાતિ—એક પડી એ દરેકની એરડી આગળ—પડી તે અમાગ ડામ્યો એટ દોષ કે ન પણ હોય પરંતુ અગ નિ પદાપાતથી તેઓ નજમ દરેક જગુની એરડી આગળ ગયા ને જ્યારે બહાર સના દીવો પ્રકટાવે એટલે એ જમણિની સના સર્વ આગળ વવવા લાગ્યા.

મહારી આખ પણ આ વાગે ઉઘડી હતી, પણ તેઓના જેટલી સમાજમેનાની લીધણુદિ નહિ હોવાથી, તેમ કાચિન નિદ્રાની કાર્ક વધુ કદર હોવાથી, સનાચાર પડી ઉડીગ એમ કરી સર્વ રહો હતો ત્યાં તો મહારી મારી આગળ નખ ને વાસગી એ વાગના માથા આખરે ન થયું મુ "—" ઉપકાશ થયો " હતી એમને નિદામ ક્યાં.

આમ કરતે કરતે અમારી મગી, નાડી, મહા નારતો સર્વ, ઇવાગતે નીકળવાને તૈયાર થઈ રસાદ મધ મહેરો એમ આતા રાખી હતી, પણ એ આશા અંગગ્યએ સાબગી નહિ—કે કાનો કોઈ અગમ્ય "એ-સર્વ" ને લીધે, એમને પહેલો નહિ હોય કેટલી ધડીએ કેટલાંકામે જાની બોળગોળા કરી—કારણ કે દરેક પણ ડગી રાખવાની જરૂર જોવા નથી—કેટલાક ફરી ઉથી ગરેનાએને ઉમડી, એમની છત્રીઓ નધ બામે ખાસી રોશન તરફ અડપમા નીચી પણ.

રસાદ ઝીલો ઝીલો ચાનુ હતો પણ પ્રાત મગના ઉગસમા બીની બીનોતરી, લીના જલાની ધગઓ, લાન માગીવાગા ઉચાનીચા પ્રદેતો, એ સરથી બોના મોહર દરથોએ અમારી માન માર્ગની મજન આનન્દકારક જનારી દીધી એમનોર ખવણી (કેટલો-મેટ)નું રોશન અંદ વી બહુ જ સામ્યુ ને ન્હાતુ છે લોંક થાડી હતી ગાડી જરા મોડી થઈ પરંતુ જરા સામથતાથી તેમ જ અમાગ સળ પહેરવેશથી—કેટલાકની અંગેશ રોપીથી—અમે છ જણા

ઓએ એ આમે- ‘ ૨૨ માગમા બેમે ’ એવો ખો રોખી લીવો અમે સુખમા હતા-પણ મેન્ડકનાસ મલિત બીજા બધા ના બોલમ ભરાના હતા અમાગ ખાનામા દોષએ આનરનો પ્રસ્તુત પગ ન મના એ બેઈ જગ આ રથ નામ્યુ

જાન પી ૨૨૮ । સી ઉપચાપડી નગનેત્રી અત્રે તથા ધિરિત નરનીના હતાઓ, જોનીના મનાદ બજનાઓ ૨૨૮ એક મરખ ગ્તાઓ ગૃહ-ઉદ્ધાનો વગેરે જેવામા ધણી મતા પડી રજનામા આતમા મેલતોના નામના પાગીઆ ઉર્પગ અત્રે ઉપરાત બીજા મ્ધી આઓ હતી એ વિર પણ વાનાગ રમજ નો તથા ન રારો થતા ૬-૧૦ વાગે મોરિગપે ગેરત આ યુ-અથના નગુત અમે એ નેરો આજ્ઞા અમારી ગાડી મીધી મનાસ જતી હતી અને અમારે ન મ નીને કાનર જો રી રેવે’મા જેવાનુ હતુ તે તેવાર ઉની હતી એમા એ । પડી વાડી રાર ત ઉપડી રજુ એની ઝપ બુમા બુ, તો ૧૫ ૧૭ માનિની દની રજી રાર તા તેથી ય અર્ધા વર્તજતી

લગભગ દશ માગને *Nine recfs* - ‘ નવ મેરો ’ નામનુ રેશન દીઠું કોનરની મોનાની ખાતાના પ્રગ નક થયો એની સાખીની ખાસપામના કેટલાક મઝાન તથા સચા મ નગેરોના બાવધી મળી ચુખી અહીંથી જેવા અમે બ મગ વધ્યા એલે મરખાનાઓ, ખાણના મોગ ઉપર ઉભા કરેના ઉંચા ઉંચા લોખખના સચાઓ, ખાણમાથી નીજેના પથથરો તથા ઝીણી આસમાની રગની રેતીના પ્રચક હગનાઓ વચ્ચે વચ્ચે સગસ બાગ બગીચાનાળા બગ નાઓ તથા મેકડો એકસરખા ઝુપડાઓની હાગની દાર વગેરે ઝડપમા નજરે પડવા લાગ્યુ અમામા તો ‘ ઉર્ગામ ’ રીને બીજુ રેસન આ યુ સાર્થી આમગ વધ્યા એટલે ‘ અમ્પીઅન ’ નામનુ રેશન આ યુ જે ગૃહસ્થ અમને ખાણો બતાવવાના હતા તેઓ અમને અમને મળ્યા પણ અમારે તે પડીને તથા ઉકે છે ને રેસને ઉતરવાનુ હતુ આ રેશનનુ નામ ‘ મારીડુધ ’ હતું, અને અમે સના દસ વાગે સા ઉતર્પા

૨ ખાણની અદ બમીનથી ૬૦૦૦ ફીટ નીચે.

આખો રસો અમે ધણી મઝા કરી હતી, અને હવે આ નરીન સ્થળ બેઈને અમે થાક-બાપ સૌ ભૂતી ગયા, ને પુરુગ આગુતાથી અમારા બોમિઆની સાથે નીકળ્યા એ ગૃહસ્થ મેસુર રાજ્યના અમનાદ રતા ને બધી ખાણોના સમ-ઈન્સ્પેક્ટર હતા ખાણોમા થતા બક આતોની તપ મ ગી, તથા ગળ્યે ધરેના કાષ્ઠઓ ખાણુ ચનાવતારી કપનીઓ બરોમર પાણે છે કે નહિ તે જોવુ એ એમનુ કામ હતુ સાજ સુધીમા તો એમનુ બહુ સારૂ બોળખાણુ ચલુ તથા એમના તરફ આભાર તથા આદર ઉત્પન્ન થયા

અમારી ટોળીમા સૌ રસાયનના અભ્યાસીઓ હતા એન્ડ્રુએ, જુદી જુદી યુનિવર્સિટીનો, ઇન્જિન્યૂરમા જુ । જુદા વિરો ઉપગ કામ કરેના, અને નગમગ સૌ જુદી જુદી માનુષામા મોતનારા હતા બગાળી પળ પી, ને એ જન્મથી નહિ પણ નિવાસથી મેસુરી ખન થા । વિરો તો હુ મ્ધી મુકોદુ હુ જોયા મેસુર યુનિવર્સિટીનો બી એ અને ‘ પચ્ચે

જેના સ્વેત રક્તિક હતા, ને તેમાં અતિ અષ્ટ સુવર્ણ રેખાઓ તરી આવતી હતી આ અમાન ધાતુ સારા નમૂના બહુ સુંદર દેખાતા હતા.

ખાણના મોળ ઉપર જયરદસ્ત મગન હતુ દુનગે પગથી પહેરેગીરો હતા થોડી થોડી વારે મજૂરોનુ ગેળુ ખાણમાંથી ટુટુ થઇને ધમી આવતુ, પણ દરનાળ આગળ દાર અધ ગોઠવાઈ જતુ દરવાન દરેકને નમ્રભગ નમ કરીને ઝડતી લેતો-મો ભગન, સાથગ ટોપી, ફાળીડ, વગેરેમાંની કોઈ જગ્યાએ મોનુ સતાડ્યુ ન 'ટોપ એની ખાતી કરી નેતો કુદરત તથા નિગાનના મોહરસથી આડપાયવા અમારા ચિત્તને દુનિયાના અનહારીપણના આ દલને પહોંચો આચકો માયો.

ઉપરથી ખાણમાં ઉતરનાને તેમ જ નીચથી ઉપર આવનાને નિફ્ટ "ટોપ છે ગાં" ટુકાએ તે વિજળીથી આવે છે, ૧ બીજો ટુકાએ વરાળપત્રથી આવે છે અમે યદ્યપમા- "એન-હાઉસ"માં ગયા એક ખાસ મનાવેન ખુરગી ઉપર ધારર બેસો હોતો જગતના કયાણો ભાર એના ઉપર ટોપ તેમ તે સ્થિર મળીર મૂર્તિર બેઠો હોતો એટલામાં "ટન ટન" બે ટકોરા થયા એકદમ-પણ નુ જ સાનધાનથી-વત્રમાફ એનો હાથ હાંચો, એક કળ હાઈ એકદમ યત્રે કરના નાગ્યા મહોડુ પ્રયુ "સાચુ-પૈકુ" જેની ઉપર પોનાદતી પગીના મુથેના પાય-૭ આગળ પહોંચા એના મજબુત દોરડાં વીટાગેના ટના, તે કરના માન્યુ અમો હેનામાં આન્યુ કે "નિફ્ટ" આવતા થયા છે એ "નિફ્ટ" હતા-ને વારાફરતી ઉપર નીચે જતા એક ઉપરથી ઉતરવા માડતો ને જ વખતે બીજો નીચેથી ઉપર ચતો વત્રની કપ ધીમે ધીમે વધી પ્રાધન્યના મહારત્રામે બે મહોટા કાળા ધડીઆગ જેવા, પણ એ કાટાનાગા, ગોળા યન હતા તેના ઉપર જુદે જુદે મથળે O, ૨૫ ૩૨, અને B એમ લખેલુ હતુ કાટાઓ તે ઉપર ફરતા હતા બન્ને "નિફ્ટ" ગમે તે લખે ક્યા છે તે આ ધડીઆગ મનાવતુ, ને તે જ પ્રાધન્યનો મુખ્ય આધાર હતો બપોરે નિફ્ટ મથાગે હોય સારે કાગે મીંકા ઉપર હતો ૨૫ ઉપર આવ્યો સારે "નિફ્ટ" ૨૫૦૦ શીટ અથાત્ લગભગ અર્ધ માધન નીચે ઉતરી ચૂકેલો હોય તેમ ૩૨ એટલે ૩૨૦૦ શીટ એ બે સ્થળે બે મથળે હતા ને એથીય નીચે B એટલે હેડ તળીડ (Bo Hom) જે અહી લગભગ ૪૦૦૦ શીટ ટીટ હતુ જ્યા જ્યા આ ગટો હોય તે ઉપરથી નિફ્ટની તે લાણતી સ્થિતિ એટ નજરે નોંધ શકાતી હતી.

પ્રાધન્યનુ ટીમ બહુ જ મળી જોખમદારીનું છે કારણ કે દરેક નિફ્ટમાં ઓગમ ઓછા પચાસ માણસો ટોપ છે આની રીને મન્ને "નિફ્ટ" કાટાની અદર પટની, નાર ચુલિત્ર દરે છે જ્યા "નિફ્ટ" રોડાનાતો ટોપ તે પામે અવના બહુ જ ધીમેથી ઉતારે છે દહે છે કે એક પ્રાધવરે શરાતનમાં નિફ્ટને ઝાટા તથા ઉતગા દીધો, ને તળીડ પાસે આવવા ગતા પણ ઝડપ ધીમી ન કરી પરિણામે આખો નિફ્ટ-જે શરવાકારણથી જ વધતી

અભિજ્ઞાન સાકુન્તલા (૨૫ ઝવેરી-નાવકૃત) ૩ ૨-૦-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ પની, મુમ્બઈ

જતી ૪ થથી નીચે ઉતરતો હતો, તે ખાણના તળીઆમાં એના જોગથી ભયમયો, કે તેનો ફેટવોક ભાગ જમીનની અંદર પેલી ગયો અને ફેટલાય માંજુએને મખત ઇજા થઈ ડ્રાઈન ને મ્હોટો દડ તથા જેનવાત્રાનો નાભ મળ્યો પણ અમે જેને દીધો હતો તેની કુળીઆરી તથા ડાળજીના નખાણુ થયા હતા, ને એના દેખાર ઉપરથી મનુ ગબીગપલે એ કામ કરતો હતો એ તો સાફ જણાયું હતું. પરંતુ જમીનની ખુમી એની છે કે એ ડાળી, ખાણનું મોટું કહીં ને ખાણનું તળીઈ કહીં જતા બીડું જ આરી ગીતે મનાયો. મજેગથી મુધી જમ્યાનામને મધી માહિતી મળતી હતી.

પછી અમે નિફ્ટ પાસે ગયા દરેક નિફ્ટ મે માગતો હતો, અને દરેકમાં ૨૫ મજૂરો મ્હોતા મ્હને બહુ ન્હાના થાયા, પણ એકમાથી નીકળતા મજૂરોને મળુના ખેસતા ૨૩ ગમ્પા. છતાં અમે તો નવ જણા જ ઉતર્યા, અને ત્હાયે અમને જગા બીડ જણાઈ આ મે માગ નાળા મે નિફ્ટ જેમ માલમોને માટે હતા તેમ તેની ખીજ તરફ એ ખીજ નિફ્ટ હતી તે પણ એરી રીતે ચીંટતર કરતા હતા, અને તે ખાણમાંથી નીકળતી વાતુ પથ્થર વગેરેને ઉપર ચલાવતા, તથા ખાણમાં ખીજ જે સામગ્રી લાકડાના પાખા, હથિઆરો, ચૂનો વગેરે જેમને તે નીચે ઉતારતા.

સાધારણ "દાઈપ્લોમીક નિફ્ટ" નો અનુભવ તો હતો પરંતુ તેમાં તો ૨૫-૫૦ કે બહુમાં બહુ તો ૭૫-૧૦૦ ફીટથી વધારે અડિતર કરાવતો સજાવ આપણા દેશમાં હોતો નથી અમેરિકાના મગનચુખી મકાનોમાં દોષ છે પરંતુ ત્યાં આપણુ અતર હોતુ નથી અમારે ૩૨૦૦ ફીટ નીચે ઉતરનાનું હતું જ્યાં અમને નહુચાગ મિનિટથી વધુ નખત ન લાગ્યો નિફ્ટને ઉતરનાનો જે રમ્પો હતો, જેને તેઓ સ્લૉપ (slat) કહે છે, તે બધી પામથી મજબુત ચૂનાકામથી બારેતો હતો. તે એ મોળામર ઝાંખીમાં ઉતરતા નીચે મજા અમે આપી થોડી વારમાં ૨૫૦૦ ફીટ આગળનું સ્ટેશન-ગીવાઓ માણસો મજેરે અમારી નજર આમળા હમકી જતા નવા-ઉપર ચઢી રહ્યા એક ખાસ તારીરિત અનુભવ સોને એ થયો કે કાનમાં નાલો બ (જોગથી કાણા થતુ હોય-મળો કાન બહિઃ ખારી જતા દોષ એવું લાગ્યું. ૫. તે વખતે મજેચુક ઉતારનાથી પાંખા ખાન પીક થઈ જતા આમ નીચે ઉતરતા ત્રણ ચાર વાર કરતુ પડ્યું એમાં કાંઈ પીંગ ન હતી, પણ નવો અનુભવ હતો ખાણની તળેની વધારે બારે હવાના કમણુથી એમ થાય છે એમ અમને દેહનામાં આચુ.

એમ કરતે કરતે નિફ્ટની મતિ ધીમી પડી, એટલે અમાર સ્ટેશન આ બુ હમે એમ ધાર્યું ધરતીની ૩૨૦૦ ફીટ નીચે અમે મ્હોટ્યા નિફ્ટના એ માળ પ્રમાણે જ બરોમર એ માગવાણુ સ્ટેશન હતું મિજળીના દીના બગતા હતા એ ત્રણ ઇટેનિઅનો ને ખીજા દિન્દીઓ હતા અમે બહાર નીકળ્યા અમે ખાલી કરેલા નિફ્ટમાં ખેસ્યા માટે શૂટ થયેના મજૂરો ખુમ જોરથી ધમ્યા આ મજૂરો આર ક્રાક જમીનની નીચે કામ કરે છે આર આક ક્રાક તેઓ રૂટે છે ને ખીજાઓ તેઓની જગ્યા લે છે એમ ચોવીએ ક્રાક વાગનામટ કામ નાને છે.

અવ ૧૧ આ પ્રેમના સૂચના આખામા આખા અજગજનો પ્રવેશ પણ અત્યંત છે એમને નિજાનીના નીચાને લીધે ચોનીમે ક્વાદ એક જ પ્રકારની અવગથા રહે છે-રાત નિસના બ રેના નથી બેસા નિસ હોઠ કે બીવી ગત ડોલ-સૌ એકનુ એક છે

એક રાતભી ગાધાનો પ્રચક ઇટેનિઅન, "કાર્નાઇલ"નો દીવો લઇને, અમને બનાવવાને માટે અમારી સાથ ઉપરથી ઉતર્યો હતો અમે પહોંચ્યા તે સખત ટૂટીનો હતો-એટને નીચેના સ્તરના મજૂરો ઉપ જવાને ત પી રહેના હતા સંકડે મીણુઓ ઉપર ચડાના, ને એમ વખતે બાહુમા બાહુ તો પચાસ જ જઈ શકે-તેમા વખતે અમા ૧ જેના કે જોનારાઓ કે બીજા માનનાઓ આનજ કરે, એટલે તે મિચારાઓની અધીરતાનો તો પાર જ રહે નહિ રહેતીથી જરા દૂર લોખંડના નરનાજ હતો રહે પી બારીમાથી એકેકને જ બહાર ઢાઢામા આવેતા, પણ એ લોકોની અજામણ તથા ધસારો એના હતા કે તેઓના મુઠાએમો દોડાના સાટકાઓથી જ એમને કાર્કિ અડુશમા રાખી રાઢા અમે ઉતર્યા કે તરત આ ધસારો રહેની સાથે મટાક સટાક એમ અડપમા ફૂટા અટકાનો અનાજ, ને રહેનો માગ પામેલા મજૂરોની બૂમો-એ બેવો અણનાર્થો દેખાન જોઇને અમે સ્તન ધર્મ ગયા ખરૂ હશે કે આ લોકો-ખાણુમા લાગડામટ ઢામ કરીને તેમ જ તેઓના આખા જીવનથી કરીને એવી સમજણવાળા નહિ રહી શકના હોય કે પોતાની મેળે હારનધ તથા વ્યસ્થાપૂનક ઉપર જાય દરીનો સમજનાની એમની શક્તિ રેની નહિ હોય, અને પ્રહારથી વધારે નરમ એની કોઈ વાતની અસર એમના ઉપર ધર્મ રો એમ નહિ હોય તે છતાં, તેઓ મનુષ્યના કરતા જગતીને વધારે મજાતા હશે એટલે સુધી ફળુન કરીએ તો પણ, આ સખત તથા હૃદયહીન નિયામકપદ્ધતિ વેતેઈ અમાક ફિન અમકમ્બુ અમે પૂજ્ય કે આ મિનાન બીજી કોઈ રીતે નિયમ જળણી ન શકાય જરાનમા નજાર મળે. પણ તે અમારે ગમે ઉતર્યો નહિ

આ બારીમા ઉભેનાઓને તથા ધસી આવતાને અમારા રાહસી લોકો આએ હાથા, ને તેઓની હાગની વચ્ચે યઇને અમે ઢનનમા પેચા આ ઢનન વણી મ્હોટી હતી ઉચામા ઉચા માણસ પણ સંકાયવિના ચારી રાંક એટલી ઢચી લગલગ ત્રણચાર માણસ હારદોર ચારી શકે એમની પહોળી હતી નિજાનીથી પ્રકાશિત હતી પથર વગેરે લઈ જવાને માટે રોહિની રેન્વે હતી બધી પાસથી એનુ મજમૂત કામ કરેલુ હતું કે જમીનના બારથી કે બીજા કોઈ કારણથી કોઈ ભાગ ધસી પડે નહિ મોનાની રેખવાળા પથરો કેરા હોય છે, રેની રીતે એમને છુટા કરે છે, કેની રીતે એમને લઈ જાય છે, એ-રેખાની પૂડે પૂડે કેટલીક વાર નવા જ ચાર્જો કેમ રચ્યા પડે છે, કેટલીક વાર તે બન્ધ થતા મજમૂત લકડકાકામ તથા પથરઓથી રેની રીતે પુરી દેવાય છે, ઢનવોડખી શેરીઓના કેની રીતે યાત્રાનીકળે છે, એ બધુ ફરીને અમે દેખ્યુ

અમારા ઇટેનિઅન બીમએનનુ નામ એપેની હતું એના હાથનો એસેટિવીન ગેસનો દીવો અમને રથને રથને બહુ ઉપયોગી થઇ પડ્યો એપેટીનુ અગ્રેજી તો બોબકુ તોતકુ

હવે પણ આજ દાન કે તા નીમ વર્ષ મધી આ મજૂરોની સાથે ગમદવહા હોનાથી મજૂરોની તાલિમ ભાના એ ગણી કપડથી બોલી ન તેમ હતો, મનુગની સાથે દસતો તે ન ક તે, ન મિનમા વાતો કરતો, આ નવર ગણસ મોનાની ખાણની અન્ન એક અમરમ માન હતો

અમે પાન ગેલને આ પા ટેનિશ થી નિકટી બોના થો એમા બેમીને એથી વ નીચે - હેક તમીએ નમયગ ૪૦૦૦ રીટ નીચે ઉતર્યા અહાનુ અણતર કામ વવારે તાનુ દેખાઉ હતુ એવુને એવુ રેલન દુટ પગનુ ઉપગ્રી ય વધારે જમગી લીડ, વધારે વેગવાજો થસાના, ને તે અનુમાર વધારે ઝડપથી ફરતા માટાઓ-અમે જોના એ લાંડમાથી રતોઃ કરી, નવુ ખોવામ થયુ હતુ તે જોના ગના ત્યા કેટનાક મજૂરો-વધારે શાન્ત, વધારે દરેના કે વવારે નવગા-મજૂરા બેગ બેગ વાતો કરતા હતા ધર્મકે લાના થઇને નિકા દેના હતા નિ ને માટે ખજેખજ આ અગળ રથજી હતુ પણ ધમ્મામુછી ખમીને ય મોડા નવાના કમના પોનાનો વારો આવે ત્યારે જનુ એમ પચ્ કરી તે બેગ હતા એમનો વારો આવે અમરમ રેલે એ કેટનાક થને, એમ અમને કા કરી કે એવો જનામ મળ્યો

અમને દનનો માટે ધણો ખરામ નિચાર હતો-અન્વાગી ભવર, ખરામ- ભારે દવા- વાગી હજે એમ લાણુ હતુ- જોના પહેના પણ અહીં તેનુ કોઈ જ ન હતુ ઉપગના કરતા દવામા પણ કોઈ કે જણાતો ન હતો એથી નવાન વાગી તેમ ખામ દવા ચોખખી રાખ- વાને ખીજ ખાણોની પો આ મનુમા માઈ વન કે ઉપાય રચ્યા નોતા રણ મેસુર કપ- નીની આ ખાણુ એટની વિશાળ છે એના મહોન ચારપાય છે ને ખીજ મધા તદ્દન ઉમા મીકા છે ત્યારે એક તીકુંકે (Inclined) છે એ સરંથી જ હાની અગજવર જોઇએ તેવી રહે છે ને કે સખ્ત કપાલુવાગી હતા (Compressed air) નીનળીએ દનનામ હતા પગનુ તે ખો.કામમા ઉપયોગી થતી હતી હવા મુધારાના કામમા નહિ

અમે ખીજ મજૂરોના જનુની ટોગામા થતે રેલને ગયા સાટકા ચાનુ જ હતો નિકટ આ-યો એટને એમા બે ઠી ઉપર ચાસ નેતજેનામા ઉપગના બે રેલનો વગારી-“હાથ” કરતા ધીધી સુયમખાતો આવકાક લેતા મથાઈ પળેપયા અમે નોરે એક રાગે નીચે ઉતરવા ગયા હતા ઉપર આવ્યા ત્યારે બે વાગી ગયા તતા એક દતાક જણાપો પણ નહિ.

ખાણની મુનાકાત કરવાની અમે રહેને પગનાનની મગતી નવી ને જાઓને મને છે તેવામાથી થજાને ઉપગનુ બધુ કામ નતાવી, ખાણનુ મોડુ દેખાગી વિદાય કરવામા આવે છે નીચેનુ કામ એવી જનનુ છે, નિકટમા અમરમાતોના મમ્મવ છે, અને કામમાં રોજાણુ પનુ થાય, એથી ખાસ રપટ પ વાનની હોય છે તેઓને જ નીચે નહ જાય છે અમે તે મેજવી હતી તેથી અમે આ અમાધા ભુ દરમ દેખી હતા

ખાણમાં જે જે મોનાની રજનાગા પધરો નીકડે છે તે ખીજ પાસના નિકટથી જમીન ઉપર આવે છે તેઓના નિકટ જમીન ઉપર અટકતા નથી, પણ જમીનથી એ વધારે ઉચે ચડે છે, ને મુક ર કરેતે થજે કનવાય છે એ ધાનુ ત્યાથી પાગી એક ખાસ રે વેના

ખુલ્લા આઓમા કન્યા છે, આ ન્હાની રે વે મૈસુર કપનીની પોતાની છે એના એ-અન
પણ ન્હાના ન્હા એ રે વે ઉપર થઇને લગલગ મે અની માઇની મુસાફરી કરીને આ
પથએ બીજી કિશોરો જે કાગખાનાઓમા થાય છે, તે થયે પડે છે ત્યા ગયાથી
એનાના જીવનના મીઠા અમરો આમારી નજરે પડ્યા

અ રૂબ —

મેગનોર,
તા ૧૬-૧૮ } .

દુ ખની વાત કહી જઈ કરવી ?

લેખક — ૧ ચન્દ્રશેખર નમેદાશકર પડ્યા, બી એ એવએન મી

નાત નહીં જઈ કરી ?

દુ ખની

નાત નહીં જઈ કરી ?

ત્રિય ત્રિયુ મને સુભાવી ?

દુ ખની

વાન મહી જઈ રી ?

પ્રેમ, પ્રેમ શ ત્રિય મુજ પી ?

નિની નિમા સમવરી

દુ ખની

નહીં જઈ જઈ રી ?

ત્રિયજનનીની મુખ સમભાવે

આપણી આપ સહરી

દુ ખની

નાત નહીં જઈ રી ?

માગ મહારખાન આમા,
તા ૧૪-૨-૧૮૧૮ } .

ગુજરાતની શાગીરિક નિર્ધનતા અને

તેની તપાસની જરૂર.

લેખક — ૧ પાપરહાસ ગોવિન્દલાલ ગાહ, એમ એ

ગુજરાતની મહાર રહેનાર અથવા ફરનાર ગુજરાતીને ગુજરાતના ગૌરવનું જ્ઞાન થયા પિના ગેરુ નથી ગુજરાતી વેપારીની આદમશુદ્ધિ અને દીનદૃષ્ટિ પ્રાચીન સમયથી પ્રસિદ્ધ છે, પશ્ચિમ હિંદુસ્તાનનો પ્રાચીન વેપાર ખભાત, બૃહદ્વૃંદા, કંપાણુ વિગેરે ગુજરાતનું આર્થિક જ હોના ગુજરાતીઓના આગમને જ રીતે મોટો થયા પામ્યો હતો ગૌરવ. હાલમાં પણ કરાચીથી રાગુન, અને મેગનગ અને મરાઠાથી કાનપુર અને અમૃતસરમાં ગુજરાતી વેપારીઓના રોજિગળા જોવામાં આવે છે.

અવિદ્ય પ્રાપ્તિની ઇચ્છાથી ફક્ત વણિક જ બહાર નીકળ્યા છે તેમ નથી પરંતુ આદિત્ય અને નાગરોમાં સરથાનો ઉત્તર હિંદુસ્તાનમાં ફેર ફેર જોવામાં આવે છે આ લોકો પણ પોતાના શુદ્ધિબળની મરસાદમાં લીધે પોતાની એના જાળરી ગયા છે, અને બન્ને ત્રણેમ નવથી ગુજરાત પ્રેમ થા જના પણ ગુજરાતી ભાષા જોને કે આ પ્રદેશમાં તેમ જ ગુજરાતમાં શુદ્ધિબળ, સાહસ, ખાન, અને ઉદ્યોગપરાયણતા, વિગેરે શુભોને લીધે ગુજરાતીઓની આર્થિક નસા એકદર સારી ગણાય છે અને તે કારણથી તેઓ ગુજરાતના ગૌરવમાં દક્ષિ કરે છે.

આ પ્રમાણે એક બાલુએથી ગૌરવની મહત્તા વધતી જાય કે ત્યાં બીજા માનુષ્યે ગુજરાતીઓની શાગીરિક નિર્ધનતા જોઈને ખેદ થયા નિરા રહેતો નથી ગુજરાતની મહાર રહેનારી

પ્રજાઓની સંગીરક્ષપતિ સાથે આધારણુ ગુજરાતીને સરખાવતા ગુજરાતની શાગીરિક ગુજરાતીની નિર્ધનતા એકદમ જ જણાઈ આવે છે ગુજરાતીઓની નિર્ધનતા. આર્થિક અને માનસિક સપતિ માટે જોડેનો ઉદ્યોગબિપ્રાય નવામાં આવે છે તેટલો જ દરિદ્ર અભિપ્રાય તેમની શાગીરિક નપતિ માટે દિલના બીજા ભાગોમાં જોવામાં આવે છે.

ગુજરાતની નિર્ધનતાના નિગાનો દરેક જગ્યાએ પ્રુત્યા રેખાય છે ગુજરાતના શહેરોમાં સાધારણ મનુષ્યની મેલીમાંથી નિશાળ ખવા અને પ્રપ્રુધિન આપૃતિવાળા મનુષ્યો કેટલા થોડા રેખાય છે? નિશાળો અને કોને જમાં જતા ગુજરાતની આજના સ્તબ્ધ બાજી અને યુવ-વગમાંથી પણ કેટલાના મોં ઉપર શુનાની રચ રેખાય છે? સુકથેના જાન અને શીક્ષા શહેરવાળા યુવકો ભરિપ્ય તેમના જીવનની મહેનદાઓ, અને જીવનકલહમાં વિજ્ય મેળવવાના તેમની શક્તિ પણ સ્પ્રુધિન થયેલી થાય તેમાં નવાઈ શું? ગુજરાતમાંથી ગતપ્રુત શિવસ બીજા કોઈ જાનના યોગ યુક્તતા નામે માટે લાયક ગણાય નથી દિલની નજરની દોઈ પણ ફેજ ગુજરાતમાંથી એકી જરનામ આવી નથી વગમ અને ઉત્તર દિલની પ્રજાઓમાંથી શિષ્ય સુલનમાંનો ગતપ્રુત, જો આઠાઓની પણ દુકડીઓ કેટલા વર્ષથી દેશની લક્ષ્મી કોઈ દીવાની રહી છે મગદા અને મગમી કપતીઓએ પણ સાફ કામ કરી જતા-યુ છ થોડા વા પહેલા ખાખના કહેરાતા

બગાનીઓ પણ પોતાની શારીરિક સમ્પત્તિ સુધારી રહ્યા છે. ધૂળમાંની રમતમાં બગાનીઓ ઉપાડે પણ રમવા છતાં બજેને સાથે વણીનાર ઝૂલી રહ્યા છે, તેમની એમ્બ્યુનસ દુકાનીઓ સુદ્ધોત્તમ માન પામી આવી છે અને પાષાળ અને મોડરવાર લરડરી દુકાનીઓમાં શિક્ષિતવગ વેચેલાથી જરૂરને તમાર થઈ ગયા છે. પરંતુ હિંદી સરકાર મૈન્યમાં કેટલા ગુજરાતીઓને પોતાના નામ નોંધાવવાની હિમત નથી કે? અને તેમાંથી કેટલા શારીરિક તપાનમાંથી પાસ થયા છે? લરડરી વેન્ડ નોકની માટે હજાબી ઓરીસગ તરીકે પાચમો ઉપર ડાઉટરો આ મહાયુદ્ધમાં મોતલવામાં આના છે તેમાં રાજપુત્રીઓ જનાગ ગુજરાતીઓની સખ્યા લાગ્યે આગળીનો વેગ ઉપર ગણી રાનય તેટલી છે. શિક્ષિતવગ શિનાય ખીજ વર્ગોમાં પણ શારીરિક નિર્ધનતા મ્પષ્ટ દેખાય છે. આપણા જનમાનના સરકારીને માટે ચોકીના અને પગીને બાલે હવે પરદેશી ભૈયાઓ અને પોર ગખના પડ છે. ગુજરાતી મદદાની રમતોમાંની લાગ્યે જ કોઈ હવે રમાય છે. વળી ક્રીકેટ, કુટખોન અથવા હોખ જેવી રમતોમાં ગુજરાતીઓએ પોતાનું અવેગત અજાણ્યુ નથી હસરતગાગાઓ અને અખાડાઓ ગુજગનમાં ક્યા દેખાય છે? વડોદરા જેના શહેરમાં જોનામાં આનતા ચોળાએ અખાડાઓ પણ હમત નક્ષિણીઓના સસમને લીને ટકી-રહ્યા છે અને તેનો નાલ લેનાગ ગુજરાતીઓની સખ્યા ઘણી જ ઓછી છે. આ લખવાનો દેવ એમ નથી કે દરેક પ્રમ્તો દરેક મનુષ્ય કુન્તી કરનાને અને સુદને માટે તૈયાર હોવો. જોઈએ, પરંતુ પોતાના નક્ષણને માટે અને પોતાના જીનનકમ અને જીનનધમતા પાના માટે આવા રામ્પિ અને શારીરિક સમ્પત્તિ મેળવની એ દરેક મનુષ્યનું પ્રથમ કર્તવ્ય છે અને આ દિશામાં ગુજરાતીઓ ઈર્ત પરિશુખ છે તે સમને કશું કરવું પડશે. ગુજરાતમાં સાધારણ મનુષ્યના આયુષ્યની દોરી ટુપી છે બાળકો, સ્ત્રીઓ અને પુરુષોનું મરણ પ્રમાણ બેહદ વધારે છે—શરીરને માલો નબળો છે—ઉંચાઈ પહોળાઈ અને વજન બેકએ તેના કરતા ઓછા છે—ગુજરાતીઓનો ખોરબ જોઈએ તેટલો પુષ્ટિદાર નથી—તેમાં ચકા, તમાકુ અને ખીજ ઉત્તેજ પદાર્થોનું પ્રમાણ વધતું જાય છે—એટલે ગુજરાતની શારીરિક નિર્ધનતા દરેક ચિંતનની મનુષ્યને ચમકાવે તેની જ છે. શારીરિક સમ્પત્તિના અભાવે માનસિક ધૂર્ષ અને હૃદયમગ પણ ઓછા જ હોય છે અને આ કારણથી ગુજરાતીઓના ગુણોમાં, કાર્યોમાં અને સરસાઓમાં નિહરતા અને ફનતનતાને બંને બીરતા અને પરતનતા વધારે જોનામાં આવે છે. આ નસ્તુચિતિ ફેરવનાની દરેક મનનની મનુષ્યની રજ છે અને તે સમથી કેટલીએક માગદનેક સચનાઓ કરની એ આ લેખનો મુખ્ય ઉદ્દેશ છે.

ગુજરાતની શારીરિક નિર્ધનતાના કાગ્જોની તપાસમાં તેમ જ તેના ઉપાયોની યોજનામાં આ વિષયો જ્ઞાતિસ્થા સાથેનો અગ્રથ વજો જ અગત્યનો છે. ગુજરાતની સામાજિક સ્થિતિના લાક્ષણિક તત્ત્વોનું તારણ કરતા અને દિદની જ ખીજ પ્રમ્તોની શારીરિક નિર્ધનતા સમાજક સ્થિતિ સાથે સરખાવતા મ્પષ્ટ થાય છે કે જ્ઞાતિઓના અસખ્ય અને જ્ઞાતિસ્થા પેટાસાગો અને તડો એ તો ફક્ત ગુજરાતનું એક બક્ષણ છે. જ્ઞાતિ રીવાજ દિદના વગજ દરેક લાગમા પ્રચલિત છે. પરંતુ પ્રાયમિક ચતુર્વલુના અસખ્ય બેટા, તેના અસખ્ય પેગભાગો, તડો અને વમસમથી એટલા અને ઓળ

એ તો ખાસ ગુજરાતમાં જ જોવામાં આવે છે જાનિસરમાં વિરે મીના કે વિવેચન કરવાનું આ ધ્યાન નથી પરંતુ ન્હાની ન્હાની ન્યાતો અને સારીરિક નપતિ માથેનો શાસ્ત્રીય સમૃદ્ધ ધણો જ અમલ્યો છે સુખગનન શાસ્ત્ર (Eugenics) ના પ્રયોગો જોયો, અને વિચારથી એમ મિલ્લ થયું છે કે તમને સમૃદ્ધ એક જ જગ્યામાં થનાથી પ્રજા ના માનસિક અને શારીરિક ગુણો -સાગ અને નગસા-નું દલીલન (accentuation) થાય છે પરંતુ તેની સાથે શારીરિક શક્તિ અને મજા એકાજ થતા જાય છે આ સિદ્ધાન્ત ખામ નવો નથી કારણ કે મળતો જોવા ઉગ્રતાના તેને સારી પેઢે જાણે છે અને બળવાન અને મજબૂત માધાના ગેર મેળવવા માટે તેઓ એક જ પ્રકારના નર અને માદાને મેળા થવા દેતા નથી પ્રાચીન દિ મા પશુ વન્યા વ્યવહારનું ક્ષેત્ર મરોગુ દોલુ જ જોઈએ એ સસ રી-ગાયુ હતું, અને સજોરીઓમાં વન્યા રન હાગેના નિર્ભર દુનો જ્યાં મુધી મોત્ર અને જાનિઓ નિશાળ હતા ત્યાં મુધી આ નિયમ પાળવાને મુશ્કેલી ન હતી નહીં પરંતુ જાનિઓના અસખ્ય પેગાંબો થઈ જવાથી અને દરેક જાતિમાં સજોરીની અખ્યા વધી જવાથી આ નિયમ હવે બગાડર પળાતો નથી અને સર્પોરી શિરાય સરખા દુકો સાથે વન્યા-મનદાર થઈ શકે છે વળી પચાસ અથવા મો ધરની ન્યાતોમાં આ નિયમ પશુ જાળની ચાલો નથી એક જ દિલના પ્રાતો કરતા ગુજરાતમાં વન્યા-અરહાનું ક્ષેત્ર ઘણું જ મરુચિત છે આ જમી પરસ્થિતિ જોના ગુજરાતની શારીરિક નિમગ્નતા અને જાનિગિવાજનો સમૃદ્ધ સ્પષ્ટ થાય છે

આ સમૃદ્ધ ખરો હોય અથવા જોરો દોષ તો પણ શાગીગિક ઉન્નતિના ઉપાયો આ સાધનોની યોજનામાં આ જાતિમધાગણુ ઘણું જ ઉપયોગી થઈ પડે તેમ છે, આ નિયમમાં જાતિમધાગણુ અને જાતિના નેતાઓના કલ્પ અને જોખમદારી ધણા જ જાતિમધાગણુ કર્તવ્ય ભાર છે સામાજિક સુધારણાના નિયમમાં અને દરેક સામાજિક પ્રયોજના વિચારમાં નિમજબીય વિલાખ સમુદોને મળે ન્હાના ન્હાના સમ-નની સમુદોનો અધ્યાસ કરવો અને તેમની ઉન્નતિના ઉપાયો યોજના સુગમ પડે છે અને આપણી જાનિઓ ધણે અરી ન્હાની સમજાતીય સમુદોની કામમાં મુખી થકાય સગ, જન્મ, મરણ, ખાનપાન, અને મોજગોખના રીતરીવાજોમાં જાનિના બધા દુકોમાં ઘણું અર્થ મળતા આરે છે, આ કારણથી શરીરશાસ્ત્ર, સામાજશાસ્ત્ર, અને સુખગનનશાસ્ત્ર, એ સવગાની દરિએ આપણી જાનિઓની શારીરિક - સપત્તિનો અધ્યાસ કરવો આવશ્યક છે કારણ કે તેમાં શારીરિક અધ્યાસ નિશાળ ગુજરાતની શારીરિક નિર્મળતાના ઉપાયો યોજા શકાય નહીં અહવાયે ગુજરાતની વગભમ મરણી જાતિઓમાં નરા ગુગુ કાષ્ટ-વેતન જોવામાં આવે છે-મિત્ર મજા ધનામના મેળાના ભાગમાં, જાતિપત્રો, વિગરે પ્રજ્ઞિઆ આપણા સુરવગના વેતનમય માનસિક ધનની નિશાળ છે આ માનસિક વેતનની સાથે શારીરિક વિકાસની વૃદ્ધિ-નીકા-ગમ એમ ધારી શારીરિક નિર્મળતાના કારણો આ ઉપાયો વિરે રચના કરી યોગ્ય ધારી

છે આશા છે કે તાત્તિમકગે અને સુન-મણે આ સચનાઓ ઉપારી લેશે અને આ સમઘના સગીન નામ ડગાની હિમત ધરશે

આ વિષયમા ઉપાયોની યોજના અને વિચાર કરતાં પહેલાં નસ્તુસ્થિતિનો ખરેખ્યાન આવે તે માટે ખરી નિગતોના આડા ભેગા કરનાની જરૂર છે સુજરાતીઓની કહેવાતી

નિમળતા કેટલે અરો ખરી છે અને તેમા વધારે મગાડ-નિકાત શારીરિક તપાસ.

કલ દિવામા છે તે જાણવાને રેશનાં સરળા નહીં તો અમુક સમ

હોની શારીરિક તપાસની ખાસ જરૂર છે ઉચ્ચાઈ, પહોળાઈ, લાંબાઈ અને પગનાં સ્નાયુઓના માપથી તેમ જ ફેફસાં, ત્રણ, દાંત, અને આંખની વૈદ્યનીય તપાસથી રોગિષ્ટ અને અપકર (Stunted) અન્યથા જણાઈ આવશે, અને તેમની સપૂર્ણ વૃદ્ધિ માટે આપતા ઉપાયો યોજી રાકાને આની તપાસથી બાળનમ અને બ્રહ્મચર્ય ભગના અનિષ્ટ પરિણામો સમાજની સામે સ્પષ્ટ-ભૂતિમત દેખાડી રાજાશે શારીરિક તપાસના લાભ ધણી દિવામા સ્પષ્ટ થાય છે અને રાજ્ય તરફથી આની તપાસ થવી જોઈએ એમ હવે સામગીનામા આવે છે પાનાસ દેગોની નિશાળોમા તો આની તપાસની જરૂર સપૂર્ણ રીતે સ્વીકારાઈ છે અને દિવામા પણ ધણે ખરે પેકાલે આ પ્રવૃત્તિ યોગ્ય સમયથી શરૂ થઈ છે

મુખ્ય રાહદરમા થયેની આની તપાસના એક રિપોર્ટ ઉપરથી સિદ્ધ થયું છે કે નિનાગે જતા છોડામાથી અડધા ઉપરાત સખ્યા રોગિષ્ટ હોય છે, આ તપાસમા આખના રોગોથી પીડાતાની સખ્યા ૨૧ ટકા, ગાનના રોગવાળાની સખ્યા ૧૪ ટકા, દાંતના રોગવાળાની સખ્યા ૪૪ ટકા, ગેળા અને નાકમા મેળા અથવા ગાંથી પીડાતાની સખ્યા ૪૧ ટકા અને બીજા રોગોથી પીડાતાની સખ્યા ૬ ટકા-એ આડા સરને ચમકાવે તેના છે બાળકો, સ્ત્રીઓ, અને પુરુષોની શારીરિક તપાસ યોગ્ય કાલદેરો ખાસે કરાવનામા આવે અને તેમના રોગ દૂર કરવાને પ્રયત્ન કરવામા આવે, તો આપણામાં સ્ત્રીઓ અને બાળકોની મળતી સખ્યા ઓછી થાય, અને હારિખની પ્રેમ નિરોગી અને મજબુત થાય એમા સંદેહ નથી

પરંતુ આ શારીરિક તપાસની સાથે સાથે આર્થિક સ્થિતિની તપાસની જરૂર પડે છે અને સ્વતંત્રતા સુજરાતીઓ પોતાના આહારમા આનંદ પાલિક તથા ખાણ કે કેમ કરનાની દરેક મન

શરીરના વ્યાપારને માટે દાળ, ચોખા, બઉ, દૂધ, ઘીનાઓ કરની એ આર્થિક તપાસ

કેટલા પ્રમાણમા આનંદ કે તે શરીર વ્યાપ

કહાય કે આ પ્રમાણમા સુજરાતીઓ ખોરાકના ઉપાયોની યોજના

પાચન કરી રાકે છે કેમ ? શરીરને યુરતો ખોરાક ગળનાની શક્તિ આ કાલની સામાજિક સ્થિતિ

પાચન શક્તિ ઓછી છે અથવા તો ડસરતની ખામી કે ? અને જેમની જ બીજા પ્રગ્નો

કાર્યક્રમમા અનતગમ ન હોય તેના માણસો જેવો સાવિક અને નાથ કે કે રાતિઓના અસખ

મ ? તે ખોરાક ખાનામા આર્થિક નિર્મો નહે છે કે કેમ ? નાં પ્રચલિત છે પરંતુ પ્રાથમિક

વસ્તુઓ મોઢી થની જાય છે અને બીજા દિનાએથી સીપુરોડા અને નમસમધી એકડા, અને ગો

કે અને તેના નમાણુમા આરક વધી નથી, તેના મમયે ખોગની મામનમા ઢસર થાય છે પોતાના
 સુખ લાગે દારે કુધને મલે વ્હા અને તમાકુના દુમામા જ તતોપ માનવામા આવે છે તે માન
 ખરી ૧૧ માધાણુ રીતે અચનો મ્હોટો લાગ છુનનિવાદની આસ્પક નમુઓ ઉપર ૧૧
 થવે નેઈમે તેમ થાન છે ૧ કે તેને બ્હને મ્હારના આગર-સનમા વનનગમા ન્યાતરામા,
 પોતા મા અને મોજ ગોખની વનુઓમા જ ખચ વધુ મય છે ૧ શુદ્ધગતમા બાગેમાનુ
 અને ઓએનુ માગ નધારે કટેરાન છે તે માન ખરી છે ૧ તેને મ પુ પ્રમાણુ
 અને ખોરાની સાય સમથ છે ૧ નહો ૧ અને સમય હોન તો ૧ ન પ્રકારો છે ૧
 આ અને આવા ખીજ અનેક પ્રતોભો મિગતસગ અને નીજીવી અ માસ કરવાની
 જરૂર કે માનિતા નેકે કુદુઓ તરથી તેમનુ નામ નીધા સિવાય તેમની નાગીક અને આર્થિક
 રિથિતિના પદો લરાનનાની મેરવણુ થી નેઈમે તે મોવજ ડનામા માનિતા પુનકમજો
 અને ખીછ સરથાઓ ધડુ જ અગયનુ કમ કરી રહે તેમ છે આ નમ કરી રીતે કરનુ
 તેની વીમનવાઈ મોજના હાનમા અમ્થો ગણુજો, નાણુ કે કાર્યનાકોના ખા દિસાદના અભાવે
 આની મોજનાઓ મહાન પાનાથી કાર્લાભ નથી ઉનદુ ૧ મોજનાઓનો સુભાગ અને વૃત્તિઓનો
 કુબકાળ ૧ એ કનક આપણા ઉપ નારે લાગતુ નરો, એવો લા રહેકે તે બના આ લેખક
 આ સમધી સપૂણું નિગન કોઈપણ બકિનને અથવા નાતિમણને આપરાને નંયા છે હાનમા
 ના કમ્ત આ સમધી આપણી આસ્પડના અને આના અભ્યાસને માત્ર નશાનનાનો છે અને
 મા કાનની નિકક ગદાના સમાધાન કરીને લેખ પુરો કરીનુ

જાતિ એક પથાયત-એક રવનત સરથા તરીકે પોતાની ઉન્નતિ અને નિકાસ માટે ધણુ
 કરી શકે છાયા, આગમ, ધમા વના રિગેરે વારણેને નીધે જ્ઞાનિક નરો આવા કાર્યમા એકક
 હ કેન લાવે છે પરનુ આપણી આ ના નરા યુગના યુનકોઉપ
 ૧૧૧૧૧૧૧૧૧૧ (૧) છે-તેમનો ઉત્સાહ અને ઉમગ, તેમની નિગ્રહ અને નિહાપના અને
 તેમની સમાગમેવા તન્દની તીવ્ર લાનના અલખર અને ઈપ્યાના
 જાનીય મૂલોનો અ માઈ પણ ઉપયોગી અને સફળ નિ કરને એવી આતા સર્વ તરફવી ગખાય
 આપણી જાનિઓ ધ નામય ઉત્સાહ અને ઉમગ બનદાગુલગ કટેરાન વગીનો તોગી નાખ
 મરણુ, ખાનપાન, નુ નુ નરા યુગના જોનિક અને આપ્થાતિમ ખગ આપણા સુવનગની
 મગના આવે છે, આ ન તપાસ કરવાની નિગ્રહ એમ મ્હોવારો કે આપણી શાગિરિ અપત્તિ
 દિગ્રિએ આપણી જાનિ, વધનુ થઈ ગકે તેમ નથી તો આ અગી નપામ, ગણુતિ પત્રકો
 બારીક અભ્યાસ સિવાય થઈ અર્થ લામરો કરના ૧ આવા નિગ્રહાગી અથવા પ્રાનમ્ધવાદીને મતો-
 શુદ્ધગતની નમમા સમુ પ્રગ અને નટૂના આ ન ઉપર વિવાના ઢીએ હમેરાને માટે
 ધનામના મેગારમા, જાપતો એવી રાન મકપણુ જુદિવાન મનુ ય એ- સેમડ પણ કમુન કરી
 માનસિક છનનની નિવાની અધવાદી થઈને આગસમા જ પોતાનો અખન યુમાવે તેને માટે
 ગને એમ ધારીને સારીરિક નિવ નધારે કરી રા ન ની પરનુ સમાગના અપિપના અને

સાપ્રત પ્રત્યેના ઉપન રાની આરા જ વિચાર રાખનામા આવે તો તે પગ પ્રકારની ઉન્નતિ અગમ્ય કે મનુષ્ય એ એ પ્રાણી છે અને તેની ઉન્નતિ અને ઉન્નતિ સમય અને યુગના યોગે નીચે અમુ- શિષામા થયા જ કરે છે, પરન્તુ આ અધ બળોને યોગીને તમની ઉપર પોતાને સંપૂર્ણ નથી તો થોડો પણ યોગી પાવવાની શક્તિ મનુષ્યમા છે ત શક્તિનો ઉપયોગ રવો એમા જ માનુરિ- જીવનની સફળતા કે અર્થ આવી શક્તિના ઉપયોગ નરના પ્રમથો ગુમાવના એ જ માનુરિ જીવનની નિષ્ફળતા છે-અને પ્રમથોની પડતીનુ નારણુ કે પ્રવત્ત ગના મનુષ્યને જ નિશ્ચર સદાય થાય કે-પ્રવત્તની મનુષ્યને જ નિશ્ચિના ભૂતિ- અને આધ્યાત્મિક બળો ઉપર નિશ્ચય મળી શકે છે અને આના પ્રવત્તો ન વામા જેમ અને તેમ મે જ નિશ્ચો, એના અતગમે આવે અને તે મધ્યથી અર્થની ગો વણ કરવાની શક્તિના પોતાઓની નજર કે

બીજી બાબુએથી એમ કહેવામા આવે કે ' અમે અમદાવાદી પ્રવત્તિ શક્તિ જેવા ન્હાના કામમા નહીં નાખીએ અમારૂં કાર્યક્ષેત્ર વિશાળ છે અમે તો દેશની જ વાતે રૂઝીશું-આખા અમદાવાદ રાજા જ ન થાયું ના કાર્ય રૂઝીશું બીજી કાર્ય અમારે જ્ઞાતિસેવા અને નર્મ કે' આ ઉત્સાહી પુરો આપણે એટલે જ જવાન આપીશું દેશસેવા. ન્હાનામાથી જ મોટા થયા ન્હાના મર્થો રીને જ મોટા મર્થો રાથી જ નિશ્ચય મળે છે વળી ગુજરાતીઓની નિર્મળતા એ આપણા દેશનો મોટો પ્રભ છે, અને તેનો ઉપન કરવાને માટે ન્હાના ન્હાના સમૂહોની સ્થિતિનો અભ્યાસ અને તે સ્થિતિ સુધારવાને ઉપાયોની યોજના આપણા પોતાને જ હાથે થવાની જરૂર છે શારીરિક નિર્મળતા આખા હિંદની બધી પ્રજાઓમા જોવામા આવે છે હિંદમા જન્મ વખતે સરેરાશ જીવન આયુષ્ય ૨૨ થી વધુ ગણાય છે, ઈંગ્લંડમા ૪૬ વરુ ગણાય છે હિંદમા દર વર જન્મતા બાળકોમાથી દર હજારે બસેથી નણસે પહેના વાંમા જ મરી જાય છે ઈંગ્લંડમા દર હજારે ૬૫ થી ૧૨૭ મરે છે હિંદમા ૧૨ હજારે મરણુ પ્રમાણુ ૩૪ નુ છે સારે ઈંગ્લંડમા હજારે ૬૫ થી ૧૨૭ મરે છે હિંદી બીઓની જીવનશક્તિ ઘણી જ ઓછી છે અર્થે ૧૫-૩૦ વપની ઉંમરે દર હજારે ૬૦ બીઓ મૃત્યુનગ થાય છે આ શોષનીય આક્રાઓનો અર્થે અર્થ સમજનારને આ નિવયમા આપણી દરજ્જા છે તે વિષે સદેહ હોઈ શકે જ નહીં કલમના એ જ લીસેટાથી અથવા તો મોંના એ જ શબ્દથી આ પ્રત્યેના ઉત્કલ યથ શકે તેમ નથી ન્હાના સમૂહોનો વાર્ષિક અભ્યાસ કરવામા અને ઉપાયો યોજવામા મહેનત, ખત, ઉત્સાહ અને દૃઢ નિશ્ચયની જરૂર છે આ ગુણોનુ મેવન અને વૃદ્ધિ કરવામા જ દેશોન્નતિ સમાધાન છે દેશોન્નતિના વિચારો કરવા અને રચનાં અનુભવના રહેન છે પરન્તુ સમીન કામ કરતુ કહિન છે પ્રવત્તની સમી યોજનામા ગામ પચાયતોને અગ્રસ્થાન આપવામા આવે છે અને સમીન કામની આશા રાખનામા આવે છે તેનાથી પણ વધારે અગત્યના મ શરૂવાની થ યાયતો- જ્ઞાતિમળો કરી શકે પરન્તુ તેમ કરવામા જ્ઞાતિતત્રને પણ નિ રાષ્ટ્રીય સેવાની પુનિત અને પ્રેરક

ભાનનાની જરૂર છે તે આપણા યુવક વર્ગની નજર બહાર જવું ન જોઈએ નાતિની ઉન્નતિના ઉપાયો યોજના એ પણ દેશસેવા જ છે-સમાજ સેવા એ દેશસેવાની સીડીનું પ્રથમ પગથિયું છે અને આ પગથિયું છોડીને ઉંચે ઉંચે મારવાનું કામ જોઈતું ચિત્તા પેડ નામે પરન્તુ તેટલું જ જોખમભરેલું છે

ત્રીજી શન-એ કે “આરીશારીરિક, અને આર્થિક તપાસ કરવાની જરૂર અમારૂં માનીકારે છે અને તેનું કામ કરવાની અમારી ઇચ્છા પણ છે, પરન્તુ જુના રીનાજને વળગી રહેનારા અમારા શાનિષ્ઠુઓ આવી તપાસને હાથપાન ગણુરા” આ શ કાનો પ્રત્યુત્તર એટલો જ કે તમારૂં મન આ રિવાજ દર નિશ્ચ ઉપર આ યુ નથી દર નિશ્ચ હશે તો આગળ દેખાતી આવી મુશ્કેલીઓ આ વિષે પોતાની મેળે દૂર થઈ જશે કાંઈપણ નહીં કાર્ય કરવામાં રિશ્નસતોની જરૂર આરે આનંદ છે અમલમાં મા પ્રવૃત્તિ લાભો મારે શરૂઆતના ના ન ખાનની વખતે પણ રજાગ્રંથ ના ન ગુણોગ્રાહને હાનિકારક નિગમ ખમયો પ યો હતો તેની જ મીતે પણ નહીં કાન કરવામાં હારથ, ક્રિયા ગાનિગ્રંથન એ સમગ્ર ખમવાની જરૂર છે આના રિશે થને લઈને કાંઈ પણ ના થઈ જ ન રુ એ આચારીન સમજાવુ રા જોને નહીં આવી હરખો આગળના મનુ રોને જ નહે કે કાંઈ પણ કાન કરવાની દૃઢ ઈચ્છા અને નિશ્ચ હાથ તો તે નાના દ નામ મન ખુલી જાય કે વળી વિશેષ અને અનરાનાના યુગમ આગળીને બીછ ત ફોનો રસ્નો દમેશ મનબ અને યુ ન હાઈ છે અને આ યુ કરવામાં આપણુ ધ્યાન કે ત અનિમ લક્ષ્યકિંદુ ઉપર ગાખવાની જરૂર છે અને અમાજ મા નાજના કાયેમા માન અથવા અપમાન, પ્રવસા અથવા પિ તા જેવા યુ નેક વિચારનાની પોતાના નિનિત માગ માથી અગવાની જરૂર ગહેતી નથી વિશેષ અને આગળના પળ ગુજરાતની સામાજિક નિર્મલતાના ઉપાયો યોજના માટે કાંઈ પણ સતીત મામ કરવાની જરૂર રીકારાને એવી અના નશીનીને અને વિલામીશુ +

નં ૧૧
તા ૧૭-૮-૧૯૧૭ }

+ આ વિષ લખાયા પછી પ્રનિરૂપ સંગે કાને લીરે છપાવી શકાયો નથી મા સખધી એક પત્રક તૈયાર કરવામાં આ યુ કે દક્ષાકુઓને તે પત્રક બરી અપવાને અને સૌકાર છે એવી છપ્પા દર્શાવવાથી માફતી આનવામાં આવી

—પો ગો શાહ આત્મકથ

સંસ્કૃતીય દ્ર વ્યાગ ૧ પો ૩ ૨-૮-૦ એન પ્રેમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુબાઈ

અમેરિકામાં રંગનો ઉદ્યોગ.

એક દૃઢ અવલોકન.

લેખક - મગનલાલ મણિગકર ભટ્ટ.

રંગ અને નારનિત બનાવનારી નગલમ ૫૦૦ ફેક્ટરીઓ સમસ્ત અમેરિકામાં વિસ્તારેલી છે, અને એ ઉદ્યોગમાં નગલમ ૨૦૦૦૦૦૦૦૦, ડોલર રોકાયેલા છે આ ઉપરથી

રંગ બનાવનાર કારખાનામાં રંગ દળામાં આવે છે.

જાલાને કે એ ઉદ્યોગ સામાન્ય નહી, પરંતુ યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સના મુખ્ય ઉદ્યોગોમાં એનો

સમાવેશ થાય છે આ માનનો વલો મોટો જરૂરો પરંતુમાં ચાલવામાં આવે છે એપરથી

એનું તો નક્કી કરી રાખ્યું કે, અમેરિકામાં ખરીદી અને વેચાણની સ્થિતિ રંગની બનાવ

શરતો હાથે નહીં પરંતુ ૩ ૦-૧૨-૦ એન એમ પ્રિપાટી એન્ડ કંપની, મુંબઈ

વટના ઉદ્યોગને અનુકૂળ થઈ પડે છે જ્યાં જ્યાં અરકુનિ પામેલી જનસમાજ દેશ સાથે મકાનોને સુદૃઢ કરના, અને તેમજ છતાં દીધા જવામાં સદાપણ થતા રંગના ઉદ્યોગમાં ઉપયોગી થઈ પડેલા જે પ્રકારનો કાચો માન જેની અંદર અથવા તો વેસ્ટ ઇન્ડીઝની સમીપમાં જ, ખાસો મિગેર સ્થળોમાંથી મળી આવે છે અથવા તો ઉત્પન્ન કરામાં

જે લેનામરના પીચ તૈયાર કરવામાં આવે છે.

આવે છે આખી દુનીયામાં ઉચ્ચતમ ટપ-ટાર્ડ તેન, જેણે આ અને તેની સમીપના પ્રદેશોમાં આવેલા પાષાનરક્ષાના વનોમાંથી ઉત્પન્ન જવામાં આવે છે

એવી ગણતરી કરવામાં આવી છે કે રબર અને વારનિસની નીચે પેલ લગભગ ૩૦૦૦૦૦૦૦ જેટલો જોડાઈ થઈ છે આ માટે બનાવનારી કેમ્પીએ સુનીબનના પ્રત્યેક

સમિતિ મૂલ્યક્ષરના પર્લા ૨ ૦-૮-૦૦ એટલે એમ ત્રિપાડી એન્ડ કંપની, મુમ્બાઈ

સરકારીઓ આવેલી છે પરંતુ મુખ્ય ફેક્ટરીઓ, ન્યૂપેર્ક, કનીંગ્ટન, શીનાડેરીઆ, જર્મી
મીની, ડીટોઇઝ મીડાઓ અને સેન ક્રીસ્ટીઆઓ આવેલી છે આ ફેક્ટરીઓમાં પ્રતિ વર્ષે
કરોડો ગેન ઉત્પન્ન થાય છે અને ધણી કારીગરોને અને શ્રમિકોને રવરેલી અને
નિરેલી વેપારનો ધણી ખર્ચ આપ્યા આ જ ફેક્ટરીઓ પર રહીને છે અન્ય ફેક્ટરીઓની
પ્રવૃત્તિ માન સ્થાનિક જ હોય છે અને નિર્વાહના વ્યાપારમાં તેમનો ઘણો ફાળો હોય છે
નથી તેમની જોડે સ્થાનિક અગત્યતા નથી અથવા જોગ પ્રમાણમાં તે હોય જ પરંતુ
તેમની પ્રવૃત્તિઓ એટલી વિશાળ નથી કે તેને રાષ્ટ્રીય ઉદ્યોગની પંક્તિમાં મુખ્ય સ્થાન
પરંતુ જે બધા ફેક્ટરીઓ આખા દેશમાં આવી રહી છે, અને જેના કારણે પ્રત્યેક ગામ
અને શહેરમાં મળી આવે છે, તે વિશે આપણે હવે વર્ણન કરીશું આ સરકારીઓ માન

જુદાજુદા ગોળાના મિશ્રણને જાણવામાં આવે છે.

યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં જ નહીં પરંતુ જગતભરમાં સર્વે ઉચ્ચ પ્રકારનો માન પુરો પાડનારો માટે
સુવિખ્યાત છે આ અભિપ્રાયની વિરૂદ્ધ ઓઈ પેન મત આપે છે એવો જાણ સમજાવતો જરૂર
નથી પ્રત્યેક સુદાયના પ્રતિનિધિઓ પાસે ઉપના જ અભિપ્રાયને ટેકા આપે છે એ સમજાવે
ધણી ૧૧ પદના સ્થાપક દત્તી એમાંની ગેક જેની ગ્રાહ્યતા તે સો વર્ષ પૂર્વે થઈ હશે એ
કારણોને લીધે એ સમજાવે છે દેશના ઔદ્યોગિક જીવનમાં, દર અને ઉચ્ચ ગ્રાહ્યતા પ્રાપ્ત
કર્ણ છે આ ફેક્ટરીઓ જમીનના વિશાળ ભાગો પર પથરાયેલી છે અને તેમાં ચોક્કસમાં
આવેલી વસ્તુઓમાં બહુ ઉચ્ચ પ્રમાણની છે એ *Mixed Paint* (ગરુ મિશ્રણ)
Paste Paint (સફેદ જમન અને સફેદ સીસા) મિશ્રણ), હીમચ, રોઈન પેન્ટ,

વિગેરે વિવિધ રંગો આધુનિક પદ્ધતિને અનુસરીને બનાવવામાં આવે છે આ મારેતી અને ફેક્ટરીઓમાં થોડા થા વધુ પ્રમાણમાં વારનિશ બનાવવામાં આવે છે પરંતુ વારનિશ બનાવવાનો ઉદ્યોગ, એ જ પ્રદૂષિતો માટે ખાસ સ્થપાયેલી મશીનો જ મુખ્ય પ્રમાણમાં ચલાવે છે ફેક્ટરી-મશીનો માત્ર પેઇન્ટ પેઇન્ટ (*Paste Paint*) બનાવે છે, અને પેઇન્ટ

જે-તે ઓગાળવામાં આવતા ખાતાનું દ્રશ્ય.

સમયાંમાં પેઇન્ટ પેઇન્ટ અને માટે તરત ઉપયોગમાં લઈ શકાય એવો નીકમ પેઇન્ટ (મિશ્રિત રંગ), પણ બનાવવામાં આવે છે રંગના ઉદ્યોગના વિષય પર વિચાર કરતાં આ બે પ્રકારની સમ્પાદનોનો બે પાસાંમાં સમજવો આવશ્યક છે જે રંગાંઓ આપણાં મનને રંગમાં આવે છે, તેમાં પાતળી જ મનાઈને રંગ ઉપયોગમાં લે છે એ તો આપણે

જોયુ હરો અને આ બનાવટ તેઓ પોતાની સ્વતંત્ર મરજી પ્રમાણે કરે છે જે પ્રકારનો રંગ જોઈતો હોય તેવી યોગ્યતા આણીને માટે તેઓ બાજેયુ સેના *Sienna* અને અન્ય જોઈતા રંગોનું મિશ્રણ બનાવે છે એનું પણ આપણે અવલોકન કર્યું હતું આ પદ્ધતિમાં એ લાલ સમાયેલો છે કે, લિન બિન સમિના લાડડમો અને લોખડના કામો અથવા તો

જમીનમાંથી ખોદી કાઢાડેલા રંગને નાળની મદદથી ચુકવનામાં આવે છે તેની માટી જેવીઓ.

સમીપમાંના કાઈ રંગો સાથે નવા રંગો બનાવવાની રીત આ રંગારાઓના બરતો માન પુરો પાડનારી ખાસ જુદી પદ્ધતિઓ હોય છે જેમાં, *Lead* અને *Dry zinc oxide* (Dry zinc oxide) અને ગીચ (Dry lead) બનાવવા, અથવા એ પદાર્થોને ચૂર્ણ કરીને તેનું કોઈ પણ તેજસદ મિશ્રણ કરવા, એ જ કામ માત્ર કરવામાં આવે છે એ મિશ્ર

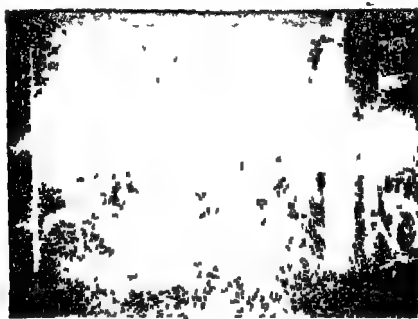
જુને ગંગાના ઉપયોગમાં લેવાને માટે જાગ્ર જોડાનો ગંગ, અને કોઈક વખત ટપન્ટા ઇનના અરબુ પાનશુ થા જા. તેન જ ઉમેશની જગા છે છે પાનુ આ પ્રવૃત્તિ કરનારી ફેક્ટરીઓ, તૈયાગ રંગ બનાવનારી ફેક્ટરીઓથી કે બિન દાખ છે ચત્રવ્યવસ્થામાં મુધારે. થવાને તીથે, તેમ જ ફાગીઓના પ્રવાયના નાનુર્થો લીરે આ નવી પદ્ધતિથી રંગારાઓ અને તેમના ઉપયોગમાં આત્મી વગ્નુઓની નપરાશમાં પ્રલો જ ધગડા થયો છે એ કથનમાં કથુ ચકાસપે નથી પણ તેથી જમત અને મીશની બનાવટ ગ્નારી મહાન ફેક્ટરીઓના વેપારના પ્રમાણમાં બહુ ફરક પડ્યો નથી ગ્ના કે તેમને માન નવી પદ્ધતિથી કામ કરનારી ફેક્ટરીઓને વેચવામાં આવે છે, અને તેથી તેમને ધજો સાંગે નફા પડે છે

ગંગા નાનુનાઓ નાંડુપન ઉપયોગ છે.

જે ફેક્ટરીઓમાં નાપની વામન જોનો તૈયાગ ગ "Ready for use" બનાવનામાં આવે છે લાની કામ કરનારી પદ્ધતિ તદ્દન જુની જ દાખ છે ફેટલી ફેટરીઓ પોતાની જોડાને મુકા રંગ પોતાના જ ચત્રવ્યવસ્થા ગંગાની ને છે અને આ રંગ ફેક્ટરીઓમાં પેસ્ટ પેન્ટ (Paste Paint) બનાવવામાં આવે છે આ પ્રમાણે પટ્ટી સસ્થાઓમાં કાચા માનમાંથી, બજારમાં આવી નેગાય અને દનાલી તરત જ ઉપયોગમાં નિ રકાય એવો ઉચ્ચ પ્રાપ્તો રંગ બનાવવામાં આવે છે જો ફેટલી ફેટરીઓ તૈયાગ મુકા રંગ, અથવા મિશ્રણ ક તા મોચ નુર્થુ ફેટલી મીકુ ખી ફરી નેગાયી તૈયાર ગંગ બનાવે છે આ પદ્ધતિની માફક એટોમોબાઇલ (automobile) ઉદ્યોગની સસ્થાઓમાં કેટલીક કપાળોમાં માન જુદી જુદી ફેક્ટરીઓમાં નોના પાનાં એ ન કુર છે પરંતુ એ ક્રિયા એ સર્વ ફેક્ટરીઓમાં આમાં જ હોય છે જુ કલુ પલોનો પૂ. ફરી નમાર રંગ કરી રકાય

એવું તે મિશ્રણ કરાયા આવે છે એ જ જિયા એક મટાન ઉલોગરૂપે ગણી શકાય. કાગળ કે એ જ ઉલોગના સત્ત્વમાં અમેરિકા જગતના સર્વ જગ બનાવનારા દેશોમાં, પ્રથમ સ્થાન ભોગવે છે રગના ઉલોગના આ પ્રવૃત્તિ યાત્રી-સુધાગરોને પરિણામે માત્ર થોડા સમય થયા જ સપૂણતાએ 'દેવી' કે તેવાગ રગ બનાવનારે માટે પેટની ફેક્ટરી અને ૧૮૬૦ માં ન્યૂયોર્કમાં આપનામાં આવી હતી પરંતુ યોગ્ય ક્રિયાની તેમ જ એ ઉલોગમાં આવશ્યક શાસ્ત્રીય સિદ્ધાંતોના અનાવનારો પીર, કોઈ પણ પ્રાર્થન સતોપગરક પરિણામ આની લાક્યુ નહીં પણ વર્ષો પછી બીજા મોટા સ્વચ્છતાએ આ નવા ઉલોગ તરફ ધ્યાન દેવાનું તેમણે યોગ્ય પ્રમાણમાં ધનનું મેદાન કરી મીટ્રો-રચાયણ શાખીઓ અને અન્ય પ્રવિણ નાણાગરોની સહાયતા મેળવી આ પ્રયત્નો વિજયની નીવળા મૂખરવે હરી પેલુ મીસુ અને લીના

રગના પીપની અદ્દ જ જગતે વૃદ્ધતામાં આવે છે.

મીડ તેન, તેમ જ નિર્નિધ એવું અદ્દ મિશ્રણ કરી એ તેવાગ વાપરી નકાય એવો રગ બનાવનારો દેશોએ, અને એપરવી મોટા પ્રમાણમાં એ રગ બનાવનારો ફેક્ટરીઓ ખોલવામાં આવી અસતની પદ્ધતિથી ગારાઓ જે રગ હાથથી બનાવતા હતા, તેના કરતાં આ યત્નમળથી બનાવાતા રગ ઉતરતો નહીં પણ ચડતો છે, એવું રગારાઓ અને ધરના માનકોનો મગજોપર હમાવવાને માટે, વિગાળ પ્રમાણમાં પ્રવૃત્તિ કરાવેલા આનંદ આગામાં આ પેરતુ રગારાઓ પોતાની અસની પદ્ધતિને માટે ઘણો ઉચ્ચ અભિપ્રાય ધરાવતા હતા તેમને ખાતરી હતી કે તેમનાથી કોઈપણ પદ્ધતિ નહીં હકે તેમ જાણી, તેમ જ તેમને પોતાની રગા બહારના માણુએને કહી પણ જતાવતા નહીં આ કારણોને લીધે પ્રથમ ધણી અડચણ પડી આ જાહેરમાં યત્નમળથી બનેલા રગના પ્રયોગો કરી બનાવ્યા પછી એની ઉચ્ચતા વિશે લોકોની ખાતરી થઈ આ

નિરક્ષતા હજી પણ સર્વાંતર દુર થઈ નથી પોતાની મરજી પ્રમાણેના પ્રયોગોથી રંગ બનાવનારો ન્હાના રંગારાએને કષ્ટક વિશેષ લાગે થતો હોવાને લીધે જ તેઓ રંગ હજી સુધી સંપૂર્ણ ફેનાવે પામી શક્યા નથી અનેક પ્રકારના રંગો વેચનારો આવે છે મોની મગ્યાઓ ઉંચી જાતના અનેક પ્રકારના રંગો પુરા પાડે છે અને ન્હાની ફેક્ટરીઓમાં સરતા લાવતો નવકા પ્રકારનો રંગ બનાવવામાં આવે છે અને એ માનનીયો અથવા મેન-ઓગર પેનીઓના મારફતે વેચનારો આવે છે.

આ તૈયાર પ્રિયજી કરેના રંગનો ઉધોગ અમેરિકામાં એટલો જો અગવનો થઈ પડ્યો છે કે પાંજામે, દેશમાં જ્યાં અસંખ્ય ફેક્ટરીઓની સ્થાપના થવાને લીધે ઘણા સરથાનોને પોતાની

વાનિગને તૈયાર કરવામાં આવે છે

દેશમાં આવેલી મરથાઓપર અકુલ મુશ્કેલી માટે પ્રાગસણા મળકને કાપવાનો જરૂર પડી છે એ જાણવો જોઈએ છે કે સાગ આ ઉતરતા માન વચ્ચેનો બેઠા સચવાય, એ મે પ્રમુખ અંગ્રેજિય ગિરજા થાય નહીં તેમ જ ઉતરતા માનપર સારા માવના લેવાન સગાની સમિતી હેનરી સમાર ૧૭ ઉપર ગિરજા મરથાનમાં એવો જાણે છે કે દરેક પેનપ પા જે નિયમો આગમીને મનાવે કરવામાં આવી દેવ તે ૧૯૫૭ આ મસાચુસેટ્સ સંસ્થાનમાં (Massachusetts) મ રોની માલ ૨૪-૨૫ કે એમનામાં છે તે લેવાનપર જાણાનુ પર છે નાનાં દિલોગમાં અગ્રણી તરતથી થકા મનાઈ ૧ મ્પા પ્રતી અમુક પ્રમાણ નહીં મરથામાં આવેલુ નહીં, જે પચી દરમીના માલિમ તેમનો માલ ૧૬ કે અગ્રણી તે જાણી શકે એમ પ્રિય

દાદાજી, મીનિકા, અને એવા પદાર્થોનું પ્રમાણ નધારે હોય છે, તેની જનાનટને નુ ઉચ્ચ પ્રકારની ગણુનામા આનની નથી લીન્વીક ઓર્ધનની સાથે જસત અને મીસુ મુખ્ય પ્રમાણુમા જેમા મિશ્ર થયેલા હોય, અને મેજનણીના પદાર્થો જેમા હોય નર્તી અથવા તો અતિ અપ્ય પ્રમાણુમા હોય તે જ રગ નદન ગુદ્ધ ગણુાય છે ત્તી પદ્ધતિને અનુસરીને અમુદ રગ જનાવનામા આપે છે એ જો ખરીદનાગને ગણુનાની કન્જ હોય તો, ઉત્તર ડાહ્યાના સગારી ખાતા તરફથી પ્રસિદ્ધ થયેલો મીસોટ ઘણી મહેનાર્થી મૂળીગરે છે તે વાયનાથી બેગ કરેલા રર્ગ તરત ઓળખી રાગન ક, જે કે એરા હલકા રગ પણ જોનના ભાન પ્રમાણે બુ મેધા હોતા નથી પગ્તુ મહાની અને પ્રસિદ્ધ સમ્યાઓના મનધમા ઉપની સૂચનાઓ અનાવરક્ત છે કાગણુ તેમનો માત્ર વરો જ નિશ્ચાસપાન હોય છે

આ જનાનટના દનાનને માટે, એ મહોની ફેક્ટરીઓ તરફથી મોની અખ્યામા મે મચેતો રોડનામા આવે છે આના સેસમેનો આખા દેશમા મળી આવે છે એ લોકો ખેરીને કામ કરે છે કેટનાક એક ગામ અથવા પ્રદેશમા મો તેટના વેપારીઓને માન વેચે છે અને કેટનાક પોતાના તરફથી એક એજન્ટ ત્રીમે છે જેની સાથે એની રાત જનામા આવે છે કે તે ખીછ કોઇ ફેક્ટરીનો માન ગણે નહાં વપ્તી ખરી મોની અમેરિકન ફેક્ટરીઓ આ પાછથી પદ્ધતિ પ્રમાણે કામ કરે છે વર્તમાનપત્રો, માસિકો, મારકને તેમ જ અોડ રીતે જાહેરખમરો પ્રસિદ્ધ કરના પાછગ તેઓ ઘણ ધન ખચ છે એક ફેક્ટરી માન વર્તમાનપત્રોના જ જાહેરખમરો આપે છે તેમ જ ઘરઘણીઓપર પન લખીને જણાવે છે પરજોમા પણ એ ફેક્ટરી એ જ પદ્ધતિને અનુસરે છે મેસિકો, ગાટે માના, કોસ્ટાગિગ, સાવેડોગ, પુએટોરિકો, મેન્ટોડામિગો અો એની પામેના અમેરિકન પ્રદેશો ના વર્તમાનપત્રોમા દર આપનાડીએ જાહેરખમર આપનામા આવે છે, અને તે મારફતે પગ્તેલી માહકોને અમેરિકા રગના ઉપયોગ વિશે મૂચનાઓ કરનામા આવે છે. આ પ્રમાણે જાહેરખમરો આપનાની ખીછ પદ્ધતિ એ છે કે, મોની સરથાઓ, પ્રવિણ માણમેના હાથ નીચે ખાસ ખાનાઓ ખોને છે એ માણુમેળિ પગાબીઓને અને મકાન બધાનનાગઓને રગ ની રીતે વાપવેા તેના સમધમા સનાહ આપે છે તેમ જ તેઓને માટે મામાન્ય સૂચનાઓ વપની પ્રસિદ્ધ કરે છે એ રગના ડાહો, લોડાપર લગાવેના નમુનાઓ, તેમ જ જુના જુદા માનના જુદા જુદા ઉપયોગો દર્શાનારા ન્હાના પુસ્તકો અને ચોપાનીયાઓ ફેક્ટરી તેમ જ એજન્ટો તરફથી ઘણી ઉદારનાથી દનાનનામા આવે છે એક મહોટી સમ્યાએ એક એવુ ખાતું ખો યુ છે કે જે ઘ ઘણીઓને રગ વાપરનાના સમવમા સહાય આપે છે, અો રગ, પડદાઓ, ફનિયર વિગેરેની યચના વિશે બણુ સનાહ આપે છે

ઘણી ખરી મોની સરથાઓ જો કે રગનુ કામ કરે છે પરતુ અનેક સરથાઓ સાથે સાથે એ ઉલોગ જેડે સમધ ધરાવનારા પદાર્થોનું કામ પણ કરે છે એમા ખાસ ધરના માનીમો ઉપયોગી યદ્ધ પડતો મેર્ડન પેન્ટ અગસનો છે આ રગ માળની જમિન, લાડકામ,

કર્નિયર રિગેરેને માટે ઉપયોગમાં આવે છે એની બનાવટ તેન અજાણ તો વારનિશમાં થાય છે લાંબુ હાનક હોય તો તેને ઉચ્ચ પકિતનું જ હોય તો તેની તોભામાં વધારે કરના માટે એ રંગ વધગાય છે મકાનોના અંદરના ભાગને અનુકૂળ કરવામાટે ઇનેમન પેઇન્ટ નપરાય છે અને એ ઉદ્યોગ પણ સરખી અગત્યતા ધરાવે છે આ નવને જાતના રંગ માટેની માગણી છે ના થોડા નામાં ધણી વધી ગઈ છે એક ફેક્ટરી માત્ર એ એ જ પ્રકારના રંગ બનાવે છે અને તે નિય સરળતા જાતની માત્રિકા અને વનમાનપત્રમાં જાહેરખતર આવે છે તે જ પ્રમાણે તેન અધના વારાનશમાં તેનાર કરેના માળના તળીયા માટે ઓ વત્રકામો, બહાજો, મેલીવાડીને લગતા એમ્બરો, છાપરા, કાચેવી અને મીમેન્ટના મકાનો યોગ્ય રંગનો પણ મ્હોટો વેપાર ચલાવનામાં આવે છે મોટા તહેરોની આસપાસ ધણા નવા મકાનો બધાતા ટોનાથી, મ્હોટી ફેક્ટરીઓએ, 'સીમન પેઇન્ટ' બનાવવાનો આરમ્બ થયો છે અને ત્યાંના ન્હાના ધમે માટે એ રંગ રજો પ્રિય ધર્મ પડ્યો છે માન બાધનારાઓ અને રંગનારાઓ, અંદરના ભાગો અવગમીએ અજુબ પ્રાંગો નવવડુ ખર્ચ કરતા હોવાથી એક નવી જાતનો રંગ બનાવવામાં આવ્યો છે જે શુભા પડી ડુવાળી મળખન સરખો જણાય છે આ રંગને ધોવાથી પણ નુસ્સાન થતું નથી તેમ જ એનો ઉપયોગ તંદુરસ્તીને અતુરૂન થઈ પડતો હોવાથી કેટલાક ભાગમાં વરો પ્રિય બની એજ વાપરનાનો ચક્કસ પડ્યો છે અને હોસ્પીટલ સેનિટરિયમ, અને જાહેર મકાનોમાં પણ એ જ વધગાય છે પરદેશમાં એ રંગને લાખન કરવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવે છે એ ઉપરાંત 'કેસિપાઇન્સ' નામનો ઉચ્ચ પકિતો રંગ મ્હોળા પ્રમાણમાં બનાવવામાં આવે છે એ દિવાન અને મીનીંગપર લગાડવામાં આવે છે ૩ મીમાઈન અનેક રંગના હોય છે અને તે એ પ્રમા ના બનાવવામાં આવે છે ગરમ અથવા ઠંડા જગમાં મેળાડીને તેને બહાર અથવા અંતર Cપયોગમાં લઈ શકાય છે આ રંગ ન્હાતા અથવા મોળા વામાં મળે છે સાવારજા રીને એના પાચ પાઉન્ડના પેકેટો વેચાતા મળે છે જોકે પરદેશમાં મો નવામાં આપતો માન મોથી નહીં પાઉન્ડના વજન સુધીના ડબ્બાઓ કે પીપમાં લરનામાં આવે છે ટ્રિસપાઇન પેઇન્ટ દક્ષિણ અને મધ્ય અમેરિકા અને વેસ્ટ ઇન્ડીઝના વેપારીઓમાં ખાસ લધારે પ્રમાણમાં ખરીદવામાં આવે છે અને તેઓ એ માનને દેશાવર પણ ચલાવે છે

હિન્દી રાજકીય સુધારા:

સ્વાયત્ત અને પરાયત્ત વિષયો.

લેખક-રા. હીરાલાલ હરજીવન ગણુત્રા, બી એ

(ગયા અકથી ચાલુ)

હિન્દી રાજકીય સુધારાના સચાનનમાં હિન્દો નવીન ગત્યતન કેવુ આપવાનું છે, તે સમ્બન્ધમાં શી શી યોજનાઓ ઘણી ગઈ છે, સ્વાયત્ત પરાયત્ત વિષયોની વ્યવસ્થાનો પ્રશ્ન કેટલા મહત્વનો અને કેટલો ગંભીર છે, ઈલાકિ આપણે જોઈ ગયા મુખ્ય પ્રશ્ન ! હવે ક્યા વિષયો અહીં પાતાના હસ્તમાં રાખના જોઈએ અને ક્યા ક્યા વિષયો પ્રજાગીય મંત્રીઓને-પ્રજાના પ્રતિનિધિઓને મોપવા જોઈએ, અને ક્યા આધાર ? તેનો સમિત્તર વિચાર અને આપણે ટીકી શકે તે વિષયોની વ્યવસ્થાનો પ્રશ્ન મુખ્ય છે અને તેની ઉપર હિન્દો નવીન ગત્યતનની મહત્વનાતો યોગ્ય સ્વાધાર રહે છે એ ને સ્પષ્ટી અમુક સિદ્ધાંતો અને અમુક વિષયો અનુસરીને થના જોઈએ, આ વિષય સરકારે હાથમાં ગણવો ઠીક છે, અને આ વિષય મંત્રીના ગણમાં આગવવા મારો છે, એના સ્વાધીનતા મમલોના વિચારને ધ્યાન ન મળી જોઈએ આ સ્વામાન્ય સિદ્ધાંતો અને વિષયો સ્વેચ્છાથી સમજી નક્કી એવા કે હિન્દો પ્રજાને 'સતોષ' આપવાનું માટે તેઓને 'જોખમદાર રાજ્યનું દાન' કરવાનું છે અને અત્યંત એ જોખમદાર પ્રજામાં નવીન તનો કમલ સમ્પૂર્ણ નિકાસ થાય એના પ્રકારે વિષયોની વ્યવસ્થા થવી જોઈએ આ તેમને અનુસરીને પ્રથમ પ્રાન્તિક જોખમદાર રાજ્ય આપવાની તરફના ધમ્મા છે, પરંતુ તમારે હાન ચીર પ્રાન્તિક સ્વતંત્રતા આપણે, એની યોજના આગવઈ છે એ અવમાથી પણ આ તે પના વિચારને લીધે વાપકુપ કરવાના વિચારો થાય છે એ અવમાના મુખ્ય અને સીરા પ્રશ્ન એ જ છે કે તમે જોખમદાર રાજ્ય હિન્દો ખરેખાર આપવાના જ નહિ, અમારી માન્યતા પ્રમાણે આ પ્રશ્નો પ્રત્યુત્તર નકારમાં વાળી શકાવાનો નથી કેમ કે હિન્દોની વિધિ, અને ઐટિહાસિક પ્રતિષ્ઠા સત્ય, ન્યાયિક તેમના શાસ્ત્રન સિદ્ધાંતો તેમ જ રાજકીય આનંદકતા પણ તેમને હકારમાં જ પ્રત્યુત્તર આપવાની લગભગ ફરજ પાડે છે હવે હિન્દોના રાજકીય સુધારાના અચાનનમાં ઐટિહાસિક પાધુ પગલુ ભરી ગયાને નહિ, એ સ્પષ્ટ છે એથી જ્યારે જોખમદાર રાજ્યતન અથવા અસહ્યુક્તિ હિન્દો આપવાનું જ હોય તો તે અને તેના ઓછા અનુકૂળ અને અનુરૂપ અથવા અકોચવૃત્તિના ઓગ પ્રવન સહિત અચાનનો તેની અસરઅહુતુ ન થાય એ નિશ્ચય છે જે લાન આપનામાં હાનના જેવી રીતે ગતાનનામાં આવે, અને અનુકૂળ કરવામાં આવે તેના પ્રજાના દાનમાં મારિત્ત લાન રાતિ છે એવું નીચેના નીચે તમને એના લાનથી

હોતું પણ કરનાર સંધાતુ નથી હિન્દને તેખમતર મન્ય આપનામાં પણ દાનના કરનામાં આવશે, તે આપનામાં વિનમ કરનામાં આવશે, આટલું આપતું અને આપતું ના આપતું એવો સિચાર કરનામાં જ સમય વ્યતીત કરનામાં આવશે તો હિન્દી પ્રજાના મનમાં જે અસતો છે તેમાં વૃદ્ધિ થશે અને તેમાં ઉભયનું અદિત છે, એ અષ્ટ છે હિન્દી પ્રજાનો સ્વરાજ્યને માંગે ચળવવાની હોય, જે તેો સ્વરાજ્યના પાકો ધર્મનાના હોય અને જેખમતરીની મુટિકાઓ બળાવવાની હોય તો તેમની અત્યંત સનાવવાની શક્તિમાં કમઘ દૃઢિ ગત ઉમેગે મરગતા પૂર્વક થાય એવી રીતે મુઆતનું રાજ્યનું ગામનું જોઈએ અને એ જ વારણથી સ્વાયત અને પરાયત વિષયોની વહેંચણી થઈ જોઈએ જે વિષયો પોતાના હસ્તમાં અને અડધામાં રાખ્યા વિના પ્રજાની દૃષ્ટિએ પ્રજાના હિતને ભારી નુકસાન થતું હોય, તે વિષયો ચોગ્ય સમય વ્યતીત થયા પછીથી પ્રજાના પ્રતિનિધિઓને સોંપનાના ઉદ્દેશપૂર્વક સારી અમનદારોએ પોતાના હસ્તમાં રાખ્યા, અને બાકીના સકળ વિષયો પ્રજાના વહીવટને માટે તેમને મોખી દેના જોઈએ જે પ્રતોને કુપૂર્ણ સ્થાનના જેમ અને તેમ વીધ આપની હોય તો તે એ વિના અન્ય માર્ગ છે જ બહિ એવો અમારો દુ અભિપ્રાય છે નાન્ય વચ્ચે વિચલેજ્યનાય ।

વિષયોની વહેંચણીને માટે ઉપર જે ધોરણ બાધરામાં આપ્યું છે તેની કંઈ મુસતી ગીરીના ઉપયોગ વિના, નિષ્પક્ષપાત, સલાવ્યથી ન્યાયાન્યાય રિવેકશુદ્ધિના ઉપયોગ વિના કાચિત થઈ શકે એમ છે અને તેને બનાવના ઉતારતા નો અપૂર્વ ધૈર્ય અનુદાગતાનું દર્શન. દાખરનું પડે છે એ ધૈર્ય મુસદ્દીપાત્ર એ ઉભાના બતાવનામાં હિન્દી સરકાર સમર્થ નીચી નથી, એ શાકની વાત છે જે ઉપરોક્ત ધોરણ સીમારાયું હોત તો સરકારે પોતાને માટે ચોગ્ય વિષયો રાખ્યા હોત પરંતુ ના, તેને બદલે સરકારે જ્યાં ત્યાં પોતાનો હાથ ગખાવના ઉઘમ કર્યો છે સરકાર વહે છે કે અમે હિન્દના સુરાજ્ય બોલ્યવસ્થા અને શાંતિને માટે જવામનર બીએ, માટે અમારાથી ઉપર કહ્યું તે પ્રમાણે થયું અર પ્રજાના પ્રતિનિધિઓને કેમ મોખી શકાય ? એ પ્રશ્નો પ્ર મુતર શકડો છે કે, જેમ હિન્દી સરકાર હિ ના સુરાજ્ય, વ્યવસ્થા અને શાંતિને માટે જવામનર છે તેમ જ ખુદ હિન્દી પ્રજાનું જનસ્વભાવનાસાર પોતાના સુરાજ્ય વ્યવસ્થા અને શાંતિમાં અપાત્ત હિત સમાયતું છે, તેથી તેઓ તેને માટે બેરખર ગહેશે નહિ અમેરીકાએ શીનીપાર્લિસના દાપુ-ઓને કેવી રીતે સ્વરાજ્ય આપ્યું તે તરફ અમે સરકારનું ધ્યાન આકર્ષીએ બીએ શીનીપાર્લિ-સના દાપુઓના ડરતા બમણા કે નણુગણા સમયમાં પણ હિન્દને સપૂર્ણ સ્વરાજ્ય મળે તો પણ અહોભાગ્ય ! હિન્દી સરકાર જે ખરીતો વિષય વહેંચણીનિષે મોકલા થો છે, તે ઉપરથી હિન્દી સરકારની અનુદારતા અને સંકોચવૃત્તિ સ્પષ્ટ થઈ જાય છે એ ખરીતામાં જણાયા પ્રમાણે વિષયોના ત્રણ વિભાગો પાડવામાં આવશે (૧) સમગ્ર હિન્દના (૨) પ્રાંતિક-આયત્ત (૩) પ્રાંતિક પરાયત-પ્રાંતિક પરાયત વિષયોમાં પણ કેટલેક સ્થળે અમુક અગત સહિત જ તેમને પરાયત કરવામાં આ પા છે, તે સારત એ છે કે હિન્દી ધારને તે આધીન હોવા જોઈએ, અર્થાત્ત જે તે વિષયોના

વહીવટમાં હિન્દના કાયદાનું ઉદનધન થતું હોય તો તેમાં હિન્દી સરકારને હસ્તક્ષેપ કરવાનો અધિકાર રહેશે તે ઉપરાંત પ્રમુખીય ધારાસભાને જોખમદાર 'મન્ત્રી' ને પરાયત્ત વિષય કે વિષયોના વહીવટ મોપાયા છતાં, સરકારને તેઓ અધીન રહે તે માટે તેમને નમાનનાને કેટલાક અધિનારા મારગવામાં આપ્યા છે, તેમને ગણગણીયુ આપનાની પણ સત્તા મળી છે, અને અન્ય મન્ત્રી નીમવામાં ન આવે ત્યાં સુધી તેના ખાતાનો વહીવટ ગવર્નર પોતાના નોકરોની સહાયથી ચલાવે, એમ પણ વૃદ્ધમાં આપ્યું છે એ તો બહુ ઠીક, પરંતુ અમુક વિષય કે વિષયો 'મન્ત્રી' ને મોપવામાં આપ્યા હોય તે છતાં જો નોકરશાહીને લાગે કે તે વિષય કે વિષયો સાપવા જેવા નથી, અથવા તેમના વહીવટમાં મન્ત્રીની અધિકૃતતા માત્ર પડે તો તે વિષય કે વિષયો પાછા સ્વાયત્ત વિષયોની શ્રેણીમાં સુતારી શકે આવી સત્તા સરકાર પોતાને માટે માગે છે આ અતિ વિશાળ સત્તાની વાત સાબળીને અમને એક બેધદાયક વાર્તાનું સ્મરણ થાય છે એક બકરીને દિનસમાં ૨૩ વાંક વાસવારો ખુમ નીરવામાં આવતા હતી, પગ ૧ વાંક એક પાદ ની પાડોશમાં રાખવામાં આવતી હતી, જેથી બકરીનું વજન વધતું નહિ અને ઘટ્ટુ થે નહિ તેની જ રીતે સરકારના હાથમાં એક તરફથી આપ્તી બધી સત્તા આપવામાં આવે અને બીજી તરફથી પ્રજાને ગમે તેટલી સ્વતંત્રતા આપવામાં આવે તો પણ તે સ્વતંત્રતા લુપ્ત થવાનો ભય ઉપસ્થિત જ હોય છે અને એવી યોજનામાં હિન્દીપ્રજા સંગળ્પના પથ ઉપર સંકેપ પ્રગતિ કરી શકે, અધિક નહિ નોકરશાહીનો અત્યારસુધીનો ઇતિહાસ તપાસો, અને આવી મત્તાઓને માટે તેઓ યોગ્ય છે કે નહિ, આવી મત્તાઓનો સદુપયોગ નહિ પણ દુરુપયોગ થવાનો જ ભય છે કે નહિ એનો વિચાર કર્યા પછીથી જો તેઓ પોતાની તરફેણમાં લઈ નિઃશ્યામક દારણુ બતાવી શકે તો જ તે સત્તાઓ તેમને આપો, અન્યથા એવી સત્તાઓ તેમને આપવી ભયોભાસ અને હાનીદાગ છે સ્વતંત્રતા અને નોકરશાહીને નૈસર્ગિક વેગ દોષ છે, અને નોકરશાહી પોતાનો લાભ લેવાને અતિ આતુરતાવાળી દોષ છે એ લોખંડિય છે મીનીન સર્વિસના નોકરશાહીના હઠમાં આવું હાથીયાર આપવું એ કોઈપણ રીતે અબીધ નથી

સરકારી અમલદારો પિ મન ગિચિતિ અને નવણ પગત્વે ઉપગતી રીત ધ્યાનમાં રાખીને આપણે હવે ક્યા વિષયોની કેવી રીતેથી રચી તે તરફ નજીએ આ વિષય વિચારતા પ્રથમ આપણું

ધ્યાન દેશની કેળવણી તરફ ખેંચાય છે આપણા દેશની કેળવણીની સમય પદ્ધતિ આદિથી અત સુધી એવી વિચિત્રતામય છે અને એ પદ્ધતિમાં એવા અગમ્ય અને અસજ્જ સ્મરનો સ્વપ્નમાં આવ્યા છે,

તેમ જ એવી પ્રગતિ તરફ વિધાનું સપૂર્ણ મહત્ત્વ જોના એટલી નિષ્પ્રજ્ઞ બનાવવામાં આવી છે, સક્ષેપમાં ચર્ચાએ એ ખાતું એટલું બધું દોષવાનું દગોચર થાય કે કે, અનમાં તે હિન્દી વિદ્યાર્થિઓને તેમ જ હિન્દ સમગ્રતને મહાન નિરાશાજનક નીચણ છે, અને તેથી એના દોષોને માટે જેટલું કહીએ તેટલું બોલું કે અસારે આપણે પત્રોતોની તિલાંશ પદ્ધતિઓની સુકાડે પ્રસા કરીએ છીએ, આપણા વિદ્યાર્થિઓ હજારો રૂપિયા ખર્ચીને ઇંગ્લેન્ડ, ફ્રાન્સ, જર્મની, અમેરિકા,

જપાન હિંદી દેશોમાં જાય છે, ત્યાંથી કેળવણી પાળી પાછા ફરે છે, અને પછીથી તેમને દેશની વિશિષ્ટ પરિસ્થિતિમાં જોડાઈને મળે છે, તેને અનુસરીને પોતાનું જીવન ગાળે છે. કોઈ પણ દેશની ઉત્તરિનો આગર તેની કેળવણીની પદ્ધતિ અને તેના પ્રચાર ઉપર રહે છે. જપાન વિગેરે દેશોની કેળવણીની પદ્ધતિના પરિણામે તેમની થયેલી ઉત્તરિ વિશે આપણે મુખ્ય બી જાણ્યે છીએ, પરંતુ તેની આપણને ચો લાભ આપણા દેશમાં પ્રાથમિક, ઉચ્ચ, વ્યાપારિક, ઔદ્યોગિક, ટેકનીકલ આદિ સર્વ પ્રકારના શિક્ષણમાં મળી રહે જોઈ. દરમાં આવી છે, અને તેમાં પ્રગતિપણ જોઈએ નેટની થઈ શકે નથી આ અત્યંત અસતોપમારું ગિચાને માટે નોકરતાની અને તેના કાલમાં જ જોઈએ છે. નોકરતાનીએ આ વાત અનેક વેળા કહી પાડી કે હિન્દી સરકારના હોદ્દા ખરીતામાં પણ એનો સ્વીકાર કરામાં આવ્યો છે, છતાં આશ્ચર્ય એ કે થયેલી જોઈ. સુવા-વા, થયેલા પાપનો પમાતાપ જવા નોકરતાની દેશની કેળવણીને વધીવટ પોતાના હસ્તમાં અને જાણમાં રાખવા માગે છે જે ખરીતાનું અવનોકન આપવા છે, તેમાં નોકરતાની નરથી એની સુચના કરવામાં આવી છે કે, પ્રાથમિક કેળવણી પ્રત્યક્ષ મનીઓને આપવી જનું માધ્યમિક તથા ઉચ્ચ કેળવણી તો સરકાર 'માનવ' ના હસ્તમાં જ રહેવા દે. આ છે ની સુચનાને માટે આપણે હિન્દી સરકારનો ઉપમા માનવાનો છે. જ્યારે વિષયનિર્ણય કમીનીએ તો કેળવણીને આપો વિષય પ્રગતી મનીઓને આપી દેવાની દરખાસ્ત કરી કે મોટાપુ-નેસ્ટરડ રીપોટમાં પણ કેળવણીના વિષયને પગલત રાખવામાં આવ્યો છે તથાપિ હિન્દી સરકારનો ખરીતો તેથી ઉતરી વાત કરે છે. હિન્દી સરકારની ઉદારતા કેળવણીને માનવત વિષય તરીકે રાખવામાં સરકારના આશયો ગજ થાય છે, એવો અદ્ય મદ્ય હિંદુઓ છે એની આમે માધો લેતા અર રાકત નામ પણ પોતાની નોવમાં નીચે પ્રમાણે દી. કરી છે

જોઈ કેળવણીને વ્યાવત વિષય રાખવા માગે છે, તેમાં અને લાય છે કે કેળવણી વિષયક પ્રગતિના લાભમાં નહિ પરંતુ ગજકીય કારણોને માટે એમ કરે છે તેઓની પોતાની હિંદીમાં કેળવણીની કોઈ પણ યોજના નથી, અને તેમના પૂર્વગામિઓ હિન્દી વાવા છતાં પ્રયોગ જી પ્રયોગ કરી જાય છે અને તેઓએ પોને સ્વીકાર્યા પ્રમાણે તે પ્રયોગોનો અત નિ હજનામાં આવ્યો છે."

આપણી સરકારની-નોક શાળાની કેળવણીપ્રતિ કેવી રાજનીતિ છે, તેનું નર્ગન કરવા મેસીએ તો પાર આવે નહિ એમાં સરકારના કેટલાક મનો જુદીપૂર્વક થયલા દેખાત છે, ત્યારે કેટલાક દોષો સ્વભાવ જ થયા છે કેળવણીની પ્રગતિ તરફ જે નિ રૂદ્ધ બતાવાઈ છે, તે જુદીપૂર્વક રાખ થયેલો છે, ત્યારે પરદેશી કેળવણીની પદ્ધતિના ઘુટા આ દેશના લોકોની પ્રતિભાને આક્ર આપે ન આવે તો જે તેમને મળે છતાં દેશના પ્રયત્નોમાં આ લાવિક રાખ થયો છે જે કેળવણીની પદ્ધતિ એક દેશના લોકોને અનુકૂળ હોય તે દેશના લોકોથી બિન રચિ, બિન પ્રકૃતિ અને બિન સરકૃતિ તથા બિન પ્રતિભાના લોકોને તે જ કેળવણીની

પદ્ધતિ અનુકૂળ ન જ આવે એ કુદરતી છે. પાશ્ચાત્ય કેળવણીને આ દેશમાં ઠેકા યેમાનના જે પ્રયત્નો કરવામાં આવ્યા છે, અને અઘાપિ આવે છે, તેના પરિણામો કેના સુદર (?) આવ્યાં છે અને આવે છે, તે આપણી વર્તમાન સ્થિતિને અનુલવનાર અને તેપર વિચાર કરનારને અને આપણી સામાજિક પરિસ્થિતિમાં, આપણા વિચાર આચારમાં એથી કેમલો પ્રયત્ન કરેશાર થઈ રહ્યો છે, અને કેળવણીની પદ્ધતિના અસતોપકારક લક્ષણ સામે કેવો ખેડા થાય છે તે યથાય જાણનારને સમજવા વિના રહે એમ નથી. આ પ્રમાણે કેળવણીના ક્ષેત્રમાં જે નોકરશાહીએ દેશને અપાર નુકસાન કર્યું છે, તે જ નોકરશાહીના હસ્તમાં વધારે દીર્ઘ કાળ સુધી કેળવણી જેવી અમોઘ કામકુદા કેમ રહેના દેનાય? ન જ રહેવા દેવાય કેળવણીની સગીન પ્રગતિ ઉપર દેશની રાજકીય પ્રગતિનો આધાર છે, એમ પણ કહેવામાં આવે છે તેથી પણ કેળવણી નોક શાહીના હસ્તમાં રહેવી ન જોઈએ, કેમકે નિ સશક્તાત્મક રીતે નોકરશાહીએ દેશની રાજકીય પ્રગતિની સામે પોતાનો વિરોધ શબ્દોમાં તેમ જ કાર્યોમાં દર્શાવ્યો છે એવી સ્વાયત્તપરાયણ નોકરશાહીની સ્વાસ્થ્યપર ત્રીશ કરોડ પ્રજાનું બનિય છોડવું એ કાઠ રીતે સનાહ ભરેનું નથી કેળવણી-સુયોગ્ય કેળવણીપદ્ધતિની આમીને લીધે દેશની સામાજિક, આર્થિક અને વ્યાપારિક ઔદ્યોગિક ઉન્નતિ પણ અટકે છે તેમાં અનેક અનંતરાયો પડે છે એ અનંતરાયો સગળ્યો યોગ્ય વિગત મળે તેમ્લા માટે દૂર કરવાની જરૂર છે જેઓ પૂરતો વિચાર કરી શકતા નથી, તેઓની વિચારશક્તિને ઉત્તેજિત કરવાની, તેમની જાનનાઓને સુદર જાનનાની અને તેમના અન્ન કરણને, તેમના આત્માને પ્રબુદ્ધ કરવાની આવશ્યકતા છે એને માટે કેળવણીની પદ્ધતિમાં સુધારા ચનાની જરૂર છે, અને તે સુધારેની પદ્ધતિને ત્વરાપૂર્વક વ્યવહારમાં યોજવાની આવશ્યકતા છે આ કાર્ય શુ અમલદારોથી સંકટા વર્ષોમાંયે થઈ શકશે? નહિ જ તેઓ પરદેશી હોદ્દાને પ્રજાખીય-પ્રજાપોષક કેળવણી કદાપિ આપી શકે નહિ અને હિન્દની મહાન આવશ્યકતા એથી દૂર થઈ શકે નહિ. આમ દેશનાથી કેળવણીનો સમગ્ર નિયમ પ્રજાખીય મન્ત્રીઓને સોંપી દેવો જોઈએ કેળવણીનો વિષય પ્રજાને, પ્રજાખીય અગ્રેસરોને સોંપાયા વિના હિન્દને સ્વરાજ્ય મળવાનું નથી, તેની નામિને માટે તૈયારીઓ પણ જુ. જ મદ થશે, માટે એ વિષય પરામતની યાદીપર મુજબ તેને માટે સગ પ્રયત્નો થવા જોઈએ.

હવે આપણે દેશની આનાદી સાથે સીધો સમ્બંધ ધરાવતા મપૂલ મહત્વના ખીન વિષય તરફ વળીએ એ નિયમ વ્યાપાર અને ઉદ્યોગોનો છે. દેશની જાંદિક પ્રગતિ અને વિદ્યાસપતિ સાથે કેળવણીનો સમ્બંધ છે, તેમ દેશની આર્થિક ઉન્નતિ અને આ વ્યાપાર અને ઉદ્યોગો. નાદી સાથે વ્યાપાર અને ઉદ્યોગોનો સમ્બંધ છે આપણા દેશના -વાપારીઓને અનેક પ્રકારની અગવડો વેકરી પડે, તેમની તરફ વિષમ નર્તન ચલાવવામાં આવે, દેશના ઉદ્યોગોને વિકાસને માટે અવકાશ ન મળે અથવા જુ. ઓછો મળે, અને સરકારની વ્યાપારી તેમ જ ઔદ્યોગિક રાજનીતિને લીધે દેશને ખમવું પડે,

એ આપણે નાખા જાણી જોતું છે નોકરચાલીની વ્યાપારી અને ઔદ્યોગિક મંત્રાલયની નિમ્ને કેવા માંગ પ્રજા દિન-દુસ્થાનને ચખાચા છે, તેની પ્રતિષ્ઠિ ઔદ્યોગિક કમીશનના રીપોર્ટમાં ધનિ મન-મોહન માનસીયે જે અનુભવસિદ્ધ રીકા પોતાની જાદી નોંધમાં લખી છે, તે ઉપરથી ધાર છે એક વેળા આપણા દેશના ઉદ્યોગો ધમધમાડાર ચાલતા હતા અને દેશના અમખ્ય સ્ત્રીપુરુષો તેથી પોતાનું ગુજરાન ચલાવતા, મતેય રક રિચનિમારી વડતા અને તે ઉદ્યોગોની ઉત્પત્તિએ પરદેશોમાં પણ મુકબર વખણાતી હતી તેની જ રીતે આપણા દેશને વ્યાપાર દેશની અન્નર તેમ જ પરદેશો સાથે ધન ધણ મોટા પાયા ઉપર ચાલતો હતો અત્યાગે તેમાનું કશું નથી આપણા ઉદ્યોગો હણાર્થ મયા, આપણે વ્યાપાર પટેનાના કગતા મોઢા પડયો, દેશમાંથી ધન ઓછું થતા લાગ્યું, અને તેને પરિણામે દેશના ચેતનને વધારે ને વધારે ગોષ નાગ્યો. વ્યાપારમાં લક્ષ્મી વમે છે અને તે વ્યાપારને કગમ્મોતો જાય તો એ દેશની આમાલ સ્થિતિ કેટલો સમય ટકી શકે? અત્યારે આપણે જોઈએ એ છીએ તો અત્યત હુદયભેદક ગિયતિ જોવામાં આવે છે દેશની આનાદી વ્યાપારના મથકો અને ચહેરે ઉપરથી જોવાની નથી, પરન્તુ તેના ગામો અને બહા દુર ગ્રામ્યજનોની આખાદી ઉપરથી માપવાની છે તેઓમાં કેટલાકને તનતો મહેનત મળુડી કરવા જતા પેટપૂરું ચનાજ મળતું નથી, ધણુને જૂખમરો વેચવા પડે છે, અને કેટલાકને તો આવા દુષ્કાળના સમયમાં પાના ખાધેને પણ રટેડું પડ્યું હતું, તથા જીવન નિભાવવાને માટે કેટલાક અમાનુષિક કાર્યો પણ કરવા પયા હતા જે દેશનો વિશાળ જનસમૂહ આની સ્થિતિમાં હોય તે દેશ આમાલ રી રીતે ગણી શકાય ન હજી સ્વગભ્યની પ્રાપ્તિના સમયમાં દેશની ઉત્તનિને માટે ધણા નાણા ખચા જોઈએ એ નાણા મેળવવાને માટે દેશની સામાન્ય આર્થિક સ્થિતિમાં અગિયાર્ક કરવાને માટે ઉપાયો યોજવા પડે જે નોંઠવાદી અલાર સુની દેશની ઔદ્યોગિક પ્રગતિ તરફ બેઠકાર રહી છે, તે એવા ઉપાયો યોજાશે એમ આપણે માની શકતા નથી આપણા આ અરિશાસ અમ્યાને નીવડે એ આપણે ઇચ્છીએ છીએ પણ આપણા મનોરથો ઉપર જ આપણે આ વિષયમાં આધાર રાખી શકીએ નહિ એ વિષય પરાયત્ત હોવો જોઈએ, અને પ્રજાના મન્ત્રીઓને સોપાવો જોઈએ વિષય નિહાલક હમિગીએ એ વિષયને યગયજ્ઞ જનાનરાની દરખાસ્ત મુખી છે પન્તુ હિન્દી સરકાર પોતાના ખરીતામાં તેથી સિય વાર્તા કરે છે તેઓ સક્ષેપમાં પોતાના વિચારો જણાવે છે કે, “ ઉદ્યોગોનો વિકાસ સ્થાનિક સરકારોએ અને હિન્દી સરકારે એક સાથે હાથમાં લેવો જોઈએ, અને સ્થાનિક સરકારોને વાગતું વધતું હોઈ લા મુધી તો આ વિષયને સ્વાયત્ત રાખવો જોઈએ ” અર્થાત્ હિન્દી સરકાર ઉદ્યોગોનો આખો વિષય પોતાના જ હસ્તમાં રાખવા માગે છે પ્રજા કીય મન્ત્રીઓને તે આપવાની ના પાડનામાં આવે છે આ સૂચના હાનીકારક છે તે ઉપર દર્શવનામાં આનુ છે જ ઉદ્યોગોનો વિષય પ્રજાના મન્ત્રીઓને જ સોપાવો જોઈએ હિન્દ દેશના અવેગતમ લાભોને માટે એ આવશ્યક છે, તેની ઉપર જ સ્વગભ્યની ભય નિમારત ચણવાની છે જે એ વિષયમાં હિન્દી સરકારો કાર્થ પણ દરમ્યાનગિરી કરવાનો હજી આપણામાં

આવે તો પણ ધારામનાના અનુચ દેશ કામ કરતા હિન્દી મનની તે હકક મેળવે જોઈએ હિન્દી અરકાગને પોતાને દેશના ઉત્તરે માટે ઉદ્યોગો આનુ કરવા હોય તો તેમને લાઇ સારો નથી, પરંતુ ઉદ્યોગોના સમન્ધમાં આનિક સકારોગો મનાહ આપનાનો દષ્ટ હિન્દી સમર પોતાના દરતમાં રાખશે તો તેથી અને અનિષ્ટ પરિણામો આનનાનો ભર રહે છે 'મનાહ' ના નામ દેશ સ્થાનિક સરકારો હિન્દી અમરની તેમ જ હિન્દી પ્રધાનની લગભગ દરેશ પરનાની લેવી પડે એવી પદ્ધતિ પડી જવાથી સ્થાનિક સરકારોએ જે ધોળા ધોળા પ્રયામો કર્યા છે તે પ્રયામોમાં અસલ્ય અનુસારો ભૂતકાળમાં નવા છે, અને તે જ અનિષ્ટો આનુ રહે તે દેશના દિનને માટે કા. પણ રીતે ધનના યોગ્ય નથી

આ સમન્ધમાં એક ભય ગામનામાં આવે કે તેનું જરા અવગણન કરીએ અમલદારી વગની તરફતરીમાં એમ મેનામાં આવે કે જે ઉદ્યોગો નો વિરમ પ્રત્યક્ષ મનનીએને મેળવનામાં આનને, તો કિટિલ મુદી રો હિન્દુસ્તાનમાં પોતાની મુદી રેહરો નહિ અને ગામને પણ નહિ, કેમકે તેમને હિન્દીઓ તરફ અવિશ્વાસ અને અસમાન નનનો ઉડો ભય રેરો કિટિલ મુદીદારોને હિન્દી પ્રત્ન તરફથી આના વનણનો ભય રહેતો દોષ તો તેનું એ જ નરણ છે, જે અપદ જણાવનામાં આનુ નથી એ કારણ એ જ છે કે, તેમણે પોતે અથવા તેમના અમલદારોએ હિન્દી વ્યાપારીઓ તરફ અસમાન નન મનાયુ છે, તેથી હિન્દીએ નો સમય આનના તેઓ વેર રાગને તો ? એવો ભય તેમના મનમાં નવા મે છે નહિ તો એના ભય વિના હિન્દી પ્રત્નને પોતાના નનને માટે જીજી નરપિણ પ્રતીતિ આપી નથી—આ રી રાખી પણ નથી, તેને માટે તેમને તેને અનિષ્ટ પણ આપનામાં આ ના નથી આ અમને વિશ્વાસ છે કે હિન્દી પ્રત્નો જે એવો અવગત પણ આપનામાં આ રો હોન અથવા હવે પડી આપ નામાં આવે તો પણ તેઓ સમભાવના જ ન અથવા નરને પોતાના મહાવાની ઉત્તમ પ્રતીતિ હિન્દી મુદીદારી સમામના અમલમાં આપી કે જેની પ્રવસા મરન અગ્રખનિન થઇ રહી છે એવી જ પ્રતીતિ સાચા અગ્રેજ બન્યાને માટે નસ નથા રુ ? હિન્દી નો આત્મા હિન્દુ અનંત મરણ તેમાં જોવાયુ નથી કે ? જેઓ આની મનો પ્રતીતિ પછીથી પણ રાનાની દષ્ટિએ જુએ તેમાં અરેખાન માનુસી ગુણોથી નીતિયગથી આત્મયગથી અને તેની રિધગતાથી તદન અપરિચિત અને અનાત હોના જોઈ એ—અને મલે ધારો કે ઉદ્યોગોને વિવન પગયત વરવાને જ ને રવાયત જ રાખનામાં આવે તો હિન્દી પ્રત્નને અમલદારી વનણમાં અપૂર્વ ફેરફાર થશે એની કાંઈપણ રીતે ખારી મળી રહે છે ખરી ? નહિ જ તેથી ઉત્તરી રીતે જે ભૂતકાળનું વનણ અરિષ્ટના વનણની યાવા રો દોષ તો હિન્દી પ્રત્નને અવિશ્વાસ સકારણ આવે એમાં કાંઈપણ આ ના નથી એ વિશે સર જ રન નાયક પોતાની રૂપ નોધમાં લખે છે કે

‘ પરંતુ અનુભવ ઉપરથી અમલમાં વિના નિગયાતમક રીતે વડુ છુ કે, જ્યા મુદી સરમરને લાગે વગે છે, ત્યા મુદી હિન્દી સાહમોને નુકસાન થાય એવી રીતે તેઓ પરેલી મારી વીસ વાનાઓ (સચિત વાર્તામઝ) રૂ ૨-૦-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુબાઈ

સાદસો તરફ અનુચિત કૃપા બતાવે એવા લખતુ સગીન કામ્બુ છે-સત્ય છે કે, આલોગિક કમીશને લનામલો કરી છે (જે લનામલો પોતે અસતોકારક છે) જે કેટલેક અંગે હિન્દી એને મદદ કરે, પરંતુ અલ્પિયા પણ જ્યારે લનામલોને વ્યવહારમાં યોગ્યતાની હોય છે ત્યારે એમની ઉપર આપણે કેટલો થોડો આવાર રાખી સમીએ તે આપણે અનુભવપત્રી બાણીએ છીએ ”

સર શકુન્ત નાથર જેવાં હિન્દી સરકારના હિન્દી સભ્ય આવે અભિપ્રાય આપે, ત્યારે તેમનું કથન કેટલું આનંદપ્રદ ગણાતું નેત્રીએ એનો આપણે વિચાર કરનારો છે જ્યારે એમને સપૂર્ણ નિગરા લાગી હશે ત્યારે જ તેમણે આનંદ ઉદ્ધારો કાઢ્યા છે અને તેમાં પણ સરખી કૃપાદોશી રીતે સમાવી દેવાય ? પ્રત્યેક વિષય એવો છે કે, જે તેની સારસત્ત્વ તપાસ કરવા એમીએ તો અકેક ઉપર અકેક અન્ય લખાવ પણ તેમ કન્યાની સગવડો નાથરને જે આપણને પ્રસન્ન નથી

ઉદ્યોગોનો વિષય રસાયત ગખનાને હિન્દી સરકારે પોતાના ખરીતાગા એક બીજી નિર્મીત્ય નીતિ કરી છે, જે એટલી બધી વેળા કવામાં આવે છે ? જે તેમાં કાર્લ ઇલ્કમ્બ રોય તો તે જતુ રહે છે હિન્દી સરકાર હશે છે કે અનુભવનિતાના વેળાના દરતમાં ઉદ્યોગોનું ખાતુ જ પડતો તો તેથી દેશને લાભને બદલે હાની પહાચશે આટલી મની ચિન્તા હિન્દી સરકાર આપણા દેશને માટે કરે છે, પરંતુ આપણે એટલા બધા નગણ્ય અને કૃતમી છીએ કે, આપણાથી તેની કર જ શુભ્રાતી નથી, અને ઉત્તરી રીતે હિન્દી સરકારની મામે વાવો લગ્યે છીએ ત્યારે હવે હિન્દી સરકારને માટે તો ઉત્તમ માત્ર એ જ છે કે જ્યારે તેમની આની ચિન્તાને ખોટો અથ જગ્યામાં આનંદો હોય ત્યારે તેમણે એમ ચિન્તા કરી હોય, હિન્દીઓને પોતાનું ફાદી લેવા દેતુ જોઈએ

ત્રીનો મહત્ત્વનો વિષય એનીવાડીનો છે હિન્દુસ્થાન દેશમાં મુખ્ય ધર્મો એનીવાડીનો છે, વસ્તીના ૮૦,૮૫ ટકા એનીવાડીપર જ આધાર રાખે છે હિન્દુસ્થાનની જમીનમાંથી

કામ્બુ મોતુ પાં છે, એ જ્વાત ખોગી નથી પણ નગણ્ય અકારણ જમીનની મહેસુલ. મત્ત છે હિન્દુસ્થાન એ દુનીયાનો અનાજનો મોટો કોથ છે, એમ

કહેવામાં અનુચિત નથી આવા રસાળ અને ફળદ્રુપ દેશમાં એનીવાડી તરફ લોકોની આનંદી મોટી સખ્યા ખ્યાન આપે તો પણ દેશ સાં સુકો ને સુકો લાગે છે, તેનું શું કારણ ? એક જ દુષ્કાળ આવી જતા લોકો નિગધાગ મની બન્ય છે, તેમના દાતને અને અનને વેગ બધાય છે તેનું શું કારણ ? તેનું કારણ એ છે કે, એક તરફથી ખેડાકની ચીજો પરદેશમાં મોટા જથ્થામાં ખેંચાઈ ગય છે, અને બીજી તરફથી ખેડુતોને જમીનનું મહેસુલ પ્રમાણમાં ઘણું વધારે આપતું પડે છે સરકારે હિન્દુસ્થાનમાં અમુક અમુક વર્ગોની મુદતે જમીનની મહેસુલની આકળી નક્કરથી કરવાની પદ્ધતિ ગણી છે જે તોએ મહેનત મનુરી કરીને જમીનની પાક આપવાની શક્તિમાં વધારો કર્યો હોય ત્યાં તો નવી આખીનો સમય

ગુનામિત્રીનો ગજળ (સન્નિવર્ત) ૩ ૨-૦-૦ એન એમ. ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુબાઈ.

યતા જમીનની મહેસુલના વધારો કરવામાં આવે એટલે ખેડુતના નરીનમાં તો શેરનું શેર જ રહેવાનું અને વધારો કરવામાં આવે તે જમીનની ફળદ્રુપતા પ્રમાણે કરનામાં આવતો હોય તો પણ હીક પ તુ ઘણીવેળા આપી કરનામાં અમલદારોની અથોગ્ય માગણીઓ સતોપનામાં આવી ન હોય અથવા તેમને અન્ય રીતે સતોષ આપ્યો ન હોય તો પણ જમીનની મહેસુલ વધારી દેવામાં આવે છે તેથી ઉત્તરી રીતે જમીનની મહેસુલમાં ઘટાડો તો ભાગ્યે જ થતો હશે ખેડુતો પોતાની મહેનત જેટલું પણ દગ્ગર જમીનમાંથી મળતું નથી તેથી તેઓ ગરીબ સ્થિતિમાં રહે છે અરજાર એમ કહે છે કે, જે જમીનદારીઓની આકાશી હુમેશને માટે કરવામાં આવી હોય તે બાદ કરતા જમીન રાજની મૂન-ત છે, અને કારોવારી સરદાર પોતાની મજબૂતપ્રમાણે જે ભાડુ દેરવે તે ભાડુ આપનાને ખેડતો બધાયના છે અને મહેસુલના બધારણમાં પ્રાપ્તપણે એકદલ નિયમનૂલક ઘટાડો વધારો થતો નથી. આખી દુનીયામાં એકનો દિન્દ જ એવો દેશ છે કે જ્યાં મહેસુલની આકાશી કરનામાં કાયદો, કે રૂઢી કે હરીફાઈ કશાની ગણના કરવામાં આવતી નથી દિન્દની વધતી જતી ગરીબાઈનું એક મુખ્ય કારણ આ જ છે આ કારણને દૂર કરનાની જરૂર છે અને જ્યારે અમુક સિદ્ધાંતને કે નિમયને અનુસરી મહેસુલની આકાશી કરનામાં આવરો ત્યારે જ એક વડી ર્યાદિનું મૂલ્ય દૂર થશે અને માટે એક ઉપાય એ છે કે, કાયમની આકાશી જેમ મગાનમાં કરનામાં આવી છે તેની જ રીતે અન્યત્ર પણ કાયમની આપી વડી નાખવી કાયમની આકાશીથી સરકારને એટલો બધો જોગવાઈ જતો નથી, જ્યારે રેખતને તેથી વણો લાભ થાય છે જમીનની મહેસુલના સબધમાં નિયમ રિભાગિની કમિની મૂલ્યે કે કે, જમીનપત્રના કર (સેસીઝ)ને પ્રાનિદ નિયમ ગણવો જોઈએ, અને તે પરાયન રિપોર્ટની યાદીમાં રહેવો જોઈએ પરંતુ એ જ કમિની કહે છે કે, જમીનની મહેસુલ ઉવરાવવાનું નામ કારોવારી અધિનરીઓનું હોનાથી કરાવેલી મુદ્દતે મહેસુલની આકાશી બાધનાના નિયમને ન્યાયત વિનર ગણવો જોઈએ આ બે વાતો પરસ્પર બધ બેરતી નથી સરળ માર્ગ તો એ જ છે કે મહેસુલ વધારનાની સત્તા માત્ર કારોવારી અધિકારીઓને જ આપવી ન જોઈએ, પરંતુ તે ધાગસભાને જ આપવી જોઈએ.

આ પ્રમાણે સામાન્યતઃ વિધેયોની વહેંચણી થતી જોઈએ પરંતુ ઉપર કહેનામાં આનુષ્ઠ છે તે પ્રમાણે પોતાનો જ સ્વાર્થ સાધવતો અને પોતાનો જ કકકો ખરો કરાવનાનો નોકરશાહીનો ઉગ્રમ અટક્યો નથી અને જ્યાં સુધી અતિમ નિલુપ નહિ આવે ત્યાં નાણા કાયદીની સુધી એમનો અને એમનાં સામેના સ્તુતિપાઠકો નો એવો ઉગ્રમ અટકેને પણ નહિ હવે આપણે એક મહત્તરનો પ્રશ્ન નાણાની કાયદી વિશે નિચારનાનો છે એ પ્રશ્નનો નિચાર સર્વથી પ્રથમ કરવાનો છે કેમકે નાણા વિના રાજ્યકાર્ય કયાથી થઈ શકે? અને જેમના હાથમાં નાણા રહેને તેઓના હાથમાં સધળું રહેવો એમ કરેવામાં ખોટું નથી એટલા જ માટે રાજકીય મુવારા વિશેની આપણી મામણીમાં પ્રથમ નાણાની કાયદી મેળવવાની માગણી આપણે કરી હતી અનન્ત, આપણી એ માગણી એટલી ન હતી અને આપણી સરકાર એટલી બધી ભોળી નથી કે એની સત્તા આપણને આપી દે હવે

હિન્દી યોજનામાં સ્વાયત્ત અને પરાયત્ત વિષયો વિષે નાણા-કોશચીની સત્તાની વ્યવસ્થી રીતે કરવી એ મહત્વનો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થાય છે. આ સમયમાં જે સૂચનાઓ કરનામાં આવી છે એકે તે એ કે, વિષયો પ્રમાણે નાણા કોશચીના વિભાગો પાડવા નહિ પણ પ્રત્યેક ખાતાની આવશ્યકતા અને યોગ્ય કાળા પ્રમાણે તે ખાતાને પર્યાપ્ત નાણા આપવા આ સૂચના ગણ્યની એકતાના વિચારઉપર સ્થાયની છે એ યોજનાને પરિણામે પ્રાપ્તિ કાયેની માટે જે રૂચેરા નાખનારા હોય તેને પરાયત્ત નિયમ ગણવામાં આવ્યો છે. વિષયવિભાગીની કમિટીએ મૂલ્ય-યુ છે કે, પ્રથમ હિન્દી સરકારને પ્રાથિક સરકારે પોતાની આવકમાંથી જે ફાળો આપનારો હોય તે જાહેર કાલે, પ્રાથિક દેવું ફેડવાને અને સ્વાયત્ત ખાતા માટે જોઈતી રકમો પણ જુની ઠાકની આમાં હિન્દી સરકારને આપનારો શોખ તથા પ્રાથિક દેવું ફેડવાને જોઈતી રકમ એ બંને એકકસ રકમો છે. હવે સ્વાયત્ત ખાતાને માટે છે ના વર્ષ પ્રમાણે અથવા છે ના પ્રોડાન્સ વર્ષોની સરેરાશ રકમ પ્રમાણે રકમ જુદી જાડવામાં આવે તો તે રકમ પણ એકકસ જ ગણાય એ રકમો અન્ય કાલે પડીયા મહેસુલીની સવળી પુરાત મંત્રીના ઉપયોગને માટે જ રહેવી જોઈએ, તેમાં કમિટીના અભિપ્રાય પ્રમાણે રૂચેરા નાખવાને વિષય પરાયત્ત હોવો જોઈએ એ સમયમાં નાણાની રકમો નક્કી કરનામાં જે ઠાક મનબેદ ઉભો થાય તો “મિલ નિયમ” તરીકે ગવનર તેને નિર્ણય કરી રહે છે. હિન્દી સરકારની સૂચના જતા આ સૂચના તદ્દન વિરુદ્ધ છે અને તેટલે જ અમે એ અગીકાર કરના જેવી છે. હિન્દી સરકારની સૂચના રી છે તે વિરિધ સૂચનાઓ કરે છે, તેમાં નીચેની સૂચનાઓનો સમાવે થાય છે કે, “પ્રાંતો પાસેથી રિમેપ લાગ લેવાની સત્તા મધ્યસ્થ સરકારે પોતાના હસ્તમાં અનામત ગણવી, પોતાને જરૂરી લાગે તેવા ખચને માટે સગવડ કરવાને આરક વધારવાની સત્તા સ્પષ્ટ ચમ્દોમાં સરકારના પ્રત્યેક અર્ધભાગને આપવી જોઈએ, સરકારના પ્રત્યેક અવભાગને માટે મળી શકના સાધનોનો વિભાગ કરવો જોઈએ, સરકારના એકબેટ પીળને આરક આપવાની પદ્ધતિ દાખવ કરવી જોઈએ ઈલાકિ સૂચનાઓ. હિન્દી સરકારે કરી છે આવી સૂચનાઓ કમિટીની સૂચનાનો સાથે સરખાવતા કેટલી આગવુપિય કે અનાવરણીય છે, તે આપણે સમજી શકીશું. દરેકની જેમ એમાં પણ જેમ બને તેમ અધિક અડુશ અને જોખમદાર રાજ્યતત્રની મગતિને ઢીંગમાં નાખવાનું વલણ દરેકાથર થાય છે. એથી સરકારના જે મોટા ભાગના થર્ડ પાર્ટને, એકમેટની સાથે અમાનતા ભાગ્યે જ સૂચનાને, એકમેક વચ્ચે તકરારો થવાના પ્રસંગો થયા. C. બા. થમે, અને ધારાસભ્ય તરફની તેમની જોખમદારી ઓડી ગ્રેસે એટલું જ નહિ પણ દારૂના ઉપર ડામ દેવાના ન્યાયાનુસાર અંગજ પત્ર સમધી કરાવો મંત્રીઓની વિરુદ્ધ જાય તો તેમને રાજનામ આપવાની ફરજ પડે એવી સૂચના કરનામાં આવે છે, જેથી મંત્રીઓની જોખમદારી હણાઈ જાય છે તેઓ સરકારના દાયમાં રમકડા જેવા થઈ પડે છે, અમે ધારાસભ્યોની સત્તા પણ લગભગ દાનની યાગસભાઓ જેવી નિયત અને પરાગિત બની જાય છે. હિન્દી સરકારની આવી ઉગતાનો માપણે સાભાગ અગીનાર એ જોઈએ પરંતુ તેમના આ પ્રતિજ્ઞાથી ખરીતાની અસર બ્રિટિશ પાર્લામેન્ટ ઉપર થવી થાય છે, હિન્દી રાજકીય મુદ્દારાને ખરડા કેવી રીતે પસાર કરનામાં આવે છે.

અને તેમા આપણને શુ શુ આપસામા આનંદ, એ સવળ આપણે હજી જોવાનું છે ધણાઓ તો નિરાશા જ બતાવે છે, અને કહે છે કે એમાંથી આપણને પ્રમાણમા કાઢ જ મળવાનું નથી જો હિન્દુસ્થાન આટલી નધી આગાઓ પત્રી નિરાશા પ્રાપ્ત કરશે, તો તેની ઉપર કેવી પ્રયત્ન અને ઉડી અસર થશે, એ કં પી શકાતું નથી પરંતુ અમને એટલી પ્રતીતિ થાય છે કે આટલી સ્થિતિએ પગેઆ પછીથી ભય રાખસામા આવે છે તે પ્રમાણે હિન્દુને હતાશ ડગામા નહિ આવે

હિન્દી રાજકીય અચારન વિષે લખતાં અમે 'નેશનલ રિવિયુ'ની નીમણુમિને અને તેના કાયદેસરના વિષયાવિના હી રહતા નથી બ્રિટિશ પાર્લામેન્ટની દીવાને-આમ અને દીવાને-આસની એક મધુકન-જોષ્ટ કમિટી હિન્દી રાજકીય સુધારાના અભ્યાસ સંસ્થાના વિચાર ચનાનવાને બેઠી સુધી છે એ કમિટીમા જેઓની નીમણુક થઈ છે, તેમની યોગ્યચોક્કસતા વિષે તુષ્ટિ થઈ શકે તેની જરૂર નથી પરંતુ એ કમિટીમા હિન્દી રાજ્યતંત્રના પક્ષકારોની મોટી સંખ્યા છે અને મોટેમુની પોતાની નીમણુક એ કમિટીમા કરનામા આવી છે, તેથી તેની સામે વાવો વેામા આવ્યો હતો, અને અહિંયા એવો-ઈચ્છિત તરીકે યોજાના વતમાન-પત્રોએ એ વાધાને સકારણ મળીને તેને અનુમોદન આપ્યું છે, તેથી તે આપણા હિતને અશક નહિ તો તો મોડા અને પછી વાલકારક હશે, એવું અનુમાન સદજ થાય છે આપણને એટલો તો સ્તોત્ર છે એ સચુકત કમિટીમા હિન્દી રાજ્યતંત્રના પક્ષકારોની બહુમતી છે, એ આપણા પ્રતિપક્ષીઓને એટલા માટે વાધાભર્યું વાગે છે, એ આપણો એટનામાટે આજ્ઞાત છે કે, હિન્દી રાજકીય સુધારાના મો વે રીપોર્ટમા જે મધુકત યોજના રજુ કરનામા આવી હતી, તેમા હિન્દી રાજ્યતંત્રને પક્ષ કરવામા આવે છે આ હિન્દી રાજ્યતંત્રની યોજનાની સામે અહિંની પ્રાતિક સગદારોએ કેવી જાગનાઓ રજુ કરી છે, તેમના રૂના આપણને હિન્દી યોજના વિરોધ આદરણીય છે, એ ઉપર બતાવનામા આવે ૭ મમે તેમ કરીને એ હિન્દી યોજનાને ઉધી પાડનાનો વિચાર રખાયો છે જો કે તેમા તેમો સ્પષ્ટ થશે કે કેમ? એ અમને શકરિષ્ક વાગે છે હવે જ્યારે પાર્લામેન્ટની સચુકત કમિટીના વર્ણન માટે એમ કહેવામા આવ્યું છે કે, મો વે રીપોર્ટની હિન્દી યોજના તથા અન્ય યોજનાઓનો વિચાર કરનાની સ્વતંત્રતા એ કમિટીને મળે, અને તે પોતાને યોગ્ય લાગશે તેવી યોજનાની લનામળ કરશે એટલે જો સચુકત કમિટી નિમ્ન કરે તો કશું કારણ સવળ ધળધાણી કરી નાખે એવી સત્તા તેને છે જો તેઓ હિન્દી યોજનાનો પરિ ત્યાગ કરે તો નિ સત્ય એક વેળા ખોદેનો કુગર ફરીથી ખોદીને નાનડો ઉદર કાઢવા જેવો ઘાટ થશે અને હિન્દી પ્રજાને તે મહાન નિરાશાજનક થશે પરંતુ તેમ થનાનો અનગાર લાગે જ રહે છે, એ આપણે સચુકત કમિટીની બધારણ ઉપરથી જોઈ શક્યા છીએ એથી જ હિન્દી પ્રજાના પ્રતિપક્ષીઓને પોષક ઉદાવવો પડ્યો છે પરંતુ બ્રિટિશ પ્રજા તેઓના આના પોષાની ગણના કરશે નહિ

મેઘદૂતનાં બે ભાષાન્તરો.

લેખ-રા નિપતિરામ ઉપચારામ પંચા, બી એ

ગુજરાતના વિદ્વાન વગર ગુજરાતી મેઘદૂત જેવા ગ્રંથિકાનું કાંઈક સ્વાદ અભાવના જે સ્તુત્ય પ્રયત્નો કયા છે, તેને માટે ગુજરાત તેમનો જેટલો ઉપકાર માને તેનો ઓછો છે એ ન કિતાબા ધનરશમ મેઘદૂતના ભાષાન્તરનો પ્રજ્ઞાનુભાવણાએ કે કે મેઘદૂતના ગુજરાતી ભાષામાં ૭ ભાષાન્તરો થયા છે અત્યારે તો આધુનિક ગુજરાત સમક્ષ ગુજરાતી સાહિત્યનું ગૌરવ સ્થાપનાર એ જ ભાષાન્તરો મૂલ્યવાન છે પણ તે પહેલું ભાષાન્તર સ્વરા મિત્રભાઈ ધનરશમને કરેલું છે અને બીજું રા ન્દાનાનાન કરિએ કરેલું છે. કિતાબાના મરણથી ગુજરાતી સાહિત્યમાં વૃદ્ધિ થતી અટકી પડી છે તેમના ભાષાન્તરની જાણ જાણે મનોહર હતી એમ કહ્યા વિના નથી ચાલતું ગુજરાતી ના અભાવે એમને અજ્ઞ-વિનાયક પદ્ય મુજબ ભાષાન્તર કર્યું છે.

સુવિકસિત ગુજરાતને રા કરિ ન્દાનાનાનનું ઓળખાણ કરાવતું પડે તેમ નથી એમને ગુજરાતી સાહિત્યના અપૂર્વ સેવા બનતી છે અને જલ્દી પણ એમનો કનમ-માથી અનિચ્છિત સાહિત્યમૃત ન થાય છે અને તેના ઉપભાગ દરેક ગુજરાત ભાષાગ્રામી જનનું જ્ઞપ્ત છે ગુજરાતનું ગૌરવ નધા નાર નિધી દનપત્ર મે દેવતાં આવજ પોતાની દનિ વ-વકિતનું આધાન રા ન્દાનાનાનમાં કરેલું છે એથી જ જલ્દી પડે છે કે નિર્મિત-ગકિત રા ન્દાનાનાનને જન્મથી જ પરી ? ગુજરાતના અગ્રગણ્ય લેખિ-ના ન્દાનાનાનકૃત ભાષાન્તર કે જે પદ્ય રીતે ઉત્તમ તો નહિ જ હોય, એમ માનવાને આપણને સમગ્ર કાણુ મળે છે ત્રીમહાભારતગીતાનું ભાષાન્તર ગુજરાતમાં એક અનાજ નખણાયું છે, અને ભાષાન્તર કર્યાં તરિ પદ્ય એમને મારી ખાતી મેગરી છે પ્રસ્તાવનામાં રા ન્દાનાનાન લખે છે - 'મહારા આ ભાષાન્તરની ખામીઓ કાઢી દે તો મહોયે ખમર છે મળની રાત્ર અમતૃતિ ભાષાન્તરમાં નહીં જેવી જ છે મેર ને વ્યવના પ્રગા મેરો જવર થવાનું ઉતારાં નની રામોના ધર્મન થ પૂરા રહમમ્મના મચનાથા નહો હોન મરૂત મૂનમાં જે કાર્ડ હાન, તેમાંથી જનનું બધું ગુજરાતી ભાષામાં ઉતારતું એ ભાષાન્તરની મારી ભાવના આ ભાષાન્તરમાં મે થયારકિત અનુર્તન છે.'

ભાષાન્તરની ભાવના તુ હોઈ શકે ? કેટલાકનું એમ માનવું છે કે, મનમાના સમ્પ્રદાને ભાષાન્તરના ઉતારના આમ દ નામાં ભાષાન્તરમાં મૂનનો ભાર્યો ન સચકાય, તેના ઉપર ભાષાન્તર કરેલું ધ્યાન ગેરેલું નથી અને લીધે જ ભાષાન્તર કિંદૃષ્ટ થઈ જાય છે બીજા કેટલાકનું એમ માનવું છે કે, મૂનમાના રસ અને ભાવાથ સામગ્રી ભાષાન્તર થતું જોઈએ વળી કેટલાક એમ રહમને છે કે મન કરતા ભાષાન્તર નહીં આતુ ન થતું નેત્રે આવી દૃષ્ટિ રાખી ભાષાન્તર કરના જતા મૂન કરતા ભાષાન્તરની ખરી ખુશી જામતી નથી આ અને રક્ષા એકપલી છે

મુનમા ને સરળતા રતી હોય તો ભાષાન્તરમા પણ સરળતા હોતી જ નોંધએ મુનનો રસ ભાષાન્તરમા અવસ્થ સચવાયો નોંધએ મૂનના હાનભાન ભાષાન્તરમા સર્પૂર્ણ સમાનના નોંધએ, શબ્દનો વિનિમય સમજગો થે જરૂરનો નથી મૂન કરતા ભાષાન્તર ચટ્ટુ કે ઉતરતુ થાય, તેનો આધાર ભાષાન્તરની ભાષાના ગૌરવ ઉપર ટક્યો છે મૂન કરતા ભાષાન્તર સ્વીકારતું ન જ થતુ નોંધએ, એ માન્યતા થોડી તો નથી જ મૂનનો લેખન ભાષાન્તરની ભાષામા લખે તો કેતુ લખી શકે ? એની જ દૃષ્ટિ ભાષાન્તરરત્નાની હોવી નોંધએ ભાષાન્તરની સાચામા સાચી ભાવના તો આ જ

મેઘદૂતના ભાષાન્તરમા એ રા કિનાભાર્તિએ અને રા કરિ ન્દાનાનાયે છુદી છુદી ભાવના આનમા રાખી હોય એમ જણાઇ આવે છે એ રા કિનાભાર્તિના ભાષાન્તરમાથી અપૂર્ણ જણાઇ આવે છે કે, મહાકવિ કાલિદાસ ને ગુજરાતી ભાષામા મેઘદૂત લખે, તો તે કેતુ લખી શકે એ જ દૃષ્ટિએ આ ભાષાન્તર થયેલું જણાઈ આવે છે ત્યારે રા ન્દાનાનાયે પોને જ ગુજરાતીમા મેઘદૂત લખે તો તે કેરી રીતે લખી શકે તે દૃષ્ટિથી ભાષાન્તર વધું જાગે છે ગ કરિ ન્દાનાનાયે મુનના ભાન અને રસ સાચવના બાતા પ્રયત્ન થયાં છે છતાં એ ન કિનાભાર્તિના ભાષાન્તરનો રસ આપ્યા પછી ગ કરિના ભાષાન્તરનો રસ મોલો માગે છે મુનની સાથે સાથે રા ન્દાનાનાયના અને એ રા કિનાભાર્તિના ભાષાન્તરના થોડાં જ દૃષ્ટ-તો કંઠ નીચે વાચના આપણા મન ઉપર ની છાપ પડે છે, તે આપણે નોંધએ

૧ અપ્યન્યરિમચ્છલધર મહાકાલમાસાવ કારે

સ્થાત્તવ્ય તે નયનવિષય ચાવતત્યેતિ માનુ ।

કુવંસધ્યાયલિપદહતા શૂલિન ગ્રામયોગા—

માનદ્રાણા ફલમવિકલ લપ્સસ ગર્જિતાનામ્ ॥

—કાલિદાસ

૩ ખીજે થે સરવ ધન । તુ જો મહાકાળી જન,
તો તો રહેજો નયનપથુથી સૂર્ય દૂષ્યા મુધી ત્હા
તોગત માવ શિવપૂજનની ને વગાડી વશસ્વી
મી । ધેગ ગરજજીતપ્પ પુષ્પ નિ ગેપ લેજો
જો તુ દા'ડે જનધર મહાકાળને ધામ પોતુ
તો લા રે'જ દિનસ સઘળો આથવે ત્યા મુધી તુ,
સધ્યા પૂગ શિવતણી ચતા, ગર્જના રૂપ નારી,
જો આત્મા સરળ, મૂડી નોતો ગગડી

—ન્દાનાના

—કિનાભાર્તિ

ખીજ લીટીનું અક્ષરશ ભાષાતર થનાયું ગ ન્દાનાનાયનું ભાષાતર કેતુ અગ્રાભાર્તિએ
અની અગ્રાભાર્તિએ થઈ ગયું છે, એ સાર જણાઈ આવે છે એ રા કિનાભાર્તિનું ભાષાતર
ગુજરાતી ભાષાને અનુચિત થઈ પડે તેનું એવંત જણાઈ આવે છે ખીજે દૃષ્ટાંત લઈએ —

લો. ચેરકદિનનો પુનઃપ્રતિ ઉપદેશ ૩ ૧-૮-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન કપની, મુબાઈ

૨ મચ્છન્તીના રમણવસર્તિ ચોધિતાં તત્ર નક્ષ

સ્દાલોકે નરતિવથ સૂચિમેવેન્તમામિ ।

સાંદામિન્યા કનકનિકવદિનમવયા દસયોર્વો

તોયોસગસનિતમુચ્છતો મા ચ મૂવરુહ્યા ॥

—કાલિદાસ

રાત્રે જાની રમણુખાને ત્વ દિની સુન્દરીને,

સોપરિધાતે તિમિર નજરે રાજમાર્ગે રૂંધાના,

ભૂમિ દાખાને નિકપચિતરી દેમરેખા સી વીજે,

મા ગર્જન્તો, નન વરસેતો, પ્હારી નાગે છે તે

—હાનાનાન

આની જાની રમણુ સમીપે નારીને, રાજમાર્ગે,

મોઢે મોઢુ જરી નવ સુઝે જોવી અધારી રાતે

સોના રેખા સમ વિજળીધો માગ દેને જતારી

ના તુ ઘટ્ટિ કરી અરજતો, બ્દી જશે તે મિચારી

—કિનાબાબ

આમ ગ હાનાલાનતુ ભાષાતઃ જેટલું અરૂપ છે તેટલું જ રૂપ રા કિનાબાબુ ભાષાતર
રૂપ છે, અને તેથી જ તે મનોહર લાગે છે

૩ જ્ઞાનન્દોત્પ નયનસલિલ દત્ર જાન્યૈર્નિમિત્ત-

જ્ઞાન્યસ્તાપ સુસુમત્તરજાદિદષ્ટમોગસાખ્યાત્ ।

સાપ્યન્યન્માત્રણયકલહાદિપ્રયોગોપપતિ-

ર્નિતેજાનાં ન ચ સજ્જવયો ચૈવનાદન્યદસ્તિ ॥

—કાલિદાસ

જ્ઞાનદાશ્રુ નયન મહી ત્પેહા, અન્ય ના કારણે કો,

શામે પ્રિયને મિનન, અમરતો એ જ, ના અન્ય તાપ,

પ્રીતિક નહો મિલુ નિગ્રહ તો અન્ય સાથી ન થાય

ને યક્ષેને વય નથી ખરે! અન્ય કો એ યુવાથી

—હાનાનાન

જ્ઞાનદાશ્રુ વગર, નયને આસુ હોય ન બીજા,

ખીજે તાપ રમરવિણુ નથી, જે શમે પ્રેમી જોતાં

જ્યા છે માત્ર પ્રણય કયદે, રૂણામા રિયોગ,

યક્ષેને જ્યા નયિ વય મિલુ, માત્ર તારૂંથ એક

—કિનાબાબ

૪ શબ્દાચેય યદપિ કિલ તે દ સહીત્રા પુરસ્તા-

સ્કભ સ્તેઽ કથયિતુમમૂદાનનસ્પશ્નભેમત્ ।

સોડતિકાન્ત શ્રવણવિપય ર્જેચનાભ્રામન્થ-

સ્ત્વામુકઠ્ઠાવિરચિતપદ મ મુચ્છેનેદમાહ ॥

—કાલિદાસ

શબ્દે ભાષ્યા સંખિપ્ત વચને કાન માહી જ રૂંધેના,

સખી રહામે એ, મુખપરસને કો, પેના ચતો જે,

તે કાનોથી પણ દૂર, વળી આખથી ચે અદિશી,
તાલાવેલ્યે ગ્ધી પદ ત્હને મુજ મુખે આમ રહે છે
હોયે કે'વા સરખુ, સખીઓ દેખતા તે ઝતાયે,
કે તો આની, અધર રસના લોભથી, કંક કાને,
તે છે, તારા શ્રવણથી તથા દ્રષ્ટિથી દૂર માટે,
ઉત્કલથી પદ રચી રૂઝ કા'વતો મિત્ર સાચે,

—ન્હાનાયાવ

—કિનાભાઇ

અગ્રુદતાનો ક્રોધ રા ન્હાના યાવના ભાષાન્તરમા સ્પષ્ટ જણાઈ આવે છે રવ. રા કિનાભાઈ બની રોકે તેટલા સરખે થયા છે છતાં ગુજરાતી ભાષાનુ મોરન પણ સાચી સકયા છે મૂલના શબ્દોને જ વળગી રહેવાનો રા કર્વિન્હાનાનાનો પ્રયાસ બેંકે જણાઈ આવે છે, તો પણ મૂલના વિચારોને સરળ ભાષામા મૂકવાનો પ્રયાસ રા કિનાભાઈનો છે ભાષાન્તર કરવામા જરૂરુ તો એ જ છે

૫ શાપાન્તો મે મુજમદાયનાદુરિયલે ક્ષાત્રપાળા
રોપાન્માણાન્મય વનુરો લોભને મીલયિત્વા ।
પથાદાવા વિરહગુણિત ત તમામાભિભાષ

નિર્વિશ્વાદ પરિણતકારણદ્રિકાસુ ધવાસુ ।

—કાલિદાસ

મ્હારા શાપની અવધ જ ઉલ્લે રોપસખાથી રિપ્પુ
તો આખોને મીચી રિતવ તું બાળના આર માસ
ને વિરહગુણ્યા વિરિધ નિજના કાઠ સાં આપલો બે
પછી પૂરીસુ ઉતરી સરે રાનિએ સદ્રિતામા,
પૂરે થારો અધિરિ । જલ્લી દેવઉકીથી ગાપ,
માટે, આખો મિચિ વિગમજે બાળના આર માસ,
વાળઓ જે વિરિધ મનમા લેગી યે છે વિયોગે,
પૂરી કરી, મળી સરદનો ઉજળી ગતિઓએ

—ન્હાનાયાવ

—કિનાભાઈ

‘વિરહગુણિત’ તુ ભાષાન્તર રા ન્હાના યાવે “વિરહ ગુણ્યા” કરવામા ભાષાન્તરની ખરી ખુખી નજી કરી છે ત્યારે “લેગી યે છે રિયોગે” એ રા કિનાભાઈએ જટલ સરળ અને સરસ ભાષાન્તર કર્યું છે તે સહજ જણાઈ આવે છે

લખાસુ વધારે થઇ જાય એ લાયથી આટલા જ દ્રશ્યતો લેવાજસ ધાયું છે તટસ્થ દ્રષ્ટિએ જોતાં રા કિનાભાઈનુ ભાષાન્તર રા ન્હાનાયાવના ભાષાન્તર કરતા ધલો દરજ્જે મુઠ્ઠી જાય છે રા ન્હાનાના પોતાની આ ખામીઓથી અલુગવણ નથી, એમ એવા જાતે જ પ્રતાવનામા લખે છે

પ્રથમ ગ્રાભારિત રીતે એમ ઉદ્ભવે છે, કે પોતાની ખામીઓ જણવા યા, રા ન્હાનાના જોના ગુજરાતના અગ્રગણ્ય કવિએ તે ખામીઓને દૂર કરવા કેમ યત્ન નહિ કર્યા હોય ? ય ન તેમની શક્તિની બહાર તો નહાતા જ ખામીઓને જાની રોકે તેટલી દૂર કરી રા ન્હાનાયાવ ગુજરાતના સરખામા રસપૂર્ણ ખામી અર્પણ કરી રાડવા હોત જે સરખાતા અને

મારી વીમ વાનાઓ (સમિત્ર સાતા ૩૩૬) ૩ ૨-૦-૦ એન એમ નિપારી એન્ડ પત્ની, મુ.માર્ક

મીઘશ્રી મીઘભવદીનાના ભાષાન્તરમા જણાઈ આવે છે, તેરી સગતા અને મીઘશ્રી મેઘ દૂતના ભાષાન્તરમા નથી જણાતી, એ જ નવાઈ !

મહાકાતાની માનાઓના મેઘ પશુ સમુજાયે સચનાયા નથી અને તેની માત્ર એક જ નોકરી આપણી ખાતરી થઈ જાય છે

નાબુક, યૌવન ઉગતી, અધરે મિત્ર મો, નાભિ ઉડી,
દાઝી દન્ત જ, ચકિત મૂગી રી દષ્ટિ કટિ પાતળી, ને
સ્તનમોડે કંઈ નથી, મલપતી સાથ નિતન ભારે
એવી હશે તંદા, યુવતિ સજ્જતા સજ્જ મિધિએ શું પેરી !

આવી ખડકવાળી લીડીઓ રા ન્હાનાનાશના ભાષાન્તરમા અનેક છે બ્યારે સ્વ રા કિતાબાઈનું ભાષાન્તર હદયદ અને લેરાપણ અચકો ન લાગે-તેવું છે રા કિતાબાઈના ભાષાન્તરની મિઘશ્રી આને લીધે વધે છે

આટલું બધું કથા પડી પશુ એટલું તો કહેવાની જરૂર છે કે ગા. ન્હાનાનાશનું ભાષાન્તર ગુજરાતી સાહિત્યમા એક અણુમોઢું રતન છે દોષવાળું જતાયે ભાષાન્તર ન્હાનાનાશનું છે, એ વિસારવાનું નથી મેઘદૂત જેવું રસમય કાવ્ય, અને રા ન્હાનાનાશ જેવા રસિક વાંચકીય જાણાન્તરનાર, એટલે ભાષાન્તરમા નિષ્પ્રેરણા મૂકારનો સ્વ સંપૂર્ણ સચનાયો છે ગુજરાતી ભાષા ઉપી પાત્રમા ભરતા મૂકારસ નથી મેળાયો કે નથી ઠનકાયો, એમા જ રા ન્હાનાનાશની કથા સમાઈ છે મેઘદૂત જેવા અજાણ્યનું ભાષાન્તર કરના તરફ જ એમની વૃદ્ધિ દોરાઈ, એ જ કવિની રમણનતિનું પુરુષ પ્રમાણ છે જો એમણે મેઘદૂતનો પ્રસંગ લઈ, તદ્દા નિરાળું કાવ્ય લખ્યું હોત તો ગુજરાતને ગુજરાતી કવિતાસનો લાભ અવશ્ય મળત માત્ર તો એમ માનવું છે કે રા. ન્હાનાનાશ ભાષાન્તર માટે સંજયા નથી તેમની સ્વતંત્ર કૃતિઓમા તેઓ રમની જે જમાવટ કરે છે, તેરી જમાવટ ભાષાન્તરમા તેઓ રી શક્યા નથી સૌન પનો આ દોનોથી ડોનાવમાન થવું અને સ્વતંત્ર વાંદાનરણમા સ્વેચ્છાનુસાર રિહા કરવું રા. ન્હાનાનાશનું કવિ-હૃદય, મને તેના રસમય કાવ્ય કે શ્લોકનું ભાષાન્તર કરવામા, હદ, અનુપ્રાસાદિ નિયમેને રી રીતે અનુસરી શકે ? રા ન્હાનાનાશ જેવું શુનશ્ચુન ભાના ન્તરના પીઞ્જરામાં પૂરાર્ધ હોય જ નહિ મેઘદૂતના ભાષાન્તરમાયે એમણે ન્હાનાનાશનું મતાનના વન કયો છે પંજુ ફાવી શકાયું નથી તેવું વારણ એક આ તો કવિનુરૂદ્ધ કવિ દામના મેઘદૂતનું ભાષાન્તર છે રા ન્હાનાનાશનું ભાષાન્તર દોષરહિત હોય કે દોષ યુક્ત હોય, (અને દોષયુક્ત હોયું નથી હોતું ?) જતા પશુ ગુજરાતી સાહિત્યને ગુજરાતના અગ્રમણ્ય કવિની પ્રસાદી મળી ગઈ છે અને નાવા તેમનું પુણ્ય એમ સમજી, ગુજરાતે તે પ્રસાદીનો અપૂર્ણ ઉપભોગ કરવાનો છે ગુજરાતી સાહિત્યની વૃદ્ધિ કરતી એ પોતાનું ધર્મદારી છે એમ અત કમુખી માનનાર ગા. ન્હાનાનાશના ભાષાન્તરને ગુજરાત સ્વ રા કિતાબાઈના ભાષા નરની માફ વધાતી લેને અને ગા. ન્હાનાનાશના નિસ્વાચ પ્રયાસને અનુમોદન આપશે નહિ આ નાગરવાડા }
તા ૫ ૫ ૧૯૧૯ }

વિજ્ઞાન-મંદિર.

લેખ — પ્રો.~કાન્તિલાલ જગનલાલ પડયા, એમ એ

૧. નવા ખિતાબો.

મહેનતશાહના જન્મદિનસ નિમિત્ત જે ખિતાબો હમણા ધનિત થયા છે તેમાં અમે હજી સુધી એક જ વ્યક્તિનું નામ દીકું છે જેને એના વૈજ્ઞાનિક કાર્યને લીધે ખિતાબ અપાશે હોય લેફ્ટેનન્ટ-ગવર્નરની વન્સન લાહોરની સરકારી કૉલેજમાં પ્રિન્સિપાલ તથા નામાર્થિત પ્રાણિજીવન શાસ્ત્રી છે એમને સી આર્ટ ઇ બનાવવામાં આવ્યા છે તેઓએ પોતાની આ વિદ્યાની મહત્વની શોધખોળો ઉપરાંત, લાહોરની આ કૉલેજમાં કેટલા વર્ષો સુધી ગિરજા આપીને હવે પ્રાણિ-શાસ્ત્રના સખ્યાબધ વિદ્વાન સુવંકો તૈયાર કર્યા છે તેમાંના ધણાઓ પચ્ચનમાં તથા સમુદ્ધ પ્રાન્તમાં પ્રોફેસરોની પદવી ભોગવે છે, તથા કેટલાકોએ તો જાને શોધખોળ કરીને સાફ નામ જાણ્યું છે. નકત્તા જેમ સર પ્રમુદ્દન ચન્દ્ર રાયને લીધે રસાયનનું કેન્દ્ર થયું છે, તેમ-ને કે તેથી તો એક જ અરો-લાહોર પ્રાણિજીવન તથા વનસ્પતિશાસ્ત્રનું કેન્દ્ર થયું છે ખિતાબોની લહાણીમાં ઇનિન્ડમાં હવે વિજ્ઞાનશાસ્ત્રીઓના તરફ કાર્ષક કૃપાદષ્ટિ થવા લાગી છે, હિન્દમાં રસાયનિક રીને તેથી વધારે ધીમાશ છે

૨. અમેરિકાના રસાયનશાસ્ત્રીઓ.

૧૯૧૮ ના સપ્ટેમ્બરમાં અમેરિકાની કેમિકલ સોસાયટી (રાસાયનિક સભા) નો વાર્ષિક C અર થયો હતો તેમાં કેટલાક મહત્વના કાર્યની સાથે એક એવો પ્રસવ થયો હતો જેની રૂબરૂ નણુ નામાર્થિત જર્મન રસાયનશાસ્ત્રીઓ—પ્રો નન્ડટ, પ્રો ઑગ્ટવલ્ડ ને પ્રો એમિન દ્વારા—જેઓ સભાના “ઓનરરી” સભ્ય હતા, તેઓના નામ લી નાખવામાં આવ્યા હતા વળી આ સભાએ દેશના રસાયનશાસ્ત્રીઓની વચ્ચે તથા યદી કરી છે તે ઉપરથી માલૂમ પડે છે કે ૧૫૦૦૦ રસાયનશાસ્ત્રીઓના નામ નો આવી ચક્રમાં છે વળી યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સની સર્વિસ બકાર્થના નામને માટે ૧૪૦૦ રસાયનશાસ્ત્રીઓ—યુનિવર્સિટીની પાસે નારણુ કરનારા એવે રોકના છે તે છતાં વધારે વિદ્યામને માટે યોજના થાય છે જેથી નિશળનું ભણતર પૂરું ની રહેનારોને એક વર્ગની તાનિમથી બીજીની કેપરેખ નીચે તમ કરના લાનક બનાવી શકાય તે ની તાનિમથી તેઓ ખાસ વિદ્યાના નામને માટે લાયક થઈ શકે ને ત્રણ વર્ગના તાનિમથી જાને શોધખોળ કરના યોગ્ય થાય હિન્દમાં આનું કાલ પણુ છે ?

૩. ગેકેફેલ્ડ મંદિરચરુ.

અમેરિકા જેના રાજ્ય દેશમાં જે અનેક ડરેકાધિપતિઓ છે તેઓમાં તેરીઆ ગત્ત રોકેફેલરનું નામ સૌને જાણીતું છે અમેરિકાનામીઓ જેમ પૈસા કમાવે જાણે છે તેમ વમાણનું દાન એક ઉદ્દેશને માટે કેમ કરવું એ પણ જાણે છે આખી દુનિયાની મર્મ પ્રજાઓ આગળ

પુરુષાણ ચાહાણુ ને ચન્દ્રખન્દાથી (સચિત્ર) ૩ ૨-૦-૦ એન. એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુબાઈ.

અમેરિકાના સ્ત્રીઓ આ મતેના દષ્ટાન્ત તરીકે ઉભા રહી શકે એમ છે રિખ્ખાત એન્ડ કોન
ગીની પેઠે રૉકફૅરે પશુ અગ્નિક ધન-રિવા-કળા-વિજ્ઞાન આદિને માટે અર્પણ કર્યું કે
“રૉકફૅર ઇન્સ્ટિટ્યૂટ” ના નામથી જગત-પ્રસિદ્ધ પામેરી વિજ્ઞાનિક સંસ્થા એ આનો એક
નમૂનો માત્ર છે આ ઉપરાંત રૉકફૅરે “રૉકફૅર ફાઉન્ડેશન” અથાત્ “રૉકફૅર ટ્રસ્ટ”
જેવી એક સંસ્થા યથાપી છે એનો સન ૧૯૧૯ નો રીપોર્ટ થોડા સમય ઉપર પ્રગટ થયો
તે ઉપરથી આખી દુનિયામાં જુલુ જુલુ પ્રદેશોમાં મનુષ્ય-કલ્યાણનું કેવું કાવ આ સંસ્થા
કરે છે એનો તથા એ કાવને અંગે એના હાથમાં કેટલી સાધનસપત્તિ છે એ બનનેનો ખ્યાલ
આવે છે સામાન્ય વાર્તિક આવકનો મોટો ભાગ યુરોપની લગભગ કામ સમન્વિત ખચ,
વામાં આ-યો હતો, કે પશુ કે “અનન્યતાના બળેલી કુતેલ ઉપર આખા જગતની પ્રગત
એના કલ્યાણનો આધાર” આટલો સ્પષ્ટ રીતે રહે છે પરંતુ એનો અર્થ એમ નહિ કે
તેઓએ લગાડેને અંગે ધની ખર્ચ આનક ખર્ચ ખીજી કા કર્યું નહિ મૂળ મૂળીનું કૃત છે
તેમાંથી ન્યુનરૂપકાએ ૫૦ લાખ ડૉનર (લગભગ ૧ કરોડ ૫૭ લાખ રૂપિયા) કાની લીધા
સંસ્થાપક રૉકફૅરે એમાં એટલી જ રકમ ઉમેરી આપી, પશ્ચિમે લગભગ સગા નજીક
રૂપિયાની રકમ પોતાના વાર્તિક કાર્યો ન્યાનુ રાખતો માટે તેઓના હાથમાં રહી તેમાંથી
જે જે કાર્ય થયા તેઓમાં મુખ્ય આ છે કાન્સમ્ કલ્ય રોગની રહામે, પ્રગતમત કેળવી
લગત અનાવનાનું કામ આર્થ-સામ ને મિસિસિપિની ખીજીના પ્રદેશોમાં (ગુનાઈને રોડ
સમા) મેનેરીઆના રહામી લત, આખી દુનિ ઉપરથી પીગા તા નજીક કલ્યાણની
લગતનો આરમ, ધીનમાં રૈલ્વેની ડોનેનેની સ્થાપના અને ફિરિષાર્લ દીપોની વચ્ચે
કામ કરે એની એક ટ્રાન્સિપ્ટન-રૂમની વ્યવસ્થા આ “ફાઉન્ડેશન” ની અત્યારે કુલ
મુદી ૧૨ કરોડ ડૉનર અથવા ૫૦ કરોડ રૂપિયા છે અને એની વાર્તિક આવક ૭૦ લાખ
ડૉનર અથવા તો લગભગ અથા બે કરોડ રૂપિયા જેટલી થાય છે.

આની પાંચાલી રકમની સખાવત અને એનો સદુપયોગ એના પરિશ્રમોનો વિચાર
કરવો જોઈએ, હિન્દમાં રૉકફૅર ને કાર્નેગી ન હોય, તોપણ તાતા જેના પશુ ખીજા કેટલા
નીકળ્યા? અગ્રેજ વૈજ્ઞાનિક પત્રોમાં હરેક અવાડીએ લાઈને કાઈ સખાવતો રાનને અર્થ થયેની
વાચનામાં આવે છે ને તે પશુ ન્હાનીસની નહિ હિન્દ ગરીબ છે, પશુ હિન્દમાં શ્રીમન્નો
નથી એમ નથી હિન્દમાં જે નથી તે એ જ છે? શ્રીમન્નોની આખ હજી ઉધરી નથી ધર્મોહાનુ
રહસ્ય સૂનાઈ જવાય છે, ને જે ધર્મોહા ખાતે જાય છે તે મોટો ભાગે વ્યર્થ ગુમાવાય છે બારી
વાર તો તે દેશને તુકલાન પશુ કરે છે જ્યાં આ પ્રાથમિક સિદ્ધાન્તોનો સમજ જ પૂરી
ઉતરી નથી, ત્યાં ખાસ વિજ્ઞાનને માટે તથા વિજ્ઞાનદ્વારા વોકકલ્યાણને માટે ધનદાન થાય એ
આશા તો હજી બંદૂ હર છે.

૪. રંગ બનાવનાનો ઉદ્યોગ

રંગનો ઉદ્યોગ જર્મનીએ કેવો ખિન થો, એ ખિનપણીમાંથી તેઓએ કેટલું દ્રવ્ય મેળવ્યું
તથા કેટલી આર્થિક સત્તા આખી દુનિયાની ઉપર મેસાડી અને એ ઉદ્યોગને અંગે જ માત્ર
મારી વીસવાર્તિકા (અગ્રિમ વાર્તા સમ્રાટ) ૩ ૨-૦-૦૦ એન એમ ત્રિપાડી એન્ડ કંપની મ માઈ

માલ્યથી-લગાઈની સામગ્રી પણ કેની સરસ તૈયાર થઈ-એ બધી વાત ધણાખરા વાચકોને મુખ્ય અગમો નિદિત હશે લગાઈને લીધે જર્મન રંગો મળતા બધા થયાં ત્યારે મહાપ્રજ્ઞઓએ પોતે તે રંગો બનાવવાને મહાભારત પ્રવાસ કર્યાને તેમાં કેટલેક અંગે તે પ્રજ્ઞઓ ફાની-વાત પણ અજાણી નહિ હોય એ વાતના એક પ્રકરણમાં આ રંગના ઉદ્યોગની ખિંનપણી માટે રાજ્યે શુ કર્યું એની હકીકતનો સમાવેશ થાય છે ઇનિન્ડની અદરના બુદ્ધા બુદ્ધા કાર માનાઓને સરકારે મદદ કર્યા પછી “મિટિશ રંગની કપની નિમિટેડ” સ્થપાઈ આ એકદરે સરકારની મદદથી ઉભુ થયેલું સાહસ છે એમાં ન સમાવતી કપનીઓની વચ્ચે ૩૧ મી માય ૧૯૧૮ સુધીમાં ૧૦ લાખ પાઉન્ડ (૧૧ કરોડ રૂપિયા) વહેંચાનાના હતા ને બીજા મે વર્ષમાં એટલી જ બીજી રકમ-એટલે કુલ નણુ કરોડ રૂપિયા અપારો આ ત્રણ કરોડ રૂપિયામાંથી, ૯૦ લાખ રૂપિયા મંડાન, સવા વગેરેને માટે ખર્ચાશે, રંગા લાખ રૂપિયા શોધખોળના ખર્ચ માટે વપરાશે ને બાકીના લોન તરીકે-કુલ ૨૦ વર્ષમાં પાડી અપાય એવી સરતની લોન તરીકે-આપનામાં આવશે તે ઉપરાંત મુલેહ થયા પછી દસ વર્ષના સમય સુધી દેશાવરથી આવતા રંગને અકુશમત ગણનામાં આવશે જેથી તેઓ ઇનિન્ડનુ બજાર હાથ કરી અંગ્રેજી રંગને હટાવી કાઢે નહિ

આ બધું જનાં સર નિનિઅમ ટિલ્ડને હમણાં કેટલીક હકીકત રજુ કરી છે તે ઉપરથી જણાય છે કે ગત વર્ષમાં જર્મન રંગના કારખાનાઓએ પણ પોતાની મૂડી ધણી વધારી છે એટલે સુધી કે આખા જર્મનીમાં રંગના કારખાનાઓની કુલ મૂડી ગણીએ તો તે ૭૫ કરોડ રૂપિયાથી પણ ધણી વધારે થાય ત્યારે અંગ્રેજી રંગનાઓની કુલ મૂડી અત્યારે એના દશમા ભાગ જેટલી જ-૬ થી ૭ કરોડ જેટલી જ થાય છે આ આર્થિક તફાવત ઉપરાંત જર્મન રસાયનશાસ્ત્રીઓ તથા કારીગરોની સખ્યા, અનુભવ, તાલિમ વગેરે પણ અંગ્રેજોના કરતા ધણી વધારે છે એટલે મુલેહ પછી અંગ્રેજી કારખાના કયા લગી ટકકર ગીની શકશે એ જોવાતું છે અવગત, મુલેહની શરતો ઉપર, ને મુલેહ પછી જર્મની કેવું રહે છે-એના ઉપર સૌથી પહેલો આધાર છે

અંધતા.

લેખક-બ્રહેન સંગેજિની રમણલાલ નીલકંઠ, (બી એ)

(ગયા અકથી ચાતુ)

૪.

હમારા મેનુજીવન આમ નીરસ રીતે ચાલ્યું જતું પણ થોડા વ્યખન પડી આ એકાત છઠ્ઠીમા ભગ પડ્યો મહારા પતિના કાકી પોતાને મામથી હમને મળવા આવ્યા, પરસ્પર કુશળ સમાચાર પૂછ્યા પડી તરત જ એ બોલ્યા, 'કુસુમ, ત્હારી આખો ગણ તે તો ખરેખર બહુ મોટું થયું પણ તું ત્હારા દુખથી ત્હારા વરને શું કામ દુખી કરે છે? ત્હારે એને બીજી વાર પરણવા દેવો જોઈએ.'

નિશ્ચિન્ન મૌન પથરાયું મહારા પતિએ જો આ વાતને હસવામા કાઠી નાખી હેત તો એ બાધી જ અટકન પણ એ જરા ચમક્યા બહીતા બહીના મૂખતાથી મ્હેં કહ્યું 'ત્હમે ખરેખર એમ ધારો છો? કાઠી, ત્હમારે એવું ન જોતવું જોઈએ.'

કાકી મહારા તરફ ફર્યા 'કેમ કુસુમ, હું શું મોટું કંઈ છું?'

હું કૃત્રિમ હસી 'કાઠી,' મ્હેં કહ્યું, 'ત્હમે મહારા કરતા બીજા કોઈની સનાદ લો તે વધારે મિક નહિ? મોઝ ચોરી કરતા પેના ધરધૂની રગ લેતો નથી.'

કાકીએ ધીમા પડી કહ્યું 'હા, ત્હાર કહેવું ખરું છે બેટા અવનીશ, ચાન, આપણો ખાનગીમા મસતત ચનાચીએ, તું એ ખાનગીમા શું ધારે છે?'

થોડા દિવસ પડી મહારા પતિએ મહારા દેખતા કાઠીને પૂછ્યું 'ત્હમે કોઈ એવી સારા ધરની છોકરીને ઓળખો છોકે જે કુસુમને કામકાજમા મદદ કરે?' અનમત એમને ખમદ હતી કે મહારે કોઈની મદદની જરૂર નહતી પણ હું કાંઈ બોલી નહિ.

કાકીએ જવાબ દીધો 'મધી, ધણીએ છે અરે મહારી પોતાની મામાની છોકરીને જ એક પરણવાના જેવી છોકરી' છે, અને છોકરી છે પણ બહુ સારી, હો ત્હારા જેવો જમાઈ મળે તો એ લોકો બહુ જ ખુશી થાન.'

ફરીથી મહારા પતિ પગલે હસીને બોલ્યા, 'પણ મ્હેં ક્યા પરણના માટે પૂછ્યું છે?'

કાઠીએ જવાબ દીધો 'કોઈ સારા કુટીન કુટુંબની છોકરી ત્હારી સાથે પગલા વિના ત્હારા ઇરમા ગહે ખરી?'

એ વાત ખરી છે એમ તો એમને જીન કરવું પડ્યું અને પછી ગમરાઈને એ ચૂપ રહ્યા. એમના ગયા પછી મહારી અધનામા કેદ થએલી હું એકની બેસી રહી અને હૃદયની પ્રાર્થના કરી બોલી, 'હે પ્રભુ! મહારા પતિને બચાવ!'

તેલાક નિવસે વીલા પછી એક દહાડો સ્થવારે ૬ મેગસરમાથી બહાર નીકળતી હતી તે વખતે કાકીજીએ મહારા બે હાથ પગડી મૂકી “કુસુમ” જેની વાત કરતી હતી તે ડોઝરી આ રહી એનું નામ હેમાગિની ત્હને મળીને બહુ ખુશી થયે તેમ જ આમ આવ, જો ત્હારો બહેનની સાથે ઓળખાણ કરા’

મહારા પતિ આ જ દાસે ઓરડામાં દખન થયા કોઈ નવી ડોઝરીને જોઈને જાણે આશ્ચર્ય લાગ્યું હોય તેવો ડોઝરો થોડો અને પાછા જવાનો દોગ દરના માથો પછી કાકી મોતી ઉઘાડી, ‘બેટા અનનીશ, નાસે કે કેમ? એમ કરવાની કાઈ જરૂર નથી આ મહારો ભાણેજ દેમાગિની ત્હમને બધાને મળવા આવી છે હેમ, અનનીશને પ્રણામ કર’

જાણ બહુ જ આશ્ચર્ય લાગ્યું હોય તેમ માગ પતિ એ ક્યારે આવી, કેમ આવી, કોની સાથે આવી રિગેરે પ્રશ્નો કાઢીને પૂછવા મથ્યા આ આખા પ્રસંગની કૃત્રિમતા હું સ્વદમજ ગણ હેમાગિનીનો હાથ પગડી ૮ ત્હને મહારા ઓરડામાં લઈ ગઈ ત્હને મુખ મહારા બે હાથમાં લેતા અને જણાવ્યું કે તે આશરે પંદર વર્ષની છે અને રૂપવતી છે

આમ ત્હેનું મુખ ૯ પપાળતી હતી એટલામાં એ ખડખડ ૧૦ હમી પડી પછી બોલી ‘મ શુ કરોડો? મહારા ઉપર જાણ કરો છો?’

હમારા બે વચ્ચે રહેના મળા નાનગા આ દાસે એ હાથમાં નિખેરી નાખ્યા એના મગાની આસપાસ મારો હાથ નાખી મૂકે કહ્યું, ‘બહેન ૧૦ ત્હને જોવાનો પ્રયત્ન કર છું,’ અને પુનઃ ગળે હાથ ત્હેના ગળે ઉપર ફેરવ્યો,

દ્વિતીય પુરુષ હસતા તે બોલી, ‘ત્હને જોવાનો પ્રયત્ન કરો છો? કુ કઈ ત્હમારી વાડીમાં ઉગેના શાક જેની છુ તે હું કેટલી પેત્તી છું તે જોના માટે મને દેરી ફેરવીને તપાસો છો?’

એવદમ મને ખ્યાન આવ્યો કે હું અધ છું તે એ જાણતી નહિ હોય તેથી મહે કહ્યું, ‘બહેન હું આધળી છું’

હેમાગિની કાઈ બોલી નહિ, ત્હેની મહોની સુ-દર્શ આખો જાણે મહારા મહો ઉપર તાળીને જોઈ ગઈ હોય એમ મ્હને લાગ્યું એ આખો દયાપૂર્ણ દોષ એમ પછી લાગ્યું તે વિચારમાં પડી અને જરા ગુચ્છાર્થ જરાવાર અટકી તેણે કહ્યું, ‘હું હવે સ્વદમજ તેથી જ ત્હમારા વર એમના વાળીને અહિ મ્હેરા બોલાયા હશે’

મ્હે જવાબ દીધો, ‘ના, ત્હારી જૂન કે એમણે બોલાયા હા નહોતા એ તો એમની મેળે જ આવ્યા’

હેમાગિની ખૂબ હસતા બેતી, માતીને તો એવી જ ટેવ કે બોલાવ્યા વગર જ આવ્યા તે સારૂ કહ્યુંને? પછી હું કહો તોતલાની રસ્ત મારૂ કે હવે એ આ ના છે એટલે કાંઈ જરૂરી પતશે નહિ

આટલું બોલેને જરા અટકી તેને મારૂક મુચવણ થતી દોષ એમ લાગ્યું ત્હેણે કહ્યું, ‘પછી બાપાજીએ મ્હને અહિ શુ કામ મોકલી? ત્હમને ખબર છે?’

હમે વાત કરના હતા તે દગમિયાન ડાકીજી ઝોડામા આપીને ઊભા હતા તેમને હેમાં ગિનીએ પૂછ્યું 'માલી, તહેમે અહિંથી પાઝ ક્યારે જનાના છો ?'

ડાકી આ સાંભળી બહુ અકળામણમાં પડ્યા અને મોઝ્યા, 'આવો તે સમાન પૂછતો હશે ? તદારા જેવી વનવનતી તો કોઈ ન જોઈ હજી તો હમણા આપણે આપ્યા ને એટલામા પાઝ જવાની વાત કરે છે !

હેમાગિનીએ કહ્યું, 'તદમાફી વાત તો જાણે દીક છે આ ઘર તદમારા ભત્રીજાનું છે પણ મહાનું શું ? હું તો તદમને ચોખ્ખું કહું છે કે મહાગાથી અહિ રહેવાએ નહિ.' મહારો હાથ પકડી તેણે કહ્યું 'તદમે શું વારો છો, ખહેનક ?'

મહે તેને પામે લીધી, પણ જુ કોઈ મોતી નહિ કાળી બહુ મુશવણમા પડ્યા હતા એમને લાગ્યું કે પાન હવે વધી છે એટલે હેમાગિનીએ એમણે પોતાની સાથે નદીએ નહાના જરાની સૂચના કરી પણ એ તો મહેને વળગીને મોતી 'ના હમે મે સાથે જઈશું' ડાકીને ત્યાગ્યું કે પરતું લઈ જવાતો પ્રયત્ન કરીશું તો નકામી સામી થશે એટલે વાત પડતી મૂકી

હમે બે નદીએ જતા હતા ત્યારે રસ્તામા મહેને હેમાગિનીએ પૂછ્યું, 'તદમને કેમ કાઢ ડાકર નથી ?'

આ પ્રશ્નથી અમળને મહે જવાબ દીધો 'એ તો હું ગુ જાણું ? પરમેશ્વરે મહેને નથી આપ્યા એ જ કારણ

'ના એ કારણ નથી તદમે કાઢ પાપ કર્યું હતો જુઓ આ મહારા માગી એમને પણ ડાકર નથી કારણ કે એમના મનમા પાપ છે પણ તદમારા મનમા નુ પાપ છે ?'

આ કામોથી મહાર હૃદય દિવાયુ પાપના પ્રશ્નનું નિરાશરણ મહાતાથી અર્થ શું નહિ ઉઠા નિ શામ મૂકી હું મનમા જ મોતી, 'પ્રશ્ન તું પાર પારણ જાણે છે'

હેમાગિની મોતી ઉઠી, 'અરે રામ ! નિસાસો કેમ નાંખો છો ? મહાર કહેતું તો કાઢ કલિપણુ ખ્યાનમા તેતુ જ નથી' અને તેતું હાલ્ય નદીની આગપાઝ નીમ્બી ગયું

૫.

મહેને ત્યાગ્યું કે હવે મગ પતિના નામમા ધણો નિર્લેપ પડતો હતો દૂરથી જોવાવના આવે ત્યારે જતા નહિ, અને પાસેના ફરદીઓને પણ જેમ અને તેમ જલદી પતાની પેર આવતા રહેતા. 'હેવા તો માત્ર જોયેરે જમવા વખત અને રાત્રે જ ઘરના અન્નરત લાગમા આવવાની તહેમો દુગસ મળતી પણ હવે તો ડાકીની ખમર પૂજવાને બહાને વાગવાર તહેમતી પામે આવતા, એ કાળીના ઝોરડામા આવે તહેની મદો તરત ખમર પડતી દારણ કે એકદમ 'હેમાગિની જરા પાણી લાવજો'ની બમ પડતી મટેના તો આ જાનિનકા કલા પ્રમાણે કળતી પણ પડી તો ચોખ્ખી ના જ કહેતી એટલે મહી માયાથી મૂમ પાડે કે, 'હેમુ, હેમુ, હેમાગિની' પણ એ તો મદો દ્યાર હલવથી વળગી રહેતી લય અને રોકતી મિથિન લામળીથી નાન જ પારણ કરતી કોઈ વખત સિમસીનો ભોજ થએવા આળી પેટે ભયથી ઘુજતી

દિગ્વિદ્યો ઇનિદાસ ૩ ૧૯૮૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુબાઈ

આ અરસામાં મહારા ભાઈ ડાકતાથી મળેને મળ્યા આ યા એમની નિરીક્ષણ કરવાની શક્તિ કેવી તીવ્ર હતી તેમ જ એ કેવા કરકા પરીક્ષક હતા તે હું બાણતી હતી મળેને બીક લાગી કે મારા પતિને સાક્ષી આપવી પડે અને પોતાનો બચાવ કરવો પડે તેથી કૃત્રિમ હાસ્ય અને હર્ષથી મ્હે મહારી ખરી ગિયનિ લાકવાનો પ્રયત્ન કર્યો પરંતુ મ્હે જોઈએ તે કરતા વધારે નાટક કર્યું એ હાસ્ય અને હર્ષની કૃત્રિમતા તરત દેખાઈ આવી

મહારા પતિએ તો ઉધાડો અણગમો દેખાડ્યા માંડ્યો, અને માગ લાઇને મોએ જ પૂછી જોયું કે, 'ત્હમે ક્યાં સુધી રહેનારા છો?' આખરે એમની અધીરાઈ વધતા એમણે મહારા લાઇનું અપમાન કરવાની ગરજાત કરી આથી મોટાભાઈને જવાની ફરજ પડી જતા મ્હેના દેમજો મહારા માયા ઉપર હાથ મૂક્યો અને જરાવાર એ જ સ્થિતિમાં ઉભા રહ્યા મહારા માયા ઉપર મૂકેલો ત્હેમનો હાથ ફેરવેલો હતો અને મૂક આવીનાદ આપતી વખતે ત્હેમની આખમાથી એક અશ્રુબિંદુ મહારા મ્હો ઉપર પડ્યું

એક દિનસ એમિન મહિનાની સાઝ હતી તે દિનસે ગામમાં બજાર લગાડું હતું લોકો ખરીદી કરી પાછા પોતાપોતાને ઘેર જતા હતા માનકુ થનાના ચિહ્ન જણાતા હતાં વરમાદના યોગ છાટા પડતા પૃથ્વીમાથી નીકળતી સ્ફરીવાસ બને દેતાઈ હું મહારા ઓરડામાં એકની હોઈ ત્યારે કદિ પશુ દીવો રાખતી નથી કારણકે કદાચ મહારા લુગડાનો છેડો જોતને લાગી જાય તો બગી મરૂ અથવા દીવો પડી જાય તો આગલાગ લાગે આથી હું અધારામાં જ જોય ઉપર બેસી હતી મહારા અંધ જન્મતા પરમેશ્વરની મ્હે પ્રાર્થના કરવા માડી 'ઓ દેવિર! ત્હારું મુખ હકાલુ છે હું એ જોઈ શકતી નથી હું જોઈથી પકડી રહી છું મહારા હાથમાંથી લોળી નીકળે ત્યાં સુધી એ જોડાનાની નથી આ ઉજળતા મોજમાં ટકી રહેનાની મહારામાં શક્તિ નથી હે પ્રભુ! તું હજી ક્યાં સુધી મારી કસોટી કરવાનો છે? હજી ક્યાં સુધી? મારા પનગને કપાળ અડકોડી હું ઉધું માથું નાખી બેસી રહી, અને રડવા માડ્યું એવામાં મળેને લાગુ કે પનગ જરા હાથે બીજી હાથે હેમાગિની મહારી પાસે આવી મારે ગળે વગગી મહારા આસુ પુછી નાખ્યા આજે એ અદરના ઓરડામાં કેમ રહી હતી અને અધારામાં એકથી કેમ સૂઈ રહી હતી તેની મળેને ખબર ન હતી મળેને એણે કાંઈ પૂછ્યું નહિ એક શબ્દ પણ બોલી નહિ. માત્ર પોતાનો દેડા હાથ મહારા કપાળ ઉપર મુક્યો, મળેને ચુબન કર્યું અને જતી રહી બીજે દિવસે સ્થાનમાં હેમાગિનીએ પોતાની માશીને કહ્યું, 'ત્હમારે અહિ રહેવું હોય તો બને રહો, મહારે તો નથી રહેવું હું તો ઘરની નોકર સાથે મહારે ઘેર જવાની છું'

કામીએ કહ્યું 'એકના જવાની કાંઈ જરૂર નથી હવે હું પણ જવાની જ છું' એમ કહી જરા હસતા હસતા એક ન્દાની દામથીમાથી મોતી જડેની વીંટી લઈ આવ્યા

'જો હેમુ, મહારો અવનીશ ત્હારે માટે કેડી સરસ વીંગી લઈ આવ્યો છે!'

હેમાગિનીએ હાથમાંથી વીંગી ઝુટાવી લીધી, અને બોલી, 'જુઓ મારી જરા જરામર જો જો હો મળેને કેવું સરસ તાકતા આવડે છે?' આમ કહેતા તેણે વીંટી બાગીમાંથી સ્થામના તળાવમાં ફેંકી દીધી!

હાથ ક્રોધ અને આશ્ચર્યથી કાઢીના સરીંગના રૂવેરવા ઉભા થઈ ગયા મ્હારી તરફ ફરી મ્હારે વામે હાથ મૂખી ઉભા રહ્યાં અને મ્હને ફી ફીને કહેવા મળ્યા, “કુસુમ, જો આ નાદાની વિષે એક અમર પણ અનનીશને કાને ન ગયો હો એ જાણુશે તો બુ જ ગુસ્સે થશે” મ્હે એમને ધીરજ આપી કે એથી બ્હીક રાખવાની જરૂર નથી મ્હારા ઓઠ બ્હાર એક અસર પણ નીકળવાનો નથી.

ખીજે દિવસે રેર જવા નીકળતા પહેલા હેમાંગિની મ્હને બેગી અને બોલી, “બેન, મ્હને સમાજને હો ! જુની ન જતા”

તેના મુખ ઉપર હાથ ફેરવતા મ્હે કહ્યું, “બેન, આધના માણસોની રમરણશક્તિ બહુ તીવ્ર હોય છે તેનું માણુ પામે લઈ તેના વાળ અને લવાટપર મ્હે યુગન કર્યાં મ્હારી દુનિયા જાતો એકઠા નીગસ થઈ ગઈ હેમાંગિનીના જવાથી સૌન્દર્ય, હાસ્ય અને યૌવન જે મ્હારી પાસે રમણ કરી રૂઝા ફાટા તે અદરશ થઈ ગયા હાથ લાગ્યા કરી હું અધકારમા કાશ મારી ગોઘવા મરી કે મ્હારી શલ્ય દુનિયામા શુ બાકી રહ્યું છે !

મ્હારા પતિ મોડેથી અદર આવ્યા એ જાનેતા જરાથી જાણે પોતાને બહુ જ નિરાત વળી હાથ એમ દેખાડ્યું પણ તે ઉપર ઉપરનું જ હતું કાળના આવવાથી પોતાના કામમા બહુ અને ન પણ પડી એમ જુકુ જુકુ કહેતા મડ્યા !

અત્યાર સુધી તો મ્હારા પતિની અને મ્હારી વચ્ચે માત્ર અધતાનો એક જ અન્તરાય હતો પરન્તુ હવે એક ખીજે અન્તરાય ઉમેરાયો—હેમાંગિની વિષે નિશ્ચય મૌન એમણે એ બાબત વિષે તદ્દન ઉત્તમીનતા દેખાડી, “પણ હું જાણતી હતી કે એમના ઉપર એવે વિષે કાગળ આવતા હતા

મે મહિનાની શરૂઆત હતી મ્હારી દાસી એક દિવસે રહવારે મ્હારા ઓરડામા આવી મ્હને પૂછ્યા મુઠી, “નદીના કુરમ ઉપર બધી મેની ધમાન ચાને છે ? શેઠ કયા જવાના છે ?”

વાનમા કાંઈક બેઠ જણાવે “ખરો પણ દાસીને તો મ્હે એટલો જ જાણ દીધો, “એ તો ન કહેવાય”

વધારે પૂછવાની એની હિમન ચાની નહિ નિસાસો મૂખી જતી રહી

ગમે મ્હાગ પતિ મ્હારી પાસે આવ્યા, અને બોલ્યા “પાસેના ગામમા મારે એક દરદીને તોવા જવું છે કાને રહવારમા બેઠા નીકળવું પડશે ત્યાં બે ત્રણ દિવસ રોકાવું પડશે”

તુ પથારીમાંથી ઉઠી એમની રહાને ઉભા રહી મ્હે જોરથી કહ્યું, “સા માટે મારી આગળ જુકુ બોલો છો ?”

એમની ઝલ જવાન દેતાં અટકી “કુ-કુ-કુ શુ જુકુ બો પો ?”

મ્હે કહ્યું, “ત્હમે પરણ્યા જાઓ છો”

એમણે જવાબ દીધો “નહિ”

થોડી દાલ મુખી સપૂર્ણ શાન્તિ પ્રસન્ન આખરે મ્હે શાન્તિ તોડી

‘મને જવામ દો’ મે ખૂમ ઘાટો પાડીને કહ્યું ‘કહો કે હા’

ધીમા પડ્યા પેઠે એમના મોમાથી સન્દ નીકળ્યો ‘હા’

‘હવે વધારે વાંટો પાડી કહ્યું, ‘ના’ હું તમને પરણવા નહિ છું હું તમને આત્મહારી
આવૃત્ત, બપડર પાપમાથી નવાનીત જે એમા સફળ ન થાઉં તો પત્ની હું તમારી પત્ની થઈ
શા કામતી ? અને મહારી ઇશ્વરભક્તિ પણ શા કામતી ?’

ઓરગમા મૃત્યુનૃપ શાન્તિ પ્રસંગે ‘જમીન ઉપર એટલમ ખેરી મધ, અને મહાર
પતિના પગને વળગી બોનમા મડી, ‘મહે હું ઈર્વું છે ? મહારમા તમને ની ખામી લાગે છે ? મહેને
ખરેખર કહો તમારે બીજી પત્ની નું કરવા જોઈએ છે ?’

‘મહારા પતિએ ધીમેથી જવામ દીધો, ‘લે, હું તમને ખરે કહી દઉં છું, હું તમારો બહીષ્કૃત,
તમારી અધતા તમને કિનામા લઈ ગઈ છે ત્યાં મારાથી પ્રવેશ થઈ શકે તેમ નથી મારે મનથી
નું હવે સ્ત્રી નથી રહી ઇશ્વર જેવી ભવપ્રદ થઈ છે મહારને ગમતી જાણી તમારી સાથે કદાચ
તેમ નથી મહારે તો એક સ્ત્રી જોઈએ-માત્ર એક સાધારણ સ્ત્રી, જેને હું વધી શકું જેની સાથે
હું મીઠું મીઠું બોની શકું, જેને તાડ કરી શકું, કપડો આપી શકું’

‘અરેરે ! મહાર હવે ચીરીને જુઓ ! હું એક સાધારણ સ્ત્રી નથી તો કાણ છું ?
હું પરણી ત્યારે હતી તેની તે જ કન્યા છું, મહારમા એની એ જ ભક્તિ, એનો એ જ
વિશ્વાસ છે !’

આ પ્રમત્રે હું ક્યા સન્દો બોલી તે મહેને યાદ નથી માત્ર એટલું સાબરે કે કે મહે
એમ કહ્યું કે ‘ઇશ્વરને સાક્ષી રાખીને કહું છું કે જો હું સત્યલીન પત્ની હોઉં તો તમને કદિ
પણ આત્મ અધમ વામ કરી શક્યો નહિ તમારા સોગમ તોડી શક્યો નહિ, તમને આત્મ
ધોરતર પાપ કરે તો મના ન તો હું રિધરા થઇશ કે ન તો હેમાગિની મૃત્યુ પામશે’

આટલું કહેતા હું બેશુદ્ધ થઈ નીચે પડી જ્યારે મહેને શુદ્ધિ આની ત્યારે પણ અધાર
જ હતું દિવસ ઉઝો નહોતો પત્નીઓ, સાત દતા મહાર પતિ જતા રતા હતા

એ આખો દિવસ હું દેશસરમા પ્રાથના કરતી બેસી રહી સાંજે વિજળીઓ અને ગર્જનાઓ
આથે જોગમા વરમાદ પડ્યો હમાર ઘર હાની ગયું દેવ આગળ માથું મૂકી હું સૂતી
હતી પરંતુ મહારા પતિનું તોશનમા તક્ષણ કરનાની મહે યાચના કરી નહિ-જે કે આ વખતે
એ નદીમા લાકડર સ્થિતિમા તો હતો જ મહે માત્ર એટલી જ યાચના કરી કે મહાર
પોતાનું ગમે તે યાજ પણ મહારા પતિ આ મહા પાપમાથી બચાવે !

રાત્રિ-પસાર થઈ મધ બીજે દિવસ પણ મહે દેશસરમા જ ગાળ્યો સાંજે માગણ આગળ
ખખડાટ થયો જ્યારે બારણું જોરમા ઉઘડ્યું ત્યારે હું જમીન ઉપર બેભાન પડેલી હતી મહેને
ઉઘડીને મહારા ઓરગમા લઈ ગયા

શુદ્ધિ આનતા મહારા કાનમા કોઈકે કહ્યું ‘મહેને !’

પાંચ પ્રેમકથા, ૨ ૦-૬-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુબાઈ

મહેને લાગુ કે હું મહાગ ઝોગામા હેમાગિનીના ખોળામા માત્ર મૂળી મૂલી છું મહાક માયુ ખસેડતા તેના કપડાનો ઘસારો સભળાયો લગનની કન્યાનો રેડમી પેશાખ હોતો હે પ્રથમ ! ઝો મહારા પ્રણી મહારી પ્રાર્થનાઓ તારે નિષ્ફળ થઈ ? ન્હાત પતિ આખરે પતિન થયા ?

હેમાગિનીએ માયુ નમારી મહાગ કાનમા મનુર રવરે કહ્યું ' મહેન, ન્હાની બહેન, હું હમાગ લગન પ્રસંગે ત્હમારો આવીર્વાદ માગતા આવી છું '

પ્રથમ તો વિગળી પત્તા ૪૫ ૪૬ થી ૪૭ થયે તેમ હું જ. થઈ ગઈ પત્રી હું મેળી થઈ અત્યંત હું ખથી હું પસારો બોલી 'ત્હને આવીર્વાદ કેમ ન આપું ? ત્હે કાઈ ખોટું નથી કર્યું'

હેમાગિનીએ એની શીવ પ્રમાણે અ હામ્ય ઝ્યું ' ખોટું ? ' તે બોલી ઉઠી, ' ત્હમે પર પા તે ત્હમે સાજ કર્યું અને હું પરણી તે ખોટું ઝ્યું એમ કહો છો ? '

તેના હૃદયની અંતરથી જવાબ વાળીશો મ્હે પ્રસ્તુત કર્યો, મ્હે મનમા જ હતું ' મહારો પ્રાર્થના કઈ સર્વશક્તિમાન નથી, ઇશ્વર ઇચ્છા બગવાન છ મહારા શિરપર હવે હું ખતા આ બને ઉગે પણ એની મહાની ઇશ્વર પ્રત્યેની શ્રદ્ધામા ન્યૂનતા ન આવે એટલે બમ '

હેમાગિની મહેને પછે લાગી મહારા પમને હાથ પણ વગાડ્યો મ્હે ત્હેને આવીર્વાદ આપ્યો, ' સુખી થજો ત્હાક સૌભાગ્ય અખ. મ્હો '

પણ હેમાગિનીને સતોષ થયો નહિ ' બહેન મહેને એકનીને આવીર્વાદ આપો તે ન આવે ત્હમારે હમારુ સુખ સંપૂર્ણ કવુ જોઈએ, આ ત્હમારા પતિન હાથથી મહાગ પતિને પણ ત્હમારા વરમા મ્હણુ વરના જોઈએ ઉભા રો. હું એમને અન્દર ત્હમારી પામે ભગ આતુ

હા, લઈ આવ મહારી પાસે '

થોડીક ફાણું પછી પતિચિત પગલા અને પતિચિત અનાજ કાને પચ્યા, ' કુસુમ, કેમ છે ? હું બનગ મારીને ઉઠી વાકા વગી પ્રણામ કરતા મ્હે ન્હા પાડી ' મ્હોટાભાઈ ! '

હેમાગિની જોરથી હસી પડી ' ત્હમે હજુ એમને મ્હોટા ભાઈ કહો છો ? હવે તે જોનાય ? હવે તો ન્હાના બનેની કટો એમના કાન ખેચો તે એમને ન્હી.વો એ તો હવે મને-ત્હમારી ન્હાની મ્હેનને-પરખા છે ?

' હવે હું મધુ રહમત મારા પતિ બદા પાપમાથી બચ્યા છે પતિન થયા નથી

' હું જાણતી હતી કે મ્હોટાભાઈએ કઈ ન પરણ્યાનો નિશ્ચય કર્યો હતો મા ! માનનદ મત્યુ પત્રી એમને લગ્ન માટે આગ્રહ રતાર માર્ગ ન હતું પરન્તુ મ્હે એમની બહેને, એમને પરણ્યાની ફરજ પાડી હતી મારે ખાત જ એમને આ મનોમ આપ્યો

મારી આમોમાથી દાના વ્યાસ નીચળી પચ્યા, અને માત મા નરરથી નીચે પચ્યા પ્રસ્તુ પતા હું રાખી રાખી નહિ. મ્હોટાભાઈએ મારા વાળમા પોતાની આગળીઓ ભરવી હેમાગિની ' સ્ખતી સતી મને વળગી

જમનાબહેન મમાર અક ૩ ૨-૫૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુમબઈ,

બાકીની રાત્રિ મારા પતિના આગમનની આતુરતાથી વાટ જોતી હું જાગતી જ સૂઈ ગઈ હતી અને નિરાશાનો આવેશ એ કેવી રીતે સહન કરી શકે તેની હું કલ્પના કરી શકી નહિ.

મધ્યરાત્રિ વીત્યા પછી મારા ઓરડાનું બારણું ધીમેથી ઉઘડ્યું પાંચપર બેઠી થઈ મહે સાલળીનાનો પ્રયત્ન કર્યો મારા પતિના પગના સંલગ્નતા મારે હૃદય જોરથી ઘબકવા મંડ્યું પાંચ પાસે આવી એમણે મ્હારો હાથ પકડ્યો, અને બોલ્યા 'તારા બાઈએ મ્હારો અથ પાત થતોં અટકાવ્યો છે એક ક્ષણિ- મોહને લીધે હું નીચે પડવા જતો હતો હું અભિત યઈ ગયો હતો, અને મુકત થવાનો માર્ગ દેખાતો ન હતો જે દિનસે ૭ તાનમા બેઠો તે દિવસ તારા હૃદયપર કેટલો ભાર હતો તે માત્ર ધંધર જાણે છે નદીમા તોફાન શરૂ થયું અને આઠાશમા પણ તોફાન યઈ રહ્યું હતું જયમા પણ તારા હૃદયમા એક ઉડી ધડાહડ હતી કે હું હુબ્બી જાઉં અને તારી જીભને મ્હે જે પાલથી બાધી હતી તેમાથી મુકત કરે હું મશુર-મજા પહોંચ્યો તમા મ્હે ખમર સાલળી અને તેથી હું છુટો થયો તારા બાઈએ હેમાગિની સાથે લગ્ન કર્યું આ ખમર મહે કેટલા આનંદથી અને કેટલી લજ્જાથી સાલળી તે ત્હને શી રીતે સહમજવું ? ફરીથી હું દોડીમા જવડી બેઠો આ આત્મોદ્ધારની ક્ષણે જ મ્હને ખમર પડી કે તારા સુખ તારામા જ વસેલું છે તું ખરેખર એક દેવી છે.'

મ્હે હાથ અને રૂદન સાથે જ કરવા માયા 'ના, ના તારે દેવી નથી થવું હું માત્ર ત્હમારી ન્હાનકી પત્ની જ છું હું માત્ર એક સાધારણ સ્ત્રી જ છું'

'પ્રિયતમ કુસુમ, તારે પણ ત્હને કંઈક વહેવું છે હવે ત્હિ પણ મ્હને 'તારા દેવ કરી બલિજત કરીશ નહિ'

બીજો દિવસે સ્વપ્નાદથી ગામમા આનંદ પ્રસરી, પગનું તે લગભગ સર નાશની નાત્રિ વિન વાદ માધ જ બોલ્યું નહિ x

નાયનાં નયણાં.

લેખક — રા ગોકુલદાસ દ્વારકાનાસ રાયચુરા.

મ્હારા નાયના નયણાના નેહ,

ન જૂલ્યા જાયે સખી !

મ્હેના અતરની સાગણીની લેહ

ક્યમ વિસરાયે સખી ?

— મ્હારાં.

ભજૂકે વસત જ્યાગે આખડીમા મ્હારી,

લેતા હન્ય અમી કરણુ રે,

માડીને મીટમીટ ઝીને ઝીનાવે

નાયના ગ્રેમપુર નયણા—

ન જૂલ્યા જાયે સખી !

— મ્હારાં.

અગઝગી જ્યોતિ ચઢની ચળી,

જ્યોમે પ્રકાશપુર આવે રે,

નાયના નેનનની જ્યોતિ રૂડેરી,

જીવન અજવાળા લાવે રે—

ક્યમ વિસરાયે સખી ?

— મ્હારાં.

ગ્રેમી ને ગ્રેમઅધીની નીતા,

નાયને નયને વચાતીરે

મટકે મટકે રસમ-ગોની,

સાતિ અનેરી ઉભરાતી —

ક્યમ વિસરાયે સખી ?

મ્હારા નાયના નયણાના નેહ

ન જૂલ્યા જાયે સખી !

.

ઉષા-સ્વરાજ્ય પ્રતિજ્ઞા.

(પ્રથમ ખંડ)

લેખક — સ ગેઠ પુરુષોત્તમ વિશ્વામ માવજી.

• સચિન ચાનુ ઐતિહાસિક વાર્તા

પ્રકરણ ૭ મું

લખોટા-તેપર વિચાર.

"No easy hope or lies,
Shall bring us to our goal,
But iron sacrifice,
Of body, will and soul
There is but one task for all,—
For each one life to give
Who stands if freedom fall ?
Who dies if England live ?"

—Kipling

ગુલ પ્રદક્ષિણા બનાવો બન્યા તેને લગભગ મે એક માસ પીત્યા હશે, તે પછી એક સપ્તાહ બળવેનમગ્ધા નરસ પ્રભુ દેશપાઠ પોતાના પુત્ર દાદાજી સાથે કાંઈ વિચારમાં બેઠો હતો. પિતા પુત્ર બેઠીની ચર્ચાપર ગોઠીની ઈમા પ્રસરી હતી નરસ પ્રભુ દેશપાઠે જુદા થયાથી રોગીઓગતો સન કાર્નભાર તેનો લુગાન પુત્ર દાદાજી ચનારતો હતો અને નરસ પ્રભુની તો નામની જ એપર ટેબરેબ હતી તેમની અસારની ચિંતાનુ મુખ્ય કારણ તો દાદાજીપર આજ પ્રભાતે બિગ્નપૂરથી નના સુના સર્જેખાન તરફથી આવેલા લખોટાનુ હતુ તે લખોટો હાથમાં આરતા, વાચતા દાદાજીએ કોથથી—સતાપથી હાથ પગાડ્યા પિતા પાસે પત્ર લખ ગયો પત્ર વચ્ચાન્યો તે વાચતા જુદા રૂપી ઉચ્ચો નિચારમાં પડ્યો. શોકસાગરમાં ડુબ્યો અને બળતા સતાપથી ધુરમી ઉચ્ચો —

'પુત્ર ! મેં તો પહેલેથી જ તને કહ્યું હતુ, પણ તે માન્યુ નહી. જોસુ ? આ ઉદ્ધતાઈનુ ફળ ? સિનાજી ગજ સાથે જોઈ ના દોડાયો ? આ કાઠ વખત છે ? જાદુશાહી ! કેટલી સદીઓથી જામેની બા શાહીના નાવ થવો તે કાર્ત્તવ્ય છે ? ઉદ્ધતાઈનુ ફળ મળ્યા વગર ગહેરો

નરી માટે હજી આ વિચાર ત્યજી દઈ ખરી લકિતથી-લાવનાથી જાદસાદની મેનામા તત્પર રહેવું મને પણ ત્હારી સાથે ખરડયો. સ્વગત્ય આપનાની પ્રતિજ્ઞામા સાથે મળ્યો હશે કે ઉપાય ?” આમ કહ્યાન કાચરની કાચરતાના ભીરવ દર્શાવતા અનેક તપ્પે વૃદ્ધ સરખાર ઉચ્ચારના લાગ્યો.

દાદાજીએ ઉગ્રતા વીરતાથી મક્કમપણે ઉત્તર આપ્યો - “પિતાજી ! પિતાજી ! આમ છેક દિમિત ન હારો. બીજા ના બનો ‘શ્રી રોહિડેશ્વર’ હાથ છે, શ્રીમજા લગભગી બધું સાફ જ કરશે. આમ નાદિમિત છુ યાગ્યો છે ? યુક્તિથી કામ કરવું છે ગિરાજ મહારાજપર આ લખોટો મોકળીતે તેમનો અભિપ્રાય મગાનીશુ આપને ડર રાખનાવું ગાંધ જ કારણ ત્થી, હા ” આમ દાદાજી પિતાના ગભરાયલા મગજને સાતવન કરના લાગ્યો. અતે પિતાએ “તને ગમે તેમ કર ” એમ કહ્યું અને તરત દાદાજીએ ચિનાજીપર એક પત્ર નખી આ આવેના લખોટાની નકલ સાથે ખીડી ઉપર મ્હોર સીકકો કરી, પોતાના ખાસ વિશ્વાસુ માણસને સોંપી એકમ રવાના કરી દીધો. ખાનનો આ લખોટો જોલો આટની ચિંતા કરાવી તેશુ હરો તે જાણુવાની જીરાજ પ્રિય વાચક ! તને હરો તે પત્રનીએ પ્રમાણેનો હતો.

(બાદશાહી નીકિ) સા રાકે ૧૫૬૭ ચૈત્ર શુ ૧૩

“ ઇજતપર દાદાજી નરસ પ્રભુ દેશપાંડે કુનકર્ણી તાા રોહિડેશ્વરે અને વેનકજોડે તે સુા ખમસ અર્ધન આનક વગરત માહજ સીરાજ રાજે ફરજ દ સાદાજીરાજેએ સદ્વાથી બેઠામની કરી ત્હારા ખોરામા રોહિડેશ્વરના કુગળના આસરાથી પ્રુકાયો (બ) કરી, માનના વગેરે ભોલ એમ્મ કથાં, અને ત્યાથી જર્જ તે કિશ્તાપરના ઠાણુ ઉપરી પોતે કિશ્તામા કુસ્થો તેજો લોકો વગેરેનો જમાવ કર્યો, તેમા છુ સામેન હોર્ ફિસાલ કરી રાગ મજુર નિવ્હાને રસ. આપે છે ઠાણુ શિરનના આમિન પામે રજુ થનો નથી, જમાન મિનરજુમા કગતો નથી અને બેકપેટાની વસુન પણ સરકારને લારતો નથી મગજની લરેવા જવામે વાળદાર અને નાઈકનાકિથોને આપે છે, એ જાહેર થયુ છે આ વાન ત્હારી જમે ભરીની ઇજજતને જાજતી નથી માટે ઠાણુ મજુરના આમિનને મગતા રહેવું અને તણુજો જમા કરી આપવો એ ન થતાં તને મિજપૂર લાવી ગરબ માનનામા આનગે, અને જમેતારી હક્કનું ગાંધ માનનાગ નથી એ મનમા ખમ મમજવું આ પત્રથી વિવાનનમા મગતા રહેવું, છ ૧૧ સફર (સા રાકે ૧૫૬૭ ચૈત્ર શુ ૧૩) (જુવો સિવજાતીન પત્ર બનહાર પત્ર ના ૨૬૭)

પિતાપુરે આ લખોટાની નકલ પોતાના પત્ર સાથે ચિનાજીપર ખીડી અને કાગને ડોળે ના ઉતારની રાહ જોઈ રજા પવર દિનસ મયા પણ તે પદ્ધતુ મુમ જેવા તેમને થયા અને લનાજીનો ખરિતો આ યો દાદાજીના આનદનો પાર રહો નહી ઉતાવળે પત્ર ફેર્યો-વાગ્યો માનદથી નાચતો પિતા પાસ દોડ્યો, અને વધાઈતા સમાચાર દદ્ધ પિતાને આપ્યા અને મનાગનો નીચેનો પત્ર ઉત્સાહથી વાકી અલગા યો.

(વી વિષ્ણુ)

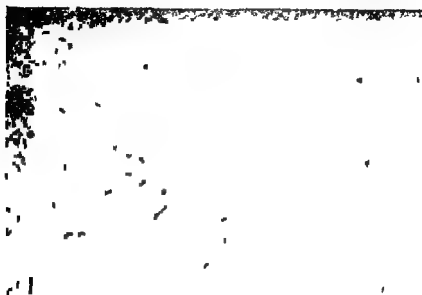
“ સજ્જી દાહજી નરમ પ્રભુ દેગપાડે ખો કુનહા તા રોહિષ્ણેરે ઘો વેળસ
ખોરે પ્રતિ શિરાજી ગળે સુધા સમય અંગન અપ, તમને મેહરગાન નહોતો (સિંકો)
ગિભપૂરથી ક્રમ આવ્યો તે દાહ્યા ગિનનના આગિને તમાપર મોહ્યો, તેપથી
તમારા પિતા નગસિયાગા હનાનદિન થયા વગેરે કેટલું લખ્યું, તેમ ઉન મા દાહ્યા
એધમાની તમે કે અમે કરના નથી શ્રી રોહિષ્ણ તમાગર મોગના આગિ કુનદેવ તમારા
કુગર માયાના પધાગ પર ગેલો સુધીના રસાયુ છે, તેમણે અમને યત આપ્યો અને તે સર્વ
મોગ્ય ભરિખમા દ્વિદની રસાયુ કરી પૂનાર છે, માટે ગાગાને ચિતા કરના દેરો
નહી ધીરજ નિમો આપ્યો, મને તમે તે કાગળ લઈ તજન હતું મા આનને * * *
બામાનું તમારું અને અમારું શ્રીપામે ધમાન થયું તે કામ નજપાય છે એમા અતર
અમે ઘો અમારો વચ્ચે પુના પુન તતન વગેરે ચનાવના કમનર કરનાર નથી
આ ગળ્ય થાય એવું શ્રીના મનમા રાહુ છે એ પ્રમાણે બામાના મનની ખાતરી તમે
આવો મા છ રહ સર, વડુ વખતુ (મોટો) (નાકે ૧૫:૭ વંદાખ શુ ૧)
(લુવો શિવદાનિન પાન્યનદાર પાન ૨૬૮)

પ્રિય વાચનાર, દેવે આપણે સાગ્રથી યોગ માલન દૂર આપેન રાની ફગગિ પ્રેર
તરફ જરા વગર

આ ભાગમા, ગીચ ગ્રાહીનાગા ભાગમા, એક પદાના પાયમા પામે બે ઉચી ઉંચી
ટોકરીઓના મન ભાગમા આગેની દીમા પામે પામ બે ગાગ દના ગીચ ગ્રાહી અને તેમા
વળી અધાઠ જે હમણે આ કુપા દના તે એ લાનગ અખ્ય તુ ગાગે એના ખીચોખીચ
આવેના હતા કે પગરની શુદ્ધાઈથી એ પળ અનમ તુ આ રખતમા નગ, વાકપાક, ભામગ
વગેરે આ અગને ઘણો ઉપયોગ રતા આ અરખ્યમા દિશ આપણે પણ વણ્યા હતા
તેમ બાદશાહન લુનમથી કરો નિના ખાતરી નથી તેથી મ્હો નિના પોતાની રસદેવમૂમિ
અને સ્વધમનો પાનેનો જગ સદન ન થયાના । છથી વહેલૂ દૂર જાનેના માનની-પ્રારી
ઓની પણ થોડી થોડી વાદન હતી આ અખ્યમા અદના ભાગમા આવેની ઉપરી એ
કુપરી તરફ આપણે જતાવું છે એ કુપરીઓની આસપાસ નાએકે માર્ગન સુધીની જગ્યા
જરા તરા સાનુક રેવી હતી એ કુપરીમા દનુમાનની માત હતી, તેની સન્મુખ ધુળી
હતી, તે પામે એક સાધુ મહારાજ બેઠા હતા અને તેની આસપાસ આ પાયગણુ બે । હતા
તેઓ કોઠ સાવાગણુ યોગ તુગર ન્હોતા, પણ આગી યોગખના વીરો હતા સાધુમહારાજ
શિરાય બધા તરફો હતા કુપરી ખ્દાર મે રાહુ જલુ છેટે છેટે તપાસ રાખતા કરતા નજરે
પડતા હતા અદ બેરો કાષ નિસેન નિચારમા ગુથાયના હતા

“ શિવયા ! ખરેખર તમને ધન્ય છે શ્રીભનાનીની ત્હારાપર રૂપા છે, તે અમથી નથી
ખરેખર, તારા હાથથી સન મરાહ એક હેમણે મળી, દ્વિદની રસાયુ-મહા રાન્યની સ્થાપના
કરિતામવેદ ૩ ૧-૦-૦ એન એમ ત્રિપાકી એન્ડ કંપની, મુંબઈ

યના એ નિ સદે” એટલું કહી રસમિએ પંતાની પામે જદયા પાણીદાર તેજરી તરખુની
પીર ચામડી “સાગામ | સાગામ” એવું ન્યુ એ સામા તાનાડમે ગામિ તરખ વેઈ કથુ -

સિવમર તા પતિ] તલો રસમિ

કાનુમા મા. કથુ

[મેષીતબદ

— ૧૮ —

“ગામિમદારા” એમે નધા ન્દાનપણુની જ સિવમરો ‘સિવમર તા’ કહીને કીય
તે અમથુ નધી આમે તેમણે જે કુકિની કમ પા પા ડ તે ધન્ય છે આ ખમ્મનો નાવવામા
કેવી કુકિત કાળી કે ન પૂજો તાત એ સિયા આ થો ૨૦ અરથ પુલ્લનાની ગામત આવે
કે તરત તેનો ઉપાસ મુજયો જ છે

શિવાજી તેને વધુ ન બોલવા દેતા પોતે વચ્ચે બોલી ઉઠ્યો “આમિમહારાજ ! આજનો દિવસ મોટો મજાનો છે તે શીલવાનીના ચરણમાં અર્પણ કર્યો છે બિન્નપુર ખજાનો જતો હતો-મજા તેમના આપની જ મતા ! ગરિમ શુરમાને નાસ આપી બીખારી બનાવના, સરદારોને લૂટવા, અને પોતાના ખુન ધર બરી બાળી થોડું થવું બાદમાં મોકલવું શ્રીની કૃપાથી મને અગાઉથી ખાતમી મળી અને ત્યારથી મહારા આ વીરો સાથે નિશ્ચય કર્યો કે આ ખજાનો બિન્નપુર બાદમાં પાસે જવા ન દેતા આમાતાના ચરણકર્મમાં બારી મૂકે. આ ખજાનો સામે વળી શિવાજી-શિવની હશે એમ લાગતું હતું, પરંતુ અમને લાગ્યું તેટલી ખતરદારી નહોતી યુક્તિથી યોજના યોજી કાન મને એકિને છાપો મારી આ ખજાનો ઉઠાવ્યો એકએક હતો આવાથી આ ચોરગણો “તોમા, તોમા, યા અવા અવા !” કરતા છા લઈ નાધ પહેલે જણાએ મમનો કર્યો તેમને તગત ધૂળ ચાટતા કર્યા આ ચક્રમકમ મહારી આ બે બુજાઓ-મહારા આ બે વીરો તાનાજી ઓ પેલાજીએ પગકમળી કમાન કરી દેખાડી ”

“શાખામ !” એના ઉદ્ગાર સ્વામિએ કાપા ઓ મળી મુદ્રા કરી આગળ બોલ્યા - “આજ લગભગ બાર તેર દિવસથી જે વિવાર આવે છે તે પર વધુ વિચારવાનારો જોઈએ હવે બિવિધના વિચાર કરવા જોઈએ, તે પર આપણી એકર ગમાન અનગળી છે દાદાજી નરસપરના પત ઉપરથી અને બીજા સજોગો અને સમાચારો પરથી આપણી ખાતમિએ તેમને કાને જાપ છે આ સર્જોખાને મરાખર સ્વામ અખાડવો છે રોહિડોગમા તરન કાર્પણ બપર ગડગડ કરશે તે માટે ઉપાયો યોજવા છે શ્રી રોહિડેશરના મદિર સાથે આપણો સંબંધ છે એ તેમને ખબર પડી ગઈ છે ઓ તેની ધમખી પણ અપાઈ છે તેમા કાર્પિ શુપ્ત શુદ્ધ છે અને ત્યા આપણી હિવચાન થાય છે, ત્યા આપણે કાવના પગીયે છીએ એવો જોઈએ તેમને મળે છે, તેઓ આજ કાનમા એ ધમખીનો ઉપયોગ પણ કરે આપણે લખેલ કાગળપરથી હુ ધાઈ છુ કે દાદાજી અત્યારે આની પહોચવો જોઈએ તેમા આજના બનાવથી તો બળતામાં ઘી હોમાએ તે પડકુ સમજશે કે આ કામ પણ આપણે જ હોજી જોઈએ બાદમાં ખજાનાપર દાથ નાખવાની બીજા કોઈની છાતી ચાને નહી માટે હવે તગત તે પગના બરશે તે કાર્પ કરે તે પવે જ આપણે હવે કાર્પ દાથ ક્યા પણ દેખાડવો જોઈએ તેમના દાથમા ધણા કિષ્કા છે તેમાથી નિદા, બે ચાર પણ હવે કાન કર્યા વગર અવતર નથી માટે આજ જ ક્યો કિનો લેવો તે કરાની નકમી કરવું જોઈએ આજ જે મિત્રો લેનાનો વિચાર કર્યું નહી તો બિવિધમા ભારી પડશે—”

ગિનાજી આ સવ સ્વરથપણે સાંભળતો હતો, મધનવરે એક બાદર પણ તેણે ઉચ્ચાર્યો નહીં એટું સર્વ ચિત્ત કાંઈ પણ અત્યત મહત્તરના વિચારમા ગયામુ હતું સ્વામિએ પોતાનું બોનવું પૂરું થતા તેના તરફ નજર કરી ઓ કાર્પ પણ હિવચ કરી કોઈપણ કિનો લેનાના વિચારમા ગયાઓ છે એમ તેને લાગ્યું, અને તે શુ બોલે છે એની રાહ આવુરતાથી જોતા

વાળા આ વખતે પ્રત્યેકના મનમાં કેવળ એ જ વિચારો યોજાતા હતા. શિરાણના અત ચમુ સામે તો મહારા'ટના સ્વ કિલ્લા એક પડી એક દેખાઈ તેના શુભદોષ નજરે પડતા હતા. પ્રત્યેક કિલ્લાની તેને સારી માહિતી હતી, કે નો લેવો તે બળકટ મજબુત મહત્વનો-પણ તે કેરી રીતે લેવો ક્યો લેવો ઇત્યાદિ તેના મનમાં એકસરખી લાગણી ન લાગતી ચાતી, પણ એક વાત નિશ્ચિત થઈ નહીં છે-તે સ્વામિ મહારાજને તેની પીઠપર હાથ રાખી હતું —

“કેમ શિવાયા! કાઠપણુ મિ'નો નક્કી થી થતો ને ? મહારા મનમાં એક કિલ્લો આવે છે પણ તેના માનેક અહીં ભેમ છે, તો એ વિચાર કેવો લાગતો તે કાપુ જાણે ?” એવું કહી આગિએ નાનાસાહેબપર અત્યત સહેલુક દૃષ્ટિથી રિમત કરી બેધુ તે સાથે જ નાનાસાહેબ તેમની તરફ અને શિરાણ તરફ જોઈ બેઠી ઉઠ્યો — “હું એ જ સમયનાર હતો આપને કિલ્લો સર કરવાનું મનમાં લાવે એટલી જ ખોટી હા હા કરતા કામ ફતેહ થશે સુધાશરણ અને હું બન્ને મળી એ કામ હા હા કરતા પાર પાડીશું હું એમજો અહીં લાવનાર છું પણ ”

એટનામાં મહાર બોલી ઠરતો એક પુરૂષ અદર આ યો અને નાણ તરસ પ્રતુ આવાની નહીં આપી આ વાત એટલેથી જ બટની બને તદાજીને એ-લમ દાખન કરતા હુમ્મ થયો-દાદાજી આરો નમી મુજરો કરી બેઠો.

શિરાણ — “કેમ દાદાજી, આટલામાં જ મજરાઈ ગયા કે ? જાગાને કહીયે દ્વિમત ગમેા પહેલે જ પગથીયે કરી જશે તો સર મરીબ કેમ પહોચશે ? ચરણ્ય માટે માણુના બનિદા । પણ આપના પડે, સ્વમજ્યા ? એમા શુ થયું ? અને તમારી જ રાહ જોના દતા લાવે તે પત્ર ”

દાદાજીએ મિત્રપૂરતો હાંખોટા આપ્યો, શિરાણએ પૂછ્યું ધ્યાનથી વાચ્યો અને હસ્યો “સર્જેખાન મિત્રપૂરથી દમાયી આ યો છે તેને કૂળ કાલ્તો રી કાગે મ્હોરે મિત્રપૂર પાઠો કાલ્તો છે, તેની જ સુકિતમા છીયે શીખવાની સર્વ સાર કરશે ”

“મહારાજ આપના પવિત ચરણોપર હાથ મૂકી હતું છું કે હું રજો મલ તો નથી મહારો તો શુ પણ મહારા આખા કુટુંબનો અરે, મહારા સર્વ ખોરાતો પણ નાશ થાય તો પણ મ્હને તેની રજબાર પણ પરવા નથી આ મહાન કાર્ય માટે મહારા સર્વગ્રનો બોગ આપવા હું તૈનાર છું-ચરણ્ય માટે નાણુની આદુવિઓ અપાન એ તો અમારું અહો જામ્ય !”

“અમારી તો તે મિથે પૂર્ણ ખાત્રી છે પણ હાન પનન જોઈ પીડ કરરી તમે ભટ્ટી જાઓ મહારજી બહુ સાર સમજે મિત્રપૂર મજરુ નહીં કાનિષ્ઠના કેવ પચવા લેવા તેની સુકિત હું તમને જણાવુ છું “શિરાણ હણુ નધારે બોલતો હતો ત્યા નરહર સ્વામિ “જય જય સ્થુવીર ” કરતો અદર દાખન થશે સર્વેની નજર તેના તરફ વળી તેના મ્હોરપર ખિન્ન તાની ત્રેપની બ્યા મસરેલી દેખાતી હતી અને તેણે રવામિજીને એક જાણુએ બોલારી તેણે ધીમેથી તેમના કાનમાં ઘાલ કહ્યું તેણે કહેન બાનમી કાઠપણુ વિનક્ષણુ હોતી જોઈએ કેમ કે, તે સામજતા જ સ્વામિની અર્ધ કાર્ષ વ્રત અને ખિન્ન થઈ અને પોતાની દાનીપર હાથ ફેરવનાર સચિત મુતથી સર્વ તરફ તેમા વિગેળન નાનાસાહેબ તરફ બેધુ

ચર્યાપત્ર.

શ્રીસયાજી સાહિત્યમાળા—પુષ્પ ૮ મું

(ચરિત્ર-ગુણ)

પ્રેમાનન્દ

(સચિત્ર)

સાહિત્યમાળાનું ૮ મું પુષ્પ અને ચરિત્રગુણ એટલે શું ? ગુણ એટલે પુષ્પોનો સમુદાય પરન્તુ આ તો સાહિત્યમાળાનું એક જ, ૮ મું જ પુષ્પ છે અને પાછો ચરિત્રગુણ છે માળાનું પુષ્પ છે એ ખરું, પણ ગુણ પુષ્પમા છે કે પુષ્પ ગુણમા ? પુષ્પ અને ગુણનો ગોટાળો કોઈ સમજાવશે ? હાના અચીન સસ્કૃતમય નામ આપી પુસ્તકની મહત્તા વધારનાના પ્રયત્નથી એક કેળવણી ખાતુ છેતરાય એ તો હદ થઈ

પુસ્તક સચિત્ર કે સચિત્ર પુસ્તક ત્યાંમા આનતા જ, પહેલા ચિત્રો ભેડી લેવાનું મન થાય એ સ્વાભાવિક છે. આખું પુસ્તક ઉચ્ચારી ગયો પણ દાંધ ચિત્ર જડ્યું નહિ એટલે પુસ્તકને છેડે આપેલી ચિત્રસૂચી ભેંધ તો જણાય કે ૧૪૬ અને ૮૭ સ્લામે બે ચિત્ર છે તે ભેળા બે નકશા છે નકશા અને ચિત્ર વચ્ચે તો બે સમજાવના પડે હોવા છે ? બાળક હાલો ભૂલ્ય કરે તો ચાલે પણ ગુજરાતના પાનગર જેવા વડોદરાનું કેળવણી ખાતુ હારી ભૂલ્ય કરે તે તો ખેદજનન જ કહેનાય

પ્રેમાનન્દના અભ્યાસી થના માટે પ્રેમાનન્દનું ચરિત્ર મહેલીધું, અને અભ્યાસ કરનાનો પ્રયત્ન કર્યો, અને વાચતે વાચતે જે સશયો ઉદ્ભવ્યા તહેનું પરિણામ આ લેખ છે મહેલો સશયોનું નિનારણ કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે તહેમા જૂન દેખા નામનો ઉપકર માનીશ

ઓક સુપ્રસિક્ક પુસ્તકો પ્રેમાનન્દનું જીવનચરિત્ર લખવામા સહાયભૂત થઈ પડે એમ છે અને કતાએ તહેમના નામ આપ્યા છે અને એક “ વિદ્યાર્થી બની, એ અભ્યાસી તરીકે હેના જીવનનું ચિત્ર તો દોરતું એ નિચારે, આ ચિત્ર આનેખુ છે ” અને ઉદ્દેશ “ પ્રેમની અને આનન્દની મર્મિ પ્રેમાનન્દનું ચિત્ર હેતુ કટું આનેખુ કે તે ચિત્રથી તે કાણ હતો, તહેલે શા શા તથા કહેના કટના ગયો ચર્ચા છે તે સર્વ જાનતથી એક માહિતગાર થાય એટલું જ નહિ પણ તે સાથે હેતુ, જીવન તથા જનન આદ્યા પ્રમાણે ” (એલે આશરે ૧૦૦ એક પાના “ ઉત્તરે, ” આ ધ્યાનમા રાખીને જ સજનો રજુ કરીશ

સરખાતનો પેરેમાફ્ટી નદી આખા પુસ્તકનું ગહરય સમજાવતો, દી નદી પુસ્તકની, ગોખણી સમજાવતો, એમ જુદા જુદા મનારિધાનમા જુદી જુદી રીતે લખે છે “ પ્રેમાનન્દ ” નાં પુસ્તકમા તે પેરેમાફ્ટમા તાગ અને તારનાઓનો ગ્રગજગાટ એનો બધો છે આખો

૪ ખવાઈ જાયથી મગજ ગુચ્છાઈ જાય છે અને પેરેગ્રાફના કપાની સમગ્ર પડતી નથી રૂપડો પ્રવલ્ન થયો છે પણ તે સફળ થયો નથી પ્રથમ કાલે મક્ષિકા પાત્ત હેવી ગિથિતિ થઈ છે

આગળ આવે છે " પરંતુ ખિના ભાષામેધધરૂની પૂર્ણાકૃતિમા તહેલે પોતાનુ જે બગિલાન આપ્યુ તે બગિલાનના અન્થ દશમરૂન્ધ " ઇલાદિ આ શુ ? વાચકને અર્થ આકરીને બેસાડાનો પ્રવલ્ન કર્યો પણ મિત્રના ભાષામેધધરૂ એટલે શુ ? સાધારણ અર્થ તો જે યતમા ભાષાનો ભોગ અપાય તે યત એમ થાય યતમા અર્થનો મેધ એ તો સમગ્રાય, પણ ભાષાનો મેધ ? પ્રેમાનન્દે તો ગુજરાતી ભાષાનો ઉદ્ધાર કર્યો છે, સહાર કર્યો નથી તંદારે યતમા પોતાનુ (પોતાની તરફથી) જે બગિલાન આપ્યુ તે હેના પુસ્તકો કેમ કહી શકાય ? અધાશ સાહિત્યમાળામા હાનુ અચલીન સાહિત્ય ઉપન થાય તો ગુજરાતી સાહિત્યની સ્થિતિ સુધરે તી રીતે ? ના આવકવાડ તો પેસા આપી દૂર રહ્યા હેનો ઉપયોગ કર્ડ હેમના હાથમા ? આગળ પાને ૧૬ મે સાહિત્યધરૂ વન્દ વાપર્યો છે હેનો અર્થ થઈ શકે ખરે

હેનાં પેરેગ્રાફમા જેમ અર્થમે વગર જ તારા અને તારના શબ્દ વાપર્યા છે તેમ આગળ આવતા નથી, મહારથી, અને અતિગથીનો ઉપયોગ થયો છે તંદારે હાવા એક જ જાનની શબ્દો સાથે સાથે વપરાય તંદારે એ શબ્દના અર્થ વચ્ચેનો ભેદ બરાબર જળવાવેલો હોય એ નિયમ દરેક સિદ્ધ નખતાર ખાનમા ગમે છે

ભાષામેધધરૂ જેવા જ બીજે ભાગે શબ્દ ' ઐતિહાસિક સ્થિતિ ' છે ઐતિહાસિક એટલે જાન્ય *historical* *Political* હેવા તો થઈ શકે નહિ *Political* અને *historical* અર્થમે ના સમજવાથી થયેના ગોટાળાનુ આ પરિણામ દરી અને એ ઐતિહાસિક ગિથિતિ (?) ઉપર વિવેચન કરતા અરિન્દાર હેવા નિર્ણય ઉપર આવતા વાગે છે કે અધાપુધીના સમયમા પ્રેમાનન્દ અને સામળ ઉત્પત્ત ધયા સ્વ ગોવધનગમ લખે છે કે " *The three great poets who dawn upon our horizon with peace and quiet in the 17th century are Premanand, Samal and Akho* " આમ એ જણ્ય પ્રેમાનન્દને " *peace and quiet* " નુ પરિણામ કહે છે બીજે અધાપુધીનુ પરિણામ કહે છે તો આવુ શુ ? ઇતિહાસ પ્રમાણે તો આનમગીરના અવસાન પછી ગુજરાનમા અધાપુધી વર થઈ એટલે ૮ સ ૧૭૦૭ પડી અને તે વખતે પ્રેમાનન્દ તેની ઉત્તરાવસ્થામા દરી એટલે પ્રેમાનન્દ એ અધાપુધીમા આધ્યાસનાઈ કરિના રચનાર નહિ પણ સાન્નિના પરિણામે ઉદ્ભવેલો કરિ એમ સ્વ ગોવધનરામનુ માનુ ખડ લાગે છે

આમ શબ્દના અયોગ્ય ઉપયોગની જાનગી દેખાડી હવે એક અરિન્દાર તરીકેની ફરને દેરી અદા થઈ છે તે નોંધવે પ્રેમાનન્દે માટે જે દત્તકથાઓ ચાલે છે તે આપી છે તે તો ઠીક પણ " તેના પુરૂષની જીવનકમામા કારિ વિરનપણું હોય તો આપવું નથી " આ લખી એક જગ્યાએ જાનપ્રાપ્તિ ચમત્કારથી થઈ એ દત્તકથા પોતે માનતા હોય હેવા

ખ્યાન ઉત્પન્ન કરે છે, અને બીજી જગ્યાએ પ્રેમાનન્દનું જ્ઞાન એ મુસાફરીનું પરિણામ હોય છે એ અભિપ્રાય આપે છે સામળ અને પ્રેમાનન્દ સમકાલીન ટોવા બાગત એઓ રા કૃષ્ણ-લાવનો વિરુદ્ધ અભિપ્રાય ટાકી, એઓનો ઝગડો નુપ્રસિદ્ધ છે એમ જ્ઞી, દેમની સમકાલીનતા સાબીત કરી હોય એમ માની લે છે અને નીચેનું લખીને તો હદ જ કરી છે “ પ્રેમાનન્દે નાટકો લખ્યા કે ના લખ્યા તે સાથે આ ચર્ચાને યોડી સમ્મત છે ” જો હવે જ અભિપ્રાય હતો તો પ્રેમાનન્દનું ચરિત્ર લખ્યું જ શું કરવા ? પ્રેમાનન્દનું જ્ઞાન એ નાટકો છે કે નહિ તે વિશે ઉપર જણાવેના હેમના ઉદ્દેશ પ્રમાણે હેમણે લેડોને માહિતગાર કરના જ. જોધે પાણીમા રહેતું અને મગર સાથે વેર દેવી બીની ઉત્પન્ન થઈ હશે ? અને મનુષ્યી નધારે રોકજનક તો એ છે જે આખું પુસ્તક વાંચી રળા પડી પ્રેમાનન્દ તે એક સાધા રણુ માણાલં, બીજા કવિયોના લખાણોમાથી ચોરી કરી લખતો કરિતાકાર હતો હોવો ભામ થાય છે પ્રેમાનન્દની પ્રતિભા વિશે માન ઉન્નેખ જ્યા છે પણ તે પ્રતિભા રોના ઉપર આધાર રાખે છે તે રહમજન્યુ નથી રહેતું કારણ મને તો એ લાગે છે કે ચરિત્ર કારને જ ખચર નથી

“ હિ સક પ્રાણીઓના અને જાતજાતના ઝાડોના નામોથી જગનનું કોયે વર્ણન સુંદર બનાવ્યું છે વીસમી સદીના કરિયોને અને કાવ્યમીમકારોને આ સિદ્ધાન્ત નૂતન લાગશે હિ સક પ્રાણીઓના અને ઝાડોના નામથી જ વનવર્ણન સુંદર બનતું હોય તો કવિતા બહુ જ રહેલી અને ગમે તે લખી રોકે હેની થાય ” હાના સિદ્ધાન્તો ધરાવનાર પામે પ્રેમાનન્દના જીવન અને જનનનું રહસ્ય તી રીતે મહમજી રકાય ? ના ગાયકનાડના કાપે વાહકો હવેથી હાના ગભીર વિષય માટે વધારે લાયા મનુષ્યની પસંદગી કરો, અને મેત દ્રવિજ કોયેજના વાંચનાહકો ટાડુ નમાયુ સાહિત્ય, પ્રેમાનન્દને માટે ખોટા ખ્યાન ઉત્પન્ન કરતું ચરિત્ર, લખિયના રહેતાજીઓને નહિ તીખરડે, એ આશા સાથે આ લેખ સમાપ્ત કરીશ

વાદરા,
તા ૧૧-૧૦-૧૮

}

ત્રિધ વદ નટયરરાય મહેતા.

તૈયાર છે

નવી આવૃત્તિ.

૨૫. ભોગીન્દ્રરાય રતનલાલ દીવેટિઆ કૃત—

મૃદુલા—ચિત્રો સાથે (બીજી આવૃત્તિ) મૂલ્ય આ. ૧૧ બાક, ચોરસ જુકુ મળવાનું ઠેકાણુ-ગણીતા સર્વે જુકસે નરે તથા ગ કામુદિ ભોગીન્દ્રરાય દીવેટિઆ, આકામેઠ કુવાની પોળ, રાયપુર, અમદાવાદ, તથા

ગણીયરામ ગો. ત્રિપાઠી,

મોસરજી મોકલદાસ આલ ન ર, સેન્ડહર્સ્ટરોડ, ગિરગામ, મુગાલ

વિદ્યાર્થીઓ, વેપારીઓ, તથા અહારગામના વિજીટરો મારે
મુબાઈમાં ફક્ત એક જ.

“શ્રી નૃસિંહ હિન્દુ લૉજ.”

આ હિન્દુ લૉજ તેના હિન્દુ માનિકોની ખાસ જાતી દખરેખ
હોઈ તદ્દન નવી જ મેનેજમેન્ટ સાથે ચલાવવામાં આવે છે. આહુકોની
પણી અસાધારણ ધ્યાય તે જ અમારું એક સાચું સન્ટીફિકેટ છે.
એક જ વખત પધારનાથી નહુ ખાની થશે.

હેકાણુ-કાર્ડ મારફીટ સામે.

ટેલીગ્રાફ એસ “લૉજ.”

અમૃતાંજન

(રજીસ્ટર)

એ દેશી દવામાંથી હિન્દુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે.
તેનો ઉપયોગ, જ્યાં તમને શરીરમાં ખરજી થાય ત્યારે,
અમૃતાંજન વાપરજો. આખા શરીરના કોઈ પણ ભાગપર એક
અતીશય રામબાણુ ધલાજ પુરવાર થયેલો છે.

ફક્ત આઠ આનાની કીમતમાં
તે દરેક હેકાણુ વેચાય છે.

આજના ભણેલા ડાક્ટરો અમૃતાંજન વાપરવાનો
મંજુર લલામણુ કરે છે

અમૃતાંજન રૂપિયા નં. ૧૦૮ ક્રિસ્ચ રોડ, મુમ્બાઈ.

ક્રૅં ડૉક્ટર અન્ના કુટે, બી. એ., એમ. ડી. એ.

હાના છેકરાઓને આનતી આડી, અપખાગ, ફીફર અને કન્યદેશને પિગે જાતના નિકાળ માટે તૈયાર કરેલું

આંકડીનું ઔષધ.

પ્રત્યેક માળાપે અનરય નખતુ લોઈ એ.

વર્ગી એમણે જ તૈયાર કરેલાં બીજા

રામબાણ ઔષધો.

દરેક ઔષધની કિંમત ૩ પીઓ એક, પોસ્ટેજ લુદ્ડ.

(૨) હિમનનકુશ (Antimalarial) ટાલીઆ તાન ઉપર અકમીર ગોળીઓ (૩) અર્ગકુશાર (અર્ગ ૥ રો માટે) ચૂર્ણ, (૪) અર્ગ ઉપર લગાડનાનો મનમ, (૫) કૉલેરા, આનતિસાગ, અને બરે લુણી માટે દિ પાઓ (૬) આર્તવદોષ અને ગલપરિહારી (ત્રીઓનાં આતવેષી અને અગ્ર પિગેરે દો ઉપર) ગોળીઓ. (તમારે માફિની જ વખતથી મળી શકશે)

ટેલિફોન નં ૨૧૧૫

તારતુ શરનામુ 'ગ્રામરી' મુના

કુલાલ અન્ના કુટે

માનિક-ગણુશ કાનમસી.

(Oct 18) ટેકાણુ-અનતાશ્રમ, ગિંગામ બેકગેર, મુબાઈ નં. ૪.

કરિશન એન એન સેનતુ મારે પુતિ ૧૫૫૫

૧. જ પ્રમિષ્ટ મને

ઉત્તમોત્તમ આ

કેશરજન.

તેડ

સા દ્યને

વધારે છે આ વાજના મુળને મજમુન કરે છે હાતામા અને માયામા નાખવામા આ તેજ સર્વોપરિ છે ગિમત એક સીમીનો રૂપીયા એક પોસ્ટેજ માધે રૂ ૧ ૫ ૦

૨ વાતાહરરિષ્ટ—શુભ. અને વાના નાંપર ખામ આતીર દવા આ દોષી શરીર થત નમણુ પગ લખ છે અને મરીતની મિતને દરી જઈ બીજા રોગને જ મ માપે છે લાલીનાં ખરાબ નિપરોને લીધે શરદાં દદ થાય છે સાવાઓ અને આનતિઓનુ ડુની જડ રાગ થઈ જતુ અને રોમા ને થવા ને રોના સાધા બ મિલ્લ છે ૩ વાતાહરરિષ્ટ આધુવેદના નિયમપ્રમાણે દેશી વનસ્પતિમાથી બનાવેતુ ઔષધ છે અને તેનારી ખરાબમા ખરાબ દર્દીઓ પલ્લુ સાબ થયા છે અન્નાબાદના ડૉક્ટર રેસ મી જતુ તેન બી એમા બદ જ ઉત્તમ અને ફાયદાકાર ગણુ છે અને જેથી એમને ધા ૫ દર્દી મને બચાવ્યા ૭ વાળી મિત એક રીશીનો રૂપીયા એક, પોસ્ટેજ અબીઆર,આના

દસ રૂપિ અગર તે વિના હિ દ જતમા સીડોન રૂ ૧૦૦ નો ટ થપ અને બ્રિટીશ આઈ સમા દરેક ડેકાનો દર્દીની પુરી વીચન મયેથી પ્રીસ્ટિક્શન મે મી આપવામા આને છે

કવિરાજ નોગે દ્વનાથ સેન, જેમને લખની પદ્મિઓ અને સરગદિપોટા, મળ્યા છે પેરીસની કેમિકલ સોસાયટી, લંડનની સોસાયટી ઓફ ફમીન ઇ સ્ટ્રી અને લંડનની સરગવ સોસાયટીના ને, સમાસદ છે

નં ૧૮-૧-૧૮ લોઅર, ચીતપેર રોડ, કલકત્તા

૨૬ આપના ઓર્ડરમા સમાવેશકની નોધ લેવો

ડૉ. વામન ગોપાલનું

આ યોડા છ ઝ ડ

સારસા પરીલા

આ પ્રસિદ્ધ દવા લગભગ (૬૦) સાઠ વર્ગમંથી લાખો દરદી

રોગમુખ્ય થઈ આશીર્વાદ આપે છે અને પ્રદર્શનમાથી

મોના ચાલીના આદરે જનનાને આ એક જ આરસા

પરીલા લા વગાળી નીચડ્યું છે.

આ પ્રસિદ્ધ દવા લઈ સુધારના ઉપર અક્ષીર છે પણ બીજા અને રાગો જેવા કે - ઉર્ધ્વશ એટલે ગરમી અને તેના વડે થતા નાસદાયક રોગ, નકવા, સંધીના, ગડમાળ, મોળમા તથા ટાંબ ઉપર ફોડના થના, હાથ પગની તળીઓમા કાળા ડાઠ, પડના ખરગતુ, શરીર ઉપર લીનુળા જેવા રો ના થના, હાથ પગ તેમ જ વ્યાખોની બગતરા થી, પાની રસાવણુ ખરાથી મોળમાથી લાગ મળવી થોડે રોડે. દો ઉપર અમૃતનુય છે અનુભવ મિના ખારી થતી નથી

શીંગી ૧ કીમત ૧૧ રૂપીઆ.

પોસ્ટેજ જુદું.

બનાવનારું કા ખાનુ-૨૧૦ ગૌતમનગર કેશનનુ ઔપવાવધ-કાકોદ્ધાર, મુ બાઈ.

આ યુ ય વે ધા ર ના

તેં ક ર રેતી જા જ ન ના

કે મ તા કા ત મ રા ડ ના ર

નિંદશ નહિ . વનાર

પ્રેસ્ત્રે ગી ને જ આ ન ના ર

હુમેશ મારે દિતકારી

આરી નાની મોખમા હો તો ખાનુ

મા વખેની લાખનેમાથી એ અમૃત

સ ખી મોળીઓ પ્રખ્યાત નામ તમો

મયો મરી રધારે વીગત જાણુ

માટે અમારે કામગાએ ન પાચું

હોત તો અસ્ય નાચો એ પુરુષ

અર કીમતે નો વગર પોગેજો

મે લરામા આવે છે

પ્રાન્ય એફીસ—

કાલખાદેવી રોડ,

મુ બાઈ.

વૈદ્યશાસ્ત્રી

મણિશકર ગોવિંદજી,

જામનગર—ગાંધીયાનાડ

હેલરનો

રૌચલ એસ્ટ કોકો.

આ કોકો હિંદુસ્તાનમાં વેચાતા બીજા બધા કોકો કરતાં ઉમ છે. માંદા માણસો તથા બધાઓને માટે એની ખાસ લલામણુ કરનામા આવે છે.

સાક્ષરો, વિદ્યાર્થીઓ વગેરે જેમને ગત દીનસ મગજભાગીતુ કામ કરનાતુ હોય છે તેમને માટે "હેલર્મ કોકો" મ્હા અગર ફાંફી કરતાં ઉરામ પીણુ છે એમા રહેલ થીઓબ્રામીન (Thiobromine) તથા ફોસ્ફેટ્સ (Phosphates) મગજભારીથી ક્ષીણ થતા કારણેનું પુષ્ટિ આવે છે.

દરેક બંધીતા વેપારીને ત્યાંથી મળશે

હિંદુસ્તાન, બરમા તથા સિલોન ખાતેના સાવ એજન્ટો

કોહામી, સુતગીઆની કુા

હમમ સ્ટ્રીટ, કોટ, સુબાઈ.

સ્થપાઈ ૧૮૯૨

એમ. પી. કાકુ ઍન્ડ કંપની.

અમદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ નં ૩, સુબાઈ

સ્વપર સ્ટેમ્પ બનાવનારે અને કોતરકામ કરનાર.

કોપર પ્લેટ સ્ટીલ, કાંચ તથા ચૂચ, મપકના તોખા ઉપર મારનાના પીતળની છાપો તથા તેને લગતી સાદી, સાણુબનાવવાની પીતળની કાંચઓ શીપાઈના દરેક બત્તા પટા, લાખની સીન, પીતળના નામના બોર્ડ તથા કોઈ કોઈ બ્લેક વિગેરે બનાવનાર તથા છાપનાર

સમાલોચકનું વાર્ષિક લવાજમ રૂ ૪;

હિંદુસ્તાન બહાર શીલીંગ ૭૫ = રૂ. પોણા છ.

છુટકે એકની કિંમત રૂ. ૦-૮-૦

સમાલોચકની બહુરખખરો હમિશા ઉત્તમ અને સ્થાયી માહુકો જ લાવી આવે છે. બહુરખખરો નિનાનો વ્યાપાર એ વ્યાપાર નથી.

જુના અને જાણીતા

ઝવેરીઓ

રામજી ભગવાન એન્ડ બ્રધર્સ.

૨૦૮૦ શેખ મેમણ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

તારા સિગ્નાચુ 'Muffcham-Bombay' ટેલિફોન નં ૬૭૪

મુંબાઈના સુપ્રસિદ્ધ ઝવેરીઓ.

ઉત્તમ કારીગરીના અનેક નમુનાઓનું પ્રદર્શન !

મોહનલાલ એન્ડ કંપની,

દરેક પ્રકારના સોના, ચાંદી અને ઝવે-

રાતના મનપસંદ ઉત્તમ દાગીના

ખનાવનાર ને વેચનાર.

નં ૧૯૭-૨૦૧ શેખ મેમણ સ્ટ્રીટ,

ગણેશવાડીની સામે, મુંબાઈ.

લુભા ૪૪ બહાર પડી છે !

વિશુદ્ધ રત્નેષ.

(૧૨૮૪૫)

નોંધ — રા. ભગવાન હુન્નિયાવ પડ્યા બી એ

એક પચિસીન મુગલના મુર રત્નેડની કમોગી વિક્રે પ્રયગે કેરી રીતે ઉમી પાપ છે

મુદ્રા ફક્ત ન્યા આતા

ગણવાનુ કમણુન-મમળે કીન. એમ વિખાડી એન્ડ કં પની મુકમેવન, મુંબાઈ. ૧. ૨

જાનની, મહોટી, જાહેર કે ખાનગી લાયબ્રેરીનાં

પુસ્તકોના ઉત્તમ સંગ્રહ.

૧.

૨૫. જાનકૃષ્ણરામ ત્રિપાઠી —

૨૬. જગનલાલ હરિલાલ પડ્યા —

	૩ આ		૩ આ
સરસ્વતીચન્દ્ર ભા ૧ થી ૪	૯-૮	કામ્બરી (સચિત) આટલિ પાચમી	૨-૧૦
લીલાવતી જીવનકલા	૦-૧૭	એક માર્ગ લક્ષ (નવ નકશા)	૦-૮
દયા મનો અક્ષરદેહ	૧-૪	કોઈન્ટનુ અનુકરણ ભાગ પહેલો	૦-૮
સ્નેહસુદા (કાવ્ય),	૧-૦	સચિત મનાક્ષરનાં પત્રા	૦-૮
Marriage Forms under		મનોગ્રન્થ વાર્તાલિ (છપાય છે)	૦-૬
Ancient Hindu Law	0-12	નિશુદ્ધનેહ	૦-૮
Classical Poets of Guja-		૨૭. ગાપતરામ અનુપરામ ત્રિપાઠી —	
rat (1916 Edn)	0-6	મતમટેન (સેફ્ટહેપનુ ગુજરાતી	
પ્રો. કાન્તિલાલ પડ્યા —		ભાષાન્તર)	૩-૦
૨૮. જાનકૃષ્ણરામ જીવનચરિત્ર	૧-૦	દિગ્ગાધરના દેશોની વાતો	૨-૦
૨૯. પ્રો. મણિલાલ નજુભાઈ —		૩૦. શિવભટ્ટાલ અંગરિકા —	
બોધધર્મસાસ	૧-૦	કવિતા પ્રવેશ	૧-૦
ગુનામિહ	૨-૦	કાવ્યમણિ	૧-૮
ચોગિન	૧-૦	મધુગિન્દુ	૦-૪
સુશૈલ ગદ્યાનયિ	૫-૦	કિન્ડગાર્ટ ૧ સમગ્રી ૭ લેખો	૦-૬
૩૧. મણિલાલ જામરામ ભટ્ટ —		૩૧. ભગુભાઈ દત્તેશ્વર કાન્ધારી —	
મહાત્માની રાણી (માન મુદ્ર ચિત્રો સાથે)	૨-૦	અંગ્રેજી-ગુજરાતી પૌકેટ ડિક્શનરી	૧-૧૨
સુદર જ્ઞેન	૦-૧૨	ગુજરાતી-અંગ્રેજી	૧-૧૨
ગુજરાતની જુની નાનાંઓ (ચિત્રો સાથે)	૨-૦	સ્ટાર અંગ્રેજી ગુજરાતી ડિક્શનરી	૦-૧૨
પ્રયુગજ્ઞાણ અભિયંતરનાથી		ટાકુત રાજસ્તાન (બે ભાગમાં)	૫-૦
(નેરી આટલિ ૭ ચિત્રો સાથે)	૨-૦	૩૨. ભોગીન્દરાવ દીવેડીઆ. —	
રતિસુધી	૩-૮	આસીગ્રેટ કનેક્ટર (મળતી નથી)	
પતિનતા સતિઓ (૨૪ ચિત્રો સાથે)	૩-૦	નવગી બાનકો	૦-૪
પ્રતિમા તાટક	૧-૦	ક્રિસ્ટ ટૉર્ટોયની વાતો	૦-૪
સુરંગી, મુબારકી મેદાણી	૧-૪	ઉપાકાન્ત [ની આટલિ છપાય છે]	
		ગોહિની	૧-૦
		સોનીસીટર	૦-૧૨

જોન. એમ. ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, બુકમેલર્સ એન્ડ પબ્લીશર્સ,

મનોરંજન છાપખાના, ગિરગામ, મુંબાઈ

અંગ્રેજી, મરાઠી, ગુજરાતી, હિંદી અને સંસ્કૃત
'ગમે તેના ન્હાના અગર ગમે તેટલા મહોર

છાપવાનાં પ્રત્યેક કામ

ખેલુ જ સુંદર, શુદ્ધ અને જલદીથી કરી

આપનામા આવે છે.

ગ્રાહકો હમેશા ખુશ ખુશ બની

ફરી ફરી આવે છે.

ભાવ બહુજ સોંધા ! કામ અતિ સ્વચ્છ !

ઉંચામા ઉચ્ચી જાતની છેલ્લામા છેલ્લી

બની મશીનરી !

ભરપૂર ટાઈપ ! મોહક બોર્ડર.

આપના સર્વ કામ હમેશા મોરજનમા જ

આપજો !

મનોરંજન છાપખાના, ગિરગામ, મુંબાઈ

હનતાન.

હનતાન—ઉલટીને તરત જ ખરું કરે છે.

હનતાન—પાચનશક્તિ માટે અદ્વિતીય છે.

હનતાન—ગંધિ માટે એના જેવી એક પણ સ્ત્રી નથી.

આખો વખત જોં જોં કરનારાઓએ હનતાનનો તરત જ ઉપયોગ કરવો.

દરિયાની મુઝાફરી કરનારા દરેક માણસો ત હુસ્તી માટે હનતાન પાસે રાખે છે.

હનતાન—ગાનારાઓ અને લાપશુ કરનારાઓ પાનાના કલને માટે હનતાનનો જ ઉપયોગ કરે છે.

હનતાનની એક બે ગોળીઓ પાનમાં ખાવાથી પાનો અજબ સ્વાદ આવે છે તે ગટામાંથી દુધિ દગ કાઢવા માટે હનતાન વાપરવાની ખાસ લાગમથી કરવામાં આવે છે.

હનતાનનું એક પડીકું આપને જ ખરીદો.

કિંમત ૩૮૦ ગોળી ફ્રેન્ચી બોલ સાથે ૩ ૫

૬૦—ગોળી ચીની બોલ સાથે ૦-૪-૦

૨૦—ગોળી પડીકું દી ૦-૧-૦

સોલ એજન્ટસ—હનતાન એજન્સી,

(૭ ચાર ચૌખત)

ભુભામચંદ, મુબઈ.

દરેક આખગદાર વેપારીઓ હનતાન વેચે છે.

સો વરસનું પુરાણું ખાતું

જુના

ગોપાલદામ ખરડીવાલા

અને

મીઠાઈવાલા

અંખાઈ

મોંઘા મરાલા અને સ્વચ્છ ધીની ઉત્તમ મીઠાઈઓ માટે

એક ફેરો મારવાની લાવામણ કરવામા આવેછે.

ખામની બંરશી

પીરતીની બંરશી

માવાના પેગ

મારાના ધુધરા

કોપરા પાક

બાચુડી

શીખડ

ગગન વોટે

ધણી જાતની

સુતરેની

હલવા

વેનીના ચુપામ

ઓરેજ વીગેરે

સુકા હનવા

દરેક જાતના

અધરતીના લાકુ

સુનીના લાકુ

જલેબી મેચુર

સુરતી મીઠાઈઓ—મગજ ધારી

૭ મીઠાઈક એજેન્સી, " Burfee Shop "

સી પી. ટેન્ક. ટેલીફોન નં ૧૧૦૭.

સંસ્કારી ગૃહોનાં અને પુસ્તકાલયનાં

અમૂલ્ય શૃંગાર.

જીવનના શૃંગાર ! ગૃહના વિલાસ !

વાધા ભરેલા પ્રિયારો અને વિરોધી તદ્દન નિરાશુ

નવુ પુસ્તક

તૈયાર છે

તૈયાર છે

રસિક
વાર્તા સમ્રહ

મારી વીસ વાર્તાઓ.

નવ સુંદર
ચિત્ર સાથે

આ રસમરી અને ઉપયોગી વાર્તાઓને તમારા સ્ત્રીમાનકાના હાથમાં વિના સંકોચે મુકજો.

લેખક—રા કેશવપ્રસાદ છાટાલાલ દેસાઈ, બી એ, એનએન બી

લેખકની જમી સાથે સ્વચ્છ છપાઈ અને સુંદર પાખી બાઈન્ડિંગ

કિંમત ફક્ત રૂપીઆ બે, પોસ્ટેજ છુદ્ધ

ઉપશત—

તૈયાર છે ! નવા પુસ્તકો

ગુનામોની દુ મિતિમાં સમાવના માનવજીવનની ચિંતી મારીઓ સુધાવતુ—નોક્રિય—સમિત્ર પુસ્તક !

દ્વિત ઉશ્કેરતી
નવી નવલકથા !

ગુલામગિરીનો ગજળ.

નવ સુંદર
ચિત્ર સાથે

લેખક—અ સૌ નિમળા સેતવનાડ

કપડાતુ પાકું પુકું, ગ્લેસક કાગળ, કિંમત ફક્ત રૂપીઆ બે, પોસ્ટેજ છુદ્ધ

લલિતનાં કાવ્યો.

રા જન્મશકર મહાશકર જીવ, ઉકે રા લલિતના કાવ્યોનો સમ્રહ

તેમની હેનામાં હેનાની જમી સાથે

કપડાતુ પાકું પુકું, ગ્લેસક કાગળ, કિંમત ફક્ત રૂપીઆ બેક, પોસ્ટેજ છુદ્ધ

ટીકાપુ—રા રંમણીયરામ ગાનહનરામ ત્રિપાઠી,

ત્રોતારજી ગોકુલદાસ ચાલ ન ર/૩૬, મેન્ડહસ્ટ રોડ, ગિરગામ,

મુબાઈ, ન ૪

સમાલોચક

મુખ્ય લેખો.

હિંદુન

માગી વીમ વાતાઓ.

મેસુરની સોનાની ખાણો.

હોમગુ ઇલિયઃ

માનવજનનું લક્ષ્યબિંદુ

વાર્તાઓ

ડા. પ્રતાપચંદ્રનું પ્રલોભન.

—૨૪૧ વાતા

આતુ સચિત્ર વાર્તા

ઉપા-‘સ્વરાજ્ય—પ્રતિજ્ઞા.’

ઉપગત પ્રાસંગિક વિચાર,

અનસાન નોંધ, કવિતાઓ

અમેરીકન તીજેરીઓ મોટે ભાગે કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનો જ કહે છે.

અમેરીકાના માન ક્રાન્સીન્કોના થોડા વર્ષ ઉપર મોટી
આગ થઈ હતી અને ત્યાં હજારો ઘરો બળી ગયા હતા.
તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે દેખાડ કર્યો તે વિશે
લખતા અમેરીકાનું હુનર ઉદ્યોગને લગતું મૌઢી આગના
ચોપાનિયું નામે 'સાયન્ડીકેટ અમેરીકન' તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬
ના અકમાં નીચે મુજબ કહે છે —

મોટી દિલગીરી માથે કહેવું પડે છે કે માન ક્રાન્સીન્કોની
આગથી ઘણાક મેકરોની કાયમી હોનાની ગેટી માથે
વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરાણ થઈ છે. અમને
જાણમાં એવી વાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજેરીઓ
જો કે લાડકાની પેટી ઢરતા નહીં મારી હતી નહીં, તો પણ
તેના બનાવના યા વેચનારાઓએ કાયમી હોનાની મોટી
મોટી વાતો કરીને તે વેચી હતી. આવી કચરા જેવી ચીજને
તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓના કાનખાના અને દુકાનો
સરકાર હુમેશ માટે બંધ કરાવે એવું અમે ઇચ્છીએ છીએ.

ગોદરેજનું કારખાનું—

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુબાઈ

તમારે ત્યાં શુભ પ્રસંગો પર

• દી-પાઠી—

નાચ-પાઠી—

એટ-હામ

ધર્મીંગ એટગેનમેન્ટમ

ધર્મીંગ મેળાવડાઓમા—

શ્રીકૃષ્ણમેન્ટસ માટેની ગોઠવણ કુવાનું અમને સોપો
ફાકું કામ—

વાજબી દામવી—

ટુક વખતમા—

અને તમને ૧૦૧ ટકા સંતોષ મળે નેહુ કરી આપીનું.

એસ્ટીમેન્ટસ મળાવો—

લાવ તાલ જરૂર પુછાવો—

ગોવિંદજી વસનજી.

મુખ્ય ઓફીસ-ચીંગખાસર.

આચ ન. ૧ - મોકોનકા.

આચ ન. ૨ - આગેડ.

મુખાઈ.

ટલીદિન ૧૫૫૬,

ટલીઆમસ—

" Sweetmart "

Feb 19

પંકાયલા, પુરાણા અને પ્રજાપ્રિય મશીન

પોલીશની શરૂઆત કરનાર

અને આ ધધાને એક ફેશનેબલ ધધાની સપાટીપર લાવનાર

ઝવેરી કાનજી માલજી

આ નામ કોણ નથી જાણતું ?

પહેલા પાચોળીપર

હજી પણ કંઈ નવી કૃતિઓ,

નવા ઘાંટ, નવા શણગાર, અને નવા અલગાઉ,

તૈયાગ કર્યા જ નથી છે !

કુકને પધારી તસ્દી લઈ બેસો તો

જરૂર જ મોહરો !

પરિણામે અમને ખટાયા નિના

છુટકો જ નથી !

પછી આજે આગે કે કાલે !

અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ

ટેલીફોન નં. ૭૮૦

ભીખા કલ્યાણજીની કુંઠની અમૃત તુલ્ય દવાઓ.

મજબૂત મિદ્યર.

-કોલેરા વિચુચીકા માટે-

કોરેલા અપચત, અછાલ અતિશય બિરે
ભર કરે શરીરને કુદ વખતમા આવિપૂર્વક
નાશુ કરનારો તો એક રામબાબા કૃપાય
છે એનાથી રોડો અમૃત્યુ છાદની
બધી છે

કિંમત બારદશી એકના આના દસ

બમલ એન્ટિમેન્ટ

-ખામ દરજા માટે-

ગમે તેની હનીરી મળી કે લાલ દરાજ
અમર જીજીની મા મનમ બિધી ત્રા
વખત લગાવાથી ૪૬ મુશધી તામદ
થાય છે અને આમડી જરા પણ બગળી
નથી કે ખરામ વાસ આહુતી નથી
કિંમત બારદશી એકના આના ચાર

તાવનું અકસીર મિદ્યર.

આ મિદ્યર શરીરમા આગનીમા મેરીચીવ અને ખરાબ રુખા કાપી નીકળતા સર્વે ભવન
જેની તાવ ઉપર રામબાબા અમર છે એ મારણ કે તે તમામ ભવન તાવના જ તુચીને નાશુ
કરવામા આવ્યા છે આ મિદ્યરના નાલ નામ લેવાથી એક જ દીવસમા ગમે તેવો તાવ નાશુ
થઈ જાય છે બીજી દવાઓથી તાવ ઉતર્યા પછી થતી જ અશાન્તિ આવે છે તેમ આ દવાય
એવુ ક્યુ મા ખરામ ખરીજીમ આવડુ નથી એ તેની ખાસ મુની છે

કિંમત બારદશી એકના આના ચાર

ગાંડીવ એન્ટી-ડમેટીક બામ.

એક મહાન વિદ્વાન ડોક્ટરની શોધ ઉપરથી બનાવેલો આ મનમ લોલવાથી માથાનો તેમ જ
સપીવા સરખો કુખદાન રોગ એક વખતમા નાશુદાય છે વળી હાથપાત્ર રહી જવુ
મોઝે નથી આવવો શરીરના કોઈ પણ ભાગનો દુખાવો કોઈપણ ભાગનુ અડાઈ જવુ
શીથોના પન નથા કમર અડાઈ જવા રાસદીથી કોઈપણ ભાગ રહી જવો વિરે સર્વે રોગોને
નાશ કરનારા આ રામબાબા કૃપાયથી એક બારદશી દેકે કુરોમા અવસ્ય રાખવી તોછએ

કિંમત બારદશી એકના આના ચાર

અમરા નકેરનાન મ કોના ખાસ આમડને માન આપી-

અમોએ હાલમા હીમપેનસીંગ બાલુ ખોદયુ છે

તેમા અનુમતી માન ગોને હાલ દેખ અન્યા પ્રિટીપાન મુજબ વા બનાવી આ દવામા આવશે
એક વખત લાગ પાડી ખાતી કરે

ભીખા કલ્યાણજીની કુંઠ દવાવાળા,

પ્રાય-સીનાગમ જી (વિ) } ગાંધીજીને નામે, બહારકોટ, મુબાઈ, ન
Feb 19 ૩૧, મ રાજી }

તાકી દે જોઈએ છે.

અગ્રે ૭ માસિઝ મે. ૧૧ ગી. સુના બાન્યુઆગી ૧૯૧૬ ના અકની એ નકતો
(અડધી કીમતે)

સુગરાતી મસિઝ નવવનના હીમેગ્ગ ૧૯૧૫ ના અકની એ નકતો,
(અડધી કીમતે)

માસિઝમા બાદગમ્પરો લાનનારા હસાકી અને મહેનતુ ટેનાસરો

એનિતાસિક અને સામારિક નવવનના લેખકો લેખોએ યોગ્ય માગણી સાથે
પોતાના લેખ, લાખાત અને દરજ્જે જણાવના

લખો-ગામ C/O સમાનોયક બોર્ડિસ, મોગર ૭ મોનદામ ચાન નં ૨-૩૬
મેન્ડુર્ટ રોડ, ગિરગાન, મુબાર્ક

સુનાલમા અવેરાતની દુકાનો વધી છે, અને
અવેરીઓ પણ વધ્યા છે, અને તેમણે લુનાપણ
તો વળી બા. લાખી સુનતુ છે
તે છતાંએ મોરલ અવેરીઓ

મહેતા હરીલાલ રામકૃષ્ણની કુંઠ

એ ફક્ત હવે મુદતમા લે નામ કહાડ્યું છે તેથી લુના-અવેરીઓ
તો વિચારમા જ પડી ગયા છે.

અમારી દુકો આહકો સારે જે રીતે ચર્ચવાના

આવે છે તે અમારો ખાસ હજર છે

ગ્રાહકોને અમારે ત્યાં કંઈ પણ રીકઝીક કરવી પડતી નથી

ખાસ ગામ ના સપ્તાહ ઓરડરો વેલ્યુએબલ પોગથી તાકી મોનવામા આવે છે

ટેકાપુ—અખદુલ હેહમાન સ્ટ્રોટ, મુબાર્ક.

કહોને ?

તે રીસાએલી રમણી

કુની ગીતે યુગ થઈ શકી વાર ?

ઠપારે તેને

ત્રિભોવનદાસ ભીમજી ઝવેરીને

ત્યાથી

• મૂર્ચ અમાન તેજસ્વી ને રૂદિધમાન

અવકાશે આપનાર નથૂન

• આપનામા આગ્ય ત્યાં જ

સોના, ચાંદી અને ઝવેરાતના

દાગીનાના વેપારી.

શેખમેમન સ્ટ્રીટ, મૂળજી જેઠા મારકીટ,

સામે, મુંબઈ.

રેલીફન નંબર ૩૭/૧.

Oct 18

સૌન્દર્યના પોપકો નાજુઃ સૌંદર્યને જોતાં ગાઝતુર બને છે,
એ સૌન્દર્યના ખંગ પૂજકો ને પોપકો આપણી આર્થ સીઓ છે—
આર્થમીઓ એટલે જગતનું નૂર
તેમના મનને-દિલને ખંજીલાવે, મગ્તી કરાવે અને
ગલી ગલી કરાવે એના

દિલપમદ-મનગમતા-ઉંચી જાતના-ફેન્સી
ડિનાગીના-પાકા રંગના-બુદ્ધી બુદ્ધી જાતના-નનનના

ફેન્સી છાયલો હમેશાં તૈયાર જ છે.

ભાન સમ્મતા છતાં કામ ઉત્તમ અને દિલરજઃ જોગો,
એક વખતે કામ પાડો ને પાડા અહિ જ આનગો.

હાથ ! સમજ્યા કે ?

તો જરૂર આવો **શાં કુંજલાલ ડિશોરીલાલને ત્યાં.**

નં. ૩૫૪, કાલકાદેવી રોડ, મુબાઈ નં. ૨.

ખેલજીવમ દુકામ આપણુ હોય
તો આપો, ખીલત જરા દુકામ આપો,
માન અકરામના ગેઝીટામા આપો,
આપો, આપો ને આપો

પણ ત્યારે

સાહેબો, અમલે તુમારા કેશના, રંગ,
કગાવ, ભૂખે મગ્તા, તુપાધી રણ
નળતા, નિન્ધાર વસ્ત્રહીન અનાથ
અને દીન બાળકોને

મફત નહિ કરો ? એમ ના બને,
હા ! તો અમલને આપો ને પરમાથ

કરો—હિન્દુ અનાથાશ્રમના
આ બાળકોને ત્યાં ઉત્તમ સગવડો છે

—નહિઆદ.

Oct 18

આપના ઓફિસ સમાયોજકની નોંધ લેજો

Red Indian (Brand) Tea.

રેડ ઇન્ડીયન (બ્રાન્ડ) ચાહ.

અમારી નીચી મીની જાણીતી નાહ
એકી છે કે પીસામાં લહેજત 12 આંચે
ખીન ચાહ કરના મા લખાવે છે
બુગબોહાર ચાહ છે, ક્રીક એક
જ વખત પીણી ખાના થયે
રતની તથા પાંચ રતન 11 મીનના
દામગામા પેક કરેલી,
ધણી જ ઉત્તમ ચાહ છે
- મુખર્ષ તથા બહાગામના દરેક
આગર વેપારીને ત્યાંથી મનશે એ
તમારા ગાંધી ત્યા ન હોય તો લખો
રેડ ઇન્ડીયન (બ્રાન્ડ) ટી પો
Aug 19 પાલ્લેખની, - મુખર્ષ

કેશર જન—પહના પ્રકારતું મગજ મારેતું તેવ છે
કેશર જન—મગજના જ્ઞાનતુઓને પ્રુદિ આપ છે
કેશર જન—વાળને ખરી પડતા અદાવે છે તે નળોજયા
બધ હગાડે છે
કેશર જન—આખો દિવસ મગજ માગી રનારાઓને ખામ
શાન્તિ આપે છે
કેશર જન—મુરતાઇ તથા ગામણ મટે સારી ગીતે વપરાય
છે કિમત એક લીલીનો રૂ ૧, પાંચજુ લુદ

પ્રમેહખિન્દુ શુ છે ?

પ્રમેહખિન્દુ—લુગાનીયતની બનેથી થયેના ગેગા મટારે છે
પ્રમેહખિન્દુ—ચાટી વિગેરે ભયકર રોગ ઉપર અદ્વત રીતે મપદો આપે છે
પ્રમેહખિન્દુ—આ દોના નાસથી થોડા જ વખતમાં સુતિ અપાવે છે તાન,
અત્યંત અમ વિગેરે સારી રીતે દૂર કરે છે
પ્રમેહખિન્દુ—આ દોથી પીડાતા દરેક જાણે વાપરવુ
દરેક લીલીનો રૂપીઓ દો પેકિંગ 12 ગેરેના આના નર જુ 1
કવિરાજ મોજેન્દ્રનાથ સેન, મનમેન્ટ ડીપોમાં હોન્ડર, ન-

Feb 19

૧૮/૧ અને ૧૯ લોખ્ય વિતપુર રોડ,

કલકત્તા.

૭ આપ મા ઓરમા સ્થાને વ્યક્તની નોંવ વેવે

૨૦ વરસની જુની દુકાન,

હીરા તથા અવેરાતના વેચારીઓ

સુરજમલ લલ્લુભાઈની કું.

હુમારે ત્યા કોઈપણ જાતના મોદી તથા નાની સાગજના
હીરાઓ તથા મોતી માણે પાના વિગેરે અંગત છુટક
તથા અવાબજ મળશે

હાલની ચાલુ કેમનજી કોઈપણ જાતજી અંગત તથા મોના
ચાલીના દાગીનાઓ તેથાર તેમ જ ગોગડરવી બનાવી
આપનામા આપને

હુમા માલની આકલ્પી કરી આપીજી તેમ જ અવેરાતના
દાગીનાને મીથેર જી આપીજી

૬૦-૨૨૫-૨૨૭ કાલબાદેવી રોડ, પોસ્ટ એફીસની
સામે, મુબાઈ.

ટર્મિન ૧ ૨૨૩૬

૨૧મી ૬ એડ્રેસ, Calmness, Bombay

અર્ચકશ્રી જન્મતિથિ શ્રી વિજયાદશમીને દિવસે બહાર પડે.

અવ ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી કૃત—

૧. સાક્ષરજીવન—પો. બજારનગર કોંગ્રેસ પ્રેક્ષક તથા
કર્તાની ત્રણ ગુની સુન્દર છબી સાથે.

કિંમત અગાઉથી ત્રાહક થના પામે રૂ ૨

પોસ્ટેજ ચાર આના વડુ

નવા પુસ્તકો તૈયાર છે !

ધોડા રખતમા બહાર પડે !

૨. ઉપાકાત સચિત્ર નવનકથા

ગુજરાતનો જાણીતા લેખિત તાર્કિક રત્ન લોચી-ગવ દિવેટિઆને કાલુ
જોગપતું નથી ! ઉપાકાત એમની જાણીતી અને ચોક્કસ નવનકથા છે આ તેની
નવી ક્ષીણ આકૃતિ ઇપથ છે તેમા આદ્ય સુધી ચિત્રો છે ઘણા વખતે આ નવી
આકૃતિ બહાર પડે છે

કિંમત અગાઉથી ત્રાહક થના પામે રૂ ૨

પોસ્ટેજ ચાર આના વડુ

૩ કમલાનાં પત્રો

હિન્દુ સમાજના અનેકપિંથ રંગની માહિતી આપના કમલા રાણી અનુરાધી
એ સચોટતાથી આ પત્રો પોતાના પ્રિયતમને લખે છે પતિપરના પત્રો હિન્દુ
નસારની રૂિ મુજબ પ્રગટ થઈ શકતા નથી પણ કમલાએ એ રૂિનો ભગ વગી
પ્રોતાના પત્રો પ્રગટ કર્યા છે આ પત્રો દરેક મુમુક્ષુઓ પાસે વાચવા યોગ્ય છે
શ્રીઓના હાથમા આ પુસ્તક ખાસ ગોમે એવું છે

કિંમત અગાઉથી ત્રાહક થના પામે રૂ ૨

પોસ્ટેજ ચાર આના વડુ

લખો

રમણીયરામ ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી,

ગોરાગજી જોડનાસ ચાનન રાઉડ

સેન્ડલ્વૅડ રોડ, વિરગામ, મુબાઈ

આયુર્વેદ વિજ્ઞાન.

(વૈદ્યના વિવિધ નિયમો ગ્રાસ્ત્રીય રીતે ચર્ચનું માનિક.)

આનંદ સમન્ધી તથા વૈદ્ય નિષ્ણક સામાન્ય જ્ઞાન મેળવનારી માણસ માનની દરજ્જા છે આનું વૈદ્ય જ્ઞાન મેળવવા માટે આરામ સાથે સાધન આ માસિક છે ગુજરાતના ઉત્તમ લેખકોના લેખોથી ભરેલું આ માસિક દરેક ગૃહસ્થે વાંચવા લાયક છે

વાર્ષિક લગભગ માત્ર રૂ ૧-૮-૦

યસિન દેશે દિ યો જાત તજ્જં તસ્યૌપથ દિતમ્ ।

સ્વદેશીનો આગ્રહ એ દેશની માઠી મેવા છે.

શુભચરક, કિક્ષિપત અને રાસોક્ત નાઓ પૂર્ણ સત્વ અને શુદ્ધિ જળવાઈ રહે તેવા સચાઓથી, ઉત્તમ, તાજા અને ખરી વનસ્પતિઓ તૈયાર કરનાર

ઝંડુ ફાર્માસ્યૂટિકલ વર્ક્સ

એવફીન્સન રોડ, મુંબઈ.

અમારી દવાઓ ઠી ખાતરી વૈદ્યો અને ડાક્ટરોએ વાપરીને કરેલી જે તેમાની કેટલીએક જેની કે —

વાસાનલેહુ ગાસી તથા હમને માટે ઉત્તમ ।	રતનની કી ૩, ૦-૧૦-૦
ખૂલત મનિષ્ઠાદિકવાથ સ્કતશુદ્ધિ માટે અકસીર ।	" " ૩ ૧-૪-૦
આરોગ્યનર્મની ગસ ન ૧ લીવરના ૦ાવિ માટે ૧ તોવાની	" ૩ ૨-૦-૦
વસત કુમુમાકર-મધુમેહ માટે	" " ૩ ૨૫-૦-૦

મુંબઈની મુખ્ય ડીપો —

બહારગામ માટે —

ઉપરને શરનામે લખો

કાળજાદેવી રોડ, જૂની મહાજન વાડી, ટેલીફોન નં ૨૨૦૮.

ગાંધી નંબર ૨, મારવી બજાર રસ્તે ડાહ્યા ગલીને નાકે.

સાંખા નંબર ૩, બોરીબંદર સામેના સ્વદેશી સ્ટોર્સ.

The 'Modern Review.'

The "Modern" Review is the most popular of English Magazines in India, it deals in all branches of knowledge, Literature, Art, Politics, Science, Sociology and above all imparts up to date information and knowledge, in Indian Affairs —Subscription Rs 6/- per year Single Copies As 8/-

Chhatterjee's Picture Albums, in three parts A handsome galaxy of Indian Pictorial Art Price Rs 2-5-0 each with V P and Postage

The "Patrika" Agency,

Morari Gokuldas Chawl, No 2-36,

Sandhurst Road Girgaum, BOMBAY

Orders registered per Money Orders only

V P & System not adopted

૪૦ વર્ષની જુની તથા જાણીતી

કાપડ તથા જરીકામની દુકાન.

અમારે સા ચીનાઈ, જોવાનીસ ફ્રેન્ચ રેશમી કાપડ, બનારસી રોના તાસ એપ્રણીઓ તેમજ દરેક જાતનું જરીકામ લેસ રીડ, પટા, બનાર તથા ફેનરી મુગનાઈ ચોખી આદીનું ભરતકામ તથા તેને લેંગતો માન મળશે

નવી નવી તરેહના ફોંક, અને પોનકા તેવાર મળશે તથા ઑંરા આપવાથી ખતાની આપીશું

ખમાણીકપણ અને એક જ ભાન એ અમાગ મુદ્રાલેખ છે
એક વખત મુલાકાત લેવાથી વધુ ખાત્રી થશે

શા વિઠ્ઠલદાસ ચુનીલાલ જરીવાળા,

મ. ૯૫-૯૬ ભુલેશ્વર, મુબાઈ.

સંસ્કારી ગૃહોનાં અને પુસ્તકાલયનાં

અમૂલ્ય શૃંગાર.

છાનના શૃંગાર ! તુલના મિલામ !

વાંચા સહેલા વિચારો અને ચિત્રાધી તદ્દન નિગળુ

નવુ પુસ્તક

તૈયાર છે

તૈયાર છે

નિશ્ચિત

વાર્તા સમહ

મારી વીસ વાર્તાઓ.

નવ મુદ્ર

ચિત્રા માથે.

આ રસમરી અને લયોગી વાર્તાઓને લખનાર શ્રીમા રાજા ॥ દાસમા

નિના મ કેથે ગમ્મે

લેખક - ગ - કે - ન - વ - પ્ર - મા - દ - છા - વા - લ - ર - મા - ન - બી - એ , એ - ન - એ - ત - બી

લેખકની બી સાથે રા - ન - ડ - બ - પા - ન - અને મુ - દ - ર - પા - ન - બા - ન - રી - ગ

કિ - મ - ત - ફ - મ - ત - ર - પી - આ - એ , પો - ર - ટે - જ - છુ - ડ

ઉપગત -

તૈયાર છે નવા પુસ્તકો

શુભોની દુ ગિનિમાં સમાવતા માનજીભની ચિનીપારીઓ

મલમાનવુ - નો પ્રિય - સચિત્ર પુસ્તક -

દિવ ઉચ્ચેરતી

નવી નવલકથા

ગુલામગિરીનો ગજબ.

નવ મુદ્ર

ચિત્રા માથે

લેખક - અ - મૌ - નિમળા સેતલનાડ

કપડાનું પાકું પુકું, એન્ડ કાગળ, કિ - મ - ત - ફ - મ - ત - ર - પી - આ - એ , પો - ર - ટે - જ - છુ - ડ

લલિતનાં કાવ્યો.

રા - લ - ન - મ - ગ - કર - મ - હા - ગ - કર - છુ - ડ , ઉર્ - રા - લ - લિ - ત - ના - ન - નો - નો - સ - મ - હ -

તેમની છેલ્લામાં છેલ્લી બી સાથે

કપડાનું પાકું પુકું, એન્ડ કાગળ, કિ - મ - ત - ફ - મ - ત - ર - પી - આ - એ , પો - ર - ટે - જ - છુ - ડ

રૂમાલ - રા - ર - મ - છૌ - ય - રા - મ - જા - ન - હ - ન - ગ - મ - ત્રિ - પા - ઠી ,

મો - ર - અ - ર - જ - ગો - કુ - લ - હા - સ - ચા - લ - ન - ગ - ડ - ક - , સે - ન - હ - હ - ર - રો - ક - , ગિ - ર - ગા - મ ,

સુંબાર , ન ૪

કિમીઆ સંગ્રહ

અથવા

હસ્ત લેખિત બુના દેખી વેદાના

પુસ્તકોમાંથી તેમ જ નવ

નાસી ભેગીજતી પામેથી

એ વિલક્ષણ વિગાના

મેળવેલા લગભગ

સાઠ નુસખાઓનો

અપૂર્વ જમાન.

સ હ કર્તા

ખરશેહજી અમનજી કરામજીજી.

પ્રગટ કરનાર

દોશ ગ તેજમુરમીરી અકબેસરીઆ

કીમત આના ૮

Withered Memories

Being

The Reminiscences of Medical Life Humourous sketches of Medical Life An interesting Brochure written by a Medical Man With a foreword by Mrs Sarojini

Naidoo

Published by

Hbsang T Anklesaria

Feb 19 Price Annas 8 only

૧-૨૫૭૩ની રૂપિયા મુજબ

વેતરવા

તથા

સીવવાની કળા

પ્રકાશના

ગ્રીસીનજી ઈ કંગમજી પાઠક

માનુઓ માટે આ એક અમૂલ્ય પુસ્તક છે

એ પુસ્તકની પહેલી આવૃત્તિ એક વનની

ટુકડુ નમા જનાય થયેલી દોનાથી અને

પાકળ માગખીતે અનુમરીને ખીજી આવૃત્તિ

પ્રગટ કરાયા આવી છે

મે ભાગમા કીમત રૂ ૧-૧૨-૦

ઓમાર પાશા.

એક અતિહાસિક નાર્તાનું પુસ્તક

૧૫૫૮ થી ૧૭૮૮ દી ૪૦ ચિત્રો

કીમત રૂ ૫-૦-૦

લખાવે

દાદુનજી મેરનાવજી મરજમાન

એન. એમ. ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, પ્રિન્સિપલ મુબંઈ

ધનાગી અવાકિઝ ચિન.

૧ હુ. ઇલાન રૂ ૫૦૦૦ હુ. હનામે, ૩૪૫

" પ્રગટ પ્રાચીનતાનું ૨ એ નામનું એ ૧૮ થય પછી અને ૨૨ થય વાડુ મનોહર અને ૨૬ થય વાડુ રૂ ૩૦ થી ૪૦ થી હજાર રૂપિયાનું ખર્ચ કરી મનાવવામાં આવે છે તે દિવસના દેવા પામેથી ત્યાં સિવ મકિનો પ્રમાણ પામે મના તે તર નજર નાખના અત રજૂ થય તેમ નમ જનને આવીને વચગેરે આનંદ પમારે આમણ શુભિચ્છ અને ધન પમારે ખરે એ ખુ રો મરી આપરો આડુ બાન હારે ચિત્ર ખરીદ કરી પ્રાર્થના અને શુભિચ્છ ચિનના એ ખરે આનંદ જમારે તેમને હપર કોલ હનામે નવશે રૂ ૩૦ ચિત્ર આ ૧ નામો સીમેટ ચોગનામા આવી છે ખર્ચ આ કરના આવી રકમ ૧ માફા સંસ્થા પાન મપચ થો રાજ નહાગલ ૧૦ અને પ્રતિષ્ઠાનીય અનીર હમગાયે તરફથી ૧ ચિત્રકારને માન માનુ છે ૧૭૨૩નીમા ચિત્રકારના મારું બન ખીજી છુનાજી ૫ ના નામે મે પેમાની સીમેટ મો ચારસી રક ચિત્રની કીમત ૫ થુ પહિલ મી એન રૂમી, સાતિબૂવન, ખાતમર (એવીન પર છુના)

૨૧૩ આપ ૧૧ ઓકરમા સમાર્પિતચર્ચા ગ્રંથ લેખો

અવશ્ય વાંચો

અતત્ર નિચાર શ્રેણીથી, શુદ્ધ શુજગતી

ભાનામાં લખાયલા કોઈપણ વિષયક

પુસ્તકો,

ગિદ્ય અગ્રેણ, ગ્રામાણી, મરાઠી કે સંસ્કૃત

પુસ્તકોના અનુવાદો કે ભાષાન્તરના

પુસ્તકો,

વાર્તાઓ, નવલકથાઓ, નાટકો,

કે

સાહિત્યના કોઈપણ વિષયક.

રાજકીય, સામાજિક, સામાજિક, ઔદ્યોગિક

પુસ્તકો, ના

કર્તાઓએ છપાવના જવાનો કે

તેના પ્રકાશન માટે સોધ કરના જવાનો અમ

લેવો નહિ.

એ સંબંધમાં ચોક્કસ માગણી સાથે પુરતી વીગતો

નીચેના ઠેકાણે લખી પુછાવશો તો

નિરાશ ઓછ થશે.

રમણીયરામ ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી,

મોરારજી ગોકલદાસ આલ નં ૨, ૩૬,

સેન્ટ્રલ ટ્રેડિંગ, ગીરગામ, મુંબઈ

પ્રેમાળ ભાર્યા

બહાલાં ભૂલકાંઓ

અને

હિતેચ્છુ ભગિની

એમને માટે

ધર્મચાસલેરનાગરા આટલો આપી લઈ જતાં પહેલાં વિચાર કરો.

તે કગતા આપણુ યુગાકુ ધુપેલ તેલ ભયુ

અને જે તે એ બધુ બનાવવા અમર ત્રેણવવાની

ચુરકેલી હોય તે પછી—

—કેશવકાન્ત—

તો છે જ—

ધારાસેદથી તદ્દન નિર્જાળુ-ચોખ્ખુ અને સર્વે તેલોમા શિરોભણી

દિગ્ભત દરેક સીમીના રૂ ૦-૧૨-૦

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ

અન્ડ કંપની.

પ્રેમાવટર્સ - { ધી કેશન પમ્પમરી નર્કસ,
ધી હિન્દ બાન કેન્દ્રી એન્ડ એલ વર્કસ,

ન ૧૪૭ અબનુવ નહેમાન મરીદ, મુબાઈ

Feb 19

અનુદેશકર વાક્ય સત્ય પ્રિયરિત્ત ચ યત્ ।

સ્વાધ્યાયાભ્યસન ચેવ વાદ્ધાય તપ ઉચ્યતે ॥ મ ની ૧૫-૧૫

પ્રસ્તુતક ૨૪ મુ.]

ઓગસ્ટ ઈ. સ. ૧૯૧૯.

[અંક ૮ મો.]

તત્રી—રા. અબાલાલ શુભાષીરામ જાની બી. એ.

ગ. ચન્દ્રગર નર્મદાગર પડ્યા, બી. એ., એલએલ. બી.

પ્રજાગક—રા. અભીયરામ જાનકીનગમ ત્રિપાઠી.

નિયમ.

નિયમાનુક્રમણિકા.

૧. હિંદુત્વ

ગ. કલ્યાણગમ જેઠાભાઈ બલી

૪૧૭

૨. ગોખનાને કાવ્ય

ગ. ચુનિયાન વર્દમાન શાહ

૪૨૫

૩. મારી ધીમ વર્તાઓ સચિત અવલોકન

પ્રો. જનવતરાય કલ્યાણગમ ઠાકોર બી એ

૪૩૫

૪. મૈમુન્ની સોનાની ખાણે

પ્રો. કાન્તિનાન જગન્નાથ પાયા એમ્ એ

૪૩૪

૫. શકતર પ્રતાપચંદ્રે પ્રલોભન વાત

રા. જગન્નાથ હરિનાથ પાયા, બી એ

૪૪૭

૬. મહાકવિ હોમનું ઇલિયક

ગ. માનવજાન અમૃતનાથ દવે, બી એ

૪૫૦

૭. માનવજાનનું લક્ષ્યબિંદુ

ઠાકોર શી ગોહાણ

૪૫૪

૮. નામ ગિકાવચા

૧ પ જામની ભયમસ્ત વ્તાઓ પરિણામ ૨. મનારજ્યોત્ય અધિકારીઓ !!

૩. ગુજરાતની આત્મી પરિપદો ૪ મીઓને મતાધિપત અને હિન્દી સુધારાઓ

૨૧ રમીયરામ જોવર્દનરામ ત્રિપાઠી,

૪૫૬

૯. એ ગુજરાતીઓના અનુમાન

૧ ૨૧ ન ગાંધીપતંગમ અનુગમ ત્રિપાઠી

૨ ૨૫ ગ અમૃતનાથ મુન્દરજી પતિનાર

૩ એ પ્રતકર નર્મદાગર પાયા બી એ, એલએલ બી.

૪૬૭

૧૦. નિશુદ પડતા કાવ્ય

ગ. કુચુમાર

૪૬૯

૧૧. અમરભૂમિના મત ઓલીયા કાવ્ય

ગ. જમાન હીંગડ દેવાણી

૪૭૨

૧૨. ઉપાનિષદના પ્રતિજ્ઞા (અલુ વાર્તા)

ગ. ગેડ પુરુષોત્તમ ત્રિપાઠી આચાર્ય

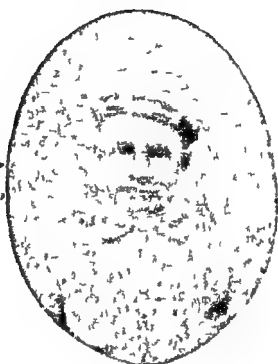
૪૭૫

વાપિક લસજમ રૂપીઆ ચાન,

હિન્દુસ્તાન બહાર શીલીના જાનકી, ૫-૧૨-૦. છુટક અક્ષરી કિમત આઠ આંતો

૧૯૧૯, ૧૯૨૦ ને ૧૯૨૦ ના ત્રણ વર્ષના લસજમ રૂ. ૧૦, હિ દખાણ રૂ. સવાયે ૬૦

આ લસજમ સગાંતમાં જ લેવામાં આવે છે

શ્રમાયોગ્ય,] 'જનમેદત્ત'ના કર્તા [જાન્યુ, ઈ સ ૧૯૧૬

અ. ગા. ગણપતગમ અનુપગમ પ્રતીતી.

અવમા. ના ૩ છુતાઇ, ૧૯૧૬

પરી પાડી છે ' હિંદુ યન્દ ' સિંધુ ' સમટી ઉત્પન્ન થયા હોય એ વધુ સ્પષ્ટિત છે આપસમૂહ માથી જેઓ સિંધુ ઉત્તરીને તે માહાનદની પૂના પ્રદેશમાં આવી વસ્યા અથવા જેઓ ના જ પ્રાચીન તથા તેઓ આગળથી હિંદુ ' ઉપનામથી થયુ દરો આમ હોય તો જ આપણે પોતે રાજી ખુનીયાં હિંદુ સમાધાન કરી ચાલુ રાખી છે તેમ અને ગમે તેમ હો, મારે આ પ્રસંગે અટક જ અપષ્ટ કરવા ડે કે આ વિષય લખુ ઠડ તે ' હિંદુતા ' નો અર્થ ' ઉત્તર ભારતવાસીઓ ' આપત ' એવો સમજીને લખુ છું

૨ આ હિંદુતા મારી સમજ પ્રમાણે બે પ્રકારનું છે, (૧) ધાર્મિક ' religious ' અને (૨) જાતીય ' racial ' આ બે પ્રકાર એક બીજાથી અલગ છે, એટલે કે ધર્મ તેમ જ જાતિ, બંને પ્રકારે જેઓ હિંદુ લેખાય તેમની મોટી સંખ્યા હતા, કેમકે જાતિથી હિંદુ પશુ ધર્મથી નહીં એવા સમુદાય પણ હવે જુજ નથી, જેવા કે જન- પોદ-મીષ વગેરે અને આમ છે ત્યારે જ ધર્મથી હિંદુ હોય તે પણ નહીં મહાત્મ્ય તેની વાત નથી અન્ય જાતિવાળાને હિંદુ વનમા નીતાના પ્રાચીન તથા મધ્યમનીન દાખલા હોવાનું પણ જોવામાં આવે છે

૩ કેટલા સમયથી આપણી ધાર્મિક સામાજી, આર્થિક અને પરિસ્થિતિને જમતો પ્રતોનાની અગામી ' હિંદુતા ' ના આ બે બિન્દુ પ્રકારનું અસ્તિત્વ દૃષ્ટિમાથી ખસી જવા પામ્યું છે અને તેને લીધે અભિપ્રાયો તથા નિબંધોમાં અનિષ્ટ મરડો થયા પામી છે જુદા જુદા સમ્રાજ્યના અનુયાયીઓ પોતે સ્વીકારેલા ધર્મ-પથો સુસ્તપણે સેવે તેમાં કશું ખોટું નથી, પરંતુ જ્યારે તે ધર્મપથને જ ' હિંદુતા ' લેખવાનાં દુરાગ્રહમાં પડી જવાય છે ત્યારે તેને પરિણામે, અનરણ્ય મતબંધો તથા તબજન્ય રૈમનસ્ય ફેલાય છે આ જુના દગ્દના વધારામાં વધી એ- નવો વ્યાધિ ઉમેરારો છે વર્તમાનમાં સમાજ સુધારકોનો મોટો ભાગ, હિંદુતાના આ બે પ્રકારથી જો પોતાને નડે તેનું સ્થાનતઃ પામ્યો છે, અને તે પણ મૂલ્યમય કે મતિ અદ્યત એ તપાસી જોવાની ધીરજ દાખવતા નથી આ જળો કે અન્યથે, મોટાભાઈ હિંદુતા C પર જ પ્રદાર આવી બેસે છે પરંતુ હિંદુસમાજની સુધારાના પુરૂષાર્થ જેમણે હાથ ધર્યો હોય તેમની કર્તવ્ય ક્રાંતિમાં હિંદુતાનો નિનાશ તો ન જોઈ શકે એમ જોઈએ પોતે પણ મધુન રાખતું પત્રો ખીજી ગમથી પોતાને સુસ્ત હિંદુ માનનારા લોકોએ અમુક સુધારા હિંદુતાના કયા પ્રકારને અસર કરે છે તથા તે મમલો છે કે માન કોઈ આકસ્મિક વા નૈમિત્તિક આવી લાગેની બેધાધીને જ અખેરી કહાડે છે, તે જોય વિચારના જેટલી શાન્ત ત્રિ રાખી રાખતા નથી અને સુધારકો તરીકે આગળવાતા જે કંઈ મુશ્કેલી તે હિંદુતાને નિવારક જ હોય એવું માની બેસે છે, આવી અસહિષ્ણતા સ્વપક્ષનું અપૂર્ણ જ્ઞાન અથવા અપક્ષની નયજાઈ બતાવે છે

૪ આપણા સમાજની ઉપર કેટલી રિશ્તિમાં ' હિંદુતા ' ની વધારાકય મોંઝાસાની જરૂર જોવી થઈ છે તેવી મોંઝાસા કરવાની પોતાના અર્થવાચ, જ્ઞાન કે સુદિનથી-કોઈ પ્રકારે-કે સુતામગરીનો અર્થ (સિન વાના) ' ૨-૨-૦-૦ ' એન એમ વિષાઈ એન કે ના મુનાઈ

મરણવતો નથી તેનું મને જરાખર લાન છે આમ છતાં જે ચોખ્ખા અધિભરવાળા પુરો પોતાથી મરણ નથી થતા તેઓ મારી આ ધૃષ્ટતાથી ખીજવાઈને પણ “ચક્રાધર ધરે” તો મારો કેતુ-નર અથે એની કષ્ટક લાવતથા તે મારાથી છડે

૫ મે ઉપરમા ઇસારો કર્યો છે તેમ, મારી સમજપ્રમાણે હિંદુત્વ (૧) ધાર્મિક તથા (૨) જાતીય એવા બે સ્વતંત્ર પ્રકારનું એ યથાશક્તિ અવલોકન કરતા આ બેમાંથી ધાર્મિક પ્રકારનું ૨૦૨૫ માં “વેદમા પ્રામાણ્ય શુદ્ધિ” નું જ બોધમા આવે છે, અને તે પછી એટલા પુનઃ જ કે “સ્વમતને વેદમાથી પ્રમાણ મળવું બોધ્યે શુદ્ધ અને કરણમા પ્રેરણાથી સસનો ત્રાસ થાય છે તે સાધન સતેજ રાખવું અને નિગમ તંત્રની અપ્રતિયથી બચવા માટે માત્ર એટલો અકુશ કે અકુશિત-શુદ્ધિમા જે સ્વતંત્ર ભાસે તેનું વેદમાથી પ્રમાણ મળી આવે તો જ તે મહત્વ ધાય. “ધાર્મિક હિંદુત્વ” નું સ્વરૂપ આ પ્રકારની વેદમા પ્રામાણ્ય શુદ્ધિનું જ સમગ્ર છે અન્ય માનવ પ્રાણ કરતા હિંદુઓમા વધુ અધ્યાત્મિક તત્ત્વજ્ઞાનીઓ તથા મહર્ષિઓ થયા તે આ અકુશિત શુદ્ધિ નિકાસનું આભાવિક ફળ હતું

“જાતીય હિંદુત્વ” પૂરું જ આવેગલુ આ ભારતનાંમા આની પ્રસાર અથવા ગર્જો તેના બીધા પુરૂં સંસ્કારનું જ હોઈ શકે અને છે

૧ વેદમા જે તે દરેક વેદના નજી વિભાગ કરનામા આવ્યા છે — (૧) મન અથવા સહિતા, (૨) આલ્લુ અને (૩) ઉપનિષદ પુરાતન કાળમા એક એવો પણ વિભાગ હતો તેને ઉપવેદ અથવા તત્ત્વ હોતા અત્ર વિભાગમા મનોનો જ સમાવેશ કરવામા આ પો છે અત્રો એટલે એવા વાક્યો કે જેના ૨૦૨૫ અમુક ક્રમે ઉચ્ચારણ કરવાથી તેઓમા રહેથી સંકિતથી અમુક પરિણામ ઉત્પન્ન થાય, એવી માન્યતા એ આ મનો દેવોની પ્રાર્થના અથવા સૂક્તો રૂપે છે અનેક કાલિના પ્રાણીઓમા જેમ મનુષ્ય ખીજતથી ચહીયાદ છે તેમ મનુષ્યથી ચહીયાની ખીજ પણ કાલિઓ છે જેમા એક દેવકાલિ છે પરસ્પર મનુષ્યો જેમ વધુ વધુ સંકિતવાળાં હોય છે તેમ મનુષ્યોથી વધુ શક્તિવાળા દેવો વગેરે છે ને તેમની સહાય માણસો મેળવી શકે એવી પણ માન્યતા છે વેદના “આલ્લુ” વિભાગમા કર્મકાંડ સમગી સમનાઓ આવેથી છે, અને જે ક્રિયાઓમા મનોનો ઉપયોગ થાય છે તે ક્રિયાઓની વિધિ સમગ્રવેની છે ઉપરાંત તેના સમર્થના કેટલાક આખરાનો પણ આવેના છે આ કર્મકાંડ અમુક વિધિપુર સર કરવાથી અમુક ફળ ઉત્પન્ન કરે તેની તે કર્મોમા જ શક્તિ છે એવી માન્યતા છે અને તે કર્મો અમુક દેવને ઉદ્દેશીને કરાથી તે દેવની સહાય મેળવાય એવી પણ માન્યતા છે “ઉપનિષદ” વિભાગમા યજ્ઞ ઈશ્વર જ્ઞાન, જગત્ અને જીવન તથા મોક્ષ જ્ઞાનને તત્ત્વજ્ઞાન સિદ્ધાંત આપવામા આ પુ છે અને તે પછી આખ્યાનોથી સમગ્રનાનો તેમા પ્રવર્તન કરે છે ‘ઉપવેદ’ નાં વાંતે વિભાગમાં પદ્ય-વિજ્ઞાન-રાત્ર તથા તે અન્યથી પ્રયોગવિધિનો સમાવેશ કર્યો હતો હાલની વૈદિક ક્રિયાઓની સાથે અથવા તો તેમને બદલે, કેટલીક તાત્કાલિક વિધિઓનો ઉપયોગ

ઉપ સનામા યતો જોનામા આવેછે, તોપણ “તત્” એ નામથી જોળખાતા પુત્રકાને હવે સામાન્ય રીતે વેદના અગલેખનામા આનતા નથી

૭ ૧ ન્યાય ૨ વૈયકિક ૩ સામ્ય, ૪ યોગ, ૫ મીમાંસા અને ૬ વેદાન્ત આ તત્ત્વનિર્ણયોને દર્શન છે. જ્યે દર્શનમાં, ‘કુખની નિવૃત્તિ અને સુખની પ્રાપ્તિ’નું સમાન પ્રયોગન છે, અને તે જ્ઞાનથી જ સિદ્ધ થાય એ નિર્ણય પણ સર્વ સામાન્ય છે. પરંતુ સુખે પોતપોતાના તત્ત્વનિર્ણયના જ્ઞાનને જ તેનું સાવન માન્ય છે આ તત્ત્વનિર્ણયો જુદાજુદા છે. પેહેલા, બીજાને પાશ્વર્યા દર્શનોમા ઇશ્વરનું અસ્તિત્વ માનેછું હોય તો પણ તેને પાર્શ્વ અગત્યતા આપી નથી. ત્રીજું તો સ્વષ્ટ નિર્ગીયનાદ છે. ચોથા તથા ઊંઠા જ્ઞાનમાં ઇશ્વરના અસ્તિત્વનો સ્વીકાર તથા તેની સાર્થકતાનું પ્રતિપાદન છે. પેહેના બે જ્ઞાનમાં જ્ઞાનના પદાર્થોના જ્ઞાનનો વિચાર છે અને તે પરમપુરોના સમૂહોની ગ્યનાથી બન્યાનો તત્ત્વનિર્ણય છે. ત્રીજામાં પદાર્થોમા ઉપાત્તન કરણ તરીકે એક પ્રકૃતિ નામના સૂક્ષ્મ તત્ત્વનું પ્રદર્શન કરી, તેની આભાસિક વિરૂદ્ધિથી સૃષ્ટિ અને તે તથા પ્રતિશક્તિ જીવ સ્વતંત્ર તત્ત્વ છે એવો નિર્ણય છે. ચોથામાં પદાર્થોના વાસ્તવ સ્વરૂપ, મત્ત્વપરિવર્તન સ્થિતિ મન થાય સારે જ સમજાય એવો નિર્ણય છે અને મનની એની અવસ્થાને અંતિમ સાધ્ય ઠેરાવીને તેની પ્રાપ્તિના ઉપાયોનું શિક્ષણ આપ્યું છે. પાંચમામાં કર્મકાંડ અને તેના અર્નાકિક ફળને જ સર્વજ્ઞ માનીને તેના સ્વરૂપ તથા વિધિ વિચારથી સમજાવ્યા છે. છઠ્ઠામાં પદાર્થનાર જડ પ્રકૃતિને નહીં જોવી ઠેરાવીને, ચૈતન્યતત્ત્વનું સ્વતંત્ર અસ્તિત્વ તથા તેના જ્ઞાન ઉપર જ અન્તિમ શ્રેયને દેઠવ્યું છે. આમ એ બીજાથી કેવળ નિરાળા અને સતત નિર્ણયો ઉપર આવેન છતાં, તે સર્વ દર્શનપરો દિદુર્ધર્મ-દષ્ટિમા સગળા પ્રતિજ્ઞાપન લેખાયા છે, કેમ કે તે સર્વની વેદમા પ્રામાણ્ય શુદ્ધિ નિર્ધારિત હતી અને જ્ઞાનકારનો નિર્ણય, વેદમા ઉપરમા ગણવેના આગ વિભાગમાંથી એ અગર બીજાથી અથવા તાદરમેષ્ટ વિભાગ માટેના અમુક કથનથી સાધાર હરે છે.

૮ જે એના જ્ઞાનથી સર્વ જ્ઞાન થાય એ શું? આના પ્રશ્નના ઉત્તરમા મુદ્ધેપરિવર્તમા એવો પડ છે કે,—

દ્વે વિષે વદિત્ય દતિ દસ્ય વદ્યદ્ધાવિદો વર્દા ત પરી ચ વાચ પરા ચ

એટલે આ વિચિત્રા યથાર્થ જ્ઞાન માટે “પરા” તેમ જ “અપરા” (*Philosophy and science*) બે વિદ્યા આનસ્પદ ગણેલી છે. સત્ત્વનિષ્ણુમાં આ મન્ને વિદ્યાને પરસ્પર ઉપારક જેમણે માનેલી તેમની ધર્મે લાભના સાઠડી ની રીતે દો. ૧. શુદ્ધિવિકાસનું અને સત્યની સોધ જોગનું ક્ષેત્ર ઉપર પ્રમણનું અભયાક્રિત અન્ય કોઈ પ્રાચીન સમાજે રાખ્યું નથી. દિદુર્ધર્મ-લાગતવાળી આર્યોની આ નિશિષ્ટતા અને તેથી એ જ ખરૂં ધાર્મિક દિદુર્ધર્મ “સભ્યાન્નાસ્તિ પરો ધમ” એ અગળ સિદ્ધાન્ત અને “વિદ્યો યો ન પ્રચોદયાત્” એ નિલ પ્રાથના દિદુર્ધર્મના ઉક્ત ધાર્મિક સ્વરૂપની સાખીતી આપે છે. “અત-સ્વ” ના “સત્યશુદ્ધિ” (રાગ દ્વેષથી આવેશિત નહીં થોની નિર્મળ ચિત્તવૃત્તિ) રાખવાનો આયદ્ધ ધર્મજોધમા જગે જગે

મરસ્વતીચન્દ્ર લાગ ૧ લો ૧ ૨-૮-૦ અને એમ નિપાડી એન્ડ કંપની, મુંબઈ

એવામા આવે છે તેનું કાશ્યુ પશુ આમ અકુલિત વિવેકશુદ્ધિ (તુનાત્મક વિચારશક્તિ) દ્વારા જ સસ શોધવાનું વલ્લ ગમેલું તે સમગ્રય છે

૯ કેવળ યજ્ઞયાદિ કર્મને જ મર્ગ્ય માનનારા, કેવળ ભક્તિપરાયણ જીવન સ્વીકારનારા, એત્વના જ્ઞાનમા જ નિગવાળા, નિરીશ્વરી એટલે કેવળ સ્વભાવને જ માનનારા, થોડા દારા થાય તે અનુભવને જ પ્રમાણ ગણનારા વગેરે, જેનું મુખ્ય તાત્પર્ય પોતાની શુદ્ધિમા જેવું કિત્યું તેવો પ્રમાણિકપણે મોઢ કૃષ્ણના મર્મ કોઈ અમારા માનનીય આચાર્યોની ગણનામા આવી શક્યા છે તે પૂનઃચિત્ત શુદ્ધિસ્વાતંત્ર્ય તથા સલામકને જ આશ્ચર્ય છે પરંતુ આ બના માથી કોઈ એક મન એવો સર્વમાન્ય થયો નથી કે જેને ધાર્મિક હિંદુત્વ તરીકે ચીંધી શકાય કર્મમાર્ગમા પેટા બેઠથી ઔત, સ્માન, સનાતનની વગેરે યથા, ઉપાસનાને મુખ્ય માનનાગર્ભ ભાગવત શૈવ, વૈષ્ણવ, શાકત, ગણપત, શૌર વગેરે યથા, જ્ઞાનનિષ્ઠાનાગર્ભ પશુ જનગદૈત, શુદ્ધદૈત, નિહિષ્ટદૈત, દૈત વગેરે નર્મ પગ્યા અને આ બધાના અનાતર ભેદથી અનેક પથો પ્રકટી નીકળ્યા આને છતાં બ્યાહાં મુખી તેઓ જેનો આધાર સ્વીકારે તે ત્યામુખી તે કોઈને 'હિંદુ ધર્મ બાલ્ય' ની સરો આપી શકાઈ નથી તે પ્રયેકને વેદના આધાર બતાવી તેમ શુદ્ધિનાથી પોતાના મનનું મઝન તથા અન્ય મતનું મઝન વર્મશુદ્ધિથી કરવાની છુટ રહેતી છે બીજી તરફથી તે કોઈ એકને "હિંદુત્વ" ની શકાય નહીં એ પણ અપષ્ટ છે દ્વારમા એક વે ઉપરની શ્રદ્ધા મિત્રાય અન્ય સર્વ પ્રકારે સસની શોય અકુલિત રાખેતી જોવામા આવે છે અને એ જ હિંદુત્વ તરીકે ઓળખારી શકાય તેવી, અન્ય ધર્મોમા અરિષ્ટમાન અને હિંદુ સર્વમા સામાન્ય નિશિષ્ટતા છે

૧૦ હિંદુધર્મમા જે અથાગ જીવન સંચાલ્યુ તે આ વેઉપરની શ્રદ્ધા સસપરાયણતા અને શુદ્ધિસ્વાતંત્ર્યની નિપુની જ આભારી છે, એની મારી માન્યતા થાય છે જે સમાજ નિરીશ્વર માખ્યના પ્રજોના કરિશ્ચુનીને ધર્મરતા અનારમા કણન રાખી શકે તથા જે શુદ્ધ ભગવાન અને ભાષ્યમારે શઁગમાયજી બનેને અનાતર પુત્ર તરીકે કણન રાખી શકે તેવો ઉદાર મિત્ર અમાજ અન્ય દીર્ઘાયુ થાય અત્યના સતોધનમાટેની આવી પ્રમાણિક વતત્રતાની ગનિતો બ્યારે અવરોધ થયો વા દરવામા આ થો હારે તેના પગિણામે અમાગ નિદ્વાનોની વિદ્વાતા બે દિશામા વપરાતા લોભી -(૧) બિન્ન અને સ્વત્ર નિલ્લેખોમા એમ ઘટારનાના પ્રચા અર્મા અને (૨) જે તે સમયને સવસ્વ મનાતી અન્યનો નિરસ્કાર સાધનામા આ મન્ને પ્રવૃત્તિ હિંદુસમાજની શુદ્ધિને જકડી નાખનારી હોઈને, તેની અસર ધારે ધારે "શુદ્ધિ નાશ"ની એટલે, થી ભગવત્ગીનાના નિદ્વાન્ત પ્રમાણે, સમાજના મિનાશની થાય તો શું આપ્યું આ વ્યાવિતો ઉપચાર કરવાનું કામ હિંદુસમાજના ગ્રેમી, વે, ઉપર પૂર્ણ શ્રદ્ધાનાગર્ભ, કુતામ શુદ્ધિશાળી અને કાર્ત એક -દાના દુગળામા નહીં હંસાયેતા મહામાનું છે

૧૧ પરસ્પર મિરોધી તત્ત્વનિલ્લેખો છેક નિરીશ્વર વાદ મુખીના હિંદુસમાજની જીરની શમવા, પનું કાળ જટવા તેનાથી જીરવાયો નહીં એક અનુસ્યૂત આત્મચૈતન્ય માનીને,

પ્રતિ શરીર તેના પ્રથમ ૪૫ આભાસ કરાયા, અથવા પ્રતિશરીર ચત્ર ત્ર ન્હાનાં ન્હાનાં ચત્રોએ માન્યા, પણ પ્રાકૃતિક શરીરથી અતિરિક્ત ચેતન જાતમાનુ અસ્તિત્વ હિંદુઓએ, મત બે નિના, ક્યુન રાખ્યું છે આથી હિન્દુ કેવળ જાતમત જગત માનનારા મનને કદી પણ મૂળ ધાતવ્ય વેળુ આ યુ નથી અતિમ તત્વનિર્ણયે જી ૧ જી હતા, કર્ત ના-ર્ત યતા પ્રબંધ મદધા સનમાન્ય થઈ સત્ત્વા નેવામા આવે છે તેનું ખરબ આ “જી” તત્વનો સ્વીકાર છે

૧૭. મુક્તિના સ્વરૂપ અનેક પ્રકારના કલ્પાયા હતા, અર્થે તે સર્વને અનપ્રાપ્ય મન્યો તોપણ, સસારદશામા

(૧) આ જગત વ્યવસ્થિત રચનાવાળું છે, અવ્યવસ્થિત ખીચડો નહી

(૨) સમષ્ટિમા બનતા બનાવો (જેને અધિ-ચિન્તી ઉપમાથી ઓળખા વામા આવે છે) તે સંતુલન અને નીતિપુર સર હોય છે

(૩) શરીરથી લી ન સૂક્ષ્મ ‘જીવ’નું અસ્તિત્વ છે

(૪) એ જીવને વ્યક્તિગત તેમ જ સામુદાયિક સારા માદા બધા ધર્મોની અસર થાય છે.

(૫) તેવા ધર્મોના જે તે સમયના સરનાર-સમૂહને બંધ બેસતા ચૂંટી શરીરોમા, ધર્મ પુન પુન પ્રવેશ થાય છે

(૬) તે સ્વયં શરીરનું માત પિતાના શરીરોની હાનતથી, તેમના આહાર નિયમનથી, જન્મની પૂર્વે બો પડીના અમુક સરમરોથી, તેમ જ બાળ ના પોપણ ઉપર જે કંઈક વળી વળેથી સાચું મારું થનાપણુ અને તે

(૭) પ્રત્યેક જીવની સારા માય નીતિ ધર્મો પોતાના સૂક્ષ્મ તેમ જ સ્વયં શરીરોમા અને આ લોક તેમ જ પરલોક સુધારવા બગાડવાની શક્તિ

આ મહુ તિંદુષમના સર્વસામાન્ય સિદ્ધાન્તોમા આવે છે અને વેલુ સર્વોપરી પ્રતિ નહીં સ્વીકારનારા જન ગેરે તિંદુ ગતિના સમુદાયોમા પણ આ નિબળો માન્ય છે.

૧૩ આશ્રમવ્યવસ્થા અને આ ધર્મોના નિશ્ચય ધર્મો પણ ધાર્મિક તિંદુષમા સનસન જાગાય છે વલ્લભિભાગ રનાવાવિક હો ના જુહિપુર સગી યોજના હો, પર તુ તે જ્યાં સુ નુર્ણર્મ ઉપર અનન્યિત હતા ત્યાં સુધી “ધાર્મિક-તિંદુષના અને બ્યારથી જન્મ ઉપર સ્થિત થયા ત્યાંથી “જાતીય-તિંદુષના” અગ તરીકે સ્વીકારાયે છે “દિન” સત્તાથી જેનું ઐક્ય મૂલ્યવાય છે તે ત્રિપુર્ણમા એક યોગ લગ્ન તથા ભોજન વ્યવહાર હતા ખરા, પન્નુ તે ત્રિવર્ણમા શરો બેડે લગ્ન વ્યવહાર કોમ પણ અમથે ઇષ્ટ મનાયો જણાતો નથી ત્રિવર્ણમા પણ સ્મૃતિદાગમા જ લગ્નવ્યવહાર જુહિપુર સર બંધ પાડવામા આવેલે સમજાય છે અને તે યોગ સમાજના ધર્માણુ અથ રચાયે પ્રબંધ હાન પણ સર્વ સમ્મત છે મતનમ કે, લગ્નવ્યવહાર પ્રત્યેક વર્ણમા જ થાય અને એક બીજા વર્ણમા આમન સામન.

સરસ્વતીય જામ ૩ બે ૩ ૨-૦-૦ એન એમ ત્રિપાડી એન્ડ કંપની મુનાઈ

ન. યુદ્ધ શકે, તથા એક વર્ણમાં પણ મોતમાં ન ધાર, આ બંન્નરથા “ જાતીન હિંદુત્વ ” નું મર્વસામાન્ય આસ્પષ્ટ અગ્ર બનેલી જણાય છે. આ સિદ્ધાન્તની જરૂર એટલી મજબુત થાય છે કે બીજા રમ્ભમાં ગમેના પણ પોતાના સમુદાયની લગ્નચરચામાં સવલમાં જ લગ્ન કરનાનો નિયમ પાળતા રહ્યા છે બાળી શ્રીતકાળમાં પણ માત્ર ચાર વર્ણોનો જ હિંદુ સમાજમાં સમાસ થતો એમ લોકી શકાય નથી ‘ નિષાદ ’ નામના પાત્રમાં વળતો ત્યાં ઉ ને બ જોવામાં આવે છે, કે જેને લેલિક કહેતો અધિમાર પણ અપાયેન.

૧૪ બીજી તરફથી વર્ણોમાં પરસ્પર ભોજનવ્યવહારનો પ્રતિબંધ જે હાલ પ્રચલિત છે, તેનું નિષ્કર્ષ મેં ધાર્મિક કે જાતીય સ્વરૂપ શકારપદ રહે છે “ વસ્ય કન્યા તસ્ય હવિ ” એ નિયમ જોના, ત્રિવર્ણમાં નમ્ર વ્યવહાર બધ થયો તે બેગો ભોજન વ્યવહાર પણ નધ પળો હશે એટલું કહી શકાય છે ખાણખાણ અને આબ ડોનને લગતી સમજણ કોઈ પણ એક વર્ણની આખા ભારતમાં એકસરખી વનમાન અમયે થયું નથી તેમ કોઈ લગે એક સરખી હતી એવું માનના આધાર મળતો નથી એક વર્ણના પેગમો અગ્ર નાનો તથા એ કાનો વચ્ચે પરસ્પર ભોજન અને નમ્ર વ્યવહારનો પ્રતિબંધ તો નોટ લાગે “ વગ્ર વર્ણીજન્ય ન ”, સામ્યચિન્તન નથી અને તે બે તથા પ્રતિબંધમાં કોઈ સામાજિક વાળતો દેવ હશે તો મગુ હાલ રહ્યો નથી આની હતી તમા આબ તથા પ્રતિબંધને “ ધાર્મિક ” વ “ જાતીય ” હિંદુત્વનું આવરણ અગ્ર લેખી શાય તેવું છે જ નહીં.

૧૫ એક બીજા વર્ણમાં લગ્ન થવાથી વચ્ચુસાકય થાય અને તે અનિષ્ટ છે એવું નિર્ણય ઉપર મુક્તિયુગમાં સર્વ મુક્તિકારો આપ્યા જણાય છે તેવા વચ્ચી ઉત્તર થયેલી પ્રગલિતા અગ્ર માતા પાલ એ ના વચ્ચુમાં રહેતી નથી પરંતુ કઈ વિચિત્રતા પામે છે એમ અનુભવે તેમને હિંદુ સમાજમાં-પ્રાચીન ચાર વર્ણથી જુદી જ અતા આપીને-નામ રાખેન છે કેટલીક નાતોની આ પ્રમાણે ઉપતિ થયેલી જોવામાં આવે છે, આ તેમાંથી અમુક જોઈ આનુવંશીક પ્રગલે વ્યવહાર નહીં ખખતી આના પણ છે પરંતુ તે નાતોનંતર લગ્નથી થયેલી સર્વ ઉપતિઓ પાલ સામાન્ય નથી હિંદુ પુરુષથી પ્રાચ અન્ય જાતિની સ્ત્રીમાં ઉપતિ થયેલી પ્રગલે પણ “ જાતીય હિંદુત્વ ” બાજી મણનાનો કોઈ પ્રગલ વા એતિહાસિક રાખતો જાણવામાં આવ્યો નથી.

૧૬ કોઈ એક મુદ્દો કમકાલીન-એ કરના વધુ પત્ની કરની નહીં, અથવા વિરુદ્ધી પુનર્ગમ યાન અને નિધનાથી ન થાય એ વ્યવથા, ગમે તેવી હિંદુત્વ હોય તોપણ, હિંદુવના આસ્પષ્ટ અગ્રમાં લેખી શાય એવો તેનો સ્વીકાર સમજીથી કહી થયો જણાતો નથી કોઈ એક વર્ણ તરફથી કે નાન તરફથી પોતાના મગ પરંતુ જે વિશેષ નિયમો, વિધિરૂપથી વા નિમેષરૂપથી સ્વીકાર હોય તે, જે તે નજી કે નાતના ધર્મ જતા, હિંદુત્વના આસ્પષ્ટ અગ્રમાં લેખી શકાય નહીં.

૧૭. આ સંક્ષિપ્ત અન્યોક્તથી ફક્ત એ થાય છે કે “ધાર્મિક-હિંદુત્વ”માં આવશ્યક
 ૮મ ૫ માં હેવાયું તે પ્રકારની “વેદમા પ્રામાણ્યબુદ્ધિ,” ૮મ ૧૨ માં ગણાયેના સિદ્ધાંતોનો
 મનીકાર અને આશ્રમ વ્યવસ્થામાં શ્રદ્ધા એટલું છે આ ચરતો પુરી પાડે તે કોઈપણ મનુષ્ય
 “ધર્મે હિંદુ” ગણી શકાય, તથા જેનામાં તેની ખામી પડે તે “હિંદુધર્મ બાહ્ય” ગણાય.
 “જાતીય-હિંદુત્વ”માં આવશ્યક જનક પિતા ૮મ ૬ના ઉત્તરાર્થમાં નિર્દિષ્ટ કરેલા ભારત
 વાસી આપ હોનારું તથા ૮મ ૧૩ અને ૧૫ માં સ્પષ્ટ કર્યાં “પ્રમાણેના વ્યવસ્થાઓની સીકા
 એ એ અંગ છે આ પ્રમાણે (૧) ધર્મ તથા જાતિ ઉભયત હિંદુ, (૨) ધર્મથી નહીં
 પણ કેવળ જાતિથી હિંદુ અને (૩) જાતિથી નહીં જતા કેવળ ધર્મથી હિંદુ એવા, એક
 ખીમથી ત્રણ સમુદાયોનો હિંદુ સમાજમાં સમાસ થાય છે

રાજકોટ,

તા ૧૬ જુલાઈ સને ૧૯૧૯ }

શોભનાને.

લેખ-—રા મુનિલાલ વર્દમાન શાહ.

સ્નેહરમ-ભીના કલાપીનો મધુરો સ્નેહરસ—
 આખો, પીને, પામો તુ તો સ્વર્ગદોરી, શોભના !
 ના ધરાયુ આ જગત કે ના ધરાઈ તુ ઠહા,
 તોય આશ્રમ કેરી તું અખતદોરી, શોભના !
 સુત દવિઓ, શામરો, ને વાયકો રસિયા તણા
 વિર બ્રુ જેની મર્ગોપ, તેની તુ ગોરી, શોભના !
 ગસ ઝીંવી, વિદ્યા મરી, ઉત્સવમાં નિવસી અને,
 રાજવી ચુરની બની શિષ્યા, કિશોરી, શોભના !
 એકલા એ સ્નેહોના મરિની જે દેવી હતી,
 તેનું દિવ્ય જોના હૃદયશક્તિ અધીરી, શોભના !
 એ આકાશે ચમ્પો, ને ફણ કલામી દુહાડિયો,
 તે દુહાડા છે રહ્યા અમ ચિત્ત ચોરી, શોભના !
 તો હવે તુ કે જતાવી દેરી ગોલા તાહરી,
 હૃદયની ઉડી ચુહા કોરી, ચક્રોરી શોભના !

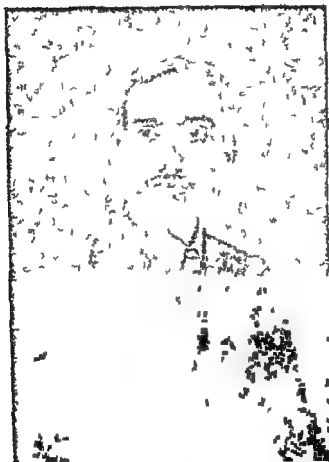
વડવાણમીડી,

તા ૨૦-૬-૧૯ }

માગી વીસ વાર્તાઓ.*

(અન્યોક્ત)

લેખક - પ્રો. બળદેવ નગાય કલ્યાણનગર હાકેર, બી એ
આ સમયને આનંદ દેતા આનંદ થાય છે બંગાળી અને મરાઠીમાં આવ્યા સખ્યા
બધ સમયોમાંથી નાવનારા પોતપોતાની કવિ પ્રમાણે પદ્યોની કરી શકે છે, ત્યારે ગુજરાતીમાં લખુ

માગી વીસ વાર્તાઓના પેષક,

ગ કેલવપ્રસાદ છોટાનાથ દેસાઈ, બી એ, એનએલ બી

વાર્તાનું ક્ષેત્ર હમણા જ સારી રીતે ખેડના લાગુ છે માસિક અને મુદતી પત્રોની સખ્યા અને
રિચિત્રો આ જાતના સાહિત્ય સાથે નિઃકલ્પે મજબૂત જણાય છે, અને ગુજરાતી પત્રો હજી
બંગાળી અને મરાઠીના કરતાં પાછા છે ત્યાંથી દુર્ગ વાર્તાઓનો ફળ ગુજરાતની વાડીમાં
આડેઓછો જ ઉતરવા સમર્થ છે

* લેખક ના ત્રી મેસવપ્રસાદ છોટાનાથ દેસાઈ, એનએલ બી પ્રકાશક ત્રી રા. રમણીયરામ
ગેઘર્ધનરામ ત્રિપાઠી

રેનેદમુદ્રા ૩ ૧-૦-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુબાઈ

સચિત્ર ચોપડીઓ અને માસિક સાપ્તાહિક ગુજરાતીમાં બહુ જોવા છે, એટલે આ ચોપડી એ કારણથી પણ નિતેષ આકર્ષક થઈ પડવા વધી છે આ ચિત્રો કહાડવામાં રા રા રવિશંકર મહાશંકર રાવળે કેટકેટલા બાળિક વિચાર કર્યા હશે તેની અટકળ બાધવી હોય તો વાચનારો અમારી ભલામણ છે કે તેમણે ૧૦૬ સામે મુકેલું ચિત્ર ધ્યાનથી તપાસવું

તદમારા આત્માને આ રનેહસકાર કરવા દેજોને ?

—માનતી મં.પ ૫ ૮૮

રા રા કેશવપ્રસાદની લખાનટ શુદ્ધ સાદી અને વ્યવહારુ છે, ચનળી ગદ્યને મારે આવી લખાનટ જ ઉત્તમ છે, અને તે ગુજરાતીમાં જેમ વધારે ઝડપથી સર્માન્ય અને લોકપ્રિય થાય તેમ ભાષા સાહિત્ય અને નાડમય ત્રણેને દાયદો છે, પરંતુ ચનણી લખાણમાં જે જ્યાંત્યાં સાક્ષરતા ધુસારવાની ચળ આપણામાં વ્યાપી ગઈ છે અને જુ. ધીમેધીમે જ જશે એમ લાગે છે,

શ્રીયુત ગોવર્દનરામ (સચિત્ર) ૩ ૧-૪-૦૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુબાઇ

આ ચોપડીમાં જ આર.ભામા મુઠાના "અંહારા બે ચોના" વાપડી પદ્મ્યુત અને અશુદ્ધ સાક્ષરતાના નમૂના જેવા છે. જુલો-યેન કેન સામગ્રી, "અહો આશાભરી," "બર્થ શાન્તભારના ભડા રથી ભરપૂર," "જગ ભગવા (૨ આ) નથી," "વિદુપકના રમ," "સામગ્રીઓથી ભરિન થાગ," "પ્રેમ પરિશ્રમ" (-આ શબ્દના અનુવાદમાં લેખક આંધ્ર નવનો અર્થ આપેલો નથી), "ધ્યાનથી

જિંદગી સાહેબને પગે પડેલો તે જોતી

—કારાજીદની કિમ્બરી, ૫૫૪

લક્ષ્ય આપુ છે' સામાનજી પાનાની 'ભરિન થાગ'માં પણ આટલા કોકરા, આ ચોપડી પસંદ કરવામાં પ્રકાશક ॥ કારણ અને હેતુ એમની આસાઓ અને ઉર્મિઓ કેવા હશે તે જોવા માગતા વાચનારને બાપજાને ભારે પડી જાય એ ઉવાહુ છે

રા રા કેસરપ્રસાદ આ ચોપડીના નિવેદનમાં લખે છે કે "આપણા સામાજિક આર્થિક કે રાજ્યીય પ્રશ્નો" હુઆ વાર્તાના નામમાં "કનાથી" લખવામાં આવે,

ઉપાધાન્ત(સચિત તવનમ્યા, પ્રથમ પ્રાદ્યને) ૨૨-૦-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કં પતી, મુબાઈ

દોકરો ખાવ છે અને બીજા કે ૧ કોઈને ખવ વિ છે, સસાર સુધારા જેવા પ્રયોગોમાં આચાર વિચારની આ વનસુ અને આ દિવાલ મૂન એના વિચોતી અતિગદ્ગતતાનો જે ખ્યાલ છે, તે જ આવી સાદિત્યરચનાઓનું પલ મૂન છે અને આવી વાર્તાઓનો સારબોધ ઉપરક્રિયા વાંચવાર ધારતા હશે તે કરતા નિરોપ તતુઓ નાજો હોનાથી જ વધારે ભારતનિક અને ખ્યાનમાં લેવા લાયક હોય છે આ વાર્તાનો સાંગ્રોધ સુ એવો વારો છે કે સ્વીપુરોતી સમાનતા વધતી

આ તમારી પરીક્ષાનું ઈનામ.

—પરીક્ષાનું ઈનામ, ૫ ૨૦૮

આવે તે હજી છે કે વેચ્યાનું ઘટે અને તદ્દન નાશુ થાય, માતાપિતાના શારીરિક આર્થિક મુજબ ઉપરાંતની સખ્યામાં પ્રગ્ન થાય છે, બાત-બાનકીના પોતાના વચ્ચેથી વિકાસ સાધવાની આલાપિતાની ખવિત કરજ તે અદર કરી ન શકે એટલી સખ્યામાં પ્રગ્ન થાય છે તે અટકાવત મનપ્રગ્નતિની અનિ નિધનાસકિન મકુશમાં આણી લકાય એ જ સુધારાની ખરી દિશા

મનોરજક વાર્તાનિધિ, ૨ ૦-૧૨-૦ એત એમ વિપાદી એ- કપની, સુવાર્ડ.

રાઓમા સાધારણ રીતે સોનાની ૨૪ ચમકતી દેણ છે ને અબ્બાસથી કમીને બહુ બારી ૨૪ પણ ચળકતી દેખી શકાય છે

આરી જાતના, દ્રુનમાથી ઉતારી, કપડાના વાહન ઉપર બેસાડી, ખાવણીઓમા ફેંટાર થતો જ સાત હતા. ખાવણીઓ પણ તેટલી જ હતી ખાવણીમા કુટાર્ક કુટાર્ક ને ન્હાના ન્હાના કટકાઓ થોડી થોડી મુલતે, ખાલખીની નીચે કબી રાખેન "દ્રોનિ" ન્હાની પાટા ઉપ આનતારી ગાડીમા, હવવાઈ જવા આ "દ્રોનિ" આ છે. પિનાના દોરડાની મદદથી જ પ્રવાર કરતી, અને એ દોરડા નીચુ હોનાથી દૂરથી જોનારને એમ લાગતુ કે આ પથરોની ગાઈ એની મેળે જ પાટા ઉપર આવે છે

આ દ્રોનિઓ કારખાનાના બીજા એક ભાગ આગળ હનરાતી હતી અને એ ભાગનુ કામ જોના અમને ધણી મત્રા પડી એની નજદીક અમે પહોચ્યા કે સચાઓનો ખુમ મહોટો આનાજ અમારે વાતે પડ્યો અમારા ભોમિઆએ અમો દૂર ઉભા રાખી, અર શુ જોનાતું છે તે સમજાવ્યું ને કહ્યું કે "અદર એટલો થોપાટ છે કે અદર તમારાથી પૂજાને કે જોનાને નહિ" પાસે જતા જોનાટ કંધના માડ્યો, ને દરેનાને ઉધાડી અમે અદર પેદા તથા અમારી પાઠગ પાઠા દગનાને અડમરાયો કે ધમ ધમ કરતા હથેણીઓના પ્રચલ થોપાટથી અમારા કાન બહેરા થઈ ગયા એક બીજે રાક્ષમી યૂરોપીઅન, આપણા પહેલ વાનો ની પેઠે ડોનતો ડોનતો આનતો, અમને મળ્યો ને ઇલાગની અમને પાઠગ આનના કહ્યું દ્રોનિમાથી આવેના પથરોના કટકાઓ અહીં ખડકાં ખડકાં જૂને થઈ જતા હતા અમે એમ મહોટા એગડા જેવા લગચોરસ મકાનમા હતા, તેહની બન્ને લાખી બાજુએ પ્રચલ ખાવણીઓની દારની હાન હતી દરેક ખાવણીમા પાચ પાચ પગલોમા યત્રથી ચારા પ્રતી પત્તી હતી ઉપરથી પથરોના કાઠિઓ પૂર્યા હર, આ ખાવણીઓમા કુટાર્કને છેક ઝીણી રેતી જેના થઈ જાય ખાવણીમા ખાણીના નળ હતા એટલે પાણી પણ આવ્યા કરતુ, ને ખાવણીમાથી ખાર નીકળતુ પાણી પોનાની સાથે ઝીણી રેતીને ઘમટી જતુ યત્રગચના એની હતી કે મટોગ કામઓ અથવા નો બારીક રેતી ॥ દાણાથી મહોટા દાણાઓ પણ ખાવણીમા જ રહ ને ઘણા ઝીણા રજડા ॥ દોર તે જ પાણી સાથે બહાર નિકળે

આ પ્રમાણે પાણી ને ઝીણા રજડોને લઈ જતુ તેમા સોનાના ને પથરોના બીજા કામો લગભગ બૂધ પડી જતા હતા દરેક ખાવણીને તળીએથી આ પાણી વહી જતુ હતુ, તે વહેતા વહેતા એક લાખા તથા પહેળા રેનવની ઉપર પારો પાથરેનો હનેા તંદના ઉપર થતે નીચે એક મહોટા નળમા ઇનરી પડતું આ પારાનુ ગેળાવરાનુ ટેમન' એ આખા કારખાનામા સૌથી મહત્તવનુ સ્થળ હતુ કારણ કે પારેને સોનુ જ્યારે બેગ થાય છે ત્યારે તે મળી જાય છે, ને પારો પોનાના ઘણા ખગ દેખીતા ચુજોને છોડી દે છે આમ ચરાર્થી તે જરા સ્થામ થાય છે એની ચચગતાને બહો સ્થિરતા પામે છે, અને સોથી વધારે તો એ કે આ બધા રેતી મહી તથા બીજા ધાતુઓ ॥ રજડોઓથી લગભગ એક ના સોનાને જ તે આમ પડી રાખે છે.

મૈસુરની સોનાની ખાણો.

એક મુલાકાત.

લેખક - પ્રો કાન્તિલાલ હમનલાલ પંડ્યા, એમ એ

[ગયા અઠી ચાલુ]

૩. ખાણની ઉપરના કારખાનાઓ.

સોનાની ધાતુવાળા પથ્થરના ન્હાના મ્હોટા ટટકાઓ ખાણમાંથી ખોદી કાઢ્યા પછી, સિરદથી ઉપર ચડી, રે વે ટ્રેનમાં મનાર ચઢીને ઉપરનાં કારખાનાઓમાં જાય છે. આ રેલવે લગભગ અઢી માઇલ લાંબી હતી પરંતુ પથવાટે જવાનો રસ્તો એટલો બરો લાંબો નહોતો એ રસ્તો ધણો સારો બાંધેલો હતો. રસ્તા ઉપર સરસ બગાનાઓ હતા, એક ખિન્તી દેવળ, એક કનકમ્બ, આંધ્રિયો વગેરે હતું. ઠપનીએ જ આ સર્વ વસાવેલું છે. રસ્તો પથ્થુ એણે બાંધેલો અને પોલિસ વગેરેની વ્યવસ્થા પણ એ જ કરે છે. જોકે મેમ્બર શાન્ન સૌની ઉપર દેખરેખ રાખે છે.

ઉપરના કારખાનાઓ બહુ નિશાળ, તથા નિસ્તૂન જમીન ઉપર બંધાયેલા હતા અને જોકે ભુદા ભુદા કંમરો તે જોવા હતા, પરંતુ આપણે તો આ સુવર્ણશિનાઓની સામે જ પ્રાપ્ત થઈ ગયા.

ટ્રેનમાં બેઠેલી આ મિત્રાઓની મુસાફરી એક બહુ ઉચ્ચ ટેરેજાએ પ્રૂરી થાય છે. આ એવી વ્યવસ્થા રાખવામાં આવી હોય છે કે તે કાચાઓ રેલનાથી ભુદા ભુદા ખાનાઓમાં ફરતી રાત્રાય આ ખાનાઓ રેલવેની સપાટીથી ત્રાસા નીચે ઉતરતા હોય છે. ને તહેતુ તળાઉ ત્રાસા બોલાના મજબુત બાંધ સળીઆનું હોય છે તે ઉપર ચઢીને પથ્થરો સરકતા સરકતા નીચે ઉતરે છે, બધાં જ ધૂળ રેતી તથા છેક ઝીણા કાકરાઓ એ મળીઆઓની અદર થઈ નીચે પીળા ખાનામાં ઉતરી જાય છે. આ પ્રમાણે પથ્થરો ઠપકાય છે તથા ચળાય છે. જેના મ્હોટા પથ્થરો નીચે સગી આવે છે કે તરત જ એમને મ્હોટી ખાયણીમાં લઈ જવામાં આવે છે. આ કામ થત વડે થાય છે લગભગ એક વાર પનાનું મજબૂત કપડું આ પથ્થરોને ઉપાડીને ખાયણીમાં ફરતી દે છે. આ કપડું ફાટે નહિ માટે નીચે લેવાના પતરા હોય છે, ને તે થનકાગ ગોળને ગોળ ફર્યાં જાય છે, આ પ્રમાણે પથ્થરો નિરંતર ઉચકાઈ ખાયણીમાં પડ્યા કરે છે. ખાયણીમાં પહોંચના પહેલા, એના માગની જાને બાલુઓએ હાગળ દસવાર છાકરાઓ છલા હોય છે તે આ કપડા ઉપર જતા પથ્થરો ઉપર નજર રાખે છે, ને એમની નજરે જે પથ્થરો સોના વિનાના દેખાય છે તેઓને તેઓ વીણી ઉપાડી ને છે. આથી નાહ કનો ઉચરો આગળ જવા પામતો નથી. અમુક પથ્થરોમાં સેલું છે કે નહિ તે તેઓ ફરી રીતે પરખી શકતા હશે-ખાસ કરીને આટલી ઝડપથી-એ બાલુવા જેવું છે. મોનાવાળા પથ

રાઓમાં સાધારણ રીતે સોનાની રજ મમકતી હોય કે ને અબાસથી કરીને બદુ ખાગીક રજ પણ મળકતી દેખી સકાય છે

આવી જાનના, દૂનમાથી ઉતારી, કપાના વાદન ઉપર મેસારી, ખાવણીઓમાં દેખનારા યત્રે ૭ સાત દતા ખાવણીઓ પણ તેટલી જ હતી ખાવણીમાં કુટાર કુટારી નાના ન્હાના કટકાઓ થોડી થોડી મુદને, ખાવણીની નીચે ઉભી રાખેન “ દ્રોણિ ”—જાની પાટા ઉપર આનનારી ગાદીમાં, દયનાઈ જતા આ “ દ્રોણિ ” એ છેજાનનાના દોગડાની મ દથી જ પ્રસાસ કરતી, અને એ દોરક નીચુ હોનાથી દરથી જોનારને એમ લાગતુ કે આ પથરોની ગાદી એની મેજે જ પાટા ઉપર આને છે

આ દ્રોણિએ કારખાનાના બીજા એક ભાગ આગળ દેખનાની હતી અને એ ભાગનુ કામ જોતા અમને ડરી મઝા પડી એની નજરની. અમે પહોચ્યા કે સવાઓનો ખુબ મોટો આનાજ અમાજ પૂઠો પડ્યો અમારા બોમિઆએ અમને દૂર ઉઠા ગળી અદ્દા યુ જોનાનુ છે તે સમજાવ્યુ ને કહ્યુ કે “ અહર એટલે ધોરાડ છે કે અહર તમારાથી પૂઠો કે બોનાશે નહિ ” પામે જતા યોવાટ નધના માંડ્યો, ને દરવાજે ઉવાડી અમે અ ર પેઠા તથા અમારી પાછળ પાછો દગડાને અડકારાયો કે ધમ ધમ કળા હરોજઓના પ્રચક યોવાટથી અમારા કાન બેરેરા થઇ ગયા એ પીત્તે રાક્ષમી યૂરોપીઅન, આપણા પદન વાનોની પેઠે ડેનતો ડાનતો આનતો, અમને મજો ને ઇશાગનથી અમને પાગળ આનના કહ્યુ દ્રોણિમાંથી આવેના પથરોના કટકાઓ અહીં ખર્ચ ખર્ચ બને થઇ જતા દતા અને એક મ્હોટા ભોરડા જેવા લગચોરસ મઝાનમાં દતા, હેની જન્ને લામી માલુએ પ્રચ ખાવણીઓની દારની દાગ હતી દરેક ખાવણીમાં પાચ પાચ પરાકઓ યત્રથી રારા ફરતી પળી હતી ઉપરથી પથરના કટાઓ પૂગ્યા કરે, આ ખાવણીમાં કુટારને ઠેક ઝીંપી રેતી જેવા થઈ નાય ખાવણીમાં પાળીના નગ દતા એટલે પાળી પણ આવ્યા કવુ, ને ખાવણીમાંથી બહાર નીકળતુ પાણી પોતાની સાથે ઝીંપી રેતીને ધમડી જતુ યત્રગ્યના એની હતી કે મ્હોટા કટાઓ અથવા તો ખૂચીક રેતીના દાણાથી મ્હોટા દાણાઓ પણ ખાવણીમાં જ રહે ને ધણા ઝીણા રજડા હોય તે જ પાળી સાથે જહાગ નિકળે

આ પ્રમાણે પાળી જે ઝીણા રજડાને લઈ જતુ તેમા મોનાના ને પથરના બીજા કણો લગભગ જુદા પડી જતા દતા દરેક ખાવણીને તળીએથી આ પાળી વહી જતુ હતુ, તે વહેતા વહેતા એ લામી તથા પહોળા ટેમનની ઉપર પાગે પાથરેનો દનો રેના ઉપર ચક્રને નીચે એક મ્હોટા નળમાં ઉતરી પડતુ આ પાગનુ ગેજાનવાશુ ‘ટેમન’ એ આખા કારખાનામાં સૌથી મહત્વનુ રચગ હતુ કાગણુ કે પારેને મોનુ જ્યાગે બેમા થાય છે ત્યારે ને મળી જાય છે, ને પારે પોતાના ઘણા ખરા દેખીતા ચુલેને છોડી દે છે આમ થનાથી તે જગા-થામ થાય છે એની ચચાનવાને બદલે ચિચરતા પામે છે, અને આથી દધાગ તો એ કે આ બધા રેતી માટી તથા બીજા ધાનુઓના રજડાઓમાંથી લમલમ એકવા મોનાને જ તે આમ પડી રાખે છે.

આ પ્રમાણે આ પારાના 'ટેબન' ઉપરથી ઝીણા રજડણો લાવતુ પાણી નિરન્તર વળા
ડરે છે ને તેમાંની સુવર્ણરંગ પાગની સાથે જગાઈ જાય છે આની રીતે પોણાભાગથી પણ
વધારે-લગભગ ૮૦ ટકા જેટલું મોનું પાગની ભેગું મળી જાય છે, ને બાકીનું-૩૦ તો બહુ
ખારીક હોનારું, કે હજી પણ ઝીણા રેતી-પથ્થર વગેરેના ગરકણથી છુટું ન પડેલું હોનારું
વડીને પાણી ભેગું નળમા પડે છે

વખતોનખત એક લાન રમરના ઘટનાવતી આ પારાની સપાટી ઉપરથી સુવર્ણ-પારાનું
મિશ્રણ (જેને અંગ્રેજીમા *amalgam* કહે છે તે) સાબરી વેચાય છે એટલે પાડી તાજા
પારાની સપાટી ઉપર આવે છે, ને વધારે સુવર્ણ-રજને ઝાલી લે છે

આથી રીતે આ કારખાનામાં મોનાની કાચી ધાતુનો ખુબ ખારીક લોટ જેવો જૂકો થતો,
ને તેમાં જેટલું મોનું હોય તેનો લગભગ પોણા ભાગ પારાની સાથે મળી જઈ પડી જતો
પારાની સાથે મગવાનું કાર્ય એક ઘણામાં તથા ન્હાની સરખી જગ્યાએ થતું પણ ખાપણીઓની
બીમસેનની મદદ જેવી પરાઈઓની કાન ફાડી નાખે એવી ક્રિયાથી, આ કારખાનાનો આખો
દેખાન કાર્થિક જુદી જ જગતનો થઈ જતો હતો

હવે અહીંથી સુવર્ણની સમારી બે રસ્તે વહેંચાઈ ગઈ, ને જેમ આગળ જતી, તેમ ન્હેના
વધારે ફાટા ની-ગીતા હતા એક રસ્તો પારા-સુવર્ણના મિશ્રણનો હતો એના ઉપર બહુ ભપતો
હતો અને તે રસ્તો જોનાની અમારી ઇચ્છા અતુલ ગી કક્ત વર્ણન સાલ્યાને તથા અમારી
ચાસાવનિક કંપનાનો આશ્રય લઈને મનુષ્ય થતું પડ્યું આ મિશ્રણને ખીલ એક કારખાનામાં
ગાળવામાં આવે છે એનું યન ઉદ્ગાલન-યન જેનું હોય છે પારે જરમીથી વહેનો ઉડી જાય
છે, મોનું તેટની ગંભીરે સ્થિર હોય-છે-એ ગુણો લાભ લઈ, આ મિશ્રણને જરમી આપના
પારો વાયુરૂપે ઉડી જાય છે, એને ઠંડો કરીને પારા તરીકે ફરીયાં જામમાં લેવાય છે સોનું આની
રીતે જુદું પડે છે, એને ગાળીને લગીઓ બનાવે છે

અંગ્રેજોને હિન્દુશાનમાં આવ્યા તે પહેલાં પણ આ ખાણોમાંથી મોનું ઝાડનાનો હિન્દી
વતનીઓએ પ્રયાસ કર્યો હતો અને જે કેતેઓની પાસે આજના જેવા તથા આજના જેટલા
સાધનો નહિ હોનાથી કલ્પિત તેઓ હાલની પેઠે પૂરેપૂરું સોનું પથ્થરમાંથી જુદું નહિ પાડી
વેળા હોય, તો પણ અત્યાર લગી કહી તે રીતે પારાની મારફત તેઓ મોનું કાઢી શક્યા હશે
પરંતુ હાલના જમાનામાં ચોથા પાયમાં ભાગ જેટલું મોનું જવા દેનું-ખોઈ નાખવું એ આજના
વિજ્ઞાનને અસંભવ છે, તેમ આપણાં વધાર અચાળ કારખાના-યન-આદિની વ્યવસ્થાને એ નુક
સાન પોષાય પણ હિં તેથી એ જગને કેની રીતે જૂદો કરવો એ મહત્તરનો પ્રશ્ન છે, ને એની
ક્રિયાઓના જેની હોય છે

ઉપર જ્યાં પ્રમાણે એ-એમાં પાયમાં ભાગનું મોનું-જે પારાથી નુ, પાડી શકાય
નથી તે રેતી-પથ્થર રંગેની ખારીક જૂકીની સાથે મેહોટા નળમાં પડે છે આ કાદવાણ
પાણી એક ખાસ યનમાં લઈ જનામાં આવે છે, જેમાં એના પાછા બે ભાગ પાકામાં આવે

દયાગમનો અક્ષરદેહ ૩ ૧-૪-૦ એનું એમ જિપારી એનું કંપની, મુબાઈ

છે આ યત્રમાં તે પાણીનાળા રજકણને એવી ગતિ આની ચકર ચકર ફેરવવામાં આવે છે કે અત્યંત બારીક રજકણો પાણીની સાથે એક તરફ વરી જાય છે ને લગભગ મોટા કણો પીડ તરફ કાઢવ તરીકે એટલા થાય છે આ મોટા કણોને ફરીથી ઘસારાને માટે એક જુદી જાતનું યત્ર કામમાં લેવાતું હતું તાના ગોળ ફરતા ભંગળા જેવા આ યત્રમાં ખીખ ક'લા "કર્નોર્સ" પરચરના કટકાની સાથે આ ભાગને નેરથી ફેરવવામાં આવે છે, ને "બૉલ-મિન"ની પેઠે આ મોટા પથ્થરોની વચ્ચે લાન્ડ્ર કુટાઈને એની ઘણી બારીક રજ થાય છે થોડાં મોટા વખતે આ ઝીણી રજનાં પાણી, યુષીઆ જેવા જડા કપડાવતી ઠણી લેવાન છે-યત્રદ્વારા જ પછી તેને પાણુ પારાની ઉપર પસાર કરતા એમાં સોનું પારાની સાથે મળી જાય છે આની રીતે જે મોનું પારા સાથે જુદું પડે છે, તેને ઉપર ઝડા નમાણે જ, જુદાં ઢાળાનામાં ઉદા નાન-રિધિથી યુદ્ધ કરાય છે

હવે આ પહેલી રિધિથી તેમ જ બીજી રિધિથી જે પાણી અત્યંત બારીક રજ-ણોને લઈને નીકળ્યું હોય છે તેમાં સોનું મેળનાતું બાળ રહ્યું એ મેના પાણીને મોટા મોટા રાકાઓ ભરનામાં આવે છે ખાસ યત્રવતી તેને ડાળી નાખનામાં આવે છે ને પછી અમુક પ્રમાણમાં પોટેશિયમ સાયનાઈડ નાખી પાણીમાં મેળનીને એમાં ઉમેરવામાં આવે છે આ પાણી પ્રાણિમાત્રને એક કાલિન ઝેર છે, પરંતુ જ્યાં સુધી એને ઉપયોગ થતો નથી ત્યાં સુધી બારીક કણોમાં સાથે થાતી ગથેના સોનાને પાણુ મેળની સમાવું નથી એનો ઉપયોગ એ રસાયન ભજની એ- મોટા દ્રવ્ય છે કારણ કે ફરતા જ્યાંમાં એને નાખનામાં આવે તો નજલજ બધાય સોનાને-એ તેવા બારીક રજ કણો હોય તો પણ તેને તે પોતાની સાથે બાધી ને છે, અને એમના સયોજનથી એક તદ્દત નવો જ સુવર્ણ-દ્રવ્ય ઉત્પન્ન થાય છે આ દ્વારની ખુબી એ છે કે તે પાણીમાં ઓગળી શકે છે એટલે આ કાંચની સાથે આ ના ખુબ મળી જાય એવી સમાજ લેવાય-નેમ્બએ તેટલી વાર જાનેને હનાવણ-ને ભેગા રખાય-તો પારાના હાથમાંથી પડકેલું સોનું આ બાખરે રાસાયનિક રીતે બધાઈ જાય છે પણ તે એક તારના દ્રવ્યરૂપે હોય છે સોનું આ રૂપે હોય છે સારે બીજા જાદુ પરચર માગી વગેરે પદાર્થો એમને એમ રહે છે તે પદાર્થોને ગાળી કાઢના માટે મોટા મોટા ગાળણ-પત્રો Filter-press હતા તેમાં પસાર થતા માગી બધી નેરથી નિમોવાઈ પણ શકતી, જેથી લગભગ બધું પાણી ગતી માગી વગેરેથી અનગ થઈ જતું, ને સોનાના દ્વારના દ્રવ્યનું ગિયેગિયું જુદું ગાળી લેવાતું

આ પડેલું રચ્ચ દેખાતું પાણી, જેમાં સોનું એક દ્વારના નજરૂરે છે તેને ખીખ કારખાનામાં લઈ જાય છે ત્યાં ખામ જનાવેન ટાકીઓમાં તે પડે છે પછી તેમાં જસદ નાખના જસદ ધીમે ધીમે ઓગળી જાય છે ને મોનું - જા બૂખીના રૂપમાં-નીચે પડે છે દ્વારમાં મોનાની જગ્યા જસદ લે છે ને મોનું અનગ થાય છે અર્થાત્ જસદનો દ્વાર બે છે તે તે

પાણીમાં આગળેનો ગદ છે, તથા સોનું ધાતુએ જુદું પડે છે આ માત્ર પડી બરીમાં નાગવામાં આવે છે, ને પારાની મિના મીનાની બેય થઈ જઈ, આખર ન્હોતી ઈટાનો આધારમાં તે આ ડારખાનો આમાથી બહાર નીકળે છે

આ મીનાની ઈ પશુ તદ્દન શુદ્ધ સુર્ય નવી તેમાં પશુ ચાલી, ત્રાંસુ, વગેરે જીવન પલવેલો લગભગ ૬ ટકા જેટલો ભેગ દોષ છે આથી વધારે ગોધન કરવાનું કાર્ય ઈગ્ન-નદમાં જ થાય છે, એટલે આ રૂપમાં એ મોનું દિ-દમાંથી વિનાયત પ્રસાદ કરે છે

આ મીનાની ઈટા અમે જેઈ રમ્યા હતા ૭ પનીની ઓરિસમાં તિજેરીનો મજમુત ખંડ છે એની ભત્તિ ચારે તરફ તેમ જ ઉપર નીચે ઓઝામાં ઓઝા એક હાય મુધી નક્કર પોતાની હતી એક ઈટ અમે જેઈ, ત્યારે તે બનાવનાર અગ્નિને અમને મચકરીમાં જુદું કે “તદમાગમાંથી કાઢ આ ઈટને એક હાય ઉચ્ચ સરંગે તો ૧ એરે આ આખી ઈટ ૫૦ જવા દઈ ” પરંતુ એનું વજન તથા આકાર એવા હતા કે બે હાય ઉચ્ચની પશુ મનુ મુદ્દય હતી એજે જુદું કે એમ્પી ઈટ આપારે ૧૨૦૦ આઉન્સ જેટલી હોય છે અર્થાત્ લગભગ ૩૫ મગાગી ગર જેટલું વજન થાય । તેમ કીમત પણ કાઝ ન્હાનીમની ન્હોતી અદાજ કાત્તા તે એક ઈટ સાદા હનરે રૂપિઆથી પણ વડુ કીમતની થતી આ તિજેરીના ખડમાં જ આની રીતે રહેજ સાત આઠ લાખ રૂપિયા સોનું પડેલું હતું ।

મોનું રૂપિયાથી કીયા રૂપમાં મળે છે જો તેનું છેલ્લું રૂપ કીયુ હોય છે-આ કાનીની ખાજુમાં-લેનો કાઠડ ખાત્ર આથી આની ચક્રને વસ્તુત જેમ જંગીનની સજે ખાજુની અદર થલ જીમત ધંધી જાતનાં કામ થના હતા, તેમ જમીનની ઉપર પણ આ જણાવેન ડારખા ખાજો ઉપરાત, તેને અગે દત્તન થયેના થલુ ડારખાનાઓ હતા દાખના તરીકે આગમાંથીને ખાટે, યત્રિક કાર્યો માટે, વિજળીના કાર્યને માટે લોખના કાર્યને માટે, વગેરેને માટે જુદા જુદા કીર્પાનયો-‘વર્કગોપ’ હતાં ખતીરને માટે, મીનાની કચોગી વગેરે કરવાને માટે ઓરિમેનું એક કુમખુ હતું જેનું ‘સોનું કાદી, વીધા પડી ને આગી-રેમી વગેરે ફેંકી દેવાય, તેનો મળેલો એટલો અથો થઈ ગયો હતો કે દેકે-જો એના નિર્મમર રચેના, બડુ નિશાજ તથા હયા સપાટ દેખાઓ થા ગયા હતા રાખોડી રમના કિલ્લા જેવા આ ન્હાનાઓ મીનાના સહોદર હોના છતાં તદ્દન નડામાં હતા રૂકન હાવમાં જ એની ઈટાખનારી આરમમમાં લેવા માટે પ્રયાસ કર થયા છે તે કાવરો તો એ પદા નડામાં નદિ જાય બને તો કાઈપણ નીજ નમાગી ન જવી જેઈએ-એ અથાગીન ઔલોગિન નિરાનનું એક મ્હોડુ મૂન છે

આ ઉપરાત, ખાજિની અદગના જ્ઞતાઓ વગેરેને માટે આધાર તરીકે નાખના મ્હોડા આપડા જેઈએ, તે ફરથી મગાની વ્હેરી તૈયાર કરવાનું કારખાનું, તથા એના જીમત આનુષ-રિંક સ્વતંત્ર પણ ન્હાના ન્હાના ડામના ખાતાઓ કોનરમાં જન્મ પામ્યા છે

૬ પ્રકીર્ણ હિંદીકત.

અમે જે ખાણ જોઈ તે ખરે જોતા એક મોટી ખાણનો થોડો ભાગ જ હતો તે આખી ખાણ મૈસુર કંપનીની છે એવી કુન પાંચ કંપનીઓ કાનૂનમાં છે, જે સૌ એક બીજાથી સ્વતંત્ર રીતે કામ કરે છે સૌમા અમે જોઈ તે કંપની હમણા વધારે સમૃદ્ધ છે જે કે બીજી એક કંપની જર્મનીની સર્વાંગીથી લગભગ ૬૦૦૦ શેર-એટલે એક માધન કરતા વિશેષ નીચે ઉતારી છે, તો પણ આ મૈસુર કંપનીનું લોગન-અર્થાત્ એના હાથમાં આપણે મોતુ વધારે છે, તેમ એના યત્રો વગેરે પણ વધારે સારા કહેવાય છે જે કે સૌમા લગભગ એક જ પ્રકારના પત્રો વપરાય છે કહે છે કે અમે જે છટે-મોનાની છટે ખોદે તેની એક જગ-ભગ દરરોજ આ એક જ કંપની તૈયાર કરે છે એની મૂડી સ્ટેજ ૫૦ નાખ ગિઆની હશે બધી કંપનીઓ અમે-જેની છે, ન-કનમાં સ્થપાઈ છે, ને અમેજી મૂગથી દામ કરે છે એ વાત જાણીતી છે

કાનૂનને ઇતિહાસ જાણવા જેવા છે આપણા વિખ્યાન જનિરાજની તથા ખાણાસુરની ભૂમિ તે આ એટલે પુરાતન જાગ્યો જ સુનણ મટે આ ભૂમિ વિખ્યાન હોતી જોઈએ એ સમજી શકીએ પ્રાચીન રાજ્યો 'મહાજગિ' અને 'ખાણ' રચના હતા ને હેં દરિયા મનના દસમા સદા સુધી એ જ નામથી જાણીતા થયા હતા આ પ્રદેશમાંથી સોનુ નાવનો પ્રાચીન જાગમા પ્રનાસ થયો હતો એની નિવાનીઓ હજી મળે કે પછીથી ટિપુ મુલતાને પણ પ્રપાસ કર્યો હતો

ઉકેલન ૧૮૭૩ પડી મૈસુર રાજ્યે આ ગળે ખાણો કરવાનો અમે-જેને દ. આપ્યો, ને ૧૮૭૫ માં ઉર્ગમની પહેલી ખાણ ખોદાઈ તે પછીથી મૈસુર રાજ્યે કવેરીના મોઢમાંથી વિજળા ખેતાવવાનું કારખાનું સ્થાપ્યું, ત્યારે દર માઠન જેટલે દર આવેના આ સ્થળને તેઓએ વિજળા પહોચાટી કંપનીઓ તે બદલ દરેક વર્ષે એક ધળી સારી રકમ મૈસુર રાજ્યને આપે છે તે ઉપરાંત જર્મનીનું ભાડુ, પાણીનો કર તથા ખાણમાંથી સોનાની જે નિકાસ થાય તે ઉપર અમુક ભાગ 'ગેવલ્ટી' તરીકે પણ આપે છે આ સવ મળીને મૈસુર રાજ્યને આખા કોલ ના સુવલ-ક્ષેત્રમાંથી વર્ષે દિનમે દાન નીમી લાખ રૂપિયા મળે છે

આ ઉપરથી કંપનીને પોતાને કેવો મહાભારન નફો થતો હશે, એ સમજશે જન ૧૯૦૪ સુધીમાં આખા પ્રદેશમાંથી જે કુરોડ દમ લાખ પાઉન્ડ એટલે ૩૬૫ કરોડ રૂપિયાની ખમતનું મોતુ આ કંપનીઓ કાળી ગઈ હતી તે પછીના ૫૮૦ વર્ષોમાં વળી જે કાલુ તે જુદું આ મળતર રકમમાંથી તેઓએ ૮૦ નાખ પાઉન્ડ-એટલે ૧૦૦ કરોડ રૂપિયા 'ગેવલ્ટી' (નફા) તરીકે આપ્યા હતા, નં દસ લાખ પાઉન્ડ-એટલે ૧૦ કરોડ રૂપિયા મૈસુર રાજ્યને આપ્યા હતા ૧૯૦૪ની સાનમાં બધી કંપનીઓની કુન મૂડી ૨૫ લાખ પાઉન્ડ (૨૫ કરોડ રૂપિયા)ની હતી પરંતુ લગનની બગરમાં તે વખતે જ એની કામત આથી યાગ મળી હતી

આ સર્વો નિચાર કરી શકનાર તથા સમજનાર માણુઓ, તેટલા માટે, દિલ્લીર થયા છે કે મૈસુરરાજ્યે પરદેની મૂડીથી આ ખાણો ચનાની ખર્ચ છે કે રાજ્યને નાત્કલિલ લાભવગર શ્રમે થયો છે, પરંતુ વધુ ધીમજ ને વધુ દીઘદષ્ટિ વાપરીને કાષ્ઠ દિન્દી પેનીઓને જ આ લાભ મોખ્યુ હોત તો તે માટે બેશ્વ થોડા-પચીસ વીસ વર્ષો થોભવુ પડત, પરંતુ તે પડી આ ખાણોનો બધો લાભ દિન્દુસ્થાનને જ મળ્યો હોત તાતાના જેવી કપનીઓએ દિન્દુમાં અપૂર્વ ઉદ્યોગો ગળનાર પાયા ઉપર ઉભા કયા છે એ જોયા પડી, આપણા દેશમાં આ ખાણોનું લાભ ડરનાર દેલી કપનીઓ ઠી ન જ નીકળત એ દીલપદનુ વચન અસ્થાને છે પરંતુ એ વાતનો વિચાર વ્યર્થ છે લગભગ ૧૯૮૫ સુધી આ કપનીઓને પટો મળેલો છે, અને તે પડી એ પટો ચાતુ ન ડરાય તો પણ તે વખતે જમીનમાં ફેટલુ સોનુ બાકી ન્થુ હશે !

મૈસુર રાજ્યમાં કોનારનું “ડિસ્ટ્રીક્ટ” છે ને તેમાં કોનાર શહેર છે ડિસ્ટ્રિક્ટની વચ્ચી સન ૧૮૦૧ માં લગભગ પોણો લાખ દલી, ને કાલર શહેરની વચ્ચી ૧૨ હજારની છે ખાણોનું કાર્ય ત્રીઝ થયા પડી “કોનાર-ગોલ્ડ-પ્રીડ” (સુવલુ-ક્ષેત્ર) નો સન ૧૮૮૭ માં જન્મ થયો અંત્યારે ત્યાં નીમ હજાર માણસો લામ કરે છે, જ્યારે એની કુલ વચ્ચી ૩૮ હજારની છે આખો પ્રદેશ પૂર્વ વાઠના ઉંચા પર્વતની સપાળી ઉપર આવેલ છે દરિયાથી લગભગ ૨૮૦૦-૨૯૦૦ ફીટ ઉંચે છે હના, દેખાન વગેરે મનોહર છે બેંગલોરની પેઠે

પડી ઉપરના ધણાધ પ્રદેશમાં સોનું પાકે છે સૌથી વધારે ડાન્સવાનમાં ને યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં નીકળે છે સન ૧૯૦૮ ના આકાશ પ્રમાણે નીળે ન જાર આર્સ્ટ્રેનિઆનો, ચોથો રશિઆનો, પાંચમો મેક્સિકોનો, છઠો દિન્દુસ્થાનનો ને સાતમો કેનેડાનો હતો હાલમાં તો વર્ષે દિવસે સ્કેલ ત્રણચાર કરોડ રૂપિઆની ખામત ! સોનું કાલરમાંથી બહાર પડે છે પરંતુ તેમાંથી દિન્દી મજૂરોને જ પગાર મળતો હશે, અને મૈસુર રાજ્યો વિજળી, પાણી, લાવ, રાયલ્ટી વગેરેના બલ્યામાં મળે છે તે લુજ મકમ સિરાય બાખતો બધો લાભ દિન્દુમાંથી બહાર જાય છે.

કપનીના લામની વ્યવસ્થા દેખીતી મરસ છે પાણુપૂરોષ અમેરિકામાં મૂડીવાળા ને મજૂર વગ વચ્ચે જે મુદ્દાલીઓ ઉભી થયા કરે છે તે કેવી રીતે થતી હશે એ આ ખાણો જોયે સમજી શકાય છે અગ્રે તેના મુન્દર બાગમગીયાવાળા બગના અને મજૂરોને માટે બધાવેલા કુપડાની સરખામણી કરીએ, ખાણની અદર લામ ડરતા મજૂરોની જે હાનત દલી તે જોઇએ, અને કપની-વાળાઓ આટલો નફો કરે છે હારે સાધારણ મજૂરને મળિને દસ કે પદ્મ રૂપિઆથી વિશેષ મળે જ નહિ એ ઉપરાંત અકરમાતોથી થતુ શરીરનું તુકેસાન તો લુદ્ધ એ સર્વના વિચારથી મજૂરગની સ્થિતિ કાષ્ઠક સમજાય છે મૈસુર રાજ્યે મટો આપતી વખતે ખાણોના વહીવટ સમન્ધી કાયદાઓ કર્યા છે, અને તે કાયદાઓ બરાબર પળાય છે કે નહિ, ખાણોની અદર અઉતર કરવા માટેનું સંચાકામ જોઇએ તેવુ મજબૂત છે કે નહિ તે તપાસવા,

અકસ્માતે ન્હાના મોટા ના ના થાય છે તેમને ને ત્યાં વગી અટકાવવા ને ન અન્યાય
તો તે પછી તપાસ કરી, કપનીના અમલદારોને કે જીમ કાર્મો દોષ દોષ તે યોગી
તેથી રીપોર્ટ કરી ન્યાયમંદિરમાં તેઓના ઉપર કામ ચલાવવા વગેરે કાર્યને માટે મરુમગ્યાને
અમલદારો નિમ્યા છે જે મુદ્દરે અમને ખાસો જતાવી તે તેવા એક અમલદાર દના ખાલોમા
ગાંધી આ દેખરેખને વીધે મલુર વગેરેને કાર્મો તથા રક્ષણ મગે છે એક મોટું દના
ખાલુ તથા રોગીઓને રદનાનું મુદ્દ (હોસ્પિટલ) પણ આ કપનીઓ પામે છે ત્યાં ખાલુમા
મગ પામેના માણસોને મદત સાગવાર મગે છે

x x x x

આ તથા આના પુરક રિચારે અમાગ મગમમાં ખાલોને તે જે તે તથા જેવા પાંચી
આવા રહાને પોંચ વાં અમને પાછા રસાની દૂન મગી અને મગનો જાનાગીને મેશને
અમે આઠ વાગના પછી ઉતર્પા

આ મુતીકાતથી અમને અત્યંત મઝા પડી દરપનામાં ન આવી શકે એવા પ્રમગો તથા
અમો નજરે જેવાને મગ્યા હજી પણ તે ખાલોના લુધ લુધ ભામના દેખાવો મનોદષ્ટિ સમક્ષ
ચિનિત થાય છે ખાલોના મોળ ઉપરના મોટા મોટા લોખડના મિનારાઓ, નમની રાખોડી
માનીના કિનાઓ જેવા ઉંચા મગનાઓ મગૂરોના હારમધ ને એ જ જાતના હજારો પામર
જુ પાઓ, અમલદારોના મુન્ડ ઉઘાનોવાળા અમલો, તે ઉપરાંત હજાર રાક્ષસી હથોડાઓની
દીપામણીના પ્રચંડ ચોરાટવાળું કારખાનું તથા લાંબા પહેનવાન મગમેન ખાલુમા ઉતરના ચક્ર-
નાના "નિહટ"ના નિધામની જુદરૂપિત જેવી શાન્ત ગભીર નિશ્ચિત મૂર્તિ, ખાલુની અંદર
ઉતરતા "નિહટ"ના થતો અનુભવ અને એ સૌથી પણ વધારે ઉપર ચલા આનના મગૂરોને
નિધમમાં રાખના માટે ઇટેનિઅન રાક્ષસોના પ્રતા કોષણો, નિહટમાં જગ્યા ને અને રાક્ષ-
સો સપાટો પામનારા મગૂરોની રીસ-દુ ખની કાળીઆરીઓને ફાવી જતારાઓને જમવી
હર્ષનાદ-એ સર્વ ચિત્રો હજી પણ નજર આમળ તરવરે છે મોનાની ઇટાના ઝમકારાની સાથેને
સાથે આ દેખાવો કદી છૂટા ન થાય એવી રીતે મુદ્દાર્થ મેશે, ને સ્મૃતિપદ ઉપર અકિન્ન
અર્થ મેશે

નિધિઆ.

તા ૧૨, જુલાઈ, ૧૯૧૬ }

દાકતર પ્રતાપચંદ્રનું પ્રલોભન.

ધેમ - ત હગનલાલ હરિલાલ પંડ્યા, બી એ

રાત્રિ ૧૧ અગીઆર માગાનો સમય હતો સર પ્રતાપચંદ્રના ભવ્ય ભનનમા ચાગે પાસ રાત્રિનિ પ્રચ્છી રી હતી એનું વર્ગ પાનાના વાપથી પરવારીતો ઘણ ભાગે નિ નવર થયો હતો વાકે ૧૦ નાખીતા, ૧૧૨૨ જોવાના રમીઆ ત્યા પણ પકોલી ગયા હતા આ ભનનની ગોખા બહારથી ન મોહ પમાર્મનારી હતી એમ ન હતું અદર જ્યા ખુબો ત્યા લગીના આવમના ચિહ્ન પ્રત્યે ન જગાતા હતા જે વડી સરસામન બગનામા જોવાનો હતો તે અતિ ઉત્તમ કારી-ગરીનો અને એક મતાનુ થીમાનુ ગૃહચની ઉચ્ચ મિથિતને ખાગે તેવો હતો આ પ્રમાણે અગત્ય દ્રવ્યના વ્યયે સર્વ ચીજો સપાલન કરેની હોના છન સુક્ષ્મ દ્રષ્ટિથી રાત્રીનો કન કનગાને ન ન જણાઈ આવતું હતું કે એ ગૃહિણીના કેમગ દાયની ત્યા ખામી હતી ગૃહ-વ્યવસ્થા સન્તાગીઓની મનાગ અને દેખરેખ નીચે ભુદી જ રહી રહે કે એ સુપ્રસિદ્ધ છે અપરિણિત ગૃહસ્થો મન આધાર તેમના મેરઠા ઉપર જ રહે છે તેઓ એના સુચિતિત કંપાથી હાથ કે સ્વામીની અધોગનાના જેથી કાગળથી તેમની લક્ષીનો સદુપયોગ કરી રહે? રાત્રીના તરીકે દા પ્રતાપચંદ્ર થોડા જ વામા એની તો વિખ્યાતિ મેળવી હતી કે તેમના નુગંગમા તો શુ પણ તે આખા હતા મા તેમના નામથી મિદ્ધર્જ લાગ્યે જ અજાણ્યો હતો ગમે તેવો હિન લાભ પ્રયોગ પણ તેઓ એની સફાઈથી કરતા કદાચ તેથી આગમ જ થઈ જતો.

એટલુ તો હતું જોઈએ? ગરમારે તેઓ જરા ઉચ ને જામમી જણાતા, તથા કોઈને પગિય જરવાની રહા રાખતા નહિ જેને તેમની ગરજ પડતી તે ખો માગી શી આપીને તેમની અનુપમ સજિતો ૥૭ લેના તેથી તેઓ કોઈ સાથે હજાર મગરાની ઝાંઝી ખાજી ન હતી તેમના મિન હોરાતુ માન કોઈ પચુ ન હતું એમ ખેલામા અતિશયોગિન લશ ખપુ નથી જ્યારે તેઓ નિર્મન હતા ત્યાગે તેમને વળા મિત્ર હતા ને આજ ધનનાનુ થયા ત્યાર ખાજ ન મગે ૥૭ જેમ જેમ પોતાના ધધામા તેઓ નામના રિરો મેગરતા ગયા તેમ તેમ સમાગમથી અનગ પડતા ગરા અગાઉ જ્યારે તેમની સ્થિતિ ગેર સામાન્ય લાકરનાથી અ ની ન હતી ત્યારે તેઓ નારી રીતે રાહરીઓ માથે સરનામમા આવતા તે વેળા તો આ-હિન ૥૭ સાનન સપા ન ના ગાદે તેમને રણાની ખુનામત પણ ની પડતી અવર્ગમ પણ ધયા જણ તેમની રાત્રિવિદ્યામા પ્રીલતા જા ન તેમના વખાણ ગનાર તરીકે નીચે એમ હતું પણ જ્યારથી નામ ૧૨ અ ૧૨ તેમની પરમાથ બુદ્ધિની-તેમની અદ્યુત ચતુરા ધની-તેમના મનની તથા દાયની દુનુની અને તેમની નિગાય મેરાસી દર ડગીને તેમને 'સ' નો ૧૨ ૧૫ આથી લારથી તો તેઓ સામાન્ય પકિતથી એટલા ઉચે ચી ગયા કે પોતાના ધ ને લગતા નવના પ્રસંગ પિના બીજા ૧૦૭ માથે લાગે જ પરિચયમા આવતા અ ૧ તેમના ગોનાપેગ અવખારથી તેમના પ્રવસે ૧ પણ ચીગતા પરતુ તેઓ

એટલું તો સ્ત્રીમાતા કે " પૈમે મ્હારો પરમેશ્વર " એ કહેવત એમણે ખરી કરી ન હતી એમની ધર્મ્ય કરનારની તો ખોટ જ ન હતી પણ અધર્મી એટલી વાતની ના કરવાની નહિ કે દરિદ્રીને પણ તેમની એવાની અમત્ય જાણ થતાં તેઓ ૪૫ રીએ તે રહે-ઠાથી કરના તેમના સ્વભાવનું પરિવર્તન થાયી ને ક્યાયથી થયું તે જગત્ ક્યાથી જાણી શકે ? પરંતુ તેમના અતગતમાં તો સાક્ષી પૂરતો જ હતો આટલી બધી સમૃદ્ધિ ને આટલી બધી ખર્ચ મેળવ્યા ૮૧૧ તેમના હૃદયમાં એક સ્થાન હતો જ હતું સર્વ જાણના સાથે પોતાના પ્રસન્ન મનની તેમણે સાતેક ૪૫ ઉપર ૮૨૭ રાખી હતી પણ તે કાગળી તેમની અકિચ્ચ સ્થિતિ જોઈને તેના પિતાએ તેનું પશ્ચિમદક્ષિણ અન્ય જગત સાથે કરાવી દીધું, સાચી તેઓનું મા. ખાડું થઈ ગયું હતું ને સમાજ ઉપર એક રીતે જાણે તિરસ્કાર આવી ગયો હતો તેથી મ્હોળા મેળાવાકાએમાં પણ તેઓ ભાગ્યે જ ભાગ લેતા પોતાના મનની એની એક ચિંતા સદા જાણ તેમના હૃદયને જાગી ચૂકતી હતી તેમથી મનને બીજા માર્ગે દોરવા માટે તેમણે પોતાના ધર્મામાં સારી કામેરીયત મેળવવા માટે અધ્યાત્મ શ્રમ કરવા માગ્યો ને જેમ જેમ તેમની હાથચાનાકીની પરીક્ષાના પ્રસંગ આવતા ગયા તેમ તેમ સરની ખાત્રો થતી ગઈ કે તેઓ શસ્ત્ર-પ્રયોગમાં તો એકઠો જ છે આ પ્રમાણે તેમણે છે ના પાંચ સાત વખત એટલી તો નામના મેળની કે તેઓ પોતે એ તેથી કેટલીકનાર અજાણ્ય થઈ જતા એક કાળ એવો હતો કે જે શુદ્ધરથના મકાનમાં તેઓ બાંહે રહેતા તેને તેઓ અદ્યેય બા. પાડું સુકાવી શકતા નહિ તેમાં જ તેમનું ખ્યાન તે મકાનના આનિકની પુત્રીના અદ્યેય જ્ઞાનથી વડે આકૃષ્ટ થયેલું અને તેની છુટા પોતાને વરવાની છે એમ પોતાના સમજવામાં પણ મંદ આવેલું પરંતુ તેના પિતાને તે સમય અનિષ્ટ લાગવાથી તેમણે બીજી જ ઘટના કરી દીધી, એટલે નાકતર મિચારા નિરાશ થઈ ગયા તેમના હૃદયમાં આને લીધે એટલો તો આત્મ થયો કે સારથી તેમણે ઈતર સ્ત્રીના સહવાસનો જ ત્યાગ કર્યો એ જાણને અનિષ્ટાએ આમ તેના પિતાની આજ્ઞાને અધીન થયું પાડ્યું તે તેઓ સારી રીતે સમજતા હતા તેથી તેના ઉપરો તેમનો ગ્રેમ અને શ્રદ્ધા જેવાને તેના રક્ષા, પણ પછી પોતે ધીમે ધીમે એની ઉચ્ચ સ્થિતિએ પહોંચ્યા કે પુનરપિ તેનું દર્શન પણ લેવાનો પ્રસંગ બન્યો જ નહિ આજ એકાન્તમાં તેઓ મેળા હતા તે વેળા તેમને પોતાની પરિસ્થિતિનો નિચાર આવતો હતો, " આ દ્રવ્યલોભી જગતમાં મ્હાકું કંઈ એવું મળ્યું છે ? લક્ષ્મી તો મ્હારે ઘણી થઈ કીર્તિ પણ હું મેળવ્યાં તેટલી મેળવી શક્યો. 'સર' પણ બન્યો અને મને કહેવામાં આવ્યું છે કે હું જો કોઈ સ્ત્રીના કન્યા જોડે લગ્ન કરું તો હજી પણ મને આથી ઉચી પદવી મળે પણ મ્હારે તેનું શું કામ છે ? કહું છે કે પેના રાત્ર મિચ લરનાયની પુત્રી મો વરવાને તૈયાર છે પણ એ તે મને કે મ્હારી સમૃદ્ધિને તે હું સમજી શકતો નથી એવા નમ્ર કરીને સુખ પણ શું મેળવવાનું ? જેના સમાગમથી મહા અદ્યેય સુખ શાન્તિની આશા રાખેલી તે તો હાથથી ગઈ, હવે તેનું સ્થાન પૂરે એની કોઈ દેખતો નથી તેનું સ્મરણ જ્યાં સુધી મ્હોળા હૃદયમાં હજી તાલુને તાલુ છે ત્યાં સુધી બીજી કોઈ ઉપર મ્હારો

એક મોટી પથ્થરની રીતે ? આ મહાગ બધુઓ જો જોએ કે મહાર મન ? ॥મા હજી પણ સુતે તે તેઓ કેમ ક્રિયા બને ?”

આ વિચાર-પરપગની ઘટમાળ તેમના મનમાં ચાલી રહી હતી તેમના તેમની સંબંધિની તે ૧૮ એકએક જોરથી અચાનક ડગલા લાગ્યા આટલી મોટી ગતે પોતાને મ કાણુ આ યુદ્ધને તે સમજી નહિ ગઈવાથી તેઓ જરા વિચિત્ર થતા હતા એટલામા જ ત્યજે રહીને જોલીને દ્વારપાળે અર પ્રવેશ થયો અને અદ્યથી સામે ઉભા રહીને અચરજ કે, “ સાહેબ ! આપને મળવાને ટાઈ માણસ આવેલો છે ”

તે પોતાનું વાક્ય પૂરું કરે તે પહેલાં તો તેની પાછળ અચાનક વચ્ચ પહેરીને આ બેમાડળા ચરેરાવાળો, ઘણા આધર ઉમરનો, સામાન્ય વર્ગનો માણસ પણ ઉભેનો જણાયો શકતું સાહેબનો મિશ્રણ થયો

“ શુ તને એટલી પણ અકલ્પ નથી કે મહારા મહાનમા મહારી રાજા પિતા તુ ગમે માણસો આટલી રાતે પ્રવેશ કરાવે છે ને હેઠ મહારી સમીપ પણ જાનનાની હિંમત કરે છે, મહારો પગાર આપ છે તે આની બેદરકારી માટે ?”

તોકરે પાછળ ફરીને જોયું તો જે માણસને તે દૂર ઉભો રાખીને આનંદ હતો તે વગર પોતાની પગાડે પગાડે આનંદ આવેનો જણાયો તેથી તેના મનસૂતનો પણ પાર રહ્યો

“ સાહેબ ! મને તેને આવવાની સાફ ના પાડી અને આટલી રાતે આપ કાઢીને મ નથી એમ ચોખ્ખું વહી દીધું પણ એ તો એવો હૃદયી થયો કે મને માથે જ નહિ, તે ઘણા જરૂરી કામ માટે આપને મળેલું છે-મળ્યાપિના ચાલે એમ છે જ નહિ-એની એની કરવા લાગ્યો તેથી હ આપની રજા લેવા આવ્યો ત્યાં તો એ વગર પરવાનગીએ ઉપર આ યો જણાય છે ”

“ માફ કરજો સાહેબ -” પેલા મળના આનંદારે વગર પછે પોતાની મેજે જ મ જુકાવીને ડખાવ્યું-આપની મદદની મહારે એટલી બધી જરૂર છે કે હું જો પરવાનગી મેળવું તો વાગ થઈ જાય ને દગ્દી માર્યો જાય તેથી મદદ એમને એમ જ આપની પાસે હ થવાની શૂટ લીધી છે આપ ॥ તોકરેનો કલ્પ દોષ નથી મહારે એને જરા કરાવેલો પણ પડ્યો હ

દાકતર રસલાલે તીખા છતાં કોઈ માણસની કાલસિદ્ધિ માટેની આગ દિશ્યત નેમને જ આનેથી તેના વખાણ કરવા ચૂકના નહિ તેથી આવી રીતે વગર રાજાએ પ્રવેશ કરનારને પણ તેમને હવે કંઈ સહનિચાર આપે દ્વારપાળને તેમજે ઇસારાથી પોતાની સ્થાને જ બચના કરી ને તેના ગયા પછી તેઓ પેલા અબલમા માણસ સાથે નેઈ પૂછવા લાગે “ જોયો, હવે તમારે મહાર શુ કામ છે ? તમારે મહારી મદદ જોઈતી હશે ”

“ હા જી મહારો પુત્ર મૃત્યુ-જવા ઉપર સૂતો છે આપની મદદ મળે તો તે માણસ-ત્યાગ કરે એમ મહારા દાકતર ગયેલી બાણુએ મને હમણા જ કહ્યું તેથી હ આ

પામે દોડતો આવ્યો છુ એને જે પ્રયોગ કરવાનો છે તે આપના સિવાય અન્ય કોઇ કરી શકે એમ છે જ નહિ, અને હમણા જ તે નહિ થાય તો પછી તેને મરવાની આશા નથી ”

“ હા ગયુની પાલ ”

“ સાહેબ ! આપના જેવા મદાન રાજદંડ એના સહવારણ દાનતરને ન યોગ્ય, પણ એ તો આપની અતિશય નારીકૃ કરે જે, ને આપ જ આ કેસ હાથમા લ્યો તો મદાન પુત્રનુ આકુળ લગાય એમ જણાય છે—આપ જોગો કે એમણુ તેની મધી દંપત્ય એક કાગળ ઉપ લખી પામુ આપી છે ” એમ કહતે કહેતે તેને એક કાગળ મજામાથી કાઢીને નાનકે મ પ્રતાપચંદ્રના હાથમા મૂક્યો તે લેને લેતે તેઓએ પ્રશ્ન ક્યો—

“ તમે મુ ક્યો કરો છો ? ”

“ હું સાહેબ, દુકાનવાર છુ ”

“ તમે જોગો છો કે મદારી શી પાચસો રૂપિયા છે ? ”

“ પાચસો રૂપિયા ! ” જાણે હાજર ગયો હોય તેમ તે મિચારે ઉદ્વિગ્ન બદેરે ને ફાટી આવે દાનતરના સામુ જોતો જેતો બોલ્યો—“ સાહેબ, મદારી પાસે તો પાચસો રૂપિયા છે નથી હુ ગરીબ માણુ છુ ને પેટુ પૂર માણુમાણુ વગર છુ પણ આપ જે મામલો તો મદારા વહાના પુત્રની ખાનર, પેટે પાટા બાધીને પણ હુ લીમે લીમે તે રમ્મ પરી ઢગી આપીગ—હજીતે હજીતે કઈ લગતો ગઈય— ”

“ આ તે કઈ ઉધાર માન ચેવાની દુકાન સમજો છો કે મુ ? ”— દાનતરે મિ નજ જરાથી ચીનકો પ્રશ્ન કર્યો પણ જેમજેમ તેમની દષ્ટિ તેમના હાથમાના કાગળઉપર ફેલી મર્મતેમ તેમ કેવો મજાપ્રયોગ કરવાનો છે તેની પ્રિય તેમના સમજવામા આવતી મર્મ તેથી તેમા તેમની રમિ પણ ઉત્પન્ન થઈ કેસ અનન્ય લવગ દોતો, પણ પોતે જો તેમા સફળ થાય તો પાતાની વાહવાહ હજી નધા થાય અને સજવૈદ્યોમા તેમની ગણના હજી પણ ઉચ્ચ દરજ્જે થાય એ તેઓ સમજતા હતા જેખમ રહેલો હજી પણ પોતાની આનાકીથી તે ઉત્તરવાને તેઓ સમર્થ બનશે એમ તેમની ખાતરી હતી તેથી જ્યારે તેમને સમજાયુ કે આવનાર માણુસ ક્યાય સ્થિતિને છે ત્યારે તેમનું મન બદલાઈ મધુ કે કાગળ વાચી ગજવામા મૂકેના મૂ તા તેઓ બોલ્યા કે—“ અઓ, તમારો કેસ હુ વગર શીએ હાથમા લઈગ—આ પ્રયોગ કરના તરફ મદાર મન આકર્ષાયુ છે ”

પેલો માણુસ પાનડી ઉનારી તેમને પગે લાગવા અને ઉપના જલાવના પ્રયત્ન કરતો હતો તેને બગાડકારે છોડી રાખી તેમને થડ નગાડી પોતાની મોટર મગાવવાનો હુકમ આપ્યો, અને પોતે જોએની પેગી લપાસી બધી તૈયારી કરવા લાગ્યા

“ તમારું નામ શું ? ”

“ મદાર નામ, સાહેબ, કાનિયરણ મુક્યુ છે ”

અસ્તોત્ય ને રરાગય ર ૦૦૮— એન એમ વિપાકી એન્ડ કંપની મળ્યા

આ શબ્દો કાને પડતા જ દાકતર જરા ચમચ્યા ! “ મુન્દરજી ! ત્યારે તમારા છોકરાનું નામ શું રાખાયરણ ? ”

“ હા, સાદે મ મહારા ધન્યભાગ્ય કે એને આપ આમ ઓળખતા જણાવો છો ”
 “ એ મોટર હાકે છે કે ? ”

તાજી ! અગાઉ તો અમારી સ્થિતિ સારી હતી તેથી મોટર પણ વરની જ હતી પણ હવે તો એ લાલુતી મોટર હાકે છે તે જ્ઞાત્ય આપને કાઢનાર તેમા બેસાડી ફેરવી આ-યો-હરો ”

“ ચૂપ—હવે નારી બધ કરો — દાકતરે ધુનકીને તેને વધારે બોલતો અટકાવ્યો

રાખાયરણનું નામ સાલળતા જ તેનું ઓળખાણ પડતા જ તેમના મનમા અનેક વિચારો જૂત-જાળના પોતાના જીવન સળધી તરી આવના લાગના સરયુને તેના પિતાએ પગલાની દીધી હતી તે આ રાખાયરણ સાથે જ એ વાત તેમને હવે નક્કી સમજાઈ પ્રથમથી પણ તે જાણવામા તો હતી પણ હમણા પોતાની મજા માગનારનો જ તે પુન હરો એ ખ્યાલ તો આ કાણે જ આવ્યો “ ત્યારે શું જોણે પોતાનું જીવન ધુનવાણી બનાવ્યું હતું પોતાના મનને કંઈ મુંઝાની નાખ્યો હતો— પોતાની પ્રાણીયરીતુ દરજા મુંઝુ હતું—તેના જ જીવનના અંતે શું માટે ? પોતાને મધ તેમ દરવાની ફરજ તો ન હતી તેઓ પ્રયોગ કરીને તેને જીવિતકાળ ન આપે તો સરયુ નિરસ થાત અને પત્રી-માત્રે મરીને પાછી પોતાની પણ બની શકે—પણ આમ એક દરિદ્રીના જીવનની ત્યાજી જાણી જોઈને થવા દેવી એ શું ઉચિત કહેવાય ? સ્વાથ માટે પરમાર્થની હાનિ નેરવી એ તેમના મનને બહુ કીણુ લાગતું હતું તેથી વળી તેમનું મન ડગ્ગુ ને આપેના રચન પ્રમાણે જ તેમજો વતના નિશ્ચય કર્યો પોતાના મનના સમાધાનની ખાતર વળી એમજો પ્રશ્ન કર્યો

“ તમારો આ પુત્ર ખરોજો છે, હિ વાઈ ? ”

“ હાજી તેની સ્ત્રી મિચારી તેની આ દશા જોઈને એરી તો વિદવળ બની ગઈ છે કે તેના મનની સ્થિતિ પણ ઘણી ચિંતા-નરક થઈ પડી છે તેમના આખા જીવનમા હી કનેશ થયો નથી તે એટલી ઉપર સારી માયી ગયો છે ”

“ ત્યારે સરયુ તેના પતિને ચાહતા પણ સીખી જણાય છે ” મનમાં ને મનમાં દાખતરે રપનો ઉભરો મઠ્યો “ મહારા જેવા બિખારીને એ શાની મહારતી હશે ? એને મન તો હતું હું તેવો જ હુકશ મહાઈ નામ એણે હમણા સાલળ્યું હરો ખર ? આ માણસ મને તેડા આ ચો છે તેથી અનુમાન તો એમ થાય છે કે એના ધરના નરાએ મને બોનાવવાનું નમકાં કર્યું હશે—મણુ જાણે શું હશે— ”

આમ વિચારમા પોતે પડી ગયા હતા, એટલામા પામેના ટેડીફિનની ઘડી જોરથી વાગવા માડી—આટલી મોડી રાતે વળી મહાઈ કોને કામ પડ્યું હશે એ શું થતા પોતે પોતાનો મનોવેગ સમાધીને ટેડીફિન પાસે જઈ વાત ચલાવી — ‘હા, હું દાખતર પ્રનાપચદ્ર તમારી સાથે વાત કરૂ છું તમારું નામ ?—આણુતોખ બેનરજી—પીક—કહો સાહેબ આપને હું

સારી રીતે ઓળખુ છું (તેમના જેવા લક્ષ્યાધિપતિ-ફના મ્હોટા વ્યાધારીને કાલ ન ઓળખે ?) મ્હાર શુ જામ છે ? (ઉત્તર)-મ્હારી પુત્રી એકદમ બિમાર થઈ ગઈ છે દાકતરો કહે કે નમે આવીને એને અમુક શસ્ત્રપ્રયોગ હમણા જ કરો તો એ મરે એમ છે આવી વખતે તમારા આરામનો ભગ કરીને તમને તેજાનુ છું તે માટે મારી ચાલું છું પણ તમને જરૂર આવશે એની આશા રાખુ છું શી રા ૧૦૦૦ હમણા જ આપી દઉશ "

આ જેના સખ્દો ઘણરને તેના આવનાર મુકરજીને કો પડતા તે ચમક્યો " અરે, પ્રત્યુ-હવે મ્હારા પુત્રને જીવતો જોવાની સડ આગા થયા જ કે ? આની મ્હોળી શી મુખીને મ્હારા ગરીમના ધરમા જોખમી કામ માટે દાકતર લાના આવે ? " તે મગગ્યો થઈ ગયો— મો યો તો મનમા જ પણ હાથ યોળાને એવા ચાળા રવા નાગ્યો કે દાકતરનું પ્લાન તેના ઉપર તરત જ મધુ ભેમણે તેને શાન્ત ચવાને સૂચ્યું અને પોને વળી ટેલીફોન પર નાને વળગ્યા " શુ એક હજાર રૂપયા આપવાને આપ તૈયાર હો—(ઉત્તર) હા—(અમ) પણ મ્હારી પાસે એવો જ બીજો જરૂરી કેસ હમણા આવેલો છે ને તે ક્યાંવિના મ્હારે ચાને એમ નથી માને આપ બીજા કોઈ દાકતરની મદદ મેળવી લેજો, આપની પુત્રીને ખાસ મ્હારી જરૂર હોય એમ " સમજતો નથી "

ની અસાધારણ નિરાશતા ? આવે પ્રસંગે હજારમા એકાદગણુ જ લાગ્યે એવા નીડને કે જે આવતી વદમીને લાત મારીને કેનગ પરોપકારમા જ પ્રવન આવી ઉતરતા-આવી મહાનુભાવતા-આની કયા જોડને કાનુ લેવ આદ્રં ન થાય ? મુકરજી મિચારો ફરીથી પગે પડવા જતો હતો પણ તેને દાકતરે વાર્યો, ને " ને હોરો લે-મોટર આવી ગઈ છે—" એમ કહી-સાંભળી પેગી તોડરને આપી-પોતે મોટરમા બેગી ગયા તથા સાથે મુકરજીને પણ બેમાડ્યો.

મતાવૈકે ડોકાણે જવા માટે મોટર ઉપડી ગઝિતા નિ સમ્પ્રદ સમયમા સર મતાપચક્રુ મન પોને આરના કાર ઉપર મિચારમા લીન થયુ " ગામાટે એક મહેવામા સહેના પ્રયોગ માટે મગની મ્હોળી શી છોડી લ્હને આવો ભયજી શસ્ત્રપ્રયોગ મ્હે માથે લીધો ને તે પણ ખતના િ કઈ અપેક્ષા રાખ્યા વિના ? મ્હારો અમ સફળ થશે તો ઠીક પણ ધારો કે એ કુ સાધ્ય કાપમા કુ નિષ્ફળ થયો તો ?—વળી મિચાર આ યો કે જમત ભને ગમે તેમ કહે— કું તો શુદ્ધ દલ્લથી પગલિત કરવા તત્પર છું અને મ્હાર મન જ સાક્ષી પૂરે છે કે મને એમા પ્રત્યુ સાન્નિધ્ય થશે જ "

થોડી નારમા મોટર યોગ્ય સ્થાને ઉભી ગઈ એટલે મુકરજી ઉતરી દાકતર સાહેબને એક અધારી ગનીમાં થઈને પાસેના એક માળ ઉપર તેડી ગયો એથે દાકરે પડોથના તેજુ કમાડ ટોકયુ એટલે અદરથી એક ઓએ આનીન તે ખોલું દાકતરની દાષ્ટિ તેના ઉપર પડતા જ તેમને ખાતરી થઈ કે જે સત્યની છમી તેમના દિનમાથી આટના વડે થયા ખમી ન હતી તે જ પ્રત્યક્ષ પોતા િ સામે ઉભી હતી તેને જોના ભૂતકાળના મેટલાક સરકારો તત્કાળ જમન

મહાકવિ હોમરનું ઇલિઅડ.

અંક - ૨૧ સાકન્તલાલ અમૃતલાલ દવે, બી એ

(પૃ ૩૩૨ થી અનુસંધાન, અધ્યાય ૩)

મેનેનેઅસ અને પેરિસ વચ્ચે ૬ દ્વયુદ્ધ થાય છે, અને ઔલેકઝાન્ડ્રસ પેરિસને હરાવી લે છે હેલન તથા પ્રાયમ ટ્રોયના ૧૦૮ ઉપરથી બેકાઈઅન સેનાને નિહાળે છે

હવે દરેક દુકડી પોતાના સરદારની સાથે બરોબર ગોઠનાઇ ગઇ, ત્યારે ટ્રોયન પોકા પખીના ટોળાની પેઠે ટ્રોયાણુ ને યુમરણુ ઠરતા કુચ કરના લાગ્યા, અને એકાએક દ્વિમ તથા ત્રણ પડતા નહાસી જતાં, સાગર બધી કાવાહન કરી બેઠા, બેઠેલિયા માણસોનો વિનાશ કરવાને પરાક્રમે કૂર યુદ્ધ મચાવતા બગનાનો આકાશમા છુમાટ થઇ રહે, તેવો સોર લા મચી ગયો પણ બીજા બાણુએ ધર્મ દાખવતા અને પરસ્પર સહાયતા કરવાને અતિ ઉત્સુક થઇ રહેલા ઔલેકઝાન્ડ્રો શાન્તિથી કુચ કરી આવતા રતા

જેમ દક્ષિણાણુને લીધે ગિરિશૂગો ધુમરથી બવાઈ જાય, જો કે તેથી હરવાડના પેટમા ફાળ પડે પણ હુટારાને રાત્રાના અન્ધાર જગતાએ વધારે મઝા પડે, અને જેમ એક દેશના જગતા વધારે આખધો જોનાય નહિ, તેટલા જધા ધૂળના ગોગ બનને સેનાના પરસ્પર મયાણુમાં આઠાનમા ડાઠના નાગના, અને અનિશ્ચય ત્વરાથી મેલનમા થતો લશ્કરો ધસના લાગ્યા

આ પ્રમ જો બને સેના પરસ્પર ધસતી પામે આવી પહોંચી, ત્યારે તેજસ્વી ઔલેકઝાન્ડ્રસનું મોજન મેનાનો રક્ષા બન્યો તેણે બપોર ઉપર વ્યાધ્યર્થ તથા રક્ષાનુષ્ઠાન અને ખડ્ગ ધારણ કર્યા હતા અને એ કાસાની અણીવાળા બાના હવામા હવારતે હવારતે તેણે આર્ગાઈવિ લેના મર્મ સગદારોને પોતાની સાથે દાખલુ દ્વન્દ્વયુદ્ધ કરવાનું આત્માન આપ્યું પરંતુ જ્યારે એરી-હને બતાવતા મેનેનેઅસે તેને સેનાના અગ્રભાગમા ચાલા પગના બરી આવતો જોયો, ત્યારે તે વણો ખુલ થયો કેમકે જેમ કોઈ જુખ્મપ્રસિ હને સિંગાળા સામરનું કે જંગની બકરાનું મગ્નુ હાથ લાગે ને તે ખુશ ખુશ થઈ જાય, અને ચપળ કુતરાઓ તથા તરસ્યા ગિઝારીઓ તેની પાછળ પડ્યા હાથ તોપણ તે ઝડપથી તેને ખાદા મઢી જાય તેમ તેજસ્વી ઔલેકઝાન્ડ્રસ નજરે પડ્યો એટલે મેનેનેઅસ રાજ રાજ થઈ ગયો, ઘરણ કે તેણે ધાર્યું કે હવે આ પાપીનું વેર લેવાનો સમય આવી પહોંચ્યો છે તેથી તરત જ તે રથમાંથી બોય પર બખ્તરસહિત દૂદી પડ્યો.

પણ જ્યારે તેજસ્વી ઔલેકઝાન્ડ્રસે તેને અગ્રણી વીરસમૂહમા દોષા ત્યારે તેના દેશમા ધારો પડ્યો, અને મૃયુથી દૂનનાનો ચાલ કરતો તે પોતાના મિત્રમણની મધ્યે પાછો હમ્પા મડ્યો જેમ કોઈ માણસ પર્વતની ખીણમા સાપ જોતા પાછો ધપે ત્યજતો ત્યજતો પોતાનું તરીર બેળે બેળે ટાંચી નાખે, પાછો ફરે, અને તેના મ્હો ઉપરનું લોટી બીડી જનાથી શીકા

+ પેરિસ

ઈ ૧૯૧૦ ઇસ્તલાસ ૩ ૧-૮-- એન એમ ત્રિપાઠી અન્ડ કંપની, મુબાઈ

પડી જાય, તેમ તે અંદુલસ-સુતના લયે તેજરી ઝંપેકજા-સૂચક યદોજનોના સમૂહમાં પાછો દડતો ગયો. પણ હેમટરે તેને દીઠો, અને તે તેને નિરસારપૂર્વક આ પ્રમાણે સ્પષ્ટ દેશ લાખો 'હુ ધરિસ, સુન્દર મુખાકૃતિવાળા યોગ, હે સ્ત્રીએના ઝળી, તું જનમ્યો જ ના હોત કે કુનાર જ મુખો હોત તો કેતુ સાર થાત ! ખરેખર હું તો એમ જ હજી છું, અંતે આ પ્રમાણે અમને શરમાવવા ક્રતા અને બધા માણસોના તિરસ્કારપાત્ર થતા દરતા એ જ ઠીક હતું હુ ધારૂ છું કે પેના દીર્ઘકેશ અંધાળાઓ દસસતા હશે અને કટેના હશે કે ટોળોએ રાજકુમારો પોતાને ગ્રહીત બનાવે છે, પણ એ તો માત્ર ધરીરે જ સુન્દર છે અને એમુ દેવુ તે જોમવગ તુ ને નમાતું છે તારા સમુગામી વહાણમા જેની વિશ્વાસુ મિત્રોની સાથે તું સાગરનાન કરી આવ્યો. પિરેશીઓના સહવાસમાં રહી દૂર દેશાનરથી ચળધારી ધીરોની સાનપચતી વધુને લેઈ આ યો, તે તુ તારા પિતાને, તારા નગરને, અને આખા રાજ્યને જાણ સમાન સાનનાને જ માટે આપણી શત્રુઓને રાજ કરાને જ માટે અને તારા પોતાનું મ્હા ધીનુ સાનનાં જ માટે અને એરીઝને વહાના મેનેનેઅસની સાથે તુ તારાથી ટકકર નહિ ગ્રીનાર જન જો તો ખરા, કે જેની મનોરમા પત્ની હવે તારા સમાગમમા છે તે વીરુ પાળી કેટલુ છે આમ નીનુ મો રાખી તુ પૂગમા આંગોગીય, તો પછી તારી તન્નો શા જામતી તેમ જ અંધાળાઓએ બક્ષેના તારા સુન્દર કેશ ને મનોહર મુખાકૃતિ પણ શા જામના ! ખરેખર ટોળો જ બાવના છે, નહિ તો તે જો મદદ ધીનુ કર્યું છે તે બદલ તને ક્યારનોએ પથરા મારી પૂરો કયો હોત "

એટલે તેજરી ઝંપેકજા-સૂચકે તેનો ઉત્તર વાળ્યો. " હે ટેકટર, તે મ્હને માપસર ૬૫૩૦ દીયો છે, અનિરાય ગયો નથી જેમ કેાઇ માણસ વહાણ બનાવવાનું બા - કુચગીનાથી થતો હોય અને તીણી દુહાડી પાટિયામા પેલવાની ઉપગનો ધા બેસનેગ વાળો, તેમ તારૂ લ ય સ ! તીક્ષ્ણ છે અને તારી છાતીમા હમેશ નિલાનનાને જ વાસ છે તેથી મ્હને ટકક બેગ આવ્યું છે સુવણુદા અંદ્રોગાઇની સુન્દર બક્ષિસો મ્હને મળી છે ને માટે તુ મ્હને મ્હેણા માગતો મા દેવતાઓએ સ્વેચ્છાથી બક્ષેની બક્ષિમોની કન અનજલુના કપાતી નથી હમકે માત્ર પોતાની હજીયાથી જ કાર્ત્ત્વ્ય મનુષ્યને તે મળતી નથી પણ જો તારી હજીયા એમ જ હોય કે મ્હાર સુદમાં ધીનરુ અને નકલુ, તો બીજા મવા ટોળોને અને અંધાળ અનેાને નીચે ખેસાડી દે, મ્હને તથા એરીઝને વહાના મેનેનેઅસને વચ્ચેવચ આવવા દે અને હેબનને સાફ તથા તેના સન્નિદ્ર યને સાફ અમને મન્નેને દુન્દુધુદ ળનાદે અમારા બેમાની જો હોતે ને પોતાનો હાથ ઉપર રાખે, તે સમજા દ્રવ્ય તથા તે સ્ત્રીને એકદમ કનજે ને ને પોતાને વેગ લેઈ જાય અને બીજા બધાએ મિત્રભાવ ગળવેા ને સપ ન તુ તે માટે દદ મોાન લેવા જેથી કરીને તમે બધા તમારા ક્યારેનાના દ્વેષમા રહો અને પેના બરા પોડાના ચગે વાગા આર્જસમા તથા સુન્દર સ્ત્રીઓના નિરાસરધન અંકાર્યામા જર્જ વસે "

તેના આવા વચન સંપૂર્ણ હે ટર ઘણા પ્રુથ થયો, અને વચ્ચે વર્ષ ટોળોનોની દુકડી એને વચમાથી જાનેના પોતાના લાના વડે શાન્ત થઈ જવાનું કશું અને બધા નીચે ખેસી

ગયા પણ દીનકેશ એ ઇચ્છતોએ તેના પ્રત્યે બાલુ તથા પથરા દકરા માથા એટલે નગ્નતિ
અંગેમેમનન મહોદયી મોની બોલ્યો ‘ હ આર્ગાંબ લોકો, બસ કમે, હે અંકાઇઓ ! બાલુ મા
ફેર, કેમકે ઝગઝગતા ટોપવાગો હે, ૨ - ૪૬ હલેવાને આ થો છે ”

તેણે આમ બ, એટલે તેઓ નડતા બધ પથા અને સત્તર નાત થત ગયા અને
હે ૨૦ મ ને મનાતી નવ્યે ગી બોલ્યો “ સાલજો હે દ્રોજનો તથા મુખ્યધારી અંકાઇઓ
જેને લીધે આ નિમ્મલ જીવો થયો છે તે અંકાઇઓ સત્તર હૈયુ તમને મમળાનુ છુ તે
સાલજો તે હે છે કે ખીજ બધા દ્રોજનો ને અંકાઇઓએ આ વસુન્ધરા ઉપર પોતાના
રમ્ય નવો મળી દેવા અને હું તથા એરીજને બહાલો મેનેનેઅસ વન્ચોનય આનીએ, અને
દેનનને સાથ તથા તેના સકળ દ્રવ્યને સાન અમે જન્ને દ્વન્દ્વુદ્ધ ટરીએ અમારા બેમાથી જે
છતે ને પોતાનો રાથ ઉપર ગમે, તે સકળ દ્રવ્ય તથા તે જીને એકદમ કમજો લે, ને પોતાને
બેર લઈ જાય પણ તમારે બધાએ મિત્રભાવ રાખવો પડશે અને સુનેહનો ભગ ના થાય તે
માટે હ મોગન લેવા પડશે ”

તે આમ બોલ્યો, એટલે તેઓ મના મૌન ધારી શાન્ત બિભારજા પડી બધાની સમક્ષ
દીન મિહલાનાળા મેનોએસે કહ્યું — ‘ હવે તમે બધા મ્હાર કહેવું પણ સાંભળો, કેમકે સૌના
કરતા મ્હાર હદન વધારે શોકાકુળ છે અંકાઇઓસના પાપે ને મ્હારા કનહે કરીને તમને બહા
ધણા હુ ખ પચા છે પણ હવે હું ધાર છુ કે આર્ગાંબ અને દ્રોજનોને નિમ્મલથી મુક્ત થનાનો
સમય આખરે આની પહોચ્યો છે અમારા બેઉમાથી જેનુ આની નવ્યુ હશે, તે ભલે અહીં
મત્યુવન પડી ગે પણ તમે બધા તો સત્તર છતા ધર્મ આલ્યા જલો તમે ૧૧ની ને સૂર્યને
માટે એ ઢાળી પેગી ને એક મોજો પેગ નાવો, અને ઝપસને માટે એક અમે લાનીએ પડી
મહાન પ્રાપમને અહીં મોનાવો અને તેની પાસે મોગન લેવડાવો, ગરણુ કે તેનહ પુત્રો ગર્વિત
અને નિશ્વાસ નાતક છે તેથી કદાચ મર્ધ ઝપસના સોગન ના પાલે ને તેની અલ્લાનુ ઉત્પન્ન કરે
લુવાનિયાઓના હૃદય બિજળી રજા હોય છે પણ જો કોઈ વૃદ્ધ પુરુષ વન્ચે હોય છે, તો તે
આગળ પાછળ લુએ છે જ અને આ પ્રમાણે ઉભય પમને માટે ઉત્તમ પરિણામ આવશે

તેના વેણુ સાલજી અંકાઇઓ અને દ્રોજનો ખુશ થયા ‘તેમણે ધાર્યું કે હવે બધાનહ
નિમ્મલથી આપણે બૂધા થયો તેમણે રથ અટકાવ્યા, અને નીચે ઊતરી તેમના કવચ બિતાગી નાખ્યા
બધા વચ લોય પર પાસે પામે મૂક્યા ત્યારે વચમા થોડી જ જગા બાકી રહી વેગ લાનનાને
પ્રાપમને બોનાવવા હેકટરે સત્તર નગરમા મે ફત મોકલ્યા અને નરેશ અંગેમેમનને ટેવધા
બિબસને પોના વહાણુમા જઈ એક થોડા લઈ આવવાનો હુકમ કર્યો અને અભિજાત અંગે
મેમનનની આજ્ઞા તેણે માથે યાચી

હવે આધરિમ શુભભુજા હેવન પામે ગઈ તેની નણુદ, પ્રાપમની સૌથી ખૂબસુરત અને
લાડખી પુત્રી, અને અંનીનગના પુત્ર હેરિકેઅનની પની લેઆંડિજનો વેષ લઈ તે તેને કંઈક
સંજો કહેરા ગઈ હેન પોતાના ખડમા એક મ્હોટુ નીન રમતુ બેગડા પનાનુ યાન વણતી

ત્તી, અને અશ્વરિનેના રોજનો તથા કવચધારી ઐકાગ્નિ વચ્ચે તેને પોતાને જ લીધે એગીડે જે ધણા મુદ્દા મથાયા હતા તેના દરમિયાન તે ચાન ઉપર ભરતી હતી આગમાં તેને જોઈ અને તે લઘુગતિ દેવદૂતી તેની પામે બીની અને બોની “ચાન મહારી વ્હામી બહેન અશ્વરિનેના ટ્રોગ્નો અને કવચધારી ઐકાગ્નિના અદ્ભુત પરાક્રમે જોવા હોય તો મહારી સાથે ચાન મેદાનમાં ભરકર મુદ્દ કરનારે આતુર થઈ રહેલા અને પરસ્પર અશુભા । બેઠકાવનાર જગમાં ઝૂકના ચોદાઓ હમણા શાન્ત થઈ ગયા છે લગાઈ બધ પડી છે વીગે દાનને અગીગી ઊભા છે, અને જાયા ભાના તેમની પામે જમીનમાં ખોસેના છે પરંતુ તારે માટે એને કઝાનૂમ તથા એરીઝને દાના મેનેનેઅસ વચ્ચે લાગા ભાનાનું દ્વન્દ્વયુદ્ધ થનાર છે, અને તુ જે વિન્યી થશે તેની પ્રિયપત્ની થઈશ ”

આમ કહી દેવીએ તેના હૃદયમાં તેના પ્રથમ પતિ માટે, તેના નગર માટે, અને તેના માથાપ માટે મીઠી નાનસા ઉત્પન્ન કરી.

તગ જ તેજે મ્હો ઉપર ઝગઝગતા ચણુનો વુઘટ પતેરી લીવો અને પોતાના ખડમાગી ઉતારણી ઉતાનગી ચાની તે વખતે તેની આખામાંથી એક ખેર જેવું આમુ પડતું તે એવી ન હતી તેની સાથે તેની બે દામીઓ, પિત્રપુત્ર-પુત્રી આપ્ત્રી અને વપખાની કનાઈમીની હતી સવર તે રકાઈઅ દરવાજા આગળ આવી પહોંચી ત્યા પ્રાથમ તથા તેની સાથે પંથોઅસ, થિર્મોઈગીઝ, પંથમ, ડિન્ટિઅસ, એગીઝનો વશજ હિંડેઅન, તથા લોગિયા નપિએ આઉકે-લેગન અને એન્ડીનર રોજનોમાં વૃદ્ધ પુરુષો હોઈ રહ્યાન દરવાજો ખેડેના હતા અરમ્યાને સીધે આ સર વૃદ્ધો હવે યુદ્ધમાં ભાગ લેતા ન હતા, પણ હવે તેઓ ધણા સારા વસ્તાઓ તથા જેમ વનમાં એક વૃક્ષ ઉપર ધણા તીક એકમ થઈ બેસે અને તીલે અરાજે બોને તેમ તે દરવાજાના ધુગ્ગ પર નુદ રોજનો બેસ હતા હવે બ્યારે તેમણે હેનને ધુરજ તરફ આવતી જોઈ, ભારે તેઓ ધીમે સાહે, છતા સવગ પગપગ બોનવા લાગ્યા “ખરેખર આવી શ્રી” સાગ લાગા સમય સુધી રોજનો તથા કવચધારી ઐકાગ્નિનો કષ્ટ સહન કરે એમાં તેમનો કજો રાક નથી તે અમર દેરીઓના જેવી સુપ્રમ અને દલદીપ છે તેમ છતા તે આટલી બધી સુરૂપ છે છતા, તેમ તેમનાં વહાણમાં બેસાડી મોદની દેરી જોઈએ અને આપખને તેમ જ આપણા પડી આપણા ઠોકરને કષ્ટ દેના અહીં રાખવી જોઈએ નહિ”

તેઓ આમ કહેતા હતા, એનામાં પ્રાથમે મૂમ પાડી અને દેનનને મોનાની ‘આન, બેગ બર્ડી આવ મહારી પાસે મે’ અહીંથી તારા પ્રથમ પતિ, તારા સગા દાના, અને તારા મિત્રો દેખાને હ તને દોષ દેતો નથી હ તો આ રો-જનક ઐકાગ્નિન વિપ્રદ ઊભો દગનાર દેવાનો જ દોષ દેખુ હુ વાગ. મ્હો કહ લે’એ આ સૂર્ય, મહાન, પ્રયક, ઐકાગ્નિન રીર પેલા છે ખરેખર, એના દગતા એ મૂદ કાયા બીમ વીરા દેખાય છે, છતા મ્હે આ આખે તો એના જેવા દસ ધીવ અને લચ પુરક કંગી જોયો નથી એના લક્ષણ મનના જેવા જ આપ છે

એટલે સ્ત્રીસ્ત્રી હેતુને ઉત્તર દીરો બહાવા સસરાજ, તમને હું પૂજ્ય ગણુ છું અને તમાગથી બહીતી રૂં છું, મહાર્ક ધર, મહારા સગા, મહારી નહાની બાનિડા, મહારી સખીઓને રમ્ય મમાગમ-એ મનુ તજી હું આરપુન સાથે અહીં આવી, ને વેળાએ ભીપણ મુત્યુનો જ મહેને આનન્દ મળ્યો હોત તો કેવું સારૂ થાન! પણ મહારા ભાગ્યમા એવું નહોતું, આ તોથી જ હું રડી રડીને ગળી ગઈ છું હવે તમે મહેને જે પૂઝા છે તેને હું ઉત્તર દઉં છું આ અંત્યુસ-મુત સામ્રાજ્ય અંગેએનન છે એ સુરૂપ પાળ છે તેમ જ પ્રમળ શળધર છે અને એ મહારા જેઠ થના હતા, અરેરે, હું કેવી નિનગજા!

—ચાતુ

માનવ જીવનનું લક્ષ્યબિંદુ.

લેખક-ડાકોર શ્રી ગાહોડજી.

પ્રત્યક્ષમય આ કર્મભૂમિ વિવિધ વિચાર અને સ્થિતિના મનુષ્યોથી ભરપૂર છે, એકની સ્થિતિ પુનઃસર્જિત તથા અન્ય એક સાધનોથી રમેલી અને રચાએલી હોય છે તો એક બલિ નીન પરિતાપ અને દારિદ્ર્યની ઉપાધિમા પોનાતુ જીવન ગાળતા દૃષ્ટિગોચર થાય છે આ દૃષ્ટિતા તદ્દાનતથી ચચળ માનસિક શક્તિ માનવજીવનમાના આ દરમિયાન રહ્ય રોધના પ્રવૃત્તિ થાય એ સ્વભાવિક છે મહાન જીવિશાળી અને તત્ત્વચિંતક મહાત્માઓ તથા સુધિમુનિઓએ પ્રાણિના અતિ ઉંડા પ્રદેશમા આ રહ્યમનુ પ્રકટીકરણ કરના અનેક વખતે જાણુવા યોગ્ય પ્રયત્નો કર્યા છે અને આપણા માનનીય ધર્મશાસ્ત્રો એ હનીમ્તની ખાત્રી આપણને આપી તેનું મનન કરવા અને શિક્ષણ ગ્રહણ કરના દોષ છે-દરેક વ્યક્તિ જીવિની નિકસીત થએલી સ્થિતિના પ્રમાણમા આ મહાન વર્માત્મઓના વિચારો ગ્રાહ્ય કરી શકે છે તો પણ જન-સ્વભાવની સામાન્ય રૂં એવી છે કે તેની પોતાની જ નિશ્ચયાત્મક શક્તિથી જ દરેક વસ્તુના વાગ્ધુ અને સાળીની જોળના આતુર રહ્યા દરે છે મનુષ્યની અદર જે અમૂલ્ય અને પ્રમળ શક્તિઓ ગહેલી છે તેમા નિર્ણયકરિષી સક્તિ મારી અગત્યતા ધરાવે છે અને તેને લીધે જ મોર્નું કહેવું સનિશ્ચય સિવાય તાત્કાલિક નહીં સંકીર્ણી લેવાતો માનવજીવનનો કુળ્ગતી સ્વભાવ હોઈ શકે છે

દરેક માણસ આ પ્રકારના જ હોય છે એમ કહેવું કે સમજવનું ગજ નથી કેટલાકને સ્વાભાવિક શ્રદ્ધા પણ પ્રાપ્ત થએલી હોય છે જ્યારે કેટલાક કમચકનને લીધે બીજાઓથી દોરનાર્થ જાય છે મનનમ કે કુનીયાની અતર એકચરખા વિચારવાનું મનુષ્યો હોઈ શકે નહીં જેવા સામાન્ય વસ્તુસ્થિતિનો ચિતાર એ જ વિષય તથા સિવાયની સ્થિતિ અપનાદ રૂં ગણાય છે

વિશ્વની અદર ચાલી રહેત આ અદ્ભુત નાટ્ય પ્રયોગ આપણને બતાવી આપે છે કે પ્રારબ્ધ-પૂર્વજન્મમા કનિત થતી અન્યેય રહેલ લાનનાઓનું એ પરીણામ છે પરમકૃપાળુ

લૅ. ચેરટરફિલ્ડનો પુનઃપ્રતિ ઉપદેશ ૩ ૧-૪-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુબાર્ક

પરમાત્માની સહિમા ઘાઈ પાકુ કાર્ય કારણના ઉત્પન્ન થતું નથી એ સાત મનુષ્યમાત્રને પોતાના જીવનમા હરેક વખતે તેના અનુભવમા આવે છે અને મનુષ્યરૂપી કૃતિ એ જગતમાત્રમા ખાસ મુખ્ય કૃતિ છે તેથી તે ઉત્પન્ન થવામા પણ કાંઈ ખીજ અને તેડું હોના જોઈએ એમ માનતું એ ન્યાયયુક્ત તથા આસ્પષ્ટ છે.

હરેક પુરુષમા જે જે શક્તિઓનો સમૃદ્ધ થયોય છે તે સર્વે મદાન પ્રમાણસારી અને ચેતન્યુ તત્વોદિતઓ છે જેને મનુષ્યની ભાવના કે અંતઃપચ્છિદ થવા જ જોઈએ અને આ નિયમ એવો છે કે કૃષ્ણની ધન્યરહિત તેમ જ તૃષ્ણાની ખાવના મિશ્રાય થયેન કમેથી મેઘ પણ જાતનું પણ બંધન ઉત્પન્ન થઈ શકતું નથી માત્ર આવાયુક્ત સકલપક્ષી બી મનમા શેપાયુ કે તે કમે કમે મ્યૂનાગર ધારણ કરવાની ગતિમા પ્રવૃત્ત છે તેમ જ વળી તેની સિદ્ધિ યાતુ જન્મમા થરી ગેય રહી નય તો દેહ ધારણ થયા સિરાય પુગી થરી અશય દોષ તેના કારણથી દેહાત્પત્તિ થાય છે આ ભાવનાઓ જે હેતુસર હોય તથા તે જેની હોય તેવી ભુદ્ધિ સ્થિતિ અને અજોર વચ્ચે જન્મ પામે છે અને એ મને જનન ભોગનાર છે મનુષ્ય માનની ભાવનાઓ એન્સ ખી હોઈ શક્તી નરી વળી તે સાગી કે નરગી યોગ્ય કે અયોગ્ય પ્રતિષ્ઠિ પ્રગતી હોય છે એટલે સુખી કે દુઃખી શૈગી નિરૈગી અને ગમીન કે તનગર મિગેર પ્રકારની પ્રિથિતિના કારણરૂપે તે રહેરી છે જે વડે એમ જણાય કે કે જનનમાત્રી અવશેષ ભાવનાઓ દેહ ધરનાનું પ્રયોજન છે તે જ વડે એમ પણ સિદ્ધ થાય છે કે ભાવનાઓ યાતુ જન્મમા પણ જે સમ થ અને હેતુની તે હોય છે તે પ્રમાણે સિદ્ધ થાય છે શુભ યા અશુભ ભાવનાઓ હમેશા કાયરૂપે પુરિષ્કારે છે અને કાયેર વખત જના દેવ પે વળી નય છે આ ક્રમ માનવજાતમા ચોક્કસ થયોય છે તમારી ભાવનાઓ વહેરી કે મોટી, સ્થૂળ રૂપમા હોય અને કૃષ્ણ રૂપે પ્રવૃત્ત થરી જ જોઈએ એ એક અમાધ્ય અને અટલ-નિયમ છે મનુષ્યનું આગિય આ પ્રમાણે જ ધરાયેલું હોય છે.

જગતમા ધણે ભાગે પોતાની આ શક્તિઓનો ખ્યાન મનુષ્યના સવળાભાગને નથી દાનો અને ઘણો મોટો ભાગ પ્રવૃત્તિની સેવામા અદ્વનિશ અથામ શમિત થતો દેખાય છે જે નિયમનું રહસ્ય સમગ્ર કૃષ્ણની ધન્ય રહિત થઈને તેમ થતું હોય તો હજી અગ્રી રાજ્ય તેમ જ પરતુ તૃષ્ણાદ્યુક્ત ભાવનાઓથી પ્રેરાઈને થયેરી ઉત્પન્ન થત રનાઓ અમરમા ભાવના ધનિને મથાદિત તેમ જ સપ્રચિત જીવનવાળી બનાવે છે તેના મુગ પ્રભાવ અને ચાન્તિ નેરી દલાઈ નય છે અને સ્વસ્વરૂપનું ભાન તે મત્તર ભુરી ગર છે આની સ્થિતિમા કોત્રની ર્જન ધનનાન વેપારી થવાની તો કોઈની ર્જન ર્જન કે સપાધીશ કલ્યાણ થવાની હોડોએ ભુડી ભુડી ધરના હોય છે આ તમાસની અદર મુળ હેતુ દ્રવ્ય એ-કુ કરવાનો રહેય છે દેહ એ એક એરી કીમત ॥ રજકણથી બને છે કે જેમા ભોગ ભોગવવાની અનુત્તિની, અમૃદ કરવાની, મદાન થવાની, અગર સતોષી થવાની પણ ભવનાઓ તેમા થયા રહે છે મન જન્મની યાતુ દેહ ઉત્પન્ન થવાના કારણભૂત આની કોઈ પણ ભાવનાઓ અવશેષ હોનાનું આ તમામ ઉપગ્રી મનાઈ રહે છે.

એટલે દેહ ધારણ થયા પછી—મરણ, ગેય, ભોગ મુખ કે દુઃખ તેની સંચિત ભવનાઓ પ્રમાણે થયા કરે છે—ઉપર ઉપરથી જે લક્ષ્યમિદુ દેખાય છે અથવા પ્રતિ રહેલું છે તે આ પ્રમાણે દ્રવ્યપ્રાપ્તિનું છે અને તેમા અપનારૂપ વ્યક્તિઓ પણ મળી આવે છે આ લક્ષ્યમિદુ અજ્ઞાનતાને ત્રીજે ઉત્પન્ન થએલું છે અગર ભારીત થએલું છે એમ આપણે ખરી સ્થિતિ અને અવસ્થા જાણ્યા પછી માની રાગીશુ સૃષ્ટિની અન્દર પ્રથમ દરજ્જાનો સર્વથી બેડ તથા અમુક અવનાગ મનુષ્ય વગેરો છે તેમા જેનું જીવન વર્તમાન છે તેમા મનુષ્યો ઉંડા ઉતરી જ્ઞાનમય પ્રવેશમા નિર્વરજે તો જણાશે કે—ભાવનાઓ અને નાસનાઓ—સિદ્ધ થવાનું સામર્થ્ય ધરાવે છે બીજી યોનિઓમા અને મનુષ્યયોનિમા આવી જણપણા પુરતો જ તદ્દાનત છે અને માનવ જન્મની શ્રેણી મુખ્યત્વે ડગી તેને અવનખીને જ છે મનુષ્ય ઉપાધિવાની વ્યાપકતા ભાવના કે ક્રિયાઓ જે ન કરે તો તેને દુઃખનો આભાસ માન પણ ન થઈ શકે હું અત્યંત અવસ્થા છું એવી દૃઢ ભાવનાને પરિણામે દેહ ધારણ થવાનું વારણ નથી એમ જાણ્યા બાદ તેનાથી ઉતરતી બીજી વેરે ભાવનાઓ ઉપરથી તેનાથી ઉતરી સ્થિતિ અર્થાત્ દેહ વારણ વગાનું કાગળ બને છે એ નિર્ણય જણાવું મને છે મનુષ્ય ર્જમા ધણો ભાગ અતુલદર્શી નિના-કારણે અને વગુરિયતિ સારી હોવા છતાં પણ તેવા જણાય છે તેમા પ્રકારમા આવતા આન રણમુખ જ્ઞાતમાએને આ બીજા ઉપરથી એમ લાગાડે ન માનવું જોઈએ કે આપણી ભવિષ્યની ઘટનાઓ ઘણી જ અગ્ર છે કેમ કે જીવનમુક્તિ કે મિદેહમુક્ત થવાની અત્યુત્તમ દૃઢ ભાવનાઓની વાત તો બાલુ ગખીએ તોપણ તે સીવાયની દરેક ભાવના જે દેહ ધરવાનું કારણ છે તેમાની ખોટ ભાવનાઓ એવી છે કે જેના પરિણામમા મુખ અને શાન્તિ જ રહેતા છે અરે તે એવા પણ હોઈ શકે કે આપણી મસારી જરૂરીઓના સમન્વયમા જે જે આપણને જરૂરનું, ખપનું અગર તો તાત્કાલિક આનન્દનું જણાય તે આપણામા રહેના અનન્ત સામર્થ્યમય ચૈતન્યના પ્રભાવે વગર તરનીકે કદાચા ભયાં શ્રમ સિરાન અને સહેરાઈથી આપણને પ્રાપ્ત થએ જરો અને હું તો માત્ર આપણા મૂળ અવસ્થાને પામવાની આપણી ભાવનાઓ હતી બાકે ગત જન્મમા ઓછી દ્રવ્યતા હા ખગિલામે અરજેય મટેતા તે પુરી કરવા, અવસ્થા દૃઢતા કરવા, તે જ સ્વરૂપના પ્રભાવે આ સસારવક્ર ચાલે છે અરે! તે જે આધીન છે એવી, દૃઢ પ્રતીતિ કરવા જ સરખયેના ડીએ, મોહોટાઈ કે કીર્તિ ઇત્યાદિ આપણને એ પ્રમાણે જ પ્રાપ્ત થશે હવે જ્યાં તરી આપણી પૂર્વ નામનાઓ નુ છે કેની છે એ આપણે જાણીએ નહીં ત્યાં તરી હવે પછી એમ શા માટે આપણે ન માનવું જોઈએ કે આની શુભદર્શી ભાવનાઓ જ આપણે કરેલી હતી મથુળ દેહ કે મથુળ તત્વો એ દરેક આપણી ઇચ્છાને આધીન જ છે દરેક પરિણામ આપણી ઇચ્છાકામિત્યે જ નિપજાવેલા છે આમ દરપણે સમજ્યા બા તેનારૂં જે મૂકેન ઘટનાઓ થઈ ગતી દોષ તો આગે પણ ના । થઈ શકે કે માત્ર જેની ભાવના તેનું જ પરિણામ આત્મા કે જે આપણું અમન અને ખરેખર સ્વરૂપ છે તે કોઈ આકાશગુહન નથી કે અમુક જગોની અગર તે બધું હો । નેકે પાનની પેઠે વ્યાપક કાષ્ટ પણ સ્થિતિ આપ્યા બહામા એક સરખી વ્યાપ્ત

ગ્રહે છે અને મનુષ્યનુ એ મગ્ગને પ્રમાણે મરે વ્યાપક હોવાથી એની કાષ્ટપણ જગો નથી કે જે એનાથી ૬૦ દાયકા-માટે એની વ્યાપના દરેક સ્થળે હોવાથી તે તે સ્થળે એનું સામર્થ્ય અમલમાં આવી શકે છે એની આત્મચેત્તુ પ્રતિપાનન થવા દરે છે વ્યાપજો કનિષ્ઠ ભાવનાઓ કરના હોવાથી તે એમ જ માનવુ થયો અદ્યતિનિમાથી પૂર્ણચિત્તિ પ્રાપ્ત કરનાના કર્તૃ થોમ ગુનિ કરના જ વ્યાપજો અરગ્યેના ડીએ જેમ કે ત્યાં વગીની ભાવનાઓ પણ હેઠ ધરવાનુ કારણ તે છે જ માટે તેની સાતિયુક્ત જાનના જ અસરેષે હતી એમ શા માટે નહીં માનવુ મનુષ્યના પોતાના જ દેહમાં જે કે ચૈતન્ય પ્રભાવે ધ્વજાઓ થાય છે અને એની જે ધ્વજાઓ થાય છે તે અમરમા ભાવના સ્થળ પૂર્ણમાણ્યો રૂપી દેહ તરન જ આધીન મને છે જેની ધ્વજા ચર્ચ કે સમ્બંધ વિના પણ માન પ્રેરણાથી હાય ન્યાયી મેરડા એની મેનામા એનુ જમાન અગિયાર કરવામા પ્રગત થઈ જાય છે આ ન્યાયે એ વ્યાપ્ત હોવાથી ઉપર પ્રમાણે દરેક જગાઓએ એની પેશુઓ અમરમા આવી શકે કે ખીડે તે પ્રકારે જ્યાં સામાન્ય જ છે વિજ વિન્ન પાત્રોમા રમણ કરનાર વિવ્ય આત્મ-સ્વરૂપમય જના દેહાવ્યાથી અહમમરને પાપ્ત થનાર મનુષ્ય તારો મોહોટા, અંતે મનુષ્ય સામર્થ્ય આ સ્થળ સ્થળ પગમાણ્યો અરે અનાન આનરપુમા મનાર મનુષ્ય સુદા પણ આદર્શ ગર છે સત્ચિત્તિ અને જ્ઞ ભાવનાઓનુ મને પ્રયોજન નથી શવન પણ સાધુ અને આદર્શ જ ભોગનાનુ તુ ધારે તે તે જાત તારે માટે અપ્રાપ્ય નથી મત જન્મની ચોગ્ર અપ્ત ભાવનાઓ કે આત્મસ્વરૂપ દળના પ્રાપ્ત કરી મેર ગ્રેવાથી તેની દંડ પ્રતીતિ પૂર્ણ કરવાની ભાવનાઓ જો જાને મહાન હરન હિત્તના દરે છે જેમ કે તેમા દંડ થરાતો તે અવશ્ય વગાણ ભયો સમય જ હોયો ભેદ્યો તેવી દળના મ્હેજ સાજ થતી નથી મનુષ્ય હી આના પ્રમાણની ભાવનાઓ તાપ તે પણ પૂર્ણ આયુષ્ય મોજ મનુષ્ય અને આનદપૂર્વક તમે ભોગરી રાખો માટે દરેક ભાવનાને હિત જ કરો માધિક પ્રવૃત્તિથી જ દેહોત્પત્તિની દસ્તી છે અને તેની માધિક પ્રવૃત્તિમાથી વક્ષ એની પ્રજામા જ્ઞના મેનવવાનુ મુગ્ધ કે અને તેથી તેની ભાવનાઓ હમેશા વામે વખતે દા ચાર છે માટે જ આની ભાવનાથી દેહધારીઓના લાગા આયુષ્ય, લેવા સંબંધિત છે તેના સમારી જાનનો પુમરી નિરૂપાધિક સરગતાથી તથા જ્ઞાન સુક્ત થાને છે આની ઉચ્ચ ભાવનાઓને આ પશિામે આનવા નવવિત છે એમ માની જાન છે મનુષ્યનુ કર્તવ્ય છે કે તેજો પોતાની ભાવના અને વિચારો ઉપર પ્રમાણે જેમ અને તેમ ઉચ જનાના નક અને તીન તૃપ્તિમા ભોગ વિનાસની આમલિના ધર્મ તથા અગુમે-૦૬ વૃત્તિઓમા રોટનારને પ્રાપ્ત થવા દગ અનિષ્ટ જ હોય જ પોતાનુ નક સ્વરૂપ જાનનાને એની ભાવના થતી જ નથી કેમ કે તે નહી છે કે એની કાષ્ટ સમિત તથી કે મારી જડગીયાન અંતે જન્મને આદ આવી કે તેની, તા ત, અને મરિરિક વૃત્તિઓમા કાષ્ટ પ્રયે દા થતો જ નહી, પણ તેના પોતાના જ સ્વરૂપ ધારે છે અંતે તેથી તેના પ્રત્યે પ્રેમ અંતે મનુષ્યના ના આનરો જ પ્રવર્તે કે તેની દરેક ધ્વજા આત્મસ્વરૂપને અવનમી રોપ

છે સર્વેમા જ્યાંથી ગહેલ એની આત્મસ્વરૂપની પ્રભાવગાળી લાવનાઓ જ બીજા પ્રત્યે અસર કરી રહે છે તે સિવાયના સમગ્રેપયુક્ત લાવના, તે જ કરના પ્રત્યેક અસર કરતી હોવાથી તેને જ હાનિદાક થાય છે સહ લાવનાઓનાજો પોતે ગત જ બને છે મો અમુક મજે હું અમુક થાઉં એની માગ માગ કરવાની કે મમતવાળી લાવના તેને માગણ અથવા દરિદ્રી જ બનાવે છે વિષયભોગની ઇન્દ્રિયા અતિ આસક્ત થનારને તેના કૃણ હવા જ આવે છે જગત આનંદસ્વરૂપ જ છે અને તેમા કોઇને દીનગીરી કે શોક લાવવા અગર પ્રવર્ત કરવા અપત્યાગ નથી હતા તેમ કરના પોતાની હસ્તરેખા ભાગી થાય છે સ્વસ્વરૂપને જાણના કે સમજ્યા સિવાયની ભાવાઓ-નિ સાર લાવનાઓ પ્રાપ્ત્ય વિનાની હોય, તેમ જ તે બીજા પ્રત્યે લાગુ થાય નહીં એમ માનવું કોઈ રીતે અનુચિત નથી યોગદર્શનના જ્ઞાન અને અભ્યાસથી પૂન સચિત લાવનાઓ જાણી શકાય છે મતનજ્ઞ જ્ઞાનદષ્ટિએ તે પશુ અગમ્ય નથો આ દરજે જ પહોચનારની વૃત્તિ શુદ્ધ લાવનાથી હમેશા દુઃ કોઈ શુભદર્શી જ હોય છે અને ત્યાં લગી નહીં પહોચના પૂર્વલાવનાઓ કેની હતી એ સ્પષ્ટ જાણે નથી ત્યાં સુધી તે ચારી જ હતી એમ માને તે જ ઇષ્ટ છે આનંદમય રહેવું, એ મનવળે સાત્ત્વ પ્રતિપાદન કરે છે અને તેમા દૃઢ પ્રહા રાખની એ આનંદસ્થ છે મહાન શુદ્ધિશાળી તત્ત્વચિંતક મહાત્માઓ આ અપાર ઉદ્યોગથી રોધી દહાડેના અવર્ણનીય સત્યોનો મહિમા અગાધ છે કે કોઈપણપદ્મા રહેલું છે કે —

एतदेवाक्षर ब्रह्म एतदेवाक्षरम्परम् ।

एतदेवाक्षरं ज्ञात्वा यो यदिच्छति तस्य तत् ॥

મતલબ કે બ્રહ્મને જાણીને જે જેની ઇચ્છા કરવામા આવે એ તે તેનું થાય છે આની શુદ્ધ અને સત્યભાવનાઓ કરનારનું આરબ્ધ અરામ હોષ યજ્ઞ નથી શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતાના વચન પશુ તેના જ છે

अनन्याश्रितयतो मा ये जना वयुषासते ।

तेषा निस्सामियुक्तानां योगक्षेमं वहाम्यहम् ।

અનન્યભાવથી બ્રહ્મની ઉપાસનાના પરિભ્રમે યોગ ક્ષેમ શિષ્ટપાધિક રીતે આવે છે એવો જનિતાત્વ આમા પશુ છે અને તે તમામ પરથી એમ જણાય છે કે આની લાવનાઓ જે દેહમા આવૃત થએની હોય તેનું આરબ્ધ અથવા ગત જન્મની લાવનાઓ તેના મૂળરૂપે તેવી જ હોવી જોઈએ એમ માનવું નિ સશય છે સજ્જન, સશ્યાત્મક નતિઓ દ્વારા જે લક્ષ્ય બિંદુ સત્યના મહાન નિયમપર અનન્ય રહેલું છે તે જ પ્રહલ્ય કરી જગતની નુ નક લાવનાઓ ત્યાગી દેનાથી પ્રાય-છવનને ઉન્નત અને શ્રેષ્ઠ પશુ બનાવી ગમને આમ કરનાથી માનવજનનું સાર્થક થશે તથા વિચારપ્રવેશમા ચૈતન્યપ્રભા જળથી નિકતમે

પ્રાસંગિક વિચાર

લેખક-૨૧ રમણીયરામ ગોવલ્લેનરામ ત્રિપાઠી

૧ પત્તબની લયગ્રસ્ત દશા અને પત્તિપ્રમ

હિન્દી તેજાસ કરોડની ચિત્રીમ સામ્રાજ્યની પ્રજામાં રાજા ૧૬ આ ૧ રાજ્યકાનિતા લક્ષણો બહુ બધા છે. અને વિધવાળા છે એની માન્યતાને બાજે તેની પ્રજા સમગ્રતે તેજન નિ રાજ્ય કર્યા પછી પણ, દેશના જાહેરજનનના પ્રગતિ પોષક કાવળનાઓ અને નતમાનપત્રો ઉપર ' પ્રેસબોર્ડ ' કી પ્રચલ લીક્ષણ તરવાર લટકતી મુળી પ્રજાના લોકજનના પોષક તરવને હમેશાં બપમ મુકારા પછી પણ, અને તે સિવાય " સુનેહ, શાન્તિ અને સુશાન્ત-નુચ્ચ-અધા " ના નામથી અનેક કાવળો રચાયા-ચોગયા અને અમનના મુખના-મુકાતા ઝતા પણ બહુરોકમી સત્તા પુરતી ગીને આધનસપત નથી એ કારણે દર્લાંથી રાહિનેટ મિનનો નવો મેળદારી કાવળે સિમનાની દેખીઓપરથી દિન્દની વિચારા મેલ ૧૫૭ ધરકેની દેશમાં આ થો છે અને એ અન પછીમાં પ્રતિદાસ પ્રગતે પુરતો માહિત છે એટલે અને એનું વિવેચન નિરચક છે પરંતુ એ પ્રતિદાસ-અસિદ્ધ પ્રમુખના પરિણામે પત્તબના પ્રગતિમાના કેટલાક ઉપરાત લાના આગેનાન પોતાનાયકે લાલા દરકિમનનાન પડિત રામબજ દત્ત આધરકે, ૩ સલાપાન, ૩ કિચનુ ને યામુ કાનિનાયકે રોય આગિને જે સખ્ત શિક્ષા કરનામાં આવી છે તે રહામે પ્રજાસમરતે પોતાનો મખ્ત વિદાય દર્શાવે છે, તેમાં અમહે અમહારો નમ સુર પુરવાની અત્યારે દરજ જ રહમતએ લીએ એ પત્તબી આગેવાનોમાના કેટલેક સમન્ધમાં જે પ્રિલાનુ પ્રમાણ ઓછુ કરનામ આનુ છે તે એક રીતે સન્નોપમારક ગળી રાકાય પરંતુ એ સહ મહાપુરોનાં એક પણ વિનસ કે એક લાણુ પણ જે શિક્ષા બોગરી પડી છે કે પાને તે પેલા અન્યાયથી રચાયેલી રહેશે લોઈ એમસહ આદરવા આ જોડકમી કાવળે રહામે પ્રજાના પ્રતિનિધિઓએ જે કે સખ્ત પોકાર ઉમ થો છે, છતાં પણ અમહારા નમ મત પ્રમાણે પ્રજાએ પોતાનુ પુરેપુર કર્તવ્ય બજા પુ નથી પતિત માર્ત વિચર અંગે બીજા ધણાઓએ મિ મોન્ટેમ્યુને આ પ્રોધાનો સમન્ધમાં નિબ્ધપાત રોતે તપાસ કરવા માટે સ્વયનુ છે એ અર, છે મિં મોન્ટેમ્યુને અનેક બવસાયપરત્વ એ કાર્ય દાયમા લેના હજી અવવશ મળ્યો નથી, દિન્દની બુરોકસીના આ કૃત્ય માટેનો તેનો હિસાબ હજી કોઈએ પુછ્યો નથી તેની વચ્ચે જરૂરનુ છે કે દિન્દની જ લોકમાયકોએ પોતે આ રૂપ વગરથી ઉપાડી લેનુ જેટલે અને પ્રજાની સ્વનન કમિટિઓએ સચોટ તપાસ કરી ચિટિશ પાનમેન્ડ પાસે, જગતની પ્રજાઓના મતારન-વીજ ઑફ નેશન્સ પામે પોતાનો સત્તાવાર હેનાન રજુ કરવો જોઈએ અને બધા સુધી એમ થયે નહિ ત્યાં સુધી દિન્દને પોતાની પ્રતિગ સાચી રાખવાનો હક્ક રો છે એમ અમહે પુછીએ છીએ નામદાર સરકાર પોતાના કર્તવ્ય ના કરે તો તેમને તે કરતા શિખવા નાનુ કાવળ પ્રગતુ છે કાવળસરની લડતો દહડી જગતની પ્રજાઓ પામે પોતાનુ જોરન પોતે સાચવવાનુ છે અન્યાયથી અને જોડકમથી જ

રગાયની આ સખત શિખામે ઓ એ મિત્રો પાત્ર બનેના દેશના મદાનભાવિત અને સુચિ-
ક્ષિત અગ્રેમરેને થોના આ અન્યાય રહામે પ્રગળે દેવસમસ્તના અણેણુલામા એમરે અહરે
મખાઓથી સખતમા અખત વિરોધ દર્શાવેા જોઈએ જ્યા સુધી મ્યરોઢગીના આના અન્યાય-
ભયા પગનાો વિમામ લેવાન તમ જગતની પ્રગળોના એ સર પામે મુ વામા આપરો
નહિ ત્યા સુધી મ્યરોઢગીનો અમલ સતીત થને નહિ મમન આનાય અન્ન ટપનીના
ગળ્યમાગજારો દિસામ, રનનરીને જ્યા સુધી તપાસમે નહિ અને મુ-દેગારને થોગ્ય વાસન
મગરો નદી તા મુવી ક્ષિતની પ્રગળા અસતો ॥ મુગ જરર જ રેનાના અન્ને ધિત્રીએ
ધીએ આ ૧ ૧ થી મત્ય દેનાની જરર નામે છે કે પ્રગળાઉત્ર મરેના અસતોના આ
ખીજ એ જ મગ નિમન થો ખીને ઉપાર છે ૧૬-હોઈ જ રહે દિ મહામા ગાધીશ
અને પાત્ર માનવિયજી જેનાના નેતૃત્વ નીચે આ સખતમા થોગર ધમિટિઓ નીમાય એ મુગ જ
રેના થોગ્ય છે

૨. અમારું થોગ્ય આપકાગીઓ !

પગળના ઉછા તોજાન નખનેના બનતા પ્રસંગોનો ળીતદામ પ્રગ પામે અપાર તો થોડો
થોડો-હુટક નુટક જ મળ્યા હરે છે ત્યાના માજી મિશનર માધન આપર ત્રિટત ગાતાના
દુખે એ જ વીરરત જગ્યા છે એ સાહેબુ જેક મહારમારક ઉભુ થવાની જરર છે મિતા
દા હુ અને કમ અમરવી શેમાં અશાન્ત છીન ઉભુ કરના મટે એમનુ નામ પગળમા
તો ખાસ દરીને અમર વધુ છે દેશી લાગ્યોની કદેવત પ્રમાણે એમો તો સાચે પહેના નમસ્કાર
હવા પડશે દેસીગસની તપામ ક્ષિતીશ પાનમેન્ડે કરી હતી તે વખતની ક્ષિતીશ પ્રગ દ્વાય
જેટલી લોહલામક ન હતી તો હજારો નિરોગને દાનિ પહોચા હા આ માજી અધિકારીનો
દિસા ૧ લો વાસ-પ્રતિનિધિ વર્તમાન પાર્લમેન્ડ અને ક્ષિતીશ પ્રગ નહિ પુરે શુ ૧ દિ-ની
પ્રગળે એમનું રમારક ઉભુ કરવું જોઈએ અને તે સાચે લયનાપુરના વર્તન સાટે હોગસન
જેવા બોક અધિકારીઓના પાપુ કેમ ના થાય એ સારમે ગર્ ૨૪ મી એપ્રીને પ્રગળે
મારસલ લોની રમે દરમા યુ હુ કે ના, સમ્રાટના મેરકો-અધિકારીઓ ન લોહા બરાબર
માન આપતા નથી માટે તેમની પનીને થોગર સૌ કોઈએ તેમને અનામ કરી આ દેશી
સદ્ગૃહસ્થોને અપાતા સન માન તેમને આપના એટલે કે ગમારીમા કે એની રીતે જનારા
મુમાદરોએ ગાડીમાથી કે થો ૧૫૨થી ઉતરીને, અને ધત્રીઓ લવને જતા મુમાદરોએ ધત્રી
નીચી રાખીને એ આધિકારીઓને એમણે અનામ કરી નહિ તો હારે જય જય (૧) કરવા ના
સમ્રાટના આ અધિકારીઓને પોતાને ના સમાદને માટે કે ક્ષિતીશ સામ્રાજ્યને માટે જે માન છે
તેનો ટેટલામા લાગ આના અજનવત અધિકારીઓને હરે એ તેમના પોતાના જ વાના મર્ત થો
ઠડી શકશે આનાના અમારકો દેનમા ઉલા થવા જ જોઈએ એની નીચે ગાહ હરે તો બેશક
પ્રગળે રવીઠગી લેની જોઈએ આપણા દેશમા આવા તે વણાએ પથા હરે એમનુ વસ્તી-
પનક કમય તો અજનવતના પ્રગળમા એ યાદી જા ઉપયોગી નીવડે ક્ષિતી પાર્લમેન્ડ

રાજકીય પરિપદ તરફથી પ્રગ્ન થયેના બધાગણનો અરેડો આજ એ ૪૪ અધુરો પ્રસિદ્ધ થાય છે. બપોરે ૪૫ની પરિપદોના સપહ હેનાલના રીપોરો બટાર પડ્યા નથો, કે પરિપદોએ નીમેથી જુદી જુદી મિત્રીઓના કાર્ય પરિણામો દર્શાવ્યા આ ૫૫ નથી. ૧૧ એ સુ મુચવે છે કે કામ કરના માટે ગુજરાતમાં માણસોની કા તો ખોટ છે કે કાર્યની વૈચલ્લ્ય કરનાની અગત્ય ૧૫નાકોએ જોઈ નથી આટલે વખતે પણ આ ખરેખર પ્રગ્ન કર્યો છે એ માટે એમને ધન્યવાદ આપીશું અને સૂચનીય કે એ ખગડો ગુજરાતના જાણીતા ગુજરાતીઓને મોડલી તેના ઉપર વિવેચન-સુધારો-અભિપ્રાય મુચવવાનું આમનપૂર્વક મોડનુ એટલું જ નહિ પણ આપણે આશા રાખીશું કે કેટલાક અનુભવી અને જુદિસાળી ગુજરાતીઓને ખાનગીમાં મળીને પણ એમની મુચનાઆ લેનામાં આવશે તથા એ સૌન પરિપદમાં એ ચના-નાના માટે પુરતો આગ્રહ થશે આપણ આ પરિપદમાં ગુજરાતના સંભારિત ગુજરાતીઓ અતિ નિરાશા જન ભાગ લે કે એ એમને માટે જગદે વ્યાજખી ગણાતુ નથી ગુજરાતના જીવનપ્રત્યેના ગુજરાતીઓ રસ લઈ ધમશે નહિ તો કાલ ધૂમજે ૧ મુગાધથી ગોધગ જુલુ કે નડિઆદ જુલુ કે સુવત જુલુ કે જે જ પ્રમાણે અમદાવાદથી સુરત ગોધરા કે નડિઆદ જુલુ એમાં ખચનો બૂ પ્રશ્ન રહેતો હતી, તેમાં યે વકિનો, સારા ધધાદારીઓ અને રનિત નિત્યોને તો એ પ્રશ્ન રહેવો જ જોઈએ નહિ વળી ગુજરાતના મુખ્ય મુખ્ય શહેરોમાં ને ગામોમાં તો ગુજરાતીઓને પોતાના મિત્રનગ કે પોતાના સગા બહાવા અને સમન્ધીઓ પણ મોટે ભાગે હોય છે તેની અનુકૂળ સ્થિતિમાં પરિપદમાં આપણા સંભારિત ગુજરાતીઓ મોટા પ્રમાણમાં હાજરી આપે નહિ એ કેવળ શરમાવનાર જ ગણી શકાય અમ્હે ઈન્ડીએ છીએ કે આનુવૌ સુરતમાં ભરાનારી ગુજરાતની રાજકીય પરિપદમાં આ સર્વ ભાષણો અને શુદ્ધિઓ જરૂર પધારશે જ ને પરિપદના મંડપને અને મુખ્યત્વે એના કાર્યવ્યવહારને સગીન મંદરેષ મનશે.

સુરતની આ રાજકીય પરિપદમાં પ્રમુખ કોણુ થાય એ પ્રશ્ન આજ રાજીને થતો હતો પરિપદના પ્રમુખ તો જે જીવનામાં પરિપદ ભત્તી હોય તેની મ્હારના જ જીવનામાંથી પસં થના જોઈએ નડિયાના અને કરેલી એ જૂન ફરી થના ના પામે એ ખાસ જોવાનું છે બીજી વાત ગુજરાતના જાહેરજીવનથી જેમ અને તેમ મ્હોળા ભાગે જે જાણકાર હોય, તેમાં પુરતો રસ લેતા હોય, જાહેરમાં પ્રતિષ્ઠા અને સન્માનને પાત્ર લાન અને પરિપદના વ્યવહારો દક્ષતાથી સાગોપાગ મફત કરે એના શુદ્ધરથી અને તે પણ ગુજરાતીની જ પસંદગી થવી જોઈએ મુખ્યમાં રહેતા કચ્છી મિરાતર રોડીઓએ કે મદ્રાસ જુલુ પળનમાં રહેતા પારસી મિરાતર ગુજરાતના પ્રત્યક્ષ જાહેરજીવનથી કે ગુજરાતને લગતા અનેકવિધ ન્હાના મોળા પ્રશ્નોથી મફત મ્હોટે ભાગે અભળ્યા જ હોઈ ગુજરાતથી દૂર તેમજ દૂર જ છે અને રહે આવા સંજોગોમાં એમની પસંદગી ગુજરાતની પરિપદોના પ્રમુખ તરીકેની હોઈ જ શકે નહિ દેશ સમસ્તના જીવનમાં ગમે તેવી હાલ પત્તી એમણે મેળવી હોય તે પછી એવું પ્રશ્ન રીતે ક્ષનિત થતું નથી કે એના શુદ્ધરથી પ્રમુખપદ માટે લાયક નર ગણાઈ શકાય ગુજરાત માટે તો એના જ જાહેર જીવનના અને લોકજીવનના પ્રશ્નોથી સંવેદના સંપૂર્ણગીતે જાત હોય અને એમાં રસ લેતા હોય એવા જ ગુજરાતીઓમાંથી પરિપદના પ્રમુખ પદ થના જોઈએ. આ દૃષ્ટિએ જોતા અમ્હેને આપારે નીચેના શુદ્ધરથીના નામ વધારે યોગ્યતાને પાત્ર લાગે છે —

કવિતાપ્રવેશ ૩ ૧-૦-૦ એન એમ નિઠાડી અન્ડ કપની, મુબાઈ

૧ સર ચિમનનાન દરિનાન મૈત્રનાથ, મુખાધ

૨ ધી ઓ. મિ ગોકનાથ કહાન ૧૫ પાગળ, મુખાધ

૩ રા. ઉત્તમનાન ટ્રેસનાન ત્રિવેદી બી એ એલએન બી, મુખાધ

૪ ઓ. રાનસાહેબ દરિનાન દેસાઈભાઈ દેસાઈ, બી એ, એલએન બી, વ્યવહાર, મુખાધ

૫ રાવસાહેબ અમાચર મહાજી, નરિન, ભરૂચ આ સર સદગૃહસ્થો ગુજરાતમાં સર્વે જાણીતા જ છે અને આશા છે કે પરિવહની સ માનદારિથી સમા આ ઉપર યોગ્ય વિચાર ચલાવી પ્રમુખ તરીકે નામક ગૃહસ્થની લાયક જ નિમણૂક કરશે અમુક ગૃહસ્થ અમુક જ પદના છે અને અમુકના નથી એ કારણ તેની પસંદગી વખતે વિચારવા કરના એમની યોગ્યયોગ્યતા જ જોવી જોઈએ

(ખ.) ત્રીજી ગુજરાત કેળવણી પંચિપદ.

ભરૂચ મુજામે ઈ સ ૧૯૧૭ મા મે વર પૂરે ભરાયલી બીજી ગુજરાત યુનિવર્સિટી પરિવહનો સમારભ પુરા થના ૧૯૧૮ મા નવિઆ મા આ પરિવહ ભરાનાનો મન ક વામા આગ્યો હતો ગમે તરે દુનિયાના અને અન્ય મોરનારીના વખતના ધારણા નીચે ગુજરાત કેળવણી મંજના સત્તાધિકારીઓએ નવિઆ મા પરિવહની એક ભરી નહની નવિઆ ના ગૃહસ્થોએ આ રહામે પોતાનો વિગેષ દર્શાવો હતો તે પછી આવતે તરે એટલે આ વરે ૧૯૧૬ મા ભરવાનો વિચાર નમ્મી કયો હતો ચાનુ વર અલાપિપર્યંત તે માનતમા હજી કાંઈપણ નિચાઈ થયો નથી એ કેવળ એટલે જ છે આશા છે કે કેળવણી મંજ આ માનતમા યોગ્ય પગલા લેનાર જ રોગે અને પરિવહ કયા અને કયારે દેવા યોગ્ય ઉપર ભની તે મા નિશ્ચિત કરનામા આવશે કેળવણી પંચિપદના પ્રમુખ તરીકે જુનાગઢના કેળવણી ખાતાના ચિદ્ર એન્જીનિયરન ઓફિસર અને ગુજરાતના જાણીતા વ્યવહાર જાણનારન દરિનાન પથા બી એ, રાવસાહેબ અમાચર પ્રાણુશક્ત ત્રિવેદી, બી એ, ગ ટ્રેસનાન હનદાય મુન બી એ, ના નામોમા સરથા અનકુન નીરકરે આ નણે ગૃહસ્થોને પોતાને કેળવણી ખાતાનો લાના ઝગોળ પુરતો અનુજન છે અને એમાથી કાંઈની પણ પસંદગી પરિવહને સુધન નીરકરે મકનના પ્રમુખ રા ગાધીજી લક્ષ્મ આ તરફ લેવાશે એવી આશા છે.

(ગ.) ત્રીજી ગુજરાત અસાધ મુધાના પરિવહ,

એવે વરે નવિઆમા નિશ્ચિત કયા પ્રમાણે આ પરિવહની તીજ એક આ સમયે મુરતમા જ ભરાશે બીજી ત્રાઈ પણ પરિવહોના કમતા આ પરિવહોના વ્યવહાર માટે તો ગુજરાતમા બહુ સત તેજ રવાનાનિદ ગીતે ઉતો થાય છે પણ અમદાદ માનુ છે કે એ મતલબને મહેજમા જ દાળી સમય એમ છે વ્યવહારના હજી માનનારોમા જ મોટા સમુદાય સસાર સુવારાના અનેક પ્રનો સળખમા એ અભિપ્રાય ધરાવનારા પક્ષ છે એ જ-ને પણ સમય આધનની અને વ્યવહારને વધારે નિકળપણે મદમજવાનો પરિશ્રમ લેશે તો આ પંચિપદને અગે લેવામા આવતો સર્વ પરિશ્રમ સફલ થનામાં ચિદ્ર વધારે નજદીક છે જગતના ઇતિહાસમાં હિન્દો પ્રગતિશીલ કૃપાયે ઠીક વેમથી ગેડી લ્યો છે અને તેમાયે હિન્દના સર્વ પ્રાન્તોમાંના ગુજરાત પ્રાન્ત પણ પોતાનુ કાયકેત્ર વિગેષ ઉદાગતાથી અને ઉદ્યોગતાથી વિસાળ કરતો ગ્યો છે તેવા સમ-

યમા કેટલાક આસાવાદીઓ જાનાના ઉદ્યુનોમા જ રમતા વૂમના ગી પ્રગ્નના મટાટા ભાગને ભૂરી જગતો દોર અજાણતા કરી રહ્યા છે એ સાતની પ્રતીતિને એને થઈ ગઈ એમ છે સસાર સુવાર ના પ્રત્યોની સેગ વિચારણા ઉપર દેગની પ્રગતિનો આધાર કેટલો ગ્લો છે એ વાત વર્તમાન ગુર્ત પ્રગ્નો મહમ્મનનાની અગલ ગી નથી તાત્ત્વ્યકૂષ ના ન્યાયને પાટલાનોની ચિમટતાથી વળગી જાના અભિપ્રાય ફેનાનના અને તેને જ પ્રતિષાદન કરના કાર્ય કરનાર્ગ ગર્ગની નવી જગતની સાતાના કાનની કોઈ નિશ્ચિત રેખા કે નથી જાણતી પ્રગ્નના કન્યાલુ માગે આરાહણુ કરતી કા. ઉ. ૨ પ્રવર્તિઓ ત્યારે પ્રગ્નના નીન ગર્ગની અભિવાધાઓ દિગ ઉગે વધતી વળ છે અને એમની એ અભિવાધાઓને પોતાના પ્રવર્તિમાગે દોગનારા ને પોષનારા બીગ વર્ગમા એક મહોગ વગ ઉભો થયો એ જાણીશો ને પોતાના વણા સગન ઠારણો કે હિન્દુસમાગની દુનિમ કઠિઓના પાગમા એ અહોરો રહેવાનુ પસંદ રે નહિ અને પ્રવર્તના માગે મળતી ના દોન ત્યા બેરે ભુનમથી અચની લેનાના પ્રવર્તો રે એ કેવળસ્વાભાવિક છે, એટલુ તો સદુજ ઉદાર દૃષ્ટિથી લેનાગને લાગ્યા નિના રહેને નહિ આ બન્ને પક્ષના તન્દ્રેણમા અને વિશ્લેષમા મૂકાય એની દનિને છે તાત્ત્વ્ય કૂષ ના ન્યાયને ગળગી રહેનગ વગ પોતાની દા. ૧ પલ નિશ્ચિત યોગ્યના પ્રગ્ન પાગે વિચાર માટે મૂક્યાનુ નજીમા ૧૫૫ દષ્ટાન્ત તરીકે પટેન બિનના નિશંકમા તેમની ચોગના પ્રગ્ન જાણતી નથી, સાતિનધારણુની વ્યવસ્થાઓ અને સમુદ્ર પ્રયાણના પ્રતિમંચોને ચોષક તત્વોની ચોગ્યતાના પ્રમાણો ક્યા સુદટ પાયા ઉપર એ ગ્યના માગે છે એ પ્રગ્ન જાણતી નની શ્રીઓને મત આપનાના અધિકાર નથી તે ૧૧ તન્દ્રુમા વિચારશીલ મગ્નેને પોતાના મતમા લેળવે એવા સગવ ઠારણો અપાતા નથી અને આવી ગીતે હિન્દુસસારના શુવતપ્રત્યોમા અતિ અગત્યના ગ્યાન ભાગવતી પગિસ્થિતિઓ મગવમા વિચાર કરના માટે એ પક્ષે અતિ ઉભગીનના તારી છે ધર્મ અને નીનિના ગળ સુગે જ દાકા ૧૫૫ ૨ હનરેવાર્ પટેનાના પ્રાચીન ઋષિમુનિઓના જીવનચરિત્રોમાથી શુદ્ધ નુદ્ધ દષ્ટાન્તો દા નથી જ વર્તમાન પ્રગ્ન તેમને સ્વીકાર કરે એ સ્થિતિ લાગે વખત ચાનુ ગી શરૂ એવો સબદ જ નથી જુના પક્ષે નની દૃષ્ટિથી ને નરા દૃષ્ટિમિન્દુઓથી દેગનો પરિસ્થિતિના વિચાર કરવાની અગત્ય છે અને એ અગત્ય સ્વમજ સમાગ મુધારતી પગિપદોષ કેવળ દોષ જ દેનાના કાન કરવાથી દૂર થવાની જરૂર છે બહુ બુ બની વાન છેકે આ પગિપદો અને એના દુર્ધવાહકોને કે ૧૫ જાનિપ્રદાનથી જ વધારી લેવાનુ કાર્ય નિદ્ધતાની શુદ્ધ અદ્વતામાં તણાઇ રહેતા કેટલાકે શુજરાતી ભાવઓ લઈ બેઠા છે એ વગમાના આરા કરનાક નિદ્ધાનભાઈઓની વિદ્ધતાને એ રોલણુ નથી એવી નધા સચવાતી ધર્મશુદ્ધતી કે નીતિશુદ્ધતી નીતિ પગ્નુ એથી નિદ્ધતા કનકિત થાય છે અને પ્રગ્ને શુદ્ધિઆપારમા ગેરનાના કરતા મૂખતા અને અધકારના લાળા પાગમા વેરી લેનાનો દોષ ચાન છે શુજરાતનુ-દેગનુ દિત જાનિપ્રદાનથી-પોતા ૧૧ જ ભતિભાઈ ને કેવળ નિન્નાથી સરણુ નથી અને સરવાનુ નથી અગે અત કનજીથી શુદ્ધીએ ૧૫૫ ૨ કે આ પરિપદની મેરકમા મર્દ બન્ને બેરકોની માદક ગુજગતીઓ પુગ ઉત્સાહથી ભાગ લેને નાં ગ્યાન-દસકર બાપુભાઈ દુવ કે રાજગોટના જાણીતા વૃદ્ધ નાગરિક રા કસાણુરાય જેઠાભાઈ બલી કે વડોદરા ૧૧ રા ગોવિન્દભાઈ દાયાભાઈ દેસાઈ બી એ, એનએન બી કે અમ વાદના રા જીવનલાન મેરિટનમાથી કોઈની પણ પસદગી

પરિવહની બેઠકો અનુ. ૧૪ ની અંતર્ગત પ્રથમ મે ગૃહસ્થાપનાત્મક ધર્મના સિદ્ધાન્તોને નિહાળી પછે સ્વમંત્રના । અને વિદ્વાન દેવે પશ્ચિમને અર્થા મિદ્ધિ આપશે એવી આશા વધારે પડતી નથી

(૨) હાલ સાહિત્ય પરિષદ.

૧૯૧૫ માં સાહિત્ય પરિષદની દેવી બેઠક સુગતમા રા નૃસિંહગન દિવેદિઆના પ્રમુખપદે મળ્યા પડી આજે આ વર્ષે એની છઠી મેટ આમના મેન્બરમાસમા અમદાવાદ માં ભરનામા આમના છે એમ પ્રમુદ્ધ થયું જે પરિષદ મળવાનું નહીં નીગતો બહાર આવી ।થી પાંચુ તેના પ્રમુખપદ મળેલો હોવા ના । મેટ મેમ્બર ના દ્વારાગાની પમન્ગી વડુ મને થઈ છે અને તેથી ન જ થયું છે ના ન હોવા સ કદાચા ગુજા ના । એક જાણીતા લેખક છે અને તેમની સાહિત્યપ્રવૃત્તિમા પણ જનસમાજમા જાણીતી છે અને એમના નિમણૂક મેમ્બર જ મળ્યા પડી । આ ઉપરાંત સુગતમા ભરણેની પરિવહની એ હતી પદ્ધતિને અનુસરીતે સાહિત્ય વિજ્ઞાન અને ઇતિહાસના પેગમિભાગોના પ્રમુખેલી નુદણી થઈ હતી સાહિત્યના વિભાગ માટે । તામુખરામ મન અપરામ ત્રિપાળી નામ રજુ કરનામા આનુ હવે અને અમે આનીએ બીજે ક એ વિષય માટે તો એમની જ પસંદગી પરિષદે કરી જોઈતી હતી પગ્નુ એમનું નામ પાડ્યું એવી રીતમા આનુ અને ગ જ મળ્યો ના નામ રજુ થયું રા તનમુખરામ ત્રિપાળીનો દિવસ તથા ગહન અભ્યાસ માટે ગુજરાતમા મે મન છે જ નહિ જના આમ કેમ થયું હશે તે સમજાઈ શકે તેમ નથી પણ એથી જે થાય છે રા જ મળ્યો હોવાની પમન્ગી સર્વ રીતે સારી જ હોવા જાણ સાહિત્યની દૃષ્ટિએ રા તનમુખરામની પસંદગી બેઠક વધારે ચોખ્ખી ગણાત ઇતિહાસના ઉપ-પ્રમુખ તરીકે ઓળખવાના હોવાની નુદણી, તથા વિજ્ઞાન માટે ઓ આગમ નામની નુદણી થઈ છે એ પણ હીક જ મળ્યું છે વિજ્ઞાન તથા ઇતિહાસના વિષયો ગુજાતમા થયેલાં જુનાં ગયાં જેના છે, ગુજરાતી ભાષાએમા આ વિષયો માટે જોઈતો ઉત્સાહ જણાયો નથી જે એ રીતેના ઉદ્ધારે તથા સમીપ અર્થા અધારે તો જરૂરી જ છે અને આના છે સાહિત્યના આ અંગો વિશેષ વિકાસ પમે આ લોકજાન્યને મેળવે એવા પ્રયત્નો પરીપદ હાથ ધરે તથા પરિવહના પ્રમુખ મહાત્મા તથા અન્ય ઉપપ્રમુખો પોતાના વિષયો માટે ગુજરાતમા ગમેતસાદ વિસ્તારને ગુજરાતના ગુજરાતી સાહિત્યમા રસ લેવાનો રમ દરેક ગુજરાતીમાં છે અને તે પ્રમાણે આગાર નિચારથી પશ્ચિમના ધર્મને કોઈકમ જના દરેક ગુજરાતી ઉત્પાદી બનશે એવી આશા છે

પરિવહના ગુજાળીએ પરિવહની બેઠક પ્રથમ નવેમ્બર માસમા ભરવાનું યોગ્ય થાય પડી હીસેમ્બરમા બેસનાનો મેમ્બર દિવા ક્યોઈ હશે તેની માહિતી નથી હીસેમ્બર માસમા ગુજરાતીઓમાં કેટલોક ભાગ તો સારી પરિવહની બેઠક વાસ્તે જનાર હોય છે તેમને માટે

સોન નખાવત કરતા પોતાના વિચારોમાં મધ્યમ દેવતા છતાં તેઓ દુઃગમની ન હતા, અને તેમની સાથે મ્હારે થયેના અન્ય ના વિચારોમાં કેટલેક પ્રમદે સ્વયં પણ અગ્રિયતા થયેલી મ્હને યાદ નથી જેમ પોતાના અભિપ્રાય પ્રતિષ્ઠા । કદા તેઓ મજા રહેતા તેમ સ્વામા પક્ષને શુદ્ધેવાતુ છે તે વિનિયમ સાધવાના તેઓ તત્પર રહેતા ભાર્ત ન્દાનાનાન અને મિત્રુ અખ્યાનન્દ એ બન્ને આગ્ર । વ્યક્તિઓ છે, અને તેથી તમો અનુદન ન લાગતા મામ મોતા અનુષ્ઠાને મનો ન્દસાગમનું તથા સખત બોલી વાય છે તે માટે મ્હમતો મ્હારે મ્હોળે બતાવેલો સોન પણ તેમના સ્વભાવની યોગ્ય । અરે ઉતરતા સૂચવે છે “પણ જા, નાપીને મ્હલાતમા માનુ શુ ને મ્હ મટાતમા કયા તેમના ન્દાનાભાઈએ રાને મિનજ બોલે બેઠાએ ?” એ ભાર્ત પનીનારના નમો ૧૭ ન્દારા કામા ગ્રન્થ કહે છે, અત્ય નો ન્દાપો માટે તેમને જગત્ત પ્રેમ હતો, અને મસત્ત તથા અન્યાયના તેઓ કદા વિરોધી હતા તેઓ પાપ કોરો છુ ના પાત્રામાં ઠાડતા મનાવતા અને વર્મને નામે દિન્દુ સમાગમ જે અને ધતિગો ને તેઓ થાય છે તે સમની સખત ની । કદા મ્હનાતા નાદિ સુરનાના અને પ્રગતિના તેઓ પરમ મિત્ર હતા તેમના પચિયમાં આનન્દ કોરો તેમન માટે માન અને સ્નેહની વૃત્તિ નહિ થઈ હોય ? તેઓ નુગીન વિનયી માનનમાં અને વ્દાનમેયા દેવાથી જેઓ તેમના અગત સમન્વમાં આવ્યા હને તેમન તેમના અવમાનથી અગત ખોટની લાગણી થયા વિના બાજ્યે મ્હને

પરન્તુ જા પનીનારના અવસાનથી માન અગત ખોટની લાગણી થઈને અટકે તેમ નથી તેમનુ અવમાન એ એક પ્રાપ્તિ ખોટ છે ના પનીનાર ચાગરાડા વનના હતા અરે જનતે ગિરનારા માલ્લાલ હતા તેઓ સ્વભાવે સાદ્દમિત્ર હોનાથી ન્દાની ઉમ્મરે મુનાઈ આન્યા હતા અને મુનાઈમાં તેમણે ધણા વર્ષો ગાળ્યા હતા તેઓએ કોમા વત ધાગણુ વ્યુ હવુ અને લમ વ્યુ ન હવુ તેમનુ આણુ જનન જ્વળના જેવુ છે અને મ્હને આરા છે તેમના માર્ત સ્નેહી તેમનુ જનનગ્રિન થયા કાને પ્રવટક જે તેઓને સ્વર્ગે લગતા એટલા બધા પુત્રો બધ્યા છે કે તેમના સ્નેહીઓ તેમને મરઝરીભા “સ્વમના ઇમરનાર” કહેતા સાધારણુ અન્દારનાગ લેખિમાં તથા સ્ત્રીઓમાં તેમના પુસ્તકો ધણા વર્ષાય છે તેમની સૌ સારી અને વગરનુ છે તેમ જ તેમની લખવાની દમ પણ ગોની છે કે સામાન્ય લેખકોને તેમના લખાણો વાચવા ગમે લોકપ્રિય અને લોકપ્રયોગી પુસ્તકોના લેખક તરીકે ગુજાતમાં રા પરીમારે અદ્વિતીય મ્દ્યાન મેળ શુ છે

જનસમુદાય માટે પથ્ય વિચારોથી ઉભગાનુ સગવ સાહિત્ય ઉત્પન્ન કરનાર બેખક હોવા ઉપરાત જાઈ પનીનાર ગુજરાત । એક ઉત્સારી માર્વજનિક તર્કકર હતા એ એક અગ્રયમ વ્યક્તિ હતા તેઓને ગુજરાત તથા ગુજરાતીઓ માટે એટલે બધા પ્રેમ હતો કે તેમના હિતની જોટલી પ્રવૃત્તિઓમાં તેમનાથી પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ લાગ લેવાન તેટલો લેવા તે ચૂકતા નહિ ખરેખર,

લાઇ પટ્ટીવાર સત્પુર મોઢા અને સાર્વજનિક કાયદાઓની બાબતમાં ૩૩ એના ગુજરાતના એક એમની સંપત્તિરૂપ હતા અને તહેમના જગાથી ગુજરાતના સાર્વજનિક જીવનને ભારે ખોટ પડી છે

લાઇ પટ્ટીવાર એક વિનક્ષણ વ્યક્તિ હતી તેમનો દેખાવ વિનક્ષણ, તેમનો પોશાક વિનક્ષણ, તેમનું બોલવું ચાનવું વિનક્ષણ-દુકામાં તેમનું સર્વ વિનક્ષણ હતું, અને એ એમની વિનક્ષણના જ એમને મોદ અને માનની પાન બનાવતી એ વિનક્ષણ યકિન વીસરી વીચગય એમ નથી તે ગુજરાતમાં એમનું ગ્યાન ખાલી જ રહેશે એમના જવાબી એમના બહાનમોયા, કાવકા અને રિવેમી 'જી' ને ન પૂરાય એની ખોટ પડશે પ્રમુ 'જી' ને આ અસર આનાત સહી લેવાનું સામર્થ્ય આપે અને લાઇ પટ્ટીવારના આત્માની સદ્ગતિ કરે !

મોતીયાગ બગરો, મોનાપુર,
તા ૨ ૮ ૧૯૧૬,

વિમુક્તાં પડતાં.

લેખક—રા કુમુમાકર.

(ગઝલ)

વિગ્નની માનની પટ્ટીમાં હૃદય જીનું ઘડી બનતા,
મુખે અમી-એન આવે તે હિં અટકાવગો કોઇ
હૃદય સદરા સમુ મુક કહિન હા ! વળના સરખુ
ખીને કનિઝ બની ભારે નહિ કરમાવતો કોઈ
વડીબર મનેહસુએ એ ગળા બપે પ્રીતિ સ્નેહ
વહે ગમા ની ત્યાર નહિ અટકાવગો કોઇ
અરે ! જનન ભરી દુનિયા બસરા સગ છે જ્યા ત્યા,
હૃદય-વીણા મીઠી રાગે ન એ અટકાવગો કોઈ
હ ય તિમિરે બર્ધુ પ્રકરે નહિ જો સ્નેહનો જ્યોતિ,
હૃદય ! સારી ત્યારે એ નહિ છુટાવગો કોઇ
બુધો અપરાધ ને ગુણનો કદ જૂલે થયા દોષ,
કદી અમાની આત્માને નહિ અગાધરો કોઇ
તપથી, નેનથી, મુખથી, મુખા ગળા સત રહેને
તદયની મીઠી જૂતાને હિં ગુજરાતનો ગાઇ
હ ય અમી-રંગોનથી મીઠ પુતિત એકાદ અશ્રુ તા !
ગરી પાપજી કરે જીની નહિ છુપાવગો કોઇ

કુમુમારના વિદ્યમ મુ મનુષ્યો તદ્યને સારાના સારમુ મુખ બનાવી તે છે એ સુરિતિ છે તેર
એની દલ મુની કે કહે અરે તા મિઠા વચના કહની જગર મીઠી કાવા નથી ટપનની ધ ય કાલે
જગરે કાવ ધ ધ પાન બને છે ત્યારે તે સ્વભાવ ધ હ જગતિ રમ-સિ વન નથી થયા દેતી એ સવાન
પાસી આ કાવ પ્રેમ છે —કુમુમાર

કાવના કા થો ૨ ૧-૦-૦ એ. એમ તિપકી એ ક કપની, મુગાઈ

અમરભૂમિના સંત ઓલીયા !

લેખક - રા જમાલ હીન્દ દેવાણી.

અમરભૂમિના સંત ઓલીયા !

અમૃતસંધી રચેલો, સ્નર્ગનો સ્નાની અમૃતલાલજી !

સ્નર્ગે હવે તું સીવાયો !

અમરભૂમિ

ગમનનિહારી ગરુડ, ઓ !

ઉડતો જ્ઞાનના આકારો, આજ થયો, હા ! અદસ્ય તું !

તહારી ભોમે ઉજો રહ !

અમરભૂમિ

ગુર્જરી વાડીના ઓ, મોગ્યા !

અમૃતવાહદે ટટકયો, રૂઢાંજર તહારો આજ આથમ્યો !

મરુરી કેકા ગઈ ! હા !

અમરભૂમિ

તત્ત્વસરના સુર હસના !

તત્ત્વ-મોતીઝા ચર્ચો તું, તત્ત્વસરનાર ત્હે તજ્યુ !

છાડી મોતીઝા પરાઈ,

અમરભૂમિ

ભક્તિપુનિત આતક દેખીતો !

પ્રભુતાનિન્દુ ઝી યા ત્હે, મિન્દુ ધર્મા પ્રધીને પહે,

પ્રભુચરણે નિરામ્યો !

અમરભૂમિ

સ્વાર્થરહિત ભ્રમ્મનાજી ઓ !

ઉજ્જવલ ભેષ ધર્મો ત્હે ! લોક તણા દિન કારણે

મોક્ષધામે ગયો તું !

અમરભૂમિ

દેહ, દેહી તણો વૈદ્ય, ઓ !

ઓષધ દીધા જનોને શાન્તિ દીધી દેહ, દેહીને

શાન્તિધામે સીધા યો !

અમરભૂમિ

પૂર્ણ દયામય વ્યેથિતિ ઑ ।

દીન ॥ અતુ ૧૭૫ ત્વે, દીનની આવીય શુદ્ધ ઝીનના

વ્યેથિતિયે વિરાગ્યે ।

અમરભૂમિ

સ્નેહબીનો ઑદયાગી ’ ઑ ।

ઑદ પાયો ધીધો તે ? પ્યાના ભરી સમતા તણા,

સ્નેહસ્મરણા સતાવે ।

અમ મિમિ

અલકિપાગી યોગિતાય ’ ઑ ।

જગત, પ્હાઃ ભમ્યો ત્વે અલનાગી મોધ સાધના,

અલધામ નિ ન્યો ।

અમરભૂમિ

૧૫૧૬ કામ્ય પુત્રના ગુજરાતી બધુ સમાજના સેક્રેટરી બાદશી જીવદેવભાઈ ઇશ્વરભાઈ પટેલને
આમ્રાપી મો બી કે કામોરના પ્રમુખપણા નીચે, ૨૫૦ અમૃતલાલ મુન્શી પત્રીઆરના દૂક છવન
જિલાન ઉપર ચામ્યાન આપવાને સમરે આવ્યામા આગુ ૬૭

મેરે/ કોમસં ૨૧-૩૦ ઑ ધીધ દિન-૬ તો ૩ ૦-૧૨-૦૭૦૦ ઑમ ત્રિપાડી ઑન ક પની, મુનાઇ

ઉપા-સ્વરાજ્ય પ્રતિજ્ઞા.

(પ્રથમ ખંડ)

લેખક — ગ રોડ પુરુષોત્તમ વિદ્યામ મારુડ.

(વાનુ સચિત્ર અનિદામિત્ર વાનુ)

પરસ્પર ૮ મુ

“અનન્યનુ તોરુ આધો.”

“Fortune gives her hand to a bold man”

‘ જો નસીબી પે અથ દીન તુ અનસ રોતા હય,
જો વીખા કીતાબે કુ રતને વોઠી હોતા હય,”

“Now Scotland ' shortly shalt thou see,
With God's high will, thy children free,
And vengeance on thy foe !

સ્વામિમહારાજે સચિત દૃષ્ટિથી જોયું પણ તુ પ્રકાર પે તે કોઈથી સમગ્રયુ નહી એક ફાલમાન એ સ્થિતિ ગરી ગભીર અનાજે ‘ગિનમા સાથે માર્ધ ખાનગી વાત કરવી છે માટે સર્વે થોડો વ મન પાડોશની કુપડીમા નિવાતિ લ્યો !” એમ આજ્ઞા કરી સર્વે વિચારમા પડના ઉકયા, અને નિમિત્ત માત્રમા તો કુપડીમા માન શિનાજી અને આમિજી રહ્યા અને ધણે ધીમે અનાજે સ્વામીજીએ નરહર આમિજી આપે । સર્વ ખાનમી શિનાજીને ઢી સલગારી અને અતે જોડ્યા — “ ગિનમા, એ રોને થયુ તે આપણા લાખનુ જ થયુ પૂરેની સ્થિતિમા આપણું કામ વધ્યાને ગણી અડચણ આવી હોત પણ આ જે બીજે પ્રકાર સાબળ્યો તે કાળજી ઉત્પન્ન કરના જેવો છે ” આ સર્વની ઉભયે થોડો વખત વિચાર કર્યો અને કાષ્ઠ કંશરપર આવ્યા પણ ફાલજી નરસના દેખતા આ સર્વ વાતચિત થતી ન જોઈએ અને તેને પહેલા પતાવવો એ વિચારથી ફાલજીને અદર જોનાર્યો તેની સાથે અથ વટિકા જેટલો નખત સર્વ વાતચિત કરી તુ પગના ભરવા ને કેની યુક્તિ રચની વગેરે સર્વ સ્પષ્ટ ગીતે તેને અનન્ય-યુ મિત્ર કુ જેવો પત્ર લખવો તે સર્વે ખાનગી થુ લખ્યુ તેના ખરડા પણ તૈયાર કરી આપ્યા આ પૂર્વે સાચ્યેત રહી સર્વ ગમ કરતુ એવી ભનામણ આપી તેને નિદાય કર્યો તે ॥ ગયા પછી તરત સર્વેને અદર જોના ના

સ્વામિજીએ ગાદે અનાજે ગભીર મુદાથી નરહર આમિજી તાવેલ અમગ કદી અભાગારી તે પણ નાના સારેખો ગમોનીન કરી આ હથી ત કાને પડના નાનાસાહે । એકદમ સતેત થયો

મારી વીસ નાનાયો (સચિત વાતાસમજ) ૩ ૨-૦-૦ એન એમ ત્રિપાળી ડોન્ડ કુપ ડી, મુગાઇ-

તેનું સર્વોચ્ચ નિગેપન તેનું મુખ નેડી ચર્ચા, તેના ડાંગા, આ સનાપથી એટલા લાલ થયા કે તે શુ કંગે અને નહિ બહુ મનને લાગના માન્ય

" મને લાગ્યું જ હતું-મેં હજાર નખત કહ્યું પણ હતું પણ મને જ ઉતરતી ' નું નિમકટરામ, મહાગ નામને બેઠો લગાવના ઉત્પત્તિ થયો, ' એનું એનું કાગી માગો જા ના લાગ્યા હવે પણ મેમની આખો ખુદી એ આ થયું મનગજ, સ્વામિભક્તિ જ આ થયવી વાત સાક્ષી આન પામવાને બદલે ચિન્તાનુ કેમ દેખાઓ છો ? " મરિદા પૂર્વે જે નાત કે નાનું આપણે પિયા કરના હતા, તે કરવાનો માર્ગ હવે ખુદો થયો, તે નાત હવે મટ લાઈથી પાં પડશે પટેના તે કામ કરવું મળું ભારી પાડ્યું હોત પ્રાણ મનાશિનાય કિ તો પોતાના હાથમાથે જના દેન નહી તે વૃદ્ધ થયા ખરા પરતુ તેમનો સનાપ, નેમની નીરડી તેમનું પરાક્રમ, એમા આપુમાત્ર પણ ફેક પડ્યો નથી જે વાત એક વખત તેના મુખમાથી બહાર પડી તે જનનને પણ દરના કાઈ સમર્પ નથી. એ જો આપણને બહુકી થાય તો આપણા વિન્યા ગળનો છત્ર અનુસાર સ્વરાજ્યની સ્થાપના કરા દેના થઈ જાય પણ તેમનું આ 'પણ' જ વતુ મનગ સ્વામિભક્તિ-એએનામા મેટરી હ' છે ? નિમ્નપૂર મના પડી હતું પોતાના હાથથી પોતાનું માથું ઉઘાડના આતા કરે તો એટલી જ ખોગી અમ-જની, જ્યુ જ નમજનુ તેમા આપુ પાડુ જીવે નથી વ્હાય મને પકડી નિમ્નપૂર લઈ જા. અને પોતાને હાથે મહારા વધ કરના હુમ થાય તો તગત જ મહારો વધ કરે અગેરે. આજા ખરા સ્વામિભક્તની કિમન ન-જી આ હગમખોગ તેની આની લગા કરે ? ક્યારે ક્યારે આ નરકચિનિમાથી છુટશું ? " અહા અટક્યો દુમો ભગત આ થા વાત જાત્યા મનાજો થકુ, મોડી પગા પડી પુન પુન - " તેમને પડી નિમ્નપૂર લઈ ગયા ? હે ! તેમને લઈ ગયા ? ખીજ સર્વેને પણ લઈ ગયા કે શુ ? "

સ્વામિ એવ અક્ષરવહા એટલા નહી આથી તે ધગો અધિરો થયો દેખાયો સ્વામિની ચનાપરથી ગાઈપા અનિષ્ટ પ્રગટ છે ક્રમો તર્ અનિતા પુન ખોલ્યો - "ખોનો, મોનો, જે દોષ તે સ્પષ્ટ કહો તે કહેનાવી મને જેટલુ દુ ખ થયો નરી તેટલુ તમારા આ મૂંપણથી થાય છે કહો સ્પષ્ટ કહો મો સસયમા સખો નહી આ હગમખોરો શુ કરો તેનો મ નથી ખોનો, એમની સાથે મહારી પત્નીને પણ લઈ ગયા છે નરી ? તેમની સાથે જોની પણ મિટળના કી છે નરી ? કેમ એમતા નથી ? સ્વામિમહારાજ, કેમ જોનાતા નથી ? તમારા આ મૂંક રેકાથી જ મહારા પ્રાનનો ઉત્તર મળી સુઝ્યે. ઠીક છે હવે હુ તમને, મહારાજને નમસ્કાર કર છુ ખો આવેતી વાટે જાઉ છુ મને વળી ઉમેદ હતી કે આપ જોનાતા આશ્રયમા રહી સ્વામ માટે દુ કાષ્ઠપણ મહાગ આપુખનો ઉપોગ કરીશ પણ તેવા યોગ નશીલમા દેખાનો નથી આ જ પમને જઈ તેને ડેહવવી, દિ વા તે પ્રયત્નમા પ્રાણ અપવા એ મદા મુખ્ય નિવ્ય અમજુ છુ હુ મગાનો બચ્ચો, મહારી પત્નીની

વટખના થયરી સાલળી દાઘમા તાજા છે ત્યા સુધી, કિમ્હના, આ કુલીમા પ્રાણ છે ત્યા સુધી સ્વસ્થ બેમનારો છું નથી "

આ તેનું બેનનું એક સરખું ચાનું હતું પરંતુ સ્વામિએ કે જિનાણએ કાંઈએ સમાધાનના શબ્દો ધણા વખતસુધી કાઢ્યા નહીં સાલળેન બાતમીથી ઉઠેન જોડવેગ એક વખત શબ્દ દ્વારે બહાર પડી તેનો જ્ઞેમ કમી થયા પછી આપણે બોલીએ તો તેનો ઘર્ષ ઉપયોગ થશે, નહીં તો કાળપણુ થશે નહીં એવું તે પક્કું જાણતા હતા, તેથી તેને યથાસ્થિત બેનવા દીધા પછી છેવટે તેને જ્ઞેમપર અવિલો જ્ઞેતા સ્વામિજી બોલ્યા — "આની દુષ્ટ બાતમી માન આપવા અમે પ્રવૃત્ત થયા એમ તને લાગે છે? ગાડા, ત્હારી પાંડી કેરી ચતુર છે! તે તેમને હાથ આવી જ નથી, આગળથી જ નીકળી ગઈ ક્યા ગઈ તે હવે સમજાયુ ત્થી માટે હવે તું ગામખના ઘાટ પણુ વિચાર કરતો નહીં યદ્ય તે પિટખના ત્હારી નહીં! અમારી સર્વેની, મહા રાજ્દૂની, સર્વે મરાઠાની થઈ, અમ તું પક્કું સમજ ત્હારી પાંડીની સર્વે બાતમી એમ અઠવાડીયામા મેગરી આપીશ તું બેરીકર રહે નરહર સ્વામિના બાતમીદારો કાંઈ કમી નથી તરત ખમર લાગશે એ કાળજી તને નહીં પણ અમો છે શિવાય ત્હારી પાંડી તે જાંધરોની પુત્રી છે જેવી તેવી નથી અપમાનનો, છગેનો પ્રસંગ આવે તો પ્રાણત્યાગ કરશે પણ પોતાના બિગ્ડ રાખરો એ તને બરેસો નથી?"

શોકથી અત્યંત ઉદ્વિગ્ન થયું નાનાસારેનું ચિત્ત કિંચિત્ સ્થિર થતું દેખાયું એ જ્ઞેષ્ઠ જિનાણએ સમાધાનના શબ્દો મોલવાની શરૂઆત કરી "તું અને અમે, આપણે સર્વે એક થયા છીએ એક છીએ, જે ત્હાર માનાપમાન ત્હારા ચિત્તની કાળજી, તે જ અમાર માનાપી માન, અમારા ચિત્તની કાળજી આ તું પક્કું જાણે તને જે વાતની આપ્તી કાળજી લાગે છે તેટલી કાળજી કરવાનું કારણ નથી ત્હારી સ્ત્રી ખરેખર તે વખતે નિસ્વાપર ન હોતી તે ત્રણ દિવસ અગાઉ તારી સાથે ત્યાંથી નીકળી ગઈ હતી, તે પોતાને પિયર ખાત્ર ગઈ હશે શિવાય એક અઠવાડીયામા તેની પત્ની ખમર મેગવવા અમે વચન આપીએ છીએ તું ગભરા નહીં મગમ બચ્યાને આમ ગભરાવું થોડું નથી" એવા આશ્વાસનના શબ્દો કલા ગેશાજી અને તાનાજીએ પણ તે પ્રમાણે તેને કહ્યું ત્યારે અતે તેનું ચિત્ત સ્વસ્થ થયું અને હવે શું વિચાર કરવો તે વિચાર તરફ પુનઃ સર્વેનું લક્ષ્ય લાગ્યું

એટલામા શિવાજીને તો પૂર્ણ તકી જ લાગી હતી નાનાસારેને આપણને તોરણા સર કરવાનું કાર્ય કેટલું સહેલાઈથી થઈ શકશે એ જુલું હતું તે અક્ષરગ તેણે પોતાના મનમા રાખી ક્ષીધુ તોરણુનો કિલો દાઘમા આવે તો બટાગ વાચ તે વિત્તો અતિ પિષ્ટ અને આપણને જ્ઞેષ્ઠએ તેવો પૂણ મોઢનો દોષ, હાલની સ્થિતિમા પૂર્ણ ઉપયોગી થશે એવું તેને નાગના માડયુ, પાડુ, મુખ્ય અડયલું એ હતી કે ગગરાન આપ્તી આ સ્વામિભક્ત હોવાથી ગમ મહનાઈથી પાર પડશે નહીં, પરંતુ અત્યાર આવેના સમાચારપ્રમાણે આપ્તીસાહજના દાઘમાથી તોરણુનો, મુજલુનો સર્વે પાતો ખુચરી લઈ તેને પડી બિગ્ડ પૂર લઈ ગયા હશે તો આ

કિલ્લો હનતગન કરવાનું કામ ખરેખર જ સુનખ થયો, એવું તેને પકડું તાગરા માઝુ અને એ જ વિચારમાં તેને તે નન્દી લાગી સર્વે તે તન્દી તાગેની જોઈ શાત થયા જોવાના બધ થયા એટલામાં તેના જોઈ હાનના નાગ્યા અને નીચેના શબ્દો બહાર પડ્યા “સારવપણે ઉપ કમ કર્યાંથી યશ ખાસ-મહિરના તોગજી બાધો-” સ્વામિએ આ રાખે મ્પષ્ટ સાહજ્યા ધીમેથી સર્વેને સમજાવ્યા, અને જોડ્યા - “આ રાખે પૂન જોનાયા પૂન ગેહિરેશ્વરમાં જોનાના, અને આજ અહીં આક્ષાત્કાર થયો-રતેલ છે” એટલામાં ગિનાજી જનૂત થયો તેની ત કરી સ્વામિએ તે નાખે કરી સમજાવી કહ્યું કે - “રતેલ છે શિરાજી, હવે મિનકુન ગકા રહી નથી આપણને જે લેઈએ તે ક પના મદાર એવો મહા પ્રમા” મળ્યો શ્રીમત્થ સુગના મનમાં ત્યારે હાથે જે કરાવવાનું આ યુ તે અમથુ આવ્યું નથી બામા, ત્યારે અધિપતિજ તેવો છે ”

“મહારાજ, આપની અને તે મહાત્માની કૃપા જે કરેલી તે જ થતો !”

‘ શિવના ‘સારવપણે ઉપક્રમ પાવી યશ આરજે મિગિના તોગજી બાધ’ આ શબ્દો પૂન જોનાયા જીનુ શુ જોઈએ? હવે કમ કમી પૂર ઉમેદથી કરો કામની શરૂઆત-પણ ‘સારવપણે’ એ નામો પુન ખાનમાં રાખને નરી તો જાગી જ પરિણામ આરજો, માટે દર કાપ ‘સારવપણે’ કરવાથી યવ આરજે એ જૂનનું નવી આવે, આજથી ચાર મહિનાની મુદત છે! ચાર મહિના પૂરા થાય તે જ દિને સ્વામિજી પહેલા ગિનાજી નમારા પગન પડી, મનમતાની ખાન જીદી મિનાજી સવ યારથા થાય અને નમારે અમન ત્યા શરૂ થવો જોઈએ એ દંડ સમ્પન્ન-નિશ્ચય !”

ગિનાજી સર હનત મ્પામિ તરફ હવે તેમણે નરત ઉત્તર આપ્યો - “મહારાજ, આપ આ ઉપદેશ બહાર અમે મિનકુન નયા ચાર મહિનાની અર્ધ પૂર્ણ છે આજ જ જઈ કિ નો સધએ એ સ્થિતિ છે, પણ તેનો ઉપયોગ રા કાન પાછો ખાની કરવો પડે સર્વ સામગ્રી એકત્ર કરવા આટલી મુદત તો જોઈએ રમરાન આપાને સ્થગે સમ્પદુ’વાખાનનો માણસ કિનેતાર આનના વા નેના તરફથી તે પરજલામાં, તેના પ્રયે ગામમાં, લોકોને નાસ થવાનો જ એવો નાસ થયા કે સર્વેના મન તૈયાર થયા જ એમ સમજાવે, અને એ તૈયાર થયા તો એક ચપડી માત્રમાં એમને યોગી નાખીશું ‘મિરાનુ તોરજી બાધ !’ મહારાજ આ શબ્દોનો અર્થ પણ હવે સમજાયો-વશાત્તમ તોરજી બાધ-તોગપ એ તોરપુનો મિ નો સર કરી શરૂઆત કર-એ જ એનો અર્થ, અને ‘યવનોએ ઉચ્છે કરેના મહિરોની પુન ત્યાપના થનાર, તેનું તોરજી એજ કે પહેલા તુ આ કિ યો નેનાર -આ જ એનો અર્થ, નરી મહારાજ ?”

“પ્રામામ,” સ્વામિએ ઉત્તર આપ્યો - “ગગન સમ ન્યો તને ધન્ય છે હવે વિચાર કરતા એમ રહેવાનો વખત નથી હવે સાધ સ્તી” કાર્યની શરૂઆત કરી જોઈએ મિત્રપૂર્ણમાં હવે ત્યારે માટે દિવસનુદિવસ અધિપતિજ વાતો વિચારો ચાની ગયા છે માટે હવે જીનુ નીજુ પ તુ મ્પા ઉપક્રમ કેમ કરવો તેનો જ્ઞદ રચ” આટલા માન્ય થઈ તેઓ જાનિથના વિચારમાં ગુથાયા

x x x x

સાના, હવે આપણે તેમ જ અહીં જિલ્લાના ૫૧ આપણે વાજાનો વિચારથી સમાધાન
આપણા પ્રમાણે રૂબરૂ જોઈ જાય છે. મિત્રપૂર્વક તમામ અર્જનાઓ પર ચર્ચાના કાર્યો, અને
શિવાજીના નામના સાથે, વિવિધપૂર્ણ થઈ પડે પડે આવી ગયો તે નક્કી આપણે સદર
આપણે

१७। १। ग। अ० भा० वि०। ते वि० न० ११। प० ११। १७। तेतो ह०। इ० भा० १७।
 सि० व० न० ११। अ० ११। अ० ११। प० ११। न० ११। स० ११। अ० ११। अ० ११।
 ते। वि० ११। स० ११। अ० ११। प० ११। अ० ११। अ० ११। अ० ११। अ० ११।
 प० ११। अ० ११। अ० ११। अ० ११। अ० ११। अ० ११। अ० ११। अ० ११।

(७॥८ ॥ १॥ १॥ १॥)

“પ્રતા મટા બનામ તાલુકા નરમ ” તુ । પાઠે દેડકુ કિ જિનયા મામનનકર્ણી તા રૌહીકબોરે
કા । વેલન બોરે કિરિ તા મહાજ ગુણ મીન ચૌન બનર પાત ગુણ સાક ખુશનત દાદ
ગાંઠ દુઃખ પળાના દુઃખથી મેલ માન વડો । કુકમ નમારે તમે પાચો તેમા રમન
અનર મન ખાન મેનમા । નીવાણરાજે ॥ પુ । વામા (બાના) તમે મળતીયા થઈ રાદિરેમના
પહા પર નનાત ખારામા દાનર મારનોતો જમારતમે જામનો કપા, જે તીમે માન મહાર
નિર્દેશ્યે તમને પા લખ્યો, તેમા ઉમાન થસનો કિમી નનન ૭ ૭૮ મહારમા લખ્યો છે,
એ ખમર ગાંઠ દેડકુખ અી ખોપડે બને લેશે દેડકુખાને મા । મિરત માં લાદર કરી, એ
જાણુ તમે દરગી થયા એક ખોરાનુ મનક કિંગન થયુ દા । દલુની મહારખાતીથી આ જાણે
નામુ રમા કુ છે તોતમે રથન, પટરાની બીજ નનન ૧૨ અમો કચ્ચા બનામહિન પોતપોતાની
મકાનોમા આર્થો પેટામા આસી દાનર થયુ અરે મક પેટાની ખેતી ટી આખાની કરી સરકાર
મસલ આપુ અને તમાર જમાતારી તન્કાન લામનિ હસિદ્દનિમીત્તક મિન તકરર જેવા દેડક
ખામ દુઃખેક મલનશ તન્કીર કરી તે તમે ખુખાન ॥ દુકનથી કી દમે તે પીરો દરગીજ
દિરા માનમાથી તમો જળ થનનન ૭ ૧૫ રાં સાખર (મોત) (રાંકે ૧૫૧૭ જયેક
મહાર) (લુપો નિયમલિનપત વતદાર-પા ૧ ૭૧૯)

પુત્ર પાંડિત્યોગાચારી વરતી પ્રભાવ થઈ ગયો તેમજ તેના પિતૃવત્તે ગયો આ
વખતે સર્વજ્ઞાનનો મુખ્ય સિદ્ધાંત હતો કાન્દાઈ જ્યોતિષજ્ઞાનનો પ્રમુખ અને
દાસાઈ તથા રામજી બાઈ સખ્ય નેહાણુ પણ પાંડિત્ય તે વખતે આવે અમરાઈ કાન્દાઈ
જોડે પણ આ વખતે ગિરવળ હતો, સર્વે આપણી આજીવન પ્રકરણમાં તેના પુત્રસાથે આજ
દેશગુપ્તની પુત્રીના લગ્ન કરી સર્વજ્ઞાને નમ્મી થઈ રહ્યું તે આપણે જોઈ ગયા છીએ તે વખત
હવે આવી પહોંચ્યાં હતાં.

વિદ્યાર્થીઓ, વેપારીઓ, તથા બહારગામના વિજીટરો નાટે

મુબાઈમા ફક્ત એક જ.

“શ્રી નૃસિંહ હિન્દુ લૉજ.”

આ હિન્દુ લૉજ તેના હિન્દુ માલિકોની ખાસ બંતી દખરેખ હુબળા તફત નવી જ મેનેજમેન્ટ માથે ચલાવવામા આવે છે. માલિકોની પાતી ચામાચારણ પ્રમાણે તે જ અમારુ એક માથુ મરમીફિકેટ છે, એક જ વખત પધારનાથી વધુ ખાતી થશે.

ઠેકાણુ-ફાર્કર્ડ મારકીટ સામે.

૨-નીમ્મલ્ડ એસ “લૉજ.”

અમૃતાંજન

(-૨૦૨૧)

એ દેશી દવામાંથી હિન્દુસ્તાનમા તૈયાર કરવામા આવ્યું છે. તેનો ઉપયોગ, જ્યા તમને શરીરમા ખરજલુ થાય ત્યાં, અમૃતાંજન વાપરજો આખા શરીરના કોઈ પણ ભાગપર એક અતીશય રામબાણુ ધસાજ પુરવાર થયેલો છે.

ફક્ત આઠ આનાની કીમતમાં
તે દરેક ઠેકાણે વેચાય છે.

આજના બણેલા ડાકટરો અમૃતાંજન વાપરવાની
મજબુત ભક્ષામણુ કરે છે.

અમૃતાંજન ડૉ. ન, ૧૦૮ દિવિઅ રોડ, મુબાઈ.

રંગના જાણીતા વેપારી

પ્રાગજી સુરજી એન્ડ કં

મુતર - ગાવાના જુદી જુદી જાતના ગંગા મહાદેવ જ્યાંમા અમહાદેવ
ત્યા મળી શકે. ગંગાને વામ આંધ્ર એના દુર દેશાનરથી ખાસ મંગાવેલા
અનેક જાતના ગંગા કિકાયત ભાવે અમહાદેવ ત્યા મળશે.

વધુ વિગતો માટે લખો ચા રુબરુ મળો.

પ્રાગજી સુરજી એન્ડ કંપની.

ચાર્ટર્ડ એન્કના મધનમા એસ્ટેબ્લિશ્મેન્ટ ગેઝ

કોટ, મુંબાઈ.

આનંદ અને સ્વતંત્રતા

શૌર્યના પ્રાણપોષક પુરુષ ચાતુર્યના જગતના માર્ગદર્શક અને જાનની
ખીમારીઓવી તેમ જ માતાના અપેક્ષાથી થતા દેવો વ્યાધીથી હમેશા દુર રહે છે તે શુ-

નિરોગી સતાન.

માતાનો માથો આનંદ અને ખાતરીના નથા ફરનાની છુ ને સ્વતંત્રતાનો
માથો દહાવો નથી તે જિમ્મત હી શીરોગી રૂપ ટપાલ ધા તી ખી ખર્ચ જુદું

મચ્છર, માંકડ, તથા ચાચડના જુલમ અસહ્ય હાય
તો,

એમાઈ એન્ટી મોસ્કીટો ઓલિસ વાપરી તેના નામથી મુકન ચાઓ
તે મોજ દીખા મળે જા. ઉપર ચોળી સર્પ રહવાથી ઉપદ્રી જન્તુઓ પાસે
ફરકી શકતા નથી એકેરી-માતેમ જ ખીજા અહેરી નાવધી ગયારાને મોઝસ
ઓ ખાતરીપૂર્વક નિગમ છે જિમ્મત દર નીચી ના શુ મોરટેજ જુદું

એજ દસ,

ધી કૃતો દિગ્ગોદીગ કું,

Feb 19 - રીનીરોડ, અમદાવાદ

મળના રૂ ૧૫,

ધી ન્યુ મેગેકલ હોલ,

કમલીઅન બિ હાઉસ, લાહોર

રંગના જાણીતા વેપારી

ડૉ. વામન ગોપાલનું

આ યોડાઇઝડ

સારસા પરીલા.

આ પ્રસિદ્ધ દવાને લગભગ (૬૦) સાઠ વર્સથી લગભગ દરદી

રોગમુક્ત વધુ આશીર્વાદ આપે છે અને પ્રશ્નનામાવી

સોના આદીના આદ્ય મેળનાને આ એક જ મારમા

પરીલા ભાષાળી નીવડયુ છે.

આ પ્રસિદ્ધ દવા લાંબી સુધારના ઉપર અગ્રી છે પણ ખીન અગ્રી રોગો
જેના કે-ઉપદ્રવ એગલે ગરબી અને તેના વડે થતા પાસાપક રોગ, લ-ના,
સધીવા, ગડમાળ, મોળામા નથા છબ ઉપર રો ન થતા, દાથ પગની તળીઓમા
કાળા ડાન થતા, ખજાણુ, સરીંગ ઉપર રીનગા જેવા ફાટના થતા, દાથ પગ
તેમ જ ઝાંખાની જાગતરા થતી, ગાંધી ગસારા ખ નાથી મોળામાથી નાગ મળતી
વોદે વગેરે દરદી ઉપર અમૂલતુલ્ય છે અનુમત વિદ્યા આના થતી રી

શીંગી ૧ કીમત ૧૧ રૂપીઆ.

પાન્ટેજ લુટુ

જના રવાડ કરમાનુ-ડાઠ ગૌતમરાન દેશનુ યૌષ્ઠાવય-કાકોન્દ્રાર, મુ આઈ.

આ યુ પ્ય ન ધા ર ના ર

તં દુ ર ક્તી બ ણ ન ના ા

કુ મ તા કા ત મ ગ ડ ના ા

નિઃશ્વા નહિ . થનાર

અસ્ત રો ગી ને ણ ચા વ ના ા

હુમેજા માટે હિતકારી

આવી રાત્રી મોઢમા ને તો જાનુ

મા લખેતી લાઈનામાધી એ અમૃત

સ ખી જોળીઓતુ પ્રખ્યાત નામ તમેને

મળી તકમે વધારે વીગત જાણુના

માટે આમાર કામમારો ન વાચુ

રોપ તો અવશ્ય વાચો એ પુરતક

વગર કીમત અને માર પાડોને

ગો નામા આવે છે

ધ્યાન્ય ઓફીસ—

કાલબાદેવી રોડ,

મુઆઈ

વૈદ્યશાસ્ત્રી

મણિશંકર ગોવિંદજી,

જામનગર—કાલીયાનાડ

હેલરનો

રૉયલ એસ્ટ કોકો.

આ કોકો હિંદુસ્તાનમાં વેચાતાં બીજા બધા કોકો કરતાં ઉમ છે. માદા માણસો તથા બધાંઓને મારે એની ખામ લલામણ કરનામાં આવે છે.

શાકરો, વિધાર્થીઓ વગેરે જેમને રાત દીવસ મગજભરીતું કામ કરવાનું હોય છે તેમને મારે 'હેલર્સ કોકો' મહા અગર ફોફી કરતાં ઉત્તમ પીણું છે એમાં રહેલ થીઓબ્રોમીન (Theobromine) તથા ફોસ્ફેટ્સ (Phosphates) મગજભરીથી ફીણું થતા કારણે પુષ્ટિ આવે છે.

દરેક બજારીતા વેપારીને ત્યાંથી મળતે

હિંદુસ્તાન, બરમા તથા મિયો. ખાને ૥ સોન એજન્ટે

કેહારી, મુતરીઆની કુ.

હુમમ સ્ટ્રીટ, કોલ, મુબાઈ.

સ્થપાઈ ૧૮૯૨

એમ. પી. કાકુ એન્ડ કંપની.

અમદાવાદ રહેઝાન સ્ટ્રીટ નં. ૩, મુબાઈ
અપર ગ્રેન્ડ બનાનનાર અને કાતરનામ કરનાર.

ફોર્મર પ્લેટ સ્પીડ ડાઇ તથા પચ કાપરના તામ્ર ઉપર મારાના પીતલની છાયા તથા તેને લગતી સાદી માણુબનાવવાની પીતલની ડાઇઓ સ્પીયાઇના દરેક બનાવ પગ લાખની સીન, પીતલના નાખના બારે તથા ફેરિડા બ્રિ કો બ્રાન્ક વિગેરે બનાવનાર તથા છાપના

સમાલોચકનું વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૪;

હિંદુસ્તાન બહુશ શીલીંગ ૭૫ = રૂ. પાણા છે.

છુટક ચાકની દિનત રૂ. ૦-૮-૦

સમાલોચકની જાહેરખબરો હુમેતા ઉત્તમ અને સ્થાયી
બ્રાહ્મો જ લાવી આવે છે. જાહેરખબરો વિનાનો વ્યાપાર
જો વ્યાપાર નથી.

જુના અને જાણીતા

ઝવેરીઓ

રામજી ભગવાન એન્ડ બ્રધર્સ.

૨૦૯, શેખ મેમણ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

તારું સિગ્નાચુ " Muffchain-Bombay " ટેનીસન નં ૬૭૪

મુંબાઈના સુપ્રસિદ્ધ ઝવેરીઓ.

ઉત્તમ કારીગરીના અનેક નમુનાઓનું પ્રદર્શન !

મોહનલાલ એન્ડ કંપની,

દરેક પ્રકારના સોના, ચાંદી અને ઝવે-

રાતના મનપસંદ ઉત્તમ દાગીના

બનાવનાર ને વેચનાર.

નં ૧૯૭-૨૦૧ શેખ મેમણ સ્ટ્રીટ,

ગણેશવાદીની સામે, મુંબઈ.

સુમણ ૪ બહાર પડે છે.

વિશુદ્ધ સ્નેહ.

(૧૫૬૪)

નોંધ — ૧ છાનવાય હુન્નિવાય પડ્યા બી એ

એક વિપ્લવ પ્રમુખ ૥ શુદ્ધ રોહની કોમી વિષ્ટ પ્રથમે સ્વી રાતે ઉભી થાય છે

નું શાકુર અગ કા ક રા ૥ આપુરતમાં કે અતે એ બામકો હાથે સદા પ્રકર થાય છે

અ પ કન આઠ આગા

મળાતુ દેખાડા-મસસ એન. એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, છુસેનસ, મુંબાઈ નં ૨

હેલરનો

રૉયલ એસ્ટ કોકો.

આ કોકો હિંદુસ્તાનમાં વેચાતાં ખીજ બધા કોકો કરતા ઉમ છે. માંદા માણસો તથા બન્ધાઓને માટે એની ખામ લલામણુ કરવામાં આવે છે.

સાક્ષરો, વિદ્યાર્થીઓ વગેરે જેમને રાત દીનસ મગજભરીતું કામ કરવાતું હોય છે તેમને માટે 'હેલર્સ કોકો' મહા અગર ફોંડી કરતા ઉત્તમ ખીજ છે કોમાં રહેલ થીઓપ્રામીન (Thiobromine) તથા ફોસ્ફેટ્સ (Phosphates) મગજમાંથી ક્ષીણ થતા ક્ષારોને પુષ્ટિ આપે છે.

રેલ ભળીના પેગારીને ત્યાંથી મળશે
હિંદુસ્તાન, બરમા તથા મિલેન ખાતેના સોન એજન્ટો

કોકાશી, સુતગીઆની હા.

હુમમ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુબાઈ.

સ્થપાઈ ૧૮૯૨ -

એમ. પી. કાકુ ઍન્ડ કંપની,

અબદુલ રહેમાન ઍડીટ નં ૩, મુબાઈ
રખર રેડેમ્પ બનાનનાર અને કોલરકામ કરનાર.

કોપર પેટ રૂબ ડાઇ તથા મય કાપના વાકા ઉપર આરવાના પીતળની છાપો તથા તેને લગતી માટી નામુશૂનાવરાની પીતળની ડાઇઓ, સીપાઇનો દરેક ભતના પગ લાખની સ્ત્રી, પીતળના તત્ત્વના બો, ફોટો બ્રિકે પ્લેક વિગેરે બનાવનાર તથા હાખનાર

સમાલોચકનું વાર્ષિક લવાજમ રૂ ૪,

હિન્દુસ્તાન બહાર શીવીંગ બા = રૂ. પાંચા ૭.

કુલ ચકની કિંમત રૂ. ૦-૮-૦

સમાલોચકની બહિરખખરો હુમેશા ઉત્તમ અને સ્વાધી
બાહકો જ લાવી આપે છે. બહિરખખરો નિનાનો વ્યાપાર
એ વ્યાપાર નથી.

જુનો અને બાણીતા

ઝવેરીઓ

રામજી લગવાન એન્ડ બ્રધર્સ.

૮૯, એચ મેમણ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

તાજી સિગ્નામ્ " Mufficharn-Bombay " ટેન્કિંગ નં ૬૭૪

મુંબાઈના સુપ્રસિદ્ધ ઝવેરીઓ.
ઉત્તમ કારીગરીના અનેક નમુનાઓનું પ્રદર્શન !

મોહનલાલ એન્ડ કંપની,
દરેક પ્રકારના સોના, ચાંદી અને ઝવે-
રાતના મનપસંદ ઉત્તમ દાગીના

બનાવનાર ને વેચનાર.

નં ૧૯૭-૨૦૧ શેખ મેમણ સ્ટ્રીટ,
ગણેશવાડીની સામે, મુંબાઈ.

દુમલા ૪ બહાર પડી છે

વિશુદ્ધ સ્નેહ.

(તેજસ્વી)

નોંધ.—૩ દાનવા ૧ દરિલાય પડ્યા બી એ

એમ વિદ્યુત યુગના શુદ્ધ રોહની પ્રેમી વિદ્યુત પ્રથમ પ્રેમી રીતે ઉભી થાય છે

મંગલ ૧ દેવનું નેમસં એમ. એમ વિદ્યાદી ૩૦. ૧૫, ૧૬

હાલુઆઓ

સમાલોચકની.

બંગાવો

સચિત્ર નૂતન વર્ષાભિનન્દન પત્રિકાઓ.

સ્વરાજ્યને
આન્દોલન
કરો ! મીઠા
ભાનના ભાન
લરો ! માતૃ-
ભૂમિના ચરણે
હાથ મારા
હૃદય પાથરો
અને
માતૃસેવા
કરો-કરાવો !
જય
વન્દેમાતરમ
આ માટે જ

વિક્રમના
નના વર્ષે નવ
ચેતન પ્રસારો
નના પ્રકાશ
ફેલાવો ! નવા
ભાન લરો !
સ્ત્રી-પુત્ર પિતા
માતા સગા-
સંબંધી ભિન્ન
ને આસિજન
—અધામા
માતૃસેવાનો
મત્ર મૂકો
સ્વરાજ્ય હા
ગળવો !

જય
વન્દેમાતરમ
આ માટે જ

સમાલોચકની આ પત્રિકાઓ મંગાવો

વીસ હાઈના દરેક પેકેટની કિંમત ફક્ત નવ આના
વી. પી. તથા પોસ્ટેજ ખર્ચ બુદ્ધા

લખો —૧. રમણીયરામ ગોવર્ધન

ત્રિપાઠી, મોરારજી ચાવડા, નં ૨-૩૬.

૧૪, નં ૪

૨. મે...

મુખ્ય, નં ૨

સમાજોચક

મુખ્ય લેખો

જુદી જુદી જાતના વરક યાને
પિત્રહ,
શ્રીગિદ્ધલ વિપયક સસ્થાઓ—
જમદારાદ નિતાપિઆત,
શીર અને શી-પૂજા

ઉપા. - ૧ ૦ ૧

અમેરીકન તીજોરીઓ મોટે ભાગે કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનો જ કહે છે.

અમેરીકામાં માન ફ્રાન્સીસ્કોમાં થોડા નર્મ ઉપર ઘોડી
આગ થઈ હતી અને ત્યાં હજારો ઘરો બળી ગયા હતા.
તે આગમાં અમેરીકન તીજોરીઓએ જે દેખાડ કર્યો તે વિષે
લખતા અમેરીકાનું હુન્નરઉદ્યોગને લગતું સૌથી આગેવાન
આપાનિયુ નામે 'સાયન્ટીફિક અમેરીકન' તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬
ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે —

ઘોડી દિવસોની માથે કહેવું પડે છે કે સાન ફ્રાન્સીસ્કોની
આગથી ઘણાં મેગેઝીન કાચરપુદ્ડ હોવાની જોડી માથે
વેચેલી તીજોરીઓ કચરા સમાન પુનઃવાર થઈ છે. અમારી
જાખમાં એવી વાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજોરીઓ
જો કે લાકડાની પેટી કળા વધુ સારી હતી નહીં, તો પણ
તેના બનાવનાર આ વેચનારાઓએ બહુ મુદ્દા હોવાની મોટી
મોટી વાતો કરીને તે વેચી હતી આવી કચરા જેવી ચીજોને
તીજોરીનું નામ આપી વેચનારાઓના કારખાના અને 'કાના
મગ્ગા' હમણાં મોટે ભાગે કળાવે એવું અમે ઇન્ડિયાનો છીએ.

ગોદરેજનું કારખાનું—

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ

તમારે ત્યાં શુભ પ્રસંગો પર

દી-પાઠી—

નાચ-પારદી—

એટ-હોમ

ધર્મીંગ એટરનેમેન્ટમ

ત્યાંતિ મેળાવડાઓમા—

• શ્રીકૃષ્ણમેન્ટસ માટેની ગોઠવણ કરવાનું આમને સોપો—
ફાંકડું કામ—

વાજળી દામથી—

દુક વખતમાં—

અને તમને ૧૦૧ ટકા સતોષ મળે તેવું કરી આપીશું—

એટીમેન્ટમ મગાવો—

ભોવ તાલ જરૂર પુછાવો—

ગોવિંદજી વસનજી.

મુખ્ય ઓફીસ—ચીજમઆન
ગ્રામ નં. ૧—કોરડાર
ગ્રામ નં. ૨—ગાંધી

ટેલીફોન ૧૫૫૬,
મુબાઈ. ટેલીગ્રામ—
Sweetmart

Feb 19

પંકાયલા, પુરાણા અને પ્રભાપ્રિય મશીન-

પાંલીશની શરૂઆત કરનાર

અને આ ધધાને એક ફેશનેબલ ધધાની સપાટીયગ લાવનાર

અવેરી કાનજી માલજી

આ નામ કોણ નથી જાણતું ?

પહેલા પાયોનીયર

હજી પણ કંઈ નવી કૃતિઓ,

નવા ધોળ, નવા શણગાર, અને નવા અનકારો

તૈયાર કર્યા જ બાંધે છે !

દુકાને પધારી તરફી લઈ જોશો તો

જરૂર જ મોહશો !

પરિણામે જામો ખગ્યા વિના

છુટકો જ નથી !

પત્રી આજે આમો કે કાલે !

અંબેદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુબાઈ

ટેલીફોન નં. ૭૮૨.

ભીખા કલ્યાણજીની કુંઠની અમૃત તુલ્ય દવાઓ.

અજીવન મિશ્ચર.

કોમેરા વિઝુઓમા માટે-

કોમેરા બાપો. અદર્શ અનિમાર વિ હે
અમર એ હાને એ વખતના આતિથ્ય
નામુદ પ્રનારો આ એક સમગ્રાલ ઓપા
છે જેનાથી એન્ડો અમૃત્યુ છ દની
બની છે

કિમત બાટલી એકના આના દશ

અપાસ ઓપનિમેન્ટ

અપાસ દરજી માટે-

અમ તેથી હકીકી બની કે સાત દગર
અવર મુજલી આ મવન સમી આ
વખત વાળાથી બા મુજી નામુદ
સાથ છે ને આમગી બા આ બજની
નથી કે અસમ વાસ માળની નથી
કિમત બાટલી એકના આના ચાર

તાવનું અકસીર મિશ્ચર.

આ મિ રૂઠ ઠોવા બાળીના મેરોના અને અસમ મુખા બાળી નીચળના સહે ભનન
જેની તાવ છે. સનમાલ અસર કરે છે. આ એ તે તમામ ભનના તાવના નુકસાન નામુ
કરવામા આમા એ આ મિશ્ચરના ત્રણ બા. જેવાથી એન્ડો દીવસમા અમે તેનો તાવ નામુદ
પછ ભય છે. તેજ દવા કોથી તાવ ઉતર્યા પછી બા. આ મિ માલે છે નેમ આ વાત
એવુ મુખ અસમ પરીમામ માવરુ નથી તે તેની ખાત ખુબી છે

કિમત બાટલી એકના આના આઠ

ગાંડીવ એન્ડો-ડમેટીક ખામ

એક મકાન પિત્ત ડાક ની મોટ દષ્ટથી અનાવિરો મા મસમ ચોખવાથી આપના નેમ
રાનીના સરમે. અદર્શ દેમ દુક વખતમા નામુદ સાથ છે. વધે દર્શપણુ રી ૪૬
તોએ બી બાળે ગરીમા કોઈ પણ બા મિ દુખામે કાઠપલ નાનનુ અપાસ ૧૬
અભિમાન અને નથા કમર ક્યારે અપા સરદીથી કોઈપલ બા. હકી જોને નિમરે સરે નોત
નામ કાનીસ આ તાવમાલ દષ્ટાળની એક બાળથી દેવ કે મોના મગથે સમી એકરે

કિમત બાટલી એકના આના આઠ

અમારા મહેરબાન માલમના આ નામ નાન માળી-

અમોએ હાલમા હીમચેનનાંગ ખાનુ ખોટુ છે

મના મનુદરી મા. હાને બાળે એ ભનના કિમીખલ દુર ૧ દવા જતાથી માવવામા નાન
એક વખત મમ પાળી ખાલી કરે

ભીખા કલ્યાણજીની કુંઠ દવાવાળા,

સાથ મોતારામ બી મિત } અમેરાવાડીને તાડ, અદારકોટ, મુખાઈ, ન
Feb 19 મે. નામુદ

અપના અપા મા સમાનોયકની મોત ના

તાકી દે જોઈએ છે.

અમે - માલિક મોહન મીનુતા જાન્યુઆરી ૧૯૧૬ ના અઠની બે નકો
(અવી કીમને)

મુજગની મલિક નવજીવનના કીસેમ્બર ૧૯૧૬ ના અઠની એક નકલ
(અડરી કીમને)

માલિકમા જાહેરખમરો લાવનારા ઉત્સાહી અને મટેનતુ ડેનાસરો.

ઐતિહાસિક અને સાપ્તારિક નવલકથા ૥ લેખકો લેખકોએ યોગ્ય માગણી સથે
યોનાના લેખ, લાખકાન અને દરબજો જણાવવા

અખો-નામ C O સમાલોચક અંદ્રિસ, મોગરજી ગોમ્થદાસ ચાને નં ૨-૧

મેન્દરૂં રોડ, ગિ ગામ, મુખાર્ઠ

મુખાર્ઠમા અવેસત હી દુઝાનો વહી છે, અને
અવેરીઓ પણ ધણા છે, અને તેમનું જી ૧૧૫૫
તો પળી ખટુ લાખી મુદતનું છે
તે છતાંએ મોટલ અવેગીઓ

મહેતા હરીલાલ રામકૃષ્ણુની કુંઠ

એ ફક્ત હુંક મુદતમા જે નામ કહાડ્યું છે તેવી જુના અવેગીઓ
તો મિયાનમા જ પડી ગયા છે!!

અમારી દુઝને ગ્રાહકો સાથે જે રીતે વર્તનામા
આવે છે તે અમારો ગાસ ફુજર છે

ગ્રાહકોને અમારે ત્યા કશી પેણ રીકઝીક કરવી પડતી નથી
મહાર ગામના સઘળા ઝોનરો વેન્યુએબલ પોસ્ટથી તાપેદ મોકલવામા આવે છે
ઠેકાણુ-અખાદુલ મહેમાન સ્ટ્રીટ, મુખાર્ઠ.

કહોને ?

તે ગીતાએલી ગમળી

દેવી ગીત જુશ થઈ સકી નાર ?

જ્યાએ તેને

ત્રિભોવનદાસ ભીમજી ઝવેરીને

ત્યાથી

મુર્ધે ગનાત તેજની તે દિપ્તિમાન

અ નકામે આપવાનું નયન

જ આપનાના આગ્ય ત્યાં જ

સોના, ચાંદી અને ઝવેરાતના

દાગીનાના વેપારી.

શેખમેમન સ્ટ્રીટ, મૂળજી જેઠા મારકીટ

સામે, મુંબઈ.

રસિકાન નંબર ૩૭૪૨.

Oct ,18

મૌન્યના પોપકો નાણુક મૌન્યને લેતા આરાતુર અને છે
એ મૌન્યના બન પૂજકો ને પોપકો આપણી આર્થ શ્રીઓ છે—
આર્થશ્રીઓ એટલે જગતનુ નુ

તેમના મનને-દિલને બંધલાવે, મરતી કંગવે અને
ગલી ગલી કંગવે એવા

દિલપમ-મનગમતા-ઉંચી જાતના-કેન્સી

કિનારીના-પાકા રંગના-લુદી લુદી જાતના-તનના

કેન્સી છાયલો હમેશાં તૈયાર જ છે.

લાખ સરતા છતા કામ ઉત્તમ અને દિલ જક લેગો.

એક વખતે કામ પાડશે ને પાછા અહિ જ આવશે.

હાથ ! સમજાવો કે ?

તો જરૂર આવો **શાં કુંજલાલ કિશોરીલાલને ત્યાં.**

ન. ૩૫૬, કાલકાશ્વિ દેડ, મુબાઈ ન. ૨.

બેલજીયમ રૂંઠા આપણુ હાથ
તો આપો, બીજા બંધા રૂંઠા આપો,
માન અકરામના મેઝીરામા આપો,
આપો, આપો ને આપો
પણ ત્યારે

સાહેબો, અમલે તમાના કેશના, રક,
કગલિ ભખે મરતા, તુપાદી રળ
વળતા નિગધાર વત્રહીન અનાથ
અને કીત બાળકોને

મંદદ નહિ કરો ? એમ ના બને,
હા ! તો અમલને આપો ને પરમાર્થ

કરો—હિન્દુ અનાથાશ્રમના
આ બાળકોને ત્યા ઉત્તમ સગવડો છે

—નરિઆદ.

Oct. 18

આ પુના આશ્રમ સમાચારકની મોઢ લેશો

Red Indian (Brand) Tea.

રેડ ઇન્ડિયન (બ્રાન્ડ) ચાહ.

અમારી નીચીની જાણીતી ચાહ
એક ટેકે જેમાં વહેજત દારૂ સાથે
બીજી ચાહ કરતા મન વનવાવે છે
હુનખોદાર ચાહ છે, ફક્ત એ
જ વખત પીવાથી ખાતરી થશે
રનથી તથા પાચ રતનના પીનના
દાનમાં પેક કરી,
વાણી જે ઉત્તમ ચાહ છે.
હુનખો તથા બહારમાંના જે
આમ જ વેપારીને ત્યાંથી મળે તે
જામારામાંથી લેવા ન હોય તે લખે
રેડ ઇન્ડિયન (બ્રાન્ડ) દી ડીપો
Aug 19 પાંચધોની, - મુબઈ

કેશન જન—પહેલા મગ મુ મગ મારેતુ તેજ છે
કેશન જન—મગના સાતતુઓને પ્રિતિ આપે છે
કેશન જન—પાણને ખરી પડતા અટકાવે છે ને વાળો જથ્થા
બધ ઉગારે છે
કેશન જન—આખો દિવસ મગ મારી કરનાંઓને ખાસ
તાંતિ આપે છે
કેશન જન—મુરતાઇ તથા માણઇ માટ મારી રીતે વારાવ
છે કિમત એક શીથીતો રૂ ૧, પેન્ટેજ લુકુ

મનેહિન્ટુ શુ છે ?

મનેહિન્ટુ—લુવાનીયતની બૂચથી થયેલા રોગો મટારે છે

મનેહિન્ટુ—વાદી વિગેરે લખકર રોગો લેપર અત રીતે નાશો આપે છે
મનેહિન્ટુ—આ દોના ગ્રામથી થોડા જ વખતમાં મુકિત અપાવે છે તાન,
અશ્વિન અમ વિગેરે સારી રીતે દૂર કરે છે.

મનેહિન્ટુ—આ દોથી પીના હરેક જગે વાપરવુ
દરેક ગીમીનો રૂપીઓ દોડ પેકિય લગેરેના આના નન લુદા
કવિરાજ મોનેન્દ્રનાથ મેન, ગવનજિન્દ કીપોમા દાગર, ન

Feb 19 ૧૮/૧ અને ૧૯ લેઅર ચિતપુર રોડ, ડાહકતા.

૨૦ વરસની જુની દુકાન,

હીરા તથા ઝવેરાતના વેપારીઓ

સુરજમલ લઘુભાઈની કું.

હમારે ત્યાં કોઈપણ જાતના મોટી તથા નાની સાડાના
હીનાઓ તથા મોટી માણેક, પાના વિગેરે ઝવેરાત છુદ્ડ
તથા અધાબ્ય મળશે

હાલની આબુ દેશનલ કોઈપણ જાતનું ઝવેરાત તથા મોના
ચાનીના દાગીનાઓ તેમજ જ ઝોરહાથી બનાવી
આપનામા આવશે

હમો માલની આગળી કરી આપીશું તેમ જ ઝવેરાતના
દાગીનાને ચીપેર કંઈ આપીશું

૬૦-૨૨૫-૨૨૭ કાલબાદેવી રોડ, પોસ્ટ એમ્પ્રીમની
સામે મુખાઈ.

ટેલિફોન નં. ૨૨૨.

ટેલીગ્રાફ એડ્રેસ, Calmness, Bombay

જુઓ !]

તૈયાર છે-આ એક અપૂર્વ ગ્રન્થ

[જુઓ !

અ ગોવર્દનરામ ત્રિપાઠી દ્વારા—

૧. સાક્ષીવન—^{મો.} બળરામનાય મોકેના પ્રેમ- તથા કર્તાની
ત્રણ રંગની મુન્દર છત્રી સાથે.

પાક મોનેરી પુકું

કિમત રૂ. ૭

પેસ્ટેજ ચાર આના ૧૧

નવાં પુસ્તકો તૈયાર છે !

૨ ઉપાકાન્ત મયિન નનવમ્યા

ગુર્જરાનતા જાણીતા મોકેશિય વાના ૧૨ મ્મ ભાગીન-૧૧ દિવેટિઆને કેણ
ઓગમ્મનું નવી ૧ ઉપાકાન્ત એમની જાણીની અને મોકેશિય નનવમ્યા ૩ આ તેની
નવી ખીટી આગતિ ૪૫૪ છે તેમા આ ' મુન્દર ' વિશે છે ૧૫૫ અને આ નવી
આગુતિ મહાર પડે છે

પાક મોનેરી પુકું

કિમત રૂ. ૭

પેસ્ટેજ ચાર આના ૧૧

૩ કમલાના પત્રો

ચોડા વ મનમા બહાર પડ્યો !

હિન્દુ સસારના અને વિષ રંગની માફિતી આપતા નવા રાગી મુગારથી
અને મોકેશનાવી આ પત્રો પોતાના પ્રિયમને રખે છે પત્રો ના રંગો હિન્દુ
સમા ની રંગ મુગ્ય અગત ઘટ વ-તા નથી પણ કમનાએ એ રંગો ભગ કરી
પોતાના પત્રો અગત કર્યા છે આ પત્રો રંગ મુગ્ય સ્ત્રીપુરુષ ખામ નાયરા પો ર છે
સીએના હાથમા આ પુસ્તક ખામ મોને એવું છે

કિમત અગાડીવી આલક થનાર પાએ રૂ. ૨

પેસ્ટેજ ચાર આના ૧૧

૧૧મા

રમણીયનમ ગોવર્દનરામ ત્રિપાઠી

ગોરાળ મોકેશનાસ ચા. ન ૨/૩૬

મેન્ડરેટ ગા, મિ ગામ, મુખાર

૨૦ વરસની જુની દુકાન,

હીરા તથા અવેરાતના વેપારીઓ

સુરજમલ લલ્લુભાઈની કું.

હુમારે ત્યાં કોઈપણ જાતના મોટી તથા નાની માંજના

હીરાઓ તથા મોટી માલિક પાનાં વિશે અવેગત છુટક

તથા અથાખન મળશે

હાથની આછું ફેગનરુ કોઈપણ જાતનું અવેગત તથા મોના

ચાકીના ફાગીનાઓ તેવાં તેમ જ આગરુથી બનાવી

આપનામા આપને

હુમા માવની આછી કરી આપીશું તેમ જ અવેગતમા

ફાગીનાને રીપર કરી આપીશું

૬૦-૨૦૫-૨૨૭ કાલબાદેવી રોડ, પોસ્ટ ઓફીમની

સામે મુખાઈ.

ટેલિફોન ૨૦૩૬

ટેનીશાં એડ્રેસ, Calmness, Bombay.

જુઓ !] તૈયાર છે-આ એક અપૂર્વ મન્થ ! [જુઓ !

૨૧ ગોવર્દનરામ ત્રિપાઠી કૃત—

૧. સાક્ષરજીવન—^{૩૦} આ અષ્ટાંતરાય કાકોના પ્રવેશક તરફ કર્તાની
ત્રણ રંગની મુદ્રા છપી માથે.

પાકુ સોનેરી પુટુ

કિંમત ૩ ૫

પોસ્ટેજ ચાર આના ૧૫

નવા પુસ્તકો તૈયાર છે !

૨. ઉપાકાન્તા: અથિ ૧૧૧૫૫

શુદ્ધરાતના જાણીતા લોકગ્રિપ વાનદાસ ૩૧ મોમીન્-ગ્રામ વિદ્યાચાર્યે ડાહ્ય
જોગખનું નથી ? ઉપાકાન્તા એમની જાણીતી અને લોકગ્રિપ નવનમ્બા છે આ તેની
નવી ખીજ અર્થસિ છપાઇ છે તેમાં આઠ મુદ્રા ચિત્રો છે રંગ વખતે આ નવી
આવૃત્તિ બહાર પડે છે

પાકુ સોનેરી પુટુ

કિંમત ૩ ૫

પોસ્ટેજ ચાર આના ૧૫

૩ કમલાના પત્રો

રોડા નખતમા બહાર પડે !

હિન્દુ સંસારના અનેકરિષ્ ગંગી માહિતી આપના કમલા પત્રો વનુગ પત્રી
અને સચોટતાથી આ પત્રો પોતાના પ્રિયતમને લખે છે પત્રિકાના પત્રો હિન્દુ
સંસારની રૂઝિ મુજબ પ્રગટ થઇ શકતા નથી પણ કમલાએ એ રૂઝિનો ભગ કરી
પોતાના પત્રો પ્રગટ કર્યા છે આ પત્રો દરેક મહામુની પુરુષ ખાતે વાચના પોતાને છે
સીઓના લાથમા આ પુસ્તક ખાતે શોમે એવું છે

કિંમત આઠાઉલી ગ્રાહક થનાર પાંચે ૩ ૫

પોસ્ટેજ ચાર આના ૧૫

લગો

રમણીયનમ ગોવર્દનરામ ત્રિપાઠી

ગોતરછ મોક્ષગણ આપ

ગોવર્દન ગા વિ કા ૧

સંસ્કારી ગૃહોનાં અને પુસ્તકાલયનાં

નવા પુસ્તક

અમૂલ્ય શૃંગાર.

તૈયાર છે

છાંતનાં શૃંગાર ! ગૃહના વિલાસ !

ચાંચાં ભરેલા નિચારો અને ચિત્રોથી તદ્દન નિભળુ

રસિક

વાર્તા સંગ્રહ

મારી વીસ વાર્તાઓ.

નવા મુદ્રા
ચિત્રો સાથે.

આ સંસ્કારી અને ઉપયોગી વાર્તાઓને લખારા શ્રીમાનકાના મધમા

નિના સકોચે મૂળે

રેખક નગ કેશવપ્રભાઈ છાયાલાલ દેમાઈ, બી એ, એનએન બી

સેવેશની બી સાથે રૂ. ૨૦ છપાઈ અને સુ-૨ પાળી બાઈડીંગ

કિંમત ફક્ત ૨૫ પીઆ બે, પોસ્ટેજ છુદ્ડ

ઉપરાંત—

તૈયાર છે નવા પુસ્તકો

મુશામેલી કુ રિથિતિમા સમગ્રતા માનવજનની ચિંતીયારીઓ

જાળગાનનું નોંધપ્રિય-સંવિન પુસ્તક

ફિલ ઉન્કેરતી

નથી નવલગથા

ગુલામગિરીનો ગળજી.

નવા મુદ્રા
ચિત્રો સાથે

લેખક—અ બૌ વિમળા ચેતલનાથ

કપડાં પાકુ પુકુ, એક કાગળ, કિંમત ફક્ત ૨૫ પીઆ બે પોસ્ટેજ છુદ્ડ

૩

લલિતનાં કાવ્યો.

રા જન્મગાન મહાગાન છુદ્ડ, ઉર્દૂ રા લલિતના કાવ્યોનો મમદ

તેમની છેલ્લામાં છે ની બી સાથે

કપડાં પાકુ પુકુ, એક કાગળ, કિંમત ફક્ત ૨૫ પીઆ બે, પોસ્ટેજ છુદ્ડ

કેકાપ—રા અલીધરામ ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી,

મો ૧૦૭ ગોકુલનાથ ચાવ ન ૨/૩૬, સેન્ડહર્સ્ટ રોડ, ગિરગામ,

મુબાઈ, ન ૪

કિંમીઆ સંગ્રહ

અથવા

હુમ્મત લેખિત લુનાં દેગી વેદાના

પુસ્તકોમાંથી તેમ જ વન

વાસી લેગીજતી પામેથી

એ નિલકાણ વિધાના

મેળવેલા લગભગ

માઠ તુસખાઓને

અપૂર્વ જમાન.

સકલ કેતા

ખગેદજી બમનજી ફગમગેજ.

પ્રગ કુનાર

હોશ ૧. લેલુગીરી આ કનેસરીઆ

ગીમન આના ૮

Withered Memories

Being

Published by

Hobson T Anklesaria

Feb 19 Price Annas 8 only

મુદ્રણી દિ મુદ્રણ

વેતરવા

તથા

સીવવાની કળા

પ્રવૃત્તિ

ગીરીનખર્ડ ફરામજી પાઠક

બાનુઓ માટે આ એક અમૂલ્ય પુસ્તક છે

એ પુસ્તકની પહેલી આવૃત્તિ એક વર્ષની

કુલ મુદતમાં ખનાસ થયેલી હોવાથી આ

પુસ્તક માત્રાની અનુસરીને બીજી આવૃત્તિ

મુદત કરનામાં આવી છે

બે ભાગમાં કીમત રૂ ૧-૧૨-૦

ઓમાર પાશા

એક ઐતિહાસિક વાર્તાનું પુસ્તક.

રૌબર ૮ પેજ ૮૭૮ ૫૪ ૪૦ ચિત્રો

કીમત રૂ ૫-૦-૦

વખાના

ફેરફારજી મેરનાનજી મુસબાન

અન. એમ. નિયાકી એન્ડ કંપની, પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

કિનામી અન્યૌકિક વિન.

૧ કુ કિનામી ૫૦૦૦ કુલ કિનામી ૩૪૫

પ્રેમ પ્રાણાનુ રામ્ય નામનું એ ૧૮ છંદ પદ્યોનું અને ૨૨ છંદ નામ મના ૩ અને ૧૬૫માંથી વિન તા ૮૮ રૌબરી બરી દુલ્હા કિનામી ખચ કરી બનાવનામાં મા યુ છે એ વિન ન્યા રહેવા પામી ના. વિન કિનામી પ્રમાર પા મે પ્રેમા તે તમ્મુ મજા નાખતા અત્ત કરણ કુલ તેમ નમ નન. આ નીન સ્વજનોન આન દ પમયે ન્યા મળવ તુરિયા અને ધનમયનો ખરા બે પુલ્યા કરી ગાણે માત્ર બાવત્ય વિન ખરીદ કરી પ્રારબ્ધ અને તુરિને ખિનયો ને ખો નામ ગાણા તઓને કુર કહેન કનામા મળે દરેક વિન સાથ કિનામી કીકટ ગાણવામાં આવી ને બાર કના આવી રકમ વગાતા સરખાઓને અર્ધાન ચમે રામ ગાણાઓ અને પ્રત્યે નવીન પનાર કમરસે તમ્મુ એ વિનકારને માન માત્ર છે ગુજરાતીમાં વિનપરિચર માટે આ બીજા સુધામાં પુષ્પવા માટે બે પેમાની કીકટ મેલ્યાલી દરેક વિનની કિમત રૂ ૫ ડિલ મી એવ રહેતી, રાતિતમ્મુન, બારાનબર (ચોરીન પન્મણ)

અનુલેખકર વાપર્ય સત્ય પ્રિયહિત ચ યત્ ।

સ્વાધ્યાયામ્યસન ચૈવ ઘાઘ્નય તથા ઉચ્યતે ॥ મ ની ૧૭-૧૫

અતઃ ૨૮ મુ]

સપ્ટેમ્બર ઈ. સ. ૧૯૧૬.

[અતઃ ૬ મો.]

તત્રી—૧. અબાલાલ બુલાખીનામ બની, બી. એ.

૧. ચન્દ્રગક નર્મદાગક પડ્યા, બી. એ., એલએલ. બી.

પ્રકાશ—૧. રમણીયનામ ગોવર્દનરામ ત્રિપાઠી.

વિષય.

વિષયાલુકમણિડા.

૧. નીલ હો નાન્તિ મીદી કે દેને કાવ્ય

૧. ચ દ્રસન નર્મદાગક પડ્યા, બી. એ., એલએલ. બી.

૨. નામગિક નિચાર

૧. આસાહિલ 'નનજનને.'

૨. નહે ભાપલોઉપર પ્રાતઅન્ય.

૩. ખેડ નિજાઉપર આકમણ.

૪. વાસિગથની ધારાસલાની છેલ્લી એકડ.

૧. રમણીયનામ ગોવર્દનરામ ત્રિપાઠી

૩. જુદી જુદી ભાતના વચ્કન્યાનો નિવાહ

૧. મહાન ઈ. ઈ. હવે

૬. ગકની આ રૂપ વાર્તા

૧. કામોર ગનાથ દેસાઈ

૫. જુજગતની સ્ત્રીશિક્ષણ નિષયક સંધ્યાઓ —

૧. અર્મદના પનિતાવિશ્રામ ચિત્રા સાથે

૧. કેશવપ્રમા જાડાયાલ દેસાઈ, બી. એ એલએલ. બી.

૬. વી. અને વીરપૂજા

૧. મણિરાવ દેવપરનામ જોડી, બી. એ

૭. નાદી કાવ્ય

૧. શાશ્વનાન હીંગનાન દેસાઈ

૮ મહાનિ હોમનું ઈલિયડ

૧. આકરનાન અમૃતનાન દેવે, બી. એ

૯. પ્રિયતમને પ્રશ્ન કાવ્ય

૧. જો-લે-સ' દ્વારકાદાસ રામચુરા

૧૦. ઉના-અગળ્ય પ્રતિજ્ઞા. (આયુ વાર્તા)

૧. જે પુ-તોતમ વિશામ આનંદ

વાર્ષિક લેનાજમ રૂપીઆ ચાર,

હિન્દુસ્તાન બહાદુરી સીલીંગ ૧૦ના=૩.૫-૧૨-૦. હુદક અકની કિમત આઠ આનાં

૧૯૧૬, ૧૯૧૭ ને ૧૯૨૦ ના ત્રણ વર્ષના લેનાજમ રૂ. ૧૦, હિન્દુબહાદુર રૂ. મરાઠા હુ

આવધવાજમ સરચાતમા જ લેનામા આવે છે

समानोत्पत्ति,] विद्वत्-मंगल. [सन् १९१२, ई. स. १९१६.

महाराज-दादाजी मुराहणवती दास तुं भविष्ये या ।-कनापि
मित्रमर या रविशकर पंडित]

कौशिकार्थ

પ્રતિ ૨૪ મુ,]

સપ્ટેમ્બર, ઈ. સ. ૧૯૧૯

[અંક ૬૦]

નીંદર હો! શાન્તિ મીઠી કે દેને.

સૈંખ-રા ચન્દ્રગ કં નમનાસ કં પડયા, બી એ, એતએન બી

શાન્તિ મીઠી કે દેને,

નીંદર હો!

શાન્તિ મીઠી કે દેને.

શાન્તિ મધી હરી મેને,

નીંદર હો!

શાન્તિ મીઠી કે દેને

સૈંખની સાથી, આજ પુ જાની!

આમ મીમાની તું રાને!

નીંદર હો!

શાન્તિ મીઠી કે દેને

ચાકી મધે છુ, અવગ થયો છુ,

ગે મીઠીમદી લેને

નીંદર હો!

શાન્તિ મીઠી કે દેને

બાગ મુજારખાન, ૧ }
આમ, તા ૧૫ એ ૧૯ }

પ્રાસંગિક વિચાર.

વેળા. - ના. અષ્ટીયરામ જાવનરામ ત્રિપાઠી.

૧. સાપ્તાહિક 'નવજીવન'.

૧૯૧૬ ના જુલાઈ માસમાં ૧ ઈન્દુલાલ ધાનિકે 'નવજીવન અને મત્સ્ય' એ નામથી માસિકપત્ર પ્રગટ કરવા માંડ્યું ત્યારે ગુજરાતનું જાહેરજીવન એટલું બધું મોળું અને શિક્ષક હેતુ કે ગુજરાતના જે યુવાનોએ પોતાના જીવનને દેવપ્રેમના નુદ્ધ સાલ્વિડ હેનારામાં હોવાની 'જરૂર' નેષ્ટ કાઢી નવા જ તીરેની યાત્રા તુરંત પગના માથા હતા તેવાના ૧ ઈન્દુલાલ એક નવા યુવાન ઉત્સાહી-આશાવાદી ગુજરાતી પદ્ધતિ અને નવજીવન માસિક તરિકે ગુજરાતમાં કેવળ થોડા જ સમયમાં જે કાર્ય કર્યું તે ગુરુત્વ ભરતું છે એ નવજીવન તો જી મી મરુદે-મરુદે વર્તીતર આધીજીના નવીન નીચે સાપ્તાહિક પત્ર તરિકે પ્રગટ થવા માડ્યું છે, એથી એક તરફથી જ્યારે સતોષ થાય કે, સારે ખીજી તરફથી જે સતોષ એટલા માટે કે ગુજરાતને નવજીવનના શુદ્ધ ઉત્સાહ હેનારા આપી શકે એવા સાપ્તાહિકો અને દુનિકાની આજ ગુજરાતમાં બહુ બુખ છે એ બુખ બાખાત નેષ્ટએ તેમાં મનવ કાઈ પત્રો અત્યારે જણાતા નથી, એવા સમયમાં નવજીવનના સાપ્તાહિક રૂપે અમદાવાદે અભિનન્દન જ આપી શકીએ અને તે પણ એની ઉચ્ચ આશયો કે નવજીવનનું કાર્ય મળી ને તત્વોથી જ આમેજ થઈ શકે જીવન અને 'એ' એટલા માટે કે જેમ આવા સાપ્તાહિકોની અમલ છે તેમ એવાં માસિકોની પણ તેટલી જ જરૂર છે નવજીવન ઉપગત એ જ પ્રકારના જીવન વિષ્ટ માસિકોની સખ્યા વધે ને એના અમદે વધારે ઉત્સુક ગ્રીએ નવજીવનના આદરો વિસ્તારવાનું કામ નવું જ પુત્ર અગત કરી પાર પાડી શકાવ, તે ગુજરાતને નેષ્ટતુ મ્હોટે લાગે મળી રહેત અસ્તુ નવજીવનના પ્રથમ અકથી ગુજરાતના જાણીતા નિદાન વેપકોએ તેમાં પોતાના ટુકા વેખે આપીને દેશજીવનના પ્રત્યેમાં રમ લેવાની તત્પરતા બતાવી છે એમાટે એમને આપણે અભિનન્દન જ આપીશું અને વધારેમાં ધનગીશુ કે આ તત્પરતા આટલેથી જ ના અટકી પડતા ગુજરાતના નવજીવનને વધારે તેના શુદ્ધ રસરૂપમાં એ વધારે શક્તિલાલ બનશે જાહેરજીવનમાં જ્યારે આપણા નિદાનો, અભ્યાસકો ને વિચારકો ખુબતા રહેશે ત્યારે જ ગુજરાતીઓની નિદા સાધે અધ ગણાશે, નવજીવનના સાપ્તાહિક પત્ર પાસે અમદાવાદના ફર્ટ કનાસ મેજસ્ટ્રેટ સાહેબ-મિ ડી એમ પ્રકાશનાએ તા ૩૦ ઓગસ્ટ ૧૯૧૬ ના હુકમથી રૂ ૫ ૦)ની જમીનગીરી મામી ખૂકારી છે તા ઈન્દુલાલના જુવાનીના ઉ સાહી વિચારોમાં આજ સુધી જે લખ કે શરૂને સ્થાન મળ્યું નથી તા ના મોહન રામ કરમચંદ ગાંધીજી જેવા પાંડત જુદિના-રાજ્યના અને લોકના પરમ ભક્તના તત્ત્વોમાં અમલદાર મન્યુઓને લખ લાએ અને તા ઈન્દુલાલની પાસે કે પામ્યે એની જમીનગીરી લાના મેજસ્ટ્રેટ મળી આમાં કાંઈ અધ છે ખરો કે કદાચને આ તા જીવન ગાંધીજી મૂકે સુધારવાનું આશય રાખ્યું હશે અમદે તે એ જ આશા રાખીએ છીએ અને

ગામીશુ કે અમલદાર-ગમા વિવેકશુદ્ધિનો સારો વિભાગ થાય અને દેવના મનન છનનને તેના ચોખ્ખા માર્ગે જવા દેવામાં અવરોધના કાન્દો પોતે ના બનતા પ્રગ્નનો અને લોકના નેતાઓનો, શિક્ષિત વર્ગનો અને સ્વાધિન મુદ્દસ્યોનો વિશ્વાસ મેળવવાની શુદ્ધિ તેમનામાં સતેજ માન બહેમી માણુઓની મુસાફરીઓ હમેશા અવગુની ને અવુરી રહે છે અને કદાપિ પુરી થઇ શકતી નથી એ અનુભવવાક્ય છે. તેમના કાર્યઅવદારમાં ઉતરશે નો તેથી દેશને-પ્રજાને અને સૌથી વધારે તો આપના મામાન્યને જ કાપદો જ-નામ છે, હાનિ નથી આ અમલદાર વર્ગના અધિકારીઓ ક્યારે સ્હમજતા થશે ?

૨. જાહેર લાપલેાહિય પ્રતિબંધ,

અમદાવાદના ડીરક્ટ્રીકટ મેંજસ્ટ્રેટ મિ ૭ ઈ ચેટફિલ્ડે તા ૨૭ ૬ ૧૬ ના રાજનો હુકમ કહાડ્યો છે કે,

૧ હુ ૭ ૭ નેટરીંગ એરકાપર, અમદાવાદ છનનાનો ડીરક્ટ્રીકટ મેંજસ્ટ્રેટ, ડીરક્ટ્રીકટ પોલીસ એક્ટની કનમ ૪૨ પ્રમાણે આ ઉપરથી સર્વે લોકોને ખબર આપુ છું કે મારી ખાસ પરવાનગી સીમાન તા ૨૮ ૬ ૧૬ થી તા ૨૧ ૧૦ ૧૬ સુધીમાં અમદાવાદમાં પાનખર નાકાથી ફરતા ત્યાંમાદન સુધીમાં જાહેર લાપલેાહિય કરવા નહિ ! ! !

મિ ચેટફિલ્ડનો આ હુકમ અમદાવાદ શહેર કે છનનાની વર્તમાન સ્થિતિથી માહિતગારને જાણાશે જ કે તદ્દન બીનગરરી અને અધીન છે એમીના છેના હુ અભર્યા રમખાણ પડી આજુ ગુજરાત આજ પાંચ ૭ માસથી તદ્દન શાન્ત છે આની સુનેહલરી સ્થિતિમાં પણ મિ ચેટફિલ્ડને આ હુકમ સા માટે પ્રગ્ન કરવો પડ્યો છે તે સ્હમજી શકાય તેમ નથી પણ *Strange are the notions of the Bureaucracy*—અમલદારી ગમી નીતિનું ધોરણ કોઈ વિચિત્ર અજોગથી જ રચાયેલું છે 'વા વર્મ્ નળાયુ ખરમુ તે દેખી કુતરે બરમુ' એ પ્રમાણે ઠાગી નાથ કરનાની આ પદ્ધતિ બ્યારે અચીકાપ ગણાશે અને વિવેકશુદ્ધિથી શામલ કરવાની પદ્ધતિ-નીતિ અમનદારમ કુઓ સ્હમજતા થશે, ત્યારે પ્રગ્ન વધાર સુખી થશે રાજ પ્રગ્નના પગપગના મુખર્મા-પગપરના દિનમાં કદુનાના વિપ શકાય એવી રાજનીતિ સા માટે અંબલાર કરરી જોઇએ ? અમદાવાદની પ્રગ્નને પ્રગ્નની દૃષ્ટિએ પણ કોઈ જોઈ હાનિ થઇ નથી પ્રગ્ન સ્હમજે નો એને જે કારખી શિક્ષા થઇ છે તે બહુ છે અને કુખપના દિવની દૃષ્ટિએ કહો કે પ્રગ્નના સુખભર્યા છનનાની દૃષ્ટિએ કરો તે ગીતે પણ જ હુકમ અમદને તદ્દન બીનગરરી અને અધિનાનો નિરર્થક લાગે છે આશા છે કે મે કમિ શનમ્માહેય પોતાના હાથ નીચેના આધિકારીઓ નિરેકમર્માવાના અમૃત પાસે અમદને સ્હમજ છે કે ગવા મામની અધનવમાં નમાભર્ષ દોનમાં ગા દીસનાન પારમ, એમ એ ના પ્રમુખપ નીચે પળામના મામલા સનધમાં અમદાવાદના તહેરીઓએ ભરેલી જાહેરસભાથી કે કદાચ અમદાવાદ શહેર ઉપર નાખવામાં આવેલા નનનાય રૂપીઆના નની વસુતાત વેવા જતા તોફા મનાની ધારનીથી મિ નેટફિલ્ડને આ હુકમ કહાડવો પડ્યો હશે પગપગના માજુ મિશનન અ

ખીમ અધિકારીઓના કલ્પને લાયક નામદાર વડી સરકાર વ્યાજની દરાવે, પરંતુ પ્રમુખો ન્યાય દરમિયાનથી, મનુષ્યોના સ્વતંત્ર અને હિત હિતોચ્ચેનાથી તો હિંમતના કૃત્ય માટે સારા શિક્ષાઓને જ એ લાયક—પાન હોવાના ઉત્ક્રાંતિ નિશ્ચય નીકળી ચુક્યા છે. પત્તનન રમખાણ અને એ રમખાણમાં માયા ગયેલા હિંમત નિર્દોષ પ્રમુખો માટે મોક દર્શાવ્યા છે. અધિકારી વડેના આપણું કલ્પે સ્થાને પ્રમુખો વિરોધ દર્શાવે એવી પ્રમુખો સુલેહને કે રાનિતોના લગ્ન થતો નથી પત્તનના અધિકારીમનુષ્યો સ્થાને અમદાવાદના શહેરીઓએ વાવા દર્શાવે છે. નહિ એવી મિથ્યા પક્ષપાતનૃતિથી દોગધને જે કદાચને અલુકમ પ્રગટ કરાયો હોય તો તે એકદમ રદ થવો, તેમજ નહિ તો એ લુકમ શા માટે કહાડનામાં આવ્યો છે તે પ્રગટે જણાવવું જોઈએ, અને, ખાત્રી કરાવવી જોઈએ—કે એ લુકમમાં તપ કે-એ લુકમ જરૂરી અને વ્યાજની છે. પ્રમુખની દષ્ટિએ તે વિના આ લુકમનો જોઈએ જ ગણ્યો શાન્તિને ચલાનારા-મનનાને પૂજનાગ આપણા ધલાકાના નામેદાર મવર્ન સાહેબે આ ખાખતમાં યાગ્ય કરવું જોઈએ—એ એમો ધર્મ છે.

૭. ખેડા જિલ્લાઉપર આક્રમણ.

તા ૬ ડી એપ્રિલ અને તે પછીની દશની લાયક સ્થિતિથી કોણ અનુષ્ઠુ છે. અમદાવાદ પત્તનના તોફાની અસર નડિઆદને પણ ગઈ લાગી ગઈ અને પરિણામે નડિઆદના કોઈ તોફાની એ હનકટ આદર્શોએ રહેવા પાટા ઉખાડી નાખી એકના પાપે બહાણ કુખે એ ન્યાયે આખા નડિઆદના મુન્દ નામને મળે માટે વલકિત કર્યું એ દિવસનું અમરણ થતા અમદાદ હાલ કપે કે અને રનાટા ઉભા થાય છે. પ્રથમક્રમથી પસાર થતા રેલગાડી વખતસર અચી ગઈ આ નુહાને પરિણામે જેમ બધે થયું તેમ નડિઆદમાં પણ કેટલાક જોને પોલીસે પકડ્યા. તેમને ખાસ કેટલો મારો રજુ કર્યો અને કમિશનરોએ પુરાવાની ખાત્રી લીધે તેમને છોડી ચુક્યા. ખરા નુહાગારો પકડાયા નથી. ખેડા જિલ્લામાં તે સમયમાં મચનારની સંપૂર્ણ શાન્તિ અને આરામના સુનેહથી સતોષ પામીને, અને નડિઆદની મુનિસીપાલીટીએ કલેક્ટરસાહેબની તીવ્ર ઈચ્છાને રહેજું પથ આના કાની વિના લાખે થઈને પરમ ધર્મકતબ તરીકે નામદાર સરકાર સાથે સહકાર કરવા તત્પરતા દર્શાવી અને સાથે ચુલેગારોને પકડી લાવનારને કે મોઢી આપનારને ૩ ૫૦૦ નું ઇનામ રજુ કર્યું. તે સમયના ડીપ્ટીકલેક્ટર મેજસ્ટ્રેટ એમિ. કેર જણાવે છે કે, “નડિઆદના શહેરીઓની એક પ્રતિનિધિસભ્યા તરીકે નડિઆદની મુનિસીપાલ બોર્ડ મારેફત નડિઆદના વતનીઓને જણાવવાનું કે પ્રથમ તો જે કટોકટીનો સમય મુલાકાએ આવે પીતી ગયો છે તે દરમિયાન તેઓએ કાયદો અને ખલોનસતને માન આપ્યું તેની દુ કદર પીળવું છું વળી જે આગેરો એ મયાદા સાચવવા માટે પોતાની નાજમના પરી છે, તેમને માગ તરફથી ખાસ ધન વાદ આપું છું.”

મણીને મોકલ ૩ ૦-૦-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, આદ.

આ ધન્યવાન એક ચક્રો આપનારને જ સહેરનો મુખ્ય ઉપનિષદ-અમનદાર આપનારે જી એપ્રીલે મુનિસીપાલીટીને લખનામા આપે હતો મુનિસીપાલીટીની આર્થિક સ્થિતિ નિર્ભય અને કંઈકી હોવા છતાં પણ એણે ૩૫૦૦ નુ ઇનામ ભરૂં કર્યું આર્થિક એ જ છે કે જે અમનદાર પોતે જેને જે માથે ધન્યવાન આપે છે તેને જ તે જ માટે અપાતલની તપાસ પ્રદેશ જ નુનહેમાર હગવી અમને પાન કરે છે આ પરસ્પર વિરોધ અને ના સહમત સકાય તેવી કોઈદિન્ય કે જે માસની છેવટમાં મુનિસીપાલીટીના આ સદકારને 'કુલ પિસાત'માં ના મળ્યા નહિઆતની પ્રગતિ બે મોટા વર્ષને જ શિયાપાત્ર મળી પુવાના વાણીઆ અને પાટી દારોના ખર્ચે વધાગની પોલીસ ગખના માટે એથીએ બનામજુ કરી છે અને તેના કારણે આપે બતાવે છે કે,

૧ નહિઆદના મોટાએ હોમરતની કીનઆનમાં ભાગ લીધો.

૨ ખેડની સ્વામીદની ચળવળ સમયે નહિઆદ મિ માધીનુ મુખ્ય મથક હતું.

૩ રૂઆથી વાણીઆ છે અને મિ મોડત સ તપાટી તથા મિ કુલન શાક પશુ ૧,૦૦ રાતિના છે.

૪ દેનને પાટાપરથી ઉતારી પાડવાનો ચુનો એ એક સપામતના સીધા પરિણામરૂપ છે આ કારણોની નોંધ આપના વીચતો રજુ થઈ નથી કે આ કારણો ખગ જ છે એવું માનવા જેમની પામે કષ્ટ સગન પુગના છે કે કેમ એવું કંઈ પણ મિ મેંટ્રેટ્ટેટમાટે જાણવા તથી અને સત્ય દર્શકત કોઈ જાણતું નથી નહિઆદના વાણીઆઓનો મોટો ભાગ વેપારીનો છે જે વેપારીઓ દ્વંસસચ્ચના મુજબ છે અને પાત્રીસરજનુઓનો મોટો ભાગ ખેતીનાડીને માફ નારો છે એમના જીવનવ્યવહારમાં ખીજ તરવો આમેજ થઈ શકે એવું નથી નહિઆતની પ્રગતિ મોટો ભાગ અને નહિઆદને ઉડાલમાંથી સહમજનાર ને જાણનાર તો એ જ માને છે કે આ બચકર ચુન્ટાનો કરનાર નહિઆદના વતનીઆ તથી પણ બદારના જ કાંઈ તરવો હશે અથવા તો કાંઈ મુનીમગ વિવાના મનાણીઓનું કામ છે પણ પ્રગ પોતે ચુનહેમાર નથી ના જોમદાસ નનાગી એ નહિઆદની મુનિસીપાલિટીના પ્રમુખ છે ખાતદાન અને અમીરી ગુણે થી નહિઆદ-ખેડી છુટનાની પ્રગતિ પ્રગતિ પ્રેમને પાત્ર થયના એક માહિય વકિય છે તાની સાનજનિક પ્રવૃત્તિઓમાં હોશથી અને ઉત્તરસર ભાગ લેના મહેરી છે રા કુલચન્દ શાક જે તેમના જ ઉત્સાહી અને નમ મુરક છે હા, નહિઆદના માર્ગનિક કવનને અનાર અને નહિઆદની પ્રગતિ એ રે જનાપુજનકારના નેત્રનને મળના પ્રકાશના નુવિગોને નિરન્નાર અને ના સખનાર તેરિ ખીજઓ સાથે આ મુદ્દાઓએ પણ એટલો જ ઉત્સાહો ભાગ લીધો કે અને હેણે પણ તેથી જુ સરકારનો હમેશા તેમનો સહકાર કર્યો છે અને સહકાર આપનારે આપી ગીને મનો આપવો એ ક્યો માગ -કર્ષ નીતિ અને કર્યું થો જુ નહિઆતી પ્રગતિ જે આતમચયમ અને ઉચ્ચ કર્તવ્યજુદિ એ કંગાકીના સમયે દર્શાવ્યા છે તેના બદલામાં આ આવા ભારે દડા નહિઆતી પ્રગતિએ તા ૧૪ મી સપ્ટેમ્બરે નામદાર મુગાઇ સરકારના આ દરમ સહમે પોતાના વિરોધ દર્શાવવાને

યોગ્યરૂપમા તમનાપૂરક જે અગ્નિ કરી છે તે બેસક તેણે ચોખ્ખું જ કર્યું છે અને અમદને આશા છે કે મુ માધની નામદાર અમર આ અગ્નિ ઉપર પરતુ ધ્યાન આપમે દાય નીનેના અમલદાર સેરકગોના જ નાપદેપર વિશ્વાસ મુખી એ આખા ગરેને આવી રીતે સર્જન શિક્ષા કરાય તે પહેલાં નામદાર ગવનસાહેબ પુગતી તપાસ કરમે એવી અમે આશા રાખીએ છીએ અને નહિઆ ની પ્રગતે થયેના આ ગેરમનદની દાદ મળને ન્યાય આપવાની ના કહેવી એ નીતિ અખલાજ નહિ કરામા આવે એવી આશા શુ આ દરમ્યાન ન્યાય પ્રિય ગરીબસાહેબપાસેથી આપણે ના ગળી સળિયે ૪ થા મારે નહિ ?

૪. વાઇસરૉયની ધાગસલાની ઇલ્લી બેઠક.

આ નામદાર લૉડ એમ્સફર્ડ ૧૯૧૬ મા દિનમાં પ્રથમ આવ્યા ત્યારે દિનની પ્રગતે તહેમની શાસનનીતિ અગાથી હતી, જો કે કેટલીક વિતામાંથી એમની પમદગી નામદાર લૉડ દાનિની વસનામાં 'કુજ બિમાત'મા નથી એટલું જ નહિ પણ એ 'પસંદગી બંસબગની મદ જ નથી એવું પણ આપણને જણાવનામા આવ્યું હતું દિનમા આવા પહેલાની તહેમની કારકિર્દીથી જાણીતા હિન્દવાનોએ આ મત ડ્યાંચો હતો, પરંતુ દેશમમરૂતે એ ઉપર પગન આપ્યું નહિ અને 'નીચે વખાણ' ગણી, ના ક્યાં વખાણ કે ના જો યોગે નિરૂદ્ધ અભિમાયની તરફથીમા અને આશા ગળી કે લૉડ દાનિની માફક આ નામદાર પણ ઉદારતાથી અને પ્રેમથી અને વિશ્વાસથી પોતાની નીનિતુ ધોરણ દિનમાં વિનાગશે 'લૉડ દાનિ' અને એમ્સફર્ડના લેખમાં * અમે, તે વખતે જણાવ્યું હતું કે "આ દેશનું મદ્ય સમજનાર, આ દેશના ઉન્નત અધિકારીઓ, આ દેશની અનોખાઈ પ્રજાવદાજતા, અને આ દેશની યોત્તિ, પ્રતિજ્ઞા અને ગૌરવ સધારાંતી હૃદયથી હજી, દિનને આ દિન વધીએને પોતાના જ ગળી તેમના તરફ પ્રેમ અને મનમાનથી નોનાર-વાઇસરૉય દિનને જેમએ જીએ નવા રાઇસરાય લૉડ 'એમ્સફર્ડ' આ દેશનું રાજસુકન હાથમા લીધું છે અને અમદને સપૂર્ણ આશા છે કે 'હિન્દ અને દિન-સાગીએને પોતાના ગળી દિનની કનાલકાર અને સમવૃત્તિઓમા સાચા ગમીરી હૃદયથી પ્રસતના બેળારશે દિનનુ સાચુ મદ્ય મદમજારને માજ વાઇસરૉય લૉડ દાનિને જે પ્રસરેન અને ઉદાર રાજનીતિ મહાપ કરી હતી તે કરતા પણ સર્વિરોપ ઉદારચરિત ગહી, દિનના અનેક યુદ્ધિશાથી આતમાએ સાથે હૃદયથી એક જ, તહેમના વિચાર ગણી, તહેમની મારફતે "દેશની અનેક નિધ પ્રવૃત્તિઓથી સહૃદય માહિતગાર ગની" તહેમની જ મારફતે આ દેશનું હૃદય મહમજ નામદાર લૉડ એમ્સફર્ડ દિનનુ ગળવનાન પ્રેમથી ચનારશે એવી અમદે દ આશા રાખીએ છીએ," — અતિશય ગેનમાથે આને અમદારે જણાવતુ પડે છે કે હિમાચલના ગગન પુરિને શીતન રીખગોપલ પહેલેએ એમ નથી એવી અમદારી આ નહાનીગી પણ જ મ આશા આજ અર્જુનચૂર્ણ થઈ ગઈ છે આ નામદાર આજે ની કારકિર્દીનો દતિલાસ દિનની પ્રેન જાણે છે એને અને એનું ટકુ પણ દશન કરાવવાનું મન નથી પરંતુ એ નામદારના

પ્રમુખપદ નીચે વર્ગમાં એ વાર એમની ધારોસભાની છેદની એક ઉપર ને નેના કાર્યપટ ઉપર આપણે નજર નાખીશું કેહુઆરી મામની ગઈ છે.ની એક જેમ 'ગઢિયેટ મિલ'થી પકાઈ ગઈ છે, તેમ સપ્ટેમ્બરની આ છે ની એક 'ઇન્ડોચીની મિલ'થી પકાઈ છે. આ બંને કિસ્સા આપણે શું જોયું ? પ્રશ્ન એ શું થાયું ? આપણે જોયું કે સત્તાધિકારીઓનો નજરમાં આવ્યું તે 'અહમમ્ જના'નમ્' કરી પ્રશ્ન એ સ્વીકારવું જ જોઈએ એવી એક રાજનીતિ શાળ દેશમાં સર્વોપરિ મત્તા બોલવે છે. આ કોરોડોની સખ્યાથી રચના આ મહાન દેખની જાના મજબુત અભિપ્રાયને 'કુછ મિસાત'માં નહિ કરી દાદ પણ દેવાની નથી. એ એ જાની નાવાયકાન કરાવે છે. પ્રથમ બેરકમાં હિન્દના મા વનર પ્રતિરિત પ્રતિનિધીઓએ રાહિયેટ મન પસાર નેહિ કરવા, અંતે થોડો સમય થોળી જવા ધારાસભાનો કરગરી કરગરીને થિું ના કહવાનું પણ થઈું હતું. અગ્રે તે એમ પણ કહીએ 'પ્રીએ કે એટલી આશ્ચર્ય અને કાંકુદીજરી મિનિઓ એ પ્રતિરિત પ્રતિનિધીઓમાંથી કોઈ પ્રશ્નને પણ ઠરવું નહિ. ૧૫. ૧ પણ તે સર્વે પશ્ચિમમાં શું આ યુ ? સત્તા અને પ્રશ્ન—જગને આખાએ નહુ છે પશ્ચિમમાં કુખમાં આ યુ દેશમાં ભયકર અપકૃત્યો થઈ દેશને ગરમાનું કાયુ ! 'સત્તાધિકારીઓમાંના ધખાએ આમ પોતાની સત્તાને દુરુપયોગ કર્યો આ દની બીજી બેખમાં એ દુરુપયોગ સ્થાને કાવનાથી સિંચા થઈ શકે નહિ એવી એક પેશા. ૧૬. કાપકાપકારીકે એ પેશાના ન્યાયશાસ્ત્રોના પોતાઓ બેમી મુકાઈ રહી. એ પેશાનાએ કાપકો ઇન્ડોચીની બીન' તરીકે જોળખાતો થયો. પકિત મન મોન માનરિન જેના રાજનસ મને દેશના પરમ આક્ર બાંને ગઈ એકમાંથી 'સરકારસાયેતો સહકાર સ્થારથી રામ્પ નથી' ૧૭. રાજનાસ આરુ હવે તે વીર નર મ્મી પ્રજાની ઇચ્છાનો માન આપી ધારાસભામાં રિગમ્પના એ અગ્ર નીર પુરે દેરી પ્રજાની બાંધરી આ પળનવા ભયમન્ત મામના ઉપર મને આ ઇન્ડોચીની બીન સ્થાને પ્રગતેવા. સભળા થો પણ પરિણામ તો જાણીવું જ તુ કે પ્રજાપક્ષને અને પ્રજાના અભિપ્રાયને આના વિષયોમાં ફરીમરાય એમ હતું જ નહિ. ૧૮. અને આ કાપકો પસાર થયો. ૧

આ એકમાંથી આજ નિશ્ચયપૂર્વક જણાઈ આ યુ છે કે નામદાર પોડ એસસર્ક પ્રજાના મનને માન આપવાને જરાકે તૈયાર નથી અને પ્રજાના મનથી એ સાહેબ ઉતરી ગયા છે. રાહિયેટ મિન વખતનું તહેમનું સભાનું જેટલું નિરાશાજનક હતું તે કરતાં યાન આ સમયનું તહેમનું ભાવલ વિરોધ નિરાશાજનક અને હિન્દુસ્તામીઓને શૈલ્યની માફક ૬ થર્મા તીન પેદના કવુ ખૂંએ એન દુવુ જરખગ, ઘણા ખેડ માથે, કહેનું પડે છે કે ઘણા રખતથી એક ક્રિગીક સજાનીતિન પુરૂપ પામેથી આરા રચેતે અગ્રે સંભળ્યા જ નથી પળજની ભયકર દશાને માટે—સનાટથી હિન્દની પ્રજાના અનેક હિ જીવેતા કુખમાં મરણો માટે, કે પ્રજાને વેચી પડેવી ભયમન્ત મુલકેથીએ માટે નાશામનો એક શર્મ પણ જમા નહિ, ખરા યુ હોવાને પકગી મોગ્ય સાસન આપવાની જેમ વાન પણ નથી,

અને આ કુ ખબરો ઉ તપાત માટે કેવળ હિન્દીઓને જ દોષવાનું ગણવાનો જેમા પુરા પ્રયત્ન થયો છે, અને પોતાની રાજનીતિ સર્વાંશે સફળ થવાનું જેમા હુદુબિનાથી રજાવવામાં આવ્યું છે એવું આ અભાષણ સાબળી નથી એક હિન્દીજી. તે નિ શ્વાસ જ નાખી રહે છે અગ્રે પછીએ છીએ કે ગંડેને મિત્રને આટલી મધી તજમારીથી-જે પ્રગ ઉપર ત્હમને રાજ્ય કરના પ્રયત્નએ મંદા સદ્લાગની એક ન- આપી છે અને પ્રયુની પરમેચ્છાથી એ સત્તા ભોગવે છે તે પ્રગના સર્વમાન પ્રતિષ્ઠિત પ્રતિનિધિઓના સમવ અભિપ્રાયોને દુષ્ક્રિયાસાતમા ના જણી, દેશ સમસ્તની પ્રગના એ અભિપ્રાય નિરૂદ્ધ અને-એકે અવાજ નકારતો પ્રગન ચોપની-જ્યા પછી પણ-એ ખીલ પસાર કરી કાયદા તરીકે ન્યાયતાત્ત્વને કબજિત કરવા આ માટે પસાર કરી દીધો ? અને પ્રગના પ્રતિનિધિઓએ કદપેના ભરિધ્વના સત્ય જ્યારે પછીથી પ્રત્યક્ષ થયા ત્યારે એ તોફાનો માટે પ્રગના એ પ્રતિનિધિઓને અને પ્રગને જ શા માટે એકનાં દોષવાનું ગણના ? એ ન્યાય કોનો ? પછી પણ મહાત્મા ગાંધીજી સ્વદેશને દિલ્લી પગપા આગે પ્રવેશ કરના સ્વદેશને તદ્દન બીનજરૂરી પ્રતિમધ મૂક્યો શા માટે શુ ગાંધીજી બડખેર છે ? નહિ જ ! છતાં એ પ્રતિમધ મુકવાની જુનને પ્રરિણામે કેશમા પ્રગ બળદ થાય-કોઇ ના ઈચ્છતા જેમ તોફાનો થાય તો શાન્તિથી અને ઉદારતાથી તેને સમાધિ દેવાની જરૂર હતી ગાંધીજીએ ઉચ્ચારેલા *Some educated and clever men or men*—કોઇ શિક્ષિત અને હોશિયાર વ્યક્તિ કે વ્યક્તિઓ-ના શબ્દો નામનાર ચંચલસાહેબ પોતાના પ્રમાણ તરિકે નોંધી એ મહાત્માને બીજે અ યાય કરે છે ગાંધીજીએ ઉચ્ચારેલા આ શબ્દો એ એમના જીનમા એમણે કરેલી એક મદા જૂન છે એક અમ્હાર મોંડ છે મુખાધથી અમમના સ્વદારમાં ૧૨ સ્લાગનવ પાગે ઉતરી, પરભાર્યા કમિસનર કે કલેક્ટર સાહેબને બમને ભાગ, ગામમા કાયદા થયા પહેલાનો અને અમ્હાર ધારણ એવું જ છે કે ત્યાંની પરિસ્થિતિની પ્રત્યક્ષ રીતે પુરેપુરી તપાસ કરી પડેલાનો આત્મેમનો ઉતાવળથી અપાયલો અભિપ્રાય છે અસ્તુ છતાં પણ દનિય તરીકે માનીએ કે ગાંધીજીના આ નખ્દો સત્ય હતા તો પણ નામદાર નાઈસ ગોંધાસાહેબ જેના રાજનકારભાગના ગણાતા દક્ષ નાયક અમના માટે વપરાયના શબ્દો દિલ્લી પ્રગબને પણ લગાડી દેના જુનના નથી એ અરંખર આશ્રય પમાટે છે અગ્રે તેથી અતિશય ખિન્ન થઇએ છીએ, ગાંધીજીએ પણ આનો ખુનાસો જાહેરમા પ્રસિદ્ધ કર્યો છે

બીજી વાન આમ વાતને બી વસ્તુચિતિને રી નાખી ઇન્ડિયન બીનની આસક્ષ કુતે નુ પ્રમાણ એ નામદારથી આપે છે અને પછી શાંતિથી આ બધા તોફાનના કારણો તપાસના અને તેને ઉપાય કરના છ મહાજનોની કમિની નામ્યાના રણુ ને કે એ કમિનીમાના ગુદસ્થો આ દેશને અને તેની પ્રગને ન્યાય આપી શકે એક અગ્રે ધણુ ઈંગ્લીએ બીએ, પણ આપણ મુશ્કેલુ જેમ દરેકા ઇન્ડિયન રહે છે એમ આમા પણ મગે એવો અમ્હો મહા ભન છે એ કમિનીના ગુદસ્થોમા સુજાનના જાણીના શહેરી સરચિમનના સેતવના મજુ એ છે આ એક જ ગુદસ્થ એના કે જે પ્રગને જાણીના છે અને ધારમે તો પોતાનો સત્ત અભિપ્રાય દર્શ તાથી રણુ કરશે પણ આ કમિની ઉપર હિન્દી સરમારની મહેંગા પીન દષ્ટિ રહેવાની-કારણ

૧. શાહી કમિટી-એ પ્રકારની પ્રવચ્ને માગી હતી-છે, તે નથી અને આપણે કયા જાણતા
 ૨. થી કે આવી કમિટીઓમાં એક હિન્દીજન તથા ભગ કશુ જરૂરી શકે એમ હોતુ નથી અત્યારે તો એ
 ૩. કમિટી પર પ્રતિ નિષ્ઠાસથી જોઈ શકે એમ નથી ખરેખર આ બધી વસ્તુરિયનિ દેશને ફુલવે છે
 ૪. હવે થીજવાત નામદાર સાહેબ કહે છે કે હિન્દની રાજકીય પરિસ્થિતિ સુધારવા માટે સુધારાનો
 ૫. જે ખરોડો આજ પાર્લમેન્ટ પામે છે, તેને અગ્રહે-અગ્રહારી સરકારે-ઉતારી પાડવા પ્રયાત કર્યા છે એવો
 ૬. બાલેપ એમની મગકાગર પ્રત્યક્ષે સુક્યો છે એ નામદાર એમાં સત્ય નથી એમ ઝાટીડોળાને કહે છે
 ૭. એએ જ કહે બીજી ના કહે અને લોક મૂર્ખા છે કે આવી ઝાટી વાનો કરે છે પણ અમ્ને એટલી
 ૮. જાન તો એ નામદારને કડીજ કે સાહેબ, શુદ્ધિ કાઢના બાપની નથી શુદ્ધિ કે કાઢને ઈજારો અપાયો
 ૯. નથી જો આપ સાહેબને અને આપના મદકારિઓને પ્રભુએ શુદ્ધિ આપી છે તો આ તેનીસ
 ૧૦. ક્રોડ હિન્દી-વાસીઓને પણ શુદ્ધિ આપી છે એમને વિચાર કરવાને મગજ છે અને આપના
 ૧૧. અભિપ્રાયો પ્રત્યક્ષે મદકારિઓ પાન્યા છે અને આપને જે સાર લાગે છે તે અમ્નેને અગ્રાઈ લાગે
 ૧૨. છે પ્રજા તો માને જ છે કે આપની સરકારે મોઢેના ખરીતાઓ મોઢેમુ એમસકડે રીપેરિંથી
 ૧૩. પત્યુ જોડુ કરવા ઈન્જ રાખે કે, લોકની આ સમજ એરસમજ હશે, પણ છે તે આ છે,
 ૧૪. આ રહેશે અને પ્રજા પોતાના આ અભિપ્રાયને સત્ય માને છે

૧૫. ઉદ્ધવી જાતમાં નામદારથી પ્રજાને ઉપદેશ આપે છે નો તે બરોબર છે કે બુતકાળના
 ૧૬. માતો ઉપર રમમાણુ કર્યા કરી આપણે ગાંડની માફ જાતીર કટુતા વધાયા કરી એ ઈન્જવી
 ૧૭. મોમ્મ નથી વિગેરે, અગ્રહે એ નામદારમીને પુછીએ છીએ કે આ દેશના શિક્ષિતજનોએ ક્યારેય
 ૧૮. એનું કહ્યું છે કે જેથી આવી કટુતા ઉતી ધાર અને અભણ પ્રાપ્યજનો તો માપના રક છે
 ૧૯. અને અગ્રારો તો જીવનમન છે કે સામાજ્યબાર બધે વિસ્તારલો પણ નામદારથીના સહકારીઓ
 ૨૦. આ ધારામતાની મેકેમમાં તદ્દન ના ઇચ્છા થોમ વાગ્યાબો અને હોના મહા આરોપણો
 ૨૧. દેશના પ્રતિષ્ઠિત પ્રિનિનિધિઓ માટે તદ્દમારાત કથી કોઇ પણ પ્રતિજ્ઞા વિના સ્વચ્છતાથી છોડ્યા
 ૨૨. કહે અને આપ સાહેબ મુજે મોડે નેવાં કરો, એને ઈન્ડિયન પત્રકારો એમના-અગ્રહારાપર ખોટા
 ૨૩. રાપના આરોપણ કરે અને એનું એનું નહુ દેશમાં થાય છે પ્રેરદામે આપે શુ કહ્યું ? આપની
 ૨૪. મરકાર જાએ પોતાને એથી કાર્ લાગવ જામનુ ના હાય એમ મોન ગખી બેસી રહી છે આપની પેલી
 ૨૫. અમેશ કહેવન શુ કહે કે ? જાં માથી તો માદિર મનોવૃત્તિનાં પાની વૃત્તિઓ પણ ધરીબર
 ૨૬. થથી જાય એમાં દેશ કોનો ? આ વાન ના જેરી સ્વષ્ટ છે અને હિન્દીજનોનાં કરતા
 ૨૭. પૂરોપીર જ પુછો, અગ્રે-ઈન્ડિયન પ્રાસારો વિગેરે આપના જમણા હાથિએ જેટલું
 ૨૮. મદમજવાની જરૂર છે તેટલું માએ જ અગ્રારે માટે હમે અગ્રારો તો સામાજ્યમધર્મ એ
 ૨૯. એ જ ધમ છે મિનિશ સામાજ્યના પૂજારી આ હિન્દવામીઓ છે પણ એ પૂજારી નથી
 ૩૦. તમારે ત્યાં થતી દગ કે નથી ધગતી અગ્રારી ખાર

૩૧. પ. એ જ્યુનિઓ.

૩૨. ચાનુ-સાટેમ્બ માસમાં હિન્દુ પરમ દિન જેને હેડે છે અને જેની રજેરગમાં વ્યાપક
 ૩૩. છે એરી એ મહાન વ્યકિનએના જીવનયુગી જ્યુનિઓનો પ્રવચ્ને, ઉસર કર્યો છે એ
 ૩૪. મેકાનુ નિધિઓ મદકારી માથીજ અને મિદ્ધી ખીસેન્ટ મહાત્મા માથીજની પચાસમાં

વર્ણની જ્યન્તિ પ્રજાએ બહુ ઉન્નતી થી અત્યંત દામય લાગી છે. જનની જ્યુએ
કા દાતા કા શૂરવીર, નહિ તો રહેજે વાઝણી' એ કહેનારે પરમ મત્ય કહ્યું કે હિન્દી પુત્રો,
અને પુત્રીઓ આ કહેલુ યથાર્થ રીતે મ્હમજી પોતાના જીવનમાં નથી રહે તો કાનના પ્રમા
તમા દેશનો સાગોપામ ઉદાર થાય પણ એ પ્રારમ્ભ હોદ મ્યાથી મ્હાતમા ગાંધીજીએ
એક હિન્દીજન તરીકેનુ જીવન પુરેપુરી રીતે સાર્થક કર્યું છે કમયોગના એ મહાન તપસ્વીએ
જગતની પાસે જે પ્રયત્ન અને તેજસી આદર્શ રજુ કર્યો છે તેનુ મુલ્ય આંકડુ પણ અકાપ
એમ નથી પ્રજાએ ગાંધીજીના પદમ મોડા સેનાવનને, પરાજયનુ ઓળખ્યુ અને કદર કરી
એક ઠીક સારા દ્રવ્યનુ ઉવરાણુ કર્યું પણ ગાંધીજીએ કર્યું કે ' એ કરતા તો મ્હારામાં સાગ
યાગતાના ચુષો ત્હમારામાં ઉનાર તો તેથી મ્હને વિરોધ આનન્દ થશે' પણ સાત્ત કહ્યું મનુષ્યનો
સ્વભાવ છે કે ઉર્મિ આવે જગત ઉથલાવે અને પછી હતા આના આ આ દુર્મય મનો
ધૃતિથી પર થયુ એ એક મહાચુલુ છે, પરિક્ષાનો આ દામ દામ આજ જલાય છે

વિદુષી મિસેન્ટી ઈકોતેરમી જ્યન્તિ પણ બવે ઉન્નતી છે એ બાબતુ જીવનન
સેનાવત છે એની સેનાઓ પણ કીમતી છે એની આકળી બહુ મૂલ્યવાન છે પરધર્મી અને
પરદેશીય હોવા છતાંય દિન્દને માટેનો એનો પ્રેમ અતિ ઉડા છે એ સૌ જાણે છે નહિ તેના
હિંદી દેવા એવા પરધર્મીઓ, અને પરદેશીઓ માટે આટઆટલી ઉડી બધી સાગણીઓ સરકારી
અને દાનવીર હુદય સિવાય બીજી રાખે પણ કાણુ? તેમાયે એક સ્ત્રીજન આટલી પુકત વર્ષે-કે જે
વર્ષે તો આપણા દેશમાં કરાડો જીવનાયે નથી કે જીવે છે તો યે આપણા મરેલા જેવા-આટલી
બગીચા મેવા હિન્દની કરે એ ઈર્ષા ઓછા મદરવની વાત નથી એવી શૂરવીર માતાઓ
હિન્દમાં જન્મે અને હિન્દુ હિત હંડે વરચાનુ ગીમતા રીખે તો આપણા સર્વ પ્રયત્નો સર્વ
થતા તે કેટલીવાર આ મહાન સ્ત્રીરત્ને હિન્દના રાષ્ટ્રીયજીવનમાં જે અપૂર્વ સેનાસ જગત
ડ્યો છે તે માટે હિન્દ તેનુ ચિરકાલપર્વન ઝંખી જ છે આ બાઈનુ જીવન જેટલુ હિન્દને અને
હિન્દની પ્રજાને કલ્યાણુસાપક બન્યું છે તેમ ધણુ ઓછા જનોનાં જીવન મન્યા છે અને એ
રીતે વિન્ય જનોની કાનીમા આ બાઈ ચુકાના માટે સર્વાને યોગ્ય જ છે

આ બન્ને મહાજનોના જીવન કેવળ હિંદવાસીઓએ જ નહિ પરન્તુ સમસ્ત વિશ્વે
સ્હમજવાની જરૂર છે એમના જેવા સેવાવતીઓ રિરલ છે અને રિરલ જ હોય છે આ
અતિ માગણિક પ્રસંગે જગતના મહાન પિતા પાને આપણે માંગી લઇએ છીએ કે આ બન્ને
મહાન જનોને ચિરાયુષ સાથે સંવચકિત અને સાધન અર્પણે કે જેથી જનસમાજના પરમ
કલ્યાણના ત્હમનાં મત એ સર્વ રીતે પૂરેપૂરા પાર પાડી મકે મનુષ્ય માન જૂનને પાન છે
અને કાઈ સર્વરીતે સપૂર્ણ હોતુ નથી એ નિયમ સર્વ કાઈએ નિરન્તર મન આગળ ખડો
જ ગાળવા જેવો છે આ પ્રમાણે આ બન્ને મહાન વ્યક્તિઓના પ્રવારથી, ઘાઇ કાઈ વાર
કાઈ કાઈ મધ્યે કાઠના મન દુલાય હરે પરન્તુ એ વીર જનોના હૃદય જેટલા શુદ્ધ અને
દૃઢ છે તેટલા જ તેમના ગર્ભો દીપ્તી નીવડે છે અને હિન્દનાસીઓમા ધણુઓ જેમના
જીવન પણ સેના અર્થે જ ગાળનામા આવે છે ત્હમણે પણ સહિષ્ણતા અને ઝીઝાઈના
ગુણુમાલકે યદી એક મધના યાત્રાનુ બની જનાનો તેમનો પરમ ધર્મ એ મહિમા
લેવાતુ છે આટલું સ્હમજવે હિન્દો ઉત્કર્ષ કાનના વ્હાણે સિદ્ધ થશે એમા શક નથી

જુદી જુદી જાતનાં વર કન્યાનો વિવાહ.*

થેખક-૨૧ મહાશકર કન્દજ દેવે.

અનુલોમ વિવાહ.

દિન્દુઓના ધર્મશાસ્ત્રોમા લખ્યું છે કે આઘણુ આઘણાદિ ચારે વણની ક્ષત્રિય ક્ષત્રિયાદિ ત્રણે વણની, વૈશ્ય નરપાત્રિ એ વણની અને શદ્ર હૃત શદ્રવણની કન્યાઓએ વિવાહ કરી શકે બીધાયન કરે છે કે —

વર્ણોનુપૂર્વણ ચત્તલ્લો માર્યા પ્રાશ્નસ્ય । તિલ્લો રાજન્યસ્ય । શ્વે વૈદ્યસ્ય । પક્કા શદ્રસ્ય । ૧૧૮૧-૫

વિદ્ય કહ છે કે —

અથ પ્રાશ્નસ્ય વર્ણાનુક્રમેણ ચત્તલ્લો માર્યા મથતિ । તિલ્લ ક્ષત્રિયસ્ય । શ્વે વૈદ્યસ્ય પક્કા શદ્રસ્ય । ૧૧૮૧

મન કહે છે કે —

શદ્રૈય માય્યા શદ્રસ્ય સા ચ સ્વા ચ વિદા સ્મૃતે ।

તે ચ સ્વા ચૈય રાક્ષસ સાશ્વ સ્વા વાપ્રજન્મનઃ ॥ ૧૧૨ ॥

૩૧] કેપ્લર મનિમા વિદ્ય-જાતિનો મુદ્દા સાથેના વિવાહ નિષ્પત્તિનો છે જેમ કે પાશવતીય (૧-૫૧)

યદુચ્યતે ક્ષિજાતીના શૂદ્રાદારોપસદ્દા ।

જાતન્મ મતમ્ ચરમાત્તપાય જાયતે સ્વયમ્ ॥*

અર્થાત્ એવી વાત થાને છે કે ગ્રામીન ધર્મશાસ્ત્રો મુજબ આઘણ, ક્ષત્રિય અને વૈશ્ય શૂદ્રકન્યા સાથે વિવાહ કરી શકે છે એ મારા મન નથી, કાગુ કે પરણનાર પોતે જ કાર્યોના ગતિમાં પુનરપે જન્મપ્રદણ કરે છે એમની વાત સાથે તે પછીના શ્લોકોમા આઘણને નણ મળતી, ક્ષત્રિયને બે સર્વતી અને વૈશ્યને એક સર્વતી કન્યા માથે વિવાહ કરવાનો ઉપદેશ આપે છે જેમ કે —

• (૧) આ વિવાહ અને ગોત્રવ્ય વિવાહ (Biology and Eugenics) જુદી જુદી જાતના વિવાહની વિષય નથી, (૨) આવી જાતના વિવાહથી રેલુ એલિફ કન્યાઓ છે (૩) ૫૨૫ મહાશકર વિદ્ય પાત્ર વચાવી કંઈ દિન્દુઓમા જુદી જુદી જાતના વરક યાના વિવાહ સાર મળે તેમ ધારણા નથી (૪) અર્થાત્ પૂનરિતિના કેસાક કાગમા અનુલોમ પ્રતિલોમ વિવાહ સાથે આ અને એ વિવાહથી ઉત્પન્ન થતા સંતાન વિગતી જાતના જાણક છે કંઈકાદિ બહુ જાણક જેવી સાને આ નિબંધમા લખી નથી આ નિબંધનાં તે કાગ દિન્દુઓમા આ જાતના વિવાહ વિરુદ્ધ નથી એ સમજાવવા મારે કેટલાક સાક્ષી પ્રમાણે જ આપેલ છે

તિસ્ત્રો વર્ણાનુપૂર્વેણ દે તથેકા યથાક્રમમ્ ।

બ્રાહ્મણ-ક્ષત્રિય-વિદ્યા ભાર્યા સ્વા શૂદ્રજન્મન ॥ ૧-૫૦ ॥

પૂર્વોક્ત બ્રાહ્મણના વયન સાથે આ વયનની તુલના કરતા જણાશે કે, બ્રાહ્મણના
‘ સત્ત્વ ’ ‘ તિષ્ઠ ’ અને ‘ દ્વે ’ પદને બદલે અનુક્રમે ‘ તિષ્ઠ ’ ‘ દ્વે ’ અને ‘ દ્વે ’ પદ મળી
શ્લોક બનાવતા યાતવદ્વ્યનો શ્લોક મળી શકે છે આ ઉપરથી જણાય છે કે યાતવદ્વ્યન મત
પ્રમાણે બ્રાહ્મણીનો શૂદ્રકન્યા સારેનો વિવાહ નિન્દનીય છે. યાતવદ્વ્ય શૂદ્ર-કન્યા સાથે વિવાહ
કરનામાં મત આપતા નથી, એ ખરું છે પરંતુ એવો વિવાહ થઈ ગયા પછી તેને ગેર કાયદે
સર ન માનતા સિદ્ધ માને છે તેમાં મત પ્રમાણે પછી આવા વિવાહ કાયદાવિરૂદ્ધ નથી તે
કહે છે કે પરિણીતા (વિધવાયે વિધિ સ્મૃત ૧-૧૨) શૂદ્રના ધર્મમાં બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, કે
વૈશ્યથી જે પુત્ર થાય તેને અનુક્રમે નિષાદ (પારતવ), ઉત્તર, અને કરણ કહેવા (૧-૮૧-૮૨)
દાયપ્રકરણમાં યાતવદ્વ્ય કહે છે કે બ્રાહ્મણને બ્રાહ્મણીથી ઉત્પન્ન થયેલ, ક્ષત્રિયાણીથી ઉત્પન્ન
થયેલ, વૈશ્યાણીથી ઉત્પન્ન થયેલ અને શૂદ્રથી ઉત્પન્ન થયેલ પુત્રો હોય, તો બ્રાહ્મણના પુત્રોને
ધનના ચાર ચાર ભાગ, ક્ષત્રિયાણીના પુત્રોને ત્રણ ત્રણ, વૈશ્યાણીના પુત્રોને બેબે અને શૂદ્રના
પુત્રોને એકેક ભાગ આપવા

ચતુસ્ત્રિવિધમાગા સ્તુર્વર્ણશો બ્રાહ્મણારમજા ॥ ૧૧૨૫

આ ઉપરથી સ્પષ્ટ જણાય છે કે મહારિ યાતવદ્વ્ય ‘ નૈત્તમમ મતમ્ ’ કી દિગ્દર્શન
શૂદ્ર સાથે વિવાહ કરે, તેમાં અસમ્મતિ જણાયે છે; છતાં એના વિવાદ થયા માદ તેને ગેર
કાયદેસર અગર અસિદ્ધ ગણવા નથી

પ્રતિલોભ વિવાહ.

ઉપર જે વિવાહ નિષેધ કહવામાં મધ્ય તે અનુભવ વિવાહ એવી જાતના વિવાહ કરવાથી
વર-કન્યાની કંઈપણ નિંદા થતી નહિ પરંતુ પ્રતિલોભ વિવાહ ધીમેધીમે નિંદાપાત્ર થઈ પમ્યો
તો શૂદ્ર સાથે બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિયા કે વૈશ્યાનો વિવાહ વૈશ્ય સાથે ક્ષત્રિયા અને બ્રાહ્મણનો વિવાહ
અને ક્ષત્રિય સાથે બ્રાહ્મણીનો વિવાહ નહારા કર્મ તરીકે ગણાતો તોપણ એના વિવાહ થઈ
નયા માદ ગેરકાયદેસર ગણાતા નહિ એટલું જ નહિ પણ જે વર-કન્યા મોટા ધરના સત્તાન
હોય, તો પ્રતિલોભ વિવાહથી ઉત્પન્ન થયેલ સત્તાનો હવડી નર્મમાં ગણાતા નહિ યથાનિ
ક્ષત્રિય, તેણે બ્રાહ્મણ શુક્રાચાર્યની કન્યા દેવયાની સાથે વિવાહ કર્યો હતો આ વિવાહથી
સત્તાનો ઉત્પન્ન થયા તે ‘ સત્ત’માં ગણાયા ન હોતા પરંતુ ક્ષત્રિયમાં લેવા ગયા હતાં ૨૫૧
ભગવાને નયાની-યયાતિના વક્ષમાં જન્મમહણ કર્યો હતો

દેવયા યામજાયેતા યદુસ્તુર્વસુરેવ ચ ॥ મહાભારત ૧૧૫૧૨૮

બ્રાહ્મણ ક્ષત્રિયની કન્યા સુમતિ ક્ષત્રિય સગરની સ્ત્રી હતી (નિષ્કપુરાણ ૧૪૧૧)

* અપરાધ અને વિદ્યાનેશ્વર મન્વાદિ સાથે ઐક્યાક્રમતા સાચવવા માટે જુદા જુદા અય

‘ સર્વર્ણા પુન ચતુર્ણાં મુલ્યા સ્થિતેવ, ’ ‘ સર્વર્ણા પુન સર્વેર્ણાં મુલ્યા સ્થિતેવ ’ ।

દ્વાદશમેનો અક્ષરદેહ ૩ ૧-૪૦ એન એમ ત્રિપાઠી ગ્રંથ ૩ ૧ની મુદ્રા

આધુનિક ગીઠાકાર કુલકમદ ના મત મુજબ પ્રતિજોમ વિવાહ થઇ શકે નહિ, એ પ્રતિજોમ જ પુનઃ કરાતા આદાદિ કર્યારે કપ ઉપ તર થતો નથી (મન્વર્થમુક્તાવલી ૧-૧૧-૧૦૧૨) આ મિદાત યોગ્ય નથી એ ઉપરના વચનોથી જણાવે પાછળ અને સાહજકન્યા સાથે કાનિયના વિવાહના ઉત્પન્નના આપ્યા છે હવે સ્મૃતિમા એના વિનાહની જે રૂપરૂ વિનિ આપેલી છે, તે બતાવીએ છીએ પુનાના આનંદનમ એ સંક્રાન્તિમા છતાંને આપેલી 'રક્ષાન્મ' સ્મૃતિમા કહ્યું છે કે —

નૃપાદ્રાહ્ણ-કન્યાયા ત્રિગહેષુ સમન્વયાત્ ।

જાત સૂતોઽન્ન નિર્વિદ્ય પ્રતિલોઢ-વિધિશ્ચિજ ।

દેવાનર્હસ્થા ચૈર્પા ધર્માનામનુયોધક ।

૧૧૨ આક ।

સાહજકન્યા જે કાનિય સાથે પડે, તો તે વિવાદથી જે પુન ઉત્પન્ન થાય, તેને સત કહ્યો તે દિગ છે, માટે વે. બચુનાને તેને અધિ । જે તે બધાને ધર્મ સમગ્રવે છે (પાગણિક) 'વેનાહ' શબ્દનો અર્થ 'વદાન્ બદ' અથવા બધા વેદનો અધિ કારી 'વેદ+અર્હ' 'વદાન્' આવે અર્થ અધિ યોગ્ય લાગતો તથા કાગ્યુ કે વેદમા અન ધિકારી હોય તો, તેનું દિગત્ય સભરિત નથી તેમા પણ તે પડીના પામમા એવાકમા ચોરીથી ઉત્પન્ન થયેન કાનિય-સાહજીના પુનનું દિગત્ય -પુન ક્યું નથી આથી જણાય છે કે પુત્રી રીતે-વિધિમાણે થતા વિવાહમા કાનિયના ચોરમથી આત્મબીને જે સનાત થાય તે દિગ ગણાત

દ્રાહ્ણપ્યાશ્ચત્રિપાસુ ચાર્યાત્ રથકાર પ્રકીર્તિત ।

નૃત્ત ચ શુદ્રવત્તસ્ય ઢિજત્વ પ્રતિવિચયેતે ॥

સાહજીના ગર્ભમા કાનિયના ચોરમનાની (હુપા પ્રેમના કળ સ્વરૂપ) પુન ગર્ભમે, તો તે રથકાર કહેવાય છે તેના આચાર ત્ત જેના, અને તેમા દિગપાત્ર હોતું નથી કુલ્લક ના મત મુજબ પ્રતિજોમ જ પુનઃ કરાતા આદાદિ ક્રિયા નિષ્ફળ થતા છતાં અનુભામ જ પુનઃ કરાતા ક્રિયા નિષ્ફળ થતી નથી . સાહજ-સદાના સતાન પારશનકૃત આદ પછી સફળ થાય છે, એમ તેમણે સ્વીકાર્યું છે (મન્વર્થમુક્તાવલી ૧૧૭૧) માટે વિવરણ થતાના સમયથી અનવર્ણ વિવાહમા બાધા દેરી યોગ્ય તથા

અનુલોભ વિવાહથી ઉત્પન્ન થયેલી અતંગલ-જાતિ.

જુદી જુદી વચ્ચેના વિવાહથી ની જાતિ અને છે જેમકે સાહજકની રેસા સીના ગર્ભમા ઉત્પન્ન થયેલ સતાન અગર્ભા, કાનિય-સદાનુ સતાન ઉચ પરતુ પ્રાનીન મળમા સાહજકની કાનિયાદિ બીઓથી ઉત્પન્ન થયેલ પ્રભે સાહજક જ ગણાતી હતી બચુરેસના સાહજક સચીક કાનિય ગાધિની કન્યા (અથાત્ નિવાસિતની મોગી બહેન) અત્યનની સાથે પડવા હતા એ કાનિયાનું નતાને જમદમિ સાહજક જ ગણાતા આ જમદમિ નળી ક્રિવાકનગના રાજની પુત્રી રેપુકા સાથે પડેલા હતા (વિષ્ણુપુરાણ, કાળાક) આ કાનિયાના પુન પરશુમત સાહજક ગણાતા

કાળક્રમે ચતુર્થે સમાજનો એકવર્ગ અને અપરવર્ગનો તફાવત બહુ જ વધી ગયો. ત્યારે એવો નિયમ થયો કે બ્રાહ્મણ-ક્ષત્રિયાનો પુત્ર પણ બ્રાહ્મણ જટાય નહિ યાત્રવસ્થા સહિતામાં આ મત મળી આવે છે તે કહે છે કે બ્રાહ્મણ-ક્ષત્રિયાનું સત્તાન મૂર્ધાવધિકત, ત્રિયન-સ્થાનું સત્તાન માદિધ્ય કહેવાય છે મહાજાની ચાણક્યે જ્યારે ઈ ન પૂ આથી સૈકામા અર્ધશાસ્ત્ર નખ્યુ ત્યારે પણ બ્રાહ્મણ-ક્ષત્રિયાના સત્તાનો બ્રાહ્મણ અને ક્ષત્રિયન-સ્થાના સત્તાનો ક્ષત્રિય જ ગણાતા કૌટિલીય ત્રયશાસ્ત્રના ચોત્રમા અધ્યાયમા તર્ક્યુ છે કે —

મ્રાહ્મણક્ષત્રિયયોરજન્તરાઃ પુત્રા સવર્ણા પુત્રાન્તરા અસવર્ણા ।

મ્રાહ્મણસ્ય વૈશ્યાયામમ્યષ્ટ શૂદ્રાયાનિષાદ પારશ્વનો વા ।

ક્ષત્રિયસ્ય શૂદ્રાયા ઉમ્રઃ જૂઝ પય વશસ્ય ।

અનુસાસન પરં અને મનુસ્મૃતિના મન મુજબ વૈશ્ય-શૂદ્રાના સત્તાનો વૈશ્ય ગણાય છે ચાણક્યના સમયમા આ મત અપ્રચલિત થઈ પડ્યો હતો તેથી જ તે વખે છે કે વૈશ્યનાં ઔરસથી પુત્રા ગર્ભમા ઉત્પન્ન થયેનાં સત્તાન શૂદ્ર કહેવાય છે (શૂદ્ર દવ-આ 'દવ' શબ્દ લક્ષ્યમા રાખો) "ચાણક્ય પત્રીના ૧૧૧૦મા પ્રગમ કહેલો યાત્રવસ્થાનો મત પ્રચલિત થયો અમરસિંહે 'ત્રામલિંગાનુસામન' માં અર્થગ ક્ષેત્રા હિમ, ચક્રાન વગેરે મનુ-પ્રેકા જનિતી, અને મનુસહિતામા ન કહેવાયેનાં વાગવસ્થાં કહેલી માદિધ્ય કરણ વગેરે જાતિની ઓળખાણ આપી છે તો પણ તેજે યાત્રવસ્થાં કહેલી મૂર્ધાવધિકત જાતિની ઓળખાણ આપેલી નથી આ પૃથ્વી એ જણાય છે કે અમરસિંહનાં પખતમા પણ ક્ષત્રિયા બ્રાહ્મણનાં સત્તાનો સ્વતંત્ર મૂર્ધાવધિકતને નામથી ઓળખાતા નહિ, કોય ત્યારે તેઓ બ્રાહ્મણ અગર ક્ષત્રિયના નામથી ઓળખાતા હો અમરસિંહને નરાહમિદિનો અમરાજિન માનીએ તો આપણે સ્પષ્ટીતે માનવું પડશે " ઇ. સ ની છઠી સદીમા પણ બ્રાહ્મણ-ક્ષત્રિયનો ભેદ હાંનના કૃષીન અને અકૃષીનના ભેદ કરતાં વધુ ને હોતો. પારમી કે તેરમી સદીમા વડ થયેના કેશરસ્વામી તેના 'નાનાર્થાણવ સંક્ષેપ' નામક ગ્રંથમા મૂર્ધાવધિકત જાતિની ઓળખાણ આપે છે

કલિમા વર્જનીત

અસાધારણ પડિત સ્માતે ભદ્રાચાર્યે રિધુ । અને કનિયુગમા અમુર્ણ નિરાહતા નિષેધ માટે કૃત્સાક વચનો તેના ઉદ્વાહ-તત્ત્વમા ઉતાર્યા છે

“ કર્ણા તુ અસવર્ણા અવિવાહત્વમાદ વૃદ્ધન્નારદીયમ્ ।

સમુદ્રયાત્રાસ્વીકાર કમણ્ડલુવિધારણમ્ ।

દ્વિજાતાનામસવર્ણાસુ કન્યાસૂપયમન્યથા ।

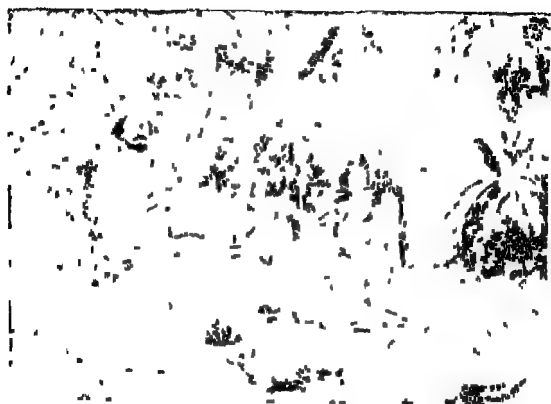
દેવરેણ સુતોત્પત્તિર્મધુપર્ક પદોર્વેષ ।

માસાદન તથા શાદે ધાનપ્રસ્થાશ્રમસ્તથા ।

દત્તાયાશ્ચૈવ કન્યાયા પુનર્દાન પરમ્ય ચ ।

વીર્યકાલ મણ્યચર્ય નરમેધાશ્વમેધકી ।”

સમ્પ્રતીયન્દ લાગ ૨ જો ૩, ૧-૮૦૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન. કપની, મુબાઈ

[સમાવેશ્યક,]

મીઠું છવન.

[સપ્ટેમ્બર, ઈ સ ૧૯૧૬]

મધુરા ગાન તુ ગાયે મિત્ર બેઢિત્ત મર્ધ નયે

—ઉમરખાવમ

[ચિત્રકાર રા રવિશંકર પટ્ટિન]

કૃતીપાઠ

મહાપ્રસ્થાનગમન ગોમે યજ્ઞ તથા માત્રમ્ ।

દમાન્ વમ્માન્ કલિયુગે ડર્જાળનાદુર્મનીષિણ ।

મામાદનં ગોમદિપાદે ।-હેમાદિમાસ-માધ્યાધ્યાદિત્યપુણમ્ ॥

દર્ધકાલ ગ્રહચર્ય ધારણ ચ કમણ્ડલો ।

દેવરેણ મુતોત્પત્તિદત્તકન્યા પ્રદીયતે ।

કન્યાનામસપ્તર્ણાના તિગ્રહશ્ચ ઠિજાતિમિ, ૪

× × × ×

શસ્ત્રેષુ દાસગોપાલ કુલમિત્રાદમીરિણામ્ ।

મોઝાશ્વતા ગૃહમ્યસ્ય તીથસંપાતિદૂરત ।

પ્રાસણાદિષુ શસ્ત્રસ્ય પક્ષાદિ ક્રિયાપિ ચ ।

× × × ×

પતંગિ લોકગુત્યર્થે કલેરાદાં મહાત્મમિ ।

નિવાસિતામિ કર્મોપિ વ્યવસ્થાપૂર્વક યુષ્ઠ ।

સમયઘ્વાપિ સાધૂના પ્રમાણ વેદવજ્રવેદ ॥

આ ક્રોડિકા પ્રામાણિક તથા આ ક્રોડિકા કહેનાં કાલપણુ ગાયને અધૂમ મેલી તથા ।
 યો નથી આ ક્રોડિકા કહેલું કે મહાભાગ્યે કનિના આરભમા એમના માટે
 નાકે રમણાઅમત કાર નાન્યે કયા છે, આ ગાયો ખરેખર કલિયુગમા નજમા મેળ
 તા તો ખામ કલિયુગમા પ્રમાણુ મનાતી પગતરમ્ભતિમા નેનો ઉ નેખ થયો ટાન વેદ્યાસ
 ગિયુમના આરભમા થઇ ગયા છે તેઓના મહાગા તમા તો આ વચનોમાનુ એવપણુ વચન
 થી એટલું જ નહિ પણ અંગરે પુરાણોમા પણ આ બધા રચનો નથી બધાથી સક્રોમ
 તમ્પા વિના દહી શકાય તેમ છે કે એ નચનોનુ આભાવ અધપરાયું છે

હિમા અશ્વમેધ.

આ વચન દુનન અશ્વમેધમા ગિયુગમા થઇ સકે નહિ પરંતુ યુધિગિનો અશ્વમેધ
 ગિયુગમા જ થયો હતો । ગુપ્તસના પુષ્પ (૫૫) (મિત્રે છ સં ૫૦-૧૮૪-૧૮૮)
 અશ્વમેધ યા ક્રોડિકા હતો સેવાનાર પેતેવનિયુનિ આ યમના નિર્દેશના ઈ અ ની અર્થો
 મીના અમ્પના ગા સમુ ચુપ્તે એક અશ્વમેધ યત ક્રોડિકા હતો આ યાને માટે નીચી નુવર

૧ શત્રેષુ જગત્ સાદેષુ ધ્યાવિકયુ ચ મૂતલે । કલેયઠેત્રેવપાણમમૂતત્ કુહાણકવા ॥ રામચરિતમી
 કાવટ આ વચન વરાહના, વમાનપરથી લાખિયુ છે । ઇડુધમવમા બળવેને સાત્વના । વમા માટે
 એટલું કહ્યું ' પ્રામ કિ પુગ વિદિ' મહા- ૧૬૦૧૨૨ આ પરથી જાણ છે નનાકારન
 મા મુજબ મુખેષ મિયુનમા નેચો હતો

વિનાશવેશ ૩ ૧-૦-૦ એન એમ વિપાદી એન્ડ કંપની, મુબાઈ

મ જો તેના ક ની ની આ મુ માની બે-ચા મુદા અત્યારે પણ મળ્યા આવે કે સમુદ્ર
ગતો તો તો માન્ય ત છ મ ૮૨૭ મા ગાદીએ બેઠા તેણે પણ એ- અશ્વમેધ યજ્ઞ કરી
જો સ િ સ િ આનંદો વદીમાં આલિસેને પણ એ- અશ્વમેધ કર્યો હતો આપરથી જણાય
કે કનિયુગમાં અશ્વમેધ યજ્ઞ નહિ, એની નિષેધ આતા ઈ મ ની સાતમી સગી મુધી પ્રચ
લિત ને તેની અસવર્ણિતા અને અશ્વમેધ યજ્ઞ એ બન્નેનો નિષેધ એ- નવનદા
થય ને માટે એ પણ કહ્યું પડે કે અમરર્ણવિરાજી મના પણ સાતમાં સંપ્રત્યક્ષી પ્રચ
લિત ને તેની નાણુ કે ને, વખત પગિતો એ આનાઓ જણના જેન તો કનિયુગમાં પુન
કથ ને મેળવવાનો હતો આ ૧૫ કર નહિ

કનિયુગમાં મહાપ્રસ્થાન.

આ વચનોમાં કનિયુગમાં મહાપ્રસ્થાન ગમન પત્ર નિરિદ્ધ થયેલ છે, જો પ મ ધાર્મિક
યુધિર કનિયુગમાં જ મહાપ્રસ્થાન કર્યું હતું, અને મહામુનિ વ્યામે પ્રિત માધુનેને ઉપદેશ
આ તા મે જ મહાપ્રસ્થાનિ પરંપરનું છે ભારતભારતીયમાં ની ને પરંપરુ છે - 'જ્ઞા
કથ નો દુ મહાપ્રદુ સ્વસ્તાના મહાપ્રસ્થાનાદિના ઉપાયેન જ્ઞેયાણો યુક્ત ઇતિ વાળકવાચારેણ પ્રત્યક્ષન
મહાશ્વ નિદ્ર પદ્મ ભાસ્તે ।' વ્યામે ન અને દુરપાડેલો કનિયુગમાં જ થયો હતા, તેના ધણુ
પ્રમદો કે ગેમાના બે પહેલા પાત્રીમાં આપેના છે એક િ-નુ આ પ્રમાણે -

પુનઃ કિંચિદ્ સમ્પ્રાપ્તે કુરંગો નામ ભારતા ।

અવિષ્યન્નિ મહાત્માનો રાજાન પ્રચિતા મુષિ ।

તેષા ત્વત્ત પ્રસૂતાના કુલમેદો અવિષ્યન્તિ ॥ (મગ ૧ ૧૭૪૬ અ)

ફરીથી કનિયુગના આગમમાં ભારતવર્ષમાં કોંગ નામ મહાનુભાવ નુપનિય । બ્રહ્મક-
પર નામે, હે કિન્નરસત્તમ તમુરાથી ઉત્પન્ન થયેન આ અમમ્ન કોંગમણુના ઈતિદિ
માપ થી માળીન થાય છે કે ધુતલે આરેતા વચનોમાંનો મહાપ્રસ્થાન નિષેધ આધુ-
નિ અો અપ્રમાણિ છે

કલિમાં પરમહંસ અને કુરંગો

કનિયુગમાં જ્યેષ્ઠાશ નિરિદ્ધ છે છતાં શ્રુત પોમોહત-કાગી કોઈ કોઈ અલ્પભાગ
આ પ્રમાણે જ્યેષ્ઠાશ સોએક વર પહેલા પણ રિશમાન હોય, તેની ધારી સ ખીતી મને તેમ કે
કનિયુગના પરમહંસ થતુ નિષેધ રાપથ છે 'કુરંગપ્રયોગ સિધુ વન કુર્વાન કલ્પી યુગે ।
મનુ વ મહત ।' (અપાર્ગ, ૨૩૨ પૃ) જતા ભગવાન ના આર્થ પરમહંસ થયા હતા
૧૫૮૮ મા નૃસિંહ અસ્સરતીએ વજ્રતલાલીસ મુવાધિની નમે ન છે તે તેના ચરને પરમ
હંસ નામથી ઓળખાવે છે

અશ્વમેધ, મહાપ્રસ્થાન ગમન જ્યેષ્ઠાશ, અને પરમહંસ થય આ ૧૫ કનિયુગમાં વર્તન
માથેના માન્ય છે તમ પિ સિદ્ધ અપારે તેજુ વલન કરું નરી અર્ધજરની નાન
પ્રમદો આ વચનોમાં આ અશને અપ્રમાણ માગ તો ચાનશે કે

અતો યોગના ૩ ૦-૮-૦ એન એમ રિજાની એ- મુની, મુનાઈ

કાવિયુગ્મમા અમરારી દિનાદમા સાક્ષાન્ પ્રમાણં.

કનિયુગમા અસરણુરિસાદ પણ થતા બે ન થતા હોવાનો મહાનાત્રી ડાંટિય (ચાલક) યાત્રી સંગીતો સંગીતો એના પેતાના અધ્યાસાત્રીના તપભાગ પ્રણયમાના પુત્રરિત્તો પ્રણયમાં 'સાત્રણુ-લત્રિયાના પુત્રને સાત્રણુ, કાનિય-પ્રણયના પુત્રને લત્રિય કહે છે' વગેરે મન નાનિ અર્થસાત્રીના મારિભાગ પ્રણયમા સાત્રણુને ચાર વાંતી સ્ત્રીઓ દોષ ને એના પુત્રને કેટલા ભાગ આપવો તે મતા રુ છે અધનાત્રી એ ના કાનિય ગમરિધિ ના સામાનિય રિધિનું મરાગર ચિત્ર છે એના અધમા પણ જ્યાં કાદાગુરુડે નાકનાના ગર્ભને દિપન થયે પુત્રને પમાનો ભાગ આપનાની વ્યવસ્થા કરેલી છે, સાત્રે પડી કનિયુગમા અસર ૧૧ વિસાદ અસિદ્ધ છે એનું ની સનાય તેમ નથી ચાલત ન્ય રોગ અપ્રિયોમા નેટને આ નેને આંત્રો છે, તેટલો જ ભાગ અધનાત્રીમા પણ આપેલ છે ને કનિયુગમા અસરની વિનાદ નિધિ-સાત્રી તે નખને લખીતુ દોષ, તો આપકુન નહી પદ મેરી મનનિતો નાકસામ ૧૧ મુજ ગમન નહિ કાલ સાત્રણુની ચાર ગાની સ્ત્રીઓ દુધાન હાથ, પણ ને ના સાત્રી જ પુત્ર જન્મે (મીઠ મધી સ્ત્રીઓ નિ નનાન હાથ), તો ને પુત્ર વિનાકુના મનપ્રમાણે ચરે માં અત્રે આપુનાના સનુ મુજગ ત્રીને ભાગ મેગરી શકે (વિષ્ણુ ૧૮ અધ્યાય ચાળક્ય ૬ નાધ્યાય) પરંતુ કપા સપત્રી ને જ પુત્ર હાથ તો ને જવા ભાગતો અધિકારી થાડ છે આ વચનોથી સ્પષ્ટ પીને સામીત થાય કે કે ડાંટિયા વખતમા સાત્રણુનો ૧૮ રાનાવતો વિસાદ નિતિ હોતો પરંતુ અસિદ્ધ તો ૧ દોષે જ નાગર્યા મનપ્રમાણે કાદાગુને ચાર સ્ત્રીઓ હોય તો સાત્રીનો પુત્ર ૪ ભાગ, કાનિયાનો પુત્ર ૩ ભાગ, વૈશ્યનો ૨ ભાગ, અનંત ગુનો ૧ ભાગ મેગરી શકે ચાલત નકાલિતો પણ આપો જ મન કે ૧૧-૫૫ સાત્રી આપા ને કે કે ને કાકલ્લાન-તરાપુત્રલ્લાયાશ મનુવેલેલ ૧ (૨ અધ્યાય ૧-૨૭) અપરથી જણાય છે કે ચાલકના અમયમા સાત્રણુ-લત્રિયાનો ભાગ નહોતો કનિયુગમા અસર વિસાદ નાં બાલતુ પ્રાપ્તિ કર્ષ વધુ પડતું નથી ને આ નાં એક મોટામા મોટું પાનકજન ગપાનું લીન તો તેજુ જુદુ પ્રાપ્તિ હેત રતુન ન નકાચારી 'જાદ્રવેલ વૈકેન સવપાકશર્ષોમરેત્' આ રચા મુજગ અસર વિસાદ કપા મન આપાપકુ નવાનુ જમાવે છે

હુની અને અજીઆરમી સદીમા અસરર્જુ વિનાહ

૪) બીજી સ્ત્રીના આગમમાં વસુદેવ નામનો યાજ્ઞ મહાત્મ માનાચિત્રી દ્વારા
પરંપરાથી જો આ વસુદેવ કંઈ નિગૂઢ દિવ્ય અથવા-અનાર્થ ન હોય, તોય તેને
ચાતુર્ય-ધર્મનો સ્વરૂપ જોઈ શકાય છે. આ વસુદેવ મનુષ્યમૈત્રી જનુ સામ્રાજ્ય કર્તા હતા. ગાંધી
અથવા લખપુ કે કે પ્રમિદ્ધ ગાંધી જી રાજાનો એક નીચળતિની કે-સાથે વિતાડે પોતાનો
આ યોગ્યતા તેણે પોતાના પુત્ર તદ્દમભવેન આરે પદ રાજા હોય હોય એ પદોમાં નોનો
જોઈ શકાય છે. આમ પણ પોતાના છે

समिति मन्त्री इत्यादि मन्त्री ४-८-० जेन जेम विपाही जेन्स इत्यादि, मुम्बई

સિનર્થ પ્રકરણનું અર્થ તાત્પર્ય.

અપાપના દુષ્કારથી પુરાણના આસિસમાં અધ્યાયમાં લુપ્તન લખાયા પછીના ૫૪૦ માં પદ છે એ નોકાની (૧૩-૧૬) પૂર્વની પકિત નીચે મુજબ છે - અસ્તર્ગ્ય લોકવિદિષ્ઠ ધમમવાચરણનું . ૧

અપાપના પકિતોએ આગે આ પ્રમાણે અનુસાદ કર્યો છે “જે લોકવિદિષ્ઠ તે વર્ગમનુષ્યે તેમ તાપણ અનુસરીય નથી,” આ શ્લોકાર્થ જેવો છે તેવો જ ચર્ચાસરણ નિર્ણયમાં લેવાયો છે (૧૧૧) મિતાદરામાં તેની વ્યાખ્યા આમ કરેલી છે - વર્મ્યં રિહિતમપિ લોકવિદિષ્ઠ લાક્ષણિક મિશનિજનન મધુપક શાકાદિક નાચરેત્ . યમ્યાદસ્તમ્યમ્ અમિશોમીયવત્ સર્ગમા જન ન ભવતિ .

અર્થાત્ આપણ સત્ત્વવિરિત કર્મ પછી જે એક હેતુ કે જેમાં લોક (મિત્ર) દોષ હોય, - તે તે કરતુ નહિ, જેમ કે મધુપકમાં જોયે પગે, અમિશોમીય પગના અગિયાર્થથી જેમ રચન મળે છે, તેમ તેથી તેનું રચન મળતુ નથી

અપગર્હ આ અધ્યયોક્તો અર્થ આમ છે છે - મધુપકમાં ગોવધા વિષવનિયોગ શુદ્ધાવિ કહ કયાદયોડસ્તમ્યતાત્ લોકવિદિષ્ઠ તાત્ વિદિષ્ઠ અપિ ન કલ્યા વિરણતા કમિયુગે . અતએ સ્માન્તિ

ગોપશુ દેવરાત્ પુત્ર સત્રયોગ કમળહત્મ .

સુરામયોગ મિશું ચ ન કુર્ચીત કર્તા યુગે ॥

મિશુ પરમહસ . તથા

અક્ષતા નરમે રક્ષ ગોયશ્ચ કમળહત્મ .

દેવરાત્ સુતોત્પતિ કર્તા પત્તિ રિષયત્ ॥

અપગર્હ વહે છે કે ગોપેશુ પગે આ યુગમાં કરના નથી કરતા તે લોકવિદિષ્ઠ તેમાં પણ અનિયુગમાં તે વિરોધન કરના નથી આપગર્હો જણાય છે કે વિદ્યાનંધર અને અપગર્હ એ મને ॥ અતમુજા કલ્પિત પ્રકરણ “ જલસ્તર્ગ્ય લોકવિદિષ્ઠ ધમમવાચરણનું આ અર્થના ઉદાહરણ રાખ છે મારે કુદ્રાત્તીયને “ અસ્તર્ગ્ય લોકવિદિષ્ઠ ધમમવાચરણનું ” શ્લોકાર્થ અનિવર્ય પ્રકરણના અર્થ સૂત્ર છે જે આ શ્લોકાર્થ મૂર્તિદષ્ટો, તે બહુનાંદીય પુરાણના અભિપ્રાય સમજી શકાય તેમ નથી મિતાદરામાં (૨૧૧૧૬) નાચરિભાગ પ્રકરણમાં પછી “ અસ્તર્ગ્યતા આ શ્લોકાર્થના મગર કે ‘ મહોક્ષ રા મહાજ વા શ્રોત્રિયાયોપસ્થપત્ ’ આ વિધાને ઉલ્લિત કરેલું છે અનિવર્યમાં ‘ મધુપક ગોવધ ’ નિરિદ્ધ છે આપરથી જણાય છે કે અનિવર્ય પ્રકરણ એ ‘ અસ્તર્ગ્ય ’ શ્લોકાર્થ નિરૂપણ બાધ્ય છે સાલનિહિત કર્મના અનુસારના નિર્ણય એક નીતિ પ્રયુક્તિનિ નિર્ણય નથી એ લોક સાધારણ યેકાને સાત્ત્વકારોએ મિતભાવે આપેલો ઉપદેશ છે આ ઉપદેશનું પાલન સાથી વ્યક્તિને ગાતિ મળે છે તે ખરૂં છે, કારણ કે માણસો જુડુ પારે, જેને ધર્મ છે; તે પ્રમાણે આત્મજી રામસાથી લોકો આપણુપર લગ્નિ રાખે છે, અને ગોપામાંના નથી આપરથી જણાય છે કે આ નિર્ણય એ ધર્મનિધિ નથી - પણ

નાસાદિ ઉપદેશ માત્ર છે નાચોઆ આમ મિત્રભાવે જે ઉપદેશ આપેલો છે, તે બધા
પાસમાં સીમતે છે એટલાક વિચારે એના હોય છે કે એ સર્વે શાસ્ત્રવિરોધી હોય. આ
મેં આચાર સિદ્ધિ જે સ્મિત વર્તે તે સમાજમાં નિન્દા પામે છે માટે પોતાના આચાર
સિદ્ધિ નજર નથી સાચાણી માણુએ એમાન-વિરુદ્ધના આચાર ન જ દોરારુ એ જ રીતે
કે પર્વતુ જે મરા માણુએ આમ કરે તો સમાજના અનિષ્ટ આચારો એમાજને જોડે
રી કુદે-સમાજના કે નીચુ મારે, પોને અડવણુ વેળીને પણ. એમાનમા નથી. મગગર
સર્વવિરોધી આધાર ચનાવરા જોડે, અને એટલેશાચારો દરેક જોડે તેથી જ નથી
પચવાય છે, હિન્દુશાસ્ત્ર આ મત સિદ્ધિ નથી એ હિન્દુ-શાસ્ત્રીનુ ગોપન છે

જાનિ-એના કનવિકાસ.

જાનિએદ માટે હિન્દુઓને કેટલું માન છે, તે બધા નજરગનજી જુએ છે પૂન જાનિએદ
હોતો મટાભાગતમ કયુ છે કે—

“આ સમાજ જન્મત સહારકે પ્રથમ અમ્મત્ત જલમય દર્તુ, પછી હમાનુઆર સિદ્ધિ
કોઈ થયા છે જે બાલજો મમભોગમા અનુચિત તીલજી સ્વભાવશાળી કોધી, સાસિદ્ધ
વેધધર્મશાળી અને ગતાગ પાના અચરાળા થયા, તેજોતે મત્રિવપણ પ્રાપ્ત થયુ $\times \times \times$ એ
સીતલજીના બાલજો વેધવપણી પામ્યા $\times \times \times$ આ પ્રમાણે હમાનુઆર બધા માત્રજી
હી જુદી જાનોમા કેવણ મયા (જાનિતપર ૧૨૧૮૮)”

ત્યાર પા જરાકે ચાર જાતિ ઉત્પન્ન થઇ, ત્યારે પણ સેવકા વર્ગ સુધી તેઓના
વરગત વિનાદ હારે ચાતરુ હટ કમે કમે અનુભવવિનાદ ચાતુ જો, પણ પ્રતિભોમ વિનાદ
બધ મકા નાગો ત્યારે પણ સમાજ જાતિ રચે ખાસાપીનાનો વહેવાર હતો ત્યાર પછી
મુદતી સંધિનો ખાસાપીનાનો મળવ-ર થો ત્યારે પણ સુધમા ચણાત આકર, વગેરે મળે
ખાસાપીનાનો વહેવાર પ્રચલિત હતો તે પછીના વખતમા લખિય અને રેશ્યુ સોરેન ખાસાનો
વિવાજ બધ પડ્યો.

આ તરફ ચાર વર્ગમા પ્રવેશ એ જેમ જેમ વચા નાગો તેમ તેમ અસનાવિનાદ,
પણ જોડો થના લાગો ત્યારે પ્રથમ ઉજો કે બાલજીના ઔરમથી દારિયા-વેશ્યા-કે શેરાના
મહામાયી જન્મેન મનાનો સમાજ કયુ સ્થાન આપમે ૧ પ્રથમ યુગમા અપ્રકરનો જન્મ
એ મળ્યો કે બાલજી-શૂનું સેતા. ૧૫ ગણતુ અને બાલજી-દિગ્ધના સતાનો બાલજી
મણુવા ત્યાં પછીના યુગમા માણુએ આવી મતોપાયા નહિ, તેમણે કયુ કે બાલજી ને
મત્રિયા=બાલજી બાલજી + વેશ્યા=વેશ્યા આ વખતે પારતન (ગિયા) નામની સદિ થઇ
પછી અમજ નામની સદિ થઇ ત્યાર પછીના યુગમા મધવપિકત જાનિ થઇ આ પ્રમાણે ચાર
પછેને મળે જનીશ જાનિ થઇ, અત્યારે તો આ જાતોમાં પણ અનેક પેઠા જાતો ઉપજી છે
જુજસનમાં નાલ મના જ ૮૪ બામ માણુય છે, તેઓ વચ્ચે કયા વચ્ચાર તો નથી રાગ

ખાસાખાસો રહેવા પછી નથી જનિમેદને જન સમ્યક્ માનનાથી આતુ જ પરિણામ
 નાવે। ધીમે ધીમે જનિની સખ્યા વધી જશે અને વિવાહી થેન નાનુ થતુ જશે વિવાહનું
 તત્વ ઘટનાથી કન્યા-સિમ્બનો જ્ઞાન રહે છે તાહુકાને કન્યાઓ તોટો પડે નથી, ત્યારે મગીન
 સમય પામે ૬ આમ કન્યાઓનીથી પગાનુ મહત્ત્વ અનીતિને પામે છે આ બધાનો પ્રતિ-
 કા કરના માટે જાનિએ સરખાવ તજ શા કિનાય ને છે ?

પ્રાચીન શાસ્ત્રોના અધ્યયનની જરૂર

આ બધાનો અટકાવ કરવો હોય તો સમસ્ત દેશમા-નેમા પણ આપણા શાસ્ત્રી-પુણી
 આમા જુનામા જુના શાસ્ત્રોના રેનાવો કરવો જોઈએ તેઓને હિન્દુઓની પુરાણન કીર્તિ પ વેદ
 અથવા, ઉપનિષદ, રામાયણ મહાભારત તથા પુરાણોનુ મનન કરવુ જોઈએ હાનમા તેઓ
 જે રાષ્ટ્રોના અધ્યયન કરે છે, તે એવા તદ્દન આધુનિક કાગળા કે આ રાષ્ટ્રીઓમાના વહા
 ખરા પ્રાચીન રાષ્ટ્રોનો અભ્યાસ કરતા નથી વૈકે આચાર અને નર્મમાન આચાર (સ્યે દેટના
 જુદા) છે, એ તેઓ જાણતા નથી આથી જ શાસ્ત્રોમાનાઓ અસંગ વિવાહના વિરોધી છે
 આ તેઓનો રોગ નથી, પણ તેઓ જે સિસ્ટમ (System) માં મનુષ્ય થયા છે તે
 સિસ્ટમનો દોષ છે જનિમેદ સુધારણાનો કાર હાનમા ટાણે તેમ છે ? દેશો સિદ્ધિનું રંગ તો
 આ નર નપુંગુ કિનાઈન છે તેઓ આ વાત જાણે છે કે ભદ્રાર્ય-પડિતો-શાસ્ત્રીઓ પુરાણીઓ
 હવે પણ સમાજના નેતા છે, હનાંકઈ પ્રયત્ન કરતા નથી શાસ્ત્રોમાનાઓનુ નિષ્કપટ જ્ઞાન
 રાષ્ટ્રમા આમકિત દાદિદાન, પરાપચાર નિમુખતા, સરખીપણ વગેરે જુઓથી તેઓ હવેપણ
 પ્રજા સમય હિન્દુઓના ગેતા રહેરો તેઓ સારી કળાણીનો મરિમસ્ત થાય તો સમાજ
 નપારનુ ગમ સહેતુ થશે દેશનુ કલ્યાણ થશે

ફા નાચો ઉપરના હતા આના દુષ્કર્મ પીડાની તે જાણતી મુખાકૃતિ દીન થી સ્થાયી
જાણતી હતી

પામે બેઠોના રૂઢ ધડીક તે જાણતુ મસ્તક આપતો, તો ધડીક તેણીના ખુના થયેલા
જોને ખમી ગયેની પીછાડીથી ફરીથી હાંપનો ધડીકમા ઉડા, નિચાળમા પડી જતો, તે
ધડીકમા મતેનોની સ્થિતિપર અશ્ચ પાડતો થોડીનાર આખો મન્ય કરી જાણે દુખના દરિ
યામા હુખી જતો હોય તેમ આવુ નમાની જાન બેસતો, પણ તે જાણતી હુખી જુમો સાલગા
આખો ઉડાડતો અને તેને શાન્ત અને પ્રેમાગ વચનોથા આશ્વાસ આપતો (પણ અશ્ચર્ય તે
આશ્વાસન આપાગને જ ખરા આશ્વાસનની તે જ પૂજે જરૂર હતી) હાંપને આખા બીજા
કનામના હાંપમાં એવી વ્યક્તિ કોઈ પણ નહોતી) તેના મુખપર દીન ગંભીરતા હતી અને, તે
જોનાની જાણથી જનારેણુ હણ મગજમા જુલજુલ નિચાળેણુ પરિવર્તન થા કળાં હતુ
અને તેની અસર હોના મુખપર સ્પષ્ટ દેખાતી હતી ધડીકમા હોનો નહેરો શાન્ત રખાતો, તો
ધડીકમા હુખેણુ સ્મરણુ તેને ઉત્કરશ્ચેનો અથવા તો ઉદાસા મનાની હતુ એક પણ તેની મુખા
કૃતિ કોઈપર અને રિકાળ દેખાતી તો બીજી જગતે તે સદા શાન્ત થા જતા માન આપેલા જ
હતા આડી આ વૃદ્ધની સ્થિતિ એકામચિત્તથી હુખેણુ ત્યા જ ફરીથી સામજીકારનો હૃદયને
કપાવતો રતો નીડ્યો

“ બાપા ! મજા હુ—મર હુ ”

“ શાન્ત થા મેને ! પૂના હવે તદ્દન નજદીક છે ” ખુદતા થયેના પગને પાકતો ઓ
આખમાથી અશ્ચર્યમિદુ તુલોના ૭૬ મોલ્યો

તે વૃદ્ધને હૃદય પુગાનો મહેને વિચાર થયો પણ મહાગિ પ્રમ્મ હોના હુખી કમક
નધારે તાજુ કરશે એ વિચારથી થોડીનાર તો હુ શાન્ત રહ્યો જતા પણ તેમના મનમા કમક
જાણવાની પ્રમ્મ ક્રિયા થવાથી તેની પાસે ધીમેથી બેઠો અને મહે પૂગ્યુ —

“ કાકા ! આ જાણ હમાગી પુત્રી છે કેડે હોને આ રંગ ગાથી વર તે કહે શો
તે મદી આખો મહારા તરફ ફરી અને બોલ્યો,

“ હા બાપા ! એ મારી પુત્રી છે અને પદરપુત્રની માનાએ હુતો નેડીને ગયો હતો ત્યા
મેક મુપડીની અન્દરના ભાગમા તે મની હતી અને હુ હાંપમાએ જહાગ મતો હતો મારો
હુભાગ્યે જે ગાસરેડોના દીવો બજોતો હતો, તે વમલમ મખરાનીએ નાચ્યો અને મહારી પુત્રીના
શરીર—” હુખતો ઉભરો આતી જવાથી પૂરે જોતી । સમ્યો જાનો આખોમાથી અશ્ચ
ધારાઓ વૃદ્ધના માનપરથી નીચે પડી મહાગાથી પણ ન ગહેણુ અશ્ચર્યમિદુ આખું પણ હુખી
ગીતે રમીતથી તુછી નાખ્યુ

“ પૂનામા કયે સ્થાને જના ઓજો ડા ” મહે ધીમેથી પૂગ્યુ

“ સાચન ધરિપતાંમાં લાઈ ! બીજે કયા જગત પૂનામા માર ના સંનધી કે જોગ
પીતુ કોઈ નથી અને હોય તો પણ મુજ ગરીબમા ગરીબ અને દુખથી સકળાવના મનુ

પ્રેમીકન સાધકોતોજ ૧ ૭-૮-૦૦ એન એમ નિવાપી એન્ડ કંપની, મુંબાઈ

નથી હોવા આગળ ઉપર હિન્દુ રહેતા પશુ પોણા દે? પાને પચીમેડ ન પિઆ હતા તેમાંથી
નાપ આપા ખવમા ગયા અને બાળીના આ માગી પુત્રીના ઉપચારો કરવામા ખવમા આ
ગોડીના બના આ માગીના પદે દયા લાવી આવી આ બીજા વર્ગના હાથમા મેલવાની રસ્ત
આખી નહિતર માફ શુ યાત ? હવે આ આટલુ મોટે છે ત્યા પાંચ રહેની પુત્રીનો દ્યાર્દ
સ્વરૂપ સભાષાયો —

“ આપા ” હજી પના ટેકુંદુર છે? હવે તો નથી રહેતા, હો શુ કહ ? એ બાપા !
એટલુ બોનતા હુ ખની ચીસ પાતી તેજે દાય અને માથાપરથી પાંડેડી ખમ્બે નાખી તે
ખીઝીડીને શી દાવ કરતો વદ બેચો —

“ બાપુ ! મેટા ! હવે નથી ફર દોને રોશન એ જ પૂનાતુ ફક્ત પાંચ મીનીટ લાન્ત
ધબને સ્પષ્ટ રહે બાપુ ! તારી કુ ખની ચીસો મહાત અત કરણ હેલો નાખે છે એ પ્રશુ ! પ્રશુ ! ”

એ મીનિટ થઈ પાચ થયું, તો પશુ રોશન ન આયુ પીઝાથી પીડિત તે બાઈબેસી
યના લાગી ફેલે મણા પ્રવલન કરી પીમેથા ચુનાડી અને દાયથી પીમે રહી પપાળવા નાચો
જેમ જેમ વખત જતો ગયો તેમ તેમ વદની ચિન્તા બધતી મધ છેવટે પુના રોશન
આયુ અને હાથમા બેઠેલા માણમે ઉતરવા માહરા પાચ મીનિટમા તો અમે નપુ જ મનુષ્યો
જ્યામા મહા મુદે નાખને ઉપાડના માડી મ મ કરી અને અમે રોશન મહાત નીચા

તે બાઈબેસી રહે એની ચિન્તિના તો હતી જ નહિ તેથી એ મો મો માડી લાડે કરી
તેમા તેને ચુવાડી અમે સમૂહ દોનિપટના અથા ત્યા મહારો એળખીતો એક ડાકર દોનો
નેને તે બાઈબેસી સપળા હાઈમે નહી, તેની ચલાગ માટે પૂર્ણ બનામણ કરી, મહારે અથે
જવા વદની મેં રસ્ત માગી વદ દાય બેડી દીન પશુ કદમ સતોપચારા સ્વરે બો મો —

“ લારી ! બાપુ ! હા જાઓ તમે હવે નમોરો મહત ઉપકારુ શરૂઆતી કુ રહુની વડ તેમ
નથી માફ હવે જ માત જલે ને કે નમે મહારા દુ ખા આ માગી ફેટલી ગાંઠિ આપી છે
પા પુ થી બપારે નીચો, જવાગથી આકીના રોશન મુધી તો મારે, “ હવે આમ અને નીચે
ધ ની રહેતુ હતું પૂનામા જઈ મારા મહત પ્રાણ બમાન આ પુત્રીની વેદના ફર કરનાન
સા આ પ્રવર્તે કરીસ અને જામી મ માગીસ, એ વિચારે માત ઘડા મગજને ડુવરણુમાં
નાખી દીધુ હતું આગે સામે ઉપચિત થની હાથે નિતાસાઓમા આગાનુ એ માણુ મિદુ
મણુ નહોતું દેખાતું બારેક વિસ પદેના માફ લાન્ત ધા ઝેડી ને હાક હાથમા વદે
માગી આ દાની પુત્રી સાથે દુ યાત્રાએ નીકળે દોનો, તે જ ચિન્તિમાં ઊંડેમા ધનુ આગણુ
કરીથી જોઈ ગડીસ કે કેમ ? એ મરે વદાપદ જણાતું હતુ મહાતગ્યામા આરી પડેના મદ
દુ ખાને મદ વચનેથી સાન્ન કરતી અંગે ચિન્તિમાં જ મીનાને મેલ મનના મારી વિધવા
પુના આ બના કર વેદનામાંથી મૂક મન કે કેમ ? એ સરા મહાત મગજમા ત્રી ધડી ધૂમતો
મારી આની ચિન્તિમાં તમેએ જે મદ આપી તેથી મારી સર નિતાસાની વચે આશાને
જનન થયો છે મારી કુદગતી દીમનને ખવમા પાપુ રયાન મારુ છે અને મનના પ્રવર્તે

અનુચિત ૩ ૨૦૨૦ એન એમ. વિપાડી એન્ડ કંપની મુંબઈ

મીને પણ મારી પ્રાપ્ત સમાપ્ત પત્રી જારી નિહુ ખ મગડી રમીત જ એમ માન મન
પાળી પ્રતિનિધિ યુગી કે જાઓ લાભ । તમ તમારા મયમા પ્રવત થાઓ પ્રમુત માઈ સ
પાળી રે ૧૬ જોનતો અગ્રો જના નાગો ડેલી દષ્ટિ તેના મુખર નાખી, તો
જાતુ કે ૨ નાં તરુ જે ઉપવારની વાગી જતાની તેના રતા અધિ ૧૭ તેની સિરિ
મતુઓ ઉપકાર પ્રગિત ની રહી હતી

૨.

ઉપરોક્ત મનારને મેએ માય વીત્યા હો તે વૃદ્ધ પિતા અને તેની ૨ - પુત્રીને ફરીથી એક
અખન મગરા મન થાપી અખત ઇ-અ થા આપતી પ-તુ ગૃહવ્યવસાયમાથી છુટો થઇ શકુ એક
સ્થિતિમા ન હોવાથી તે ઇ-છાને ૧મી દેલી પત્ની તો મગ વાગ નાર તે વાન રમજીમા અવિતા
કમ્પ ચિતા અંતે કમ્પ ૨ ખ થતુ જેમ જેમ દિવસો જવા લાગ્યા તેમ તેમ તેમની સ્થિતિ
જેરાની ઇ-અ અતિ પ્રાગ થઈ છેરટે અશાહી બીજને વિસે મુમઇથી પૂના જવા મનાયે
મેઘો ની જ્યો ત્યારથી જ મગજમા હમરો પ્રમરના પિયારો પન્નિમલ કમી રહ્યા હતા “તે બાદની
શારીરિક સ્થિતિ હવે કેવી હતો ? ” ડોસા પી માનસિક સ્થિતિ હવે કેવી હતો ? ” “તે બાદના રહેઠા
પર હુડગતી તેજ અને દારથ રમના હતો ? ” “વૃદ્ધને રહેઠા ચિતામુખ થયો હતો કે ? ” આ તથા આમા
બીજા અને પ્રશ્નો મહારા મનને પૂછતો અને તેના જવાબોની વર્ધકર્ષ ૫૧૧ હુડગતો પૂના રહેઠા
ઉત્તરો પ્રમળ આતુરતાથી સમજાવે દોરિષ ૧૫મા જર્જ જે ઓગડામા તે બાદનો ખાખો રાખ રાખ આ પા
હોય, તો જર્જ જેકે હુ તો ઓરડા આવી હૃદયમા ફાગ પડી અન મરજીમા આપાત થયો
કમ અવગુ તો ૧૬ મનુ હોય ? તેની અપના કરના નાગો બીજા જ પળે માને રાનત
કરી જે ડોસરની સલાખ નીને તે બાદને રાગી હતી તેની પામે ગયો, અને એ કુખી
પિતા પુત્રીનુ શુ થયું ? ” તે પૂછ્યું ૧૫૨ કુ — “બાદો એ માય પટેના જ પૂર્ણ
આરામ આવી ગયો હતો તે પડીના પચીમેક વિમો તે પિતા પુત્રાએ આહી રહેતા અન્ય
નર્દીઓની માગાર આરી રીતે મરી તેઓની મેવાદત્તિ એટલી ધી ઉચ્ચ હતી કે તેથી આ
દવાખાનામા મામ કરતા સર્વ મનુ-યોના હૃદયમા તેઓ પ્રત્યે કલ્પ અનન્ય પ્રેમ જાગૃત થયો હતો
અમારો વિચાર તેઓને આ દવાખાનામા જ રાખનાનો હતો પરતુ પોતાને યેર જાહી
જવાની તેમણે પ્રાપ્ત ઇ-અ જાણા થાય અમે સર્વેએ જાણે મરી આ પચાસની રમ મરી આરી
અને તેઓ સજલનેત્રે અને ઉપનારદત્ત દષ્ટિએ અમારી સર્વની રમ વધ જે દિવસ પહેલા
જ ગયાં

‘ હે ! જે દિવસ પહેલા જ ગયાં ? કયા ગયાં ? ’ તેમજુ ગામ મુ ? તેઓના નામ શુ ?
કર્ક આશ્ચર્યથી અને કહ અધિરાઇથી મે પૂછુ

“ તેમજુ રહેઠા મહેસાણાપાસે ‘બીધ’ ગામ છે, ત્યાં છે રહતુ નામ ‘દરિયા’ છે અને
તેની પુત્રીનુ નામ ‘શા ૩ છે જતી વખતે તેમજો તમને જહુ સલાયાં છે ”

‘ સ્ત્રીમદન નભાચાર્યજી ૩ ૧-૦-૦ એન એમ ત્રિપાઠીએન્ડ કપત્રી, મુખાઈ

“ જુદા માર પાસુ તમેયે મારી બનામણને માન્ય કરી પશ્ચિમ નહીં પીતે જે પોતા
મ આપી જ તે મારે દરમિયાને પાસુ પૂછ્યો જ આભારી છું ” કહી પાડે. મુનશી આ પે
કેઈ મનોપ અને આનંદ તો થયો પરંતુ તે પિતા પુત્રોને ઈગ્રીની મળી તેઓની સ્થિતિ જોઈ
આવડતો નામો નિશ્ચય કર્યો

× × × ×

‘મીરા’ જરાયો નિશ્ચય તો કર્યો હતો પણ અમુક અનિવાર્ય કારણોને નહીં આપી ?
વાર પસા થઈ-મથા આપ્યો વામો નમ્ર પસા થયા જતા તે પિતા પુત્રીને પહોંચી જતાં ટનમા
બીજા દનાસના ઈન્સામા જોરા હતા, તે સ્થિતિ અનિમાથી ખમી નહોતી તેમ જ મીરા
જઈ તેઓને ફરીથી મળવાનો વિચાર પણ ઝાંખો થયો નહોતો નમ્રમ નરમુ ૨૨ મેમના જ ત
વિચાર પરિપક્વ થયાં જો આઠ દહાડાની પિત્તિ વર્ષ ‘મીરા’ જન્મી ગયા હો

‘એક સંવિરાગની સ્વપ્નારે મહેસાણા ઉપરો સ્થાયી બેનગાડી કરી લગભગ નવેપાના નજીક
વારો ‘મીરા’ પરોવ્યો દરનામમા ચાર-પાંચ માણનો દુકાન પીતા મેમના નેમો મેં પૂછ્યો
‘ભાઈ’ હરિરાય નામે નામણ છે તેનું ઘર હમા આ પુ ?

“કરો કશિય રૂ” એકે દુકાન દુકાન પૂછ્યું

“તેને ગારના નામે પુત્રો છે તે” મેં કહ્યું

“અરે ! હરિરાય આમણ જો શરણ તેની પુત્રી એ કાલ ?” એકે બીજાને પૂછ્યું

“જો સમજ્યો હવે ગારના એ તો રાહતી મા” નામએ ખુશમો કર્યો

“તારે ‘રાહતી મા’ ને રૂના જુ છે એમ જ કહેલો ચાનો તે બની માઠને પા મુઠવ
આપુ” કહી તે મજાથીથી એક હાથે આમળ અમમા આ પે

‘રાહતી મા’ નો અથ શું હતો એ જાનતું અને કંઈપનાઓ વરેતો હું તે માણસની
પાંખા પાંખા જન્મ લાગે, એએ નરીયો વગીતે તે એક વડા જેના મન પાસે થોભ્યો
અને બોલ્યો “આ નામ સામેના જ આરણ્યમા તે જાણ તમ મળી શકશે

“રાહતી” એ ‘અનાવાશ્રમ’ પુ પાડી દરનામ હિપ્ત વાની નામ પેળ, જતા જતા
આસપાસ નજર ફેરી, તો જણાયું કે ને વડામા ઓળખ મળી લગભગ મારે એ જાઓ
હતા આ મા ‘મીરા’ રૂના કહેરામા આવે છે, તે હતા બીજા ચારમા અનામ, ધામ રીંગરને
અમલ દેખારો મામેના અલ આરણ્યમા જે મેરા અરે સ્વસ્ત હતા તેમા નમ્રમ મારેક
દર્શિઓના ખાટાઓ હતા આ મરે જોતા જ અને કઈ-આથવ થયું અને શા ને મામણ
એકે ‘રાહતી મા’ સાથી કહે છે તેનો ખ્યાલ આવના અનવો આવત થયો

એ મરે જોતો, જે ઓડે મને જતાવવામા આવી હતો, તે ઓડના દા નામે જઈ
અનંદ જોઈ હું તો એક ખાટના હિપ્ત જઈ સૂતો છે અને પામે સ્વસ્ત અને સાત સ્વસ્ત
રતોમા સ્વસ્ત થયેની પાંચીએક રાત્રી એક જો મેળી છે તે જુન જ આગળી તો ન
સક્યો પણ રહેજ વાટમા જણાઈ મળું કે તે જ હરિરાય અને તેની પુત્રી સા ન હતા હું

જેમા અનાજ, વપડા, નાસ કડોગી રીઝેરે હનુ તે સર્વ જોડ અને પાછાં જ્યાં જ હિંચ મૂર્તી હતો,
ત્યાં આત્મા

ને યજ્ઞગોળે માર્ગીય આત્મા અનુભવતો અને તદ્દ્વરિચાય અને તેની દેવી પુત્રી
નરી નાગળીઓ અને પ્રેમાળ નર્તનથી અત્યંત મુખની દેહાણુ જેનો, હું તો આ દિવસ
જ્યો પાવને વિને મુનાઈ પાઠા જસને તે પિતાપુત્રીની ગમ માગી અને ત્યાં રાધાજે રો-નાનો
અહા ! મુ તેમને મીઠા આગ્રહા પૂરે મે જે કિચિત્ કહ્યું તો અતિ મોટું વપ અર્પાવતી
મુ તેમની ઉપાસ-છિડ અને મેરા-ધમના અતીકારથી અનકૂત થયેયુ તે 'ગદ્ગદી મા' ન
નિર્ભય અંતે પ્રેમાળ મુખ ! ! !

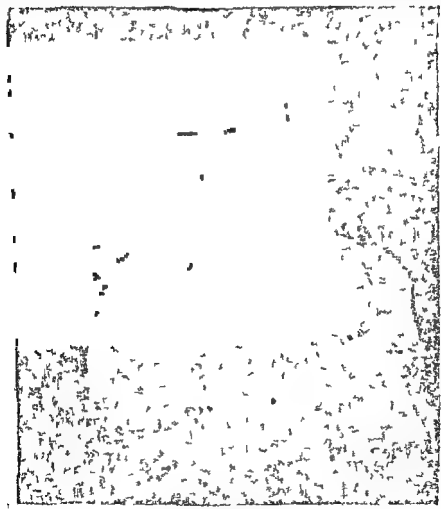
અને જતો મગજમા તે સર્ગીય ભૂમિના જોડિવારો મનમા મનમા એવિ આવેગ
બોધના નાથો, —

“ઓ સ્વામી હિન્દુ ઓગતો ! તમે ધારા તો યુનથી હરી રામે નેમ
તમારા ઉપર અમુક પ્રકારની ધુળ વળગી છે, તે દરેકરો, અને પડી મનવિંદુ જોતને
તમારો કુદરતી અગમ્ય આગેક નહિ જેડુ બણેનો 'સુ-લી માતો' નાખતો તમારી દૃષ્ટિ
આમે હમેશા ગળો અને વિચારો કે તમારા જેવા કેળનાપવા હવે એ ૧, ૨, ૩, ૪, ૫, ૬, ૭, ૮, ૯, ૧૦
કુચ્છર વાળે રી શકે ! કેના બવા આય અને સગતા બાજબને તમે નમારી પામ્યા લક
શકો છો ! કેટલા બધા બૂખ્યા, ત દસ અને દુખાપીડિત યુવાનેને અદરો-આપી, મેરા-પાઠો
લીખાવી ગોળનિના સુરે દોગી ગકો છો ! અને કેટલા બધા વક્ર અને અચકાતા-પડકાતા
ઓ-પુડોને તેમના ઇનનગી કેની પડીએ અમત પામેવા સંતોષ, જાને શાન્તિની ભાનતા
એને પાડી સંકળન કરો તેમના તમે હોને કર્ષક આરજ શાન્તિ આનુભવ કરાવી
સુનો છો ! ગેડમા સુખરો અનુભવ નહોતો છે દખીઓના લગ્નમા પેસી દુખ યુ છે તે
જાણો, દુખના સો અસળ કે ને અનુભવો સ્વાર્થી સુમનો આનન્દો પેરા તૈના યાઓ
તમારે તમારા પ્રાકાશીની તમા ! ગમમા રહેનાર દુઝાઈ દુખી નિરાધાર-અકિનની કિચિત
નમજમા લાવો દૃષ્ટિ સમજા પડી રશે એ ધના પુત્રી તમારા મુખના ભોગે પછુ એ તેરત
વાતમાએને મુખ શાન્તિ જડવુ થીન કડો જે આનુદયુ તો તે જ તમારી મદત
તે જ તમારી ઇ-ગીર્વખર સક-૧”

ગુજરાતની સ્ત્રીશિક્ષણ વિષયક સંસ્થાઓ

૩. અમદાવાદ યનિતાવિશ્વામ.

પેષક - ૧. કેશવપ્રભા. હોળકાવ દેમાઈ મી એ એનએન મી
 ગુજરાતી સ્ત્રીઓની કેશવપ્રભા દેવિદાસમા માસ મોડી ૧૭૫૫ લખેલ મુદ્રાપ, નવ
 અન મામની ઉત્તી તાગિષ અમદાવાદ મા બન્યો હતો તે દિવસે મ ગાડી પે અમદાવાદ

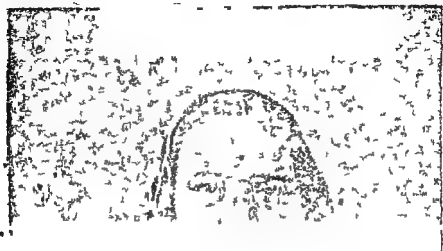

શેર મ લખાવ ગીરવ દાસ
 યનિતાવિશ્વામના વ્યવસ્થાપક મહાતા પ્રકાશ

યનિતાવિશ્વામ માટે મહાતા મહાનતો સાથે નાનરાની દોરા, ત્યાના સ્ત્રીકુસાના એક મોટ
 બેગારડા મમમ, વી દત્તી અરે જમ રાનની તે નન્યનો દ દેશવ મુદ્રેશવત મમ
 રાની હુમ્મર છે

જન અર્પનાને તેમજ નિયમ કર્યો આ સરથાની સરઘાન રૂઠા એક વિધવાથી કરવામાં આવી હતી

આ સમયમાં વિધવાઓને આનંદ આપવા ઉપરાંત મોળી ઉમરની સ્ત્રીઓને શિક્ષણ આપવાની વ્યવસ્થા પણ કરવામાં આવી હતી આ મોળી ઉમરની સ્ત્રીઓના વર્ગો સાથે

મો. શુભકાર નામનાથ ઉપસ્થાપન.

વનિનાનિશ્રામને રૂપિયા પાત્રીમ હમરુ ઉદાર દાન આપનાર દાનેશીના વર્મરાત્રી મોમે વીમે નાની ઓઢરીઓ માટે પણ પ્રાથમિક શિક્ષણની વ્યવસ્થા કરવાનું તેમજુ યેત્ય ધાતું અને પ્રાથમિક શાળાની નડઆત પણ કરવામાં આવી સાર આ. આ પ્રાથમિક શાળા ઉપરાંત વિધવાઓ માટે પણ વર્ગો જોવામાં આવ્યા હતા અને તેના લાભ સારા લેવાનો હતો

સુમેરુ નક વાર્તાનરિ ર ૦-૧૧-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુબાઈ

માધ્યમિક ક્રમ સંબંધી ચર્ચા,

૪ મ ૧૯૧૭ મા અમદાવાદની અન્દર કન્યાઓના માધ્યમિક શિક્ષણનો પ્રશ્ન ધણો વ્યાપક થયો હતો. તેમ જ નોકરોનો મત એમ થતા માણ્યો હતો કે મુખ્યાર્થ મુનિશ-ગાંધીનો મેળુ-

માહિલાનિધાસયના પ્રાસન્નકાલનાં ન્દીશિક્ષકે. તથા શિશ્યાઓ.

પરિચાલના કૃમ દિન્દુન્યાઓને અનુકૂળ નથી દિન્દુન્યાઓના રીતરીવાજ મુજબ કન્યાઓ ૧૬ વ્યાસો ૮૫ નિવાળના અવધાસ માટે મેળેની શુધ્ધી નથી, તેથી ૩૦૫ દડા કમની અમલ અને માટે હતી વળી મેળી ના કમમા વનિત નાઓને, કે શુદ્ધવસ્થા ૥ શિક્ષણને, વિન-
 નિ જાનકીબી અને સદગુણવદ્ધી ૦ ૧૦-૦-૦ મેન ક્રમ નિવાળી મેન્ડ ની, મુખ્યાર્થ

ન અવગણી ગઈનો નથી, આંતરે તે નાન વિના તેા ડાન્યા શિક્ષણ અધુર જ ડહેવાય પરતુ શિક્ષણ
 ૥અની, તેમ જ વ્યવહારદષ્ટિએ, મેટ્રીકની અમે મોઢા સારો નો પગીનો અને શિક્ષણ ને બાવ
 ૧૦૧૧ેનાના છે તે છે તેમા જુદું કાર્ય અગ્રેજી મારફતે થાય છે આથી માનવામાં મુજગનીન
 મરગજુના થાય છે, તેમ જ કમ ઘણા કદા પડે છે વળી આ ઉપરાંત દલિદાસ, વિદ્યા
 એ રિપોર્ટ પણ ૥ મેટ્રીકના લાલુવાના હોનાથી તેનું માન પચ્ચ પોપગીયું જ થાય છે આ
 મનેક કાલોથી તે કમ અ યનો વાગતો હનો અને તેથી કન્યાઓ માટે માધ્યમિક શિક્ષક
 માપવાની એક અસ્થા ભુ ૧ જ ધારણ ઉપર આપવાનો નિનાજ આનીગ્લો હનો

મહિલા વિદ્યાનયની સ્થાપના.

આ વિચાર અમનમાં મુલાતી કેડીવાર ઘાત તે ડી ગ માનથી પ તુ રહેરને મુલા
 મનવાના નિનાવિશ્રામના વ્યવસ્થાક સુચનાએન તથા જળીના વિદુષી સમાજમેવિ
 ને અદ્વિતેનનો પોમ કને આ વિચાર જગ વધારે અચ્ચિ અને પરિચુએ અમરગ
 વિનાવિનામ, મહિલા વિદ્યાનયની સ્થાપના થ) સૌ માર મોરો મુખ્ય અધ્યાપિકા તરિ
 રેનાપનાર કામ કરવા કમૂયુ આ સુચનાએને ધન મેળવના તથા બીજી વ્યવસ્થા કરના
 કામ જોડી આ રીતે ૧૬૧૭ના જુનાઈ માસની પહેલી તારિખે અમ લાખમાં મહિલા વિદ્યા
 ના આનુ થયું આ સંસ્થાએ આ નવીન માર્ગ અદલ કરીને બહુ જ સામે માખનો એમા
 ડે, અને દિ-ઓમા પણ હવે જાહેરવેવાના કામ કેના કરી ગઈ છે તે સર્વો મના
 બોધુ છે

નેનો કમ અને શિક્ષકો.

આ મહિલાવિદ્યાનયમા દ્વારા ૧૫૦ કન્યાઓ અવસાસ રે છે આપણા મમાગન
 પગિચિતિ એતા, આ અખ્યા ધણી જ આગી કહી શકાય આગળ જણા યુ છે તેમ આમ
 મક વિન ૧ મુજગનીગા જ અપાય છે, અને કેક છેડા ર્પ સુધી જગજનીતો અના
 અવ ર વિદ્યા તરિ કરવામા આવે છે આના મામ દેખીતા જ છે મહિનાવિદ્યાનયને
 આમા કમ પાય નયનો ગખવામા અક્રમે છે અને તે આન ધોરણોમા વહે ની નાખેનો કે
 પદના આ રોરજો ૭૭ માસના છે અને જાખના ત્રામુ એક એક નરના છે આ ગી
 અનામ કાર જે વપ એકો કન્યાથી ઘણી કન્યાઓ તે પૂરા ટી મરગે સધળુ શિક્ષા
 મુજગનીકા ૧ હોનાથી વિચો નીખનતામાં કદમ થોડા જતમ છે, આ તરિ કાર્ધ અને રા
 ટા ગખવા છતા, નરો મળી રહે છે અનામકમમા ધર્મ અને નીનિો તેમ જ તતિન
 અનોગો ન્યા છે અને તે જ ને પાયમા ધોખથી રિપોર્ટ દરગ્યાન આ મેરિ
 એના મે વિમાન કરેતા છે આદરમ વિચોમાં મુજગની, અગ્રેજી, દલિદાસ, દહરિનાન
 અને ધ્રમ છે આ ઉપરાંત જે એમિક વિચો કન્યાઓ નેનાના છે પોનાના મનના નતમ
 મુજગ કન્યાઓ પોતાના વિચો પમદ કરવાનો અરમ ૧ રહે છે અને કોઈ અધિર વિષ

સાગિની વિદ્યોતજક સલામ.

આપણા સમાજમાં કન્વાઓ લુદાલુદા પ્રથમ ઉપર વિચાર કરતી તેમ જ વિવેચન કે તો પ્રાય તે બહુ જ જરૂર છે, અને આ હવે સાધવા માટે આ સરકારને બેગે એક ભગિની વિદ્યોતજક સલામની આપના કરનામાં આવી છે આ સલામમાં, વનિતાવિશ્રામમાં અવ્યાસ કરતી ના હોય તેવી બાળાઓને પણ દાખલ કરવામાં આવે છે આ રીતે આ સલામમાં બાળાઓના સમાગમનું અને વિદ્યાશક્તિનું સ્થાપી છે તેમાં નારનાર ગરમા ગરમા આવે છે, અન્ન અન્નર થયાઓ જોડવામાં આવે છે, તથા મહિનામાં એકવાર ઠાકી સુશિક્ષિત, સમારી અદ્યુદ્યય પાસે વાખ્યાન પણ આપાનાય છે.

મરથાના મકાન માટે દાન.

આ સમયે મકાનની વધતી જ અગર અસાર સુધી આનુ રહી છે પણ અમદાવાદના એક ઉદ્યોગશીલ મરથા થી તે અગર હવે ટળને એમ લાગે છે વનિતાવિશ્રામ માટે એક મકાન બંધાવવા માટે શ્રી મોમ ત્રાય ઉપાસક તથા તેમના પત્ની સૌ જીવકાર બેને, પાત્રીસ દુરગ રૂપિયાની ઉમદા રકમ બક્ષીસ આપી છે, અને તેમાંથી મનાવવા ધારેના મકાનનો પાયો હમણા જ મુકામાંથી હાથે નખાવાયો ઉત્તેજ આપણે ઉપર કરી ગયા છીએ આ રકમ વનિતાવિશ્રામને મનાવવા વનિતાવિશ્રામના વ્યવસ્થાપકોએ આ રકમના પત્નીનું નામ વનિતાવિશ્રામ સાથે નોંધનાનું કહી કહ્યું છે અને હવેથી આ સરકાર “બાઇ જીવકાર વનિતાવિશ્રામ” નામકે ઓળખાશે આ ઉદાર બક્ષીસ, અને આનાર સુધી બેગી થયેલી બીજી સમાજી જે મકાન મધ્યમે તે આ સમયની અનેકનિષ પ્રવૃત્તિઓ માટે પુરતા થઈ પડશે નહિ, માટે હજી પણ બીજી મોટી રકમની જરૂર રહે છે, અને આશા કે કે અમદાવાદના સમદિનાનું નેત્રિયા ઓમાંથી કાઢી બીજી એક સુદૃઢ રકમની બેગ આ સ્ત્રીશક્તિવાદક સમયે ધરીને સ્ત્રીપ્રત્યેના સમજામાંથી અથા અને કાલકે અશે મુક્ત કરશે.

મરથાનું ખર્ચ.

આ સમયનું ખર્ચ અચારસુધી જેમતેમ નબે નાય છે જેમ જેમ તેની પ્રવૃત્તિઓ વધતી જાય છે, તેમ તેમ ખર્ચ પણ વધતું જાય છે, અને અત્યાર સુધી તો તે આવી પાળુ મરથા છે ૧૯૧૫-૧૬ માં નજી હજાર રૂપિયાની અન્ન નારિક ખર્ચ થતું હતું તેને બદલે ૧૯૧૬ માં બાર હજાર રૂપિયા ઉપર ખર્ચ થયે એવો અડસો દારનામાં આ રો છે આ નજી ધળા ખર્ચને પહેલથી વગરના માટે આ સરકારને હજી હાથની મદ મંગરી બેઠયે આ અરથામાં ચરોતર અને કાર્યાલયની બાઇઓ પણ છે અને અમને આશા છે કે ગુજરાતનો દરેક ભાગ આ સમયને કાંઈ માર્ગ બેટતો પર જ રહેશે.

ગિનામ્પદ સ્થાપનાની સૂચના.

મગન સાથે શિષ્યની જરૂર પણ એટલી જ છે અને સારા શિક્ષકો વગરના હોય તો તેમને કાંઈક વિશેષ નામો આપી બેઠયે એવાશાનાથી કામ કરનાર મેગની સમય

તે તો બ. જ ઉત્તમ સાત છે પણ તેમની નથા પુત્ર પમા નર નિલકો પણ રિમાની કે પ્રેરિટ દુઃખી પાનના રી અપાય તો સાત નિલક સિક્કાઓ મેળવી રાકાય. જ નુ અ કાય માટે સ્થાપુ ભરોશની નજર છે આ માટે જુલ જુલ ધનાઢય ગુરુના પોતાના નાનના ચિત્રપદ (Chairs) યાપવા માટે રમ્મો આપે તો ઘણો જ બાબ થ ન આ ગીતથી સરથાને સંગી વાળ ધવાની ખ ની રત છે, અને તે નરુ અમે સારું ખાસ ધ્યાન ખ યના ની રત લખ્યે ળીએ

પરિત માસરિયાછનો સરનો.

આ નરથા સનાની દુક હનીકન પુરી કરના પડેના, તેના મકાનનો પાયો નાખતી રખતે પવિત માસરિયાછપે જે સરનો મોક થો હતો તેમાનુ એક રાજ્ય મનન કરા થોના દુલ થી અન ઉતારી પેનાની લાચ દુ થોભાતી રકનો નથી તેઓમાં જણાવેડ છે,

‘ પુરપના છત્રને ઉન્નત પનાવવા માટે, તથા મનુષ્યનતિના કલ્યાણને અર્થે સ્ત્રીઓ-
“એ, માતા, ભગિની, દુદિતા, અને પત્ની તરિકે, જે જે સ્વાર્થવાન કરીને દુઃખ સહન કર્યા છે
“તેનુ નહુ પુર્યો તેમને મમે તેટલા માન અને આશ્વાસન આપે તો પણ પુર થાય તેમ નથી ”

આ વાણી ખદેખર મનન કરના થોમ છે આ જાણનો જતો આપવાની વાત તો કોમલે નથી, પણ હજી તો આપણા સમાજમાં આપણે સ્ત્રીઓ તરફના અન્યાયોમા વસારો જ કરના જાણે ળીએ તેમના ઉપર અનેક સાસાગિક આચલો આપણે નાખતી છે તેમની શુદ્ધિના પૂર્વ નિઃસન્ધ્યે આપણે પુરતા સાધનો કે પુરતીતક પલુ આપના નથી જે વર્ગોમા કેસરણીનો પ્રચાર સામે થયેનો છે, તે વર્ગોમા પલુ સ્ત્રીઓના નિકાસ તરફ હજી લલ આપવામાં આવતું નથી અરો હજી તો સ્ત્રીઓને પોતાને જ તેમની નરુ થતા અન્યાયોનો ખ્યાન આ થો નથી અને ન્યા સુધી તે ખ્યાય તેના સાથા રનકપમા આ થો નથી ત્યા સુધી ઉન્નતિ નથી “શુભામેને પોતાની અધમાવરથાનુ જાન જ ન હોય, પોતાની અવસ્થામાં જ તેમને કુષ્ટ સનોય દોય તેજ શુભામગીરીની ખરામમા ખરામ અવગ્યા છે ” આ કથન અનેક મદાપુરો કહી ગયા છે આ સર્વ જામતોઉપર મન કરી સ્ત્રીઓની સ્થિતિ સુધારના તરફ લમ આપણે આપણી કરજ છે,

આવી સ સ્થાઓની વધની જોઇતી સખ્યા.

અનવત્ત ધિનિ કાંઈક જદનાતી જન્ય છે ખરી પણ તે થકુ જ ધીમેધીમે વનિતાવિચામ અને મહિલાનિવાનય જેની સરથાઓ સ્થપાન છે, પણ એક દરોઝ ગુજરાતીઓની વસતીમા તેની સખ્યા કેટલી ઓઝી છે, તેના ખ્યાન આપણે કરવો જોઇએ આની સગથાઓ, વિધવાશ્રમો, મદિ લાનિવાનયો આદિ હવે તો સ્થળે સ્થળે ઉધવા જોઇએ જુનામ, ભાવનગર, પાટણ વગેરે સ્થળોમા મહિલાનિવાનય માટે યજનગ આની રહી છે ખરી, પણ જે ગામમા નજુયાર પ્રાથમિક કન્યા શાળાઓ હોય, તે દરેક ગામમા એક મહિલા નિવાનય સ્થાપવુ જ જોઇએ આ માટે ઉત્સાહ

પૂર્વક અને સતત પ્રયત્ન સ્થગે-સ્થગે થવા જ ને જો હવે તો મહિનાનિવાસીના ક્રમ સ્વરાત્ તથા તેની ઉત્તરી પરીક્ષા-સામાન્ય પરીક્ષા-તેનાની વચ્ચેના ગુજરાત દેશવલ્લી મહત્ત્વા "સ્ત્રી" ને જ નહીં મહત્ત્વ તરત્થી થઈ છે અને તેથી સર્વજન ક્રમની એકતા આપશે તથા સર્વો અનુભવીઓને લાભ મળશે આશા છે કે જુદા જુદા ગામ આતો લાભ લેશે અને તેમજ જરૂર થોડા પ્રતિષ્ઠા આપે

શિક્ષિકાઓ તૈયાર થવાની જરૂર.

આ સર્વ માટે સ્ત્રી શિક્ષિકાની જરૂર જ જરૂર પડશે આ કામ માટે અવકાશવાળા ધનવાન બાપ્તઓ, ધનવાન વિધવાઓ, તેમ જ સામાન્ય વર્ગના અને ગરીબ, સર્વ વિધવા બાપ્તઓ તત્પર થઈ મહાત્મા ગાંધીજીએ પૂર્વેકલ પ્રયત્ન પોતાના સાપ્તમ્યા જણાવ્યું હતું કે "વિધવાનાં દેહુ અને આત્મા તો તેના દેશને જ નમરૂપ થવા જોઈએ" આ બોધ ધ્યાનમાં લઈ વિધવાબાપ્તઓ આ દેશમેવાના ઉત્તમ કાર્ય માટે નામદત ગેળવશે, અને શ્રીશિક્ષિકા કાર્યને સદ્અર્થે વેગ આપશે વિધવા આશ્રમોમાં જે વિદ્યાગાલઓ હોય તેમને અને ત્યાં સુધી આ કાર્ય જ વાગવામાં આવશે એવી આશા રાખવામાં આવે છે

અભિનંદન.

આ લેખ પૂરો કરતા પહેલાં હૃદય સુચનાઓ તથા તેમના દરેક કામમાં તેમજ મ કરનાર, તથા આ સંસ્કારમાં તેમને પ્રેરનાર, તેમના માતા શક્તિ મેન, તથા સૌ શારદા સુમન્ય મહેતા, તેમજ બીજા જે જે, અન્નારી અર્થે સદ્ગુરુઓએ આ સંસ્થાની અનેક વિધ પ્રવૃત્તિઓ સફળ બનાવી છે તેમને ધન્યવાદ આપવો જોઈએ બાપ્ત જીવકાર તથા જેક મોમનાથ રૂપે દામે આપેના દાન માટે તેમને પણ ખાતર ધન્યવાદ થઈ છે આ સંસ્થાના કાર્યવાદક મહત્ત્વા પ્રમુખ, જેક મંગદાસ છે, તથા જેક ઉપપ્રમુખ જેડી ચિનુભાઈ કે આવા ધનાઓ સ્ત્રીશિક્ષિકા પ્રતિષ્ઠા રક્ષે છે, તેથી લાભ લેજી જ છે, તે તો નિ સર્વે જ છે અતમા આપણે પ્રાપ્ત કરીશું કે પતિત માત્રિયાલોના આવીર્ષા પ્રમાણે આ મત્થા આદર્શ મને, અને તેના જેવી સંસ્થાઓ રચશે રચશે રચવાય *

* આ લેખમાંના પ્રથમ બે ગ્રેન્થ માત્ર ૧૯૧૮ તથા ૧૯૧૯ ના સપ્તાહમાંના જ કાળ પ્રસિદ્ધ થયા છે તે તરફ વાચકાનુ ધ્યાન ખેંચીએ છીએ—દેશના પ્રમાણ

વીર અને વીરપૂજા.

લેખક - રા. મણિગકર દવ્યપતરામ જોગી ખી. એ

[અનુસંધાન અંક ખીજે ૫૪૭૧ થી]

૧. પેગમર વીર.

ભરતખંડમાં પેગમર વીરો પોતાના ઉજ્જવળ ચારિત્રીથી હમેશાં પ્રસિદ્ધ છે. સધળી જાતના ધર્મનેતાઓ પ્રજાના લવિષ્ય ભાષ્યના છે શ્રીકૃષ્ણ, બુદ્ધ, શંકર, રામાનુજ, નારાયણ વિગેરે ધર્મધુરધરોએ તથા તત્ત્વજ્ઞોએ ભરતખંડનું લવિષ્ય ભાષ્ય છે સધળા મતમતાતરોના પ્રવર્તકો, મુધારકો તથા પ્રભાજનના ધાર્મિક અગ્રેસરો ભરિષ્ય જોનાર હોય છે આવા જ દારણે લીધે તેઓ પેગમર તરીકે પૂજાયા હતા.

‘દરેક મનુષ્યનું ભાવિ તેના પોતાના હાથમાં છે,’ એવું એક અનુભવસિદ્ધ સૂત્ર છે. પરંતુ અમુક પાત્રજનનું ભાવિ, વર્તમાન સમીપ ખડું ડરી યથારિચત તદુપ જાનવાનું એ જ પેગમર વીરની ખુબી તથા મહોટાઈ. આ જ તેમની અમાન્યતા કહી નકાય આપણી પ્રજા સારે જ જનતા કારકીનીનાળી થયે કે જ્યારે આપણા વાહકો સત્ય સંપૂર્ણપણે જોશે ધર્મને જુડે. ખરેખર સત્યનો જુડો છે સુસન્માન પેગમર વીર મહાદે આરત્ર પ્રજાનું ભરિષ્ય ભાષ્ય હતું અને એને જ પરિણામે એણે પ્રજાને નવું ચેતન્ય આપ્યું, અને મુનવર્ધનની એક મોની પ્રજા બનાવી.

૨. વીર-કવિ.

વાલ્મીકિ વ્યાસ ડૉ. સર અભિન્દ્રનાથ ટાગોર.

કવિ જમાનાના જમાનાનો (*Of age*) વીર છે મહાન પુરોહિત, વીર, ભરિષ્યવેદા અથવા કવિ તરીકે લેખાય છે કવિ એટલે કવિ પુરુષ (*Wise man*), આ નહીં એના જીવનના નામો છે તે જ કવિ વીર રમય કવિતા ઉત્તમ પ્રકારે જનારી શકે કે જો પોતે એક વીર હોય કવિ સ્વ. ખારોટનું નામ અગાધિ પર્વન સુનેરી અક્ષરે પ્રતિહાસપત્ર પર જન્મનત કોતરાર્થ રહેલું છે તેવું કારણ તેની કવિતાને વીરધ્વનિ કરી ચઢતી કરિતાની એક પકિત સાલગતા મળ્યું વીરનું મહત્ત્વ ઉન્નું ચર્ચા જઈ, રંગરમમાં કોધામિ-શત્રુદાનામિ પ્રગટાવતું ધાન્ય છે તે કવિ સ્વ. ખારોટને ૧ વર્ષ તે ઉપરાંત કવિ એક પ્રયત્ન પકિતનો જ્યારે કુસળ, મહાન નિચારક, કાવ્યન ધાર અને મહો તત્ત્વજ્ઞની હોવો જોઈએ. જુ આ સધળું આગળ ગિ વાલ્મીકિ તથા મહાભારત, મણેના વેદ યાસમાં દગોચર નથી થયું આગળ કવિ શેષસપીઅર, સંકૃતસાહિત્યનિહારી કવિ કોસિદાસ આદિઓની પુણ્ય પ્રમાદિઓ કટ્ટે નામે દરજ્જે આ સત્ય દલીલ કરી આપે છે. મોટા પુરોહિતોના ચન્દમા જ તેઓની મહોટાઈ.

કવિ કવિ પ્રતિહાસ ૩-૧-૮-૭ એન એમ ત્રીપાઠી એન ક પત્ની, મુમુષુ

જાણ્ય આવે છે તેઓનીઅનના નમદા એસ્ટેટીટઝની અગિયેવા હતા વગી કરિયા પરાગ મનુષ્યો કુદરતના નિયમો વાચ્યો અને જનમમાજને ઉપયોગી ધાગ્યો ધડી કરિની કલ્પના નાદિમા આ બાલ્યમરિતુ લાન બની જાય છે અને કલ અવનવો જ અનંદ અનુભવાય છે કુદરતનો અવનવો ખેન કવિ પ્રગટ કરે છે અને મનુષ્યહૃદયને આંકા છે હરેક મનુષ્યમ કવિત્વ યોગ્ય ધણુ હોય છે અને તેો લખને જ જ્યારે કોઈ નુરે કાચ વાચનામા આવે છે ત્યારે તે કલ્પનો ભાવગ્રસ્ત વધતા એજ પ્રમાણમાં હરેક મનુષ્યના તે રમતા પ્રમાણમા અસર કરે છે મહાભારતની શકુતના ઉપાખ્યાનની વાત ધણા માણ્યો પોતાના કવિયાનુર્વતાના પ્રમાણથી વર્ણવી શકે ખરા પરતુ વિશ્વપ્રગસનીય શાકુતન નાટક તો કાલિદાસ જ નથી શકે, માટે જ વિશ્વવદનીય કાલિદાસ, શેકસ્પીઅર, હોમર, વ્યાસ, નાન્સીદિ, લાનુહરી તથા મિન્દ્રાથ દાગોર જેવા કવિઓનો અલ્પ વાર્ત્તો હમેશ જવનમ રહેજે કરિ જ્યારે અદૂરતા સાથે અપરિમિત (*Infinite*) સત્યો કહે છે ત્યારે તે કવિ કર ચલ શકે છે કવિતા તે જ કે જેમાંથી અમીરસ ઝરે કરિનાનુ ગાન જ્યારે હૃદયપટપર સચ્ચોટ ઝાપ પાડી શો ત્યારે તે ખરી કરિતા કવી શકાય ઓક લોકોએ તેમ જ પ્રાચીન હાસ પ્રજોતાઓએ કુદરતમા નમય ગાન અહોનિશં થતું અનુભવત્યુ હતુ કરિતા માટે જ ગેન વિચાર છે હિમા જ્યારે નિખાનસપણુ, કલ્પનાશમિ વિગેરે પરિણામેના હોય ત્યારે જ તે ખૂબ્ય મોહક ભાષામા હોની શકે છે 'હાતે' દરિવર ને માપ છે કારણ કે તે આપણે માટે અગમ્ય અવિત કરિના રચે છે એની કરિના આદની બધી બચ્ચ અને મનનીય છે કારણ કે એના જીવન ચરિત્રની ઝાપ એની કરિનામાં તરી આવે છે જ્યારે એના ઉપર કુખના વાળોએ એક પડી એક આની કનકના માણુ અને જ્યારે એ ધરમિનાનો ઘર્ષ અથો ત્યારે તેણે ભયાનક બીજી દુનીઆમા વચ્ચાદ કનવાતુ શરૂ થયું એવા પિકટ સમયનો એનું મન અકરિત અગમ્ય ગાનમાં ઘોન થયુ અને તણે હીરાધન કેમેડી 'તુ પુસ્તક લખ્યુ આ પુસ્તક જ તેનું આશ્વાસન હતુ અને આ બાનતમા દુનિવેન્સન લોકો અગર કોઈપણ તેની આટ આની શમ્યુ નહિ કવિ પોતે કહેના નાગો કે 'તુ પોતે (ભવિષ્યના) તારા પાળ્ય જ તને પોતાને વિશ્વથી બચ્ચો કિનારો હાથ લાગરો જ' તેનુ પુસ્તક લખનાનુ કષ્ટ અનહદ હતું તે પોતે જ કહેતો કે આ પુસ્તકે મો ધણા વર્ષો નુધી પાનવો બનારી હોયો કે હાન તેનુ શરીર 'રેવેના' હરેરમા વિશ્રાન્તિ ને છે કરિઓનો જાનુઈ અમ મર આવો હોય છે જો કે તેની જીવનકથા ઉકેનવામા માર નથી દલિત કાચ આખા ચરોપનો અનુનવ ખડો કરે છે માટે જ હાલે આકાશમાના તારવાની આશ્ક ઝગહગે છે

અંતિએ જ્યારે ધર્મ આરે હાથ રુ છે તે શીખત્યુ છે, મેક્સપીઅરે વહીવટ અને શરીર નુ છે તે પાકુ છે, કાલિદાસે જ્યારે કવિયમ કૃતિથી મોહીત કરી નાખ્યા છે ત્યારે ચાનુ જમાનામાં ભારતના અગમ્ય કવિશીર જી. સર રમિન્દ્રનાથ દાગોર અનુભવમિદ્ધ નાનથી આત્માને ઉન્નતિની દિશાએ શી રીને પહોચાડી શકાય તે શીખવે છે અથાત્ ગરીબ દશામા

સપાળનો એ ઉત્તરિના એ વિચારો ધરાવી નકે અને પોતાના આત્માને ઉન્નતિની પરાકાષ્ટે શી રીતે પહોંચાડી શકે તે સીખવે છે.

જો કે 'મનુ' પ કહી ગઈ કે 'અજ્ઞાન' થાય અને અધાધુમીમાંથી આખા નિશ્ચય શાસ્ત્ર અગે' આ આમ થાય તો તેના આત્મામાં શી નિશ્ચયનિ અગેની દેવી. જો કે પદ્મ એ કહી રહેના નાન નથી.

માટે જ કહી એટલે દિવ્યદષ્ટિવાળા પુરુષ આ જિની પ્રાતે છે અત્યંત મધ્યમ કદ નમા વ્યવસ્થા નહીં આસના બનાવેલા તેની દિવ્ય ધનુ ધર્મથી કાપેલા નિહાળી શકે છે આજ સદુપદેશધા શ્રીકૃષ્ણ ભગવદ્ગીતામાં અર્થ છે —

અવ્યકાદીનિ ભૂતાનિ વ્યક્તમધ્યાનિ ભારત્ ॥

અવ્યક્તનિધનાન્યેષ તત્ર કા પરિદેવતા ॥

૩. સાહિત્યવીર

પ્રેમાનન્દ, નર્મદ, નેનવરામ અને ગોવર્ધનરામ.

સાહિત્યવીર એક પ્રોત્સાહક વીર છે અને તેથી જ એ સવળતા આત્મા લેખાય છે તે જે રાખનને તે ફનીઆ મોતશે દાખ્યા તરીકે ક્રાન્તિમા રાજપરિવર્તન (Revolution) સમયે રસો અને વૉટેરે જે પાદ પાદેવા તે તે અમયની પ્રતિએ સ્વીકારે તો એટલું જ નહિ પણ તેઓ પૂર્ણ વ્યક્તિઓ થઈ પડ્યા હતા જ્યારે કુદરતી પ્રેરણા થાય છે ત્યારે જ અમૃતમય શબ્દો બહાર આવે છે આ પ્રેરણા તે જ નિખાનસપણું આ જ, સવળા ચીત્તેના ગર્ભમાં રહેલું સત્ય ધર્મી નિત્ય ચેતન જોઈ શકે છે તે જ વીર છે બહારના બનાવો ગમે તેટલા ક્રુદ્ધ હોય પરંતુ તેમાં વીર કુદરતી અમૃતનિ નિહાળે છે હૃદયમાં તેવું જીવન કુદરત ઉદયતું છે એમ કહીએ તો ખોટું નથી.

જર્મન તત્ત્વજ્ઞ સાહિત્યજ્ઞ પ્રકૃતિપર વિવેચન કરતા જણાવે છે કે સવળા બનાવોમાં એક ધ્વિરી વિચાર ગર્ભરથ રહેતો છે પછી બને સાધારણ જનસમાજો આ કળાનુ મુકે ન હોય પરંતુ સાહિત્યજ્ઞ તો આ સત્ય તત્ત્વ જોઈ શકે છે એટલું જ નહિ પરંતુ તે મનોહર ભાષ દ્વારા બત ટાવી શકે છે વેદના પ્રણયો શુ આ સત્યને પુરતી નથી આવી શકતા મહામહે પોતાની ભાષામાં પણ આ જ કંઈ હવે આવીને પણ આજ નિહાળુ હવે અને તેથી ફીચ્ટ (Fichte) સાહિત્યવીરને એક પ્રણ ધર્મત કહે છે સાહિત્યવીરો જમાનાના સિદ્ધાંત છે જે ધ્વિરી વિચારને અનુમેન આપના નથી આ કલ્પ લખકામાં તથા જોડા-ડોળ દમામમાં રહી ઉપદેશ કરે છે તે ખરે મિથ્યાચારી છે.

સાહિત્ય કુદરતનો છુપા ભેદ પ્રકટ કરે છે (Literature is an Apocalypse of Nature—a revealing of the open secret).

શુભામિત્રીનો મનુષ્ય (મનુષ્ય) ૧૨-૦-૦૦ એન.એમ. વિમાની એન. કપની, મુંબઈ

હવે આપણે શુદ્ધ સાહિત્યનીરોપણ દ્રષ્ટિ ફરીથી નવનરામખાંડનું સાદુ પણ ઉત્તમ
કવન, નર્મનાં પ્રેમ અને સૌંદર્ય, ખખડા ઝનુની ઉદ્ધારો, ગ જોવાનું મનના અગાધ જ્ઞાન સાથે
કવિની આત્મચર્યા માર્ગપર વહન અને એમની મહાન મેદા, પ્રેમાનુભૂતી સાહિત્યકલ્પદાર
માટે નીધેની બીજમપ્રતિજ્ઞા આ સર્વ જોના સાહિત્ય નીચે ખરે વીરો જ ન એમ કણ્યાચારિત્ર
ચાલેને ન નહિ તેઓએ બધું વેચ્યું છે, સચું છે પણ તેઓએ પોતાના અગ્ર નિમિષા પાત્ર
પાડનામા પાડી પાની ખતાસી નથી એ તેમનું સાદસ, મોટાં અને માણ્યગાઇ સાહિત્યપોષક
નીચે સ્વદેશસેવા દેના પ્રકારે તથા કેટલી બનાવી શકે તે તેની નિદ્રિત દેશોદ્ધારની બામણી
તથા તેમના સતત પ્રવાસ જગ્યાની શકશે જગ્યાએ તેમના શબ્દોમાં જન આવશે ત્યારે તે
શબ્દો નવું જીવનચૈતન્ય રેળે કવિય બારોટની પમિતના દરમ સમદમા જપ્તમાર્ગે ભર્યું
હવું અને તેથી જ તેના પ્રત્યેક શબ્દ અજૃત સાથે નવો જુસ્મો પ્રગટ કરના હતા કવિ
નર્મદના સાદુ શબ્દોમાં શુદ્ધરાતના ભાવિ પ્રગતિમા ઉદ્ધારો રહ્યું છે અને એમનો દેશોદ્ધારનો
જુસ્મો નાયબને એટલે બધા ઉત્સાહી બનાવે છે જેવાયકે પણ કરિની માદ- પ્રેમ અને સૌંદર્યમા
મરુતન થઈ જાય છે આના કારણોને નીચે જ કાવ્ય બીના લેખે સાહિત્યરસિકોને
શાન્તકાલ્યારીઓ મનાવના હશે

શુદ્ધ તના સાહિત્યપોષકોમા પ્રેમાનુભૂતિ, નર્મ, નવનરામ અને જોતરતન મના નામો એવો છે
પ્રેમાનુભૂતિ સાહિત્ય ઉદ્ધારનાર હતા સાહિત્ય ખીને નહિત્યા સુધી પાષની ન પદ રાની પ્રતિજ્ઞા
ફોતે તાજુ ન કરે? નમદા અને નવનરામનો જમાનો તેમને માટે પ્રતિજ્ઞા હતો તથાપિ તેમના
જીવનચરિત્રો, ઉચ્ચ ભાવનાઓ અને સ્વદેશવાતસલતાથી જમાનો રંગાયો હતો જુઓ—

તે અણહી નરાજના રમ
તે સિદ્ધરાજે બધસીમ

તે રંગ થળી પણ અધિક સ સ રમ, યશે સતરે માત જ્ય જ્ય ગરવિ શુદ્ધ ત

—કવિ નર્મ—

ઉપગતી પક્ષિમા કરિ જૂતકાગની શુદ્ધરાતની રિયતિ સબાળી, ભવિષ્યની કેરી ઉચી
આશા બાધે !

જોવધનગમનો જમાનો અનુકૂળ તો ખરો પરંતુ એમનો અગ્રયણો બણી પડી હતી પરંતુ
એમણે, એ ! મણકારતાં, શુદ્ધરાત યુન જગૃત કર્યું, સાહિત્યવાદી ખીનરી અને પોતે સાહિત્ય
નિહારી ચિરગ ચર્ચ સ્વ-લહે નિહવા એટલું જ નહિ પણ એમણે પોતાના લોખપ્રિય 'સરગવતી'નું
ચર્ચનાં જ ધા ભાગમા પ્રકરણો રૂપ અને ઉલ્લેખ કરવાના ચિરજીવો બો બારનવારનું ભરિધ્ધ સ્વરે
દેશપ્રતિનું મનોરાજ્ય દ્વારા પોતાના ઉદ્ધારો, ઉન્નતિનાં પચીસીઓ એવી તો સ્વચ્છ જગતમાં,
અને સહેલાઈથી દર્શાવ્યા છે કે શુદ્ધરાત તો કહૂન કર્યાવિના ચાલશે જ નહિ કે એવરનરામો કવિ
જગીમાં પણ કહ્યું

સાક્ષરજીવન ૨ ૨૨-૦-૧ એન. એચ. પ્રિન્સીપ એન્ડ કંપની બે

પ્રેમાનંદે ગુજરાતી સાહિત્યના બીજા રોષ્યા, નવવયસે 'રાગી પંડ' ૬ નર્મદે આનંદ અને ઉત્સાહ સાથે નરુ ચેતન પ્રગટા થું અને ગોવર્ધનરામે ગુજરાતી વૃક્ષને કળકૃપ બતાવી શ્રીદા કૃષ્ણચંદ્રાચાર્યા આ ચાગે વ્યક્તિનંદો મહાન વ્યક્તિનંદો ૬ જેને મોટા માલુસો બતાવે છે તેને અસ્ત્ય અને ખોટા રોગ ફમામપર નવાજે નથી દોતી તેમને ખોગી મોટાપ બુઓ—

• 'વ્યોમ દીપ નભ રતિ મિદુ તો'

• 'ધ દીવ્ય સા ખોટા' (સ્નેહમુદ્રા)

વળા તેમના ખુશ નિખાનમ હૃદયોને ૩ રત એક સ્વપ્નના બહાર લામે છે અને તેઓ ઇશ્વરી અશ નૃએ છે શ્રીશ્રેષ્ઠ, મહમ અને નેપોનીઅનના અનંતમાગ્નિમાં સત્ય તરી આવશે તેઓના ધડીઆગપર સત્યો કોતરી રાખવા માટે નહતા પૂરું અમલ કરેલો

ગોવર્ધનગગને નરુ અવન આપના ગુજરાતી લાગળી પ્રેરક ના નરુમ હની બનામા ગોવર્ધનરામે ગુજરાતી ભાષા અતારી, ગુજરાત ઉમંગયુ એટલે ગોવર્ધન રામની પીર-પૂજા થોગ્ય દરી

નાંદી.

નેપા-૩૦ - જગદાલ હી-૩૦ જે, સધળા શીએના
૧૩ તન જોઈ શકે છે તે જ પીર છે
૫ પરતુ તેમા પીર ગુજરાતી અમલુતિ નિર્માતે છે
૧૩ એ તો ખોટ નગ

મહાન કવિ હોમરનું ઈલિયડ.

લેખક — સાકન્વાલ અમૃતલાલ દવે, બી એ

(ગયા અકથી ચાતુ)

તે બોરી રતી તારે દહ પ્રાથમ અર્ચમેન । પ્રત્યે આશ્રયી જોતોયો યે ' અહા, ભા ૨
સાગી સુખી અંગ્રાહીક, તારાપર પ્રભુતી રૂપા કે, દરેક સમગ્રેય કે ધણા ધણા અંગ્રાહીકોને
તુ તારા છે પૂરે દ્રાક્ષામિ મિત્રિયામા ગુણે હતો, ત્યારે મ્હે 'નેસુ હતુ કે સંગેનિયત નહીં
કદિ ગાવણી કરી ધોલી આંદ્રુમ તમ્મ તેમની મિત્રાની સેાઓ અપમ અન્વેરાણ
દ્રિગિયન લોધાધી ભગૂર દની કેમકે નું પણ તેમ ॥ પશ્વેનો દાહ, પુનઃ ॥ સાથે સ્પધામા ઉતર
નાંત્રી અમેઝોન સ્ત્રીસેરો આપી હતી તે નિમ્ને, તેમની સાથે હતો હતા તે તાકા પણ અ
અપજનેન અંકારીઓ ॥ જોડના ન હતા "

પછી તે દુહા ગળએ ઓડિસ્સુસને દોગ, અને પૂછુ ' તસા, ચાન હો જોડએ
અંદ્રુમ—સુત અર્ચમેનન ગના મક નીચો, પણ ખબેની પહોળો અને ગતીએથી વિશાળ
આ કેલુએ ઘાટ 'મેનુ નવમ વસુધાપા પચુ છે, અને એ પોતે રતનામા મ્હોટા ધેગની
પેઠે ચોદાઓને હાગમ્મ જોડે છે અગ્રેખર, ધોળી રેગીઓના મ્હોળા ગેવાને અવસ્થિત નના
પુકેગ ઉતનામા થેટા જેવો જ એ મ્હને લાગે છે "

જોડેરે અપુસ—સુના દેખને ઉતાર દોષો " એ તો લેખ 'નિતો પુન ટુગળ ઓડિસ્સુસ
ધધાની વિધમ ભૂમિમા એ ઉલ્ખે છે અો સર્વ પ્રકારની સુખિપ્રયુક્તિમા પ્રતીલ છે "

ત્યાર નાપિ અંદીનરે તેને કશુ ' સુદરી, હું કહે છે તે ખરૂ છે, કેમ કે એરીઝને વહા ।
મેં નઅન ની સાથે મુખ ઓડિસ્સુસ પણ તારે માટે પ્રાપ્ત કરવાને પહંચા અર્ધો આપ્યો
હતો તે વખતે મ્હે મ્હારે ધેર તેમનો સત્કાર કર્યો હતો, અને જનેના વિચાર તથા કહાપણુસરી
કુખિઓ નળી નીની હતી પછી તેઓ ડ્રોજનોમ્મ સમુપમા લગી ગયા, અને યધા ઉભ
હતા ત્યાર વિચાર ખખાને ની મે 'લે'અસ સાંધી સુદ દેખાતો હતો, પણ બી વીર ની
એક ત્યારે ઓડિસ્સુસ વધારે બચ દેખાયો અને ત્યારે સોની સમુખ તેઓ શમ્મળળ અ
સાદ આપતા તારા, ત્યારે મેને તેઓ સહોષમા પણ સંપ્રદતાથી, અચકાયા વચર આપણ
પૂર્વ, કેમ કે તે સપમા ન્હાનો હતો, તો પણ તે તાણુ તાણુ આપણુ કરતો નહિ, અને તેન
વિચારે પણ અન્યમિત દોતા પરતુ કનાનિધિ ઓડિસ્સુસ આપણુ કરા બેડેતો, ત્યા
ચોડી વાર ઓ રી નીચુ જોવા કરતો, નજર જોષ પર જ રાખતો, દર આમતેમ હનામ
વચર સજ્જ પકડી રાખતો, અને કોઇ શુદ્ધિ સમરના જક પુર જોવા દેખાતો, તે વારે કો
તો એ ગમાર દ્વારે અને મુખે જ સમગ્રે પણ ત્યારે ને જાતીમાંથી જોર કરી તેનો પ્રય
સાદ કહાડતો, અને ગિયાળાના દિનના ચોસના જેવા શમ્મો ઉચ્ચારતો, ત્યારે કોઇ મ્હ

આનવીની મગફળ ન હતી કે ઓડિસ્યુમની આથે વાદમા ઉતરી ગઈ, ત્યારે તેની સ્થિતિથી ઉપજતું આપણ અમારા મનમાંથી જતું નહોતું

૧૫૧ ૧૬ પ્રાપ્તમે આગળસને દોરે ત્યાં નીચ ના પૂછતું “ શકું મહોદ્, માં તકા વિસાગ ખખાને ની નાગાદ નોમમા સર્વોદ્ય ખાતો આ સુરપ, મહાન ખીતે એન્ડવન મેલિ કોણ છે ”

એન આગલ નીધ નનના હેવને ઉતર પાળ્યો “ આ તો સર્વ ઔદાહનનો રત્ન પ્રેમ આનઅસ છે અને પછી બાનુએ કીટા બેઠોની રત્ને દેવ સખાન ઉભો છે તે આન આન્યુન છે, અને તેની આમપાસ એકા થયા છે તે કીટનોના સરદાર છે એન્ડવારે જ્યારે કીટથી આપનો, ત્યાર ત્યારે એરીઝને વ્હાલો મેનેનેઅસ તેને અમારા ઘરમાં આનદાન હોતો અને હવે હું બીજા જના તીક્ષ્ણદષ્ટિ એમઅનને નીરખી રહું છું તેમને આજખી શકું છું, અને તેમના નામ પણ ગણાવી નહ, પણ સેનાના જે સરદારો મહારી દષ્ટિએ પડના નથી, મહાગ પોતાના દુષ્કર્મા, અશ્વરિતેના મટા નથા મુષ્ટિયુદ્ધમા નિપુણ પાતિયુદ્ધમા દુર્ભી રમણીય દુર્લભામનથી તેઓ આ મેલામા આના નદિ હોય, અથવા નો તેમના સમુદાયી વહાણમા બેઠી અહી આ પા હને, પરંતુ હેન આપણો તિન્કાર કુળોને મુખ્ય મોકો દેશે એવા કાયથી આ વીન મુદ્ધમા ઉતરવાના ની હોય ”

તે આમ મારતી હતી, પણ તેઓ તો તેમની પ્રિય જન્મભૂમિ રૂઢિકામનમા લેવાતી પ્રિય ખરાને ખેત્રે નિગતે મના હતા

નિયાત, મેના મે દ્વેષ પચિત મગિદાન તરીકે જે મેદા અને વામ્પનિમાંથી મનાવેનો માલક ના અન્યમની દુષ્કર્મા મેઈ નગરમા થઈને આવતા હતા. કૃત છાઇઅસનો હાથમા અગકતુ મોહક પાતુ અને મોનેરી ચનાળા હતા, તે વૃદ્ધ પ્રાપ્ત મારે આપ્યો, અને નેને અપોનીને મો મો “ હે નેઅમિદા ૧૧૫૩, ચાનો, હો અશ્વરિતેના દ્રોહનોના નથા વનચવારી ઔદાહનનોના મરણો નમને નીવે મેદાનના મોનાવે છે, કમ કે તમારે વિશ્વાસનતક મોન જેવાના છે એલેક્ટ્રા ન તથા એગીઝને હાવો મેનેનેઅસ તેમના નાના ભાના વડે તે મુન્દેગીત સાફ લગે, અને મિનેના મુની નથા મેનો ખાળનો લઈ જશે અને આપણે બાકીનાએ મિત્રભાવ ગબધાનો છે, ન પવ વડે તેના મારે વિશ્વાસનતક મપય નેવાતા છે, અને ક્યારણવાળી દાંપતી બુમિમા મહવાનુ છે, તેમ જ નેઓ મધા મોડાના ચગનાળા આગસમા નથા મુન્દેગીતના રથાન એકાજામા જઈ રસને ”

તેના વેળ મુખી દુઃખ નાન કપો અને તેણે પાતાના આથીએને મોડા નેનાનુ મુખ નેમલે મેદા તેમ વ્યુ પ્રાપ્ત મેગ અને તેણે લગામ ખેંચી, એટલે તેની પામે મુદ્ધ ૨૫૨ મારા એન્ડનર મેમી મથો આ પ્રમાણે બો જખે મહાઅન દરનાજમા થઈ ને ૧૧૫૩ તે શીમગામી મોડા મોડી મુક્યા અને દ્રોહનો તથા ઔદાહનનોની પામે તેઓ આરી પડોના નથા તેઓ ગમમાંથી સુધા ઉતરી તરી પડ્યા અને બને મેનાઓની વચ્ચે આનદાન વચ્ચે

મેટને તરત જ નરપતિ ઔરંગઝેબને તથા કનાનિધિ ઓલિસ્સયુમ કીધા થયા, અને ગળદુતોએ
 હાથ સહિત દેવોને અર્પણના પરિત્ર બગિચાન એકા કર્ષા, દાર મ્હોટા પ્યાનામા કહાડ્યો,
 અને રાગઓના હોંથ પાણી વડે ધોનગ્યા પછી ઔરંગઝેબે હાથ તામો કરી પોતાની તન-
 નારના મ્હોટા મ્યાન પામે સત્ત નટકની કટાર વ્હાડી, અને ધેગના માથા ધગના વાગ સાફ
 કરી નાખ્યા અને દુતોએ તે દ્રોજનો ને ઔકાષઓના સર નોમા દેવી આપ્યા પછી
 મધ્યાની સમય અંદુયસ-મુને હાથ જોડ્યા કરી મ્હોટે સાદે પ્રાર્થના કરી “હે ધ્રોજી અપૂર્વધિતા
 મહા પશુરની મહામનાપી દેવી હે સર્વશ્રી સર્વશ્રોતા સપ્તભવાના હે સર્વ અરિતાઓ! હે ભગવતી
 શ્રિત્રી! અને અમર્ય તપથ દેનાર જનને મરણ પછી મનાવનાર તે પાનાગરાની વેતાઓ!
 મને સર્વ માફી રહે! અને આ સત્યનિહંસપથ પર નિષ્ઠિ કરો અને ઔનેકાનૂસ મેનેનેઅમરી
 મારી નાખે, તો જે પોને હેલન તથા તેના સર્વ વતો કમને લે, અને અમે અમાગ નમુદામી
 રહાણમાં બેસી ચાંચા જાણે પણ જે સુવર્ણકેશ મેનેનેઅસ ઔનેકાનૂસ મેને મરી નાખે, તો
 દ્રોજનોએ હેલન તથા તેનુ અવદન પાણુ મોપી દેનુ અને ભરિયતી પ્રગત મભારે એવો
 પોષ્ય ખાણો આગાધવ લોહને આપવો પરતુ અલેકજાનૂસ યુદ્ધમાં પડે ખર્ચા પ્રાપ્ત અને
 પ્રાપ્તના પુત્રો મહેને અપ્નો આપે નહિ, તો હું પાપલુ લેર યેનાને રાગ પછી તકાલિયાનાવ્યા
 કરીશ, અને હુંલેના અન્ત આવે ત્યાસુધી અહીં મરીશ ”

આમ બોલી તેણે પોતાની કૂર ડટા નડે ઘેટાના મતા કાપી નાખ્યા તેમ બોલપર ત રહતા
 પથા અને તેમનો પ્રાણુ નીકળી ગયો, કમકે પેલી વટારે તેમનુ બળ હરી રીલુ હતું અને પછી
 તેમણે મ્હોટા પ્યાનામાથી મુક્તિમા દાર દેડ્યો, અને આપપર તેની અમર વૈભવી એ પ્રાર્થના
 દેવા લાગ્યા અને ઘણા ઔકાષઓ તથા દ્રોજનો આમ કહેવા લાગ્યા “હે મહાપરની મહા
 અનાપી અપૂર્વધે, અને હે સર્વ અમર દેવતાઓ, જે લોભ આ શપથ તોડી પહેલુ પાપ આચરે,
 તેમની શુદ્ધિ આ બોનપર દોષેના દારની પેરે નાસ પામે, તેમની નથા તેમના હેલરાની શુદ્ધિ
 વિનાશ પામે, અને તેમની પત્નીઓ વિદેશીઓને ધેગ દામી થઈ મ્હોટા ”

તેઓએ પ્રાર્થના કરી, પણ કોનસ-સુતે તેની અિદિની કૃપા કરી નહિ પછી નર્મની
 સ્મરેણ ડાઉનસના વગ ન પ્રાપ્તે હતુ “હે દ્રોજનો તથા સુકવચધારી અરુઝિનો, મ્હાર કહેલુ
 સાબતો હું તો મ્હાગ ચાપુરેય હર્ષેઅસમા પાછો જાઉં છું, કાલ કે મ્હાગ પ્રિય પુત્રને
 એરીએ વ્હાના મેડેનેઅસની સાથે તડતા મ્હારી આખે મિત્રદુન જાઈ રાહી નહિ
 અનુમતે જાણે છે, અને સર્વ અમર દેવતાઓ જાણે છે, કે એ મેમાથી કાનુ મ્હત્તુ નિર્જાન
 થતુ છે ”

આમ કહી તે પરિત્ર જુદ રાગએ ઘેટા પોનાના રથમા મુક્યા, પારે ગથમા મેા, અને
 રથમા બેલી, અને તેની પાને તે સુન્દર રથમા અન્ડીનર બેઠી ગયો આ પ્રમલો તે ને
 યનિવસત્પાત્ર મિથા વા, અને પ્રામ-પુત્રી હેમ્પર તથા નુપ્પ ઓડિમ્પુમે મળી પ્રથમ એક
 વા માપી કહાડી આ પછી એક કાસાની કિનારામા ટોપમા મિથા નાખી ખુલ દેનાવી

માનવીની મગફળ ન હતી કે ઓડિસ્યુસની માથે વાદમાં ઉતરી નહીં, ત્યારે તેની વિચિત્ર સ્થિતિથી ઉપગતુ આપ્ત અમારા મનમાથી જન્મી રહેતુ.

૧૭મી ૧૬ પ્રાથમે આઠમ્બોનો દીર્ઘ ત્યારે ત્રીજી વાર પૂજ્યુ “નાઈ, મોટા માનુસ તથા વિશાળ ખનાનો ત્રીજા આગાધ નોખામાં મરોત્કૃષ્ટ દેખાનો આ સુરૂષ મદા. ખીને એમ્બુઅન થોદો ૬. ૧. ૬.”

એમ જાનન દીર્ઘમના હેવને ઉત્તર વાળ્યો “આ તો મર્વ અંદાધનોનો પ્રથમ આમર્સ છે અને પેળી બાનુએ કીટન પેઠાની વચ્ચે રાં સમાન ઉભો છે તે આગે મિન્યુમ છે, અને તેની આસપાસ એકમ થયા છે તે કાળોના સગદાર છે એ ત્યારે ત્યારે કાટથી આવેનો, ત્યારે ત્યારે એરીછને બહાવો મોનેબસ તેને અમારા ઘરમાં આવવા દેતો અને હવે ખીજા મધ્ય તીક્ષ્ણદૃષ્ટિ અંધાધઓને નીરખી નકુ છુ ને તેમને ઓગાખી વડું છુ, અને તેમના નામ પણ ગણ્યાની વડુ, પણ સેના ૥ બે સગારો મ્હારી દૃષ્ટિએ પડના નથી, મ્હારા પોતાના મધના, અશ્વિનેતા કેમ્દર તથા મુશ્કિયુદમા નિપુણ પાનિયુખાન દત્તા અમલીય વેદિકામનથી તેઓ આ મેનામા આયા કિ હોય, અથવા તો તેમના સમુદામી વહાણમાં બેની અહીં આ-વા હો, પરન્તુ હેવન આપતો તિગ્ધાર કરોને મર્વ પેળે દેગે એરા ભયથી આ ત્રીજી પુદમા ઉતરવાના નહી હોય.”

તે આમ ધારતી હતી, પણ તેઓ તો તેમની પ્રિય જન્મભૂમિ વેદિકામનમાં બેઠેલી મિત્ર મરતે મોગે નિરાતે મૂતા હતા.

ત્રિમા ૧, તેના મે દ્વોતો પરિન મગિદાન તરિકે બે થેટા અને વનઅપનિમાથી બતાવેનો આદક ૧૦ અજર્યર્થની દુર્ગામાં લેઈ નગમ્મા થઈને આવતા હતાં હવે ઇગાધઅસની હાથમાં ચળકતુ મોટા માનુ અને મોનેરી ચનાણા હતા તે મુદ્ધ પ્રાથમ પામે આ પો, અને તેને સુમેધીને મો રો. ૧૮ નેઅંમિન ૧૧ પુન, ચાલો, ઉઠો અશ્વિનેતા ટોળનેના તથા વરધારી અંધાધઓના મરારો નમને નીચે મેદામાં મોનાવે છે, કેમ કે તમારે વિશ્વાસજન મેગન લેવાના છે એનેકાનૂમ તથા મેરીછને બહાવો મોનેબસ તેમના નાંખા ભાંસા વડે તે મુદ્ધેગીને સાદ લગ્નો, અને નિગતા મુદ્ધેરી તથા મેનો ખમને, ૬૧ જરો અને આપણે બાકીનાએ મિનબાવ રાખવાનો છે, સપ ન વડે તેડના માટે વિશ્વાસજનક મપથે નેવા ૧૧ છે અને ક્યા જવાણી દ્વારની ભૂમિમાં મેડાનુ છે, તેમ જ તેઓ બધા મોજાના અગેરાળા અગમમાં તથા મુ- રીનિરામગ્યાન અંકાધઆમા જઈ રસશે.”

તેના વેપ મુદ્ધી વડ ૧૨૦ અને તેણે પોનાના સાધીઓને મોડા લેડનાતુ વધુ, તેમણે સત્વર તેમ વધુ પ્રાનમ બેઠો અને તેણે યગામ ખેંચી, એટલે તેની પામે તે મુદ્ધે અથવા એન્ડીન મેગી ગયો આ પ્રમાણે બને જણે મ્હારા દરગામમાં થઈને મેતાન ઉપર તે નાંધગામી મોડા મેડાની મુક્યા અને ટે જનો તથા અંકાધઓનો પામે તેઓ આવી પડાયા ત્યારે તેઓ ગ્રથમલી સુધા ઉતર ઉતરી પચા અને બને સેનાઓની વચ્ચે આનંદ વાગ્યા.

એટલે તરત જ નગપતિ એંમેગેનન નથા કનાનિધિએકિરમ્મુમ ગ્રેખા થયા, અને ગળદુતોએ
 તપથ સહિત ગ્રેખાને અર્પનાના પરિત્ર બગિન એકદા કર્યા, તર એટા યવામા કહાગ્રો,
 અને ગળગ્રોના હાથ પાછી વડે ધોવગ્રાયા પછી એંટ્રાહીકે હાથ લગાડી પોતાની તન-
 પાગના નોટા ગ્રાન પામે સદા લટકતી કરાવ કહાગ્રો, અને ઘેટાના માથા પગના વાગ સાદ
 કરી નાખ્યા અને હોતોએ તે દ્રોહનો તે એંકાઇબનોના સગાગેમા દેવી આપ્યા પછી
 બવાની સમક્ષ એંટ્રુમ્-સુતે હાથ પાડ્યા કરી નોટા અદિ પ્રાર્થના કરી તે ઇગન મી ઝૂંસધિના
 અદા પશસ્તી મહાપ્રતાપી દેવ! હે મહાદ્રુમ્ મર્ગોના સૂર્યમગવાન! હે નર મરિનાઓ! હે ભગવતી
 ધર્મિની! અને અમલ તપથ નેના જનને મગ્નુ પછી મતાપનાગ છે પાનાગરાની દેવતાઓ!
 તમે સર્વ સાદી ગ્રેહો અને આ સત્યનિરુપથ પગ દિષ્ટિ કરો ને એંટ્રુમ્-સુત મેનેએસને
 આગી નાખે, તો જ પોને હેનન નથા તેના નર્મ રૂપો દમગ્રે ને, અને આ અમા! મધુદગામી
 વદાસુમા મેમી આ યા જાળએ પશુ ને સુવર્ણકેત મેનેએસમ એંટ્રુમ્-સુતે મગી નાખે તો
 દ્રોહનોએ હેનન તથા તેનુ અદ્ય પાણુ મોપી નેનુ અને ભવિષ્યની પ્રતિ મવાગ્રે એંટ્રુ
 યોધા, બે ને આગાઈવ યોધને આપવેલ, પરનુ એંટ્રુમ્-સુત સુદમા પડે, છતા પ્રાપમ અને
 પ્રાપમના પુત્રો મહેને બાગો આપે નદિ, તો પાપનુ વેગ વેનાને ચાગ પછી ના સિધવાયા
 કરીલ, અને હુદનો અન્ત આવે ત્યાનુધી અડી રહીલ "

આમ ભોલી તેજે પોતાની દૂર કરાવ વડે ઘેટાના મગા કાપી નાખ્યા તેમ ભોંપર તરફગા,
 નેના અને તેમનો પ્રાણ નીકળી ગયો, કેમકે પેલી દટા તેમનુ બળ હરી લીધુ હતુ અને પછી
 તેમણે નોટા ધ્યાયામાપી ચૂનાપામા તર વેડ્યો, અને બાપપર તેણી જમ દેવાની એ પ્રાર્થના
 કરા લાગ્યા અને ધળા એંકાઇબનો તથા દ્રોહનો આમ કહેવા લાગ્યા "હે મહાવચસ્તી મહા
 પ્રતાપી ઝૂંસદેન, અને હે સર્વ અમગ દેવતાઓ, જે તો આ શપથ તોગી પહેલું પાર્ષ આચરે
 તેમની શુદ્ધિ આ ભોવપર તેજના દારની પેઠે નાસ પામો, તેમની નથા તેમના છાકોની શુદ્ધિ
 રિનાલ પામો, અને તેમની પત્નીઓ વિદેહીઓને થેગ દામી ચર્ધગ્રેહ "

તેમણે પ્રાર્થના કરી, પશુ હેનસ-સુતે તેની નિહિની કૃપા કરી તદિ, એકી બરે કિ
 સમગ્ર ઇગનના વચગ્ર પ્રાપમે કલ્પુ કહે દોગનો તથા ભુમ્વચધારી એંટ્રુમ્-સુતે "હે હે
 આખો હુ તો ન્હાના ગાયત્રેય ધર્મ-અસમા પાછો બહુ છુ, મગા દેવતાગ્ર મિત્ર પુત્રો
 એંટ્રુમ્-સુતે છતાં મેનેએસમની નાથે તકના મહારી આપે નિમદ્ધ, નેમ સદીસ નદિ
 એંટ્રુમ્-સુતે બળે છે, અને સર્વ અમગ દેવતાઓ બળે છે, કે એ ભેંડયો કેનુ મગ નિર્માન
 થાડુ છે "

આમ કરી તે પતિન દહ તાનમેં ઘેટા પેનસા તથા મગા, પાને રચમા બરા, અને
 વગામ મેચી, અને તેની પામે તે સુન્દર નમ્મા એંટ્રુમ્-સુતે મેમી નેમ આ પ્રમાણ તે બને
 કદિઅત પાન મિત્રા ના, અને પ્રાપમનુની દેવદેવ તથા સાર્વ એંટ્રુમ્-સુતે મગા પ્રથમ એક
 વગા માપી કરાડી, અને પછી એક કોસ નિતરમ્મા તેમના વિદીઓ તોમ્મા અને દમામે

ત્યા મેદાન પણ સાર હતું, અને એક ન્હાનું વોકર પાસે

આ-ચુ હતું આ રથળ પસદ કરી પોતાના માણસોને મદદરતા નહીં તણ્યા ઠાકવા હુકમ કર્યો એક હુકમ સાબળતા જ કહ્યું “પણ આ તો હિન્દુઓનું હોય છે” કરીમખાન મીઠાને બોલ્યો — “કના બે! તું તું હિન્દુની બોલાવે છે કે તને હિન્દુના મદિગુ આટલું, બધું લાગે છે? વાલ કેવું સરસ દેનાવય છે! ચાલો, જનદી તણુ ઠોપે! ત્યા સુધી હું મદિરમાં જઈ શકું ગંગડાવતો વિશ્રાંતિ લઉં છું અહમદખાન! જરા હુકમો તો ભરી લાવ, તલપો લાગી છે અહ્યા! અહ્યા!”

આમ કહેતો એ દાદીપર હાથ ફેરવતો ફેરવતો મદિર તરફ ગયો મદિરમાં આ વખતે એક સ્ત્રી અને એક યુવાન પુરુષ-છોડરવાદી ઉમ્મરનો પુરુષ-આચાર્યશ્રેયતા દના તેમણે આ ટોળીનો પગરથ સાબળ્યો-સાબળતા તે સ્ત્રી અને તે પુરુષ મુજતા લીંતને ટેકી ઉભા-તેમના હોસ કોસ ઉઠી ગયા બન્નેનું કાળજી ધડકતું હતું બન્નેની આખો જમીન તરફ ગઈ અહમદ એક ધામીયો અને હુકમો લક્ષ મદિરમાં ગયો તેની પ્રેરે પૂરે કરીમખાન પણ અહીં ગયો અહમદ, અહીં જતા વાર આ સ્ત્રીપુરુષને જોઈ મ્હોટેથી હસીને બોલ્યો — “યા ખુદા, જી હજુર, આરાકમાશુક! કરીમખાન જરા પાછળ નહીં, અને “કેન! જનનાના!” એમ બોલતો પાછો વળ્યો અને ખહાર એક વૃક્ષ નીચે ધામીઓ નાખવાનું જહુ ધામીઓ પાધરી હુકમો ભરી, તકીયો મૂકી અહમદ, બાલુએ ઉભો, કરીમખાન બેઠો એકબે વખત ચુકચુક કર્યા પછી અહમદને કહ્યું — “અહીં રના માણસને કહે કે અહીં ખાનમાહેમની જાનણી પડવાની છે, માટે તમે અહીંથી બીજે ઠાણે જાઓ”

અહમદે બારણા પાસે આવી પેના તરુણ પુરુષને મ્હોટેથી છુમ પાડી કરીમખાનનો સંદેશો કહ્યો તે સાબળતા તે બન્ને સ્ત્રીપુરુષ છુટકારોનો હમ બેચતા ખહાર પડ્યા તૈયાર થયા અહમદખાન તે સ્ત્રીનું મુખ જોવાની લાલચથી બારણા આગળથી દૂર ખસ્યો નહી, છેક બારણામાં ઉભો હતો ત્યાંથી જરા બાલુએ થયો પણ તેની નજર તે સ્ત્રી તરફ એકસરખી લાગેલી હતી તે સ્ત્રીએ હુમટો કાઢ્યો અને ખહાર નીકળના લાગી પણ અહમદખાન હતું ખસ્યો નહીં એમ જોના તે પાછી-હઠી અને ધીમેથી તે પુરુષના કાનમાં તેને બાલુએ ખસવાનું કહેવા ગણગણી તે પુરુષે મીઠી અને અદબથી વાણીથી અહમદની પાસે આવી તેને દર થવું કહ્યું તે પુરુષને જોતાને તેનો અવાજ કાને પડતા જ અહમદ જરા ચમચ્યો-પણ તરત દૂર તો થયા, પરંતુ તેનું લક્ષ્ય-તેમ નજર હવે તે સ્ત્રીને મૂકી તે પુરુષ તરફ લાગી-તે અત્યંત ખાન પૂર્વક તે પુરુષને જોઈ રહ્યો જેમ જેમ એ તેને વધુ જોતો ગયો તેમ તેમ તેની શકા દૃઢ થતી ગઈ અહમદ જેમ જેમ તેની તરફ જોતો તેમ તેમ તે પુરુષ તેની નજર ચુકવતો તે સ્ત્રી સાથે મદિર ખહાર નીકળ્યો અને તેઓ આમ તરફની વાટ છેડી બીજી વાટ તરફ ચાલવા લાગ્યા અહમદ તેમની તરફ મોખા હસે જોઈ રહ્યો હતો તે બન્ને થોડ લગી હજી ગયા નહીં હોય ત્યાં તેણે

અને કરીમખાને દક્ષિણ તરફ ધુણારનાં તે દેખ્યો અને આ પુરુષઓને પકડી પાડી કહ્યું —
 “ અહીં, જનાને આની, આપને હજુર મેલાયે છે ” આ સામગ્રી તે પુરુષ સુધારાએ પણ તન
 ઉતર આપ્યો. — “ મને બોનાવડાની રી મનવન કે હું અને ઉઠાડીને રી રીને આની શકુ
 આપી મરજી હશે તો અને પાસેના ગામમાં પહોંચાડી પાછો આનીશ ”

અહમદે નમ્રપણે પાછું કહ્યું — “ જનાન, આપના જનાનાને મરિમાં જવારાર બેસવા
 યો આપને બિલકુલ ખોટી થયે નહી ” હવે બીનેઈનાજ હતો નહિ એટલે ને અને જબ
 બાચારીએ પાછા ફર્યા મદીરમાં તે અને બેસાડી અદર અધિકઅધુક આપી બતીને પ્રકાશ હતો
 ખહાર કરીમખા પાસે મે મસાનથી મસાન પ્રગમી ઉભા હતા અહમદ બેડે તે કરી
 મખા પાસે આવ્યો રિવાજ મુજબ બદગી સલામ વગેરે થયા પછી કરીમખાને “ આપને
 બેડીએ ” કહ્યું તે મુઝાએ કરીમખા અને અહમદ તેની તરફ નીહાળી નીહાળીને નિશ્ચિનદૃષ્ટિથી
 જોતા હતા, તેની રિધિમિ વિનહાણ થઈ કરીમખાને “ તમે કોણ ક્યાંથી આવ્યા, ક્યાં આવ્યા ”
 વગેરે પ્રશ્નો પુછ્યા પરંતુ તે પ્રશ્નો ઉત્તર આપતા તે મુઝાએ છતયે કાંઈક ઉત્તર આપ્યા તો
 ખરા કરીમખાને આ ઉત્તર ખરા નથી, એમ તરત જ જાણ્યું અને ત્યારે પ્રશ્નો પુછના બાબો તે
 તરફ મુઝાપર તે ઉત્તર આપ્યા આ ઉત્તરોથી કરીમખા અને અહમદ વચ્ચે વચ્ચે એકમેક
 સામે જોઈ હસનાસતા તે તરફે હવે ઉઠતા જવાની ખાખમ દાખવી પણ “ ખાનસાહેબ હમણી
 આવશે, તેમને મળી ખરી હકીકત કહી પછી તેમની રજા લઈ જશે ” એમ કરીમખાને કહ્યું

‘છિદ્રેવનર્ષા કલ્પીતમવસ્તિ, આ કહેવનનો પેલા તરફુને આ વખતે અનુમન થયો એક
 ખાનના સપાટામાંથી છુટતા હતા, ત્યાં અમરા બીજા તિસ્માખાન આવે પડી જાઓ
 નું કરે, મિચારો, માચાર માચાર પોતાથી અને એટલી ખટપટ કરી પણ કરીમખાને એક જ
 ઉત્તર આપ્યો લાચાર થઈને પોછો ફરેશમાં ગયો. અહમદખાનનું ફરેશ ખહાર આની બેઠો
 ધણી વખત સુધી તેની બી તે સીની ધુસધુસ આની એટનામાં તણુઓ ઠોઠાઈ રહ્યા અને
 પાછળ રહેના માણસો પણ માત્રી પહોંચ્યા—જ્યા ત્યા મશાએ મશાએ થઈ રહી હતી એક સરખી
 મકામડ ઉઠી રહી મશાઓનું અજવાળું તારું જવાને પ્રકાશિત કરી રહ્યું કરીમખાને ઉઠ્યો,
 તેણે પોતાના ઉપરીને તથા વખત મુજાર કયો ખાનસાહેબ ધોડાપગથી ઉતર્યા અને પોતાના
 તણુમાં પોતાના માણુઓની સલામો ઝીનતા ગયા

આ ખાન કુનાન હતો તેનો પેઢાક સાદો હતો એક હાથમાં રેશમી રમણ અને
 બીજા હાથમાં વાકી તનવાર હતી દેખાવે તે ખુમસુરત હતો તણુમાં જઈ આગપાપર અર્ધ
 બેસતો અર્ધ આનોગતો પછે દલુરીયાએ આવી બાજુપર એક હુકકો મમ્યો હુકકો પીવો
 ખાને શક કયો રસ્તામાં પકડેલા માણુમનુ રમતણુ થયું ને તેને તરત તરત આવવા દરમાનુ
 તરત બે મિપાછ કેડી મુબ્બાનીયાને તરફ દાખલ થયા સલામીયો કુર્નિસાફ કરી હાથ જોડી ઉઠો
 ખાનસાહેબ કાઈ પુછવા જાય છે ત્યાં કરીમખા અદર આ બોલો અને થોડા વખત સુધી ખાનના
 મનમાં કાઈ કંઈ તરત તેને પણ લાલ એવો હુકમ થયો અહમદ પેના તરફ પુરુષને થઈ

આવ્યો તે તરણુ નહમદની પઠેપઠે મુજો અને ગભીર મહેરો રાખી તણુમાં દાખલ થયો
અદર પગ મૂકી મુજરો કરી હવે જોયુ તો, સુભાનીયાની એના, મહેરાપર અને એની સુભાની
યાના મહેરાપર નજર પડી એની ગભીરતા એકદમ જતી રહેતી લાગી, અને સુભાનીયો આશ્ચર્ય
ચકિત થઈ ગયો. એના તરફ જોઈ ગયો. સુભાનીયાને જોતા જ તે તરણુ મંદારાનું ચિત્ર
છેડી બારડ બની ગયું. એ આનસાહેબની નજરમાં તરત આવ્યું. આનસાહેબ એક સરખા તે
નરણુ તરફ અને વચ્ચેવચ્ચે સુભાનીયા તરફ જોઈ રહ્યા. આ દેખાવથી કરીમખાન એને એકદમ
ખાતે એકમેક તરફ અર્થસૂચક નેત્રપલ્લવી કરી આ પુર્વાન મરાઠા તરફ ટીકી રહ્યા.

ચિત્રપરિચય.

ચાતુ વર્ષમાં સમાલોચક પ્રત્યે કેવળ બહાનસરી દૃષ્ટિથી જોના અંદારો એક રેનેલી
શ ગવિશંકર પડિતે સમાલોચકમાં પ્રગટ કરના પોતાના ચિત્રકારના કેનાક નમુનાઓ મોકલ્યા
છે એ લોખંડિયાના વ્યવસ્થા છે અને ચિત્રકારના શાખીય છે કવિજમાં હઈ તો રાજા
છે અને અવકાશના સમયે ચિત્રકારના શોખ વધારે છે એમની કેટલીક કૃતિઓ પહેલાં
આમાં પ્રસિદ્ધ થઈ છે આ આકમાં પહેલાં એમની બે કૃતિઓ છે, ૧ રાજકર્મ કથાપિતા
બિહવમગળનો વિષય છે ૨ હમર ખામમની સુપ્રસિદ્ધ ઉપાવતનો વિષય છે હમર ખામમની
દ્વારસી કવિતાઓએ જગતના સાહિત્યમાં કદ અનન્ય જ રચાન બીધું છે સાહિત્યવિષયક આ
પ્રસંગો સર્વને જણીતા છે એટલે પિષ્ટપેશ અત્રે નિરચક છે.

મુખાંઈમાં કકત એક જ.

“શ્રી નૃસિંહ હિન્દુ લૉજ.”

આ હિન્દુ લૉજ તેના હિન્દુ માલિકોની ખામ જાતી રેખાએ
દ્રુઢતા તદ્દન નવી જ એનેજમેન્ટ સાથે ચવારનામા આવે છે. ગ્રાહકોની
પ્રકૃતિ અમામોરના ધમાય તે જ અમારું એક માથુ સરદીફિટ છે.
એ જ વખત પમારનાથી નહુ ખાતી વને.

ઠેકાણુ-કાકડે મારકીટ સામે.

ટવીચાર એડેસ “લૉજ.”

અમૃતાંજન

(૧૯૦૨૦)

એ દેશી-દવામાથી હિન્દુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામા આવ્યુ છે.
તેનો હિપયોગ, જ્યા તમને શરીરમા ખરજલુ વાય ત્યારે,
અમૃતાંજન વાપરજો. આખા ગરીબના કોઈ પણ ભાગપર એક
અતીશય રામબાપુ ઇલાજ પુરવા થયેલો છે.

કકત આઠ આનાની કીમતમાં

તે દરેક ઠેકાણે વેચાય છે.

આજના ભણેલા ડાક્ટરો અમૃતાંજન વાપરવાની
મજબુત ભવામપુ કરે છે

અમૃતાંજન કંપાની, ૧૦૬ ક્રિસ્ટિયન રોડ, મુમ્બાઈ.

રંગના જાણીતા વેપારી -

પ્રાગજી સુરજી એન્ડ કંપની

ચુલ્લ રંગીનાના જુદી જુદી જાતના રંગ દેહોડા જથામાં અમદાવાદ
ત્યાં મળી શકશે. રંગનાને જામ આવે એના દુર દેખાવરથી ખામ મનાવેલા
અનેક જાતના રંગ દિક્ષિત આને અમદાવાદ ત્યાં મળશે.

વધુ વિગતો માટે લખો યા સુબરુ મંજી.

પ્રાગજી સુરજી એન્ડ કંપની.

આર્ટિફ એન્ડના મમાનમા, એમ્પ્લેમેન્ટ ગેસ,

કોટ, મુંબઈ

આનંદ અને સ્વતંત્રતા

સોદરમતા આપોકચુર, આનંદ નવન નરાથી આપો દરેક જાતની
ખીમાગીઓથી તેમ જ આતાના અપદ્યવી થતા રક ન્યાધીથી મેશાફર હોય તે તો થ-

નિરોગી સતાન.

માતાનો માથો આનંદ અને ખાનાડીરા નથા દુરનીની છુતી સ્વતંત્રતાનો
માથો હોયો નથી? કિમત હોયી નાદ, ગુટપામ તથા પી પી, પર્થ જુદુ

મન્દીર, માંકડ, તથા આયડના જુલમ અસલ હોય
તો,

અમારે એન્ટી મોન્ડનીંગ જોડિસ રાગી તેના નાસથી મુકન થાઓ
ફાન થોડા દીરા નો ખાન ઉપર જોળી સ્વર્ગ સાથો ઉદારી જન્મુઓ પામે
ફરકી શકતા નથી મેલેરીની તેમ જ ખીલ હોડી સાવથી ત્યાનો મોડસ
અને પાતરીપર નાજ છે કિમત દર રીની રા ગુ પાડે જુદુ

એન્ટ્રસ,

ધી કૃષ્ણા ઈન્ડિયોલોજી ફાન,

Feb 19 રીડિસ, અમદાવાદ

ધી ન્યુ મેરીકન હોય, સ

કર્મચીવ નિ ગિજ આરો

ડૉ. વામન ગોપાલનું

આ યોડા છ ઝ ડ

સારસા પરીલા.

- આ પ્રસિદ્ધ દનાને લગભગ (૬૦) માંડ નગમી લાખે દરદી

નગરુમ કદ અગીર્ણ આપે છે - અને પ્રજ્ઞનભાવી

મોના આદીના આદ મેળાવાને આ એક જ સાગમા

પરીલા ભાગ્યભાળી નીવડય છે.

આ પ્રસિદ્ધ દના લાખી પુવાના ઉપર અગીર્ણ ૭ થા બીજા અગીર્ણ રોગો
જેવા ૭-૮૫ ન અંદરે 'ગરમી' જે તેના રહે થતા નામ ૧૮૦ રોગ, લકરા,
સીરા, ગડમાળ મોળામા તથા ૮૫ ઉપર ફાના થતા, હાય પગની તમીઆમાં
ફાળો કાપ ૫ મા, ૫ જડ, તરીકે ૮૫૦ લીનગો જેવા ફાના થતા, હાય પગ
તેમ જ આખો પી બગનરા થતી, મગી રમાયણ ખવાથી મોળામાંથી જાત મળતી
વગેરે વગેરે દરદી ઉપર અગીર્ણ છે અગીર્ણ દિના ખાતી થતી નથી

- નીરવી, ૧ કીમત ૧૧ રૂપીઆ પાસ્ટર જુડું

નારના કાખા-કાઝ જોતમ ૧૪ કેશનુ ઔષધાય-કેશનુ, સુખાર્થ.

આ યુધ્ધ ન પા ર ના ૭

તં દુરતી જા જા ન ના ૭

કુ મ તા કા ત મ કા ક ના ૭

નિદ્રા, નહિ થનાર

અગ્ર ન ગી ને ૫ અ ર ના ૭

હુમ્મ ના દિતકામી

આની નામી મોવમા હો તો ખાલુ

મા લખેલી નાહોમાથી એ અમત

સરખી મોમીઆનુ પ્રખ્યાત નામ તમેને

મગી મ ગે પાદે પીમન નવુના

નાટે અગ્ર કામશાસ્ત્ર ન વાચુ

રોમ તો અગ્ર વાચો એ પુનક

૧૪ કીમતે અને ૫૫૬ પોન્કે

મોમશામા આવે છે

ધાન્ય ઓફીમ

કાલખાદેવી મેડ,

મુખાઈ

વૈદ્યશાસ્ત્રી

મણિશંકર ગોવિંદજી,

નમનન-નર્મલાનાડ

હેલરનો

રૉયલ એસ્ટ કોકો.

આ કોકો હિંદુસ્તાનમાં વેચાતા બીજા બધા કોકો કરતા ઉંચકા છે. માદા માણસો તથા બચ્ચાઓને માટે એની ખામ લલામણુ કરનામાં આવે છે.

આકરે, વિદ્યાર્થીઓ વગેરે જેમને ગત દીનસ મગજમારીનું કામ કરનાવું હોય તે તમને માટે 'હેલર કોકો' એક અગત્ય જાણી જતા ઉત્તમ પીણું છે એમાં ગ્રેલ થીઓબ્રોમીન (Thiobromine) તથા ફોસ્ફેટ્સ (Phosphates) મગજમારીથી ક્ષીણ થતા કારણે પુષ્ટિ આવે છે.

દરેક જાણીતા પેપારીને ત્યાંથી મળશે
હિંદુસ્તાન, મરમા તથા સિંગા. ખાતેના મોન એજન્ટો.

કોકાગી, સુતરીઆની કુ.

હમમ સ્ટ્રીટ, કોલ, મુંબઈ.

સ્થપાઈ ૧૮૯૨

એમ. પી. કાકુ એન્ડ કંપની.

અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ નં. ૩, મુંબઈ
અમર રોમ્બ બનાવનાર અને કાતરકામ કરનાર,
કોલ પેટ ઓફ ટ્રેડ તથા ગ્રામ ગ્રામ નામ ઉપર માર્કના
પીત્તલ પીણું તથા તેને લગતી સાદી સામુજનાનનાની પીત્તલ પીણું
સીપાઈ ત દરેક બનાવનાર મગ લાખની સીન, પીત્તલના નામના બોર્ડ તથા
ફોન્ટ્રીકો બ્લોક પ્રિન્ટ બનાવનાર તથા છાપનાર

સમાલોચકનું વાર્ષિક લેવાજમ રૂ. ૪;

હિંદુસ્તાન બહાન ગ્રીલીંગ શા = રૂ. પાણી છ.

છુક એકની કિંમત રૂ. ૦-૮-૦

સમાલોચકની જાહેરખબરો હમેશા ઉત્તમ અને સ્થાયી
ગ્રાહકો જ લાવી આવે છે. જાહેરખબરો વિનાનો વ્યાપાર
એ વ્યાપાર નથી.

હુના અને લાખીતા

ઝવેરીઓ

શ્રીમદ્ ભગવાન એન્ડ થર્ધર્સ

૮૯, શેખ મેમણ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

તા. ૩ નિ. ૧૧૫ " Mufichain-Bombay " રેડી ૧૧ ૧ ૧૫

મુંબાઈના સુપ્રસિદ્ધ ઝવેરીઓ.

ઉત્તમ કારીગરીના અનેક નમુનાઓનું પ્રદર્શન !

મોહનલાલ એન્ડ કંપની,

દરેક પ્રકારના સોના, ચાંદી અને ઝવે-

રાતના મનપસંદ ઉત્તમ દાગીના

ખનાવનાર ને વેચનાર.

નં. ૧૯૭-૨૦૧ શેખ મેમણ સ્ટ્રીટ,

ગણેશવાડીની સામે, મુંબાઈ

હમણા ૧૧ ગણા પડી છે.

વિશુદ્ધ સ્નેહ.

(નવનવ્યો)

૧મ — ગ હા નવાય હુદિસાય પગ્યા મી અ

અને પશ્ચિમ યુગના શુદ્ધ સ્નેહની મોટી વિ. પ્રથો આ ને ઉની સાથે

ને. ૧૫ નામ કારક નહન આ યુગના છે અને એક બાઈને દારિય ૧ પ્ર ૮ થાય છે

મ ૨ ૨ ન આડ આના

૫ મગ સાન કારક નેસમ એન એમ નિખાલી એન્ડ કંપની જુલેવમ, મુંબાઈ ન ૨

હાની, મહોટી, બહેર કે. ખાનગી લાયબ્રેરીનાં

પુસ્તકોના ઉત્તમ સંગ્રહ.

૧.

૨૧. ગાનદેવરામ ત્રિપાઠી —

૨૦. હનનલાલ હુરિલાલ પટ્ટા —

	૩ આ		૩ આ
સરખનીચન્દ્ર આ ૧ લી ૪	૮-૮	કાદમરી (સચિત) આદિનિ પાચમી	૨-૭
લીલાવતી છવનકના	૦-૧૨	એક અપૂર્ણ લમ (ળીત આદિતિ ગ્રાપ ૩)	
દમાનમનો અકારદેહ	૧-૪	કર્કટનુ અનુકરણ આગ પહોલો	૦-૮
એકમુદ્રા (કાચ)	૧-૦	સચિત મુનાક્ષગના પત્તા	૦-૮
Marriage Forms under		મનોગજક નાર્તાનિ	૦-૧૨
Ancient Hindu Law	0-12	નિયુક્તએહ	૦-૮
Classical Poets of Guja-		હાજી ૧૬ નાર્તાપ	૧-૬
rat (1916 Edn)	0-6	૨૦. ગણપતરામ અનુપરામ ત્રનાડી -	
પ્રો. કાન્તિલાલ પટ્ટા —		નનમદેવન (મે રહેપતુ મુદ્રગામી	
૨૦. ગાનદેવરામ છવન રાગિ	૧-૦	ભાષાનર)	૩-૦
૨૧. પ્રો. મણિલાલ નલુભાઈ —		દિગ્દાપરના દેગેલી વાલો	૨-૭
ગાળનિનાસ	૧-૮	૨૦. હિમનલાલ અગ્નિગ્નિયા —	
ગુલામસિદ્ધ	૦-૪	કવિતા પ્રવેગ	૧-૦
ગાલિવ	૧-૪	કાન્યમાધુન	૧-૮
હુસૈન ગદાવનિ	૫-૦	મધુમિન્દુ	૦-૮
૨૦. મણિલાલ હમારામ ભટ્ટ —		નિન્દગાદેન સમન્ધી હ વેગો	૦-૧
આચીતી રાણી (આત મુગ ચિત્રો સાથે)	૦-૦	૨૦. ભગુભાઈ કલેહુયદ કારભારી —	
શુદ્ધર પદેન	૦-૧૨	અગ્રેશ-ગુજરાતી પોંટ કીલેતરી	૧-૧૨
ગુજરાતની લુ ડી વાનાઓ(ચિત્રોસાથે)	૨-૦	ગુજરાતી-અગ્રેશ	૧-૧૨
પૃથ્વરાજ ચૌહાણ બો અદ્યગાળી		૨૦. અગ્રેશ ગુજરાતી કીલેતરી	૦-૧૨
(નાની આદિતિ ડિનિનો સાથે)	૨-૦	ટોફન રાગતતાન (બે ભાગમા)	૫-૦
રતિમુદ્રી	૧-૮	૨૦. લોગી-પગાન દીપેટીઆ. —	
પતિનના મતિઓ (૦૪ ચિત્રો સાથે)	૩-૦	આગીરદટ ક્યેન્દર (મળતી ૧થી)	
મતિગી નાટક	૧-૦	નરત્રી બાવડા	૦-૪
ગુજરી, મુનામી ગેમાળી	૧-૪	કલિંદ ટોંટરોંપની વાલો	૦-૮
એન. એમ. ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, લુકસેલર્સ એન્ડ પબ્લીશર્સ		પાપાકાન્ન [મચિત, ળીક, આદિતિ]	૨-૦
		મેલિતી	૧-૦
		મેલીમીટર	૦-૧૨

એન. એમ. ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, લુકસેલર્સ એન્ડ પબ્લીશર્સ

પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુબાઈ, ન-૨.

મનોરંજન છાપખાના, ગિરગામ, મુંબઈ

અથેલ, મગહી, ગુજરાતી, હિંદી - ને વનદૂત
જાગ તેના ન્હાના અ ૧૨ જાગે તેટલા ન્હાના

છાપવાના પ્રત્યેકે કામ

ખાલુ ૪ સુ દર, ગુડ આ ૭૪૫૫૫૫૫૫૫૫

આપના આરે છે

માફેને હમેશા જુદા જુદા બની
હી હી આરે છે.

ભાવ બહુજ સોંધા ! કામ અતિ સ્વચ્છ !

હવામાં હની જાગની છેડવાના છેડી

હજની મગીનગી !

ભરપૂર ટાઈપ ! મોહક બોર્ડર.

આપના મર્મ કાન હમેશા મનોરંજનના ૪
આપને !

મનોરંજન છાપખાના, ગિરગામ, મુંબઈ.

જનતાન.

જનતાન—ઉલટીને તરત જ બધું છે.

જનતાન—પાચનગમિ માટે અમીર છે.

જનતાન—નકિત માટે એના જેવી એક પણ
ચીજ નથી.

આખો રખત ખો ખો મનારાઓએ જનતાનનો તરત જ સ્વ
ધોગ દબો.

ફરિયાની મુસાફરી કરનારા ફરેક માણસો ત દુરસ્તી માટે
જનતાન પાને ગમે છે.

જનતાન—ગા ૧૧ છો અને લાપણ કરનારાઓ પોતા ૧૧ મને માટે
જાતા ૧૧ જ ઉમે ૧૧ છે.

જનતાનની એક બે ગાળીઓ પાનમાં ખાસથી પાનનો મજબ
રના આવે છે, તે મહાભારત ગ્રંથ દ્વારા માટે જનતાન વાપરવાની
ખાસ લાગણી કરવામાં આવે છે.

જનતાનનું એક પૃષ્ઠીકું આપે જ અરીદા.

ક્રમ ૧૦૦ ગોળી રેન્સી ૩થી આવે ૩ થી
૮૦—ગોળી નીતની ૩થી સાથે ૦-૪-૦
૨૦—ગોળી પરીકું ૫ ૦-૧-૦

ગોળી એમ્બ્રોસ—જનતાન એમ્બ્રોસી,
(છ આર ચોખન)

જીમામરાજી, સુબકી,

ફરેકના ૧૩૧ વેપારીઓ જીતાન વેગે છે

સો વરસનું પુરાણું ખાતું

જુના ગોપાલદામ ખરૂકીવાલા અને
મીડાઈવાલા
મુંબાઈ.

મોઘા મગાલા અને ૨૨૬૭ ધીની ઉત્તમ મીડાઈઓ મારે
એક ફેગે મારનાની જલામજ કનામા આવેછે.

ખામની ખંરી
ખીસ્તાન્ની જાની
મારાતા પેન
મારાતા ધુપરા
કોપરા પાક
ખાસુદી
મીખક
ગમન વગેરે
પણી ભાતની

સુતરફેની
દુપડા
વેનીના યુગાન
મોરે જ રીમર
સુમ દનરા
દરેક ભાનના
અથ ધીના બાડુ
જુદીના ત્યા
જાનેશી મેસુર

સુલી મીડાઈઓ--મગજ ધારી

ટેલીગ્રાફિક એજેન્સી, "Burfee Shop"

સી પી. ટેન્ક ટેલીકોમ ન ૧૧૦૭.

નવા વર્ષના નવીન
હાથાંઓ !

સમાલોચકની.

નવા વર્ષે નવા ચેતન
ગળાવો !

સચિત્ર નૂતન વર્ષાભિનન્દન પત્રિકાઓ.

સ્વરાગ્યનાં
આન્દોલન
પ્રેરો ! મીઠા
ભાવના ભાન
ભરો ! માતૃ-
ભૂમિના ચરણે
તહાશો
હૃદય પાથરો
અને
માતૃસેવા
કરો-કરાવો !
જય
વન્દેમાતરમ
આ માટે જ

વિક્રમના
નવા વર્ષે નવા
ચેતન પ્રસારો !
નવા પ્રકાશ
ફેલાવો ! નવા
ભાવ ભરો !
મી-પુત્ર પિતા-
માતા સગા-
સાથથી મિત્ર
ને આમિતન
—બધામા
માતૃસેવાનો
મત્ર મુકો
સ્વરાગ્ય હાક
ગળાવો !
જય
વન્દેમાતરમ
આ માટે જ

સમાલોચકની આ પત્રિકાઓ મળાવો
લીમ ડાર્ડનાં દરેક પેકેટની કિંમત ફક્ત નવ આના
વી પી. તથા પોસ્ટેજ ખર્ચ જુદા

વળો —૧. ગમગીયરામ ગોવર્દનરામ ત્રિપાઠી મેનરજી ચૌધરી નં ૨-૩૬

સેન્ટ્રલસ્ટરીડ, મુબાઈ નં ૪

૨ મેશમિ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુબાઈ, નં ૨

સમાલોચક

મુખ્ય લેખો.

આઠમી પૌર્ણીય પન્થિર
'ઓ

૨૧. હારવાય મુનના કાવ્યો

નિશાન મદિર.

વીર અને વીરપૂજા.

તીજેરીવાળાઓની નવી રીતની હરીફાઈ.

લગાઇ પહેલાં ઓરડીયાથી કાગળ જેવા પાતળા પતરાની તીજેરીઓ અને આવતી હતી અને પ્રખતે માનની કદર નહીં હોવાથી વીક સપ્તામાં વેચાતી પણ હતી હાનમાં તે તીજેરીઓ નહીં આવતી હોવાથી તેની જગ્યા તેવી જ બનાવટની અમેરીકન અને બીજી તીજેરીઓએ લીધી છે એ તીજેરીઓ વેચનારા એનું કહે છે કે ગો રેજની તીજેરીઓ ગમે તેવી સારી હોય પણ અમેરીકા અને બીજા દેશોમાં બનતી તીજેરીઓને વધી પુગી શકે નહીં એઓ બીજી એમ પણ કહે છે કે અમારી તીજેરીની બનામણુ અમારો મેન્સન રેડ કે મેન્સનનું મુખ્ય કામ પેતાના દેશના માનની અપ વધારવાનું હોય છે એટલે તે બનામણુ રે તેની કાર્ન એનું હરે નહીં કે માન ભરોસાવાયક જ હોય

મેન્સનની બનામણુસાગી એરી એન્ડ નાની તીજેરી એરી હોમત આપીને ગો રેજે ખરીદી છે અને કદા પાચ મીનીટમાં તોડી છે અને જેઓ ખાતરી કરી હોય તેઓને પ્તાનના કાગળાને રાખી કે

આગમાંડી અને આગમોટનું તુર, જગત, ગોડઉન ભાગ અને એજટ તેમ જ છુટક વેચનારનો નુકે. એવાએ રા અનેક ખુબ આનાત થતી તીજેરીઓ ઉપર પડે એટલે પરવતી તીજેરીઓ દલથી મનાવની હોય તે જ અહીંની મારી તીજેરીઓ સાથે હરીફાઈ કરી શકે એ સમજનું મુશ્કેલ નથી ગો રેજે પાચ મીનીટમાં જે તીજેરી તોડી તેની મનાવટ કરી છે તે મળવા ગોદરેજને ખગી. કરી પડી એ ઉપરથી વાચનારે ધ્યાનમાં લેવું જોઈએ કે તીજેરી નવની છે આ મજબુત તેની કદર જોવાથી કાઇને પણ સમજ પડી શકે નહીં તૈયાર થઈ રહેના પત્રી ગય મીનીટમાં તોડી શકાય તે તીજેરી તેમ જ તોડના પચ કરના ધાગે તેવી અકસરખી જ દેખાય

ગોદરેજનું કારખાનું—

ગેસ કપની પાસે, પરેલ, સુબાઈ.

તમારે ત્યાં શુભ પ્રસંગો પર

દી-પારદી—

નાચ-પારદી—

એટ-હોમ

ઈવનીંગ એન્ટરટેનમેન્ટમ

ઈત્યાદિ મેળાવડાઓમા—

શેફરમેન્ટસ માટેની ગોડવણ કરવાનું અમને સોંપા—

ફાકલુ કામ—

વાળખી દામથી—

ટુક વખતમા—

અને તમને ૧૦૧ ટકો સંતોષ મળે તેવું કરી આપીશું—

એન્ડીમેન્ટમ મંગાવો—

બાવ તાલ જરૂર પુછાવો—

ગોવિંદજી વસનજી.

મુખ્ય ઓફીસ—ચીંગણકા—

આચ નં ૧—હાફેનકો—

આચ નં ૨—ગ્રાટરોડ—

મુખા—

ટેલીફોન ૨૫૫—

ટેલીગ્રામ—

'Sreemant'

Feb 19

પંકાચલા, પુરાણા અને પ્રભાપ્રિય મશીન

પોલીશની શરૂઆત કરનાર

અને આ ધંધાને એક ફેગનેબલ પ્રવાની સપાટીપર લાવનાર

અવેરો કાનજી માલજી

આ નામ કોણ નથી જાણતું ?

પહેલા પાચોનીયર

હજી પણ કર નવી કૃતિઓ,

નસા પાટ, નસા ગથગાર, અને નસા અંકારો

તૈયા કર્યા જ ભય છે !

કુઝને પધારી તમ્હી લઈ જોશો તો

જરૂર જ મોહરો !

પરિભ્રમો અમને ખરાબા મિત્ર

છુટકો જ નથી !

પછી આજે આવો કે કાલે !

અખટલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ

ટેલીફોન નં. ૭૮૦

ભીખા કલ્યાણજીની કુંબી અમૃત તુલ્ય દવાઓ.

સાજવન મિશ્રણ.

કોલેરા વિમુક્તિકા માટે-
મિત્રા અપવા અ-અતિસારવિરો
ધનકર શોભે ૨૦ વખતમા ખાત્રિલેક
નાથદ કનારો આ અક શમખાલ કપાર
કે એનાથી રોકો અમૃત્ય જ દરો
બધી છે
કિમત બાટલી એકના આના દસ

બકાલ એન્ટિમેન્ટ

-આમ દરજી માટે-
મે તેની હડીતી કાળો કે લાન દરાજ
અનર ખુજી આ મતમ ખેથી તા
વખત લગાવાથી જરુ મુજથી નાબુદ
થાય છે અને સામગી જરા પણ બગની
નથી કે ખગમ વાસ બાકતી નથી
કિમત બાટલી એકના આના દસ

તાવનું અકસીર મિક્ચર.

આ મિક્ચર ગદીયા ભાતગીયા મેરેરીયવ અને જતણ રૂપમા ફાગી નીકળતા તબ્બ લગન
જેરી તાવ ઉપર શમખાલ અસર છે કે કારણ કે તે તમામ ભવના તાવના જુઓને નામ
બરામા અબદ છે આ મિક્ચરના તાવ ભાગ લેશેથી એકજ નીવસમા ગમે તેવો તાવ નાબુદ
થઈ જાય છે ખી- દવાઓથી તાવ ઉતારા પછી થયો જ નહિમિ બ્યારે કે તેમના દવાય
મિત્ર કમુ પાન પદાર્થ પગીલાન ઓવણ નથી એ તેની બામ ખુણી છે
કિમત બાટલી એકના આના દસ

ગાંધીવ એન્ટી-ડમેટીક ખામ

જો મહાન વિદ્વાન ડોક્ટરની મોઝ કંપે થી બનાવેલો આ મધ્યમ યોગવાથી માથાનિ તેમજ
સરીવા શરમા કુખશયક એા કુંક વખતમા નાબુદ થાય છે વળી પાચપચક રહી જરુ
જોની અગી આવતા સંજોના કાઈ પણ બામો કુખાવો કાઠપત્ર બામનુ અકડાઈ જરુ
આનાના પચ નસા કમર અઠાઈ જવા મ્સરનીથી કાઠપત્રુ બાા રહી અવો વિગેરે સર્વે રોગોને
નાસ કરનાર આ શમખાલુ કપાલની એક બાટલી દૈન કુખોનાં અનર રાખવી જોઈએ
કિમત બાટલી એકના આના દસ

અમારા મહેરગાન શરુકાના ખામ નાશકન થાને આપી-
અમોએ હાલમા ડીસપેનમીગ ખામુ ખોટયુ છે
દેખા અનુભવી માનસેને (૧૨)૬ ભવના પ્રિઝીપાન મુજબ લા બનાવી આપવામા આસો
કે વખત કામ પાટી ખાઈ જો

ભીખા કલ્યાણજીની કુંબ દવાવાળા,

પ્રાય સીનાસમ મીનગી, } મોસવાડીમે તાકે, જહારકોટ, મુખાઈ, ત ૨
Feb 19 મ - માર્ચ

તાજી દે જોઈએ છે.

અંગ્રેજી અને હિન્દી માં ની . જાન્યુઆરી ૧૯૨૯ ના મહાદેવ
 (૧) (૨) (૩) (૪) (૫) (૬) (૭) (૮) (૯) (૧૦) (૧૧) (૧૨) (૧૩) (૧૪) (૧૫) (૧૬) (૧૭) (૧૮) (૧૯) (૨૦) (૨૧) (૨૨) (૨૩) (૨૪) (૨૫) (૨૬) (૨૭) (૨૮) (૨૯) (૩૦) (૩૧) (૩૨) (૩૩) (૩૪) (૩૫) (૩૬) (૩૭) (૩૮) (૩૯) (૪૦) (૪૧) (૪૨) (૪૩) (૪૪) (૪૫) (૪૬) (૪૭) (૪૮) (૪૯) (૫૦) (૫૧) (૫૨) (૫૩) (૫૪) (૫૫) (૫૬) (૫૭) (૫૮) (૫૯) (૬૦) (૬૧) (૬૨) (૬૩) (૬૪) (૬૫) (૬૬) (૬૭) (૬૮) (૬૯) (૭૦) (૭૧) (૭૨) (૭૩) (૭૪) (૭૫) (૭૬) (૭૭) (૭૮) (૭૯) (૮૦) (૮૧) (૮૨) (૮૩) (૮૪) (૮૫) (૮૬) (૮૭) (૮૮) (૮૯) (૯૦) (૯૧) (૯૨) (૯૩) (૯૪) (૯૫) (૯૬) (૯૭) (૯૮) (૯૯) (૧૦૦)

આ નામ કોણ નથી

પહેલાં પોયોનીયર
 પછી કંઈ નથી કૃતિએ,
 તેના માટે, તેનાં અગુચા, અને તેનાં અન્યારો
 તેઓ કયાં જ નાથ

મહેતા હરીલાલ રામકૃષ્ણની કુંડાં
 મુંબઈમાં અંગ્રેજોની કુંડાંમાં વસી છે, અને
 અંગ્રેજો પૃથુ નથી છે, અને તેમણે જુનાપદ
 તે જુના મા. લાખી ખસતું છે
 તે જુનાએ જોડાલ અંગ્રેજોમાં
 એ કુંડાં કુંડાં કુંડાંમાં છે નામ કુંડાંમાં છે તેથી જુના અંગ્રેજોમાં
 તે વિચારમાં જ પડી ગયા છે.
 અંગ્રેજો કુંડાંમાં અંગ્રેજોમાં
 અંગ્રેજો

કહોને ?

તે રીઝાએલી ખણી

કેની ગીત યુગ થકી શકી ગોંડ ?

ખપારે, તેને

ત્રિભોવનદાસ ભીમજી ઝવેરીને

તથાથી

સુર્ય સંભાગ તેજસ્વી ને દક્ષિણાત

અગકારો આપનાતુ વચન

આપનામાં આગ્યુ ત્યાગે જ.

સોના, ચાંદી અને ઝવેરાતનાં

દાગીનાનાં વેપારી

શેખ મેમન સ્ટ્રીટ, મૂળજી જેઠા માર્કેટ

સામે, મુંબઈ

૨૯૬૬૧૧ નંબર ૨૭૨૨

Oct 18

દેરો સફળ.

શાહ કુંજલાલ કિશોરીલાલને

ત્યાં

તેનાં બેઈએ તેનાં કેન્ની પાડાં રગના ઝેમમાં તથા

સુતરાઈ છાયસો હુમેન્ના તૈયાજ બ છે

તેમ જ

જાપી નધા જી આપનામાં આવશે.

માટે જ

દેરો

સફળ

દેકાણુ - ન બર ૩૫૪, કાલખાદેવી રોડ, મુળાઈ, નં. ૨.

ઈશ્વરનુ રક બાળક

હૃદયની પ્રાર્થના કરે છે.

અને

ભૂખ્યા તરસ્યા માટે દાન

માગે છે

હિન્દમા આના ઘણા છે.

દેશ આપો કગાળ-ભૂખે મરતો છે.

દાન કરનારું પ્રથમ સ્થાન

નડિઆદ હિન્દુ

એનાથાશ્રમ છે.

Oct-18

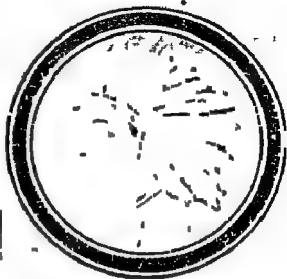
નડિઆદ, ગુજરાત.

આપનાં બાળકોમાં સમાવેશની નોંધ લેવો

Red Indian (Brand) Tea.

રેડ ઇન્ડિયન (બ્રાન્ડ) ચાહ.

અમારી નીચીની અણીની ચાહ
એની છે કે જે પીવામાં હોય તર સાથે
બીજી ચાહ કરતા મન લગત રાવે છે
પુરાઓના ચાહ ૭ હવે મે-
જા બખત પીવાથી ખાતી થયો
ગનતી તથા પાચ ગનના દીનના
દાખામાં મેજ કરેની,
બાણી જ ઉત્તમ ચાહ છે
જુબર્ક તથા બહારગામના રેડ
આગાહાં વેપારીને ત્યાંથી મનરો નો
તમારા ગાથીને ત્યા ન હાય તો લખો
રેડ ઇન્ડિયન (બ્રાન્ડ) દી હીથે
Aug 19 પાયમોની, - મુબર્ક

કેમજ જન-પાંચના પ્રકારનું મગજ માટેનું લેવું છે
કેમજ જન-મગજના જાનતણુઓને પુષ્ટિ આપે છે
કેમજ જન-વાગને ખગી પાના અટકાવે છે જે વાગને જથ્થા
બધ ઉગાડ છે
કેમજ જન-આથો નિશ મગજ માગી ગનારાઓને ખાસ
સાન્તિ આપે છે
કેમજ જન-સુરનાઇ તથા માલ માટે સાગી મીને વગાય
કેમજ જન-મિત્ર એક નીમીયો રેડ પોન્ટેજ લુકુ

પ્રમેહખિન્દુ શુ છે ?

પ્રમેહખિન્દુ-લુનાનીયતની નૂનોથી થયેના રોગો મટાડે છે,
પ્રમેહખિન્દુ-ચાગી વિગેરે ભયકર રોગો ઉપર અહત રીતે મચદો આપે છે
પ્રમેહખિન્દુ-આ દર્દોના ત્રામયી થો. જ બુખનમા યુનિ અપાવે છે, તાવ
અથકિન શ્રમ વિગેરે સાગી રીતે દૂર કરે છે
પ્રમેહખિન્દુ-આ દર્દોથી પીડા ના હોય જલો નાપરનું
દરેક માં પીનો ફાંખો દો, પેનિંગ લગેરેના આના નર જુગ
ફનિનજ નોનુંનાથ મેન ગનનું દીપોમા હો. ર, ૧

Feb 18 - ૧૮૬૨ અને ૧૮૬૩ બિનપુર ના,

કેમજ જન-

૨૦ વંસની જીતી દુકાન,

હીરા તથા અવેરાતના વેપારીઓ

સુરજમલ લલ્લુભાઈની કું.

હમારે ત્યા કોઈપણ જાતનો મોટો તથા નાની સાજાના
હીરાઓ તથા મોટી માણેક પાના વિગેરે અવેરાત કુક
તથા અથાથ મળશે

હાલની આજુ કેમનેજ કોઈપણ ભેતલું અવેરાત તથા મોના
ચાલીના દાગીનાઓ તૈયાર તેમ જ આરાચીળનાવી
આપનામાં આવશે

હમા માવની આંકણી કરી આપીશુ તેમ જ અવેરાતના
દાગીનાને રીપેર ની આપીશુ

૬૦-૨૨૫-૨૨૭ કાલખાદિવી રોડ, પોસ્ટ ઓફીસની
સામે. સુખાઈ.

[ટીપ્પણી નં ૨૨૩૬]

૨ીમા- એડ્રેસ, Calmness, Bombay

તમોને દેશી સાબુપર વિશ્વાસ નથી.

કેમકે મેરે બામે ગી સાબુ વાપરતા
તમારા શરીરની આમટી ના હોય છે,
પરંતુ તમે બહુને હાથ ધરો કે દેવી
સાબુની એ મનાવટમાં અમારે રસાયન
શાસ્ત્રીઓએ મોટો સુચારો કરી આ નવો
સુગંધી

સુગંધી સાબુ.

રેલ્વે સોપ

બનારી બહાર, પાંચો છે, કે જેની ઉપર
બનાર તમારા સ્વચ્છતાની વાપરનાના
આદર્શ લાભ રાખે છે વળી—

રેલ્વે સોપ.

કપડા ધોનાનો સાબુ વાપરો.
કીમતમાં કીલ્કાયતો જાદવી ધમાવ
નહિ તેવો.
ધી રેલ્વે સોપ મેન્યુફેચર્સ કુ.
મિન્સેસ - ટીર - સુ બાઈ.

(૨૯૨૨૬)

આખા હિંદુસ્થાનમાં આ તેજ જેવું તેનું
મૂળ તમ નથી અમારા તેનું માટે ઉપરનો
બોલક તપાસવો જેથી દુશ્મનો નહીં
ખાદવી એવી કીમત રૂ ૧૧, ૮૫૫૫૫૫
લુદ્ધ વધુ માટે લ મો-આમોગામ એન્ડો
મેન્યુ, કે આર કીસન આપીશ લખો -
વ્યવસ્થાપક. યોગમળ મ નાસ્ય
૧૦૮ ગીરામ બેકરો-સુ બાઈ ન. ૪.

આયુર્વેદ વિજ્ઞાન.

(વૈદ્યના વિવિધ વિષયો શાસ્ત્રીય ગીતે ચર્ચિતુ માસિક)

આરોગ્ય સંનધી તથા વૈદ્યક વિષયક આમાન્ય નાન મેળવવાની માલસ માંની
૬૦૪ છે આયુ વૈદ્યક જ્ઞાન મેળવવા માટે આગમ સાદુ સાધન આ માસિક છે
ચુસ્તગતના ઉત્તમ લેખકોના લેખોથી ભરેલું આ માસિક દ્રઢ મૃદુએ વાંચવા લાયક છે

પ્રાપ્તિ સંગ્રહ માન ૩, ૧-૮-૦૦

यस्मिन् देशे हि यो जात तज्जं तस्यौषधं हितम् ।

स्वदेशीનો આગ્રહ એ દેશની યોગી મેવા છે.

શુદ્ધિકારક, દિક્ષાપત્ર અને જાત્રોક્ત વાઓ પૂર્ણ સરન અને શુદ્ધિ જળનાથ
રહે તેરા સચાઓથી, ઉત્તમ તાજ અને ખરી વનસ્પતિમાયા તૈયાર કરનાર

ઝંડુ ફાર્માસ્યૂટિકલ વર્ક્સ

એલેક્ઝાન્ડ્રીન રોડ, મુંબઈ.

અમારી દવાઓએ ખાતરી પેલો અને ડાક્ટરોએ વાપરીને કહેવી છે તેમાની
ફટલીએ નેની છે —

વાસાયલેહ પાણી તથા દમને હાટે ઉત્તમ	૧૧૧ની ટી ૩	૦-૧૦-૦
બૃહત્ મજિષ્ઠાદિ કવાથ રક્તશુદ્ધિ માટે અત્યંત ન	” ૩	૧-૪-૦
આર્યુજ્યે નર્ધની રસ ન ૧ લીવરના નાથિ માટે ૧ તો નાની	” ૩	૨-૦-૦
વસત ટ્રસુમાકર-મધુમેહ માટે	” ”	૩ ૨૫-૦-૦

મુંબઈની મુખ્ય દીધા —

બહારગામ માટે —

ઉપરને વારનામે લખે.

કાળકેદેવી રોડ, બૃહત્ મહાજન વાડી, ટેલીફોન ન ૨૨૦૯.

ગાળા ન બર ૨, માલવી બ હરને રમે હબરા ગલીને નાકે.

ગાળા ન બર ૩, બોરીબંદર સામેના રફેશી ઓસ.

કમલાનાં પત્રો.

તૈયાર છે !

હિન્દુ સંસારના અનેકરિવ ગ્રાની માહિતી આપતા કમલા ઘણી મનુષ્યોથી અને સચોટતાથી આ પત્રો પોતાના પ્રિયતમને લખે છે. પરિત પત્રોના પત્રો હિન્દુસાગ્રની ઉદ્ધિ મુજબ પ્રગટ થઈ શકતા નથી પણ કમલાએ એ રીતેના લખાઈ ગઈ પોતાના પત્રો પ્રગટ કર્યા છે. આ પત્રો દરેક મહામનુષ્ય સીધુરૂપે ખાસ વાચના યોગ્ય છે. સ્ત્રીઓના હૃદયમાં આ પુસ્તક ખાસ ગોળે એવું છે.

કિંમત રૂ. ૨

પેસ્ટર આપ આના વધુ

વખો

ગમણીધરામ જાનકનનમ ત્રિપાઠી,

મેસરજી જોડનકામ આન નં ૨/૩૬

સેન્ટ્રલ રોડ ગિરગામ મુબાઈ.

તથા—

સર્વ મુકમેયમ

૪૦ વર્ષની જુની તથા જાણીતી

કાપડ તથા જરીકામની દુકાન

અમોરે લા ચીનાઈ, નેપાળીમ ફ્રેન્ચ રેલમી કાપડ બનારસી મેલા, તાસ કોમ્પીમે તેમજ દરેક જાનનુ જરીકામ લેટ, શીટ પટા, જાનર તથા ફેનસી મુગલાઈ, ચોળી આદીનુ જરતકામ તથા તેને લખતો માન મળશે

નરી નવી નવેદના કોઈ, અને પોનમ તૈયાર મળશે તથા ઓરિશ, આપવાથી બનાવી આપીશું

પમાણીકપણુ અને એક જ બાન એ અમારા મુદ્દાલેખ છે !

એક વખત મુલાકાત લેવાથી વધુ ખાત્રી થશે

શા વિઠ્ઠલદાસ ચુનીલાલ જરીવાળા,

મ. હપ-૮૮ સુલેમર, મુબાઈ.

કેમલોનાં પત્રો.

હિન્દુ સંસારના અનૈકધિયુ જમની મોહિની આપતાં કમલાં વેણી
 ગર-ધર્મ નક્કી નથી પણ
 તે પ્રત્યે કુર્ચા છે આ કેવો
 છે, કેમલોનાં પત્રોનો આ

૧૯-૧૧-૨૦-૨૦

હાવાથી અને
 સુસ્તરને બીજી આનુભવિ
 એ સાચા કીમત રૂ ૧-૧૨-૦૦

સર્વે કુર્ચાઓનો
 મોનો

anories
 niscences of Medical

Published by
 Hosing T Anklesaria
 19 Price Annas 8 only

ઓમાર પાશા.

એક ઐતિહાસિક નાર્તાનું પુસ્તક
 રૂ ૧૧૮ પેજ ૮૭૮ પૃષ્ઠ ૪૦ ચિત્રો
 કીમત રૂ ૪-૦-૦૦

લખનાર
 કેટ્ટુનજી મેન્વાનજી મગજખાન

એન. એમ. ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, પ્રિન્ટિંગ મશીન, મુંબઈ.

ઈનામી અલૌકિક ચિત્ર.

૧ હું હાલ ૩ ૫૦૦૦ ના હાલમાં ૩૪૫

ત પ્રાર્થનાનું મગ્ગ તામણ એ ૧૮ ૬ થ પટેલ અને ૨૨ થ વામુ મનોહર અને
 ૨૪ થુ ૨૦ ૧૦ થી લઈ લખતા રૂપિયાનું ખચ મળી બનાવવામાં આ તુ હું એ ચિત્ર નમો
 ન્યા વિનંતી મુકિતો પ્રમાણ પછે મગ્ગ ને તારું તજકે નાખના અ ત કરવા હું
 નો આ નીર સ્વપ્નને આન ખચ સે ૦ થ મળે જુદાજુદા મન લખના ખરો
 ની આપશે આતુ બાવળું નિત ખરી ૧ થ ન જન બુદ્ધિ નિતના જે
 બાવળું નેમોને કોષ નજર હાલમાં
 બધા મળા બાધી ર મ થના ૧
 પ્રેમીર કેમલોનાં તરુથી ને વિવ
 નાગ ૧૯૨૪ માં થ પેસ
 આ એક સર્વે નામ તજવન, બાદાનગર ૧ ચિત્રોન પગાણ ૧

અવશ્ય વાંચો

સ્તતત્ત નિચાર શ્રેણીથી, શુદ્ધ ગુજરાતી
ભાષામાં લખાયેલા કોઈપણ નિપયક
પુસ્તકો

શિષ્ટ અંગ્રેજી, અગાળી, મરાઠી કે સંસ્કૃત
પુસ્તકોના અનુવાદો કે ભાષાન્તરના
પુસ્તકો,

વાર્તાઓ, નવલકથાઓ નાટકો,
કે

સાહિત્યના કોઈપણ નિપયક,
રાજકીય, સામાજિક, સામાનિક, ઔદ્યોગિક
પુસ્તકો, ના
કર્તાઓએ જાણના જાનાનો કે

તેના પ્રકાશન માટે જોષ દેરના જાનાનો શ્રમ
લેવો નહિ.

એ અભિપ્રાય યોગ્ય માંગણી સાથે પુસ્તકી વીગતો
નીચેના ટુકાણે લખી પુછાવતો તો
નિરાશ ઓળખશે.

રમણીયરામ ગોવર્દનરામ ત્રિપાઠી,
મોરારજી ગોકલદાસ ચાલ 'નં' ૨, ૩૬,
હર્ષદેરાડ, ગીરગામ, મુબાઈ.

પ્રેમાળ ભાર્યા

ગદાલાં ભલકાંઓ

અને

હિતેરછુ ભગિની

એમને માટે

ધાર્મિકલેખના ગદ્ય ચારણો આપી લઈ જતા પહેલાં વિચાર કરો.

તે કન્યા આપણુ પુરાણુ કુપેક્ષ તેલ ભલુ

અને જો તે ચોખ્ખુ બતાવના અગત્ય મેળવવાની
મુશ્કેલી હોય તો પડી—

—કેશવકાન્ત—

તો છે જ—

ધાર્મિકલેખી તરૂન નિરાણુ-ચોખ્ખુ અને સર્વે તેઓમા શિરોમણી
કિશન દત્તેક સીંગીના ૩ ૮-૧૨-૦

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ

અન્ડ કંપનિ.

પ્રેમાળસ - { ધી હેગર્ પારસુમરી વર્ક્સ,
ધી હિન્દ બારન કેસ્ટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ,

નં ૬/૭ અબદુલ નેમાન સ્ટ્રીટ, મુબાઈ

Feb, 19

અનુલેખકર વાચ્ય સત્ય પ્રિયહિત ચ યત્!

સ્વાધ્યાયામ્યસન યૈવ વાદાય તપ વચ્યતે

મુસ્તાક ૨૪ મુ.

ઓક્ટોબર ઈ. સ. ૧૯૧૯.

તરી—૧. અબાલાલ છુલાખીનામ જાની, બી. એ.

૨. ચન્દ્રગર નર્મદાગર પડ્યા, બી. એ.

પ્રકાશક—૨. રમણીયરામ ગોવધ નરામ ત્રિપાઠી.

વિષય.

વિષયાનુક્રમણિકા.

૧. પ્રાસંગિક વિચાર

૧. મુબાઈની મુનિસીપલ કોમ્પોઝિશનલ નર્મદા

૨. અમૃતમગની આપતી કોંગ્રેસ.

૩. ખવિફાતના ઉત્તરનલ દિનસ.

૪. ઈન્ડિયી બીવ અને મહાત્મા ગાંધીજી.

૫. હરર કમિટીની પત્રબતી તપાસ.

૬. મ. ગાંધીજી અને રા. દિલકને મળેલા ન્યાય.

રા રમણીયરામ ગોવધ નરામ ત્રિપાઠી

૨. અબાઈ પૌર્ણત્ય પરિપદ અને રેન. હરિલાલ ધ્રુવના સંસ્કૃત

રા. ગોવધના કનીમદ દેવદાસ, બી. એ, એલ એન બી

૩. સાબી મતેત્રતા કાવ્ય

રા. પાનપત્ર મુળબાપુ

૪. વિજ્ઞાનમંદિર

મૌ. કાન્તિનાથ છત્રનાથ પડ્યા, એમ એ

૫. સધ્યાસમે કાવ્ય

મ. કચનલાલ જયજીવનરામ માતર

૬. આગી પ્રિયા દેવી વાતા

રા. કાકોરનાથ હરિલાલ મુક્ત

૭. વી. અને વીરપૂજા

મ. મુક્તિશકે દેવપતંગમ જાની બી. એ

૮. મન્વાનલોકન

૧. રેન. ગ. જમનાબાઈ મંડલે આનંદ અકે.

૨. સુગિહિત મ્ત્રી.

૩. પેસાના ક્રમ વનાય

૪. ઉપાધ્યક્ષરાજ્ય પ્રતિજ્ઞા. (ચાતુ ગાના)

૫. ગો. મુરમોત્તમ વિચારના નાનક

વારિક લેખકમ રૂપીઆ ચાર.

પ્રિ. સ્થાન બહા. ગ્રીલીંગ ૧૧૧-૨, ૫-૨૦-૦. મુક અકની નિમર એકે

આ નાનકમ સુસ્થાનમાં ૪૨ વેવામા આવે છે

સમાલોચના

પુસ્તક નં. ૩૨]

ઓગસ્ટ, ૧૯૨૬

[અંક ૨૦]

પ્રાસંગિક વિચાર.

લેખક - ગ. રમણીયરામ જાનર્ધનરામ ત્રિપાઠી.

૧. મુઆઇની મુનિસીપલ કોરપોરેશનનું નવું બધારણ

મુઆઇની મુનિસીપલ કોરપોરેશન હિન્દમાં એક પ્રથમ પકિતની સરકાર ગણાય છે. સર હિરોજીરાહે આ કોરપોરેશનની પ્રતિષ્ઠા અને સ્થાન એના તેમ અમૂલ્ય બનાવ્યા છે કે સ્થાનિક સ્વરાજ્ય ભોગવતાં હિન્દનાં મુખ્ય મુખ્ય નગરોમાં મુઆઇએ પ્રથમ પદવી છે. આજ પર્વે પુણી મુઆઇની આ કોરપોરેશનનું બધારણ નવેસરથી સ્થાપી દુરાવળી રીતે જરૂર લેવાઇ છે. મુઆઇ સરકાર પોતાના અભિપ્રાયનો ખરડો મુનિસીપાલીટી પર મોકલી આપે છે. તેઓ એવું માનવું છે કે જો ખરડો બેઠે એ તેટલો વિશાળ ન જ હતો. પણ મુનિસીપાલીટીના કાનવાદમાં પોતાનો અભિપ્રાય આપતાં જો ઉપર ચક્રે જારીકાઇથી નેરો અને આખી રચનાને વધાર વિસ્તૃત અને લોચાસ બનાવશે એની આતા અરહે સહજ જ રહી હતી. પરંતુ એ આતાં નિરાસમાં વિરથી છે. મુઆઇને પદનાં માણુએની રમીપર આ કોરપોરેશનમાં એસનાર અરજક, ધિક્કાની જ હુકમત અને છે અને એના કલ્યાણમારે આ કહેવાતા લોકનેતાઓ કે પ્રતિનિધિઓએ ધણ જ થોડું કયું છે. કૌશલ અને કોન્ટ્રી-ગોર્મો એ જ પ્રતિનિધિઓએ જ્યારે સ્વરાજ્યની બીડી પાતેને બહેકાવી દીધી ને છે, ત્યારે અને તો પોતાના જ સ્વાર્થે હકેલાં સંસ્કાર માટેની તીન ધરના દર્શનાયતી લેવામાં આવે છે. આ વસ્તુસ્થિતિ ખરે જ સમજાતી છે. કોરપોરેશને ક્યારેની ઇલેક્ટ્રીક ગામનો પૈગ એ વાતો તો અમુકે ખામ ધ્યાન ખયે છે. કોરપોરેશન સુધે છે ? મામિલ માફક ૩૨૦ વરનાં બાપુતે તથા સુનેદના અમલારોને મત આપનારો હક આપવો આ ગમે બામતો તદ્દન જે, વ્યાજથી અને સખ્ત રાધાભરી છે. મુઆઇ

કન્યાસાધ ૩૦-૧૦-૧૯૨૬ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુઆઇ

સાહેબમાં થયા એ માગણસો છે સમસ્ત પ્રાપ્તો એકે એવોજગતરમત રાટો ભાગ છે કે જે લેખક
 લીમ ફીઆની અદર જ સા ખામે છે અને અમ્મના એ જ માનવુ છે કે વીસ રૂપીઆની રકમ
 એકરમ એવી રૂકા ની જોએ ને ફીઆ પાચા બાડુ આપનાર ફરકે લાકૃતને મુદિરિપા નીમી
 મન આપનારો ૧૨ મુખ્યો જ લોકોએ મુખાઈના રચ્ચદી ધરખળિઓના નામી માગ રામે
 ત્વરે ૧૨ કાંઈ પ્રતિનિવ મું આ રકમને વર્તમાન બધારમુ મમાએ જેસના કાઢેત્વીપરા રહાને જ જો
 સમતા દોડ ૧૫૬ રચ્ચાવિરિ છે કે એ લોકો પર ૬૨ નહિ પણ પ્રાપ્તો ૬૩૩ છે કે એ માલુમી
 તેને એવી એકમ ૧૨ કાંઈ લોકોએ અને તે જ પ્રમાણે થુ તેમને મુખાઈમા આ જ પાચ
 રાને ત્રાસ ચાગમે રૂપીઆ ૫૦૨ ૥ આડા જગનાર મધનનગનો ખગે મૈ ૭ ત્યાજ લાકૃતોના ખરી
 પ્રવેદના પેસાંપેર જેતાવ ધિન્તા કરનાર ૫૦૨ ૬ી બન કમઅકકતના નીમતો આ ૧૨ ફર છે મ
 મુખાઈમા અને એના જ ધીમત વગના નીમ આપાંધરો રહામે પ્રત્ય પોકા ઉમર તારીજગર
 મુલેદના અમલ રીતો મન તાર કયા પોરખોપર ૧ મુલેદના અમલના નીપ જેવી ખીજ હમુરો
 જેવી વાત છે નહિ એનગો જમાનાની હાપ ૧૭ કયા છે બોએમને મન આપનાની વાત કરી
 જો નેવળ કાનસેપ છે મુલેદના અમલના એ મુખાઈની એવી નેવી રામે ૧૭ ૬ી એના કિશા ૧
 છે જાનહિ અમ્મો આશા મું છે કે મુખાઈના હાદરી મો અમલ પોતા ૥ હાકના સમયનના
 મુખાઈમા વસનાભાઈના સેના નાં નહેર સખા મારદને મુખાઈ મનાં પોતની વ્યાગળી
 દાઢ અલગા મો નામકા સરકાને એ પ્રત્યજન તરીકે હતાથી અમ્મ નુચરી ૬ કે મુખાઈ
 રૂપીઆ ૧૧૧મા હક આપનારો અધિકાર પાચ રૂપીઆ બાડુ દેનાર ૨૦૨ ૧૭ ૥ આપવા માટે
 મુખાઈમા આપ મારી દિવનો ૧૭ ૬ી ૬ નામદાર મનગ સાહેબને આ બાગતમા પ્રાપ્ત કિલ
 વધારે આનથી જોવા અમ્મ નમતાપૂરક નિનતિ કરીએ ૬ીએ
 મુખાઈમા મુખાઈનીની છેતી મુલેદની વખતે મુખાઈના ૨૬ ૥૬ નીન ૧૭ ૬ પોતે રચ્ચાવિરો
 ૬ી અને પોતે આદખાઈલીએના પ્રાપ્તની કરી છે બો ભવિષ્યમા કરવાની ઉમેદ ગમે છે ૬ી
 વાતથી પ્રાપ્તમાં મહો મોટો ખગલગાડ ઉતો કરા હતા મન આપનાર એમના જ પિત્રાએ
 તેમના રમ્મકિપરિયાસ મુખી તેમો મત આપ્યા અને આ મુલ્યો ૩ ને કાઢે રીવર મુલ્યા
 ૧૭ ૬ી ૬ી ૬ી આ વાનને મહિ ૥ ૬ી ૧૫ ૬ી અને પરિણામે આ મદાજનોએ થાપ
 કારથી વધારે લોકોના મરી હોય એમ જણાવ નથી અને એમ વરી 'પ્રાગભાર' ૥ ૨૦૨
 સાથે કર્યા ૩ ૨૫૨ ૬ી થીમનાઈ અને મિયા આ મરના આ દુશાનો પ્ર નમે મનમા કરાવ
 રાખવા જેવા છે મનાધિકારીઓએ ફરી વખત આવે આ બાગતમા નિચા કરવાની જરૂર છે
 આલેથી મું થયુ નહિ હોવ તેમ હવે એમાના કેટલાક રાજનામા આપરા નીમળી પૂજા ૬ી
 કામ કરવાની અસમિ, અનિષ્ઠા કે નુનુતિ હોય બો કારખોગસનમા પ્રનમ માનવી ખાતર
 મુખાઈ મહેવા કરતા આમ નિકળી જતુ એ ૨૫૫ ૬ી ૬ી પાલ પોતાની સમિતો માપ એથી ૫
 હોવા વખતગર કરામા એથી પણ વધારે ૨૫૫ ૬ી છે લાનુંદર ડી ગયા ૬ી ૬ી

વિષ્ણુ: પુન પુનરપિ પ્રતિહન્યમાના
 પ્રારબ્ધમુક્તમજના ન પરિત્યજન્તિ ॥

આમે પ્રમથા ૨ ૦-૬-૦ એત એમ વિષાડી એન્ડ કપની, મુખાઈ

—વાતો કે વી— તેની સંદેશી છે, પણ વિચારની બહુ મુશ્કેલી છે એ સૂચના સમ

મહાન્યાની કિટની જગર છે એ આના નિર્ણય અનુસાર દશમે-દિકાના આગર દરી આપે છે

૨. અમૃતસરની આનતી કૌશલ

અમૃતસર એ પગલવું આજ એક મહાન ઐતિહાસિક નગર બની રહ્યું છે એ સ્થાને એમીડ ૧૬૨૮ ના મામે તે બાબત નાસથી થયેલાની દીવ હતું ૧૬૨૮ ના દીમેગરમામમા દિન્દીમા ભરાયની રાષ્ટ્રીય પિં પદ નખતે ૧૬૧૯ મા અમૃતસરમા ભરતી માટે આમનણ કરવા માટે અમૃતસરની બાહ્યભાગે કલ્પિ હતું કે અમદાર અમૃતસર નહાતુ ગામડું છે મહાતુ શહેર નથી પગલ હિન્દુસ્તાનુ-પગલવું એ એક ઐતિહાસિક જોડા લાલકે સ્થાને છે અને અમદારે ગરીબને આગણે પધારેને અને જ, પહાના હતું તે મરતા આજે તે એની કિમત બહુ મોટી થઈ પડી છે અમૃતસરમા કૌશલ ભરી કે નહિ એ વાતપણ બહુ ઉદાપિદ આજસુધીમા થઈ ગયો છે કહેવાના મિં પાણી રાજાઓને એ ના ભરવા માટે મૂખ ચાગળ ઉની કીરી હતી પણ અમૃતસર-અમૃતથી ભરેલી-અમૃતમય એ સંગેરમા કોઈ કમિયુનના ગદાના પી એા કેમ છની રાષ્ટ્ર અમૃત-સરમા પધારે પુનિત અને ઉત્તમ આત્માઓથી એ પીડાઓ મળત થયા અને હાલે કૌશલ ભ ભરતી એ જ જગ્યા બહુ ઠીરૂકિત મેંશરેટ સાહેબે પણ ફર્ન મનોવત્તિથી ભરતી ખોની દાકા ઉગતી કે એમીડમાસની માફક સમારણ નખતે લોખ ઉરેગઈ જાય તે દરી પાછો માગરન બં બો દરી બી-નુ મેં-કેમિની બીન પમાર કરવાની સ્થિતિ ઉની થાર તે કળા લોખેસ બીજે જ સ્થળે ભરાય તે માત્ર અને પછી પાછુ કલ્પ કે આ પરિપક્વમા-આ ગણીય સમાજમા પગલવું નાનો તે કરતી જ નહિ એની કલુનાત કાર્યસાહેબો એ મુખન સુમા સાહેબને આપતી આપી રીતે મહાદ્ અને કાયદા રાજાગી પુણેને કેવળ મરુમિના જ માને એની અમૃત માગ પીઓ ગ્લુ કરી પછુ અમૃતસરના દેશમેનકાએ—પગલના સંકલ્પ પ્રગ ॥ આ સેનાલીએ પોતાના જાનબાહએ લધારે પિં પગલે એળખે છે તેમલે-દનાથી બો વિવેકથી પોતાનો અભિપ્રાય જાણુ-યો બ લોમા દના-યુ કે પ્રથમ વાતની સાકા ઉદારનાનું કાંઈ જ કારણ થી પૌરીસ અને લાંના એન બીને અમલદારો શાન્તિથી પોતાનું કામ કરે મરે અને કોઈ જાતની રહેજ પણ ગણ નહિ કર તે શાન્તિથી સમાજની પૂર્ણાકૃતિ મ્વયમેન થઈ શકે અને બીજી વાતન આતરી-કે કલુનાત આપનાતો અધિકાર અમલે નથી આમ નીર અને દક્ષ મેનાનીઓ તોભાવે એવો બહાર ઉતર મેંશરેટ માટેમને રોકેડો આપી દીધા અને હાલે આ રાષ્ટ્રીયપગિનદ અમૃતસરમા ભરાયે એ વાતનુ મ્વય નિરાકરણ થઈ ગયુ અમલે હલથી છનીર છીએ કે અમૃતસરની આ કૌશલ બહુ શાન્તિથી પોતાના મહામુકિત કાર્યની પૂર્ણાકૃતિ કરવા સમર્થ નીનકો અને કાર્યસાહેબોના અદિતીય પરિશ્રમનું મહાદન મલો પ્રભુએ કેસોટી સમય હિન્દવાનીઓ માટે આજ ઉભો કર્યો છે હિન્દીજનો વીરતાથી વિવેકથી પોતાના કાર્ય રચ્યા પમા રહેને તો જરૂર એ નેચેરા કનનની નીવ-શે આપણા યુગરાતી લાભએ દેશસેનાનો આવાધિક ચારા કે યાની અમલ છે એના તાબ બહુ છે-હાનિ કરી જ નુર્થ

ઉદ્ભવો ઇતિહાસ ૩-૧-૮-૦ એન એમ વિપાડી એક રક ધની મુખાહ

અનુ અમલે ઇચ્છાએ છીએ કે હિન્દી જનોમાંના તથા જનો જે કોંગ્રેસથી તદ્દન અવરિત અને નિઃશ્રદ્ધાનારે કમલુ લઈ બેઠા છે તે જોએ, અમૃતમરની કાંગ્રેસમાં જરૂર જનુ જ લેખીએ. મધુ કલા પછી પણ કોંગ્રેસથી રૂપાળે વેતુ એ દેવ રહામેના ધોગ અપાધ છે-એ દેશદોષ છે એવું અનુભવ તો દત્તાત્રી માનવું છે આ કોંગ્રેસમાં પગલના માત્ર માવકત આગવપરના ગામનારોનારની સચોટ તપાસ લેવાની જોઈએ અને વૉઇસસતથ સાહેબને ઇંગ્લેન્ડ પાઠા બોનારી નેનાની એકમતથી પ્રમુલ માગણી રજુ થી જોઈએ જે હાલમાં જે દેશ ઉપર હકુમત કરવાને નિમ્મા છે તે હાલમાં પ્રજામાં અસંતોષ અને મહાદુષ્કા ઉભા કરી રાજની સુલેક ને આનિતમા મહાભય કર ફાટ પાડે કે જેમને એ દેવીજનોમાં ધણાએને ધાતમી રીતે મારવા માટે પ્રજા ગુહેગાર માને છે એ હાલમાં સત્તાના મહાનયથી પાતાનો પ્રિયપોર કહે તો હો કરે પણ હિન્દીપર હકુમત અવાનગને તો એ નાનારજ છે નામનાર સમાલોચકે આ આપણી માંગણી જરૂર સમજાવવી જોઈએ આ પ્રજાના નહાના જરાકે નથી-મનુ રહાતા છે અને કોંગ્રેસે મને તે બોલે પણ તે અર્થના જ જોઈએ અને આ હિન્દી પાનમેન્ટે પોતાના એક અવાજથી પોતાની મજબુત માંગણી રજુ કરી જ જોઈએ-એ હિન્દીજનોની પ્રથમ ફરજ છે એ ફરજ અમારતા પાછા પડામ તો અરે જ દેશને ચરમાવવું પડે-હિન્દી સરનામ માટે તે હમણા જ નાનાપક દેરે

૩. અનિશ્ચિતનો ઉલ્લેખ દિવસ

તા ૧૦ મી જુલાઈ ૧૯૫૬ નો દિવસ હિન્દીના મુસલમાન લાઠાઓએ પોતાના અરિત-ત્વના મહા સ્ફોરથી મુસલમાન તરિકે ઉન્નયો હોતો-હિન્દીના વર્તમાન ઇતિહાસમાં એ દિવસ-એ સ્મરણીય દિવસ સોમેરી અંકારે જ સુખાર્થે રહીવા માટે નિશ્ચિત ધર્મ સુખો છે એ દિવસે મુસલમાન બન્ધુઓનાં એક મહાનુ કુર્બાની હિન્દુલાઠાઓએ જાતિભેદને હાલસેથી નાખી કોરાણે મુકી દઈ સાર્યા-હિન્દીજન તરિકે સહધર્મ જાગ્યો છે અને હિન્દીના પ્રજામમસ્તના એકી-કરણમાં એ દિવસે યાદગરે પુરતી કરી છે મુસલમાની રાજ્યના પરમ સ્તબ તુર્કના રાજ્યને ઇન્કિલાબ કરી નાખી કાઢીએકવા કરવાના પૂરેપૂરેના રાજ્યોના સાર્થી નિચાર રહામે મુસલમાનલાઠાઓએ એક અવાજે પોતાનો સખ્ત વાંધો તે દિવસે મહેર રીતે દર્શાવ્યો છે હિન્દી સમસ્તમાં તે દિવસે મુસલમાન બન્ધુઓએ ખુલાવાલા પરવરદિગરને નેકથી અને સાચા દિવથી અગળ ગુજારી બેઠી કહી છે ધધો રેતગાર રિગેની પ્રવૃત્તિઓ ઉપર પડા નાખી દેવ માં આપ્યા છે અને પ્રજાને જમે જ એની રીતે આ મહા ક્રિયાને ધર્મ સ્વરૂપ આપી શાન્તિથી પણ દત્તાત્રી પ્રજાતાવાને-પરવરદિગરને પોતાના નારમાં કુખની ઉડી વાદ દેવાના છે દેહ-દુમની મહાનુ તપશ્વર્ષી તરિકે હિન્દુ-મુસલમાન લાઠાઓએ તે દિવસે ઉપાસના વતવું પુરિ-પાવનું આમ હજારો, લાકે લાખો જોનાર ઉન્ના નિ આસ પ્રજાના દરવારમાં પહોંચી ગયા છે અને પ્રજા-પ્રજા પરવરદિગર જરૂર જ તેને યોગ્ય દાન આપશે એની અમલો તો થકા છે

યુરોપની પ્રજાના કેટલાક રાજ્યોમાં આવર અવસ્થા હોવા બા પશુ હેમને પોતાના અવસ્થા પોતાને કરી લેવાનો અધિકાર સ્વીકારવામાં આવ્યો છે. છતાં અને ઘણાં જોડાં જોડાં યુદ્ધ પહેલાં પશુ તોફાની અને ઝડપી હતા તેમ જ હજી પશુ છે છતાં એ પોતાના વચગાં કરી લેવાને સ્વતંત્ર છે ત્યારે તુર્કીના કડકા શુકના કરી તેમાં ન્હાનાં ન્હાનાં રાજ્યો બના કરી તેમના ઉપર યુરોપીય દેખરેખની જરૂર હોવાનો અભિપ્રાય યુરોપના લોકોએ દર્શાવ્યો છે એ અભિપ્રાય સાર્થક અને ખટપટી છે હિન્દુયુગ્યો આજ નહિ જોડાં જોડાં માસિક ગળ્યો છે તે નામના ગળ્યો છે ન્હાનાં ભગીરદારો કરતા વિશેષ હેમને ખત નથી જોડે તે નથી અને મોટા સ્વતંત્ર રાજ્યો હોવાનો દાવો કરે છે તે મોટા ભાગીજો છે નથી હેમને પોતાની પ્રજા, નથી હેમને પોતાની સ્વતંત્રતા, નથી હેમને પાતાના મહાન કે નથી હેમને પોતાને કમંજીવુદ્ધિનુ ભાન આપી બીજા અને સરમિન્દી સ્થિતિમ હવના હિન્દુ યુગ્યો છત્રે છે અને દેશનુ એ પરમ કુભાગર છે તેની સ્થિતિ અમ્હને લાગે છે યુરોપીય દેખરેખના પરિણામે તુર્કીના આ મહાન મુસરમાન રાજ્યનુ ચર્ચજશે એ સ્થિતિ પણ નહિ અને એનુ ગૌરવ અને એની પ્રતિષ્ઠા થોડી રીતે સચવાઈ રહે તેટલા માટે હિન્દુના સિદ્ધાંતના નુકસાને આ પિનાક્ત પ્રિય ઉજ થો આજે તે બાજબી રીતે બાજબી જ લાગે છે આત્મજાનનુ જોડે ભાન છે તે પ્રજા બીજીનુ કરે દિન્દુભાષાઓએ જો એકાધારથી તાતાના સહચાર આપ્યો છે તે માટે તે અગિય નો નામ કે જે કે જે જોડાં કે તેના પિપાવન માટે અગિય ભની જરૂર નથી પ્રજાના હોવા ના ને મહામોટા વસતીગણના એકોગવમા પુરુષ અને સૈફિન અને જુલિ દેશે અને એકાધારના આ શુદ્ધ પ્રજા મત પોતાનુ પુરુષાત્વાચ અમ્હારા દેવ સમગ્રઉપર પ્રજાનો કલ્પના વિલિમ અને નવે વેભાએને એકતાના પ્રચાર સ્વરૂપમા દર્શિત કરે એવો મતન દિવસ કાને વહાણે આશુરા સમયે બનો એ અમ્હારી પરમ શુ ધર્મ છે

૪. ઇંગ્લેન્ડની બીલ અને મહાત્મા ગાંધીજી

મહાત્મા ગાંધીજીને હોયે હિન્દુ કેટલું રમે છે એનો વિચાર પણ કરવાની આપણે જરૂર નથી એ તપસવી છવન છનાર કર્મવીર આ દેશનુ મહા મોહકુ અમુક્સ ગૌરવ છે છતાં એમના કેટલાક છુટકે બાવાં પ્રસંગોએ-જો એ પ્રસંગો હમેશા પ્રજાના છવન અને મુલુના જ હોય છે તે પ્રસંગોએ-હેમણે ઉચ્ચાણના અભિપ્રાયો પ્રજાને મોજે જરૂર ઉતરી શકે એમ હોતા નથી એનું જ નહિ પગનુ પ્રજાના હવને ઉગા જ પની માફક ખૂચાં જ કરે છે પણ પ્રજાને એમની મહા શુદ્ધ જુલિઓ અને એકશુદ્ધ ચારિત્ર્ય અને હેમની અનેક દેશમેવા-ઓનું ખટુ બા છે એટલે પ્રજા બીજી વ્યક્તિઓ માટે મહેરબાનીપ્રાય આપતા જે વિચાર કરવાની જરૂર નેની નથી તે વિચાર એમને માટે કરે જ છે એ કરવાને એકએ એ ધર્મ પશુ દેશના હિતની દૃષ્ટિએ ન્યાય નથી ઇંગ્લેન્ડની બીલ ઉપર મહાત્માજીના વિચાર નવ

છત્રના ના ૧૪ મી અપેક્ષાના અકા પ્રગટ થયા છે. એથી અમદને મહાકુળ ધ્યાન છે.
 ઘણાએ એથી મોટા દુખના નિશાન નાખ્યા છે અને નાખે છે. માધીજી કહે છે કે

“ આપણે જે જે અમલદારોએ ગોળીમાર કરાવના ગે-વાળી હુકમ કર્યો તે અમલ-
 દારો કે જતો કામી ચકાસના માર્ગના નથી તેઓ તો એની સમગ્રી મુક્ત રહ્યા હતા. પ્રત્યેક
 ગજસત્તાને આરા સત્તાની જરૂર હોય છે. જ્યારે આપણે સત્તાને જોડાના હોય છે ત્યારે
 પણ એની મત્તા તો રહેશે જ. સારના અમલદાર પણ મનીષ બુદ્ધિ અને જોડા દરેક
 રાશે, ત્યારે પણ એ હિન્દુસ્તાનમાં શુદ્ધ સત્તામાં વ્યાપક નહિ, તેણે તો તેમાં ખુલામો કર્યો,
 માર્ગના લોકો થયે, ગોળીઓ ચાલશે, પછી કમિશન નીમાગે, અને સરકારમાં પણ સત્તાની
 નીભાનવા ખાતર મુદ્દિતના કાયદાઓ પસાર કરવામાં આવશે. નેથી આ કારના વિશે કું -
 છુ કે, , આપણે તે કાયદાની કનગો ઉપર ખુબ ધ્યાન દેવું જરૂર છે. આમ એના
 પિલની અથવા કલમોની સામે થવું એ જ યોગ્ય છે એમ મારો તો નમ્ર અભિપ્રાય છે.”

હવે આપણે જુઓ માધીજી કાયદાની અવેગન કનગો તાગે થવાનું ચોગ્ય ગણે કે પાપું
 એક મિલ્કત નહિ આ કાયદો જરૂરી ને યોગ્ય ગણે છે અને પછીએ છીએ કે માર્ગના
 નો તો ગણે એ જ અમલદારો. અમલદારો પેતાના સાધનત્વાની પ્રતિભા ઉદ્દે-
 રાગલા રતનારને જાનત પાના અદર લાગ્યા અને જીતે મારે જ ના મુજબ સત્તાની જરૂર
 માગી અને તરફથી કાયદો જાહેર કર્યો તો કાયદો જેણે એની રીતે જાહેર કર્યો પદના કે રિતો
 જાહેરની સત્તા આમેજ થઈ ગઈ. જો એ સત્તા દેરી સત્તા ગણાઈ ગઈ આ સત્તાની જો
 પ્રતિભા ધણી માણસો કાલે જાહેર તો નહિ મિત્તે. જે હાર માળીમાર થયા, વગર તપાસે
 ન્યાયના તો નમ્ર તો લાગ્યા રિતો જેના મુદ્દા ગયા, એમણે ધણી થયું એમાં ચુનહો જાતો
 અમદને તો આ નાતના સરમુદ્દા રોવકાવી દે છે અને ન્યાયને ખાન આપીએ છીએ. મારે
 જ કહેવું પડે છે કે આ સર્વ તોખાન અને અધિકારીઓ કે જીજ્ઞાસાના કાયદો પુરી તપાસે
 થવી જોઈએ એ તપાસનું પરિણામ આવે તહિ ત્યાં સુધી આના કાયદાઓ સિદ્ધાન્તરૂપે પણ
 જોડા અને ન્યાયથી દૂર છે. શુ અમલદારોના કાયદે બચાવની જરૂર છે? જે અમલદાર કે
 જે અધિકારી કાયદાને કે સામાન્ય જુદિને રદમદને પોતાની સત્તા ચલાવતો નથી તેને પદમદ
 કરી તેની જાહેર તપાસ થવી જ જોઈએ કે ત્યારે લુભ વગસાવતો અધિકારી દો કે સામા પ
 પ્રમજન હો પણ તે પ્રમુખી હિમા તો સમાજ જે છે અને બંને એક જ રિતો પાન છે
 માધીજી કાયદાની અન્યાયી કનગો રદામે વાધો ઉઠાવે. માળીમાર ગણે છે, પણ અમદાર તો
 માનવું જ છે કે આ કાયદામાં ધણી કનગો એવી છે કે જે જોડા અને અન્યાયો પોષતી હોય
 છે જે કાયદાની કનગોનો મોટો જ જાગ એવો હોય તે કાંદો સત્તા રિતોન થવો જોઈએ.
 પ્રમ તો આ કાયદાને અન્યાયો કાયદો ગણે છે એ જાણશે જ અમદને નો આગળ જઈને
 એમ પણ કહીશું કે એક સિદ્ધાન્ત તરિક પણ આવો કાયદો સર્વા જોડો જ છે જે કાયદો
 અમલદારો કે અધિકારીઓના કાયદાને જોગી રીતે વ્યાજબી કરાવે છે તે કાયદો ન્યાયનો નથી.

ચુનામેજિરીનો ગ્રંથ (સમિતિ વાર્તા) રૂ ૨-૦-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુંબઈ

પ્રાધીજી હો છે કે આપણા સ્વરાજ્યમાં પણ આમ જ કરીએ હા, એ પોતે ત્યાં હોય એ પેમની મતાં હોય તો એ એવું મરે, પગલું એ પ્રગતી જ ત્યાં હાકે હસે અને અગ્રહારી દરિયા ત્યાં દશે તો સત્તાધિકારીઓની જ મનોવૃત્તિ ઉપર નાચતા લાવદાઓ કે હેમના દુષ્ટત્યોનાં પાપનાં અને રક્ષણ આપના કોઈ કાવત્રા દ્વારાજી માટે પણ ઘડી શકાશે જ નહિ. આજન પતાધિકારીઓ અને અધિકારીઓ કાલના પ્રગળન હતાં અને આવતી કાલના ફરી થશે એ માન એમનાં મન ઉપરથી જા માટે અસેડી દેવાની જોડાએ ૨ આમ ગાંધીજીના અભિપ્રાય વાર્ય રેવારીએથી અસમત બની અગ્રહાર હવે નહુ ખિન્ન પામે છે

૫. હુદ્દા કમિટીની પગલખની તુપામ.

હુદ્દા કમિટી પગલખ વિગેરે ન્યૂના તોફાન વિગેરે સમન્ધની તપામ કરવાનું કાર આન નવેન્દ્રમામમાં તરફ દોસે અમુકને ભય જ હતો કે આ તપામની વખતે લોકપક્ષને નેન પામ્યાં મુન્દી મુન્દીએ નહી અને એ ભય આજ ખરે પચો છે પગલખના લોભ નામની પમાડ્યાં થઈ ગયા છે અને કમિટીની સમક્ષ રજુ કરવાના પુરાવાઓ ઉભા કરવામાં ત્યાં અધિગુરુએને જે મોટા લાભ-સમન અને સાધન-મલ્યાં છે તેમાના પ્રગતી દા ૧ નર્થ માન્યા અધિકારીઓના નામથી લોકો કરે છે અને સત્ય સાતો ખુરી પાવવા કપે છે પગલખ સરકારો આજ છ મામો મોટા માગો અને હેમની મતાનાં અનેક સાધનો છે વળી દિન્દી સરકારી ની લેમો પુગી મલ છે માયકન ઓડનાયક સાહેબના સરકારોના ને અગ્રહારી તીરક એના સાવતો નેનારજી છે નામ ૧૨ લાઇસેન્સની ધારામલ્યાં એ નામ ૧૩ સાહેબે અને ખીમ અધિકારી માહમેએ પગલખના સમન્ધમાં જે મહાપુરના ૧ નહી ઉચ્ચાર્યા છે તેથી ત્યાંની પ્રગતમાં વળી મુકારના અટકાવો પ્રત્યક્ષ પુરાવો રજુ થઈ રહ્યો છે એટલે ત્યાંની ગોરીમધી અને ઓડનાયક સાહેબના દાર્થ ની રેનારમધાઓથી લોકો થરથરતા ગયા છે અને સાલી નાપનાગે ભરિપ્થમાં આ સત્તાધીગો તરફથી કારમી પગલખી થશે અને એના ખીમ અનલ અનથો થશે એવી ઉગી ખલા પેગી ગઈ છે સર નિતીપમ નિન્ધન્ટે નહીનીનમાં કંથુ હતું કે આલી આપનામાં અમન રોડે લોધને પણ હિંગત નહિ કરે અને એવી જ મનનનનુ નહેરનામુ નયા લેન મર્નેર માહેમે જહાર પાડુ હતું-ને પછી જ એ હુ.મોના અનાદર ગ્યોડ ઉધારી રીતે કરવાનું દુષ્ટત્ય પુગરાનવાતા છુ નાના સા નાના અધિકારીઓએ કંથુ છે અને તે અનન્ધમાં મિ ની અંધ એન્ડમ જસુલે છે કે, પોનીસના વચ્ચે ૫ વાથી નિષ્પલ પાંત ગીનેની તપામ કરવાનું કાર તદ્દન અસકય બન્યું છે જ્યાં સુધી દરેક પોનીસ ઓગી સરને નાલકાનિ હુકમો અપાશે નહિ ત્યાં સુધી પોનીસ તરફથી આમ વચ્ચે પડવાનાં કામ અકો નહિ હુ જે સાલીઓ સાથે કામ કરે છુ તેમને કરાવવાનું જો આમ આનુ રહેશે તો કમિશનની પામે કેા પિજી જાનનો પુરાવો રજુ નહિ કરવામાં મહારે ઉધારી રીતે સવાહ આપવી પડે.

જે આવી જ સ્થિતિ હોય તો આપણે વધી નળીએ કે પુગવો કેવો અને કેટલો ઉભો થઈ શકશે? આવા પોલીસ ઓફિસરોને પણ ગહન મળતી જોઈએ એવું કોઈ કાંઈદો કહે તો એ આપણે હા જ પાડનાનો ધર્મ ગ્રીહારવો જોઈએ ને ?

૬. મ. ગાંધીજી અને રા. દિલકને મળેલા ન્યાય.

મને વર્ષ ૧૯૧૮ માં રા. દિલક ઉપર સુબાર્ડ સરકારે અકુલ મુકયો હતો કે પ્રજાના એ માનવત નરનીરની જિન્હા જહુ લવવાટ કરે કે માટે એમણે બીજો દુકમ ચામ નહિ ત્યાં સુધી મુનિનન સેવતું તેમ ગયા એપ્રીલ માસમાં વડી સરકારે મહાત્મા ગાંધીજી ઉપર એવું ફરમાવું મોકલી આપ્યું હતું કે ત્હમરે સુબાર્ડ ઈલાકા બદલ જતું નહિ અને નિર્લોપના જમા પ્રવેગ કરવો નહિ ! આના પ્રતિપત્તિ જ્યારે સુધરેલા અને એના જ બીજા દેશમાં રાજ્યના અને પ્રજાના હુકમનો સ્વામી જ મુકવામાં આવે છે ત્યારે આપણા દેશમાં તો પ્રજાના જ અને રાજ્યના જ જે પુરૂષો ખરા એવકા હોય છે તેમના જ ઉપર મુકનાની જગર સતાવેલું થિ. રીઝો જુવે છે રા. દિલક આ પ્રતિપત્તિને લખેને હિન્દુસ્તાનમાં-પોતાના જ દેશમાં હતા ત્યારે તો તત્કાલ મુગા જ બેસી રહ્યા હતા સત્ય જ વહેવાની જોને દેવ પડી દેવ તેનાથી બધાયે દૂર દૂર અસતુ પડે છે એ ન્યાયે રા. દિલકથી થણા જનો દૂર બેમે છે, આજ લગલગ સવા વર્ષે અન્યાયી પ્રતિપત્તિ ધમાથી એ મુકત થયા છે એ જાન-દની વાત છે એમને આમ જે ન્યાય મળ્યો છે અને એમનો હક્ક એમને પાછો મુખેત કપો છે તે માટે એના કરનારને આપણે અભિનંદન જ આપીશું.

મહાત્મા ગાંધીજીના ઉપરના પ્રતિપત્તિ અને તેના પરિણામે પ્રજાને-સરકારને એટલા બધા જોણીતા છે કે એનો શબ્દ માત્ર અને પુનરુક્તિ જ ગણાતો એ મહાજનને આમ આપવામાં આવેલી મુખિત માટે આપણે નામદાર સરકારને અધાર્થ ધન્યવાદ આપીશું અને એકવાર ઇન્ડીયન અને સુમતીજી કે ભવિષ્યમાં આવી ગળીગ જુલો-ને કે આપ તો આને મહા સામ્રાજ્યપ્રેમી જ માનતા હો-તે ફરીથી ના બને એ ઉપર ખાસ ધ્યાન આપવો પછી તો એકપાને કપાને જુદી જ પ્રતિ આપના માનિક તો પ્રેમજી પ્રપ્ત નથી.

આઠમી પૌર્વાત્ય પરિપદ.

અને

સ્વ હરિલાલ કુવના સંસ્કૃત કાવ્યો.

—એમ—ગ મોહનજીવ દલીચદ દસાઈ, ખી એ, એનએન ખી

પૂર્વના ધર્મ અને સાહિત્યનો અભ્યાસ કરનારાઓ (Orientalists)ની અંતર પ્રત્યેક પરિપદ (International Congress)ની આઠમી બેઠક સન ૧૮૮૬ માં સીડન-નારેની નગરવાની નામે સ્ટૉકહોમ અને ફિન્લિયનિયામાં ભરાઈ હતી અને ત્યાં ઘણા વિદ્વાનોએ ભાષણો કર્યા હતાં અને તેઓ મોકલી આપ્યા હતા તે સમયે ગુરુગતના સ્વ સાદરથી હરિલાલ હર્ષદ રાજકુમાર એ એનએન ખી પક્ષ તરફ ગયા હતા તેમણે એ પ્રશ્ન સંસ્કૃતમાં જે ભાનવારી કાવ્યો તે પરિપદ સમયમાં રચી સભામાં હતા તે અન આપનામાં આવે છે અથવા કાવ્ય સ્ટૉકહોમમાં તે પરિપદની પૂર્ણાંકુતિની સભા સન ૧૮૮૬ માં તારીખ ૭ મી સપ્ટેમ્બર થઈ તે વખતે ભાષણમાં આનું હતું અને ખીજી કાવ્ય તે જ માસની ૧૨ મી તારીખે ફિન્લિયનિયામાં તેની પૂર્ણાંકુતિની સભા ભરાઈ તે વખતે કહેવામાં આયું હતું તે અનેમા પરિપદ અને તેના આશ્રયદાતા તેના રાજ્યને અભિનંદન આપવા ઉપરાંત નૌર અને સીડનના રાજ તથા પ્રજાએ પરિપદનું જે સ્વાગત કર્યું હતું તે માટે તેમનો ઉપકાર માનવામાં આવે છે ત્રીજા અને ચોથા કાવ્યમાં કોએસમાં જે પ્રીતિસંબંધ થયું હતું અને તેમાં જે ખાનખાનાદિના આનંદ અનુભવો હતા તેનું અને દ્રાવ્યદાતાનો ધોધ કે જે જોવા પરિપદ ઉપર મધ હતી તેનું વર્ણન કરવામાં આનું છે તે સમયે પૂર્ણ દેશની કલ્પના અને પાશ્વત્ય વિચારનું વિનિમય સમિશ્રણ માલુમ પડે [દુબનમે રેકોર્ડ ૧૮૮૬ ૫ ૧૫૮]

પ્રથમ કાવ્ય (Idyll)

[પૌર્વાત્યોની આઠમી આંતરપ્રજાકીય પરિપદ અને તેના આશ્રયદાતા રાજ્ય એરકર ખીનને અભિનંદન આપનારા શ્લોકો—]

સ્વમાયમૌરસ્યવિશાલિની સિતા

પ્રમંથિણી પ્રોજ્જવલહસવાહિની ।

નિશાચકારં મરતે વિલોપય સા

વિશાંતુ ચમે મમતિ સ્વ ભારતી ॥ ૧ ॥

શકૈસ્તુરુષ્યૈર્યવનેર્નયેન્નયૈ—

ચહેજિત પશ્ચિમદેશમઢલમ્ ।

લખિતનાં કાવ્યો ૨ ૧-૦-૦ એન એમ દિવાડી એન્ડ કંપની, મુંબઈ

सन्धारण हा दधिर परिप्लुत

तमालनील तिमिरं सुविस्तृतम् ॥ २ ॥

मिथ तमिन्नाहतमन न धुनि

च्युति समन्तादथ श्रीसरोमके ।

चलाचले वृष्टिमुखे घनेऽम्बुदे

मृगान्दलेखा किमुदेति शारदी ॥ ३ ॥

शम रस भाव्य सुदुर्लभ इम

दिने दिने वृद्धिमित सुमुच्छती ।

दिधै पपातात्र तथा यदृच्छया

य उत्तरास्ते कुरव समाश्रिता ॥ ४ ॥

स्यतप्रता श्री सकला फला बल

कमेण तस्या समुपागत स्वकम् ।

निशा प्रभाता गलित तमोऽरुण—

धृति प्रमथा मिलिताश्च दान्धरः ॥ ५ ॥

प्रतिविधप मुनिमङ्गल ज

समाहृत्यन्तपाश्रमाश्रमात्सती

सन्नोद्यता समप्रति चक्र गतिंती

धिराजते त्रिधमुखी सरस्वती ॥ ६ ॥

सरस्वती श्री लक्ष्मप्रसाद उर्मिपति कवि सुमति ।

सुप्रसा जयतादास्कर नुरति शरदा शत जगति ॥ ७ ॥

जयत्प्रबोद्धत तेज शारदाममव नय

आचट्टाकगिरिस्फटावर्षशीतिन्धु-भारतम् ॥ ८ ॥

[आ. १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, १०, ११, १२, १३, १४, १५, १६, १७, १८, १९, २०, २१, २२, २३, २४, २५, २६, २७, २८, २९, ३०, ३१, ३२, ३३, ३४, ३५, ३६, ३७, ३८, ३९, ४०, ४१, ४२, ४३, ४४, ४५, ४६, ४७, ४८, ४९, ५०, ५१, ५२, ५३, ५४, ५५, ५६, ५७, ५८, ५९, ६०, ६१, ६२, ६३, ६४, ६५, ६६, ६७, ६८, ६९, ७०, ७१, ७२, ७३, ७४, ७५, ७६, ७७, ७८, ७९, ८०, ८१, ८२, ८३, ८४, ८५, ८६, ८७, ८८, ८९, ९०, ९१, ९२, ९३, ९४, ९५, ९६, ९७, ९८, ९९, १००]

1 Bhārati or the Goddess of Learning white and naturally remarkable for sweetness, seeing Darkness in the (land of) Bharata (i.e. India) of night, desirous of Light wandered in all directions, riding (her) shining swan

2 The western countries were harassed by the Sakas (Scythians), Turushkas (Turks) and every new success as Alas! blood red as the evening sky spread as the Tamala trees extended far and wide

कमलानां पत्राणि, २-०-०० अथ अथ-विषादी अ-३-३५नी, मु. ५५४

3 Misra (Egypt) was smitten with Darkness Here there was no Light
but a fall all round in Greece and Rome What (then) will the Autumnal
Moon shine out of dense clouds constantly fleeting (about her face) big
with rain ? (Never)

4 Seeing that quiet and pleasure were unattainable (there) (and that) trouble was increasing day after day (she) fainting away fell here from the sky (And) she repaired by chance to what are called the Utara Kurus or the Northern Kurus.

3 Here Freedom, Fortune, all arts and sciences (and) strength—all that was hers came gradually to her. The night passed away. Darkness melted away. The morning Light smiled (and) she met her friends.

6 Now the virtuous (Bhārati) inviting every three years her Muni's from one Ashrama or hermitage to another is now Chakravartini (Universal Empress or going in a circle) engaged (as she is) in a Satra (or long session of Sacrifices) (and she who was Bharati i. e. of India now) shines as universal Saraswati (lit moving about the whole World)

7 May His illustrious Majesty King Oscar favoured of Learning and Fortune—a Past, Prince and Philosopher—May He glory for a hundred years in (this) World!

8 May this new Light borne of Learning manifested here glory as long as the Sun and the Moon, the Hills and the seas Scandinavia and India last!

(METRICAL TRANSLATION)

On swan astide in search of Light
The Goddess Bharatī pure and white
From clime to clime from land to land,
Her course unwitting she did bend
When she observed the darksome night
Drop on the Land of Bhārata as blight

The Scythian swarm, the Turkish troop
Each new Barbarian boldly swoop—
On lands extending westward far
She saw, all bathed in blood and war—
Blood crimson as the evening sky
Thick gloom set shrouding low and high

It smote the Land of Egypt wise,
 In Greece and Rome there was no rise,
 But fall all the around How from the cloud,
 Big with the rain, that would fleet, shroud,
 Her face, can shine and smile serene
 The lovely Dian's dainty mien?
 Her Peace and Bliss for ever gone!
 And misery daily growing alone
 Was left to her! ha! Bharati feels,
 She falls from sky, she faints, she reels!
 She here by chance alighted sheer
 On Lands as Northern Kurus we hear
 Her wealth her freedom arts, her strength,
 To her returned all all at length
 The Darkness melted Night was set
 Sweet smiled Aurora Friends she met,
 From hermitage to hermitage
 Every three years, invites her sage
 Devoted votaries, faultless She,
 In sacrificial sessions' glee
 And she that was upto this time
 The Goddess of old Bharata's clime
 Moves in her right imperial sway
 Saraswati that all obey
 Favoured of fortune and of Her
 The Poet, Prince Philosopher,
 For many a winter, many a Spring
 May glorious Oscar rule as King!
 And may the Light of Bharati new
 That's glorious borne as here you view
 Shine ever and ever, may ever shine,
 So long as Sun and Moon do shine,
 So long as proudly stand the Hills,
 So long as rolling Ocean reels,
 So long as Scandinavia stands
 So long as are true India's lands

૧ સ્વેતવર્ણી, સ્વાભાવિક સુરસનાથી ભરેલી, અને સ્પષ્ટાયુક્ત ભાષાવાળી ભારતી (સર-
સી) ભારત, દેશમાં રાષ્ટ્રના અધિકારને જોઈને સર્વ દિશામાં ઉજ્જવળ હસના વાહન ઉપર
ચલીને ફરતી હતી

૨ પશ્ચિમના સર્વ દેશોને સંકળે, પુરુષો (પુરો)એ અને નવા નવા યવન લોકોએ
આક્રમણ-કરી) બહુ ગળવા (તેને પરિણામે) ગોકનો વિષય છે કે સધ્યા જેવું વાન
ગોડી ચારે બાજુ વહેવા પામ્યું અને તમાનપત્ર જેવું સ્થામ નિધાર, સર્વ સ્થળે પ્રસર્યું

૩ મિસર (ઇજિપ્ત) દેશમાં ગોળ અધિકાર બાષ્પો-પ્રકાશનું, નામ ન રહ્યું એટલું જ
નહિ પરંતુ મીત અને રોમ દેશમાં પણ સર્વ પ્રકારે અનનિતિ ચર્ચ વ સત્રા માટે તૈયાર થયેના
યજ્ઞવિજ્ઞ એવા નક પાદળાઓમાં ગરદ સતુનો ચરમા ઉત્થ પામે (કદિ પણ નતિ)

૪ રાત્રિ અને રસ બનિ દુર્ગમ જાણી અને દિવસે દિવસે ક્રાંતિ દરિદ્રગત થતી જોઈને
નેણી શ્રૅણીવદ મધને સ્વર્ગમાંથી અન પતન પામી, અને ભાગ્યયોગે જેને ઉત્તર કુદ કહેનામાં
આવે છે ત્યાં જ તેણી આવી પડી

૫ અન સન તના, લક્ષ્મી, સર્વ કનાઓ, અને રમ્પિ એ સર્વ કે જે પોતાની (સપત્તિ)
હતી તે સર્વ અનુક્રમે સમાપ્ત થયા રાત્રિ ચાની ગર્ભ અધખર ગળી ગયો અરુણોદય થયો અને
તેણીના બધુંજો મળ્યા

૬ હવે તે સતી (ભારતી) દરેક ત્રણ વર્ષે એક આશ્રમમાંથી બીજા આશ્રમમાં પોતાના
મુનિમહાસને બોનારી ચક્રવર્તિની (સારંગીમ રાસી-ચક્રમા ગતિ કરતી) સત્ર મહાપત્ર કરવામાં
ઉઘટ બની આખા વિશ્વની સરગતી તરફ શોભે છે

૭ સરસ્વતી અને લક્ષ્મીનાં વરો જેણે મેળવ્યા છે એવો રાજ ઔરકર-કવિ, તરવચાની
અને ચલારવી નરેશ જગતમાં રાન શરદ (વર્ષ) સુધી જ્ય પામે

૮ આ શાકદાએ ઉત્પન્ન કરેલું નંબુ અને અત્ર આવિર્ભાવ પામેલું તેજ જ્યાં સુધી ચદ્ર
અને સૂર્ય, પર્વત અને સમુદ્ર, રક-તવર્ત (મકાનિનેરિયા) અને ભારત દેશ રહે ત્યાં સુધી
જયવન્તુ નિરડો

બીજી કાવ્ય (Idyll II)

[નૌન અને સ્વીકનના પોકોનો તે ઝાંઝાનુ હૃદયપૂર્વક રનાગન દેરવા માટે ઉપકાર]

અપૈકવા શૈલસુતા પ્રસન્ના .

પ્રદક્ષિણા સા જગત સુતામ્યામ્ ।

વિદેશા વન્યામણિયુગમમય

સિદ્ધિ ચ યુદ્ધિ ચ પળ વકાર ॥ ૧ ॥

— માળી ને મોહન ૧ ૬-૦૦૦ એન એમ નિપાડી એન્ડ કંપની, મુબાઇ

स बर्हिवाहो निशि सप्रतस्थे

गणाधिपो मूपकनाहनध्व ।

प्रदक्षिणीकृत्य शिव शिवा च

म आसन्नस्ते शशिसुन्दरस्ये ॥ २ ॥

प्राप्ते पुन स्कन्द उमानुताप

सौहार्दद्वया भृशमीयुषी हा ।

सा लज्जमाना पुरुषानभिह-

मिलामिघ यडमिय प्रपेदे ॥ ३ ॥

विरतिमुपगतो सोऽथ देवसेनाधिनाथ

प्रतिभुवममराणामेपि नास्वर्गमय ।

प्रकृतिमनुपमा ता मुस्मिता धीक्ष्य लक्ष्मीं

सहृदयजनता गा यासमगीचकार ॥ ४ ॥

स्वर्गोत्तरापथोपास्य स्कन्दावर्तस्सुहृत्तर ।

प्राप्त स्वतत्रयैवोऽयं भारत्यापि समेक्षित ॥ ५ ॥

जना जगति मोदन्तामातिप्योहासमानसा ।

स्कन्दिनोऽहन्दिन प्राची विद्याध्ययनलालसा ॥ १

1 Once upon a time Parvati (the daughter of the Mountain) ill-pleased directed her two sons to perform a voyage round the world and offered as prize two beautiful damsels, viz. Siddhi (accomplishment) and Buddhi (intelligence)

2 He (the God of War), riding his peacock, set out on his journey as mouse, obtained the moon, having gone round (his parents) Siva and Sivā (the Parvati)

3 Now, when Skanda (the God of War) returned the affectionate Uma (Parvati) became very sorry (And she) being abashed, removed unknown to men

was greatly dejected He (one) of the Gods (the) meetsmiling and a

5 That is that Skandavartā or the Continent of Skanda known as

way) very friendly That has been found by Freedom (also as her home) Even Bharati (the God of Learning of Bharata India) likes to repair to it.

6. May the Scandinavian People, free from evil, rejoice in this world, with their hearts delighting in hospitality and with their minds bent on learning the lore of the East!

(METRICAL TRANSLATION)

The Goddess mountain-born did once
A voyage round the World her sons
The fiery God of war Skanda
Ganesha of Wisdom God Command
She offered prize for marriage meet
Accomplishment Intelligence sweet
Siddhi and Buddhi beauties rare,
To him that home doth first repair

Mounting his peacock Skanda flies
To get the start, to win the prize
Ganesa cunning still, he schemes
His parents Heaven and Earth both deems
He mounts his mouse he goes them round
The much-coveted prize he found

When Skanda from his voyage is back
No prize! fond mother is taken aback
In Sorrow Parvati hides her face
Ashamed She suddenly leaves the place,
To Ila's Continent She flies
Whereof the harder sex none lies

The God of War full of disgust
His heavenly home he left, in quest
Of lands that would be Paradise
To Him, and more than that likewise,
And here unrivalled Nature found
He Beauty smiling sweet around
And Peoples of good heart possess
He made it home, his heaven his rest

5 What was not seen in life, what was never heard in the songs of poets, was this hospitality of the Scandinavians—May it re-echo (throughout the world)!

૧ જે પુષ્પ મને કમવાદી અને ચંદ્રમુખીએ ઉપહાર તરીકે આપ્યું છે તે સનહ નાખીના (સંજીવ કે) તે પુષ્પગ્રા તેનીનો સંરન અને લલિત જ્ઞાન અને તેનીનું ગિરક કોમનન મૂર્તિમન્ત ચર્ચ સિમત કરે છે

૨-૬ ઉત્તમવન, આ પ્રણયના ગંગાગી, સમુદ્રની નદી પેઠે આ સ્નાતક કલપિ વિરમ્ભે તિને પામશે નહિ, ધરજીઓથી પવન જેવા કુમળા હાથે વેડે, મધુર કમન જેવા ચાલક અને નેત્રોથી રસલયા કિરણોવાળા સિમતોથી, અનિદ્રુદયથી ભરેલી રમતોડે દીપમાળામા (કોનરેવા ગંગાગતના) મધુર અક્ષરોથી, કુસુમકવિ આદિથી ભરેલા તોરણોથી, ફૂલની વૃદ્ધિથી, આતસમાજના તારાઓથી, રસભાનથી જનિત અભ્યગ્નો જેવી જીઓના અને રમિક ગાયકના સંગીતથી, અનાંકિક નૃત્યથી, નેનમનોહર નાચથી, સુધાજના આસપાસી કરેલા ભદ્રા સ વથી, રના ભયા ભેજનોથી, નદી, પર્વત, સરોવર, મહેયોના દલન કરાનનાથી પૂરેલા સ્પર્શિત રસિકોને દિવસે દિવસે અતનપણે એવા આનન્દિત કર્યા છે કે, જાલો તે અનિધિ તરીકે દેવો આવેના હોય.

૫ જીમ્મીમા ઢી જોડુ ન હોય, જન્યમા કદિ સાભળેલુ ન હોય એડુ આનન્દી એના રંદનીઓ-રંદનવાસીઓનું આનિધ્ય આ હવુ કે જે (સમગ્ર જગતમા) પ્રતિભાવ પામે.

કાવ્ય ૪ (Idyll IV.)

જોએસ છેતી વખતે (દ્રોહહાટના ધોધ જોવા મળે હતી, તે વાદના દેહલાદ ભાવનું વર્ણન)

નૃત્યતિ ગાયતિ કૂજતિ મંધુર સુન્દરતર હસતિ ફેનૈ ।

રમતે કમતે કિરણ રમણ તરણેસ્તરગિણી રમણી ॥ ૧ ॥

હરિરપિ નિશિ નિશિ વિશિ વિશિ વિપ્રાસાતિ રસ જુ સુચ્યતિ સુચદનમ્

અમૃતકરેવાલિગતિ હૃદય પ્રણયી સ્ફુર્દ વિશ્વતિ સરલમ્ ॥ ૨ ॥

સમુચ્છલતિ કમ્પતે મધુરજીલહુગ્ધેસિતા

શશાકકરવેષિતા નિશિ વિનેશમાર્ણિતામ્ ।

દિને કચ્ચિદિય પુનર્નવનવા મનોહારિણી

વિમર્તિ સરિયદ્વતા શ્રિયમહો જુ વેણિચ્છલાત્ ॥ ૩ ॥

[૧-૨ માં ગીત અને ૩ માં ૮૧ી ૬૬ છે]

1. This beautiful river dances, sings, coos sweetly and smiles beautifully with her (white) foam. She plays about, and she wags the sweet ray of the Sun

2 Night after night and from place to place even the moon desires to drink her nectar and kisses her beautiful face. She embraces her with her ambrosial rays. And she full of love enters her open plain heart.

3 O, she bounds forth she shakes her sweet greenish (waters smiling) milk-white (with the foam) entwined in the rays of the moon at night and burnished with the light of the sun sometimes. She hears her ever-renewing wonderful beauty charming to the mind in the form of her tresses as it were. How lovely!

૧ આ સુંદર નદી (જનપ્રપાન) રીણ સાથે નાચે છે, ગાય છે, મનુષ્ય જન કરે છે અને સુર હમે છે તે રમે છે. આ સુના કિરણ સાથે પોનાના રમખ તરીકે નામ કરે છે.

૨ રહેક રાત્રે અને સન વિશામા ચદ્ર પણ તેનીના રસ પીવાની નિગરા રાખે છે. આ નેશ સુંદર વનને યુમે છે તે તેનીને પોનાના અમલમય કિરણોથી આનંદે છે, આ તે પ્રભુથી થતી સેશીના શુદ્ધ સ્વપ્ના પ્રવેશ કરે છે.

૩ ત (નદી) ઉગળા માર છે, અને મધુર નીન રંગના દ્રવ જેવા પોના સિમનવાળી રાત્રિએ અદના કિરણથી ઢાકાઈ ગયેલી અને કવચિત્ત દિવસે સુવના પ્રકાશથી મળેલી કપે છે વળી અહો! નનવથી મનોહારી અદ્ભુત ગોળાને જાણે વેણી કેમ હોય નહિ તમ વેણી!! રૂપે પારણ કરે છે.

[આમા મૂળગની ભાષાન્તર જ માં છે, જાળી સર્વ રસમય માત્ર શી હનુ ૪-અમેદ ભાષાન્તર અને કા પાત્રવાદ મળી-કે તેથી તે સર્વ અન આપતુ થોના ધાર્યું છે—તેમ.]

વિજ્ઞાનમંદિર.

લેખક — ડૉ. કાન્તિલાલ ઇન્દનવાવ પટેલ, એમ. ડી

૧. હિન્દી વિજ્ઞાનશાસ્ત્રીઓને માન.

એ હિન્દી વિજ્ઞાનશાસ્ત્રીઓને સન્માન મળ્યાના સમાચારી જાણના થાય છે એક તો બ્રહ્મજીના વિખ્યાત મર પ્રદુત ચન્દ્ર શપને ઇન્ડિયન સાયન્સ એસોસીએશની આગતી બેઠના પ્રમુખ નિમાનાનુ માન મળ્યું છે તે છે સર પ્રદુત ચન્દ્ર નર વિશે એ-ઉ નામ અર્થે એમો નામદના મત્યા પો કયો હતો (જુન ૧૪, ૧૯૬૬) ઇન્ડિયન સાયન્સ એસોસીએશની સ્થાપનામા એમો ઘણો ભાગ રીધો હતો તથા પછીથી પણ એ આ નમ્યા પી પી સ્ત્રીમા ઓ આસ કરી એના સમાયગમ્ય નેભાગમાં એ બહુ રસ નેતા હતા તે પછીથી એમ જણાયું હતું કે સાયન્સ કોલેસની નામધા મથેએના તમ્ર અમનદારોના હાથમાં એટની બરી મડકે તેથી તેમ જ કટલાક ખામ અમિર કસમેથી જ રામ નામદ થયા ને ને મેર મા નેએ બધા પાસુ નેદેતા વાલી પીજા હેન્દીઓને પુણ આ વાન રચની હકીકત જીવન અ-વસુ તથા પ્રદુત ચન્દ્ર શપ જેવા બેદાનિમે હેન્દીમાં દાના આ એમને સાયન્સ નેમ ૧૧ પ્રમુખ નુ માન વડી અપાય નહિ ને દેકે કળતે એમને રાનિકને જ તે માટ જોગવો પડે ખામ કરી મુના પી મે ક પા ને આ ને હિન્દી વિજ્ઞાનશાસ્ત્રીઓના નામ દરીથી વ્યવસ્થાપ મળા સમયે જાણામા આ પા હતા નેને આખર મર પ્રદુત ચન્દ્ર ચપો આ રર તે પા કુ સમા મર પ્રદુત એ એક બુ આનન્દ હાય છે પટેરી મે આ મર અસુતેષ મુકે ક પ્રમુખ તતા તે પછી દવે આ સાતમી મેકના પ્રમુખ પાજ એક હિન્દી છે બનો બગાળીઆ છે દિન ૧૧ જાન્યુઆરી પ્રત્યક્ષ આ માનને હાથેક મળવા નેવે દિ દિ વિજ્ઞાનશાસ્ત્રી નથી એ એમણે વૈનાર્ટિક સન્માન ઉપર અકાદે નામે છે પીજા સાન વામા તો ૧૫ જુન ને ?

પીજુ માન છુદી વતડુ છે તે પણ એ બગાળાન તથા એ સાયનગાલી મે મુ- હા ડા નીવર ના ૧૧૨ ઇમનની, તથા એસની મુનિવર્સિટી મહોટામાં મહાગી રીમી પેતાની સાસાયનિક શૈધિખાળને લીધે મેગરી છે હિન્દી વચ્ચે એમો કેળવણી ખાનામા આઈ ઈ એસ, આ નીખા છે, તે જેતાઈ માર્સથી અત્તામાત્રી સ મરી મુદ વૈનેજમા સાયનતાએના, એકસર તરીકે તે કામ કર છે આ માન હિન્દીઓ રિ ન છ અમો માનુષ છ ત્યા લગી વિજ્ઞાનની સાળામા આપણુ ગુજરાતી-પાલ દુભાને દરે સદ્દાન થયેન-નો લેરો તથા જગદીશ ચન્દ્ર વસુને જ એ માન મળ્યું હતું જે પાને પણ પ્રાર્થિ-મીઅન સર્વિસમા જ રહેતુ પાસુ હતુ આ દમલા જ થોડા દિન્દીઓને આ ઈ એમ મા નિમ્ના તેમા બીજા એક ડા એ પી મરના ને પછુ સમાવનવાસી ને અ દેવા ૧૧ સરગરી કોનજ ૧૧ ડાકેમ-પણુ નિમાતા છે ૧૧૩૦ આકેસ અપા દિ નીએ મુકાપ અમેરિકામા વિજ્ઞાન સપાદ કરીને આવે છે તને મુકા ને આ રીકી હાની સખા સરકાર આપુ ઈ એસ ની સ્નાકે દે ૧૧૫૦ જ જ ધારો નધાઈ

જાનિ-૧ ન આપવા પડે છે આટલી થોડી મુનમા પણ નામની પ્રતિજ્ઞા હોય તથા મુન
વનનની ખાનિ નહાનાથી પ્રતંગી ગુણી છે

૨. ૩, ૫૦૩-૬૩ સ વૃન્ધે દનય.

હિન્ન- તથા કાન્ન વ ને “હિન્નિયસ જેન” સામ્ય આગ પાતો નમ છે તે મધુને
ચીર-નીમની રીતના દુર ઉપર ના થો ગતિ રી રો એ ન જોઈ જતા મગન વ્યવસ્થા
માનસમાં મુકેની પડે છે એટલું ખડું છે કે દરેક સાર્થ માર્ગો ઉપયોગ થઈ શકે એમ છે,
નિર્મિતિનિદિન તે ઉપયોગ રૂનતો જ જરો, જા નુનાં રા સુધી તે ન્દાના પાપા ઉપગ્રહે
તથા આગાદી જેવો સરને મુગમ ને મોરો દિધ થાય તેથી હિન્નનો પુરોપ ખડ સારો
જેને કાન્ન સાથે જનીનથી જોગે જ્વાનાં પોજનાઓ સાચા કરવામાં આવે છે નહીં તે
કે ગિયા નીચે માર્ગ કરવા ને તેમાં આગમાંથી નિયમિત રીતે સ્વાચારી એમાં તો કુલેકાઈ
મર્યાદા રહી નથી અથાત્ વૈસાધિક નાન આ પોજનાઓ કાર્ડ રીતે નડે એમ થયી, હિન્ન
નમસ અન્ય રીતે રો જે બચાક પા વધારે ઝડપથી થા ડકે છે તેથી સાચાં મા
પોજનાઓ પ્રજા ને સન્કામ મમ । મન્નામાં આવે કે તે દુર મળી ઠાઠા ઉઠા દુર રહી છે,
ગો કાગળ દનની મુઠકની પગુ ધી, મા મુ - જે કે બર વન થો જ નો પગુ બન્ને
દેશી મધુદ જે મુકેની ફરજ ગાજીર છે અર-વગમ ॥ અરિયામી દ અગીતે રખતે,
રાકાદને વખતે, એ માર્ગ નાશતો જ માગ થઈ પા તો ન તાર કિમ એમ મમરે છે કે
એની અસા મુધીના નેકાગો મુધીની મહત્તા પ્રે ॥ રોપથી વ્યવસ્થા સાત વીરો, પોને મેટ
છે તથા મોટું નાકામૈન ગમી ડકે છે, એના ૮૮૦ ન્દેશી કે પિયા નીચે મુઠકી
ફેલેથી આ દિપ ૧-આ અલગાપાઝ નાચ પામે ૧ તેમાંથી પાનીના નીજ દેખાવ તો ૨
પરતુ આ ડેરી વાજો મોહનોની પુરા ૧ નિઓમાં થજે ૨ મી દાધો છે, ૧ અચાર
હિન્ન-૩ તથા કાન્ન એના દ' રમ-ધથી જોવા છે કે જરો આ પોજનાના દિમાપ ઠીઓ
છે તેઓને નહીં હિન્નન આની છે

૩૬ મ ૧૮૭૫ ની માનમા અગ્રેજી બાંડ ડાનગમાંથી રીતના દાનુ મામ ના કરવાને
માનવ દનય દંપતી ॥ નામે અ- મરેજ ખપીએ ૫ સાત ૧૧ નેગરી દા ૧૧ નેવી જ રીતે
દેશી દિનાગ ઉપ ના (Sagnalle નામના) એક મ થી કે ૧ મમમેજી રતે કપતી
જો કામ મા કરવા માંજ ફરૂ પડે ને કાડી જેુ ૧૭ પડારી અગ્રેજી ગજમયામાં તે દિો
એક મિન ગજુ થયુ દાનમા જેમ અની-અથા નથા આમ ૧૧ મનાની એક મુકાન અમિનિ
રિ-ફુઝાનના સુધારના મિનની તાસ દરે છે તેમ નન ૧૮૮૦ મા આતી એ મુકાન અમિતિ
પામે આ દનત-મિન આ-મુ અમિતિનો અભિપ્રાય એવો થતા ૬ આતી દાત કરરી, એ
સાપણબધું નથી એટલે એ સાપ પડતી ચૂમઈ, જરા પોજનાની ત્રહા ખુરી નહિ અને આ
પ્રગ નાગવાર રજુ થયા કરે છે

ચોરના એવી છે કે વિવિધ ચિત્રનની તમે બે અમાનતર દત્તો "માધરી" ને કે અમર
પથા કેન્દ્ર દિનાગએની વચ્ચે મોજામા એકુ અન્ન ૨૧ માદનુ છે, તે પડુ આ દત્તો
૨૪ માર્ગ જેટલી વાગી થને તેથી ૨૪ દેશમા પત થોડે નુ સુતી તે જમે આમાના ૨૪
માદન જેટલો નામો ભાગ મિનદન અમુ તી તમે જેમે માખીને મર્ને કેમોની જમીન તો
આમને મે દત્તો કયાથી અવ જમના એ બુન માર્ગો થને, તેથી અમર ને ૪૩૫ થયે,
મર્ને દિનાગએની જમીન તમે ખંડીના (Chalk) મા છે તમે મીટ જેટલા ઉંડા ઉપર છે
તેમા પાણી પ્રગમી છે એમ નથી, એટલે તે ખાતો મેળવે રતેન થઈ રહે છે દત્ત મોજ
૨૦ મીટના બાનરામી થયે દત્તો નથા જેવે મેળવે કુન કામ પૂર્ણ કરના છે માન વર્ષ
મને તથા ૨ કરોડ પાઉ જુ ખવ થયે એવો આ છે દત્તમા અમર કરનાને વિજગીના
પ્રવાહથી પાણી મારીએનો ઉપયોગ થયે, તે બીજા બધા કારણ ઉપાન વિશેષ કારણ એ
રહે છે આ મિનિનક ઉપયોગથી રૂમાડાની મવી નકમક તથા કામ દૂર થયે તથા આખી
મનથી હતા પાન અમાનુ કામ મેનક રહેલુ થયે આ પ્રમાને પ્રમાન કરના આખી
દત્તનો માગ ૪૦ મિનિટમા કામી મકામે એને મોજા નામથી પગ મોજ વખતમા
વિનકથી નામ નથા નામથી વિનક પહેલી મકામે

૧. એક મુદ્દતી તમે એમ ને એક અમર તથા કેન્દ્ર મારીએના પામની વચ્ચે માપ
મેન" મને તુડ ને મથુ નમારાનથી નામ ને થી આ દૂર થઈ મને મળવી
મુદ્દતીનો નામ મે મનનામે કે મનને દે- છે મેન પ્રમાન વિજગીક વાની ચોરના
માપ કે અમર ૫૫ ચનારાયો એક મ મનના પાણી મળત મથ તે મામે મદ થઈ તથ
એટલે મનને કે દામને એમ નામે લાગે આમના એક પન મમા મેમથી પાણી
મનને નિષ્કારીની દે છે અમાર તમી ને અમ દત્ત કદનાક માનુમોના મામા
૨૪ થાય છે

૩. વિજ્ઞાન-મિનકોનુ મર્યાદા.

૧. નકની માર્ગનિક નિવાગીની વિનાન-મિનકોનુ એક નક નામ ૨૬ ને થયા
કામ ને છે ને ને રહેતી માર્ગ મેનકમા સા મા નામુમે ન કથી બાપલો અપાક
કે, ને નિવાગમા વિનાન નીખરાના અમરમા ને ને પ્રમા ઉડે કેલે ઉપર તેઓ વિચાર
ચનામે છે, મોજ ને છે ને મર્યાદા પમા ને ને તેઓનુ આગળીઅમુ સારિ અમેલન ને
ના ના ને મી મેન-મને તથા ૧, મી બનુઆગને નામ થડુ હુ નેમાના મોમા એ
એવ છે ને આપણા સિયલુ મારીએને નમા નવા, ચાન કે (૧) પ્રાથમિક મારીએના
ઉપાધી મેનલો મારે નેમા નેમારી (ગ્રેપરેટરી) નામએ મારે અને માર-મિન તેમ જ
મા મેમિક મારીએમા ૧૬ પન મુવીની ઉમરના મથા છે-માએને મારે ને અમાલકને ને
તે મેમમા ક રેતી વિનનની મામ નોષિમને અમારેક દેવો નેષકે (૨) નારનિક
માએની મેવેક પરીમાએમા, મેની ૨૦ મુવી પરીમામા, તથા લેકમા ને નામા

૨. એક મુદ્દત ૨ ૬-૬-૬ એન એમ મિનકોનુ, એક મુદ્દત, મુજા

અવેલ દરમિયાન માટે પેનાની પરીવારોમાં, જાતિ ન તથા વિનાશને કારણે આન વિધિઓ ગણુપ
ત્વેષિએ એ મળે ૬ મીન સિપોમાં ધર્મ બુ નાગ હાથ ને આ બેના પ્રમાણમાં કમને
દોષ, અથવા નેથી ઉતરુ હોય, તો તે ચનારી તેટ

મુનદની યુનિવર્સિટિ હજી વિના ૧૦૦ મી ૧૦૦ કરી બનાવે છે, ને ને કે મોડે મિદે
શાળાઓમાં વિજ્ઞાનનો અભ્યાસ હાથ લેવાઈ ગયો છે, તો પણ યુનિવર્સિટીએ વિનાશને પેદાશોનો
વિષય નથી બદલ્યો તેથી વિજ્ઞાનના અભ્યાસને તથા પાંચાઈ ઉગતી પ્રજાનો ધર્મ નુકસાન થાય
છે આપણે ત્યાં કેળવણી-પરિષદ તથા એન્જીનેરીંગના કોલેજો ને બે બરવાઓ છે ૫૬૬
વિજ્ઞાન તરફ તેમાંથી એકેકે સુવિધેય લગી ને સાધુ હોય એમ જણાવુ નથી એન્જીનેરીંગના કોલેજો
૨૦૦૦ની મુબારકમાની પટેની બે ૬ વિદ્યા આ પ્રથમ સગાંથી ૧૯૬૬ ચના તથા અન્યે એક
કેળવ- બા સામાન્ય રૂપમાં-મલ રમ્યા હતા પણ તે પડીરી કાલ થયુ હોય એમ દેખાવુ
નથી આપણે ત્યાં ઉપર જણાવ્યા તેવા મળોની બા જરૂર બે ચોના કેળવણી-મંડળ તથા
શુનશત કેળવણી મંડળ મળે છે, પણ તેમાંનું એક- ૬૦ આ પ્રથમ તરફ આકર્ષાયુ જણાવુ
નથી વર્તમાનપરો પણ એ જ પ્રથમ ૬૦ છે ૬ આ તરફ હજી આપણા આગેવાનોનું ધ્યાન
ગભીરતાથી બે આયુ નથી હતા કેળવણીના પ્રયોજના જેનો વિચાર કરતા હોય તેનાઓને
વિજ્ઞાનના સ્થાન સગાંથી વિચાર ૬ વે ઉચિત છે ૬૦૦ તથા બેનેન્સિયામાં આ વિષયમાં સુચાયુ
છે તે જાણુ હવે રહેલું છે વણા સામયિક પત્રા પણ આ જ વિષયને લગતા બનાવ પડે છે
ઉપર જણાવેલ મંડળ "The School Scheme" અ તાતુ એ- માસિક પત્ર પ્રકાશ
કરતા છે "કેળવણી" તથા "સામયિક" એ ૫ પત્ર તા પામ કરીને આની માસિકી
સુચના શિક્ષકો તથા શિક્ષણસામગ્રીઓ નિબંધ-૧૯૬૬ની પૂરી પાડી રાક

૪. ચીનમાં વેદકીય શિક્ષણ.

ચીનને આપણે બા બા મીવાજ પાડનાર વગર મુ - નરીક જ નથીએ ૭ એ બના
ચેકિનમાં સન ૧૯૭૦ ની માનમાં વચકાય પા સાળા નુ ની નકાવાની છે, તહેની પાછળ વગબગ
જે રોડ રૂપિયા મકાનો વગેરેમાં જ બનાવતા છે એમેરિકાના મલ ૧૦૦૦૦૦ થી આ
૧૦૦૦૦૦ આપા છે તે આ કોષજ બનાવ છે તેમાં ૧૮ યુનિવર્સિટીના મળો, ૪૦ રોકેટના
કોલેજો, તથા ૨૦૦ મિશનનામાં એક હોસ્પિટલ સમાન તે ઉપર લાઇલાઇમાં બીડ વેશે
કોષ નિશાળ રથપાને તથા આખા ચીનમાં તુલ જુ ૧૬ વચનીય મળોની સ્થાપના થશે, જે
સર્વ મેડિનની આ યુનિવર્સિટિ સાથે જોડાયના હશે આ બનુ ૧૦૦૦૦૦ થી ૩૦૦૦૦૦ રૂપિયા
થશે, ને વાર્ષિક નિર્વાહન ખર્ચ લગભગ ૮ થી ૧૬ લાખ પિરા જેટલું બધા છે
આશયનો વિષય એવો છે કે પ્રથમ ચેકિને આગ પ સાચાનુ જાન મળે, તથા રોગ
ચના તહેની બનાવ તરત કરવામાં સાવનો મળે-જેટી જવસ્થા હવેના રોગમાં હારી નેજી
આપણા નાજ કરનારના દિવસ આવો આર્જ છે ૬ નહિ તે જણાવુ નથી એમની નીનિમા

તે આદ્યના માગ સ્પષ્ટ નથી પાિવામે ટું પણ મિન્દમા અટકાવી ગયા તથા મટાઈ
ડાકા એના રોમોલી બેટના મળો થાન છે તેટના, વસ્તીના અપાણુમા ૧૧૩ સુરેના દેમમ
તા નથી મોન્ટેમુ નહેજે કલુ તો છે કે "લિન્લે નડીન તથા કારુલના ડરના રાજા
થા હિન્લેન્ટી ધણી નારે જર છે"—મામે મામ સધાર જર છે પણ તે પડીથી સગકારે
કાંઈ પણ નહ પગના વીના નથી

આમા તા છે, એન્ડામ ૧૯૧૬

સંધ્યા સમે

લા.૧ - ૧ કચનલાય જગજ્જનહામ આરતર
(હાં પીત)

૧.

સંધ્યા સમે રમિતા સુનેરી મ્વેન સિન્ધમા સરે,
કનાર ડરતા નિહગૂન્ટે બોમની વાડી રિં
નીનગ સુનામિન અમિ ની સુકુમા મુગમી નાય છે
કે નાવડી ગિગામિની સમ આરતી દેખાય છે

૨.

ઉપવન રિંપ વડુ પુષ્પ મુન્ત મજરી ખીરી હ,
મડુ પીત ગાત્રી કાકિ ૧૧ કાકા કનારી કે કે
જન્યનરી રિમે ધીમે ઝીપી મેલીની મેમે ઉહ
લીના વીના તમ્પરુ પ જનમિન્દુન મોર્ની ૧૮

૩.

સાિતા કિા જન્યમી નિજ ૧૧ વનિ ૧૧ કાર છે,
મડુ નાનગીમા મ ની ૧૧ મેમો સુખાન ધ
નિડુ'નના મમની દે આઝથમા જનમ રિ
જનમ સ્વાન'ન નિડુ'જમા ૧ આપિતે અમર્ ૧૩

૪.

કે મૂલી આમાદનપર પિયુ સામે મ્દાનની,
ઉ ઉમગેડ ઉમેની મુન્તાત કાલી નાનથી,
નન પડી આનોડના મિટીનીના સંધ્યાસમે
ઉમર્ગા ઉ પિ ઉદાય ૧૧ ઉરમા ઉગા ૧૧

મારી પ્રિયા.

નેમ્ - ૧ હાકોન્ડાલ હરિદ્વૃક્ષ : શુકલ.

જે- ૧૧મા મુન્દર નરાવરને કિનારે એક ન્હાલુ ગામ અને હવે માગ નમ ભાગે ત્યાં
ચલાવે. માગ મિત્રો પણ ત્યાં જ ન્હાલુ હતા હમને ખબર ન હતી કે ત્યાં જોડે ૨
હમારો વાહન એટલો ન્હાલુ કે સવારે સવાર થાય ત્યાં એકાદને કિનારે આવેલી ન્હાલુ
૧૧મા માગ નમ, અને જ્યારે ગતિ પોતાની મુજબ મગાસી મુખાદ્વૃક્ષે જવાની નેધારી
તેની દોષ, ત્યારે તે જાણ માતા ॥ દાચનુ મીઠા ખાતુ, ખાઈ મુજબ, અને નિદ્રામોથી
ચીએનાં મુન્દરમા ઉડ્યું

અત્યારે તો એ દિવસો પમાર થય ગયા છે, જો હમારે તે માગ ન્હાલુમુખાદ્વૃક્ષ
માગમા ખાઈ મુજબ હવે હવે વાત કરે છું હમા ॥ નાનપણના વિરામી, જ્યારે મિત્રો
હતા અત્યારે હવે ફરીથી એના વિસેને વાગે તમને હવે જ્યારે હમને જગત ॥ મેની મુજબ
ન હતી, જ્યારે હમે પ્રણયનુ રિપ પણ પીડા ન હતી, જ્યારે હમે પુનાવો નહોતો
ત્યાંની હવે માગ કરે છું એક જ ન્હાલુમા માગ અને મિત્રો માગે ત્યાં ન હમે
ત્યાંની હવે માગ કરે છું હવે દિવસની વાત કરે છું કે જ્યારે હમે માતાના દુષ્ટ મિત્ર ॥ મીઠા
દલાને માતા નહી, જ્યારે હમારી મહત્તાકામા હતા નમીઆત્તરા એ ન્હાલુ જ્યારે
હમા ॥ મુજબ અને હવે જગતનુ મુન્દર જોવાને મુજબ હતા ત્યાંની હવે માગ કરે છું મે મિત્રો
હવે માગ નથી થયાં ગયા ॥ ગળ સમુદા જગતમા એ પુખ્તિ દિવસો માગ છે એની દા
નામિકને ખબર નથી હા ॥ જો કાલ જમારે કે તે અનન અન્ય માગે તો હવે મુજબી ત્યાં ઉતર
જ્યારે હમે હમને ન્હાલુમા માગ, તે વિસે જોવા માગથી અન્ય ન્હાલુમા માગે
હવે હવે પણ ક્યા છે મિત્રો જમારો પામો નાખનાર જે હમારે એ વિસે માગે ॥ જ્યારે
જ્યારે મને એ દિવસોની માગ અને છે ત્યાં માગ હવે માગ નાખ વાગી દોષ એમ થાય છે
જ્યારે હમારે કનહો પાંચ મીનીટમા પતી જતા અને જ્યારે પાંચ મીનીટમા માગે
મેટાએ સુતી પહોચતી નથી, તે દિવસો માગ છે ॥ માગે તે દિવસો તો ગયા છે, મને માટે
તમને મીઠા એક દિવસની માગ કરે છું જે હમારો માગ માગે ફરી એ વિસે
એકાદના માગે ક્યામ પણ આશામન આપતા હતા અને નિગરા જેવા અવકાશ માગે
માગે મીઠા હતા હવે તમને તેની માગ કરે છું હમે થીને માગે માટે થયા

જ્યારે હમે માટે થયા ત્યારે હમારો જગત જ નાચુ ને ૨૦ વનવટાએ હમારે મેન
વિમાનમા નહી તે વિમાન મેનર હમારે વેપાગ મિત્રો ક્યા ઉપયોગ ન હવે જે વન
ધમીના ક્યામ નીતાતમે હમારો આત્મા ઉત્કર્ષ પામતો, હમારી આંદુષની ત્યાં જે મેરોવર
અને જીવનુ તે હમારે મન દવે ન્હાલુમા માગે થયા તે રખતે મેરોવરના ૨૦ મામા માગે
ઉત્કર્ષને અને એને જોઈ હવે નાચી ઉડ્યું

અત્યારે હવે માગે ૨૦-૧-૦ એન એમ વિમાન એક પતી, મુખાદ્વૃક્ષ

હવે હમે નાનપણની યમો મતા નવી પણ નજીકનો યતારે જેની જગ્યામુખી
જેવા રક્તિને સ્થાપ કપની યદામાથી નિશ્ચયો જોતા અને એક પ્રવચનમાં જેવા નહીં તે
દેશક કીર્તિને સ્થાપ જોતા આ બધા આજ્ઞાના વિષયો દત્તા માન્ય માનક મગી જગ્યા મુખી
પીના તોફાનમા આવે છે તે દિવસો આ દત્તા નજીક નજીક નારિક અગ્નિના શાન્ત પ્રસાદ-
માથી પેતાનુ ૧૧ તોફાનમા હકારવાની તકની ન હતો તેવ એકો આ રખત હતો દમારા
છવનસરિતાના નિશ્ચિ આયે નિગમ થયા દત્તા અને તેની આ ૧૧ દમારા છવનમા જગી દત્તા

એક વિસ પૂજામાની ચાનીમા હમે એ મિત્રોએ પોતાનુ નામ અંગે માથી દમર્ષ,
ત્યાથી સગિતામા રખત થયા અને ત્યાથી જગ્યા અમુત મદઅમુતે નુમન કરી અગિતાના ૧૧
દેશા યોગ કરી નાખ્યો હતો ત્યા અમે આ યા દેશના દીનમા થુ હતુ જે તે પ્રતુ નજીક પામુ
ચન છવનમા મગ નહતી એમ યોને લાગતુ નહુ છવન, નહુ જગન જોવાની સો નહતી,
પૂજ સૌનુ નમુ તેમના તુલ્ય પ્રમાણે વિત હતુ આકાશમા અખગતી અમગ જેવો રક્ત
નિશિ વાગિઓ નાથ રમ્યો પરીમા યા મીમા દુષાનો અને પરીમા જાદા આવતો એ
પોતાના જાનમા કુલ જાગી મોહ દત્તા અને નાન અગિતાના ગુમા નહતી હતી જે હમે
જોખ્યા અમુત આ ગિતાના નજીકી સમુદાય નજીક નજીક હતુ હમે એક પીના ૧૧ મમુ
તોથુ એક પીનાની મુનાના થીથી થો નંની આખમા પ્રગળી આ જગ્યા મા યા જે
અમર હતી હમે રીથી મગીથુ કે નં આ મર નીએ એ પરી એક પોતાનુ નાર અમુદમા
જોકોથુ અને અમુદમા આજ, અગિતા મો નેમને મરી મયા ૧૧ માત્ર ૧૬ મયા

ઉત્તો નાન મારો હતો પણ મો હમે ૧૧ એમ લાગુ ૮ અમર જોડાનુ મારે મારે થી
આથી મે નુમન ગી, મામે એ અમર જેવુ સમા અ ૮ હતુ, ત્યા ૮ મારી નાનને ૧૬
એકો અને ખાલ ૫૦ કુદી પડ્યો આની ના ને અગિતા અમુદમા પેલી ગ ૮ એક ખાલ
૬ દરથી મીગ અને મીગ ઉપરથી નીગ ૮ એમ હતો ૮ તે એક થીય જગનમા પડોએ ૧
પા મો મારા મિત્રો અને ભુર મરે નુ યા આનુ માગ નાનુ મામ સા આનુ અને
મારી માના મને યા આનવી, આથી મને કુ અ થવુ પાવ હતુ મો આજાએ યાગો ન હતો
આમ મેટો યે રખત મ આનવાન નુ રજો દુ ગયા પરી મ અગિતા ૧ મો મર આજાએ
અગિતા આજુ જગત્ર જાનુ કેમ ન તેવ એમ મને રાગુ દરેક મમરથી, મરે તેની રજા અને
પાદામાથી પળ એ મીનતો ધવનિ નુદુ ઉતો અને તરુના એ પીનને મમે મની હતી
પમીઆ પોતા પીની ૧૧ નગાના અને કુનતી પાખડી મો તુલ્ય કરતી મધ્યા ૧૦ ગિ એનુ મીન
આજગરા થોમી જેવો અને પાન મે પીનને પડના જગત્રના એક છેડથી પીન ઉડા મુરી
પોતો કુ એ માનાની મોધમા બરુદા નારો આખરે મને એક જો એનો પનો મના યો.

એક વિસ ૧ હતો હતો ત્યારે આમરમ માવરી નાના દિનેના ઉપર મે કોઈને જેવો
તેની અમરક જેવી નામ પાપજો નહુ હતી, અને કોઈની પાપ જેવા સ્થાપ વાગ દત્તામા

આમતેમ ઉડતા હતા ન પામ જઈ દાઢકો નધ રાખ્યો તેને આખા ઉઘાડી અને મારા સામુ તેણે તે ૧-૧ વર્ષના બાળકે મધુર નુપૂરના જાગ જેના સરથી મને પૂજ્યુ 'તનાં નામ શું'

'માન નામની મો ખગર નથી પણ મો એટલુ યાદ છે કે એક વહાતા સુન્દર ગામની માની આપુ છું, એક ભુર સરાવર, લીની વન વટા અને એક વહાલી મા મે પંડાડે મૂક્યા છે મારા મિત્ર અને માન નામ મે સમુદ્રમા ગુમાવ્યા છે અને હું આ જગતમાં ભુનો પડ્યો છું વાલક વાલે જડુ છે, પણ ક્યા તેની મો ખમર નથા' 'તમારું નામ શું' મે કહ્યું

'મારું નામ મન્મથ,' તેણે હમી કહ્યું

'હી હ, તમારું નામ મન્મથ તમે શું છો?'

'જે જીત તમે સાલગી લા છો તે જીતમા હું મરત રહુ છું ઓ બુનેનાને મરતો બતાવુ છું'

'પણ જે ક્યા જડુ એ જ નિનિત નથી તેને બુના પડાવુ કહુ' મે પૂજ્યુ

'તેને જવાનુ સ્થાન હું નિશ્ચિત કરી આપુ છું' તેણે ખડખડાટ હમીને કહ્યું

તેના ગોઠ કપોલકે પન્ની સાથી જે જગ-જીહુ મુખ યજ્ઞ ગયો અને તેને મુખમાં સ્થાન નિશ્ચિત કરવાનુ કહ્યું

તેણે મારા ભોમિઆ બતાવુ કહ્યું હું અને પોતાની પાંચાડે આનવાની શિશીત કરી તેને આનવો માણુ છે

આજના આનવો હમે એક કુનૃહની અદઃ આનના ત્યા રેક નુની નીકની નીકની ઉપ ખેરી હાલે તેની અમરીમાથી જગતમાનુ મી ગીત નહીં હવુ તેની કાળી સાડી તારાનાં મોતીથી ભરેલી હતી, અને આઝારગમો ડમરવ હતા તે અમરવમા પચમીના

અહીં તેણે કટારી ખોલી સ્ત્રી યૌવનમં થી તેની આખા ઉપા અને લામના જેની ગકતે હતી, પ્રમાન અને સ્વ યા જેના તેના એ વાન હોદામથી બાદના સ્વેત સિખરા જેની તેની

હતાવનિ દેખાતી હતી જે દિવસની તમને વાત કદનાનો હતો તે આ દિવસ છે, જે દિવસે મે, 'મારો મિત્ર' મેળવી હતી મે તેના ટા' હપથા વાસગી ખસની નીકી તેના બે

સુખમળ હાથ માન હાથમા રડીબરે આવી, તેના નયના હા પુમા ન અનહા પ્રેમ હાલના ક્યા તેના બે હાથ મારે ગળે લપેટી નીચા નમી મે-તેના હાંભુ સુખમા રહ્યું

હું સુખનવી ધાતો જ નહીં-તેણે પોતા પી પચમીના અદની કટારી વડે મારું હાથ આડી તેમા પોતા પી સુખ આક્રિતિ મળી હું હવુ સુખમા લેતો જ હતો, એમા કેટલો ગમ વધી ગયો અને હવના વામાથી કેટલું લોટી વહી ગયું નેનુ-મને જ્ઞાન જ ન ગયું

પણ ક્યા હું જાણ્યો ત્યારે મે મને પોતાને પેના ખાડ પર પડેલો દોડો, જ્યા સરિતા અને સનુરતો સગમ થતો હતો ત્યા માન કેટલાક મિત્રો પણ આવ્યા હતા તેઓ વૃદ્ધ થયા હતા અને તેમના વાળ મરુ હતા કેટલાક પોતાની હોડીઓ પાળી અને મોતીથી ભરી

લોપ્યા હતા, અને કેટલાક કીર્તિ વરી શો યા હતા પગલાનાગાનો હોડીઓ વર્ણનથી લાધી

દેવકનો હિતદાસ ૧-૮-૨૦૨૦-એન. એમ. મિત્રા એન્ડ કંપની, મુંબઈ

પણ હતી અંતર્યામી તે મોઝી મોલી મટતા ની બીજી કીર્તિના આનિગનથી મુગાલા
હતા અને તેના બાજુ નીચે સમતા હતા, તે પલ્લુ હાનતા અને મોલી મટતા ની કેટલાક
ગીર્તિ-વચન અને ખાલી નીચાથે આપ્યા હતા તે પણ હુલ્લના જારથી મોલી મટતા નહોતો.
હા અહીં ઉપર પડ્યો પ યો આ બધું જોતો પણ મોલી મહેરાને લીધે માગથી ઉપાતુ કે
મોનાતુ નહી અને હુલ્લના ધા તો, તાને જ મહેરાનો હતો હમે એક જીજના નામે દશ
દશ જોતા પણ મોલી મટતા નહી

જનાં સૌની એક જ મજા હતી, તે મુક મરોળ-નીની રાત્રી-ઓ ની મા

વીર અને વીરપૂજા

‘તેજા-ગ મહિગકર હસપતનમ જોગી, જી એ

[ગયા અરથી અનુચારન,]

ઉપદેશક નીચ.

જી મકગચાપ, શીગમપુજનારી, ગ્રામી ગમનીય, ગ્રામી વિવેચનક, ‘યાન’ નગમની,
ગામ ગમમોહનગમ વિગેરે.

ઉપરના એક નીચ કે તે છુપરી પ્રેમચાથી પોતાનું કાર્ય, અદાનિત દિમન
તપો વૈધ્યા આતુ ગમે છે, એમનું જ નહિ પણ તે પોતાનાં આનરિત બધાજોતો તે વિતા છે.
તેનામાં ધાર્મિક નધા નૈનિષ્ઠ્ય બધા એકરૂપ મનુ મેય કે કે તે દમરો મ કે જી છો પર
પોતાની સામાન્યમતા અતી શકે છે એનું અન એકરૂપ તે ઉત્તન હોય છે કે એના તેજમાં
આપુ વિષ અ જાપ જાપ હ જે પ્રમથ પોતાની મતા અજમાતી શકતો નથી, તે ખરી રીતે
પ્રમથજી જ નથી તે તો ખરી રીતે ‘અમો’ કહે કે તેમ -

‘જ કીધા મેં ગોપિ નાથ

‘ધ મ મુગલે’ કોલી નાથ

ધન દરે પોષા ન દરે

એ મુક યાતુ દરે

અને

અમા ઉકે શ મેં જાર, જેના મિ ન મ ન ને મુકું જાર,

‘યુરોપમાં વચની નીન ના મિ નાનકા સુધર’ (Lumbar) અને નૌકન (Knor)

ઉપરના નીચે દતા આપાન મા મુદ્દ સામ નધા રામ વિવેચનિયો ધન છે

આના ઉપરના નીચેના પ્રમથમા દિતન યાપ કે એ સારાનો મ મુન શીકું તે

ગીતામાં આપે છે કે -

કનિષ્ઠાદેવ ક ૧-૦-૦ એન એમ વિષાદી એન કપની, મુબાઈ

‘યદા યદા દિ ધર્મેષ્ય ગ્લાનિમવતિ નારત ।

અભ્યુદયાનમધર્મેષ્ય તદાન્માન સ્વજામ્યદમ્ ॥ ૪-૭

યુ આ પશ્ચિમો સત્ય નથી ? પશ્ચિમો નમ મિથ્યાનાની વાળીના સન્માધ છે ત્યારે ઉપદેશકો જુસ્તાબધી શરૂઆત ધર્મની નાજબી જન્યત કરે છે વર્ગોપદેશકો ધર્મનું સુખ દર્શીયાર આત્મન-
બળ છે તે જાણે છે કે ધર્મનું નાજબી બળ ક્રાંતિ વધારે જોગના છે આથી જ તે કોરોડો
માણસના નિરપેક્ષ પોતાનો મત બદલે જી રહે છે કોણ જાણતું હતું કે ‘સ્મુથર’ જેવો
સાધાન્ય પાદરી, પોપની (Of Pope) સત્તા ઉપનામી નાજબી રાકશે ? તેનામાં એ બહુ બળ
ક્યાથી આ યુ હતું ? જોણે સત્ય જોયું અને એ મતે તેને પ્રેર્યો હતો માણસો વચ્ચે
તેણે પોપના પત્તા નાજબી અને આખા યુરોપમાં વિચાર ફરતી નાખ્યો ! ! એ જ
પ્રમાણે નિરી નવાઈઓ ॥ મતગતાતરોના બદલ કરનાર શીતકનું બળ હતું

જે મનુષ્ય શિખનાર છે એટલું જ નહિ પણ તે કલંબચીત છે જે જોતથી તે શિખે
છે તેનાથી જ તે ઈશોધી પણ શકે છે કોઈ પણ જાતના નવાપણની વસિયનાતો માણસ
તો છે જ નહિ અને જ શરિામ્મે તે વિવ તેમ જ પોતાની જાત રિતોના ચિચાનો પોતાની
વિદ્યાના પ્રમાણમાં જી રહેશે અને તેથી મુખ્યત્વે નવી તૈયારીઓ, નવા પ્રધાનો,
તો થકાના જ

ધર્મગુરુઓના ધર્મ માટે કર્તવ્યકર્તા કરેના હોયને ખરે પ્રવસનીય જ છે કાણ કે મનુષ્ય
શરીરનું જ શાય છે આત્માનું નહિ જ જ માણસોએ ધર્મયુદ્ધો માટે આત્મનિદાનો
આપ્યા છે તે યુ એક જ પિતાના નૈન્યના ખારો નથી ? અસત્ય અને અધાર રહાનેઈ
તેમની કુબેરા કેલી બધી મુખ્ય છે ? કોણ મહિનરો કે ધર્મગુરુઓ ‘રેશ અને સમવના
દેહો’ ન હતા ?

ધર્મના યુદ્ધો ધણાખર ‘મનિપૂજન’ રહાનેના પ્રકાર હોય છે મનિપૂજન એ વીરપૂજન છે,
અને મહાનુપુરોના હનનચરિત્રો આપણી સાનિધ્યમાં હમેશ રાખી તેમ ॥ જેવા જીવનો આપણે
બનાવતા એ તેનું સત્ય છે પણ મનિપૂજનો અવડાખર જેના કેટલીક વિધિ રહાનેના છે, ગેમ
કેલીએ તો ખોટું નથી સાર્ત (Idol) એ Idololatry દૈવ વસ્તુ અથવા સ્વચ્છ ચિન્હ છે તે પ્રત્યક્ષ
નથી, પરંતુ હાથની નિશાની છે માટે વીર-પૂજન એ પ્રકારની મનિપૂજન છે એમ કહીએ તો આને
ત્યારે કેટલા ધર્મતેતાઓ મનિ-પૂજન અદાન્ય છે તેનું કાણુ રુ ? તેઓના મુખ્ય વાર્તા
કથા આગળ છે ? જગલીમાં જગલી લોખિ જેઓ કોપર (Canopus) અથવા ‘કના’ નામનો
કાળો પથ્થર (Caabah Black-Stone) પૂજતા તેઓ સ્મૃતિપાત્ર તો હોય આજ પ્રમાણે
વિચાર કરના જણારો કે કમિઓ તારકાઓમાં અજન્ય મોર્ચ નિહાળે છે, કહે છે, સિદ્ધાન્ત
પ્રદર્શિત કરે છે તે એક જાતની તારકાની મૂર્તિપૂજા હિ તો બીજું રુ ? માટે મનિપૂજન
નિષ્પાત્સ દર્શિનિયી નિહાળ્યાની જેમ આજ કલિ કોનરીજ (Coleridge) કહે છે કે
“તમે માનતા નથી” “તમે કહો જો માનો છો તે માનો છો” આને આધુનિક જમાનામાં

સચિત્ર મુનાહરના પત્તા ૩ ૦-૮-૦ એન એમ. વિપાકી એન્ડ કંપની, મુબાઈ

એક ચોક્કસ સિદ્ધાંતની મેળા દી શખે (Worship of the Formulas) થિ કરને પાત્રની મૂર્તિપૂજા તો રાજ્ય-વિધિ-પૂજા (Cant) છે અને આની વિરુદ્ધ મનોતાઓનો પુકાર હોય એ તીર સ્વયંઓળખ છે અને નહિ કે તેની પ્રતિનિધિઓ અને તેથી જ તે સુદ નાના ચિન્હ કરતાં મુદરતાને વધારે ગણે કે પુરોષમાં જાગેલુ પોષ-દામને શુદ્ધ શુ શિખવે છે ? પોષ સામે પુરુષથી દરેક માણુષ પોતાની જાનનો પોષ (Poise) ગળ્યો અને પોતે કળી રાખ્યો કે પોષ મન આવા ગાખવો નહિ ઝીણુટથી તપાસતા માનુષ પડશે કે માણુસના અમર માનના અથવા ન માનના માટે જ્ઞાતી કે ઓપણુ વસ્તુ જ કે આ-જો અડઝરી લોકો નહિ 'આ મ પ્રકાશ' જ જગતની વસ્તુ છે 'અન ધાઓ, નિષ્ઠાનમ હૃદયગા યાઓ' એ આ મગલો સાથે છે

વીર પૂત્ર ? એક માણુસ આ મસતોથી, નની મોખમ રતિ વાગે, સલસાદી હોય રોજ એ કંઈ નુબલવાન નથી તે જ માણુસ સન્માનની દૃષ્ટિથી પોતાનો શુરને નિહાળી શકે કે જેનાથી તે અધા રાખી અજનાગામા આ પો દોષ અર્થાત્ જેનાથી તેનામા આત્મજ્યોતિ પ્રગટી દોષ

ગૌતમશુદ્ધ અને વ્યુથરના જીવનચરિત્રા ઉકેલતા શુ માનુષ પડે છે ? શુદ્ધતા જીવનકેરો ખંદનારી નાખનાર પ્રસંગો તેમ જ વ્યુથરમાં ધર્મનો લુપ્તો અગાનનારા પ્રસંગો તપાસતા જણાશે કે તેમનો વેરાન્ય દેલના ભાવિષ્ય હતો સ્વયંરો ૧૬ વાની ઉમ્મરે કાય ના અભ્યાસ મોટ તેના પિતાએ નિર્મો હતો પરંતુ 'એલેક્ઝીસ' (Alexis) નામના એના રોસનદાર સાથે એ મેન્સફેલ્ડ (Man'sfeldt) મથો અને પાળા ફરતા, એર્ફર્સ્ટ (Erfurst) આગળ 'એલેક્ઝીસ' ઉપર તીજ પડી એક દાણુમાં તે વ્યુથરનો પ્યારો દોગ્ત હતો ન હતો થઇ અયોગ્યત્વ 'અનાન્ડિ'માં મળી મથો - સ્વયંને ત ત જ વિચારુ ઉદ્ભવ્યો કે એક આ મે નર (અધિકારી) થયું કે રાગથી તેથી પાલુ શુ ? મનુષ્યનુ જારિ બદમાશના ઇશ્વરમિવાલ થીનુ કંઈ નથી ? આના વિચારથી તેની જનરખા બેસાર્ડ અને એર્ફર્સ્ટ આગળ આવેના 'ઓગન્ટાઇનના' મદદરમાં એ મલો યોગમશુદ્ધતા જીવનચરિત્ર તપાસતા પાલુ જણાશે કે અખડિન સુખરેલવ ત્યાગી આથી તીકેજનુ સ ધ નિ પાલુ માટે અચા-અમ વિશેના પ્રેરનાર અનુભવ પ્રસંગો જ હતા આ ઉપર વિચાર કરતા 'જીવન ન ?' 'સત્ય ?' વિશે વિચારે અને ઉદ્ભવના

મિનવાનક, આના પ્રસંગો સાબળતા તેમ જ વાચતા આપણને કંઈક તાણુની થરા ખરી પરંતુ દાણુબર વિવાદ કરતા જણાશે કે એમના સાફ પવિત્ર જીવોને આપણી સમિપ આદર્શ રૂપ જનના માટે એકાદ આવો પ્રમથ ગસ દતો શુદ્ધ યો યોગમ જો કે સસારમાં ફરતા હતા પરંતુ તેમના હ યો સત્યમાટે તનસલા હતા જ્યારે આના કુ ખંદની પ્રમથો તેમનો અનુભવના થારે તેમની સત્યની પ્રતોદૃષ્ટિ અધિક વચળ મળી રાને આ સસાનના માણના આપણો તેમજો

અમેરી નાખ્યા મત્તની ગોથ તેમ જ મત્તમાટે યા તેમ જ ગામા તેમજ પોતાની જાતને
અનિના આપે અને બગવદ્ગીતામા નહિવેનો 'કર્મયજ્ઞ' આ પો

શ્રીમદ્ ગમાનુજ તેમ જ ગમવિવેકાઓમા જનન પનગની નાખનાર પાપ આપનાર
પ્રનગો હતા તેઓને ઉપદેશ 'જનમજ્ઞ'ની 'એવતાનો'જ છે ત્રી રંગો કેવલકૃતવાદ,
શ્રી ગમાનુજનાર્યનો વિશિષ્ટાદેવ અને રામી રામતીય તેમ જ વિવેકનંદના આધુનિક દર્શિનિદુષ્ટી
ને તત્ત્વનો, સપૂણુ આત્મજ્ઞકા ગિયણ તથા પવિત્ર જનનો ગાળનાનો ઉપદેશ આત્મી પૂરે છે
કે તેઓ 'કર્મયજ્ઞ' હતા

૧૫૨૦ના દીક્ષિતજીની ૧૦ મી તારીખે 'મુધર' 'વીરનમર્જમા' નોંધાતા પુકાર નવે 'ગોપતા
પાપ માફ કરવામા પત્રો-આદેશો (Bulls) માળી નાખ્યા આ પુકાર વીરનમનના નોંધાનો નહિ,
હુનો પગતુ જાગૃત થએલી પ્રજાનો હતો ન્યથર જેવા જ મનવાની જો છે કે રામના આખરો ખોટા
આડખરો છે અને સત્યધમ આડખર હિંદુ છે, જનન મત્ત છે, અમત્ત નથી! શુદ્ધનો 'પર્યવર્ત'ની
દીક્ષા નહ, ખૂબનરમ વેડી! અહ્યા પરમોષમ આદિ ઉપદેશ, શ્રીનરની દ્વંદ્વ 'જનનમર્જમા'
કર્ત વપરાયલુના તથા દિગ્વિજય અને વેદાન ધમ પગિધાનન, ગમાનુજનું વેદાત મચન તેમ જ
ગમવિવેકાઓના મુરોષ અને અમેરિગના પર્યટો નચા તેઓની ઉપદેશ સુધા, તદુપગન તેમજ
વેડેની અનાદ્ય અપોરો આ સર તેમના જાગૃત થએના ન પા જતનારી આપે છે

ગોપતા એટલે મત્તમાટે જાન આશે નવી પ્રજા મત્તનો પાનો તેમના જોરગમ્મા એટલો
જયો પ્રજાની વત્ત છે કે જુની જ્ઞાને જેનું તેઓને પોતાના નનનું કે નથી રહેલું થતન આવી
પ્રમગોમા ધર્મવીરો નસતો માર્ગ પોને શ્રમ રેગી મળે શ્રી આપે છે અને અવજો રહેતો
એટલોને 'ધર્મપદ' દેખાડી, અજમ, અતેજ આનદ અનુભવાવે છે મુઝમા ધર્મવીર આ
હુનીઆપર સ્વી રહે છે એઓ રનનના અને ન્યથરજ્ઞકા એવી તો અજમ્મ ગીતે આપખ્યા મત્ત
ઉપર હમાવે છે કે 'કાર્ય સાવચામિ વાદેદ વાતચામિ' નન મપૂર્ણપણે અમન થનન બાજે છે

રાજી વીરો.

શ્રીગમજ્ઞ, વિક્રમાતિય, ઉપાધિગ, પ્રતાપાધિગ પોને બનો ગાળી રીંગોનીઆ,

હિંદુકુલ પ્રમદે સભ્ય પૂજારી બદ્ધ ખનાર છે અને તેમજ રાજા પૂજા નાદે બલકે છે
જનન પ્રજાનો પાનકેપિતા છે અને પ્રજા એમનો મૂતાન છે રાજા પ્રયેની સન્માનની
સાચળી-રાજનિધા એ જીવી રાજલકિત છે અને આના નાજબનિના અત્યુત્તમ ઉનાદ શ્રોથી
જોરત નર્મ જળહળે છે! સતીમ સાથે દર્શિપ્રાપ્ત મુદ્ધ બળા પ્રતાપાધિગ નસાયો... સોરે
જેશ્વર અલારાપુએ તેના ઉપર જ પોતા ઉપર એવી નહ થાન માગ ખચો હતો! કેટલી
જધી હિદાગતા! એટલું જલુ ધેર! મુજેથીય ધનિદાન નપામના પપુ આના અનર હાલરો
મળી આનરો

અમિતાબ રાહુતવ (૨૨ ઓક્ટોબરના ૧૯૨૦-૨૦) એન એમ પ્રિયારી એન કે પત્ની, મુના

રામાનુજીર રાજ-સિર-લામ્રાટીર યનામા સમાયતુ છે તેમ પ્રજાનુ રાજભક્ત યનામા છે રાજ ઉપર દેશનુ ભાવિ રચાયતુ છે સરકૃત પદ્મિ છે કે રાજા કાલમ્પ કારણમ્ । કામ્પ કે જન્મનો સતન ગતિમંત્રી પ્રસીતી સાથે ફરે છે અને તેથી રાજ અને પ્રજા સમયને આતીન છે સારે જ રાજ વીર થાવું કે જ્યારે તે પ્રજાનો સપૂજ્ય સતોષ મેળવી ને મિત્રીય રાજ આ સપાત્ન કરી રામ છે તેનુ કાલમ્ કંપલના તથા નેની પલુ છે

જે મનુષ્યને આપણે આપણે પોતાના અર્થ હજો આપણા જનમાનના રમણ અર્થે અને રાત્રિ અને પુરાની અર્થે આપીએ તે આપણો રાજ હોઈ શકે નહિ તે રાજ યજ્ઞને લૂગી લે પ્રજા માણુ આમળ જઈ કહે એવી સ્થિતિ થશે રાજ રાજનો મૂળ અર્થ ગોભવારાજો અર્થાત્ જે પોતાનો રૂપ નામ તથા સદ્ગુણોને શોભાવે છે અગર જેનાથી સવ ગભ છે તે 'મેતે જોભુ અને પોનાથી ખીનને ગોભારાં' એ કંઈ રહ્યું વાત નથી માટે જ રાજ દેનારી છે અને પૂત્ય છે રાજ (Raj) એટલે સદિન કરનારો (Raj) King—Konnung—Cunning—માહેણ પુર રામાનુજીર પાણુ રાજ્ય વધારવામા નથી પરતુ પ્રજા મનોરજનમા છે રાજ વિનાનુ રાજ્ય—તુષુવિનાના વન જેનુ તેન સિરાયના દિના જેનુ જલવિનાની નદી જેનુ, અને શુદ્ધિની વિનાના ઘર જેનુ છે

પ્રચીન કાળથી રાજ ઉપરથી સતત્વર ગણાય છે રિક્ષાવિલ પૂર્વે બુધિવિનો સવ સર ગણાતો આ પ્રમાણે અમુક રાજના સમયથી હમરો વર્ષો ગણાયા કરે છે તેમા એક મહાન મિદાન સમાવતો છે, તે એ કે રાજનુ નામ અમુક વખત માટે જ નહિ પરતુ હમત ચિત્તવ્ય રહેતુ જ નેધેએ બાહોસ માણુસ એટલે ખરા દરજ્જાનો નેનીના અને ઈયા 'કુટુંબનાગો પુરુષ માટે જ રાજ બારોસ માણુસ લેખાય છે થી ગમચન તથા સિનાઈ વિગેના નામ સામનની કા આંત્રી રાજભક્તો પાઠ નથી વિચારતો કે કયા માણુસને તેમને માટે રિસીમ પ્રેમ નથી ઉત્પન્ન થતો

સી કમ્પુ રો જ હાઇ રાઝ એમ માનુ જૂનભાગે છે હિં ધનિપાસપર પદ્મિ 'આંત્રી' પલુ પોતાના ઉજનન આંત્રીથી એપે, છે જેના કે સહવાગના પહોરમા ગણાતુ સ્ત્રીમંજા દાપદી; તારા વિગેરે, આંખીની ગાથીની રાણી તેમ જ મહાગામ્પી વિગેરીઆ વિગેરે આંખો સીર હાઈ શકે છે, એટલુ જ નહિ પરતુ સીરને ધારણ કરનાર છે એ તેમનુ વિદ્યેય જીવ છે મધાટ સત્તા ભોગનાનાગએલી, સત્તા મૂળવનારાએલી તેમ જ મત મહા-જ્ઞેનાની માતાએ 'સીર' હતી એટલુ જ નહિ પરતુ 'જનની' નામને પૂર્વે રીતે ગોભારનારી હતી રજપૂત કેસરીયા પ્રેગનાર સુરાણી પલુ દક્ષિણાણીએજ હતી । અધુનિક સમના મધુ પ્રનો પલ આંખોએ કેટલો નધો ઉમત ભોમ આપો છે

હુ સીમની મ પરાયા માટે પણ વીર-જનની જરૂર છે સપાળા મધારણો, સવળી જનનીઓ ના થાય તથાપિ વીર-પૂત તો આનુ જ રહેનારી, માટે સીરપૂજા અનાદિ છે પુષ્કમય પાદનાગેમા જેમ હુ અગદળ છે, તેમ એ હમેસ જ્યોતિર્મર રહેશે દરેક મનુષ્ય આ

કુનીઆમા જેર-વર્ણના સ્થાને લગના ઉત્પત્તિ થયેલા છે અને જે પ્રમાણમાં માણસ પોતાની માણસાઈ સમજે છે તે પ્રમાણમાં તે જરૂર જેર-વર્ણના માટે ત્રણે જ શુદ્ધ જનસમાજને અણુધટલુ નથી કે જ્યારે સલા ઉપદેશ હસી જાય છે અને ખરાને ખોટા તરીકે પરખાય છે માટે મત નુ છે તે અત્યંત જગતો જે આપણે સીખીએ તો જ આપણે ખરી વીર-પૂજા આદરી શકીએ

ત્રિપ વાચન, ઉપર પ્રમાણે 'વીર અને વીરપૂજા'ની રૂપરેખા આલેખાઈ હી કાર્યાવર્તનો કેટલાક સિદ્ધાંતો એમા જાણા રૂપે છે તો હિંદુશાસ્ત્ર તથા સમાજ ॥ સિદ્ધાંતો પ્રધાન પહે નહીં પાપનો છે, વીર અને વીરપૂજાના વાચનની સાર્યક્તા ત્યારે જ થઈ સમજવી કે જ્યારે જન 'વીર' પતિમાં મૂકી શકાય અહમતા નહીં થાય અને આનંદ અને જોગ્ય-પ્રગટે આમા જ આપણુ આર્થ ૧ રહ્ય છે ભાગ્ય વર્ષ ત્યારે જ જોપણે, કે જ્યારે ઉપર પ્રમાણેની ત્રીસે 'આનંદ અને ઉસાહ' સાથે કેસરીયા કરી પોતાના ઉજનન ચારિત્રેથી તે દીવાંસી સ્ત્રીએ છીએ આપણને આના ત્રીસે કે જેઓ સાહુતા અને સુદગતાના દીપકા જેમીરી શકે અને જીવનમા સુગમ મનાવી શકે

અન્યાવલોકન.

૧૨૧ ગ. જમનાખાઈ મહાકવિ સ્મારક બેઠક, સ્ત્રીહિતોપદેશનો ખાસ અંક, પ્રકટ કરેનાર ગુજરાતી હિન્દુ સ્ત્રીમંડળ, મુદ્રણ ૨ ૨-૮-૦૦ ૮૪ કરર

જમનામહેનના મોકલના મજેલી સલાઓના વૃત્તાંતો, હેમના સનધર્મ આવેના સ્ત્રી-પુરુષોના વખાણો, ગરબીઓ અને દોહરાઓ તથા વર્તમાનપત્રોએ અને માસિકોએ લીધે ॥ અનસાનનોધો, એ સર્વે એક જ હેમને માટે આ અકમા વધી જાણુના જેવી માહિતી રજુ કરનામા આવી છે આ દૃષ્ટિથી હેમના જીવનચરિત્રગરને અને ગુજરાતી સ્ત્રીઓ તે આ અક ધણો ઉપયોગી થશે.

અમાઓમા થયેના ભાષણો ધારી સાધારણ ભૂમિર્મના છે. ગુજરાતના પુરુષવગમાથી અવા કદન ઊપર આરા વકતાઓ મળના મુરદેવ છે, તે વખતે સ્ત્રીઓમા વખતે નશકિત પાડી ખરી ન હોય તેમા આવના પામના જેવું નથી વકાત્વની દૃષ્ટિથી ન તપામીએ તો પણ આ જ સંજોગ વક્ત્ર ય પણ સાધારણ પ્રકારનું છે જમનામહેનના કાચરિતારનું યથાથ માપ રહ્યા નાટે કઈ કાઈ ભાષણો અને લેખોમા યથાથ દૃષ્ટિસ્થાનો રજુ થયા છે આવા આપણે અને લેખો સોવેતા અમે પડે એમ છે, કારણ કે અંકના યણુ પાના અપરિપક્વ અને અનિર્ણયેલો મેરી મિત્રો ને નવા મીઠીમ મરોહની નડુએ જે દૃષ્ટિનિન્નુઓથી જમનામહેનને જેવો

મુદ્રણ ૧-૦-૦૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ સન્સ, મુંબઈ

છે તે જ-જોડે ગુજરાતી સ્ત્રીઓ સહમજે તો પોતાના જીવનને તે જ કસોટીએ કસના સીમે તે દિન્દી સ્ત્રીઓએ મૂદજીવન અને સમાજજીવનનો સમન્વય કરી જાન્યોનો રૂટનો વિનાશ કરવાનો હુજી જાડી છે તે તેમના પાનમાં આગે

લેખકોની નામાવનિ જોતા પ્રતીત થાય છે કે જમનામહેન ગુજરાતના હૃદયને ગ્ધરા સંકષા હતા એટલું જ નહિ પણ તહેમના કાર્યથી ગુજરાતની બહાર પણ અસર કરી ચક્રપ હતા સખાઓ વાચના એ જણાય છે કે તે હૃદયમાં તેઓએ ઘણું ઉચ્ચ સ્થાન મેળવે હતું મહાદા ભાગના લેખો ભાષણોથી રૂડતી પકિતના નથી તમારા હિમતવાન અગ્રીયા, રા ભોગી જીવન રોવેડીઆ આદિના લેખો ભાત પાડે છે રા અસરકારક છે તેમ જ જમનામહેનના જન્મથી ગુજરાતનું સ્ત્રી વંધારે ગૌરવ પામ્યું છે અને તેઓ જન્મ્યા ન હોત તે આજે નહીં જાતાનો—પૂરવશિમતો રાતગ્ધસમતો જે સમન્વય અન્યારે ગુજરાતના સ્ત્રી વર્ગને સુખમ છે તે અગ્રમ્ય હોત ” હમે ઇન્દિયે ઈએ કે હારા વિતાન દૃષ્ટિથી અને વિરેક શુદ્ધિથી જાણવેના જેઓ આ અકમા વધારે હોત ગુજરાતી નસન્ત રાને સમાનોચકે લીધેલ અપમાન મોધો ઉચ્ચ પ્રકાશી છે

આ અપમાન આ નહીં જાનાના માટે રોડ પ્રાસ થયો છે—પણ તે અગ્રમાને લાગે છે મુજી આ નિતોપકાર છે જમનામહેનના હસે. રોડાએ આપેલા છે તેમાથી રડ મે પણ અગિયો સમ્રદમા ગમવા જેવો છે

આ અપમાન મહેડો ગુજુ જમનામહેનના સમ્રદમા ગુજુ કરવામાં આપેલી દરકિન પ્રમાણ છે અને તેનો મહેડો દૈવ વિચાર અને સૈનિકી અપકરના—*swant of assimilation* અને અમિનૃતા—*looseness* છે

સમ્રદ અકતુ અવતોકન કરતા જમને સતોપ-કગના મોકની લાગણી વધારે પ્રમાણમ થાય છે ગમ્ય આ આખો અક નિ સત્ત આ કાણુજી લેખોથી ભરેલો છે લેખક ચવાર્ન ઇન્દિયા હારી એ એક નાત છે અને લેખકની સકિન વગરની, એ ખીજ નાત છે નિ સત્ત લેખો અને લેખકો માટે ગુજરાતમાં એક મામિયા. થો પરંતુ, આ સર લેખો આમત્રિત છે એટલે લેખકે કરતાં પણ પ્રદક્ષીઓ આનિન્દ્ર અક માટે વધારે જવાબગાર છે હમે ઇન્દિયે ઈએ કે જમનામહેનનું રમારક વધારે વિરેકશુદ્ધિથી અને તહેમના કાર્યની મહત્તાના પ્રમાણમાં ઉચ્ચ અને ચિરસ્થાથી અગ્રમા થયું હોત

ગુજરાતમાં આ રમારક અક તનિપ્રસિદ્ધ થાય છે આ પદ્ધતિથી અમરણીય અમિનુ અમરણ અનેક દૃષ્ટિએ કાર છે અને ગુપ્તિજનનું ગુણુપૂજન કરી ઉપકરતસ અનેનો વેગ આશાસન મેળવે છે ભાષણ પણ ગમમનુ આક અમ ગુજરાત નથી કરી શક્ય, એ એક શ્રોયનીય નથી

ગોવર્ધનરામના એ રમારક બંકોમાં જે ચિરસ્થાથી તત્ત્વોનુ દરક થાય છે તે આ અકમા નથી ચાગપાયે છુટક લેખો દૃષ્ટિમાંથી દૂર રાખીએ તે પછી કરર પાનાના આ અકમા નથી

નૈનની નિશાનના કે વિવિધતા મહત્તાની વિવેકબરી પ્રગસા કે પૂર્ણ, અથવા લેખનશૈલીની સર સિની
 કે સરતા ગુજરાતના શિષ્ટ લેખકો માટે બીજા કોર પાનાનો ખાસ અંશ ભરીને ફિગ્યોર
 કરી, રાકાય એમ છે, પરંતુ હૈમની સદાય વિના આતુ માહસ કેટલું સોચની રીતે નિષ્ક્રિય
 અને છે તે સત્યનુ સમારક આ અંશ રહેશે તા ઉત્તમનાન અને ગ આનન્દસર, ગ નહાદા
 લાન અને તા નરમિદગવ, રા ગમ્ભીર્ણ અને રા હામગ આદિ સાહિત્યનેતાઓ “ છેડી
 અર્ધી સરીના શ્રેષ્ઠ ગુજરાતીને ” અનિમ અધ્ય નથી આપી રાક્યા એ જેટલું સોચનીય છે
 તેટલું જ આશ્ચર્યકારક છે.

જમનાન્દેના નિષ્ઠ સગમ ધર્મા તેમાંથી કદાચિત કોઈ નહિ આ પા દોન, પરંતુ હમે
 આતા રાખીએ તો એ કે એક દશકથીએ વધારે વર્ષો સુધી સમસ્ત ગુજરાતના સ્વાશ્વનમાં
 નરસેતન પ્રેરનાર એ પુણ્યશાનિની વર્કિન રા કાર્યથી તે એ પાઠ અજ્ઞાન નહિ જ હોય જમના
 નેનને પામેથી ન ઓળખનાર સરમરી ગુજરાતીઓ પણ ગુજરાતના નવા રૂચાતા જનમાર્ગ
 ધતિદાસથી નાકેક રા હોય એ હમે માની રા તા નથી જમનાન્દેનના અમળીય વ્યક્તિત્વ માટે
 ચોડા દુક સરકારો ન આનેથી તા નાર નિહાને એ તે સમયના સ્ત્રીજનની તેમની આમાનિત
 અને શિમલુનિયક દશાની કાખી કગારી નર ગુજરાતના ભાવિ ધતિદાસપ્રાર મારે રા ઉપયોગી
 સામગ્રી રજુ કરી રાક્યા દોન હમારથી મિત્ર રા વિના નથી રહેતાતુ કે જમનાન્દેનની અમિત
 અને કૃતિ માટે માન વરાવનાર નિહાનો નહા હા અવગ જુના કગાર જેના વારણીની ઉપેક્ષા કરી
 રાખ્યા હોત

હમો માનવાને કારણે છે કે પ્રત્યુત આના પ્રકાશમાં એ તે નિહાનમક નની મહાર
 મેગર રા પ્રયાસો કર્યા હતા દુલાગ્યે એ મદાય રા મળી ગઈ તે પડી આતુ લાલુચરી
 સમારક આટલું બહુ દય અરબીને કરનામાં આતુ તેમાં લક્ષિતભાર હમે અને છે પણ વિવેકની
 ઉભુપ રધાર છે ‘ ગુજરાતી ’ પત્ર સૂચવે છે તેમ આના આરંભ અ- કર્તા કોઈ વિવેકી નિહાન
 પાસે જમનાન્દેનનું જીવનચરિત્ર લખાવાયું હોત તે તે રધારે ઉચિત અને ચિરસ્થામી સમારક
 થાત વિવે- ઉપર આટલો ભાગ મૂકવો પડે છે, તેનું કારણ એ કે લક્ષિતની ઉર્મિઓ સત્યની
 અને આચિત્યની સીમાઓ સર્જા ઓગળી જાય છે સમસ્તીય વ્યક્તિએ જે ગુણો માટે દાવો
 કરતાનું રનપત્રે ન આપ્યું હોય તે ગુણોનું આરોપણ કરી વેખર વિવેકલુદ્ધિ સાથે પોતાને
 અમલ સૂચવે તે રહામે હમને બુ વાંધા નથી જેટલો અસત્યનાએ અનાવસ્યક આરોપણ
 રહામે છે તેમને જ દખ થાત જો જમનાન્દેનને કહ્યું દોન કે તેમ તામાં નિહાન છે તો આનો
 દદાત આ અકમા આતુ અથ નહિત થાય જ છે દુકમાં, જમનાન્દેનના આ અસતોપકારક
 સમારકથી હનને જેટલું દુખ થાય છે તેટલું જ દુખ ગુજરાતના વિચારનેતાઓની ગોચનીય
 વ્યક્તિનાથી થાય છે

કે અર્થ ગહિત જો કાઓ, સાર કાર્ય આના સર્વિશકિટો અને નખાવના તે રમો ગરીબ
 સર્વ એમ્ત કર્યાથી સમારં અક જનતો નદા સાધારણ વ્યક્તિનો આ આરંક અક દેખા નાએ તો

આરતનો રમાર (રહેલજાનના કા પો) ર ૦-૧૨-૭ એન એમ ત્રિપાથી એન્ડ કંપની, મુંબઈ

એવો એવી એ સમિતિ અને સમયનો બધા ગણાત સાધારણ વ્યક્તિને અમાધાગ્ય ગીને આરે
અમાની કરી એ આ અમા નથી અને અમાધાગ્યને સાધારણ ગીતે આનેખવામ
કેતાનો આમ નહોતો નથી જમનાન્દેન વ્યક્તિત્વ વિરલ હતું જમદુદારક સાધીઓપ
અનીત થના એ એતન અને એ ઓગ્યુ સતન આરિશાન ખમતી એ દુષ્ટની વિનાશ
અને એ પ્રેરણાશક્તિ, અને સ્વયમ્ સ્વરૂપી એ કર્મવિધિયલના અને એ સમાધાનવા એમન
વ્યક્તિત્વના મુખ્ય લક્ષણો હતા, 'નમને નમતા હોયે, મેનમી દરતા હતી' એ પંતે બેટલ
જલપનસામ માટે સાચી હતી તેની જ હોમને માટે છે ગુજરાતે હોમને નાનુપ આપ્યું હન
એતે પ્રથમ ઉચિત રીતે તેમની છાયા નીચે જોકે સત્પ્રતિષ્ઠા જન્મીને પોતાનું પામી હતી, એ
એમના ઉદાર, પ્રેમભર્યા અને અર્થલક્ષ માનુષ્યને જ પરિણામે ઓએ માટે શિષ્ટાપમરકા ની બાપ
સ્વકતાનો સ્વીકાર પણ પૂરો થયો ન હતો, સમાજના મધનો ઓર્જા મિચિત ન હતા જો ગુજરા
તનો ઓસમાજ હજી નવજવાળા આંતરેનિનાતો હતો તે અમયે ઉદેશ રહિત અને નિમ્ન
જનન ગાળતી ગુજરાતકોને દોષનાનો સમ કરી સિદ્ધિ મેળવનારુ નહિતન ગુજરાતના મનિ
દાસમી ચિગ્ધવ અક્ષરે નહિ આનેખાય તો ગુજરાતની ગુણવત્તાનો પામે જાઉં છીં મીમાએ
રહોએ છે એ વાન કોલ વિના તો નહિ જ કરી શકાય હમે આ ગાળીએ છીએ કે ગર્હ સદીન
અદ્વાન ગુજરાતીઓ નર્મદાશર અને દનપતરામ, મણિરામ અને નાપી, મન મુખરામ અને
મણિભાઈના જનનચરિતો વિના ગુજરાતી સાહિત્ય અધુરું હતું છે તેમ આ આ સદીમા નહિ મને
અતેમદ્વાન ગુજરાતીઓની એ માળા ભરિધમ્યા ગ્યાએ લાગે જમનાન્દેનને પણ તેમા ઉચિત
સ્થાન મળે.

ગુજરાતી ઓએ માટે આજ સમયની હિન્દુ સ્ત્રીમનની સ્થાપના તે રાં ગુની ગર્વ
દક્ષ અને કેનેનનિત નેતૃત્વથી કરેતો તેનો નિર્વાહ, મેસાસદન અને વનિનાવિત્રમના નિમસમા
આપેતો દિરસો, હુકાનમા જતે એ પ્રદેશોમાં ફરીને કેટલું સકલનિવાળુ, દરિજાઆફ્રિકાના
મંડલ વખતે ગુજરાતકોને કેજીને બચુ રેતું ફેંકે, એ મર્વે સત્પ્રતિષ્ઠાઓનો અરવાળો નહા હ
નથી રાષ્ટ્રીય પીરોની જમતી ઉજવનામા આપણે ઓજા પાઠ્ય નથી અને રાંટલું હોય
એકેતાદે કપારી મર્નાવનિત કરના અપણે હજી મીખરામ બાબી છે એ પ્રદેશમાયે જમના
મ્દને પહોં પમના પાયા એમના નેતૃત્વ નીચે દર ૧૧ વર્ષોવાલી ચાના ડગી, મલાખાન
ફેલન કરી, દેશમેવાનાં અખ્કલ વતનેા વિજયદર કરી, ગુજરાતલો પુરુષ તિ શમવાતી થમ
આરથી દાદામામ, ઓખને, અને શીરાજેશહની જ્ય નિઓ મુનામિમા ઉજવાઇ આવી ન્દાની
પણ પરિણામમા દ્વગામી પ્રવૃત્તિઓ મોધી કહાવામા જમનાન્દેન કુશન હતા ગુજરાતને
કેાઈ પણ નિમિત્તે એકત થાય, શિશુસરકાર કેાઈ પણ રીતે પામે, દગોબની અનેક પ્રતિષ્ઠા
ઓથી અજાન ન રહે, અને બને તો હોમા ભાગ પેતી થાય, દુકમા જનનમા જેમ અને
આનદ અનુભવે તે જોના જમનાન્દેન ધણા ઉત્સુક હતા તે માટે અમેવનો શિષ્યવૃત્તો
અપખ્યાતમાનાઓ, ગરમાપામીઓ આદિ અનેક યોજનાઓ કરતા.

સીમદ્વયમભાગ્યેષ્ટ ૩, ૧૯૦૦ એન એમ વિપાદીએનું કપની, મુલાખ.

અને આ ત્રણ તોફાનની પ્રકૃતિઓ સાથે નેઓ ઉચ્ચ અને સરકારી
 મનનાં હોન ન જમના હોન તો-એ પ્રથમ સનાનનતાના જ રખેના પ્રમાણોને
 એ સદા છે, મનુ જમના હોન હતા હોયે-અનુમંગ માટે આ રીતે અને મ
 આ હો જાણે-બીજા જમના હોન જાણે જુગતમાં નથી તે પણ સમ છે
 એ વ્યક્તિ અને એ નિદિઓ માટે આ સમારક થોમ નથી
 અન્યા હમે જ હિન્દુશ્રીમળના અનાસરોને અને કાયકતાઓને એ
 એમી આ પ્રમો થોમ ધારીએ ડીએ તેમની સાથે જ સમમન તુરિત
 મનનારી કાર કન્યા વાને, જમના હોનના આલો અને નિદિઓ વાને
 પવિત્ર નગણુ વાને તે તેમને મમત અને માનસુદ્ધિ થોન જે અંશમાં હોય, થો
 એ સદાનાં રોપાયના બીજા પ્રમા જ જાની દેસ અને જમના હોને, અનુ
 હિંદુના કાર્યને વધારે વેળી અને ઉ સાદથી પણ દીર્ઘદિશી અને વિવેચી
 વનુનિ કરીએ ડીએ સમાવહોને ન્યા અનરાય ૩૫ લાગના હોય થાયી મનુ
 કાયકતાઓએ પણ દ મનુ નેગે અને નદે અને હવે આશ્ચર્યવુ વનો અનિદાર
 આનો અર્થ એમ નથી કે આશ્ચર્યદિશી પ્રેતવની કોઈ તોફાની રોગોનાં હોય
 એથી કેની હમારી દેશ એ છે કે અમન મન એકમતીથી નહિ તે અનુભવ
 ન ન વચનના વીએ, તે માટે કાર્યક્ષ અને વર્ત-પતિત બને જમના હોને ડીએ
 એ અને નિષા, અને એ સમાવાનના આ પ્રકૃતિઓએ તે જમના હોને
 હમે માનવાને મારણ છે કે અનુભવ એકના પ્રકૃતિઓએ તે જમના હોને
 તેમનાના પ્રયામો થ્યા હતા હલાએ એ મના હો તો મારા
 મારક આદ્ય પણ દ મનુ અને જમના હોને જમના હોને
 પણ વધારે છે એમ જોતાના જ જમની પુનર્વચનાના પ્રામ કર્મમાં સદા અને, એ આશા
 જીમીમન પોતાના જ જમની પાસે મારી લઈએ ડીએ
 એ પછી ન નીકે એ હમે તેમની પાસે મારી લઈએ ડીએ
 —સ. ડ. પંડ્યા, બી એ

૨. સુગિકિત શ્રી- (બાળકોના મૃદશિક્ષણનો આદર્શ) લેકમ સી
 મુક-રામ મહેતા, ૪૯ ૧૦૫, મુવ ૩ ૧
 બોલે બાળકોના મૃદશિક્ષણનો પ્રથમ ગળીગતાયી વિચારવામાં આવે, હોરે મુન
 તની હોનારી નિર્માન પ્રવનમાં કાષક ચેતન આવે એ મૃદશિક્ષણ કેવા પ્રકારનું હોવું જોઈએ
 તથા તે આપવાની સ્ત્રી અને સગળ પદ્ધતિ કેરી હોવી જોઈએ, તેની જાણી આ પુનર્વચના
 થાય છે પતિ ગુમ થયા પછી સીતાએ
 અનમાં એ મૃદશિક્ષણનું ગુમ પરિણામ
 હોરે મારક છે આ પુસ્તકના
 અકેમાં પણ છે તેથી
 હોનારી વાર્તા રૂપે
 લાગે છે મૃદશિક્ષણને

ઉપા-સ્વરાજ્ય પ્રતિજ્ઞા.

(પ્રથમ ખંડ)

લેખક — શ્રી શેક પુરુષોત્તમ વિશ્વામ માનજી.

(આપ સચિત્ર અનિવાર્ય વાર્તા)

પ્રકરણ ૧૦ મુ

કિલેદાર કેદ.

“અં સાહિબજી મેન, કેમકુ નની કીજિએ,

નિત્રા નિદ અગર, અકાજ ન હી-એ,”

*“Anxiety disfigures the face of prosperity, and renders
It like a crystal glass blown up by impure breath.”*

“રાજા જેને સિર ફડીએ, તત્ત કોષ તો નય સમે,

‘દમચા’ તો કહે તે કીજિએ, જોઈએ હરિને શુ મમે ?”

પ્રિય વાચક-! મત પ્રકરણમાં નરહર સ્વામિએ આપણને જે સમાચાર આપ્યા-તેણીના કિંદને
દાગને પડી થઈ ગયા-તે પૂરુ તેની પુત્રવતુ કિ પો છોડી એ દાસા સાથે ક્યા જતી રડી હતી
તે નાખી હતા, તે ન જોયુ આ ખાનખીથી શુ થયું તે પણ આપણે જાણીએ કીએ નરહર-
સ્વામિને તેના દાસા હો ત-રથી આ ખનર મળ્યા હતા એ પદર પદર વિચિત્રા તે
સોપાણે નામગિરી સગ થી જે કાઈ પતો-ખનર મળે તે આરી નરહર સ્વામિને ખનરે આપે-
એક-નર મહારાષ્ટ્રમાં ક્યા શુ થાય છે, ક્યા શુ બને છે, તેની એન નાખી ખનર મળે અને તે તે
શાધમાં જે જે વખતે જોતાને ક્ષયદાને પ્રસય મળે તે તે વખતે તેનો વાલ લઈ લેવો-એવો પ્રકાર
આજ વેળા વિચિત્રી આપો આ તો હતો મહારાષ્ટ્રના કી-નાઓપર-પ્રલક્ષિભાગપુરમાં કિમકુના
બોટા ગોટા મુસનમાન, મોગલ સરદારો, મગમ સરદારોને ત્યા થતી સર વાતોની પથારિયા
માણિતી મળ્યા વગર આપણ કાર્ય સધાને નહી, એવો શીધર સ્વામિનો ઉપદેશ હતો આ
વારવતુ આશુ-ય વદ્ધ મહાત્મા, મળુ હતો, તેની પૂર્ણ માહિતી આપણે વખત આવે જણાવીશું.
વિવિધ એ તેનો પૂર્ણ ઉપયોગ કયો નરહર સ્વામિની એ ખાનાપર નિમણુક થઈ તે ઘણો
ખનરદાર, કામેય મુનાન પુરુષ હતો તેણે જોગાઈઓ, વૈરાગીઓ છતાં ધણો પોતાને અનુકૂળ
કરી લીધા હતા, અને પોતાનો હેતુ સાધના સાધનો તૈયાર કરી ગળ્યા હતા, તેને જોઈતી સંવે-

ખનમાં જોવાયથી તેને મળતી, આ તે ખાંડ શ્રીધર સ્વામિને અથવા પરભારી મહા જાતે તે તરત પહેચાડવતો તેનો આ કામ ચાલુ જ હતો તેને તેના હરે તોરણમાં ૫ રૂપિય ૫૦ પૈસા મળતા ખનાવની ખન આવી, ને તરત તે ત્યાંની કાંચી, આંત પ્રકરણમાં લેઈ શ્યા તે ખન આપી પાંચનાર । હવે આપણે તેમને તેમની જોડાણ કરનામાં મળી, તે દિવસ પૂર્વે ૫૦ રૂપિય ૫૦ તોરણમાં જોના ખનાવ તરફ મક્કમ આપીવું

તોરણના સ્વામિભક્ત વૃદ્ધ કિ નેતર રંગમ આપણે પાંડી લઈ આવનાના દુકાન સાથે નિખાપૂરથી મરહાર ચલુદાખાન આમો ચલુદાખાન મિત્રાપ આ પો કિ નેદાર આમો લેવા ગયો ખાનની ઉમ્મર યુવાન, પગ તે બેઠો પિયારગીન હિમદા ખવાસતો, અને તેનામાં કર્તવ્યગારી પણ નિમે પ્રવસની હતી, એની જા શાકુની ખાનિ થવાથી, નિખાપૂરમાં મુશર જેમદે પ્રમાણે જ તેનું પણ વજન હતું તે રસભાવે આનદી, ધણો સારો, નિખાપૂર મનતો, સદુશી, અને સદાચારી હતો કિ નેદારને સામે આવતો નેતર તે થોડાઉપરથી હિનથો, અને સામે જઈ તેના બેઠે હાથ પોતાના દાખના લઈ કહ્યું - " દિ દે રમાદન, હું દુકમનો ખેલો, તેથી દુકમે પ્રમાણે આ-યો છું પણ આપની કોઈ પણ પ્રખર માનદાનિ વગેરે થશે એની જગ સા ર મળુ શકા કરતા ની દુકમ પ્રમાણે આપ ન્હાગી સાથે નાનો આપના માનમરતના પ્રમાણે આપને લઈ જઈને આપ ન્હારા રહિના રીકી, મહારા વરિનુલ્લ છે આપની પઠનાઈ બુદ્ધી કોઈને પણ તાસ થશે નહીં, તો હું પકો બેઠાવત કરીશ " આ તેનું વિવેકપૂર આપણ સાબળના કિનેતરો ધણુ આપણ વાગુ પોતાને પાંડી લઈ જવા આવે ન તે પણ મુમનમાન સરાર પોતાની સાથે આ રીતે વર્તે એનું તેને પ્રમાણે શુદ્ધ ન હોતું જ્યાંને રાગઆતમાં જ કિ નેતર સાથે આની નર્તણુક થવાની, એ જોતા તેનાં માથુઓ પણ આશ્ચર્ય પામ્યા સ્વામિ ભક્ત આની રીતે વન પડી હાથ નીચેના શુ હરે ખાનના મનમાં મિત્રાપર મિત્રન મુગમ કરવાનું નહોતું તેથી તેને પોતાનો મરં લગાજીને ગદનથી પો ગામમાં જ ગામી છડી મુશરીએ ઉપર આવે હતો

તે તોરણ આના નીકળ્યો, હારે તોરણથી પચ્ચીએક માફિને હેરે લગરના એક દેના લેંધ પાસે તેણે પડાર નાખ્યો હતો, તે વખતે ત્યાં તેણે એક તદન-ચુરાન હતું જેના મુખપર મુઠોની મુખી પણ ટુગી ન્હોતી એના એક નાણુ, સારી બનિ ગો, નાણુકે મરાય સદાચ અને તેની સાથે નગભગ તેની ઉમ્મરની એક સ્ત્રી પકયા હતા આ ખનાવ આપણે મન પ્રવેશમાં વાંની ગયા છીએ તે મગધ સરારધર તેના પ્રેમ બેઠો પૂજ્યગી કતા તેણે ઉપરનાગ જવાએ આપ્યા તેના મિત્રે તેને નિમળજી જોઈ મ ગયે, મગધ મુવકે જવા રજા મા ની પણ ખાતે આ ન આપી અને મગકમાં કુનુ - " તમે આજવી અમારા રનેડી થયા, અમાગા-મેમાન નગીકે થોડા દિવસ પડે અમારી મેમાની ચાખા તમારો મરં જોવાન થશે તમને હવે એમ છોડીશ નહીં અમારી સાથે જ રાખીશુ આજની તમને સાર સાહબની

પત્ની આપીએ છીએ ' રંગેરે હતી અતિ આગ્રહ કરી પોતાની સાથે ગળથો, અને તેની સાથે
 પૂર્ણ માનભર્યાથી મનના પોતાના માણસોને સખત તાકીદ કરી, અને પોતાના નિષ્ઠા
 હજીરિયા અહમ માનને તેની દેખરેખ રાખાનું કામ મોઢ્યું

આ નીતન યુનાન સરદાર ખાનમાહેમી સાથે હતો, તેને પોતાની સાથે કિવાપરે અતિ
 ખાને ધણો આગ્રહ કર્યો, પરંતુ તેણે તે કશું જ નહીં તેથી " મહારે જે કરવું છે તે તે
 કરીને એકદમ પાઠો આપુ છું " એમ કહી ખાન યોગ માણસો સાથે ચાલેતા થયો. અહીં
 પેા મામની પાડોરામાં ખાને નાખેન જાવળીમાં તેને આપેન તથા આ નીતન તરફ મ
 સરદાર અત્યંત વિચારમાં અહીંનહીં આટલાં જાતો હતો, તેના મનમાં કાંઈ પણ ધણી
 હિંમત કરનારા વિચાર આતા હતા, કારણ વાર વાર નિશ્ચય નાખતો નહતો, વખત આપોતો
 આસુઓએ લુછોને હતો " એકદર પ્રસંગ ધણો વિકટ-નેમાં પણ હમણાં ધટિત અપ્રદિટકામાં
 થનાર પ્રસંગ તો ધણો નિઝ થશે નાસી જઈ તો તે પણ રાકય નથી, નજરે-હવે જે
 કરવું કરવા નાયા એક જો થયું બીજું જા આ પ્રસંગ કેવો પ્રસંગ આપો! અરે! પણ
 આ વિકટ પ્રસંગનું નિવશ્ચણપણ મનમાં નાની આશ્ચર્ય-રોક કરતા એમવાથી શુ વગે એમ છે
 કાંઈ પણ ઉપાયની યોજના કરીએ તો તેનો ઉપયોગ! " આના પણ નિચાર, તેના મનમાં
 આનતા હોય એમ જાણુ મનના નિચાર મુખ વાટે જરા પણ બહાર નીકળના દેતો નહીં
 કેમ કે છુપાઈ બહારથી કાંઈ હેર સાબળતો પણ દોષ-તેણે પોતાનું એકદર વનન ધણ સાર્વજનિક
 ગિરીનું રાખ્યું હતું નિચા મતા થના કાંઈએ કલપના તેના મનમાં આસી તેના ચિન્તનમાં
 મહેગપર નિમિત્ત મિત દેખાય

* * * * *

અહીં દિક્ષામાં રજુદુલાખાન અને કિલેદારની ભેટ થયા પછી ધણી વખત સુધી ખાને
 વચ્ચે કાંઈ શુભ વાતચિત થઈ તે થયા પછી ધિર લેખને જોડખાનામાં બોલાવ્યા, ત્યારે
 ખાનેના મહેરા/હારથપૂા દેખાવાથી કિરાપુરના લેખામારજુદુલાખાનને જોયા સાથે ' હવે કાંઈ પણ
 ભયકર બનાવ મનમે, મગપર કાંઈ પણ દિનચાય થશે, ' એવી જે એક જ મગમક ઉઠી માં
 હતી, તે હવે આગાત નહીં પણ ધણે અમે કમી થઈ, જો તેમને એવા ખબર અપાય
 કે કિલેદાર કાંઈરાખ્યા જરૂરી કામ માટે યોગ દિનમ મિત્રપુર જતા છે અને તે દરમિયાન
 નહતો બહારત ગળવા મિત્રપુરથી ગીમરી આસી છે તે રહેશે, અને કિલેદારનું કામ રમદાવ
 આપણોતારે અને જ નામે તેમના જ વિશ્વાસુ કારકુન હરિપત ચતારશે બીજે દિવસે એને ખાન સાથે
 મિત્રપુર જવાનું નામી થયું આમ ખાનનો ધણો વખત મિત્રપુર વ્યવસ્થા કરનામાં ગયો
 અને સાયકામ થયા પછી ખાન નીચે પોતાની ગળીમાં આ પો ખાન નીચે આવેલી જ
 તેને પોતાના નીતન મિતને મળ્યા ધણી ઉત્તેજ થઈ હોય એન લાગુ નહીં દાખલ થતા જ
 " સરદારસાહેબ શુ કે જે મિત્રો કામમાં ન હોય તો તેમની મુનાકાન લેવાની મહારી છે
 છે એમ જાણવો, " આવે અંગે મોઢ્યો

૧૯૨૪, ૨-૬-૨૨-૨૩ એ. એમ નિષાપી એન્ડ કંપની, મુબાઈ

રજ્યો મળતા જ સરદારઆહળ ઉઠી ખાન પામે જઈ અઢનથી મુગરો કરી દૂર મેરા
ના તરફ જોઈ હસી ખાન બો યા “ કેમ મર ૧૨ સાદના આપને, મ્હારો પકડો દોમત અમરુદ્ધ
૨ અને આપ મ્હારી સાથે પારકાપણુનું વર્તન કેમ રાખો છે? તમે ઉપર આપના નહી તેથી ત્યાં
તેની અર્પણકત તમને સામગ્રી મોનાયા છે “એમ મ્હી ખાને અને ની સર હાજી કદી મળવાની
ખને કથુ ૧- “તમે અપર કેમ આ યા ની? તેનું શું કારણ?” “કારણ વારણ નથી, અમરો
ખાન્યો નહી” એવો જ ઉત્તર આપ્યો પછી ખાન અર્થપૂર્વક ટસ્યો અને નાગનો જ બોલ્યો,
“કાંઈ હરકત નહી ફાન સનારે તમારી અને કિન્ને ૧૨ સાહમની મુલાકાત મ્હારી ત હવે તેઓ
મર્ત્યપુરપર્વત આપણી સાથે જ છે” આ વાતો નીજના ત્યાં મોકલો અર ૧૨ બોલી ઉઠ્યો —

“ ખાનસાહેબ! માન કરો નહી, નહી, મ્હારી અને તેમની મુલાકાત મિત્રત્વ કરાવરો
નહી કારણ તેમનો મ્હારાપર પ્રેમ નથી મને જોના ટોણુ જાણે તે કેટલો મધા મનાય થોઈ
જેનાથી તેમના ૧૨ આ પ્રસંગ ખાન્યો તે મ્હારા નામથી જગત્યો એનું તેમનું મનનું છે માટે
કૃપા કરો મ્હારો અને તેમનો મેળાપ કરાવશો નહી એમ મ્હારી દાથ જોડી માગણી છે મન
મ્હારે ગામ જના દેરા મે હરી કેટલી વખત આપને વિનવિત કરી પણ આપ તે માન્ય
કરના નથી, એટલે નિરપાય પણ આ વિનવિત તો મા પ કરશે જ!”

આટલું કહી આતુરનાથી ખાન સામે જોયું તરત ખાને કયું - “ આપ ની મરથ નિરૂદ્ધ
આપને સ દારી આપું છું, એ માટે આતુરું છું ખ મગકાણું કારણ નથી આપનામા સરારી
પણના મર્ત્યુ છે, તેથી જ સરદારી લેના છું અમરુદ્ધ ૧૨ ૨ આપ મ્હારી સાથે વિમલપુર
આવો ત્યાં આપને કેવો માન મરતમો મળે છે તે જુઓ, અને તે પત્રી ત્યાં રહેતું તમો
મમે નહી તો પછી છુટામ તમે તમાર ગામ જન્ને પણ હવે એ વાત ઉચ્ચારશો સુધ્ધા નહી
જો એ વાત કાંશો તો મને લાગમે કે તમને મ્હારાપર વિનકુલે નિશ્વાસ નથી કિન્ને તમો
ને મળવાની તમારી ઇચ્છા છે તો તેણે બદલવરત થશે, પછી શું?”

આ પત્રી અઢઈ તરૂના યોગ લૂના ગળ્યા હાકયા, અને ‘મેરો, બેમો’ કરના છતાં
પણ, અને નવીન સરદાર ઉઠી પેલાના તથુમ અરતો થયો ખાન એમરો તેની પાછા
જઈ રજો અત્યારે ખાનનું મન અરવરથ લાગ્યું-આજ બૂખ નથી, એમ કહી નહી આપી
અને કપડા મની પનગપર પડ્યો નિદ્રામા જેટની નાથ નેરા કરવાની તે સર કરી, પગનું
નિદ્રાની પ્રમત્ત થયા નહી આમ તેમ પનગપર પડ્યા જ સા પગ નિત્રા આતી ની
કે ૧૧૬ રખત સુધી આમ અરવરથ સ્થિતિમા પડ્યો એ તે મ્હારી ઉઠ્યો, આગકેગ કરવા બોલ્યો
તથુ ૧૧ દાર પાને આતી આકાનમા અમરતા નાગમણો તરફ જોના ઉભા કેટલી ૧ મન પે નિ શ્રામ
નાખનો દ્વા માં ઉમે હનો તે વખતે મો ગમા બોલી પત્રીગત રખત તે નરણુ મગા મરતાગો
નશુતન્દ ૧૨૨ નાખા પથિચાત રખત તો તે તથુ તરફ જના પ્રવૃત થયો હોર એમ પગ પથ
એકલામા કાંઈ એક માણસ તેની નજી આતી ઉભો રોષ એવો તે બાસ થયો આમ થયો

ની પછી બપોરે આ તબે - હજુર આજ આપની આની મિતિ મ્મ મધી મો
મન્દો ઉચર

પાનમ ? આ મ અમમ્મા છે ઈ બોધા - "અહમદ" યુગ મહારી દિવસોલોર
નગર ૧૧ છે ? આન, આનતો મા - તો ની પચાન ?

પરતુ અમદ - ઈ ગભાતા કે એક પમતુ પછી પા ન નાના-પુન બોની ઉચો -
' પછી ખારિ ' આની આ અમરથતા કાલુ આ મેર - મળે છે આપની દિવસ
સરકાર ! ૧૨ ગભાતાની આ મેરમ્મી મી તામદા પગની ચાલુ સામગી મ્મારી મહીમાથી
૧૩ હાજ નીમ્મો અને બેધુ તો હજુર આપ પેતા નથુ તમ્મ જેના મીમા મીમા જેના-વળી
તથુમા જતા નથી આ આપના લા નમ્મ કરતા ઉભના-તેવા, સાટે ના ૧૪ તમ્મ પુન
સમત મો ૧૫ નાતન નથો ગમ્મનિરા ૧૬ ને સાત કેલ આપન હાથમા છે, તે વાનુ
૧૭ આપને આટની ચિતા અમરથતા, ને આટનો પિગાર પુ કરના જેમ્મો તે ? મોહાવો
આપની આમા હો ૧૮ તો ૧૯ મુકમાખાનની હાજર કોલિન મુદ્રા જેતા અદા જ તે
અમ્મો, વધુ મોની શમો નથી ખાન કોધથી હજુરને એમ્મ મોની ઉચો -

' થુપ મહારી ! મેક અક્ષર પછી વડુ મો મો તો હોકુ જ ઉગ્રી દર્શિ આનતો થા
દરામખોર ! પાછુ મ્યાનો ! અહમદખા ! ચેતી જયા છેવમ્મા સમ્મો લને પચા ન પચા આ તો
સપાટાથી વને માધી મો તેના મના મજી આની રિપતિ અધિક જ અમરથ થઇ તે પુન
૨ નથુમા મો ૩ પપુ એ પ્રકારના અત્થન ૪ નુકત વિચારે તેનુ મન ઉદ્ધિમ મ્મુ હોય
૫ મો લાનુ તે થામને અને પનમપ પાઠો પ. મો અને મન આવે જ બોધના પ્રાગ્યો
૬ આજ પર્વત ૭ આ આની વાતોને કેવળ કાલપિત સમજતો હતો કેવળ દુષ્ટોદધ થતા
૮ આની મિતિ ! મો તદન અમર નામતુ હવ પછી હવે આ અત્થલ અનુભવ ! ૯ પછી
૧૦ ની આ રણુમાખાન આવુ ધિયપલ ક્યારે પછી રો નહી મહારાસ નામીમા આવ નહી,
૧૧ શગિન ૧૨ ૧૩ એ માટે આ પર્વત જેના મ્મદાનો કાલ તેવા જ કાળે આ કરતા મને
૧૪ મોટી મોટી છે મો લખવીસ નહી પછી ૧૫ આથી વધારેના બે મ્મદારા હુદયમો કોઈ
૧૬ પિગાર આમા તો અમરતાત-આતમલસ કમીશ" આવુ મોની તેલે અત્થન દીર્ઘ નિશ્વાસ
૧૭ નાખ્યો એમ આખી રાત્રિ જેમ તેમ પસાર થઈ

દિવસ ઉગે મિતેસર નીચે આ થો તો પોતાની સાથે થઇ ખાને તરન પિગારુદ જ્યા
માઈ ક્ય મી સાથે નીચન મગલ સદ્દર પાપુ હો, તેને વચન આપ્યા પ્રમાણે કી નેદારની અને
તેની મુનાકાન થરા દીધી નહી કી નેદાર પ્રામિલ ન વૃદ્ધ કિ ને ૧૨ તેની શ્વામિભક્તિની
એકનિર્મળી આ પ્રમાણેની હર જ વ્હાનીમા કલ થઈ !

—આનુ

વિદ્યાર્થીઓ, વેપારીઓ, તથા બહાગામના વિઝીટરો માટે
મુબાઈમા કંકત એક જ.

“શ્રી નૃસિંહ હિન્દુ લૉજ.”

આ હિન્દુ લૉજ તેના હિન્દુ માનિકોની ખાસ બાતી અંગે ખુલ્લા તદ્દને નવી જ મેનેજમેન્ટ સાથે ચલાવવામાં આવે છે. આલોકોની પુક્તી અસાધારણ રમાલ તે જ અમારુ એક સાચુ સન્દીક્ષિત કે. એક જ વખત પરાગાધી વધુ ખાતો થયો.

હેકાણુ-કાર્ડ મારકીટ સામે.

ટેવીઆર એસ “લૉજ.”

અમૃતાંજન

(૧૯૨૨)

એ દેશી દવામાંથી હિન્દુસ્તાનમા તૈયાર કરવામા આવ્યું છે. તેનો ઉપયોગ, જ્યા તમને શરીરમા ખરજબુ થાય ત્યારે, અમૃતાંજન વાપરજો. આખા શરીરના કોઈ પણ ભાગપર એક અતીશય ગમખાણુ ધક્કાજ પુરવાર થયેલો છે.

કંકત આઠ આનાની કૌંમતમાં
તે દરેક હેકાણુ વેચાય છે.

આજના ભણેલા ડાક્ટરો અમૃતાંજન વાપરવાની
મજબુત ભલામણુ કરે છે.

અમૃતાંજન ટેપો, નં. ૧૦૮ ફિઅર રોડ, મુબાઈ.

રંગના જાણીતા વેપારી

પ્રાગજી સુરજ એન્ડ કં

સુરજ રંગનાના બુદ્ધી બુદ્ધી જાતના રંગ મેળોના જથ્થામાં અગ્રહારે
ત્યા મળી નકશે. ગવાને કામ આવે એના દુર દેશનાગથી આસ મનાનેલા
અનેક જાતના રંગ મિશ્રિત બાવે અગ્રહારે ત્યાં મળશે.

વધુ વિગતો માટે લખો યા સુખરુ મળો.

પ્રાગજી સુરજ એન્ડ કંપની.

ચાર્ટર્ડ એન્કના મધનમા, એમ્પ્રેસેસ રોડ,
કોટ, મુંબઈ.

આનંદ અને સ્વતંત્રતા

નિરોગી સત્તાન.

માતાનો સાચા આનંદ અને ખાનાખાના તથા ફાળી છુત્તે સ્વતંત્રતાનો
સાચો હાલો નથી? કિમ્ત ર શીશીનો ર પુટખાલ તથા વી પી ખમતુડ

મરુછ, માકડ, તથા ચાંચડના બુલમ અમલ હાય
તો

અમારું એન્ટી મોસ્કીટો એકલિ વાપરી તેના નામથી મુક્ત થાઓ
કમ્ત ચોડો ત્રીસ નમે બનને લિપર ચાળી નર્ધરવાથી લિનદરી જનુઓ પાતે
ફરકી શકતા નથી એલેરીયા તેમ જ બીજા અહુની તાનથી બચવાનો નોકમ
અને ખાતરીપૂર્વક ક્રિયા કરો કિમ્ત તો ત્રીસી ર પુ મેલટેજ બુડ

એન્ટસ,
ધી કુણા ઓપોડોંગ કો.,
Feb 19 મેચીરોડ, અમદાવાદ

મગવાનુ રેકાલુ,
ધી ન્યુ મેડીકલ હોલ,
કમર્સીઅન મિ ડીગ્રા, લાહોર

૨૧ આપના ઓર્ડરમા સમાનોચકની પ્રોષ લેવો.

ડા. વામન ગોપાલનું

આ યોડા છઠ્ઠું

સારસા પરીલા.

આ પ્રસિદ્ધ દનાને લાભ (૬૦) સાઠ વરસથી લાખે દરદી

રોગમુક્ત થઈ આશીર્વાદ આપે છે અને પ્રદર્શનમાંથી

સેના ચાલીના ચાદ મેળવનાને આ એક જ સારમાં

પરીલા બાળગાળી નીચડુ છે.

આ પ્રસિદ્ધ ના પાની સુધારના ઉપર અકચીર છે પણ બીજા અનેક રોગો જેવા કે - ઉપશ એટલે ગરમી અને તેના વડે થતા નામદાયક રોગ, લકવા, અધીવા, ગડમાળ મોનામાં તથા જીવ ઉપર મેદના થવા, હાથ પગની તળીઓમાં કાગાં જાવ પડવા અગળતુ, શરીર ઉપર લીનળા જેવા દેવના થવા, હાથ પગ તેમ જ આંખોની અગતરા થવી, કાચી રત્નાવણુ ખરાથી મોનામાંથી વાગ ગળી વગેરે વગેરે દરદી ઉપર અમૃતનુષ્ય છે અનુભવ વિના ખાતી થતી નથી

ગીરી ૧ કીમત ૧૫ રૂપીઓ.

પોસ્ટેજ ભુદુ.

મલાવાનું કાગખાનુ-૩૦ ગૌતમગન કેશવનુ ઔપનાવચ-હાકોરદ્વાન, મુ બાઈ.

આ યુ ધ્ય વ ના ર ના ૦

તં હ ૦ ની જા જ વ ના ૦

કે મ તા હા ત ન દા હ ના ર

નિદ્રા નહિ વર્તે

અન્ત, ગી ને ઈ આ વ ના ૦

હુમેશ માટે હિતનાગી

આતી દવાની ગોવમા દો તો બાનુ

મા નખેથી નાછોતોમાંથી એ અમૃત

શરખી મોળીઓનુ પ્રખ્યાત નામ સમેને

મળી નક્કરો વધારે નીમત જાણવા

માટે અમાર કામગાએ ન વાસ્તુ

દેવ તો અવશ્ય લાગે એ પુરુષ

શર કીમતે અને વચર પોસ્ટેજે

મોકનનામા આવે છે

આન્ય ઓફીસ—
કાલબાદેવી રોડ,
મુબાઈ

વૈદ્યશાસ્ત્રી
મણિશંકર ગોવિંદજી,
જામનગર—કાઠીયાનાડ.

હેલરનો

શૈયલ એસ્ટ કોકો.

આ કોકો હિંદુસ્તાનમાં વેચાતા બીજા કોકો કરતા હિંમ છે. માદા માણસો તથા બચ્ચાઓને માટે એની ખાસ લાભમય કુનામાં આવે છે.

સાક્ષે, નિર્ધારીઓ વગેરે જેમને રાત દીવસ મગજમારીનું કામ કુનાનું હોય છે તેમને માટે "હેલર્સ કોકો" એક અગર ફાંફી કરતાં ઉત્તમ બીજું છે એમાં રહેલ થીયોબ્રામીન (Thiobromine) તથા ફોસ્ફેટ્સ (Phosphates) મગજમારીથી ક્ષીપુ થતા ક્ષાગેને પુષ્ટિ આપે છે.

દરેક બાળીના વેપારીને ત્યાંથી મળશે

હિંદુસ્તાન, અરબ તથા સિયોન ખાતેના મોવ એજન્ટો

કોહારી, મુતરીઆની હા.

હુમમ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુબાઈ.

સ્થાપાઈ ૧૮૯૨

એમ. પી. કાકુ એન્ડ કંપની.

અમદાવાદ રહેમાન સ્ટ્રીટ નં ૩, મુબાઈ

અમર સ્ટેમ્પ બનાવનાર અને કોલેક્ટકામ કરનાર.

કોપર પોસ્ટ સ્ટેમ્પ, કાંઈ તથા ખર્ચ, કાપડના વામ ઉપર મારવાના પીનજની છાપો તથા તેને લગતી સાહી, સાકુબનાવવાની પીનજની કાંઈનો સ્ટીપાઈના દરેક બનના પગ લાખની સીવ, પીવગના નામના મોર્ટ તથા ફેડિ ક્રિકેટ બ્લોક વિશે બનાવનાર તથા છાપાર.

સમાલોચકનું વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૪,

હિંદુસ્તાન બહાર શીલીંગ ૭૫ = રૂ. ચોખ્ખા છં

છુટક ચક્રની કિંમત રૂ. ૦-૮-૦

સમાલોચકની જાહેરખબરો હુમેશા ઉત્તમ અને, સ્થાયી

માહકો જ લાવી આપે છે. જાહેરખબરો વિનાનો વ્યાપાર

એ વ્યાપાર નથી.

જુના અને જાણીતા
ઝવેરીઓ

રામજી ભગવાન એન્ડ બ્રધર્સ.

૨૦૯, શેખ મેમણ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

તાજુ સિગ્નામું " Muffchain-Bombay " ટેમ્પલ નં ૬૭૪

મુંબાઈના સુપ્રસિદ્ધ ઝવેરીઓ.

ઉત્તમ કાશીગરીના અનેક નરુનાઓનું પ્રદર્શન !

મોહનલાલ એન્ડ કંપની,

દરેક પ્રકારના સોના, ચાંદી અને ઝવે-

રાતના મનપસંદ ઉત્તમ દાગીના

ખનાવનાર ને વેચનાર.

નં. ૧૬૭-૨૦૧ શેખ મેમણ સ્ટ્રીટ,

ગણેશવાડીની સામે, મુંબઈ.

હમણા જ ખહાર પડી છે !

વિશુદ્ધ સ્નેહ.

(નવ નકશા)

લેખક — રા. જગનનાથ હરિવાલ પાયા બી એ

એક પરિણીત મુગલના પુત્ર સ્નેહની કસોટી નિકટ પ્રથમે કેરી રીતે ઉભી થાય છે ને તે પછી જ અસરકારક વખત આ પુસ્તકમાં છે. અત્યે એક બાનકતે હાથે સત્ત્ર પ્રકટ થાય છે.

મૂલ્ય ફક્ત આઠ આના

કેમળવલ્લિ ટ્રેડિંગ — એમ.એ.એન., એમ. વિપાલી એમ.કે.કે. પેની. શુક્રમે ૧૫, મુમ્બાઈ નં ૨

નહાની, મહોટી, જાહેર કે માનગી લાયબ્રેરીનાં

पुस्तकोना उत्तम संग्रह.

9.

२५. गोवर्द्धनगम त्रिपाठी —

२। छगनलाल हजिलाल पंड्या—

[illegible]

એન. એમ. ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, બુકસેલર્સ એન્ડ પબ્લીશર્સ,

प्रिन्सेस स्मिथ, सुजाय, नं. २.

મનોરંજન છાપખાના, ગિરગામ, મુંબાઈ

અગ્રેણ, મનાલી, ગુજરાતી, હિંદી અને સસ્કૃત
અને તેનાં હાના અગ્ર ગમે તેવા મહેસા

છાપવાનાં પ્રત્યેક જામ

બહુ જ સુંદર, શુદ્ધ અને જસદીધી ફરી

આપવામા આવે છે.

માહકો હમેશા ખુશ ખુશ બની

ફરી ફરી આવે છે.

ભાવ બહુજ સૌંધા ! કામ અતિ સ્વચ્છ !

ઉચામા ઉચી જાતની છેલ્લામા છેલ્લી

કામની મશીનરી !

ભરપૂર દાઢિય ! મોહક બોર્ડર.

આપના સર્વ કામ હમેશા મનોરંજનમા જ
આપણે !

મનોરંજન છાપખાના, ગિરગામ, મુંબાઈ.

જે તાન.

આખો વખત ખોં ખોં કરનારાઓએ જીનતાનનો તરત જ ઉપ
યોગ કર્યો.

દરિયાની યુગ્માફી કરનારા દરેક માણસો તન્દુરસ્તી માટે
જીનતાન પાસે ગયે છે.

જીનતાન—આનારાઓ અને બાપલુ કરનારાઓ ચોતાના કંઠે માટે
જીતાનનો જ ઉપયોગ કરે છે

જીનતાનની એક બે જોગીઓ પાનમાં ખાનાથી પાનનો અજબ
રસ આવે છે ને મ્હોમાંથી દુર્ગંધ દૂર કરવા માટે જીનતાન વાપરવાની
ખાસ લક્ષામણ કરવામાં આવે છે

જીનતાનનું એક પરીકું આજે જ ખરીદા.
મોટું પરીકું જોગી ફેસી કપી સાથે રૂ ૩
મધ્યમ પરીકું કીન ટી કપી સાથે ૦-૪-૦
નાનું પરીકું કી ૦-૧-૦

સોલ્ય એજન્ટવા—જીનતાન એજન્ટરી,
(૭ આર ચૌખન)

ભુઆમસજીવ, મુબઈ.

દરેક આંબરદાર વેપારીઓ જીનતાન વેચે છે

સો વરસનું પુરાણ ખાતું

જુના ગોપાલદાસ બરફીવાલા અને

મીઠાઈવાલા

મુબાઈ.

શ્રાવ્ય મશાલા અને સ્વચ્છ ધીની ઉત્તમ મીઠાઈઓ માટે
એક ફેરો મારનાની લવામણ કરવામાં આવેલું.

બદામની બરફી
ખીસ્તાની બરફી
માવાના પેઠા
માવાના છુપરા
કોપરા પાક
બામુદી
શીખડ
મગન વગેરે
મધુની જાતની

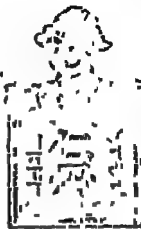
સુતરફેની
હલવા
વેનીના ચુનામ
ઓરેજ વીગેરે
સુકા હલવા
ફરેક જાતના
અમરણીના લાડુ
જુહીના લાડુ
જાલેબી મેથુર

સુરતી મીઠાઈઓ—મગજ પારી.

ટેલીગ્રાફિક એજેન્સ, "Burfee Shop"

સી. પી. ટેન્ક, ટેલીફોન નં. ૧૧૦૭.

જીનતાન.

આખો પખત ખો ખો કરનારાઓએ જીનતાનનો તરત જ ઉપ
યોગ કરવો.

દરિઆની મુઆફરી કરનારા દરેક માણસો ત દુસ્તી માટે
જીનતાન પાસે રાખે છે.

જીનતાન—ગાનારાઓ અને લાપલુ કરનારાઓ ચોતાના કાને માટે
જીનતાનનો જ ઉપયોગ કરે છે.

જીનતાનની એક બે જોગીઓ પાનમાં ખાંચી પાનનો અજબ
રનાદ આવે છે ને મહોમાંથી દુર્ગંધ દૂર કરવા માટે જીનતાન વાપરવાની
ખાસ લલામણુ કરામાં આવે છે.

જીનતાનુલ એક પડીકુ આજે જ ખરીદા.

મોટું પગકુ જોગી ફેન્સી રૂપી માથે ૩ ૫

મધ્યમ પગકુ દીનની રૂપી સાથે ૦-૪-૦

નાલુ

પડીકુ કી ૦-૨-૦.

સોલ્ડ એજન્ટ્સ—જીનતાન એજન્ટ્સી,

(૭ આર ચીમપ)

જુમામગજીદ, મુબક.

દરેક આખરેદાર વેપારીઓ જીનતાન વેચે છે.

સો વરસનું પુરાણ ખાતું

જુના ગોપાલદાસ બરફીવાલા અને

મીઠાઈવાલા

સુબાઈ.

મ્રાયા મરાઠા અને સ્વચ્છ ધીની ઉત્તમ મીઠાઈઓ માટે

એક ફેરો મારવાની લલામણ કરવામા આવેલો

બામની બરફી

પીસ્તાની બરફી

માવાના પેશ

માવાના કુપરા

કોપરા પાક

બાજુદી

મીચક

મગન વગેરે

મણી જાતની

સુતરફેની

હલવા

વેનીના શુબાખ

ઝોરેજ વીગેરે

સુકા હલવા

ફરેક જાતના

અમરણીના લાકડે

શુદીના લાકડે

જરોમી મેસુર

સુરતી મીઠાઈઓ—મગજ પારી

ટેલીગ્રાફિક એજન્સી, "Burfee Shop"

સી પી. ટેન્ક. ટેલીફોન નં. ૧૧૦૭.

રૈણવો અને સનાતનીઓને ખાસ ઉપયોગી અપૂર્વ પ્રસ્તુત !

થોડા વખતમાં બહાર પડશે ! !

બગાલના આ પ્રસિદ્ધ દશસેનક સાધુ પુરુષ

બાબુ અરવિંદ ઘોષના

નામથી ક્યો હિન્દીજન અભાષ્યો છે ?

આ વિદ્વાન્ નરરત્નના

વિદ્વત્તાલર્થા પદર ઉત્તમ લેખોનો મમલ

અરવિંદ ઘોષનું તત્ત્વજ્ઞાન.

છપાય છે-થોડા વખતમાં બહાર પડશે.

(તેમની સુન્દર ગીતો તથા છાંયચરિત્ર સાથે)

લેખક,

રા. મોતીલાલ બેઠાલાલ મહેતા.

અગાઉથી આહુક થનાર પાસેવી

મુદ્રક રૂપીઆ છે, પોરબેન વાર આના નધુ

લખે — રમણીજીનામ ગોપાલરામ ત્રિપાઠી,

મોરારજી ચાવડા નં. ૨/૩૬,

સેન્ટ્રલ ગેટ, ગિરગામ, મુંબઈ.

સમાલોચક

મુખ્ય લેખો.

ગુજરાતની પ્રાન્તિક પ્રગ્નિયરો.

આપણા સાહિત્યને માટે
શુ કદી ગરીબો ?

આત્મા પરમાત્માની રૂપરેખા
કેમ દોઝી શકે ?

તૃતીય રાજકીય પરિવર્ત.

વાતાઓ

સુલભમન-ની વાર્તા

ઉપા-‘રૂપરાજ્ય-પ્રતિજ્ઞા’.

• (આંધ્રુ ઐતિહાસિક વાર્તા)

ઉપરાત મન્યાવનોન કવિતાઓ વગેરે

વાચકો વાંચ્ય નવા પુસ્તકો ૧ ગુજરાતીની બચ્ચ ૨ માર્ચે વીસ વાર્તાઓ ૩ સાપ્ત-દેવન
૪ હામાન્ત ૫ કમવાલા પત્રો વિગેરે નવલકથા ૬ લખો રમણીરામ ૭ વિધાની વિરગમ, મુંબાઈ

તીજેરીવાળાઓની નવી રીતની હરીફાઈ.

હાલ પટેલા ઓસ્ત્રીયાથી કાગળ જેવા પાતળા પતરાની તીજેરીઓ અત્રે આનતી હતી અને પ્રજાને માલની કદર નહીં હોવાથી હીક સખ્યામાં વેચાતી પણ હતી હાલમાં તે તીજેરીઓ નહીં આનતી હોવાથી તેની જગ્યા તેની જ બનાવટની અમેરીકન અને બીજી તીજેરીઓએ લીધી છે એ તીજેરીઓ વેચનારા એનું કહે છે કે ગોદરેજની તીજેરીઓ ગર્મે જોડી સારી હોય પણ અમેરીકા અને બીજા દેશોમાં બનતી તીજેરીઓને કદી પુગી શકે નહીં એઓ બીજી એમ પણ કહે છે કે અમારી તીજેરીની બનામણ અમારો કોનસલ ડરે ? કોનસનું મુખ્ય કામ પોતાના દેશના માન ॥ ખપ વધારવાનું હોય છે એટલે તે બનામણ કરે તેથી કાર્ડ એનું ડરે નહીં કે માન ભરોસાવાચક જ હોય

કોનસનની બનામણનાળી એની એ જ ન્હાની તીજેરી એટી કીમત આપીને ગોદરેજે ખરીદી છે અને રક્ત પાચ મીનીટમાં તોડી છે અને જેઓને ખાતરી ફગી હોય તેઓને બતાવના કારખાને રાખી છે

આગગાડી અને આગબોટનું ગુર, જગાત, ગોડાઉન લાગ અને એજટ તેમ જ ન્યુટક દેવનારનો નફો એવાએવા અનેક ખરચ આપાત થતી તીજેરીઓ ઉપર પડે એટલે પરદેશી તીજેરીઓ હવકી બનાવટની હોય તો જ અહીંની સારી તીજેરીઓ સાથે હરીફાઈ કરી શકે એ સમજનું મુશ્કેલ નથી ગોદરેજે પાચ મીનીટમાં જ તીજેરી તોડી તેની બનાવટ કેવી છે તે બાજુવા ગોદરેજને ખરીદ કરવી પડી એ ઉપરથી વાચનારે ધ્યાનમાં લેવું જોઈએ કે તીજેરી નમની છે યા મજબુત તેની રક્ત જોવાથી કોષને પણ સમજ પડી શકે નહીં તૈયાર થઈ રહેના પગી પાચ મીનીટમાં તોડી શકાય તે તીજેરી તેમ જ તોડતા પાચ કનાક લાગે તેની એકસરખી જ દેખાય

ગોદરેજનું કારખાનું—

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, સુબાઈ.

જાન્યુઆરી ૧૯૨૦ ના પહેલો અંક વી પી થી મોકલવામા આવશે, તે
મીકાગી લેવા મોને વિનતી છે.

• સમાલોચકનું ચાલુ લવાજમ.

મમાલોચકનું વાર્ષિક લવાજમ ૩ ૪-૦

૧ હિન્દુસ્તાન બહાર ગીલીગ જા = ૩ પીઆ પોણા છ.

ચાલુ હીમેચ્છરના અમારા અંક માટે 'મમાલોચક'નું આ વર્ષ પુરૂ વર્ષ
જાન્યુઆરી ૧૯૨૦ ના અંકથી 'મમાલોચક'નું નવું વર્ષ શરૂ થાય છે તે વાત ઉપર
મારા ગ્રાહકોનું ધ્યાન ખેંચતા અમે વિનવિ કરીએ છીએ કે,

'મમાલોચક'ના આજ સુધીના વ્યવહારમા ગરુઆતમા અમારે લેવા જોઈતા
લવાજમના નિયમ વિરુદ્ધ પણ કેટલેક વખતે વર્ષ પુરૂ થતા સુધી પણ
કોઈ કોઈ ગ્રાહકોના લવાજમ માટે રાહ જોવામા આવતી હતી,

પરંતુ વર્ષના અમુક માસ પર્થેત અને કેટલીક મુદત સુધી લગભગ આખું વર્ષ માસિક
મગાવ્યા પછી અમારા એ ગ્રાહકો વરફી છેવટે વી પી પાછું ફેરવવામા આવે
છે અને આમ લવાજમ મોકલવામા આવતુ નથી તેને લીધે અમારે નાહક
ખર્ચમા ઉતરવું પડે છે તેથી,

અમારા સર્વ ગ્રાહકજન-ધુઓને આથી વિનવિ કરીએ છીએ કે ૧૯૨૦ ના નવા વર્ષથી
આપે અને જાહેર મરઘાઓએ માસિક મગાવવું ના હોય તેમણે હીમેચ્છર પુરા થત
જાતાકીદથી અમને તે પ્રમાણે ખબર કરવાની રૂપા કરવી કે અમારે નાહકના ખર્ચમા
પડે નહિ, અને જેમને ગ્રાહક તરીકે ચાલુ રહેવાની ઈચ્છા હોય તેમણે માસિકનું લવાજમ
અને હિન્દુસ્તાન બહારના ગ્રાહકોએ ૩ પોણાછૂતારીદથી અમને મોકલી આપવ
વૈ જોમના લવાજમ વખતસર નહિ મળે તેમને જાન્યુઆરીનો નવો અંક
તે ફરવામા આવશે કારણ કે નવા વર્ષથી લવાજમ ગરુઆતમા જ લેવામા
જા; હિન્દુસ્તાન બહારના જે ગ્રાહકોના લવાજમ હીમેચ્છરની છેલ્લી તારીખ
નહિ મળ્યાં હોય તેમને જાન્યુઆરીથી અંક મોકલવામા આવશે નહિ.

જરા વિચારો?

સાધારણ રીવાજ મુજબ ગ્રાહકો માસિકનો પહેલો અંક વી પી થી મગાવે છે, પરંતુ તેમ
ને મુરકેલીએ વધે છે કારણ કે,

પોસ્ટ ઓફિસવાળા એક જ દિવસે બધા વી પી લેવા નથી, પણ હમણ થોડા થોડા લે છે
રિલુએ બધા ગ્રાહકોને વી પી જવા સ્કેજ છથી આઠ દિવસ થઈ જાય છે, એટલે વી પી થી
કે જ મળે એ સ્કેમજ શકાયે,

અમારે વી પી કરવા નલુબળી મહેનત કરવી પડે—લેખલ જનાવવાં, તેના ફોર્મ્સ કે વા
સ્ટ ઓફિસમા આખા દિવસના દિવસો મુસાવવા

છતા

ગ્રાહકોને અઠ તો મોડા જ મળે, અને હસે કે બારે દિવસે, કે ગ્રાહક રજુન ખર્ચા દેખે તો પચીસ પચીસ દિવસે અઠને પૈસા મળે, હરમિયાન નવા અઠ તૈયાર વચો હોય તોયે નવા મુર્ધ પોષ્ટ ઓફિસમાંથી પૈસા ના મળે ત્યાં સુધી એ નવો અઠ મોકલી ગણાય નહિ,

માટે જ

સૌ ગ્રાહકોને વિનંતિ કરવાની હું ત્હેમણે મનીઓર્ડરથી જ લવાજમના રૂ. ૪ મોકલી આપવાની કૃપા કરી ગોઠવેલું કરવી, તેથી તેમને સ્વેચ્છ પલ્લુ વધારે ખર્ચ નહિ થાય ઉપર પોતાનો ગ્રાહક નગર, નામ અને ગામનું નામ સ્પષ્ટ રીતે લખવું મનીઓર્ડરથી પણ ગ્રાહકોને રૂ. ૪-૧-૦ નું ખર્ચ થશે અને વી પી થી પણ તેજ ઘસે તો આટલી મલકતા ગા માટે ના કરી શકાય ?

ખાઇલા ગયા વયોઆ કેટલીક આર્થિક અગવડો વેરીને પણ મમાલોચક્રમા નિષ્ઠ કરવા વધારે પૃષ્ઠ અને વધારે ચિત્રો આપવામા આવ્યા છે તે રીતે ૧૯૨૦ માં પણ આપવામાં આવશે એટલું જ નહિ પરંતુ મોઘવારી ગમે અને ગાતિ પ્રવર્તે તો 'મમાલોચક્ર' ને હજી વધારે મનોગમ્ય કરવાનો અભિલાષ છે અને વધારે ચિત્રો તથા ખનતા પ્રયત્નથી મેળવીને ઉત્તમ લેખો આપી મમાલોચક્રમા કલા અને સાહિત્યને વધારે મગીન સ્થાન આપવા અનારો નમ્ર મહુપ છે, તે મહત્વની સિદ્ધિ અમારા ઉદારચરિત અને માહિત્યપ્રિય ગ્રાહકો અને ગુજરાતના અભ્યાસકો અને મુશિક્ષિત લેખકો, અને ગુજરાતના ચિત્રકારો એ સૌના ઉપર જ આધાર રાખે છે. ગુજરાત અને ગુજરાતી લાઇઓ માટે અભિમાન ગળતા સ્વયંસંવેદોએ પોતાના વિચાર આચારમા મૂર્ધી કાર્યવાહી થવાની જીવત જરૂર છે મમાલોચક્રના કાર્યવાહકો તેમના ઉત્સાહો અને સહાનુભૂતિને પ્રેમથી સન્માનસહિત વધાવી લેવા નિરતર તૈયાર છે; અને તે માટે તે હંમેશા આગ્રહી અપેક્ષા રાખે છે

ગુજરાતના ઉત્સાહી ચિત્રકારો, એમેન્ચુર દ્રોટોગ્રાફરો અને વિદ્વાન અને ઉત્સાહી લેખકો પોતાની કૃતિઓથી મમાલોચક્રના કાર્યવ્યવહારમા પોતાના વરક્ષી સાહાય આપી અમને ઉત્સાહ અને ઉત્તેજન આપશે એવી અમને દૃઢ આશા છે અને એને તે સર્વને અમને સદાયભૂત થવા નમ વિનંતિ કરીએ છીએ તેમ જ અમારા ઉદારચરિત ઉત્સાહી ગ્રાહકખંધુઓ પોતાના ઉદાર ઉત્તેજન ઉપરાંત અમને નવીન ગ્રાહકો મેળવી આપવા કૃપા કરશે તો અમારા આ દેગહિતના કાર્યમા જરૂર મહાય્ત્યરૂપ નીવડશે. 'મમાલોચક્ર'ના ચિત્રો અને કાગળો વિગેરે માટે આ મોઘવારી—જે હજી પણ વધતી જ લાય છે—ના મમયમા અમારા ગ્રાહકોના આટલા ઉદાર આશ્રય અને સદ્લાવ માટે તેમના મહદુપકારી બનીશું

આ નમ્ર વિજ્ઞપ્તિ અરણ્યરૂઢન નહી નીવડે એવી અમને આશા છે

ગુબાર્ધ, ૧ લી ડીસેમ્બર ૧૯૧૯,

મમાલોચક્ર ઓફિસ,

મોરારજી ગોકલદાસ ચાલ નં. ૨/૩૬,

મે. હાઈવે રોડ, ગિરનામ, ગુબાર્ધ નં. ૪

રમણીયરામ ગો. ત્રિપાઠી

પ્રકાશક

તમારે ત્યાં શુભ પ્રસંગો પર

દી-પારદી—

નાચ-પારદી—

એટ-હામ

ઈવનીંગ એટરેનમેન્ટસ

ઈસ્ટાદિ મેળાવડાઓમાં—

- ડીફેન્સમેન્ટ માટેની ગોઠવણ કરવાનું અમને સોપો-કાકડુ કામ—

વાજાળી દામથી—

ટુક વખતમાં—

અને તમને ૧૦૧ ટકા સંતોષ મળે તેવું કરી આપીશું—

એસ્ટીમેટ મેળાવો—

• ભાવ તાલ જરૂર પુછાવો—

ગોવિંદજી વસનજી.

મુખ્ય ઓફીસ-ચીરામગામ.

આચ નં. ૧-કોલેજલાઈ

આચ નં. ૨-આરસો.

મુખ્યાલ. • ટેલીગ્રાફ—

'S. V. L. N. G. T. 'S. V. L. N. G. T. '

Feb 19

પંકાચલા, પુગણા અને પ્રભપ્રિય મગીન.

પાંલીશની શરૂઆત કરનાર

અને આ વચ્ચે એક કેળવણીકર્તાની સપાટી પર લાવનાર.

અવેરી કાનજી માલજી

આ નામ કોણ નથી જાણતું ?

પહેલા પાચોનીય

હજી પણ કંઈ નથી કૃતિઓ,

નવા ઘાટ, નવા શણગાર, અને નવા અવકારો.

‘તૈયાર કર્યા જ લય હે !

ફકાને પધારી નતરહી લઈ જોતો તો

જરૂર જ મોહશો !

પરિણામે અમને ખગલ્યા મિત્રા

છુટકો જ નથી !

પછી આજે આનો કે કાલે !

અંબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ

ટેલીફોન નં. ૭૮૨.

ભીખા કસ્યાણજીની કુંઠની અમૃત તુલ્ય દવાઓ.

સ જીવન મિશ્યન.

કોવેરા વિચારીએ મહે-

મેરે, અધ્યા, અટલ મતિમાન વિરો
ભરે રોગોને એ વખતમા આનિપૂર્વ
નામુદ કરનારે આ એક સમર્થતાનું ઉપાય
છે જેનાથી તે કરે અમર્ય - દર્દી
ખરી છે

કિમત ખાટલી એકના આના દસ

ખાવ એન્ટિમેન

ખામ દરમ આટે-

મે તેરી દર્દીની ગમે એક દરમ
અમર ખુજવી આમ મવન બેથી નહ
વખત કરાડનાથી જડ મુજથી નામુદ
ચાલે અને ચામગી નમ પા બગી
નથી કે ખગળ વાસ આહતી નથી

કિમત ખાટલી એકના આના દસ

તાવનુ અકસીર મિક્ચર.

આ મિક્ચર પીવા આતરીયા મેરેરીન અને ખરામ તમા ફાગી નીમળતા સવ જાવન
જી તાવ ઉપર સમખામ બમર ક્રે છે કારણ કે તે તમાન તપના તાવના જુલોને નાસ
વામા આપાદ છે આ કિમ્ચરના તબ ભાગ લેનાથી એ જ નીવસમા મે તેવો તાવ નામુદ
મહ નથ છે નીડ વાગેથી તાવ ઉતારે પછી ઘણી જ અતકિ મારે છે તેમ આ નાથ
એટ કમુ પામ ખરામ ફગીલામ આવણ નથી એ તેની ખાસ ખુશી છે

કિમત ખાટલી એકના આના આ

ગાંડીવ એન્ટી-ફેમેટીક ખામ.

મે 1 ફાગી વિજાન ડો ની શોલ ઉપરથી બનારો આ મરમ યોજવાથી માથાનો તેમ જ
સુધીવા સરખા કુખ નક દોગ દુક વખતમા નામુદ થાર છે નથી દાખવા નું રહી જુ
મેરો પછી આવેલા સોરમા કોઈપણ બાનો કુખારો નાકરખ બામલ નાકરો જુ
ઓમોના પગ તરા કમર કમરો જુદા નાકરી ની નેઈપણ બા રી રી જો વિરે સર્વ રોગોને
નાસ કરનારો આ સમમાલુ કપાળની મેન બાગી દુક કુદોમા અવલ રાખી જોઈએ

કિમત ખાટલી એકના આના આ

અમારા મહેરબાન માફમેના ખામ આવલે માન આપી-

અમેએ હાસમા પીસપેનનીમ ખાતુ ખોલ્યુ છે

જેમા અનુમતી માણમેને દાવે રોક નંબના પ્રિસ્કીપન મુજબ દવા બનાવી માપવામા આવરે
એક વખત ખમ પાડી ખબી મે.

ભીખા કસ્યાણજીની કુંઠ દવાવાળા,

આગ-સીપાલુ બી ઝી
Feb 19 1915 મારગી

અણેસવાપીને નાકે, બહારકોટ મુખાર્ક, ન. રે

પકાયલાં, પુરાણા અને પ્રભાગ્રિય મશીન

પોલીશની શરૂઆત કરનાર

આ આ વખતે એક ફેશનેબલ ધનાની ગપાટીપર લાવનાર

ઝવેરી કાનજી માલજી

આ નામ કોણ નથી જાણતું ?

પહેલા પાયોનીયર

હજી પણ કર્મ નથી કૃતિઓ,

નવા માટ, નવા શણગાર, અને નવા આનંદો

‘તૈયાર કર્યા જ જાય છે !

ફકાતે પધારી નવો લઈ જોશો તો

જરૂર જ મોહરોહ !

પરિણમે અમને ખરાબા વિના

છુટકો જ નથી !

પછી આવે આવો કે કાલે !

અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ

ટેલીફોન નં. ૭૮૨.

ભીખા કલ્યાણજીની કુંબની અમૃત તુલ્ય દવાઓ.

મ જીવન મિત્ર.

-કોલેરા નિયંત્રીકા માટે-

કોલેરા અથવા અન્ય મતિયાર વિરોધી
ભારત રોગોને ન વખતમાં ખાત્રી રાખે
નાણુદ કેરનારા આ એક સમજાવ દવા
છે જેનાથી સેડે અમૃત જીવન
બચી છે.

કિમલ બારલી એકના આના દરા

બાલ ઓનિમેન્ટ

-ખાસ દરાજ માટે-

જેમ તેની પીડી મળી કે લાલ દરાજ
અથવા ખુબથી અથ મરુમ બેથી ત્રણ
વખત લાલરાથી જડ મુળથી નાણુ
થાય છે અને ચામડી જા પા બાજી
નથી કે ખરાબ વાસ બાજી નથી

કિમલ બારલી એકના આના આર

તાવનું અકસીર મિક્ચર.

આ મિક્ચર ટાળીયા આવીયા મેનોચર અને ખરાબ રુખા ફાળી નીચળતા સવ જાતન
કેરી તાવે હપર રાખ્યામ અથર કરે છે કારણ કે તે તમામ જાતના તાવના જાતોને નાણુ
કરવામાં આવ્યા છે આ મિક્ચરના નણુ બા. લેવાથી એક જ દીવસમાં જે તેના તાવ નાણુ
થઈ જાય છે બીજી દવાઓથી તાવ ઉતર્યા પછી થી જ અસરિ આવે છે તેમ આ દવાથી
મેડ કેટુ પાલ ખરામ પરીલામ આવજ નથી તેની ખામ પુખી છે

કિમલ બારલી એકના આના બા

ગાંડીવ એન્ટી-ડિમેટીક બામ.

એ મરુ. નિદાન ટોળી ગોવ જીવથી બનાવેલો આ મરુ ધીજરાથી માથાને તેમ જ
સમીવા સરખો કુખવાયકે રો. કેક વખતમાં નાણુ થાય છે બધી લાવપાતુ રહી જણુ
સેલે બધી માવરો સીરના કાઈ પાલ ભાગના કુખરો કાઈપલ બાણ મકકાઈ જણુ
સીનોના પગ તથા મર કાઈ જણુ, મરથીથી મરિયા બામ રહી જણુ વિરો સર્વ રોગોને
ના. કેરનારા આ રાખનાણુ દવાઓને એક બાજી એક કુખોમાં અવર રાખી નેણુ

કિમલ બારલી એકના આના આર

અમારા મહેરમાન પ્રાકરના ખામ ગામને નાન આવી-

અમેએ હાવમા લીમ્પેનસીમ ખાતું બોલ્યું છે

જેમ અનુમતિ મળસેને હાથે દરે જાતના પ્રિસીપાન સુખ્ય દવા બનાવી આપવામાં આવશે
જે વખત કામ પાળી મરે.

ભીખા કલ્યાણજીની કુંબ દવાવાળા,

ખાતરીપ્રામ બી.જી.
Fide 19 કાક મારજી

અણેસવાડીને નાકે, બહારકોટ મુખાર્જ, ન ૨

પકાયલા, પુરાણા અને પ્રજાપ્રિય મશીન

પોલીશની ગરમાત કરનાર

અને આ નવાને એક દેશનેબંધ કાશાની સપાટીપર લાવનાર

અવેરી કાનજી માલજી

આ નામ કોણુ નથી જાણુતું ?

પકેલા પાયોનીયર

હજી પણ કઈ નવી કૃતિઓ;

નવા વાટ, નવા શણગાર, અને નવા અનન્દો

‘તૈયાર કર્યા જ જાય છે !

દુકાને પધારી તપ્પી લઈ લેશો તો

જરૂર જ મોહરો !

પરિણામે અમને ખરાબા વિના

છુટકો જ નથી !

પછી આજે આપો કે કાલે !

અખટુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ

ટેલીફોન નં. ૭૮૨.

ભીખા કલ્યાણજીની કુંબની અમૃત તુલ્ય દવાઓ.

સંજીવન મિશ્રણ.

-કોવેરા નિયુચીકા માટે-

કોવેરા, અપવા, અશ્મન અતિસાર વિરોધી
બદરો રોગોને - વખતમાં આત્રિપૂર્ણ
નાયુદ્ધ કરનારા માટે સમજાતી ઉપાય
કે જેનાથી મેટા અમૃત - ની
બની છે -

કિંમત બાટલી એકના આના દશ

બકાસ ઓન્ટિમેન્ટ

-ખાસ દરમ માટે-

નમે તેની હીરી કાળી કે લાલ દરમ
આજી ખુનલી આ મન મેવી ના
વખત વાગવાથી જડ મુખથી નામદ
થાય છે અને ચામડી જરા પણ બગી
નથી કે ખરાબ વાસ આપતી નથી

કિંમત બાટલી એકના આના આઠ

તાવનું અકસીર મિક્ચર.

આ મિક્ચર ટાળીશો, આતીયા મેરોષક અને ખરાબ તમા માંની નીચળતા સર્વે જાતના
જેરી તાવ ઉપર સમજાતી અમર છે કે મન કે તે તમામ જાતના તાવના જ તુચ્છો નામુ
સ્વામા આપ્યા છે આ મિક્ચરના તપા કાગ લેવાથી એજ હીવસમા ગમે તેવો તાવ નાયુદ્ધ
થઈ જાય છે બીજી દવાઓથી તાવ ઉતર્યા પછી થતી જ બસમિ આવે છે તેમ આ દવાય
એવું કમુ થાય ખરાબ પરીણામ આવતું નથી એ તેની ખાસ ખુબી છે

કિંમત બાટલી એકના આના બા

ગાંડીવ એન્ટી-ડ્રમેટીક બામ.

એક મનના રિંગ ટોન ની મોલ ઉપરથી બનાવેલો આ નવમો રોગનાથી નાવનો તેમજ
સર્પીના સ પો દુખાવક રોગ કુલ વખતમાં નાયુદ્ધ થાય છે વગી હાથપાતુ રહી જવું
સોતે વગી આવેલો રોગના મેટ પામ બામનો દુખાવો મદપલ બાનનું અગ્રાઈ જવું
ઓખોના પગ તથા મગ મગાઈ જરા સારી પી ડાઈપલ તામ રહી જરા વિરો સર્વે રોગોને
નાશ કરનારા આ રોગના દવાબની એજ બામની દે - કુલોમા અવગત રાખી જોઈએ

કિંમત બાટલી એકના આના આઠ

અમારા મહેરમાન શાફેના બામ આવડને નાન આપી-

અમોએ હાલમાં રીસપેનમાંગ ખાતું ખોલ્યું છે

જેમાં અનુભવી માનુષોને હાથે દરે જાતના ડિસીપાન મુજબ દવા બનાવી આપવામાં આવશે
એ વખત કામ પાળી ખરી મશે.

ભીખા કલ્યાણજીની કુંબ-દવાવાળા,

ભાવ-સીપાસમ બીદીમ

અલોચવાનીને નાંચે નાંચે નાંચે

તાકી દે જોઈએ છે.

અમેજી માસિક મોર્નિંગ ગ્રુપ ॥ જાન્યુઆરી ૧૯૧૬ ના અંકની બે નકલો
(અડધી કીમતે)

ગુજરાતી ખાસિત નવજન ॥ ડીસેમ્બર ૧૯૧૫ ના અંકની એક નકલ
(અડધી કીમતે)

માસિકમા જાહેરખબરો લાનનારા ડિમાહી અને મહેનતુ ડેવામરો
ઐતિહાસિક અને સામાજિક નવનકથાના લેખો, નેખડાએ મોર્નિંગ માસિકની સાથે
પોતાના લેખ, લાયકાત અને દરજ્જાને જણાવવા

હજો-રામ C/o અમાનોચક ઑફિસ, મોગલજી મો-નદાસ ચાર્જ નં-૩૬
મે-ડહર્ટ રા., ગિરગામ, મુમબઈ

મુનાસબત ઝરેરાતની દુકાનો ધણી છે અને
ઝવેરીઓ પણ ધણા છે, અને તેમનું જીનાપણ
નો વળી બહુ લાખી મુદતનું છે
તે છતાંએ મોરલ ઝરેરીઓ.

મહેતા હરીલાલ રામકૃષ્ણજીની દુકાન

એ દુકાન દુન મુનતમા જે નામ કહાડ્યું છે તેથી જીના ઝરેરીઓ
નો નિયામના જ પડી ગયા છે ॥

અમારી દુકાને આહડો સાથે જે રીતે નર્મસામા
આવે છે તે અમારો ખાસ દુન છે

આહડોને અમારે ત્યાં કળી પણ રીકઝીક કરવી પડતી નથી

જાદર મામના સધળા ઝોરકરો વેલ્યુપેએબલ પોસ્ટથી લાખે મો નર્મસામા આવે છે

ઠેકાણુ—અખેદુલ હેહેમાન રૂઝી, મુમબઈ.

કહોને ?

તે રીમાએલી રમણી

કેની ગીતે ખુશ થઇ ગઈ નાર ?

જ્યારે તેને

ત્રિભોવનદાસ ભીમજી ઝવેરીને

તાથી

ગૂંચ સમાન તેજસ્વી ન રહિયમાન

અવકાશે આપનાતું નયન

આપનામા આવ્યું ત્યારે જ

સોના, આંદી અને ઝવેરાતના

દાગીનાના વેપારી.

શેખમેમન સ્ટ્રીટ, મૂળજી જેઠા મારકીટ

સામે, મુંબાઈ.

રેલીફેશન નંબર ૨૭૪૧.

Oct 18.

ફેરો સફળ.

શાહ કુજલાલ કિશોરીલાલને

ત્યાં

તેનાં બેઠકો તેના ફેન્સી પાસા રંગના રંગમી તથા

મુનરાઉ છાંયલો હમેશાં તેઓ જ છે

તેમ જ

છાપી તથા - ગી આપનામા આવશે.

માટે જ

ફેરો

સફળ

કેકાણુ - નંબર ૩૫૪, કાલબાદેવી રોડ, મુબાઈ, નં ૨

ઈશ્વરનું રક બાળક

ઈશ્વરની પ્રાર્થના કરે છે.

અને

ભૂખ્યા તરસ્યા માટે દાન

માગે છે

હિન્દમા આવા ધંધા છે.

દેશ આખો ત્રગાળ-ભૂખે મરતો છે.

• દાન કરનાર પ્રથમ સ્થાન

નહિઆદ હિન્દુ

અનાથાશ્રમ છે.

નહિઆદ, ગુજરાત.

Oct. 18.

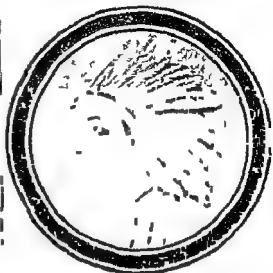
Red Indian (Brand) Tea.

રેડ ઇન્ડિયન (બ્રાન્ડ) ચાહ.

અમારી નીચીની નીચીની ચાહ
એ નીચીની નીચીની ચાહ
નીચી ચાહ કરના મન લાગે છે
- ખુશખીલર ચાહ છે હાથે
જ વખત પીવાથી આની થશે
નની નથા પાચ રતન નીચીની,
દામડામાં જે- કરેલી,

વણી નીચીની ચાહ છે

સુખદ તથા જાહાજામના નીચીની
અમારા વેપારીને ત્યાંથી મળે છે
તમારા માથી ત્યાં ન હોય તો ન થો
રેડ ઇન્ડિયન (બ્રાન્ડ) દી ડીપો
Aug 19 પાચધોની, - મુબઈ

કેશન જન-પરેતા પ્રકારનું મગજ મારેનું તે
કેશન જન-મગજ નાનનુઓને પુષ્ટિ આપે છે
કેશન જન-સાગર ખરી પના અમારે છે તે સાગરેજયા
બધ ઉગારે છે
કેશન જન-બાગે નિચ મગજ નાગે જના આને ખાસ
શાન્તિ આપે છે
કેશન જન-પુનાહ નથા માગર મટે મારી ગેને ના ના
ટે નિમત એક દીલીનો ૭ ૬, પાચન જુલુ

મમેહબિન્દુ શુ છે ૧૦

મમેહબિન્દુ-જુસનીયની બુલોથી થયેના જાણે મગરે જે

મમેહબિન્દુ-ચાદી રિંગે બધા રોગો હાથ અદત ગેતે ફાથે આપે છે
મમેહબિન્દુ-આ દોર્ડા સાસથી થો ન રખાનમા સુનિ અપાવે કે નાવ,
અશક્તિ અમ ત્રિરે મારી ગેતે ફાથે છે
મમેહબિન્દુ-આ દોર્ડા પીડના હરેક જાણે વાપ વુ
દરેક નીલીનો ગીઓ દોર, પેકિંગ વખેરના આના નવ જુલુ
કિંગિંગ નોન્ટનાથ મેન, મન મેન્ટ દીપોમા દાહરે, ન
Feb 18 ૧૮/૭ આને રુદ્ર લોઅર ચિપમુ નેડ, કયાપ્તા

૨૦ વરસની જુની કુકાન,

હીરા તથા અવેરાતના વેપારીઓ

સુરજમલ લલ્લુભાઈની કું.

હુમારે ત્યાં કોઈપણ જાતના મોટી તથા નાની માગના
હીરાઓ તથા મોટી માણેક પાના વિગેરે અવેરાતે જુદા
તથા અથાળા મળશે

હાથની ચાલુ ફેશનનું કોઈપણ જાતનું અવેરાત તથા મોના
ચાદીના ફાગીનાઓ તૈયાર તેમ જ આરડરથી જાનાવી
આપનામાં આવશે

હુમા મોલની આકળી કંઈ આપીશું તેમ જ અવેરાતના
ફાગીનાને મીષર કંઈ આપીશું

૬૦-૨૨૫-૨૨૭ કાલબાદેવી રોડ, પોસ્ટ ઓફીસની
સામે મુંબાઈ.

[ટેલીફોન નં ૨૨૩૬]

ટેલીગ્રાફ એડ્રેસ, Calmness, Bombay

તમોને દેશી સાબુપર

વિશ્વાસ નથી.

કેમકે મોટે ભાગે દેશી સાબુ સ્વાપરતા
મારે રાગીની બામની તરફાત આવે છે,
તેથી તમો જાણીને ખુદા યજ્ઞ કે દેશી
સાબુની એ બનાવટમાં અમારા ગ્રામ્યન-
જીવિઓએ મોટા મુશ્કારો કરી આ નવો
સુગંધી
સુગંધી સાબુ.

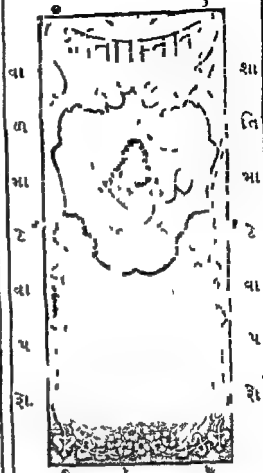
રહેવે સોપ

મનારી બહાર પાડે છે કે જેની ઉત્તમ
ગુણવત્ત્વ હોય. તેની બામને વાપરનાર
મહિને કાયમ રાખે છે વળી—

રહેવે સોપ.

કપડા ધોવાનો સાબુ વાંચે.
કીમતમાં દીકાવન. જાદવી ઘસાય
નહિ તેનો.
ધી રહેવે સોપ મેથુકેચરીંગ હા.

મિ. મેસ. મી. સુ. આ.

(૨૪૨૨૩)

આખા હિંદુસ્તાનમાં આ તેજ જેણે તેને
મળે તેમ નથી અમારા તેને માટે ઉપરનો
જોડક તપાસવો જેથી જાણી નહીં
ખાટવી એકની કીમત ૧૧, ૮૫૫૫૫૫
જુદુ વધુ માટે લખો-અમારામ એજન્ડો
જેણે ૭ સાર કમીશન આપીયુ લખો -
વ્યવસ્થાપક, યોગજળ મ ત્રાણય
૧૮, ગીગ્રામ બેકરોડ-સુબાઈ ના ૬૦

આયુર્વેદ વિજ્ઞાન.

(વૈદ્યકના વિવિધ નિપચો શાસ્ત્રીય ગીતે ચર્ચતુ મામિક.)

આગેવ્ય સમન્ધી તથા વૈદ્યક નિપચ સામાન્ય જ્ઞાન મેળવનાની માણસ માનની ફરજ છે આપુ વૈદ્ય જ્ઞાન મેળવના માટે આશામાં સારૂ સાધન આ માસિક છે શુભગતના ઉત્તમ વેપકોના લેખોથી લહેલુ આ માસિક દરેક ગૃહસ્થે નાચના વાપક છે

માસિક લગભગ માત્ર રૂ ૧-૮-૦

यस्मिन् देशे हि यो जात तज्जं तस्यौषध हितम् ।

स्वदेशीनो आग्रह्य ये देशानी भाटी भेना छे.

શુભગત, શિક્ષાત અને આગેવ્ય વાચો મૂલ્ય સર અને શુદ્ધિ જળનાથ ગહે તેવ મુશ્કેલીથી, ઉત્તમ તાજ અને ખરી વસ્તુઓનાથી તૈયાર કરનાર

અંડુ ફાર્માસ્યૂટિકલ વર્ક્સ

એલફીન્સ્ટન રોડ, મુંબઈ.

અમારી દવાઓની ખાતરી વૈદ્યો અને ડાક્ટરોએ વાપરીને કરેલી છે તેમાની કેળીએ નેરી કે —

વાસાનલેહ પાસી તથા દમને મટે ઉત્તમ ।	૧૧૧ની દી ૩	૦-૧૦-૦
બૃહત મજિષ્ઠાદિ કનાથ સ્તનશુદ્ધિ માટે અકમીર ।	„ „ ૩	૧-૪-૦
આરોગ્યવર્ધની ગમ ન ૧ લીનરના આધિમાટે ૧ તોનાની	„ ૩	૦-૦-૦
વમત કુમુમાકર-મધુમેહ માટે	„ ૩	૨૫-૦-૦

મુંબઈની મુખ્ય ડીપો —

બહાગ્લામ માટે —

ઉપરને શરનામે લખે.

કાળકદિવી રોડ, બૂની મહાજન વાડી, ટેલીફોન નં ૨૨૦૯.
શાખા નંબર ૨, માલવી બદરને રસ્તે ડબરા ગલીને નાકે.
શાખા નંબર ૩, બોલીબંદર આગેનો સ્વદેશી સ્ટોર્સ.

કમલાનાં પત્રો.

તૈયાર છે !

હિન્દુ સંસારના અનેકનિધિ જની માહિતી આપતા કમલા ઘણી ચતુરાધથી અને સચેદતાથી આ પત્રો પોતાના મિત્રમને વ્યજે છે. પતિ પરના પત્રો હિન્દુસંસારની કઠિ મુજબ પ્રગટ થઈ ગઈતા નથી પણ કમલાએ એ રીતેનો લખ કરી પોતાના પત્રો પ્રગટ કર્યા છે. આ પત્રો દરેક મહામણુ સ્ત્રીપુરુષે ખાસ નાચના યોગ્ય છે. સ્ત્રીઓના હાથમાં આ પુસ્તક ખાસ સોભે એવું છે.

કિ નં ૩. ૨૭

પોસ્ટલ ચાર આના પૃ

૧ખા

રમણીયરામ જોવહરનામ દિપાડી,

મો ૧૭૭ મોકનદાસ ચા ૧ નં ૨/૩૬

મેન્ડરસ્ટ રોડ, ગિરગામ મુબાઈ.

તથા—

સર્વે છુકસેલર્સ.

૪૦ વર્ષની જુની તથા બાણીતી કાપડ તથા જરીકામની દુકાન.

અમારે આ સ્થાનમાં, નેપાળીમ, કેન્ચ રે આ કાપડ, બના મી જેવા, તાસ ઓછાઓ લેમજ રે બાનુ ફક્તીમમ, રેક શીટ પરા, બનાર તથા ફેનગી મુગવાઈ, નેપાળી આદીનુ વારલકામ તથા તેને અતો માન મળે ને નથી તરેહ ॥ કોક, અને પોના તૈયાર મળશે તથા ઓ રે આપવાથી બનાવી આપીશું.

પમાણીકપલ અને એક જ ભાન એ અમારા મુદ્રાલેખ છે !

એક વખત મુલાકાત લેવાથી વધુ ખાત્રી થશે

શા વિઠ્ઠલદાસ ચુનીલાલ જરીવાળા,

૫૫-૬૬ બુલેવર્ડ, મુબાઈ.

પ્રજ્ઞા આજ લોકપ્રિય થઈ પડેલા પુસ્તકો
દરેક પુસ્તકાલયમાં અને ખાનગી વાચન મારેનું
શુદ્ધ અને ઉપયોગી સાહિત્ય.

નવા પુસ્તકો તૈયાર છે.

૧. સાક્ષરજીવન:

૨૫. ગોવર્ધનગમ ત્રિપાઠી કૃત આ એક અપૂર્વ
અન્ય છે લગભગ અઠાસ વર્ષ પહેલાં વખાણેલા આ
અન્ય-ગુજરાતના જાણીતા વિદ્વાન પ્રોફેસર બખતવાલાય ઠાકોરના તેજા જ
વિઠ્ઠલાભાઈ પ્રવેશક તથા મુન્દર દિપ્પણ અને કર્તાની ત્રણ ગાંઠની
મુન્દર છબી સાથે-તૈયાર છે

પાકું મોતરી પુકું કિમત રૂ. ૨૦ પોસ્ટેજ ચાર આના વડું

૨. ઉપાકાન્ત

અચિત્ર નવનકશા ૨૫. ભોગીન્દ્રનાથ નતનલાલ દિવે
દિઆ, ખી એ કૃત ગુજરાતના જાણીતા લોકપ્રિય
વાર્તાકાર ૨૫. ભોગીન્દ્રનાથ દિવે
જોડાણ બંધનથી ૨ ઉપાકાન્ત એમની
તેમની નવનકશા છે આ તમામ નવી ખીજ આદરિત છપાઈ છે
તેમાં નવનકશા ચિત્રો છે ધણી વખતે આ નવી આદરિત જાહેર મુદ્રે છે

પાકું મોતરી પુકું કિમત રૂ. ૨૦ પોસ્ટેજ ચાર આના વડું

૩. મોરી વીસ વાર્તાઓ

૨૫. કે. ન. પ્રસાદ ઠાકોર સાવકેસાંધ,
ખી એ, એવએન ખી કૃત આ
૨૫. મોરી અને ઉપયોગી વાર્તાઓને તમારા ખીના-નકા હાથમાં વિના મ કોઈ મૂલ્ય
બધે તમારે ખાસ બનામણ કરીએ બીજે લેખકની છબી તથા ખીજ આઈ મુન્દર
ચિત્રો સાથે.

પાકું મોતરી પુકું કિમત રૂ. ૨૦ પોસ્ટેજ ચાર આના વડું

૪. ગુલામજીરીનો ગળખ.

અ મૌ વિમળા સેતલનાડ
કૃત. ગુલામોની દુ ગિયતિમાં સમ-
તા માનવજીવનની ચિંચાણીઓ સંભળાવતું અને કશ્યાનસથી ઉભરાઈ જતું આ લોક-
પ્રિય અચિત્રપુસ્તક જરૂર વાચનને મૂળ લેખક છબી તથા આઈ ચિત્રો સાથેની દિલ
જીરકરતા આ નવનકશા છે

પાકું મોતરી પુકું કિમત રૂ. ૨૦ પોસ્ટેજ ચાર આના વડું

૫. લલિતેનાં કાવ્યો:

૨૫. જન્મશકર મહાગક ગુરુ કૃત,
લોકપ્રિય ગા પડેલા કાવ્યોનો સંગ્રહ તેમની
છે નામાં છેની છબી સાથે

પાકું પુકું કિમત રૂ. ૧૦ પોસ્ટેજ ભુક

લખો—૨૫ રમણીયરામ જાનકનરામ ત્રિપાઠી,

જોડાણ ગોહલદામ ચાલ ન ૨/૩૬, રેન્ડહર્સ્ટ રોડ, ગિરગામ, મુબાઈ,
અને જાણીતા બુકસેલરો તમારા બુકસેલરો પાસે ના હોય તો
મગાવવા હુકમ આપજો-પણ વાચના ભુલશે નહિ.

અવશ્ય વાંચો

નૂતન નિયાર શ્રેણીથી, શુદ્ધ ગુણગતી

ભાષામાં લખાયેલા કોઈપણ વિષય

પુસ્તકો,

ગ્રિષ્મ અગ્રેજી, બંગાળી, મરાઠી કે સંસ્કૃત

પુસ્તકોના અનુવાદો કે ભાષાન્તરના

પુસ્તકો,

વાર્તાઓ, નવલકથાઓ, નાટકો,

કે

સાહિત્યના કોઈપણ વિષય,

રાજકીય, સામાજિક માસિક, ઔદ્યોગિક

પુસ્તકો, ના

જર્નાલોએ ઇપાનના જનાનો કે

તેના પ્રકાશન માટે સોધ કરના જનાનો શ્રમ

લેવો નહિ.

એ અબંધમાં યોગ્ય માગેણી સાથે પુરતી પીગતો

નીચેને દેણે લખી પુછાવગો તો

નિરાશ આજ્ઞા વશો

રમણીયરામ ગોવર્દનરામ ત્રિપાઠી,

ભોરારજી ગોકલદાસ ચાલ નં ૨, ૩૬,

સેન્ટ્રલસ્ટ્રીટ, ગીરગામ, મુબાઈ

પ્રેમાળ ભાર્યા

બહાલાં ભલકાંઓ

અને

હિતેચ્છુ ભગિની

એમને માટે

વગ્ન પ્રાસલેટના નામ ચારલો આપી લઈ જતા પહેલાં વિચાર કરો.

તે કન્યા આપણુ પુગણુ કુપેસ તેલ ભવુ

અને જો તે ચોખ્ખુ બનાવવા અગર મેળવનાની

ચુકેલી હોય તો પછી—

—કેશવકાન્ત—

તો છે જ—

વાસલેટથી તદ્દન નિરાળુ-ચોખ્ખુ અને સર્વ તેલોમા સિંગેમણી

ફિગમત દરેક ગીગીના રૂ ૦-૧૨-૦

દારકાદાસ જગમોહનદાસ

અન્ડ કંપની.

પ્રેમાળસ - { ધી કેગન પરચુમરી વર્કસ,
ધી હિંડ બચન ફેરરી એન્ડ મેટલ વર્કસ,

નં ૧૪૭ અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુબાઈ

Feb 19

અનુલેખક વાક્ય સત્ય પ્રિયહિત ચ યત્ ।

સ્વાધ્યાયામ્યસન સૈવ ઘાહ્યાય તપ ઉચ્યતે ॥ મ મી ૧૭-૧૫

પુસ્તક ૨૪ મુ.]

નવેમ્બર ઈ. મ. ૧૯૧૯.

[અ. ૨૨ મો]

તની—૧. અભાવાય બુદ્ધાબીજામ બાની, બી. એ.

૨. ચન્દ્રગાદર નર્મદાનક ૫૩૫, બી. એ., એલએલ. બી.

પ્રકાશક—૨. રમણીયનામ ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી.

વિષય.

વિષયાનુક્રમશિકા.

૧. શુભશતતી પ્રાણિક પરિપદા

૨. રમણીયનામ ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી.

૨. દેવીઓ બોલાવે કાવ્ય

૨. કનુભાઈ અચાભાઈ દેમાઈ, એત એમ એન્ડ એસ

૩. પાદધી શુ ઉડી જશે ? કાવ્ય

૨. ગ. મલયાનિન

૪. પ્રિય તુજ આરે ? કાવ્ય

૨. મુરેન્દ્ર

૫. આપણા સાહિત્યને માટે આપણે શુ કરી ગઈએ ?

મો દાનિનાન છગનવીત પળ્યા, એમ એ

૬. આત્મા પન્માત્માની રૂપરેખા કેમ દેખી ગઈ ?

૨. કેશમજી ખરમેજી

૭. અભિનન્દન કાવ્ય

૨. અમુલ્યુર્દ રામ

૮. મુહુર્તમત દૂધી રાના

૨. વ્યક્તરાવ ચિમનનાન સેનના

૯. તત્ત્વીય નાજકીય પરિપદ-મુન્દ.

૨. હીરાનાન હુન્ડના નણ્ણા, મી એ

૧૦. અન્યાનયોકન ૧ આગમોરી ૨ અર્ધાગના

૧૧. ઉપા-ગુરુનાયક પ્રતિજ્ઞા આતુ વાર્તા

૨. ગેડ પુરુષોત્તમ ત્રિશામ માવજી

વાર્ષિક લેનાજમ રૂપીઆ ચાર,

હિન્દુનાન બહાર ગીલીગ ૧૨૫-૨૦-૦. છુટક અ કની નિમત આકે આગ
આ વસાજમ શરૂઆતમાં જ લેનામા આવે છે

સમાચારક,

[નવેમ્બર, ૪ સ ૧૯૧૯]

નામદાર ગોકલદાસ કલ્હનદાસ પારેખ,

પ્રમુખ

ત્રીલોક સુમરન રાજ્યીય પરિષદ—સુરત, ૧૯૧૯

ખાસ દબી લેનાર-મિ એસ ડી પ્રધાન]

[સ્વીકૃત]

પુસ્તક ૨૬ મું.]

નવેમ્બર, ઈ. સ. ૧૯૧૬

[અંક ૧૧.

ગુજરાતની પ્રાંતિક પરિપત્તે.

તેજા - શ. રમણીયશામ જાનવંનશામ ત્રિપાઠી.

૧. ત્રીજી ગુજરાત રાજકીય પરિવર્તન.

આનું નવેમ્બર માસની તા ૧, ૨, ૩ ॥ રાજ ગુજરાતના આ એક વખતના પૈતૃકતાની વિનંદા ગુજરાતની ત્રીજી રાજકીય પરિવર્તન અધિવેશન પ્રમુખ નેતાનદાસ કહાનદાસ પારેખના હાથનીએ ભરવામાં આ પુ હવે ગુજરાતે એ દિગ્ગજ મેન હોતો અને હવે પછી એ જ છે કે નહીં સમજાતે માટે જેમ જરૂર છે તેમ જ ગુજરાતે માટે પછી આરંભ છે કે નવા અને જુના વિચારના પુ પાત અને વૃદ્ધ ગુજરાતીઓએ આપણા પ્રાંતના છાત્રપ્રભેના ઉકેલ સાથે મુગી રસપરના સદામરથી જ કાના જેવુંએ મેનએ અને વિચારભેદ ક્યા હોતાં નથી ? અને એ જવાબ આપી તેના સમ સ્વરૂપમાં ક્યાંથી આવી શકે ? આ જ સિદ્ધાંતો અનુસરી અગ્રહ પ્રમુખ પ્રારંભના નામ પરિવર્તન પ્રમુખ તરિકે સંગ પુ હવે પરિવર્તન એક આશાભર્યા માસાદી પી નીન મહેન્દ્રજી અગ્રહ એ આશા રાખી હતી કે પીઠ નર્મદની વીર જન્મભૂમિ પ્રતે નર્મદાસ કર અને ન હસ કરની આ માનુષ્ય પોતાનાં કર્મજમા ફાઈ ગીતે પછાત હોઈ, પ્રથમ એ પાંદોની ખામીઓ અને સુધારી લેવામાં આવશે અને સરતની પરિવર્તન ગુજરાતના રાજકીય છાત્રપ્રભેના સ્વરૂપે અનાસરે મનુષ્ય માનમા રાગદ્વેષ અને કાર્યાના ખીજ ન્દાના ગ્રહોટા રૂપમાં વિમલ રામે ન હોય છે તેમ ગુજરાતમાં છે અને મુરતમાં થે છે એની પ્રતીતિ માજ દરમિયાન માંથી અગ્રહી થઈ ગુજરાતની અને આશા રાખી હતી કે એ શક્તિ નીવડશે

૧૯૧૬ના ૨૧-૧૨-૧૬ અને એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુબાઈ

પણ ૧૯૦૭ ના આત્મચિત્ર પ્રસંગથી કલકત્તા થયેલ સુરત પોતાના દોષ હજી યથાર્થ રીતે સુધારી શક્ય નથી એ વાતથી અમ્હને એ યાચ છે પશ્ચિદ-ગજગીય પશ્ચિદ-તો સમારભ બહુ ઝોછી રીતે ફેરફાર નીચડ્યા એમ અમ્હારે માનવું છે પ્રથમ એ પશ્ચિદોએ જે પ્રતિજ્ઞા મૂકે-ગોર્ખા રહીને પણ અસાધારણ સફળતા મેળવી હતી, તે સુગત અનુકૂળ નજેગોમા પણ મેળવી શક્ય નથી એ મહા ખેદની વાત છે ગોધગના ન્હાના ચામડામા, દિવ્યાદના ભવકર દુષ્કાવમા-એમજો-ત્યાના નગરનાગીઓએ-જે ઉત્સાહ દર્શાવ્યો હતો, ■ ને પગસ્પરના મનભેદને દૂર કરી પરિવહ સફળ ઉતાવળી એ સુગતે કહ્યું નથી સુગતની પરિવહમા અડગો મડપ આપી અને મળ્યો સાકાનણ હગ્ગર માણમોની હાજરી એ બતાવે છે કે પશ્ચિદના કાયદાદમો જોઈએ તેટલો ઉત્સાહ બતાવ્યો નથી સુરતની પ્રજા હજી પ્રજાજનમા ઉધે છે કે મે રકાર ગહે જે સુરતના સુગતીજનો કરના મહારના અતિથિઓનું પ્રમાણ મહોદુ-નિગામ હતું

બીજી પાસથી સુજરાતના અગ્ર-સુજરાતીઓ, યિમિત જનો, પ્રતિદિન અને ધર્મિક ગૃહસ્થોની ગેરહાજરી તરત જ આખે રહડ એમ હતી સુજરાતના 'સહેરીઓ' પોતાની જ પ્રાન્તિક પરિવહમા નહુ દિનસ પણ નિયમિત હાજરી આપી શકે નહિ કે આપવા અશક્તિ બતાવે એ શરમમિશ્રિત અત્યત ખેદની વાત છે ઔગરટમાસના અકના અમ્હારા પેખાં સ્પષ્ટ મમસ્ત સુજરાતીજનોને નિનતિ કરી હતી તે વિનિતિ આમ અરવચ્છદિનમ્ નીચડી જોઈને અમ્હને અતિશય દુઃખ યાચ છે આતા છે કે સુજરાતીઓ પોતાનો સ્વર્ગમ વધારે નિકટપણે મહમજતા થશે-પ્રાન્તની જાહેરસેવામા વિશેષ લાગ લેતા વીખજે

સ્વાગત મગ્નતા પ્રમુખ રા બ ખડભાઈ ગુનામસાઈ દેમાઈ વગભમ સીતેરથી પણ નિશેષ વખના વૃદ્ધ સુરતીજન છે એ વૃદ્ધ જન, નામ દર જોકનદાસ પારેખ કે જેમનું વય પણ એટલું જ છે અને જે ઉપરાંત બીજા એ ત્રણ ગૃહસ્થો-એમની જ ઉમ્મરના-ને સુજરાતની આ પરિવહના માયગ્ર ઉપર જોતાની સાથે અમ્હને કઈ સ્વપ્નની જ નીગણી થઈ હતી અને તે એ જ કે જે વૃદ્ધ નર્મ આ દેશજનો દેશમેવા કરના આગ્રહી મની આજ તાપર રહ્યો છે તે આપણ મગનચિહ્ન જ બતાવે છે રા બ ખડભાઈએ બાર પાનાનું લાખણ બધુજે લગ્ન-લગ પોને વાચ્યુ હતું મ ન ખડભાઈના આ લાખણમા દિન્દ સમસ્તને આ સુજરાતને લગના પ્રત્નોની ચર્ચા હતી અમ્હારે ન્યાનની રીતિએ કહેવું જોઈએ કે રા બ ખડભાઈ, બાપણ અમ્હે ધાર્યું હતું તે કરના વિશેષ ઉચા પ્રકારનું હતું આપણા વર્તમાન દેશજનને જે પ્રત્નોએ અત્યારે હચમચારી મુચ્યુ છે તે પ્રત્નોની એકદર સાચી ચચા એ લાખણમાં હતી કેવલ કોઈક રથમે તો લાખામા શાય હતું તો કોઈક કોઈક અથો દિન્દો જેમવા પડે ॥ દુઃખ અને ત્રાસ અને અન્યાય આમે વ્યાખ્યા કોષ અને હપકો હતા એ કહે છે કે

“જન સંટોસની લગામમા પ્રાણ પાથરી અપૂર્વ મેં જાળનાર હસીગમનની મહાદર મેળ ઉપર જે કે વળાંક છે તેથી પગમ તરફ આપ્રા દેશી-લોકનાગણી દયાદ લાખી પડે ॥ ૬ ॥ અને જે તાત વર ॥ માટે, તથા મિટીત રાજપરની ઝોંઝી થવી નિગ અરિસિજન

આત્મચિત્રમજા ૨ ૧-૦-૦ એન. એમ. મુબી એન્ડ કંપની, કુંભાર

‘દેહે તેને માટે પંચમના લોકનાયકને છુટા કરવા અથવા પંચમની પ્રજાને સતોડ થાય તેવી રીતે ન્યાય આપવો જ્યાં સુધી પંચમના લોકનાયકો પંચમની સખ્તાઈની રાખતીતિના પરિણામે જેનવાનો ભોગવે છે ત્યાંથી છુટા ન થાય ત્યાં સુધી આખો દિન અને તેના સુધારા આપવામાં આવે તો પણ પોતાનો આનંદ પ્રવર્તિત કરશે જ નહિ’ આ ઉપરાંત આદિકાના નવો જગની અમાત્યો અને સ્વાર્થી કાયદા મંદામે, આમ પચાસતોની ખીનસી, ગુજરાતના જલ્દોના વિકાસ વિગેરે સમન્વિત પણ એમણે હુકમા મીકે જ કર્યું છે.

પરિપાકના પ્રમુખ નામદાર ગોપાલસ પારેખનુ ભાવણ ખીજી તગ્ધથી વધારે નીતુ અને ક્રિકકુ દડુ એમના ભાવણથી અમ્હેને નપુ મીતે અનિશય નિસવા થઈ એક તો એમના ભાવણમાં અગ્રેજી રાજા એટની બની છુટથી નપગયા હતા કે ગુજરાતી જ ગણનારા ગુજગતીએતે આ ભાવણ વાચના અને સભિગનામાં મિયા કાનક્ષેપ કર્યા જેવું સ્વાભાવિક રીતે લાગી જાય એ સારા વદ્ધ ગુજરાતીના ભાવણમાં આવી નર્ણસકરતાની અવધિ જોઈ અમ્હેર મન બહુ ખિન્ન પામ્યું ‘આ ભાવણ ગુજગતી નથી પણ અગ્રેજી છે’ એવું કહેતાં અમ્હે તો મુડપમાં લોકને સામગ્યા છે ખીજી નામદારગી પોતે એ વાળીને નોકને સભગાની થકે એમ નહિ રોવાથી કેઈ બદન અણુવડ અને જેને બીયકુન ગુજરાતી બોનતા પણ આવડતુ નહતુ એવા કેઈ દુન પાસે ભાવણ સ્વાભવામાં આ યુ દડુ અમ્હેને ખનર છે કે પ્રતિનિધિઓમાના કાઢએ આ બામન ઉપન તેમનું ધ્યાન બાગખી રીતે એચ્યુ દડુ, પણ પરિણામ સૂન્યદાર આચ્યુ નીજી બાખન તો અનિ મહરની હતી તે એ કે અમ્હે એની આશ રાખી હતી કે નામદાર પારેખ સાહેબનુ ભાવણ ગુજરાતીએતે સારૂ પ્રેતસાહન આપશે અને દેહના જીવનમાં અસારે જે કારી ચુરકીઓ ઉભી થઈ છે તેના નવા જ મામ એ ખતાનગે મરનુ એમાનુ એમા કાર્જ જ ન હતું ગુજરાતની પ્રજાએ રાકેનેટ ખીન જીવનમાં વાળી દીકુ છે સુધારાઓ મી કનમેના પોઠ એ લખી ગઈ છે અને દેશને છે-સાપાય વનને ઇનિદામ એના હોઈ છે તે ખખતેતે બપાલ નિર્લયકે પિટપેપણ જરરુ ન હતુ એ નામદાર કહે છે કે,

‘આપણા દેશમાં નજી માણ્યોનો અભિપ્રાય એ છે કે આપણ દિત નજી ઠાન્કર ખાતા કરાવવામાં અને તેના વલીરક ખીનીટરોને આપવામાં છે હું એ અભિપ્રાયો કેનગ મળતો નથી’ એમ વર્ણુની આપણા કામમાં આપણને અનેક મુશ્કેલીઓ નડશે તથા એસા ખાતા ચાનાસા આપણને માણ્યો નાહું મને એવું એવું થઈ કહે છે નિવાદના ખોતગ આપણે આ વાન કણુન રાખીશુ પણ અમ્હે સાથે એ જ પુછીશુ કે ખીજી દેશના ઇતિહાસમાં શુ થાય છે? આપણા શુરકીશી ૧૧ ઇતિહાસને પૂછશે? અો વર્નમાનમાં પણ બો જ શુ અન્ધાર દેખાય છે? નામદાર સરકારના અધિકારીઓના જ્ઞાન અને છુદ્ધિના પ્રશ્ન તો પંચમની દુન કમિગી પાસે એ માનવના જનોએ આપેની સાક્ષીઓની સાક્ષમાં ગ્લુ થયા છે અને વધારે નિકટપણે પુછીએ તો વચ્ચોળની પરિદામાં ઉત્તીર્ણ થઈ પ્રથમ જ નાર ન્યાયાસન પાસે જતી વખતે એ નવા વચ્ચને કસ ને નારદારનુ જુ માન હોય છે? તેમ જ જગતની બધારે ચનહારમાં છે રાજાનમાં-નિવાદની

ખાતર રસીકારીએ કે—અને એ કંઈ સત્ય પણ છે કે—આપણને કદાચ નહીં પણ તેથી મુન્ને બુદ્ધિ અને રાત્રિ હશે તો જુદીસાગીનો અમન ધાડુ કામ ગ્રહેજે કરી રાત્રે—આમ નામ હો જોકે આ પારખના અને નામ આપણુમા પ્રેક્ષાદનુ તો નામ જ ન હતું તેમ તમકીય વિષયોમાં કાસ કરનાની મહત્તા ધરાવનાર વ્યક્તિઓને માગસૂચક પ્રક્રિયાઓ ન હતી, કે ન હતી આપણા જીવન પ્રત્યે ઉપર વ્યસ્તિત ચચાઓ, પણ હાની એમા અનુભવની છુટક ત્રુટક વાગણીઓ આવી સગદાર માયાપતરફ વધારે પડેલા પડોરનેહરમાં દના એમ અધિકારીનાસન અને અધિકારી—અકનઆની આમપાત્રી સુદ અને વ્યવસ્થિત મોહિનીના બહેકાટ અને પવપાતની હડી ધાવ અને પ્રવનના જીવનના નર્મમાન અને સવિધના ઇતિહાસ તરફ પ્રમાણુમા થોડી કાગજ કે રેતના અભિપ્રાય કે અભિપ્રાય માટે અત્યંતી ઓછી માનવૃત્તિ પગિવહના સમાજના વચ્ચે આપણી પરિવહના સમૃદ્ધતી ઇન્દ્રિય નિરૂદ્ધ—કાંઈ સમર્થ દતિતો વિના પોતાના અભિપ્રાયો જ વળગી રહી નહીં એમકદાં પાછા મોનાની લેનારા ગામ ગ્રામેનુ તહેમુ પણ મિલકુલ ઝેરવ્યાજખી અને પ્રવનમા તેમને માટે અનતોપ—કંઈનારાજ—ઉમા કરે એવું હતું વિષય નિર્ભયક અમામા પ્રતિનિધિઓ સાંભળે જે કરાવ પરિવહામે ગુણ કરના નિમિત્ત કર્યું હતું, તે જાનને જેવે પોતાના ન હોવાને જોય ફસલાને લાગે પગિવહામે ના મુકના દેનામાં અગ્રેને તો હતી જ દર અદિની કે અનુભવનુ રૂઢાપણ જણાય નથી વિષયનિર્ભય અમામા પસાર કરેલા દત્તવે પરિવહામે ગમે, તે જોયે થયું હતું થયા જ તેમજ—એ માવે સમત ના હોનાર વ્યક્તિઓને પોતાના ન—કાગેના સગ પ્રવનનો અધિકાર વ્યાપક નથી ? આમ એકદરે અમદને એમ આપણુથી—વનજીથી નિરાલ થવા જેવું લાગે છે—તેથી અમદને કુ અમાય છે અને અમદે આશા રાખીએ છીએ કે પરિવહના પ્રમુખ મહારાજોએ બહુ શાન્તિ અને રૂઢાપણ આ વિષે ગમવે જાગે છે પ્રવેના અભિપ્રાયની અભાસ થતા ઉપર હડી નજર નાખી વિચાર કરનાની જરૂર છે આપણુદી સત્તાનો ઉપયોગ, અમદારે કરેવું જોઈએ જ છે કે અમદો તો પ્રથમ પરિવહા પણ થોડો વાગે હોતો, બીજી પરિવહા તો બહુ જ લાગે હોતો અને આ પરિવહા તો આમ અરધિ જ થઈ હતી ! જો કે એ નુદજનની એ એક ર સાત પ્રતિ લોકનુ ખાસ ધ્યાન જેએ એવી હતી તેતા થનોરાજોએ ગમે તે ઉમરે પહોંચ્યા પછી પણ નેતૃત્વ મારેના શિક્ષણપાત્ર શીખનાની—અહારા પુગા કરનાની જરૂર છે એ વાતની પ્રતીતિ અમદને તો આમ થઈ છે જ

હવે પરિવહના દાટો અમનમા કરેતા અમદે પરિવહા સુકાનીઓ લક્ષ્ય નીચેની આખન તરફ ખેંચીએ છીએ—

આપણી પરિવહનાની બધારણ ધણા પહેલા આપણે પરિવહા કરનાનુ સરૂં પ્રથમ પરિવહને વખતે બધારણનો ખગડો જાત કરવાનુ નમ્મી કર્યા પ્રમાણુ એ ખરડો બીજી પરિવહા સમક્ષ રણુ કરનાનો હતો જ પણ આખા હિન્દુસ્તાનના પ્રવેના વિચાર તણુ દિનસમા મર્ક શકે છે, ત્યારે આપણા ગુજરાતના સવાલાના વિચાર કરવા તણુ દિનસ પણ પુરતા થઈ શકેલ નથી એ ધાડુ આશ્ચર્યકારક વાગે છે એ જ કે એવા જ કોઈ ન હોવા યોગ્ય કરાળી ગયેલા માર્ગમાથી પગિવહના એક જવાબદાર મહા પેશા નિર્ભયક સજામા ઉચારેલા અમદને રમરણમાં

—તેના પરિણામે અને બીજા કેટલાંક કારણોને લીધે એ ખગડા પરિષદ પામે ગળુ કરના વિચાર આતાં વડોદરા સુરતની રાજવામાં આ-યો હતો પરિષદના કાર્યના આ ઉપયોગ અમ તરફ આમ અ-કારણ દુર્નિય આપવામાં આ-યુ હતું એ મહા ખેડો વિષય છે. 'પરે' તો કાર્યવાહકોએ એ ખરડો-બહુ અધુરો કેટલાક માસ પહેલાં પ્રગટ કર્યો હતો. જે સ્વામત માણતો પ્રમુખ રા બ ખાલાઈએ પોતાના લાપણમાં જાણ-યુ પણ હતું જ નહિવા ખાતે નિમાયની કમિટીએ આપણી પરિષદના મધ્યસ્થને ખગડો તૈયાર નો કે, આપ સમક્ષ રણુ કરવામાં આવશે' અમ્હને અત્યંત ચોક્કસ થાય છે કે આ ખગડો ત્રીજા બેંકપા પછી રણુ કરવાની જરૂર કાર્યવાહકોએ જોઈ નથી આમ પોતાની જ સગરો તેવાની આ પુરુ દર્શિ રાખવા સ્થાને અમ્હને સમ્પત વાધો ઉદારવાની જરૂર નામે છે અને હવે આ ખગડો જેમ બને તેમ જ નદી નકળી કરી આવવી પરિષદમાં નાંધી પડેલું સ્થાન એને આપવા જરૂર કરવાવાહકો જેને જ એમ અમ્હ આશા રાખીએ છીએ

૧. પરિષદના સંચાલકો રીતે સારી રીતે ધ્યાન છે અને સમસ્ત હિન્દના જીવન તેમ જ યુજરાતને લગતા પ્રશ્નોને વ્યાખ્યાની ગીતે તેમાં સ્થાન આપવામાં આ યુ છે પગમન સરનાર અને તેથી રાજનીતિ, ઇન્ડિયનની બીન, બીનાફન, યુજરાતમાં સગવે મેટનમેન્ટ, ટર્કીન અલિગ, પ્રમુદકનું જાહેરનામું, હાથખાનાનો કાર્ય, ક્રીડેન્સ ઓફ ઇન્ડિયા એન્ડ, રીજી આ આફ્રિકા, યુજરાતમાં નહેરો, ગોચર, યુજરાતના બ રો, વિદ્યાર્થીઓ અને રાજનીતી સમાચાર નિગાહ, નદિયા અને બારેગડીમાં વધાગની પોલીસ, વેર, સ્વદેશી, કેળવણી, ન્યાય અને કારોબારી ખાતા ધુન પાના વિષે, જેવા મહત્વના કાર્યો પરિષદમાં વ્યાખ્યાની ગીતે મુકવામાં આ-યા છે અને જોઈનાની ખામ જરૂર છે કે ચમક પણ એકદરે જાણે બાપે એની જ હતી કારણે અને સંચાલકોના સ્વરૂપ તરફ દર્શિ નાખતાં કહેવું પડે એમ છે કે પરિષદ આ વિષયમાં તો મહત્ત હતી. પગનું તે માટે સુગતો બહુ અભિનન્દન આપી શકાય તેમ નથી સુરતના આગેવાનોની પણ હાજરી જોઈએ તેની સતોષકારક ન હતી પરિણા પ્રમુખ મહારાજને નમારખ ખલાસ થતા પુષ્પમાળા પહોંચાવવાના, કન વમા સુરતની પ્રજા પાળ પડી એ આશ્ચર્યકારક જ માણસ આશાએ ફરી પ્રમુખ આવે સુરતનો હિસાબ હિસાબીત જનને — આટલું જનાં પણ પરિષદ કાર્ય આમ આગેવાન રીતે ફતેહમન ઉતરું તે માટે તેના એ કાર્યવાહકો તો અભિનન્દનો પાત્ર બેસાડે છે જ 'સદિપત્રતા' અને 'મહાર' ના ગુણ આપણે ક્યારે સદમગતા થઈશું ?

૨. ત્રીજા મસાલે સુચારુ પરિષદ-સુરત.

— સુરતની પ્રજાએ એ માછ પણ અણુપણુ કાર્ય કર્યું હોય તો તે આ પરિષદના અનુસંધમાં જ છે એમ અમ્હારે તો વિશ્વાસપૂર્વક માનવું છે પાણી કોણ પણ બેંકોએ ના અનુસંધતા બનિટ પ્રસંગે આ પરિષદના સમન્વયમાં ઉભા થયા હતા અને પરિણામે સસાર સુધારા પરિષદ જેની એ ઉપગ્રાની સરચાના કાર્યમાં અકારણ કેટલાંક ઉર્ધ્વા કચ્છમાં અમ્હે તો સુરતની પરી વીગ વાનાંઓ (સમિત્ર વાર્તાસમહ) ૨ ૨-૦૦ એન્ડ એમ ત્રિપાઠીએન્ડ ક પત્રી મળાઈ.

પ્રમળને જ મેળવાય નહીંથી માહિમાદેના અધરિત દેવ અને પરસ્પરના કટુવાદને અંગે અપરિપક્વને રાજકીય પરિપક્વના મંડપ ના મળ્યો-સુરતી પ્રમળને ના આપ્યો અમ્મને આના નથી જણાયુ રૂપ ૧ કે શુદ્ધિ ૧ ઔચિત્ય-પણ જણાયો છે આત્મધાનનો દૂર પ્રયોગ

પરિપક્વના સ્વાર્થ મળના પ્રમુખ ડૉ મોહનાથ દિક્ષિત તથા પરિપક્વના પ્રમુખ ગ. બ. હરગોવિન્દલાલ કાટાવાળાના ભાષણો બહુ સાધારણ પકિતના અમ્મને વાગ્યા છે આત્મને ગૃહસ્થોને જે રૂકા મમયમા આ કાર્ય સકેનનાની અને પોતાના ભાષણો તૈયાર કરવાની જરૂર પડી હતી તેની અમ્મને ખચર છે છતાં પણ આ બંને વિદ્વાન ગૃહસ્થોએ વધારે આત્માવાગાવવારે સચક અને માર્ગસાધક-ભાષણો તૈયાર કર્યા હોય તો વધારે સાર થાત ડૉ મોહનનાથના ભાષણમા તેમ જ ન બ કાટાવાળા ॥ ભાષણમા અવ્યવસ્થ કેટલીક ઉપયોગી વસ્તુઓ હતી પરંતુ પ્રમુખોના ભાષણોમા વિચાર અને લાનનાઓ જે સવદ પ્રમાણમાં ધરાવવી નેમતી હતી તેનું એમા હતુ નહિ બીજી માણુ પરિપક્વના આખા સમારભની પૂર્ણહિતિ માટે એટલે યોડે સમય હતો અને આખો કાર્યક્રમ એટલી યોરીરાગમા ઉતાવળમા પુરો કરી દેનામાં આ-ઓ હતો કે પરિપક્વના યથાથ નામને અનુરૂપ આ બેક ગણાઈ શકાય કે કેમ એ એક વિચારવા જેવો પ્રશ્ન છે પરિણામે આ પરિપક્વ પ્રથમની બે બેકા જેટલી એક દષ્ટિએ સફળ રહી નથી તેા પણ બીજી દષ્ટિએ આટલી આટલી મુશ્કેલીઓ વડારીને પણ કાર્યવાહકોએ નાટકશાળામાં ભરેલી આ બેક માટે તહેમને બેશક વ્યવવાહ થટે છે

રાજકીય પરિપક્વ ॥ સંગ-વર્મા અમ્મને જણાવ્યું છે તે જ પ્રમાણે સચાર સુધારા પરિપક્વ માટે પણ સચરનાની જરૂર છે કે પરિપક્વ બધાંજી હવે કોઈ નિશ્ચિત સ્વરૂપમા ચુકાવ જ નેમ્મને બધાંજી પિતાં આપણું માનુ વ્યવહારના ચિત્તે મુદ્દક બની શકશે નહિ એને માટે જવાબદાર સરચાની પ્રથમ જરૂર છે સુરતમા ઉભા થયેના મતભેદમા અમ્મને તામસ રાને દેવ શિનાય અન્ય કાઈ જણાયુ નથી મુન્ન પ્રળ સમસ્તને અમ્મને નમત પૂર્વક છતાં-પણ દરતોથી નિતિ ઠરીય કે સ્વરાજ્યની હિમાયત કરતા આપણે આપના મૂલ વિશેષ બ્યવસ્થિત કરવાનાં છે એ વાત તરફ દુનંદ્ય આપવાથી આપણે આત્મધાન ગણી નેમ્મને કરીએ છીએ મતભેદ-દોષ તે તો કન્યાજીનુ ચિન્હ છે યોગ્ય ચર્ચાઓ અને વિવાદો કરી આપણા સામાજિક રીત રીવાજો અને રીતિઓમા કાનગને યોગ્ય ફેરફારો કરના પી અગત્ય તો આપણે સૌ સ્વીકારી શકીએ જ છીએ તો પ્રત્યેક વ્યક્તિ-સંસ્થાઓ પોતપોતાની શુદ્ધિ અનુચ્છા તેમા ફેરફારો સચવે એમા એ દુર્ગત કેની રીતે કરી ગણાય કે એણે એવું તે શુ મહા પાપ કર્યું ગણાય ॥ આને માટે તો સહેલો અરે સરળ માર્ગ એ જ છે કે એક જ પરિપક્વમા સૌએ લિખલિખ વિચારના દેશપ્રેમી જનો એ સાથે બેસી વિચારની આપને જરૂર જ કરવી નેમ્મને અને છેવટે બહુમતિથી જે નિર્ણય થાય તે તેમજે કણુ રાખરોને ધર્મ સ્હમજવો નેમ્મને-પરંતુ તેને ડેકાણે વિપાક ઉભા કરવા અને એક અને સખતે દેખણે દુરમનાવટ અને કુ સપ ઉભા કરવામા કહાપણ નથી પરંતુ તેથી તો આપણી પ્રતિગા અને આપણુ ગૌરવ ધણુ ઓધુ થાય છે અમ્મને તો હાન્યથી એ જ ઇચ્છાય

એકાગ્રીકેન એટ્ટોયોજી ૩ કે-૦-૦ એન. એમ નિખાવી એન્ટ્રીકમ્પની, મુબાઈ

ગીએ, કે ગુજરાતી પ્રાચીન આત્મશાસ્ત્ર બૂદી જઈ વિચાર અને કુસંપત્તી આ આત્મધાતિની મીનિતો
'સ્વસ્ત્યામ' દેવો અને શિષ્ટ અને સરકારી પ્રાચીન શોભાવે એના ઉત્તમ વદાગોથી અનુકૂળ
પદો અને હિન્દની અન્ય પ્રજાઓ પોતે આર્ચરૂપ બનશે

પરિવર્તના કરાવેલાં મોટા ભાગ ગણે વડો હોતો તે જ છે એટલે એ મનુષ્યમા વપરાતું
સાધુપિઠોવાળા જાગૃત્વાળા દુકર્મી આટલો દુકો વ્યવહાર પણ પશ્ચિમ આસી લગી તે માટે તેના
કેમ ગી કાર્યનાં હોકાને આપણે ખરે જાણવા આપીશું, પ્રભુ! ગુજરાતીઓને અમનોવપત્ત અને
દ્વિષ્ણુતાનાં અપૂર્ણ પીનાં છે! વિગેય શું ?

દેવીઓ બોલાવે.

લેખક — શ કનુભાઈ અચ્ચાલાઈ દેવાઈ, એવ એમ એ- એમ

ભગો ભગો હો ! જગના દેવ !

દેવીઓ બોલાવે ,

દેવીઓ બોલાવે—જગ-જગનાને સમાવે !

ભગો ભગો હો ! જગના દેવ !

દેવીઓ બોલાવે !

સસાર દુઃખ સહેવાં એ પ્રકૃતિ પુરુષ !

છે દુઃખ પ્રભુ સંજ્યા એ એના જમાવે !

દેવીઓ બોલાવે !

—૧૧ગો

સસાર—સ્નેહ તપમા, એ પ્રાર્થનાય વનમા,

પ્રાર્થ—પુણ્યપન્થમા સજીવનો જીતાવે !

દેવ ! દેવીઓ બોલાવે !

—૨૧ગો

સસ—પ્રાણુમયિ જીવી અમિ આવથી એ સાચી

આત્મને ઉગમે એના દેવને અવતારે !

દેવ ! દેવીઓ બોલાવે !

—૩૧ગો

યોગને અખ-કરી આરમના સાધુ ત્ય કરી

સાન્નને અનન્ત એ જ દેવીઓ બોલાવે !

દેવ ! દેવીઓ બોલાવે !

ભગો ભગો હો ! જગના દેવ ! દેવીઓ બોલાવે !

યાદથી શું ઉડી જશે ?

લેખક — ૨૧ રા મલયાનિલ.

જેના વિના ઘડીલા ન ચાલ્યું, યાદથી શું ઉડી જશે ?

જે પ્રાણમાથ પરોતીડ તેની ઉપર પડેલો થયે ?

જે આખમા એની હવિ ત્યા અન્ય આવી બેસે ?

આ દિન ળાવે ખેલ તેવો દિવ્વ ઝા કરવું હશે ?

જે રમતમા રમતિ નેનીની વહે, રૂકત શું બદલી જવું ?

જે છદ્મીનું અગ તે ઝા એવું જ ઉડી જવું ?

ને આકૃતિ અસની છતાં ડા માનવો ઉડી જવું ?

ના યાદ કેરી કઈ નિશાની અન્યમા વપરી જવું

આવો હો જો વિશ્વનો ક્રમ 'પ્રેમ' એ કહેવો નહિ,

કહા કઈ ઈશો પ્રેમના તે ગોડવણુ સુખની કરી,

સસારરણુમા શાંતિ ખાતર હાથડી આવી મળી,

ચાલ્યા જતા વાટે ગહી તો યાદ પણ તેની નહિ

પણ યાદ ! છે ફરિયાદ તહારી, શું ઉડી કાઠું પ્રપુતી,

જે જાણ મેલોમતનું હૃદય સને સાથ લઈ જતો,

એ નિઃ સુખીપરે ઝાળના કાળા પડળ હાથ જતા,

પણ યાદ ! સૌ સોખ્યા તો અનાગતી સાગે જવા

અનારને ઉઠે રહી જો યાદ ! યાદિ આપતો,

તો પ્રેમની આતી ખુશી નજરપર નહિ આવતી,

આખે ચહે છે મોટ નવ બપણુ એ અમૃત બુલોત ના,

આ યાદ ! તહારી જોડ રહેના સુલભ પ્રીત પંરપાતના,

ડા દેવનાદગી-લિનગરી યારિ વિના કરો નહિ

જો દોસ્ત-લિનગર કાજ જો હરનાન સડિ કરશે નહિ,

ખાવો તમારી સડિ મજબો, પ્યારમા જો બળી,

જેને ખુશી યાદી તેજે મળ ખીછ નહિ

પ્રિય તુજ આવે !

લેખક-ગ. સુરેન્દ્ર.

પત્રનંબર-૧

-૧૦૫૦-ને પ્રથમથી વિધિ કૂઠ ધાને,
 અમામ ઉગ્ર નખી મોઢા ખૂન માને
 ને મરે આશ-અભિનાશ જાઉં છીને,
 હેનાં દયાતી ગુણે મુઠ્ઠે વિધિ એ ૧

 હુ તુ દના પ્રથમ દશિમતી નગરો !
 તા વસ્ત્રનીય સુખ-શુભના ઉભરો !
 બાપી મનેગથ કહી દીન તારા ઉભરો !
 ના, ના, કથાની મુજ મન નાપી નિભરો ! ૨

 ને ને ન નન પગ એક તરુ મુજી,
 એ મેની વી તક પામત મુ અમી !
 નિર્જિત કો જગ મહી કુટુંબ દને તે !
 નુખેલુ થિ નાં નિષ્ણ ને પ્રાણેક ૩

 હા ! હા ! દશે પ્રિયનમા મુજ તુની ત્યા !
 રોની દશે દર થી મુખને નિમાસા
 રે શાન્તિ નાય ! મુજ દેવિ તણા નિને ને !
 -અન્દેશ વિ હો ૨-૧ પ્રિય તુજ આવે ! ૪

તા ૧૬-૧૦-૧૮

આપણા સાહિત્યને માટે

આપણે શું કરી શકીએ ?

૧૫-૨૦ કાન્તિલાલ છગનલાલ પટ્ટના એમ એ

૧. મુલાકાત.

આપણા સાહિત્ય એક મુખ્યત્વે શુભગતી સાહિત્ય છતાં હિન્દી ખીજા દેવી ભાષાઓના સાહિત્યને ઉ શાને તે તે ભાષાવાળાઓને પણ આમાં ઘટક વિચારના જેવું મળતે દેવી ભાષાઓની સ્થિતિ કેટલાક અસાધ્ય સમાન હોવાથી

આપણે એટલે મુખ્ય વે " અન્ડર-ગ્રેન્ડુએટ " તથા " ગ્રન્ડુએટ " નાં તેઓ સાહિત્ય-સલામો દ્વારા કે અન્ય અન્ય વ્યક્તિ તરીકે શું કરી શકે એવા નથી પ્રધાનપણે અત્યાજ્ઞ વિચારનાર છે એમ નહિ કે તે સિદ્ધાંતના પ્રજ્ઞાતીઓ જાણ ન કરી શકે પણ આ વિષયે જોઈએ સાહિત્ય-સલામ આગળ મળુ થયેલો દાવાથી તે સલામને મળતા મુખ્ય વર્ગોને જ પ્રધાનપણે લક્ષ્યમાં રાખ્યા છે

હી હી આ પ્રસ્તુત શુભગતી સાહિત્ય-સલામને ખાસ ઉદ્દેશ્યોને પણ જાણક સૂચન થયેલા છે. આમાં વર્ગવાળા શુભગતી સાહિત્યને માટે શું કરી શકે એની સપૂર્ણ યોજના કે પરિપૂર્ણ નિર્માણ એક વ્યાખ્યાનમાં સમાવી નકામ નહિ તેથી એ હેતુ રાખ્યો જ નથી કેટલીક સૂચનાઓ-જે આ વિષયને બે મેં માનિક તથા વ્યાનહારિ મહત્તરની જણાવે છે તેઓ ત ક લક્ષ્ય એવા એ મુખ્ય આપ છે

સાહિત્ય શા એ અર્થમાં વપરાય છે એ હવે સ્પષ્ટિત કે એ જેને સુદ સાહિત્ય કહવાય છે તે જેમાં પ્રાચીનપણે ગદ્ય, નાટ્ય, નિબંધ આદિનો જ સમાવેશ થાય છે ખીજો અર્થ નિશાળ કે ને કેટલીક વાર સમગ્ર વાર્તામય સમગ્રાય કે ઉપના સિદ્ધાંતના હરોળ નિર્માણ નિદ્ધતાના તથા ઉચ્ચ પ્રમાણ લેખોને તે વાચક પડે છે અમેરિકામાં " literature " જેમ બને અર્થમાં વપરાય છે, ને જેમ કાવ્યાદિ ઉપરાંત, હિત્તાસન, વિજ્ઞાનનું વર્ગોરેનું " literature " કહવાય તેમ અહીં બને અર્થોને ઉપોદગ કર્યો છે, ને જ્યાં ખાસ ઉપોદગ થયો હોય ત્યાં તે સ્પષ્ટ કરવા પ્રયાસ થયે

આ મુલાકાતી કેટલીક ને-સમજ થતી અટકશે એમ આશા છે

૨. આપણું સાહિત્ય કેવું છે ?

" કેટલાક " એ " ગ્રન્ડુએટ " તથા " અન્ડર-ગ્રન્ડુએટ " મિત્રાનુ પ્રજ્ઞાતી સાહિત્ય તરીકેની આપણી ફરજ નિરે પાત્ર એવા જતા તેઓનાં તરફથી-કેટલીક મુદ્દાઓ વાચનાર જેવું જાણી-સામગી છે આગળી કેટલીક તફાવતો અથવા નહિ જેથી જ છે, ખીજા યોગ્ય ધણે સામી હોય કે તેમાંથી કેટલીક અવલુપ્ત વારે મોટા માની લેવાય છે, ને ખીજા

નિબંધન ૧૨ ૧-૮-૦ એમ એમ વિષાકી એન્ડ કંપની, મુબાઈ

કેટલીક પૂરેપૂરી નામી છે તો પણ પ્રયત્નથી હરી તપ એવી હોય કે એ માન ભુતી જગત
છે તાતપર્ય એ કે જે કામમાં મુન્દરીઓ તો નડે કે જ અને દીર્ઘદૃષ્ટિ એ સમજ લેવી
જોઈએ એ પણ ખર પણ મુન્દરીઓને જ નેખ્યા ગંગાની પ્રિયુરી એ આજસ, કાપરપણ
તથા કર્તવ્યની અણસમજનું રૂગ છે જેને કામ કરવું કે તેને મુન્દરીઓ જોઈ બેવી હ
પોતામાં નહિ શુદ્ધિ, દહતા ગુદ્ધ હૃદય તથા સપ એ સર્વથી, નગભગ અશ્વત્થ જેના જણાના,
કારો પણ મિદ્ધ થયા કે ધનિદાસ, છાનચગિન, સાહિત્ય એની સાક્ષી પૂરે છે

(૧) મંથી ન્દોની વિષય એ સાબળી છે કે ગુજરાતી સાહિત્યમાં છે નું ?
એ એવું નમાતું કે એની પાછા કાંઈ કરવું એ સમન તથા શર્મિની હમાવા જેવું છે
એના કરના અમેશ્ત તથા સસ્કૃત સાહિત્યો જગતીરોની ખાણ છે એમાં નસ પાંછ ઉત્સાહ
આવે છે, માન મળે છે ગુજરાતી ગુદ્ધ સાહિત્ય જાહ જેના છે તથા હૃદયો આપણા કે હું
નથી, બીજા વિષયોનું સાહિત્ય તો યગભગ કે જ નહિ

આ મંદાદમા સયના ઘણા બસો છે, જા ઉપ ના રૂપમાં સત્ય અત્યુક્તિથી નહ
દ્વિર્ન થયું છે એ દ્વિયાના ઉત્તરમાં ગુજરાતના સાહિત્યનો ઝનિનાસ હતીમે, ગુજરાતની
એના ગાગ્રોની સપ્તાની રસપત્ર કહીએ, ગુજરાતમાં હિન્દીમાં સવન કે તેમજ ગુજરાતી કેટલી
એવી છે ને પીએ, ગુજરાતની ગરીબાઈ કહીએ, ગુજરાતીઓનું અક ન્દોડું વનન બાન
હારિક છે એમ મનાવીએ, તો તેથી કાઈ ફરિયાદી ના માત્ર મમાધાન થતું નથી હા, ગુજ
રાતી સાહિત્ય ઉપ ગાય કે તિરકાર હોય તો તેન મ પડ, પગ્નુ આ નારોના ખુલાસાની
રિવાદમાં પ્રવેશી દ મન બોગી હતી નથી, ને તેથી એ મુન્દરી તો એમની એમ
નહે છે

મદારા અગિયાર પ્રમાણે એનો સંબોધ ઉત્તર એ જ હોઈ તકે બે તે આ ફરિયા ની
ત્યાસત્વના મતારે એવા હોયો નેદએ અમેશ્ત, સસ્કૃત વગેરે સાહિત્યો કરના ગુજરાતી
સાહિત્ય વાદ પહાત છે, વાદુ અપૂણુ છે, ના અવિકસિત છે એ જાત કણન કયા પછી
જુ, ગુજરાતી સાહિત્ય માટે હિમતથી દાવો દરી શકાય એમ કે જગતના સાહિત્યમાં
છે પણ દાવો આપ્યો છે મને તેના પહાત હોવા જા ગુજર નેખોએ એવું કોઈકે પણ
વપણુ કયું છે કે જે જગતના સિદ્ધ સાહિત્યમાં પછી તે મને તે ભાષામાં મને તે વખતના
મા મને તે ગાગના માણુએ નખ્યુ હોય એવા સિદ્ધ સાહિત્યમાં એજ્ઞાન મળી શકે

આ સખન્ધી વિગતોમાં મતભેદ થાય એ સખનિત કે પરન્તુ, આ દટિએ આપણા
સાહિત્યની તુનતા કરનાની અગ્રમ રેવીકારસે તો મતભેદ જોડો થવાનો અચરા દર મવાગે
પણ સંભવ છે

આ દટિની તુનતા તુન નથી નહિ હોય, પરન્તુ તે સામાન્ય પછુ નથી જ વિવેધપુત્રસ-
નીક્ષા કરી ગુજર લેખકોને જગતના અન્ય લેખકો સાથે સરખાવના એ બદ્ધ થોડાએએ દરેક
જણા છે મદાગ મિત ન્દાનાવાત કવિએ પેલાનો એક પ્રસન્ન કચો હતો તે વસ્તુસ્થિતિની આ

તુ વાપણિ- રીતે પ્રાપ્ત છે એમ ॥ અમુક કાંઈ મનની એમના એક મિત્ર મુકુન્દ પ્રાસાર્યનો નામે નામે ગગનમાં એમ નખી દીધું કે “આવુ ગુજગતના” તો ‘યધુ નેથી’ ત્યારે કવિએ એ ॥ ઉત્તરમાં મ્હામે પ્રથમ પછયો કે ‘ગુજગતી સાદિત્યના ત્હમે એને અર્પણ કવ્યે તે ॥ પા. ત્હમે અગ્રેષ્ઠ આદિત્યના પલ્લુ ગણિક અધ્યાસી એ તો અગ્રેષ્ઠ સાદિત્ય ત્હમે જે દી. કે ત્હના મુખમલામાં એ કેવું આવે ને કરી નકજો ॥’ પણ આ મુદ્દાના પ્રશ્નો ઉત્તર એ મિત્ર માત્ર જ ગયા

આ પ્રવૃત્ત પ્રમગ્ન કાંઈ અગ્રેષ્ઠ શિષ્ટ કાવ્યોની બેરબરી કરી વડે એવું હતું કે ॥ હવે એ મરાન મલુએ ‘ખીએ, પ તુ આ પ્રમગ્નમાંથી એક મુદ્દો તો બા. ૨૫૫ ગીતે તરી આવે છે, અને તે એ કે હાનની ધુનિવર્નિટિ] શિવલ પામેનાયો. પણ અગ્રેષ્ઠ-સમૃત્ત નગરી-કેવ્ય આદિ સાદિત્યના અધ્યાસથી કળાપત્રી ગલિતાની દૃષ્ટિથી ગુજગતી સાદિત્ય ત ક જેવાનું સામાન્ય ગીતે જાણના નથી એ શિક્ષિતરૂઝ કા તો ગુજગતી સાદિત્યો, તુ. જ ગા. અનિલનનાથી આપના પોતાના આદિત્યો અયોગ્ય ગીતે ઉતારી પાડે છે. ‘અથરા તો’ ‘અમે અગ્રેષ્ઠ વાન્યુ, પણ ગુજગતીનું શુ નાખીએ ॥’ ‘એ તો માફગેનું કામ’—એની એની નીમેથી ગુજગતી સાદિત્યને તપાસનાનો ચલ સગ્ગેય જગત નથી ને તેથી, આદિત્યની મદનાથી અગાન જ રહે, અથરા તો, રિવેલગિતને જીએ ખુરો છોડી દઈ, મ્હોટ-રહેજ અગ્રાણું જેના ‘આ તો ગુજગતી તેથી,’ ‘આ ગુજગતી બાવગન’ વગેરે મોખિમાને પ્રેરિત અલુકિતના નેપમા પડે છે નારત્રિક રીતે, આ બંને દેવથી દૂર થી શકાય પર-બાપાએના શિષ્ટ સાદિત્યોને જેટલોય અધ્યાસ થયો હોય ત્હનો, તથા તેથી અગ્રેષ્ઠ પામેથી રસમતિતો પૂરો ઉપયોગ કરીને આપણા નેપકાની કૃતિઓ આપણે તપાસી સફળે દીવના થઈ અક્ષિમાનને કોરે મરી મનન દૃષ્ટિથી એટલું તો જરૂર કરી સફળે કે આપણે પરસાદિત્યમાં જે જે શિષ્ટતા ગીત છે તેમાંના ઘણું પણ અગ્રેષ્ઠ ગુજગતની કા. કૃતિઓ પણ અગ્રેષ્ઠ કહે છે કે કેમ.

આ વૃત્ત કરી તકાય એમ છે એટલું જ નહિ પણ તે કરી એ શિક્ષિતરૂઝનો આસ-ધર્મ છે આપણે બધા આ વૃત્તનાના પરિણામે એકમત ઉપર ન આવી શકીએ તો પણ આપણા ગુજગતી સાદિત્ય ॥ ગૌરવનું બાન કરાવે એવું નો આ વૃત્તનાથી બધું મળશે જેથી એકેપાઅ મ્હોરો કે મિ. ન, કાળિસ મ્હોરો કે મેકુખીઅર-એ તકગરો, અતન્ત છે મગ્ન એ ત્રણ-નેન જ એમની દરિદ્રાઈમાં મુકાતા ધર્મન વણઓ-જગતના પ્રથમ પદ્મિનની રિગો છે એની કાંઈથી ના સ્વી શકાય એમ નથી તેની જ ગીતે આપણી દગા બાપાએ માટે કરી સફળે નો. ૧-પારિતોષ-મજુ તેથી જ કાષ “ગીતાજનિ શિષ્ટ કા પે બનતી નથી, એ જનામ મજા બગાડે પણ તેઓએ નવીન્દનાથ દીગ્ગની કૃતિઓ ગરોડ દોગ હરો-તેઓએ એમાં શિષ્ટતાના અમ-અસો પ્રતીત થયા હશે જ, તદ્દન સમકારીને સાદિત્યમાં કા-મન મનમેદ થાય-પરતુ નિસેત-જુની થયા પછી અમુક કૃતિ પ્રથમ પદ્મિનની શિષ્ટતા પ્રકટ ન

તોં ચેરતે હિ જો પુત્રપ્રાને ઉપદેશ ૭ ૧-૬-૦ એન એમ રિપાવી એ-કે કેપની, મુખાહ.

n. હાલ પોતાના અભ્યાસ તથા નિર્ગદ્યને પરિપૂરકે મ્હારે આનંદાય છે ૧૭ સર્ગી

તા, બીજા વિષયોનું સાહિત્ય-નિશાળ સરકારી નાહિત્ય-આપણે ત્યાં મળી આવે છે પણ એનાં-દુનતા અમેરિકાન જાણનારને નહીં છે, આપણે નહિ અને આપણે તે તે-નૂનતા પૂરનારા થઈ જઈએ, નહિ કે જોની શ્રિયાઈ કરનારા આપણે જ તે દૂર કરી મૂકીએ એવો ઉપાય આપણે જ હાથમાં છે અને એ ઉપાય કરવો એ આપણી દાન છે આ સાહિત્ય એ આપણી માન્યમિત્તી સોનામાં એ-રહેતામાં મોટા સાગન છે છતાં, આપણા સાહિત્યનાં જુદાં જુદાં અંગોમાં કાંઈક મહત્ત્વનો ઉમેશ હવે થતો જાય છે-ને-તે-ધીમે ધીમે પણ થાય છે, એ વનમાન સાહિત્ય જોતા જણાય છે-નંદાની તથા રહેઠાં ચાતાંમાં તથા દારૂ સ-અંગેયેમાંની અમિતન સમૃદ્ધિ મળી રહ્યું છે, તે બીજી જાનના પ્રદેશો તરફ આંતર પરિવહન તથા છુટા-માના વિદ્યાનોનું લગ્ન મારી પે-એ થાય છે

(૨) બીજી દરિયા — મુજરાતી જાણ વજો-થા રખાન છે તે અધરી પડે છે સરકુન
સાંપડે નથા રથના કાલિન થઈ પો છે રાચના ને મજબુજોડેને પછુ ન ફાનની નથી આકાપની
નથી ને તથી જુગતી સાદિ થથી દૂર રહે-સાનુ જ મન થાય છે ૩૦

આમા એકપુ સત્ય કે કે એણે સસ્કૃતનો પાઠ અન્યાસ ન કર્યો હોય તથા જેણે ગુજરાતી
પાઠ નહિ જેડુ જ વાચ્યુ હોય તેને ગુજરાતનુ ઉચ્ચ સાદેય પ્રથમ દગર અધર તામે,
અને એની પાનથી આમ મહનતની અપેક્ષા નમે, ગણાજનાક લેખામા સસ્કૃતનો અતિકેઅ
અથવા દુષ્પ્રયોગ પાઠ હોય છે, યગ્નુ ગુજરાતના જે ઉત્તમ લેખા છે તેમા એમ નથી.
સસ્કૃતનો ઉપયોગમાન-એ જ જેને જુચતો હોય તેણે આપણી ભાષા તથા સાહિત્યની ઉન્નતિના
આ એક મહાદામા મહાન સાધનની વ્યરાજર ન કરવી એટલે ગણાધર્મીવાર વાચકાનુ

આજમ—“અખ્યામ” ને જ ને ઉપયોગીકારી જ રાત્રી જ અગાએ જ આ કવિયાદનું ખરું દાનુ હોય છે આ વિષયમાં મોરધનગમ જે હોમ જસાય દેતા, તે જે એમના એક અમરક-
 દાનમાં એક વેળે ઉતાર્યો છે તે અમરના જેવો છે નહીં, એટલીક નાર રહેલી લાંબા કરો”
 એમ દહેનાગી દલીલનું પૃથક્કરણ કરના એમાંથી એટલી જ મતનથી પીડે છે કે “વિચાર
 રહેના કરો” વિચાર અન હોય, મહન હોય, સૂત્ર હોય તો ભાષા વાપરે એને અનુકૂળ
 થાન ને કેટલાકો વિચારો જ સમજના અત્યંત હોન કે તેઓ ફક્ત ભાષાનો જ વાડ કાઢે છે
 એમ તો અગ્રેષ્ઠમાં પણ તથા વેળો તથા વેળકા છે જેઓને વિનાપ્રવાસે—અથવા તો પૂરે
 અપામે પણ—એના એ મેજ્યુએગે પણ ગરોમર, મમજ ન નકે માટે એટલો વિવેક કરનાની
 ના જરૂર છે

માત્ર મન પ્રમાણે આપણો ગુજરાતી અખ્યાસ એટલો ચોક્કસ છે, અગ્રેષ્ઠ મિદાલથી
 અગ્રેષ્ઠમાં જ વિચારો સમજવાની તથા વિચારો ગુજરાતી દેન આપણને એટલી સ્પષ્ટ પડી ગઈ
 છે કે જેઓને નહાનપણથી ગુજરાતી રાચવાનો, ગોખ થયો હોય, તેઓને કોનેજમાં ગયા પછી
 એ-મ ગુજરાતી તરફ વળતા જા. મપન નમ કરવો પડે કે ને ઉગરના જેઓ તેમનાર નવી
 તેઓ જ આ નહાનું કાળી ગુજરાતીથી અજગા રહે છે

આપણી કોનેજોમાં ગુજરાતી વિવચન, પુનઃનાળાઓ અપાય, ગુજરાતી નમોઓ
 અપાય, ગુજરાતીનો સ્થાને અખ્યાસ થાન તથા વિચાર સામા ને એવનામાં નારે ઉપયોગ થાય,
 તો આ કવિયાદ માં ગીતે નબીર નહિ ન

(૬) નીચે રજિસ્ટર એટલીક નાર ગુજરાતી ભાષામાંની એટલીક ખામીઓ ઉઠીને
 મપન કે સા. તરફ કોઈ નથી નેહીમાં મહા ગોમળો થાન કે, ના-જા સાદિત્તિ મ એટલું
 અધિક જણાવતો એ સાર્તરી કેનાગને ગુજરાતી નમ અના ન તથા અણુમો થાય છે
 આ રિયાદ નાતરિ છે, પ તુ એ કિયા નવા મરી રહે ત્યા નુરી ગુજરાતીઓ ગુજ-
 રાતી સાદિત્તિ અખ્યાસ ની મે જ નુનિ એમ દહેનાગ નબીર અન કરે છે આપણે આશા
 રાખીએ કીએ કે ગુજરાતનો નિહા નરે તથા સમજુ નાનકાગ વીમે ધીમે ઉપની ખામી
 ને દૂર કરા મેક નિથી પ્રયામ કર ન પનુ માહિત્યનો અખ્યાસ આ ખામીથી અનગમે થઈ
 નોનો નથી, એટલું જ નહિ પણ ઉનકુ સાદિત્તિના અનાતથી આ ખામીમાં જોડી કરનાનો
 નામે પુ નો થાય કે

મહાગ અનુભવ પ્રમાણે શિક્ષિતવર્ગ ત કથી જે કારણો અપાય છે, તેમાંથી વિચાર કરના
 જેમાં મનીર આ વણ જ છે અગ્રેષ્ઠી મુકેરી અભિમાનની-ગુજા ન તથા ગુજરાતના
 સાહિત્ય પ્રતિ પોતાનું જે કર્ન ન ગુજરાતી નગીકે છે એની મનીર સમજાવતી જ છે
 છં ત્યારે આપણે શુ કહી શકીએ ?

જો પ્રશ્નો ઉગર દવે વધારે રહેને કે

ગુનામગિરીના ગુજા (સચિત્ત વાર્તા) ૧ ૨-૦-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન કે પની, મુનાઈ

માર્થી પહેલુ કાચ તો કન્યવતુ ખાન ઉત્પન્ન કરનાર છે જેની ધમ્મસુદિ જાણ થઈ દેતી શ્રદ્ધા મેલુ જ થોગી મુશ્કેલી ટળી શકે છે, અને જેને કે તે જ હિંદિ અથવા જેની મુદ્દિ હજી આજના છે તેને ગીત કોઈ ઈનાને વાગુ થતા નથી તેથી આપણા માદિ ૧૨૬ની આપણી ૨૨૧ અમગ આપણે તે પાગસ તૈયાર થયા ડીએ-એટલુ માની લઈને અને આવી મલા આગળ ખોના જતા આટલુ માની તંતુ એ અગેગ્ય નથી એ તદ્દ નીકારો-તુ પ્રિયેપ સચનાઓમાં ઉતરી છુ

આપણે જે કરી શકીએ, તે કેટલુકે આવી સમાજોદ્ધાર જ કરી શકીએ, ને જ રક્ષિતારા જે કરી શકીએ અનમત, અધિઓની મસાની ઉતર, તથા મમાતી અધિઓ પર અસર થાય કે જ, તથા તેઓ અન્યોન્ન ઉપર આશ્રય નામેડે એ બૂનારતુ નની

૧.) માહિત્યસભા દ્વારા શુ કરી શકીએ ?

માહિત્યસભા અભ્યાસ કરી શકીએ, માહિત્યનુ પરિચાન કરી શકીએ વિવેચન તુલન યાપ્તતાને અર્થા મુખાન્ધી આ કાચ આપણે કરીએ ડીએ મામાન્ય ગીતે આવી નમાએ તથા તંદમે જે જાં કરી કે તે ઉત્તરાત ગીત મે કાચતી સચના કરવા છનુ છુ

થોડુ તો એ જે અર્થાઓ તથા તેઓ રાચન એ મન્ને હવે મમાસરોમા પરિચાન કેટલા જન પે । કરી નાતા નથી નેજ વાચનાર કે પ્રમુખ થનાર અધિને રીરે મમાસરો પાકાર છે તેના ખાન અભ્યાસની કન્યથી આપણા નથી આ મરગા અર્થા-મ ગોમ પે જેયુ કે, ને તમારો અનુભવ પણ તેથી જુો નહિ હોય ને માટે વરા ગમ પડે, તથા થોરે મગીત અમાન થાય તે માટે, આ સમાજા જ જુ । જુ । અમાસમડો કરી નાખના આ મગો એ ખીમથી રનન હોય પેાતોનારે અનુ, મ પડે એમ અમગથા કરી અજે એક મના ન પેાતો અભ્યાસ કરે તો ખીનુ મ ન તારા કાચોતો અભ્યાસ કરે । એક મગી ગોવર્ધન । મ નો ખીનુ ન્હાનાવાન, તોનાનુ પારની એપકો, તો નોતુ અધરનનુ માહિત્ય તો પાચમુ ભાનાના-રણ-જોખી એમ મનમમતા વિરથો પસર જે નેચમિત મમથે મગે, પણ અગ એ કે રે-વખતે તે મડળના રેક જમે પ્રમુખ વિરથનુ રોચીતે આનતુ, અછી એક જાણુઅથા ઉપાડ, ખીમઓ મામેન થાન વગેરે આસા અભ્યાસ-પગોથી જા. જામ થાન છે હ ની એ મા હલોતારે જ સાહેબની મન્થે ખેડો વગેરેનો અભ્યાસ ગવા અમેમ આનુ એક ન્હાનુ મડળ થોડો નખન અનાનુ હેતુ અત્યારે આપણા એન્યુએટ એમેસિએશન મા એ પ નિવી ત્રણ વારે મડો મન્થ માત્ર, અર્ધશાલ, ગિદાજુ માત્ર રમેરનો અભ્યાસ કરે છે, ને એના પરિણામ જુ સાગ આ થા કે તે ત અનુભવથી કરી લાનુ

ખીનુ અચના જે કે, આસા અભ્યાસમડો ઉપરેન, ખીનુ એક ન્હાનુ માળ તાદિન્યમા કાક ઉમેરો કરવા માટે કોર્ડુ તેઓ કોર્ડ ન્હાનકા ઉપયોગી પુસ્તકનુ અગા-તીમા ભાષાનર કે અનુસાર કરે, અથવા ઉપયોગી રાનનો અગ્રહ કરી શકે આ કાચિત્ર એને

* જુનામડ, ખડાગીલ મોરેજના મોરેસર હવિષાવ નાથેસ બદ, ખી એ

મિથિન લાગશે પણ આનાની અમારી નેન્ડ નેન્ડે ડોનેમા " શ્રીમતી નાગરી પ્રચોદિતી સંભા " એ એક આનંદપ્રદ અગ્રેષ્ઠ પુસ્તકનું લાખાતર આની મીને-પુ-લુ છે (૨) હવે હપાય (૨) ન બીજું પુસ્તક હવે હાથમા લીધું છે એટલે મંથોળન તથા ઉત્સાદ હોય તો આ કામમાથી ના મહત્વના પરિણામ થાય છે લખિયના સાહિત્યસેરીઓને માટે આ એક અમૂલ્ય સાધન થઈ રહે, તથા ગુજરાતી લખનાનો પહેલો મહાનરોપાદાન આ નવા અગમ્ય કામ સારી દેખાશે નીચ સર થઈ રહે અત્યારે પણ કેટલાય સુરક્ષિત ગુજરાતીઓ છે જેઓ પોતાને આવી લાભ કાઢે-ગુજરાતની અર મત્તો દાનતો આનાર માનત તથા ગુજરાતની ગજની સાહિત્યદ્વારા મેના કરી રાખ્યા હોત !

(૨) વ્યક્તિદ્વારા

પણ જી રાષ્ટ્રએ, તેમાથી કોઈક મુખ્ય વાત મચનવા યત્ન કરીને આપણી હાથમુલોના ઉપમા ગોંઠા તથા કોનેતેમા અગ્રેમા જાગોનના હુકમ છે નામે કાળે એ હુકમ પવિત્ર સમ્રાટ ક રિ જેવો થઈ પડ્યો છે એનો ઉદ્દેશ અગ્રે લાખાનો વિગેય પચિયા તથા ગામ મેળનસા છે એ સારા છે પણ આપણે તહેનો ખરો જાન સમજ્યા નથી અને ડોનેમાની મદાર પણ, હુકમ કે જરૂર હોય કે ન હોય ત્યાં પણ, અગ્રે છનો ઉપયોગ કર્યા અતિ આગુર રહીએ ડીએ એ પણ તુ જરામ નથી, તે આપણા ગુજરાતીને પણ અગ્રે રાષ્ટ્રોથી ભટ્ટ કરના ન હાઈએ, તો, પણ હવે તો એવું થયું છે અગ્રે ગમ્મો વાપચા નિના નયા ગુજરાતીનું એક નામ્ય પણ ઓનાનું ભારે પડે છે આપણી જોનીમા આ બે લાખાનો ખરેખરો રાહુમેળો થાય છે, આપણા મજામા-નિચારમા પણ થાય છે ગુજરાતીની ટેવ પૂટતી જાય છે નહાના લખતને મહાની તનન થયા કરે છે તેમ આપણને ગુજરાતી બોનતે બોનતે વૂ અગ્રે રાષ્ટ્રો નિના મ્હેન પડતું નથી ત્હમે ગતમા ડેર નાએ ત્યાગ અગ્રે ન જાણના તમારા માળાપ, ભાઈમ્હેન, પત્ની, ગામના કોઈ ખીજા આદ-મીઓ સાથે પા અર્થો ક્યાં પછી વાત કરના યત્ન કરો તો તરત સમજાને કે ત્હમારી માન લાખાનું જ્ઞાન ડેટલુ એમું થયું છે આ સન એટની વચાર કે કે આપણા સાહિત્ય કેટલાક પુસ્તકોમા લેખોમા તથા નાટકોમા આની ઘણી ટકાર કરનામા આવે છે ગાવીછે મે પેણુ પોતાનો મર્મ કોષ આંની મ્હામે પ્રગટ કર્યો છે અને હવે આ ખામી-રો હિન્દુસ્થાનના દરેક પ્રાન્તમા આ એકે સ-આ કાગ્ગોમાથી જન્મ પાળી છે તે-આપણે ઓડી કરી નેહએ, ને અગ્રેષ્ઠ લલેના વા હવે પોતાની જોડી ઓડી હાસ્યપાન કરની નેહએ

કાલેનેમા, ઓરિમેમા તથા જ્યા જ્યા જરૂર હોય ત્યાં ત્યાં તુદ અગ્રે છનો " હુકમ " લેને રહે પગતું ખીજા નવા પ્રશોમા મનલાપાત્રો હુકમ વધારે સખત ગણાવો નેહએ આપણી ખીજે નાતચિતોમા નિચારો કરનામાં-જ્યાં જ્યાં ખો ત્યાં ત્યાં ગુજરાતી ભાસો ઉપ-મોગ કંવાનુ આપણે નેત લે નેહએ આવું નેત આપણે પાળીશુ ત્યાં જ ગુજરાતીનું

ગૌર આપણામાં ઉતરશે ત્યાં જ આપણે જેને અગ્રણી ગરીબ ! *marked* કરીને પાત્રો વાળે છીએ, એ આપણી પ્રવૃત્તિના દૃષ્ટાંત તરિકાનું સાચું આપણા મનનું વ્યવહાર સવાન થશે.

આની જ રીતે કામગીરી ગજવામાં મેં કે પોતાના સગાઓ તથા ગુજરાતી મિત્રાની ઉપર પણ આપણે વલણ ખા. અંગ્રેજીમાં જ પણ ૧૯૧૦ ચનામિએ, જીમે ત્યાં માત્ર અંગ્રેજીનું ગામન માનીને અંગ્રેજીની ટેવને લીધે, ગુજરાતીથી ગમ્માઈને આન કરીએ ત્રીમે પછી આપણે અંગ્રેજી તેમ જ ગુજરાતી બન્નેમાં પ્રતીકૃતિ મેળવવાની જ નહિ અકના અંગ્રેજીમાં અંગ્રેજીમાં કામગીરી બખવા એમ નથી દહેનો, પણ ગુજરાતીમાં સામે મુખ્યત્વે ગુજરાતીમાં જ વ્યવહાર ચલાવવો—મેં વ્રત તો દેડે ચેતુ જોઈએ.

ગુજરાતીમાં ખાસ અભ્યાસ કરવો જેમણે વિદ્યાર્થી અભ્યાસમાં આપણા શિક્ષક આપણને બહારનું ખાત્ર વાચના બનામણ કરે છે, ને તે બનામણ સારી છે—પણ તેમાં શુ રાત્રી ગ્રથવા ફેરેતા ત્યાં એવો મોમાં એક જ શિક્ષક હતો પણ દેડે વિદ્યાર્થીએ ત્યાંમાં અનુકૂળ ગુજરાતી પુસ્તકો નાચનાનો નિમય કરવો જોઈએ ખાસ કરીને જોયેલા અમુક અન્ય રાત્રી જવારોં જ એમ કરેલું જોઈએ સદ્ભાગ્યે કોને ત્યાં લખના વિદ્યાર્થીઓને માત્ર અનુકૂળ ગુજરાતી પુસ્તકો કરી ગોઠાવે નથી.

આ બે વાન તો દેડે મકિનએ કરવી જોઈએ
પણ કેટલાંક આથી નધા કરી રહે એવા ફગે તેઓએ અભ્યાસમાં તથા મનન કરના પોતાની હોડી વિદ્યતા તથા ઉચ્ચ શક્તિ ગુજરાતી સાહિત્યદેશીને ચગેલો બની જોઈએ.

ગુજરાતી સાહિત્યના અભ્યાસ પડી નથી નથી દરિઓથી તૃપ્તના કરી રિવેચનનું સાહિત્ય સમૃદ્ધ કરી શકાય.

અમુક પ્રિયમાં પોતે ખાત્ર જાન સપાઈન કરું દોષ તો, તે જાન આપણા ગુજરાતી લાઈઓને સુનવ કરના તે જાનને થોડે આનંદમાં ગુજરાતીમાં મુની રા. ૧૫ આ પ્રમાણ સાહિત્યનાં છુદા છુદા અગ્ર-ઉપાગ્ર ખિને તથા સમૃદ્ધ થાય હતિહાસ, પ્રવાસ, વિદ્યાન, જીવનચરિત, જૂગોગ, અધનાત્ર, રાત્રચનાત્ર, કમતરત્રવિનંતન—આ અને પ્રદેશમાં ગુજરાતી વિદ્યાર્થીઓ પ્રતીકૃતિ મેળવે છે, ને રેડાકો વિદ્યાર્થી—અરથા પડી પછા એકા રિપતનુ વિદ્યાર્થીપણુ સાચવી ગળે છે તેઓની એક દુરગ એ છે કે અંગ્રેજી કે નીડ કાઈ પણ પગલાપાન બાલુના પગુ અગ્રાણ ગુજરાતીઓને ગુજરાતીમાં જ તે વિપતનુ સિદ્ધ તેમ જ ઉપયોગી જાન મળી રહે એવા સધન તૈયાર કરના ધારની ભારાઓ ભન લખાય, ને જુન ભલુની જોઈએ એમ પણ કહીતુ પગુ દેડની ફક દકા જેટલી વરતી જગારે ફગ રવનામાં પણ વાની વળી રાકતી નથી, ત્યારે એને જગરવાનુ મુખ્ય જાન તો ગુજરાતી સાંભા દારા જ ચક્ર ચક્રે, દેશસેવા કરના છન્ડનાં આ બાલુ મન સાધન થી મમે તેનું નમ દેખાવે છન્ડા બાલુ સાહિત્ય, જો મોન-પદ્ધતિથી ચાલુ તો મોમપદાનક થયે જ.

આ ઉપરાંત કોઈક સ્વપ્રતિભાથી કે હડી નિદ્રાતાની આથી ય સધારે ઉચ્ચ સાહિત્ય અર્પણ કરી શકે એવા હશે પ્રેમાનન્દ, મિલ્કન, જોનધનગમ નથા બીજા વધુ યુગના તો એ એ ઉદ્યોગ આસક્તિ અનારી કે તે આપણી નમેનમમા ઉત્તરી જોઈએ, અને આપણામાંથી એના પુણ્ય કેટલાક નિદ્રાના ને એ-એકાગ્રી ખાતરી કે કે તે નિકળે જ-એઓની પ્રમાદી કેમળ યુગનાં તો ન સાહિત્યમા ચિન્તન થયે એટલું જ નહિ, પરંતુ એઓની દૃષ્ટિઓ જગત્તમમગતની સાહિત્ય નિષ્પન્ની પામે વળુ દગ્ગા આપણે સર્ગાન ન રાશિનયુ

ઉપસહાર — એક કાગે વિશ્વમા દિ-દનુ પદ મહુ ઉચુ હવુ મીથી તેડુ પદ પ્રાપ્ત કરેલો આપણે સૌ કોઈ પણ જાતના બેદ રિતા, બેગા થયા છીએ પણ આ કાય એક-પીગમી કે નાજમહાન અચાના કાર્ય કરતા ય સધારે મુશ્કેલ કે મરૂ પ્રદાગની અપતિની આપણા ચારિ-એને તથા પ્રજાને આરમ્ભકતા કે એ સરમા માતૃભાષાનુ આરિય પણ એક છે આ-વાતની વર તથા તીન ભાન થઈ નો આ કાર્યમા આપણે ને- પગલુ આગળ રાશિન

અપા

આત્મા પરમાત્માની

રૂપરેખા કેમ દોરી શકે ?

નેમક — રા ગમલ અ-એ-છ

આત્મા અને પ્ર માતમા નો કે એમ માન એક પુ ન મધુને પૂજતા તે ભા સિંચે મને જનાન આપે છે " તમે પાને તુ કે તેનો પૂજો રિચા ની તમારા રિકાસકમમા રુદ્ધિ ના નહીં તો તમને પગમા માનો લાઈક રિચા આનને " મેં ધારું કે હુ મને 'એકમ' રાગિતે પરમાત્માનો વિચાર કરીશ નો મને લાઈ ખાનુ તમને દેશ, લાન, નમુ—છ—એન-અ—અને રામિના હાઈલિન્ડથી મેં પરમાત્માનો ખ્યાન કરો કરો, જેની રિચા છુ રિચે આપુ કે

આવા ચંતથી કોઈ પરમાત્માનો ખ્યાન આને તો પણ આપણે માનુ તેવા જ્ઞાનથી પરમાત્મપર પદાયશુ નહીં પરમાત્મપર કેમ પદોચાય, ને તર-કેમ જનાય, એ વિચાર ઉપર આપણે છેવટે યના કરશુ

એ-એ-ગમા મેમ મેમ આપણે વિચાર નીએ તો તે આરમ્ભમા 'અદિ' થો 'સા', 'ઉપર અને નીચે', 'દૂર અને નજીક', 'અમણા કાથ ઉપર અને નાના કાથ ઉપર' ચીએ કે,

* જ્ઞાતાની ખહાલીની મુરેલી, " જુગલ સાહિત્ય-મહા આગ તા પુ ની એક ઉ ૧-૧૬ ને ૧૧૪, આપણા આખ્યાન ઉપરથી ના વેળ વેળા આં કે —કા છ પુ યા

પાચ એમકથા ૩ ૦-૬-૦ એન એમ ત્રિપોરી એનુ કપની, મુબાઈ

‘એમ આપણે નેહ્યે છીએ હવે ધારો કે જે એરકામા નમે, તેમ છે તે એરકા આદી રીત
‘આપણે’ અને આદી રીત હોય છે, અને ધારો કે તમારું સર્ગી—તમારું મૃત સર્ગી—એટલું આદે
આપણું નમે છે કે તમારું સર્ગી બરોબર તે એરકા જેની જ ના રહે છે એરકા જેટલી
જગ્યા તમારું સર્ગી રોકતું હોવાને તમે તે એરકામા હવે ‘અદિઆ, અને ત્યા,’ ‘ઉપર
અને નીચે,’ ‘જમણું અને ડાહ્યું,’ ‘દૂર અને નજીક,’ એ તફાવત જતો રહે છે હવે ધારો
કે જે મહાનમાં નમે ગયા હો તેટલી જગ્યા તમારું સર્ગી રોકે છે તો તે જ મહાનમાં હવે
‘અદિઆ અને ત્યા,’ ‘ઉપર અને નીચે,’ ‘જમણું અને ડાહ્યું,’ ‘દૂર અને નજીક,’ વગેરે
તફાવત નહોતો એથી કાંકે કાંકે આજગ, વધીને ધારો કે તમારું સર્ગી નહોતું જેટલી જગ્યા
રોકે છે, ને સર્ગી માત્ર જેટલી જગ્યા રોકે છે, ને સર્ગી ગુજરાત જેટલી, મુઘલ દિવાન
જેટલી, દિ કુશાન જેટલી, એશીઆખડ જેટલી અને છે તેટલી જેટલી જગ્યા રોકે છે તો પછી
‘પૂરી સ્ત્રીમા તમારું પાત્રે—તમારું સર્ગી વાતે—ઉપરનો તફાવત હશે તહીં ‘અદિઆ
અને ત્યા,’ ‘ઉપર અને નીચે,’ ‘જમણું અને ડાહ્યું,’ ‘દૂર અને નજીક,’ એ જગ્યાને અર્થ નહીં
રહે હવે આપણી વતનના યોગ વધારે દોહાવીયું ધારો કે સૂરમાળા જેટલી જગ્યા આપણું
સર્ગી રોકે ના, તેટલું જ નહીં, તેથી પણ વધારે નિમગ્ન ગતિએ દેખાતા તારા અને આકાશ-
માળા અને તેની પાછું ની જગ્યા તમારું સર્ગી રોકે છે તમારું સર્ગી એટલી જગ્યા રોકે
છે કે તેની મહાન હવે જગ્યા ગહેતી નથી હવે આ સર્ગી જે અદાશ જગ્યા રોકે છે,
જોતી જગ્યા જગ્યા નથી, જે ધોતે જ સર્વે ‘જગ્યા’ જે તેના અન્યનમાં હવે અદિઆ
અને ત્યા,’ ‘ઉપર અને નીચે,’ ‘જમણું અને ડાહ્યું,’ ‘દૂર અને નજીક,’ તો જે જ તહીં
જે દીધે છે તે નવ એક ‘અનન અદિઆ’ (Infinites Here) કે ઉપર અને નીચે
નજીક વાતે રો અરોગ કયા છે તે તમારું નિર્વેક થઈ પડે છે ‘અદાશ અને નજીક’ પણ
આપણું ‘જમણું અને ડાહ્યું’ પણ ના છે ‘અદાશ અને નજીક’ પણ આપણું આપણું
આપણું અનન અને ત્રી સમિતના મશીની સારીએ કે આપણે અમુક જગ્યા મશીની છીએ
તો પછી પ મા મા જે આપણા આ માણી અર્થોત્તમ છે તે સર્વ જગ્યા રોકતા હોય જ પ મા મા
અર્થ અમર છે તે જ એ-૩૫ ૭

હવે આપને બીજી તરફથી અજાનો પ્રિયાર ગીએ 'સમણ' નમાન મામા છે હવે
ગા. ૧૧ અને આત્મી કાનને નમારા મનુષ્ય મમાવે! નમારા મનમા 'જેઠે માનસ બન' અને
'આત્મી માનસ પ્રક્રિય' નમારા હમણાના 'વનમાન'માં એક થને એ તથો તમારા
વનમાન થશે એ જ પ્રમાણે તમારા જનમા અને ભરિધુમા એક દિવસ, એક આત્મીય
એક મામે એક તરીકે અને એક નીકાને તમારા હાનનાં 'વનમાન'માં જના છે પત્રી નમારા
કાનના બૂન અને ભરિધ એક થનાં વનમાનમાન થને તારી કે તમે એવા નવા બુતમા
બનેઓ છોકે નમને પોતાની મનુષ્યદેહમા લખન થના તમે જુઓ છોકે ભરિધમાં તમે એક તમા
અમા મામા ઓકે તમે નમારા મનુષ્યદેહને દેવિ પ્રક્રિયામાં અનાઇ જના જુઓ છોકે હવે

તમારી મનુષ્ય કારકારી તમને વર્તમાનનો જ આભાર આપને તેમાં બન 'અને' ભવિષ્ય રહેના ૧૫ી એ જ પ્રમાણ ન તમે ભૂત અને ભવિષ્યમાં ખુબ ખુબ દૂર જાઓ તો ૧૫ી રહે તમે હયાતીમાં આનંદ જોશો, તે જ ક્ષણે તેને દાનની કિંમતમાં તમે જોશો, અને તે જ તો ૧૫ નાજ પામતા તમે જોશો હજી વચાર બન અને ભવિષ્યમાં જોશો તો કાર્ક અ. ૧૫ નાજ પામીને આપણી દુશી થતા અને આપણી ૧૫ નાજ પામીને, ૧૫ કાંઈ ૧૫ થતા તમે જોશો હવે તમારા મનમાં ૧૫ ની ખુબ જીવન એક 'વર્તમાન' છે તેની જીવનની કારકારી અને તેના ભવિષ્યની કિંમતમાં તમારી એક 'વર્તમાન' કારકારી સમાજ જન છે હજી કારકારીને આગળ વધવા છો મને દેખાતા તારા, સૂર્ય, આકાશગંગા સર્વે વળગી પડી, પ્રનાહી અને પડી મનુષ્ય વન કરી લેતા જુઓ, અને તેમને સર્વે પાછા નાશ પામતા જુઓ તેનાં વન કરીને પ્રનાહી થઈ વાયુરૂપ થઈને નેપ્ચ્યુન થતા જુઓ આ એક ચિતારમાં કરોડો અને અજણે વળેલો સમાવેશ થઈ ન્યૂન ૧૫ પછી મન એક દાનની 'અનંત હમણા' (Eternal Now) માં સમીક્ષા જન છે હવે ધારો કે જીવનમાં તમે એટલે મુવી જાઓ છો કે તે, અગાડી જીત નથી, અને તમે જીતીને ભવિષ્યમાં જાઓ છો કે તેની પડી ભવિષ્ય નથી, તો તમે 'સર જાન' છો તમે એક 'અનંત હમણા' છો જીવન, ભવિષ્ય, અને વર્તમાન તમારી 'હમણા' (Eternal Now) માં સમાજ જન છે અનંત જાન પરમાત્મા છે, ૫ માત્રાનુ રનરૂપ છે

હવે ને પહેલી કલ્પના-દેશ જાઓ કલ્પના અને ૧૫ કલ્પના-કાલ-અનંતની કલ્પના-ને સાથે મૂકીને તો તમે અનંત દેશ છે-અનંત જાન છે પરમાત્મા અનંત દેશ છે અને અનંત જાન છે કલ્પના બે જાનના નિયામ કલ્પથી આપણી નજરમાં આત્મા અને પરમાત્મા વચ્ચે જે સમય છે તેનો અને તેઓની શા તોના કારકારી ચિતાર આપને

હજી સુની આપણે માન મૂક્યું ૨૫-૨૫ ના જાણ-નો વિચાર કર્યો છે હવે આપણે એક વચ્ચે નો નિયામ કરીને તમારા જીવન-ચૈતન્યમાં સુખ, દુઃખ, રાગ, ડેખ, વગેરે આવે છે અને જાણ કે પછી તમને તમારા સુખ અને આલાસ થાય છે તમારું જીવન-ચૈતન્ય તમારી કિંમતનું તમને જાન આપે છે બીજાને થતા સુખ, દુઃખ, આનંદ, વગેરેનું જાન તમારું જીવન-ચૈતન્યમાં સીનું કલ્પના થતું નથી પણ હવે ધારો કે તમારું પોતાના જીવન-ચૈતન્યમાં તમારું એક જાન-કલ્પના ચૈતન્ય દર્શન થાય છે, તેને જે સુખ-દુઃખ થાય છે તે તમને સુખ-દુઃખ થાય છે તમારું જીવન-ચૈતન્યમાં તમારું કલ્પના સર્વે માણસોના જીવન-ચૈતન્યને મમાની છો. તેઓની સર્વ સુખ અને દુઃખ તમારા જ યતો તેઓ દરેકને જે કારકારી લાગણી થયે તે તમને ૫૫ થયે જો રોમ દાંડ તો તમારું જીવન-ચૈતન્યમાં તેઓ છે

ધારો કે તમારું જીવન-ચૈતન્યમાં તમે સર્વે મનુષ્યનો સમાવેશ કરો છો, વળી તેમાં તે સિવાય પ્રાણી, બનીજ, જે વગેરેના જીવન-ચૈતન્યનો સમાવેશ કરો, એટલું જ નહીં, પણ સર્વે જાન, અને સર્વે દેવની સર્વે ગીર્ણ અને વ્યક્તિનું જીવન-ચૈતન્ય તમારું જીવન-ચૈતન્યમાં

માથે । થાય તો તમે 'સર્વ ચૈતન્ય' છે । તમારા હૃદય-ચૈતન્યની મદદ દ્રાહ નથી તમે જ મરેનું ચૈતન્ય છે, તમે એ જ ચૈતન્ય છો । આનું મદદાન ચૈતન્ય કે જેની મદદ શીલુ છે, ય-ચૈતન્ય નથી તે પગાત્મા છે

હવે કેમ, કાન, અને ડ્ર-ચૈતન્ય એ તમારો સાથે યુગ્મ્ય છે તો પન્થ-આત્માનું ચૈતન્ય આપણે હવે દરજ્જે તક જઈ રહીએ, તોપણ આપણી કે પનાની સીમાની દરિયામાં ની દર ઉપર જો જાણુ છું, પણ ત્યાં જ, જ્યાંપણા વિચારો આત્મા અને પગાત્માનું એક જ સામાન્ય મિત્રનું નીહારો છે, પગાત્માની જ્યાં આત્માની કે પનામાં આવી, ત્યાં છે

જે આત્મા સર્વવ્યાપક છે, સર્વમાનવ છે, તે સર્વવ્યાપક છે, તે આત્મા પગાત્મા જે હજી એ જ લુદા દરિયાનું કુદી વિચારો જગતનો આપી રહ્યો છે મદદાન જે સ્પીન નું નામ નમે સામાન્ય હશે તેમજાનું પુરોષધણા નાટકો નખાં છે હવે આપણે તેને તે જ અન્યાસ । આત્મા એ નાટક લખનાં જોઈશું તે 'હેમ્પેટ' નું નાટક નખે છે બે, હવે તેને તે નાટક પુરુષ જાણના છે 'હેમ્પેટ'ને તેનો પાત્ર ભજવનાર છે 'હેમ્પેટ'ને તેનો પાત્ર ભજવનારો ની નિ એક બાંલુ હોવા સ્વીતે જુઓ કે દરેક વ્યક્તિ તેના પાત્ર કેસભજવે છે દરેક પોતાનો એ અપદ્ધ જુગીવ્યક્તિ, ગણે છે ખીજ વ્યક્તિઓ તેનાથી લુદા છે હવે આપણે જાગીગયીને ક્રિ તે જુદી રીતે આત્મ પડશે કે 'હેમ્પેટ' પછી 'શેક્સપીયર' કે જીવન સર્વ પાત્રો જોડીયો છે ફરેસર્તાનો પાત્ર ભજવનાર રોકનપીયર છે, અને નેનાનો પાત્ર ભજવનાર પછી 'શેક્સપીયર' પોતે જ છે 'હેમ્પેટ'ના કામ બો પિતા 'શેક્સપીયર' કે 'શેક્સપીયર' પોતાના જુદા જુદા માનસિક 'વિચારો' જુદે જુદે રસ્તે ભજવી રેખાડે છે આ વિચારો દરેક પાત્રને આપણે નહીં તેઓ એકબીજાથી બિન બિન છે મગીઆ વિચારમાં, પેશના બો કાંઈ વગેરેમાં

શેક્સપીયર 'હેમ્પેટ' જેવા ધણા નાટકો લખ્યા છે તે સર્વ નાટકના પાત્રો પોતપોતાની રૂપરેખા બોચવે તો પછી તેઓ એક 'શેક્સપીયર' છે કાંઈ એક પાત્ર 'શેક્સપીયર' નો વિચારો કરે તો જુ કરે 'શેક્સપીયર' ને જાણે આત્મા પેશને એક મદદેના રસ્તો જુદો છે તે પાત્ર પોતાને પાત્ર મગર સમજવા ઉપરાંત જે નાટકનો તે પાત્ર છે તેના સર્વ પાત્રનો અભ્યાસ તેણે કર્યો દરેક પાત્ર જુદું જુદું શારીરિક, માનસિક અને આત્મિક મદદણા રેખાડે છે અને ભજવે છે તે, તમા દરેક પાત્રનો સર્વ અભ્યાસ કરવાથી તે નાટકનો હેતુ તેને માનવ પડશે પછી તે હેતુ જાણનાર મનમાં રાખી તેને તે નાટક લખવા બો તેને તે નાટક માનસિક રીતે રચવા બો તમે જ તે કામ ઉપાગી રહો તમે નાટક લખશો નહીં, તેમ જ રહેણેથી મોનગો નહીં, પણ તેના । મનમાં જ તેની રચના મોનગો, તમે તમારા મન સાથે એ સર્વ પાત્રનો એક પછી એક પાત્ર ભજવો હવે, શીલુ નાટક તો બો તેના પાત્રનો પાત્ર પછી તમા । મનમાં ભજવો હવે શીલુ નાટક રેખો, આત્મા નાટક રેખો અને જેટલા નાટકો નો રેખી રકો તેટલા નાટકના પાત્રો તમે ભજવો

રેખા રહે તે વિવેક એક દેશનો થાય તેથી પણ જુદા દેશો હોય તે વિવેક એક મિનિટનો થાય એમ વિવેકની સમાધાનકરતા અને કૃપાથી જોઈ તેમ જ ૧૧મી સૂચની આસપાસ ધ્યાન રહે તે ન સમોદાય થાય જે વધારે ઝડપથી ફરે તે વગર કંઈ થાય જે મદુ જ ઝડપથી ફરે તે કાલ્ય વ મની રંગાઈ વિવેક દરતોએ નાની થાય ૩૫ મિનિટનું વરસ હતું તે ૬૦ કલાક વગરનો એક વિવેક થાય જે ૧૧મી સૂચની આસપાસ જુદા જ ધીમે ધીમે ફરે તે વગર મદુ તે મદુ જ લાગુ થતું જાય અને તેથી 'અનતઃકાલ' જેટલું પણ થઈ શકે હવે કારણે આપણા અભ્યાસમાંથી મૂલ્ય પૂરી, ચ, તા, મહ વગેરે નામો ગ્રહિત થયા છે તે હવે કાનમાં ઠેર ઠેર કે રી 'અનતઃકાલ' (Infinity) હવેના હવે તે ક્યા છે? જેને તમે 'અનત' કહેતા હતા, તે એટલું મોડું હતું કે તમારા 'માપ' ગહાર હતું તમારા અનખ્ય 'માપ' તેમાં સમાવેશતા હતા પણ હવે જ્યારે માપ નથી ત્યારે માપવાને અવકાશ ક્યા છે? આપણે શું જોઈ શકીએ? તો માત્ર મદાનના સ્થૂળ બનાવેથી મપાય તેવો વિચાર છે તે બરેબર જ છે તેનો અનુભવ આપણને થયો નથી, આ તમારું આપણે નકથી વિચારી શકીએ એક પગથી આ પછી બીજી અને ત્યાં સુધી કાનના પગ રૂપનું સાન આપણી આપણે જ નહીં જામે એ બનાવ પૂરો કે 'કાન શું છે?' તમે એ જવાબ આપો કે 'બનાવેલી પગપગ' પણ હવે તમે જોઈ શકો છો કે કાલ બનાવેલી પગ પા નથી, પણ તેનો અર્થાર્થ છે તે આપણા ૨૧-૨૨મીના મિનિટ કલાકથી માપવાનો નથી કાન જે વહોતો હતો તે હવે વહોતો નથી પણ તે હવે પ્રસાદ નથી તે સ્થિતિ છે જે સ્થિતિ હોય તે બન, રન-મન, અને બનિ ન ક્યા છે?

દેશ એટલે શું? 'બનાવેલી એવી વસ્તુ હોય, જે ધણી સીમિત એવી વસ્તુને મેચુ હોય' તે આ એક અભ્યાસ પ્રેરના, પુ ની, વ્યાપક પિકચર પ્રતિબિંબ વગેરે કાનની માફક આપણે એ દેશનો પણ વિચાર કરનારો કે કાન કાન તીકળી જતા દેશ કાન તો રહેતું નથી જેમ કે કાલ, વિવેક આનાદિ, ન સ, ગોરે કાનના માપ છે, તેમ ધિય, ધ્વ, માર્ડન 'કર્ના' માપ કે વગર દેશના વિચારમુદ્દેશ, પદોળાઈ, કોચાઈ એ ના પાળ્યાં છે તમારું એના માપની હવે જેના દેશના ૨૧-૨૨મી થયા એક પાળ્યાં હવે કેટલાક એના માપની જે દેશના દેશના ૨૧-૨૨મી થયા એ પાળ્યાં હવે આપણે ૨૧-૨૨મી થયા દેશના મન પરિમાણ વગર પદોળાઈ, કોચાઈ છે એવા પણ દેશનું બાન છે, જેમાં એક પરિમાણ અનુભવમાં આવે છે એમાં પણ દેશનું બાન છે, જેમાં એ પરિમાણ, પદોળાઈ અને લગાડ અનુભવમાં આવે છે એવા પણ દેશનું બાન છે કે જેમાં અનુભવ પાળ્યાં પદોળાઈ, લગાડ, બા. કોચાઈ, અનુભવમાં આવે છે આપણને એટલું પણ જાણવામાં આવ્યું છે કે કેટલાક પૂરેપૂરેના ચાર પરિમાણનું બાન છે, જેમાં ચાર પરિમાણનું બાન-પદોળાઈ, કોચાઈ, લગાડ, બા. કોચાઈ જેને વાગે આપણે કાલ કરી શકીએ તેમ નથી, પણ 'સામગ્રી' (Throughout) છે. કોઈ એક છે.

ચેતન્ય 'આપણને ગમે તેટલા અનન લાગે છે, પણ ને મરે 'અદ્ય' છે. જેમ બાળોની પાસે પોથી દેખાતા પાનાનું પેટ ગમે તેટલું—તેથી જેટલું બની શકે તેટલું—પૂતારે, ચંદ્ર જેમના પેટના અત્યંત મજબૂત હવાનો, તેમ આપણે આપણા બંધનમાં રહેતા 'અન-ચેતન-વૃત્ત' ગમે તેટલા મારા દોડારીએ, અમે પગમાત્રાની રૂપેના ગરીએ, પણ તે સર્વ દેહનીના રૂલેલ, પેટ જરૂર હવાના અમે તેની જે રીતે આપણો સર્વ 'અતત કાલ' અત્યંત છે આપણો સર્વ 'અન-ચેતન' છે, અને આપણુ સર્વન 'અન-ચેતન્ય' પણ 'અદ્ય' છે આપણા પાંચેના પ્રાણ પગમાત્રાની મીમા મપાનાની નવી આપણે પોને પગમાત્રાના બીજ હોનાથી તે મીમા એકે પણ જ્ઞાન તો તે આપણી પગમાત્રા મપાય તેમ નથી રાગનો માન- 'ગર-મીમા' પણ તે બીજ-રિચનિમા તે ગાત્રની 'મીમા' માથી વકરે નહા આપણે આપણા ચિત્તામાં જ પગમાત્રાને ચિત્તાગ્રા માગીએ છીએ દેહનીએ પણ તેમ જ ગુપ્ત હવે પરમાત્મા જે કાંઈ છે તે તે આપણા જ્ઞાનના સર નિચારોની બહાર જ છે આપણા નિચારો તેને તે જમ્મ કે તેમ ચિત્તરી મડમે નહો, પણ તેના આપણા નિચારમા તેના ચિત્તા દોરી ભંકિનકે તે લાક્ષ્ય માતપિના આમગ જેમ માનક વધારે કાલુ કાલુ માને તેમ તેમને વધારે અભ્યુત્પન્ન છે, અને બાવકને વધારથી બેટ છે, તેમ આપણુ આવુ કાલુ કાલુ માનવું સંજ્ઞા પરમાત્મા આન પામી આપણને-આનકાને-આશિવા મે

—અપૂર્ણ

અભિનન્દન.

લેખકના અચુભાઈ નાનત.

અભિનન્દન છે દીપો મર્વાના

ને નનન વરના પા કા

પા. સમ. વડી

સભ્ય કોડે,

પા વડા છે મહારે કોડ સન્દેશ

આપાના અભિન ન જો અતરના જ, હો

નથી અહા કઈ બહિ- સિદ્ધાચાર

ક પાશ્વિમાન્ય 'ગામનિદિ'ની મધ

કે દાનુગા ઉડાણુના અમગ આદેશન

આયની વિદુદ ભારના અખંડ પકડ

કુટકેની દેખી દીપોતસરીઓ,

કેટકેની વીનરી અનનમન્તો

વ્યારેય આયુ છે કઈ એડુ
 કે જેથી લખી સમાય
 ત્હારી જનનાનો મહા અધ્યાય,
 માટી સમાય ત્હારા જનનરતા તનો અનગ્નેય,
 રમગી સમાય ત્હારી જનનકાના નમગ્નેય,
 કે નોધાતી નકે તું ચિન્ત્યુ નને ચોખે ?
 ઉકેલા છે કે મહાતુભાવના જનનન,
 કે જીલ્લા છે કે મહદ્-પક્ષિના જનનમગ્નેય ?
 દુખ અંતે વિના પીડિત
 અધિયન ભારના પ્રગળતોના
 લોભા છે કદિ આપ અને હૃદયના અશુભો
 આપી છે કદિ રતેહબાવે અત્તી મેરા
 કે કમચુ છે નુજ ઉર, નિહાળી એ દીનદાસા ॥

વિધના અતિથીય, અપ્રનિય, અપ્રનેય
 પ મ ન ન તે ગ્નેહ
 ન હોય મહા પ્રતુ થે અગ્નિ ૧
 ગ્ને ગ્નેહ ન હોય તો
 અર્નન આઠ—પગાપતુ સવ ન ને મહા—
 ને અવ ન ન દોન રતેહ નિના કીયે
 એમ નધામુ છે મહાક રતેહ તારવે

પુત્રીય ન્યા ન્યા જન
 ને ન્યા ન્યા જસાસય
 — ૧ જી તે દ્રોષ લને નહિના કે મહા—
 ત્મા ત્મા પો છે પ્રતિગિરમ એ પ્રસા મુખના
 એમ મહાતો પ્રતેક ડાભા
 એ પગપતુ પ્રતિગિરમ
 મોયે પ્રતિગિરમ ને એક પગપતુ
 તો એ ન પાવો સમસાર એ મોયે પ ૧
 ને નેહમુત્રે તો અગ્નિ મહાકે પ્રધાયકુજ કે ના ?
 અમવાવે મેરા ઉગે
 ને રતેહ અતે મેરા, એ તો સર્વેગિયા ભાઈમુદન

કામાનાં તે બહાસ ૧૬નો
 ને રત્ન કરનો વિરોધીએતે ચે એક રિપવમાં
 નદને એતે વિરાજતી સત્યની એમ્મ બાપા,
 ૧ કાચિદ્ કવચિદ્ તે પર
 માનવ દસા વિનોદી દાઝતુ તેડુ રિવ
 દુ ખની રેખાઓ દોગુ
 'અ જે અ મમાથી સત્યના ઓજસુ દેના,
 'નયનમાથી સત્યના રાર જુદના,
 જાણે અખડ યોગધારી અડગ યોગીન કા
 "ધુની એપ્રિન, ઉપાસને પ્રાર્થનાનો દિન,
 મનમનના સરક્ષણાધ,
 લોખના ક'વાણુ કાળે,
 દેશના પુનઃદાર માટે "
 દેશવી એની એ આવા
 આખા આપારતની આપ પ્રભાએ
 એ આખની એ મીઠીઓ સની
 હિન્દુ માતની જે મહાપ્રભ
 હિન્દુ અને મુનમાન
 મળી મન્મનપતી નહેરુ ગળી મુ ગાઈની મસ્જિદમા,
 સમરત હિન્દની મરજી ને મન્દિરોમા,
 ને ગુલામ એક સ્નેહમન્થમા
 અગિયારમી એપ્રિને ધુમો એતો સન્દેશ,
 સત્યાગ્રહ ને મન્દેશીનનો
 દિન્દુમુસનમાનની એકનાનો,
 અપ્રમાદમગની અજનિ જાની
 "ગુજરાત ૧ ભારતપર,
 પેગી એણે નવચેનના,
 ને પરમા યુ પ્રગનિતુ પ્રભાન
 પદી ને અગિયારમી એપ્રિન
 અકિન મયા છે નુરબાક્ષરોએ
 હિન્દી પ્રભના નિગમ્યાથી ઇન્દિહાસને યોપડે

ગુજ ને શુ ગમાનુ ૧૧ મેળુ ?
 ગુજનીના ગ ૧૧ ગણુપતરામ
 ને અમન મગીખડા નવી પાઠિયા કયા ?
 'મનપાઠ'ની મધુ લદનોના આનન્દ
 અગુજને હવે ફરીને શુ રસાહિન્ય—પ્રેમસકા ?
 મયાન્યે ને કમ્પનીઓએ
 સોસાયમીઓ ને મનમાનાઓએ
 ને કુલ સાહિત્ય સેરકાએ
 હમેશાં છે થોડાક પાન
 શુન્દરાતના સાહિત્યમદના ગરે વર
 પશુ તેથી

—આપણે પૂછીએ પ્રશ્ન

શુજ નાના મદાકરિના વગેરેમાં કે—

નળના રિમા નન પનના આરી ?

હુજોનો હુકિ આગુષ ને મોહુગ,

શીઓની શરીરતપતિ ને રસિકના,

ખાગીકોના થનગનાટ ને હૃદનાન

પસાજા કે ખીલ્યા ?

શુજ નાની રિડ ના, સાહસને મન

હોપણુ દરમ દેશી ને પરીપકાર,

અધુરના સુન્દરતા ને પ્રુપણાનન ?

વિકર્યા કે કરમાયા ?

૧ એથી એના ગ્રા ૧ ને અનલાજસાની

પગ્યા કે ધટમાં ?

શુ હલેવુએ સાહિયનેવ-

એના ને મગાયા દોષે પ્રગ્નના ઓગેના ઇતિહાસ

કે પ્રગ્નના પગાકોની પદમ્પરા ?

હમેશાં છે આપણા સાહિત્યસમદશા

આતુ કઈ ગયે ૧૧ ?

આ પ્રશ્નો શુ અનુગર રહેશે ?

આજ નવનિર્મિત, મગન વિમ !

આપના આગીવાદ ઉતરો અમ દેશ, વિશ્વ !

દીપમાળ પ્રગટે છે આજે

મુદ્દે મુદ્દે ને દેનમન્દિરે

પ્રગટો એરી દીપમાળ આનન્દ ને ઉત્સાહની,

અગા એના રસજ્યોત રનેહ ને મેવાની,

જાણકો એરી જનવનજનવ ઉત્તરિ ને અમ્બુદયની,

માનવ મન્દિરે

ને મનુજ ને હો ઉતરે

દુતડાનીઓ ને ફુલડા કટોગઓ ઉભરાય છે,

આનન્દ યદા નગ છે,

આરતીઓ ઉનાય છે,

ઉભરાઓ એમ ઉડાનીઓ મનુકુળવેદની

અવનવ અભિનાના નવરસ દુતરે,

વગડો એના વિજયના ઘડારત,

ને ઉતરો એરી પ્રગતિની મગવ આરતીઓ

સમસ્ત માનવજનને હૃદયમન્દિરે

નુતન ૧૨, ૧૯૭૬

ગૂહગમન.

લેખક - શ્રી બ્યકટગવ ચિમનલાલ મેતાલવાડ.

ફાળીક ચક્રનાર્તા ગામના છોકરાઓનો સરહાડ હતો નદીના બંદરમા વહાણી.

કુઓ મનાનના સાથે પડેના એક મોટો નાકડાનો કંકડો એણે નેણે, ત્યાંથી એને આ કંકડોને

થીજ જગ્યાએ ખમેડાનો વિચાર થયો એણે મધા છોકરાઓને કહ્યું કે "આપણે આ ખમે

ડોગ એકલે લાકડાનો માથીક ગુમે થયે તે જોવાની આપણો કેરી મગવ પડશે !"

ખમે છોકરાઓએ ફાળીકો ટેકો આપ્યો ને દરખાસ્ત મર્યાનુમતે પસાર થઈ

જેની બધાએ લાકડાને ખમેડાની તૈયારી કરી કે તરન જ ફાળીકનો નાનો ભાઈ માખન

લાકડાપગ બેગી ગયો આ જોઈ-છોકરાઓ વિચારમા પડી ગયા અને એક છોકરાએ એને

ધકો મારી ઉડી જના કહ્યું પણ માખન નક્કામી આવી રમન શુ કેવા કરશે જોઈએ

એક રીતસુરી લારી વિચાર કરતો કરતો જુ ગતી બેગી જ નહીં આથી ફાળીક આગે

દેને બોલ્યો "માખન, જોઈ નહિ ઉતરે તો હુ તને મારીશ"

ફાળીક ગિર ૩ ૧-૮-૦ એન એમ નિપાદી, એન કંપની, મુબાઈ

આ સાબની માખન લાકડાની જરા સારી જગ્યાએ ખસ્યો.

માખને જ્યુ મલુગારે નહિ ને પોતે જો સિદ્ધા ન કુ તો પોતાની સરદારની તથા મોટા-
જાહની પદીસુ સાન ના રહે ધાગી ફાંકે પોતે બનાવેની બીક પાર પાડવાનો નિશ્ચય કર્યો
આ કટાકટીને વખતે એ દિશ્મન દારી ગયો પણ તરત જ એના મનમાં નવો જ વિચાર
રહ્યો આથી એને લાગ્યું કે એમ કરવાથી તો ઉત્તરી વધારે મજા પડશે આ વિચાર આનના
જ એણે હોકા એને લાકડા ઉપર બોરા માખન સાથે જ ગમડાવી જુલુ કહ્યું માખને આ
કુકમ થનો સાબન્યો પણ પોતાને તમસો તેના વિચાર કર્યા રમત પેનુતો કકો ખગા કરવાના
કોંગાથી પોતે બેગી જ જો

હોકાઓએ પોતાલુ મરં જોડ ફાંકી એક, બે, ત્રણ બોલી લાકડા ગમડાનું લાકડા ગમ
ડાની સાથે જ માખનની દિસસરી અને મોટાઈ પણ પુરી થઈ

પછી હોકાઓ પુલી થઈ મોગી જુઓ પાડના નાઆ પણ હવે શુ થશે એ વિચાર
આનતા જ જોડીક જરા અમરણો આલુ પરિણામ શુ આનજો તેની એને બરામર ખમર હનીક
માખન જમીનપથી કુમે થઈ જુઓ આરતો મા તો ઉભો રહ્યો અને કાગીકને બજો લાતો
મારી ને પુછી હેવડ રડતો રડતો થો ગયો

કાગીક પોતાલુ એ પુલી નાખ્યું અને નદી કીનારે અની કુખી ગયેની મોગ ક નાની
નાની મોટ પડી હની તેની કોરપા ખાસનો કકો આરતો ચાવતો બેઠો એનામા એક હાડી
નદી કીનારે આવી પ્હોચી અો તેમથી એક જુખત વાળનાળો ને કાગી મુછનાળો બહો-
વથનો માખમ ઉતર્યો આ માખમે કાગીકને પુછ્યું કે 'ચકનર્તી કયા રહે છે' કાગીક ખાસ
આવના આવતા આગળી કરી કહ્યું કે 'ત્યા' પણ એ કઈ જગ્યાએ દેખાડતો હતો તે સમજા
અગમ્ય હતું તેથી આ અગમ્યમા માણસે ફરીથી તરતુ ડેશલુ પુછ્યું એ બોટપર પગ હયા
પતો દતાનતો બેગી જોન કાકક મેદરકારીથી બોલ્યો, 'જન અને કોથી કકાડ' આટલ
કકી એણે ફરીથી ખાસ આવતુ સગ કરી

પણ એક નામ એક તોડ આ થો અને ફાંકીકને કહ્યું કે 'તમારી મા તમને બેનાને
'છે' કાગીક આનનાનું ના કહાથી નોકરે એને એકદમ ઉચક્યા અને જોમ તેમ કરી એ મંસલી
ગોડ હોકાગતે થઈ ગયો

જ્યારે ફાંકીક થો આ મે ત્યાં કોની માએ એને ગુસ્સે ઘડી પડ્યું 'તે માખનો
મહુગાનુ હલુ હોકાનુ નથી ખક ને' કાગીક જવાબ આપ્યો, 'મે કોરે માથો જ નથી તમને
કોજી કહ્યું કે મે એને માર્યો છે'

માએ મોરથી જુમ પારી કહ્યું 'જુકુ ના મોન, તે એને માર્યો છે'
કાગીક એકદમ બોની ઉભા 'તું ખઈ કહ્યું છું કે મે એને માર્યો નથી તમે માખનને
પુડી જુઓ' પણ પોતે પ્હોગ કહ્યું હતું તેથી જ રીતે માખન બેઠા કે 'મા, ફાંકીકને
ખચો છે'

જમનાબદન રમારક અ ક ૧, ૨, ૮ ૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુબાઈ

આ અન્યાય ફાટીક ખમી ધકયો નહિ એ એકદમ માખન તરફ દોડ્યો તે એને પચીને જોઈથી માયા ફાટીક મારના મારના બોલ્યો, "યે, જુઃ જોના સાઠ મે ધોળ રધારે"

ફાટીકની માએ એક મ માખનની તન્દેણુ લીધી, માખનને આપી મેલ્યો ને ફાટીકને પકડી ખુમ માયા, આપો ફાટીક માને ધકકો માયા ત્યાં એ જોતી, "શુ ! હંગામો, નુ તારી માને પલુ મારીશ "

આ ટાકણે પેનો જાખ ઇ વાળનાગો અમળયો માતુસ આરી રહ્યો ને આ બધી મામધુમનુ કાગલુ પુઝુ ફાટીક એને જોના તરમાધ ગયો

પલુ જ્યારે ફાટીકની માએ આ અમળપથા મહત્તસ નન્દે જોયુ કે નરન જ નેરમ થુ ગઈ તે આશ્ચર્ય પામી આ આનનાર એનો ભાઈ હતો એ જોતી, "કેમ દા ૧, નમે ક્યાંથી આવ્યા "

આટલુ પુછ્યા પછી એ લાછને પગે પડી નન થયા પડી એનો ભાઈ કુખ્યાં ધર્યો કરવા ગયો હતો જ્યારે એ મુગાધમા હતો ત્યારે એની બહેનનો વગ મડી ગયો હતો નાસ બીશામગ કનકતે આ-એ હતો તેથી બહેન ક્યા ગઈ હતી તેની જોધ ટી એને મૂગેવા જોતી રહ્યો

થોડા દીનમે મોજ મોખમા આ પછી લાછએ બહેનને ડાકડાંઓની કળવણી કેમ આવે છે તે રીતે પુછુ બહેને કહ્યુ કે, ડાકડાં રમનીયાળ, આળનુ અને ખરામ ડાકડાં છે, એ લખુનો નથી ને જન જનની મહેને હેરાન ગતિ આપે છે પલુ માખન દરેક રીતે સારો છે ને તાન રત્નખાનનો ને કલાગમે છે એને અભ્યાસ કરનાનો પલુ મોખ છે આ ઉપરથી લાછએ ફાટીકને બહાનનાનુ કામ માથે નીધુ અને જો કનકતે નધ જરાનુ નક્કી થ્યુ બહેનને પલુ આ સાત પસદ પડી, મામાએ ફાટીકને પોતાની સાથે કનકતે આવતુ ગમગે કે નહી તે પુછ્યુ ત્યારે ફાટીક બો યો, "હા, ગમગે મને " એ એવા અસાજથી બો યો કે બખાતે એને જુલુ ગમે છે એરી ખારી થઈ

ફાટીકને ભાઈ લઈ જશે એ વિચારથી માને ધણી શાનિ નગી કોપુ નહો કેમ પહેતેયો જ ફાટીક તરફ એની માને કાંઈક અણગમો હતો ને મે લાછએ નન્દે પલુ ખાસ બીનિ નહોતી એને હમેશા બીક રહેતી કે કાઢ દીનસ ફાટીક માખનને તોફાનમા તોફાનમા નહીમા ફાટીક માડી રશે, માથુ ફાટીકે અથરા તો કાઢ બીજી રીતે ફાટીક પેલાયારો જ આટલુ જના ફાટીકને જરાની નાન કળી અને આનન્દ પામનો જોઈ એને ધણુ કુખ લાગ્યુ

આ વાન થયા પડી ફાટીકને જરાનુ એટલુ તો મન થયુ કે એ ફગેજ મામાને ક્યે દીસમે જલથુ એ પુછ્યા કરતો મઠ વખત તો એને આ વિચારને તીરે ઉધ પલુ આવતી નહિ ફાટીકે કલકતે જરાનુ ફરતા પોતાનો મોટો પતંગ, લખોટીઓ ૧ માઠની પકડવાનો મોટો નધા બીજી રમનાની ત્રીજે નાના લાછને આપી દીધી જરાની વ મતે ફાટીકે પોતાના ભાઈ તરફ આ રીતે દહપાર ઉઠાવના બતાવી

એ લોકો ક્ય-તે પહોંચ્યા ત્યાં ફાટી પોતાની મામીને પહેલી જ વખત નેઈ માની-
હોઈ આપો તે પછી પડ્યું નહા, કાણુકે પોતા ॥ તથા ઓક ગિયો જ એ બાગી રે
જી બીજાં મે આ ઓકરોએ અહીં જાવરામા મોગી બુન કરી હતી

આ મસાદમા ૧૪ સપ્તેમ્બર ઓકરો જેટલી કટાણો આગે કે તેટલો કટાણો કે, બીટ
સીંગ આપતી નથી એવી આ કા ॥ હિમ્મતમા ઉપયોગી થઈ પડતો નથી તેમ જાણપ-
તી જતો ત્રીજે એનાપર મોલી પડ્યું પછી અવસ્ય દાન છે એ હિમ્મતમા ૧૧ ૧૩૫ થઈ પ-
ક જે એ જાણતી માલકી રાત કરે છે તે લોકો એ જ જાણ-જેવો જ તથા એમ કહે છે
જે મોટા માણસની માલકી રાત કરે છે તે કેવો અસભ્ય હોય છે એમ કહેવાય છે
જેના એવી વાનચિતની જાણ જ કટાણે છે આ નખતે એ જાણપણ છાડી મોટપણમા પ્રવે-
શ છે તેથી એના દેખાવ પછી કાઠક રિયિંગ થતો જાય છે એકદમ ઉંચા આડો નખાને સી
બેઈ જોતા કપા ના ॥ પડી જાય છે અનાજ કાર્ક મુજનો થાય છે, ને મેંદુ પછી દુ-
શ્મતમા હાંકા નીચવાથી બેઝાળ થાય છે આપણે નાના ઓકરોની બુનો જ નહીં માલ-
કરીએ જ એ પછી વીંદ જાની વપના જાણકથી અમલો ને વપુ સાવરના ઇલાએ થઈ ગયે
મુનો દરચુગ, કરી, રાકનાં નથી આ રીતે ઓકરોને પોતાની જાનપર એક જાતનો કટાણો
બાવે કે તેથી જ્યારે એ મોટા માણસો સાથે રાત કરે છે ત્યાર કયા તો અષ્ટતી બુને
અથવા રો પોતાની જાનમા જ સરમા ॥ ન જાવતુ રામાજપણ મતાવે છે

અંક જેતા આ હિમ્મતે જ કોઈ ઓકરોને બીજા માણસ પોતાના તરફ કાઠક નાગી
મતાવે એવી દેખાવાનું છે અને જો કાઠ એના તરફ લાગતી દેખાડે કે તેનો એ જાનામ થઈ રો
ક થઈ એના પ્રત્યે ખુદની રીતે કોઈ નાગી ॥ જ્યાંવતુ નથી કારણ કે આવી રીતે નાગી
મતાવતો એ મોટા લાડ ગણાય છે અને ઓકરો આવી જગત અસર થાય છે એમ મનાવ
છે આથી આંખો દીનસ પ ના માટા તથા મળતા દેખાતો લીંબે એના મનની ગિયતિ આ
થાન કા ॥ થાય છે

૧૮ વર્ષના ઓકરોને પોતાનું જા જેટલું આનંદાથી થાય છે તેનું બીજા કા ॥ ને નથી
હોતું બીજાના વગમા રહતું, એને કાંઈ જ ખરાઈ નામે છે ને એ જીએ તરફથી જે બ
માથાનું રાખે કહેવામા આવે છે તે એ મોટા માણ થઈ જાય છે, પછી જીએ એને રહજ
મેંદુ દેખે આપે કે તે તે એને અસભ્ય લાગે છે

આથી મામીને રેર અણુમત્તા જેણા દઈને રહેવાનું તથા વેગ રાકે પેલે મુને
મામીમા મેણા સાબળવાનું ફાટીને થઈ જ ખરાઈ જાયતુ હતું કાર્ક પછી કામ એને મામી
સોપતી તો એ ધસો-ખુશ અઈ જનો ને કામ કે રામ્ર એવા મરગુલ ચા જતો કે મામી એને
દેખો અંધી લેમન કરવા મોની દેવી

પોતાની કોઈ દરકાર કરતું નથી એ નિચારથી કાગીડો જગએ એન પડતું નહિ, એને
ખુદની જાણ વાગી જગ્યાએ જવાનો નિચાર થઈ કરતો પછી આવી જગ્યા પામે હતી જ નહિ

૧૯ વર્ષના ઓકરોને ૧૯-૮-૦ એન એમ પિપાઈ એન્ડ કંપની, મુમ્બઈ

બલકનામા તો મોટા મોટા ઘરો જ બાના આથી એ હમેશ રાતના ઘેર જ નાના વિચાર કરના કરના ઉંધી જતો ને મરખામા પણ એને વ્યાજ નિચાગ થયાં કરતા પોતે જે મોટા આહ્વાતક મેલાનમા પતંગ ઉડાડતો હતો તે મેદાન, આનન્દથી ગાતો ગાતો ને જીનો મારતો માગતો નદી બનાવે આખો દીનમ મન મોજે રખતે કર્યા કરતો હતો તે પેઢીના તરીકે અને જે હવે પાસે ફાવે ને વખતે એ ન્હાના ને તરતો હતો તે ગ્રેવે-એને આલેખાં કરતાં, પોતાના મિત્રોની ટોળી ને પોતે એ ટોળીનો સરદાર હતો એ રાત ન્યાલગી આવી ને આ ઉપગમ પોતાની તરફ કાઢ્યું જાણે શાથી કાર્ક નિગરગની નજરે જેની પોતાની માના વિચાર એને નવ દિનમ થયા જ કરતા એક જાનનો પૃથુરતિરાજો નારીગિક પ્રેમ, પોતાના પગ પ્રાપ્તિ રાખનાગની પામે ગહેનાની રજા, આની જાનતા ન્હાનની જેગહાજરીને લીધે પૂચ્છી આખી વ્યથા સમ્પાકાળને વખતે નાગડા ને માયપામે જવાની ઈચ્છા જેથી માનો પ્રેમ પ્રેમ વરાની હવેની નાજી વ્યથા-આવો, જગલમ પથુરતિરાજો પ્રેમ આ મગમાળ, બીકલું પાંતો ને કાર્ક કંઈપા દેખાવના ઊકગના હલ્લમા તનનાટ કરી ગલો હતો કાઢતો આ સંગમ પૂના નિકાગ જણાતા નહિ પણ ફાગીકના મનપગ આની રજી અમગ ધર્મતી

આથી ફાગીક બપુવામા ધવો પગન પડી ગયો આખો દીનમ તે જ એવો જેમી ગહેનો જો ર્ગમા માગતરનો મુગે મોટે માર ખાયા કરતો ન્યારે શીળ ઊકગઓ ગમના જતાં લારે એ એકનો બાગી પામે જેસી મ્હી દુગ દેખાતા અપરા તન્દ્ર નેધ ગહેનો ને કાઢી-કાઢી-કાઢી અગાશીમા ગમના ઊકગઓ એની નજરે પડતા લારે પોતાના મિત્રો મળવાની ન-ગથી એનું હલ્લ ભરાઈ આવતુ

એક દીનમ એણે હિમન ધગી મામાને પુચ્છુ “મામા, મ્હો થો ન્યારે મોકલ્યો મામાએ વ્હુ, “ગજઓ પ ને લારે” પણ રજઓ તો નવેમગરમા પરાની હતી ને નવેમગરને ધણી રાઈ હતી

એક દીનસ ફાગીકની ચોપડી ખોનાઈ મધ ચોપડીઓ હતી ત્યારે જ એને નેમન આનગુ નહિ ને હવે તો ચોપડી ખોનાઈ મધ એટલે નેમન આનગાનો મલવ જ નાનો રોજ લેસન સાડ મારતગ એને મારતા આ મામાના ઊકગઓ પણ એની તરફથી કરના આખરે એ એની માની પાસે ગયો અને ચોપડીઓ ખોનાઈ ગયાની નાન કરી

મામીએ શસ્ત્રે ને કલ્પ, “મખે ઊકગ પાદિનામાં પાય ચોપડી તું ખોઈ નાંખે ને ચોપડી નરી ચોપડીઓ રોજ રોજ નાડુ”

રોજ ફાગીક નિસાગેથી આનો ત્યારતુ જ માથુ દુખતુ હતુ તે રખુ ને ડી ચડી આડી એને નાચુ કે હવે મને મેનેરીઆનાર આવશે તાવ આવશે તો માનીને ને લાન્દપ, મધ દીનમ અમ એ વિચાર એના મનમા ચાલી ગલો

રહારે રાટી ને દેખાતો નહિ આડેની પાગલીને ત્યા ચોપડી પલ એની ને માથે માથે ગયા પડી બીસાગે પોતીસને ખગર આપી છેક અધ્યાકાળે પોતીસ ને માથે માથે

સા-હતા. એ પોલીસે એ ફાટીને ઉઘડ્યો હતો તેમણે એના મામા પામે સુરા થો મટીકા
મ્મમ પ્રાણીથી નરખોળ થઈ ગયા હતા ને કાલથી ખરડવા હતા એની આખો નારને બીર
લાલનોમે યદ હતી તે આખુ રીંગ ધમધમ હતુ બી નારે એને ઉઘડી આ ગના એવડામાં
દુકાસે આ લોષ એની સી મેરી, " આ હો ગએ આપણને કેટલા રહેમ કરો ? તમે એને
ધરેમ નથી મોઝી આપના ? "

ફાટીકે આ સાચે આપણ, એ ગડી પડ્યો ને ઝડપા રડતા મો મો, " મામા, હુધે જ
જનો હતો પણ આ મોકો મો અહીં પાઝ ના સા. "

તાવ વધારે વધ્યો અને આખી રાત એને નારી આનુ ગી મામાએ કાઢ ને મેરાન્યા-
ફાટીકે પોતાની તારથી નાન ધધ ગયેલી આખા ઉધાડી અને બો થો " મામા, ગળઓ પડી
કે નહિ ? હુધે જ મડ ? "

પીશાનને ગુ આ પુ પણ આસુ લુગી નાખ્યા અને ફાટીકનો મ્મમ અને લુકો થઈ
પાયે દાય મેનાના દાયમા નીધા એ ફાટીકની પામે આખી ગત મેરા હોઠ એ ડીથી
એસના મા પુ, " મા, આરી મીને અને માગ નહિ હું નને ખગખર કુ હુ. "

પીશા દીરને કાદી ને થોડો નખન લા. આ પુ એણે જાણે પોતે કાઢને મોઢતો દાય તેમ
આરે નેજ આયો ફની અને આખરે નિગળ થઈ નથ ફગી અને નિશામ નાખી જીન
ખગે મો ફરખુ.

પીશાજ એના રિચાવ કળા નથો પડી ખીમેથી મો યા, " કાગી, એ નારી માને
મેના માખમ મોલ્યુ છે "

ફાટીક પુ પડ્યો ને સાચે દાનકે ખીર અવાજે કહ્યું કે ઈધનિ ધળી ખામ કે ડોડો
અખુ પથળીએ પેપો હતો

ફાટીકે મમ ત્રા માધ્યુ, " નિશા પીની પામે જરા-જણ રામ ગહા નિશાનીની પામે
જગ-માગ રામ, નિશાનીની પામે જરા " કિ હારો દખારા મા ના નદીપર ફરતી
એરના ખર્સાસીઓ આવી લુમે માગના હતા તે એણે નાહીસાર માનગી હતી પણ દાન એ
મેને અગમ્ય ને અમાધ ઈચાની મુનીફરી ગાનો નેધારીમા હતો

બોડી આજે ફાટીકની મા મહાકાળી જાતી, જઈ, હુ ખના દાકા. જરતી આમથી તેમ
લખપીયા આની ખાતીઓ ત્રામ લખનથ. એણે આધીને મોર અવાજે ર નાનુ નર ફગી દીડ
કા પીશાજરે એ પી આ વ્યાકુલના વાન પા ન અર્થ પ્રલ કયો થયુ એ તો ડોકાની
ચથામી પગે મોરથી મોરી છા કે, " ફાટી, મહાગ પ્રા મહાગ ડરા આધાર. "

કાગી મે માગ પગા રડે નાન પગી તે જો એ ન દાય એ આમ તેમ પડતો
ફાટીકે કહિકે પગા એ મોમો, " સુ ? "

મા-ફગીથી મોલવા નામી, " ફાટી, મહાગ મેગ એ મહા નાપુડાર "

ફાટીકે બોધી મી માધ્યુ " હુ તેમને જોવા નથ મો મો, મા આખુ રામ મો પછી તે

રિ કાલ દાકો ની દેખ કમિય પી સાલ ખરથી
ફાટીકે મો મોડે ના રામ મેગ નર-જોડો તેમ વિધાઈ એમ ફરતો મમા

તૃતીય ગુજરાત રાજકીય પરિવર્તન—રત.

૧૫.— હીંગલોલ હરજીવન ગાપાત્રા ખીંચે

નુતનમા-ગુજરાતની મોટાની મુરત સુરતમાં, ઇ.સ. ૧૯૦૭ માં રાષ્ટ્રીય પાર્ટીના ભાગને માટે ગજમતનીએ ચૂંટા મુગનમા-ગુજરાત રાજકીય પરિવર્તન તૃતીય અધિવેશન નવેમ્બર ૧ માસના પ્રારંભમાં મળુ હતુ-અધિવેશન મધ્ય અને પૂર્વ પ્રદેશોને ગુજરાતની રાજકીય તેજી કરેલા કાર્યનો આપણે વિચાર કરાવે છે. જે સુરતની રાજકીય પ્રવૃત્તિ. રાજ્ય પ્રકલ્પમાં ૧૯૦૭ની વિખ્યાતિ સમગ્ર દિવસમાં સુરાત છે, તે સુગનમા કુસપના ભયાનક ભડકા નીકળે અને કલ્યાણ પોતાના પ્રયત્નનામાં ગુજરાત રાજકીય પરિવર્તન હોમાઈ જશે એવો ભય સદારણ રાજકીય આનંદા હોતો સામાન્ય હોય છે કે, દૂધો દાંડેનો જાસ પણ પુખ્ત દુધી પીએ, અને આવો ભય ઉત્પન્ન કરના સયોગો સર્વથા નહતા એમ કહી શકે નહિ મુગનમા કેટલાક કાર્યવાહી કે રાજકીય કેટલાક ગણો નીચે વિનંતિથી નવલુ ધાગણ કર્યું, અને એના નાનાને પુષ્ટિ આપનાર દેશના મિત્ર હોનાનો ગર કરનાર પગલુ વગર ભવિષ્યની જાણ નાં આ ગુજરાતી નેત્રમ નપરોના નામને બહો દગાડનાર વર્તમાનપત્રોએ તેમના અસત્યપ્રકટ નાના લેખો આ રોપણો પોતાની કટાંગેમાં પ્રકટ કર્યા વગરિયતિ હતી કરતા કરતા તેને બહુ અનિયમોગિનાર રસપ આપનામાં આ પુત્ર સુરતી લોકો મરીમસાત આલિના મુગાખીન દેશ કે તેનો માહાત્મક આમાં થયો સંગે. અર્થ છે કે, મુગનમાને કેટલાક કુસપ વિષય હોતો અને છે, તે આપણા પ્રાંત વિનાસો અને પશ્ચિમ રાષ્ટ્રીય વિનાસને વિનાતક છે. પગલુ તેને કેટલાકોએ 'કાગેનો વાર' બનાવી મુરતને પેટ બની મુગ દીધી છે, તેમની સાથે તે અદ્યતન નથી સુરતીઓમાં કેટલીક અમલિયતા હતી અને તેને સંબોધાથી એક પગથીયું આગળ વધી આચારમાં રચા. દીડુ હતુ, તથાપિ એ અસહિષ્ણુ એટલી બધી વિષય ન હતી, એમ હોનારુ કુ સાદસ કરે છુ અને પરિપાત્ર અધિવેશન સાર પૂનક સમાપ્ત થયુ એ જ બનાવી આપે છે કે, સામાન્ય નસુગિયતિ નીમ મુતમ-પૂર્વ નેત્રની અને એ પરિવર્તન કાર્યવાહી સંગાગો ગળા પરિણામ આપણો બતાવી આપે છે કે, ગુજરાત કેટલું અને રાજકીય પ્રકલ્પમાં વ્યવસ્થા બનું છે, અને તેણે કેટલી પ્રગતિ કરી છે. તથા ભવિષ્યમાં પ્રગતિ કે રાને કેટલું સામર્થ્ય તેણે પ્રાપ્ત કર્યું છે.

ગુજરાત રાજકીય પરિવર્તન પ્રથમ હમણા જ થયુ વાનુ થયુ છે એટલે એનો બુતકાળ નકલુ નથી હડ આપણા રાજકીય આનંદ સ્વસ્થ નિવાસ પરમસાત્ર મદા મા નાધાત્ર ના આત્મગણપૂર્ગ હરતે તેનો પાયો પાયા હોતો અને નિમકે બુતકાળના ત કે છે કે એ મહાત્માનુ અગાધ ગણ પાંદ્રો વિસ્થાપી અને શક્તિ એક રહિ. વાને બેનારને આ તેની જ ગિયતિમાં રાજકીય પ્રથમે પરિવર્તન

અગિયારી ગાડુનેલ (૧૨) અગિયારી (૧૨) ૨૦૦૦ એ. એમ. વિપાકી એન્ડ પત્રો, મુગાવ

ગુજરાતના પાંચ ગણતા પચમહાલ જીલ્લાના ગોધરા શહેરમાં ભરવામાં આવી હતી જે સમયે પ્રારંભ હોવાથી હિસાબ અપાર હતો, અને આરબસૌથી પણ પુષ્કળ જોનામાં આવતું તથાપિ ગોધરામાં વ્યવસ્થાની કેટલીક ખામી હતી એની કૃપિયા સાક્ષ્યવામાં આવી તો આ પરિવર્તમાં એક ખાસ કાર્ય એ કરનામાં આ પુરું, પરિવર્તે નિયત કરેલું કામ સંપૂર્ણ રેશર કર્યા કરવાને માટે એક કાર્યકારી મળી નીમનામાં આપ્યું એ મળે પચમહાલમાં વેર રા કાની ન ખાવનાં ઉચ્ચ ગરો કર્યો હતો, એમ કહેવાય છે, આ પ્રમાણે કાર્યકારી મળી નીમનાને નિયમ આનુ રાખનામાં આ પો છે, પરંતુ મને ભય, એટલે જ રહ છે કે, અને તે સમય પડે તો ભય છે કે આ કાર્યકારી મળનામાં પણ પ્રથમ ૧૧ જેટલા લુચ્છા અને ત્સાદથી કામ કરવામાં આવતું નથી આ રોનુ પગિલામ છે તે પુ કહી શકે નથી, પરંતુ આ તે આરબસૌથી ટેને આભારી ગણે છે

આ મળના સમયમાં એક બીજી વાત-આ મળ કામ કરે છે એ સાચી વાત, પરંતુ મારા માન પ્રમાણે એ મળનુ મુખ્ય અને મધ્યસ્થળ અમદાવાદ રહે એ મને વાધાભર્યું લાગે છે એનો અર્થ એ માય છે કે અમદાવાદ નિના અન્યસ્થળોમાં રાજકીય જીવન કાતો એકલું નહીં નિકલ્યું નથી, મધરા આમળના કાર્યકરનારોએ મોટા માર્ગ દોરવાને માટે અમદાવાદ અનિર્વાર્ય છે આવેલ અન્યથા પણ ગુજરાતના નવજીવનને કનક લગાડે એવો છે, એટલું જ નહિ પણ વ્યવહારિક સ્થિતિ મેટલી હોવાથી મારી માન્યતા પ્રમાણે રાજકીય જીવનનો એનાથી જ પરેશ્વરે વિકાસ અટકે, કેમકે અમુક વ્યક્તિ કે આગળના વેદા ઉપર ગણાય તેવી વ્યક્તિઓના હાથમાં સનળી મેમ એકલું માય છે, અને તેઓ જેમ નચાવે તેમ નાવતું પડે છે જે સ્થળે પરિવર્ત ભરાય અને તે જીવનમાં ખીજા આરમાસ સુધી મુખ્યત્વે કાર્યકારી મળે કામ કરવાનું હોય છે એમ કહી શકે એવામાં આવી છે તદનુસાર તે જ સ્થળે કાર્યકારી મળે માટે વ્યવહારિક મુખ્ય અને મધ્યસ્થળ રહેલું જેમણે રાજકીય પરિવર્ત નારાઓ અને તેમાં આગેવાનીઓ લાગ લેનારાઓ પરિવર્તના નહીં દિવસ પૂરા થઈ ગયા અને મળ સ્થાયી થાય એટલે વ્યવહારિક રીતે કોઈના રાજકીય જીવનવિકાસને મળેલી પોતાની, જેમમદારી ધણી ઓગી થઈ ગયેલી માને એ શોક પ્રદાસનુસ્થિતિ છે, પરંતુ આ લાજા દુર્ભાગે એમ જેવામાં આવે છે એનો અથ મારા પારદા પ્રમાણે તો એવો માય છે કે, તમે કોઈને જમવાનું આમત્રણ આપો છો તેની ક્ષુધા અધિક નીમ ખેનાવનાના ઉપાયો યોજો છો, અને પછી તમે પારો છો કે, જમવાના આમત્રણના દેશની સમાપ્તિ એટલેથી જ થઈ ગઈ ! રાજકીય પરિવર્તમાં જે ચર્ચાઓ થાય, જે વિવેચનો થાય જે લુચ્છા મતામાં તે સંધાનુ દશન કર્યા પછી, અનુભવા પછીથી, જેમણે એટલું દોન કરાવનામાં આગળ પડેલા ભાગ લીધો હોય તેઓ ઉદ્દિષ્ટ અનેની નુધાને સાન કરવાને, માધ્યમથી નો ! પૂરા પાડવાને તપર ન હોય તો એ મુદ્દા મળી જ નાય ને ! અને તેનું પરિણામ છેવટે શાંત્યની આવે ને ! એથી લોકોમાં નિરાશાનુ નિગિર અધિક મળે છે એમાં આવે તો તેમાં કાર્થ નામ છે ખરી નહિ જ !

આ કાર્યકારી મહાત્મા સમઘમા બીજી રૂઝિયા એ છે કે, તે જો વામ રે છે તેનો અર્થ-
વાન પરિણામ મમલ અથવા જાહેર પ્રજા સમક્ષ મુ વામા આવતો નથી આ પ્રમાણે તેઓ
પાઞ્ચમ મામ કરે છે એમા અમો નાધો નથી કામો હાથ ને કામ કરે તે જમણા હાથે પછી
જાણુ ન ન એ એ કાષ્ટકેનુ સુવર્ણસુત વ્યક્તિગત જીવનને લાગુ પડે છે, મારે-
જનના ના એ બે સમઘવો જોઈએ છે આના અદેશન નિના પ્રગ્નને શુ જ્ઞાન ધામ કે
તમના હિતકે દેશ પુણ્યો તેમના નાણુને માટે અમુક અમુક પ્રપત્નો કરી રહ્યા છે, અને
તેમને અમુક અમુક દિવામાં સત્ત્વ આપવાની આનંદનતા છે અને જનસમૂહને આ કાર્યકારી
મહાત્મા નામ અને ઉપયોગીતા પ્રત્યક્ષ ઉદરણથી ન મમજાય તો દુરતી રીતે તેઓ
મહાત્મા ઉપયોગીતા રિતે તેમ જ નમ્ય પરિણતી ઉપયોગીતા રિથે સદિન્ય મનના રેનેના
અ અને એના અન્ય કારણોને લીધે અમાગે ખાસ આગ્રહ છે કે, આ મહાત્મા પોતાની આર-
ભાસની મામનીરીને અદેશન પ્રતિનરે તેનાર નવો, તે પગિહ સમક્ષ રણુ ક વો અને તેને
પસાર કરાસી જાહેર પ્રજા સમઘ મુખે આશા રાખુ છું કે આવો અતિ મનુષ્ય યોગ્ય સુધારે
અન્ય થયે શુ આપણે એટલી આશા નહિ નખી નાકીએ કે આનંદે વર્ષ જ એનો રીપોર્ટ
પ્રમ કરનામા આવે ?

એ વાત એટલેથી રહી હરે દ્વિતીય રાજ્યીય પરિણામ નડીવાદમા ભરવામા આવી હતી
તે નિહાળીએ આ પરિણામ પ્રમુખપદ માન રા નિનભાઈ ઝવેરભાઈ પટેલે દીપાનુ હવે
આ પારણમા મારા ધાગના પ્રમાણે ઉત્સાહ ઓઝા ન હતો કાર્યક્ષતાની પછુ ખામી ન હતી
શુજરાતની પ્રખ્યાત સાક્ષરજ્ઞિ નરી નડીવાદ સુવિખ્યાત છે નડીવાદ પરિણામ કમ સતેષ
કરત રીતે સમાપ્ત થઈ હતુ પરનુ એક ખામી હતી પરિણામ જન લયમા આવી પડે
કે શુ ? એવો લય એક સમય ઉપસ્થિતે થયો હતો દ્વિતીય પરિણામ જ આના કામ થાય,
એ આપણુ અહોહાન્ય આની સ્થિતિ આણી મુખાવે મારે કેસકો આપણુને ભરે
માગે ક કે ખરો અો બીજનો ખોટો એકુ વનણુ હતુ પ્રગ્નીય સચાનનમા આવુ
નબી રોકે નહિ એવા નનક્ષ અને પ્રગ્નીય જ્ઞાનના નુએ અથા થયો, અને તેના ધાણ
ઝરેના અમિએ પરિણતો કાળીઓ કવાનો નિચાર રાખેને પછુ તેમા તેને નિરાતામગી
અન્ય સજ્જનોની ચતુરાઈ અને કુશળતાએ સ્થિતિ ઉગારી લીધી-એને માટે તેમને સહાય
ઉપકાર માનવામા અવિ છે

તૃતીય પરિણામ માન રા પટેલના મુખાધ ધાગસલાના સહચર મન ઝા જો જદા
કદાનદાસ પારેખ પ્રમુખપદે નિગ્જ્યા હતા પેલી મહેતાજીવાળી શુજરાતી દરેકની
ઉપયોગ કરીએ તો જ્યારે નડીવાદ પરિણામ મહેતાજી શુજરાતી
એક સરખામણી ! શુરમનતા અને પેતાનુ ચાને તો માર માસવાને પછુ પાળ ને એવ
ન હતા ત્યારે સુગત પરિણામ મહેતાજીએ તેની તદ્દન ઉભી દિશા
જ અન કરી હતી અર્થાત તેઓ પ્રમાણમા બહુ જ નમ્મ હતા પટેલ સાહેબે પૂરેપૂરે

દેખાઈ પાંચેરી હતી, બધારે સુગમમાં પારેખ સહેમે “વાણીયા, મૂઝ તીચી”નું વનના આ
કંઠી ધારણ કરી રાખેલું હતું માન રા પટેનમાં નવો મુગ્ધ અને નવા મુગ્ધો પાન મૂકી
તા, ત્યારે માન ગા પારેખમાં જીતો મુગ્ધ અને જીતો પાન દેખાતા હતા અને તેમાં નવ
મળી આગી આગી અને દીપી ઉઠે તેની ગી નયનગોચર થતી હતી, માન ગા પારેખ
નિનની નુકસાનમાં જે સદ્વિધતા અને જે સદ્ધર્મ મુક્તિ દાતા છે તેને માટે તેમને સવધ
પ્રતિષ્ઠા થઈ છે અને તેમના ઉદ્દેશ્યનું અનુરણ ગુજરાત ના નવગતમય મુગ્ધો નરો
શ્રેણી ધારિતાના રાખનામાં આવે છે સુરતની ગુજરાત રાજકીય પરિપદના “પ્રમુખશ્રી ના આ
કંઠીમાં માટે વકતાત્મનપરથી મુગ્ધનું પ્રસસા કે રાખા આવી હતી, અને તેમના જે
મુગ્ધની વૃદ્ધિ સાથે સદ્ધર્મ કરવાની અભિનિષ્ઠા નીન ગુજરાતની ઇ એમ ફરેનામાં આ
તેનું પાનન કરનામાં આવશે તો તેથી ગુજરાતના ભાવિ જીવનપર બહુ અગતી અસ
રો એમ કહ્યા નિના આનું નથી તથાપિ નિષ્પક્ષપાતપણે કહેવું પડે કે ઉમ્મદારીતે પ્રમુખ
ફરેના જે અમદારીઓ ફરિપૂર્ણ કરવાને માટે માન ગા પારેખે વધારે નિષ્પક્ષના પતાનની જોડ
કતી નીન ગુજરાતો તેમની કામપદનિમાં કાંઈક ન્યૂનતા, દેખાઈ હોય તો તેમાં વિગ્રમ
ધારકે કાંઈ જ નથી

સામાન્યપણે આગળ કહ્યા પછી, અને સુરત ગુજરાત રાજકીય પરિપદની કાર્યવાહી નિ
વેશ્ય નિવાર કર્યા પહેલા પાંચ ના બધારણુ રિરે કાંઈક કહેવાની આવશ્ય તા લાગે છે ગુજ
રાત રાજકીય પરિપદનું વચ તણુ વરતુ થયું અવાન મત, પરન
એક એકલા નિનાના એથી વધારે ઉગા કિતરીને આપણે એના બધારણુની એના પાયાન
ના મીડા

તપાસ કે નાની જરૂર છે જે પાસા ઉપર લા ય ઇમાનત આવી જો
પાથો સગીન છે કે પોયો ખાક ઉપર છે કે નની ઉપર તેના નિષ્ઠ
મતોની આવશ્યકતા છે આપણે ગુજરાત રાજકીય પરિપદના તણુ અધિવેશનો ભર, પરન
તેનું બધારણુ કયા અધિવેશનમાં નક્કી થયું છે? દેશમાં નિ બરી રીતે એ બધારણુ કિતરી
અધિવેશનમાં જ નક્કી થયું જતું નેમ્બુ હતું તેને જાહેર તૃતીય અધિવેશન સમાપ્ત થઈ ગય
છતો બધારણુનું નામકામ માનુષ પડના નથી ત્યારે બધારણુ નિના થપના કાર્યને આપણે
કેનું ગણવું? તેને કયું નામ આપવું? આમાં આપણી કાંઈ સ્વભાવસિદ્ધ ન્યૂનતા, કાર્યકરના
તાની ખામી નથી માત્રમ પડતાં એવા તે મા અનિવાય અતત્તમ નડે, છે, કે અગાપિ પડિ
કદના બધારણુને ચોક્કસ કરી લેવામાં આવ્યું નથી? આમાં રાખનામાં આવે છે કે, અ
ર્જીયર ખામીને દૂર કરવાને અને તેના નીચા પગલા ધરવામાં આવશે

સુરત પરિપદમાં ઉપર ઉપગની દૃષ્ટિએ જોતાં, માં ખાસ જોવા જેનું દેખાતું ન હતું
પરનું એમાં દેશીક ખૂબીઓ જોવામાં આવતી હતી! સામાન્યન સુરતના અધિવેશનમાં પ્રથમ
જે પરિપદોના જેવા પોકોનો ઉત્સાહ જોઈએ આવે ન હોય, મુગ્ધ
સુરત પરિપદ તેના અનેક દારજો હતા પ્રથમ તો દેશની વતમાન સ્થિતિ પણા ને કે

નિર્મુલ્યવદ્ધી અને સદ્ગુણવદ્ધી કે, ૧૦૦-૦-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન કે પત્રી, મુખ્ય

પણ તેમને માટે અને તેમને નિરુત્સાહી બનાવવાને પૂરતી હતી વળી સુરતમાં જ કેટલાકાએ વિરોધનો કાવાદન કર્યો હતો તે આપણે ઉપર જોયું છે. તેમાં શોકોના અતિસામાન્ય અને વ્યાપક અસાને અભિરુદ્ધિ કરી હતી લોકોના આ વિષયમાં ભયકર અસાને જોયું મળનાથી બોલ્યું વિના નહેવાય નહિ અરેરે વિદ્યાવિહારી ભારતનું તારાં આગેવાન આના ગાઢ અસાનાધકારમાં આવી પરિસ્થિતિમાં પણ લોકોએ ભાગ લીધો હતો અને ઉત્સાહ બતાવ્યો હતો તે પ્રશસનીય છે પરિપક્વની સન્માનપરિણી સભાનું અધ્યક્ષસ્થાન વગેરેના રાજા ખન્ડુભાઈ ગુનાગભાઈ દેશાઈને આપવામાં આવ્યું હતું, જ્યારે પ્રમુખપદ પણ તેવા જ અતુલ્યની વૃદ્ધ માન રા. ગોહાદાસ કલાલદાસ પારેખને આપાયું હતું અનેના બાણો મનનીય હતાં. રા. ખન્ડુભાઈને આપણે અગ્રહાર બાવીમાં લખાયું હતું જે તેને માથનાર છતાંતર, મુવકે દોલત તો જરૂર તે ધણ જ લીધી હતી માન રા. પારેખના ભાષણમાં ચર્ચના પ્રશ્નો ઉપરોક્ત છે, અને તેપર દર્શાવેલા નિયારો પણ મનીય છે, તથાપિ શુદ્ધ અને નીરસ રીતે દર્શાવવામાં આયા છે, ભાષાલેલી આકર્ષક નથી, અડગમટ પણ નથી, એટલું જ નહિ પરંતુ બનેલ રચના જે ભાષણ અસખ્ય ઝગમગાવાના શબ્દો તથા શબ્દસમૂહોથી ખચિત છે તેમાં અનુભવ છે, માન છે, ભુકેમો પણ છે, તથાપિ ભાષાએ એ સમજાનું મૂલ્ય ધરાવ્યું છે, એટલું કહેવું પડશે એમાં પગમનો પ્રથમ સાગી રીતે ચર્ચો છે, તેમ જ યુવાન મુશ્કરાવને નિરાશ નહિ બનતા કાર્ય કરવાનો બોધ પણ સારો આપ્યો છે અને આ ભાષણ વાચવાને માટે પણ માન, રા. પારેખ અમમય હોવાથી અન્ય ગૃહસ્થને આપવામાં આવ્યું હતું પરંતુ તેમાંયે એટલું બધું સારસ્ય પ્રાપ્ત થયું ન હતું.

આ પરિપક્વની કાર્યવાહી માટે કાષ્ઠક એમાં હિંદુ, મુસલમાન તથા પારસી ત્રણેએ પ્રમાણ- સર સારો ભાગ લીધો હતો, અને એ રીતે દેશમધુ હોવાનો અને ગૃહીય જુસ્સો ધરાવવાનો સાક્ષાત્કારખનો આપવામાં આવ્યો હતો વળી તેમાં શબ્દોએ ભાગ લીધો હતો અને યુવકોએ પણ ભાગ લીધો હતો. પગમનો બનાવો વિષે તથા રોલેટ કાયદાઓ વિષે સમગ્ર હિન્દમાં પ્રચલિત ચળવળ આવી ગઈ છે, તે વિષે પરિપક્વની ચોખ્ખા કરાવે પસાર કરવામાં આવ્યા હતા, અને તેનીપર જે ભાષણો થયા હતા અને તે ભાષણોને જે જુલસાથી આરકાર આપવામાં આવેલા હતા તે દર્શાવી આપે છે કે, દેશના ખુલ્લે ખુલ્લામાં એને વિષે કેવા નિયારો અને કેવી લાગણીઓ પ્રસરી રહી છે. તે ઉપરાંત મહત્વનો પ્રથમ ખેડુનોની સ્થિતિનો અને મહેસુલનો હતો એક વૃદ્ધ ખેડુને હિન્દના ખેડુનોની દયાસ્થિતિનું આમેદુમ પર્ણન આપ્યું હતું-જે આપણને તો પરિચિત જ છે અને ૨૫૦૮ ઠલું હતું કે, ખેડુનોની જ રાજ્ય છે, તેમની આગદિ સ્થિતિ પર જ રાજ્યનો આધાર છે, માટે રાજ્યનું એવને માટે ખેડુનોની સ્થિતિ આપાદ કરવાને સારવું ધર્મના ભગવાને જોગો જામત, જો સુન્દર અને પ્રતીતિજનક દલીલો કરવાથી જ દેહાડે વર્તેલાય તો તો આપણે અસખ્ય દલીલો કરી છે અને કરીએ છીએ અને કરીશું. મુરકેવાં અને ખામી માત્ર કાર્ય કરવાની જ છે. સુરત પરિપક્વના અન્ય બે નવીન પ્રશ્નો ચર્ચામાં આવ્યા.

ગુનાગિરીનો ગજમ (સચિવ વાલી) ૩ ૨-૬-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુંબઈ

જર્મન પૂર્વ આફ્રિકા પ્રિન્સિપલે જણાવે છે, તે હિન્દીઓને આપવાના સમન્વયમાં હતો. આ દેશોનું રા. અતાશી નામના મુદ્દરથને સોંપવામાં આવ્યો હતો અને તેમને 'માટે એટલું-કંઈ' કરવું જોઈએ કે રા. અન્તાશીએ તેને સારો ન્યાય આપ્યો હતો. હિન્દીઓની સૂચીરતા, ધીરતા અને ધનનાના તેમણે ઉત્કૃષ્ટતાઓ આપ્યા હતા, કાળાગોરાઓ વચ્ચે કનહનુ કાળુ વ્યાપારી હરીરાઈ છે એ દર્શાવું હતું અને એ અદેખાકને પરિણામે હિન્દીઓ પ્રતિનુ અસજ્ય વલણ મારણ કરવામાં આવે છે તથા આવું છે, તે દર્શાવું હતું-આથી ગ્રાંતાજનના મનપર સુન્દર અસર પડી હતી એ વિવિવાદ છે.

અન્ય નરીન પ્રશ્ન મહારાષ્ટ્રની હીયચાનનો હતો. આ પ્રશ્ન વિવાદાત્મક નથી તેની ઉપ-યોગિતા અને તેના મહાન લાભોનો સર્વન સ્વીકાર કરવામાં આવે છે, અને આપણા દેશમાં દેશોન્નતિ આપવાને માટે ગરીબ લોકો તથા મધ્યમ વર્ગનાં, આસપાસની ખેડૂતવર્ગના લોકોનાં લાભને માટે આ હીનચાન જે દેશમાં વ્યાપક અને સર્ગીન બનાવવાની જરૂર છે. આ પ્રશ્ન ગુજરાત રાજકીય પરિષદમાં આજુવામાં આવ્યો એ ઘણું ઠીક હતું છે એ રીતચાન એથી વિશેષ જોડામિય બનશે એ નિશ્ચય છે અને ભાવિ ગજકીય જીવનને પોષવામાં પણ તે સારી રીતે સહાયતા મળશે.

સઘણી કાર્યવાહીનું નિરીક્ષણ કરવાનો અત્ર અવકાશ નથી. પેની જ્ઞેનાત પ્રમાણે સર્વ સાઈ-વેનુ છેવટ માંડ પરિષદ સારી રીતે સમાપ્ત થઈ એટલું જ નહિ પરંતુ તેણે નગીન કાર્ય કર્યું! આજી રાખવામાં આવે છે કે, તેમાં જો કાર્યકારી મહત્ત્વનીમનામાં આવે છે, તે પોતાને સોંપેલું કામ સારી રીતે બજાવી ગુજરાતને કૃતાય કરશે, અને નરીન રાજકીય જીવનનો ઉપ-યોગ કરવાને તૈયાર થશે.

ઉપા-સ્વરાજ્ય પ્રતિજ્ઞા.

(પ્રથમ ખંડ)

લેખક — સ. જો. પુરુષોત્તમ વિશ્વામ માવજી.

(આનુ અગ્નિ અતિહાસિક વાર્તા)

પ્રકાશ ૧૧ મુ

પાંચમ પ્રકાશ.

" It's easy enough to be pleasant
When life flows by like a song
But the man worth while is the man who can smile
When every thing goes deadly wrong "

" When a people cease to have a national character to maintain they
lose the main spring of whatever is laudable both in public and in private
life, and the private sinks with the public character "

—Sir Thomas Munro

સર જી. જવામહીસે, હિંમતમે મરગા,
નામદીકા રહે દગ, ગનારા ન કરગા

" મહારાથી એ નહીં બને, માતા, મહારાથી એ નહીં બને "

વેલસરમા કા-દાજ જેને દેશમુખના અવાસમાં, સાનિત્રીમાનના પગપાસે શુભોપર
હાથ રાખી પોતાના હાથ મને મુખ રાખી બેઠેના રોકામિથી મુખોજાએ ઉપવા રાખે. ઉપવા.
સાનિત્રીમા-તેની માતા, ગ-હોજ જેવેની પછી ધુજી ઉપી, અને ધીમેથી બોલી —

" પુત્ર, તારા પિતાની આસા નિરૂદ્ધ તારાથી જન્મશે જ નહીં જો તું તેમની આસા
પ્રમાણે નહીં કરે તો આપણા બધાનું હું યતોતે ધન્યરને ખનર ! "

" હું યતો ? બને તે મને મારી નાખે ! " ક્રોમથી-કુ બથી મુખોજા બોલી ઉઠ્યો

" અરે, જો તેમ થાય તો હું કેમ જીવતી રહીશ ? "

" માતા, માતા, હું આવી જી કે જેનો દરેક નિવાર, દરેક ધન્ય, લાભણી, અને વર્તન,
આપણા દેશના નાશ તરફ લાગે છે-જે આપણા કટા સનુ-પીડીત સનુની કન્યા-તે શનુ

સહિતના કા-મો ૩ ૧-૦-૦-૦ એન એમ નિપાકી એન્ડ કંપની, મુંબાઇ

સમાપ્ત,] “ મ્હાગથી એ નહિ બને ” માંત્રા । [નવેમ્બર ઈ સ ૧૯૧૯
મ્હારાથી એ નહિ બને ’—૪’ ૧૨૪

જે મરણ નામને લજ્જાનાર-અતિ જુનમી-અરે, આ નિર્લજ્જમી સર્વેખાનને પણ સારો કહેવડાવે એવો નિધુર જુનમગાર તેની કન્યા-તે પણ તેવી જ હોવી જોઈએ-તેની સાથે પરજુના કરના તો મોત હજારગણું સારું છે માતા, આ કરતા તો મને મુરેનો જોનાનું છું. મારે પગ ફરીશ માતા, આ ચડાવો, અરે અમારા દેશના.

જોવિતો તે અટક્યો-જોવિના ધગને ધુમની નાખે એવા લયકર હાગ્યનો, હા મરક-રીનો, હારે પગનાનો, હાથીચારના ખલખલાટનો, અને એમુરા અવાજમા અર્ધાપર્ણ મિખલસ ગાયનેતો ખનિ, અને તે સાથે જ એક સ્ત્રીની લયની ચીંચીયારીનો અવાજ તેને કાને અચડાયો તે અમક્યો, ઉડ્યો. “સ્વાગત તરફ ધસનો જોવો.” આ શું ? આ શું ? પણ તેની માનના આજ્ઞાવરૂપ અંદર અવાજથી પાડે કર્યો “નહી, મુધોજી જનો નહીં એ કાઈ નથી” એ તો મિખપૂરી શિપાઈઓ છે તેઓ રાજને ચીંચતા હશે, અને તેના તો હમેશાનો ચીંચીતન સ્વભાવ છે ખીજી કાઈ નથી આપણે સા આખાર શિપાઈઓ અને તેમનો નાપક રાખવામાં અડવા છે, તે શિવાય તેમનો સમ્બાર—”

આખાર મિખપૂરી શિપાઈઓ અને તે પણ ખુદ રોહિડખોગના દેશમુખના અસસમા નહીં, આ ફેટથી આપખુદી કેવું અપમાન, હાર આ આપણી સ્થિતિ.” મુધોજી બોલી ઉઠ્યો, અને અતિ ઉદ્વિગ્ન થયા હાલમાથી ઉત્પન્ન થતું એક પ્રકારનું અત્યંતકારિક અતિ ઘર સતાવતું હાસ્ય તેના હૃદયમાંથી બહાર પડ્યું — “જો હજી” તેણે નિર્મળના તથા સોયની આશાવાળી સગા કરતા હાથ લેવા મા “જો હજી, આ સર અપમાન, તો માટે ? આ જુનમ સહન કરવો ? તોરજુમા, નન લાખ હિ જરેમા, પૂરમા, ધારમામાં અને એના એના અનેક સ્થળોમા શું બન્યું તે જાણના છતા, કાંઈપણ કરી સકવાને અસકત, અરે, આ લનકર શિકારપાત્ર હેનાનિધતઅરે ના અસલ જુનમ સાથે થવાને સહિનહીન-અરે, પરતવ્રતા-એ તારા પ્રતાપ-અરે, જે દેશને ચાઢીયે જે આપણો સ્વદેશ, આપણે માતૃમુખિ અરે આપણો ચવિત ધર્મ, અરે, આપણાગન જાગ્યો સગા હાવા, તેપર હોએક થતો અસલ જુનમ દરેકે દરેક અન્યાય, ત્રાસ હુ ખ, મુગે મ્હોડે જોઈએ, વેળી, અને તેની સામે થઈ શકીયે નહીં-અટકાવી ચકીયે નહીં એક આગળી મુઠ્ઠા હિંચકી શકીયે નહીં-અને એક પડેના જડ કાંઈ પેટે મુગા મુગા પડ્યા, રહીરે-અરે એ સારું વખત એ વેળતા, આ જુનમી સત્તાના પગચુમતા, એક કરમરના યુનામતી સ્થિતિમા રહેનાનું પસંદ કરતા પણ રહીયે-એ પણ હલોડા-પરતવ્રતા, પરતવ્રતા-પરતવ્ર પ્રત્યની ખીજી સી સ્થિતિ હોય ?-અરે, આ લયકર સ્થિતિ-તેમા નળી આ નવો જુલમ અરે આ શિ કાળપાત્ર લગન-જો પ્રથમ આ તું કેમ સહન કરે છે ? આ નિ અપમાન આ તિગરકાલુકત લગન રીકાઈ તો મદારા જેવો આવજો ખીજો કાણુ ?

“મુધોજી, હવે માતર.” અટક કહે માતાએ કહ્યું મુધોજી તેની પાને દેડી મયો, તેના પગપર માત્ર મુખ્ય જી પોતાના હાથમા મુખ રાખતો બાળક પેઠે નિસાસા નુખતો બોલ્યો —

“ક્ષમા, ક્ષમા, માતા-મ્હારાથી એ નહીં બને-મોત આવે તે બ્હેતર પણ મ્હારાથી એ નહીં બને.”

તેના માથાપર તે પ્રેમથી હાથ ફેરવતા બાળી તેના ચતુસારી ન ખાળી સંકાપાથી અલ્પ તેના શીઘ્ર પડી ગયે-સુકાપવા પણ ગૌરવનાં માથાપર ટપકતા લાગ્યો તે કાંઈ બોલી શકી નહીં જરા તાત થતા મુઘોળ ધીમેથી બોલે-“માતા, વિચાર કરો-અત્યારે આવે વખતે આપણે આ પગલાથી આપણા વરમા ટાલે કરી એક બસુએ શુ-દાખન કરતા નથી? કેવો અરો ભય છે? આ કરોડકીતે સમયે જે વખતે આપણે આટલું બધું બેખમ બેઠાએ છીએ તે વખતે મહારાજ.”

“મૂખ, મુઘોળ, નાદાન.” ધીમેથી પણ જોરથી સાવિત્રીનાથ જોડી હતી અને મોતાનો પાતળો શ્વેત હાથ પુત્રના મુખ પર જોરથી દાખ્યો “આ દિનસોમા આ દિનાવેને પણ જાન હોય છે” એમ જલરાતી બોલી

“માતા, બહાની માતા, કરો નહીં અહીં કાઈ સાંભળે એમ નથી” મુઘોળ બહીરાધારી પણ ધણે ધીમે સાંભે હવે બોલવા લાગ્યો-“માતા, આ બાંદનની પુત્રી અને આપણી વચ્ચે શું લાગે નજરે? એ એના પિતાની જેમ આપણા કુટુંબના એકએકને શિકારે છે અરે, તે આ આપણા આખા પ્રદેશનો નાશ થઈ ગયેલો એના હાતેમાર છે અરે, અને પછે પછે ત્યાંના કરે છે કે આપણી દરેક હિલચાલ પર તે નજર ગણે છે, અને પોતાના દેર, જાતની પિનાતે છુપી રીતે સર્વ હીનચાનની ખનરો મોકલે છે, અને આપણને પરતગતાની છુસગીમ નાખવા-કચડી નાખવાનો દરેક ઉપાયો શુભ રીતે તે યોજે છે-આ સ્થિતિમાં રહેતું એ જીવનનું સમારમ્ભ-માના! શું એ નર્કનસ્થ નથી? એ કરતા તો મોત ભલું!”

“પણ તું તું કરી શકીશ, મુઘોળ.” માતાએ અતિ દુખના નિશ્વાસ તાપના કહ્યું, મુઘોળ ઉઠ્યો પોતાને સર્ગનનારા આખમા આવેનાં અશુભુ પુઝ્યા, અને બોલ્યો-“માતા, અને વિચાર કરતા ઘો પિતા અને સાજ પહેના બોનાવનાના નથી તે વખતે મુખ્ય પાંડામાં જીવ છે અરે, પિતોળ આપ સગદીન કેમ થયા? અને પોતાના પુત્રને આ પિંદારપાન શુનારી જાતારમા વેચતા એમણે કેમ વિચાર ન કર્યો?”

“એ તું કરે? સર્ગખાને ખુંદ આ, લાકડું વળગાડ્યું સંહીકરમા લાખ્યો-શાંદને નામે તુકમ કર્યો, અને તેની અવસ્થા કંવાથી આપણને મનને મારને રનાનીન કરવાની ધમકી સુધા આપી બાંદન સાથેનું પુગલું વેર બૂલી જઈ સખ્ય કરેલા કરમાની બેઠોના મેવાપ કગાયો ત્યાં મુદાથી સાવિત્રીનાથને કિતર આપ્યો.”

“અરે આ અપમાન, આ ઉપમાદ અને હમેશના દુખમાં દિનસો કાળા કરના તો ધગધગતી આગમા બળી મરતુ સાઝ હાથ, પરતગતા એ તહાંગ પ્રતાપ એક મુલામ અતે અપભ્રષ્ટા પ્રાદેર આપણા બનદાગમા-ધરમસારમા-પણ તેમની દખલ આપણે સિર નમાવે તેમની આજ્ઞા માથે ચડાવવી! હાથ-પણ આજ મ્હોટાભાઈ કેમ દેખાતા નથી? તમને મેળ્યા છે?”

હોંઘે વેરદરિફકનો પ્રગટિ ઉપદેશ ૧-૪-૦ એનું એમ વિખાળે એ કાંઈની, મુખાપ

“ના, તે તો હું જાણે છેના હવે રામ છે”
 “હા, છે તો તેના જ છ કહીયે ? બેદિકર, નિષ્કાળજી, મોજમોજ, એવ આરામમાં મસ્તુત-કાસ રાતે આ સામેની ધમરાજાખા-કેટલાક મુગડમાન, અમનદારો મન્યા દતા, મોજમોજ ઉગાનતા દતા-દારની મગ્તી—આપણા ભાઈમાં ન પણ ત્યાં નોનો-મોડી રાતસુધી ગયા દતા, ખુશ દારની ધમ અને જુગાર આપુ-અને બાજરાન પણ” આટલું કરી તિરમકા-પૂરકે તે જરા દરેયો
 “હું જાણ છું હું જાણું છું નાદની વાત જ ન કરે તે તો તેના પિતાનો પુત્ર છે અને તે જુદારો છે જે તું જે કહી કરે તે પૂછું વિચાર કરી, અને હું ખ-ચિતા ન ચાપ એમ કરજો અવિચારી પગલુ ભરતો નહી” એમ કહી માનાએ બે હાથ વચાયા અને હાથમા પૂંચતું માયુ પકડી તેના મસ્તકપર ચુપન કર્યું
 “માતા, હું બેદિકર રહે હું જે કરીશ તે પૂછું વિચાર કરીને જ કરીશ”
 “પણ તું કામપણ ઉઠાતાભલેયુ કરતો નહી જે કામ કરે તે જુદારી મનાહ લઈને જ કરેજો”

“હા, માતા, પહેલા તો મહારા હૃદયને પુરીશ” શબ્દ ધીમેથી બોલવા લાગ્યા —“શિરના રાગની પ્રથમ સનાહ નહત, ધમક પડી તીરોદિગ્ધ પડીના મહાગ સર્વ વિચારો તેમને માટે —આ ઉદારીમા માટે છે —જુદારી સુ ભક્તિ તેમને માટે છે તેમજો જે પરિન જુકે ઉગ થો છે, સ્વરજ્યમાટે જે સ્વયંવત આરબ્યો છે, તેમાં જરૂર પૂર્ણ વસ આવશે જ વખત આવી પહોંચે છે માતા, આપણો વખત આ થો છે મહાગ અતરાતમા મહે છે અમારી ઉત્તી મહેનત સદ્ગુ ધર્ છે આજ આ શરેઆ જમે માણમે જોઈએ તે રખતે હૃદયવાર ઉધવવા એક પગે તૈયાર છે આવે વખતે આ લયકર લગ્નનો વિચાર કેમ કરી શકું ? આ લયકર લુનમને જુદાઈ માયુ કેમ નમાયું ?” હું જુદાર માયુ શિરનાગળને નમાતું અને તેમના પવિત્ર ચર્ચોના ચાપત લઈ હું છું, કે,કદાપિ પશુ હું આ પાલસની પુત્રીને પલ્લુનાર નથી અને આ મહાન શિવશા-ચાર્મમાટે મહારા પરિત્ર દેશમાટે-પરતત્રતાની બેડીથી ઝકકાનથી મહારી પરિત્ર બૂમિમાટે મહારિ કાર્ય કરવાનું છે અને મહાગ તનુ મન ધન સર્વ એ મહાન દર્મમા હું અર્પું છું અને મને અ-ધિ દારયુક્ત વાગતી બેડી હું પકેરીશ નહી માતા હું રગ નહ છું—” એમ કહેતા માતાનો પ્રદાન કરી એકદન વાનતો થયો તેને બોલાવ્યો પણ તે પાઠો આપ્યો નહી, ઉતાવળે નીચી ગયો, તે ગયો-દાણી દાણી થઈ માતા તેની પૂંડે જુદા આવી પણ તેનો પત્તો ન મળે તે તેના અમા ગઈ તો ત્યાં એ ન મળે, પણ દક્ષતરખાનાપર એક ચીરી પડી હતી તે લીધી, ઉધાડી, વાની-તો મુઘોજના અમર વાચતા ચુમકી તેના હોસ કાસ લઈ ગયા તે પત્ર મુઘોજએ પિતાપર લખ્યો હતો —

“આ નિગમપૂરી જુનમીઓના પગ ચાટવા માં જીગને શોધી કાઢજો હું તે કરી શકું તેમ નથી” તે જુની લાલીના તરસ્વા બાદનની પુત્રી હું પંચેલી રખત નહી આપણી મના અમાન્ય કરી હું આપિના આશ્રય લઈ આ ઘરમાં રહી શકતો નથી તે માટે કામા કરશો.”

આ સનાતે જન્યુ-મધ્યાદ્ય થઈ ગયા-ત્રીજે-પ્રહર થયો દેશમુખે કિલ્લામાનો પાડો વાજી આવેના આ મ્હોટા મેમાનો માટે ખાલી ઝોઈ હતો, સજ્જ કર્યો હતો આજ પાજનના ગોધનિક મુઠ્ઠે વાજાન હતુ રાત્રે ત્યા જનમવાન અને નાયગાન અને ફરજાર હતા ત્યા જનમ તૈયારી કરતા, મનજ થવા, દેશમુખ કા-હોજી જેવે તે દિનસનું કાર્ય ઉતાવળથી આટોપી ઉમેલનાં થેગ આવ્યા

પ્રકરણ ૧૨ મુ

પરતત્ર પ્રભા—(આનુ)

આસમા ! હાય ! દે જ ગમ ના હમે આપા હય અન તો દેમ
—આસમા ! ન દે ગમ

—“સાધ સાધ વે રાખો લાજ હમારી,
નદીઆ ઘેરી વારીવે નાવ પુરાણી મેગ મીઆ,
મોના ઉતારે ખેડા પાગ” —સાધ સાધને

“ His eye being big with tears

Turning his face he put his hand behind him,
And with affection wondrous sensible
He wrung Bassanio's hand, and so they parted ”

જનના અચળ નિયમોનો ભેદ સમજવા માનની અંગત લે કા-હોજી જેવે શુ ઉમેદમાં વેગ આવ્યા અને અહીં શુ ચિતાર તેમને માટે તૈયાર હતો, મલરાયથી—ગોઠસાગરમાં ખેલી સાવિત્રીનાં હૃદય કાઢી તેને મળી નહી તેના મનમાં હલુ આસા હતી કે મુધોજી પાછો આવશે, પોતાના વિચાર ફેરવશે, પણ તે માન આસા જ-કમારી ધુતારી નિરાશમાં જ ફેરી જનાર આસા જ રહી તે ગયો તે ગયો જ-આવ્યો નહી વખત પોતાનુ કામ કરે ગયો વખત પાણી વેગે વહેવા લાગ્યો, હવે શુ કરુ ? શુ કહેવુ ? તે મુગ્ધ-ચિતાર ફેરી દાસીને બોનાવી-પુણ્ય — “ રાઈ, બ્ને તો ખાજી આ-મો છે ? આ યો હોય તો સત્વર તેને લાઈ આવ ” “ હા જી, દમણ જ આવ્યા છે આજના સમાગસ માટે વજો સજવા ગયા છે-આ બોનાવી લાવી ”

સુજામગિરીનો ગજગ (સચિત્ર વાર્તા), ૨, ૨-૦-૦ એન. એમ ત્રિપાઠી એન. ૨ પત્રી, મુબાઇ

‘બોહી વારમાં તો એક મુદાન તે ખંડમાં દાખલ થયો તે તરફ જોતાં ક્રિયતે આજે પુણ્ય - બેટા, કેમ શીર્ષપતો ?’

“ના જી, બધે ફરક પડ્યો તેના સર્વે દેશજી તમાર્યા પછી કાઈજ પતો ન મળ્યો જે ત્યારે એ નહીં આવે તો આ બધાનું શુ થશે ? આ એને શુ સુખનું ? અગ્નિની તૈયાગીનું શુ કાં કેવો જવાબો ? વર વગરની બાન—”

“બેટા, ત્યારે આ ખજાર ત્યારા પિતાને હમણા જ આપવા પડશે ? હું તે કવી રાખીશ હી-મહાર માં દિમતે રહી નથી મુધેજી કરતા, મહારા કરતા પણ ત્યારાપર તેમનો અધિકાર છે”

“શુ તમે હજી તેમનો ખજાર નથી આપ્યા ?” “ના”

“અરે ભગવાન, હમણા એક ઘટિકામાં તો મહેલમાં જઈ કુખજી બાદતો તેમણે જાવાનું છે હવે શુ સાચું મૂર્ખ નાદાન મુધેજી, આ ગાંડાઈભરેડું પગલું ભરવા અગાઉ તેણે સ્થાવર કરવો જોઈતો હતો ગાંડાઈભરેડું પગલું નહીં તો જીલું શુ ?—અહા હા, કેવો ભાગ્ય-શીળી-વરરાગ્ય—માદતનો જમાઈ જેની સર્વ અરે ! ત્યારે માનવમાં હાડ વાગે છે બારે શાવળ તો મુધુજી જ કહો ને—અરે, જેનું બિજાપૂરમાં અતુલ માન તેનો જમાઈ-કેવો ભાગ્યશાળી થો હોત ?—અરે, તેને માટે નિર્માણ થયે ન કન્યા-વધુનું મુખપણુ જ્ઞેયા વગર આ ઉદ્ધત પગલું મધુજીની કઈ નાહો—જદ્-તે કન્યા-વધુ જેનું સૌન્દર્ય અતુલ છે એવી નદની છે—તેને તો એક ભવત જોવી હતી ! અહાહા !’ એવું કહી મહેરથી ખડખડ હસ્યો

માતાએ નિ શાસ નાંખ્યો — “જાજી, તું ત્યારા ભાતને હજી બરાબર જોળખતો નથી મહુ ત્યારી માતાની ખરી લાગણી પણ તું બરાબર જણી રાખેશ નહીં તું ત્યારા પિતાપર ગયો કે મુધેજી મહાગપર ગયો છે તું આપાશી, ચેની, છે આ આપણા મુદર શાવળને કચડી શખતા સર્વેક જીલ્લાને બેદરકારીથી બેપરવા થઈ તું જીવે છે મિજાપૂરની જીલ્લા સત્તાનું તું દબાજી છે તેની ત્યારાપર અસર નથી ત્યાગ મોજીલા સ્વભાવથી આ બધું તું મનમાં રેતો નથી મુધેજીને તેનો દેશ, તેની પરનત દબાવની કચાવતી સ્થિતિ એક સલ ધમતુલ્ય-જીવનુલ્ય છે મિજાપૂર તરફથી અરે ! આ સર્વેખાનને દાવે થતા દરેક નેરેક અસાચારો તેના કદમમાં કબજા ચીરતા—તે દરેકનું જખરજત વેર લેવા તે તરખી રહ્યા છે તેનો પિતા અપ રોક્ષ રીતે દધીમારખ ખની આ અત્યાચારોમાં સહાય આપે છે, એ જાણી તેને કેટલું દુઃખ થાય છે, તે, એક હું અને જીએ પરમાત્મા જાણે છે તે તું કમાશી અણે ? ત્યારા પિતાનું સર્વેખાનને આવી નામોશી રીતે તાંબે થતું એ એના શવર આ થુ છે એના અતરાત્માને સખત-રુદો પડ્યો છે એક મોજીનો આંતની રમતીલાજ ખાંબક મગી તે કહેર, દિમની અને સહનશીન પુરપ બને છે આ ખાંબક આપણે ચીમ્લદ લનું—આપણા યોગીતો તરે પુલે ખદન, દાખ—શુ વળે પહેલાં આપણો કેવો ભયકર નાશ કર્યો તે શુ તું જીની ગયો ? તેણીદહને સુપૂર્ણ, નિરસારની નજરે તે જીવે છે અરે, જ્યારે ત્યારા પિતાનું તે ઠી કન્યાસાથે ઘગન કરવા

તૈયાર થયાનું ફરમાવ આપ્યું, વારે તેની કેની સ્થિતિ થઈ હતો તે તુલ્ય નિયાર કરૂં તેને તે
આ નગરમાંથી જતા થઈ જાય એમ લાગ્યું તે દુશ્વારો અને માવતો થયો—”

માતાનું આ મોનનું બાળ એકનિતે નચે કાઢાયું એ વા નગર સામગ્રી હતો તેને
મુદ્રા ગભીર થઈ તે હવે બોલ્યો—

માતા, હું જાણુ છું કે તેની આ વચનનિરૂદ્ધ આટની બંધી લાગી છે. પંચુ હવે
શુ થાય વખત તો આની લાગ્યો અવનિદિમાં તો જુલો જોઈએ પિતાને હવે નાત આ
સમાચાર આપના જોઈએ પણ તેમને કહેવું શું ? ”

“ આ ફરમાવ સહન કરવા, તેના ક્રોધને શાંત કરવા—” સાવિત્રી બોલી, તેની આખોમ
લગના ચિહ્નો દેખાયા—” બાળક તારો પિતા સર્જનાનથી મુજે છે—અરે, વખત આવે તો
મુજોજનો—અરે, મ્હારો પણ એ કુળેના વેરમાટે ભોગ—નગીદાન આપી દે ”

“ માતા, આ શું બોલ્યો છે ? પિતાનું જરા પોચા કે—જરા ફરે છે ખરા—પણ
વખત જ એવો આવે છે—મ્હોટામ્હોટાઓ માથું નમારી શક્ય થાય તો આપણા શા ભાર ?
આપણામા વણા ખરા હવે ઓછાવતા કરેલો, નાહિમત બીડ થઈ ગયા છાંયે આપણ
તેજ દણાય છે—આપણ સતત માન અને આપણા પુત્રપત્ની લાગણી બંધી બેઠી દીધી છે
તેઓએ આપણને ત્રાસથી—ત્રેરથી—લુનમથી દબારી બીર-ગામના બનાની દીધા છે ”

“ હા, તમે એના હજો પણ મ્હારો મીર મુષોજ નહીં તું અને ત્હારો પિતા એતઆરામમાં
રહેના તેમના પગની ધુળ આટરો—જેને તમે વફાતરી નહો છો, તેને તેઓ ગુનામાં કરે છે—
તેઓ તમને પોતાના ખુશામ વારે છે—તમારી ખુશામ માટે તેઓ તમને પિ કારે છે—શિવના
જેવા—મુજોજ જેવા પુત્રોને તેઓ અદેખાઈથી જોતા રહે છે—પણ જરા તગ પણ માનના
નગરથી જીવે છે ”

“ હા, હા, અને વખત આવે પાસેના કાચપ ફાસીએ પણ લટકાની દે છે ” જરૂર
મંજાકમા બાળ બોલ્યો તે દહુવધુ બોલે છે ત્યા નીચેથી તેના પિતાનો મ્હોટથી—બોનનાં
અવાજ સળગાયો ગરીબ નિયારી સાનિનો મુજ જોડો—” ત્હારા પિતા તૈયાર થયા લાગે છે
જા બાળ તેની પામ જા, હું તેમને મળી રાકીશ નહીં મ્હારામા હિમત નથી ”

બાળ એક વખત પણ ઉન્નાર્ગનગર ત્યાથી પાવતો થયો નીચે બેઠકમા હલુરીયાને કાંઈ
ફરમાવતા સજ્જ થયાના કાંઈક દેશમુખ ઉભા હતા કાંઈક દેખાવમા ઉભો, જરા કાંઈક
દમમદાર પુરવ હતો બાળાવને જોના જ મુષોજ—લાગ્યોથી વરસામને સતેર લાગવ
કહ્યું બાળાવે હલુરીયાને જાની સજા કરી તે તરત ત્યાથી પાવતો થયો “ માજી, આ
લગથી આપણ ભરિખ વલુ સુધ્યું પેગીઓથી આવતા આવેલા વેગનો નાશ થયો સર માર
લતા સુગાનો સગીધ થયા મિજાપૂમા પૂલુ માન વધશે બાદના વહેવાઈ હવેથી પરત
મજામાનો મળી આપણે રાજકર્તા કામમા હવે દાખલ થયા—”

સમાચાર-ભયમર સમાચાર તો આપના જોતએ તે વાંકિયુ અઠકયાવયર, પિતાન આનદી સુખ-રવનેનો નાત કગતા રમ્દો બોની ઉઠ્યો — “ મુધોછ તો ગયો પિતાછ તેશે સહારબાઈ સાથે નમ્મ નહી કરનાની સખન પ્રતિના લી ડી છે તે હવે આવનાનો નથી ”

આ સાંભળી કાન્દોછ તો સગરડ જ થઈ ગયો ! મુગો જગ્યા ! તેના મ્હેગપર સીસાને રગ પથરાયા જેતુ થયુ- તે ધીમેથી બોના લાગ્યો — “ આ તો આપણા મવાનો નાશ, બાછ ભય કર નાશ અજમાન જ્યાર જાળ આ મુઠ્ઠો માફ કરશે નહી, બાલ્ય તેને થયેન આ અમલ અપમાન-તેની યુનીની થરની આ મરકરી-અપમાનથી પૂર્ણ થિ કકારેની માથે આપણી સાથે જોશે આ તેને જેતુ તેતુ અપમાન થયુ નુધી-નગતામા ની હોમાયુ-તેની જનાળા આપણ સરને બાળી બરમ દગ્ગે-તેનો શાન થરનો વેરામિ પૂગ જોગથી લકમી ઉરો અને તેમા આપણે સર્વે મળી ભગ્મ મર્મશુ-ઓ અમાલવાની ! જગદબા ! રક્ષણ કર ! રક્ષણ કર ! આ નાત ની શુ સુન્નુ ! હાથ, હાંકો કરી નર નાશ કર્યો-થઈ ચુક્યુ-અરે, હુ કામીએ થનીશ, હદારી માતાનો દા દાન થયો, હદારો સિરમ્હેડ ” હનાશ થતો કાન્દોછ બોની ઉઠ્યો — “ મ્હારે હદારી માતાને દાનને દાન મળતુ જોઈએ ”

“ માતાછ અચારે આ જ ચિતામા માલ થઈ ગયા છે તેમને મગવાનુ કાઈ પગ કાણુ નવી, મુધોછએ કહ્યું તે કાઈ હવે તે સુધારી શકશે નહી તમે અને પિતાછા એ વિશે એના વખર વિચાર કરશુ સમન ભરાઈ આ થો છે હવે વિચાર કરતા બેમાનો વખન નથી કાંપિયુ એમ્દમ કગવુ જ જોઈએ ”

“ હા, ખરે બાળા મચનાનો એકે ઉપાય રેખાતો નવી હવે તો આજ કાઈ બહાનુ કાઢી વખત ફેરવેા અને જે વાઈ થોડુ થણ લેવાય તે લઈ આ આપણા વડિનોપાછાંત ગામો, ફેશ, જહાગિયુ ફરમાર ત્યજ આના જતુ છુપી રીતે નારી જતુ તે થણ વખતસર રહ લો તો જુ-અરેરે, શુ હદાડો આ-થો-તો અરેર અરેરે ! ”

“ પિતાછ, જા બીજુ માગ ન રી ! મુધોછએ કરેન બૂન સુધારી શકાય એમ નથી ”

“ હું શુ કહે છે ! ”

“ તે સુધારવા, શુ હું અહીં હામર નથી ! ”

“ શું ? નું ? ”

“ હા, હુ બાછ ! ”

આ દુખના દાવા માગ્યા આ વૃદ્ધના હૃદયમા કાઈ આશાના ત્રિકુ મુધ્યા, તે બાગ્યો — “ શુ ? તુ બાછ ? ”

“ હા, હુ મુધોછને અજો મ્હારા લગ્ન કરો અને આવેલી આ આફત ટાળો પણ બાલ્ય બાળી તો શકશે નહી ! ”

આનંદમાં આવતો કાન્દોજી બોલ્યો — “ જાજી, જાજી ! તારો કેરો ઉપકાર તું
આપણું સર્વેને બચાવ્યા તું ખરો-મહાત્મા કુળ દીપક, તેની કાળજી કરતો નથી પ્રાણે મુખીજીને
દબ્બુ જોયો નથી લગ્ન મહાત્મા પુત્ર માથે કરવા એમ સર્વેખાતે ફરમાવ્યું છે-મુખીજી કંઈ જાજી
એ નામ પ-પુ ત્યાં મેં મુખીજીને નક્કી કર્યો હતો-અને તે દર્શાવ્યું હતું, પણ દરે વાત
મહાત્મા કંઈ ના અને સમજતી લાગતી, તે કામ મહાર્-જાજી, તું મહારો ખરો પુત્ર છે ”

“ પિતાજી, હવે વેળા વીતી જાય છે વરો સજી આજ્ઞાઓ ”

“ જા, પુત્ર, વહેતો, આવ મૂખ મુખીજી ઉદ્ધન છોડરો ! કા-કરી આવમે ” કહી-ને
આવે તો તેના આ ઉજાળા પગલાં મારે દુઃખને માથે કરીશ. જા, દુઃખ તારી માનને
અળી આ આનંદના મમાચાર આપુ મુ

વિદ્યાર્થીઓ, વેપારીઓ, તથા બહાગ્ગામના વિગીરંગે માટે
મુંબાઈમાં ફક્ત એક જ.

“શ્રી નૃસિંહ હિન્દુ લોજ.”

આ હિન્દુ લોજ તેના હિન્દુ માલિકોની ખામ ભત્તી દબરેખ
હિંદુ તદ્દન નવી જ મેનેજમેન્ટ સાથે ચલાવવામાં આવે છે. માલિકોની
પાતી આસાધારણ પ્રમાણે તે જ અમારું એક સાચું સન્દીક્ષિત છે.
એક જ વચ્ચે પધારનાથી નહીં ખાતરી થાય.

ઠેકાણુ-કાકડી મારફત સામે.

દેવીમાર એક “લોજ”

અમૃતાંજન

(૨૪૪૨)

એ દેશી દવામાંથી હિન્દુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે.
તેનો ઉપયોગ, જ્યાં તમને શરીરમાં ખગ્ગલુ થાય ત્યારે,
અમૃતાંજન વાપરજો આખા શરીરના કોઈ પણ ભાગપર એક
અતીશય ગમખાણું ઈલાજ પુરવાર થયેલો છે.

ફક્ત આઠ આનાની કીમતમાં

તે દરેક ઠેકાણે વેચાય છે.

આજના ભગેલા ઠાકરો અમૃતાંજન વાપરવાની

મંજુર બતાવેલું કરે છે

અમૃતાંજન એવું ના ૧૦૮ દિવસ ગેરુ મુખા

આલદમા આરતો કા-હોજી બોલ્યો — " બાજી, બાજી ! જરો કરતો ઉપકાર તે
 આપણુ સરેને બચાવ્યા તુ ખરો-મદારા કુળ દીપક, 'તેની કાળજી કરતો નહી' બાદને મુંધાજીને
 તલુ લેયો નથી લગ્ન મદારા પુત્ર સાથે કરવા એમ સરેખાને કરમાવ્યુ છે-મુંધાજી કે શાઠ
 એ નામ પડ્યુ નથી, મેં મુંધાજીને નક્કી કર્યો હતો-અને તે દરોજી હતુ, પણ હવે કોઈ
 મદારા કાળી બાદને સમજતી લાગત, તે કામ મદાર-ગાજી, તુ મદારા ખરો પુત્ર છે "

‘ પિતાજી, હવે વેળા વીતી ગય છે વચ્ચે સજી આત્મા યો "

" જા, પુત્ર, મેંને, આન મૂર્ખ મુંધાજી ઉદન છોકરો ! કા-હરી આરતો નહી-મે
 આવે તો તેના આ ઉછાઠગા પગના મારે કુ હવે ગાદ કરીશ જા, કુ પણ તારી માતેને
 મળી આ આનંદના સમાચાર આપુ છુ

વિદ્યાર્થીઓ, વેપારીઓ, તથા બહારગામના વિજીટરો માટે

મુબાઈમાં રૂકત એક જ.

“શ્રી નૃસિંહ હિન્દુ લૉજ.”

આ હિન્દુ લૉજ તેના હિન્દુ માલિકોની ખાસ બત્તી દેખરેખ હેઠળ તૃકત નથી જ એનેજમેન્ટ સાથે ચલાવવામાં આવે છે. આલોકોની પહતી અસાવારણ ધર્માય તે જ અમારુ એક માત્ર સગીક્રિટ છે. એક જ વખત પંચાંગાધી વધુ ખાતો થયે.

ઠેકાણુ-કાર્ફી મારકીટ સામે.

ટેલીગ્રાફ ઓફિસ “લૉજ.”

અમૃતાંજન

(અમૃતાંજન)

એ દેશી દવામાંથી હિન્દુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે. તેનો ઉપયોગ, જ્યાં તમને શરીરમાં ખરજબુ થાય ત્યાં, અમૃતાંજન વાપરજો આખા શરીરના કોઈ પણ ભાગપર એક અતીશય રામબાણુ ઇલાજ પુરવાર થયેલો છે.

ફેકલ આઠ આનાની કીંમતમાં

તે દરેક ઠેકાણે વેચાય છે.

આજના ભાગેવા ડાકટરો અમૃતાંજન વાપરવાની મજબુત ભલામણ કરે છે.

અમૃતાંજન દેશી ના રૂકત ક્રિયા કરે, મુબાઈ.

૨૫ એપ્રિલ ૧૯૦૬ માં સમાચારકની નોંધ થેલા.

રંગના જાણીતા વેપારી

પ્રાગજી સુરજ એન્ડ કં

સુત્ર નગનાના જુદી જુદી જાતના રંગ મહેરાણા જથ્થામાં અમહાદે
ત્યા મળી શકેશે. નગનાને કામ આવે એના દુર દેશનારથી ખામ મગાવેલા
અને જાતના રંગ કિકાયત ભાવે અમહાદે ત્યા મળશે.

વધુ વિગતો માટે લખો ચા રુખરુ મળો.

પ્રાગજી સુરજ એન્ડ કંપની.

ચાર્ટર્ડ એજન્સી મગનમા, એન્જલેન્ડ ગેઝ
કોટ, મુંબઈ.

આનંદ અને સ્વતંત્રતા

મોહનના આશીર્વાદસુરુ આનંદ નાવથી માળિયા દરેક જાતની
ખીમારીઓથી તેમ જ માતાના અપંગથી થતા દરેક વ્યાધીથી હમેશાં નહુ છ તો શ-

નિરોગી મતાન.

માતાનો સાચા આનંદ અને ખાનાખીના તથા ફરમાની હુ ને સ્વતંત્રતાનો
માથો ટહુલો નથી? કિમત દર શીથીનો ૩ પુટપાન તથા ૨ પી ખર્ચ જુદુ

મચ્છર, માકડ, તથા ચાંચડના જુલમ અસહ્ય હોય
તો,

અમારૂં એન્ટી મોન્ડલીંગ એલિ વાપરી તેના ત્રાસથી મુક્ત થાઓ
ક્રૂત ચોઈ ટીપા ગમે જાત ઉપર ચોળી સર્પ રટનાથી ઉપકરી જાનુઓ પારો
ફેડી શકતા નથી મેલેરીયા તેમ જ ખીજા ઝહેરી તોવથી જાનના મોક્ષસ
અને ખાતરીપૂર્વક ઈનાજ છે, કિમત દર લીની રા પુ પોસ્ટેજ જુદુ

એન્ટીસ

મગવાન રંગાણા

ધી કૃપા ઈશ્વારના કુ

ધી ન્યુ મેડીસ હોલ,

Feb 10 રીચીરોડ અમનાદ

કમર્સિયલ મિનીંગ લાહોર

૨૬ નવમી ૧૯૧૭ મ સમાલોચકની તોન મેગે

ડૉ. વામન ગોપાલનું

આ યોડા ઇ ઝ ડ

સારસા પરીલા.

આ પ્રસિદ્ધ દવા લાઠી સુવાગરા ઉપર અક્ષરી ૭ પાન બીજા અનેક રોગો

રોગચુક્ર થી આગીવાદ આપે છે અને પ્રદર્શનમાથી

સોના ચાંદીના ચાદ મેળવનારને આ જોડે જ સારંગા-

પરીલા સા યગદળી નીચકુ છે.

આ પ્રસિદ્ધ દવા લાઠી સુવાગરા ઉપર અક્ષરી ૭ પાન બીજા અનેક રોગો
જેવા કે-ઉંઘે એટલે ગરમી અને તેના વડે થતા ત્રામદાયક રોગ, લકના
અધીવા, ગડમાળ, મોળામાં તથા છાત્ર ઉપર ફેવા થતા, દાઢ પગની તળીઓમાં
ઠાણા ઝાન, પાવ, ખાજુ, શરીર ઉપર તીતળા જેવા ફોવા થવા, હાથ પગ
તેમ જ આંખોની બળતરા થવી, કાચી ગસાયણુ ખવાથી મોળામાંથી નાળ થવાની
વગેરે વગેરે રોગો ઉપર અમૂલ્ય છે અનુભવ વિના ખાતરી થતી નથી

ગીગી ૧ કીમત ૧૧ રૂપીઆ.

પોસ્ટેજ ભુદ

ખનારનાં ડા ખાતુ-ડાં ગૌતમરાન કેશનુ ઔષ્ઠ યવય-કોકેરદ્વાર, મુબાઈ.

આ યુ ધ્ય વ ધા ર ના ર

તં ડે ન્તી જ જ વ ના ૦

કે મ તા કો ત મ ઠા ડ ના ર

નિર્દળ નહિ થનાર

અત ગે ગી ને અચા ન ના ૪

હુમેગ મરિ હિતકાગી

આવી વાની ગોધમા હો તે બાનુ
મા લખેરી લાદતોમાથી એ અમૂલ્ય
સગમી ગોગીઓનું પ્રખ્યાત નામ તમેને
મળી શકેને નધારે વીગન નાથના
માફે અમારે કામરાત્રી ન વાચુ
હોય તે અવસ્ય વાચો એ પુનઃક
વાર કીમતે અને રગર પોસ્ટેજ
મોન્વવામાં આવે છે

ધ્યાન્ય ઔદીમ—

કાલબાદેવી રોડ,

મુબાઈ

વૈદ્યશાસ્ત્રી

મણિશંકર ગોવિંદજી,

જાગનગર—કાઠીયાવાડ

હેલરનો રૉયલ એસ્ટ કોકો.

આ કોકો હિંદુસ્તાનમાં વેચાતા બીજા કોકો કરતાં (મહે) માદા માણુગો તથા બચ્ચાઓને માટે એની ખાસ લક્ષ્યમણુ કુનામાં આવે છે.

માફરો, વિદ્યાર્થીઓ અને જેમને રાત દીનમ મગજમારીનું કામ કરનાવું હોય છે તેમને માટે 'હેલર કોકો' મહા અગર દોઢી કન્ટાં ઉચિત ખીલુ છે એમાં રહેલ થીઓબ્રામીન (Thiobromine) તથા ફોસ્ફેટ્સ (Phosphates) મગજમારીથી કીધું થતા કારણે પુષ્ટિ આવે છે.

દરેક અખીતા વેપારીને ત્યાંથી મળશે
હિંદુસ્તાન, બરમા તથા સિનેન ખાતે ૥ મોય એજન્ટો

કેઠારી, સુતરીઓની કા.

હુમમ સ્ટ્રી, કોલ્, મુબાઈ

સ્થપાઈ ૧૮૯૨

એમ. પી. ક્રેડુ ઍન્ડ કંપની.

અમલદુવ રહેમાન સ્ટ્રીટ નં ૩, મુબાઈ
અમર એજન્ટ બનાવનાર અને કોલ્કાતા કુનાર.

કોપર ખેડ સંગીત કાષ્ટ તમા પચ, કાષ્ટના વામ ઉપર મારવામાં
પીતળની ગણે તથા તેને લાગી સાદી માણુબચવાની પીતળની ગણે,
સોપાનના દરેક બનના પગ લાગની મીન, પીતળના નામના બોઈ તથા
ફેસિ ટ્રિકો બ્લોક વિરે બનાવનાર તથા બાખનાર

સંમલોચકનુ વાર્ષિક લવાજમ રૂ ૪;

હિંદુસ્તાન બહાર શીલીંગ બા = રૂ. પોષ્ટા છે.

બુક અન્ની કિમત રૂ. ૦-૮-૦

મમાલોચકની બહેનબહેને હમેશા ઉત્તમ અને સ્થાયી
માહુકો જ લાવી આવે છે. બહેનબહેને વિનાનો વ્યાપાર
એ વ્યાપાર નથી.

૨૮ આપના ઍજન્ટ સંમલોચકની નોંધ લેજો

જુના અને જાણીતા
ઝવેરીઓ

શ્રેષ્ઠ લગવાન એન્ડ બ્રધર્સ.

૨૦૬, ગ્રેબ મેમ્બર સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.
 તારુ સિરનાયુ "Muffchain-Bombay" ટેલિગ્રામ ૧૭૪.

મુંબઈના સુપ્રસિદ્ધ ઝવેરીઓ.
 ઉત્તમ કારીગરીના અનેક નમુનાઓનું પ્રદર્શન !
 મોહનલાલ એન્ડ કંપની,
 દરેક પ્રકારના સોના, ચાંદી અને ઝવે-
 રાતના મનપસંદ ઉત્તમ દાગીના
 યનાવનાર ને વેચનાર.
 નં. ૧૬૭-૨૦૧ શેખ મેમ્બર સ્ટ્રીટ,
 ગણેશવાડીની સામે, મુંબઈ.

સુપ્રસિદ્ધ અને જાણીતા.

વિશુદ્ધ સ્નેહ.

(નવનિર્મિત).

લેખક — શ્રી જગન્નાથ હર્ષિલાલ પટ્ટા બી એ.
 એક પરિણીત સુગમના શુદ્ધ સ્નેહની કસોટી વિક્રમ પ્રથો કેવી રીતે ઉત્તી થાય છે તેનું મહત્વ અસંકલિત વર્ણન આ પુસ્તકમાં છે. અત્રે એક બાનકને હાથે માર પ્રકટ થાય છે.
 નૂરુલ્ હકીમ આદિ જ્ઞાના
 મળેલા તુ હકીમ એસસેસ એન. એમ વિપાદી એન્ડ કંપની. શુક્રતે ૧મ, મુબાઈ નં. ૨

જનતાન.

જનતાન—ઉલટીને તરત જ બધ કરે છે.

જનતાન—પાચનશક્તિ માટે અકસીર છે.

જનતાન—શક્તિ માટે એના જેવી એક પણ ચીજ નથી.

આખો વખત ખો ખો કરનારાઓએ જનતાનનો તરત જ ઉપયોગ કરવો.

દરિઆની મુસાફરી કરનારા દરેક માણસો ત દુરસ્તી માટે જનતાન પાસે રાખે છે.

જનતાન—ગાનારાઓ અને બાપણ કરનારાઓ પોતાના કંઠને માટે જનતાનનો જ ઉપયોગ કરે છે

જનતાનની એક બે ગોળાઓ પાનમાં ખાનાથી પાનનો અજબ સ્વાદ આવે છે ને મ્હોમાથી દુર્ગંધ દૂર કરવા માટે જનતાન વાપરવાની ખાસ જાનમણ કરવામાં આવે છે

જનતાનનું એક પરીકું આજે જ ખરીદો.

મોટું પરીકું ગોળી કેન્સી ડબી સાથે રૂ ૫

મધ્યમ પરીકું ગોળી ડબી સાથે રૂ ૪-૦

નાનું પરીકું રૂ ૧-૦

સોલ એજન્ટસ—જનતાન એજન્સી,

(૭ આર ચાંબા)

બુમામસહદ, મુંબઈ.

દરેક આબરુદાર વેપારીઓ જનતાન વેચે છે

સો વરસનું પુરાણું ખાતું

લુના

ગોપાલદાસ બન્ડીવાલા

અને

મીરાજીવાલા

મુખાઈ.

મોઘા મગાળા અને રાજ્ય ધીની ઉત્તમ મીરાઈઓ માટે

એક ફેરા મારનાની લક્ષમણ ક વામા આવેછે.

સુતરફેની

હલવા

વેનીના ચુનામ

ઓરેજ વીગેરે

સુકા હવરા

દરેક જાતના

અધરધુનીના લાકુ

જુદીના લાકુ

જાલેખી મેસુર

ચુનામની બન્ડી

પીસ્તાની લા રી

આવાના-પેડા

મારાના છુરા

૧૨ પાક

ખાટુદી

મીખક

મગન વોરે

ધણી જાતની

મુલ્તી મીરાઈઓ-મગજ ધારી

ટેલીગ્રાફિક એજેન્સી, " Burfee Shop "

સી. પી. ટેન્ક. ટેલીફોન નં. ૧૧૦૭

વેષાવો અને સનાતનીઓને ખાસ ઉપયોગી અપર્વ પુસ્તક !

થોડા વખતમાં બહાર પડશે !!

બગાલના આ પ્રસિદ્ધ દેશસેવક સાધુ પુરુષ

બાબુ અરવિંદ ઘોષના

નામથી કયો હિન્દીજન અભાગ્યો છે ?

આ વિદ્વાન નરસનના

વિદ્વત્તાલયમાં પદર ઉત્તમ લેખોનો સંગ્રહ

અરવિંદ ઘોષનું તત્ત્વજ્ઞાન.

છપાય છે-થોડા વખતમાં બહાર પડશે.

(તેમની મુ દર બીજો તથા છવનચરિત્ર સાથે)

લેખક,

૧. મોતીલાલ બેઠાલાલ મહેતા

અનાઉધી, માહક થનુર પામેથી

મૃત્યુ રૂપીઆ બે, પોરટેજ નાર આના ૧૫

૫૭૦ —

રમણીયરામ ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી,

મોરારજી આલસ નં. ૨/૩૬,

મેન્ટલરેટ ઘેડ, ગિરગામ, મુબાઈ.

સમાજોચક

મુખ્ય લેખો.

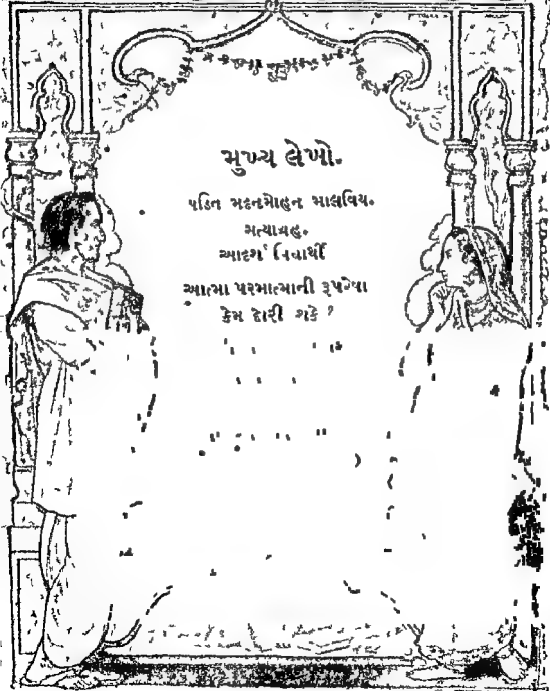
પડિન મદનમોહન માલવિય.

મત્યાચલ.

આદર્શ નિવાર્થી

આત્મા પરમાત્માની રૂપેયા

કેમ દોરી શકે ?

તીજેરીવાળાઓની નવી રીતની હરીફાઈ.

લગાઇ પહેલા ઓરૂંડીયાથી કાગળ જેના પાતળા પતરાની તીજેરીઓ! અત્રે આવતી હતી અને અળને માનની કદર નહીં હોવાથી ઠીક સંખ્યામાં વેચાતી પણ હતી હાનમાં તે તીજેરીઓ નહીં આવતી હોવાથી તેની જગ્યા તેરી જ બનાવટની અમેગીકન અને બીજી તીજેરીઓએ લીધી છે એ તીજેરીઓ વેચનારા એવું કહે છે કે ગોદરેજની તીજેરીઓ ગમે એવી સારી હોય પણ અમેરીકા અને બીજા દેશોમાં બનતી તીજેરીઓને કદી પુગી શકે નહીં એઓ બીજી એમ પણ કહે છે કે અમારી તીજેરીની ભનામણ અમારો કોન્સન કરે તે કોન્સનનું મુખ્ય કામ પોતાના દેશના માલને ખન વધારવાનું હોય છે એટલે તે ભન મળી કરે તે રી કાર્ડ એવું કરે નહીં કે માન ભરોસાનાનક જ હોય.

કોન્સનની ભનામણથી એવી એક નકાની નીતેગી મોગી કીમન આપીને ગોદરેજો ખરીદે છે અને ફક્ત પચમીની માત્રે રીડે અને જેઓને ખાતરી કરતી દેય તેઓને મતાનના ઢારખાને રાખી છે.

આગમાંથી અને આગમોગુનુ ગુર, જગાત, ગોડડેન ભાડા અને એગટ તેમજ છુટક વેચના નો નફો એવાએવા અનેક ખચ્ચ આરાન થતી તીજેરીઓ ઉપર પડે એટલે પરદેશી તીજેરીઓ હનકી મનાવવાની હોય તો જ અત્રીતીસ રી તીજેરીઓ સાથે હરીફાઈ કરી શકે એ સમજનું મુશકેલ નથી. ગોદરેજો પાચ મીનીટમાં જે તીજેરી તોડી તેની મનાવટ કેરી છે તે મળના ગોદરેજને ખરીદ કરવા પડી એ ઉપરથી વાચનારે ધ્યાનમાં લેવું જોઈએ કે તીજેરી નમતી છે. યા મજબુત તેની ફક્ત જોરાથી કાઢીને પણ સમજ પડી શકે નહીં તૈયાર થઈ રહેના પત્રી પાચ મીનીટમાં તોડી શકાય તે તીજેરી તેમ જ તોડતા પાચ કનાક લાગે તેરી એકસરખી જ દેખાય.

ગોદરેજનું કારખાનું—

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુબાઈ.

વિલમ્બ

પાછલા કેટલાક વખતથી સમાલોચકના બદો પ્રગટ થતાં જો અનંદા વિલમ્બ થાય છે તેથી ગુણ ગ્રાહકોના મન હુજોતાં જોઈને અમ્હને જો થાય છે આ એમની મહાવાચીલ નહિવત્તા માટે અમ્હે નવ મો ઉપકાર માનેતા જણાવવાની રત્નાલ એ છીએ કે હાપખાનામા હુલમો કામગંજની પુરુષ અછત હોવા સાથે એની થીજ ન કંપી શકાય એવી વિલમ્બાઓ નડે છે એજ નજરે જોઈને મુખ્ય કામજી છે પણ જાનવી સવરતાએ સમાલોચક નિયમિત થઈ જશે એરો અમ્હને વિદ્યા છે આ અગવડ દૂર કરવા માટે અમ્હારે પ્રયાત્ન તો બ્રહ્મ જ છે ગ્રાહકો આ દીવ અને વિલમ્બ માટે સમા આપશે એવી આશા તો હું એ પ્રેમા મુખી જોની વ્યવસ્થા થાશે તો તે માટે ગ્રાહકોન-ધુઓ ઉદારતા હથાવશે એની આશા છે

નુબઈ ત્રિવેનિ
નુબઈ ત્રિવેનિ ૧-૧૨-૧૮૧૮

—મુબઈ

નુબઈ ત્રિવેનિ

સાધારણ રીવાજ મુજબ ગ્રાહકો મીસિકનો પહેલો મહારી મુરકેલીઓવધે છે કારણ કે,

પોસ્ટ ઓફિસવાળા એક જ દિવસે બધા વી પી અને પરિણામે વાધા ગ્રાહકોને વી પી જતા રહેજ છથી આ મક મોટો જ મળે એ સહમત શકાયે,

અમ્હારે વી પી કગતા નસુધણી મહેનત કરવી પડે—એમજ બનાવવા, તે અને પોસ્ટ ઓફિસમાં આખા દિવસના દિવસો ગમાવવા

ગ્રાહકોને અક તો મોડા જ મળે, અને હસે કે ખારે દિવસે, કે ગ્રાહક રચન બીસ પરીસ દિવસે અમને પૈસા મળે, દરમિયાન નવો અક તૈયાર થયો હોય તોયે ન્યાયાધિકારી આશિસમાથી પૈસા ના મળે ત્યાં મુઠ્ઠી એ નવો અક મોડલી શકાય ન

માટે જ

સૌ ગ્રાહકોને વિનંતિ કરવાની કે હેમણે મનીઓર્ડરથી જ લવાજમના રૂ. ૪ આપવાની કૃપા કરી ગોઠવણ કરવી, તેથી તેમને સ્હેજ પણ વધારે ખર્ચ નહિ થાય ઉપર ગ્રાહક નખર, નામ અને ગામનું નામ સ્પષ્ટ રીતે લખવું મનીઓર્ડરથી પણ ગ્રાહકોને રૂ. ૪-૫ ખર્ચ થશે અને વી પી થી પણ તેજ થશે તો આટલી સવડતા શા માટે ના કરી શકાય ?

પાછલા ગયા વર્ષોમાં ફેટલીક આર્થિક અગવડો વેડીને પણ સમાલોચકમ તરફ વધારે ધૃષ્ટ અને વધારે ચિત્રો આપવામાં આવ્યા છે તે રીતે ૧૯૨૦ માં પણ આપવામાં મેટલુ જ નહિ પરંતુ મોઘવારી શમે અને શાંતિ પ્રવર્તે તો 'સમાલોચક' ને હજી વધારે કરવાનો અમુકારો અભિલાષ છે અને વધારે ચિત્રો તથા ખનતા પ્રયત્નથી મેળવીને ઉત્તર આપી સમાલોચકના કલા અને માહિત્યને વધારે સગીન સ્થાન આપવા અમરો નમ્ર સ તે સકલપની સિદ્ધિ અમારા ઉદારચરિત અને સાહિત્યપ્રિય ગ્રાહકો અને ગુજરાત અભ્યાસકો અને મુશિક્ષિત લેખકો, અને ગુજરાતના ચિત્રકારો એ સૌના આધાર રાખે છે ગુજરાત અને ગુજરાતી લાઘવો માટે અભિમાન રાખતા કવચસેવકોએ વિચાર આચારમાં મૂકી કાર્યવાહી થવાની જીવત જરૂર છે સમાલોચકના કાર્યવાહકે તેમના અને સહાનુભૂતિને પ્રેમથી સન્માનસહિત વધાવી લેવા નિરતર તૈયાર છે, અને તે માટે આશ્રી અપેક્ષા રાખે છે

ગુજરાતના ઉત્સાહી ચિત્રકારો, એમેચ્યુર ફોટોગ્રાફરો અને વિદ્વાન અને ઉત્સાહી પોતાની કૃતિઓથી સમાલોચકના કાર્યવ્યવહારમાં પોતાના તરફથી સાહાય્ય આપી અમને અને ઉત્તેજન આપશે એવી અમને દૃઢ આશા છે અને અત્રે તે સર્વને અમને સહાયભૂત વિનંતિ કરીએ છીએ તેમ જ અમારા ઉદારચરિત ઉત્સાહી ગ્રાહકખંધુઓ ને ઉદાર ઉત્તેજન ઉપરાંત અમને નવીન ગ્રાહકો મેળવી આપવા કૃપા કરશે તો આ દેશહિતના કાર્યમાં જરૂર સહાયરૂપ નીવડશે. 'સમાલોચક'ના ચિત્રકારો-વિગેરે માટે આ મોઘવારી—જે હજી પણ વધતી જાય છે સમયમાં અમારા ગ્રાહકોના આટલા ઉદાર આશ્રય અને સહવાય માટે મહદુપકારી બનીશું.

આ મમ વિશ્વસિ અરણ્યરૂઢન નહીં નીવડે એવી અમને આશા છે

મુબાઈ, ૧લી ડીસેમ્બર ૧૯૧૯,
સમાલોચક ઑફિસ,
મોરારજી ગોકલદાસ ચાલે નં ૨/૩૬,
સેન્ટ્રલ ટ્રેડ, ગિરગામ, મુબાઈ નં ૪

રમણીયરામ ગો. ત્રિપા
મકાશક

તમારે ત્યાં શુભ પ્રસંગો પર

દી-પારદી—

નાચ-પાગદી—

ઝોટ-હોમ

ધર્મીંગ એટરેનમેટસ

ધત્યાદિ મેળાવડાઓમાં—

શેફ્ફિશમેન્ટસ માટેની ગોઠવણ કરવાનું અમને સોપો—

ફાકલુ કામ—

વાજુમી દામથી—

ટુક વખતમાં—

અને તમને ૧૦૧ ટકા સંતોષ મળે તેવું, કમી આપીશું—

એન્ટીમેટમ મળાવો—

ભાવ તાલ જરૂર પુછાવો—

ગોવિંદજી વસનજી.

મુખ્ય ઓફીસ-ચીજંગલાર.

બ્રાન્ચ નં. ૧-દાકોરદાર.

બ્રાન્ચ નં. ૨-આદરો.

મુખ્યર્થ,

ટેલીફોન ૧૫૫૬,

ટેલીગ્રામ—

'Sweetmart'

Feb 19

પંકાયલા, પુરાણા અને પ્રભામિય મશીન

પોલીશની ગરુઆત કરનાર

અને આ ધધાને એક કેશનેબલ ધરાની મપાટીપદ લાનનાર

ઝવેરી કાનજી માલજી

આ નામ કોણુ નથી બાણુતું ?

પહેલા પાચોનીયર

હજી પણ કઈ નવી કૃતિઓ,

નવા ધાક, નવા શણગાર, અને નવા ગનકારો

તૈયાર કર્યા જ લાય છે !

કુકાને ખરાઈ તરદી લઈ લેતા તો

જરૂર જ મોહરોંગ !

પરિણામે અમને ખટાયા વિના

છુટકો જ નથી !

પછી આજે આપો કે કાલે !

અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબાઈ

ટેલીફોન નં. ૭૮૨.

આપના ઓર્ડરમાં સમાવેશકની નોમ લેવો

ભીખા કલ્યાણજીની કુંઠની અમૃત તુલ્ય દવાઓ.

સંજીવન મિશ્રણ.

-પેલેસા વિચીત્રીકા માટે-

કેવેસા અપેસા બદલ નિત્યારવિગેરે
બધે રૂ. ૧૦ ને ૬ વખતના ખાનપૂર્વક,
નાસુદ કરના. આ એક સામબાહા ઉપાય
છે જેનાથી સેડો અનુચિત રૂ. ૬૦
બચી છે

કિંમત બાટલી એકના આના ૫૨૫

બમલ એકાન્તિમેન્ટ

-ખાતર દેશજી માટે-

એ તેની રૂ. ૧૦ થી કાળી કે પાન દેશજી
મથર મુજબી આ મઝમ બેધી ત્રણ
વખત નાસવાથી જરૂર મુજબી નાસુદ
કાર છે મન સામગી જરા પાન બળતી
નથી કે ખેરાળ વાસ માદની નથી
કિંમત બાટલી એકના આના ૫૨૫

તાવનં ચક્રસીર મિશ્રણ.

આ મિશ્રણ ટાનીય, આતીયા, મિટીરન અને ખરાબ મુખા ફાંપી નીચીતા મધ ભલન
હી તાર હાથ રાખવામાં રસર ફરે છે કારણ કે તે તમામ બનના તારના જ તુઓને નાણુ
કરવામાં આપાદ છે આ મિશ્રણ ના મન બામ લેવાથી એક જ નિવસમાં એ તેને તાવ નાણુદ
યથે બધે છે મીઠા રસમાંથી ગાવ હેતાર પછી ધાગે જ અગ્નિ માટે છે તન મા દવાય
એક કમ્પ પાન ખરામ પરીમામ માનડ નથી એ તેની ખામ મુજબી છે

કિંમત બાટલી એકના આના ૫૨૫

ગાંડીવ એન્ટી-ડમેટીક. ખામ.

એક મહાન વિદ્વાન ડૉ. ની રોડ કપરથી બનાવેલો મા માન રોગનાથી માવાનો તેમ જ
સુધીવા સર્પો કુમળાચક્રે ૧૦ ફેકે ખામ નાણુ થાય છે વધી દર્શાવનનું નદી જરૂર
સોને થી આપેલો મીઠાના મેલે રૂ. ૫૨ આગના, કુખાનો મેલે પામ બામનું અકડાઈ જરૂર
મીઠાના ૩૨ તથા ૫૨૨ મનાઈ લવા, સરોથી કોઈપણ બા. ૨ ની જોરો વિગેરે સર્પ રોગનાં
તમામ કરનાલ મા રામમા ૫૨૨ની એક બાટલી દરેક કુખામાં અવગર રાખવી જોઈએ

કિંમત બાટલી એકના આના ૫૨૫

અમારા મહે જાન માહકાના ખામ ગાયકુને માન આપી-

અમોએ હાવમા ડીમફેનનાં ખાનુ ખોટયુ છે

જેમા અનુતર માલસોને દાધે દરેક બનના પ્રિફીપ્સ મુજબ દવા બનાવી આપવામાં આનો

એક વખત મામ પાગે ખાતી કરે

ભીખા કલ્યાણજીની કુંઠ દવાવાળા,

આપ-નીનારામ ભી પેર

Feb 19 ૧૯૬૬ માખી

ગણેસ-સાહીને નાકે, બહારકોટ, મુખાઈ, ન ૨

તાકી દે જોઈએ છે.

અગ્રેજી માસિક આર્થિક રીવ્યુના જાન્યુઆરી ૧૯૧૬ ના અકની બે નકો
(અડધી કીમતે)

ગુજરાતી માસિક નવનવના હીસેબના ૧૯૧૫ ના અકની એક નક
(અડધો કીમતે)

માસિકમા જાહેર મળેલા લાનનારા ઉત્સાહી અને મહેનતુ કેન્વાસરો

ઐતિહાસિક અને સામાજિક નવનકથાના લેખકો લેખકોએ યોગ્ય માગણી સાથે
પોતાના લેખ, લાલકાન અને દરજ્જે જણાવવા

લખો-ગમ C/o અમારોયક આર્થિક, મોગજી મોકલવા આપ નં-૨-૩૬

સે-ડહર્ટ રોડ, ગિરગામ, મુબાઈ

મુબાઈમા ઝવેરાતની દુકાનો ધણી છે, અને
ઝવેરીઓ પણ ધણી છે, અને તેમનું જુનાપણ
•તો વળી બહુ લાખી મુદતનું છે
તે છતાંએ મોડલ ઝવેરીઓ

મહેતા હરીલાલ રામકૃષ્ણની કું

એ ફક્ત દુક મુદતમા જે નામ જાહેર્યુ છે તેથી જુના ઝવેરીઓ
તે નિશ્ચયમા જ પડી ગયા છે ।

અમારી દુકાને માલકો સાથે જે રીતે વતરામા
આવે છે તે અમારો ગામ રુન છે

આહુકોને અમારે ત્યાં કશી પણ નીકળીક કરવી પડતી નથી

જાહેર ગામના સેવા જારકરો વે જુએએવ પોગ્યી તારકિ મોકલવામા આવે છે

કેકાલુ-અબદુલ મહેમાન સ્ટ્રીટ, મુબાઈ

માપનો આર્થિક સમાચારકર્તા નીંધ લેજો

કહોને ?

તે ગીતાએલી ગમળી

કેરી ગીત ખુર્ન થમ ગરી વાર ?

ઠ્યારે તેને

ત્રિભોવનદાસ લીમળ ઝવેરીને

ત્યાથી

સૂચે ગમાન તેજન્વી ને દિધ્યમાન

અવનગે આપનાલુ વચન

આપનામા આગ્યુ ત્યાગે ૪.

સોનાં, ચાંદી અને ઝવેરાતના

દાગીનાના વેપારી.

શેખમેમન સ્ટ્રીટ, મૂળજી જેઠા મારકીટ

સામે, મુંબઈ

ટેલીફોન નંબર ૩૭૬૧.

Oct 18

૫. આપના ઓર્ડર્-માં સમાવેલકરી નેધિ રેશી

તાકી દે જોઈએ છે.

અગ્રેજી માસિક મોન રીન્યુના જાન્યુઆરી ૧૯૧૬ ના અંકની બે નકલો
(અડધી કીમતે)

ગુજરાતી માસિક નવજનના ડીસેમ્બર ૧૯૧૫ ના અંકની એક નકલ
(અડધા કીમતે)

માસિકમા જાહેરખબરો લાનનારા ઉત્સાહી અને મહેનતુ કેન્વાસરો
ઐતિહાસિક અને સાપ્તાહિક નવવ્યથાના લેખકો લેખકાએ યોગ્ય માગણી સાથે
પોતાના લેખ, લાખકાત અગ્રેજીને જણાવવા

લખો-ગમ C/o સમાયોગ્ય ઑફિસ, મોગજી ગોકનદાસ ચાવ નં ૨૨૩૬
સેન્ટરલ રોડ, ગિરગામ, મુગાધ

મુગાધની ઝવેરાતની દુકાનો ધારી છે, અને
ઝવેરીઓ પણ વણા છે, અને તેમનું જુનાપણ
•તો વળી ખજૂ લાખી મુદતનું છે
તે છતાંએ મોહલ ઝવેરીઓ

મહેતા હરીલાલ રામકૃષ્ણની દુકાન

એ મુદત દુકાન મતમા-જે નામ કહાડયુ છે તેથી જુના ઝવેરીઓ
ના વિચારમા જ પડી ગયા છે !!

અમારી દુકાનો ગાદમ સાથે જે રીતે વર્તમાન
આવે છે તે અમારો, ગામ હુતર છે

ગ્રાહકોને અમારે ત્યાં કશી પણ રીકઝીક-કરવી પડતી નથી

જાહેર ગામના સવળા ઝોરેના વેદ્યુપેએ ન પેટગી તાકી મોકનનામા આપે છે

ઠેકાણુ-અખદુલ રહેમાન નંદા, મુગાધ

પોતાના ઑફિસ સમાયોગ્યની નાંખ લેતા

દેરો સફળ.

શાહ કુંજલાલ કિશોરીલાલને

ત્યાં

જેના જોઈએ તેના ફેન્સી પાકા રંગના રંગમી તથા

મુતરાઉ ડાયસો હમેશા તૈયાર જ છે

તેમ જ

છાપી તથા રંગી આપનામા આવશે.

માટે જ,

દેરો

સફળ

હેકાળુ - નંબર ૩૫૪, કાલબાદેવી ગેટ, મુંબઈ, તં. ૨

ઈશ્વરનું રક બાળકું.

હૃદયની પ્રાર્થના છે છે.

અને

ભૂખ્યા તરબ્યા માટે દાન

માગે છે

હિન્દુ આનાં ઘડા છે.

દેશ આખો કમાળ-ભૂખે મગ્તો છે.

દાન કરવાનું પ્રથમ સ્થાન

નડિયાદ હિન્દુ

અનાથાશ્રમ છે.

નડિયાદ, ગુજરાત.

Oct 18

આપનાં ઈશ્વરનાં સમાધાનની નોંધ લેશો.

રેડ હર્ડીયન (બ્રાન્ડ) ચાહ.

વાણી જ ઉત્તમ ચાહ છે

સુખર્ષ, તથા બહાગામના કરે
જામરકાર વેપારીને ત્યાંથી મનગે તે
નમાગામીને ત્યાં ન દોષ નો વખો
રેડે ઝડીખન (શ્લોક-૬) દી લીધો
Aug 19 પાયધોની, -સુખર્ષ

કેશરજન—મગજના માનવતુઓને પુષ્ટિ આપે કે

કેશવજીન—સાગત ખરી પડના અટકાવે છે તે સાગતજયા
અથ ઉગારે છે

કેશવજી—આપો દિવસ મનજી માગી કન્યાગમ્મને જામ
વાન્તિ આપે છે

કેશીજન-મુતાઇ તથા 11500 મટે મારી ૧૫૫૫૫-
છે કિમત એક ગી-ગીનો ૩ ૧, પાસ્ટેજ વુફ

મનેહણિદ્દુ યુ છે ?

પ્રમેહચિન્દુ—ભુવાનીપતની બુવોની થયેના રાગો મટાજી

प्रेमभूषिन्दु—यादी निगरे जलभर सो। उपर अत रीते जाते आपे ८

પ્રમેહુલિખિત—આ દર્શના ત્રાગ્ધરી થોડા જ વખતમાં મુદ્દિન અપાવે છે, તાત્, અદામિન શ્રમ મિગરે સારી રીતે દુઃખ કરે છે

~મેલુભિ ટુ—આ દોથી પીનાતા દુરેક જયો વાપરનુ

દરેક સીનીનો સ્પીઓ દોઢ, પેકિંગ ૧૫ગ્રેરના આના નવ જુદા

कमिश्नर नागिन्द्रनाथ सेन, गवर्नर-इंट सीपोगा होल्डर, न

૧૮/૧ અને ૧૬ લોઅર ચિત્રપુર રોડ, - કચ્છતા.

७, आपना आई मां समानोर्थनी नोव लेख

૨૦ વરસની જુની દુકાન,

હીરા તથા અવેરાતના વેપારીઓ

સુરજમલ લલ્લુભાઈની કું.

હુમારે ત્યાં ડોલિયુ જાતનાં મોટી તથા નાની સાઈઝના
હીરાઓ તથા મોતી માણેક પાના વિગેરે અવેગત કુદર
તથા અથાબધ મળશે

હાલની આલુ ફેશનનું-કોઈપણ જાતનું 'અવેગત' તથા સોના
આદીના ઢાળીનાઓ તૈયાર તેમ જ ઓગડદી બનાવી
આપનામાં આવશે

હુમે માલની આકર્ષી કરી આપીશું તેમ જ 'અવેરાતના'
ઢાળીનાને કીપર કરી આપીશું

૬૦-૨૨૫-૨૨૭ કાલબાદિવી રોડ, પોરડાં ઓફીસની
મામે, મુબાઈ.

ટેલિગ્રામ નં ૨૨૩૬

ટેલીગ્રાફ એડરેસ, Calmness, Bombay.

ત્તમોને દેશી સાબુપર વિશ્વાસ નથી.

કેમને મોટે ભાગે દેવી સાબુ વાપરતા
તમારા શરીરનો આમડી તગડાઈ થાય છે,
પરંતુ નવો જાણીતો ખુ. યગે કે દેશી
સાબુની એ બનાવટમાં તમારા રસાયન-
શાસ્ત્રીઓએ મોરો સુધારો કરી આ નવો
સુગંધી
સુગંધી સાબુ.

રેલ્વે સોપ

બનારી બહાર પાડ્યો છે કે જની ઉત્તમ
બનાવટ નમતા સ્વેલી ચીજો વાપરનાના
આફને કાયમ રાખે છે ના—

રેલ્વે સોપ.

કપડાં યોનાનો સાબુ ધાપનો.
કીમતમાં કીકાયત. જલદી યમાય.
નહિ તેવો.
ધી રેલ્વે સોપ મેન્યુફેચરીંગ ક્હા.
મિ.એમ. એડી—સુ બાજ.

(૧૯૨૨૩.)

આખા હિંદુસ્થાનમાં આ તેન જેવું તેન
મળે તેમ નથી અમાન તેન માટે ઉપરનો
બોલે નવામ્બો જેથી આગો નહીં
આટલી એકની ખિત રૂ. ૧૧, દપાનખર્ચ
લોકુ વધુ માટે કામો-ગામોગામ એજન્ટો
જોઈએ છે, સાર કમીલન આપીશું નખો -
વ્યવસ્થાપક, યોગબળ મ ત્રાસય
૧૦૮, ગીરગામ બેકરોડ-સુ બાજ ના. ૮.

આયુર્વેદ વિજ્ઞાન.

(વૈદ્યના નિનિધિ નિપચો ગામ્ત્રીય ગીતે ચર્યતું મામિક.)

આરોગ્ય મેળવવી તથા રોગ નિવૃત્તિ સામાન્ય નાન મેળવવાની માન્ય માનની
કરતે આનુ વૈદ્ય માન મેળવવા માટે મારામા સાત સાધન આ મામિક છે
ચુસ્તગતના ઉત્તમ લેખકોના લેખોથી બંધુ આ માનિક રોગ શુદ્ધિ વાચવા લાયક છે

વાર્ષિક લવાજમ મા ૨ ૧-૮-૦

યસિન્ દંતો હિ યો જાત તન્ન તસ્યોપથ દિતમ્ ।

સ્વદેશીનો આમલ એ દેશની માગી મેળા છે.

પ્રજાપતિ, કિષ્કિંધન અને સામ્યોત્ત દ્વારો પૂર્ણ સત્ત્વ રાતે શુદ્ધિ જળવાઈ
રહે તેવા મથાઓથી, ઉત્તમ, તાજ અને ખરી વનસ્પતિમાથા ને મારે કેનાર

ઝંડુ ફાર્માસ્યુટિકલ વર્કસ

એવરીન્ડેન રોડ, મુબાઈ.

અમારી દવાઓની ખાતરી નહોતે અને પ્રાપ્તરોએ વાપરીને કરેલી તે તેમની
ટેકીઓ જેની કે —

વાગ્બાવસેદ્ધ ખાતરી તથા દમો માટે ઉત્તમ, ૧ લીટરની કી ૦-૧૦-૦

બૃહત્ મેન્દ્રિષ્ઠાદિક નાથ ગતશુદ્ધિ માટે અમ્મી ૧ ૧-૪-૦

આરોગ્ય મેળવવાની નસ ન ૧ લીટરના બ્યારિ માટે ૧ નોનળી ૨-૦-૦

વગત કુમુમાકર-મધુમેહ માટે ૨ ૨૫-૦-૦

મુબાઈની મુખ્ય ટીપો —

મહાગાય માટે —

ઉપરને સગનામે લખે

તાળીકદિવી રોડ, જૂની મહાજન વાડી, ટેલીફોન નં ૩૨૦૯.

શાખા નંબર ૨, મારવી બહરને રસ્તે ભરારા ગલીને નાકે,

શાખા નંબર ૩, બોગીબંદર, સામેનો રહેઠેલી મેડાર્સ.

તૈયાર છે !

કમલાનાં પત્રો.

હિન્દુ સમાજના અનેકવિધ રંગની માહિતી આપતાં કમલા ઘણી ચતુરાણી અને સચોટતાની આ પત્રો પોતાના પ્રિયતમને લખે છે. પતિ પત્નિ પત્રો હિન્દુસમાજની રૂઢિ સુજ્ઞ પ્રગટ થઈ ગઈ તા નવી પણ કમલાએ એ રૂઢિનો ભંગ કરી પોતાના પત્રો પ્રગટ કર્યા છે. આ પત્રો દરેક મહાત્મા સ્ત્રીપુરુષે ખાસ વાચવા યોગ્ય છે. સ્ત્રીઓનાં હૃદયમાં આ પુસ્તક ખાસ ગોઠે એવું છે.

કિંમત રૂ. ૨૫

પોસ્ટેજ ચાર આના વધુ
લખો

રમણીયરામ જોનદનનાથ ત્રિપાઠી,

મોગરજી ગોકન સુઆનન ૨/૩૬

મેન્દર રોડ, ગિંગામ, સુબાઈ.

તથા—

સર્વે શ્રદ્ધાભક્તિ, ૭

૪૦ વર્ષની જુની તથા જાણીતી કાપડ તથા જરીકામની દુકાન

અમારે સા ચીનાઈ, જોપાતીસ, કે ચ રતમી કાપડ બનાવતી રોડ, તામ ચોપ્પી મો તેમજ દરેક જાનવુ જરીકામ લેખ, ધીર, પટા જાનવુ તથા ફનસી મુગકાઈ, ચોપ્પી ચીની ભરતનામ, તથા તેને લઈતો માલ મળશે

ની નવી તરેહના ફોક, અને પોતકા તૈયાર મગસ તથા ઓરો આપવાથી બનાવી આપીશું

પમાલીકાપડ અને એક જ ભાગ એ અમાગ સુદાયેજ છે !

એક વખત મુલાકાત લેવાથી વધુ ખાત્રી થશે

શા વિહલદાસ ચુનીલાલ જરીવાળા,

૪૫-૬૬ હુલેશ્વર, સુબાઈ.

પ્રજાના આજ લોકપ્રિય થઈ પડેલા પુસ્તકો
 હોય પુસ્તકાલયમાં અને ખાનગી વાચન માટેનું
 શુદ્ધ અને ઉપયોગી માહિત્ય.

તમા પુસ્તકો તૈયાર છે.

૧. સાક્ષરજીવન. સ્વ. જો રંગમ ત્રિપાઠી દ્વારા આપેલું ગ્રંથ
 અન્ય છે લાભ અર્થ.

અન્ય-ગુજરાતના અપીતા વિદ્વાન પ્રેમજી અજયતરા.

વિક્રતાલયો પ્રેમજી- તમા મુદ્દર પ્રિયતા અને કે

મુદ્દર જી આલે-તમા છે

પાકુ મોનેરી પુકુ કિમત રૂ. ૨૦ પોસ્ટેજ ચાર આના વધુ.

૨. ઉપાકાન્ત. પ્રિયા, બી એ દ્વારા ગુજરાતના નામીતો લેખક
 અમિત રામકથા ના. ભોગીન્દ્રન ગુપ્તના લેખે

વાર્તા ૧૨૫ નો પી. ૧૨ વિદિઆને ગુ. ઓળખતુ નથી કે હવે તમા અમનો

મ પીની બો યો. પ્રિય નવ-કથા છે આ તેની નવી જીડ આગળ ઉપાકા.

તેમા નવ મુદ્દર ચિત્રો છે વળા વખતે આ નવી આદતિ બહાર પડે છે.

પાકુ મોનેરી પુકુ કિમત રૂ. ૨૦ પોસ્ટેજ ચાર આના વધુ.

૩. મારી વીસ વાર્તાઓ: બી એ,
 ગ. કેશવપ્રસાદ ત્રાજાવાડાના

અમરો બો ઉપયોગી વાર્તાઓને લખારા સ્ત્રીના રીતના હાથ

અગે લખેને આસ લનામણુ હરીએ છીએ લેખકની જીડી મા હમા આલ મુદ્દર

ચિત્રો સાથે

પાકુ મોનેરી પુકુ કિમત રૂ. ૨૦ પોસ્ટેજ ચાર આના વધુ

૪. ગુલામગિરીનો ગળખ: અ મો નિમળા મેતવનાડ
 દ્વારા ગતાનોની કુ ધિનિમા અન

જા મા ૧૫૮ નાની ચિત્રોવારીઓ સભળાવતુ અને કશુરમથી ઉલારાઈ જતુ આ લોક

પ્રિય સમિત પુસ્તક જરૂર વાચને મૂળ લેખકે જીડી તથા આલ ચિત્રો સાથેની વિલ

વિદ્યાર્થી આ નવ-કથા છે

પાકુ મોનેરી પુકુ કિમત રૂ. ૨૦ પોસ્ટેજ ચાર આના વધુ

૫. લલિતનાં કાવ્યો: અ જન્મગકર મહાગકર બુચ દ્વારા
 લોકપ્રિય થઈ પડેલા કાવ્યોના સમૂહ તેમની

ઉત્તરમાં કેવી જીડી સાથે

પાકુ પુકુ કિમત રૂ. ૧૦ પોસ્ટેજ બુદ્ધ

લખો—શ રમણીયરામ જોનદ્રનગમ ત્રિપાઠી,

મોનારજી ગોકુલદાસ ચાલ ન ૨/૩૬, એન્ડરસ્ટ રોડ, ગિરગામ, મુબાઈ,

અને જાણીતા બુકસેલરો લખારા બુકસેલરો પાસે ના હોય તો

મગાનના હુકમ આપજો-વળા વાચના લુલસો નહિ.

કિમીઆ સંગ્રહ

અથવા

હસ્ત લેખિત જીવન દરમિયાન પેદાના

પુસ્તકોમાંથી તેમ જ નવ

વાસી ભોગીદારી પામેથી

એ નિયંત્રણ નિવાના

મેળવેલા લગભગ

સાઠ હુસખાઓના

અપૂર્વ જમાવ.

સંગ્રહ કર્તા

અરોહણ અમનજી કરામજી.

મુદ્રક-મુદ્રક

હોલમ સેલમુરમીરી ન કનેસરીઆ.

કીમત આના ૮

સુખરતી નિ મુજમ.

વેતરવા

તથા

સીવવાની કેળા

મુદ્રકતા

ગીગીનખાઈ ફાનમજી પાઠક

જાનુઆરી માટે આ એક અમૂલ્ય પુસ્તક છે

એ પુસ્તકની પદવી આવડતિ એક વર્ષની

દુક મુદતમાં જાસાય થયેલી હોવાથી અને

પુસ્તકમાંથી અનુસરીને ખીજી આકૃતિ

મુદ્રક કાનામાં આવી છે

મેલામમાં મિલન રૂ ૧-૧૨-૦

Withered Memories

Edin.

The Reminiscences of Medical Life Humourous sketches of Medical Life An interesting Brochure written by a Medical Man With a foreword by Mrs Sarojini

Naidoo

Published by

Hosang T Anklesaria

Feb 19 Price Annas 8 only

ઓમાર પાશા.

એક ઐતિહાસિક નાર્તાનું પુસ્તક

રૌબન ૮ પેજ ૮૭૮ ૪૪ ૪૦ ચિત્રો

કીમત રૂ ૫-૦-૦

લખનાર

ફરુકનજી મેરનાનજી મગજીખાન

એન. એમ. નિપાડી એન. પની, પ્રિન્સેસ મૂલક, સુબઈ.

હમણા જ પ્રસિદ્ધ થઈ

બાલ કોલમ્બરી.

સચિત

સાગોના નિવાર્યોએ પળ મગ્નત્ય જેવી મળી જાયમા, મૂળ બાળાન્તર

હું થી માગ્યે ચીતે પ્રસિદ્ધ માર

શ. હાનવાલ હમિલાલ પાડ્યા.

મુદ્રક રૂ ૧-૦-૦ મોતે રૂ ૫૦૦૦ પ્રતિ ૦ ૦-૦-૦

મગજી મેરી. એસ. એમ. નિપાડીની રૂ ૧૦ મુ. મારી

બાળાન્તરમાં બાળાન્તર પુસ્તક વેચાઈ જાય છે

અવશ્ય વાંચો

અત્ર નિચા શ્રેણીથી, શુદ્ધ ગુજરાતી

'સાધારણ લખાવણા' કોઈપણ વિષયક

પુસ્તકો,

રાષ્ટ્ર અથવા જાણી, મંગલી કે અમૃત

પુસ્તકોના અનુવાદો કે સાપાત્રનાં

પુસ્તકો,

વાર્તાઓ, નવલકથાઓ, નાટકો,

કે

સાહિત્યના કોઈપણ વિષયક,

રાજકીય, માનવિક, સામાજિક, ઔદ્યોગિક

પુસ્તકો, ના

કર્તાઓએ જાણના જાણના કે

તેના પ્રકાશન માટે ગોઠવ કરના જાણના અંશ

લેવો નહિ.

એ સંબંધમાં થોડા માગણી સાથે પૂર્તી વીનતો

નીચેના ટકાણે લખી પુછાવરો તો

નિરાશ થઈશો નહીં.

અમદાવાદના ગોવર્ધનપુરામાં નિયામી,

મોગરજી ગોકલદાસ ચાંલ નં ૨, ૩૬,

સેન્ટ્રલ સ્ટોર, ગીરગામ, મુબાઈ

પ્રેમાળ ભાર્યા

જહાલાં લલકાંઓ

અને

હિતેચ્છુ ભગિની

એમને માટે

વેળામહેટના જાણ્યારસો આપી લઈ જતા પહેલાં વિચાર કરો.

તે કન્તા આપણ પુરાણ ધુપેલ તેલ લવુ

અને જો તે યાજ્ઞમાં બનાવવા અગર મેળવવાની
મુશ્કેલી હોય તો પછી—

—કેશવકાન્ત—

તો છે જ—

ધામયોધી તદ્દન નિરાશુ-ચોખ્ખુ અને મર્યે તેલોમા ગિગમહી
કિમ્મત ફરકે ગાળીના રૂ ૦-૧૨-૦

હારકાદાસ જગમોહનદાસ

એન્ડ કંપનિ.

પ્રમાણ - { ધી કેગન પરકેચુઅરી વર્કસ
ધી હિ હાઇલેન્ડ ફ્રેન્ચી એન્ડ મેટલ વર્કસ,

નં ૧૮૭ અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુબાઈ

Feb 10

અનુદેશક વાચ્ય સત્ય પ્રિયહિતં ચ યત્ ।

સ્વાધ્યાયામ્યસન ચ વાઙ્મયં તપ યચ્યતે ॥ મ ની ૧૭-૧૫

પુસ્તક ૨૪ મુ.]

દીર્ઘગર ઈ. મ. ૧૬૧૬.

[અંક ૧૨ મો.

તત્રી—૧. અબાલાલ બુલાખીગમ જાની, બી. એ.

૨. ચન્દ્રગર નર્મદાગંડ પડ્યા, બી. એ., એલએન. બી.

પ્રકાશક—૨. રમણીયરામ ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી.

વિષય.

વિષયાનુક્રમશિક્ષા.

૧. પ્રાસંગિક વિચાર

૧. હિન્દી રાજકીય સુધારાનુ નવુ બીલ.

૨. મુલેહની ઉજવણી અને હિન્દ.

૩. હુદ્દા કમીટી ગા મારે છે ?

૨. રમણીયરામ ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી

૨. ઉલ્લેખ

૨. હરિનારાયણ ગિરિધરનાથ આચાર્ય, બી. એ

૩. મજમ હુમાડ દિલ છે—દિલ્હી લલને ફર હો ! વચ્ચે

૨. ચન્દ્રગર નર્મદાગંડ પડ્યા, બી. એ., એલએન. બી.

૪. પંડિત મદનમોહન માલવીય (બી સાર્થે)

૨. એક બુજરાની, બી. એ

૫. સત્યાગ્રહ

૨. પુરરાવ નામનસન મહેતા, એમ એ., એનએન. બી.

૬. કર્તવ્યનિષ્ઠ થાઓ કાવ્ય

૨. મણિનાથ કે. લા.

૭. આદર્શ વિદ્યાર્થી

૨. અમૃતલાલ માધવરાવ ગાંધી

૮. આત્મા પરમાત્માની અપરેપાકેમ રાગી શકે ?

૨. કુમારજી ખ. એ. જી

૯. શિક્ષકને પ્રશ્ન

૨. રતિવતિરામ ઉદયરામ પડ્યા, બી. એ

૧૦. ડૉ. બુદ્ધ દી નાશિચ્છેના શિક્ષક વિષયક વિચાર

૨. જયન

૧૧. ઉપા-રસગન્ય પ્રતિજ્ઞા વાક્ય પાતા

૨. જી. પુ. ગોવર્ધન ત્રિપાઠી

વાચિક લગભગ રૂપીઆ ચાર,

હિન્દુસ્તાન બહાર ગીલોનું ૧૧૧=૨.૫-૧૨-૦. હુદ્દા-અન્ની કિમ્બ આદિ આના.

આ વવાગમ શરૂઆતમાં જ નેસામાં આવે છે

ઉધા—“સ્વગત્ય-પ્રતિજ્ઞા”

• સમાવેશ,] પોતાના હાથમાંથી બહુ મૂલ્યવાન મુદ્રિકા [ડીસેમ્બર, ઈ સં-૧૯૧૯
આપતા મોઝેર—૧૮૫

ચિત્રમૃત—૨૧ રવિશંકર ગવળ]

[દોષીરાઈ.

પુસ્તક ૨૬ સુ,]

ડીએમએ, ઈ. મ. ૧૯૨૯

[અંક ૧૨૦]

પ્રાસંગિક વિચાર.

લેખક - ગાંધીયનામ જોનારનગમ ત્રિપારી

૧. હિન્દી ગૃહીય મુનાસલુ નવુ ખીલ

આનુ ડીએમએ માસની તા. ૩૭, ૪ થી અને પછીએ ૮ ગા ની સાપ્તાસક પ્રતિનિધિ સમ્યાનહાઉસ ઓફ ડૉમ-સ-મા હિન્ને રસા ત્યના મામ લઈ જનારા એક નવો ખરડો હિન્નાતેના મુખ્ય મની મિ. મોન્ટેગુએ ગ્લુ કયો હતો આ ખરડો તેનાર કરના પહેલા એન્ટ કમિટી પામે હિ દના અને ગ્રેમરોએ, હિન્દીસરકારના ટટનાક પ્રતિનિધિઓએ અને એના ખીમ અરેજ શુદ્ધિએ પોતાના વિચાર દર્શાના દના હિ ની ગૃહીય પરિષદ એટલે ઇન્ડિયન નેશનલ કોંગ્રેસ તરફથી મોકલનામા આવેના મુખ્ય પ્રતિનિધિઓ ઉપગન હિ ની હામકન લીમો-ગ્રેમરો સરો અને મોડરેટ એટને વિનિતપક્ષના કેટલાક આગવાન સમગણો અને મુસમાન મનુઓ એ સર્વ લાગ્યો હિન્ના લવને અષ્ટ કરવા એન્ટ કમિટી પામે મના દતા હિન્દી નવસમાજ સમરતે આ સર્વ દેશમેવોનો ઉપગ તો માનવો જ નેનએ આમ આ સર્વ જનોની માલિ પુરી થતા ઉપની તારીખએ પ્રધાનશ મિ. મોન્ટેગુએ જે ખરડો ગ્લુ કર્યો તે હાઉસ ઓફ કામ-સમાથી તો પસાર થઈ ગયો 'હુકમ' ગ્રામ હિન્નાઓમાથી કોઇક કોઇક જનો તરફથી આ અગ્રામા સાગ નગમા મુધાન ગ્રના પીક નમ્મ લાગ્યો સર્વ હતી કેટનીક મુચનાઓ ખરડામા આમેજ કરનામા આની હાન તો જે હિન્નીજનોએ પોતાના મક્ત પાર ન જોને માને જ દેના છે હેમને અને હેમ મી માપ્રમિના સત્તાનોને વચગે અને મળી શક્ત પગનુ એ થયુ

રોહમુલ. ૨ ૧-૦-૦ એન એમ ત્રિપારી એન્ડ કમ્પી, મુઆઈ

નથી એ ખરે જ ખેલો કથા છે હિન્દના હૃદયને પુરો સતોત્ર મગરા હથ વખત છે એટલે સ્વાભાવિક
 ગીતે લાગી જાય છે અધીરાઈનો આગેપ હિન્દીજનો માના ઝૂનાક પોતાના જ લાઇઓવિષય મુગીને
 સરખર તરફનો તહેમનો પક્ષપાત નધારે દોળી ખાડે છે હથ મરારી અમ નદાગના પ્રેલગોની
 દેદિધમાન મોહિનીઓના પાસમાંથી એ મુક્ત ગદી રકતા નથી એ ગેનો વિચાર છે અગિયમ
 જેને આમ કહેવામાં આવે છે તે અતરથી જાગના અને આગની લાગુકતા દારણ ન ખની
 બહારની વૃત્તિ બી ટુ રૂપ છે અને આ ખરડો તેના બધાથે સાર અને ઉપયોગી અમ સાથે પણ
 હિન્દીજનોને સતોત્ર જ આપી નકે એમ નથી એનું કહેવામાં અગે પાત માતા નથી સ મામદને
 આદનાત અને સત્યાગ્રહમાં પ્રબુત્વને જેનારા અગ્રહાર સત્યવચનો તિગ્રહાર નદિ કદે એવી
 અગ્રહને આશા છે મરીશ મિ મોન્ટેગુએ આ ખન્ડા રૂબુ કરી મજુર ડરાનત અધાગુ પરિત્રમ
 લીધો છે એ તો નિર્મિત છે અને એ મહાપુરુષ કેરા સન્મેગોમાં અને ટેટકેટવી પ્રિદમપુઓ
 સામે થઈ પોતાના કર્મની મિદ્ધિ આમ એક નિષ્ણાત ગજપુરુષ તગિ માધી છે એવી અગ્રે
 કંપના કરી રાખી છે છીએ આ હિન્દ આ હિન્દીજનો માટે આટલો સંભાવ અને આટલો
 નિતકશણ ઉત્સાહ દર્શાવનાર મિ મોન્ટેગુનો અગ્રે તો કેવળ ઉપજા જ માનીએ ડીએ આ
 મહાપુરુષ દેવ નથી પણ સાવાગ્ય મનુષ્ય તરિટે પરતી નર્મમાં આનન્દ માર્ગનાર્ મહાજન
 છે અને એ મહાજનની મહાસેનાના બદનામાં હિન્દ તહેમના પ્રતિ ઉપજા વૃત્તિ બતાવે એ
 મહોની વાત નથી જોઈએ મિગિએ પોતાનો બર્નભાગ પુરા ગી જે સ્વરૂપમાં આ ખરડો તૈયાર
 કયાં હતો તે જ સ્વરૂપમાં હાઉસ ઓફ કોમન્સમાં તે મજુર થયો છે અને હવે હાઉસ ઓફ જોડસ
 માધી પસાર થતા સમ્રાટશીની અતિમ સહિ ડરાનવા જગે એ મહાગ થતા આ ખરડો કાયદો
 થયો નાતાન શરૂ થતા પહેલા આ સર્વ કાય આટોપી દેશની વચમાં મિ મોન્ટેગુએ કરી છે
 ઉપરાત એવી ઇન્જા ફાંપી છે કે ૧૮૨૦ ના આપના નરમગ માસમાં નરી મુગીઓ,
 કરી ૧૮૦૧ ના જાન્યુઆરીમાં નવા કાયદા પ્રમાણે નરી ધારાસભાઓની બેઠકો લાવી આ
 બચથાને આમ આટની ત્વરાથી અમલમાં મુકાની ઇન્જા ખરે જ સ્તુત્ય છે હાઉસ ઓફ
 જોડસમાં જયારે ખ ડે રજુ થયે ત્યાર પછી લગલગન આનુ જ મિથિતિમાં એ રહેમે એનું
 અમ્હાર માનું છે રજુ થયેના સાગ સુધારાઓમાં એક એ હોય કે સારા માતોમાં ન્યાય,
 મલો અને પોલીસ સિનાનનાં બધા ખાના પ્રગના હુતમાં મુકના પગનું એ થના જેનું
 હુતુ તે ન થયું એનું જ નાહ પણ મિ ડેટ જેવાએ મુગાઈને માટે પણ છેવટ આ બનરયા
 સ્વીકારનાની સૂચના કરી હતી તે પણ મરીજાનું નથી આ મિ મોન્ટેગુએ જવાબ દીધો
 કે 'તે મુગાઈને આ ખાતા સોંપાય તો મદ્રાસ વિગેરે બીજા પ્રાન્તોને શા માટે ના મોપના
 પગનું મુગાઈએ ગ્રામ્ય મતદારોની જાગનમાં જોઈએ તેની પ્રગતિ ની નથી' મુખ્ય
 હતાને કેનું સારું સંકેતિકા! ગ્રામ્ય મતદાર મને મુખ્યમાં મળ્યા કે બીજે ગરોત્યા સર્વ
 ન્દેજે આમ જ્યા જેની જોએ તેની પ્રગતિ ના કરી હોય તેો માટે પ્રત્યક્ષ રીતે સરકાર
 જ જવાબદાર છે અમ્હારે હેનું જોઈએ આની સૂચના થાના જે રહ્યા મરીજાએ આપ્યો
 મારી વીસ વાર્તાઓ (સચિત વાર્તાસંગ્રહ) ૩૨-૦-૦ એન જેમ વિપારી એન્ડ કંપની, મુગાઈ

જ દષ્ટિ દોષોની વૃત્તાનો—નુર્મ। જમણા પત્રમાં જના માટે સિદ્ધ કરાની મૂલના સાથે એની સત્તા તોડી નાખી ન્દાના ન્દાના જ્યોત્સના એ મને વહેંચી નાખવાની વાતો દેવાં જગતની મહામળાઓમાં મુગ્ધમાનવાર્થઓનું પ્રમાણ મ્હાડુ છે હિંદુમાં પણ એમું વિશાળ છે આ પ્રમ્ને હિન્દના મુસનમાનગ કુચોને વ્યવસ્થા કર્યા નામોર વિગિય શબ્દન શબ્દનની પ્રત્ય તરિકે એમણે અરજીઓ કરી પણ નતોપકારક ઉત્તર મળ્યા નહિ તો માર્ક માર્ક વિગિય રાજ્યવિભાગોની મનોમુત્તિ બ નાતી પણ વાળી ત્યા મુનેદની ઉજ્જવળી કરાવુ કહેણુ રાજ્યે કહા હુ પશું જાનિ છે ક્યા? મુનેદ થી અને સત નરિ? હિન્દ મા તો અશાન્ત જીવન છે મુનેદ છે આ? મુસલમાન બન્યુંઓ ખિનાફતના પ્રમ્નુ નિરાશજી થતા સુડી નફન અરજીઓ-અશાન્ત અને કુબાધના છે હિન્દુ ભાષાઓએ એમને પોતાની બાપ આપી છે એકદેશના હિન્દના આ બે બાળકો—એક માતાના સ્તને માગેના ને બાળકો—એક લરીરના બે હાથા અને જમણાં હાથો એમનાંદુ એ બીજા કુળી એ સ્થિતિ ઉભી થઈ ત્યા કોઠએ પળમની બનમસ્ત બનકર દશાને બાવનારને મખ્ત પોગ સિદ્ધ કરાનો પણ ઉપદેશ કરા માગ્યો વળી અ ના થથી કેમકા સમ ના અગ્રે હિન્દીજોને મરિત મળી નથી રિગેર કાળોથી-હિન્દમાં રાખિત નથી એ મિર્ક જો માન્યુ ત્યા મળતમા મોલકનસસજી આવીએ પોતાનો દુકુલિના મળ બધે એમને નથુ બાકી કશું નથી દેખમા મન કે-બે મુનેદની ઉજ્જવળીને કહાણે કુ ખતી-ગોત્રની અને મૂત્તપની ઉજ્જવળી થા મુનેદ ॥ મુખ ચિન્હોને દેખણે મોત્રની ઉડી છાયાઓ મધે જળવાના માગી પરિણામે તા ૧૩ થી ૧ મી ડીનેમ્મ ૧૮ ૯ મુખી દિન્દે એક અવાજે સમગ્રા હુ કે દિન્દે માર્ક શાંતિ કે મુનેદ નથી પણ પ્રમ્ન અશાન્ત અને કુળી કે રાજ્યના કહેણને માનપૂરક આમ અમનીમ્મ થયો જે મેમના અભિમતીઓ અને પ્રમ્નજનો નચે આમ દરદમેશ રિગેર રવા કરે તે દેવતાની મા અમજરી? ત્યા પ્રમ્ન દમેશ અશાન્ત રહે કે ત્યા રાજકારભાર કેની રાખિતથી માની રહે? આ પ્રમ્ન મળીર અને વિચારને મોડા થી મુ? હિન્દ આ વખતે દર્શાવેન દેવતા અને અદાને માટે આપો બેલમ જે અભિમાન બાલુ, માળી વિગિયુ કે આરા પ્રમ્નો દેશનાં જીવનમા જેમ મને તેમ એ, ૧ જ જન્મે એની રાજનીતિ અપાત્યાર કરાની જરૂર અધિકારીઓ બેલે

૩. હરે કમિટિ મા માટે છે?—કોએમ કમિટિઓ ધારણુ કહેલી નીનિ બ્યાનજીની હતી?

આ પ્રમ્નો દેશના ૧૭મા હરારો લેટવા ઉપયોગી છે તે કરના સરિનેય તેના લરિપર ૧૧ જીવનને ઉપયોગી છે ગયા એમીનના પત્રમની મહા કતનથી હિન્દીજનોના જનહિ પર હુમા ૧૧-જીવનમાં પ્રમ્ન ૧૧ મરજીને તોનાર અન્ય મરજી પણ પરમ મના જનોમાથી કે સામના ૧૧ અનિ-શન બે પામ્યા પણ આ એમીન મામમા પ્રમ્નએ જે ઉત્તમતા નાપરી હતી તેનો કે ત્યાના અમતદારોએ જે કુંગા અને કોર નાં નાસ નાં થો દતો તે મને પક્ષમાથી મુખુ ત્યાજે જમામદાર કે અગ્રે કોળ થી એની વિગતમા ઉતરી ન્યાય આપવાનું અત્યારે અદિ સ્થન નથી ને કે અસારલી વિનિમા તો સન રિગેર એટલી અધી અપદ થઇ ગઇ છે કે જેમને

પંડિત મદનમોહન માલવીય

લેખક એક ગુજરાતી, ખી એ,

મદ તેહનું નામ સમે આવ્યો કે ચાલે

વનક ડામિની તણસણ રણમા જઈ મ્હાને — વિ નર્મદ

યોગ વખત ઉપર એક પ્રસંગે મોજથી ચત્તારીસ વર્ષની વયના અને જૂની જૂની યોગ્યતાના બગલગ બમો તરૂણ માણ્યોને એવો પ્રશ્ન કરનામા આવ્યો હતો કે આપણા દેશમાં હાલ જે સહુથી યે અગ્રીઆર માણસો હોય તેમાં નામની દીપ બનાવવી આ રીતે લગભગ બસો દીપ તૈયાર થઈ તેમાંથી જેઓને સહુથી સ્વાસ્થ્ય મત મળ્યા તેઓને દેશનાં એક માણસો તરીકે (ઉત્તર લખનાગની દૃષ્ટિએ તો) ગણવા લગત નથી ઉત્તર આપનારાઓની યોગ્યતા એકસરખી ન હતી એ ઉપર કંઈ છે મનનું એ જણાવતું ખી જાય છે કે તેમાં બોજામાં બોજા આગીસ આપણી શારદાપીના પદવીવગે હતા અને લગભગ તે ગિનાય ખીજા પચીસ અગ્રેષ્ઠ ગણનારા હતા બાગીના બરા લણેના તો હતા જ પરંતુ હમાયી કેટલાકની યોગ્યતા માત્ર બે વાળ (ગુજરાતી સાળાનું) પસાગ ક્યાં કરના નિરોપદાઈની હિન્દુ મુસામાન બે તે દીપ કરનામા હતા તો કે પમાણમા કુમરનામાંની સખ્યા આગી હતી હિન્દુઓમાં શરવાના પણ મેં હતા તો કે ઉચી કેમમાં બાલણોની સખ્યા પ્રમાણમાં વધારે હતી એક નામો પચીસ વખામા હતા પાંચ વધારે મત મળેલા એના અગ્રીબાર નામો જેતા પાંચ એટલું મિદ્ધ થાય કે કે આપણો તરૂણ નર્મ સુદેશી દૃષ્ટિએ મિચ્યા હોય તો નરી એમ નથી સંગ્રહ મને મનન્ય ગણના । તેમ જ પ્રખ્યાત તેના તરીકે કામ કરનારા માણસાના માત્ર ઉપરાત, આલિપતી બામનમા, વેપાન ઉલ્લભમા કે પ્રગતી ખીનવટમાં અન્ય રીતે ભાગ લેનારા નામ એ દીપમાં લેખકનોય કે એ મતોપતી મત છે કે માં । કામેત્તુ મારે સમન્ય ગણનારા જે સંગ્રહની નોંધરી હરી મોરે પગાર કેમનાના જ આપા ॥ નરણોની નજ મા મોટા નથી ગરીબ પદ પ માર્યા, સંગ્રહ રજડેના પદ ખગ મીરવાન, જગમતીના વગરના પણ પોતાની આર નથી પ્રમાણિત રીતે આગળ માવેના સ્ત્રી-પુરુષાનાં નામ આ અગ્રીઆર નામોનીમા લેખ પરમ મનોપૂ થાર કે એમના મે મદા ૧૩૫૬ દેવ જ્ઞાન અગ્રિ આપ્યું છે તે એવા ઉદ્દેશથી કે સામન્યને તેની વચ્ચે બાગી પીજા કે ની શકેન ગયા એ વર્ષ કરમાન ની એ પુરુષની કામગિરી અનુપમ છે એનાની યોગ્યપદી શરૂની જીવનનું સાન સાન મળી શકે છે

આપણા સાળાઓમાં જીવજાને વગતો ઇતિહાસ સાધારણ રીતે નીખવાય છે એક દૃષ્ટિએ એમ કરતું છેક ખોટું નથી કેમકે વતમાનજાળ અને જીવજાળ ની વચ્ચે બહુ નિહાળે સંબંધ છે પરંતુ આજકાલે પોતાની સમગ્ર જીવનતા મનાવેમા જે રૂત પડે છે તે દેશપણ મન જતી બાગતોમા પડે નરી એ દેખીતું છે ઇતિહાસ બનતો હોય તે જીવના જે આનંદ

મની વામને નામો (સાચે ૧ પાર્તાસંગ્રહ) ૩ ૨-૦-૦-૦ એન એમ નિપાકી એન્ટરપ્રીઝ, મુબાઈ

પડે તે નાટક બેનામા પડે કે તેના જેટલો જ ઉડા હોનાનો સમય છે જેમ એક રસિદ, સમગ્રી નાટક જોઈ આસ્વાદ્ય નાટકનું વર્ણન બીજાને આપે અને પોને તેમા કેનો

પદ્મિ મનમોહન માલનીય.

રસ આનંદ થો તે અમનમનસા થા. દરે તેમ પાનામા લ અધ્યાય ને. ૧૧ જુલો ઇતિહાસ
સીંગવસામાં સમય બની રાત્રી ૧૫, ધણીસાર ગાયે સિંગક પાલ પોને. ૧૧૫૫૫૫૫૫૫૫૫
જોઈએ જોડુ નુ. ૧૧ નિન ન આપી જો એ માન ખરી ૨૦ પના નર્ત, ૧૫૫. ૧૫૫૫ની શક્તિથી
શ્યામશિંગીનો મ / મ (સુપિન નાન) ૨ ૨-૦-૦ એન અમ નિષાધી ૫૫૫ ૫૫ની, મુખાર્દ

સારો શિક્ષક કઈક અંગે મનકાગનુ ચિત્ર ખરું કરી શકે છે, પરંતુ મોટે ભાગે તે જાણુ જ દોષ છે, અને વિદ્યાર્થીને તો તે બહુ ભ્રમણાનું કે આત્મિક વાગનું મુશ્કેલ છે એને બદલે તે આ જમાનામાં બનતી હકીકતમાંથી જ શિક્ષણ આપવાનું ચોક્કસ તો નામના સમય તે હોવાથી તથા તેના જીવન સાથે એ હકીકતને ઘાટો સમન્વય હોવાથી તે તરફ તે સાફ લક્ષ આપશે એમ જ નહીં પરંતુ તેમાંથી જે જ્ઞાન અને નરમર મેળવવા જેવા દરો તે તે સારી રીતે કીરી નકળે વળી આવી અચોટ રીતે પ્રાપ્ત કરેલા સગ્કાર બૃહદાં જીવનો પપ્પુ ભય નહીં જ એ પપ્પુ ચા રાખવા જેવું છે ને આ વિગતથી જ ખરી દોષ તે પતિ મદનમોહન વિરોધી ચોરી માહિતી અંગે આવવાનું તે ખીનું કાણુ છે, કેમ કે ચણ પાત્ર વર્તના ધનિદાસમાં એ પુ જે એમ્લો મોટો ભાગ ભજ પો છે કે તેમાંથી અનેક પ્રકારનું ઉપયોગી શિક્ષણ આપાઈ ઉઠતી પ્રજાને ઉપલબ્ધ થઈ શકે આ જે વાત ધ્યાનમાં રાખીને એમની જીવનરેખાનું ચિત્ર આપેખસા યત્ન કર્યો છે

મદનમોહનને પતિ કાંસા કારણ એ છે કે તેમનો જન્મ માતૃભૂમિ દુર્ગમ યથો છે અને તેમના પિતા સારા વિદ્વાન હતા એઓ માનવીય એમના માટે કહેવાય છે કે તેઓ મૂળ માણવાના નતની હતા હાન વગભગ ચારમો વર થયા તો એ કુટુંબે, માગના ટ્રાડકુ છે અને પ્રયાગજીને પોતાનું વતન બનાવ્યું છે પતિ મદનમોહન માનવીયાના પિતા સારા સગ્કારના અભ્યાસી અને સાહિત્યસિદ્ધ પ્રણેતા હતા તેમણે કેટલાક પુસ્તકો પણ લખેલા છે. દલાય એ કારણથી પણ મદનમોહનને પતિની ઉપાધિ લેતા તરફથી પ્રાપ્ત થઈ દરો પતિ વ્રજનાથની મુગશી તરીકે સાગી ખ્યાતિ હતી અને દલબગ મતાનગ તથા મરીનદ નામના કુટુંબ તરફથી સારો આશ્રય મ નમોદનના પિતાથીને મળેલો પતિ વ્રજનાથજીની આર્થિક-સ્થિતિ હાનના જમાનામાં સારી ન કહેવાય પરંતુ એક શાહજુને તથા વિદ્વાનને બાજે એવું માફુ મરમરી જીવન નેઓ આનંદ થી માળી સગતા પતિજીનું કુટુંબ બહોળું હતું અને મદનમોહન એ એમના ત્રીજા પુત્ર છે રસિક વિદ્વાન અને સાદા મુલ-સ્થની જાયામાં મોટા થનાર માણસમાં જે યુવો વગળા નીકળે તે બધા પતિ મદનમોહનમાં નજરે પડે છે

આ પુનરુત્થાની કીર્તિનો કઈક ભાગ પિતા જેમ સદા એમની મોગી વય સુધી પ્રભુએ એમનું સગી દકા થુ એન્પણુ હર્ષની વાત છે વ્રજનાથજીનું અવસાન થયું ત્યાર પહેલાં મદનમોહનનું નામ સચુક્ત પ્રાપ્તમાં તો સારી રીતે જાણીતું થયું હતું અને દેશમાં એક આગેવાન તરીકે તેમની ગણના થતે એમ સૂને લાગવા માણ્યું હતું ચક્રનેમિકમેલ કરતા આ વગતમાં બધા જ જન્મે જેને જાણ છે પરંતુ જેના જીવ્યાથી કુટુંબની પ્રાપ્તિ પ્રાપ્ત કરે છે તે જ ખન જીવ્યા ગણ્યા છે એ સાત જે સાતી હોય તો મદનમોહનનું જીવન તે ખરું જીવન છે અને એકના પાતળની કુટુંબને જ નહીં પરંતુ આપણા સમસ્ત ભારતને જ ઉત્તરક છે સકળ સમાજની સેવા એ જ એમના જીવનનું સૂત્ર હોય એમ મળે ખાતરી સમાનનું જાન છે

પતિ મનમોહનનો અબાસ સરકૃત પાંડાળામાં સર થયો તો ત્યાર પછી એમને અવાચીન પદતિનુ શિક્ષણ અગ્રેષ્ઠ શાળામાં પ્રાપ્ત કરના માટેનું આદેશ આપવાની અગ્રેષ્ઠ શાળા માંથી એએ મેટકયુનેશનની પરીક્ષામાં ઉત્તીર્ણ થયા અને ત્યાર પછી પાચેડ ર્થમાં તેઓ કલકત્તાની સારતીપીના પદવીધર થયા ૧૮૮૪ ના અરસામાં આ પ્રમોશને બી. એ ની ઉપાધિથી વિભૂષિત થયા પછી શુ કરવું એ પ્રશ્ન એમની સમક્ષ ખડો થયો કેમ કે એમના પિતાશ્રી એ ઉચ્ચી જગત્થી આપના માટે જ્ઞાતીક અગ્રેષ્ઠ ભોજનની પડી હતી એમ માનનાર કાળમાં છે ધણુદરીને આ જ કાળને લીધે મનમોહને પોને એમ એ બો અબાસ કરના માટેનો તે પશુ પડેલો મુશ્કેલી અને નિઃશ્ચય સાથે વડા પિતના મુશ્કેલી એએ એમને બી ન થય શક્યા એમ જાણ ૧૮૮૪ થી ૧૮૯૧ મુશ્કેલી સમય પડિત એ એની આરી રીને ગાળે કે જાણે અજાણતા જે તે એમની ભારિ ભાર મેરાઓ માટેના પાયારૂપ સમય બી રલો

‘યજ્ઞતપાજ્ઞત પત્ન પાત્ન દાન અને પશ્ચિદ્ધ એ લાભલુના પદ્ધતિ ગણાય છે એક કુલીન લાભલુને યજ્ઞતપાજ્ઞત પ્રવેશ આપી પછી આ જમાનામાં પત્નપાત્ન કરના બીજી નિશ્ચય મોહક નુ લાભે મનમોહને પશુ પત્નપાત્નની મોહિતી લાગી તે એમને પોતાના નિર્વાર માં સાધન તરીકે શિક્ષા નો ઉત્તમ ધર્મો બી એ થયા પછી યોગ્ય રખતમાં જ રસીકયો દરમિયાને તે શિક્ષકની નોંધમાં આને ઔચિત્ય એટલે મળે છે તેથી ખાસ વિગત ન હોવા પછી તે સમય આજના જેવો ન હતો શિક્ષકો તે વેળા સારી રસતરતા હતી સામાના કામ ઉપરાંત બીજા બીજા નાગરિક જીવનના અંગોમાં તેઓ આનંદ વિચરી રહતા મનમોહન પણ પત્નપાત્ન શિક્ષાના અભ્યાસમાં પ્રવેશીને તે જાણે પત્નપાત્નમાં લખના પ્રમોગોપાત સજામાં જઈ બાંધણી આપના દુઃખમાં નવજીવનનો જોડો પોને આપ્યો હતો તેનો ઇલાજ આ પોતાના મનમાં મચાર પામે તો સારું એની નુબ ઇન્દ્રિયી હમેશા કાર્ય કરના હતા નાણાની કિંમત ઇછકે રક્ષારે અને સ્વાતંત્ર્ય પણ ઇછકે અર્થ તથાપિ શિક્ષક તરીકેની કમાણી છેક સાધા મા અને વિગત ઉપરનિકાતી જરૂર તેથી પોતે કેટલાક વખત ‘હિન્દુતાન’ના અધિપતિ તરીકે લા હતા આ જાણે પત્નમાં મુનિષ રાજ રામપાદસંગ હતા મનમોહનની સાથે રાગને એમના કામ પત્નને કારણે એળખાણ થયું હતું એટલે આ પ્રસંગે તો દેરાસર કરવાની ઉત્કૃષ્ટ ઇચ્છાથી પતિને પોતાને પશુ લાભ થયો એમ કહીએ તો આને કેમ કે અધિપતિ તરીકે એમને સારો રમાયો મળેલો એમો હજી એમને ‘બી થયા ન હતા પરંતુ એમની નાદો મીથી એમના રખાણ આ વેળા પશુ સારા થયા

સનેગોધા માણસનું જીવન કેનુ ધમ્મય છે, કુટુંબજન તથા મુદ્દજનને પ્રતામે પડિતનામાં મરુત્ત બાકા તરફ પ્રાપ્તિ સા । જન માટે પ્રેમ બી સમાજસેવાની તત્પરતા એ શુભોએ મચાર કમ અગ્રેષ્ઠ કળાગીએ નવા ગિયારનું સિંચન કરું શિક્ષકના કામથી એક પ્રકારની કારુણ્યતા અને જ્ઞાન ઉપર આસક્તિ પ્રાપ્ત થઈ કાએસનો ઉદ્ભવ તે એને એક પ્રકારની રગમુમિ થઈ પડી અને પત્નકાનુ કામ તે જગતમાં વસના જિત જિત ઝિયના

લોકોના સમાગમમાં આનંદનું આનંદ થઈ રહ્યું ૧૮૯૧ માં કાવદાની પદવી લીધા પછી જ્યારે વકાનતનો વધો શરૂ કરાવે ત્યારે સુઝ્યો ત્યારે કાંગ્રેસની મજા સ્થાપનામાં જોડો લાગ લીધો હતો એના સહગત એવન હુમે પડિતને ઉત્તેજીને જલ્દી હતુ કે લિ ગખીને દશ ર્પ ધરો કરો તો મોખરે આવશે ને પેમે ટની સુખી થઈ, નિરોપ ખ્યાનિ મેળવ્યાથી લોકોની મેના કરામાં નધારે થશેના લાગી એ પુ પ થશે આ વાત મોટે ભાગે ખરી પડી છે ને કે પડિતને એ યાજ્ઞ પશુ દહાડો વ્યસયન કરના તરફ પોતાનું સર્વ લક્ષ આપુ જ નથી. વકીનના વધામાં પણ સમી નામના મેળવ્યાતુ સહુને મિદિત છે એટલે એ મિમે વધારે જલેવાની જરૂર નથી ન્યાયામન કરતા ખુ સરકાર સમક્ષ એમણે જગી વકાતથી આજે તો પડિતજીનું નામ પેરેર જવાન છે રોલેટ જોન વખતે સરકારે પ્રજામતનો જે અપૂર્વ અનાદર થયો તેનાથી કટાણીન આપણા ટેટાક નેતાઓ-મહમ્મદ અલી ઝીણા, ૧૬ તંધા શર્મા-એ નાગસભામાંથી રાજીનામું આપ્યું ત્યારે પડિતને પણ એમ જ થયું કે પ્રજાની લાગણી જાનના માટે તથા સરકારને પોતાની જૂન જોનાનો પ્રમથ મજે માટે પોતે પણ સભામાંથી નિવૃત્ત થયું એથી એ રૂપટ થયું કે રાજીનામું આપ્યા બાદ પણ પડિતને જ પ્રજા પોતાના ખરા પ્રતિનિધિ તરીકે મળે છે કેમકે ફરી આજ કડી એમને પ્રજાએ ધાર્ગસભામાં પચક ફરી મોઢની આપ્યા પડિતનામાં કેવી અજા અહા લોખ હમે કે તે આમાં સિદ્ધ થાય છે !

‘હિન્દુતાન’ ઉપગત પડિતે પોતે ‘અબ્યુધ’ નામનું હિન્દી પત્ર કાઢ્યું હતું જેની એક વખતે અફનાડીઆમાં બે આનંદિ નીકળી હવે પાછું એ સાપ્તાહિક થયું છે એ પત્રના મુળ સ્થાપક તરીકે તથા ધણા વખત સુધી ચાલક તરીકે એમણે જે ઉત્તમ ઢામ કરેલું તેને લાધે જ આજે ‘અબ્યુધ’ એ ઘણું માનનીય પત્ર થઈ પડ્યું છે એમના બનિમ કૃષ્ણકાંત માનનીએ પણ અબ્યુધના તરીકે ઘણું નાક ઢામ વળતું છે અગ્રેજ તથા હિન્દી વ્યવવાનો અને મોનનાનો સારો જાનરો ની રીતે પડિતને પ્રાપ્ત થયો તે ઉપરી હકીકતમાં જાણી શકાય તેમ કે જ્ય ત્ત વકતુતશક્તિને જોનના માટે અનાવામે આ રીતે બોલ પ્રયત્નો પડિતને પ્રાપ્ત થના હતા કાંગ્રેસના નાસૂફી ઉપરથી એમણે ૧૮૯૩ સાન મુ’નીમાં પાયેક વખત ભાષણો આપ્યા હતાં એમાંના એક એ તે માત્ર સહસ્તી ગુગુલા થયાથી જ અપાયતા છતાં તેમાં પણ એમ ॥ નિચારવાનીય અને પદનાનિય ઝગકી રહ્યા છે એમ આજે પણ કોઈને લાગે

અહાવાદના અગ્રગણ નગરજન તરીકે ત્યાંની શહેર મુધગાઈમાં એમણે ઘણું સફળ કામ બજાવ્યું છે મ્યુનિસિપાલિટી ઉપરાંત મ્યુનિસિપીમાં પણ એમને પોતાની કાબેરીઅત બતાવવાનો સારો અનકાશ મળ્યો છે કેળવણીના નિપરમાં પોતાને આરી નગર માહિતી મેવાથી જ એમને બન રસ મુનિસિપીની સ્થાપના કે તાલુ મન થયું હશે એમ લગતા કરી જેટ ખોટી વધી મત્તમોહનના કેટલાક દોષો પા એમ ॥ કાયદેન વિગોળ થયલું બેવાને ઉલ્લેખ હતા ૨૧ મે ૧૯૦૧ મોળીતપ નહેરુ મગાપ્રસાદ નર્મો અરે પડિન મિલમરનાથ એ

સરસ્વીચંદ્ર બા ૨ એ ૩ ૧-૮-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એન્ડ કંપની, મુગાઈ

મહુ પંડિતની કાર્યસાધક શક્તિનો દેશમાં સારો ઉપયોગ થયેલો જોવાને હમેશા આતુર રહેતા એનિમલ કોનેસ્ટ્રક્શન અને હિન્દુમિશનરુ કામ મર થયુ તે પડી યોગ્ય સમયમાં જ હિન્દુ યુનિવર્સિટીની અગત્ય રેલાકને પ્રતીત થતા માડી હતી સને ૧૯૧૧ માં તો એ બામનમાં ટેકણે ટેકણે ચર્ચા ચર થઇ ચી દની એટલું જ નહીં પરંતુ કોઇ કોઇ મથકે તો એ શાસ્ત્રીયક મનનીના કાર્યની પણ ચમચાત થતી હતી કાલીશમાં હાન જે નારનારી પોતાનુ ગજ કરી રહી છે તે મદનમોહન માલવીય ન હોત તો થાત કે કેમ એ ચક્રવર્તી છે અગત્યક દ્રવ્ય પંડિતના અચાક શ્રમે એટલું થયું છે અને તેમાંથી બને તેટલું સાં દામ કરવા માટેના પ્રયત્નો સર્વ શિયામાં થતા જણાય છે ટાઈપલુ કામ નાચાનમાં સરનાને સતોષ આપી ચક્રવર્તી અને જે કે મે ચાર પીડની બચસાપક સખે જેટલી દીડાઓ થતી જોવામાં આવે છે તથાપિ તે અગ્નિત્વમાં આવી જે એ જ મોહુ છે આ ઉધરી મદાન નગ્યાની ગેઝવનગ્યા માટે પંડિત જવામ રાન જ મહાપત્ર મે રાજકીય ક્ષેત્રમાં જે પ્રોટેક્ટ મમ એમને ઉપાડયુ છે તેમાંથી એમન બહુ થોડી દુરસ મળે છે આજ લગભગ એ નીમી થતા મ નમોતન પ્રગપક્ષે ઝી ધાગમશમાં સરનાની બાલુધી જન-સમૂહો નુશ્વાન ન થાય તે એટીટમે જોન બા છે અહિની સગાર પોતાનુ જિન તે ધણા વખતે પ્રગના હિતથી અરગે મોર્ગે જલુ છે એમ જ માને છે મિટલી રહ્યો એટલે દેશના દિન માન સાધે પોતાને મનષ નથી, પરંતુ પોતાના દેશના માનુષો જેઓ અહિ ઉપજારિકા અર્થે આવેના તેને કેની ગીતે ઉપકારક થયુ અર્થે સતા નથી પોતાના હાથમાં કેવી તરફથી પાખી મકવી તે નરજ જ સંગમના ધણા અધિગિઆનુ વામનુ નક્ક રહે છે આની સ્થિતિમાં પ્રગજનના હાક માન આવવવા માટે રિડ સલમેધકો ની મ જરૂર છે પંડિત પોતે એ કામ જોઈ ઉત્તમ રીતે નમનતા આવ્યા છે કે તેમાંથી એમને બાગે પરવાર મળ છે તે તેથી એમની નીડ રેટલીક પ્રીતિપાન મગ્યાઓ તરફ જોએ તેનું તે તેટલું લક્ષ એઓ આની ચલતા નથી હુમ મળતા જ એમની નાનકુશગતા એ પ્રદેશમાં પણ દાકી નહા રહે એ કહેવાની સાગે જ જરૂર છે

મનાગસની શારદાપીર તે માનુ દાનની આપણી યુનિવર્સિટીની નકન થઈને અટકનાર નથી પ્રાચી । બારતીય વિદ્યાઓનો અગ્રાસ લા થયો અર્થે તે ઉપરાત અર્ચાચીન પાશ્ચાત્ય ચોરણ અને પ્રકાનુ વિશ્વલ આપનાની વચગ્યા પણ સાં થવાની છે એમ સભગાય છે કે જેની, અનેક પ્રકાનુ એનજનીઅરીંગનુ, ધવાનુ તથા પીનું બચહારોપયોગી માન આપવા માટે લાતગનીજ આની રી છે વિદ્યા અર્થે કના તથા સામ અર્થે ધવા બધારો ઉપયોગી એના પ્રમારુ શિયાળા આ અધામે ધપઉધા ની પ્રયશ અદાએ પંડિતજને બાનેક રિડટ પ્રમગોમાં પણ આનદિન મગ્યા છે જે એ આનદ તથા ઉત્સાહ વટે જ એઓ કાલીના વિદ્યા પીડને સાલિત્ય તથા કાના ચાનપ્રચારનુ મોહુ સાધન બનાવી શકે

પોને નીચન થી તો પાન મુદસથાઈ એમની એટલી તો જાળીની છે કે અનેક વખતે નાનગની મ પણ પોતે આપી છે પોતાના જીવ જોખમમાં નાખીને પણ એમને યોક્સેના

સરનાતીઅ બાગ ૩ એ રૂ ૨-૦-૦ એન એમ ત્રિપાઠી એડકપની, મુબાઈ

કરી છે દુરાળમા મદદ કરી છે, શ્વેગમા નતે સ્વાય આપી છે દુ ખીને દયા ને દિવામાં ખન્ને આપ્યા છે તે અપાન્યા છે કેળવણી માટે તેમ જ ખરા નાગરિક જીવનના ઉદય અર્થે એમણે જે સેવા બજાવી છે તે ભાગતવાસીઓ નિસર્ગી ગયા નથી તેના કઈક બદલા તરીકે પડિતજીને આપણા દેશમુખ્યોએ ખેતાર ભાગતીન પ્રગ્વ સમાજના પ્રમુખ થવાનું ભારે માન આપ્યું છે સાદાનમા પડિતજીને પ્રથમ એ પદે બિરાજ્યા બ્યારે નિનતી યર્ષ ત્યારે તે સ્વીકારતા પોતાને માથે આવી પડેની જનામદારી કટરી હતી તેના તેઓ સાંગે ખ્યાન પોતાના ભાણુમા આપે છે અગ્રેજીએ પોતાના સ્નાય માટે ગોધી કાગી આપણા ઉતાનગીઆ લોકોના મોમા મૂકેલા 'મોડરેટ' અને 'એડ્રિમિટ્ટ' એ શબ્દો તે વખતે બાુ ભારે તોફાન મચાવી રહ્યા હતા તે તોફાનની શાંતિ અર્થે જ હિંદે માલનીવાને પ્રમુખપદે યોજાયા હતા અરધા લખેના અને અરધા મોદેવી આપેના તે વખતના ભાણુના લણુકાર જેણે તે સામજેલું તેના સમરણુમા રમ્યા હરે છે.

એમના ૫૮ વર્ષના જીવનમા બે વાર ડૉએસના પ્રમુખ થવાનું અપૂર્વ માન એમને દેજે આપ્યું છે તેની કિમત માલનીયા સારી રીતે સમજે છે પગળળના વિકટ મામલા વખતે જે સોટેશાહી વગર વિચારે અપાનવામા આવી અને નિ શસ્ત્ર તથા વફાદાર પ્રજામાથી અતેજ માપુસોના ભયદર હતીઆરો રડે પ્રાણુ લેનાયા તે બાળતની તપાસમા પડિતે અનુવેરી લકડે કોષને મોળથી પણ ધ ધનાદના ઉદ્દગાર જ્ઞાનનાને બસ છે કરથી ત્રાસી ગયરી રાક નેયતને અન્સાદ પ્રણુ આપજે એનુ આચારન લેનાર પણ એ ગભરાટના વખતમા કોણુ રતું ? કર્મ-વીર ગાંધી, મોતીલાલ નહેરુ અને પડિત માનનીય એમની આ ઐગસામા થયરી અને થતી રહેતી સેનાનુ ભારે નણુ હિંદ બ્યાર જ રેડી શકે ?

મજાગી અધિકારીઓ પડિતજીને જેમ વધારે તરછોડે છે તેમ પ્રગળજત પડિતજીની વિશેષ પ્રશ્નમા હરે છે દીઠીની ડૉએસમા પ્રમુખ થયા છતા પણ આગામી પ્રગળકીય સંમા-જમા એમને અધ્યક્ષ નીમવાનું પણ ધણાનું સચન હતું આવો અપૂર્વ પ્રગળપ્રેમ ફરી રીતે પ્રાપ્ત થતો હશે ? શુ માન અઢગમ અને પૂનકાઓ અશુ શુદ્ધ પ્રેમના તેજમા જાખા નથી યર્ષ જતા ? રનિન્દ્રનાથ ઓ મુક્ષદબ આયરે 'સર' નો ઈન્દાન અને ચાલ પાછી મોઢવા તેથી શું તેમની કીર્તિ આછી તેજેમમ થઈ છે ? જે મહાપુરોની નામાનનિમા પડિતજી રોભે છે તેઓ તો પોતાના જ વૈજથી પ્રકારે છે તેને અન્યના તેજની જરૂર નથી દિંદના અંક્ય માટે પડિતે શુ બાકી રાખ્યું છે ? મુનમમાન ભાષ્યોને આ ધાર્મિક જાત્રણે એમ ખુલ્લે ખુલ્લું કહ્યું ? જે ગાયની હત્યાથી તમારો વર્ષ સચવાય છે એમ તમે માનતા હો તો જોનધ થતો જોધને હુ દિનગીર નહીં ચાઉં ધન્ય છે મુસંમાન બીગદરોને કે ગાયનો વધ કરનાનું ધીમે ધીમે તેઓ છોટી દે છે ! પડિતજીની આ હિંદીથી હિંદમા જેટલું અંક્ય હિંદુ મુસંમાન વચ્ચે થયું છે તેટલું જ એક ભાષા પ્રચાર માટેની એમની પ્રવૃત્તિથી તે વધતું બધ છે ભાર-તને એકભાષાની જરૂર છે બધા બધે છે કે તે વિદેશી ન હોવી જોધએ હિંદની ભાષા-

તેહિંસ્તાની, જ હાથ એ ગાંદૂલાવાની મના પણ પડિતજીએ અપૂર્વ રીતે કરી છે રમેડા દાદા, સામરકર, અનાનાને બાબ ગમાધર દિગડ ન્યારે હિંદુસ્તાનીને દેશ બાપા નરીકે રીકાગના સમ્મતિ આપે તે મહાદમા ગાંધી તથા લીમન સરદાર નવાઇગના મહાગાન બેના નાનો તેનો પ્રવાર કરના મધે ત્યાં પડિતજીનો જમ કમ અર્થ જત્ય? પડિત નથી આ પક્ષના કે નથી તે સપ્રત્યક્ષ એ તો બનાની સાથે રનીનેથી મધાડુ ગુપ્ત થાય તે કરના સમ તૈયાર છે ખરું કહેતા એ નર તો એક ખરો ભાગનાગી સદ્ગુહસ્થ, સાચો દેશમેરક અને ખનીસો મલશોરક છે એની અભિનાયાઓ પ્રભુ સર નાવે તેમા શુ આશય? કશું એને નીરાં કુપી કરે એમ ઇન્ડી અહિ જ લીગમીશુ, પણ માત્ર એટલા પ્રમ પડી કે બુના મનિદાસ રૂપ સમદરથાનમા મુખેના મિહના 'રતકક' ગરીરને બેરા કરતા જગનમા રૂના જવત સિદ્ધને બેલો શુ વધારે સગીન જ્ઞાન મળવાનો સમય નથી? કરના પીના ઉદ્ધારો નિચારો કે શા માત્ર આપણે આપણો આનુ કમ બાલનાની જરૂર છે? પ્રભુ આ પ્રમ્મમા બનેવ પડિત 'ઉપનુ કરો એ જ અતગની ઉમેદ છે'.

સત્યાગ્રહ.

લેખક — રા પુ'કરનાન વામનનાવ મહેતા. એમ એ એનએન બી

કાન્તિવન્દ — કેમ દોષ્ટ કેમ છે? આને તો તમીચત સાગી છે તે? આને શુ ખાડુ?

શ-રનાન — આજે તો કાન કરના વધારે દુસ્ત થાય છે ખાવામા તો પુરી, નાન તે ભજ્યારતો.

કાન્તિ — એ શુ કર્ત ગાંડો ગાંડો થયો છે? આટલા બધા વસ્ત થાય છે અને હજી વાદ તે ભજ્યા તે પુરીનો ચટકો જતો નથી એડુ એડુ ખાઈને જો મરડા કયો?

શકર — નથી જ મેં એ ખોરાક આનુ રાખ્યો છે શા માટે એ ચીને અને માફક ના બાયે?

કાન્તિ — એટલે એમા પણ તારો દુગમ્મદ આનવાનો કે?

ગકર — રામમ્મદ નહિ પણ સત્યાગ્રહ.

કાન્તિ — આને તું સત્યાગ્રહ કહેતો દોર તો હવેથી આ સત્યાગ્રહીઓથી દોઢ ગાઉ નુ નહાસકુ પડશે.

શકર — કમ એમા ખોડુ શુ છે?

કાન્તિ — ત્યારે ખરું પણ શુ છે? અમુક વસ્તુ ખાવાથી તને નડી તેમા સત્ય શુ છે અને તેનો આગ્રહ કરનાની પણ જરૂર ક્યા છે?

ગકર — તું સમજ્યો નહિ સત્ય એ છે કે માગ સરીગ ના બધાજીને ગમે તે બીજા માફક આવરી જ જોએ એરી ચંદ્રી માન્યતા છે તે માન્યતાને વળગી રહેવાની જરૂર એટલી જ છે કે ગમે તે વખતે વખતે ગમે તે વસ્તુ ખાઈએ તો હરકત આવે નહિ એરી તંદુરસ્તી વેરે માઈમે મેળવની જોઈએ એડુ માઈ માનુ છે.

લીલાવતી જનનકના, ૩ ૦-૧૨-૦ એન એમ નિયામી એન્ડ કંપની, મુબાઈ.

કાન્તિ — એટલે તારી વ્યાખ્યા મુજબ નવ્ય એટલે તારી માન્યતા એમ જ ને!

નર — મેં એક જોવાનું માન એટલું જ કે તે માન્યતા માટે દૃઢ આધાર હોવો જોઈએ અને તેને આશ્રયપૂરક વળગી રહેનારી સામાન્ય જન સમાજને પણ એ સામ ધરાવે એવું હોવો જોઈએ.

કાન્તિ — તે વાન કહ્યું ન પડે તો અમુક માન્યતાને દૃઢ આધાર છે એ પરિણામે તે જન સમાજને હિનકારક ને નાશકારી છે એનો નિર્ણય કનાર કાળ ?

નર — અનન્ય, તેની માન્યતા ધગનનાર બીજા કોણ ?

કાન્તિ — એટલે તો એમ જ ને કે “ હું કહું તે ખરું ને તું કહે તે ખોટું ”

નર — નહિ, તું જુએ છે મેં પ્રયત્નથી જ કહ્યું છે કે માન્યતાને દૃઢ આધાર હોવો જોઈએ દર આગળ એટલે અમુક માન્યતા રાખના માટે સમગ્ર કારણ દોષો જોઈએ અને તે સાથે તે માન્યતા જનસમૂહમાંથી બીજા ધણા યોગને રચીકર દોષી જોઈએ, આ મેં તવે! હોય તો માન્યતાને દૃઢ આધાર છે એમ ગણી સમજ નહિ.

કાન્તિ — નો પણ મારો સવાન તો ઉભો જ ને છે

નર — મ ?

કાન્તિ — અમુક માન્યતા જનસમૂહમાંથી બીજા ધણા યોગને રચીકર છે એમ જોઈએ તો ઉપરથી અને રચીકર છે એમ ઠેકનાર કોણ ?

નર — એ જાને સવાનો જાગ એક જ છે જાહેર સવામા થતા સાયબો, પતે માન પત્રો અને ચોપા ધ્યામા આવતા પેખો ઉપરથી જનસમાજની નિચા ચેખી દષ્ટિ બાજુએ દોષ છે તે મદજ જાણી શકીએ અને તે ઉપરથી અમુક માન્યતા જનસમૂહને રચીકર છે કે કેમ તેનો નિર્ણય મોંઘથી થઈ શકે એમ છે

કાન્તિ — ત્યારે એમા નથી બીજા પ્રશ્ન ઉભો થાય છે જનસમાજ એટલે તું ને જન સમાજ કાને હોય ?

નર — કેમ એ પ્રશ્ન ની રીતે ઉદ્ભવે છે ?

કાન્તિ — આવી રીતે તું કહે કે અમુક માન્યતા જનસમૂહને રચીકર છે, કહું કે તેથી વિરુદ્ધની માન્યતા જનસમૂહને રચીકર છે જાહેર જનમા એટલે વર્તમાનપત્રો અને જાહેર સમાચારો એક પત્રના જ નિચાઈ દર્શાવનામા આવતા નથી એટલે સવાન એ ઉભો થાય કે જે પક્ષમાંથી ક્યા પક્ષને જનસમૂહના આધારે આવતો ગણાયો અથવા જનસમૂહ કાને ગણાયો!

નર — તેનો નિર્ણય કરવો અધરો નથી જે પક્ષ તરફ લોકોનો મોટો ભાગ હોય તે જ પક્ષ જનસમૂહના નિચારે દર્શાવે છે એમ કહેવું જોઈએ અને તે પક્ષને રચીકર જે માન્યતા હોય તે માન્યતા જનસમૂહને રચીકર એમ સાધારણ રીતે ગણાયું જોઈએ

કાન્તિ — તે કહ્યું છે છતાં પણ મારો પ્રયત્નનો પ્રશ્ન તો ઉભો જ રહે છે લોકોનો મોટો ભાગ અમુક પક્ષ તરફ જ છે તેનો નિર્ણય પણ કરવો જોઈએ તેમા પણ સામસામા

પક્ષ પોતાની પ્રભુત્વ છે એમ પ્રતિષ્ઠા ન કરશે અને કરે છે જ દાખલા તરીકે ડૉ-એમ-વાલાઓ અને મેડિરેટ કોન્ફરન્સવાળાઓ સુવાસાવાળા અને જુના વિચારવાળાઓ વળી અમુક માન્યતાના આધારથી પરિણામે જનસમૂહને શાયદો થાય એમ છે અગર, પરિણામ નિતકાંક આવશે એમ કાવનાર પણ કોઈ જાન બકિત નથી તેમા પણ પક્ષાપદી થયેને થાય છે તેથી એમાથી ખર કાળ તે એકદમ કટેડુ મુસ્કેન છે માખના તરીકે સરનારપક્ષ અને સ્વચ્છાદી પક્ષ હાન મોડા વખતે ઉપર ઉપસ્થિત થયેના પ્રકગજુઓ મલામદી પક્ષ એમ કહેતો હતો કે તેઓની માન્યતા આધારગ્રહિત અને સત્ય છે તે ખીકારી તેઓની માગી પ્રમાણે વર્તવામા આવે તો તેથી ગરીબ વર્ગનાં મનુષ્યોનું હિત સચવાય એમ છે સરનારપક્ષ તેની નિરૂદ્ધ એમ કહેશે કે સચામદી પક્ષની માન્યતા આધારગ્રહિત છે અને તે પણ અમુક એક સકુચિત પ્રયોગના જનસમૂહનો વિચાર કરે છે જ્યારે મરકાંક હિન્દુસ્થાનની ગાંજીની અને તેના અનુચિત, તરીકે આખા હિન્દુસ્થાનના અભણ અને ગરીબ વર્ગનું શ્રેય ધ્યાનમા લઇ ચૂક્યા ભરે છે અને તેમા જ આખા હિન્દુસ્થાનની સામાન્ય પ્રજાનું હિત છે એમ માને છે આ બે પક્ષમા ખરેખર સત્ય શું છે અને જનસમૂહનું ખરેખર હિત કોની માન્યતા મુજબ આદવામા છે તેની નિષ્પત્તિપાત્ર રીતે નિશ્ચયેગથી જુના કરનાર કોઈ સ્વતંત્ર વ્યક્તિ કે મંડળ દ્વિએ પડતું નથી તે જ પ્રમાણે ખીજા બન્ના મતોમા પણ એવી જ મુશ્કેલી નડે છે તો ખરી અમુક મા પતા જ ખરી છે અગર અમુક માન્યતા જ જનમમૂહને ઝિગ્ગ અને હિતકાંક છે એમ નિગવામ રીતે કહેતું એ મને તો સમ્મ નામતું નથી

શર — તારી અટપગી ચુચાણ ભરેલી તકશરનો જવામ આપણા જેટલી રચનામા નુ અત્યારે નથી પાડીએ ખખતે જોઈ લઈશુ પણ તેટલામા તુ જ મહરગાની મી કહે કે સત્યાગ્રહનો અર્થ તુ શું કરે છે ?

હાનિ — મને તો એંગ્લો અર્થગ્રહિત લાગે છે તેથી કંઈ અથ જ નથી

શર — એટલે ?

હાનિ — એટલે ? મ અત્યાર કુશી કહ્યું તે જ “સત્ય” એ કાંઈ નિશ્ચિત વિધાત્મક જ નથી પણ તત્ત્વદાર્ષણિક — સાધેના પદ છે અમુક જ હમીત કે માન્યતા સત્ય છે અને ખીજી અત્ય છે એમ કહી કોઈ પણ કી રાએ નહિ અમુક, માન્યતા “સત્ય” છે એમ તુ જે કારણો આધારે માનતો હેતુ તેથી જુના જ કારણોને આધારે એમ માનું કે વારી માન્યતા અત્ય છે ને માનું છું તે સત્ય છે તે જ પ્રમાણે જુદી જુદી વ્યક્તિને જુદી જુદી વિચારશી મુજબ જુદો જુદો ભાસ થાય છે અને તેથી અમુક જ “સત્ય” છે એમ કહેતું નિરંક છે જ્યારે “સત્ય” શું છે તે જ અવિશિત છે ત્યારે અમુક માન્યતાઓ આગ્રહપૂર્વક રાજી નહેતું તે “સત્યાગ્રહ” નામ આપવું એ અર્થગ્રહિત અને જૂન ભરેતું છે દાખલા તરીકે, અમલાનાના મીલ મણુરેલી હ તાત્ત્વ પ્રવરણાં સ્થો. તેમાં મીયુતે ગાવીએ મનુરેનો પણ પડી તેઓની મજાપીતે “સત્યાગ્રહ” નું સ્વરૂપ આપવું પાછળથી તેઓને

શીયુત ગોર્ધનશમ (સચિવ) ૧-૦-૦ એમ એન વિધાવી એ. કપની, મુ મ ન

પોતાની માન્યતામાં ફેરફાર કરી કેટલી-છુટગટ મૂકી તોડતોડથી વિદાન કરવો પડ્યો એ વિશે
 વચગાળા છે આ પ્રસંગે આપણે શુ એમ કહી શકે શ્રીયુત ગાંધીની પ્રથમની માન્યતા
 “ સત્ય ” હતી પણ તેમનું પાછળનું આચરણ “ અસત્ય ” હતું ? નહિ જ ? તેઓએ પ્રથમ
 જે દખીન સત્ય તાંત્રી, તેનો અન્ય મતેએ અને પરિસ્થિતિ સાથે નિયાર કરતા જુની
 દકીન સત્ય “ સત્ય ” તરીકે નેમણે સ્વીકારો તે જ ગતાની આપે છે કે “ અત્યાચર ” સખ્દ અથ
 મૂચક નથી એટલું જ નહિ પણ અચરહિત છે મારા સંમજવા પ્રમાણે એની હિલચાલો
 “ સત્યાચર ” નહિ પણ “ દયાચર ” નામ આપવું જોઈએ પણ પ્રકૃતિ નિરૂદ્ધનો તોગે હાલને
 આચર તો “ દલાચર ” પણ નથી રહત દુરાચર છે

નંદર — તા માટે ?

વાનિત — શા માટે તે આ ડૉક્ટર આવ્યા તે બરોગર તને સમજાવશે હું તને જઈશ
 સાહેબજી !

કર્તવ્યનિષ્ઠ થાઓ.

લેખક — રા. મણિલાલ કે. લાદ.

‘ કર્તવ્યનિષ્ઠ થાઓ ’

‘ શુરવીર-જ્યોતિ ઝળગવો ’

‘ ગાંધી શુરવીર-માત’નું ગૌરવ, શુરવીર-ધીર લાવો,

શુરવીર માતની ગત નાનીને, ઝગહળ દીપાવો—

આર્ય-ધીર જે વર્તમાનના,

કર્મ-ધીર સૌ આર્ય આપણા

માતૃ-ભક્તિમાં આર્યબાધવો, ‘ એકનિષ્ઠ થાઓ,

આત્મતલ બનિદાન કરીને માતા ઉદ્ધારે,

વર્તમાનના વીર-મધુ-જન,

ભવિષ્યના સૌ ધીર-મધુ-મણ,

ભક્ત બની સૌ માતૃ-ભક્તિમાં, ‘ ભક્તિસદન જાઓ, ’

‘ માતૃ-ભક્ત તે ઈશ-ભક્ત છે, ’ જ્યો સેવાનો લાવો

પુત્ર-પુત્રીઓ આર્યાવર્તના

કર્તવ્ય-ધીર સૌ ‘ ભક્તિસદનના ’

જનોગ:

આદર્શ વિદ્યાર્થી

વૈષ્ણવ-રા અમૃતવાચ માધનસાલ શાસ્ત્રી.

અતઃ કારણથી ઈચ્છેની સમ ઝગુની પ્રાપ્તિ અર્થે આલેખેની માનસિક નિષ્ઠિ અર્થાત્ વ્યાપના તે આ ને કહેવાય છે બીજી રીતે કહીએ તો આદર્શ એ ઉત્કૃષ્ટતાનું કેટલુંક રીતે નિયોજેલું, ગોરણું છે આપણે દિન-રોજીને આદર માટે ઉત્કૃષ્ટતાની કલ્પના ન્યતતા નથી, કારણ કે આપણી માતૃભૂમિ ભારતવર્ષ આદર્શોની જ માતા છે એક જ પુણ્યમા આદર પુનઃ આદર્શ પતિ આદર્શ પિતા ને આ ર્શભૂષિનના ગુણોનું અભિશ્રવણ થકેનું હૃદય એવી શ્રી રામચંદ્ર નામની જગનિષ્પાત અમિત આપણે ત્યાં દત્તી ભા નના ભૂષણ શ્રી રામચંદ્રના પ્રિય સહધર્મ-આરિણી શીતાદેવીના વ્યક્તિત્વમા માતૃત્વ ને પત્નીત્વના આદરને ઉચિત ગુણો હતા મે સનને જાણીતું છે વળી જેઓ નાન ને સૌજન્યના રિપુન ઝરપુર વિકાસ પામી હાનિદાય રથાને ત્રીમનુષ્યજાતિના દિનકાજે પ્રવલ્ન કરી રહ્યા છે એના ઝગુરપ આદર લિખ્યા આપણે ત્યાં હતા એક સમય એવાં દુતો કે ભારે આપણા દેશમા જનનની પ્રત્યેક શાખામા આદર જનને ઉત્પન્ન થનું હતા એવા દેશમા આપણા જન્મ થયો છે એ આપણું સહભાગ્ય છે જેમના જનન-સકરપ અર્પિત હોય છે તેવા મનુષ્યોપર આવા આદર્શો અવલનીય કૃપાનો પ્રવાહ જનતા હોય એમ જણાય છે મનુષ્યપર તે જે પ્રભાવે પાડે છે તેથી મનુષ્ય પોતાની જીવનવાચા અભિઆન ઉત્તરેતાનું વિકાસને અનુભવતા એ આદર્શના ઝીરવને પોતાની સાથે અનુકરણ-આનેદન કરી રહે છે આમ આદરનું સામર્થ્ય અતિ પ્રબળ છે આદર્શને અનુસરનાનો પ્રવલ્ન કરતા પ્રથમ તો સદાચરિતો દેવપર્યય થયેલો ભાસે છે જેમ જેમ આદર્શશક્તિના ઉમદા ગુણો સાથે એકાગ્રતા અને પૂજ્યભાવ થતા જાય છે, ને ચિદ્વૃત્તિ વિકાસ પામે છે, તેમ તેમ મનુષ્ય પોતાની આદર્શ વ્યક્તિના સદાચરિતો આચારમા મૂલ્લાનો પ્રારબ્ધ કરે છે ક્રમેક્રમે આદર જેનું સમૂહાત્મ મેળવવા જતાં તે પોતે અન્તે, આદર્શમય થઈ રહે છે આવી રીતે જે માણસ આદરને અનુસરવા પોતાના જીવનને સફારી ને નિયમિત રમે છે તે નિ સશય વિજય મેળવી શકે છે આ કારણથી અત્યેક જણે પોતાની અનુષ્ઠ ધરવામા આવેલા આદર્શો ઉચિત રીતે અનુસરવા પોતાની પૂર્ણ સક્રિય અને ઉત્સાહથી પ્રવલ્ન કરેલા જોઈએ, ને નેના જેનું પોતાનું જીવન ધાનુ જોઈએ. વિદ્યાર્થીઓ માટે વિદ્યાર્થીના આદર્શની ધણી અભ્ય છે કારણ કે તેમણે તે આદર્શમય થવા પ્રવલ્ન કરનારો છે આથી જેને માટે પ્રવલ્ન કરી તેને અનુસરી શકાય તેવા આદર વિદ્યાર્થીના મિત્રની રૂપરેખા આપની સમક્ષ આલેખના પ્રવલ્ન કરીશ.

મનુષ્યની કેવડાણી પૂર્ણ કરનાને ચાર વસ્તુની અનુભવ છે તેમા સિદ્ધક સ્વામી મહા-આચારીની સમીતે તે વિદ્યાર્થીજીવનમાં ક્રમેક્રમે મેળવેનો અનુભવ —એવો સમાવેશ થાય છે. પ્રત્યેક ગિય એક અથવા વધારે શિક્ષકો પાસેથી નાન પ્રાપ્ત કરે છે વિદ્યાની બિનસિદ્ધ શાખાનું અનુશાસન કરવાને શાળામા અને મહાશાળા (કોલેજ)માં સિદ્ધ અને અધ્યાપકો.

હોય છે તેઓ પોતાના હાથ નીચે મુજબેના બાળકો દિત કાળે પોતાની અમુક શક્તિ,
 મુખ ને સમયનો ભોગ આપે છે આદર્શ વિદ્યાર્થી પોતાના શિક્ષકો જે સમય, અને અમુક
 શક્તિ રાખે છે તેથી બચીતો હોય છે, ને પોતે અરિસ્ત ઉદ્યોગથી તેમનો સદુપયોગ કરે
 છે બીજા પાસેથી પ્રાપ્ત થઈ શકે એના જ્ઞાનમુખ્ય સાથે તેની માનસિક શક્તિએ કાર્ય કરે
 ને જાણે, એ ત નમ્મરે છે જે વિશ્વ પોતાના ગુરુને અસપૂર્ણ ગણે છે, તે પોતે અમુક વિષય
 ગમે તટની ગુણવત્તા વરાવતો હોય જતા પોતાના ગુરુ પાસેથી જ્ઞાન સંપાદન કરી રહ્યો
 નથી તરણ કે પોતાના શિક્ષક પ્રતિ વિચારોને જે પ્રાહ તે મોડે છે તે પ્રત્યેકમાં પોતાના
 ગુરુની અગતિ અને અનુવનતાનો અલ હોય છે તેથી તેની પાસેથી, જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાનો
 માગમા તે વિચારપ્રસાર તેને એક પ્રવન ને અનુવનનીય અવરોધ સમાન નીરડે છે
 શિષ્યોએ શિક્ષક જે કહે તે ચલણ કરવા પ્રયત્ન કરવો જોઈએ, ને તેમનો જે જ્ઞાન આપ્યું
 હોય તેમા મનને કળવડુ ને જોઈએ ગુરુના ઉપદેશને સપૂર્ણ ગીતે સમજવા, તેમને વિવક્ત-
 સુઅપદ્ધતી વ્યવસ્થિતપણે જોડવા ને સાગર ખોળી કાઢી મરવ સાથે એકરસ થવું
 પ્રત્યેક શિષ્યનુ અગત્યનુ કર્તવ્ય છે આદર્શ વિદ્યાર્થી કદીપણ વિચાર શૂન્ય મથવા અસાધ્ય
 નહોતો નથી વળી તે જિદ્દાવેપણ કરવામા પણ કદિ અગત્ય થતો નથી, પણ સત વિચારકને
 જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરાવો ઉત્સુક, આત્મકિત ઓ ગુરુપ્રતિ આર વરાવનાર હોય છે પોતાના શિક્ષક
 પ્રતિ તેનુ પૂર્ણ આત્મકિતપણ વિશેષ કરીને તેમનુ જ્ઞાન પોતાના તરફ આકર્ષે છે, ને તેથી
 તેના વિદ્યાર્થી માન લેનાથી જ તેનો જ્ઞાન ઉપર છે, તેમ જ તેને જ્ઞાન આપી લેના
 વાતો તેમનો ઉત્સાહ વધે છે જે વિદ્યાર્થીમા તે લઈતો હોય જ્ઞાનો પ્રત્યેક શિક્ષક પોતાના
 અધ્યાત્મમય એના વિદ્યાર્થીના જ્ઞાનમયદના વધ કરવાની કૃતિ કરાવે છે, ને વળી તે
 ઉપગત પોતે મહાપરિશ્રમે પ્રાપ્ત કરેના જ્ઞાનથી જે ઉત્સાહી ઓ જ્ઞાનપિપાસુ જિન્યો લાભ
 આપનારો તેમનો હૃદય એટલો બધો દોર છે કે તેઓ પોતાના અવકાશની વેળાએ તેને ખાસ
 પોતાની પાસે ખાતાની પૂન આપે છે આજ વિદ્યાર્થીનુ પોતાના ગુરુપ્રતિનુ વત આવા
 પ્રકારનુ હોય છે

હવે આપણે વિદ્યાર્થીમા પોતાના સહાધ્યાયીઓ સાથે તેનુ વનન કેવ હોય છે તે તે
 નજર દ્રષ્ટિ નીચે જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાને આગર વિદ્યાર્થી, પોતાનુ જ્ઞાન બીજાઓને આપતા
 પોતાના જ્ઞાનનો ભરતો ને છે, તથા તે દત વાચ છે, એટલું જ નહિ, પણ વિદ્યાર્થીનીને
 શા માના જ્ઞાનની પ્રાપ્તિમા તે પોતાનો સહાય કરે છે એ સુધી સારી પેઠા બતાવેલો હોય છે
 આમ હોવાની તે પોતાના સહાધ્યાયીઓ સાથે જ્ઞાનનો વિનિમય કરવાને સદા ઉત્સાહી
 રહે છે પોતાના સહાધ્યાયીઓ સાથે તેમના મઝગમ તે સક્રિય લાગ લે છે તેની ઉપક્રમ
 જ્ઞાન તેન એક વિષયનુ તરીકે લેખાની અન્નાનિન કરે છે વળી પોતાના અન્ય બનુ
 સાથે સમાગમ કરતા, પોતાની જ્ઞાનની નીની કથામા ગ્રણ કરતા લાઘ્યોને પોતાની સાથે
 જાણે તેની સમાજમાં ઉચે આજ્ઞા તે પ્રવન કરે છે, અને વળી તે જ વખતે તે પોતા
 નોની ઉચી પદવિના લાઘ્યોના જેનુ જાગ્રવ પોતે મેળવનારો લગીય પ્રવન કરતો રહે છે

મુખ્યપત્ર ૨ ૨-૦-૦ એન એન વિષાળ એન કાની મુખ્ય

સાદિય, વિજ્ઞાન, ને વિદ્યાનયને અંગે સીખવાતા બીજા ત્રિપથો પ્રતિ તેનો પ્રેમ નિશ્ચય હોય છે. જામ ને અવ્યવસ્થાથી સદા અનુભ રહી આના પ્રકારના વિષયોની રચનારી ચચા કરતાં મણોમા તે ઉન્સાદથી જાગ લે છે, ને પોતે તે મનના ગૌરવ તથા કીર્તિમા મધ્યસ્થે વિરાગે છે. વિદ્યાર્થીઓએ આની જાતના મનમા કેવી રીતે જામ કરવું જોઈએ વક્તવ્યવર્તિતકે રીતે કેળવી રાજ્ય, પોતાના નાનો ઉપયોગ પોતાના મિત્રોના નાજ માટે કેવી રીતે થઈ શકે અને યુક્તિપ્રયુક્તિ વાપરી અન્યેનુમના નાન અને બીજા વિચારોના વિનિમય થઈ શકે, એ બધા માટે પોતાના કાયેથી બીજાઓને માટે તે સમય ઉદગ્રસ્ત પુર પાડે છે. જાદેર વડન નાજ અભાવ વડે પોતાના સ્વાધ્યાયીઓના હૃદયમા જ્ઞાન, આશા ને ધૈર્યના પ્રજોશી મૈત્ર્યગમ્ય રહી તેમને પ્રોત્સાહિત કરે છે, ને તેમનામા જામ પ્રેમગમ્ય ફેલાવે છે.

જ્યો તે સ્મતગમનમા પશુ ૮૭ ઓડા ઉતારી હોતો નથી સ્મતગમનના અથા પ્રતિ દિશિ દેડા તે લા પશુ ને પોતાના મિત્રમણમા જયોલ્લસા ઉન્ચારતો નજરે પડે શરીર-અંગની ચુમ્મણી નજા માટે તે દુનય રાખતો નથી, એટલું જ નહિ પશુ મનિગેમમા, તેને પોતાની કેળવણીના અગમ્યના અત તરીકે નેજે છે. શારીરિક અસમિત મનુષ્ય છવ તે દુખી મનાવે છે એમ તે સમજે છે, જો નેથી પોતાના મિત્રોને ક્રિડ, કુટ્યાન, ટેનિસ ને ત કું વગેરે મુનનિત ક્રિડામા ભાગ નેનાનો ઉપયોગ કરે છે. આની રીતે પોતાની સ્થાના પ્રત્યક્ષ આ માને સર્વ પ્રારંભ મુખ આપના માટે તે સાનનમૂળ ગણાય છે.

પોતાના વિદ્યાનયના મગનની મુજા એટલે જનનમાનમા જો તેના ધર્મા પા તેડુ નર્તન એન્સ ખી રીતે આનજ્ઞ નહા ખે ચવાને સમય દોન ? નજ આગળ પોતાના મામાપને તે હાંતુ નારવ હાંતુ છે તે જ અમાણે તેના માધ બાજો પશુ પોતાના નનાથી પ્રમોદ ઉપજાવે છે. પોતાના મામાપ સાથેનુ સપ્પુ આનાનિપણુ તેમને ધન-કામગાનમા કરેલી સદાય તેમના અના સનને તેજો આપેનુ આશાસન, પોતાના અમાધ લા એને લખે આપેનુ ઉપયોગી શિક્ષા વગેરે ઉમ. શુભોથી તે પોતાના નિત મુદો પ્રાર્થિત સ્વાના સ્વરૂપમા કરેલી નાજ છે. પિતૃભાન તરીકે પોતાના જનમમા તે શ્રી સમચ્છ જોના આ ન પુનને અનુસરે છે.

પોતાના મુદમ પ્રતિ પશુ તેની પૂન્ય રૂપિ ૮૮ ઓડી હોતી નથી પોતાનાથી ઉચ્ચ મનિના અત રીત નજાનો તે થો પ અત સ્વરૂપ કરે છે તે સત પ્રાપ્ત કરનારે મા. છતામુ રહ છે, ને પોતાનાથી વિશેષ જ્ઞાન ધરાવાર જનસમાજમા ભગવાનુ ચના તેજો પોતાની સમુદિશિ નુ સારો એક આગ નમગ તરીકે વેન છે અને તેજો નાજ નજ પોતાના નાનમયમા ધુરિ કરે છે. જેમની અથે તેજો સમાગમ થાય છે, ત્યારે જો તેઓ પોતાનાની મોટી દોન તેજની પામથી જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાની ને નાના હોય તે જા. આપવાની તે અગત્યા પમ છે તે સત નાત આદી, ઉતારી ને સમિમાનુ હોય છે. સ્મનમન તેજા પોતાના નીજ મુની જાનના ના સમયે ઉલ્લેખી રહે છે ને અતદાય જ્યમિતે.

સદાય ડરનાને સદા હિતુર રહે છે જે સમાજમાં તે રહે છે તેને તે ચેતન્ય ને આત્મના સ્થાપી કારણરૂપે નિર્મડે છે

હવે આપણે તેના ચાલિય પ્રતિ લેખએ ચારિત્ર્ય એ જ મનુષ્ય અને અન્ય પ્રાણી વચ્ચે બેઠસૂચક મિદ્ધ છે જે મનુષ્યમા નીતિનિયમ સદૃશ્યોની વિશિષ્ટતા નથી, તે પશુનુય છે. મનુષ્યજનનના બધારણ્યમા નીતિનિયમ પ્રધાન ધ્યાન લેખવે છે આ સત્યને જાણીને આ શ વિદ્યાર્થી સત્ય, દયા, નિરૂતા, દૃઢતા, મત નતા અને આત્મસયમાદિ ગુણોને કેળવી પોતાના નીતિનિયમમા વૃદ્ધિ સારી કરે છે ધણા નિયમ પ્રસંગોએ તે સલાને વળગી રહે છે, અને તેથી સત્યપ્રિય થવાનું મેળ પ્રાપ્ત કરે છે આથી ખીજાઓ તેના વેણપર નિશ્ચિતપણે વિશ્વાસ રાખી શકે છે ન્યાયી અને સત્ય કાર્યોમાં ખીજાઓથી ખીતુ એ નેખના મનનુ વલણ છે આના પ્રકારની અશક્તિ આર્થ વિદ્યાર્થીમા સ્વપ્ને પણ હોતી નથી તે દર, સાદસિક ને સ્વતંત્ર છે તે સદા કાર્યકારણ બાવને તપાસીને વર્તે છે, ને ગમે તેવી વિકટ, બાલ્ય પરિસ્થિતિમા નુબ્ધ થમા વિના દિમાવય પર્વનની માફક મિથર ને અચળ ઉભો રહે છે, એક સ્વધ્યયારીને યોગ્ય આત્મસયમની સક્ષમ નિરીક્ષા કરીને મન, વાણી ને કર્મની તે નુદિત જનન છે તેના શબ્દ સમદ્રમા દુર્યુષ્ણો સદૃજ પણ સ્થાન હોતુ નથી તે સર્વ મનુષ્યને આજનાર અને તેમનો નિઃ હોય છે, તેથી તેમના દુર્યુષ્ણો નષ્ટ કરનાને તેમને સદૃશ્યનુ જ્ઞાન તેમ જ ખીજો ઉપદેશ આપે છે ને તેમને સદૃશ્યને રરતે દારવે છે

આત્માર મુધીમા આદર્શ વિદ્યાર્થી પોતાનુ કર્મવ્ય યથારિયત સમજી પોતાના શુરુ પ્રયે કેવી રીતે વર્તે છે, શાખામા પોતાના સદાધ્યાયીઓ સાથે તેનુ વર્તન કેવુ હોય છે, પોતાના આળાપ અને ખીજા વડીનો સાથે પોતાના ધર્મ તે કેવી રીતે જળવે છે, પોતાના ચારિત્ર્યનો વિકાસ તે કેવી રીતે કરે છે ને તેથી તેનુ જીવન કેવી રીતે સ્થાય છે - એ બધુ આપણે જોધુ અપણ, તેજસ્વી, વજ્રદેહી, સતત ઉદ્યોગશીલ, હરિન્દ્ર જેવો સત્યનિદ, પૃથ્વી માતા સમાન ધૈરવાન, ખડકની માફક અચળ, મિથાર ને કૃત્યથી પવિત્ર, ને મર્મ અને હરીત્રથી સ્વધ્યયારી એવો વિદ્યાર્થી આદર્શરૂપ ગણી શકાય છે તેનુ અનુરણ કરવાથી સદાચારના ઝગણરૂપે નિકાસ થાય છે, ને તેથી એવો દેહ મદત્રસાદરૂપ બર્ધ પડે છે, આવા કલ્યાણકારી આત્માને અનુસરના આપણા ભારતની પ્રાચીન મદત્રાતો જીવોનાર થને અને સરસર આપણે આપણા હિંદો પૂર્વ સ્વરૂપમા ઝગદગતુ જોધુ રાખીનુ

મીયુત પી એમ સુખમળ આપના એક લેખનુ બાવાવર

આત્મા પરમાત્માની રૂપરેખા કેમ દોરી શકે ?

વેબક - ૩૧ કરામત અન્વેષણ

(૩૧મી અનુસંધાન)

તે આપણે એક મીઠા દૃષ્ટિ દુધી નિચાર કરીશું. આનો એક 'ખી' જણાયે તે ખી આત્મા જાણી નમ્મિ છે. જાણુક મીતે રાંધે છે તેના પા. આમ આત્માનાં રોષ છે પાંદ્યાની રાંધ અમુક જાતની, નુસાગી કે અન્યથા રોષ છે તેની ધાર અમુક જાતની રોષ છે તેના કૃષ અમુક રાંધના અમુક રાંધના, અમુક મુગધના અને અમુક ગતા રોષ છે, તેનું ના અમુક જાતનું હોય છે, અને તેના પેદાશો અમુક તરેલના રોષ છે, એ અન્ય નમ્મિઓ જે મોટા રોષાય છે અને નળી જે અન્ય નમ્મિ પણ છે, તે સર 'ખી' મા છે. તેનાક કાંઈને જે નરનામા આરે છે, અને આવી રીતે કથાઓના જાણના ખી વારનાથી રાંધનાઓના જાણ, દાખલ થાય છે જે અંધ ગીતે ખાંડી આપે છે કે જાના રાંધ લાગ ઉપર થતી દિવા અને રેરેક ખાગની દિવાશક્તિ તેના 'ખી' મા રહે છે.

એક મોગ જાણો નાનામા નાનો મોગાદ બીધા રોષ અથવા કાંઈ ધુમ્મિથી તેને જાણ નાનું જાણ-ખીનાં કે નુ-કરી નાખ્યુ રોષ, તે ને તે જાણી સર નમ્મિ તેમ અમાયેની રખાડ છે. જાણ માન ઉચરના આગેવન જ રોષ રાંધ આગેવન આગેવન ભાન આપતા રોષ, પ્રકાશના આગેવન આત્મા અને રાગનુ ભાન આપતા રોષ મુગધના આગેવન મુગ-નુ ભાન આપતાં રોષ, અગે અમુક જાતના આગેવન અમુક જાતનુ ભાન આપતાં રોષ, તેના સર આગેવનને, જેમ હાના જાથાને ખુમ દાખીને ખુમ નાની જાથામા રૂરી દેનામા આવે, તેમ એક નાનકા કદમા નાખી દીધા હોય અને તે કદ 'ખી' રોષ એમ આપણે ધારીશું. જેમ અકસ્મિતમા એક શ્રેણીમા ધણી રકમો રોષ છે અને ધણી રખત દાખરે રકમોનાં તે શ્રેણીમા સમાવેલ થાય છે અને વળી કેટલીક શ્રેણીમા અસખ્ય રકમો સમાવે જાય છે, અગે તેના સરવાળો માત્ર અમુક રકમ જ રોષ છે, તેમ જુદી જુદી જાતના અને શક્તિના આગેવનના રકમપત્ર સરવાળો 'ખી' રોષે તેમ આપણે ભાગ થાય છે. જા નો મોટો ભાગ ખીમધી થાય છે. દેવ ધારો કે પૃથ્વીની સપાટી ઉપરની રનરપતિ માન નાલ કરી નાખીએ અને માન તે રનરપતિના 'ખી' જ રહેલા જાય.

દેવે એમ ધારો કે એના એક બીની આપણે રખતા કરી ગળીએ કે જે ખીમા રૂરી માનની રનરપતિના 'ખી' આવી જાન પૃથ્વી ઉપર થતી સર રનરપતિશક્તિના અગેવન ને ખીમા રોષ તે તે ખી મોગ રથાને અને મોગ મી રખતા નેમાની જાનજાતી દાખરે રખતિ ઉગી નિકળે એક રનરપતિ ખી આપણે ધારીશું.

તે પનિજને તેના છેડના અણુઓ રોષ કે પાંદ્યોજનને તેન આગ મેજાને તેન આગ, અને પેગીનમને તેન આગ આ અગ આગ રખતા નેમા રહે છે. જેમ તેના નાથ

આપણે જરી શકના નથી તેમ તેને ઉપન પશુ કરી શકના નથી ખનિજમાં પણ વિધાને જે
 ઇ એમ કેટલાક ગ્રામીણોનો મન કે અને દ્વારમાં તે તે મત ઉત્તમ પણ મનાવે છે એ સર્વ
 ખનિજ આપણે એક જ નવના ધરના અલુમિનામાં મને છે એક આપણે ડી. જી. ડી.
 ગ્રામીણો જી. જી. ખનિજ મના છે આપણે મને ખનિજનો નાશ કરીશું માન, મધ્ય આપણે
 રહેના - ૧

દેવે આપણે પ્રાણીઓ લઈશું પ્રાણી એક જ પ્રાણીમાંથી ઉત્પન્ન થાય છે નરના-
 બી *Sperm-cell*—માંથી કુતરે જ થાય, અમુક જનના કુતરાના બી—*Sperm-cell*—
 માથી તે જ જાતનું કુતરું વાય કુતરા, ગિરાણ, વગેરે બીજા દેવ જનવરનો આપણે નાશ
 કરીશું, અને માન તેમના ગર્ભભીજ રાખીશું આપણે એક ગર્ભભીજ કનિષ્ઠ કે જેનાના આ
 સર્વ ગર્ભભીજના સરકારો અને નાન આવી નય

વિનાશના અર્થ નીખવે છે એક પ્રાણીમાંથી નન-પતિ, પ્રાણીઓ અને મનુષ્ય થાય છે
 તે પછી આપણે પણ એક બી ધારીએ કે જેમાં સર્વ નન-પતિના બીના અને પ્રાણીના
 ગર્ભભીજની શક્તિ અમારે જાણ એક 'બી' કે જેમાં સર્વ નન-પતિ અને પ્રાણીનો અર્થ
 વેરા થઈ જાય

વિજ્ઞાનશાસ્ત્ર નીખવે છે ખનિજ રજાઓની અમુક રીતે ગોઠવણ થતા તેમાં જીવ
 ઉત્પન્ન થાય બી નિ-*Inorganic*—માંથી ગે-*Organic*—થાય છે તેમાંથી વન
 પતિ બી પ્રાણી ઉત્પન્ન થયા છે તે પછી આપણે એક એવું ધર-આપ ધારીશું કે જનને
 મને ખનિજ પદાર્થો, સર્વ નન-પતિ અને સર્વ પ્રાણી તથા મનુષ્યના અમાલેશ થઈ જાય દેવ,
 પણ આપણે અગાડી જઈશું મન ના નહિ ના જાય ધારી કે પ્રાણીના નાશ થાય છે, મનને
 ના થાય છે, સર્વ તાઓનો અને શૂન્યો નાન થાય છે અને તે ઉપર થતા સર્વ બીનેનો નાશ
 થાય છે, અને છેવટે સર્વ જીવો જીવી અમર નમિઓના ઉત્પત્તિશક્તિના આદેશ એક
 બી ઉપે રહે છે મન નાશ થતા છેવટે પૃથ્વી પર થતા જ ઉપરે મનને તે શિવના આદેશોનો
 તે જ મને રહિ સર્વ તાપ શૂન્ય ને ના બી નાશ થતા તે સર્વના બી નવી રહેને જે
 ધર પા કોઈ બીજા જીવનું જન્મ હોય તે તે પણ અલુમિના લાગી નોડી તેનાં જન્મ-વે
 મુખી જઈશ તા તે જન્મવરનો સર્વના બી મને જન્મરે સર્વ પ્રયાસ કરતા અગાડી જઈ
 શનાનું નવી-વરને પૃથ્વી પર થઈ શકે નથી-સર્વ કુતરે જે આગે-નન-નમિ ની તે નિકાલ
 માનનું 'બી' કે—સર્વ કે તેને યોગ્ય વિજ્ઞાન મળતા પ્રાણી, સૂર્ય, ગર, ખનિજ, વન-
 અપતિ પ્રાણી, મનુષ્ય વગેરે સર્વ દ્વારમાં આપણે આ અનય, અર્થ-ત 'બી' પગમાં
 છે અનત-ના બી દેશમાં વિ-સ-સર્વ-તિમાં આપણે એક પમથિયુ લાગે એક અનત-
 સર્વિત જે સર્વ વિ-સ-સર્વ-તિમાં છે અને પોતે સર્વ, તે અનત-ગતિના નિકાલ પાનત-
 અમા અપણે તે અનત ગતિનો આત સર્વ જન બી દેશમાં જન અનેતા અનુક-
 અમુક આદેશનાથી જ્યાં અમારા મન કીએ જેમ જાની સર્વ સર્વિત આજના 'ગી' મન

રહી કે, તેમ આપણામાં તે અચક્ષુષ નથી સહ્ય થતી રહે છે-તે આપણે ધર્મ અને ધર્માનુ કે, પણ દાનમાં નથી અનત વિમલક્રમમાં ઉભા રહીને આપણા હૃદય આગે નોખા આપણાથી સર્વ ઉત્તરતા અને ચક્રના આદોનનો સમાવેશ કરીએ તો આ અનત વિકાસભૂતી કાંઈ છાયા આપણને આવે પણ તે માત્ર ઇલા

આત્મામાં રાત્રિએ અસખ્ય તારાઓ દેખાય છે કેટલાક એટલા બધા દુર છે કે અદૃશ્ય જાણા દેખાત છે, કેટલાક એટલા બધા દુર છે કે દેખાતા જ નથી, કેટલાક એટલા બધા દુર છે કે તેના અન્તરાણના આદોનનો હજી સુધી આપણને પહોંચ્યા નથી આત્મા અસખ્ય તારાઓથી ભરપૂર આકારના કાંઈ પણ ભાગ તરફ દૂરનીન રાખીને જોઈશ તો તેમાંના અદૃશ્ય ભાગ તારા આપણને દેખાશે બાળના સર્વ ભાગ અદૃશ્ય રહેશે આપણ દુરથીનમાં એકી રખતે દેખાતા તા નાં ક્રમમાં માફક છીએ આપણી વિકાસ-શક્તિ જેમ મનની ક્રમ અને તેમની બીજી બલિત્તેના વિદ્યસ-શક્તિના આદોનનો વધારે ને વધારે આવના જાય, તેમ આપણામાં વધારે ને વધારે વિકાસ-શક્તિનો ભાગ સમાવેશ જાય છે, અને કેટલે જતા આપણે પોતે અનત વિદ્યસ-શક્તિ થઈ જઈશ આ આપણ બલિત્તે છે અનત વિકાસ પામતા અનત વિકાસ-શક્તિ આપણે થઈશ સર્વ વિદ્યસ આપણામાંથી ઉપજ થશે અને શક્તિ પામશે, આનનો જતો અને નય પામશે, તો પણ આપણે તો વિદ્યસ-શક્તિ તરીકે રહીશ આપણે વિદ્યસ-સમૂહમાં દાખલ થઈશ નહીં, પણ તેની મનનની વિમલક્રમ આપણામાં આપણે હોશે, અને આપણે માત્ર વિકાસ-શક્તિ' રહીશ

પરમાત્મા વિકાસ-કા પુ છે, વિકાસ-શક્તિ છે તે વિદ્યસ પામશે નથી આપણે વિદ્યસ-સમૂહમાં વિકાસ પામતી બલિત્તે છીએ વિકાસ-સમૂહમાંથી પમાઈ થશે 'પરમાત્મા' બલિત્તે છે વિકાસ-સમૂહને પૂરી કરીને વિકાસ-દારશ્ય થશે 'બલિત્તે' 'પરમાત્મા' છે

આ વિદ્યસ તે હજી આપણે ખોનરનું સ્વાસ્થ્યનાઓએ બલિત્તે-વિકાસ દેશે રહીશયો છે સર્વ બલિત્તે પામશે છયના આપણોમાંની થાય છે છયના સહ આપણે અપણા છે આ અપણા એકબીજા સર્વ મળતા-જોડાતા-જુડે કમના બાજો ઉત્પત્ત થાય કે આ નવા સમૂહમાંથી બીજો કમ ઉત્પત્ત થતા નથી જુડે કમ ઉત્પત્ત થાય કે એની રીતે આપણે જોતી સખ્યા થવા આ ગચનાથી જુડે જુડે નવો ઉત્પત્ત થાય છે હવે ધારા કે એક કમના અપણા એક એકમાં એક અપણા આદોનનો કરે છે, બીજા કમના આપણે તેથી જોડા આદોનનો કરે છે, અપણા કમના અપણા એક એક આદોનનો કરે છે આપણે જોડા એક કમના અપણા એક લાખ આદોનનો કરે છે હવે આપણે જુડે જુડે આદોનનો ઉત્પત્ત શક્તિવાળા કમને આદોનનો તપ્તમાં આનુક્રમમાં જોડાએ પહેનો કમ થવામાં રહ્યા આદોનનો કરવાની શક્તિવાળો અને છે તે નમ આપણા જોડા આદોનનો કરવાની શક્તિવાળો' આપણે કમ અપણા આદોનનો કરવાની શક્તિવાળો છે રાસે કે આ

* નવરત્નમાં નવરત્ન દેખાતો છે આપણી રૂપ, ૧૦૦ ૧૦૦ ૧૦૦ ૧૦૦ માથા દુર છે

‘ત્રણીમા એક મો કમ જોવના છે દરેક કમ અમુક જ આદોનનો કરે છે, બીજા કમના આદોનનો કરતો નથી અમુક હદમા આદોનન કરતો આડ-સમૂહ મોડુ છે, અમુક હોના આદોનન કરતો આડ-સમૂહ રૂપ છે અને અમુક હ મા આદોનન કરતો આડ-સમૂહ પોલીતમ છે.

આપણે એક નેચુ છે કે સર આપણા તો સગા જ હતા—એક જ જાતનાં આદોનનો કરતા હતા આ નવા વયે રા ક્રમો બુદ્ધિ જાતના આદોનનો કરે છે મળી આદોલન-શક્તિ તો થાન જ છે તે શક્તિમા બીજા ક્રમો તેના ‘પાતાના’ ‘જાના આદોનનો કરતા રહે છે નથી જ રીતે મળી શકાય બી’ તેની પોતાની શક્તિમા રહે છે પણ તે બી દે. અને કારમા ન ખાતા-નિરાસ પામના—બુ. બુદ્ધ ક્રમો ઉપર થાય છે, અને એ રીતે મળી સૃષ્ટિ ઉત્પત્તિ થાય છે, નિરાસ પામે છે, આ વન પામે છે

આપણે નેચુ છે કે ‘નન’ ‘સાગી’ ભૂમિ-ના અસખ્ય ‘સપાટી’—સપાટ-આકૃતિ થાય છે, અને ‘સપાટી’ નીટી—સૂમિકામા આરતા જેમ અસખ્ય નાની મોટી શીટીઓ થાય છે તેમ નિરાસ ‘બી’ તેના અસખ્ય ભૂમિ-આકૃતિમા નીચથી એક ભૂમિ-આકૃતિમા ઉતરતો એક બીના બીના અસખ્ય બી થઈ જાય છે તે ભૂમિ-આકૃતિમા નીચથી ભૂમિ-આકૃતિમા આરતા બીજા અસખ્ય બી થાય છે એમ જેમ જેમ નિરાસક્રમ વધતો જાય છે, તેમ, તેમ મૂળ નિરાસ બી—અગ્રણ્યકિન—બુ. બુદ્ધ ૩૫ ધારણ કરતા જાય છે તેમાનુ એક ૩૫ મનુષ્ય-વ્યક્તિ છે પરમાત્મા ને નિકાસ-સમૃદ્ધિનુ કારણ છે, એટલે ‘અનકન બી’ છે, તે જ્યારે પોતાની ભૂમિ-આકૃતિમા કાઠ પણ ઉતરતી ભૂમિ-આકૃતિમા નિરાસક્રમમા મુચનય છે ત્યારે તે વ્યક્તિરૂપ થાય છે તે વ્યક્તિરૂપ થયેના પરમાત્મા પોતે જ ભૂમિ-આકૃતિમા બી ભૂમિ-આકૃતિમા નિકાસક્રમ અનુભવીને જ્યારે તેની બહાર પહોંચે છે ત્યારે પોતાનુ મૂળ સ્વરૂપ પ્રાપ્ત કરે છે જે વ્યક્તિ સર્વ ભૂમિ-આકૃતિમા એથી વધતો નિરાસ બોગવે છે અને પોતાની મૂળ ભૂમિ-આકૃતિમા સ્થિત છે તે પરમાત્મા છે તે જ પરમાત્મા જ્યારે પોતાનુ સ્થાન—ભૂમિ-આકૃતિમા—ગ્રાહી બીજા ભૂમિ-આકૃતિમા નિરાસક્રમમા ભટકે છે ત્યારે તે વ્યક્તિરૂપ થાય છે અથવા વ્યક્તિ કહેવાય છે

હવે આપણે પરમાત્મા ‘નિકાસક્રમનુ કારણ છે તે સિદ્ધાંતનો બારીકથી નિચાર કરીશું આ નિચાર કરવાને આપણને આધુનિક વિજ્ઞાનની મદદની જરૂર પડે. સર્વ દરેક સેદા મે પાસમા આગરે ત્સ માર્શન ઓછો થાય છે એમ જાણીશો. આગરે અવલોકન કર્યું છે ને આપણે જાનકાન્મા મો વરસ પાછા જઈએ તો સર્વો નાસ ત્સ માર્શન વધારે હશે, અને ને બીજા સો વરસ વધારે જાનકાન્મા જઈએ તો સર્વનો વ્યાસ બીજા દસ માર્શન વધારે હશે આવી રીતે ને આપણે જાનકાન્મા વધારે અને વધારે આગળ ચાલ્યા જઈએ તો હરે સર્વનો વ્યાસ એટલો મોટો નિરૂપે, કે સર્વ ગ્રેડો તેના પેટામા આવી જશે. આ માર્શન કદ એથી પણ વધારે હોય સિદ્ધાંત એમ જ છે કે સર્વ એક વખતે પાનળમા મનના વધુનો જત્યો હશે આ વાધુસ્થિતિમા અજાણતા મૂળતરો મૂળતરો પામી બીજા અજાણતા તરનો બની જાય છે આ સ્થિતિનો આપણો નિચાર આવી રહે તેમ નથી આ

ઉપ-વાયુ ૧૧ ઘટના દ્વન્દ્વાર્માં દ્વન્દ્વ વાયુ દ્વાલોગ્નના કરતા ૨૦૦ ૦૦૦,૦૦૦ ગણી પાતળી છે. ૧૧ આ ઉપ-વાયુનો ગોળો તેની ધરી ઉપ દુર્ધાંદ નો જેમ જેમ તેની ગંભી (Radial) ઓછી થતી શરૂ તેમ તેમ ગોળો નાનો અને નાનો—Condensed—થતો ગયો, અંતે નોની રી ઉપર ફરનાનો પેર વધતો ગયો વેગ રાખતા ધરીના ફેર ચાલતા થતા ગયા, અને વચ્ચેના ભાગ લાંબો ને લાંબો થતો ગયો. ગોળામાની ગરમી ઓછી થવાના સમય તે નાનો થયો અને તેનો વેગ વધ્યો. વેગના વધવાથી થયેલ થયેલ ગોળાના વચ્ચેના ભાગમાથી એક ચીટી-ચક્ર-જેવો ભાગ છુટો પડ્યો, અને વધતા જતા ફરનાના વેગથી તે ચક્ર તરીકે જતા પડ્યું. અસખ્ય કક્કડા તે અનન ગોળાની આસપાસ ફરતા લાગ્યા આ કક્કડા નાના મોટા દોનાથી જુદા જુદા વેગે ફરતા હોવા કારણે છે તથા એ-ગીત નામે અસહાય છે જે રીતે સરેના એક બીજાને ગોળો થાય છે આ કક્કડાએ એકગીત આપેલી વચ્ચે અચકાસારી ગંભી ઉપન થયે, અને તે પાડો વાયુગોળો થયો આ ગોળો જ સૂર્યની આસપાસ ફરે છે તે હવે 'ગ્રહ' થયો.

ઉપર પ્રમાણે આડે ગ્રહો ઉત્પત્ત થતા પહેલા જે ગ્રહ થયો તે ફરનાનો દૂર, તે થઈને સધી ઓછા ફરના, એમ અનુક્રમે ગ્રહો થતા છે એમ ખગોળશાસ્ત્ર નીખવે છે જે તે સર્વે રીતેને મેળા કરીએ તો તેનો બેગો થયેલ જતો સરના માપના આશરે ૭૫૦ મા ભાગ જેટલો માત્ર થાય છે જનીનું કો મૂલ્યના હોય ૧ ૫૦૦ ૦૦૦ મા ભાગ છે જે વાયુગોળો ગ્રહ થયો તેમાથી બીજા ગોળાઓ ઉપર થઈને અને જે ગોળો ઉત્પત્ત થાય છે તે 'ઉપગ્રહ' અથવા 'ચંદ્રમા' છે આવી રીતે સૂર્યમંડળની ઉત્પત્તિ દોના ધારામા આવે છે આ ગામ તમા જુદા જુદા મન પળે છે પણ આપણને તો ઉપરનો સિદ્ધાંત જ ઉપયોગી દોનાથી આપણે તે ગીતોએ છે જેમ સમગ્ર જ ઉત્પત્ત થયું તેમ તેનો લય પણ થયો જેમને લય થતા જે વાયુગોળો થયો તેમાથી ફરીથી એ-ચંદ્રમા જ ઉત્પત્ત થયે ખરું, પણ પ્રથમના જેટલો તો નહીં જ એ વળી કોઈ મીઠા પ્રકારનું મનરો આ નહીં મૂલ્યમળ કોઈ બધાને તેનો આધાર તે પહેલાની મૂલ્યમાળા કેવી રીતે નાશ પામી તેની ઉપર રામે કે સૂર્યમંડળનું બધાં-શુ-રચના-નો આધાર મૂલ્યપત્રે ફરેલા નીચેની રીતે આપણે ઉપર નહીં છે

૧ ગોળાનો ધરી ઉપર ફરનાનો વેગ

૨ ગોળો કેટલી ઉંડાનગીની હોય છે તથા આસપાસની જગ્યામા પોતાની ગરમી ખગોળશાસ્ત્રે આપી દે છે

૩ તે ગોળાનો જતો અને તેમાં ખરતા તારા વગેરેમા ગદ્દારથી કેવી રીતે વધારો થાય છે અને થતો જતો એક વિચારમા આપણે જાણવડામા ૨૦,૦૦૦,૦૦૦ ખરતા તારા દાખલ થાય છે તે આપણે વાચા રજન ૧૦, ૦ ૦ ૦ થાય છે આથી વિચારની લગાઇ વધતી જાય છે

૪ આપણી સર્વમાળામા અસખ્ય મંડળ તારા દરેક રીતે પડે છે અને સૂર્યના કંઈક અને વજનમા ફરતા ઉત્પત્ત કરે છે

હવે જા આરીકીથી નિચાર કરીશુ તો તે દેખાને ક—

૧ આ વાયુગોળાની ગ મી ઓડી થવાની નથી નેની ગરમી ડી જુએ નિંકળી બહાર
જવાની નથી, ડારણ - તે સિવાય બીજુ કાંઈ છે નહી,

૨ આ વાયુગોળાની ગરમી ઓડી નહી થવાવી તેના ડંભા ફેફસા-*condensate*-
થવાનો નથી એટલે તેના વેગમા પણ કાંઈ ફેરફાર થયો નથી

૩ આ વાયુગોળાના ડંભા કે વજનમા બદલાયી ખરુતા તાન નહ, ઉપમત વાદે
પડી કાંઈ ફેરફાર કરી નથી તેમ નથી

આરી સ્થિતિએ પડેલ્યાના તેના પોતાનો વિદાસક્રમ નથ થયા છે તેની સ્થિતિના ફેરફાર
ઉત્પન્ન કરવાને કાંઈ પણ બાહ્ય સાધન નથી પોતે પોતાની મેજે દરદા કરી રહ્યા નથી તેના
ચારીરમા એટલે તેના ગેળાના લુદા લુદા ભાગમા વિદાસક્રમ આવે તે સંબંધિત છે, પણ તે
પોતે તો હવે વિદાસક્રમની બહાર છે

આપણે એક પગથિયુ વચારે આ ૧૧ ચાવીશુ જેમ આપણે ધાર્યું ૨ સારું સૂચકાગ્રામો લખ
પામતા છે-રહે એક વાયુગોળા થયો, તેમ એમ પણ ધારવાની જરૂર છે કે જ્યાં જ સ્થિતિ રહ્યાનું થઈ
ત્યારે મયમાગાઓ એક જ વાયુગોળામાવી નિ-ગોળા હશે, તો તે વાયુગોળા આ જ સ્થિતિનો
ટોવા જોઈએ તે સન ટાવાથી તેમા કાંઈ પણ ફેરફાર થઈ રહે નહીં અને જો તે વાયુગોળા
હાનની સ્થિતિનો જ હોય તો પડી તેના વિદાસ કાંઈ પણ બહાર નાગવુથી થયો નથી તે
પોતે જ પોતાનુ કા-ણુ છે તે 'કારણુ સિવાય હવાતી ભોગનનુ 'કારણુ' છે ગમે તેટલી વખતે
આખી સૃષ્ટિ લગ પાગી હશે અને ઉત્પન્ન થઈ હશે, પણ અસન વાયુગોળા તેને તે જ રહેશે
છે તે વિદાસ પામ્યો જ નથી, તેનો વય પણ થયો નથી, અને તે ઉત્પન્ન પણ કરો જ નથી

પરમાત્મા અસન વાયુગોળા છે જે તેને તે પોતે છે 'કારણુ સિવાય તેની હવાતી છે તે
વિદાસક્રમની બહાર છે તે વિદાસમા ગયો જ નથી, અને તેમ જની રહે તેમ પણ નથી મુખ્ય
વાયુગોળાની હવાતીમા સ્થિતિ મુરમાળાઓ ઉત્પન્ન થઈ છે અને થશે પરમાત્મામા ધમ્મી વ્યગ્નિએ
ઉત્પન્ન થઈ છે અને થશે, પા- તે પોતે તો જે છે તે જ છે આપણી સર્વ વ્યક્તિઓની હવા-
તીનુ મહાન કારણુ તે પોતે છે, પણ તે પોતે કાંઈ પણ કારણુથી હવાતીમા આવેન નથી તે
હવાતીનુ 'નથી' છે, હવાતી નથી વ્યક્તિ હની', 'કે', અને 'થને', તે પરમાત્મા હમેશાં
માટે 'સત્' છે

હવે આપણે એક બીજા દૃષ્ટિમિત્તથી પરમાત્માનો આ આત્માનો સબધ જોઈશુ
તમે જો કે ૧ પરદેશમા જાઓ આ તમારું જીવન મુખી આ નિર્વિદ્ય ગાળવા
મંજૂરતા હો, તો તમે સુ કરો છો ૨ તમે તે દેશની ભાષા શીખો છો જેમ તેઓ ખાસ ઉચ્ચાર
કરતા હોય તેના ઉચ્ચાર તમે કરો છો જો તેમ કરતા ન આવડે તો ખાસ મેહેનત કરીને
પણ તમે તેમ કરો છો તેઓની ખાસ કહેણી, તેઓના વિચાર, અને તેઓ સાહિત્ય વગેરે
તમે શીખો છો તે દેશનો વેલ તમે ધારણુ કરો છો, અને એવી સલાખ ગળો છો કે વેશ ધારણુ
કરવામા કાંઈ એવી ખામી રહી નહીં જાય કે જેથી રખેને તમે પરદેશી છો તેમ પરમાત્મા

અનુગરિય ૩ ૨-૮-૦ એન એમ ત્રિપુત્રી એન ૭ પત્રી, મુખા

બાળો, અથવા તો પરોલી દોરા છતાં તમે તેમાના એ ચર્ચિ ગયા છો એમ ત્યાં બનતીઓ ઉપર તમે ધોપ પાડતા માગો છો તેઓના રીતરિવાજ પણ તમે સ્વીકારો છો, આ તમાને જીવનમાં મોકો છે તે દેશ અને પ્રજાના કાયદાને માન આપો કે, અને તે કાયદા બાંધનારી શિના કન્યામાં તત્પર રહે છે તે દેવનું નિયમધારક શીબો છે, તેમાં બાળ લેવાને છતાંસા ગમ્યા છે, અને બાળ પણ એ છે જે સાથે તમે દેશ તેના મુખે તમે રૂપી રેતો છો, આ તેના દુખે રૂપી આઓ છો તમે તમારું અને તે પ્રભુ દિન એમ ગણો છો. જેટલું તે દેશની પ્રજાના દિનમાં તમે તમારું દિન સમાવો છો, જેટલું તેની જીવનના જીવન-વધાને તમે તત્પર રહો છો, આ તેની સતત, સત્તા જીવનવાળો તમારી જીવનના પાને વસ્તુ તમારું સન ખોવાને તત્પર થાઓ છો, અને જેટલું તેની બાપા તેની મા, તેની રીતમાન તમા શોખા, તે સાહિત્ય, અને તેના સાચા વગેરેનો અભ્યાસ તમે કરા છો સ્વીકારો છો, ભેજાવો છો અને મનન કરો છો, તેટલું તમારું જીવન તે પ્રજાના જીવનમાં એકરૂપ થાય છે, અને જેટલું દરજ્જે આ એકરૂપતા રહે છે તેટલું દરજ્જે તે પ્રજા જીવન તમામાં ઉતરે કે જેવું તમારું નિયમ, અચરજ, આર્થિક અને જીવન તમે જુદા પાડી નહોતો દર્શાવો જુદા તે રાષ્ટ્રીય જીવનમાં તમારું નિયમ જીવનના પામરો આ એક ઉત્તમ રાષ્ટ્રીય નમુનો છે પણ આત્માઓએ તેઓના જીવનમાં આ પાનાને બાળ આપ્યા છે

હવે ધારો કે તમારો દેશ શુદ્ધ માન નથી, પણ મુજબ નિકાસ પણ છે દિગ્ધાન પણ છે, એગિઆમ્બ પણ છે, આખું શિવિલ સનતનત છે નહીં આખી રાષ્ટ્રીય તમારું સ્વદેશ છે તો તને શું કોઈ તમારો પ્રેમ તમારી ભક્તિ, તમારી નસ તમારું પાપ માન શુદ્ધતા વાસ્તે નહીં, માન મુજબ દેશ અને દિગ્ધાન વાસ્તે નહીં માન એગિઆમ્બ અને શિવિલ સનતનત વાસ્તે નહીં, પણ મન જગત માટે પ્રેરણા હવે ધારો કે આ તમારું જગતમાં બીજા બનાવવાનો સમાવેશ છે તો હવે તમારો પ્રેમ, તમારી ભક્તિ, તમારી મેરા, અને તમારું સ્વાર્થજી તે મહાન જગત વાસ્તે પ્રેરણા અને તમે તેના જીવન સાથે તમારું જીવન એકરૂપ કરવાને તત્પર રહેજો, તેના નિકાસ કાયદાનો અભ્યાસ કરો અને તેને તમારા જીવનમાં, ઉતારો સન્નિધિ જગતના આર પામર જીવન છે

૧ જેમ પ્રમી માતા પોતાના બાળ મુખી રહે તેમ, અને પિતા પોતાના બાળકો પેતાનાવી પણ વધારે કાળિવાન થાય તેમાં, આ બંને તેનાવી વરાજવગ્ધામમાં જેમ આનંદ છે તેમ પરમામાં તેના બાળક આત્માઓ તેના પરમ મુખને પાને આ પેલાને એક દેવથી પોતાનું સર્વવશ, જ્ઞાન અને પ્રેમ તેઓને, તે તરફ દોરવામાં વાપરે છે, આ પોતાના પરમ આનંદનો ભોગ આખી નિકાસ પામતા જગતના તેનું મન પગેલી લો છે તે સાતિથી, ધીરજથી, મુગ્ધાના મુગ્ધ મુખી જગતનો તેના ચર્ચિ પોતાનું જીવન પોતાના આરકોને તેઓના જીવનના ઉત્તમ જ્ઞાન તરફ દોરવામાં આવે છે

૨ દરેક મનુષ્ય-નિર્મિત નિકામકમની નીસરણીને જુદે જુદે પગથિયે છે મન કાને તે પગથિયે હતી તે પગથિયે બીજી બધી છે, અને પગથિયે બીજી પગથિયે છે દરેક બધી નિકાસ-

ક્રમને પગવિધે પનચિયે આગળ નધે છે કેટલાક આગળ, કેટલાક વધારે આગળ, થયેલા વચ્ચે
કેટલા- પગનાડે, અને કેટલાક હજી વધારે પગનાડે પણ અને એક પ્રેમી પિતાનાં સમક્ષ
આનંદો, બધા જુદા જુદા અભ્યાસમા અને જુદા જુદા વૈરાગ્યમા જુદે, જુદે મ્થાને છે

૩ પ્રાણી, વનસ્પતિ અને સર્પે બધાનિ વિવિધક્રમમા મુચ્ચરણથી છે, વિવિધક્રમ
અરાહમા રહે છે, અને વિદાસના મોઝમા ઝૂકે છે

૪ મર્ચે મનુષ્ય પ્રાણી અને વનસ્પતિ વિદાસના દોઝમાથી પચાગ થાગે આગે કે મુઝે
થઈ પગમાત્રપર પડાયેલા છે

૫ સર્વ જુદે જુદે સ્થળે ઉભી થયેલી વ્યક્તિ એક જ પિતાના પુત્ર છે પિતાના મર્દ
નામા પુત્રોનો મહીમા સમજવાનો છે જેટલો બ્રાહ્મણ વધારે તેમનો પિતૃભાવ વધારે
જેટલો ભતૃભાવનો અભાવ તેમનો પિતૃભાવનો અભાવ સમજવો જેમ્મે અને બ્રહ્મણ
નાજી મોટ, તેમને અગ્રે તેમા પ્રબળાવ રધારે હોય છે તમાગ બ્રહ્મણની કોનીમા જેટલે
બ્રાહ્મણ એટલે, તેલો તમાગ જીવનમા પિતૃભાવ-પગમાત્રભાવ-એટલો સર્વે વ્યક્તિ બ્રાહ્મ
ણમા આપીને બ્રાહ્મણ અપૂર્ણ થતા પિતૃભાવ-પગમાત્રભાવ-સપૂર્ણ થાય છે બ્રાહ્મણ
આધપણ સ્થિતિનો વિચાર દોષો જોએ નહીં ગરીબાઈ, તનુગરી, સાતી, ગુસ્તાની, સાલ
ગાડા ખુસરત, કંઈપા, હપથોગી અને નિઝપથોગી જેવા કોઈ પણ વિચાર મર્દ વ્યક્તિન
બ્રાહ્મણની ગણનામા નહીં આનના જોએ નહીં નાં બનમાવે બ્રાહ્મણ ન દેરા ગણવે
જોએ જેમ શરીર ની ગ્યાતમા દેહમા, દોઝરી, આનગ્રા, મગર અને ગાનગુરુ અને
સર્વ જુદા જુદા ભાગે છે, અને ને અન્યો બ્રાહ્મણ થતા એક શરીર ઉપજ થાય છે, તે
પિતૃભાવ અપૂર્ણ સ્થિતિએ ઉદ્દભવનાને સર્વે વ્યક્તિ બ્રાહ્મણમા આદી જડી-સમાઈ જ
નોઈએ બ્રાહ્મણ ઉદ્દભવમા દેહ વ્યક્તિને બ્રાહ્મણ પિતૃભાવ નોડાનો છે, પિતૃભાવ
બ્રાહ્મણ, બ્રાહ્મણે વિનભાવ

સર્વભૂતસ્થિત યો મા મજત્યેકત્વમાચ્ચિત્તઃ ।

સર્વથા વર્તમાનોઽપિ મ યોગી મયિ વર્તતે ॥

તે આ જગત્જીવનમા આપણે આપણ જીવન જેટલું, એટલું જોએ તેમજ આપણ
પગમાત્રમા જીવન નજરે છે તે પરમાત્માનો ગાદો, જગત અને આત્મા જેટલું
આપણ જીવનમા ઉતાગીએ, સમ જે આપણ જીવન તે પરમાત્માના જીવન

જાય છે વિવિધક્રમના વાનુનો જાતે વિવિધક્રમના જાતે આપણે
અનુભવી જેટલે દરજ્જે આપણે સર્વે જોએ તે સર્વે
વિવિધક્રમના તેટલે દરજ્જે પરમાત્મા નજરે

કેવળ
પણ
તમે
જોએ
મા
ની લે
મારું
એ

આનન્દને મારો પોતાનો આનન્દ કરી માનુ તો તેટલે જગતે દુ તે માતાના જીવન નજરિ
દુ જે કાળજીથી, જે ભોગથી, જે પ્રેમથી, જે ખતથી, અને જે વીરજથી પરમાત્મા -રે
વ્યક્તિને પરમધામ તરફ પહોચાડના, પગથિયે પગથિયે યુગેના યુગે સુધી મારે છે તેટલ
પ્રેમથી નહીં, પણ તમારાથી બની રહે તેટલી કાળજીથી, ભોગથી, પ્રેમથી, ખતથી, અ
ધીરજથી ખીજ વ્યક્તિને જો તમે તેમ દોરો તો તેટલે જગતે તમે પરમાત્માના જીવન
નજરિ છે. મનુષ્યજીવન માથે, એકત્રતા તે પરમાત્માના જીવન સાથે એકત્રતા છે, જેટલ
પ્રાણી અને વનસ્પતિના જીવન માથે એકત્રતા, તેટલી પરમાત્માના જીવન સાથે એકત્રતા, અ
મામા જગતની સર્વે અદિતઓ સાથે જેટલી એકત્રતા, તેટલી તે જગતના પરમાત્માના જીવ
સાથે એકત્રતા થાય છે

પરમાત્માના જીવનનો કાવદો તે જ તે વ્યક્તિના જીવનનો કાવદો થયે તેનું જીવન મા
પરમાત્માના કાવદાનું કમનું, જીવનનું હથિઆર થયે, બીજાના સુખમા જ પોતાનું સુખ જોરે
બીજાના દુઃખમા તે પોતાને દુઃખી ગણુને, બીજાની અજ્ઞાનતાને તે પોતાની અજ્ઞાનતા દેખ
તેમ બંધી મીઠાને તાની મનાવશે, અને પોતાના જીવનનું સાચ-માત્ર બીજાના સુખદુઃખને
અન્યાસ ગૂણાને આપી વ્યક્તિ ક્રમે ક્રમે પરમાત્માના જીવન નજરિ જતા તે પરમાત્મા મનને
માનસિક કપનાથી બને તમે તમાકં નગી સર્વે જે જેટલું મોટું વારો માનસિક
કપનાથી બને તમે તમારો જીવન-ધનિહાસ સંકાર જેટલો વારો માનસિક કપનાથી
તમે તમારી ચેતનામા સન જગતને બને સમાપ્તિ થો, માનસિક કપનાથી તમારો વેગને
સસે તમે જગતના વેગ માત્ર મેળવી થો પણ બધા સુધી તમારું જીવન પ્રવૃત્તિના જીવનને
અનુસરશે નહીં જના સુની તમા । જીવનનો કાવદો પ્રવૃત્તિના જીવનનો કાવદો થયે નહીં, જના
સુધી તમારું જીવન પ્રવૃત્તિના જીવનને તમે અર્પણ કર્યો નહીં જના સુધી તમે તમારી
અગ્રાધારની દરક વ્યક્તિ પ્રવૃત્તિ છે, પરમાત્મા છે એમ અનુભવ નહીં અને વનગો નહીં,
ત્યા સુધી તમારું જીવન એ વ્યક્તિ-જીવન છે, અને પરમાત્માનું જીવન નથી પોતાની નાસડીને
માર્ગ નાખના જગતીના હાથમા જે પરમાત્મા છે તે જ પરમાત્મા પોતાની નાસડીને થયેના
અપમાન માટે પોતાનું અસ્તવ, સુમાર્પનારના હૃદયમા પણ નમે છે જે પરમાત્મા આદ્યજીના
હૃદયમા છે તે જ પરમાત્મા હવાન થતા પ્રાણીના હૃદયમા પણ છે તમારો જે રહસ્યને આત
વાની વ્યરાધને મરી જતી નીતીના હૃદયમા જે પરમાત્મા છે તે જ પરમાત્મા તમારો હૃદયમા
પણ છે, તે જ પરમાત્મા તમારો ચેત-નકત મેનડના હૃદયમા પણ છે, અને તે જ પરમાત્મા
તમારો પ્રિય માનુષ્યમિત્રા મકં અપિના હૃદયમા પણ છે જેમ જેમ આ રસ તમારો જીવનમા
દિતરો જશે, તેમ તેમ તમારું જીવન બહોળુ થતું જશે, અને પરમાત્માના જીવન નજરિ
જશે જે વ્યક્તિ માત્ર સોફ-ગ્રેયા, દેશ-બકિનમા, અને દુખીના દુખ જોડા કરામા,
પરમાત્માને પોતાનો સાતી રાખી, ક્ષણી કાષ્ઠપણ આવાસિવાય, પૂગને તેટલી મુરકેનીમાં અને
અને તેટલા દુઃખમા, કાંઈ પણ અપ્રતોષ આવાસિવાય અથવા નેત્રસહન કરીને પોતાના

કન કુન પ માત્માને અપહ્નુ રે, વ જન પમાત્માના જન નરજિ રે તેજ વ્યમિત
પોનાના જનનમ પ માત્માની પદા રે તેજ યમિ પ માત્માને આશ્રય રે, અથ
તેજ પ માત્મા

શિક્ષકને પ્રશ્ન.

લખ - ૧. નિપતિગમ ઉવમરામ પડ્યા, જી એ

६. ४३॥ साधनेली मन्त्राभा रने, निदान यागधाना हयभा तमे प्रहृष्ट
हसित ॥ ११

૨. ગામના નામના નિર્ણય અંગત લક્ષ્યોવાના હોય તેની નામગીરી અનુમતિ હોય.

૯ તમા । હાલ નીચ નાત । ૧ । તા હવનની જવાબદારી તમા સિર ધરી લેખી કે ? ।

૬. સામગ્રીન મન મન ગણના કરતા, નીનિ અને તન કેમ રવા તમે શિવે શક્તિ આપે છે ?

૫ તમારા હાથ નીચે । તમને બતાવ્યાગોકોને આજર અવાનિમા, ૨૫ રામેરા, અને આત્મોનનિના ઉત્તર પાદ ભાગ ૫૧

ક પાનાના જે પાનને નજીક પાડવા જતા માથાને તથા તમને અને બામીયાથી સંડોળાવી શકે એવું એક તરુ ઘાન આપના પ્રયત્ન છે.

જા અધિ હરી વગના આગ્રાપથી તમે શાગ બોમા જે ર કમ છે તેના કામો તમે
સ્વપ્રભુ પ્રેમથી જે હ ના થ નો આ રા છે અર હ ના ત ખીરે લખી છે ?

८ तमाग निधायिज्योत तमे अत रावी याह छा / लेभते साया ८ वयथी कुणनर
तमे प्रयाग जरी ११ /

૯. માયા નિહા તરિ-તમે નભમરુ ડવન સકુ િ અનુકરણી અને તપસ્વી મતા યુ છ :

૧૦ ગાન જીવી પવિત્ર અને કુલ્ય ન નના વાગ્દેવ થી તમા । હરનની સંજ્ઞના
તમે માનો છા ?

૧૧. વસુદેવ કુન્ધવન્મ નિદિ + લાગેલી તમે અનુભવી કે ?

[illegible]

सं. २६-

મધ્યાદિ એન્ડ કંપની, મુમ્બઈ

ડૉ. બૂકર ટી વૉશિંગ્ટનના શિક્ષણ વિષયક વિચાર.

લેખક - ૧. ૪૫૫૫.

મારું પણુ હીન રાષ્ટ્ર કે નાનિને એક વિશેષ સવક દોષ છે (યુનાનમીરીમાથી મુન્ન થયેના અમેરિકન નીચો જણા જ્યો નરી. છે તેથી પોતાના ડાનને તેમજો નરીન મરુડ છે) એ સવક એરી છે કે, જન વાકાને કી વરી તેમની પગપા નમ પ્રતિજ્ઞાનક નીરડે કે તેમ નરી. નાનિને પર પરાથી છ વિશેષ થકાની મ્દી- લંતી નથી ત્રખના નરીકે શિક્ષણી પ્રમનસા દક્ષિણના શિક્ષી એકે જગત આવી નથી કમલ? કહેવા જેરી કે જ પા. પર પરા તેમને માગે નથી પસં પડે તો છેવટની મુરેથી શિક્ષણ પાનિને મીકાગ હી તે આચારમા મુકનાની અમાગી ગતિના નેમો પૂર્ણ છુટ છે કોર્પલ ડક્ષ પ પાથી અમે મક્ક નથી અને હીન તથા મારી રક્ષિ ડર ના પહેના નજ દેના નાયક શિક્ષણુ શિક્ષણુ ખરાઈ રી ઊડી દેવાનું વિશેષ ગણુ ન નથી

મેં વરી શિક્ષણુસાક્ષી અભ્યાસ કર્યો નથી એ માગે હુ અને પોતાને ભાગલાળી જ નસમણુ છુ, જે એ તે શાસ્ત્રો અભ્યાસ જ્યો દોષ તો કોઈપણુ જાન નરી ગતિ સગ કમના પહેતા પાંની પર પરાનો વિચાર દરનાતી અને ફરજ પડી હીન જો નેમા મારા એકનો સમય ગયા હોન કે, માગથી કોર્પલુ. થઇ શકેનુ હીન પ જ માગી હાનની રિથિના એના જાન પૂર્વે કોઈએ વરી છે કે નહિ, તેનો વિચાર ન કરના આતુ રીએ વે ને આસય હ હીતો વિનદ- સકાયે તે માટે આગળ પગનું જાનને હુ પૂર્ણ રીતે ટુટો છુ

પુરતક બહારના એકા નિકટ પ્રમન સાથે પ્રમમ પડતા પુરતકી ના. રગનનાર માળમતી ગી રિથિતિ થાય છે તે મરાનર સમગ્ર તે માગે હારનાના એક યુવાન ગ્રેન્યુએનો નાખસો આતુ છુ એ ગહરથ ટેટનાકુ વર્ગ પૂન દગીમા શિક્ષક હતા તેમને શિક્ષક તરીકેનો અનુમન થજો જ થોડો હતો પાણુ કોર્પ-પાશ્ચાતી જનના તેમજો અધ્યાપનસાક્ષીને રિનેન અભ્યાસ કર્યો હતો એ નિદાતાને લીરે જ ખાસ વરીને તેમને દગીમા અધ્યાપનસાક્ષીના શિક્ષકની જગ્યા આપનામ આવી હતી એ શિક્ષક આવા તે પદના અમને અધ્યાપનસાક્ષીનુ થોડુ જ જાન હતું એમ કીછુ તો આપશે તેમજો અમને તે જાન આપવાનો આ જ ક્યો કામેનિયસે રમો, પેગ્ગોગી અને બીજા શિક્ષણસાક્ષીને રિરે અમેને થી માદિતી આપી નેમજો અપેવી માદિતી અતિ મનોરજક હતી એમ કી શકા નરી, પણ મુખ્ય દગ્રન અ દાતી કે

૧. ૪૫૫૫ સિનલુ પ્રમમ (૧૯૦૨-૧૯૦૩)

૨. ફ્રેચ શિક્ષણસાક્ષી અને ગ્રેયધર (૧૯૦૨-૧૯૦૩) શિક્ષણુ વિષય સમ પ્ર દિવાલો નામનેર નેમનો ગ્રેચ વાચવા લેવા છે

૩. રસીય શિક્ષણસાક્ષી (૧૯૦૬-૧૯૦૭) રોલા નેમીથી મથના ગાયનથી એમને નેરા બીજા થામાને નાના મગ્યા એમ. પણ શિક્ષણ વિષય પ થવા મારા પુનમ નમ્યા છે

મેંદેરાક હામિતનુ નુ પત્રકમ ૩૦-૧૨-૦ જોન એમ વિધારી એના પતી, મુખ્ય.

ગો રસન વિચાર કરી વ્યવહાર ॥ અનેગો આ વસ્તુ આવે થોડા વ્યવહાર કરાવે તેમને
અમન મનારાનુ વાન ઇતનુ મદવનુ છે, સિંગ સિલકેના અનમા દમાનનાની કોપિપાત્ર
ગોગી સમ્ય મા કામ કરના મે યથ જના દીધી નથી

કના-વિરુપા દના પિના એક નીન સિંગો ॥ ગ નેરા ગયો શિક્ષક વજનમા
નીપરના ના નિગિ ॥ આગ્રહ દતો કે પ્રત્યે વિદ્યાર્થીએ વજનમા ॥ કોઈકો મે

ના અને ગયો ત્યારે ફટ, વાન એક પિન, પાટ, કરાસ, આસ, પો- ગોરેના કોઈકો
વિદ્યાર્થીએ પિનના મુખ્ય નાખના દના કેટલીક મિનિટ સુધી ૫ આ પ્રકાર નેઈ, રજો,
૫ડી માન અનમા એ- મુમીતર વિચાર આગે અને એ ગ મો નોપવા મે તે શિક્ષ-
કને જુ મ પ્રથમ પ્રશ્ન થો કે આ નજો ઓરડા કોઈએ કરી માધ્યો છે? કાન્યો પશુ
હિન આધ્યો નરિ અરે સમ્ય ન્યા પડી અન્યદ જમીનનો એ- એક કોઈએ માપી
જોયો છે એક મીલ પાડી ભરી નયુ છે એ- પોંકને એ- આસ રજન કરી જોયુ છે ગોરે-
પ્રકો દના કાઈએ પોતાનો હાથ ઉપો રજો નરિ આથી થોડા નિમ આ રજો થતાવીન,
જોનમે શિક્ષકો જણા યુ અનાદીયુ પુર થના પદન પ્રત્યે વિદ્યાર્થી પામે એક આ-
કે બીજુ એકાદ માપ આવે રાખનાનુ કાન્યુ માગી રજવે નીવે વિદ્યાર્થીએ પર્મો
ગો રા માપી જોયો અને તેની દીવાનો ગરામા કેટનો અગ્ય થયે તેના અ-
ત્યાર પડી જોતમા એક બાનુએ વિદ્યાર્થીએ રનાનુ રાવના દતો તે તમ-
અમે ગયદ,
નગન જ રતાશુના રાવેતગાળી એ- એ- જમીન માપી આ એકમા કેટલા બુદ્ધ
રતાનુ થયે, તેના રો અગ્ય આરે અને કેટનો લાભ થયે તેના હિસાબ કયો એ-
અનાગિમા એક નિસ હ વિદ્યાર્થીએ બાજનગદમા નઈ ગયો ત્યા તેમણે અન્યદ સાકરે
વજન કરી જોયુ અન્યદાપક નરકથી કેટલી આકર રાખનામા આવે છે તે પિરેના રિણ
મન્યદાર આ- મેગ્યા થઈ પ્રત્યેક વિદ્યાર્થીને કેટલી આકર નેઈએ છે તે જોયુ પુન
અનરમા જ- એક જાનુ કકર તોળી જોનુ અને તે વિષે અનયામામાં હુકમના માસની
ગી નિમત હતી તેની તપાસ વિદ્યાર્થીએ પામે જ કરાની એકાદ કા પનિક હુકમની કરવા
શીકાગોના હુકમની નહિ પણ તેમણે જાતે તેગેના હુકમની દરજીના નગરમા રી કીમત
આવે તે મે તેમની પામ જોનાનુ આ સર હિમાન કરામા થયો રખન ગયો પણ
તેનાથી થયો જ કાયો, કયો એમ મો લાગે છે તે ઉપરાંત તેમા મને ગમત પડી અનસારે
સાથે વિદ્યાર્થીએ પણ તેમા રજો જ આનદ મળ્યો રાખાનિક રીતે જ તે શિક્ષક જાગૃત થયો
અને દી પણ ન બનાય તેવો પા- રીખ્યો

હાવમા પાંચાળામા (પુત્રકી વિનાના) રના સર શિક્ષકો, ઉદ્યોગનામા વગના
વિદ્યાર્થીએ ને ગો કો છે તેના કાગરપુન અગ્યાસ કરો નકે છે ખજા તગીકે, થા
અ- દરેક એક ગણિતનો વર્મ સિન- નીવે એકાદ સિલ્પશાળામા, રીમા
ગો જોતરમા ગણિતના પ્ર- દહો

એને એકાદ વધારી પુરેપુરી કૃતિ નેના માટે દિવા અરથાની એમદ શિ પચાળાના પ્રયોગનું નિર્ગમણ કરના માટે ખાત મોકલનામા આવે છે અને મગના અન્ય વિધાર્થીઓના લાભને માટે તે ધવા કે પ્રયોગનું વર્ણન વખત તેમને કહેતામા આવે છે આ જામનના રીપોર્ટમા જણાવેલા અન્ય ની, ભાગ નરક નદિ પત તેમા કરેલા વિધાન સ્પષ્ટ અને મગમર નહે કે નદિ એ નરક રિશેડ વચ આપનામા આવે છે જે સાતો મિતે બીજા કેટલાક વિધાર્થીઓને અસદાગિ- મમદ ભાવ છે એ સાતો સમઘો જ એ રીપોર્ટ દોષ છે આથી તેમા કરેલ વિધાન બેગામર દોષ નથી તે વર્ગના કાર્પિયુ અનુનર વિધાર્થી ઉના થઈ ગયા હશે નવ ભરેલી રમીલન સુધા છે રીપોર્ટ તૈયાર નનાર વિધાર્થીને પોતે પ્રત્યક્ષ જામન મિતે રાખે છે તેનો અધ્યયન છે અને તેથી તે પોતાની જવાબ ગી મમદ રીપોર્ટમાં દખી ન મુકે છે એમદ મરસમલ પુનઃની સાત કે સામજેની માહિતી એકર રી રીપોર્ટ રખાત વિધાર્થીને એરી જરામ ગી હરી પણ જણાય નદિ એ સ્પષ્ટ છે

કુનર ના નનુઓનો અભ્યાસ મગે એ જ મદનનુ છે એમ મદ નેગથી મિદ્ધ કર્યું છે, નેથી ઇતિહાસ, માહિય કે અન્ય સવિનયને ગાંધી ગણ હુ એમ રીપોર્ટ મમજનુ નદિ, નધારિ મને એવુ નામે છે કે, સુવાન બીપુરમે પોતાની મોનરકની નનુરિની મોમ અને નિયિન કે પના એટલે નાન મેગવે એ ધલ મદનનુ છે કાગર એ નાનના મોમથો તે પોતાના અધ્યયન મમ મગની કુગની વાનેન તેન અને મિરગુ હરી થકે છે તરણુ કાનુભર વમરના મન રી, અનિશ્ચિન અમન્યક્ષ અને નુચ સાતો મિરેના સનકે મોદ દોષ છે એમ જણાય છે

નીમો વેકેને મરાતમ મગા પડી આનલમા દિગણુ એ એવ અજળ રનુ દની આળામા જનામ આળકેની મદ નામથામા એટલુ જ દનુ કે નીખવવામા આવેલી નથી । આ વિનતલ ત્રોતેથી ધરના પુદ્ધ માલમેને આન દમય અને આયનમિતિ મગા માટે પાટું એ આદ્ય માતાપિત્રને નદિ અમજતી પરકીર ભાગમા થેલા મો મોનના આરકા કે અંધરા મિનકાસ એ જુલ મિપિમા રખાયા અનનાના મો । સ ય નાચેના આરકા જ નમો અનિ અક્ષિમાન અને અનુન મતી આપા મિતિ ગિતી રમે નાન સુવ આ અનન દિધ મિથિમા ગર્ખાના મોદને શાવા અને રિક્ષક નોમ થઈ પડે તે નન અનના પગ તેમને વિધાર્થીઓના મનમા એવો ભાવ ઉત્પન્ન થકે કે શિ શણી મિનિષ્ટ પદનિમાથો અને સ્વેચ્છામાથી નીબેવા માગડ આમનઓ અને અન્ય નેકાને સામ્ય એસ એક ગુપ્તનાની રિક્ષા મગે છે, એના જની જ બીજ એક વત્તના એ દની એક નામચિતિ નાના, નાન અચામાથી નહાર પડે છે તે વડે અકપિત રીને લગન ન નીકા થા અના એ અલ છે અને તે શુદ્ધિગામી રમમા મગાય છે

ઉપમેકન કરનાતો અનના ના સીકર કરના દના વિધાર્થીઓના અનન આ રિક્ષ રૂના ગાયે ના નુમ્યાન બીજા એકે વાન નથી જેન મો વાને પોતાના મામકોદ

અસેલેલે તે અના, કે નામ એ રીપોર્ટ મિતે એકે કરેલી, મુખ્ય

ઉપરના મો ભાગ પ્રવાસમા જણાયા છે અને ચા' છે કે થોડા દિવસ પર આલોચિક ગિયણ કે હનકામના એક વર્ગનાળી પ્રસિદ્ધ શાળા જેના હુ મયો હતો તે નાળાની અધિકારીએ પોતાની આલોચિક શાળા વિશે વધુ જણાવતી નવો ફરી હતી એ આલોચિક શિષ્યલુના ર્ગ મામે જ કેટલેક દર એક નગરી મકાનનુ આવકામ ચાનતુ મારી નજરે ચાનુ આ વર્ગમા શિ પશાસ્ત્રનુ પ્રત્યેક તરન નીખનનામા ચાનતુ હતુ એમ હાના-જના પછ નિરીક્ષણ અતે મને જણાયુ કે, વગા ગિયણ અને સામે ચવતા બાધકામો અર્થ ઉપચિત્ત કરાવો તાના શિક્ષકે કઈ પણ પ્રયત્ન કર્યો ન હતો એ મકાનુ કામ કરવાની નક રિદાઈઓને મળી ન હતી, શિક્ષકસહ તેમજ, તે મકાન જેયુ નહતુ અને આનુકામ આનુ સ્થિતિમા ઉત્પન્ન થતા પ્રત્યક્ષ પ્રશ્નોનો વિચાર કરાવતો એ તેમજો ફીધો ન હતો વર્ગમા અપાતુ ગિયણ અને સરથાના કારખાતામા કે બહારના બાધકામનો કઈ પણ પ્રકારનો અનધ તેમના ભાગે આવ્યો ન હતો મારા માનના પ્રમાણે તેમજો નગરો ઉમેજી ના પના અપ્રીયજી જેનુ કે જેટલ દિવાપદના ઉચ્ચાર જેનુ દરજી આપચારિક શિક્ષણ મળતુ હતુ

વેદત રજનીનાની ગામડાની શાળાઓના અનુભવથી હુ પ્રથમ એ નીખ્યે કે પુસ્તક શિનાય ગિયણ આપી શકાય છે તેમ જ તેનો ખરી વસ્તુ માથે સમધ લેડનાનુ મને સભનિત છે ત્યાર પછી મળેલા અનુભવપરથી એ નીખ્યો કે, શિક્ષકને સાળાના મકાનમા જ પુરી ન ગળ્પના તેો ખેનરોમા, ધરોમા અને સાળાની આજુમાજુ નેનાગ નોકાના દિવિ હવનમા લઈ જતુ એ અતિ મહત્વનુ છે દરેકજી સરથાની એક અત્યત મહત્વની હીનચાન ફીએ તેક જેને અમે મરથા બહારની હીનચાન (Extension work) કહીએ કે એ છે આ હીનચાનમા સરથાના સર્વ બાગ મદદ કરે છે ખરેખર, હાલમા મરથાના બીજા કાર્પણ, કમ હરના આ મહાગ્ની હીનચાલ તરફ જ નોંધાનુ નવારે વક્ષ ખેંચાયુ છે આ એ વિશાલમાદ વિનોર પ્રાન વ્યવચિત્તપણે ઉત્સાહથી થાય છે મરથા બહારની એ હીનચાન હી સર્વ શાળા કે પ્રામનુ અપૂર્ણ વળન થાય તેમ નથી મારે વિશેષ નેનાનુ કે ને કે છે કે, એ હીનચાનમા અને જુની પદ્ધતિ પ્રમાણે જેને શિક્ષણ કહેનામા આવે જે, તે નાપના દગ્ના પિતિચિત્તિ ન, મારાનો જ નધારે પ્રયત્ન કરીએ છીએ સાળાની આજુમાજુના પ્રદેસની ખેતીની રીત મુનાગાના ખેડુનાના ધગ્ની મહેતી જાની ઉત્તરોત્તર ચાગી બનાવનાના અને મેન પ્રગણુ માટે જ નહિ પણ મરથાનાના સર્વ પ્રગણુઓ માટે પણ, એ નમુનો ગ શિક્ષણપદ્ધતિ સ્થાપન કરાવતી પ્રયત્ન કરીએ છીએ.

જિજ્ઞાસુનો જીવન માથે નમ્મ દાહોવો જોઈએ જે મૂલતો બધે અમે પ્રગણુમાં સ્થાપન કરેલી એ નમુનેદાર ખેતીની સાળાનુ સ્થાનથી હુ વિશેષ પદ ફરી શકીએ અમા પ્રગણમા વધુ નમુનેદાર શાળાઓ હાલગળગ પંચાય સમાજમા ચારધાય વર્ગમા શાળા નાનીની મુકાનો બધાણા મુકાનો બાનુ મામ અદ્યી નક મનિ પાચનારા હી અસ્થા પ્રદેશ

દે દરેકની સરકારની પ્રેરણાને લીધે અને નીચા ખેડૂતોએ આપેલી મદદથી એ મર કેમિ
યાલે છે હું જે શાંખાનું નમૂન કરના ધાતુ છું તેને રાષ્ટ્રીય સ્તાન-હિમતો તારા કહે છે
એ જ નામ લાગા છેકેએ પોતાના દેવને પણ આપ્યું છે અને તે દેવની આજ્ઞાઓ
સેવાના નાના ખેડૂત સમાજને એ જ નામ પ્રાપ્ત થયું છે રાષ્ટ્રીય સ્તાન-સમાજના રાજા જ
મહેનત, કઠોરતા અને વિજયી નીચા ખેડૂત છે એમના ધણા બગાડેલી પોતાની
જગીર છે આ સમાજમાં મુલ પૈસા નથી પણ તેની માથે જ ગિમ્મલ પણ નથી
અવમામા કાન શરૂ કર્યા પછી એ આ સમાજનો પરિચય પૂરી સ્ત્રીને તે વખતે તમને
દેવ એક પગ પર ખેતરમાં લાગી પુરી દુધનિમા હતું જેન મા આવેના વરો અને શાળાની
સ્થિતિ દેવાનપના જેવી જ હતી ઉપદેશકની સ્થિતિ પણ તેમ જ હતી તે પણ ઉત્તરના
પ્રાપ્ત થઈ ચુક્યે હતો હું જ રવિવાર બપોરે તેનો ઉપદેશ સાંભળના જનો તેનું નિરૂપણ
આશરે દોઢ કલાક ચાલતું તેના વખતમાં જના એ ૧૦ પુરુષ, સ્ત્રી - બાળકના હિતનું કપારો
કપારો એક વૈદ્ય પણ તે ૥ મુખમાં સાલગરા મળને એ આશયી હું તેનો ઉપદેશ કાળ
પૂર્વક સાંભળતો પણ મને નિરાશ જ મળતી મેં પણ હજાર નરપર અને ના મનાવ વિર કે
સ્વચ્છતા સુખ, અને, ન કલા દુઃખ વિ. જ ને બહુના હોતો

દેવાવની ૥સે જ મીઠા એક મેનરમાં રમ કે નુનાનો વહી પણ સ્વચ્છ નહિ પામેડ
એક, લાગતું વૃથા મકાન હતું એ જ એ પોતાની સાથે હતી પ્રિય અને ઉપદેશનું જ
સાર હતું, શાળામાં પચાસસા બાળકો હતા ઉપદેશકના નિરૂપણ નિમણુક સાંભળના શિષ્ય-
સુનો સમ જતી થિયો સાથે ખીન-ન સમય ૥ હતો આ નાના નીચા સમાજની સ્થિતિ પી
ઉણપના તથા દરિદ્રતાને લીધે મને જગ ની સની મળી સમાજની સ્થિતિ નુરા વાનો પ્રયત્ન
માથે તેથી નમુને ૧૦ શાળા ત્યાં આપનાનો પ્રયત્ન કરી જોવાનું મેં હજુ આ પ્રયોગની
વિષયના હોમીન હું અહીં આપી ચુ તેમ નથી પણ ત્યાંની વર્તમાન પરિસ્થિતિ હું તમા
કરીશ "

ઉપર જણાવેના મનાના સ્થળે દાન એક અમલનાળું પાત્ર ઓગાડુ ધર છે
આજુબાજુના શ્રીમત અને સુખી ખેડૂતોના ઘરો જેવું જ તે બધાવતું છે અને દેખારમાં
થઈ તે જ છે આ ઘરને મા ૬, તમેનો, આસગી વગેરે દાર્ડ ત્યાં બે સિપાઈ-એક ગદથ
અને તેમની પત્ની રહે છે અને શીખવે છે ધ ની સર ઓરડીઓ, બાગ તમેના, વગેરેનો
ઉપયોગ વિદ્યાર્થીઓને તે પ્રાંતના ખેડૂતોના માધારણુ હરથો નીખરેના તરફ ધાય છે આ
બાળકો બીજાના કનકનું તથા દિવાનખાનું નાગી કુડી સાથે રાખનાનું કામ લીખે છે બપોર
વિદ્યાર્થીઓ નમોડમાં જઈ રોઈ કરતા અને બાજનસાગમાં જઈ દેવન બસરિયન, રાખી
ખેડૂતોના તાટ તથાર કરતા શીખે છે જ આજના દુલખાની બસર્યા વિદ્યાર્થીઓ ૪
રાખે ૭ બામમાં ત્યાંની જમીનને અનુદાન અને સમાજને જરૂરના સાક પાનનું પાવેતર
માથે છે અને વિદ્યાર્થી તથા શિક્ષક તેપર દવાન આપે છે પણ ચૂદમા માથે અને નહકના
મજામાં મરથી, સ્પરખાનામાં-બુકર દાપ છે એ સર સન-૭ અને મુદ્દે ફરી રીતે રાખના
તે વિદ્યાર્થી શીખનામાં આવે છે

સાગાનો હમેશનો અઠ

છે કે, ઘર બાગ અને ખેત વગેરેમાં ચાપના કામ સળધી જ ગણિતના પ્રશ્ન કે દાખલા હો
તે ઇંગ્લેન્ડ મિનિષ અને તેટલી રીતે નમાવના નૈનિક છત્રનની વાતો સાથે જ સમય ધરખેન
માં છે હમેશના નિષ્ઠ પુત્રકો ઉપગત આલુમાલુના ખેડત અને સાગાના વામ ખાતે
દરેકનીમા નીમતુ ખેતીનમાન પન વાચનામા વિચાર્યો અદસીયામાનો દેટલોક નખ
નાલે

આ સાગામા આરંભ વિદ્યાર્થીઓના માનાપપર આ શિખણની અસતુ હાન મમતુ છે
પોતાના કુકરે. ધ્યાન અને અનાજની કીમત કેટલી આવે છે એમ જાણી લીધે શિક્ષક
પદ્ધતિના પગિલામયો નિરાશ થયેના આતાધિનાને 'આ સાગામા કષ્ટ છે એમ વામદા માન
પોતાના કપડા રીસી નુગ્ગ કરવા સાગામા લખે જઈ છુ' જે પ્રમાણે બાળાઓ પોતાની આમા
ઓને કહેતા સાગી લારે નિરાશ નિરે તેમના મનમા લુદી જ દરપના આવવા વાગી પછ
ત્યારે બાળાઓને સાગામા આ કપડા લેવા કવાતુ કામ શીખવનાંમા આપ્યું
ત્યારે તે વિશેષ ઉત્કુહ ઓ શ્રદ્ધાળુ થા આયાઓની સનામા હાજર રહેતા નાગી થોડા જ
વખતમા ગાળા અને શિક્ષકને માટે જ નહિ પણ ત્યા શીખવનામા આવતી મૂલ્યનિર્મ
મુધારણા પદ્ધતે તે સમાજમા ખરે ઉત્તમદ જલ્દા આવવા લાગ્યે એક વખતે ઘરો શનાથી
થોડી નાખનાતુ ગર્વે વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા મિમકે તક દરામ્યુ તેથી ચૂનાને કેદી નહિ દરસેવા
ધરે સુદર જલાના વાગમા આથી સર્વમા મોટો દાખરે એ થયો કે, આ સાગા અને ખેત
જેની ખીજ ગાળાઓની પ્રેરણાથી આ સમાજની અને પ્રગલ્લાના અન્ય સમાજની રહેણી
તથા અજાન ધણે દરજ્જે મુધર્થા

થોડા જ કાળમા ગયઝીંગટાર મમાજની ભૂતિ, શિક્ષણવિષય, રીતિ અને ધાર્મિક
નિમિતિમા એક નાની સાનિ જ ધણ છે એમ કહેવાને હકત નથી સાગાની અમર ઉપદેશક
અને દેવગપર પા થઈ છે થોડા વખત ઉપર તે દેવગમા હુ ગયો હતો એ પ્રસન્ન મને હમેશ
વા. રહેશે આ વખતે "The Earth is full of thy riches" નાખના. વસુધે
એ વિષયપર ઉપદેશક બોલતા હતા અને ખેતરમા જતે ઉત્પન્ન કરેલુ ખે જુશન ઉત્તમ અનાજ
પેટરોર્મપર મુક્યુ હતુ વિષયતુ વિવત્સુ કરતા થોડા સમયે નેઓ પોતે નાવેલુ ધાન્ય અધિ
આનથી બનનાની મકુરત નમુધરો ખરે અર્થ સમૂજ થો આ અર્થ પહેનાં સારી રીતે
જાણવામા નહતો

ઉપર જણાવેના શિખણનો સમય ગોરા અને ગાગા એમ બન્નેના જીવનને સરખી રીતે
સાડ પડે છે જમીન ખરીદનામા તથા ખેતીની પદ્ધતિ મુધારવામા નીમ્મ ખેડુતોને ઉત્તેજ
મળવાથી નાના પાના જમીનદારોની સખ્યા વધી ઈ અને તે સાથે જમીનતુ મહેસૂલપત્ર
વધ્યુ છે

શિખણ કેતુ હોતુ જ્ઞેએ તે વિષે અજેનમા વિચાર કરવાના એ જુર દી વાસિ રહન ઈ
ઉપર જણાવેલી રીત અને વિચારો ખાસ ધ્યાનમા લેવા જેવા છે

* જુર દી વાસિ અને પોતાના આ વિચારો My Larger Education એ પુસ્તકમા અદેર
રેલા છે

કોપીનો ફેરાર ૩-૨-૦-૦ એન એમ વિપી ઈ-૩ કપની, મુનાઇ

ઉપા-સ્વરાજ્ય પ્રતિજ્ઞા.

(પ્રથમ ખંડ)

ગેયક — ૧ ગેઃ પુત્રપોત્તમ રિશ્વામ માનન્તઃ

(માતુ સચિત્ર ઐનિદ્રામિત્ર યાતાં)

પ્ર. ૧૩ મુ

પ્રેમનાથ.

" Where lies the secret of thy secret care ?
Hast thou some secret I can not share ? "

" What heart-breaking torments from jealousy flow,
Ah ! none but the jealous-the jealous can know ! "

—Sheridan

‘ નદી-જાન મુખી, પગતર ડગી, પપગારી નિગમ મુખુ ઉતર ફેરું
છત્રમાં છત્ર સારી મુ થો પડેનો ! ગમુ અનિ કૃત પ-યુ ઝમળ મહતુ !

—મન્મથીય

ઊમ મમ મુખને ખોલા કાપે નાતન રહ,
નિને ચાહા છત્રે ઉસકે વીધે દયગન રહ
કુ નો મદ દેખતી હોતી દુઝે મહોમન મનદો,
જનમે જનુ કે મેઝે નાદ મેઝે ધ્યાન રહે

" Boast not thyself of to-morrow for thou knowest Not what
a day may bring forth "

પ્રખ્યાત વેતસ ગામની મધ્ય બાજે એક કિલો જાનેનો હતો તેની અંક કચેરી,
‘ મુખને રહેવ, પાગા વગેરે જગ્યાએ હતી રોહિણીબેગ અને વેગસબેગનુ આ મુખ
ગામ હત તેને કુતો બહાર કાઢ હતો આપણી કથાનકને વખતે તેમાં ૭ સાન હજારન
સમતી હતી તે ગામમાં જે રોહિણી મુખ્ય મત્તા હતી અને દાહજી નરસ પ્રતુ ને માસન
અતે તે બન્ને ખોરાના રંગ કુતકુર્ણી રંગપારી હતા તેમના દાયમા પલ મુખની સત્તા હતી

પ્રેમીકમ સાહિત્યોત્તુ રૂ. ૨-૮-૦ એમ. એમ. વિવાદી એન્ડ કપની મુખાર્થ.

આ ઓળખ થઈ ગયેલા, તેઓ પોતાની જગ્યાએ પુનઃ આ પા બાદ દેશમુખ બંધી
 થનારે જેવું દેશમુખ સાથે કાંઈ નાતવિનમાં પ્રથમો સરદારી તિરસ્કારભરી નજરે પોતાના
 નિરૂપણ માટેનારો બેઠે ગયો આ વખતે મુર પોષાકમાં અનુદાન થયેલા રમારીઓમાં ગર-
 નાટ થઈ રહ્યો કાંઈપણ અગત્યનો જનાન જનનાને હેમ એમ બેગા થયેલાં સને લાગ્યું બાદ
 થયો પોતાની માતાનો હાથ પકડી તેને ચા પાગ લઈ ગયો આ પુરુષ અને આ સ્ત્રી
 બે જુવાનિયારના પરપગનિરૂદ્ધ લાગણીના, અવધણી એક બીજાને ધિરાન બીજાના,
 જુદી જુદી રીતે ઉઠેલા, તેમનો મેળાવ થયો વખત આવ્યો-તેમના આખા જનની એક
 જાન થયો સમય આવ્યો પુત્રી પિતા સામે પોતાના પિતાના ચમુ સાથે અથગન્ય દૃષ્ટિથી બેઠે
 રહી પિતાને દૂર દૃષ્ટિ કરી, તરત ચતુર બાળા બેલી ગઈ અને માથું નીચું નમાવ્યું સ્ત્રીનગમાં
 જ્યાં જામાનૂતી ઓળખ કરાવી બાદ પુનઃ બદલ આ ચેક પોતાના એક હાથમાં પોતાની પુત્રીને
 હાથ અને બીજા હાથમાં જમાનૂતી હાથ પકડી તે બદલ આવ્યો સર્વ દરમારીઓ ઉભા,
 રમા, થયા, તેમના તરફ બેઠે ગયા તેમની સાથે તેને મગફળીની પોતાની પુત્રી અને જમાનૂતી
 મોગાવ થયો, આ વેલમાં થયો જાહેર વધું સર્વેએ મુનારકનાદી આપી સવમા બા ન
 રા દૃષ્ટિ પાપામાં વહ્યાયાને પુત્રા પુનઃ અરચાલી ગઈ અદર બેરી થયું નદી અને તમિયન
 મુગનાતુ બહાતુ ઝાડી પોતાના અકલગ પોતાની માતીની દાગી આનદી સાથે જાતી રી

અર્થે દરમારમાં નાચગાક આ પુ, અને વ્હાક પડી દરબાર પૂરો થયો આ હસના રમત
 ચાનવા મર્યા જેવે દેશમુખના આનનો પાર ગયો નહીં દિલગીરીથી ગોકસાગરમાં મેરો
 જાનાથી નગતો સરે જી નીચે ઉતર્યો ચોમાનમાં એ જુરખાણી જાએ તેને કાઈ સંકેતિક
 ક્રેડા કરી આસપાસ નજર નાખી લાગ સાડી તે આંખી પુરે પુરે ઉટે ઉટે તે આ પા એકાત
 બા મા થઈ મહંબની પક્ષીતના લાગમાં તેની પાળા પાળા ગયો તે આંખે હાથથી સના ગયા
 તે અડમાં આગળ વધ્યો અતે તે સ્ત્રી બદલ બોળી કરેલી ઉભી રહી

અને તેની પ્રિયતામાં રહી આખોએ એક સુર સુખાસનપદ બેઠી હતી સદાને
 જોતા તેના મહેનપા આનની-આથાની ગયા આની, રીકળી પડી ગયલા માગોપ મુરખી
 આની, અને તેના મુઝા એક રિમતથી પ્રકુત અન્યા, “સરદારી, તુ ક્યા ઉતર્યો છે?”

“હું આ વિ કા પાત્ર અગળ કાન્ટા જેવે દેશમુખને સા તુ બંધો છે કે ખાનસાટેને
 અર્દાના તલક સન્યો મેનાની આ કુર્બાનીને જનાવ્યો છે અરેરે ઓજના આ ખાનથી
 મને કેટલું દુઃખ થયું છે? મું કેવો અભાગીયો-હાથ આ દેખાતું નથી, સખાતું નથી આ
 અગળને જોતા કાળ મદ છે”

“અરીજ નિયત સરદારી, અરેરે તલાગ કરતા તો મ્હારી સ્થિતિ કેટલી મરી વધરે
 દુખાઈ શાયનીય અને દયા ઉપજાવનારી છે?”

“હારી, આપણે હિન્દના સિ રજ મન્યાં તે પછી તુ તને મળી સક્યો નહીં મ્હાર
 આ મદાન દુઃખમાં તુ સર્વ કાંઈ બેરી ગયો જુ આરસના પુત્રમાં પેડું હૂકમને માન આપી નીચી

તેજાએ હું અહીં આપ્યો, અને આજ નવે જોઈ મને થયેલો આનંદ સમોતે સૂકતો નથી. પણ આનંદ અને મનને આવે જાગ્યા છે ત્હાગ પિતાએ હાથે તને મ્હારો હાથમાં ખુચરી લીધી-ત્હાકે મળીનાન આપ્યું-અપાયું-આપણા પ્રેમનું જળીતું. અપાયું-તો નાગર કારે બાની-અને નવે ખુચરી નીની-પણ મ્હારો પ્રેમ-આપણા મનનેનો પ્રેમ અચળ છે-ને. આપિ ઝડપે રોકે તેમ નથી."

હું એમ ન મોનવું હવે મને મન કર, આ ભોગ હું સહન કરી શકતી નથી તે જીવે અન્ય છે."

"હા, આ દુનિયામાં ઝીંધી અનિષ્ટ વાળીયણુ હોય તો તે આ છે ત્રણ દિવસ થયાં હું અહીં આપ્યો છું મ્હારા સિપાઇઓ મ્હારા સિપાઇસાના ગરિમનશ જમા ૧૦ માથે આ મહાગ દેશમુખને સ્વાહિતરો-મને તે નખતથી પગેપળાએનું જ થાય છે કયા આખા-કુબને હું ટાંપી નાખું. તેમને તનનાની ધારે ચડાવું તેમના પ્રત્યેના મ્હારા ધિ કારની હલ માંપી હવે ગ્દી નથી અરે! નેઓ તો શું પણ જે લોકો ત્હાગ અને મ્હારા પ્રેમ ન-એ આપ્યા જે, તે સનપર મ્હારો કોઈ નિગ્રહાર, ધિ કાર અનિશય બાપ્યો છે જે દિવસથી તને મ્હા ત્હા જુદી કરી તે નિમથી મ્હારા પિતાપર, અને હું મ કનનાર પેના સર્વેખાનપર અરે! ખુ એ બધાનું મૂળ-માદમાંડપર મ્હારો ધિ કાર-નિગ્રહાર પ્રગળી ગ્દો છે-રોમે રોમે આપી ગ્દો છે."

આમ કોવથી નાન ચતા તિગરનારચુક્ત વાળીથી પણ નીમે સાહે બોનનો સંગેશએ અકરાની ઠેક નજીક આવી તેની પામે બેસના જોગથી તેનો હાથ પોતાના હાથમાં લીધો આ વખતે મન પોતાનો આજો પ્રકાશ ખુચી બારી વાટે સકવારમાંના મ્હેરાપે નાખી ગ્દો હતો, અને ખ-અકના દીનાઓનો ગ્દારા આપતો હિમશ ચડના એવેન નિર્મળ પ્રકાશ આવે. મિથ્ર ધ્રોતો તેની સુફરનાને અનિકિ આક્રમકરૂપ મક્કી રથો હતો તે તરફ જનાં આત્રી અનુપમ સુફર આત્રી પોતે બોધ છે, તે સુફરી જે પોતાનું સર્વસ્વ આપના, અને પોતાનો સ્વામી બનાવના તેનાર છે, તેો સવાને માટે બોધને પણ, તે માટે જગપણુ સામે ન થનાં બોધ-આ પોતાના હિમકાગપણુ માટે."

"મ્હાતી, નવારથી આ ભવકે ત્હાકે આ મનિવાન અણના નૈવાર મ્હારું"

મનપર અને ત્હારો પિત્રો પામી રેલો ખુ, કે

“પણ તે એ કામ માટે ત્યાં નથી અને એ કામ જનમનુ કામ મોપાયું છે તેમા ત્હારું મનિતન અપાયું છે-ત્હારા કુટુંબિના વૃક્ષમા પ્રવેશને વેગમિ જાન થયે નથી, તેની આદિનિર્મા અથમ નુ દોષાય છે”

“હા, એમ છે પણ-આ પિ કાગલન દુષ્ટા કુ-પુ કામુ આ કમી પુત્રી-અને હુ એક જનમનુ સી આ । એક પુત્ર જન્મે નુ મ્હાલી નથી-પણ દિવસ પાનુ ચાલી શકવાની નથી, તેની માથે લમ-જેને તે ચાટે તે કારને નુ પિ કાગ હુ આ ને અમને, અમને પિ કાગે, હુ આ કુલો સમૃદ્ધિ-વાદ વિનાના, વાદ”

“અરે ! વખત આવે તો પાછળ મ્હી છુપી ગીને આપણા ખુન પાન કમી નામે એરા એ નોકા-નુકા-નુકા નીવ ચાગો છે”

“હા, તેઓ તેમ જ છે નેમનુ નામનિશા । પણ રહેના દેવાનુ નથી એવુ અ મ્હી બાદશાહી રમાન છે એમ સજે-આન કહેના હતા”

“અરે ! આપણે વગા જમાનો નાત કોઈ પણ આ પ્રશ્ન એ મહાપ્રશ્નથી દલ ઉમ ।-તપુ છે-હુ નેમને પિ કાગ હુ-અરે એ ચાગો નુ પીશવોમાના એ-ત્હારી-મ્હારી પ્રિય-તામાની એરી મ્હી છે-મ્હારા હાથમાથી ખુચવી લીધી છે-અરે, તેનો તો નુ મ્હારી પીલી નાખીય, તેનુ નોલી પીશ-એની મ કા-ક પ્રનિયા નીધી છે”

“હા, તેણે મને નીધી છે ખરી, પણ તે ત્હારાનનો મ્હારો પ્રેમ-મ્હારા કુલ્ય તરફ એમ નથી ને તો હમેશા સંગ્રહીત ત્હાર જ મ્હારે”

એક નામા આ ની જા-આરી મગ્ધે-સકારો ઉપે-આન-નીએ અ-નાગ્યાની-કાન-ના મંત્ર કુ-તેણે નિગ્ધ-કારી દામ્ય કરના ઉમે-તેણે-“સંગ્રહીત, તમે હવે જાઓ-એક પણ પાનુ ધોભો નથી કાગ મ્હાર આ-યુ છે-અના મ્હાર” સરકો-આ ધીમે સાથે અનારના કમ્ભાનને માન આપી કાષ્ટ રિયાતમા પડી એકદમ ત્યાથી આવેને-પુત્ર મારે ચા-રનો થયે-તે એવે-અને આન-દોએ બીજા નાથી એક ઉચા ગો-મ્હારા, જાપાવડા તરફ પુત્રને દાખન કરે-મગ્ધ-નીથી તેના તરફ સકારમાર્ગે-તે-હી

પ્રકરણ ૧૪ મુ

મુધોલ અને સકનાગ્યાઈ

અરે ગાંધીય, અરે ના ન,	અનુ રાનેસે દારીન કયા ?
તેરે હસ ગજ કરને ઓ,	પત્રાનેમે દારીન કયા ?
ગયા જગ તાર દાથોને,	નીકન, તમ કયા પમેમાની ?
તો પદને મોચ લેના,	તો ઉમાના કયુ પચેમાની ?

દેવતાના તાપથી ક્રોધાયુ હતુ, પણ એકાર આળા પોતાના હૃદયની સાથે હૃદયમાં
મની બહારથી શાન્ત મંગલ મહેરા રાખી મુરોડના આ મંદોથી આપના પામતી શાન્ત કામ
સ્વરૂપી પ્રીતિથી જોતી. "ભાઈ, તારો ઉપકાર, આ પ્રેમથી રાખો માટે ઉપાર. આ પ્રેમમાં
આવા પછી આવા શબ્દો આજે જ સાબળા-મો જીવન પાડે તારી જરૂર નથી કેમ
નમારો લાભગ્રહારો પ્રાપ્તિ મહા મહાવુ કરવા મમયે જ છે પણ આ જગતમાં બીજી જ
રહે છે. તમારી વાગળી માટે ઉપકાર હું તમને મહા ભાઈ મમજી આ મહા દુષ્પર
લાગણી લાગણી વચ્ચે-આ મીરાતા હૃદય વચ્ચે-આવા શબ્દો માટે મને અનહર લાગે છે
મને મહારા હીરણ અને મહા ભાઈ હો એમ સમજુ હું તમારો જેવી તમારી માતા પાપ
પ્રેમાણુ પ્રાપ્તિ હોય તો તમારા ધર્માદુ સુખી થઈશું "

" હવે તમારી આ સદ્ભાવના-નાગળી માટે તમારે બધું કરો ! " એમ । ઉપકારથી
મુદિત જોઈશે અને પોતાના હાથમાંથી એક મહુ મુદિત મુદિકા મની સકારામણને આપન
જોડશે. " ભાઈ સાહેબ, આ મિશ્રિ બેટ પીકાગે કોઈ પણ વખત તમને અંગી મદન
રક્ષાળી-જરૂર પડે તો આ મુદિકા મોડીશો જોઈએ ત્યાં હોત, તો પણ તરત હાજર થઈ
જો તમે હાથમાંથી ને મળતી નાતી તમે મન આપો કે જરૂર પડે તમારું આપણે
આપો આ મુદિકા મોડીશો "

અત્યારે હવે આ વિચારમાં આડુ બાડુ થતી એકની પડી નવેલો આજે
વજરતી નાગળે વચન આપ્યું તેનું મોકલિમિ પાછું હતું વાચુ ને અસાધ્ય રહેલું
તરફ અનેક વિચારોથી ગેરાતી જોઈ ગઈ તેના મનની ઈચ્છા ન કળી શક્ય તેની હતી.

મુરોડ સરના પાછ સામે જોઈ રહ્યો અહાંસ, મેં કેવી મહામહત્ત્વ નેલો તેનો
આમાં અને તેનો ઉચ્ચ સારમાં જાત થયો. આ ઓ-આ ઓ મનુષ્ય મેં જોઈ અનિમ
મુકામમાં પાળા-નિ કપ નિર્દેશનાવાળી ઓ જોતે બવારે અનિમ મુદિકા લગતી હતી
અસારે તેને બાગ્યું-તેની મન આશાઓ ઓચિની આ મુદિકા અનિમ કાલની દુષ્કા
આવા-અવારે અતે એક મધુક મુદિકા મનુષ્ય જે મેં જોઈ નેલો વિદગ પ્રમદથી
હમેશા મનમાં રાખે, પણ જે પદાંતી મેં જોઈ નેલો મુદિકા મનુષ્ય મેં જોઈ નેલો કોઈ
પણ તેને બુદ્ધિ જરૂર નહીં સા ઉચ્ચ તે મધુક નેલો મુદિકા મનુષ્ય મેં જોઈ નેલો
સેવામાં, ભક્તતા ઝળીએક આત્મા મનુષ્ય આ મુદિકા મનુષ્ય મેં જોઈ નેલો મનુષ્ય
અને તે અતગતપર પુત્રી સત્તા જે અહાંસ તેના મનુષ્ય મેં જોઈ નેલો મનુષ્ય મેં જોઈ નેલો
સાંકે અંગે પોતાના હાથમાં તરફ જોઈ મેં જોઈ નેલો અનિમ કોઈ સાંકે મહાર
મુદિકા મનુષ્ય સાબળતો, પણ હમેશા મેં જોઈ નેલો મુદિકા મનુષ્ય મેં જોઈ નેલો
જાળી ગતિ પેડ હમેશા તેની ન મુદિકા મનુષ્ય મેં જોઈ નેલો મુદિકા મનુષ્ય મેં જોઈ નેલો
ગત પોતા માટે હતું તે માથે હતી મનુષ્ય મેં જોઈ નેલો મુદિકા મનુષ્ય મેં જોઈ નેલો

માની વીમ નાનાંએ મુદિકા મનુષ્ય મેં જોઈ નેલો મુદિકા મનુષ્ય મેં જોઈ નેલો મુદિકા મનુષ્ય મેં જોઈ નેલો

[illegible]

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ શ્રી યાત્રા

21,238

અમાલોચક

પુ ૨૪ ભાગ-૧ જાન્યુ, ૧૯૧૮ થી

ભાગ-૧૨ ફેબ્રુ, ૧૯૧૮

અમાલોચક

પુ ૨૪

૧૯૧૮

21238

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ એ ધારણ

અમદાવાદ - ૬